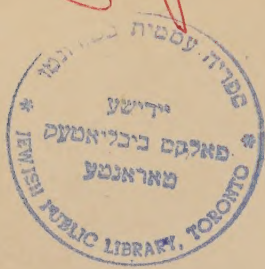

Dupl. 6882
210

געקליבענע
שריפטען

— פון —

לעאניד אנדרעעוו

איבערזעצט פון

מ. קאטץ

HEBREW PUBLISHING COMPANY

632-34 Broadway, New York.

1926

ערשמער טייל

אינהאלט פערצייכנים:

5	די מאַרסעלועזע
9	געלעכטער
17	דער גלאַקען-קלאַנג
26	דאָס שווייגען
46	דער תּהום
67	אַזוי איז געווען
104	די וואַנד
116	אין קעלער
182	וואַליאָ
151	חשך
224	די קרוסמען
248	אַ פּרוּונד

COLLECTION OF WRITINGS by LEONID ANDREIEV

Translated into Yiddish by M. KATZ

Copyright 1912, Hebrew Publishing Company, New York.

די מארסעליעזע

דאָס איז געווען אַ מענש אַ גאַרנישט. אַ נשמה פון אַ האַז און אַ געדולד פון אַ בהמה. ווען זיין פינסטערער מזל האָט איהם, ווי אויף חזק, אַריינגעוואָרפֿען צו אונז אין אונזערע רייהען, האָבען מיר גע-לאַכט, מיר האָבען זיך געקאמפּשעט פאַר געלעכטער. ס'טרעפט דען ווען עס איז אזא מיאוסער, אזא גראַבער טעות. איך האָב אויף מיין לעבען ניט געזעהען אַ מענש זאָל האָבען אזוי פיעל טרעהערען און זיי זאָלען זיך גיסען אזוי אָפּט פון די אויגען, פון דער נאָז, פון'ס מויל, אקוראט ווי אַ שוואַם, וואָס איז אָנגעזאָפּט מיט וואַסער און פער-קוועטשט אין פויסט. אין אונזערע רייהען האָב איך אויך געזעהן מאַנסבילען וויינענדיג, נאָר זייערע טרעהערען זיינען געווען פייער, וואָס פלעגט פערטרייבען ווילדע חיות. פון די דאָזיגע שטאַלצע טרעהערען פלעגט דאָס פנים ווערען אַלט, און די אויגען יונג : ווי אַ פייערדיגער שטראָם, וואָס רייסט זיך פון דער טיעפעניש פון דער ערד, פלע-גען זיי אויסברענען סימנים אויף אייביג און בעגראבען אונטער זיך גאַנצע בערג פון נישטיגע השגות און קליינינקע דאגות. און ביי איהם ווען ער פלעגט זיך אויסוויינען, פלעגט נאָר דאָס געזעלע רויט ווערען און דאָס טיכעלע פלעגט ווערען נאס. אפנים, אז ער פלעגט דאָס נאָכדעם טריקענען אויף אַ שטריקעלע, אז ניט — פון וואנען האָט ער גענומען אזוי פיעל טיכעלעך ?

און די גאַנצע צייט פון'ס גלות פלעגט ער אַבשלאָגען די שוועלען ביי די נאָטשאַלניקעס, ביי אַלע נאָטשאַלניקעס, וויפיעל עס איז נאָר געווען און וויפיעל ער האָט נאָר געקענט אויסטראכטען ; ער פלעגט זיך בוקען, פלעגט וויינען, פלעגט שווערען, אז ער איז גאָט די נשמה שולדיג, ער פלעגט בעטען מען זאָל רחמנות האָבען אויף זיינע יונגע יאָהרען, ער פלעגט צוואַגען, אז וויפיעל ער וועט לעבען וועט ער זיין גוט און פרום און וועט ניט עפענען דאָס מויל נאָר אויף צו דאנ-

קען און בעטען און לויבען, און יענע פלעגען פון איהם לאכען, זיי פלעגען איהם רופען ווי מיר : „קליינער אונגליקליכער חזיר“ און פלעגען איהם שרייען :

— הער נאָר, דו חזיר !

און ער פלעגט לויפען, ווען מען האָט איהם גערופען : ער האָט אלץ געוואָרט אויף אַ בשורה, אז מען שיקט איהם אַהיים און יענע פלעגען פשוט פון איהם חזק מאַכען. זיי האָבען געוואוסט, ווי מיר, אז ער איז ניט שולדיג, נאָר מיט זיינע ליידען האָבען זיי גערעכענט אַבשרעקען אַנדערע קליינינקע חזירים, — כאָטש יענע האָבען, דוכט זיך, אזוי אויף גענוג מורא. ער פלעגט קומען צו אונז אויף ווען די איינזאַמקייט פלעגט איהם טרייבען מיט איהר פחד, נאָר אונזערע פנים'ער פלעגען זיין שטריינג, אונזער הערצער פערשלאָסען, און קיין שליסעל פלעגט ער ניט קאָנען געפינען. ער פלעגט ווערען אַב-הענדיג, פלעגט אונז רופען טייערע חברים און פריינד, און מיר פלעגען שאַקלען מיט די קעפּ און זאָגען :

— היט זיך ! מען וועט דערהערען.

און ער פלעגט נאָך קוקען אויף דער טיהר — אָט דער קליינינקער חזיר, נו, זאָגט איהר, האָט מען זיך געקענט איינהאַלטען ? מיר פלע-גען אָנהויבען לאַכען, כאָטש אונזער קול איז געווען אַבערזעהנט דער-פון. ער פלעגט ווערען אַביסעל פרעהליכער און לעבעדיגער, פלעגט זיך צוזעצען געהענטער און דערזעהלען, און וויינען איבער זיינע טייערע ביכעלעך, וואָס ער האָט געלאָזען אויפ'ן טיש, איבער זיין מאמינקע און זיינע ברודערלעך, וואָס ער ווייסט גאָר ניט פון זיי — צו לעבען זיי, צו זיינען זיי געשטאַרבען פון פחד און ביינקען.

דער סוף פלעגט זיין, אז מיר פלעגען איהם אַרויסטרייבען.

ווען ס'האָט זיך אָנגעהויבען דער הונגער, — איז אויף איהם גע-פאלען אַ טויט-שרעק, אַ מורא'דיג-קאָמישער שרעק. ער האָט זעהר לייעב געהאַט די אכילה, אָט דער קליינינקער חזיר, און ער האָט זעהר מורא געהאַט פאר זיינע טייערע חברים און האָט זעהר מורא געהאַט פאר נאטשאַלסטווא. אָהן אַ קאָפּ האָט ער זיך אַרומגעדריעהט צווישען אונז און אָפט געווישט דעם שטערען. כ'ווייס ניט, צו איז אויף איהם געווען טרעהרען, צו שווייס. ער האָט מיך געפרעגט מיט אַ האַלב מויל :

— איהר וועט לאנג הונגערען ?

— לאנג, — האָב איך הארט געענטפערט.

— און שטילערהייט וועט איהר גאָר ניט עסען ?

— די מאַמינקע וועט אונז שיקען קיבעלעך, — האָב איך געענט-

פערט ערנסט. ער האָט אַ קוק געטהאָן אויף מיר ניט גלויבענדיג, אַ
שאַקעל געטהאָן מיט'ן קאָפּ און איז אוועק מיט אַ זיפּץ. און אויפ'ן
אנדערען טאָג איז ער געקומען, גרין און געל פאר פחד :

— טייערע חברים, איך וויל אויף הונגערען מיט אייך.

און אלע האָבען איהם געענטפערט אין איין קול :

— הונגער אליין.

און ער האָט געהונגערט ! מיר האָבען ניט געגלויבט, ווי איהר

גלויבט ניט, מיר האָבען גערעכענט, אז ער עסט עפעס שטילערהייט,

און די וועכטער האָבען אויף גערעכענט דאָס אייגענע. און ווען ער

איז צום סוף הונגער פערשלאפט געוואָרען מיט הונגער-טיפוס, האָ-

בען מיר נאָך געקנייטשט מיט די פלייצעס ; קליינער, אומגלייכער

חזיר ! נאָר איינער פון אונז, — דער, וואָס פלעגט קיין מאָל ניט לא-

כען, האָט געזאָגט מיט אַ פינסטערען פנים :

— ער איז אונזער חבר. קומט צו איהם.

ער האָט גערעדט פון הילף, און די רייד זיינע זיינען געווען

נישטיג, ווי זיין גאנץ לעבען. וועגען זיינע טהייערע ביבעלעך, וועגען

דער מאַמינקע מיט די ברידערלעך האָט ער גערעדט ; ער האָט געבע-

טען קובעלעך, — זיסע, צוקער-זיסע קובעלעך, און האָט געשוואָרען,

אז ער איז ניט שולדיג, און האָט געבעטען מחילה. און ער האָט גע-

רופען זיין פאטערלאנד, זיין ליעבע פראנקרייך האָט ער גערופען, —

אה, פערשאַלטען זאָל ווערען דאָס שוואכע מענשליכע האַרץ ! ער האָט

אונז אויף שטיקער דאָס האַרץ געריסען מיט אַט דעם רופען : ליעבע

פראנקרייך !

ווען ער איז געשטאָרבען, זיינען מיר אלע דאכיי געווען. פאר'ן

טויט איז ער געקומען צו זיך און איז געלעגען שטיל, אזא קליינינקער,

אַ שוואַכער, און שטיל זיינען מיר געשטאנען, מיר — זיינע חברים.

און מיר אלע, אלע ווי איינער, האָבען געהערט ווי ער האָט געזאָגט :

ווען איך וועל שטארבען, זינגט איהר מיר די „מאַרסעליעזע“.

דאָס איז געווען דאָס ערשטע מאָל, ווען די אויגען זיינע זיינען

געווען טרוקען, און מיר — מיר האָבען געוויינט, געוויינט אלע — ביז איינעם, און ווי פייער, וואָס פערטרייבט ווילדע חיות, האָבען געגליהט אונזערע טרעהרען.

ער איז געשטאָרבען, און מיר האָבען איבער איהם געזונגען „מארסעליעזע“. יונג און שטארק האָבען געקלונגען אונזערע שטימען אין דער גרויסער ליעד פון פרייהייט, און מעכטיג האָט אונז צוגע-ברומט דער גרויסער ים, און אויפ'ן רוקען פון יינע ריעזיגע וועלען האָט ער געטראָגען קיין פראנקרייך אי דעם בלייכען פחד אי די בלוט-רויטע האָפנונג. און ער איז אונז געבליבען אויף אייביג אַ פאָהן — אָט דער גארנישט מיט אַ גוף פון אַ האַז און מיט אַ גרויסער מענשלי-כער נשמה. אויף די קניע פאר דעם העלד, חברים און פריינד !

מיר האָבען געזונגען. אויף אונז האָבען געקוקט די ביסקען, זייער רע אייזענס האָבען געקלונגען מיט אַ בייזער, און די שאַרפע שטאַלע-נע שטיקעס ווי די גיפטיגע צייהן פון אַ שלאַנג, האָבען זיך געצויגען צו אונזערע הערצער, — און אלע מאָל העכער, — אלע מאָל פרעהלי-כער האָט געקלונגען דאָס מעכטיגע ליעד. אויף די ערעלע הענד פון די קעמפפער האָט שטיל זיך געוועגט דער שוואַרצער ארון. מיר האָבען געזונגען „מארסעליעזע“.

געלעכטער

אום האלב זיעבען בין איך געווען זיכער, אז זי וועט קומען, און מיר איז געווען שרעקליך פרעהליך. מיין מאנטעל איז געווען פער-שפילעט בלויז אויף איין אויבערשטען העקעל און האט זיך צובלאזען פון דעם קאלטען ווינד, אבער איך האב קיין קעלט נישט געפיהלט; מיין קאפ איז געווען גדלות'דיג אָבגעוואָרפען אויף צוריק, מיין סטודענט טישע היטעל איז שוין געזעסען אויף דער סאמע פאטיליצע; אויף בע-געגענטע מאנסלייט האָבען מיינע אויגען געקוקט געדיג און געהוי-בען; אויף פרויען — ארויסרופענדיג און צערטליך: הגם עס איז שוין אריבער פיער טעג ווי איך האב געליעבט נאָר זי איינע, אָבער איך בין געווען אזוי יונג, און מיין הארץ איז געווען אזוי רייך, אז בלייבען אין גאנצען גלייכגילטיג צו אנדערע פרויענציער האב איך נישט געקאנט. און מיינע טריט זיינען געווען שנעלע, דרייסטע, פלי-הענדיגע.

ווען עס איז געווען א פערטעל צו זיעבען איז מיין מאנטעל געווען פערשפילעט אויף צוויי קנעפלעך, און געקוקט האב איך בלויז אויף פרויען, אָבער שוין נישט מיט אן ארויסרופענדען און צערטליכען בליק, נאָר גיכער מיט אבשטויס. מיר איז נויטהיג געווען נאָר איין פרויענציער — די איבעריגע האָבען זיך געקאנט געהן צום טייפּעל: זיי האָבען מיר בלויז געשטערט און מיט זייער אויסערליכע עהנליכ-קייט צו איהר האָבען זיי נאָר געווירקט, אז מיינע בעוועגונגען זאָלען זיין אונזיכער.

ווען עס איז געווען פינף מינוט צו זיעבען איז מיר געוואָרען הייס, און צוויי מינוט צו זיעבען איז מיר געוואָרען קאלט. אום זיעבען גלייך האב איך זיך איבערצייגט, אז זי וועט נישט קומען.

אום האלב נייען האב איך מיט זיך פאָרגעשטעלט די אונגליק-

ליכסטע בעשעפעניש אויף דער וועלט. דער מאנטעל איז געווען פער-
שפילעט אויף אלע קנעפלעך, דער קראנען אויפגעשטעלט, און די
היטעל אראפגערוקט ביז דעם בלוידגעווארענעם נאָז; די האָז אויף
די שלייפען, די ברעמען און די וואַנצעס זיינען געוואָרען ווייס פון
פראָסט, און די צייהנער האָבען געקלאָפט איינער אן דעם אנדערען.
פון מיין שלעפעדיגען גאַנג און איינגעבויענעם רוקען האָט מען מיר
געקאָנט רעכענען פאר נאָך גאָר אַ מונטערען אלטען מאַן, וועלכער
געהט צוריק פון צוגאָסט אין הקדש.

און דאָס אלעס האָט אָנגעמאַכט — זי! אָה, טייפ. . . ניין,
מען דארף ניט: עס קאָן זיין, אז מען האָט זי ניט געלאָזען געהן, און
אפשר איז זי קראַנק, אָדער געשטאָרבן. . . געשטאָרבן! — און
איך זידעל זי.

II.

— דאָרט איז היינט אויך יעווגעניא ניקאָלאיעוונאַ, — האָט מיר
געזאָגט מיין חבר, אַ סטודענט, ניט מיינענדיג קיין זאך דערביי:
ער האָט ניט געקאָנט וויסען, אז איך האָב געוואַרט אויף יעווגעניא
ניקאָלאיעוונאַ אויפ'ן פראָסט פון זיעבען ביז האַלב נייען אַ זיגער.
— אזוי גאָר! — האָב איך געענטפערט טיעפזיניג, און פון האַר-
צען איז אַרויסגעשפרונגען: אָה, טייפ. . .

דאָרט — ד. ה. אויף דעם אבענד ביי די פּאָלאָזאָוו'ס. די פּאָלאָ-
זאָוו'ס זיינען מענשען, ביי וועלכע איך בין קיין מאָל ניט געווען. אָבער
הינט וועל איך דאָרט זיין.

— סיניאָרי! — האָב איך פרעהליך אַ געשריי געטהאָן — היינט
איז ווייהדנאַכט; היינט זיינען אלע פרעהליך — לאָמיר אויך פרעה-
ליך זיין.

— אָבער ווי? — האָט טרויעריג זיך איינער אָנגערופען.

— אָבער וואו? — האָט זיך אָנגערופען אַן אנדערער.

— לאָמיר זיך אויספוצען און מיר וועלען פאָהרען בעזוכען אלע
אבענדען, — האָב איך בעשלאָסען.

און ווי, די דאָזיגע אונפיהלענדע מענשען, זיינען ווירקליך
פרעהליך געוואָרען. זיי האָבען געשריען, זיינען געשפרונגען און האָ-

בען געוונגען. זיי האָבען מיר געדאנקט פאר דעם פאַרשלאג און האָד-
בען געציילט וויפיעל מזומן געלד זיי האָבען. אין אַ האַלבע שטונדע
ארום האָבען מיר איבער'ן שטאָדט צונויפגעקליעבען אלע איינזאמע,
אלע ביינקענדע סטודענטען, און ווען עס האָבען זיך אָנגעקליעבען אונ-
זערע אַ צעהן פרעהליך-שפרינגענדע טייוואָלים, זיינען מיר אַריינ-
געפאָהרען צו אַ פאריק-מאַכער, וועלכער איז אויך געווען אַ קאָסטיר-
מער, און מיר האָבען אָנגעפילט דאָס הויז מיט קעלט, יונגקייט און
געלעכטער.

מיר איז נויטהיג געווען עפעס, וואָס זאָל אויסדריקען טרויער,
שעהנקייט און אנציהענדע ביינקשאפט, און איך האָב אַ בעט גע-
טהאָן :

— גיט מיר אַ קאָסטיום פון אַ שפּאַנישען אַדעליגען.

דער שפּאַנישער אַדעליגער האָט געמוזט זיין זעהר אַ לאַנגער,
וואָרים אין זיינע קליידער בין איך פערשוואונדען אין גאנצען, אז עס
האָט זיך פון מיר קיין ברעקעלע נישט אַרויסגעזעהן און איך האָב זיך
דערפיהלט אזוי איינזאם, ווי אין אַ אונגעהייער ברייטען זאל, אין
וועלכען עס זיינען קיין מענשען נישט. אַרויסגעהענדיג פון דעם קאָ-
סטיום, האָב איך אַ בעט געטהאָן עפעס אַנדערעס.

— צו ווילט איהר נישט אַ קאָסטיום פון אַ קלאָאן ? אַ בונטער מיט
גלעקלעך.

— פון אַ קלאָאן ! האָב איך אויסגעשריען מיט פּעראַכטונג.

— נו פון אַ באַנדיט. אזא דאָזיגע הוט און אַ קינזשאַל.

— אַ קינזשאַל ! — אָט דאָס פאסט זיך טאַקע צו וואָס איך דאַרף.

ליידער אָבער, איז דער באַנדיט, וועמעס קליידער מען האָט מיר גע-
געבען, געווען נאָך גאָר אַ נישט-דערוואקסענער. ריכטיגער געזאָגט,
דאָס איז געווען אַ פערדאָרבענער אינגעל פון אַ יאָהר אַכט. זיין שטיי-
קעל הוט האָט נישט געגרייכט אפילו צו מיין פאטיליצע, און פון די סאָד-
מעטענע הויזקעס האָט מען מיך קוים געקאָנט אַרויסשלעפען, ווי פון
אַ פאַסטקע. דער פאַזש-קאָסטיום האָט נישט געטויגט — געווען דורכ-
אויס אין פלעקען, ווי אַ טיגער. דער מאָנאַכען-קאָסטיום איז געווען
צולעכערט.

— וואָס זשע רויערט עס ביי דיר ? עס איז דאָך שוין שפּעט !

— האָבען מיך געטריבען איילענדיג די חברים, וועלכע זיינען שוין גע-

ווען אָנגעהאָן. עס איז געבליבען איין איינציגער קאָסטיום — פון אַ פראָמינענטען כינעזער.

— דערלאַנגט דעם כינעזער! — האָב איך אַ מאַך געטהאָן מיט'ן האַנד, און מען האָט מיר געגעבען דעם כינעזער. דער טייוועל ווייזט וואָס דאָס איז אווינס געווען! איך רייד שוין ניט וועגען דעם קאָסטיום גופא. איך וועל אויך שווייגען וועגען די מאַדנע אידיאָטישע קאָלירטע שטייוועל, וועלכע זיינען געווען אויף מיר צו קליין, זיינען אַרויפגע- קראַכען בלויז ביז העלפט, און דער הויפט טהייל האָט געשטעקט פון ביידע זייטען פֿוס, ווי צוויי אונפערשטענדליכע פליגלען. איך וועל אויך גאָר נישט זאָגען וועגען דער ראָזער שמאַטע, וועלכע האָט פֿער- דעקט מיין קאָפּ ווי אַ מין פֿאַריק און האָט זיך צוגעבונדען מיט פֿעדים צו די אויערען, פון וואָס די אויערען זיינען אויפגעהויפֿען געוואָרען, און זיינען געווען אָנגעשטעלט ווי ביי אַ פֿלעדער-מויז.

— אָבער אַ מאַסקע!

דאָס איז געווען, אויב מען קאָן זיך אזוי אויסדריקען, אַ רוחניות'דיגע פיזיאָנאָמיע. זי האָט געהאט אַ נאָז, אויגען און אַ מויל, און דאָס אַלעס איז געווען רעגעלמעסיג, אויף דעם ריכטיגען פֿלאַך, אָבער אין איהר איז ניט געווען קיין שום מענשליכעם געשטאַלט. אפילו אין קבר קאָן אַ מענש אזוי רוהיג ניט זיין. זי האָט ניט אויסגעדריקט ניט קיין אומעט, ניט קיין פֿרייד, ניט קיין התפעלות — זי האָט לחלוטין גאָר נישט אויסגעדריקט. זי האָט אויף אייך געקוקט גלייך און רוהיג — און אייך פֿלעגט אָנכאַפֿען אַ קייכענדער געלעכטער, וועלכען איהר האָט ניט געקאָנט צוריקהאַלטען. מיינע חברים האָבען זיך געקייקעלט פון געלעכטער איבער די דיוואַנעס, זיינען צופאַלען אונמעכטיג אויף די שטולען און האָבען געמאַכט מיט די הענד. דאָס וועט זיין די אָריי-גינעלסטע מאַסקע, האָבען זיי געזאָגט. איך האָב שיער ניט געוויינט. נאָר ווען איך האָב אַ קוק געטהאָן אין שפּיעגעל האָט מיר אויך אָנגע- כאַפט אַ געלעכטער. יא, דאָס וועט זיין די אָריגינעלסטע מאַסקע.

— אונטער קיינע אומשטענדען זאָל מען ניט אַראָבנעהמען די מאַסקעס — האָבען זיך צונויפגערעדט די חברים אויפ'ן וועג — לאָמיר זיך געבען איינע די אַנדערע אַ וואָרט.

— אַ וואָרט! אַ וואָרט! . . .

III.

דאָס איז געווען אַבסאָלוט די אָריגינעלסטע מאַסקע. נאָך מיר זיי-
נען נאָכגעגאַנגען גאַנצע רעדלעך מיט מענטשען, מען האָט מיר געדרייט,
געשטויסען, געשלעפט, געקניפט — און ווען איך האָב זיך, אַ אויס-
געמאַרטערטער, מיט כּעס אַ קעהר געטהאָן צו מיינע פּערפּאָלגער —
האָט זיי אָנגעכאַפט אַ מורא'דיגער געלעכטער. דעם גאַנצען וועג בין
איך געווען אַרומגערינגעלט און געשטיקט פון אַ דונערנדען וואָלקען
פון געלעכטער, און דער געלעכטער-שטורם האָט זיך גערוקט צוזאַ-
מען מיט מיר, און איך האָב זיך ניט געקאָנט אַרויסרייסען פון דעם
דאָזיגען רינג פון וואָנזיניגער שמחה. מינוטען-ווייט האָט עס מיר
אַליין אויך פּערכאַפט : איך האָב געשריען, געזונגען, געטאַנצט,
און די גאַנצע וועלט האָט זיך געדרייט אין מיינע אויגען שכור'ער-
הייד. און ווי ווייט זי איז געווען פון מיר, די דאָזיגע וועלט ! און
ווי עלענדר בין איך געווען אונטער דער דאָזיגער מאַסקע !
ענדליך, האָט מען מיר געלאָזען צורוק, מיט כּעס און מיט פחד,
בייז און צערטליך האָב איך אויף איהר אַ קוק געטהאָן און געזאָגט :
— דאָס בין איך.

די געדיכטע ברעמען האָבען לאַנגזאַם און מיט פּערוואַנדערונג זיך
אויפגעהויבען, אַ גאַנצער בינטעל שוואַרצע שטראַהלען האָט אַ שפּריץ
געטהאָן אויף מיר — און אַ געלעכטער, ווי די פרייהלינגס זונן, האָט
מיר געענטפּערט.

— יא, דאָס בין איך. דאָס בין איך ! — האָב איך גע'טענה'ט.
און האָב געשמיכעלט — פאַר וואָס זייט איהר ניט געקומען היינט ?
אָבער זי האָט געלאַכט. פּרעהליך האָט זי געלאַכט.

— איך האָב זיך אַזוי צומאַטערט. אַזוי צואוועטהאַנט איז מיינ
האַרץ, — האָב איך מיט געבעט געפאָדערט פון איהר אַן ענטפּער.
אָבער זי האָט געלאַכט. דער שוואַרצער גלאַנץ פון איהרע אויגען
איז פּערלאַשען געוואָרען, און אַלץ בונטער האָט זיך צוברענט דער
שמיכעל. דאָס איז געווען די זונן, אָבער אַ ברענענדע זונן, אַהן
רחמנות, אכזרי'ש.

— וואָס איז מיט איך ?

— דאָס זייט איהר ? — האָט זי געזאָגט, איינהאַלטענדיג איהר געלעכטער — וואָס פאַר אַ קאָמישער איהר זייט ! . . .

מיינע אַקסלען האָבען זיך אַרונטערגעלאָזען, דער קאָפּ האָט זיך איינגעבויגען, און אין מיין פאָזע איז געווען אזוי פיעל פערצווייפלונג. און אין דער צייט וואָס זי האָט מיט אַ שטילען שטראַהלענדען שמייר-כעל אויפ'ן פנים, געקוקט אויף די יונגע פרעהליכע פאָפּאַראַד, וועלכע האָבען זיך פערבייגעטראָגען פערביי אונז טאַנצענדיג, האָב איך צו איהר גערעדט :

— שעהמט זיך צו לאַכען. פיהלט איהר דען ניט הינטער דער קאָמישער מאַסקע מיין לעבעדיגען ליידענדען פנים ? איך האָב דאָך זי אָנגעטהאָן בלויז צוליעב דעם, כדי צו קאָנען געהן זעהן אייך. איהר האָט מיר געגעבען האָפנונג אויף אייער לייעבע, און שוין נעהמט איהר זי צוריק אזוי שנעל, אזוי אכזר'יש. פאַר וואָס זייט איהר ניט גער-קומען ?

האַסטיג, מיט אַן ענטפער אויף די מילדע שמיכלענדע ליפען, האָט זי זיך אַ קעהר געטהאָן צו מיר — און אַן אכזר'ישער געלעכטער האָט איהר אָנגעכאַפט מיט דער גאַנצער מאַכט. קיינענדיג, כמעט וויינענדיג, פאַרדעקענדיג דעם פנים מיט איהר פערפוימירטען טאָ-שענטיכעל, האָט זי קוים מיט שווערע מיה אַרויסגערעדט :

— גיט אַ קוק . . . אויף זיך. פון הינטען אין שפיעגעל . . . אַה, ווי איהר זעהט אויס ! . . .

אָנרוקענדיג די ברעמען, צונויפדריקענדיג די צויהנער פון וועהר טאָג, מיט אַ פערגליווערטען פנים, פון וועלכען עס האָט אָבער-שטראָמט דאָס בלוט, האָב איך אַ קוק געטהאָן אין שפיעגעל, — אויף מיר האָט געקוקט אַן איריאַטיש-טרוהיגע, אונבעוועגליך-גלייכגילטיגע, אונמענשליך-ניט-טרוהיגע פיזיאנאמיע. און איך . . . איך האָב זיך צולאַכט ; און מיט נאָך אַ ניט-פערגליווערטען געלעכטער, אָבער שוין מיט אַ שוידער פון ערוועקטען כעס, מיט דעם וואָהנין פון פער-צווייפלונג, האָב איך אָנגעהויבען ריידען, כמעט זיך צושריען :

— איהר טהאָרט מעהר נישט לאַכען !

און ווען זי איז אַנטשוויגען געוואָרען, האָב איך צו איהר שטיל גערעדט וועגען אונזער לייעבע. און קיין מאָל האָב איך ניט גערעדט אזוי גוט, ווארים ; קיין מאָל האָב איך זי ניט געליעבט אזוי שטאַרק.

וועגען די יסורים פון ווארטען, וועגען די גיפטיגע טרעהרען פון וואהנזיניגער אייפערזוכט און ביינקשאפט, וועגען מיין האַרץ, וואָס איז איבערפילט מיט ליבע, האָב איך גערעדט. און איך האָב געזעהן, ווי איהרע ברעמען האָבען געוואָרפען א געדיכטען שאַטען אויף די בלייכ-געוואָרענע באַקען. איך האָב געזעהן, ווי דורך זייער מאַטער ווייסקייט האָט אַ לייכט געטהאָן אַן אויפגעפלאַמטער רויטער פייער, און ווי איהר גאַנצער עלאַסטישער קערפער האָט זיך ניט וועלענדיג געבויגט צו מיר. זי איז געווען פערקליידעט אַלס די געטין פון דער נאַכט און, אין גאַנצען אַ רעטזעלהאַפטע, אַזוי ווי מיט אַ דונקעל-הייט פון שוואַרצען שלייער בעצויגען, בליצענדיג מיט בריליאַנטע שטערען, איז זי געווען שעהן, ווי דער פערנעסענער חלום פון דער ווייטער קינדהייט. איך האָב גערעדט — און טרעהרען זיינען אָנגע-לאָפען אין מיינע אויגען, און מיט פרייד האָט געקלאַפט מיין האַרץ. און איך האָב דערוועהן, דערוועהן, ענדליך, ווי אַ מילדער, רחמנות'דיגער שמייכל האָט צועפענט איהרע ליפען, און מיט אַ ציטער, האָב בען זיך אויפגעהויבען איהרע ברעמען. לאַנגזאַם, מיט פחד, און מיט אונענדליכען פערטרויען האָט זי אַקעהר געטהאָן צו מיר איהר קעפעלע, און . . .

אַזא געלעכטער האָב איך נאָך קיין מאָל ניט געהערט !
— ניי, ניי, איך קאָן ניט ! . . . — האָט זי כמעט געשלוכצט און, פערוואַרפענדיג דעם קאָפּ, האָט זי וויעדער אויסגעשאַסען מיט אַ קלינגענדען שטראָם פון געלעכטער.

אַה, ווען מען וואָלט מיר כאַטש אויף איין מינוט געגעבען אַ מענשליכען פנים ! איך האָב געביסען די ליפען, טרעהרען זיינען גע-פלאַסען איבער מיין צוהיצטע געזיכט, און זי, די דאָזיגע אירידיאַטי-שע פיזאָנאָמיע, אין וועלכער עס איז אַלעס געווען רעגעלמעסיג, נאָז, אויגען און ליפען, די דאָזיגע פיזאָנאָמיע, האָט געקוקט מיט איהר אונ-בעוועגליך שרעקליכער גלייכגילטיגקייט. און ווען איך בין אוועק-געגאנגען הינקענדיג אויף מיינע קאָלירטע פיס, האָט זיך צו מיר נאָך לאַנג צוגעטראָגען דער הילכיגער געלעכטער : אַזוי ווי פון אַן אונ-געהויערע הויכקייט וואָלט געפאלען אַראָב אַ זילבערנער שטרייף וואָס סער און וואָלט זיך מיט אַ פרעהליכען געזאַנג צושאַטען, אַבשלאָגענדיג זיך אין דעם האַרטען פעלז.

IV.

מיר זיינען געגאנגען אהיים צושאטען איבער דער ליינג פון דער
 שלאפענדער גאס און וועקענדיג די נעכטליכע שטילקייט מיט מונטערע
 אויפגערעגטע שטימען, און א חבר זאגט צו מיר :
 — דו האסט געהאט א קאלאסאלען ערפאלג. איך האב נאך קיין
 מאל ניט געזעהן, אז מען זאל אזוי לאכען . . . ווארט, וואס טהוסט
 דו ? פארוואס רייסט דו די מאסקע ? ברידער, ער איז פון זינען
 אראב ! זעהט, ער צורייסט זיין קאסטיום ! ער וויינט ! ! . . .

דער גלאַקען-קלאַנג

אין יענעם הייסען און אונגליק-בריינגענדען זומער האָט געברענט אלעס. עס האָבען געברענט שטערט, שטערטלעך און דערפער : דער וואָלד און דאָס פֿעלד זיינען שוין פֿאַר זיי מעהר קיין שמירה ניט גע-ווען : אונטערטעניג האָט אויפגעפלאַמט אפילו דער אונבעשיצטער וואָלד, און ווי אַ רויטער טישטוך האָט זיך צושפּרייט דער פייער אי-בער די אויסגעטריקענטע לאַנקעס. בייטאָג האָט זיך אין פרעסענדען רויך בעהאַלטען די רויטע, פערשלייערטע זונן, און ביינאַכט האָבען זיך אין פערשיערענע ווינקלען פון הימעל צופלאַמט דער שווייגענדער מאָרגען-שטערן און אבענד-שטערן ; זיי האָבען זיך געוויגט אין שוויי-גענדען פאַנטאַסטישען טאַני, און די זאָנדערבארע געמישטע שאַ-טענס פון מענשען און בוימער זיינען געקראַכען איבער דער ערד, ווי אונבעוואוסטע נאַכט-ברואים. הינט האָבען אויפגעהערט צו האַווקען מיט זייער בעגריסענדער בילעריי, וועלכע רופט דעם וואַנדערער און באַט איהם אָן אַ דאָך און לאַסקע ; לאַנג און טרויעריג האָבען זיי גע-וואַיעט, אָדער האָבען בייז געשוויגען, בעהאַלטענדיג זיך הינטער די רילען. מענשען, ווי הינד, האָבען געקוקט איינער אויף דעם אנדערען מיט בייזע און צושראָקענע אויגען און האָבען גערעדט הויך וועגען שרפות און וועגען געהיימע אונטערצינדער. אין איין פערוואָרפענעם דאָרף האָט מען ערמאָרדעט אן אלטינקען וואַנדערער, וועלכער האָט ניט געקאָנט זאָגען, וואוהין ער געהט ; און דערנאָך האָבען ווייבער בעוויינט דער דער'הרג'עמען און זיי האָט פערדראָסען פֿאַר זיין גרויער באָרד, וועלכע האָט זיך צונויפגעקלעפט פון דעם שוואַרצען בלוט.

אין יענעם הייסען און אונגליק-בריינגענדען זומער האָב איך גע-וואָהנט אין איינעם פון די פריצישע הייזער, וואו עס זיינען געווען פיעלע אַלטע און יונגע פרויען. בייטאָג האָבען מיר געארבייט און גערעדט און ווייניג געטראכט וועגען די שרפות, אָבער ווי עס פלעגט

אַנקומען די נאכט, האָט אונז אָנגעכאַפּט אן אימה. דער ווירטה פון דעם מאַיאַנטעק, פלעגט אָפט אַוועקפּאָהרען אין שטאָרט; דעמאָלט האָבען מיר גאַנצע נעכט ניט געשלאָפּען און צושראָקענע פלעגען מיר אַרומגעהן בעוואַכען דעם הויף, זוכענדיג אונטערצינדער. מיר האָבן בען זיך צוגעדריקט איינער צום אַנדערען, האָבען גערעדט קוים הער־באַר, און די נאכט איז געווען אַ שווייגענדע און ווי פינסטערע משונה־דיגע מאַססען האָבען זיך ערהויבען די בנינים. זיי האָבען אונז אויס־געוויזען אונבעקאַנט, ווי מיר וואָלטען פריהער זיי קיינמאָל ניט גע־זעהן, און שרעקליך ניט פעסט האָבען זיי אונז אויסגעוויזען, אַקוראַט ווי זיי וואָלטען ערוואַרטען דעם פייער און זיינען שוין געווען פאַרטיג פאַר איהם. איין מאָל האָט פאַר אונז עפעס ליכטיגעס אַ בלאַנק גע־טהאָן אין דעם שפּאַלט פון וואַנד. דאָס איז געווען דער הימעל, און מיר האָבען געמיינט, אַז ס'איז פייער, און די פרויען האָבען זיך מיט קולות אַוואָרף געטהאָן צו מיר, דאן נאָך כמעט אַ קליין אינגעל, און האָבען געבעטען בעשיצונג.

... און איך אליין האָב פון שרעק פערלאָרען דעם אָטהעם און האָב זיך ניט געקאַנט ריהרען פון אָרט. . . .

אַמאָל פלעג איך שפּעט אין דער נאכט אויפכאַפּען זיך פון דער הייסער, צוואַוואָרפענער בעטעל און דורכ'ן פענסטער אַרויסקריכען אין גאַרטען. דאָס איז געווען אַן אלטער גרויסאַרטיג־בייזער גאַרטען, וועלכער האָט אויף דעם שרעקליכסטען שטורם געענטפערט בלויז מיט אַן איינגעהאַלטענעם הויזשען. אונטען איז אין איהם געווען פינסטער און טויט־שטיל, ווי אויף דעם דעק פון תהום, און פון אויבען האָט זיך געהערט אַ ניט קלאָהרע שאַרשען און רוישען, אַזוי ווי אַ ווייטער געשפרעך. בעהאַלטענדיג זיך פון וועמען, האָט זיך אימיצער גע־גנב'עט אונטער מיר אויף מיין סליד און האָט אַריינגעקוקט איבער'ן אַקסעל; איך בין צוגעקומען צום ברעג פון גאַרטען, וואו אויף אַ הויכען באַרג איז געשטאַנען אַ צאם, און אַ הינטער'ן צאם ווייט אַרונטער זיינען זיך צולאָפּען די פעלדער, וועלדער און פון פינסטער־נים בעהאַלטענע דערפּלעך.

די הויכע, טרויעריג־שווייגענדע ליפּאָווע בוימער זיינען זיך צו־גאַנגען פאַר מיר, — און צווישען זייערע דיקע שוואַרצע שטאַמען, אין די לעכער פון צאם, אין דער לעהרקייט צווישען די בלעטער האָב איך

דערזעהן עפעס שרעקליכעס און אונגעווענהליכעס, וואָס האָט אָנגע-
פילט מיין האַרץ מיט אַן אונרוהיגען פחד, און מיינע פיס האָבען אָנ-
געהויבען צו ציטערען פון שוידער. איך האָב געזעהן דעם הימעל,
אַבער נישט דעם פינסטערען רוהיגען, נעכטליכען הימעל, נור אַ ראָ-
זען הימעל, ווי ער איז קיין מאָל נישט, נישט בייטאָג און נישט ביינאַכט.
די מעכטיגע ליפּעס זיינען געשטאַנען ערנסט און שווייגזאַם און,
ווי מענשען, האָבען זיי אויף עפעס געווארט, און דער הימעל איז אונ-
נאַטירליך געוואָרען אַלץ ראָזיגער, און ווי אַ רויטער שוידער זיינען
דורכגעלאָפּען איבער'ן הימעל די אימה'דיגע אַבלייכטונגען פון דער
אונטען ברענענדער ערד. לאַנגזאַם זיינען אַרויפגעשוואומען און זיך
צוגאַנגען אין דער הויך קנולענדע זיילען און אין דעם גופא, וואָס
זיי זיינען געווען אזוי שווייגזאַם. ווען אונטען האָט אַלץ געקריצט און
געקנאַקט, אין דעם וואָס זיי זיינען געווען אזוי נישט געהיילט און גרויס-
אַרטיג, ווען אונטען האָט זיך אַלץ געצאָפּעלט — דעריין איז געווען
אַ רעטעניש און יענע שרעקליכע אוננאַטירליכקייט, ווי אין דער ראָ-
זע בעפאַרבונג פון הימעל. די הויכע ליפּאָוע בוימער, ווי זיי וואָל-
טען זיך בעדיינקט, האָבען אַלע מיט איין מאָל אָנגעהויבען איבער-
צושמועסען זיך מיט זייערע שפיצען און אויך אזוי פּלוצלונג זיינען זיי
אַנשווייגען געוואָרען, און אויף לאַנג געבליבען פּערגליווערט אין ביי-
זער ערוואַרטונג. עס איז געוואָרען שטיל, אזוי ווי אויף דעם גרונד
פון תהום. איך האָב געפיהלט ווייט אַהינטער מיר דאָס הויז, וואָס
איז געווען פול מיט צושראַקענע מענשען; אַרום מיר האָבען זיך
פאַרזיכטיג געשטופט די ליפּאָוע בוימער, און פאַראויס האָט זיך
שווייגזאַם געוויגט דער רויט-ראָזער הימעל, ווי ער איז קיין מאָל נישט,
נישט בייטאָג, נישט ביינאַכט.

און נאָך שרעקליכער און אונפערשטענדליכער איז ער פאַר מיר
געווען דערפאַר, וואָס איך האָב איהם געזעהן נישט אין גאַנצען, נאָר
אין די דורכלייכטונגען צווישען די בוימער.

II.

עס איז געווען נאַכט, און איך האָב אונרוהיג געדערעמעלט, ווען
צו מיר אין אויער האָט אַריינגעדונגען אַ טעמפּער און אַבגעריסענער

קלאַנג, אזוי ווי ער וואָלט געקומען פון אונטער די דילען, וואָלט אריין און פּערגליווערט ווערען אין מאַרד, ווי אַ קיילעכדיגער שטיין. נאָך איהם האָט זיך אַרויסגעריסען אַ צווייטער, אויך אזא קורצער און שווערער, און מיין קאָפּ איז געוואָרען שווער און שמערצליך, ווי עס וואָלטען אויף איהם געטריפט געדיכטע טראָפּענס צוויטאָלענע בליי. די טראָפּענס האָבען געענבערט און דורכגעברענט דעם מאַרד; זיי זיינען געוואָרען אלץ מעהר, און באלד האָבען זיי מיט אַ געדיכטען רעגען פון אָבגעריסענע, אימפעדיגע קלאַנגען אָנגעפילט מיין קאָפּ.

— באַם! באַם! באַם! — האָט פון ווייטען אַרויסגעשליידערט אימיצער אַ הויכער, געזונדער און אונגעדולדיגער.

איך האָב געעפענט די אויגען און האָב גלייך פּערשטאָנען, אז דאָס איז דער קלאַנג פון גלאַקס — אַן אָנאָג, אז עס ברענט דאָס נאָר הענסטע דאָרף: סלאָבאָדקי. אין צימער איז געווען פינסטער, און דער פּענסטער פּערמאַכט, נאָר פון וועם אימח'דיגען רוף האָט ער זיך אין גאַנצען, מיט די מעבעל, בילדער און וואַזאָנעס, ווי אַרויסגע-ריקט אין דרויסען, און עס האָבען זיך ניט געפיהלט ניט קיין וועג, ניט קיין סופּיט.

איך געדיינק ניט, ווי איך האָב זיך אָנגעטהאָן, און איך ווייס ניט, פאַר וואָס איך בין געלאָפּען אליין, און ניט מיט מענשען. אָדער זיי האָבען מיך פּערגעסען, אָדער איך האָב ניט געדיינקט ווע-גען זייער עקזיסטענץ. דער גלאַקסן-קלאַנג האָט גערופּען מיט אַ מין צושטעהן און טויב, ווי די קלאַנגען וואָלטען געפאלען ניט פון דער דורכזיכטיגער לופט, נור ווי זיי וואָלט אַרויסגעשליידערט פון זיך די אונגעמאסטענע גראַבקיט פון ד'רערד, און איך בין געלאָפּען.

אין דעם ראָזען שיין פון הימעל זיינען פּערלאָשען געוואָרען אי-בערן קאָפּ די שטערען, און אין גאָרטען איז געווען משונה ליכטיג, ווי עס איז קיין מאָל ניט, ניט בייטאָג און ניט אין די קעניגליכע לבנה-נאַכט, און ווען איך בין צוגעלאָפּען צום צאָם, האָט אויף מיר דורך די עפענונגען אַקוק געטהאָן עפעס בונט-דרויטעס, ברויזענדעס, וואָס האָט זיך געוואָרפּען מיט פּערצווייפלונג. די הויכע ליפּאָווע בוי-מער, ווי פּערשפּריצטע מיט בלוט, האָבען געציטערט מיט זייערע רונדע בלעטער און האָבען שרעקענדיג פאַרקאָשטעט זיי אויף צוריק,

אַבער זייערע שטימען האָט מען נישט געהערט איבער די קורצע און מעכטיגע קלעפּ פון דער צוואוויגטער גלאָק-צונג.

איצט זיינען שוין די קלאנגען געווען קלאָהר און פינקטליך און זיינען געפלוניגען מיט אַ וואהנזיניגען אימפעט, ווי אַ מחנה צוצונג טערטע שטיינער. זיי האָבען זיך נישט גערעהט אין דער לופט, ווי די שטילע טויבען פון אבענדרקלאנג. זיי האָבען זיך נישט צופלייצט אין דער לופט ווי אַ לאַשטענדע כוואַליע פון דעם געהויבענעם תפילה-רוח. זיי זיינען געפלוניגען גלייך, ווי די מורא'דיגע שלוחים און אַנזאָגער פון אונגליק, וועלכע האָבען קיין צייט נישט אומצוקוקען זיך אהינטער, און זייערע אויגען זיינען ברייט צועפענט פון שרעק.

— באַם ! באַם ! באַם ! — זיינען זיי געפלוניגען מיט נישט איינגעהאַלטענעם אימפעט, און די שטארקע האָבען איבערגעיאָגט די שוואַכע, און אלע צוזאַמען האָבען זיך איינגעטרונקען אין דער ערד און האָבען דורכגענומען דעם הימעל.

און אויך אזוי גלייך, אזוי ווי זיי, בין איך געלאָפּען איבער דעם גרויסען צואַקערטען פעלד, וואָס האָט דונקעל געשימערט מיט אַ בלוטיגען אָבגלאַנץ, ווי די הויט פון אַן אונגעהויערע שוואַרצע חיה. איבער מיין קאָפּ, אונגעהויער הויך, האָבען זיך פליסיג אַריבערגע-טראַגען איינצעלנע בונטע פונקען, און פאַראַוים איז געווען אַ שרעק-ליכע דאַרפישע שרפה, אין וועלכער עס קומען אום אין איין שייטער-הויפּען הייזער, טהירען און מענשען.

דאָרט, אונטער דער ליניע פון שוואַרצע בוימער רונדע און שאַרפע, אזוי ווי שפיזען, האָט זיך געשלינגעלט אַרויף דער פלאַם, האָט גרלות'דיג אויסגעבויגט די האַלז ווי אַ צורייצטער פערד, איז געשפרונגען, האָט אָנגעוואָרפען פון זיך פייעריגע שטיקער צום שוואַרצען הימעל און האָט זיך רויבעריש אויסגעבויגט אַרונטער נאָך נייעם פאַנג. אין מיינע אויערען האָט גערוישט פון שנעלען לויפּען, דאָס האַרץ האָט האַסטיג און שטאַרק געקלאַפט און, איבעריאָגענד די קלעפּ פון האַרצען האָבען געקלאַפט גלייך מיר אין קאָפּ און אין ברוסט די קלאנגען פון גלאָק. און אין זיי איז געווען אזוי פיעל פער-צווייפּלונג, עפעס נישט ווי אַ קופּערנער גלאָק וואָלט עס קלינגען, נאָר ווי אין טויטען-קראַמפּה וואָלט זיך עס צאָפּלען דאָס סאַמע האַרץ פון דער פיעל-יסורים'דיגער ערד.

— באַם ! באַם ! באַם ! — האָט אַרויסגעשליידערט פון זיך די צופלאַקערטע שרפה, און עס איז געווען שווער צו גלויבען, אז די דאָזיגע מעכטיגע און פערצווייפעלטע געשרייען גיט אַרויס פון זיך דאָס גלאַקען-טורעמל פון דער קירכע. אזא קליינינקעס און דינעס, אזא רוהיגעס און שטילעס, ווי א יונג מיידעל אין אַ ראָזע קליידעל. איך בין געפאלען. אַנשפאַרענדיג זיך מיט די הענד אויף די שטיקער טרוקענע ערד, און זיי האָבען זיך צושאַטען אונטער מיינע הענד; איך האָב זיך אויפגעהויבען און בין ווידער געלאָפּען, און מיר אַנטקעגען איז געלאָפּען דאָס פייער און די צורופענדע קלאַנגען פון גלאָקס. עס האָט זיך שוין געהערט, ווי עס קנאַקט דער בוים, זייענדיג אויפגעפרעסען פון פייער, עס האָט זיך שוין געהערט דאָס פיעל-קולות'דיגע געשריי פון מענשען מיט זייערע טענער פון פער-צווייפונג און שרעק. און ווען עס איז שטיל געוואָרען דאָס שלאַנגענ-דיגע זשיפען פון פייער, האָט זיך קלאָהר אויסגעצייכענט אַ לאַנגער יאָמערדיגער קלאַנג: דאָס האָבען געיאָמערט די ווייבער, און עס האָבען גערעוועט די בהמות, זייענדיג בעפאלען פון אַ מורא'דיגע אימה.

א וואַסער זומפ האָט מיך אָבגעשטעלט. דער ברייטער פער-וואַסענער זומפ איז געווען ווייט צושפרייט צו רעכטס און צו לינקס. איך בין פערקראַכען אין וואַסער ביז די קניע, דערנאָך בין דער ברוסט, אָבער דער זומפ האָט מיך גענומען איינזויגען און איך האָב זיך אומגעקעהרט צום ברעג. אַנטקעגען, גאַנץ נאָהענט, האָט גע-בושעוועט דער פייער און האָט אַרויסגעשליידערט צום הימעל וואָל-קענס מיט גאָלדיגע פונקען, ווי פייעריגע בלעטער פון אַ ריעזיגען בוים; אין דער שוואַרצער ראם פון זומפגראָז האָט אָבגעגלאַנצט דאָס זומפּוואַסער, ווי אַ בלישצענדע שפיגעל — און דער גלאַקען-קלאַנג האָט אַלץ גערופּען, פערצווייפעלט, אין טויטליכע מאַטער-נים:

— געה זשע ! געה !

III.

איך האָב זיך געצאָפּעלט אויפ'ן ברעג, און אַהינטער מיר האָט זיך געצאָפּעלט מיין שוואַרצער שאַטען, און ווען איך האָב זיך אָנג-

געבויגען צום וואסער, אויסצוגעפינען דעם גרונד, האָט אויף מיר פון דעם שווארצען תהום געקוקט דאָס געשפענסט פון א פייעריגען מענשען, און אין זיינע צוקרימטע געזיכטציגע, אין זיינע צופלאַג-טערטע האָאַר, וועלכע זיינען געווען ווי אויפגעהויבען אויף זיין קאָפּ פון עפעס אַ מורא'דיגער קראפט — האָב איך ניט געקאָנט דערקענען זיך אליין.

— וואָס זשע איז דאָס אזוינס ? מיין גאָט ! — האָב איך געבעטען, אויסשטרעקענדיג די הענד.

און דער גלאַקסילאנג האָט גערופען. איצט האָט ער שוין ניט געבעטען — ער האָט געשריען, ווי אַ מענש, געיאָמערט און גע-שטיקט זיך. די קלאַנגען האָבען פערלאָרען זייער גלייכמעסיגקייט און האָבען זיך געהויבען איינער אויף דעם אנדערען, האַסטיג, אָהן אַב-קלאַנג, שטאַרבענדיג, געבוירענ-ווערענדיג און וויעדער שטאַרבענ-דיג. און וויעדער האָב איך זיך אנגעבויגען צום וואַסער און האָב דער-זעהן אין איין רייהע מיט מיין אַבשפיעגלונג אויך אַנאָדער פייעריגען געשפענס, אַ הויכער, אַ גלייכער און, צו מיין שרעק, אַן עהנליכער צו אַמענשען.

— ווער איז דאָס ? — האָב איך אַ געשריי געטהאָן, אומקור-קענדיג זיך. לעבען מיין פלייצע איז געשטאַנען אַ מענש און האָט שווייגענדיג געקוקט אויף דער שרפה. זיין פנים איז געווען בלייך, און נאָסעס, נאָך ניט פערטרוקענטעס בלוט האָט פערדעקט זיין באַק און האָט געגלאַנצט, אַבשפיעגלענדיג דעם פייער. געקליידעט איז ער געווען איינפאך, פויעריש. עס קאָן זיין, אַז ער איז שוין דאָ געווען, ווען איך בין געקומען צולויפּען, זייענדיג אויך אזוי ווי איך פעהראַלטען פון'ם זומפּ; ס'קאָן זיין, אַז ער איז געקומען דערנאָך, אָבער איך האָב זיין אָנקומען ניט געהערט און האָב ניט געוואוסט ווער ער איז.

— עס ברענט — זאָגט ער, ניט אַראָבנעהמענדיג די אויגען פון דער שרפה. אין די דאָזיגע אויגען איז אַרומגעשפרונגען דער אָבגע-שפיעגלעטער פייער, און זיי האָבען אויסגעזעהן אונגעהויער גרויסע און גלעזערנע.

— ווער ביסט דו ? פון וואַנען ? — האָב איך אַ פּרעג גע-טהאָן — ביי דיר געהט בלוט.

מיט זיינע לאַנגע מאָגערע פינגער האָט ער אָנגעריהרט זיין באַק, האָט אַ סוף געטהאָן אויף זיי, און האָט וויעדער אויסגעשטעלט די אויגען אויף דער שרפה.

— עס ברענט — האָט ער וויעדערהאָלט, ניט צאָהלענדיג אויף מיר קיין אויפמערקזאמקייט — אלעס ברענט.

— ווייסט דו ניט, ווי מען געהט אַריבער אַהין? — האָב איך געפרעגט, אַברוקענדיג זיך: איך האָב געטראָפּען, אז דאָס איז איינער פון די וואַהנזיניגע, וועלכע דער אונגליק־בריינגענדער זומער האָט געבוירען גענוג.

— עס ברענט! — האָט ער געענטפערט — אַהאָ-אַהאָ! עס ברענט האָט ער זיך צושריען און צולאכט, צערטליך קוקענדיג אויף מיר און וויגענדיג זיין קאָפּ. דער געדיכט־געוואָרענער גלאַקען-קלאַנג איז פּלוצלונג אנטשוויגען געוואָרען, און דער פּלאַקער האָט זיך נאָך שטאַרקער צוקנאַקט. דער פּלאַם האָט זיך בעוועגט ווי אַ לעבעדיגער און מיט לאַנגע הענר געצויגען זיך, ווי אין חלשות, צו דעם אנט־שוויגענ־געוואָרענעם גלאַקענ־טורעם. איצט נאָהענטערהייד האָט דאָס טורעמעל אויסגעזעהן הויך און אנשטאט אַ ראָזע קלייד איז עס געווען אָנגעצויגען אין אַ רויטער. אויבען אין דער שוואַרצער עפּנונג, וואו עס האָבען זיך איינגעפונען די גלאַקען, האָט זיך בעוויזען אַ רוי־היגער איינגעהאַלטענער פּיערל, עהנליך אויף דעם פּלאַם פון אַ ליכט, און ער האָט זיך אבגעשפּיעגעלט מיט בלייכע שטראַהלען אויף זייערע קופּערנע זייטען. און וויעדער האָט זיך צושוידערט דער גלאַק, יו־קענדיג די לעצטע וואַהנזיניג פּערצווייפּעלטע געשרייען און איך האָב זיך וויעדער צוצאפּעלט אויפ'ן ברעג און אַהינטער מיר האָט זיך גע־צאפּעלט מיין שוואַרצער שאַטען.

— איך וועל געהן! וועל געהן! — האָב איך געענטפערט אי־ניצען, וואָס האָט מיך גערופּען. און דער הויכער מאַן איז זיך רוי־היג געזעסען הינטער מיר, ארומכאפּענדיג זיינע קניע מיט די הענר, און האָט הויך געזונגען, נאָכאמענדיג דעם גלאַקען-קלאַנג:

— באַם! . . . באַם! . . . באַם! באַם!

— דו ביסט פון זינען אַראָב! — האָב איך געשריען אויף איהם און ער האָט געזונגען אלץ העכער, אלץ פּרעהליכער:

— באַם! באַם! באַם!

— שווייג ! — האָב איך זיך געבעטען.

און ער האָט געשמיכעלט און האָט געזונגען, צוואויגענדיג אַהער און אַהין דעם קאָפּ, און אין זיינע גלעזערנע אויגען האָט זיך צוברענט אַ פייער. שרעקליכער פון דער שרפה איז ער געווען דער דאָזיגער מיטגע'נער. איך האָב זיך אַ קעהר געטהאָן און האָב זיך געוואָרפען לויפֿען אין דער ליינג פּוּל'ס ברעג. אָבער איך האָב נאָך נישט צייט געהאַט צומאַכען עטליכע טריט, ווי גלייך מיט מיר איז אויסגעוואקסען אַהן רויש זיין לאַנגע פיגור אין דער צופלאַטערטער העמד. ער איז געלאָפֿען שווייגענדיג אַזוי ווי איך מיט לאַנגע, קיין מאָל נישט מיעד-ווערענדע טריט, און שווייגענדיג זיינען געלאָפֿען איי-בער'ן צוגראָבענעם פעלד אונזערע שוואַרצע שאַטענס.

אין טויטליכע יסורים האָט זיך געשטיקט דער גלאַק און האָט גע-שריען ווי אַ מענטש, וועלכער ערוואַרט שוין נישט קיין הילף, און פאַר וועלכען עס איז שוין נישטאָ קיין האָפֿנונג. און שווייגענדיג זיינען מיר געלאָפֿען ערגעץ אין דער פינסטערניס, און לעבען אונז זיינען געשפרונג-גען אונזערע שוואַרצע שאַטענס.

דאס שווייגען

I.

אין איין מאיאָווער לבנה־נאכט, ווען די סאָלאָווייען האָבען גע־
זונגען, איז אין קאבינעט צום פאָטער אינגאטיוס אַריינגעגאנגען זיין
פרוי. איהר פנים האָט אויסגעדריקט יסורים, און דאָס קליינע לעמ־
פעל האָט געציטערט אין איהרע הענר. צוגעהענדיג צום מאַן, האָט
זי אַ ריהר געטהאָן זיין אַקסעל און האָט געזאָגט מיט אַ שלוכץ :
— פאָטער, לאָמיר געהן צו וועראַטשקען !

ניט אַ קעהר טהאָנדיג זיין קאָפּ, האָט פאָטער אינגאטיוס אַ קוק
געטהאָן איבער די ברילען פון אונטערן שטערען אויף דער גלח'טע, און
האָט געקוקט לאַנג און צודרינגליך, ביז וואָנען זי האָט אַ מאַך גע־
טהאָן מיט דער האַנד און האָט זיך ניט אַראָבגעלאָזען אויף דעם נידרי־
גען דיִוואָן.

— וואָס זייט איהר ביידע פאַר . . . אונערבארמליכע ! — האָט
זי אַרויסגערעדט לאַנגזאַם און שטאַרק אונטערגעשטריכען די לעצטע
זילבען, און איהר גוטער, ווייכער פנים האָט זיך פאַרקוימט מיט אַ
גרימאַסע פון וועהטאָג און פעהאַרטונג, ווי זי וואָלט מיט איהר פנים
וועלען ווייזען, וואָס פאַר אַ האַרטע מענשען עס זיינען איהר מאַן און
איהר טאָכטער.

פאָטער אינגאטיוס האָט אַ שמייכעל געטהאָן און האָט זיך אויפ־
געהויבען. ער האָט פערמאכט דעם בוך, האָט אַראָבגענומען די בריי־
לען, האָט זיי אַריינגעלייגט אין שידעל און האָט זיך פערטראכט.
זיין גרויסער שוואַרצער באָרד, דורכגעשטרייפט מיט זילבערנע פע־
דים, האָט זיך מיט אַ שענהעם בויג אויסגעלייגט אויף זיין ברוסט
און האָט זיך לאַנגזאַם געהויבען, ווען ער האָט טיעפ־געאטהעמט.
— נו, לאָמיר געהן ! — האָט ער געזאָגט.

אַלגא סטעפּאָנאָוואַ איז שנעל אויפגעשטאַנען און האָט געבע-
טען מיט אַ ציטערענדיגען בקשה-קול :

— נאָר ניט ביזער זיך אויף איהר, פאטער ! דו ווייסט דאָך,
וואָס זי איז פאַר א . . .

וועראס צימער האָט זיך איינגעפונען אויפ'ן אויבערשטיבעל, און
דער שמאָלינקער הילצערנער טרעפּ האָט זיך געבויגען און געקרעכצט
אונטער די שווערע טריט פון פאָטער איגנאַטיוס. זייענדיג אַ הוי-
כער, אַ שווערער, האָט ער אָנגעבויגט דעם קאָפּ, ער זאָל זיך
ניט אָבשלאָגען אָן די דילען פון דעם אויבערשטען עטאָזש און האָט
זיך געקרימט, ווען זיין פרוי'ס ווייסע יאָקעל האָט לייכט בעריהרט זיין
פנים. ער האָט געוואוסט, אז פון זייער געשפרעך מיט ווערא וועט
גאָר נישט אַרויסקומען.

— וואָס ווילט איהר ? — האָט אַ פּרעג געטהאָן ווערא, אויפ'-
הויבענדיג איין נאָקעטע האַנד צו די אויגען. די אנדערע האַנד איז
געלעגען פון אויבען אויף דער ווייסער זומערדיגער דעקע און האָט זיך
כמעט ניט אָבגעטהיילט פון דער דעקע, אזוי ווייס, דורכזיכטיג און
קאלט איז זי געווען.

— וועראַטשקא . . . — האָט אָנגעהויבען די מוטער, האָט
זיך אָבער צוכליפעט און איז אַנטשוויגען געוואָרען.
— ווערא ! — האָט געזאָגט דער פאָטער, זוכענדיג ווייך צו
מאכען זיין טרוקענע און האַרטע שטימע. — ווערא, זאָג אונז, וואָס
איז מיט דיר ?

ווערא האָט געשוויגען.

— ווערא, פארדיענען מיר דען ניט, דיין מוטער און איך, אז
דו זאָלסט אונז פאַרטרויען ? ליעבען מיר דען דייך ניט ? האָסטו דען
וועמען עס איז נעהענטערע פון אונז ? זאָג אונז פון וואָס דו ליידסט
און גלויב מיר, אן אלטען און געניטען מענשען, אז דיר וועט גרינג
גער ווערען. און אויך אונז. גיב אַ קוק אויף דער אַלטער מאַמע, ווי
זי ליידט . . .

— וועראַטשקא ! . . .

— און מיר . . . — די טרוקענע שטימע האָט אַ ציטער גע-
טהאָן, ווי אין איהר וואָלט זיך עפעס איבערברעכען, — און מיר,
מיינסטו איז גרינג ? זעה איך דען ניט, אז דייך פּרעסען עפעס

יסורים . . . אָבער וואָס איז עס ? און איך, דיין טאטע, דיין טאטע, ווייס גאר ניט פון וואָס דו ליידעסט אזוי. דארף דאָס אזוי זיין ?

ווער אַ האָט געשוויגען. פאטער איגנאטיוס האָט מיט אַ בעזונדער פאָרזיכטיגקייט אפיהר געטהאָן מיט דער האַנד אויף זיין באָרד, ווי ער וואָלט מורא האָבען, אז די פינגער וועלען זיך ניט וועלענדיג איינטרינקען אין'ם באָרד, און ער האָט גערעדט ווייטער :

— דו ביסט געפאָהרען קיין פעטערבורג געגען מיין ווילען, — האָב איך דען דיך פארפֿלוכט, דו ניט-געהאָרכזאמע ? אָדער האָב איך דען דיר קיין געלד ניט געגעבען ? אָדער בין איך אפֿשר געווען ניט גוט צו דיר ? נו, וואָס-זשע שווייגסט דו ? אָט איז ער דיר, דיין פעטערבורג ?

פאטער איגנאטיוס איז אַנטשוויגען געוואָרען, און איהם האָט זיך פאָרגעשטעלט עפעס גרויסעס, געמויערטעס, שרעקליכעס, פול מיט אונבעוואוסטע סכנות און מיט פרעמדע, גלייכגילטיגע מענשען. און דאָרט איז געווען אַן עלענדע, אַ שוואַכע זיין ווער, און דאָרט האָט מען זי אונגליקליך געמאַכט. אַ בייזער האָט האָט זיך אויפגע-הויבען אין פאטער איגנאטיוס'עם נשמה געגען דער שרעקליכער און אונפערשטענדליכער שטאָדט, און אַ כעס געגען זיין טאָכטער, וועל-כע שווייגט, שווייגט עקשנות'דיג.

— וואָס האָט עס צוטהאָן מיט פעטערבורג, — האָט ביזלעך געזאָגט ווער אַ און האָט פארמאַכט די אויגען. — און מיר איז קיין זאך ניט. געהט בעסער שלאָפען, ס'איז שפעט.

— וועראַטשקא ! — האָט אַ יאָמער געטהאָן די מוטער, — טאָכ-טער, זאָג דאָך מיר !

— אַך, מאַמע ! — האָט אונגעדולדיג איבערגעשלאָגען איהרע רייד ווער אַ.

פאטער איגנאטיוס האָט זיך אוועקגעזעצט אויף אַ שטוהל און האָט זיך צולאָכט.

— נו, הייסט עס, גאָר-גאָרנישט ? — האָט ער אַ פרעג געטהאָן איראַניש.

— פאטער, — האָט שניידענד געזאָגט ווער אַ, אויפהויבענדיג זיך אין בעט, — דו ווייסט, אז איך ליעב דיך און מאַמעניו. אָבער . . .

גאָר נישט, אזוי, מיר איז עפעס אומעטיג אביסעל. דאָס וועט אריי-
בער. ווירקליך געהט בעסער שלאָפּען, און איך וויל אויך שלאָפּען.
און מאַרגען אָדער ווען ניט איז — וועלען מיר ריידען.

פאָטער איגנאטיוס האָט זיך מיט אמאָל אַ הויב געטהאָן, אזוי
אז דער שטוהל האָט זיך אָבערקלאַפט אן וואַנד, און ער האָט אַ נעהם
געטהאָן זיין פרוי ביי דער האַנד.

— לאָמיר געהן !

— וועראַטשקא ! . . .

— לאָמיר געהן, זאָג איך דיר ! — האָט אַ געשריי געטהאָן פא-
טער איגנאטיוס, — אז זי האָט שוין אויף גאָט פאַרגעסען, איז וואָס
פאַר אַ בעטרעף האָבען מיר שוין ! . . . וואָס פאַר אַ בעטרעף האָ-
בען מיר !

מיט גוואַלד כמעט האָט ער אַרויסגעפיהרט אַלגא סטעפּאָנאָווא
און, ווען זיי זיינען אַראָבעגאנגען די טרעפּ, האָט אַלגא סטעפּא-
נאָווא, געהענדיג מיט לאַנגזאמע טריט, געמורמעלט ביז :

— אראַראַ ! דאָס האָסטו, גלח, געמאַכט זי פאַר אַזא. פון
דיר האָט זי דאָס איבערגענומען אַזא מאַניער, און דו ביסט פאַראַנט-
וואָרטליך דערפאַר. אַך, ווי אונגליקליך איך בין . . .

און זי האָט זיך צוואַייגט, פינטלענדיג נאָכאָנאַנד מיט די אוי-
גען, ניט זעהענדיג די טרעפּלעך און שטעלענדיג די פוס אזוי, ווי
אונטען וואָלט געהען אַ תּחום, אין וועלכען זי האָט געוואָלט אַרייַ-
פאלען.

פון דעם טאָג אָן האָט כּאַטער איגנאטיוס אויפגעהערט צו ריידען
מיט דער טאָכטער, אָבער זיא איז געבליבען ווי זי וואָלט עס גאָר
ניט בעמערקט. פונקט אזוי ווי פריהער איז זי ענטוועדער געלעגען
ביי זיך אין צימער, אָדער אַרומגעגאַנגען הין און צוריק און האָט
אַפט געריבען מיט די הענד די אויגען, ווי זיי וואָלטען געווען ביי
איהר פאַרשטאַטען מיט שטויב. און צונויפגעדריקט פון די דאָזיגע
צוויי שווייגענדע מענשען האָט זיך די גלח'טע, וועלכע האָט לייעב גע-
האַט שפּאַס און געלעכטער, פאַרלאָרען און האָט געציטערט, ניט ווי-
סענדיג וואָס צו ריידען און וואָס צו טהאָן.

אַמאָל פלעגט ווערן אַרויסגעהן שפּאַצירען. אין אַ וואָך אַרום
נאָך דעם אויבענגעבראַכטען געשפּרעך איז זי איין אבענד אַריסגע-

גאנגען ווי געוועהנליך. און מעהר האָט מען זי שוין אַ לעבעדיגע ניט געזעהן; וואָרום אין דעם דאָזיגען אָבענד האָט זי זיך אַ וואָרה גע-טהאָן אונטערן צוג פון אייזענבאהן, און דער צוג האָט זי איבערגע-שניטען אויף העלפט.

בערדריגט האָט איהר פאָטער איגנאטיוס אליין. זיין פרוי איז אין קלויסטער ניט געווען, וואָרום ביי דער נאכריכט וועגען ווערא'ס טויט האָט איהר געטראָפּען אַ שלאָג. ביי איהר האָבען אָבענומען די הענד, די פיס און דער לשון, און זי איז געלעגען אונבעוועגליך אין דעם האַלב־פינסטערען צימער, ווען די גלאַקען האָבען געקלונגען אין גלאַקען־טורעם, אין איין רייהע מיט איהר צימער. זי האָט געהערט ווי אלע זיינען אַרויסגעגאנגען פון קלויסטער, ווי געגען זייער הויז האָבען די זינגער געזונגען, און זי האָט געזוכט אויפצוהויבען אַ האַנד, איבערצו'צלם'ען זיך, אָבער די האַנד האָט ניט געפאָלגט; זי האָט געוואָלט זאָגען: אַדיע, ווערא, — אָבער דער צונג איז געלעגען אין מויל אַ גרויסער און אַ שווערער. און איהר פאָזע איז געווען אזוי רוהיג, אז אויב אימיצער וואָלט אויף איהר אַ קוס טהאָן, וואָלט ער אַ טראכט טהאָן, אז דער דאָזיגער מענש רוהט אָדער שלאָפט. בלויז איהרע אויגען זיינען געווען אָפּען.

אין קלויסטער צו דער לויז זיינען געווען אַ מאסע מענשען, פא-טער איגנאטיוס'עם געקאנטע און אונבעקאנטע; און אלע פערזא-מעלטע האָבען בעדויערט וואָס ווערא איז געשטאָרבען מיט אזאַ שרעק-ליכען טויט, און זיי האָבען געזוכט צו געפינען אין פאָטער איגנא-טיוס'עם שטימע און אין זיינע בעוועגונגען די סימנים פון שווערע יסורים. זיי האָבען ניט לייעב געהאט פאָטער איגנאטיוס דערפאַר, וואָס ער איז געווען אין זיינע בענעהמונגען שטאָלץ און האַרט, האָט פיינד געהאט זינדיגע און האָט זיי ניט מוחל געווען, און אליין איז ער אין דער זעלבער צייט געווען אַ בעל־מקנא און אַ זשערנער, האָט זיך בענוצט מיט יעדער געלעגענהייט, וואָס מעהר צו בעקומען פון דער געמיינדע. און אלעמען האָט זיך געוועלט זעהן איהם אַ בעל־יסורים, אַ צובראָכענעם און זעהען ווי ער אנערקענט, אז ער איז דאָפעלט שולדיג אין דער טאָכטערס טויט: אלס אַן אכזר, אַ פאָ-טער און אַ שלעכטער גאָטעס־דיענער, וועלכער האָט זיין אייגענעם פלייש און בלוט ניט געקאנט אויסהיטען פון זינד. און אלע האָבען

מיט פאַרשענדע אויגען געקוקט אויף איהם, און ער, פיהלענדיג די בליקען וואָס זיינען געווענדעט אויף זיין רוקען, האָט געזוכט אויסצורגלייכען זיין ברייטען געזונדען רוקען, און האָט געטראכט ניט וועגען דער געשטאַרבענער מאַכטער, נאָר וועגען דעם, ניט צו פערלירען זיך.

— פעהאַרטעוועטער גלח ! — האָט ווינקענדיג אויף איהם געזאָגט דער טישלער קאַרזענאָוו, וועמען ער האָט ניט אָבגעגעבען 5 רובל בעל, וואָס איהם האָט געקומט פאר פענסטער־ראַמען.

און אזוי איז פאטער אינגאטיוס, א הארטער און גלייכער, געגאנגען ביז'ן בית־עולם און אזא האָט ער זיך אויך אומגעקעהרט צוריק. און בלויז ביי דער טיהר אין זיין פרוי'ס צימער האָט זיך זיין רוקען עטוואָס איינגעבויגען; אָבער דאָס האָט געקאָנט זיין דערפון, וואָס די מעהרסטע טיהרען זיינען געווען צו נירדיג פאַר זיין געוואוקס. אריינגעהענדיג פון דער ליכטיג, האָט ער קוים געקאָנט צוקוקען זיך צו דער פרוי'ס פנים, נאָר ווען ער האָט זי דערזעהען, האָט ער זיך געוואונדערט, וואָס איהר פנים איז אזוי רוחיג, און אין די אויגען קיינע טרעהרען. און אין די אויגען זיינען ניט געווען קיינע סימנים פון כעס, קיינע יסורים, — זיי זיינען געווען שטום און האָבען געשוויגען שווער, פער'עקשנ'ט, ווי דער גאנצער דיקער, קראפטלאָזער קערפער, וואָס האָט זיך איינגעפרעסט אין דער פערענע.

— נו, וואָס, ווי פיהלסט דו זיך ? — האָט אַ פרעג געטהאָן פאטער אינגאטיוס.

אָבער שטום זיינען געווען די ליפּען; געשוויגען האָבען אויך די אויגען. פאטער אינגאטיוס האָט אַרױפגעלייגט די האַנד אויפ'ן שטערן; ער איז געווען קאַלט און פייכט, און אַלגאָסטעפאַנאָוונאָ האָט מיט קיין בעוועגונג ניט אויסגעדריקט, אז זי פיהלט די בעריהרונג. און ווען פאטער אינגאטיוס'עס האַנד איז אַוועקגענומען געוואָרען, האָבען אויף איהם געקוקט אונבעוועגליך צוויי גרויסע, טיעפע אויגן גען, וועלכע האָבען אויסגעזעהן כמעט שוואַרץ איבער די צוברייטעטע שוואַרצ־אַפּלען, און אין זיי איז ניט געווען ניט קיין טרויער, ניט קיין צאָרן.

— נו, איך וועל געהן צו זיך, — האָט געזאָגט פאטער אינגאטיוס, וועמען עס איז געוואָרען קאַלט און אימה'דיג.

ער איז דורכגעגאנגען דעם זאָל, וואו אַלעס איז געווען ריין און צוגעקליבען, ווי תמיד, און, בעצויגען מיט ווייסע ציכען, זיין נען געשטאנען די הויכע פאטעלען, אזוי ווי טייטע אין תכריכים. אויף איין פענסטער איז געהאנגען א דראַטענע שטייגער, אָבער זי איז גע-ווען פוסט און די טיהרלעך אָפּען.

— נאכטאָס! — האָט פאטער איגנאטיוס א געשריי געטהאָן, און איהם האָט אויסגעוויזען, אז זיין שטיכע איז צו גראָב און איהם איז געוואָרען אונאנגענעהם, וואָס ער שרייט אזוי הויך אין די דאָזיגע שטילע צימערן, ווען עס איז ערשט נאָך דער טאָכטערס לויף. — נאכטאָס! — האָט ער א רוף געטהאָן שטילער, — וואו איז דער קאנאַריק?

די קעכין, וועלכע האָט געוויינט אזוי פיעל, אז דער נאָז איז ביי איהר געשוואָלען געוואָרען און איז געוואָרען רויט, ווי א בוראק, האָט געענטפערט גראָב:

— וואָס איז צו וויסען וואו? אוועקגעפליגען!

— פארוואָס האָטו אַרויסגעלאָזען? — האָט ביז אָנגעוואָל-קענט זיינע ברעמען פאָטער איגנאטיוס.

נאכטאָס! האָט זיך צווייגט און, אָבזוישענדיג די טרעהרען מיט די ברעגען פון איהר קארטונענע קאָפּטיכעל, האָט זי געזאָגט מיט טרעהרען:

— די נשמה'לע . . . דער פרייליינס . . . קאָן מען זי דען האַלטען?

און דעם פאָטער איגנאטיוס האָט זיך געדוכט, אז דער געלער פרעהליכער קאנאַריק, וואָס האָט תמיד געזונגען מיט אַן אָנגעבויגע-נעם קעפעל, איז ווירקליך געווען ווערד'ס נשמה, און אז ווען דער קאנאַריק וואָלט נישט אוועקגעפליגען, וואָלט מען נישט געקאָנט זאָגען, אז ווער אַזוי געשטאַרבען. און ער איז נאָך שטאַרקער אין כעס גע-וואָרען אויף דער קעכין און האָט א געשריי געטהאָן:

— אַרויס! — און ווען נאכטאָס! האָט נישט גלייך געטראָפּען אין טיהר, האָט ער צוגעלייגט: — שוטה!

II.

פון דעם טאָג אָן פון דער לווה איז אין דעם קליינעם הייזעל אָנ-
געקומען אַ שווייגען. דאָס איז ניט געווען אַ שטילקייט, וואָרים שטיל-
קייט — איז בלויז די אבועזענהייט פון קלאַנגען, און דאָס איז גע-
ווען אזא מיין שווייגען, וואָס די, וועלכע שווייגען, וואָלטען דוכט
זיך געקאָנט ריידען, נאָר זיי ווילען ניט. אזוי האָט געטראַכט פאָר
טער איגנאַטיוס, ווען ער איז אַריינגעגאַנגען אין דער פרוי'ס צימער
און האָט בעגעגענט דעם פער'עקשנ'טען בליק, אזא שווערער בליק,
ווי די גאַנצע לופט וואָלט פערוואַנדעלט געוואָרען אין בלוי און האָט
געדריקט אויפ'ן קאָפּ און אויפ'ן רוקען. אזוי האָט ער געטראַכט,
ווען ער האָט זיך צוגעקוקט צו דער טאַכטערס נאָטען, אין וועלכע
עס האָט זיך פערזעגעלט איהר שטימע; אזוי האָט ער געטראַכט,
ווען ער האָט געזעהן איהרע ביכער און איהר גרויסען, מיט פאַרבען
געמאַלטען פאַרטרעט, וועלכען זי האָט געבראַכט מיט זיך פון פעטער-
בורג. ווען ער פלעגט זיך געהמען איינקוקען אין פאַרטרעט איז ביי
איהם שוין געווען איינגעפיהרט אַ בעוואוסטע אָרדנונג: צוערשט
פלעגט ער קוקען אויף דער באַנק, וועלכע איז אין פאַרטרעט געווען
בעלויכטען, און ער האָט זיך פאַרגעשטעלט אויף דער באַק דעם
סקאַז, וועלכער איז געווען אויף וועראס טויטער באַק, און וועגען
וועלכען ער האָט ניט פאַרשטאַנען פון וואַנען עס איז געקומען. און
יעדען מאָהל האָט ער זיך פאַרטראַכט וועגען די סבות: ווען דאָס
וואָלט געווען דערפון, וואָס דער צוג האָט דאָ געטראָפּען, וואָלט
דאָס דאָך צושטעטערען דעם גאַנצען קאָפּ, און ווערא'ס טויטער
קאָפּ איז געווען לחלוטין אונבעשעדיגט.

מעגליך, אז אימיצענס אַ פוס האָט אַ קלאַפּ געגעבען, ווען מען
האָט אויפגעקליבען דעם קערפער, אָדער אַ ראַץ געטהאָן, ניט ווע-
לענדיג, מיט אַ נאָגעל?

אָבער לאַנג טראַכטען וועגען די איינצעלהייטען פון ווערא'ס
טויט איז געווען שרעקליך, און פאָטער איגנאַטיוס איז איבערגע-
גאַנגען צו די אויגען פון פאַרטרעט. זיי זיינען געווען שוואַרצע,
שעהנע, מיט לאַנגע ברעמען, פון וועלכע עס האָט זיך אונטען אוועק-

געלייגט א געדיכטער שאַטען, און דערפון האָבען די ווייסלעך אויס-
געזעהען בעזונדער קלאָהר, אזוי ווי ביידע אויגען וואָלטען געווען
אינגעפאסט אין אַ שוואַרצער טרויער-דעמעל. דער אונבעוואוסטער,
אַבער טאלאַנטפולער מאלער, האָט אין זיי אריינגעגעבען אַ זאָנדער-
בארען אויסדרוק: אזוי ווי צווישען די אויגען און דאָס, אויף וואָס
זיי האָבען געקוקט, וואָלט געלעגען אַ דינינקע, דורכזיכטיגע הייטעל.
דאָס איז געווען אַביסעל עהנליך אויף דעם שוואַרצען דעקעל פון אַ
פּיאַנאָ, אויף וועלכען עס האָט זיך אוועקגעלייגט אַ דינינקער, אונ-
בעמערקבארער לאַגער פון זומער-שטויב, ווייכערמאַכענדיג דערמיט
דעם גלאַנץ פון די פּאָלירטע האַליץ. און ווי פאָטער איגנאַטיוס פלעגט
ניט אוועקשטעלען דעם פּאָרטרעט, פלעגען די אויגען פּאָלגען נאָך
איהם ניט אַבטרעטענדיג, אַבער האָבען ניט גערעדט, האָבען גע-
שווייגען; און דאָס דאָזיגע שווייגען איז געווען אזוי קלאָהר, אז מען
האָט איהם, דוכט זיך געקאָנט דערהערען. און ביסלעכווייז האָט
פאָטער איגנאַטיוס אָנגעהויבען צו דינינקען, אז ער הערט דאָס
שווייגען.

יעדען אינדער-פריה, נאָך גאָטעס-דיענסט, איז פאָטער איגנאַ-
טיוס אריינגעקומען אין זאָל, האָט בעוואָרפען מיט איין בליק דאָס
פוסטע שטייגעל און דעם גאַנצען בעקאַנטען צימער, האָט זיך גע-
זעצט אין פאטעל, האָט פערמאַכט די אויגען און האָט געהערט, ווי
דאָס הויז שווייגט. דאָס איז געווען עפעס משונה'דיג. דאָס שטיי-
געל האָט געשווייגען שטיל און ווייך, און עס האָבען זיך געפיהלט
אין דעם דאָזיגען שווייגען טרויער און טרעהרען. און אַ ווייטער, פער-
שטאַרבענער געלעכטער. דאָס שווייגען פון דער פרוי איז געווען
עקשנות'דיג, שווער ווי בליי, און שוידערליך, אזוי שוידערליך,
אז אין דעם הייסעסטען טאָג איז פאָטער איגנאַטיוס'ען געוואָרען
קאלט. לאַנג, קאלט, ווי אַ קבר, און געהיימיספול, ווי דער
טויט, איז געווען דאָס שווייגען פון דער טאָכטער.

און אזוי ווי פאר זיך אליין וואָלט געווען פיינליך דאָס דאָזיגע
שווייגען, און אזוי ווי דאָס שווייגען גופא וואָלט ליידענשאפטליך
געוועלט איבערגעהן אין וואָרט, אַבער עפעס מעכטיגעס און טעמ-
פעס, ווי אַ מאַשין, האָט געהאלטען דעם שווייגען אונבעוועגליך
און אויסגעצויגען ווי אַ דראָט. און ערגעצוואו, אויף דעם ווייטען

עק, האָט דער דראַט אָנגעהויבען טרויסלען זיך און קלינגען שטיל, איינגעהאלטען און יאָמערליך. פאָטער איגנאטיוס האָט מיט שמחה און מיט פחד געכאַפט דעם דאָזיגען קלאַנג, וואָס ווערט געבוירען און, אָנשפאַרענדיג זיך מיט די הענד אויף די הענטלעך פון פאטעל, אויסציהענדיג זיין קאָפּ פאַראויס, האָט ער געוואַרט, ווען דער קלאַנג וועט צוקומען צו איהם. אָבער דער קלאַנג פלעגט זיך איבער-רייסען און אַנטשוויגען ווערען.

— נאַרישקייט ! — האָט ביז געזאָגט פאָטער איגנאטיוס און האָט זיך אויפגעהויבען פון פאטעל, אלץ נאָך אַ גלייכער און אַ הויך כער. אין פענסטער האָט ער געזעהן דעם ברייטען אָפּענעם פלאַטין בעגאָסען מיט זונען-ליכט, נעפלאסטערט מיט רונדע, גלייכע שטיין-נער, און אַנטקעגען די נעמויערטע וואַנד פון דער לאַנגער שטאַהל אָהן פענסטער. אויפ'ן ווינקעל פון גאס איז געשטאַנען אַ איזוואָד טשיק, אַזוי ווי אַן אויסגעהאַקטער פון ליים, און עס איז געווען אונז פערשטענדליך, פאַרוואָס שטעהט ער דאָ, ווען שטונדען נאָכאַנאַנד האָט זיך ניט געוויזען קיין איין פאַרבייגעהער.

III.

אויסערן הויז איז דעם פאָטער איגנאטיוס אויסגעקומען צו דע-דען פיעל : מיט די כל־קודש און מיט די מיטגליעדער פון זיין קיר-כען-געמיינדע, ווען ער פלעגט פראווען גאָטעס-דיענסט, און אַ מאָהל מיט בעקאַנטע, וואו ער האָט געשפיעלט אין פרעפעראַנס ; נאָר ווען ער האָט זיך צוריקגעקעהרט אַהיים, האָט ער געדינקט, אַז ער האָט דעם גאַנצען טאָג געשוויגען. דאָס איז געקומען דערפון, וואָס מיט קיינעם פון די אלע האָט פאָטער איגנאטיוס ניט געקאַנט ריידען וועגען יענעם עיקר און וועגען דאָס יענע וויכטיגסטע פאַר איהם, ווע-גען וואָס ער האָט געטראכט יעדע נאַכט : פאַרוואָס איז געשטאַרבען ווער א ?

פאָטער איגנאטיוס האָט ניט געוועלט פאַרשטעהן, אַז איצט קאָן מען זיך שוין דאָס ניט דערוויסען, און ער האָט געטראכט אַז מען קאָן זיך נאָך דערוויסען. יעדע נאַכט, — וואָס זיי זיינען אלע פאַר איהם איצט געוואָרען שלאָפלאָזע, — האָט ער זיך פאַרגעשטעלט יע-

נע מינוט, ווען ער און די גלח'טע זיינען אין מיטען נאכט געשטאנען לעבען ווערא'ס בעטעל און ער האט זיך געבעטען: „זאג!“ און ווען ער פלעגט אין זיינע עראינערונגען דערגעהן ביז אט דעם וואָרט, האָט זיך שוין דאָס ווייטערדיגע איהם פאָרגעשטעלט ניט אזוי, ווי עס איז געווען. זיינע פערמאכטע אויגען, וועלכע האָבען אין זייער פינסטערנים אויפגעהאלטען דאָס לעבעדיגע, ניט פערדונקעלטע בילד פון יענער נאכט, האָבען געזעהן, ווי ווערא הויבט זיך אויף אין איהר בעט, שמייכלט און זאָגט . . . אָבער וואָס זאָגט זי ? און דאָס דאָזיגע וואָרט ווערא'ס, וואָס איז ניט אַרויסגעזאָגט געוואָרען און וואָס האָט געדארפט ענטשיידען אלעס, איז דוכט זיך געווען אזוי נאָהענט, אז ווען מען זאָל אָבבויען דעם אויער און פארהאלטען דאָס קלאַפען פון האַרץ, וואָלט מען איהם אָט-אַט דערהערען, און אין דערזעלבער צייט איז עס אזוי אונענדליך, אזוי האָפנונגסלאָז ווייט. פאָטער איגנאטיוס פלעגט אויפשטעהן פון בעט, אויסשטרעקען די צו-נויפגעלייגטע הענד פאָראַויס און טרייסלענדיג מיט זיי, האָט ער געבעטען:

— ווערא ! . . .

און אלס אַן ענטפער פאר איהם דערויף איז געווען דאָס שווייגען.

איין מאָהל אין אַן אַבענד איז פאָטער איגנאטיוס אַריינגעקומען אין אַלנא סטעפאָנאָווא'ס צימער, וואו ער איז שוין ניט געווען ביי אַ וואָך צייט, האָט זיך געזעצט ביי איהר צוקאַפענס און, אָבקעהרענדיג זיך פון דעם עקשנות'דיגען, שווערען בליק, האָט ער גע-זאָגט:

— מוטער ! איך וויל ריידען מיט דיר וועגען ווערא. דו הערסט ?

די אויגען האָבען געשוויגען, און פאָטער איגנאטיוס האָט אויפ-געהויבען זיין שטימע, האָט גערעדט שטריינג און הערשעריש, ווי ער האָט גערעדט צו די וואָס קומען זיך צו איהם מתורה זיין:

— איך ווייס, דו טראכסט, אז איך בין געווען די אורזאכע פון ווערא'ס טוידט. אָבער כעדיינק, האָב איך זי דען געליעבט וויי-ניגער, איידער דו ? ווי זאָנדערבאר דו אורטהיילסט . . . איך בין געווען שטריינג, אָבער האָט איהר דאָס דען געשטערט צו טהאָן

וואָס זי וויל? איך האָב פארציכטעט אויף דעם רעספעקט פון א פאָטער, איך האָב מיט הכנעה געבויגען מיין נאָקען, ווען זי האָט ניט מורא געהאַט פאר מיין פלֹך און איז אוועקגעפאָהרען. . . אהין. און דו, — האָסט דו דען ניט געבעטען זי בלייבען? האָסטו דען ניט געוויינט, אַלטע, ביז וואַנען איך האָב געהייסען אַנטשוויגען ווערען? האָב איך זי דען געבוירען אזא האַרט־הערציגע? האָב איך דען צו איהר ניט גערעדט פון גאָט, פון הכנעה, פון לייעבע? פאָטער איגנאַטיוס האָט שנעל א קוק געטהאָן אין דער פרוי'ס אויגען — און האָט זיך אָבגעקעהרט.

— וואָס האָב איך מיט איהר געקאָנט טהאָן, אז זי האָט ניט געוואָלט עפּענען איהרע יסורים? בעפעהלען. — האָב איך בע־פעַהלט; בעטען, — האָב איך געבעטען! וואָס זישע? רעכענסט דו, האָב איך זיך געדארפט שטעלען אויף די קניע פאר א מיידעלע, און וויינען, ווי אַן אַלטע באַכע! אין קאָפּ. . . פון וואַנען ווייס איך, וואָס ביי איהר אין קאָפּ טהוט זיך! אַכזר'ישע, האַרצלאָזע טאָכטער!

פאָטער איגנאַטיוס האָט א קלאַפּ געטהאָן מיט'ן פויסט אויף דער קניע.

— קיין לייעבע איז אין איהר ניט געווען — אָט וואָס! וועגען מיר איז שוין אָבגערעדט, נו איך בין שוין, ווי בעוואוסט. . . דייך אָבער — האָט זי דען געליעבט? דייך אָבער, וועלכע האָט געוויינט.... און האָט זיך ערנידריגט? . . .

פאָטער איגנאַטיוס האָט זיך קלאַנגלאָז צולאכט.

— גע־ליעבט! דאָס איז דאָך עס, אַלס א טרויסט פאר דיר האָט זי אזא טוידט אויסגעקליבען. אַן אַכזר'ישער, שענדליכער טוידט. איז געשטאָרבען אויפ'ן זאמך, אין בלאָטע. . . ווי א ה־הונד, וועל־כען מען האַקט מיט'ן פוס אין דער מאָרדע.

פאָטער איגנאַטיוס'עס שטימע האָט אָנגעהויבען קלינגען שטיל און הייזעריג:

— א שאַנדע איז מיר! א שאַנדע אויף דער גאס אַרויסצו־געהן! א שאַנדע פאר'ן אַלטאַר אַרויסצוגעהן! א שאַנדע פאר גאָט! אַכזר'ישע, אַנווירדיגע טאָכטער! אין קבר פארפלוכען דאַרף מען דייך. . .

ווען פאָטער איגנאטיוס האָט אַ קוק געטהאָן אויף דער פרוי, איז זי געווען אין אונמאכט, און איז געקומען צו זיך ערשט אין עטליכע שטונדען אַרום. און ווען זי איז געקומען צו זיך, האָבען איהרע אויגן געשוויגען, און מען האָט ניט געקאָנט פארשטעהען, געדיינקט זי, וואָס פאָטער איגנאטיוס האָט צו איהר גערעדט, אָדער ניין.

אין דער זעלבער נאכט — דאָס איז געווען אַ ליבנהאַכט אין מאָד נאָט יולי, אַ שטילע, וואַרעמע און קלאַנגלאָזע נאכט — האָט פאָטער איגנאטיוס אויף די שפיץ פינגער, אַז זיין פרוי און די וואַרטער קע זאָלען ניט הערען, זיך אויפגעהויבען אויף די טרעפּ און איז אַריין אין ווערא'ס צימער. דער פענסטער אין אויבערשטיבעל איז ניט געעפּענט געוואָרען זינט ווערא איז געשטאָרבען, און די לופט איז געווען טרוקען און הייס, מיט אַ לייכטען ריח פון צוגעברענטעם, וואָס האָט זיך געלאָזט הערען פון דעם אָנגעגליהטען בלעכענעם דאָך פון אַ גאַנצען טאָג.

עפּעס אונגעוואָהנטעס און פערוואָרפענעס האָט געוועהט אין דער דירה, אין וועלכער אזוי לאַנג איז שוין קיין מענטש ניט געווען, און וואו די ווענד, די מעבעל און אַנדערע זאַכען האָבען אַרויסגעגעבן בען פון זיך אַ דינעם גערוד פון שטענדיגען פוילען. די ליכטיגקייט פון דער לבנה איז געפאלען ווי אַ קלאַהרער שטרייף אויפ'ן פענסטער און אויף די דילען און, אַן אָבגעלויכטענער פון די ווייסע, זאָרגפול אויסגעוואַשענע ברעטער, האָט די דאָזיגע ליכטיגקייט, ווי אַ שיר מערענדער פאַרטאָג, בעלויכטען די ווינקלען, און די ווייסע, ריינע בעט מיט צוויי קישעלעך האָט אויסגעזעהן ווי עפּעס לופטיגעס ווי אַ געשפּענסט.

פאָטער איגנאטיוס האָט געעפּענט דעם פענסטער — און אין צייַט מער האָט זיך אַריינגעגאָסען מיט אַ ברייטען שטראָם די פרישע לופט, וועלכע האָט געשמעקט מיט שטויב, מיט דעם גאָהענטען טייכעל און מיט ליפּאָווע בליהונג; קוים הערבאַר האָט זיך צוגעטראָגען דאָס געזאנג פון אַ כאָרום: וואַהרשיינליך איז מען געפאָהרען אין אַ שיר פעל און מען האָט געזונגען. טרעטענדיג שטיל מיט זיינע באָרפּוכע פיס, עהנליך צו אַ ווייסען געשפּענסט, איז פאָטער איגנאטיוס צו געגאנגען צו דער ליידדיגער בעט, האָט אונטערגעבויען די קניע און איז געפאלען מיט'ן פנים אַראָב אויף די קישעלעך, האָט זיי אַרומ-

גענומען — דאָרט, וואו עס האָט געדארפט זיין ווערא'ס פנים. לאַנג איז ער אזוי געלעגען; דאָס געזאנג איז געוואָרען שטאַרקער און איז דערנאָך אַנטשוויגען געוואָרען, און ער איז אַלץ געלעגען, און זיינע שוואַרצע, לאַנגע האָאַר האָבען זיך צושאַטען אויף זיין פלייצע און דער בעט.

די לבנה איז אַריבער און אין צימער איז געוואָרען פינסטער, ווען פאָטער איגנאַטיוס האָט אויפגעהויבען דעם קאָפּ און האָט געשעפּצט, אַריינלעגענדיג אין זיין קול די גאַנצע קראַפט פון דער לאַנג-איינגע-האַלטענער און לאַנג ניט-דערקענטער לייעבע און ער האָט זיך איינגע-הערט אין זיינע ווערטער אזוי, ווי דאָס וואָלט הערען ניט ער, נאָר ווערא.

— טאָכטער מיינע, ווערא! פאַרשטעהסט דו, וואָס דאָס בע-דייט: טאָכטער? טאָכטער'ל! האַרץ מיינס און בלוט מיינס, און לעבען מיינס. דיין אַלטער . . . אַלטינקער טאַטע, אַ גרויער שוין, אַ שוואַכער שוין . . .

פאָטער איגנאַטיוס'עם שולטערען האָבען אָנגעהויבען צו צימע-רען, און זיין גאַנצע שווערע פיגור האָט זיך צוואוויגט. אונטערדריי-קענדיג זיין שוידער, האָט פאָטער איגנאַטיוס געשעפּצט ווייך, צערטליך, ווי צו אַ קליין קינד:

— דיין אַלטינקער טאַטע . . . בעט דיך. ניין, וועראַטשקא, ער איז מתפלל צו דיר. עס וויינט. ער האָט קיין מאָהל ניט געוויינט. דייע יסורים, מיין קינד, דייע ליידען — זיי זיינען דאָך אויך מיין נע. זיי זיינען מעהר איידער מיינע.

פאָטער איגנאַטיוס האָט געשאַקעלט מיט'ן קאָפּ.

— זיי זיינען מעהר, וועראַטשקא. נו, וואָס איז פאַר מיר, פאַר אַן אַלטען מאַן, דער טויט? און דו . . . ווען דו וואָלסט וויסען, וואָס פאַר אַן ערעלע, וואָס פאַר אַ צערטליכע, וואָס פאַר אַ שוואַכע דו ביסט! געדיינקסט דו, ווען דו האָסט זיך פאַרשטאָ-כען אַ פינגער, און בלוט האָט אַ טריף געטהאָן, און דו האָסט זיך צוואוויינט? קינד מיינס! און דו לייעבסט דאָך מיר, לייעבסט שטאַרק, איך ווייס. יעדען איין-דערפריה קושט דו מיין האַנד. זאָג, זאָג, וועגען וואָס ביינקסט דיין קעפעלע, און איך, מיט אַט די הענד

וועל איך דערשטיקען דינע ליידען. די דאָזיגע הענד זיינען נאָך קרעפטיג, ווערא.

פאָטער איגנאטיוס האָר האָבען זיך אַ צאָפּעל געטהאָן.

— זאָג !

פאָטער איגנאטיוס האָט זיך איינגעזויגען מיט די אויגען אין וואַנד און האָט אויסגעשטרעקט זיינע הענד.

— זאָג !

אין צימער איז געווען שטיל, און פון טיעפער ווייטקייט האָט זיך דורכגעטראָגען אַ לאַנגער, איבערגעריסענער פייף פון לאָקאָ-מאטיוו.

פאָטער איגנאטיוס האָט זיך אומגעקוקט אַרום מיט זיינע ברייט-צועפענטע אויגען, ווי פאר זיי וואָלט זיך ערהויבען די שרעקליכע גע-שטאַלט פון דעם צוקאַלעטשעטען קערפּער ; ער איז לאַנגזאַם אויפֿ-געשטאַנען פון די קניע און האָט מיט אַ אונזיכערער בעוועגונג צוגע-טראָגען צום קאַפּ זיין האַנד מיט די צושפּרייטע און אנשטרייגענד-אויסגעגלייכטע פינגער. אָבטרעטענדיג צו דער טיהר, האָט פאָטער איגנאטיוס אַ שעפּצע געטהאָן :

— זאָג !

און אַלס ענטפּער דערויף איז געווען דאָס שווייגען.

IV.

אויף מאָרגען, נאָך דעם איינזאַמען מיטטאָג, איז פאָטער איג-נאטיוס אַוועק אויפֿ'ן בית-עולם — דאָס ערשטע מאָהל נאָך דער טאָכ-טערם טויט. עס איז געווען הייס, מענשענלאָז און שטיל, ווי דער דאָזיגער הייסער טאָג וואָלט געווען בלוז אַ העל־בעלויכטענע נאַכט, אָבער פאטער איגנאטיוס האָט מיט בעזונדערער מיה אויסגעגלייכט זיין רוקען, לויט זיין געוואָהנהייט, האָט ביזן געקוקט אויף ביידע זייטען און האָט געטראַכט, אז ער איז נאָך אַלץ אזא ווי פריהער ; ער האָט ניט בעמערקט די שרעקליכע שוואַכקייט אין די פיס און אז זיין לאַנגער באָרד איז געוואָרען אין גאַנצען ווייס, ווי ער וואָלט גע-שלאָגען געוואָרען פון פראַסט. דער וועג צום בית-עולם האָט זיך גע-צויגען איבער אַ לאַנגער, גלייכער גאַס, אַביסעל אַרויף־באַרג און

אויפ'ן סאמע סוף איז געשטאנען א ווייסער טויער פון אריינפאָהר
אויפ'ן בית-עולם, עהנליך צו א שווארצען, אייביג אָפענעם מויל,
בעזוימט מיט גלאנציגע צייהנער. ווערא'ס קבר איז געווען ווייט
אין דער טיעפענים פון בית-עולם, דאָרט וואו עס האָבען זיך געענ-
דיגט די זאמער-בעשטענע שטעגלעך, און פאר פאָטער איגנאטיוס
איז אויסגעקומען לאנג צו פלאָנטערען זיך אין די שמאָלע שטעגלעך,
וועלכע האָבען זיך געצויגען ווי געבראָכענע ליניעס צווישען די גריי-
נע בערגלעך, פון אלעמען פארגעסענע און פון אלעמען פערלאָזענע.
פלעצער ווייז האָבען זיך בעגעגענט איינגעבויגענע, פון אלטקייט פאר-
גרינטע מצבות, צובראָכענע גראַטעס און גרויסע, שווערע שטיינער,
וואָס זיינען איינגעוואַקסען אין דר'ערד און דריקען זי מיט עפעס אן
אלטער בייזקייט.

צו איינעם פון אזעלכע שטיינער האָט זיך צוגעפרעסט ווערא'ס
קבר. דער קבר איז געווען בעדעקט מיט נייע, געלנגעוואָרענע דאָרן-
צווייגלעך, אָבער אַרום איהם איז אלעס געווען גרין. דער ברייט-
צוואואקסענער קוסט פון נוס-בוימער האָט אויסגעשטרעקט איבער'ן
קבר זיינע בייגזאמע צווייגען מיט די פוכיגע, שאַרסטקע בלעטער.
אָוועקגעצונדיג זיך אויף א בענאכטבארטען קבר און אָבאטחמענדיג
זיך, האָט פאָטער איגנאטיוס אומגעקוקט זיך אַרום; ער האָט גע-
וואָרפען א בליק אויף דעם וואָלקענלאָזען, וויסטען הימעל, וואו עס
איז געהאנגען אין פולער אונבעוועגליכקייט די צוצונטערטע זונען-
קויל — און דאָ ערשט האָט ער דערשפירט יענע טיעפע, אונפער-
גלייכליכע שטילקייט, וועלכע הערשט אויף א בית-הקברות, ווען עס
איז ניטאָ קיין ווינד און עס רוישט ניט די פארשטאָרבענע בלעטער-
וועלט.

און וויעדער איז ארויפגעקומען פאָטער איגנאטיוס'ען דער גע-
דאנק, אז דאָס איז ניט קיין שטילקייט, נאָר א שווייגען. און דאָס
שווייגען האָט זיך צוגאָסען ביז די סאמע געמויערטע ווענד פון בית-
עולם, איז שווער אַריבערגעקראָכען איבער זיי און האָט פארטרונקען
די שטאָרט. און דער סוף פון'ם שווייגען איז בלויז דאָרט — אין די
גרויע, הארט און פער'עקשנ'ט-שווייגענדע אויגען.
פאָטער איגנאטיוס האָט א צוק געטהאָן מיט זיינע קאלט-געוואָ-
רענע אַקסלען און האָט אַראָפגעלאָזען די אויגען צו אונטען, אויף

ווערא'ס קבר. ער האָט לאַנג געקוקט אויף די געלגעוואָרענע קורציג-
קע גראַזשטיינגלעך, וואָס זיינען אַרויסגעריסען געוואָרען פון ערגעץ
צוזאַמען מיט דער ערד און האָבען ניט בעוויזען איינצואוואַקסען זיך
אין דעם פרעמדען באָדען, — און ער האָט זיך ניט געקאָנט פאַרשטע-
לען, אז דאָרט, אונטער די דאָזיגע גראַז, אויף צוויי אַרשיין פון
איהם, ליגט ווערא.

און די דאָזיגע נאָהענטקייט האָט אויסגעוויזען אונבעגרייפליך
און האָט ערוועקט אין האַרצען אַ זאָנדערבאַרע אונרוהיגקייט. יענע,
וועגען וועלכע פאָטער אינגאטיוס איז געוועהנט געוואָרען צו טראַכט
טען, ווי וועגען אַ פערשוואַונדענער אויף אייביג אין חושד-טיעפּקייט
פון דאָס אונענדליכע, איז געווען דאָ, דערביי . . . און עס איז
געווען שווער צו פאַרשטעהן, אז זי איז פונדעסטוועגען ניטאָ און וועט
קיינמאָל ניט זיין. און איהם האָט זיך געדוכט, אז ווען ער זאָל
זאָגען עפעס אזא וואָרט, וועלכעס ער האָט געשפירט כמעט אויף
זיינע ליפּען, אָדער ווען ער זאָל מאַכען עפעס אזא מין בעוועגונג,
וועט ווערא אַרויסגעהן פון קבר און וועט אויפשטעהן וויעדער אזא
הויכע, שעהנע, ווי זי איז געווען. און ניט נאָר וועט זי אַליין
אויפשטעהן, נאָר עס וועלען אויפשטעהן אַלע מתים, וועלכע מען
קאָן אזוי שרעקליך שפירען אין זייער טריאומפירענדקאַלטען שוויי-
גען.

פאָטער אינגאטיוס האָט אַראָכגענומען זיין ברייט-ראַנדיגען
שוואַרצען הוט, האָט צונומען זיינע וועלענאַרטיגע האָאָר און האָט
געזאָגט מורמלענדיג :
— ווערא !

“ איהם איז געוואָרען אונבעקוועם, וואָס אימיצער אַ זייטיגער קען
איהם דערהערען, און ער איז אויפגעשטאַנען פון קבר און האָט אַ
בליק געטהאָן איבער די מצבות. קיינער איז ניט געווען, און ער האָט
שוין אַ זאָג געטהאָן אויפ'ן קול :
— ווערא !

הויך און מיט פאָדערונגען האָט גערופען דער קול, און ווען ער
איז אַנטשווייגען געוואָרען, האָט זיך אויף אַ מינוט געדוכט, אז אונ-
טען ערגעץ האָט געקלונגען אַ ניט-קלאָהרער ענטפער. און פאָטער איג-
נאטיוס האָט זיך נאָך אַ מאָל אַרומגעקוקט, האָט אָכגעשאַרט די האָאָר

פון אויער און האָט זיך צוגעלייגט מיט'ן אויער צו די האַרטע, שטע-
כיגע דאָרנריטלעך.

— ווערא, זאָג !

און מיט אַן אימה האָט דערפיהלט פאָטער איגנאטיוס, אַז אין
זיין אויער גיסט זיך אַריין עפעס קבר-קאַלטעס און גליווערט זיין
מאָרד, און אַז ווערא רעדט, — אָבער זי רעדט אַלץ מיט דעמועלבי-
גען לאַנגען שווייגען. און אַלץ אונרוהיגער און שוידערליכער ווערט
דאָס שווייגען, און ווען פאָטער איגנאטיוס האָט אָנגעריסען מיט
גוואָלד דעם קאָפּ פון דר'ערד, בלייבט ווי אַ טויטער, האָט זיך איהם
געדוכט, אַז די גאַנצע לופט ציטערט, שוידערט און טרויסעלט זיך
פון'ם הויזשענדען שווייגען, אַזוי ווי עס וואָלט זיך אויפהויבען אַ
ווילדער שטורעם אויף דעם דאָזיגען אימה'דיגען ים. דאָס שווייגען
שטיקט איהם. דאָס שווייגען קייקעלט זיך אַריבער איבער זיין קאָפּ
ווי אייז-כוואַליעס און בעוועגט זיינע האָאַר ; און דאָס שווייגען
שטויסט זיך אָן אין זיין ברוסט, וואָס יאָמערט אונטער די קעפּ.

ציטערנדיג מיט'ן גאַנצען קערפער, וואַרפענדיג אויף ביידע זיי-
טען שאַרפע און פּלוצלונגע בליקען, הויבט זיך אויף פאָטער איגנא-
טיוס לאַנגזאַם און זוכט מיט אַ לאַנגער געמאַרטערטער אנשטריינגונג
אויסצוגלייכען זיין רוקען און צורצוגעבען אַ שטאַלצען אויסזעהען זיין
ציטערנדען קערפער. און דאָס געלינגט איהם. לאַנגזאַם טרייסעלט
ער אָב זיינע קניע, טהוט אָן זיין הוט, צלם'ט איבער דריי מאָהל
דעם קבר און געהט מיט גלייכע, פעסטע טריט, אָבער ער דערקענט
ניט דעם בעקאַנטען בית-עולם און פערלירט דעם וועג.

— פערבלאַנדזשעט ! גיט אַ לאַך פאָטער איגנאטיוס און

שטעלט זיך אָב דאָרט, וואו די שטעגלעך פערצווייגען זיך.
אָבער ער שטעהט בלויז איין סעקונדע און. ניט טראכטענדיג,
גיט ער זיך אַ קעהר צו לינקס, וואָרום שטעהן און וואַרטען טאָר מען
ניט. דאָס שווייגען טרייבט. דאָס שווייגען ערהויבט זיך פון די גר-
נע קברים ; מיט שווייגען אַטהמען די טרויעריגע גרויע מצבות און
מיט דינע, שטיקענדע שטראָמען קומט עס אַרויס פון אַלע פאָרען פון
פון דער ערד, וועלכע איז אָנגעזעטיגט מיט גופים. אַלץ שנעלער
ווערען פאָטער איגנאטיוס'עם טריט. אַ בעטויבטער דרעהט ער זיך
אויף איינע און דיזעלבע וועגלעך, שפרינגט איבער קברים, שטויסט

זיך אָן אויף גראַטעס, פאַרשטעכט זיך די הענד פון די יטעכניגע, בלעכענע קראַנצען, און עס רייסען זיך שטיקער פון'ם ווייכען שטאָף. בלויז איין געדאַנק וועגן אַרויסגעהן איז געבליבען ביי איהם אין קאָפּ. ער צאָפּעלט זיך פון איין זייט אויף דער אַנדערער זייט און לויפט ענדליך שטיל, אָהן רויש, אַ הויכער, אַן אונגעוועהנליכער מיט צור-בלאָזענע פאָלעס פון זיין מאַנטעל און מיט האָר וואָס שוועבען אין דער-לופט. ערגער ווי פאַר אַן אויפגעשטאַנענעם מת פון קבר, וואָלט זיך יעדערער דערשרעקען, בעגעגנענדיג די דאָזיגע ווילדע פיגור פון'ם לויפֿענדען, שפּרינגענדען און מאַכענדען מיט די הענד, און דערוועגנדיג זיין צוקרימטען וואַהנזינגען פנים, און הערענדיג די דומפֿע הייזעריגקייט, וואָס קומט אַרויס פון זיין צועפענטען מויל.

מיט דעם גאַנצען אימפעט איז פאָטער איגנאַטיוס אַרויסגע-שפרונגען אויף דעם אָפענעם פלאַטין, ביים סוף פון וועלכען עס האָט זיך געזעהען די ניט הויכע ווייסע בית-עולם-קירכע. ביי דער טיהר אויף אַ נידריגען ביינקעל האָט גערעמעלט אַן אלטינקער, קענטיג אַ ווייטער וואַנדערער, און לעבען איהם האָבען זיך געקריגט און געזירעלט, שפּרינגענדיג איינע געגען דער אַנדערע, צוויי אלטע בעטלערקעס.

ווען פאָטער איגנאַטיוס איז צוגעגאַנגען צום הויז, איז שוין גע-ווען פינסטער, און אין אַלגא סטעפאַנאָוואַס צימער האָט געברענט פייער. ניט אויסטוהענדיג זיך און ניט אַראָבעהמענדיג זיין הוט, אַ פערשטויבטער און אַן אָבעריסענער, איז פאָטער איגנאַטיוס שנעל דורכגעגאַנגען, איז אַריין צו זיין פרוי, און איז געפאלען אויף די קניע.

— מוטער . . . אַלגא . . . האָב דאָך אויף מיר רחמנות !

— האָט ער געשלוכצט. — איך געה פון זינען אַראָב . . .

און ער האָט געקלאַפט זיין קאָפּ אַן ברעג טיש און האָט געשלוכצט שטורמדיג, יסורים'דיג, ווי אַ מענטש, וועלכער האָט קיין מאָל ניט געוויינט. און ער האָט אויפגעהויבען זיין קאָפּ אַ פערזיכערטער, אַז באַלד וועט געשעהן אַ נס, און זיין ווייב וועט אָנהויבען רעדען און וועט אויף איהם רחמנות האָבען.

— ליעבליכע מיינע !

מיט זיין גאַנצען גרויסען קערפער האָט ער זיך אַ ציה געטהאָן
צו דער פרוי — און האָט בעגעגענט דעם בליק פון גרויע אויגען. אין
זיי איז ניט געווען ניט קיין מיטלייד, ניט קיין צאָרן. עס קאָן זיין,
אַז די פרוי האָט איהם מוחל געווען און האָט אויף איהם רחמנות גע-
האַט, אָבער אין די אויגען איז ניט געווען ניט קיין רחמנות און ניט
קיין מחילה. זיי זיינען געווען שטום און האָבען געשוויגען.

.....

אין געשוויגען האָט דאָס גאַנצע פינסטערע פוסט-געוואָרענע

הויז.

דער תהום

I.

דער טאָג האָט זיך שוין געהאַלטען ביים ענדיגען, און זיי ביי דע זיינען אלץ געגאַנגען, האָבען אלץ גערעדט און האָבען ניט גע- מערקט ניט די צייט, ניט דעם וועג. אין פאַראַוויס, אויף דעם פלאַ- כען באַרג האָט געדונקעלט אַ קליין וועלדעל, און דורך די צווייגען פון די בוימער האָט געפלאַמט די זונן, ווי אַ רויטע צורצונטערטע קויל, האָט געצונדען די לופט און האָט זי פערוואַנדעלט אין אַ פייע- ריג-גאַלדיגען שטויב. אזוי נאָהענט און אזוי בונט איז די זונן גע- ווען, אַז אלעס אַרום איז ווי פערשוואַנדען און בלוזי זי אליין איז געבליבען; און זי האָט בעפאַרבט דעם וועג און אויסגעגלייכט איהם. די אויגען פון די געהענדע האָבען אָנגעהויבען וועה-צורטהאַן, זיי האָ- בען זיך צוריקגעקעהרט, און מיט איין מאָל איז פאַר זיי אלעס פאַר- לאָשען געוואָרען, אלעס רוהיג און קלאָהר געוואָרען, אלעס קליין און אָבגעצייכענט געוואָרען.

ווייט ערגעץ, פאַר אַ ווערסט אָדער מעהר, האָט דער רויטער זונן-אונטערגאַנג אַרומגעכאַפט דעם הויכען שטאַם פון דער סאָסנע, און ער האָט געברענט אין מיטען פון דאָס אַרומיגע גרין, ווי אַ ליכט אין אַ פינסטערען צימער; מיט אַ רויטען אויסגוס האָט זיך בעדעקט פאַראַוויס דער וועג, אויף וועלכען יעדער שטיין האָט אָבגעוואָרבען פון זיך אַ לאַנגען שוואַרצען שאַטען; ווי מיט אַ גאַלדיג-רויטען שיינ האָבען געלויכטען די האָאר פון'ם מיידעל, דורכגעוועבטע מיט זונען- שטראַהלען. איין דינעם געגרייזעלטעם האָאר האָט זיך אָבגעטהיילט פון די איבריגע און האָט זיך געוויגט אין דער לופט, ווי אַ גאַלדענער שפיין-וועבס.

זייער געשפרעך איז ניט איבערגעריסען געוואָרען און איז ניט

געענדערט געוואָרען פון דעם, וואָס פאַראויס איז געוואָרען פינסטער. נור האַרציג און שטיל האָט זיך געצויגען זייער געשפרעך, ווי אַקלאָה רער, רהיגער שטראָם, און גערעדט האָבען זיי אַלץ וועגען איינס וועגען דער קראַפט, דער שעהנקייט און דער אונשטערבליכקייט פון ליכט. זיי זיינען ביידע געווען זעהר יונג: זי איז אַלט געווען ניט מעהר פון זיעבצעהן, ניעמאָוועצקי מיט פיער יאָהר עלטער, און ביי דע האָבען זיי געטראָגען שילער־קאָסטיומען: זי אין בעשיידענעם ברוינעם קלייד פון אַ גימנאַזיסטקע, ער איז דעם שעהנעם מונדיר פון אַ סטודענט טעכנאָלאָג. און פונקט אזוי ווי די רעדע, אזוי איז אַלעס אין זיי געווען יונג, שעהן און ריין: שלאַנקע, בייגזאַמע פיר גורען, ווי דורכגעוועבטע מיט לופט, אַ לייכטער, קרעפטיגער טראָט און פרישע שטימען, אזוי אַז אפילו אין איינפאַכע ווערטער האָט גע־קלונגען אַ פערטראַכטע צערטליכקייט, ווי עס קלינגט דער שטראָם אין אַ שטילער פריהלינגס־נאַכט, ווען נאָך ניט דערגאַנצער שנעע איז אַראָב פון די פינסטערע פענסטער.

זיי זיינען געגאַנגען, פלעגען אַראָבקערען דאָרט, וואו עס פלעגט זיך פאַרקירעווען דער אונבעקאַנטער וועג, און צוויי לאַנגע, אַלץ שמאַלער ווערענדע שאַטענס האָבען זיך בעוועגט פאַראויס. אָבער זיי האָבען ניט געזעהן קיין שאַטענס און האָבען גערעדט, און ריי דענדיג האָט ער ניט אַראָבגענומען די אויגען פון איהר שעהנעם פנים, אויף וועלכען די ראַזיגע זונן־אונטערגאַנג האָט ווי איבערגעלאָזען אַ טהייל פון איהרע ווייכע צארטע פאַרבען, און זי האָט געקוקט אַראָב, אויף דעם שטענעל, אָבשטויסענדיג מיט איהר זונען־שירעם די קלייד נע שטיינדלעך און האָט נאָכגעקוקט, ווי פון אונטערן דונקעלען קלייד האָט זיך גלייכמעסיג אַרויסגערקוקט דאָס איינער און דאָס אַ צווייטער שאַרפער ברעג פון קליינעם שיכעל. אַ גראָבען האָט איבערגעהאַקט דעם וועג און זיי האָבען זיך אויף אַן אויגענבליק אָבגעשטעלט. זיי נאָטשאַ האָט אויפגעהויבען דעם קאַפּ, האָט זיך אומגעקוקט אַרום מיט אַ פערשלייערטען בליק און האָט אַ פרעג געטהאָן:

— ווייסט איהר וואו מיר זיינען? איך בין דאָ נאָך קיין איין

מאָל ניט געווען.

ער האָט מיט ווייניג אויפמערקזאַמקייט אַרומגעקוקט דעם

פלאַץ.

— יא, איך ווייס. דאָרט הינטער דעם דאָזיגען באַרג איז די שטאָרט, גיט אַ האַנד, איך וועל אייך העלפֿען.
 ער האָט אויסגעשטרעקט זיין האַנד, גיט קיין אַרבייטס־האַנד, אַ דינע און ווייסע, ווי ביי אַ פֿרויענצימער. זינאָטשקא האָט גע־פֿיהלט פרעהליך, איהר האָט זיך געוואָלט אַריבערשפּרינגען דעם גראָבען אליין, לויפֿען, שרייען „דעריאָגען!“ — אָבער זי האָט זיך איינגעהאַלטען האָט אָנגעבויגט דעם קאָפּ מיט וויכטיגע דאנקבאַר־קייט און האָט אַביסעל מיט מורא דערלאנגט איהר האַנד, וועלכע האָט נאָך געהאַט די צארטע אָנגעבלאָזענקייט פֿון אַ קינדערטע הענט טעל. און איהם האָט זיך געוועלט שטערצליך צונויפֿערעסען דאָס ציטעריגע הענטעל, אָבער ער האָט זיך אויך איינגעהאַלטען, האָט זיך האַלב פֿערניגט, האָט העפֿליך אָנגענומען איהר האַנד און האָט זיך בעשיידען אָבעקעהרט, ווען ביי איהר האָט זיך אויפֿגעדעקט אַביסעל די פֿוס ביים אַריבערשפּרייזען.

און וויעדער זיינען זיי געגאנגען און האָבען גערעדט, אָבער זייערע קעפּ זיינען געווען פֿול מיט דער עמפֿינדונג פֿון זייערע נאָהענט געוואָרענע הענד אויף אַ מאָמענט. זי האָט נאָך געפֿיהלט די טרור קענע הילף פֿון זיי האַנד און פֿון זיינע קרעפֿטיגע פינגער; איהר איז געווען אנגענעהם און אַביסעל געגען געוויסען; און ער האָט גע־שפּירט די געהאָרכזאָמע ווייכקייט פֿון איהר קליינע הענטעל און האָט געזעהן דעם שוואַרצען סילועט פֿון איהר פֿוס און דעם קליינעם שוין כעל, וואָס האָט נאָאָיז און צארט אַרומגעכאַפט איהר פֿיסעל. און עס איז געווען עפֿעס שאַרפעס, אונרוהיגעס אין דער פֿערשלייערטער פֿאַרשטעלונג פֿון אַ שמאָלינקען שטרייף ווייסע אונטערקליידלעך און שלאָנקע פֿיסעל. מיט אַן אונבעוואוסטע ווילענסקראַפט האָט ער די פֿאַרשטעלונג פֿאַרשטיקט. און דאן איז איהם געוואָרען פרעהלעך, און זיין האַרץ האָט דערפֿיהלט אזוי ברייט און פֿריי אין ברוסט, אז איהם האָט זיך געוועלט זינגען, ציהען זיך מיט די הענט צום הימעל און שרייען: „לויפט, איך וועל אייך דעריאָגען!“ — די דאָזיגע אלטע פֿאַרמולא פֿון אורשפּרינגליכע ליבע צווישען וועלדער און רוי־שענדע וואַסער־פֿאלען.

און פֿון די דאָזיגע אלע ווינשונגען זיינען צוגעקומען טרעהרען צום האַלדז.

די לאנגע קאָמישע שאַטענס זיינען פערשוואונדען, דער שטויב פון וועג איז געוואָרען אזוי גרוי און קאלט, אָבער זיי האָבען דאָס ניט בעמערקט און האָבען גערעדט. זיי האָבען ביידע איבערגעלעזען פיעל גוטע ביכער, און די ליכטיגע געטטאלטען פון מענשען, וועלכע האָבען געליעבט, האָבען געליטען און זיינען אומגעקומען פאר ריינער לייעבע, האָבען געשוועבט פאר זייערע אויגען. אין זכרון האָבען אויפגעלעבט שטיקער פון לאַנג איבערגעלעזענע געדיכטע, אָנגע-קליידט אין די בגדים פון האַרמאָנישען קלאַנג און זיסער ביינקשאַפט פון דער לייעבע.

— איהר געדיינקט ניט פון וואַנען דאָס איז ? — האָט געפרעגט ניעמאָוועצקי, דערמאָהנענדיג זיך : „ . . . און וויעדער מיט מיר איז די, וועלכע איך לייעב — פון וועלכער בעהאַלטען האָב איך, קיין וואָרט ניט זאָגענדיג, מיין גאנצע ביינקשאַפט, מיין גאנצע לייע-בע . . . ”

— ניין. — האָט געענטפערט זינאָטשא און פארטראַכטערהייד האָט זי וויעדערהאַלט : — „מיין גאנצע ביינקשאַפט, מיין גאנצע לייעבע” . . .

— מיין גאנצע לייעבע — האָט מיט אַן אונוויליגע עכאָ זיך אָב-גערופען ניעמאָוועצקי.

און וויעדער האָבען זיי זיך דערמאָהנט. זיי האָבען זיך דער-מאָהנט אויף די ריינע מיידלעך, ווי ווייסע ליילען, וועלכע האָבען אָנגעטהאָן די שוואַרצע נאָנען-קליידער ; די, וועלכע ביינקען איינ-זאם אין'ם פארק, וואָס איז פארשאַטען מיט הערבסטי-בלעטער און וואָס זיינען גליקליך אין זייער אונגליק ; זיי האָבען זיך דערמאָהנט אויף די מענער, שטאַלצע, ענערגישע, אָבער ליידענדע און בע-טענדע לייעבע און מיטלייד פון אַ פרויענ-האַרץ. טרויעריג זיינען גע-ווען די אַרויסגערופענע געשטאַלטען, אָבער אין זייער טרויער איז ליכטיגער און ריינער ערשינען די לייעבע. גרויס ווי די וועלט, קלאָהר ווי די זון און וואַנדערליך שעהן איז זי אויסגעוואַקסען פאר זייערע אויגען, און קיין זאך איז ניט געווען, וואָס זאָל זיין מעכטיגער און שעהנער פון איהר.

— וואָלט איהר געקאָנט שטארבען פאר דעם, וועלכען איהר

ליעבט ? — האָט אַ פּרעג געטראָגן זינאטשקע, קוקענדיג אויף איהר האַלב־קינדערשע האַנד.

— יאָ, איך וואָלט געקאָנט — האָט ענטשלאָסען געענטפערט ניצמאָועצקי, קוקענדיג אויף איהר אָפּען און אויפריכטיג — און איהר ?

— יאָ, איך אויך. — זי האָט זיך פאַרטראַכט — דאָס איז דאָך אזא גליק : שטאַרבן פאַר דעם געליעבטען מענשען. מיר וואָלט זיך דאָס זעהר געוועלט.

זייערע אויגען האָבען זיך בעגעגענט, קלאָהרע, רוחיגע, און זיי האָבען עפעס גוטעס געשיקט איינער דעם אנדערען, און די ליפּען האָבען געשמייעלט. זינאטשקא האָט זיך אָבגעשטעלט.

— וואָרט ! — האָט זי געזאָגט, — ביי אייך איז אַ פאָדן אויפ'ן מונדיר.

און זי האָט מיט פערטרויען אויפגעהויבען איהר האַנד צו זיין שולטער און האָט פאַרזיכטיג מיט צוויי פינגער אַראָבגענומען דעם פאָדן.

— אָט ! — האָט זי געזאָגט, און ווערענדיג ערנסט, האָט זי אַ פּרעג געטראָגן — פאַר וואָס זייט איהר אזא בלייכער און מאַנער־רער ? איהר לערנט פיעל, איהר זייט צופיעל בעשעפטיגט, יאָ ? ניט ערמיעדעט זיך צופיעל, מען דאַרף ניט.

— ביי אייך זיינען בלויע אויגען און אין זיי זיינען ליכטיגע פינטעלעך, ווי פונקען — האָט ער געענטפערט, בעקוקענדיג איהר רע אויגען.

— און ביי אייך זיינען שוואַרצע. ניין, קאַרע, וואַרעמע. און אין זיי . . .

זינאטשקא האָט ניט דעררעדט, וואָס אין זיי איז, און האָט זיך אָבגעקעהרט. איהר פנים האָט זיך לאַנגזאַם גערויטעלט, די אויגען זיינען געוואָרען שעחמעוודיג, און די ליפּען האָבען אַנוויליג גע־שמייעלט און ניט וואַרטענדיג אויף ניצמאָועצקי, וועלכער האָט גע־שמייעלט און איז געווען פון עפעס צופריעדען, האָט זי אַ געה גע־טהאָן פאַראויס, אָבער האָט זיך באלד אָבגעשטעלט.

— זעהט, די זונן איז שוין אונטערגעגאנגען ! — האָט זי אויס־געשריען מיט טרויעריגער איבערראשונג.

— יאָ, אונטערגעגאנגען — האָט ער זיך אָבגערופען מיט פֿלוצ־לינגער שאַרפֿער ביינקשאַפט.

דאָס ליכט איז פֿאַרלָאָשען געוואָרען, די שאַטענס זיינען פֿאַר־שטאַרבען, און אַלעס אַרום איז געוואָרען בלייך, שטום און אָהן לע־בען. פֿון דאָרט, וואו פֿריהער האָט געשיינט די צורצונטערטע זונן, זיינען אָהן רויש געקראַכען אַרויפ־צו שוואַרצע מאַסען וואָלקען און האַבען טריט פֿאַר טריט אויפֿגעפרעסען דעם ליכטיג־בלויזען חלל. די וואָלקען האַבען זיך געקנוילט, האַבען זיך צונויפֿגעשטויסען און האָ־בען שווער געענדערט די אָבצייכענונג פֿון אַלערליי משונה'דיגע ברואים און האַבען זיך אָהן חשק גערוקט פֿאַרווערטס. אזוי ווי זיי אליין וואָלט געיאָגט געגען זייער ווילען עפעס אַן אונגעהייערע שרעקליכע קראַפט. אָבגעריסען פֿון אנדרערע, האָט זיך איינזאם געצאפֿעלט אַ ליכטיגער וואָלקענדיג, שוואַך און צושראָקען.

II.

זינאָטשאַס באַקען זיינען בלייך געוואָרען, די ליפֿען רויט גע־וואָרען, כמעט בלוטיג, די שוואַרצעפֿעל זיינען ברייטער געוואָרען, פֿערדונקלענדיג די אויגען, און זי האָט שטיל געשעפֿצט :
— איך האָב מורא. דאָ איז אזוי שטיל. האַבען מיר פֿאַר־בלאָנדזשעט ?

ניעמאָוועצקי האָט אָנגערוקט זיינע געדיכטע ברעמען און האָט פֿאַרשענר בעקוקט דעם פֿלאַץ.

אָהן דער זונן, אונטער דער פֿרישען אַטהעם פֿון דער נאָהענטער נאַכט, האָט דער פֿלאַץ אויסגעזעהן ניט גאָסטפֿריינדליך און קאַלט ; אין אַלע זייטען האָט זיך צוואוואָרפען דאָס גרויע פֿעלד מיט נידריגע, ווי צוגעטראַטענע גראַז, מיט ליימיגע גראַבענס, בערגלעך און טהאַ־לען. פֿיעל גריבער זיינען געווען אַרום, טיעפע פֿלאַכע, גרויסע און קליינע, פֿערוואַקסען מיט קריכענדיג־צעפֿעדיגע גראַז ; די שטילע פינסטערקייט האָט זיך אין זיי שוין אוועקגעלייגט פֿאַר דער נאַכט ; דאָס, וואָס דאָ זיינען פֿריהער געווען מענשען, האַבען עפעס גע־טהאַן, און איצט זיינען זיי נישטאָ, האָט געמאַכט דעם פֿלאַץ נאָך וויסטער און טרויעריגער. דאָ און דאָרט זיינען געשטאַנען קוסטעס

און וועלדלעך, אזוי ווי צונויפגעגאסענע און פערדיכטעטע הויפענס פון קאלטען טומאן, און האָבען געמאכט דעם איינדרוק, ווי זיי וואָלטען ווארטען צו הערען, וואָס וועלען די פארוואָרפענע גריבער זיי זאָגען.

ניעמאָוועצקי האָט פארשטיקט אין זיך דעם שווערען און דונ-קעלען געפיהל פון אונרוהיגקייט, וואָס האָט זיך אין איהם איצט ערוועקט, און האָט געזאָגט :

— ניין, מיר האָבען ניט פארבלאָנדזשעט. איך ווייס דעם וועג. פריהער דורכ'ן פעלד און דערנאָך דורך יענעם וועלדעל. האָט איהר מורא ?

זי האָט מוטשיג אַ שמייכל געטהאָן און האָט געענטפערט :
— ניין. איצט ניט. אָבער מען דארף געהן גיכער אַהיים, טהעע טרינקען.

שנעל און ענטשלאָסען, האָבען זיי אָנגעהויבען צו געהן פאַר-ווערטס, נאָר באַלד זיינען זייערע טריט געוואָרען לאַנגזאָמער. זיי האָבען ניט געקוקט אין קיין זייט, אָבער זיי האָבען געפיהלט די ביי-זע פיינדליכקייט פון דעם צוגראָבענעם פעלד, וועלכער האָט זיי אַרומגערינגעלט מיט טויזענד דונקעלע אונבעוועגעליכע אויגען, און דאָס דאָזיגע געפיהל האָט זיי נאָהענטער געמאכט איינעם צום אנדער-רען און האָט אין זיי אַרויסגערופען עראינערונגען פון קינדהייט. דאָס זיינען געווען ליכטיגע עראינערונגען, בעשטראַהלטע פון דער זונן, בעלויכטענע פון בליהענדע גרינקייט, ליכע און געלעכטער. עפעס אזוי ווי דאָס וואָלט געווען ניט לעבען, נאָר אַ ברייטעס, ווייכעס ליכער, און די קלאַנגען פון דעם ליכער — דאָס זיינען געווען זיי אליין, צוויי קלייניקע טענער : איינער אַ הילכיגער און ריינער, ווי קליי-גענדער קריסטאָל, דער אנדערער אַביסעל דומפער, אָבער בונט — ווי אַ גלעקעל.

מענשען האָבען זיך געוויזען — צוויי פרויען, וואָס זיינען גע-זעסען אויף דעם ברעג פון אַ טיעפער, ליימענער גרוב. איינע איז געזעסען פאַרלייגט אַ פוס אויף אַ פוס און האָט צודרינגליך געקוקט אַרונטער ; דאָס טיכעל אויף איהר קאָפּ האָט זיך אויפגעהויבען, וויי-זענדיג איהרע צופלאַנטערטע האָאַר ; דער רוקען אויסגעהויקערט אַרויפשלעפענדיג איהר שמוציגען יאָקעל מיט גרויסע בלומען, ווי

עפעל, און מיט לייוגעוואָרענע בענדלעך. זי האָט ניט אַ קוק גע-
טהאָן אויף די פאַרבייגעהענדע. די צווייטע פרוי איז האַלב געלעגען
לעבען איהר, מיט'ן קאָפּ פאַרוואָרפען. איהר פנים איז געווען גראָב,
ברייט, מיט מענערשע געזיכטסצויגע, און אונטער די אויגען האָבען
געברענט צוויי רויטע פלעקען, עהנליך אויף צוויי ערשט-בעקומענע
זען. זי איז געווען נאָך שמוציגער פון דער ערשטער און האָט געקוקט
אויף די פאַרבייגעהענדע איינפאַך און גלייך. ווען זיי זיינען אַריבער
האָט זי זיך צוונגען מיט אַ געדיכטע, מענערשע שטימע :

„פאַר דיר אַליין, מיין גוט-לעבען,

האָב איך ווי אַ שמעקענדע בלוס געבליהט . . .”

— וואַרקא, דו הערסט ? — האָט זי זיך געווענדעט צו איהר
שווייגענדער חבר'טע און ניט בעקומענדיג קיין ענטפער האָט זי זיך
הויך און גראָב צולאָכט.

ניעמאָוועצקי האָט געקענט אַזעלכע פרויען, שמוציגע אפילו דאן,
ווען זיי טראָגען רייכע און שענע קליידער ; ער איז געוועהנט גע-
ווען צו זיי, און איצט זיינען זיי פאַרבייגעלאָפען פאַרביי זיין בליק
און זיינען פאַרשוואונדען, ניט איבערלאָזענדיג קיין סליאַד. אָבער
זינאָטשקא, וועלכע האָט פאַרבייגעהענדיג זיי כמעט בעריהרט מיט
איהר בעשיידענעם ברוינעם קלייד, האָט דערפיהלט עפעס אַ פיינד-
ליכקייט, פערדרוס און בייזקייט, וואָס האָט זיך אויף אַן אויגענ-
בליק ערוועקט אין איהר נשמה. אָבער אין עטליכע מינוט אַרום איז
דער דאָזיגער איינדרוק פאַרגלעט געוואָרען, ווי דער שאַטען פון אַ
וואַלקען, וואָס לויפט שנעל אַריבער איבער דער גאָלדיגער לאַנקע.
און ווען פאַרביי זיי זיינען דורכגעגאנגען צוויי : אַ מאַנספערזאָן אין
אַ היטעל און זשאַקעט, אָבער באַרפוס, און אויף אַזאַ שמוציגע פרוי,
האָט זי זיי געזעהן. אָבער האָט עס שוין ניט געפיהלט. ניט אָבגע-
בענדיג זיך קיין רעכנונג וואָרום, האָט זי לאַנג נאָכגעקוקט דער פרוי
און זי איז געווען אַביסעל פאַרוואונדערט, פאַר וואָס ביי איהר איז
אַזאַ דינעם קלייד, וואָס קלעפט זיך אַרום די פיס, ווי עס וואַלט גע-
ווען אַ נאָסע, און ביים שוים איז אַ ברייטער שטרייף פון פעטע שמוץ,
וואָס האָט זיך איינגעפרעסען אינ'ם צייג. עפעס אונרוהיגעס, קראַנק-
האַפטעס און שרעקליך האַפנונגלאָזעס איז געווען אין דער שמאַטע-
דיגער בעוועגונג פון דעם דינעם און שמוציגען שוים.

און וויעדער זיינען זיינען זיי געגאנגען און האָבען גערעדט, און אַהינטער זיי האָט זיך אָנגערוקט דער פינסטערער וואָלקען און האָט געוואָרפען פּאָראַויס אַ דורכזיכטיגען שאַטען. אויף די צושפּרייטע זיי-טען האָבען זיך שיטער דורכגעלויכטען געלע, קופּערנע פּלעקען און האָבען זיך באלד בעהאַלטען אונטער דער אנקומענער שווערער, דונ-קעלער מאַסע. און די פינסטערנים איז אלץ געדיכטער געוואָרען אונ-בעמערקטערהייד און אזוי שטיל, אז ס'איז געווען צו גלויבען און עס האָט זיך געדוכט, אז דאָס איז נאָך אלץ טאָג, אָבער שוין אַ שווער-קראַנקער טאָג, וועלכער שטאַרבט שטיל. איצט האָבען זיי גערעדט וועגען יענע שרעקליכע געפיהלען און געדאנקען, וועלכע בעזוכען דעם מענשען ביינאָכט, ווען ער שלאָפט נישט און ווען קיין קלאַנג און קיין רייד שטערען איהם נישט.

— קאָנט איהר זיך פּאַרשטעלען אונענדליכקייט ? — האָט גע-פרעגט זינאטשאַק, צולייגענדיג צום שטערען איהר ווייכע הענטעל און שטאַרק פאַרזשמורענדיג די אויגען.

— ניין. אונענדליכקייט . . . ניין. — האָט געענטפּערט ניע-מאָוועצקי פאַרמאָכענדיג די אויגען.

— און איך זעה זי אַמאָל. דעם ערשטען מאָל האָב איך זי גע-זעהן, ווען איך בין נאָך געווען אַ קלייניקע. דאָס איז אזוי ווי פוהר-רען. שטעהט איין פוהר, אַ צווייטע, אַ דריטע און אזוי ווייט, ווייט אָהן אַ סוף, אלץ פוהרען, פוהרען . . . דאָס איז שרעקליך — זי האָט אַ ציטער געטהאָן.

— אָבער פאַר וואָס עפעס פוהרען ? — האָט אַ שמיכעל גע-טהאָן ניעמאָוועצקי, אָבוואָהל ער האָט געפיהלט אונאַנגענעהם.

— איך ווייס נישט. פוהרען. איינע, צוויי . . . אָהן אַ סוף. די פינסטערנים איז גנב'יש געוואָרען געדיכטער, און דער וואָלקען איז שוין אַריבער איבער זייערע קעפּ, און איז געגאנגען פּאָראַויס ווי ער וואָלט זיך איינקוקען אין זייערע בלייכ-געוואָרענע אַראָבעלעאַזענע פנים'ער. און אלץ אָפּטער זיינען אַרויסגעוואַקסען די פינסטערע פיר-גורען פון אָבגעריסענע, שמוציגע פרויען, ווי זיי וואָלטען אַרויסגע-וואָרפען געוואָרען פון די אויסגעגראָבענע גריבער אויף דער אויבער-פּלעכע און אונרוהיג האָבען זיך געשלאָמפּערט זייערע נאָסע שוויסען. אַמאָל איינציגרווייז, אַמאָל צו צוויי, צו דריי זיינען זיי ערשינענען,

און זייערע שטימען האָבען געקלונגען הויך און משונה'דיג עלענד אין דער פערפֿורירענער לופט.

— ווער זיינען עס די דאָזיגע פֿרויען ? פון וואַנעט נעהמען זיי זיך אזוי פיעל ? — האָט געפרעגט זינאָטשקא פֿאַרציטערט און שטיל. ניעמאָוועצקי האָט געוואוסט ווער די דאָזיגע פֿרויען זיינען און איהם איז געוואָרען שרעקליך, וואָס זיי איז אויסגעקומען צו געהן אין אזא פערדאָרבנער און געפעהרליכען פֿלאץ ; ער האָט אָבער רור היג געענטפערט :

— איך ווייס ניט. אזוי. מען דאַרף וועגען זיי ניט ריידען. באלד וועלען מיר דורכגעהן דעם וועלדעל, און דאָרט וועט זיין די ראָגאַטקע און די שטאָרט. שאַדע וואָס מיר זיינען אזוי שפעט ארויס-געגאַנגען.

איהר איז פֿאַרגעקומען קאָמיש, וואָס ער זאָגט שפעט, ווען זיי זיינען אַרויסגעגאַנגען ערשט פיער אַ זייגער, און זי האָט אויף איהם אַ קוק געטהאָן און אַ שמייכעל געטהאָן. אָבער זיינע ברעמען זיינען נאָך אלץ געווען אַרונטערגעלאָזען, און זי האָט פֿאַרגעלייגט, טרויסט-לעך און בערוהיגענד.

— קומט לאָמיר געהן שנעלער. מיר ווילט זיך טהעע. און דער וואָלד איז שוין נאָהענט.
— קומט.

ווען זיי זיינען אַריין אין וואָלד און די שפיצען פון די בוימער זיינען שטיל צוגיפגעקומען זיך איבער זייערע קעפֿ, איז שוין גע-וואָרען זעהר פינסטער, אָבער היימליכער און רוהיגער.

— גיט מיר די האַנד — האָט פֿאַרגעשלאָגען ניעמאָוועצקי. זי האָט אונענטשלאָסען דערלאַנגט די האַנד, און די לייכטע בעריהרונג האָט ווי פֿעריאָגט די פינסטערנים. זייערע הענד זיינען געווען אונט-בעוועגליך און האָבען זיך ניט געדריקט איינע צו דער אנדערער ; זיי נאָטשקא האָט זאָגאר אַ ביסעל אָבגערוקט זיך פון איהר בעגלייטער, אָבער זייער גאַנצע בעוואוסטזיין האָט זיך קאָנצענטרירט אויף דער שפירונג פון דעם קליינינקען פֿלאץ אין קערפער, וואו עס האָבען זיך בעריהרט זייערע הענד. און עס האָט זיך וויעדער געוואָלט ריידען וועגען שעהנהייט, וועגען דער געהיימער קראפט פון ליכעכע, אָבער ריידען אזוי, אז דאָס שווייגען זאָל ניט געשטערט ווערען, ריידען

ניט מיט ווערטער, נאָר מיט בליקען. און זיי האָבען געטראכט, אז מען דארף אַ קוק טהאָן, און זיי האָבען געוועלט, אָבער זיי האָבען זיך ניט ענטשלאָסען.

— און אַט זיינען וויעדער מענשען — האָט פּרעהליך געזאָגט זינאָטשאָ.

III.

אויף דעם שטיק פּעלד, וואו עס איז געווען ליכטיגער, זיינען געזעסען ביי אַן אויסגעליידיגטער פּלאַט דריי מענשען און האָבען גע-שוויגען, און האָבען אויסווארטענדיג געקוקט אויף די צוקומענדע. איינער אַ ראזירטער, ווי אַן אקטיאָר, האָט זיך צולאכט און האָט אזוי אַ פייה געטהאָן, ווי דאָס וואָלט בעדייטען :

— אָהאָ !

ביי ניעמאָוועצקי'ן איז איינגעפאלען דאָס הארץ און איז ווי פאַרשטאַרבן אין שרעקליכער אונרוהיגקייט. אָבער אזוי ווי אונז טערגעשטויסען פון הינטען, איז ער געגאנגען גלייך אויף די זיצענ-דע, לעבען וועלכע עס האָט זיך געצויגען דאָס שטענעל. יענע האָבען געווארט, און דריי פּאָאָר אויגען האָבען געקוקט פינסטער, אונבע-וועגליך און שרעקליך. און פיהלענדיג אַ דונקעלען פערלאנג צו געפיר-נען הן אין די אויגען פון די דאָזיגע פינסטערע אָבגעריסענע מענשען, אין וועמעס שווייגען עס האָט זיך געפיהלט אַ דראָהונג, און וועלענ-דיג אָנווייזען זיי אויף זיין אונבעהילפּיגקייט און ערוועקען אין זיי מיטגעפיהל, האָט ער אַ פרעג געטהאָן :

— ווי געהט מען דאָ צו דער ראָגאָטקע ? דורך דאָנען ?

אָבער זיי האָבען ניט געענטפערט. דער ראזירטער האָט עפעס אונבעשטימט און אַבלאכענדיג אַ פייה געטהאָן, און די איבריגע צוויי האָבען געשוויגען און האָבען געקוקט מיט אַ שווערער און בייזער צו-דרינגליכקייט. זיי זיינען געווען שיכור, טהיריש גערייצט און זיי האָט זיך געוועלט ליבעב און חורבן. דער רויטער אָבגעשמאָלצענער האָט זיך אויפגעהויבען אויף זיינע עלענבויגענס, האָט דערנאָך אונז ענטשלאָסען אָנגעשפּאָרט זיך, ווי אַ בער, אויף זיינע לאַפּעס און איז אויפגעשטאַנען מיט אַ שווערען זיפּץ. זיינע חברים האָבען אויף

איהם א קוק געטהאָן, און האָבען דערנאָך מיט דער זעלבער צורדינג ליכקייט אויסגעשטעלט זייערע אויגען אויף זינאָטשקא.

— מיר איז שרעקליך — האָט בלויז מיט די ליפּען געמורמעלט זינאָטשקא.

ניט הערענדיג די ווערטער, האָט ניעמאָוועצקי זי פארשטאנען פון דער שווערקייט פון איהר אָנגעלעהנטע האַנד. זוכענדיג אָנצור האַלטען א רוהיגען אויסזעהן, אָבער פיהלענדיג דאָס שוידערליכע, וואָס וועט גלייך פאסירען, האָט ער אָנגעהויבען צו שטעלען גלייכע און פעסטע טריט. און די דריי פאָאָר אויגען זיינען געהענטער גע- וואָרען, האָבען א בלייז געטהאָן און זיינען געבליבען הינטערן רוקען. „מען דארף לויפּען“ — האָט א טראכט געטהאָן ניעמאָוועצקי און האָט זיך אליין געענטפערט : — „ניין, מען טאָר ניט לויפּען“.

— דאָס איז עפעס א כירלע פון א אינגעל, אפילו א פערדרוס אָנצוהויבען זיך מיט איהם — האָט געזאָגט דער דריטער פון די זי- צענדע, א פליכעוואַטער, מיט א שיטערען רויטען בערדעל — און די מידעלע איז א שעהניקע, גיב גאָט אלעמען אזא.

אלע דריי האָבען זיך עפעס ניט וועלענדיג צולאכט.

— פּריצ'ל, ציה אויף א וויילע, צוויי ווערטער בלויז ! — האָט מיט א געדיכטער באַסאָווע שטימע א זאָג געטהאָן דער הויכער און האָט א קוק געטהאָן אויף זיינע חברים. יענע האָבען זיך אויפ- געהויבען.

ניעמאָוועצקי איז געגאנגען ניט אומקוקענדיג זיך.

— מען דארף ווארטען, ווען מען בעט — האָט געזאָגט דער רוי- טער — אז ניט קאָן מען דאָך אויך קריגען אין האַלז און נאָקען.

— מען זאָגט דאָך דיר עפעס ! — האָט א ברום געטהאָן דער הויכער און אין צוויי שפּרינג האָט ער דעריאָגט די געהענדע. זיין מאַסיווע האַנד האָט זיך אַראָבעלעָזען אויף ניעמאָוועצקי'ס אַקסעל און האָט איהם א שאַקעל געטהאָן ; א קעהר טהאָענדיג זיך, האָט ניעמאָוועצקי האַרט לעבען זיין פנים בעגעגענט א פאָאָר רונדע, אויס- געסטאַרטשטע און שרעקליכע אויגען. זיי זיינען געווען אזוי נאָהענט, ווי ער וואָלט אויף זיי קוקען דורך א פערגרעסערונגס גלאַז און האָט קלאָהר אונטערשיידעט די רויטע אַדערלעך אויפ'ן ווייסעל און די געלביכע מאַטעריע אויף די ברעמען. אַרויסלאָזענדיג זינאָטשקא'ס

שטומע האַנד, איז ניעמאָוועצקי אַרײַנגעקראָכען צו זיך אין קעשענע
און האָט געשטאַמעלט :

— געלד ! . . . נאָט אייך געלד. איך וועל מיט פּערגניגען . . .
די אויסגעקאַטשעטע אויגען זיינען אלץ רונדער געוואָרען און
האַבען געלויבטען. און ווען ניעמאָוועצקי האָט פון זיי אַראָבגענומען
זיינע אויגען איז דער הויכער אָבגעטרעטען אויף צוריק און האָט מיט
אַמאָל פון אונטען ארויף געגעבען אַ קלאַפּ ניעמאָוועצקי'ן אונטער'ן
באַק. ניעמאָוועצקי'ס קאָפּ איז אָבגעשפּרונגען, זיינע צייהנער האָ-
בען אַ קנאַק געטהאָן, זיין היטעל האָט זיך אַרונטערגעלאָזען אויפ'ן
שטערען און איז אַראָבגעפאַלען, און אַ הויב־טהאָנ'דיג די הענד איז
ער אַנידערגעפאַלען אויף הינטען. שווייגענדיג, אָהן אַן אויסגעשרײַ,
האָט זיך זינאַטשקאַ אַ קעהר געטהאָן און האָט גענומען לויפּען מיט
אַמאָל מיט דער גאַנצער האַסטיגקײט, אויף וועלכער זי איז געווען
פּעהיג. דער געראַזירטער האָט אַ געשרײַ געטהאָן לאַנג און משונה'־
דיג :

— האַט־אַ ! . . .

און מיט דעם געשרײַ האָט ער זיך אַ יאָג געטהאָן נאָך איהר.
שאַקלענדיג זיך, איז ניעמאָוועצקי אויפגעשפּרונגען, ער האָט
נאָך אָבער ניט בעוויזען צו שטעלען זיך גלייך, ווי אַ זעץ אין פאַר-
טיליצע האָט איהם וויעדער אַראָבגעשלאָגען פון די פיס. יענע זײַר
נען געווען צוויי, און ער איינער, אַ שוואַכער און ניט קיין געוועהנ-
טער צום קאַמפּף ; ער האָט אָבער לאַנג געראַנגעלט זיך, געגראַבעלט
מיט די נעגעל, ווי עס שלאָגט זיך אַ פרויענצימער, האָט געכליפּעט
פון קראַפטלאָזער פּערצווייפלונג און האָט זיך געביסען.

ווען ער איז שוין אין גאַנצען אָבגעשוואַכט געוואָרען, האָט מען
איהם אויפגעהויבען און געטראָגען ; ער האָט זיך איינגעשפּאַרט,
אָבער אין קאָפּ האָט גערוישט, ער האָט אויפגעהערט פאַרשטעהן וואָס
מיט איהר טהוט זיך, און איז אָהן קרעפטען אַראָבגעהאַנגען אין די
טראָגענדע הענד. דאָס לעצטע, וואָס ער האָט געזעהן, איז געווען
— אַ שטיקעל רויטע באָרד, וועלכע איז געקראָכען כמעט צו איהם
אין מויל, און אַהינטער איהר די פינסטערקײט פון וואַלד און דאָס
העלע יאקעל פון'ם לויפּענדיגן מיידעל. זי איז געלאָפּען שווייגענדיג
און שנעל, אזוי ווי זי איז געלאָפּען מיט עטליכע טעג צוריק, ווען

זיי האָבען געשפּיעלט אין כאַפּעניש — און נאָך איהר האָט זיך מיט דראָבנע טריט געיאָגט דער געראַזירטער, אָניאַסענדיג זי. און דער-נאָך האָט נימאָוועצקי געשפּירט אַרום זיך אַ פּוסטקייט און האָט זיך מיט אַ פּערשטאַרבנעם האַרצען געקייקעלט ערגעץ אַרונטער, האָט זיך מיט'ן גאַנצען קערפּער אַ זעין געטהאָן אָן דר'ערד און האָט פּער-לאָרען דאָס בעוואוסטזיין.

דער הויכער און דער רויטער, וועלכע האָבען אַראָבגעוואָרפּען נימאָוועצקי'ן אַראָבבאַרג, זיינען געשטאַנען אַ וויילע, צוהערענ-דיג זיך, וואָס עס קומט פאַר אונטען. אָבער זייערע פנים'ער און אויגען זיינען געווען געווענדעט צו דער זייט וואו זינאָטשקאַ איז גע-בליבען. פון דאָרטען האָט זיך דערהערט אַ הויכער, צוגעשטיקטער פרויען-געשריי, וועלכער איז באלד פּערשטאַרבען. און דער הויכער האָט ביז אַ געשריי געטהאָן :

— דער לומפּ ! — און האָט זיך געלאָזט לויפּען גלייך, ברעכענ-

דיג צווייגען, ווי אַ בער.*

— איך אויך ! איך אויך ! — האָט מיט אַ דינינקער שטימע געשריען דער רויטער און האָט זיך אַ לאָז געטהאָן נאָך איהם. ער איז געווען אַ שוואַכער און איז געבליבען אָהן אָטעהם ; אין אַ געשלעג האָט מען איהם צוקאַליעטישעט אַ קניע און איהם האָט שטאַרק פאַר-דראָסען, וואָס ער, וועלכער איז געווען דער ערשטער וועמען עס איז אַרויף דער געדאַנק וועגען מיידעל, וועט זי איהם אָנקוקען דעם לעצטען. ער האָט זיך אָבגעשטעלט, האָט אַ ריב געטהאָן מיט'ן האַנד די קניע, האָט אויסגעשנייצט די נאָז און האָט וויעדער גענומען לויפּען, שרייענדיג מיט אַ יאָמער :

— איך אויך ! איך אויך !

דער פינסטערער וואָלקען איז זיך שוין צוקראַכען איבער'ן גאַנ-צען הימעל און עס איז אָנגעקומען די חושך'דיגע, שטילע נאַכט. אין דער פינסטערנים איז באלד פּערשוואונדען די קורצינקע פיגור פון דעם רויטען, אָבער לאנג נאָך האָט זיך געהערט דאָס טופּען פון זיינע פיס, דער רויש פון די צורוקטע בלעטער און זיין טרויסעל'דיגער, יאָמערליכער געשריי :

— איך אויך ! ברידערלעך, איך אויך !

IV.

אין ניעמאָוועצקײַס מױל האָט זיך אָנגענומען ערד און האָט גע-
קריצט אונטער די צײַהנער. און דאָס ערשטע, דאָס שטאַרקסטע,
וואָס ער האָט דערפֿיהלט, ווען ער איז געקומען צו זיך, איז געווען
דער געדריכטער און רוהיגער ריח פון ערד. דער קאָפּ איז געווען פֿאַר-
טויבט, ווי אָנגעגאַסען מיט בליי, אזוי אז ס'איז שווער געווען איהם
אַ קעהר צו טהאָן; דער גאַנצער קערפער איז געווען אָבגעלאָזען און
עס האָט שטאַרק געשמערצט אַן אַקסעל, אָבער קיין ביין איז נישט גע-
ווען צובראָכען אָדער עפעס צוקאַליעטשעט. ניעמאָוועצקייַ איז געזע-
סען און האָט לאַנג געקוקט אַרויף, קיין זאך נישט טראַכטענדיג, און
קיין זאך נישט געדײַנקענדיג. גלייך איבער איהם איז אַראָבגעהאַנגען
אַ קוסט מיט שוואַרצע ברייטע בלעטער און צווישען זיי האָט זיך דורכ-
געזעהן דער רײַנגעוואָרענער הימעל. די וואָלקענס זיינען אַריבער,
נישט אַרויסטריפענדיג קיין איין טראָפּען רעגען און די לופט איז געווען
טרוקען און לייכט; הויך אויפ'ן מיטען הימעל האָט זיך אויפֿגעהוי-
בען די לבנה מיט אַ דורכזיכטיגען, שמעלצענדען ברעג. ער האָט
דערלעבט די לעצטע נעכט און האָט געלויבטען קאַלט, טרויעריג און
עלענד. קליינע שטיקלעך וואָלקען האָבען זיך שנעל דורכגעטראָגען
אין דער הויך, אָבער האָבען נישט פאַרדעקט די לבנה און האָבען פֿאַר-
זיכטיג פֿאַרבייגעשוועבט פֿאַרביי איהר. אין דער איינזאַמקייט פון
דער לבנה, אין דער פֿאַרזיכטיגקייט פון די הויכע, העלע וואָלקענס,
אין'ם בלאָזען פון'ם ווינד האָט זיך געפֿיהלט די געהיימיספולע טיעפֿ-
קייט פון דער נאַכט, וואָס האָט געהערשט איבער דער ערד. ניעמאָווע-
צקייַ האָט זיך דערמאַנט אלעס וואָס איז געשעהן און האָט נישט געגלויבט.
אַליינס וואָס האָט פאַסירט איז געווען אזוי שרעקליך און אזוי נישט עהר-
ליך אויף אַן אמת, ווייל דער אמת קאָן דאָך נישט זיין אזאַ שרעקלי-
כער, און ער אַליין זיצענדיג אין מיטען נאַכט און קוקענדיג פון אונ-
טען ערגעץ אויף דער איבערגעקעהרטער לבנה און לויפענדע וואָלקענס,
— אלעס דאָס איז געווען אזוי משונה, אז ס'איז נישט געווען עהנליך
אויף אַ ווירקליכקייט. און ער האָט אַ טראַכט געטהאָן, אז דאָס איז אַ
געוועהנליכער, שרעקליכער חלום, זעהר אַ שרעקליכער און שלעכ-

טער. און די דאָזיגע פרויען, וועלכע זיי האָבען בעגעגענט אזוי פיעל, זיינען אויך געווען אַ חלום.

— דאָס קאָן ניט זיין — האָט ער געזאָגט מיט בעשטימטהייט און האָט שוואַך אַ שטאַקעל געטהאָן מיט'ן קאָפּ — דאָס קאָן ניט זיין. ער האָט אויסגעשטרעקט די האַנד און האָט אָנגעהויבען זוכען דאָס היטעל, אָבער האָט ניט געפונען. און דאָס וואָס זיין היטעל איז ניט געווען האָט מיינ אַמאָל געמאַכט פאַר איהם אַלעס קלאָהר, און ער האָט פערשטאנען, אז דאָס וואָס האָט פאַסירט איז ניט קיין חלום, נאָר אַ ישרעקליכע וואַרהייט. אין אַ מינוט אַרום, אָבשטאַר-בענדיג פון ישרעק האָט ער שוין גענומען קלעטערען אַרויף, פלעגט זיך אַברייסען צוזאַמען מיט אַ שטיק ערד, וואָס האָט זיך צושטען און ער האָט זיך אָנגעכאַפט פאַר די בייגזאַמע צווייגען פון קוסט און האָט וויעדער געקלעטערט.

ארויסקריכענדיג פון גראָבען, האָט ער גענומען לויפען גלייך, ניט בעטראַכטענדיג קיין זאַך און ניט אויסקלייבענדיג וואוהיין צו לוי-פען, און ער איז געלאָפּען לאַנג, לאַנג און געדרעהט זיך צווישען די בוימער. וויעדער אזוי פלוצלונג, ניט באַדיינקט, האָט ער אָנגע-הויבען לויפען אין דער אַנדער זייט, און וויעדער האָבען צווייגען גע-ראַצט זיין פנים, און וויעדער האָט אַלעס אָנגעהויבען אויסזעהן ווי אַ חלום. און ניעמאָוועצקי'ן האָט זיך געדוכט, אז אַמאָל האָט שוין מיט איהם פאַסירט עפעס אַזעלכעס : פינסטערנים, ניט געזעהענע צווייגען, וואָס ראַצען דעם פנים, און ער לויפט מיט פאַרמאַכטע אויגען און מיינט, אז דאָס אַלעס איז אַ חלום. ניעמאָוועצקי האָט זיך אָבגעשטעלט, האָט זיך דערנאָך געזעצט אין אַן אונבעקוועמער און ניט געוועהנטער פּאָזע פון אַ מענשען, וואָס זיצט גלייך אויף דר'ערד. און ער האָט אַ טראַכט געטהאָן וועגען היטעל און האָט גע-זאָגט :

— דאָס בין איך. מען דאַרף זיך טויטען. מען דאַרף זיך טויטען, ווען דאָס זאָל אפילו זיין אַ חלום.

ער איז אויפגעשפרונגען און איז וויעדער געלאָפּען, האָט זיך אָבער באַדיינקט און איז אוועק לאַנגזאַם, דונקעל פאַרשטעלענדיג זיך יענעם פלאַץ, וואו מען איז זיי בעפאלען. אין וואַלד איז געווען לחלוטין פינסטער, בלוז וויילע-ווייז פלעגט זיך דורכרייסען אַ בלייז

בער שטראהל פון דער לבנה און האָט אָבגענאַרט, בעלייכטענדיג די ווייסע שטאַמען; און עס האָט זיך גערוכט אז דער וואַלד איז פול מיט אונבעוועגליכע און עפעס שווייגענדע מענשען. און דאָס אלעס איז שוין אַ מאָל געווען, און דאָס אלעס איז ווי אַ חלום.

— זינא אירא ניקאָלאיעוונאַ! — האָט גערופען ניעמאָוועצקי, הויך ארויסריצענדיג דאָס ערשטע וואָרט, אָבער שטיל דאָס צווייטע, ווי צוזאַמען מיט דעם קלאַנג וואָלט ער פארלירען די האַפנונג, אז אימיצער וועט זיך אָברופען. און קיינער האָט זיך ניט אָבגערופען.

דערנאָך איז ער ארויף אויף אַ שטעגעל, וועלכען ער האָט דער-קענט און איז דערגאַנגען ביז'ן פעלד. און דאָ האָט ער וויעדער פאַר-שטאַנען, אָבער אין גאַנצען פאַרשטאַנען, אז דאָס אלעס איז אמת, און פון שרעק האָט ער זיך צוצאַפעלט, שרייענדיג:

— זינא אירא ניקאָלאיעוונאַ! דאָס בין איך! איך!

קיינער האָט זיך ניט אָבגערופען; ניעמאָוועצקי האָט זיך אַ קעהר געטהאָן מיט'ן פנים אַהין, וואו עס האָט געדארפט זיין די שטאָרט און ער האָט אויסגעשריען אָבגעטהיילטע זילבען:

— היל'פע! . . . היל'פע! . . .

און ער האָט זיך וויעדער צוראַפּעלט, עפעס מורמלענדיג, שאַ-רענדיג אין די קוסטעס, ווען נאָהענט לעבען זיינע פיס איז ווי אַרויפ-געשוואומען אַ ווייסער, מוטנער פלעק, ווי אַ פערגליווערטער פלעק פון אַ שוואַכעס ליכט. דאָס איז געלעגען זינאָטשאַ.

— מיין גאָט! וואָס זשע איז דאָס דאָ אַזוינס? — האָט מיט

טרוקענע אויגען, אָבער מיט אַ קול פון אַ יאָמערנדען מענשען, גע-זאָגט ניעמאָוועצקי און, שטעלענדיג זיך אויף די קניע, האָט ער אַ ריהר געטהאָן די ליגענדע. זיין האַנד האָט אָנגעטראָפּען אַ נאַקעטען קערפּער, אַ גלאַטען, שטייפּען, קאלטען, אָבער ניט קיין טויטען, און ניעמאָוועצקי האָט מיט אַ ציטער אָבגעצויגען די האַנד.

— לייעבינקע מייןע, טייבעלע מייןע, דאָס בין איך — האָט

ער געמורמעלט, זוכענדיג אין דער פינסטער איהר פנים. און ער האָט וויעדער אויסגעשטרעקט זיין האַנד אין אַן אַנדער ריכטונג און האָט זיך וויעדער אָנגעשטויסען אויף נאַקעטעס; און אזוי, וואוהין ער האָט ניט אַ ציה געטהאָן זיין האַנד, האָט ער אומעטום געטראָפּען דעם דאָזיגען נאַקעטען פרויען-קערפּער, אַ גלאַטען, אַ שטייפּען, און

אזוי ווי דער קערפער וואָלט דערוואַרעמט געוואָרען אונטער דער בע-
ריהרונג פון זיין האַנד. וויילע-ווייז פלעגט ער אַברייסען זיין האַנד
שנעל, אָבער וויילע-ווייז פלעגט ער די האַנד פאַרהאַלטען. און
פונקט אזוי, ווי אויף זיך אליין, אָהן אַ היטעל, אַן אַבגעריסענער,
האַט זיך איהם געדוכט, אַז דאָס איז ניט ער אין דער ווירקליכקייט,
אזוי האָט זיך איהם אויך געדוכט וועגען דעם דאָזיגען שטומען ווייב-
ליכען קערפער, און ער האָט מיט דעם דאָזיגען נאָקעטען קערפער ניט
געקאָנט פאַרבינדען די פאַרשטעלונג וועגען זינאָטשקאַן.

און דאָס, וואָס דאָ איז פאַרגעקומען, וואָס מענשען האָבען גע-
טהאָן מיט דעם דאָזיגען שווייגענדען ווייבליכען קערפער, האָט זיך
איהם פאַרגעשטעלט אין דער גאַנצער אַבשיינליכער קלאַרקייט — און
דאָס האָט זיך אַבגערופען אין אלע זיינע גליעדער מיט עפעס אַ
משונה'דיגער, ריידענדיגער קראַפט. און ער האָט זיך אַ ציה געטהאָן
אזוי, אַז זיינע קנעכלעך האָבען אַ קנאַק געטהאָן און ער האָט אויס-
געשטעלט טעמפע אויגען אויף דעם ווייסען פלעק און האָט אָנגעוואָל-
קענט זיינע ברעמען, ווי אַ מענטש ווען ער איז פאַרטראַכט. דער שרעק
פאַר דאָס וואָס האָט פאַסירט איז אין איהם פאַרגליווערט געוואָרען,
האַט זיך צונויפגעקנוילט אין איין שטיק און איז געבליבען ליגען אין
זיין נשמה, ווי עפעס אַ זייטיגע און מאַכטלאָזע זאַך.

— גאָט מײן גאָט, וואָס זשע איז דאָס ? — האָט ער ווידער-
האַלט, אָבער דער קלאַנג איז געווען ניט קיין אמת'ער, עפעס אזוי
ווי אַ געמאַכטער.

ער האָט אָנגעטאַפּט דאָס האַרץ : עס האָט געקלאַפט, אָבער
גלייכמעסיג ; און ווען ער האָט זיך אָנגעבויען צום סאַמע פנים,
האַט ער געשפירט אַ שוואַכען אַטהעם, ווי זינאָטשקאַ וואָלט ניט גע-
ווען אין טיעפען אונמאַכט, נאָר ווי זי וואָלט איינפאַך געשלאָפען.
און ער האָט זי שטיל אַ רוה געטהאָן :
— זינאָטשקאַ, דאָס בין איך.

און דאָ גלייך האָט ער דערפיהלט, אַז עס וועט צוליעב עפעס
זיין גוט, ווען זי וועט נאָך לאַנג ניט אויפּוואַכען. מיט אַ פּערהאַל-
טענעם אַטהעם האָט ער זיך שנעל אומגעקוקט אַרום זיך, האָט פאַר-
זיכטיג געלעט זי אירע דער באַק און האָט צוערשט אַ קוש געטהאָן
איהרע פערמאַכטע אייגען, דערנאָך די ליפּען, וועלכע האָבען זיך

ווייך צועפענט אונטער דעם שטארקען קויט. איהם האָט דערשראָקען דער געדאנק, אז זי קאָן זיך אויפכאַפּען, און ער האָט זיך אַ ציה געטהאָן צוריק און איז פאַרשטאַרבן.

אַבער דער קערפּער איז געווען שטום און אונבעוועגליך, און אין דער דאָזיגער אונבעהילפליכקייט און צוגענגליכקייט איז עפּעס געווען אזוינס, וואָס איז געווען רחמנות'דיג און רייצענד, און האָט גע'צויגען' צו זיך. מיט טיעפּער צערטליכקייט און מיט גנב'ישער, צור שראָקענער פאַרויכטיגקייט האָט געמאָוועצקי גענומען ארויפּוואַרפּען אויף איהר די שטיקער פון איהר קלייד; און די דאָפּעלטע בעריה'ר רונג פון'ס צייג און פון נאָקעטען קערפּער איז געווען שאַרף ווי אַ מעסער, און אונבעגרייפליך, ווי וואַהנזין. ער איז געווען אי דער בעשיצער, אי דער אָנפאַלער, און ער האָט געזוכט הילף אין דעם אַרומיגען וואַלד און אין דער פינסטערניס, אָבער דער וואַלד און די פינסטערניס האָבען איהם קיין הילף ניט געגעבען. דאָ האָט זיך אָב'געשפּיעלט אַ מאַהלצייט פון חיות, און זייענדיג פּלוצלונג אַריבער'וואַרפּען אויף יענער זייט פון מענטשליכען, פערשטענדליכען און איינ'פאכען לעבען, האָט ער געריכט דעם ריח פון בריהענדע תאוה'לוסט, וואָס איז געווען צוגאָסען אין דער לופט, און זיינע נאָזלעכער האָבען זיך צוברייטעט.

— דאָס בין איך! איך! — האָט ער אָהן אַ זינען וויעדער'האַלט. ער האָט שוין ניט פאַרשטאַנען דאָס אַרומיגע און איז געווען אין גאַנצען פול מיט דער עראינערונג וועגען דעם, ווי ער האָט גע'זעהן' אמאָל דעם ווייסען שטרייף פון איהרע אונטער'קליידער, דעם שוואַרצען סילועט פון איהר פוס און דעם שיכעל, וואָס האָט צערט'ליך אַרומגעכאַפט איהר פוס. און צוהערענדיג זיך צו זינאָטשקא'ס אטעהעמען, ניט אַראָבנעהעמענדיג די אויגען פון דעם פלאַץ, וואו עס איז געווען איהר פנים, האָט ער אַ ציה געטהאָן זיין האַנד. ער האָט זיך צוגעהערט און אַ ציה געטהאָן ווייטער.

— וואָס זשע איז דאָס? — האָט ער הויך און פאַרצווייפעלט אַ געשריי געטהאָן און איז אויפגעשפרונגען פון שרעק פאַר זיך אליין. אויף איין סעקונדע האָט אין זיינע אויגען אַ גלאַנץ געטהאָן זי'נאָטשקא'ס פנים און איז פאַרשוואַנדען. ער האָט געזוכט צו פאַר'שטעהן, אז דער דאָזיגער קערפּער איז דאָס די זינאָטשקא, מיט

מיר אליין. מינוטענווייז האָבען זיי זיך א צאפעל געטהאָן, — ווי א שיכור ווען ער דערמאהנט זיך אז ביי איהם האָט זיך ערגעץ אין א קע- שינע פארוועלגערט א ניט-פאר'שיכור'טער פיאטאקעל, און ווארפט איהם צו מיט א קנאק דעם פערוואונדערטען שיינקער — און זיי האָ- בען אַראָבגעשמיסען אויף דער ערד זעלטענע, פארשפעטיגטע טראָ- פענס, וועלכע האָבען זיך פוילערהייט אָבגעקלאפט אן די בלעטער און גראזען און האָבען אָנגעפילט דעם גאנצען געגענד מיט א שטילען שורשען.

די בוימער זיינען געווען אונבעוועגליך; בלויז ווען איך פלעג זיך אין דער פינסטער אנשטויסען מיט'ן אקסעל אן דעם פינסטערן שטאם פון א סאסנע אָדער מיט דער פוס אן א קוסט, פלעג איך דער- פיהלען, ווי איך ווער אָבגעשפריצט מיט א געדיכטער, ווארעמער מאסע רעגענ-טראפענס און איך האָב געשאלטען פון כעס און געבוי- זערט זיך. איך האָב שוין שיער געוועלט אָנהויבען טרעפען, אז איך בין דאָס גאָר אראָב פון וועג און אז אנשטאט צו געהן אויף דער סטאַנציע געה איך דאָס גאָר שדים ווייסען וואוהין, אָבער פלוצלונג האָבען זיך די בוימער צורוקט, ווי זיי וואָלטען איינגעזונקען געוואָרען ערגעץ, און פאר עטליכע טריט פון מיר, אויף א ליכטיג געוואָרענעם שטח, האָבען אָנגעהויבען צו בלאַנקען די נאָסע רעלסעס.

די קליינע פלאטפאָרמע מיט א דעכעל, א פערשטיקטע פון אַרומי- רינגלענדען וואלד און יעדע וויילע אן איבערגעשראָקענע פון די פער- ביידונערנדע ציגע האָט זיך ווי צוגעטוליעט צו דער ערד. אפילו קיין קאססע איז אויף דער סטאַנציע ניט געווען און די איין-איינציגע לאַנד- טערנע האָט גע'גוסס'ט לאַנגזאם און האָט ניט נור ניט צוואָגט די פינסטערקייט, נור האָט זי נאָך געדיכטער געמאַכט. אויף דער וואנד איז געהאַנגען א גרויסע טאבעלע מיט אָבגעריסענע זייטען — וואו עס ווערן אָנגעצייגט די ציגע און די צייט, ווען זיי געהן אָב, מיט שכל'דיגע ליניעס און שווארצע רינגעלעך, וועלכע זיינען פון קיינעם ניט געלעזען, און אין א ווינקעל איז געשטאַנען א באַנק, אויף וועל- כער איך האָב זיך אוועקגעזעצט. ביז'ן צוג איז נאָך געווען מעהר פון א שעה צו ווארטען, און איך האָב שוין פארטיג געמאַכט זיך געדולדיג צו ווארטען, אָבער דאָ איז געווען צו פינסטער צו לעזען און איך האָב גלאַט איצט דערצו קיין חשק ניט געהאַט.

וועגען וואָס וועט מיר די צייטונג דערצעהלען ? וועגען פרעמדע, אויסגעטראכטע מענישען, און די דאָזיגע אויסגעטראכטע מענישען האָבען שוין מיר לאנג אָנגעהויבען צו זיין לאנגווייליג און איך האָב זיי מקנא געווען. וואָס געהט דאָס מיך אן וואָס גבורים פיהרען ער געץ א מלחמה, וואָס די רוישיגע מאַסע קאָכט מיט לעבען, וואָס ערגעץ וואו הערען זיך זיענעם-טרומפֿייטען און די יאָמערנדע קולות פון די בעזיעגטע — ווען דאָ ארום מיר שלאָפט די לופט גופא אפילו, און איך אליין דארף דאָ זיצען און זויערען אין דער אונבעוועגליכער שטיקענעם ? און אין בוך איז עס נאָך ערגער : די פערפאסטע פיאָטרעס וועלען ליבען און קושען די אויסגעטראכטע מאַריעס ; אינ'ם נאָמען פון פערפֿלוצטען רעאליזם וועט די זינד טראומפירען און די צוקראַכענע צדקות וועט ניכעווען און זויערען, זויערען און ניי כעווען ! און וואָס איז איבערהויפט די נפקא-מינה, צו וועט די צייט אריבערגעהן שנעל אָדער לאנגזאם ? נאָך די שטונדען וועלען קומען אנדערע, און יענע שטונדען וועט מען דאָך אויך דארפֿען טויט טען ווי ניט איז — זאָלען זיי שוין בעסער אליין שטארבען, און איך וועל בלויז צעהלען די מתים.

זייענדיג אזוי פאר'מרה'שחור'ט, האָב איך ניט באמערקט ווי אויף דער פֿלאַטפֿארמע זינען פאר דער צייט פון פערשיעדענע עקען ארויסגעקומען צוויי פאָאָר. די ערשטע פאָאָר איז בעשטאָנען פון צוויי שיכור'ע הערערען. איינער פון זיי איז געווען א הויכער, מאַנע-רער אלטער מאן מיט א געלען פנים און מיט א שיטער, גרוילעך בערדעל, וואָס האָט זיך ארונטערגעלאָזען אין שטיקלעך פון זיין ברייטע טע מויל אויף דער גענזענער האַלז. פון אונטער דעם קעסעל, וואָס האָט בעשאַטענט דעם אויבערשטען טהייל פנים, האָט זיך געצויגען א דינער, לאנגער נאָז, פערשארפט ביים ענד, ווי ביי א טויטען. דער צווייטער האָט געהאַט א רויטען, ברייטען פנים, אזוי ווי א שטיק קאוואונע, און די ראָלע פון יאדרעס האָבען ערפיעלט די קליי-נע שווארצע אויגלעך — א געשארענער רונדער קאָפּ, אויף וועלכען עס האָט געשטעקט א ווייס היטעל. אויף די געשוואָלענע ליפֿען האָ-בען געשווארצעלט קליינע וואנציקלעך פון זיין גאנצער יונגער, דיק-לעכער פיגורקע האָט עפעס געשמעקט אזא אונערטרעגליכע גליקליכ-קייט און פערדרוסליכע זאנפטקייט. דער אלטער האָט זיך אוועקגע-

זעצט נעבען מיר און האָט אָנגעהויבען ריידען מיט אַ הויכען הייזער־גען קוויטש, זוכענדיג צו זיין שטעכיג און איראָניש.

— זייט דאָך אַ גוטער ברודער, סעמיאן סעמיאניטש! איהר האָט אַ ביסעל דורכגעווייקט די האַלז, מאַכט דאָך עס שוין צורעכט אין גאנצען.

— אָבער ווי זאָל איך צורעכט מאַכען וואסילי איגנאטיטש? דאָ איז קיין בופעט נישטאָ.

— דאָס איז אייער זאך. אז מען זוכט געפינט מען.

— ווארויזשע זוכען? איהר זעהט דאָך, א וואנד.

אום צו בעשטעטיגען זיינע ווערטער האָט דער יונגער מענטש אַ זעץ געטהאָן מיט זיין פויסט אין דינעם ווענטעל, אז עס האָט זיך דערהערט אַ קלאנג פון אַ פוסטען חלל, און ער האָט זיך אָכגע־שאַקעלט אויף צוריק, מאַכענדיג דערביי אַ פנים ווי ער וואָלט כלומרשט אַליין אזוי וועלען אָבשאַקלען זיך אויף צוריק, נור האָט זיך בענוצט מיט'ן קלאפ אין וואנד אלס מיט אַ פאסיגער געלעגענ־הייט.

— אָבער פאר וואָס בעאונרוהיגט איהר מיך מיט אייערע פאס־

קורנע קלאָגענעס? — האָט דער אלטער אַ פרעג געטהאָן.

דער אלטער איז געווען דורכאויס פול מיט העפליכקייט, איראָ־ניע און גיפט, וועלכע זיינען נאָך פערשטאָרקט געוואָרען פון זיין אָפטער פונקטאָציאָן.

— איך האָב אַ האַרץ אַ גאָלד; עס ווילט זיך פארבריינגען מיט

אַ גוטען מענטשען. וועלען מיר אַ רויכער טהאָן, אלטער?

— דאָס איז זיך אייער עסק. אָבער איך בין נישט קיין אלטער,

איך בין וואסילי איגנאטיטש, און נישט יעדערער שיכור'ער דבר־אחר איז מיינער אַ חבר.

— און איהר אַליין האָט נישט געטרונקען? — האָט זיך יענער

בעלידיגט.

— דאָס איז אונזער עסק.

די צווייטע פּאָר איז דערווייל געשטאנען אונענטשלאָסען.

— לאָמיר געהן, סאשא, דאָ זיינען שיכורים.

— נישט־קשה, זיי זיינען שטילע, לאָמיר זיך זעצען דאָרט אין

ווינקעל.

די הויכע פרויענ־פיגור אין א גרויען מאנטעל האָט זיך לאנגזאם א ריהר געטהאָן, און נאָך איהר האָט געפאָלגט דער, וועלכען זי האָט גערופען סאַשא. ווען זיי זיינען פערבייגעגאנגען פערביי דער לאנטערנע, איז דאָס ליכט געפאלען אויף א שעהנעם ווייבערשען פנים און אויף א בחור'ל מיט לאנגע האָר און מיט א בלויע בלוזע מיט א קרומען שניט. זיין אויסזעהען האָט דערמאהנט אן אינטעלע־גענטען ארבייטער אָדער א כטודענט אָהן א מוגדיר. דאָס מיידעל האָט זיך בענומען רוהיג און האָט גערעדט ענטשלאָסען, ניט קימערענדיג זיך וואָס מען וועט הערען. איהר ווייכע, ריינע שטימע האָט גע־קלונגען צערטליך אפילו ווען זי האָט גערעדט איינפאכע ווערטער. אזעלכע פרויען, מיט א צערטליכער שטימע און מיט פעסטע בעווע־גונגען, זיינען בעזונדער פעהיג ארומצוגעהן ארום הולאים.

פערשפרייטענדיג אויף דער ערד דעם מאנטעל, האָבען זיי זיך אוועקגעזעצט און האָבען זיך צוגעפרעסט נאָהענט איינער צום צווייטען און פון אונטער דעם קודלעוואטען קאפ האָט זיך געזעהען ארויפ־געלייגט א דינע, ווייסע האַנד.

— ליבער, איז דיר ניט קאלט ?

— געוויס ניט — האָט ער געענטפערט מיט א מין זעלבסט־זיכערהייט, ווי מאַנסליכע ענטפערען געוועהנליך אויף ווייבליכע בע־זאָרגטקייט.

און מיר איז שוין געוואָרען קאלט און איך האָב זיך געקנייטשט אין מיין איינזאמען און האַרטען ווינקעל.

— און ווי מיר זיינען עס היבש אויסגעווייקט געוואָרען ! — האָט פאָרטגעזעצט די צערטליכע שטימע מיט בעהאַלטענעם שפאס — און וואָס פאר א פחד עס איז אין וואַלד, ווען עס איז א שטורעם.

— נו, וואָס איז דאָרט פאר א פחד. פארקעהרט, ס'איז אַנ־גענעהם. וועלען דאָרט דינע אין־דערהיים ניט בעאנרוהיגען זיך וועגען דיר ? פערפאלען געוואָרען ווער־ווייס וואו.

— זאָלען זיי — האָט געענטפערט דאָס מיידעל און האָט זיך גליקליך צולאכט, אָבער איז תיכף געוואָרען ערענסט — זאָנדערבאר, ווירקליך, ווי די צייט ציהט זיך אזוי לאַנג אָהן דיר. ווען ביסט דו דאָ געווען דאָס לעצטע מאָהל ?

— נעכטען.

— נעכטען? — האָט אַ ציה געטהאָן די שטימע — יא, טאָקע נעכטען. זאָנדערבאר! און איך האָב געמיינט, אז זיי זאָגען ליגען.

— ווער זיינען דאָס די זיי?

— די דאָזיגע, וואָס שרייבען די ראָמאָנען.

— יא, איך האָב זיך גאָר פארגעסען, האָסטו דו שוין געענדיגט

לעזען קויטסקי? מען האָט ביי מיר געבעטען דעם בוך.

איך האָב דעם ענטפער ניט געהערט. עס האָט זיך שוין פון פריער הער נאָך געלאָזט הערען פון דער ווייט דאָס הוּזשען אין דער גרויער לופט, וועלכע האָט געשלאָנגען דעם קלאנג. דאָס האָט געהאלטען אין אַנקומען אַ פאסאזשיר-צוג אָדער אַ שנעל-צוג, וועלכער האָט זיך ביי דער פלאטפאָרם ניט אָבגעשטעלט. דאָס הוּזשען איז געוואָרען אלץ לארעמדיגער און פון הינטער דער וואַנד, וועלכע האָט מיר פארשטעלט די רעכטע זייט פון וועג האָט זיך פלאַלונג ארויסגעריסען אַ שוואַרצע און פייעריגע בריאה מיטונה און האָט זיך דורכגעטראָגען ווי אַ רוח, מיט אַ דונערן און בראַזשגען שלעפענדיג נאָך זיך די שווערע וואַגאָנעס. די בעלויכטענע פענסטער האָבען זיך צונויפגעגאָסען אין איין גלענצענדען פאס מיט בלאַנקענדע סילועטען פון קעפּ. פון דער נידריגער, קליינער פלאטפאָרם, וועלכע איז געווען כמעט גלייך מיט די רעלסען, האָט זיך געזעהען ווי שנעל עס דרעהען זיך די רעדער, וועלכע האָבען אויסגעזעהען לייכט און דורכזיכטיג.

אויף אַ מאָמענט איז דערנאָך געוואָרען שטיל, און דער געהוי-בענער שיכור'ער יונגער מענטש איז אפנים אויפגערודערט געוואָרען פונ'ם שטורעם, וואָס האָט זיך נור-וואָס פערבייגעטראָגען און דאָס האָט אין איהם ערוועקט נייע קרעפטען. ער האָט זיך צוזונגען איצט מיט זעהר פאלשע טענער:

„די בלייכע לבנה . . . שווימט איבער דע-ע-עם טייך . . .

— אַ ליגען! — האָט ערקלעהרט דער אלטער שטעכיג—נעהמט,

זייט אזוי גוט די אויגען אין די צייהנער, וועט איהר זעהען, אז דאָס זיינען גאָר וואַלקענס.

„אלעס אומ-א-ארעמט . . . נעכטליכע שטילקייט . . .

— שעהנע שטילקייט! רעוועט ווי אַ געקוילעטער אָקס

„קין זאך דארף איך ניט הא-א-אבען . . .

— ווידער א ליגען! איהר דארפט האָבען א פֿעטעלע משקה.
"בלויז דורך נור צו זעהען . . . אליין! . . ."

— וועמען? דעם דאָזיגען פרצוף? טפו! — האָט מיט עקעל
א שפיי געטהאָן דער אלטער.

— הערט! פאר וואָס זאָגט איהר עפעס, אז ביי איהר איז א
פרצוף? איהר האָט אליין געזעהען וואָס פאר שעהן פנים'על זי
האָט.

— צו אייער שיכור'ען פרצוף וועט קיין פנים ניט וועלען צו-
געהן.

דער יונגער מענטש האָט זיך פערטראכט און האָט געזאָגט ענט-
שלאָסען.

— פאר אזעלכע ווערטער איז צווישען אונז אויס בעקאנטשאפט
מעהר.

— דאָס איז אייער עסק.

פון דער אנדער זייט האָט זיך געהערט:

— דו גיב א שמעק, סאשא, וואָס פאר א געשמאקער ריח:
ס'שמעק מיט בלעטער און עפעס נאָך וואָס.

— יא, איך האָב שוין געשמעקט.

— ניין, הער זיך צו צו דעם ריח.

דער בחור'ל האָט מיט דער נאָז שטארק א ציה געטהאָן די לופט,
און זיי האָבען זיך ביידע צולאכט. אויף דעם בעטרונקענעם יונגען מאַן
האָט די שטילקייט שלעכט געווירקט און ער האָט זיך צורעדט, נאָכ-
אדעמנדיג דעם שטעכדיגען טאָן פון דעם אלטען.

— און מיט וועלכען צוג וועלען מיר פאָהרען?

— מיט קיין צוג ניט.

— וואָס הייסט? — איז איבערראשט געוואָרען דער יונגער-

מאן און האָט א שלוקערץ געטהאָן — וואָס הייסט דאָס עפעס אזוינס,
וואָלט איך וועלען וויסען?

— דאָס הייסט דערפאר, ווייל מען וועט ניט לאָזען. זיי וועלען

זאָגען: וואוהין קריכסט דו, שיכור'ע מאָרדע?

— ווער איז א שיכור'ע מאָרדע? נו, לאָמיר זאָגען: צוויי

שיכור'ע מאָרדעס.

— און מען וועט נאָך געבען אין פאטילניצע — האָט זיך גערייזט דער אלטער.

— אזוי גאָר ?

— און מען וועט נאָך פערשרייבען א פראָטאָקאָל.

— אזוי גאָר ! — האָט אליין מעהר אויכגעטאָלאַפּעטשעט זיינע אויגען דער יונגער-מאן.

— און אין חודער-מודער ! זיין, ליעבינקער, קיהל זיך אָב, ווארום דו ביסט אביסעל צוהיצט.

דער יונגער-מאן האָט זיך פערטראכט, האָט דערנאָך געהויבען אויסגעשריען :

— איך בין מיט אייך מעהר קיין חבר ניט, ווארום איהר זייט א שענדליכער מענש.

ניט קוקענדיג דערויף וואָס ער האָט בעגלייט זיין נייע געהויבע-נע ערקלעהרונג מיט שלוקערצען, פון דעסטוועגען איז קענטיג גע-ווען, אז ער האָט געהאט שטארקע עגמת נפש ; ער איז עפעס אין גאנצען פערדונקעלט געוואָרען, אזוי ווי מען וואָלט א פויז טהאָן זיין זעליגע שטימונג מיט א שטיוועל-בארשט. איך האָב איצט פערשטא-נען שוין די אורזאכע פון זיין געדריקטער שטימונג. דאָס איז געווען יענער זיעגעל, וועלכען די צערטליכקייט און די קושען פון א געליעב-טער פרויענצימער ליגען ארויף אויף א מענשען. אָבער פאר וואָס איז אזוי ביזן געווען דער אלטער ?

— וואָס פאר א מרה-שחורה/דיגער הערר — האָט א שפּעצע גע-טהאָן דאָס מיידעל, אנדרייטענדיג אפנים אויף מיר. מיר איז געווען אנגענעהם, וואָס זי האָט מיך באמערקט, און הויפטזעכליך נאָר וואָס זי האָט באמערקט מיין מרה-שחורה/דיגקייט. זאָלען ווייניגסטענס די דאָזיגע ליעבליכע מענשען מיך בעדויערען, מיך, וועלכער האָט קיין ליעבע ניט.

— ער האָט מסתמא זיין באבען מקבר געווען — האָט געמאכט א השערה דער בחור'ל.

דאָס איז געווען אן אונגעהויער נארישע השערה, ווער איז דאָס דען מרה-שחורה/דיג ווען ער בעגראבט א באבען, און פאר וואָס עפעס דוקא א באָבען און ניט א זיידען ?

— הא-חא-חא ! — האָט זיך הילכיג צולאכט דאָס מיידעל, נור

האָט באלד קענטיג חרטה געהאט און האָט אָנגעהויבען מיט איהר לייעליכער ערענסטקייט : — אפשר איז ער גאָר קראנק, און מיר לאַכען.

דאָס איז געווען אַ מין הספד, מיט וועלכען זיי האָבען מיך צוריק אַראָבגעלאָזען אין תהום פון נידזויג, פון וואנען זיי האָבען מיך אויף איין מינוט ארויסגעשלעפט, אַז מיין טרויעריגקייט זאָל צוגעדען אַ בונטערן שאַטען זייער ליכטיגען גליק. און זיי האָבען ווידער אָנגעהויבען פיהרען אַן ערענסטען, געשעפטליכען געשפרעך וועגען אויסלאנד, וועגען מעדיצינישע קורסען, וועגען ביכלעך וואָס זיי האָבען געלייענט און וועגען אזעלכע וואָס זיי דארפען נאָך לייענען. און אין מיטען פון געשפרעך האָט זיך אַרײַנגערײסען אַ שטיפערישע פוסטע פלאַפּלעריי, ווי אַ ליכטיגער, שפּיעלענדיגער שטראהל, ליכט און רײן און שעהן, עפעס אזוי ווי אַ ווייסע שוים אויף דער אָבער-פלעכע פון גאָלדיגען, שטאַרקען וויין. די גאנצע וועלט איז פאַר זיי געווען אַ קלייניגקייט און יעדער קלייניגקייט אַ גאנצע וועלט. עס האָט זיך געפיהלט אין זייער געשפרעך יענע גליקזעליגע אויפמערק-זאמקייט, מיט וועלכער דאָס דאָזיגע הויך, שעהן מיידעל האָט גע-כאַפט יעדעס וואָרט, וואָס דער לאַנגהאַאָריגער בחור'ל האָט אַרויס-גערעדט אזוי קארג, ווי אַ שעצבארע זאך. ווי דאנקבאַר זי האָט גע-לאכט ענטפערענדיג, ווען ער האָט אַרויסגעערעדט אַ קלוגען און שאַרפזיניגען וואָרט ! ווען אפילו ציצעראַ אליין וואָלט פאַר איהר צושיטען די רייכע בלומען פון זיין אונפערוועלקטען קראנץ ; ווען היינע אליין וואָלט פאַר איהר אַ גלאנץ טהאָן מיט אַ פערעל פון זיין גיפטיגען סאַרקאזם און מיסטיש-ליידענשאַפטליכער צערטליכקייט ; ווען דאַנטע וואָלט זיך פאַר איהר צוואווינט ; ווען דאָ וואָלטען זיך ענדליך צונויפקלייבען אלע גרויסע גייסטער און הערצער און וואָל-טען אוועקלייגען צו איהרע פיס זייערע מחנות, וואָלט זי, דאָס דאָ-זיגע שעהן מיידעל, ניט אַ קעהר געטהאָן צו זיי אפילו איהר קאָפּ און וואָלט לייעבערשט מיט דורשטיגע אויערן געשלאנגען יעדעס וואָרט פון דעם לאַנגהאַאָריגען בחור.

זי לאכט, אַ גליקליכע, אַ דאנקבארע, אזוי עפעס ווי דאָס אלעס : אי איהר געליעבטער, אי די לעבערליכע שיכורים, אי דער מרה-שחורה'דיגען מאן, וואָס האָט מקבר געווען זיין באבען, עק-

זיסטירען בלויז אום פולער צו מאַכען איהר גליק. מיר זיינען ניט געווען קיין לעבעדיגע מענשען — מיר זיינען פאר איהר געווען בלויז שאטענס, בילדלעך.

— ווי שנעל עס לויפט די צייט! — האָט זי זיך בעקלאגט.

און איך זיין דאָ און ווייס ניט, ווי די צייט צו פערטרייבען!

— אפשר לויפט מיין זיגער?

דאָס קליין זיגער'ל האָט זיך איצט צוגערוקט צום גרויסען זיל-בערנעם זיגער און ביידע קעפ האָבען זיך אָנגעבויגען איבער זיי. נור אפנים אויסער די זיגערס האָט זיך אויך דאָ עפעס אנדערעס פער-אייניגט, ווארום צו לאנג האָט עס עפעס גענומען צו בעשטימען ווי-פיעל דער זיגער איז.

— דוכט זיך ריכטיג? — האָט אין פערלעגענהייט געזאָגט די

פרויענשטימע מיט אַ ליכטען ציטער.

— ריכטיג! — האָט מיט אַן אויטאָריטערען טאָן געזאָגט דער

בחור'ל.

— ריכטיג! ווי בלינד די דאָזיגע גליקליכע מענשען זיינען.

ס'איז ניט ריכטיג! טויזענדער מאָהל ניט ריכטיג! דעם טאָג וועט איהר פערשילטען, ווען אייערע זיגערס וועלען אָנהויבען געהן אזוי ריכטיג, אז איהר וועט קיין טעות ניט מאַכען אין קיין פערשוואונדער-נער מינוט, און די קליינע זיגערלעך וועלען ערגעץ ווייט פון אייך אבשלאגען אויך אזעלכע מרה-שחורה'דיגע און פוסטע זעקונדען.

די וואָלקענס זיינען שוין פערביי, און אויף דער מעריב-זייט, גלייך אנטקעגען דער פלאטפאָרם האָט זיך אַרויסגעוויזען אַ ליכטיגער שטרייף פון ריינעם, קלאהרען הימעל. און אויף איהם האָבען זיך הונקעל געוויזען די סילוועטען פון צוואוואָרפענע בוימער, ווי אויס-געשניטענע פון גראבען פאפיער. די לופט איז געוואָרען פרישער און קלעהרער, אויף דער נאָהענטער דאטש'ע האָט אָנגעהויבען צו צימב-לען אַ קלאוויר, און צו איהם האָבען זיך פעראייניגט איינשטימיגע, האַרמאָנישע שטימען.

— לאָמיר געהן הערען — איז האַסטיג אויפגעשפרונגען דאָס מיידעל און האָט אַ שלעפ געטהאָן פאר'ן ארבעל דעם בחור'ל, וועלכער האָט זיך אונגעלומפערט אויפגעהויבען.

לאָמיר אויך געהן, — זאָל דאָס פערגליווערט האַרץ אין גאנצען

צושמאָלצען ווערן. געזונגען האָבען זיי שעהן, ווי זעלטען עס פא-
סירט אז מען זאָל זינגען אויף דאטשעס, וואו יעדער הייזעריגער
הונד רעכענט זיך בערעכטיגט צו סקאוויצען. און זייער ליעד איז
געווען פול מיט זאנפטקייט און ביינקשאפט. דער ווייכער, שעהנער
באריטאָן האָט געקלונגען איינגעהאלטען און ריהרענד, ווי ער וואָלט
בעשטעטיגען דאָס, אויף וואָס עס האָט זיך ליידענשאפטליך בעקלאַנגט
דער הויכער שעהנקלינגענדער טענאָר. און בעקלאַנגט האָט זיך דער
טענאָר דערויף, וואָס טאָג און נאכט טראכט ער אלץ פון איהר, בלויז
פון איהר אליין.

— פון דיר אליין טרוים איך אלץ — האָט געוויינט דער טענאָר.
— טרוים איך אלץ — האָט מיט ביינקשאפט צוגעשטימט דער
באריטאָן.

— פון דיר אליין, מיין נשמה'לע — האָט מיט טרעהרען געקלונ-
גען דער טענאָר.

— מיין נשמה'לע — האָט ווייך צוגעשטימט דער באריטאָן.
— און שטאַרבען וועל איך, דעם לעבען פלוצענדיג, וועגען דיר
אליין בלויז דיינקענדיג . . .

— וועגען דיר אליין בלויז דיינקענדיג — האָט מיט טיעפער
ביינקשאפט בעשטעטיגט דער באריטאָן, און אלעס איז שטיל גע-
וואָרען. בעפאָר מיר איז שטיל־שווייגענדיג געשטאַנען דאָס פאָאָר'ל,
און ווען דאָס ליעד האָט זיך געענדיגט, האָט דאָס פאָאָר'ל אויף איין
מאָהל אַ זיפץ געטהאָן און — האָט זיך צוקושט. איך בין ארויף אויף
דער פלאטפאָרם, פון וואנען עס האָט זיך איצט דערהערט אַ שרעק-
ליך פאלש־קלינגענדער קול, וועלכער האָט זיך בענוגענט מיט צוויי
טענער, ביידע פאסקודנע צו הערען: איינפאכער געשריי און
ווילדער געשריי. דער יונגער־מאן מיט אַ ווייך־הארץ האָט ניט גע-
קענט בלייבען גלייכגילטיג צו דעם לעבעס־רוף, און האָט געענטפערט
ווי ער האָט געקענט . . .

„קוין זאָך... אויף דער וועלט... דאָה־הארף... איך נר־אי־אט...
בלויז צו... זע־הע־הען... די־אי־איך... אליין...”

— פאלשעוועסט! — האָט געזשיפעט דער אלטער, זוכענדיג
צו פערטויבען דעם שרייענדען — אַ שטאַרקע דובינע דארף מען פאר
דיר האָבען!

ארעמער אלטער ! איצט האָב איך פערשטאַנען פאר וואָס ער איז אזוי בייז. ער האָט מקנא געווען, אויך אזוי ווי איך.

עס האָט זיך צוקלונגען דאָס גלעקעל, וואָס האָט אָנגעזאָגט אז דער צוג איז ארויסגעגאנגען, און באלד האָט זיך דערהערט די שטיי-לע, איינטעניגע הויזשעריי. באלד וועט ער מיך אוועקטראָגען פון דאנען, און פון מיר וועט אויף אייביג פערשווינדען די נידריגע, פינס-טערע פלאטפאָרמעלע, און בלויז אין מיין עראינערונג וועל איך זע-הען דאָס ליעבליך מיידעל. ווי אַ זאמד-קערענדעל, אזוי וועט זי פער-שווינדען פון מיר אינ'ם ים פון מענשליכע לעבענס און וועט אוועק אויף איהר ווייטען וועג צום לעבען און צום גליק.

ווידער האָט זיך פון הינטער דער וואנד ארויסגעריסען דאָס שווארצע אונגעהייערע און האָט מיט איינגעהאלטענער מעכטיגער הערשאפט, אויפציטערענדיג, אָכגעשטעלט איהר שטראמענדען לויף. שפארענדיג זיך איינע אויף די אנדערע און קנאקענדיג און גרילצענדיג מיט זייערע שרויפען זיינען פערבייגעקראַכען די וואגאָנעס און זיינען מיט אַ טויבען קלאפ געבליבען שטעהן. ס'איז געוואָרען שטיל און בלויז די לופט האָט געפייפט ארויסקומענדיג פון די שרויפ-דעהרען.

די שיכורים האָט מען ווירקליך ניט געלאָזען אַריינגעהן אין צוג און דער אלטער האָט מיט גיפטיגער שמחה גערייצט זיך מיט'ן יונ-גען :

— נו, וואָס ? געפאָהרען, הא ?

— נישט-קששעה. וועלען מיר פאָהרען מיט'ן צווייטען צוג.

— און אויפ'ן צווייטען צוג וועט מען נאָך מכבד זיין אין פא-טיליצע.

איך בין געשטאַנען אויף דעם טרעפּעל פון וואגאָן אנטקעגען דעם לאנגהאַאָריגען בחור'ל, וועלכער האָט צודרינגליך געקוקט אויף דער הויכער, שלאנקער פיגור, וועלכע האָט אויך מיט אַזאַ לאנגען בליק איינגעטרונקען זיך אין איהם. דער צוג האָט זיך אַ ריס געטהאָן און איז אוועק פליסיג, שטאַרק קלאפענדיג און וויגענדיג זיך אויף די רעלסעס.

— אויף ווידערזעהען, סאשא — האָט געזאָגט דאָס מיידעל.

— אויף ווידערזעהען — האָט ער געענטפערט.

— אדיע — האָב איך שטיל ארויסגעמורמעלט אנבויגענדיג דעם

קאָפּ

— ביז מאָרגען ! — האָט זיך שוין טויב צוגעטראָגען איהר קול

פון ווייטען

— ביז מאָרגען ! — האָט ער א געשריי געטהאָן.

— אויף אימער — האָב איך שטיל געענטפערט — אויף אימער

האָבען פון מיר אבישיער גענומען די שווארצע סילועטען פון די בוימער

און זיינען פערשוואונדען. „אויף אימער“ — האָט געזאָגט די פלאט-

פאָרמע און איז פערשוואונדען הינטערן פארקעהר.

אָבער וואָס העלפט עס, מען מוז אריינגעהן אין וואַגאָן, ווארום

עס הויבט אן קיהל ווערן : טרוימערדיי איז טרוימערדיי, און קאטער

איז קאטער. אגב דארף מען שוין איינקוקען זיך אין נאָטיץ-ביכעל :

וואוהין און וואוהין מען דארף לויפען מאָרגען פריה.

אן ערצעהלונג וועגען זייערן געהאנגענע

1.

איינס אוהר בייטאג, עקסעלענץ.

אזוי ווי דער מיניסטער איז געווען זעהר א דיקער, געניינט צו אפאלעקסיע, האָט מען איהם די בשורה אָנגעזאָגט זעהר פאָרויכ־טיג, ער זאָל זיך חלילה נישט אויפרעגען; מען האָט איהם געוואַרנט, אז עס פאַרפערטיגט זיך אויף איהם א זעהר ערנסטער אַטענטאַט. זעהענדיג אז דער מיניסטער האָט בעגעגענט די נאכריכט רוהיג און מיט א שמיכל זאָגאַר, האָט מען איהם שוין דערצעהלט אויף די איינצעלהייטען; דער אַטענטאַט דאַרף אויסגעפיהרט ווערן מאַרגען אין דער־פריה, ווען ער וועט אַרויספאַהרען מיט זיין רעפאָרט; עט־ליכע טערראָליסטען, וועלכע זיינען אַרויסגעגעבען געוואָרען פון א פראָוואַקאַטאָר און וועלכע געפינען זיך איצט אונטער די וואכזאַמע אויגען פון שפיאָנען, דאַרפען זיך צונויפקלייבען אום איינס אוהר בייטאָג נעבען צופאָהר פון זיין הויז, מיט באַמבעס און מיט רעוואָל־ווערען, און וואַרטען ווען ער וועט אַרויסגעהן. און דאָ וועט מען זיי פאַקען.

— וואַרט — האָט זיך געוואונדערט דער מיניסטער — פון וואַנען־זשע ווייסען זיי, אז איך וועל פאַהרען מיט'ן רעפאָרט איינס אוהר בייטאָג, ווען איך אליין האָב זיך ערשט פאַרגעסטערן דער־וואוסט וועגען דעם?

דער שעה פון דער געהייס־פאָליציי האָט בלויז אונבעשטימט צופיהרט מיט די הענד.

— נעמליך איינס אוהר בייטאָג, עקסעלענץ.

דער מיניסטער האָט א שאַקעל געטהאָן מיט'ן קאָפּ, אביסעל

פון פערוואנדערונג און אביסעל אויס צופריעדנהייט פון דער פאך-לייזי, וואָס זי האָט אלעס אזוי גוט איינגעאָרדענט, און זיינע דונ-קעלע ליפען האָבען בייזלעך אַ שמייכעל געטהאָן; און מיט דעם-זעלבען שמייכעל אונטערטעניגליך, ניט וועלענדיג שטערען דער פאך-לייזי, האָט ער זיך האַסטיג געקליבען אוועקצופאַהרען איבערנעכטי-גען אין עמיצענס אַ פרעמדען, גאָסטפּריינדליכען פּאַלאַץ. עס זיינען אויך אוועקגעפיהרט געוואָרען פון'ם הויז, וועלכען מען קלייבט זיך מאַר-גען צו באַמבאַרדירען, דעם מיניסטערס פרוי און צוויי קינדער.

ווי לאַנג עס האָבען נאָך געברענט ליכטיגע פייערלעך אין דעם פרעמדען פּאַלאַץ און גוט-מוטהיגע, בעקאנטע פנים/ער האָבען גע-גריסט, געשמייכעלט און אויסגעדריקט זייער ענטריסטונג, האָט דער רעגירונגס-מאַן געפיהלט זיך אביסעל אנגענעהם גערייצט — ווי מען וואָלט איהם אקארשט געגעבען אָדער מען וועט איהם גלייך געבען אַ גרויסען, אונטערווארטעטען עהרען-צייכען. אָבער אָט זיינען זיך די מענשען צופאַהרען, די ליכט האָט מען פערלאָשען און דורך די שפיגעל-גלאַז האָט זיך אויף די ווענד און סופּיט אוועקגעלייגט אַ גע-שפּענסט-האַפּטיגע ליכטיגקייט פון די עלעקטרישע לאַנטערנעס. דאָס דאָזיגע פרעמדע געשפּענסט-ליכט פאר דעם הויז מיט זיינע בילדער, סטאַטוען און שטילקייט, וואָס איז געקומען פון דרויסען, האָט ער-וועקט אונטרוהיגע געדאַנקען וועגען דער אומזיסטקייט פון רינגלען, שמירה און ווענד. און דעמאָלט ביינאַכט, אין דער שטילקייט און איינזאַמקייט פון אַ פרעמדען שלאָפּצימער, איז דעם רעגירונגס-מאַן געוואָרען אימה'דיג.

ער האָט געליטען פון די נירען און ווען ער פלעגט ווערן שטאַרק אויפגערגוט פלעגען זיך אָנגיסען מיט וואַסער און געשווילעכץ זיין פנים, פיס און הענד, און דערפון איז ער געוואָרען ווי עפעס נאָך לייביגער, נאָך גרעבער און מאַסיווער. און ליגענדיג איצט ווי אַ געשוואַלענער, דריקענדיג די פרוזשינעס פון בעט מיט זיין שווער-קייט, האָט ער מיט דער ביינקשאַפט פון אַ קראַנקען מענשען גע-פיהלט זיין געשוואַלענעם, ווי עפעס אַ פרעמדען פנים, און האָט אָהן אויפהער געדיינקט וועגען יענעם בייזען שיקזאַל, וועלכען מען-שען האָבען פאר איהם צוגעגרייט. ער האָט זיך עראינערט איצט איינס נאָך דאָס אנדערע אלע שרעקליכע פעלע, וואָס האָבען פאַסירט

ניט לאַנג, ווען אויף אזעלכע רעגיערונגס־מענער, ווי ער, און אפילו נאָך אויף העכער־שטעהענדע פון איהם, האָט מען געוואָרפֿען באַמ־בעס, וועלכע האָבען צוריסען זייער קערפער אויף שטיקלעך, האָבן צושפּריצט זייער מאַרף איבער די שמוציגע געמויערטע ווענד, האָבען אויסגעשלאָגען די צייהנער פון זייערע נעסטען. און פון די דאָזיגע עראינערונגען איז זיין אייגענער קראַנקהאַפּטער פעטער גוף, וואָס האָט זיך צואוואָרפֿען איצט אויף דער בעט, איהם פאַרגעקור מען פרעמד, ווי ער וואָלט שוין פערזוכט די פייעריגע קראפט פון עקספּלאָזיאָן און איהם האָט זיך גערוכט ווי די הענד וואָלטען זיך ביי די אַקסלען אָכגעטהיילט פון גוף, די צייהנער פאלען אַרויס, דער מאַרף צופאַלט אויף שטיקלעך און די פיס ווערן אָכגענומען און ליגען געהאַרכזאַם, מיט די פינגער אַרויף, ווי ביי אַ בר־מנ. ער האָט זיך געריהרט מיט אַ כיון, האָט הויך געדושעט, געהוסט, כדי ניט עהנליך צו זיין מיט קיין זאַף אויף אַ בר־מנ; און אום צו ווייזען אז ער איז לחלוטין, ניט אויף איין האָאַר ניט געשטאַרבען און איז ווייט פון טויט, ווי יעדער אַנדער מענטש — האָט ער הויך גע־ברומט פאַר זיך אין דער איינזאַמקייט פֿון שלאָפּצימער:

— בריות! בריות! בריות!

דאָס האָט ער געלויבט די שפּיאָנען, די פּאָליציי און סאָלדאַטען, אלע יענע וועלכע בעוואַכען זיין לעבען און וועלכע האָבען אזוי בעצייטענס און אזוי פעהיג פאַראויסגעוואָנט דעם אַטענטאַט. אָבער ריהרענדיג זיך, לויבענדיג, שמייכלענדיג געצוואונגענערהייט, אום אויסצודריקען זיין אַבלאַכען פון די דומע שליםזלידיגע טערראָריסטען — האָט ער נאָך אלץ ניט געגלויבט, אז ער איז שוין אַ געראטעוועטער, אז דאָס לעבען וועט פון איהם פּלוצלונג ניט פערשווינדען. דער טויט, וועלכען מענטשען האָבען פאַר איהם געפלאַנעוועט און וועלכער איז געווען תמיד אין זייערע געדאַנקען און פערלאַנגען, איז שוין ווי געשטאַנען דאָ און וועט בלייבען שטעהן און וועט ניט אוועק, ביז וואַנען מען וועט יענע מענטשען ניט כאַפֿען, ניט אָכנעהמען ביי זיי די באַמבעס און ניט אַריינזעצען זיי אין דער פעסטער געפענגניס. אַט דאָרט אין ווינקעל שטעהט ער, דער טויט, און געהט ניט אוועק — קען ניט אוועקגעהן, ווי אַ געהאַרכזאַמער סאָלדאַט, וועלכער איז אוועקגעשטעלט געוואָרען אויף דער וואַך.

— איינס אוהר בייטאג, עקסעלענץ! — האָט געקלונגען די געזאגטע פראגע, איבערגענדיג זיך אין אלערליי שטימען: אמאָל פרעהליך שפאסענדיג, אמאָל ביז, אמאָל עקשנות'דיג און טעמפ. ווי מען וואָלט אין שלאָפצימער אוועקגעשטעלט אַ הונדערט פאָנאָ-גראַף-מאשינען און זיי אלע איינע נאָך איינע שרייען אויס מיט דער אידראַטישער ריכטיגקייט פון אַ מאַשין די ווערטער, וועלכע מען האָט זיי געהייסען:

— אום איינס אוהר בייטאג, עקסעלענץ.

און דער דאָזיגער מאָרגענדיגער „איינס אוהר בייטאג“, וועלכער האָט נאָך גאָר ניט לאנג מיט קיין זאך זיך ניט אויסגעצייכענט פון אנדערע און איז געווען בלויז די רוחניגע בעוועגונג פון ווייזער ארום ציפערבלאט פון גאָלדענעם זייגער, האָט פלוצלונג בעקומען אזא אימה'דיגע איבערצייגונג, איז אַרויסגעשפרונגען פון ציפער-בלאט, האָט אָנגעהויבען לעבען בעזונדער, האָט זיך אויסגעצויגען ווי אַ מורא'דיגער שוואַרצער זייל, וועלכער שניידט איבער דעם גאנצען לעבען אויף צוויי. אזוי ווי ניט ביז איהם און ניט נאָך איהם וואָלטען ניט עקזיסטירען קיינע אנדערע שטונדען, און בלויז ער איי-נער, דער איינס בייטאג מאָרגען, אזא פרעכער און צווייפֿעלהאפֿטער, האָט געהאט אַ רעכט אויף עפעס גאָר אַ בעזונדערע עקזיסטענץ. — נו? וואָס ווילסט דו? — האָט ביז דורך די צייהן געפרעגט דער מיניסטער.

די פאָנאָגראַפּס האָבען גערעוועט:

— אום איינס אוהר בייטאג, עקסעלענץ! — און דער שוואַרצער זייל האָט צוגעווינקט און גענייגט זיך. דער מיניסטער האָט אַ קריץ געטהאָן מיט די צייהן, האָט זיך אויפֿגעהויבען פון בעט און האָט זיך געזעצט, אָנשפארענדיג דעם פנים אויף ביידע הענד — ער האָט לחלוטין ניט געקענט איינשלאָפֿען אין דער דאָזיגער אבשוליל-כער נאכט.

פאַרדריקענדיג דעם פנים מיט ביידע ווייכע הענד, האָט ער זיך פאַרגעשטעלט שרעקליך בולט, ווי מאָרגען פריה וואָלט ער אויפֿ-שטעהן, קיין זאך ניט וויסענדיג, וואָלט געטרונקען קאפּע קיין זאך ניט וויסענדיג, וואָלט זיך דערנאָך אָנגעטהאָן אין פאָדערצימער. און עס וואָלטען ניט געוואוסט, ניט ער, ניט דער לאקיי, וואָס

דערלאנגט די קאפע, ניט דער שווייצאר, וואָס דערלאנגט דעם פֿורטער אנצוטהאָן, אז עס האָט קיין שום זינען ניט טרינקען קאפע, אנטהאָן דעם פוטער, ווען אין עטליכע אויגענבליקען אַרום וועט דאָס אלעס, אי דער פוטער, אי זיין קערפער, אי די קאפע, וואָס איז אין איהם, פערניכטעט ווערן פון עקספלאָזיאָן, צוגענומען ווערן פון טויט. אָט עפענט דער שווייצאר די גלעזערנע טהיר. און ער, דער דאָזיגער מילדער, גוטער שווייצאר, מיט זיינע בלויע סאַל-דאטסקע אויגען און א פולע ברוסט באדעקט מיט מעדאלען, עפענט אליין מיט זיינע הענד די שרעקליכע טהיר — עפענט דערפאר, ווייל ער ווייס גאָרנישט. אלע שמייכלען, דערפאר ווייל זיי ווייסען פון גאָרנישט.

— אָהאָ ! — האָט ער פֿלוצלונג געזאָגט לאַנגזאַם און האָט אָב-געצויגען די הענד פון פנים. און קוקענדיג אין דער פינסטערניס ווייט בעפאָר זיך מיט זיין אָנגעשטרענגטען בליק, האָט ער לאַנגזאַם אויסגעשטרעקט די האַנד, האָט אָנגעטאַפט דאָס ליכט־דערערל און ליכטיג געמאַכט. ער איז דערנאָך אויפגעשטאַנען און ניט אַנטהאָבנדיג די שטעק־שיף, מיט די נאָקעטע פיס איבער'ן טעפּיך, איז ער דורכגעגאַנגען דעם פרעמדען, אונבעקאַנטען שלאָפֿציער, האָט געפונען נאָך א ליכט־דערער פון וואַנד־לאַמפֿ און האָט אָנגעצונדען. עס איז געוואָרען ליכטיג און אנגענעם; און בלויז די צוואוואָרפענע בעט־געוואַנד מיט דער קאָלדער, וואָס איז אַראָבגעפאַלען אויף דר'ער, האָט איהם דערמאָנט וועגען עפעס אַ שרעק, וואָס איז נאָך ניט פערביי אין גאַנצען. אין זיין נאכט־העמד, מיט אַ צוקוואַלטען באַרד פון ניט שלאָפען און מיט ביזע אויגען, איז דער רעגירונגס־מאַן געווען עהנליך אויף אַ געוועהנליכען צוביזערטען אלטען מאַן, וועלכער בער ליידעט פון ניט־שלאָפען און פון אסטחמא. אזוי ווי דער טויט וואַלט איהם איצט געוויזען אַ נאָקעטען — ווי דער טויט, וועלכען מענשען האָבען פאר איהם פארפערטיגט, וואַלט איהם אָבגעריסען פון דער גרויס־ארטיגקייט און פון דער גדלות, מיט וועלכע ער איז געווען בעקליידט, און עס איז געווען שווער צו גלויבען, אז דאָס איז ער, דער גרויסער שררה, אז זיין קערפער איז דאָס — אזא איינפאַכער, מענשליכער קערפער — וועלכער דאַרף אומקומען אזוי שרעקליך אין'ם פייער און אין דעם רעש פון דער שוידערליכער עקס־

פלאַזיגן. ניט אנטהאַנדיג זיך און ניט פיהלענדיג קיין קעלט, האָט ער זיך געזעצט אין דעם ערשטען פוטעל, וואָס איז געווען נאָהענט, האָט אונטערגעשפּאַרט דעם צוקורעלטען באַרד מיט דער האַנד און האָט אויסגעשטעלט זיין בליק אויפֿן אונבעקאַנטען, אויסגעמאהלטען סופּיט, בלייבענדיג טיעף פערטראַכט.

— אזוי איז דאָס גאָר ! איז איבער דעם האָט ער דאָס זיך אזוי דערשראָקען און איז צוטומעלט געוואָרען ! אָט פאַר וואָס ער שטעהט דאָרט אין ווינקעל און געהט ניט אוועק, קען ניט אוועקגעהן !

— פראים ! — האָט ער אַ זאָג געטהאָן מיט פעראַכטונג.

— פראים ! — האָט ער העכער ווידערהאַלט און האָט זיך לייכט אומגעקוקט צו דער טהיר, עס זאָלען הערען יענע, צו וועמען דאָס איז שייך. און שייך איז דאָס געווען צו יענע, וועמען ער האָט ערשט ניט לאַנג גערופען בריות און וועלכע האָבען פון צופיעל איבערגעבען הייט איהם דערצעהלט אַלע איינצעלהייטען וועגען דעם אַטענטאַט, וואָס מען פאַרפערטיגט פון זיינט וועגען.

— נו, געוויס — האָט ער אַ טראַכט געטהאָן טיעף — דאָס איז דאָך מיר איצט אזוי שרעקליך דערפאַר, ווייל מען האָט עס מיר דערצעהלט ; אָבער ווען מען וואָלט מיר ניט דערצעהלען וואָלט איך דאָך געווען רוהיג, וואָלט זיך רוהיג געטרונקען מיין קאַפּע. נו, און דערנאָך, געוויס, דער טויט — האָב איך אָבער דען אזוי מורא פאַר דעם טויט ? אָט לייך איך פון די נירען און איך וועל דאָך, פריהער אָדער שפעטער, שטאַרבען ווען ניט איז, פון דעסטוועגען שרעקט דאָס מיך גאָר אזוי ניט, דערפאַר ווייל איך ווייס גאָרנישט. און די דאָר-זיגע פראים קומען און זאָגען : אום איינס אוהר בייטאָג, עקסעלענץ. און זיי האָבען געמיינט, די דומקעפּ, אז איך וועל זיך פרעהען, אָבער אנשטאַט דעם האָט ער זיך געשטעלט דאָ אין ווינקעל און טרעט ניט אָב. טרעט ניט אָב דערפאַר, ווייל דאָס איז מיין געדאַנק. ניט ער, ניט דער טויט, איז שרעקליך, נור שרעקליך איז דאָס וויסען פון איהם ; עס וואָלט אין גאַנצען געווען אונמעגליך צו לעבען, ווען דער מענש וואָלט זיכער און בעשטימט געוואוסט דעם טאָג און די שטונדע, ווען ער וועט שטאַרבען און דיעזע פראים זאָגען מיר אן : אום איינס אוהר בייטאָג, עקסעלענץ !

איהם איז געוואָרען איצט אזוי גרינג און אנגענעהם, עפעס אזוי ווי עמיצער וואָלט איהם געזאָגט, אז ער איז אין גאנצען אונשטערב־ליך און וועט קיין מאָל נישט שטארבען. און פיהלענדיג זיך ווידער אלס דער מעכטיגער, דער קלוגער, צווישען דער דאָזיגער סטארע פון פראים, וועלכע רייסען זיך אַרײַן אזוי אונזיניג און אזוי פרעך אין די סודות פון צוקונפט, האָט ער זיך פערטראכט וועגען דער גוטסקייט פון נישט וויסען, טראכטענדיג וועגען דעם מיט די געדאנקען פון אן אלטען, קראנקען מענשען, וועלכער האָט שוין פיעלעס איר בערגעליטען. פאַר קיין לעבעדיג וועזען, נישט פאַר דעם מענשען און נישט פאַר דער חיה, איז נישט געעפענט געוואָרען די שטונדע פון טויט, זיי זאָלען וויסען ווען. אָט איז ער נישט לאַנג געווען קראנק און די דאָקטוירים האָבען איהם געזאָגט, אז ער וועט שטארבען, אז ער דארף מאַכען אַ צואה — און ער האָט זיי נישט געגלויבט און איז ווירקליך געבליעבען לעבען. און אין דער יוגענד האָט מיט איהם געטראָפּען אזא געשיכטע: ער האָט זיך עפעס פערפלאַנטערט אין לעבען און האָט בעשלאָסען צו מאַכען אן ענדע, אומבריינגען זיך, און האָט שוין אפילו א רעוואָלוציע אָנגעגרייט, האָט שוין די לעצטע בריעף געשריעבען און זאָגאר בעשטימט די שטונדע ווען זיך צו דער־שיסען, נור פאַר'ן סאַמע סוף האָט ער זיך בעדיינקט. און אלע מאָל קען גאָר ביים סוף עפעס אן ענדער טהאָן זיך, אן אונערווארטעטער צופאַל קען פאַסירען, און דערפאַר קען קיינער נישט זאָגען, ווען ער וועט שטארבען.

„אום איינס אוהר בייטאָג, עקסעלענץ“ — האָבען איהם געזאָגט דינעזע גוטמוטהיגע עזלען און הגם זיי האָבען דאָס געזאָגט דערפאַר, ווייל מען האָט שוין אלעס פערקאפּט און אויסגעהיט איהם פון טויט, אָבער דאָס וויסען גופא פון דער מעגליכער שטונדע פון טויט האָט איהם שוין אָנגעפיעלט מיט אימה. זעהר מעגליך, אז מען וועט איהם ווען עס איז דער'הרג'ענען, אָבער נישט מאָרגען וועט עס פאַר־סירען — מאָרגען וועט עס נישט זיין — און ער קען רוהיג שלאָפּען, ווי אן אונשטערבליכער. דומקעפּ, זיי האָבען נישט געוואוסט, וואָס פאַר אַ גרויסען געזעץ זיי האָבען געריהרט פון פלאץ, וואָס פאַר אַ לאַך זיי האָבען צעעפענט, ווען זיי האָבען איהם מיט זייער אידיאָטישער גוטמוטהיגקייט געזאָגט: „אום איינס אוהר בייטאָג, עקסעלענץ!“

— ניין, ניט איינס אוהר בייטאָג, עקסעלענץ, זאָנדערן עס איז אונבעוואוסט ווען. אונבעוואוסט ווען. וואָס ?

— ניין, דו זאָגסט דאָך עפעס.

— קיין זאָך ניט, נארישקייט. איך זאָג : מאָרגען אום איינס אוהר.

און פלוצלונג האָט ער מיט אַ שניידענדער ביינקשאפט אין האַרצען פערשטאנען, אז ער וועט שוין ניט קענען שלאָפען, ניט רו־הען, ניט מונטער זיין, ביז עס וועט ניט אַריבער די דאָזיגע פער־פּלֹכטע, שוואַרצע שטונדע, וועלכע איז אַרויסגעכאַפט געוואָרען פון ציפערבלאַט. בלויז דער שאטען פון וויסען דאָס, וועגען וואָס קיין לעבעדיגעס וועזען טהאָר ניט וויסען, איז געשטאַנען דאָרט אין ווינקעל, און דאָס איז שוין געווען גענוג, אז דאָס ליכט זאָל פאַר־פינסטערט ווערן און אויף דעם מענטשען זאָל אַרויפגעיאָגט ווערן חטף פון שרעק. די איין מאָל אויפגעריהרטע אימה פון טויט האָט זיך צו־פלייצט איבער'ן קערפער, האָט זיך איינגעפרעסען אין די ביינער און האָט אויסגעשטרעקט דעם בלייכען קאָפּ פון יעדער פאָרום פון קער־פער.

ניט פאַר די מאָרגעדיגע מערדער האָט ער שוין איצט מורא גע־האַט — זיי זיינען פערשוואונדען, זיינען פאַרגעסען געוואָרען, האָ־בען זיך צומישט מיט אַ גאַנצע מאַסע פון פיינדליכע פנים'ער און ערשיינונגען, וואָס רינגלען אַרום דעם מענטשענס לעבען, — ניט פאַר זיי האָט ער שוין איצט מורא געהאַט, נור פאַר עפעס פלוצלונגעס און אונפערמיידליכעס : פאַר אפּאַפּלעקסיע, פאַר אַ האַרץ־שלאַג, פאַר עפעס אַ קליין אדער'ל, וועלכעס וועט פלוצלונג ניט קענען אויס־האַלטען אַ צופּלוס פון בלוט, וועט פלאַצען, ווי אן ענג אָנגעצויגענע האַנדשוה אויף די דיקע, פולע פינגער.

און שרעקליך האָט אויסגעוויזען איהם זיין קורצער, דיקער נאָ־קען, און אונערטרעגליך איז געווען צו קוקען אויף די פעטס־פער־שוואומענע, קורצע פינגער, פיהלען ווי קורץ זיי זיינען, ווי פול זיי זיינען מיט טויטליכע שיטערקייט. און אויב פריהער האָט ער געדאַרפט ריהרען זיך אין דער פינסטערנים כדי ניט עהנליך צו זיין צו אַ טויטען, דאן האָט איהם איצט, אין דער בונטער קאַלט־פיינד־ליכער שרעקליכער ליכטיגקייט, געדוכט זיך אונמעגליך אין גאַנצען

צו ריהרען זיך פון פלאץ, אום צו נעהמען א פאפיראָם — א קלונג טהאָן נאָך וועמען. די נערווען האָבען זיך אָנגעשטריינגט, און יעדער נערו איז געווען ווי אן אויסגעבויגטער דראַט, אויפ'ן שפיץ פון וועלכען עס געפינט זיך א קליין קעפּעל מיט וואהנזינג אויסגעדאלאפעטשטעטע אויגען פון פחד, מיט א צוקרימטען, צוקענדען, שטומען מויל. אונמגעליך צו אטהעמען !

און פלוצלונג האָט ערגעץ ביים סופיט, אין דער פינסטער, צוויי שעה שפינוועבס און יטויב, אויפגעלעבט דאָס עלעקטריש גלעקעל. דאָס קליין, מעטאליש צינגעל האָט קראמפפהאפט צוצאפעלט זיך אן ברעג פון דער קלינגענדער יטיסעלע, איז אנשווינגען געוואָרען — און האָט ווידער זיך צוצאפעלט, קלינגענדיג אונאויפהערליך, ווי פון אימה. דאָס האָט פון זיין צימער געקלונגען זיין עקסעלענץ.

עס האָט זיך אָנגעהויבען א לויפעניש פון מענטשען. דאָ און דאָרט האָבען אין די הענגעליכטער און אויף די ווענד אויפגעפלאָמט בעזונדערע לעמפעלעך — זיי זיינען געווען ווייניג אויף צו מאַכען ליכטיג, אָבער זיינען געווען גענוג, אז עס זאָלען זיך ווייזען שאַטענס. אומעטום זיינען זיי ערשיענען : האָבען זיך געשטעלט אין די ווינקלען, האָבען זיך אויסגעצויגען אויפ'ן באלקען, האָבען זיך אויסגעלייגט אויף די ווענד ; און עס איז געווען שווער צו פארשטעהן, וואו זיינען פריהער געווען די דאָזיגע מאַסען, אונזעהליגע, צוקרימטע, שוויגענדע שאַטענס — שטומע נשמות פון שטומע זאכען.

א דיקע, ציטערענדע שטימע האָט עפעס הויך גערעדט. דער נאָך האָט מען דורכ'ן טעלעפאָן אַרויסגערופען א דאָקטאָר — דעם רעגיערונגס-מאָן איז עפעס שלעכט געוואָרען. מען האָט אויך געלאָזט רופען די פרוי פון זיין עקסעלענץ.

2.

פער'משפט צום טויט דורך היינגען.

עס האָט זיך אויסגעלאָזען אזוי, ווי די פאליציי האָט פאַראויסגעזאָגט. פיער טערראָריסטען, דריי מענער און איין פרוי, האָט מען

געכאפט ביים סאמע צופאָהר, בעוואַפּענטע מיט באַמבעס און רע-וואָלווערן. אַ פינפטע האָט מען געפונען און ארעסטירט אויף אַ קאָנספּיראטיווער קווארטיר, וואו זי איז געווען די בעל־חבית'טע. מען האָט דערביי געכאפט פיעל דינאַמיט, האַלב־פאַבריצירטע באַמבעס און וואַפּען. אַלע ארעסטירטע זיינען געווען זעהר יונג. דער עלטסטער פון די מאַנסלייט איז אַלט געווען נישט מעהר ווי 28 יאָהר; די אינגסטע פון די פרויען איז אין גאַנצען 19 יאָהר אַלט געווען. גע'משפּט האָט מען זיי אין דערזעלבער פעסטונג, וואו מען האָט זיי איינגעשפּאַרט באַלד ווי מען האָט זיי ארעסטירט — מען האָט זיי גע'משפּט האַסטיג, הינטער געשלאָסענע טהירען, ווי עס האָט זיך געפיהרט אין יענער אונערבארמליכער צייט.

אין געריכט האָבען אַלע פינף פּערהאַלטען זיך רוהיג, אָבער זיינען געווען זעהר ערענסט און זעהר פּערטראַכט. זייער פּערזאָנלעכע צו די ריכטער איז געווען אזוי גרויס, אז זיי האָבען זאָגאַר מיטקיין איבעריגען שמיבעל אָדער מיט מאַכען זיך מונטער נישט געוואָלט ווייזען, אז זיי זיינען מוטהיג. זיי זיינען געווען אויף אזוי פיעל רוהיג, אויף וויפיעל דאָס איז נויטהיג געווען אום אַ פּרעמדער, בייזער און פיינד־ליכער בליק זאָל נישט קענען בעריהרען זייער נשמה. אויף מאַנכע פראגען האָבען זיי זיך ענטזאגט צו ענטפערן, און אויף מאַנכע האָבען זיי געענטפערט קורץ, איינפאך און פינקטליך, ווי זיי וואָלטען דאָס ענטפערן נישט קיין ריכטער, נור סטאַטיסטיקער וואָלטען זיי דאָס ענטפערן אום אויסצופיעלען אַזעלכע בעזונדערע טאַבעלען. דריי פון זיי, איין פרויענציער און צוויי מענער האָבען אָנגעגעבען זייערע ריכטיגע נעמען; צוויי האָבען זיך ענטזאגט אָנצוגעבען זייערע נעמען און זיינען אזוי פערבליבען אונבעוואוסטע פאר די ריכטער. און פּערהאַלטען האָבען זיי זיך צו אַלעס, וואָס אין געריכט איז פאָרגעקומען מיט אַ לייכטער נייגעריגקייט, ווי עס איז דער פאַל מיט מענשען, וועלכע זיינען ענטוועדער זעהר קראַנק, אָדער וועלכע זיי נען פערשלאָנגען פון אַן אונגעהייערען, אַלעס־פּערשלינגענדען געדאַנק. זיי האָבען האַסטיג איבערגעקוקט זיך, האָבען אונטערגעכאפט עפעס אַ וואָרט, וואָס איז געווען אינטערעסאַנטער פון אַנדערע און האָבען ווייטער פאָרטגעזעצט צו טראַכטען דעמזעלכען געדאַנק, ביי וועלכען זיי האָבען זיך אָנגעשטעלט.

אויפ'ן ערשטען פלאץ, נעהנטער צו די ריכטער איז געזעסען איינער פון די צוויי, וועלכע האָבען אָנגעגעבען זייערע נעמען — סערגיי גאלאוויץ, א זון פון א געוועזענעם רעגמענטס-קאמאנדיר און אליין א געוועזענער אָפיצער. דאָס איז געווען נאָך גאָר א יונגער, בלאַנדער, ברייט-שולטעריגער יונגערמאן, אזא געזונדער, אז ניט די טורמע, ניט די ערווארטונג פון אונפערמיידליכען טויט, האָבען ניט געקענט אַבמעקען די רויטע פארב פון זיינע באַקען און דעם אויסדרוק פון יונגער, גליקליכער נאאיוויטעט פון זיינע בלויע אויגען. די גאנצע צייט האָט ער ענערגיש געצויגען זיין צוקודעלטען בערדעל, צו וועלכען ער איז נאָך ניט געוועהנט געווען, און ניט אויפהערענדיג צו זשמורען די אויגען און ווינקען, האָט ער אלץ גע-קוקט אין פענסטער.

דאָס איז פאָרגעקומען ענדע ווינטער, ווען צווישען די שנעע-זאווארוכעס און די דונקעלע פראָסטיגע טעג, האָט דער ווייטער פריה-לינג געשיקט אַמאָל, ווי א בשורה, א קלאהרען, ווארעמען, זומער-דיגען טאָג, אָדער אַמאָל זאָגאר בלויז איין שטונדע, נור אזא פריה-לינגס-פולע, אזוי יונג און ליכטיג, אז וואראביען אויף דרויסען זיינען פון זינען אַראָב פון שמחה און מענשען זיינען ווי בעזויפען גע-וואָרען. און איצט האָט זיך אין דעם פארשטויבטען, שוין פון א יאָהר ניט אויסגעווישטען פענסטער, געזעהען א זאָנדערבארער און שעהנער הימעל: אויפ'ן ערשטען אויגענבליק האָט ער אויסגעזעהען מילכיג-גרוי, רויכטיג, אָבער ווען מען האָט געקוקט ליינגער — האָט אין איהם אָנגעהויבען ארויסטרעטען די אזשור-בלויקייט, וועלכע איז וואָס ווייטער אלץ בלויער און בלויער געוואָרען — אלץ ברעגלאָזער. און דאָס, וואָס דער הימעל האָט זיך ניט מיט אַמאָל צועפענט, און האָט זיך ווי מיט בעשיידענהייט בעהאַלטען אין דעם לייכטען רויך פון דורכזיכטיגע וואָלקענס, האָט עס איהם געמאַכט מילד, ווי א מידעל, וועלכע מען לייעבט; און סערגיי גאלאוויץ האָט געקוקט אין הימעל, געצויגען דאָס בערדעל, האָט געזשמורעט, דאָס איין אויג, דאָס א צווייטע מיט די לאנגע פוכיגע ברעמען און האָט עפעס מיט אנשטריינגונג נאָכגעדרינקט.

איין מאָל האָט ער זאָגאר אָנגעהויבען שנעל צו בעוועגען זיינע פינגער און האָט זיך נאאיוו א קנייטש געטהאָן ווי פון עפעס א שמחה

— האָט אָבער אַ קוק געגעבען אַרום זיך און איז פערלאָשען געוואָרען, ווי אַ פונק, אויף וועלכען מען האָט אַרױפגעטראָטען מיט אַ פוס. און באלד האָט זיך צווישען דער רויטקייט פון זיינע באַקען אַרױס־געוויזען אַן ערד־פארביגע, טױטליכע בלייד־בלויקייט; און דאָס פור כיגע האָר האָט זיך מיט ווייטאָג אַרױסגעריסען פון וואָרצעל און האָט זיך צונויפגעדריעהט ווי אין צוואַנגען אין די ווייס געוואָרענע צונויפ־געדריקטע ברעגען פינגער. אָבער די פרייד פון לעבען און פון פרייה־לינג איז געווען שטאַרקער — און אין עטליכע מינוט אַרום האָט דער פריהערדיגער, יוגגער, נאַאיווער פנים געצויגען צום פריהלינגס־הימעל.

און אַהין, צום הימעל, האָט אויך געקוקט דאָס יונג, בלייד־מייד דעל, די אונבעוואוסטע, וועלכע האָט זיך אָנגערופען מוסיא. זי איז געווען אינגער פון גאלאווינען, נור האָט אױסגעזעהען עלטער איבער דער שטריינגקייט אין דער שוואַרצקייט פון איהרע גלייכע און שטאַלצע אויגען. בלויז די זעהר דינע, צארטע האַלז און אזעלכע אויך מיידעלשע הענד האָבען דערצעהלט וועגען איהר יונגקייט; און אויך יענעס אונפאַסבאַרעס, וואָס איז די יונגקייט אַליין און וואָס האָט געקלונגען אַזוי קלאהר אין איהר שטימע — אַ ריינע, האַרמאָנישע שטימע, אימער ריין געשטימט, ווי אַ טהייערער אינד־סטרומענט, וואָס האָט אין יעדען איינפאַכען וואָרט, אין אַן אויס־געשריי צועפענט אַ מוזיקאַלישען אינהאַלט.

זי איז געווען זעהר בלייד, אָבער ניט אַ טױטליכע בלייב־קייט, נור יענע בעזונדערע הייסע ווייסקייט, ווען אינערליך אין דעם מענ־שען איז ווי אָנגעצונדען אַן אונגעהייערער שטאַרקער פייער, און דאָס לייב לייכט זיך דורך דורכזיכטיג, ווי דינער גוטער פאַרצעלאַן. געזעסען איז זי, כמעט ניט ריהרענדיג זיך פון פלאַץ, און בלויז זעל־טענווייז האָט זי מיט אַן אונבעמערקבאַרער בעוועגונג פון די פינגער אנגעטאַפט אַ טיעפלעכען שטרייף אויף דעם מיטעלסטען פינגער פון דער רעכטער האַנד, דער סליאד פון עפעס אַ ניט לאַנג אַראָבגענומע־נעם רינגעלע. און אויפ'ן הימעל האָט זי געקוקט אָהן צערטליכקייט, אָהן פריידענס־עראינערונגען, און האָט געקוקט אויף איהם בלויז דערפאַר וואָס אין גאַנצען שטיינען, קאזיאנעס זאל, איז דער דאָזיגער בלויזער שטיקעל הימעל געווען דאָס ריינסטע און וואַהרהייט־

ליכטמע — און האָט קיין זאך ניט אויסגעפאָרשט פון איהרע אויגען.

סערנטי גאלאווינען האָבען די ריכטער בערויערט, זי אָבער האָט בען זיי געהאַסט.

עבען אזוי אונבעוועגליך, אין אן אויסגעשטעלטער פאָזע, מיט די הענט צונויפגעלייגט צווישען די קניע, איז געזעסען איהר שכן, דער אונבעוואוסטער, וועלכער האָט זיך גערופען ווערנער. אויב מען קען א פנים פערשליסען ווי א טויבע טהיר, האָט דער אונבע-וואוסטער זיין פנים פערשלאָסען, ווי אן אייזערנע טהיר, און א שלאָס האָט ער אויף איהם אויפגעהאַנגען אן אייזערנעם. געקוקט האָט ער אונבעוועגליך ארונטער אויף די שמוציגע ברעטער פון די דילען. און עס איז געווען אונמעגליך צו פערשטעהן, צו איז ער רור היג אָדער ער איז אויפגערעגט, טראכט ער עפעס וועגען וואָס, אָדער ער הערט זיך צו וואָס די שפיאָנען גיבען פאר בעווייזע פאר'ן געריכט. ער איז געווען ניט פון הויכען וואוס; זיינע געזיכטס-ציגע זיינען געווען עדעלע, נאָבעלע. צאָרט און שעהן איז ער געווען אזוי, אז ער האָט דערמאָהנט אַ לבנה-נאכט ערגעץ אין זידען, אויפ'ן ברעג ים, וואו עס זיינען די ציפערעסען מיט זייערע שוואַרצע שאַטענס; ער האָט אין דערזעלבער צייט ערוועקט דאָס געפיהל פון אן אונגעהייערע רוחיגע קראפט, אן אונבעקעמפפבארע פעסטקייט, א קאלטע און עזות'דיגע מעגליכקייט. די העפליכקייט אליין, מיט וועלכער ער האָט קורץ און צום פונקט געענטפערט האָט זיך געדוכט געפעהרליך אין זיינע ליפען, אין זיין האַלב-פערנייגונג. און אויב אויף אלע אנדער-רע האָט דער כאלאט אויסגעזעהען ווי עפעס אן אונגעלומפערט פאָיא-צערני, האָט זיך אויף איהם דער כאלאט גאָרניט געזעהען — אזוי פרעמד איז געווען דער כאלאט פאר דעם דאָזיגען מענשען. און אָב-וואָהל ביי די אנדערע טערעאָריסטען האָט מען געפונען באַמבעס און העלישע מאַשינען און ביי ווערנערען בלוז אַ שוואַרצען רעוואָלוצער, פון דעסטוועגען האָבען די ריכטער גערעכענט דוקא איהם פאר דעם הויפט און האָבען זיך געווענדעט צו איהם אייניגערמאסען העפליך, און אויך קורץ און צו דער זאך.

דער פאָלגענדער נאָך איהם וואסילי קאשירין איז אין גאנצען בעשטאַנען פון איין אונערטרעגליכער אימה פאר'ן טויט און אין דער-

זעלבער צייט אויך אויף אזוי פיעל דער באגעהר ניט ארויסצואווייזען דאָס פאר די ריכטער. פון אינדערפריה אן ווי מען האָט זיי אוועק געפיהרט אין געריכט, האָט איהם שוין אָנגעהויבען צו שטיקען א נאָכאנאנדיגע הארצקלאפעניש; אויפ'ן שטערן איז די גאנצע צייט ארויסגעטראָטען שווייס טראָפענווייז, עבען אזוי שווייסגיג און קאלט זיינען געווען זיינע הענד און די קאלטע, שווייס-נאָסע העמד האָט זיך געקלעפט צום לייב, ניט לאָזענדיג איהם פריי בעוועגען זיך. מיט אן איבערנאטירליכער ווילענס-קראפט האָט ער געצוואונגען זיינע פינגער ניט צו ציטערען, זיין שטימע צו זיין פעסט און דייטליך, די אויגען — צו זיין רוהיג. ער האָט ארום זיך קיין זאך ניט געזעהען, די שטימען האָבען זיך צו איהם צוגעטראָגען ווי פון א טומאן, און אין דעם דאָזיגען טומאן האָט ער אָנגעווענדעט זיין גאנצע אנשטריינגונג — צו ענטפערן פעסט, ענטפערן הויך. אָבער ענטפערענדיג האָט ער גלייך פארגעסען אי די פראגע אי דעם ענטפער, און ער האָט ווידער שווייגענדיג און שוידערליך געראנגעלט זיך. און אזוי דייט-ליך האָט דער טויט אין איהם ארויסגעטראָטען, אז די ריכטער האָ-בען אויסגעמייט צו קוקען אויף איהם, און עס איז געווען שווער צו בעשטימען זיינע יאָהרען, ווי ביי א טרופ, וועלכער האָט זיך שוין אָנגעהויבען אויפצולייזען. לויט זיין פאספאָרט איז ער אין גאנצען 23 יאָהר אלט געווען. אמאָל אָדער צוויי האָט ווערנער שטיל אָנגע-ריהרט מיט דער האַנד זיין קניע און יעדען מאָל האָט ער דערויף גע-ענטפערט מיט איין וואָרט.

— נישט-קשה.

דאָס שוידערליכסטע איז פאר איהם געווען, ווען פלוצלונג איז ער בעפאלען געוואָרען פון א שרעקליכען פערלאנג צו שרייען — אָהן ווערטער, ווי אַ חיה, מיט אַ פערצווייפלונג שרייען. דאן האָט ער שטיל אָנגעריהרט זיך אָן ווערנער'ן און יענער האָט, ניט אויפהויבענדיג די אויגען, איהם געענטפערט רוהיג:

— נישט-קשה, וואָסאָ. באלד וועט זיך דאָס ענדיגען.

און אומארמענדיג אלעמען מיט אַ מוטערליכען זאָרגפולען בליק איז געזעסען אן אונרוהיגע די פינפטע טערראָריסטקע, טאָניא קא-וואלטשוק. זי האָט קיין מאָל קיין קינדער ניט געהאט; זי איז גע-ווען נאָך זעהר יונג מיט רויטע באַקען, ווי סערגיי גאלאווי; אָבער

ווי זי וואָלט געווען זייערע אלעמענס אַ מוטער, אזוי בעזאָרגט, אזוי אונענדליך ליעבליך זיינען געווען איהרע בליקען, איהר שמייכל און איהר שרעק. אויפ'ן פראָצעס האָט זי גאָר ניט געצאָהלט קיין אויפמערקזאמקייט, ווי דאָס גאנצע געריכט וואָלט עפעס געווען אַ זייטיגע זאך, און זי האָט בלויז צוגעהערט זיך ווי די אנדערע האָט בען געענטפערט: צו ציטערט ביי וועמען ניט די שטימע, צו האָט עמיצער פון זיי ניט מורא חס חלילה, צו דארף מען ניט דערלאנגען וועמען וואַסער.

אויף וואסיא קאשירין האָט זי ניט געקענט קוקען פון האַרצ' קלעמעניש און זי האָט בלויז אין דער שטיל געבראכען איהרע ווייבע פינגער; אויף מוסיען און ווערנערן האָט זי געקוקט מיט שטאַלץ און מיט אַכטונג און האָט געמאַכט אַן ערנסטע מינע, קוקענדיג אויף זיי, און סערגיי גאלאווינען האָט זי אַלץ געזוכט איבערצוגעבען איהר שמייכל.

— לעיבינקער, אויפ'ן הימעל קוקט ער. קוק, קוק, לעיבינקער — האָט זי געטראכט וועגען גאלאווינ'ען.

— און וואסיא? וואס-זשע וועט דאָס זיין, מיין גאָט, מיין גאָט . . . וואָס-זשע זאָל איך מיט איהם טהאָן? זאָגען עפעס — קען נאָך ערגער זיין: ער וועט זיך פלוצלונג צוואווינען? און ווי אַ שטיל טייכל אין דער-פריה ביי זונן-אויפגאנג, אזוי האָט זי אָב געשפיגעלט אויף איהר ווייבען, מילדען, גוטען פנים יעדער האסד טיגען געפיהל, יעדער געדאנק פון יענע, פון די פיער. וועגען דעם וואָס מען משפט דאָך זי אויף און מען וועט דאָך זי אויף אויפהיינגען, וועגען דעם האָט זי גאָרנישט געטראכט — איז געווען דערצו גלייכ גילטיג. דאָס האָט מען ביי איהר אויף דער קווארטיר געפונען אַ גאנצען סקלאר פון באַמבעס און דינאַמיט; און ווי עס זאָל ניט אויסקומען זאָנדרבאר, דאָס האָט זי בעגעגענט די פאַליציי מיט שיסעריי און האָט איינעם פון די שפיאָנען פערוואונדעט אין קאָפּ.

דער פראָצעס האָט זיך געענדיגט אַ זייגער אַכט, ווען עס איז שוין פינסטערלעך געוואָרען. שטופענווייז האָט זיך פאר די אויגען פון מוסיא און סערגיי גאלאווינ פערלאָשען דער בלויער הימעל, אָבער איז ניט ראַזיגרויט געוואָרען, האָט ניט צוגעשמייכלט שטיל ווי אין די זומער אבענדען, נור איז צומישט געוואָרען, האָט זיך מיט

א גרויקייט פערצויגען, איז פלוצלונג קאלט און ווינטערדיג געוואָרען. גאלאוויין האָט זיך אָבערזויפצט, האָט זיך אַ ציה געטהאָן, האָט נאָך אַ פּאָר מאָל אַ קוק געטהאָן אין פענסטער. אָבער דאָרט איז שוין גע- ווען קאַלטע, נאַכטליכע פינסטערניש. און פּאַרטזעצענדיג צו ציהען זיין בערדעל, האָט ער אָנגעהויבען מיט קינדערשע נייגעריגקייט בער- קוקען די ריכטער, די סאָלדאטען מיט די ביקסען און האָט אַ שמייד- כעל געטהאָן אַ קוק טהאָנדיג אויף טאניא קאוואלטשוק.

מוסיא אבער איז זיך געבליעבען רוהיג, ווען דער הימעל איז שוין פערלאָשען געוואָרען, האָט ניט אראָבערלאָזען די אויגען צו דער ערד, נור האָט זיי אַ פיהר געטהאָן צום ווינקעל, וואו עס האָט זיך שטיל געשאַקעלט אַ שפינוועבס איבער דער אנגעשפארטער היין פון'ס לופט-אויוווען; און אזוי איז זי געבליעבען זיצען ביז'ן סאמע סוף פון אורטהייל.

נאָך דעם אורטהייל און נאָך דעם ווי זיי האָבען זיך צוועגענט מיט די פערטהיידדיגער, אָנגעטהאָנענע אין פראקען, און אויסמייד- דענדיג זייערע אונבעהילפליכע, צוטרָגנענע, רחמנות-פולע און זיך שולדיג פיהלענדע בליקען, האָבען די אנגעקלאגטע אויף אַ מינוט זיך צונויפגעשטויסען אין טהיר און האָבען זיך אומגעטוישט מיט עט- ליכע קורצע פראזען.

— נישט-קשה, וואסיא. עס וועט זיך באלד אלעס ענדיגען —
האָט געזאָגט ווערנער.

— אָבער מיט מיר איז קיין זאך ניט — האָט הויך, רוהיג און זאָגנדיג ווי פרעהלעך געענטפערט קאשירין. און ווירקליך, זיין פנים האָט בעקומען אַביסעל פאַרב און האָט שוין ניט געמאכט דעם איינ- דרוק פון אַ בר-מנן, וועמעס קערפער עס האָלט זיך שוין אין אויפ- לייען.

— דער טייפּעל זאָל זיי נעהמען, טאקע פאר'משפט צום היינגען —
האָט נאָאיוו זיך אַ זידעל געטהאָן גאלאוויין.

— אזוי האָט מען געדארפט ערווארטען — האָט געענטפערט ווערנער רוהיג.

— מאָרגען וועט מען ערקלעהרען דעם אורטהייל אין זיין ענדלי- כער פאַרם און מען וועט אונז אוועקזעצען צוזאמען — האָט געזאָגט

קאוואלטשוק טרויסטענדיג — ביז דער סאמע הינריכטונג וועלען מיר זיצען אלע צוזאמען.

מוסיא האָט געשוויגען. דערנאָך האָט זי מיט ענטשלאָסענהייט צו טראַכט געטהאָן פאראויס.

3.

מיך דארף מען ניט היינגען.

מיט צוויי וואָכען פאַר דעם, ווי מען האָט גע'משפט די טערראָ-ריסטען, האָט דאָס זעלבע קריעגס-געריכט, נור אין אן אנדער צו-זאמענשטעל, גע'משפט און פּעראורטהיילט צו טויט-שטראַף דורך היינגען א י ו ו א י א נ ס אָן, א פויער.

דיעזער א י ו ו א י א נ ס אָן האָט געאַרבייט ביי א פערמעג-ליכען פערמער, און האָט זיך ניט אונטערשיידעט פון אלע אנדערע ארבייטער-בכורים. געשטאַמט האָט ער פון די וועזענבערגער עסטען, און אריבערגעהענדיג פון איין פערמע צו א צווייטע, האָט ער זיך ביסלעכווייז, אין משך פון עטליכע יאָהר, צוגערוקט איז צו דער הויפט-שטאָרט. רוסיש האָט ער גערעדט זעהר שלעכט, און אזוי ווי זיין בעל-הבית איז געווען א רוסי, מיט'ן נאָמען לאַזאַר-רעו, און קיין עכטען זיינען ארום נישט געווען, האָט י א נ ס אָן כמעט די גאַנצע צוויי יאָהר געשוויגען. וואָרשיינליך, איז ער אין אלגעמיין געווען ניט קיין רעדענדיגער, און געשוויגען האָט ער ניט נור צווישען מענטשען, נור אויך צווישען חיות: שווייגענדיג פלעגט ער אנטרינקען דאָס פערד, שווייגענדיג עס איינשפאנען, האָט לאנג-זאם און פויל געדעהט זיך ארום איהם מיט קליינע, ניט-זיכערע טריטעלאך, און ווען דאָס פערד, אונצופריעדען מיט זיין שווייגען, האָט אָנגעהויבען צו קאפּרזען זיך און צו שטיפען, האָט ער עס שווייגענדיג געשלאָגען מיט'ן בייטש. געשלאָגען האָט ער אכזריות-דיג, מיט קאלטער און בייזער צודרינגליכקייט, און אויב דאָס האָט פאסירט אין א צייט, נאָך שיכרות, ווען ער האָט זיך געפונען אין'ם שווערען צושטאַנד פון אויסניכטערען, איז ער דערגאנגען ביז וואוט. דאן האָט ביז צום הויז דערגרייכט דאָס כליאסקען פון בייטש און דאָס

דערשראָקענע, דראָבנע, וועהפולע קלאַפּען פון די פאָדקאוועס איבער די הילצערנע ברעטער פון שטאַל. דערפאר וואָס יאָנסאָן האָט גע- שלאָגען דאָס פערד, האָט דער בעל־הבית געשלאָגען יאָנסאָנען, אָבער אויסבעסערען איהם האָט ער נישט געקענט און האָט אַ מאַך געטהאָן מיט דער האַנד.

איין אָדער צוויי מאָל אין חדש האָט זיך יאָנסאָן אָנגע'שיכור'ט און געשעהען איז עס געוועהנליך אין יענע טעג, ווען ער האָט אָב- געפיהרט דעם בעל־הבית אויף די גרויסע אייזענבאהן־סטאציאָן, וואו עס איז געווען אַ בופעט. אַראָבזעצנדיג דעם בעל־הבית, פלעגט ער אָכפאָהרען אויף אַ האַלבע ווערסט פון סטאציאָן און דאָרט האָט ער אַן אַ זייט פון וועג אַריינגעשלעפט אין שנעע דעם שליטען און דאָס פערד און האָט געווארט, ביז דער צוג איז אָכגעגאנגען. דער שלי- טען איז געשטאַנען אויף אַ זייט, כמעט געלעגען, דאָס פערד איז ביז'ן בויג געזונקען אין אַ באַרג שנעע מיט די צושפרייטע פיס און האָט צייט־ענווייז געצויגען די מאָרדע אַרונטער, אום אַ לעק צו טהאָן דעם ווייכען, פוכאווען שנעע, און יאָנסאָן איז האַלב געלעגען אין אַן אונבעקוועמער פאָזע אויפ'ן שליטען און האָט אזוי ווי געדרעמעלט. די צובונדענע אויער־דעקלאַך פון זיין אָכגעקראָכענער פוטער־היטעל זיינען קראַפטלאָז אַראָבגעהאנגען, ווי די אויערן ביי אַ יאָגרהונד, און עס איז געווען נאָס אונטערן קליינעם, רויטען נעזעל. דערנאָך פלעגט זיך יאָנסאָן אומקעהרען צו דער סטאַנציע און זיך שנעל אָנ'שיכור'ן.

אויפ'ן וועג צוריק צו דער פערמע, אלע צעהן ווערסט, האָט ער זיך געטראָגען אין גאַלפּ. אַ צו'הרג'עט, אַ דערשראָקען, האָט זיך דאָס פערדעל געטראָגען, שפרינגענדיג מיט אלע פיער פיס, ווי משוגע, דער שליטען האָט זיך געהוידעט, זיך אָנגעבויגען, זיך אָנ- געשלאָגען אַן סלופעס, און יאָנסאָן, אַראָבגעלאָזט די לייצעס, שיעור אַרויספליהענדיג יעדע מינוט פון שליטען, האָט האַלב געזונגען, האַלב געשריען עפעס אויף עסטיש מיט אַראָבגעריסענע, בלינדע פראזען. און נאָך אָפטער האָט ער אפילו נישט געזונגען, נור שווייגענדיג, מיט שטייף צוזאַמענגעדריקטע צייהן, אין אַן אנפאל פון אונבעוואוסטע וואוט, ליידען און ענטציקונג, האָט ער זיך געטראָגען פאָראויס און איז געווען, ווי בלינד : האָט נישט געזעהען טעריינקומענדע,

ניט געווארענט, ניט איינגעהאלטען דעם משוגענעם גאנג ניט ביים פֿערקיהרעווען, ניט באַרג אַראָב. ווי ער האָט קיין מענשען ניט איבערגעפּאָהרען, ווי ער האָט זיך אליין ניט צו'הרג'עט אויף טויט אין איינער פון אזעלכע ווילדע נסיעות, בלייבט אַ רעמעניש.

מען האָט איהם שוין לאַנג בעדארפט אַרויסטרייבען, ווי מען האָט איהם אַרויסגעטריבען פון אנדערע פלעצער, אָבער ער איז געווען ביליג און אנדערע אַרבייטער זיינען געווען ניט בעסער, און אזוי איז ער פֿערבליעבען צוויי יאָהר. קיינע פּאַסירונגען האָט י א נ ס אָן אין לעבען ניט געהאַט. איין מאָל האָט ער ערהאלטען אַ בריעף אויף עסטיש, נור אזוי ווי אליין האָט ער ניט געקענט לעזען, און אנדערע האָבען עסטיש ניט געקענט, איז דער בריעף אזוי טאַקע געבליבען ניט דורכגעלעזען; און מיט אַ מין ווילדער אַכזריות'דיגער גלייכגילטיג-קייט, ווי ניט פֿערשטעהענדיג, אַז דער בריעף טראָגט אַ ידיעה פון דער היים, האָט איהם י א נ ס אָן אוועקגעוואָרפֿען אין מיסט. געפרופֿט האָט נאָך י א נ ס אָן זיך צוצושארען צו דער קעכין, ביינקענדיג, ווי עס שיינט, נאָך אַ פֿרוי, אָבער קיין ערפּאָלג האָט ער ניט געהאַט, און זי האָט איהם גראָב צוריקגעוויזען און אויסגע-לאַכט: געווען איז ער קליין געוואַקסען, אַ דאַרנקער, אַ פנים האָט ער געהאַט אַ קליינענדיגס און קליינס, און שלעפּעריגע אויגען פון אַ שמוציגען פֿלאַטיקאָליר. און זיין דורכפאַל האָט י א נ ס אָן בעגעגענט גלייכגילטיג, און מעהר איז ער צו דער קעכין ניט צוגע-שטאַנען.

נור, רעדענדיג וועניג, האָט זיך י א נ ס אָן די גאַנצע צייט צו עפעס צוגעהערט. געהערט האָט ער אַי דאָס אומעטיגע פארשנעע-טע פעלד, מיט בערגעלאך פון פֿערפרוירענער מיסט, וואָס האָבען אויסגעזעהען, ווי אַ רייהע קליינינקע מיט שנעע פֿערטראַגענע קברים, אַי די בלויע צארטע שטרעקען, אַי די זשומענדיגע טעלע-גראפֿען-סלופֿעס — אַי די געשפרעכען פון מענשען. וואָס עס האָבען איהם דערצעהלט דאָס פעלד און די טעלעגראפֿען-סלופֿעס, האָט גע-וואוסט נור ער אליין, און די געשפרעכען פון מענשען זיינען געווען אונרוהיג, פֿול מיט קלאַנגען וועגען מאָרדען, וועגען רויבען, ווע-גען אונטערצינדונגען. און עס האָט זיך געהערט איין מאָל ביינאַכט, ווי אין אַ בענאַכבאַרטען דאָרה האָט שיטער און הילפֿלאָז געדרומבעלט

אויף דער קירכע א קליינער גלאקס, עהנליך אויף א גלעקעל, און עס האט געקנאקט דער פלאם פון פייער: דאס האבען עפעס אָנגעפאָהר רענע מענשען בערויבט א רייכע פערמע, דער'הרג'עט דעם בעל־הבית און זיין פרוי, און דאָס הויז אונטערגעצונדען.

אויף אויף זייער פערמע האָט מען געלעבט אין ירעק: ניט נור ביינאכט, נור אויף בייטאג האָט מען אַראָבעלעָזט די הינד, און דער בעל־הבית האָט ביינאכט געלעגט נעבען זיך אַ ביקס. אן עהנליכע ביקס, נור מיט איין רעהר און אן אלטע, האָט ער געוואָלט געבען י א נ ס אָ נ' ע ז, אָבער יענער האָט אַ דרעה געטהאָן די ביקס אין די הענד, האָט אַ שאַקעל געטהאָן מיט'ן קאָפּ און זיך אָבערזאָגט אָהן פאררוואָס. דער בעל־הבית האָט ניט פערשטאנען די אורזאכע פון זיין אָבזאָגען און האָט אויסגעזידעלט י א נ ס אָ נ' ע ז, אָבער די אורזאכע איז געווען דאָס, וואָס יאָנסאָן האָט מעהר געגלויבט אין די קראפט פון זיין פינגער מעסער, ווי דיעזער אלטער פערזשאַווער טער זאָק.

— זי וועט מיך אליין דער'הרג'ענען, — האָט געזאָגט יאָנסאָן, קוקענדיג שלעפּעריג אויפ'ן בעל־הבית מיט זיינע גלעזערנע אויגעלאָך. און דער בעל־הבית האָט פערצווייפעלט אַ מאָך געטהאָן מיט דער האַנד:

— אוי, ביסטו אַ נאָר, אייוואָן. אָט געה און לעב דאָ מיט אַזעלכע אַרבייטער!

און אָט דער זעלבער אייוואָן יאָנסאָן, וואָס האָט זיך ניט פער־לעָזט אויף אַ ביקס, האָט אין איין ווינטער־אבענד, ווען מען האָט דעם אנדערען אַרבייטער אוועקגעשיקט אויף די סטאַציאָן, בעגאַנגען זעהר אַ קאָמפּליצירטען פערברעכערישען אנפאַל: אַ פערזון אויף אַ בעוואַפענטען רויב, אויף אַ מאָרד און אויף אַ פרויען־פּערגוואָל־טיגונג. געטהאָן האָט ער עס מערקווירדיג פראָסט: פערשפּאַרט די קעכין אין קיך, איז צוגעגאנגען פויל, ווי אַ מענש, וואָס איז טויט־ליך שלעפּעריג, פון הינטען צום בעל־הבית, און שנעל, איין מאָל נאָך'ן צווייטען, האָט ער איהם אַ זעץ געטהאָן אין פלייצע מיט אַ מעסער. דער בעל־הבית איז בעוואוסטלאָז אנידערגעפאלען, די בעל־הבית'טע האָט זיך אָנגעהויבען צאפּלען און יאָמערען, און י א נ ס אָ נ' ע ז שטירענדיג די צייהן, פאָכענדיג מיט'ן מעסער, האָט אָנגעהויבען

צוואווארפען קאסטענעס, קאכאָדען. ער האָט אויסגעשארט דאָס געלד, און נאָכהער, אזוי ווי ער וואָלט נור וואָס דערזעהען די בעל־הבית'טע, האָט ער, אונגעריכט פאר זיך אליין, זיך אַ וואָרף געטהאָן צו איהר, אום צו פערנוואלטיגען זי. אָבער אזוי ווי ער האָט דערביי אַרויס־געלאָזט דעם מעסער פון די הענר, האָט זיך די בעל־הבית'טע אַרויס־געוויזען שטארקער פון איהם, און ניט נור האָט זי זיך ניט געלאָזט פערנוואלטיגען, זי האָט נאָך איהם שיעור ניט דערשטיקט. און דאָ האָט זיך דער בעל־הבית אָנגעהויבען קאטשען אויף די דילען, די קעכין האָט אָנגעהויבען דונערן מיט דער קאטשערע, אַרויסשלאָגענ־דיג די כיכען־טהיר, און יאנסאָן איז אנטלאָפען אין פֿעלד אַרײַן. געכאַפט האָט מען איהם אין אַ שעה אַרום, ווען ער איז געזעסען צור־נויפגעקארטשעט הינטער דער שטאַהל און, אָנרייבענדיג איינע נאָך דער צווייטער, שוועבעלאך, וואָס האָבען זיך באלד געלאָשען, האָט ער געמאַכט אַ פערזוך אויף אונטערצינדונג.

אין עטליכע טעג אַרום איז דער בעל־הבית געשטאַרבען פון בלוט־פערגיפטונג, און ווען עס איז אָנגעקומען יאנסאָן'ס רייהע צווישען אנדערע רויבער און מערדער, האָט מען איהם גע'מ־שפט און פֿעראורטהײלט צו טויט־שטראַף. אין געריכט איז ער געווען דער־זעלבער, ווי אימער: אַ קליינינקער, אַ דארינקער, קליינענדיגער, מיט גלעזערנע שלעפּעריגע אויגעלאַך. ער האָט, ווייזט אויס, גאָר ניט פֿערשטאַנען, וואָס עס קומט פֿאַר, און האָט געשיינט צו זיין גאַנץ גלייכגילטיג: האָט געפֿינטעלט מיט זיינע ווייסע וויהעס, נאָר ריש, אָהן נייגעריגקייט האָט ער בעטראַכט דעם אינבעקאַנטען גע־הויבענעם זאָל און האָט געקאלופּעט אין נאָז מיט'ן הארטען, פֿער־שטארטען פינגער, וואָס האָט זיך שוין גישט געקענט בויגען. נור יענע, וואָס האָבען איהם געזעהען אין די זונטאג־טעג אין קירכע, האָבען זיך געקענט אָנשטויסען, אז ער האָט זיך עטוואָס אויסגע־פּוצט: האָט אָנגעטהאָן אויפ'ן האַלז אַ געשטיקטען, שמוציג־רויטען שוואַליק און ווארניט־וואו בענעצט די האָאַר אויפ'ן קאָפּ; און דאָרט, וואו די האָאַר זיינען געווען צוגענעצט, זיינען זיי געווען דונקעל און זיינען געלעגען גלאַט, און אויף דער אנדער זייט האָבען זיי אַרויס־געשטעקט אין העלע און שיטערע קאָלטענעס — ווי שטרויעלאך אויף אַן אויסגעצערטען, האָגעל־דערשלאָגענעם פֿעלד.

ווען עס איז ערקלעהרט געוואָרען דער אורטהייל : צו טוירט־
שטראָף דורך היינגען, האָט זיך י א נ ס אָן פֿלוצלונג אויפגע־
רעגט. ער איז שטארק רויט געוואָרען און האָט אָנגעהויבען אָב־
בינדען און פערבינדען דעם שאַליק, אזוי ווי ער וואָלט איהם גע־
שטיקט. דאן האָט ער אָהן א טאַלק אָנגעהויבען פאַכען מיט די הענד
און האָט געזאָגט, ווענדענדיג זיך צו יענעם ריכטער, וועלכער האָט
ניט געלעזען דעם אורטהייל, און, צייגענדיג מיט'ן פינגער אויף
יענעם, וואָס האָט יא געלעזען :

— זי האָט געזאָגט, אז מען דארף מיך היינגען.

— וואָס פאַר אַ זי ? — האָט גראָב, אין אַ באַסאָווע שטימע,
געפרעגט דער פאַרויצענדער, וועלכער האָט געלעזען דעם אורטהייל.
אלע האָבען אַ שמייכל געטהאָן, בעהאַלטענדיג די שמייכלען אונ־
טער די וואַנצעס און אין די פאפירען, אין יאנסאָן האָט אָנגעשטעלט
זיין צייגע־פינגער אויפ'ן פאַרויצענדען און האָט בייז, אָנגעבלאָזען
געענטפערט :

— דו !

— נו ?

יאנסאָן האָט ווידער געווענדעט די אויגען צום שווייגענדען, קוים
שמייכלענדען ריכטער, אין וועלכען ער האָט געפיהלט אַ פריינד און
מענשען, וועלכער האָט קיין שום שייכות ניט צום אורטהייל, און
האָט ווידערהאָלט :

— זי האָט געזאָגט, אז מען דארף מיך היינגען. מיך דארף
מען ניט היינגען.

— פיהרט אַוועק דעם אנגעקלאגטען.

— אָבער יאנסאָן האָט צייט געהאַט נאָך אַמאָל צו ווידערהאָלען
איבערצייגענד און פעסט :

— מיך דארף מען ניט היינגען.

ער האָט אויסגעזעהען אזוי אומגעלומפערט מיט זיין קליינעם,
בייזען פנים, וועלכען ער האָט אומזיסט געוואָלט צוגעבען ווידער,
מיט זיין אויסגעצויגענעם פינגער, אז אפילו דער קאָנוואַיני סאָלדאט,
איבערטערטענדיג די רעגלען, האָט איהם שטיל געזאָגט, אַרויספיר־
רענדיג פון זאאל.

— נו, ביסטו אַ שוטה, יונג.

— מיך דארף מען ניט היינגען, — האָט עקשנות'דיג ווידער-
האַלט יאָנסאָן.

— מען וועט דיך אַרױפציהען אָהן אַ זײַגעזונד, אַז דו וועסט
ניט בעווייזען אפילו אַ דרעגע צו טהאָן.

— נרנא, האַלט דאָס מויל! — האָט ביזו זיך אָנגערופען אַ
צווייטער וואָך-סאָלדאַט. אָבער ער האָט ניט אויסגעהאַלטען און אַליין
צוגעלייגט.

— אויף מיר אַ רויבער! פאַר וואָס, שוטה, האָסטו אַ מענש-
ליכע נשמה פערמוטשעט? טאָ היינג זשע יעצט.

— פיעללייכט, וועט מען בעגנאָדיגען? — האָט געזאָגט דער
ערשטער סאָלדאַט, וועלכער האָט רחמנות געקראָגען אויף יאָנ-
סאָן'ען.

— וואָס דען! אַזעלכע בעגנאָדיגען . . . נו, גענוג זאָל זיין,
אָבערערדט.

אָבער יאָנסאָן איז שוין אַנשווייגען געוואָרען. און ווידער האָט
מען איהם אַריינגעזעצט אין דיזעלכע טורמע-קאַמער, אין וועלכער
ער איז שוין געזעסען אַ מאָנאַט און צו וועלכער ער האָט זיך שוין צו-
געוואָהנט, ווי ער פלעגט זיך צוגעוואָהנען צו אַלעם: צו קלעפּ, צו
בראַנפען, צום אומעטייגען שנע-פעלד, וואָס איז פערזעט מיט קיין
לעכדיגע בערגעלאך, ווי אַ בית-עולם. און איצט האָט ער זיך אפילו
דערפרעהט, ווען ער האָט דערזעהען זיין בעט, זיין פענסטער מיט
דער גראטע, און מען האָט איהם געגעבען אָבעסען — פון אין-דער-
פריה האָט ער גאָרנישט ניט געעסען. אונאַנגענעהם איז געווען נור
דאָס, וואָס עס איז פאָרגעקומען אין געריכט, אָבער דענקען וועגען
דעם האָט ער ניט געקענט, ניט געווען אין שטאַנד. און טוידט דורך
היינגען האָט ער זיך גאָרניט פאָרגעשטעלט.

אָבוואָהל יאָנסאָן איז טאַקע פעראורטהיילט געוואָרען צו טוידט-
שטראַף, אָבער אַזעלכע, ווי ער, זיינען געווען אַ סך, און פאַר אַ
וויכטיגען פערברעכער האָט מען איהם אין טורמע ניט גערעכענט.
דערפאַר האָט מען מיט איהם גערעדט אָהן מורא, און אָהן אכטונג,
ווי מיט יעדען אַנדערען, וועמען עס ערווארטעט ניט קיין טוידט. אַזוי
ווי מען וואָלט ניט גערעכענט זיין טוידט פאַר אַ טוידט. דער אויפ-

זעהער, דערוויסענדיג זיך וועגען אורטהייל, האָט איהם געזאָגט בעלערהערנד :

— וואָס, ברודער ? אָט האָט מען טאקע אויפגעהאנגען !

— און ווען וועט מען מיך היינגען ? — האָט ווי ניט גלויבענדיג געפרעגט יאנסאָן. דער אויפזעהער האָט זיך פערטראכט.

— נו, ברודער, וועסט שוין מוזען אַבוואַרטען. ביז מען וועט א פארטיע צונויפשלאַגען. ווייל פאר איינעם, און נאָך פאר אזעלכען, איז די מיהע ניט ווערטה. דאָ דארף מען זיך צוגרייטען.

— נו, ווען זישע ? — האָט צורדינגליך געפרעגט יאנסאָן. עס האָט איהם גאָר ניט בעלידיגט, וואָס איהם אַליין לוינט זיך ניט אפילו אויפצוהיינגען, און ער האָט עס ניט געגלויבט, האָט עס אָנגענומען פאר א תירוץ, אום אַבצולייגען די שטראַף, און נאָכהער זי גאָר אין גאַנצען בטל מאכען. און עס איז איהם פרעהליך געוואָרען : דער דונקעלער און שרעקליכער מאַמענט, וועגען וועלכען מען טהאָר ניט דיינקען, האָט זיך אַבעררוקט ערגיץ ווייט, איז געוואָרען פאבעל-האפט און אונגלויביג, ווי יעדער טוירט.

— ווען, ווען — האָט זיך צובייזערט דער אויפזעהער, אן אל-טער, א שטומפיגער און מרה'שחורה'דיגער — דאָס איז דיר ניט קיין הונד אויפצוהיינגען, אַבגעפיהרט הינטער דער שטאַהל, איינס, און פאַרטיג. און דו וואָלסט אזוי געוואָלט, שוטה איינער !

— און איך וויל ניט ! — האָט זיך יאנסאָן פלוצלונג פרעהליך פערזשמורעט. — דאָס האָט זי געזאָגט, אז מען דארף מיך היינגען, אָבער איך וויל ניט !

און אפשר צום ערשטען מאל אין זיין לעבען האָט ער זיך צו-לאכט : מיט א סקריפענדען, אומגעלומפערטען, אָבער שרעקליך פרעהליכען און שאלענדען געלעכטער. אזוי ווי א גאנז וואָלט זיך צושריען : גאָגאָגא ! דער אויפזעהער האָט פערוואונדערט א קוק געטהאָן אויף איהם, נאָכהער זיך ביז אָנגעבלאָזען : דיעזע אומ-געלומפערטע פרעהליכקייט פון א מענשען, וועלכען מען דארף הינריכט טען האָט בעלידיגט די געפענגנים און די טוירט-שטראַף זעלבסט און האָט זיי פערוואנדעלט אין עפעס זעהר זאָנדערבארעס. און פלוצ-לונג אויף איין מאַמענט, אויף די קורצעסטע רגע, האָט זיך דעם אלטען אויפזעהער, וואָס האָט דאָס גאַנצע לעבען פערבראכט אין

טורמע, וועלכער האָט איהרע רעגלען אנערקענט אלס נאטור-געזעצען — אויסגעוויזען איז זי אי דאָס גאנצע לעבען ווי עפעס אַ משוגעים הויז, און אז ער, דער אויפזעהער, איז טאקע דער הויפט משוגענער. — טפו אויף דיר ! — האָט ער אַ שפיי געטהאָן. — וואָס שטשירעסט דו די צייהן, דאָ איז ניט קיין שענק !

— און איך וויל ניט — גאָגאָגאָ ! — האָט געלאַכט יאנסאָן.

— טייוועל ! — האָט געזאָגט דער אויפזעהער, פיהלענדיג אַ פערלאנג זיך איבער'ציל'ען.

וועניגער פאַר אַלץ איז געווען עהנליך אויף אַ טייוועל דיעזעס מענשעלע מיט'ן קליינעם, צוקנייטשטען פנים'על, אָבער עפעס איז געווען אין זיין געזענעם גאָגאָטשען אזעלכעס, וואָס האָט צו נישט געמאכט די הייליגקייט און שטארקייט פון דער תפיסה. זאָל ער לאַכען נאָך אביסעל — און אָט וועלען צופאלען פון פוילקייט די ווענט, און עס וועלען איינפאלען די צוואוויקטע גראטעס, און דער אויפזעהער וועט אַליין ארויספיהרען די ארעסטאנטען פון די טויערען : ביטע, מינע העררען, שפאצירט ארום איבער'ן שטאָרט — און, אפשר, וויל אימיצער אויך אין דאָרף אַריין ? טייוועל !

אָבער יאנסאָן האָט שוין אויפגעהערט צו לאַכען און האָט זיך נור ביטרע געזשמורעט.

— אָט אזוי ! — האָט געזאָגט דער אויפזעהער מיט אַן אונזע

שטיממען סטראשונאָק און איז אוועק, זיך ארומקוקענדיג.

דיעזען גאנצען אבענד איז יאנסאָן געווען רוהיג און אפילו פרעה-ליך. ער האָט ווידערהאָלט פאַר זיך די אַרויסגערעדטע פראזע : מיך דאַרף מען ניט היינגען, און זי איז געווען אזוי איבערצייגער, קלוג, אונזעשטרייטבאר, אז עס איז ניט געווען וועגען וואָס צו זאָרגען. וועגען זיין פערברעכען האָט ער לאנג פערגעסען און עס האָט איהם נור צייטענווייז באנג געטהאָן, וואָס ס'איז איהם ניט געלונגען צו פערנוואַלטענען די בעל-הבית'טע. און אין גיכען האָט ער וועגען דעם אויך פערגעסען.

יערען איין-דער-פריה האָט יאנסאָן געפרעגט, ווען מען וועט איהם היינגען, און יערען איין-דער-פריה האָט דער אויפזעהער ביז גע-ענטפערט :

— האָב צייט, טייוועל ! זיך ! — און איז אוועק אויף גיך, ביז

יאנסאָן האָט ניט צייט געהאט צו צולאכען זיך. און פון דיעזע איינ-
טאָניגע ווערטער, און פון דעם, וואָס יעדער טאָג האָט זיך אָנגעהוי-
בען, איז אוועק און זיך געענדיגט, ווי דער געוועהנליכסטער טאָג,
האָט זיך יאנסאָן פעסט איבערצייגט, אז מען וועט איהם ניט הינריכ-
טען. זעהר שנעל האָט ער אָנגעהויבען פערגעסען דעם מיטט, און
גאנצע טעג זיך געוואלגערט אויפ'ן געלעגער, דונקעל און פרעהליך
טרוימענדיג וועגען די אומעטיגע, פערשנעטע פעלדער מיט זייערע
בערגעלאך, וועגען דעם סטאציאָן — בופעט, וועגען עטוואָס נאָך
ווייטערעם און ליכטיגערעם. אין געפענגניס האָט מען איהם גוט גע-
האָדעוועט און עפעס זעהר שנעל, אין צייט פון עטליכע טעג, איז
ער פולער געוואָרען און האָט אָנגעהויבען אביסעל צו שטאַלצירען.

„יעצט וואָלט זי מיך אזוי אויך ליעב געקראָגען, — האָט ער
אמאָל אַ טראכט געטהאָן וועגען דער בעליהבית'טע. — „יעצט בין
איך אַ גראַבער, ניט ערגער פון'ם בעליהבית.“

און גור אַ טרונק בראנפען האָט זיך זעהר געגלוסט — אַ טרונק
בראנפען און שנעל, שנעל דורכצויאגען זיך אויף אַ פערד'ל.

ווען מען האָט אַרעסטירט די טערראָריסטען, האָט די נאכריכט
דערגרייכט אין טורמע; און אויף יאנסאָן'ס געוועהנליכע פראגע
האָט דער אויפזעהער פלוצלונג אונגעריכטעט און ווילד געענטפערט:
— יעצט אין גיכען.

האָט געקוקט אויף איהם רוהיג און שטאַלץ און האָט גערעדט:
— יעצט אין גיכען. איך דענק, אז אזוי אין אַ וואָך אַרום.

יאנסאָן איז בלייב געוואָרען און, ווי אין גאנצען איינשלאָפענ-
דיג, אזוי מונטער איז געווען דער קוק פון זיינע גלעזערנע אויגען,
האָט ער געפרעגט:

— דו שפּאַסט?

— אָט האָסטו זיך דערווארטען ניט געקענט און יעצט מיינסטו
מען שפּאַסט. ביי אונז ערלויבט זיך ניט קיין שפּאַס. דאָס האָט
איהר ליעב שפּאַסען, און ביי אונז ערלויבט זיך ניט קיין שפּאַס, —
האָט געזאָגט דער אויפזעהער מיט ווירדע און איז אוועק.

שוין צום אבענד פון דיעזען טאָג איז יאנסאָן מאגער געוואָרען.
זיין הויט, וועלכע האָט זיך אויף אַ ווילע צוצויגען, זיך אויסגע-
גלעמ, האָט זיך פלוצלונג צונויפגעלייגט אין אַ מאססע קליינע קניי-

טשען. איז ערגעץ וואו אפילו אזוי ווי אָנגעהאנגען. די אויגען זיינען געוואָרען אין גאנצען שלעפּעריג, און אלע זיינע בעוועגונגען זיינען געוואָרען אַזעלכע לאנגזאמע און פוילע, אזוי ווי יעדער דרעה פון'ם קאָפּ, יעדע בעוועגונג מיט די פינגער, א טריט מיט דער פוס וואָלט געווען אזא קאָמפּליצירטע און שווערע אונטערנעהמונג, וועלכע מען דארף פריהער זעהר לאנג בעטראכטען.

ביינאכט האָט ער זיך געלעגט אויפ'ן געלעגער, אָבער די אויגען ניט פערמאכט און אזוי, שלעפּעריגע, זיינען זיי פערבליבען אָפּען ביז אין דערפריה.

אהא ! — האָט געזאָגט דער אויפזעהער מיט פערגינגען, דער זעהענדיג איהם אויפ'ן צווייטען טאָג. — דאָ איז דיר, ליעבינקער, ניט קיין שענק.

מיט א געפיהל פון אנגענעהמער בעפרידיגונג, ווי א געלעהר-טער, וועמעס פראָכע איז נאָך אַמאָל געלונגען, האָט ער פון קאָפּ ביז פיס, אויפּמערקזאם און גענוי בעטראכט דעם פּעראורטהיילטען: יעצט וועט אלעס געהען, ווי געהעריג. דער שטן איז געבליעבען צו שאַנדע און צו שפּאָט, און די הייליגקייט פון טורמע און טויט-שטראָף איז ווידער אויפגעשטעלט געוואָרען — און ווייך, אפילו ערנסט רחמנות האָבענדיג, האָט זיך דער אַלטער נאָכגעפרעגט:

— זעהען מיט עמיצען וועסטו זיך אָדער ניט ?

— צו וואָס זעהען זיך ?

— נו, געזעגענען זיך. א מוטער, צום ביישפּיעל, אָדער א

ברודער.

— מיך דארף מען ניט היינגען, — האָט שטיל געזאָגט יאָנסאָן

און האָט פון דער זייט א קוק געטהאָן אויפ'ן אויפזעהער. — איך וויל ניט.

דער אויפזעהער האָט א קוק געטהאָן — און האָט שווייגענדיג

א מאַך געטהאָן מיט דער האַנד.

אין אַבענד האָט זיך יאָנסאָן עטוואָס בערוהיגט. דער טאָג איז געווען אזא געוועהנליכער, אזוי געוועהנליך האָט געלייכט דער וואָל-קענדיגער, ווינטערדיגער הימעל, אזוי געוועהנליך האָבען געקלונגען אין קאָררידאָר די טריט און עמיצענס געשעפטליכער געשפרעך, אזוי געוועהנליך און נאָטירליך און ווי תמיד האָט געשמעקט דער באַרשטש

פון זויער-קדוים, אז ער האָט וויעדער אויפגעהערט צו גלויבען אין טוידט-שטראָף. אָבער ביינאכט איז געוואָרען אימה'דיג. פריהער האָט יאָנסאָן בעגריפען די נאכט פשוט, ווי פינסטערנים, ווי אַ בעזונדער פינסטערע צייט, ווען מען דארף שלאָפען, אָבער יעצט האָט ער דערפיהלט איהר געהוימניספולען און אימה'דיגען אינהאלט. אום ניט צו גלויבען אין טוידט, דארף מען הערען און זעהען ארום זיך געווענהליכעס: טריט, שטימען, לייכט, באַרשטיש פון זויער-קרויט, און יעצט איז אלעס געווען אונגעווענהליך, און דיעזע שטיל-קיין און דיעזע פינסטערנים זיינען שוין געווען אזוי ווי טוידט.

און וואָס לענגער עס האָט געדויערט די נאכט, אַלץ אימה'דיג גער איז געוואָרען. מיט דער נאָווייטעט פון אַ ווילדען אָדער אַ קינד, וועלכע רעכענען אלעס פאר מעגליך, האָט זיך יאָנסאָן'ען געגלויבט אַ געשריי צו טהאָן צו דער זונן: לייכט! און ער האָט געבעטען, געבעטען מיט טרעהרען, די זונן זאָל לייכטען, אָבער די נאכט האָט ניט אויפגעהערט צו ציהען איבער דער ערד איהרע שוואַרצע שטונדען, און עס איז ניט געווען קיין קראפט, וועלכע וואָלט געקענט אָבשטעלען איהר פלוס. און דיעזע אונמעגליכקייט, וועלכע איז צום ערשטען מאָל אזוי קלאָהר אויפגעשטאנען פאר יאָנסאָן'ס שוואכען מה, האָט איהם אָנגעפילט מיט אימה: נאָך ניט וואגענדיג צו דערפיהלען עס קלאָהר, האָט ער שוין בעגריפען די אונפערמיידליכקייט פון דער נאָהענטער טוידט און מיט דער אבישטאָרבענדער פוס האָט ער זיך שוין געשטעלט אויפ'ן ערשטען טרעפּעל פון דער תּלִיָה.

דער טאָג האָט איהם וויעדער בערוהיגט, און די נאכט וויעדער אָנגעשראָקען, און אזוי איז עס געווען ביז יענער נאכט, ווען ער האָט אי בעגריפען, אי דערפיהלט, אז דער טוידט איז אונפערמיידליך און וועט אָנקומען אין דריי טעג ארום, גאנץ פריה, ווען די זונן וועט האַלטען אין אויפגעהען.

ער האָט קיין מאָל ניט געטראכט וועגען דעם, וואָס עס איז אזוינס דער טוידט און קיין אָנבליק האָט פאר איהם דער טוידט ניט געהאט, — אָבער יעצט האָט ער דערפיהלט קלאָהר, דערוועהן, דערשפּירט, אז ער איז אַריין צו איהם אין תּפִּיסָה און זוכט איהם, שאַרענדיג מיט די הענד. און, זיך רעמענדיג, האָט ער אָנגעהויבען אַרומלויפען איבער דער צעללע.

אָבער די צעללע איז געווען אזוי קליין, אז איהרע ווינקלען האָ-
בען געשיינט צו זיין ניט שאַרף, נור טעמפּ, און אלע האָבען זיי איהם
געשטופט אויפ'ן מיטען צעללע. און עס איז ניט געווען וואו צו בע-
האלטען זיך. און די טהיר איז געווען פערשפּאַרט. און ליכטיג איז
געווען. עטליכע מאָל, שווייגענדיג, האָט ער זיך אָנגעשטויסען מיט
זיין קערפּער אן די ווענט, איין מאָל האָט ער זיך אַ קלאַפּ געטהאָן
אן טהיר — טויב און פּוסט. האָט זיך אן עפעס פערטשעפעט און
איז געפאלען מיט'ן פנים אַראָב, און דאָ האָט ער דערפיהלט, אז „ער“
כאַפט איהם. און ליגענדיג אויפ'ן בויך, צוקלעפענדיג זיך צו די
דילען, האָט יאנסאָן בעהאַלטען זיין פנים אין דעם דונקעלען, שמור-
ציגען אַספּאַלט און האָט אָנגעהויבען רעווען פאַר שרעק. געלעגען
איז ער און האָט געשריען אויפ'ן גאַנצען קול, ביז מען איז ניט גע-
קומען. און ווען מען האָט איהם שוין אויפגעהויבען פון די דילען און
אוועקגעזעצט אויפ'ן געלענער, און אויסגעגאַסען אויפ'ן קאַפּ קאַלטע
וואַסער, האָט יאנסאָן נאָך אַלץ קיין מוטה ניט געהאַט צו עפענען
זיינע שטאַרק פערזשמורעטע אויגען. האָט געפרופט עפענען איין
אויג, האָט דערוועהן אַ ליכטיגען פּוסטען ווינקעל אָדער עמיצענס
שטיוועל אין דער פּוסטקייט און האָט אָנגעהויבען צו שרייען.

אָבער די קאַלטע וואַסער האָט אָנגעהויבען צו ווירקען. געהאָל-
פען האָט אויך דאָס, וואָס דער וואַך-אויפזעהער, אַלץ דערוועלבער
אַלטיטישקער, האָט עטליכע מאָל ווי היילענדיג אַ זעין געטהאָן יאנ-
סאָן'ען איבער'ן קאַפּ. און דיעזער געפיהל פון לעבען האָט ווירקליך
פּעריאָגט דעם טוידט, און יאנסאָן האָט געעפענט די אויגען, און די
איבעריגע טהייל נאכט איז ער, מיט אַ צומישטען קאַפּ, שטאַרק גע-
שלאָפען. איז געלעגען אויפ'ן רוקען, מיט אַ צועפענטען מויל, און
האָט הויך, פּערגיסענדיג זיך, געבראַפעט; און צווישען די ניט
פּעסט צוגעמאַכטע וויהעס האָט זיך געזעהען דאָס ווייסעל פון אויג,
וואָס האָט געשיינט צו זיין טוידט אָהן דעם שוואַרצאַפּעל.

און ווייטער איז אלעס אין דער וועלט, אי דער טאָג, אי די
נאַכט, אי טריט, אי קולות, אי באַרישט פון זויער-קרויט געוואָרען
פאַר איהם איין ענדלאָזע אימה, און האָט איהם אַריינגעוואָרפען אין
אַ צושטאַנד פון ווילדער ערשטוינונג, וואָס קען זיך מיט קיין זאַך
נאָט פּערגלייכען. זיין שוואַכער געדאַנק האָט ניט געקענט צונויפ-

פאָרען דיעזע צוויי פאָרשטעלונגען, וועלכע האָבען זיך אזוי בעסטער-
לייט ווידערשפּראַכען: דער ווי געוועהנליך ליכטיגער טאָג, דער גע-
רוך און טעם פון קרויט — און דאָס, וואָס שפּעטער מיט צוויי טעג,
מיט אַ טאָג דארף ער שטאַרבן. ער האָט גאָר ניט געטראכט, ער
האָט זאָגאַר די שטונדען ניט געזעהלט, נור פשוט געשטאַנען אין אַ
שטומער אימה פאר דיעזען ווידערשפּרוך, וואָס האָט צוריסען זיין
מאָרד אויף צוויי טהיילען; און ער איז געוואָרען גלייך — בלאַס,
ניט ווייסער, ניט רויטער, און האָט געשיינט צו זיין רוהיג. נור ער
האָט קיין זאך ניט געגעסען און אין גאַנצען אויפגעהערט צו שלאָפּען:
אָדער ער איז די גאַנצע נאַכט אויסגעזעסען אויפ'ן ביינקעל מיט
שרעקלידיג אונטערגעשטארטע פיס, אָדער ער האָט שפּאַצירט איבער
דער צעללע, שטיל, זיך גנב'ענדיג, שלעפּעריג אַרומקוקענדיג זיך.
דער מויל איז ביי איהם די גאַנצע צייט געווען האַלב אָפּען, ווי פון
אַ זעהר גרויסער בעשטענדיגער פּערוואַנדערונג; און געהמענדיג
אין די הענד עפעס אַ גאַנץ געוועהנליכע זאך, האָט ער זי צוערשט
לאַנג און שטומפּיג בעטראכט, און גענומען אָהן צוטרויען.

און ווען ער איז געוואָרען אזוי, האָבען, אי די אויפזעהערס,
אי דער סאָלדאַט, וואָס האָט איהם נאָכגעקוקט אין פּענסטער'ל, אויפ-
געהערט צו רעכענען זיך מיט איהם. דאָס איז געווען אַ געוועהנליכער
צושטאַנד ביי פּעראורטהיילטע, און ווי דער אויפזעהער, וואָס האָט
איהם קיין מאָל ניט איבערגעלעבט, האָט געדיינקט, איז ער עהנליך
צו דעם, וואָס עס פיהלט אַ בהמה, וועלכע מען בעטויבט פאר'ן קוילע-
נען מיט אַ האק איבער'ן קאָפּ.

— איצט איז ער טויב געוואָרען, איצט וועט ער ביז'ן טויט
קיין זאך ניט פיהלען, — האָט גערעדט דער אויפזעהער, צוקוקענדיג
זיך צו איהם מיט ערפאהרענע אויגען. — אייוואן, הערסט ? אַ,
אייוואן ?

— מיך דארף מען ניט היינגען, — האָט זיך פּערשלאָפּען אַבגע-
רופּען יאַנסאָן, און וויעדער איז זיין אונטערשטע ליפּ אַראָבעהאַנגען.
— וואָלסט ניט גע'הרג'עט, וואָלט מען דיך ניט געהאַנגען, —
האָט בעלעהרענד געזאָגט דער הויפט-אויפזעהער, נאָך אַ יונגער,
אַבער אַ זעהר ווירדיגער מאַנסביל, מיט מעדאַלען. — וואָס דען,
הרג'ענען האָסטו גע'הרג'עט, און היינגען ווילסטו ניט.

— האָסט געוואָלט אַ מענשען אומזיסט הרג'ענען. אַ נאַר, אַ נאַר, און דאָך ביטערע.

— איך וויל ניט, — האָט געזאָגט יאָנסאָן.

— נו, לייעבינקער, ניט וועלען מעגסטו, דאָס איז דיין זאך, — האָט גלייכגילטיג געזאָגט דער הויפט־אויפזעהער. — בעסער, איינער דער נאָרישקייטען ריידען, וואָלסטו דיין פערמעגען בעזאָרגט — אלץ עפעס האָסטו דאָך.

— קיין זאך האָט ער ניט. נור אַ העמד און אַ פּאָאָר פלורערן. אַט נאָך אַ פוטערנע היטעל — אַ פראַנט !

אזוי איז אוועק די צייט ביז דאָנערשטאג. און דאָנערשטאג ביי־נאַכט, צוועלף דעם זיגער, זיינען אין יאָנסאָן'ס צעללע אַריין פיעלע מענשען, און עפעס אַ הערר מיט אַ פּאָרטפּעל האָט געזאָגט : — נורס, קלייבט זיך. מען דארף פּאָהרען.

יאָנסאָן, בעוועגענדיג זיך אלץ לאַנגזאַם און פּויל, האָט אָנגע־טהאָן אויף זיך אַלעס, וואָס ער האָט געהאַט, און פערבונדען דעם שמוציג־רויטען שאַליק. קוקענדיג, ווי ער טהוט זיך אָן, האָט דער הערר מיט דעם פּאָרטפּעל, וואָס האָט גערויכערט אַ פּאפּיראַס, גע־זאָגט עמיצען :

— וואָס פאר אַ ווארימער טאָג עס איז היינט. אין גאַנצען פריהלינג.

די אויגעלאַך ביי יאָנסאָן'ען האָבען זיך געקלעפּט, ער איז כמעט געשלאָפּען און זיך בעוועגט אזוי לאַנגזאַם און שווער, אז דער אויפ־זעהער האָט אָנגעשריען :

— נו, נו, לעבעדיגער. איינגעשלאָפּען !

פלוצלונג האָט זיך יאָנסאָן אָפּגעשטעלט.

— איך וויל ניט, — האָט ער געזאָגט פּויל.

מען האָט איהם גענומען אונטער די הענד און געפיהרט, און ער האָט אונטערטהעניג געשפּאַנט, אויפהויבענדיג די אקסלען. אויפ'ן גאַס האָט אויף איהם באלד אַ בלאָז געטהאָן די נאַסע פריהלינגס־לופט און אונטערן נעזעל איז געוואָרען נאַס ; ניט אַכטענדיג אויף דער נאַכט, איז געוואָרען נאָך ווארעמער און פון ערגיץ זיינען קלינגענד אַראָפּגעפאלען אויף אַ שטיין אָפּטע, פּרעהליכע טראָפענס. און וואר־טענדיג, ביז די זשאַנדאַרען זיינען אַריינגעקראַכען, קלאַפּענדיג מיט

די שאַשקען און בויגענדיג זיך, אין דער שוואַרצער קארעטע אָהן פאָר-
נארען, האָט יאָנסאָן פויל געפיהרט מיט'ן פינגער אונטער דער נאָר-
סער נאָז און האָרט פערריכט דעם שלעכט פערבונדענעם שאַליק.

4.

אַריאַלער זיינען מיר.

אין דעם זעלבען קריעגס-געריכט, וואָס האָט פּעראָרטהיילט
יאָנסאָן'ען, איז געווען פּעראָרטהיילט צום טויט דורך היינגען א
יונגער פויער פון אַריאַלער גובערניע, פון יעלעצקען אויעזד, מיר
כאַאיל גאַלובעץ, אָדער ווי זיין צוגעמעניש איז געווען מישקא ציגאַ-
נאָק, מאַנכע האָבען איהם גערופען „דער טאָטער“. זיין לעצטער
פערברעכען איז געווען די ערמאָרונג פון דריי מענטשען און בעוואַפענ-
טער רויב; און וואָס עס איז געווען פריהער מיט איהם, איז בע-
האַלטען אין דער רעטזעלע האַפּטער טיעפּקייט פון זיין פינסטערער פער-
גאַנגענהייט. עס זיינען אַרומגעגאַנגען אונדזליכע קלאַנגען, אז ער
איז געווען בעטהייליגט אין אַ גאַנצער רייהע פון אנדערע רציחות
און רויבערייען. הינטער איהם האָט זיך געפיהלט אַ גאַנצע געשיכטע
פון בלוט און פויער און פינסטערע, שיכור'ע מעשים. פאַלשטענדיג
אַפּענהערציג און אויפריכטיג האָט ער זיך ערקלעהרט אַלס אַ גולן און
האַט איראַניש געקוקט אויף די היינטיגע, וועלכע רופען זיך אויף אַ
ניי-מאָדישען אופן „עקספּראָפּריאַטאָרס“. וועגען זיין לעצטען פער-
ברעכען, וואו עס האָט שוין ניט געהאַלפּען קיין אַבלייקענען זיך,
האַט ער דערזעהלט גאַנץ גערן מיט אַלע איינצעלהייטען אַלעס, ווען
מען האָט איהם אָבער געפרעגט וועגען זיין פּערגאַנגענהייט, האָט ער
נור אויסגעשטעלט די צייהנער און האָט צוגעפייפט:

— זוך אין פּעלד דעם ווינד!

ווען מען איז אָבער זעהר צוגעשטאַנען צו איהם מיט פראגען,
האַט ציגאַנאָק אָנגענומען אַן ערנסטען און ווירדיגען פנים.
— מיר אַלע אַריאַלער זיינען קעפּ-דרייסער — האָט ער געזאָגט
רוהיג און באַדענקט: קראָמא און אַריאַל זיינען פון די גרעסטע
גנבים אַ קהל. קאַראַטשעווע און ליוואַ בעזונדער זיינען אפילו פאר

גנבים א וואונדער. היינט פון יעלעץ וואָס איז צו ריידען, ער שטעהט נאָך העכער פאר זיי ביידען. אָט האָט איהר אייך אלעס. ציגאַנאָק האָט מען איהם גערופען. פאַר זיין אויסערען אויס-זעהען און פאַר זיינע גנב'ישע שטיקלאָך. זיינע האָר זיינען געווען משונה שוואַרץ, א מאַגערע, מיט געלברוינע פלעקען, ווי צוגע-ברענט, אויף זיינע שאַרפע טאַטערנישע באַקען-קנאָכען; ער האָט גע-קענט אויסקאַטשען זיינע אויגען פערדיש מיט די ווייסלאָך אַרויף און האָט זיך תמיד ערגיץ געאיילט. קוקען פלעגט ער פלינק, קורץ, אָבער אזוי גלייך, אז עס פלעגט אָנכאַפּען אן אימה, און זיין געזיכט האָט אויסגעדריקט שטענדיגע נייגעריגקייט; ווען ער האָט א קורצען בליק געטהאָן אויף א זאך, האָט די זאך עפעס פערלאָהרען פון זיך, ווי זי וואָלט איהם א טהייל פון זיך אוועקגעגעבען און ווערען אין גאַנצען אן אנדערע. האָט ער א קוק געטהאָן למשל אויף א פאַפיראַס, איז גע-ווען אונאַנגענעהם און שווער זי דערנאָך צו נעהמען, עפעס ווי זי וואָלט שוין געווען אין א פרעמדען מויל. עפעס אן אייביגע אונרוה איז אין איהם געזעסען, און דאָס האָט איהם אַמאָל צונויפגעדריעהט, ווי אן אָנגעברענטע דראָט, און אַמאָל האָט עס איהם צוואוואָרפען, ווי אַ בינטעל פונקען. און וואָסער האָט ער געטרונקען כמעט עמער-ווייז, ווי א פערד.

אין געריכט פלעגט ער ביי יעדער פראגע אויפשפרינגען האַסטיג און האָט געענטפערט קורץ, פעסט און זאָגאר ווי מיט פערגניגען :
— ריכטיג !

אַמאָל פלעגט ער נאָך אונטערשטרייכען :
— רררריכטיג !

און גאַנץ אונערווארטעט, ווען עס איז גערעדט געוואָרען וועגען נאָך איינעם פון זיין חברה, איז ער אויפגעשפרונגען און האָט א בעט געטהאָן דעם פאַרזיצענדען ריכטער :

— ערלויבט נור אביסעל א פיף צו טהאָן !

— צו וואָס איז דאָס ? — האָט זיך יענער פערוואונדערט.

— ווייל זיי ריידען דאָ, אז איך האָב געגעבען א צייכען מיינע חברה-לייט, איז אָט ווי אזוי. דאָס איז זעהר אינטערעסאַנט. בלייבענדיג אין פערלעגענהייט, האָט דער פאַרזיצענדער צו-געשטימט. ציגאַנאָק האָט שנעל אריינגעלייגט פיער פינגער אין מויל,

צו צוויי פון יעדער האַנד, האָט מיטונה ווילד פאַרקאָממעט די אוי-
גען — און די טויטע לופט פון געריכטס-זאַל איז דורכגעשניטען גע-
וואָרען פון אַ אמת ווילדען, גולד'ישען פיף, פון וועלכען פערד ווע-
רען צוריקגעזעצט אויף די הינטערשטע פיס אויס בעטויבונג, און אונ-
וויליג בלייב ווערט דעם מענטשענס פנים. אלעס איז געווען אין דעם
דאָזיגען שניידגען אונמעגליכען און אונטהירישען יאמער: אי די
טויט-בענקשאפט פון דעם, וועלכער ווערט ערמאָרדעט, אי די ווילד-
דע פרייד פון דעם מערדער, אי אַ ביזע וואָרנונג, אי אַ צורוף, אי
דער חשך פון דער הערבסטליכער אונגעוויטער-נאכט.

דער פאַרזיצענדער האָט זיך עפעס צושריען, האָט דערנאָך גע-
מאַכט מיט דער האַנד אויף ציגאַנאַק, און יענער איז געהאַרכזאם
אנשוויגען געוואָרען. און ווי אַ קינסטלעך-זינגער, וועלכער האָט
זייענדיק ערפילט זיין שווערע, אָבער אימער ערפאָלגרייכע אַריע,
האָט ער זיך אוועקגעזעצט, האָט אָבגעווישט זיינע נאָסע פינגער אן
דעם אַרעסטאַנטסקען כאַלאַט, און האָט מיט זעלבסט-צופריעדענ-
הייט בעקוקט די אַנוועזענדע.

— דאָס איז אַביסעל אַ מערדער! — האָט געזאָגט איינער פון
די ריכטער, רייבענדיג זיין אויער. אָבער דער אַנדער ריכטער מיט
אַ ברייטען רוסישען באָרד און מיט טאָטערישע אויגען, ווי ביי צי-
גאַנאַק, האָט טרוימעריש פאַרקוקט זיך ערגעץ ווייט העכער איבער
ציגאַנאַק, האָט אַ שמייכל געטהאָן און האָט געענטפערט:
— אָבער דאָס איז דאָך ווירקליך אינטערעסאַנט.

און מיט אַ רוהיגען האַרצען, אָהן רחמנות און אָהן די מינדעסטע
געוויסענסביסע, האָבען די ריכטער אַרויסגעטראָגען אַ טוידט-אור-
טהייל פאַר ציגאַנאַק.

— ריכטיג! — האָט געזאָגט ציגאַנאַק, ווען מען האָט פאַר-
געלעזען דעם אורטהייל — אין ריינעם פעלדעלע, און אַ תליה'לע.
ריכטיג!

און אַ קעהר טהאָנדיג זיך צום קאָנאָוואָינעם סאָלדאט, האָט ער
בריה'שדיג אַ שליידער געטהאָן:

— נו, געהען מיר אָדער וואָס, דו זויערע פערזעהעניש. און דעם
ביקס האַלט שטאַרקער — איך וועל אָבעהמען!

דער סאָלדאט האָט בייז, און אַ ביסעל מיט פחד אַ קוק געטהאָן

אויף איהם, האָט זיך איבערגעקוקט מיט דער אנדער קאָנוואָינעם, האָט אָנגעטאָפּט דעם שלאָס פון ביקס. דער אנדערער האָט געטהאָן דאָסזעלבע. און דעם גאַנצען וועג ביז'ן אָסטראָג זיינען די סאָלדאטען ניט געגאַנגען, נור זיינען ווי געפלויען אין דער לופט — אזוי פער-שלונגען זיינען זיי געווען פון דעם פארברעכען, אז זיי האָבען ניט געפיהלט ניט די ערד אונטער די פיס, ניט די צייט, ניט זיך אליין. ביז דער הינריכטונג איז פאַר מישקא ציגאַנאָק, ווי פאַר יאַנ-סאָן'ען, אויסגעקומען צו פערברענגען אין טורמע זיבעצעהן טעג. און אלע זיבעצעהן טעג זיינען פאַר איהם אַריבערגעפלויען אזוי שנעל, ווי איינער — ווי דער איינציגער ניט פאַרלאָשענער געדאַנק וועגען אנטלויפען, וועגען פרייהייט און וועגען לעבען. די אונרוהיג-קייט, וואָס האָט געהערשט אין ציגאַנאָק און וועלכע איז פאַרשטיקט געוואָרען מיט די ווענט און גראַטעס, מיט דעם טויבען פענסטער, אין וועלכען מען זעהט קיין זאך ניט, איז איצט אַריינגעיאָגט געוואָר-רען טיעף ערגיץ אין איהם און האָט געברענט ציגאַנאָק'ס געדאַנקען, ווי פייעריגע קויהלען אויף ברעטער. ווי אין שיכור'ען טשאַד, אזוי האָבען זיך געפלאָנטערט פאַר איהם בונטע, אָבער ניט געענדיגטע בילדער, האָבען זיך פאַרבייגעטראָגען מיט דער שנעלקייט פון א בלענדענדען וויכער, און האָבען אלע געשטרעבט צו איין זאך — צום אנטלויפען, צו פרייהייט, צום לעבען. מיט אויפגעבלאָזענע נאָזלע-כער, ווי א פערד, האָט ציגאַנאָק גאַנצע שטונדע נאָכאנאַנד גע-שמעקט די לופט—איהם האָט זיך געדוכט, אז עס שמעקט מיט דעם ריח פון קאָנאָפליעס, מיט דעם ריח פון א שרפה, מיט פאַרבלאָזע און פרעסענדע סמאיליענעס; וויילעווייז פלעגט ער זיך אַרומדרעהען אין זיין צעללע, שנעל טאָפּענדיג די ווענט, אָנקלאָפּענדיג מיט די פינגער, פאַרמעסטענדיג זיך, עגבערנדיג מיט די בליקען דעם סופיט, איבערזעענדיג די גראַטעס. ער האָט פאַרמאטערט די סאָלדאטען מיט זיין אונרוה; זיי האָבען תמיד געדאַרפט צוקוקען זיך אין פענסטער'ל פון טהיר און שוין אייניגע מאָל האָט דער סאָלדאט געסטראשעט צו שיסען; ציגאַנאָק האָט אָבער געענטפערט גראָב און אָבלאכענדיג, און די זאך האָט זיך געענדיגט בשלום נור דערפאַר, ווייל עס איז אָנגעגאַנגען צווישען ביידען א גראָבע, פויערישע איינפאַכע זידלעריי, ביי וועלכער עס האָט שוין ניט געפאַסט קיין שיסעריי.

ביינאכט פלעגט ציגאנאק שלאָפֿען פעסט, כמעט נישט א ריהר טהאָנדיג זיך, אין דערזעלבער לעבעדיגער אונבעוועגליכקייט, ווי א פרוזשינע, וועלכע איז אויף א ווילע אין א רוהיגען צושטאנד. אָבער ווי ער איז אויפגעשפרונגען — אזוי גלייך האָט ער זיך גענומען אַרומ־דרעהן, אַרומטאַפֿען, אַרומזוכען און בעטראכטען. די הענד זיינען ביי איהם שטענדיג געווען טרוקען און הייס, אָבער דאָס האַרץ פלעגט פלוצלונג אַמאָל קאַלט ווערען : ווי מען וואָלט איהם אין ברוסט אוועקלייגען א שטיק נישט־שמעלצענדע אייז, פון וועלכע עס פלעגט זיך צולויפֿען א טרוקענער שוידער איבער זיין גאַנצען קערפֿער. אזוי אויך א דונקעלער איז ציגאנאק אין די דאָזיגע מינוטען געוואָרען נאָך שוואַרצער און האָט בעקומען א מין בלויליכען אבשיין, ווי אייזען. און זיינע אַן אַלטע געוואָהנהייט האָט זיך אין איהם ווידער ערוועקט : ווי ער וואָלט זיך איבערפרעסען מיט צופיעל זיסע זאַכען, פלעגט ער בעלעקען די ליפֿען און פלעגט שפּיינען אויף די דילען די אָנגעלאָפֿענע שפּיעכין. און זיינע געדאנקען זיינען געלאָפֿען אזוי שנעל, אז ער פלעגט נישט בעווייזען צו דעריידען ווערטער, ווארום די צונג האָט נישט בעווייזען אַנצוואָגען די געדאנקען.

איין מאָל בייטאָג איז צו איהם אין צעללע אַריינגעקומען דער עלטסטער אויפזעהער, בעגלייט פון קאָנוואָינעס סאָלדאט. ער האָט זיך א קרום געטהאָן אויף די פערשפיגענע דילען און האָט בייזעריג א זאָג געטהאָן :

— ווי ער האָט דאָס אָנגעפאַסקודעט.

ציגאנאק האָט האסטיוג אָבגעענטפערט צוריק :

— דו, פעטע מאָרדע, האָסט די גאַנצע ערד פאַרפאַסקודעט, און איך זאָג דיר גאָרנישט. נאָך וואָס קריכסטו אַהער ?

מיט דערזעלבער בייזער ערנסטקייט האָט דער אויפזעהער איהם פאַרגעלייגט, ער זאָל ווערען א תליון. ציגאנאק האָט אויסגעשטעלט די צייהן און האָט זיך צוקייכט פאַר געלעכטער.

— אפנים נישט צו געפינען, הא ? געראַטען ! געה, זיי מוחל, אליין און היינג, כאַ-כאַ-כאַ ! קיין האַלז פעהלט נישט, א שטריק איז פאַראַן, און קיין היינקער איז נישטאָ. דאָס איז פיין, ביי גאָט ! — וועסט דערפאַר בלייבען לעבען.

— אלץ הייסט : ניט טויטערהייד וועל איך דאך היינגען מענשען. האב איך ניט געזאגט, אז דו ביסט א דומקאפ !
— איז ווירזשע ? דיר איז דאך אלץ איינס : אזוי אדער אזוי.

— און ווי היינגט מען דאס ביי אייך אויף ? מען דערשטיקט מסתמא שטילערהייד !
— ניין, מיט מוזיק — האט ביז אבגעענטפערט דער אויפ־זעהער.

— דאס הייסט א דומקאפ. געוויס, דארף מען מיט מוזיק. אט אזוי . . .

און ער האט אָנגעהויבען זינגען עפעס כוואטסקע—לעבעדיג.
— דיין מח איז אפנים אין גאנצען געריהרט, ליבעינקער — האט געזאגט דער אויפזעהער, — נו, איז ווירזשע בלייבט, רייד ווערטער.

ציגאנאק האט ווידער אויסגעשטעלט די צייהן.
— וואָס פאר א האַסטיגער דו ביסט ! קום אריין א צווייטען מאָל, וועל איך דיר דעמאָלט זאָגען.
און אין דעם כאָס פון די בונטע, אָבער ניט פארענדיגטע ביל־דער, וואָס האָבען מיט זייער פלינקקייט געמאַטערט ציגאנאק'ס מח, האָט זיך אריינגעריסען א ניי בילד : ווי גוט עס איז צו זיין א תליין אין א רויט העמדעל. לעבעדיג האָט זיך איהם פאָרגעשטעלט דער גרויסער מאַרק־פלאץ, פאַרפלייצט מיט פאָלק, א הויכער בריקעל, ווי ער ציגאנאק שפאַצירט אויף איהם ארום אין א רויט העמדעל, מיט א העקעלע. די זונן בעלייכט קעפ, און איהר שיין בליצט זיך אָב אויפ'ן העקעל, און אלעס איז אזוי פרעהליך און גרויסארטיג, אז אפילו יענער, וועמען מען דארף אָבהאַקען דעם קאַפ, שמייכעלט אַווי. און הינטערן פאָלק זעהען זיך וועגען און מאָרדעס פון פערד — דאָס זיינען אָנגעפאָהרען פויערים פון דאָרף ; און דאָרט ווייטער זעהט זיך דאָס פעלד . . .

— טססס-אך — האָט א שמוצער געטהאָן ציגאנאק, האָט זיך באלעקט און האָט אַרויסגעשפּייט די אָנגעלאָפּענע פייכטקייט. און פלוצלונג, אזוי ווי מען וואָלט איהם אַרויפ־שלעפּען א פוטערנע היטעל ביז'ן סאַמע מויל : ס'איז געוואָרען פינסטער און שטיקענר, און

דאס הארץ האט זיך פערוואנדעלט אין א שטיק אונשמעלצענדען איין, צושיטענדיג א דראכנעם טרוקענעם שוידער איבער זיין לייב.

אמאל צוויי נאך איז אריינגעקומען דער אויפזעהער און ציגאנאק האט אויסגעשטעלט די צייהן זאגענדיג :

— ווי האסטיג דו ביסט. קענסט אריינגעהן נאך אמאל.
און ענדליך האט, פערבייגעהענדיג, אין טהיר-פענסטער'ל א גע-
שריי געטהאן דער אויפזעהער :

— האסט פערשפעטיגט דיין גליק, וואָראָנע. געפונען אן אנ-
דערען.

— נו, איז געהט צו אלע רוחות, זיי אליין א היינקער, — האט
בייז אן ענטפער געטהאן ציגאנאק, האט אויפגעהערט טרוימען וועגען
היינקעריי.

אָבער צום סוף, וואָס געהענטער עס איז געקומען די צייט פון
דער הינריכטונג, אלץ מעהר האט די שנעלקייט פון צוריסענע בילדער
געמאטערט ציגאנאק'ס מח. אומזיסט האט זיך איהם געוועלט אב-
שטעלען, דער טראגענדר שטראם האט איהם פערטראָגען, און אָנ-
כאָפּען זיך איז ניטאָ פאר וואָס : אלעס ארום האט שנעל געפליסט.
זיין שלאָף איז שוין געוואָרען אונרוהיג : עס האָבען זיך אָנגעהויבען
ווייזען נייע, שווערע, פערשידענ-פאַרביגע חלומות, וואָס פליהען נאָך
שנעלער, איידער געדאנקען. דאָס איז שוין ניט געווען א שטראָם,
נור אן אונענדליכער וואַסער-פאַל פון אן אונענדליך-הויכען באָרג,
וועלכער האט געשטראָמט אַראָב, דורכפליסענדיג דורך דער גאַנצער
פארבענרייכער וועלט. ווען ער איז נאָך געווען א פרייער מענש, האט
ציגאנאק געטראָגען בלויז א פאָאָר פראנטישע וואָנסיקלאָך, נור אין
טורמע איז ביי איהם אָבגעוואקסען א שוואַרץ-שטעכיג בערדעל, און
דאָס האט געמאַכט, אז ער זאָל אויסזעהען שרעקליך און וואַהנזיניג.
צייטענווייז פלעגט ציגאנאק ווירקליך פערנעסען זיך און פלעגט זיך
לאָזן אַרומצאפלען זיך אין זיין צעללע, און האט אלץ נאָך אַרומ-
געטאַפּט די שאָרסטקע געפלאסטערטע ווענט. און וואסער האט ער גע-
טרונקען, ווי א פערד.

איין מאל א פארנאכט, ווען מען האט אָנגעצונדען פייער, האט
ציגאנאק אוועקגעשטעלט זיך אויף אלע פייער אין מיטען קאמער און
האט אָנגעהויבען וואָיען מיט א טרויסעלדיגען געהויל, ווי א וואָלף.

געווען איז ער עפעס אזוי ערנסט דערביי און האָט אזוי געוואָיעט, ווי ער וואָלט געטהאָן עפעס אַ וויכטיגע און נויטהווענדיגע זאַך. און דאָס ציטערען אליין אין זיין שטימע איז געווען עפעס ווי מיט אַ כיון; און ניט אַהן אַ טאָלק האָט ער געשריען, נור האָט מיט אַ בעזונדער אויפמערקזאמקייט אַרויסגעלאָזען יעדער טאָן פון דעם דאָזיגען טהיר רישען יאָמער, וועלכער איז געווען פול מיט אונבעשרייבליכע שרעק און קלאַג.

דערנאָך האָט זיך אָבגעריסען דאָס וואָיען, און עטליכע מינוט האָט ער געשוויגען, בלייבענדיג שטעהן אויף אלע פיער. פלוצלונג האָט ער שטיל, נעבען דר'ערד, אָנגעהויבען פלאפלען:
— פויגעלאַך מיינע, ליעבינקע. . . . פויגעלאַך, ליעבינקע, האָט רחמנות. . . . ליעבינקע. . . .

און וויעדער אזוי ווי ער וואָלט זיך צוהערען, ווי זיינע טענער קומען אַרויס. זאָגט אַ וואָרט און הערט זיך צו.
דערנאָך איז ער אויפגעשפרונגען — און אַ גאנצע שטונדע, ניט אָבאָטהעמענדיג זיך, האָט ער זיך געזידעלט אין דער מאַמען אַרײַן.
— אַראו, איהר, אַזעלכע און אַזעלכע, אין-אויפער-אָוויאָן-אָווי!
— האָט ער גערעוועט, פאַרקאטשענדיג זיינע בלוט-אָנגעגאָ-סענע אויגען; היינגען, נו, איז היינגען, און וועט ניט. . . . און, איהר אַזעלכע און אַזעלכע. . . .

און דער סאָלדאט, ווייס ווי קאלץ, וויינענדיג פון האַרץ-וועה-טאָג, פון פחד, האָט גערוקט אין טהיר דעם ביקס און האָט אונבע-הילפליך געשריען:

— איך וויל דערשיסען! ווי מיר האָבען אַ גאָט, איך וועל דערשיסען! דו הערסט!

אָבער ער האָט ניט געוואַגט צו שיסען: אויף די פאַראורטהייל-טע צום טויט האָט מען קיין מאָל ניט געשאָסען, סײַדען עס איז גע-ווען אַ ווירקליכער בונט. און ציגאַנאָק האָט געקריצט מיט די צייהן, האָט זיך געזידעלט און האָט געשפיגען — זיין מענשליכער מח, וועל-כער איז אַוועקגעשטעלט געוואָרען אויף דעם משונה-שאַרפען גרעניץ צווישען לעבען און טויט, איז זיך צופאַלען אויף טהיילען, ווי אַ שטיקעל טרוקענע, דורכגעוויטערטע ליים. ווען מען איז ביינאָכט אַרײַן צו איהם אין צעללע אום צו פיהרען איהם צו דער תליה, איז

ער צאפעלדיג געוואָרען און האָט אזוי ווי אויפגעלעבט. אין מויל איז איהם נאָך זיסער געוואָרען, אַ מאַסע שפּייַעכץ האָט זיך דאָרט אָנגעקליבען, אָבער די באַסען זיינען אַביסעל רויטליך געוואָרען און אין די אויגען האָט זיך צופינקעלט די אַמאָהליגע ווילדע כיטרעקייט. אָנטהאָנדיג זיך, האָט ער אַ פּרעג געטהאָן דעם בעאַמטען :

— און דער תליון ווער וועט זיין ? דער נייער ! האָט נאָך אודאי די הענט ניט צוגעוואָהנט.

— וועגען דעם דארפט איהר זיך ניט בעאנרוהיגען — האָט טרוקען געענטפערט דער בעאַמטע.

— וואָס הייסט ניט בעאנרוהיגען זיך, עקסעלענץ, היינגען וועט מען דאָך מיד, ניט אייך. וואָלט איהר ווייניגסטענס ניט זשאַלעווען אַ שטיקעלע קאָזיאַנע זייה דאָס שטריקעלע אָנצווייפּען. — גוט, גוט, איך בעט אייך שווייגען.

— ווארום ער האָט דאָך ביי אייך די גאַנצע זייה אויפגעפרעסען — האָט ציגאַנאַק אָנגעוויזען אויף דעם אויפזעהער — איהר זעהט דאָך, וואָס פאַר אַ פעטע גלאַנציגע מאָרדע.

— שווייג !

— זאָלט איהר דאָך ניט זשאַלעווען !

ציגאַנאַק האָט זיך צוקייכט, אָבער אין מויל איז געוואָרען אַלץ זיסער און פּלוצלונג זיינען עפעס די פּים געוואָרען אזוי ווי אָבגענומענע. פון דעסטוועגען אַרויסגעהענדיג אין הויה, האָט ער נאָך געקענט אַ געשריי טהאָן :

— גראַף בענגאַלסקי'ס קאַרעמע אַהער !

5.

גיב אַ קוש און שווייג.

דעם אורטהייל וועגען די פינף טערראָריסטען האָט מען ענדליך ערקלעהרט פאַר בעשטעטיגט. ווען מען האָט זיי איהם פאַרגעלעזען, האָט מען די פּעראורטהיילטע ניט געזאָגט, ווען די הינריכטונג וועט זיין, אָבער זיי האָבען שוין, ווי געוועהנליך, געוואוסט, אז מען

וועט זיי היינגען אין דערוועלכער נאכט, אָדער שפּעטסטען אין דער פּאָלגענדער נאכט.

און ווען מען האָט זיי פּאָרגעשלאָגען אויף מאָרגען, דאָנערשטאג, צו זעהען זיך מיט קרובים, האָבען זיי פארשטאַנען, אז די הינריכטונג וועט געשעהען פרייטאג פארטאָג.

טאניא קאָוואַלעטשוק האָט קיין נאָהענטע פּערוואנדטע ניט גע- האָט, און די, וועלכע זי האָט געהאַט, זיינען געווען ערגעץ ווייט אין מאַהאָראָססיע און האָבען כמעט גאָרניט געוואוסט וועגען דעם משפט און וועגען דער בעפאָרשטעהענדער הינריכטונג; ביי מוסיא און ווערנער, אזוי ווי זיי האָבען זייערע ריכטיגע נעמען ניט אָנגע- געבען, האָבען דאָך קיין קרובים גאָר ניט געקענט זיין; זיינען נור געבליעבען צוויי, סערגעי גאָלאָוויין און וואַסילי קאַשירין, וועמען עס איז אויסגעקומען צו זעהען זיך מיט די עלטערן. און זיי האָבען ביידע מיט שרעק און מיט האַרץ-וועהטאָג געטראכט וועגען דער דאָ- זיגער בעגעגעניס, אָבער זיי האָבען זיך ניט געקענט ענטשליסען צו ענטזאגען זייערע אַלטע עלטערן פון צו האָבען מיט זיי אַ לעצטען גע- שפּרעך, צו געבען זיי אַ לעצטען קוש. בעזונדער געמאַטערט פון דער בעפאָרשטעהענדער בעגעגעניש איז געווען סערגעי גאָלאָוויין. ער האָט זיין פאטער און מוטער זעהר געליעבט, נאָך גאָרניט לאנג צוריק האָט ער זיך מיט זיי געזעהען, און ער איז געווען איצט אין איין שרעק — וואָס דאָ וועט אזוינס זיין. די הינריכטונג גופא מיט איהר גאַנצער מאַוים'דיגע אונגעוועהנליכקייט, מיט דעם גאַנצען וואַהנזינן, וואָס זי בריינגט אין מח, — האָט זיך איהם פּאָרגעשטעלט אַ סך גרינגער און בשום אופן ניט אזוי שרעקליך, ווי די דאָזיגע עטליכע מינוט, קורצע און אונפערשטענדליכע, וועלכע וואָלטען זיך געפינען אזוי ווי אויכער דעם לעבען גופא. ווי קוקען — וואָס טראכטען — וואָס זאָ- גען — זיין מענשליכער מח האָט עס ניט געוואָלט בעגרייפּען. דאָס גאַנץ איינפאַכע און געוועהנליכע: דערלאנגען די האַנד, צוקושען זיך, זאָגען „וואָס מאַכסטו, טאַטע“ — האָט אויסגעוויזען אזוי אינערגרייפליך — שרעקליך, אזוי מאַוים'דיג-אונמענשליך, אזוי וואַהנ- זינג-פאַלש.

נאָך דער פאַרלעזונג פון'ם אורטהייל האָט מען די פּעראורטהייל- טע ניט אַוועקגעזעצט צוזאַמען ווי קאָוואַלעטשוק האָט גערעכענט, נור

מען האט זיי איבערגעלאזען, יעדען אין זיין אייגענע צעללע; און דעם גאנצען איינדרפריה, ביז עלף אוהר, ווען די עלטערן זיינען געקומען האט סערגעי גאלאווין ארומגעשפרייזט וואהנזיג איבער דער קאמער, האט געקניפט זיין בערדעל, האט זיך רחמנות'דיג געקנייטשט און האט עפעס געברומט פאר זיך. אמאל פלעגט ער זיך אין מיטען גאנג אבשטעלען, אָננעהמען א פולע ברוסט מיט לופט און אַבבלאָזען זיך, ווי איינער, וועלכער איז געווען צו לאנג אונטער'ן וואסער. ער איז אָבער געווען אזוי געזונד, אזוי קרעפטיג איז אין איהם געזעסען דאָס יונגע לעבען, אז אפילו אין די דאָזיגע מיר נוטען פון שוידערליכע יסורים האט זיין בלוט געשפילט אונטער דער הויט און האט בעפארבט די באקען, און ליכטיג און גאיוו האָבען בלויזגעפינקעלט די אויגען.

פאַרגעקומען איז אלעס, אייגענטליך, פיעל בעסער, איידער סערגעי האט ערווארטעט.

דער ערשטער, וואָס איז אַריינגעקומען אין צימער, וואו עס איז פאַרגעקומען דאָס זעהען זיך, איז געווען סערגעי'ס פאָטער, א געוועזענער רעגירונגס-קאמאנדיר, ניקאלי סערגעיוויטש גאלאווין. געווען איז ער דורכאויס ווייס, דער פנים, דער באָרד, די האָאָר, די הענט, ווי מען וואָלט דאָס א שנעלסטאטע אָנגעטהאָן אין מענשליכע קליידער; און אלץ דערזעלבער רעקעל, אן אלטינקער, אָבער ריינאויסגעפוצטער, אז עס האט פון איהם געשמעקט בענזין, מיט נייאניקע גאלאיןדלאך; און אַריינגעגאנגען איז ער פעסט, פאַראַדנע, מיט קרעפטיגע, אָבערצייכענטע טריט. ער האט אויסגעשטרעקט זיין ווייסע, טרוקענע האַנד און האט געזאָגט הויך:

— גוט מאָרגען, סערגעי!

הינטער איהם איז מיט קליינע טריט געגאנגען די מוטער און האט זאָנדערבאר געשמייכלעלט. אָבער זי האט אויך א דריק געטהאָן די האַנד און האט הויך ווידערהאָלט:

האט איהם א קוש געטהאָן אויף די ליפען — און האט זיך שוויינגענדיג געזעצט. זי האט זיך ניט א וואָרע געטהאָן, האט זיך ניט צוואוינט, האט זיך ניט צושריען, האט ניט געטהאָן עפעס שרעקליכעס, וואָס סערגעי האט ערווארט — האט נור א קוש געטהאָן און שווייגענדיג זיך אוועקגעזעצט. און זי האט זאָגאר מיט איהרע ציטע-

ריגע הענד צורעכט געמאכט איהר שוואַרצע זיידענע קלייד.
סערגעי האָט ניט געוואוסט, אז די גאנצע פערגאנגענע נאכט
איז דער פאָלקאָוויק געזעסען פערשפארט אין זיין קליינעם קאבינעט
און האָט, אנשטריינגענדיג אלע זיינע קרעפטען, דורכגעטראכט דיזע
צערעמאָניע. ניט שווערער, נור לייכטער דארפען מיר מאַכען די
לעצטע מינוט פאר אונזער זוהן, — האָט פעסט בעשלאָסען דער פאָל-
קאָוויק, און ער האָט פאָרזיכטיג אָבגעוואויגען יעדע מעגליכע
פראַזע פון מאָרענדיגען געשפרעך, יעדע בעוועגונג. אָבער ווילענ-
ווייז האָט ער זיך צומישט, האָט פערלוירען אויף דאָס, וואָס ער האָט
שוין בעוויזען צוצוגרייטען, און ער האָט ביטער געוויינט אין ווינקעל
פון'ם סאַראטענעם דיִוואָן. און אין־דער־פריה האָט ער געלערענט זיין
פרוי, ווי מען דאַרף זיך האַלטען ביים זעהען זיך.

— איבערהויפט, גיב אַ קוש — און שווייג! — האָט ער גע-
לערענט. — נאָכהער מעגסטו אויף רעדען, שפעטער אַ ווילע, אָבער
אז דו וועסט אַ קוש געבען, טאָ, שווייג. רעד ניט באַלד נאָכ'ן קוש,
פאַרשטעהסט? אז ניט, וועסטו זאָגען עטוואָס, וואָס מען דאַרף
ניט.

— איך פערשטעה, ניקאָלאַי סערגעיעוויטש, — האָט געענט-
פערט די מוטער, וויינענדיג.

— און ניט וויין. זאָל דיך גאָט אָבהיטען פון וויינען! וועסט
דאָך איהם אוועק'הרג'ענען, ווען דו וועסט וויינען, אַלטע!
— און אליין פאַר וואָס־זשע וויינסטו?
— מיט אייך וועסטו זיך צוואווינען! טאָרסט ניט וויינען,
הערסט? — גוט, ניקאָלאַי סערגעיעוויטש.

פאָהרענדיג אויפ'ן אייוואָזמישי האָט ער געוואָלט נאָך אמאָל
ווידערהאָלען זיין אַנזאָג, האָט אָבער פערגעסען. און אזוי זיינען זיי
געפאָהרען שווייגענדיג, צונויפגעבויגענע, ביידע גרויע און אַלטע,
און האָבען געטראכט, און די שטאָרט האָט פרעהליך גע'רעש'ט: עס
איז געווען די וואָך פון יום־טוב מאסליעניצע, און די גאסען האָבען
גערוישט פון מענשען.

זיי האָבען זיך אוועקגעזעצט. דער פאָלקאָוויק האָט זיך גע-
שטעלט אין דער צוגעגרייטער פאָזע, פערלעגענדיג די רעכטע האַנד
אונטער דער פאכווע פון ראָק. סערגעי איז געזעסען אַ רגע, האָט בע-

געגענט נאָהענט דעם צוקנייטשטען פנים פון דער מוטער און איז אויפגעשפרונגען.

— זיין אביסעל, סעריאזשענקא, — האָט אַ בעט געטהאָן די מוטער.

— זעין זיך, סערגעי, — האָט צוגעשיימט דער פאָטער. געווים אַ ווילע. די מוטער האָט זאָנדערבאר געשמייעלט. — ווי מיר האָבען עס בלאָפעטישעט פאַר דיר, סעריאזשענקא. דער פאטער . . .

— אומזיסט, מאמעניו . . .

דער פאָלקאווניק האָט פעסט געזאָגט :

— מיר האָבען עס געמוזט טהאָן, סערגעי, אום זאָלסט ניט דיינקען, אַז די עלטערן האָבען דיך פערלאָזען.

ווידער געשוויגען אַ ווילע. עס איז געווען אימה'דיג אויסצורעדען אַ וואָרט, אזוי ווי יעדעס וואָרט אויפ'ן צונג וואָלט פערלאָהרען זיין בעדייטונג און געמיינט נור איינס : טוידט. סערגעי האָט אַ קוק געטהאָן אויף זיין רייניקען רעקעל, וואָס האָט געשמעקט מיט בענזין, און אַ טראַכט געטהאָן : יעצט איז קיין דינער ניטאָ, הייסט עס, ער האָט אַליין גערייניגט. וויזשע האָב איך עס פריהער ניט באַמערקט, ווען ער רייניגט דעם ראָק ? אין דער-פריה, מסתמא. און פלוצלונג אַ פרעג געטהאָן :

— און ווי איז די שוועסטער ? געזונד ?

— נינאָטשקא ווייסט פון גאָרניט — האָט האַסטיג געענטפערט די מוטער.

— צו וואָס ליגען זאָגען ? דאָס מיידעל האָט דורכגעלעזען אין די צייטונגען. זאָל סערגעי וויסען, אַז אַלע . . . אייגענע זיינע . . . אין דער צייט . . . האָבען געטראַכט און . . .

ווייטער האָט ער ניט געקענט פאַרטזעצען און האָט זיך אָבגע-שטעלט. פלוצלונג האָט זיך דער מוטער'ס פנים אזוי ווי צוקנייטשט, צו שווימען, זיך צושטאָקעלט, איז געוואָרען נאָס און משונה. די אָכגעבלאנקירטע אויגען האָבען זיך וואהנזיניג געריסען פון די לעכער, דער אטחעס איז געוואָרען אַליז אָפטער און קורצער און העכער.

— סע . . . סע . . . סע . . . האָט זי ווידער-האַלט, ניט פערמאכענדיג די ליפען. — סע . . .

— מאמעניו !

דער פּאָלקאָוויניק האָט געמאַכט אַ טריט פאַראויס און ציטערנדיג אין גאַנצען, מיט יעדען פאַלט פון זיין ראָק, מיט יעדען קנייטש פון זיין פנים, ניט פערשטעהענדיג, ווי ער זעהט אַליין אויס שרעק-ליך אין זיין טויטליכער בלאַסקייט, אין זיין אויסגעמוטשעטער פער-צווייפעלטער פעסטקייט, האָט ער אָנגעהויבען טיילן צו דער ווייב :

— שווייג ! ניט מאטער איהם ! מאטער ניט ! מאטער ניט !

ער דארף שטאַרבען ! מאטער ניט ! אַ דערשראָקענע, האָט זי שוין געשוויגען, און ער האָט נאָך אַלץ איינגעהאַלטען געטרייסעלט מיט זיינע פערדריקטע פויסטען פאר דער ברוסט און האָט ווידערהאַלט :

— מאטער ניט !

דערנאָך איז ער אָבגעטראָטען, האָט פערלייגט זיין ציטערנדע האַנד אונטער'ן ראָק, און הויך, מיט אַן אויסדרוק פון אַרויפגע-צוואונגענער רוהיגקייט, האָט ער געפרעגט מיט זיינע ווייסע לי-פען :

— ווען ?

— מאָרגען, אין דער-פריה — האָט אויך מיט ווייסע ליפען גע-ענטפערט סערגעי.

די מוטער האָט געקוקט אַרונטער, האָט געקייט מיט די ליפען און אַזוי ווי גאָרנישט ניט געהערט. און אַלץ קייענדיג האָט זי אַזוי ווי אַרויסגעלאָזען פראָסטע און זאָנדערבאַרע ווערטער :

— גינאַטשקא האָט געהייסען אַ קוש טהאָן דיר, סעריאָ-זשענקאַ.

— קוש איהר אַן פאר מיר, — האָט געזאָגט סערגעי !

— גוט. נאָך האָבען דיר די כוואַסטאָווס געלאָזט גריסען.

— וועלכע כוואַסטאָווס ? אַך, יא !

דער פּאָלקאָוויניק האָט איבערגעשלאָגען :

— נו, מען דארף געהען. הויב זיך אויף, מוטער, מען דארף.

ביידע האָבען זיי אויפגעהויבען די אָבגעשוואַכטע מוטער.

— געזענען זיך ! — האָט געהייסען דער פּאָלקאָוויניק. — צלם

איבער.

זי האָט געטהאָן אַלעס, וואָס מען האָט איהר געהייסען. אָבער

צלם'ענדיג און קושענדיג דעם זוהן מיט א קורצען קוש, האָט זי גע-
שאַקעלט מיט'ן קאָפּ און האָט אָהן א זינגען איבערגע'חזר'ט :
— ניין, דאָס איז ניט אזוי. ניין, ניין, ניט אזוי. ניין, ניין. ווי
זשע וועל איך נאָכהער ? וויזשע וועל איך זאָגען ? ניין, ניט אזוי.
— זיינעזונד, סערגעי ! — האָט געזאָגט דער פאָטער. זיי
האָבען זיך געדריקט די הענד און שטארק, אָבער שנעל זיך צור-
קושט.

— דו . . . — האָט אָנגעהויבען סערגעי.

— נו ? — האָט אָבעריסען געפרעגט דער פאָטער.

— ניין, ניט אזוי. ניין, ניין. וויזשע וועל איך זאָגען ? —
האָט גערעדט די מוטער, שאַקלענדיג מיט'ן קאָפּ. זי האָט שוין ווי-
דער בעוויזען צו זעצען זיך און האָט זיך אין גאנצען צואוויגט.

— דו . . . האָט ווידער אָנגעהויבען סערגעי. פלוצלונג האָט
זיך זיין פנים רחמנות'דיג, קינדערש פערקנייטשט און די אויגען
האָבען זיך באלד אָנגעגאָסען מיט טרעהרען. דורך זייער פינקלענדע
הייטעל האָט ער נאָהענט דערזעהען דעם ווייסען פנים פון פאָטער.

— דו, פאָטער, ביסט א נאָבעלער מענטש.

— וואָס רעדסטו ! וואָס רעדסטו ! — האָט זיך דערשראָקען דער
פאָלקאוויק. און פלוצלונג, אזוי ווי ער וואָלט זיך צובראָכען, איז
ער געפאלען מיט'ן קאָפּ אויפ'ן שולטער פון זוהן. געווען איז ער
אמאָל העכער פון סערגעי'ען, אָבער איצט איז ער געוואָרען א נידע-
ריטשקער, און די פוכאווע, טרוקענע קאָפּ איז, ווי א ווייס קנוילע-
כעל געלעגען אויפ'ן זוהן'ס שולטער. און ביידע האָבען שווייגענדיג
זשעדנע געקושט : סערגעי די פוכאווע האָאר און ער דעם ארעסטאנט-
טען-האלאט.

— און איך ? — האָט פלוצלונג געזאָגט א הויכער קול.

זיי האָבען זיך אומגעקוקט : די מוטער איז געשטאַנען און האָט
מיט א פערוואָרפענעם קאָפּ געקוקט מיט צאָרן, כמעט מיט האָס.
— וואָס איז, מוטער ? — האָט א געשריי געטהאָן דער פאָל-
קאוויק.

— און איך ? — האָט זי גערעדט, שאַקלענדיג מיט'ן קאָפּ, מיט
א וואהניגנען אויסדרוק. — איהר קושט זיך, און איך ? מאַנסלייטע,
הא ? און איך ? און איך ?

— מאמעניו ! — האָט זיך אַ וואָרף געטהאָן צו איהר סערגעי.
און דאָ האָט פאסירט עפעס וועגען וואָס מען קען ניט און מען
דארף ניט דערצעהלען.

די לעצטע ווערטער פון פאָלקאָוויק זיינען געווען :
— איך בענש זיך צום טויט, סערגעי. שטאַרב טאפּפער, ווי
אַן אפיציער.

און זיי זיינען אוועק. אַט אזוי אוועק. זיינען געווען, גע-
שטאַנען, גערעדט — און פלוצלונג אוועק. אַט דאָ איז געזעסען די
מוטער, אַט דאָ איז געשטאַנען דער פאטער, און פלוצלונג, עפעס
ווי, אוועקגעגאַנגען. צוריקקומענדיג אין צעללע, האָט זיך סערגעי
געלעגט אויפ'ן געלעגער, מיט'ן פנים צו דער וואַנד, אום צו בע-
האַלטען זיך פון די סאָלדאטען, און האָט לאנג געוויינט. דערנאָך איז
ער אַ מיער געוואָרענער פון טרעהרען, שטאַרק איינגעשלאָפּען.

צו וואסילי קאשירינען איז געקומען נור די מוטער — דער פא-
טער, אַ רייכער סוחר, האָט ניט געוואָלט קומען. וואסילי האָט
בעגעגענט די מוטער, שפּרייזענדיג איבער'ן צימער און ציטערנדיג
פון קעלט, אָבבוואָהל עס איז געווען ווארעם און זאָגאר הייס. און
דער געשפרעך איז געווען אַ קורצער, אַ שווערער.

— עס האָט זיך ניט געלוינט קומען, מאמעשי. נור זיך און מיך
וועט איהר פערמוטשען.

— צו וואָס, וואסיא ! צו וואָס האָסטו עס געטהאָן ! גאָ-
טעניו ! — די אלטע האָט זיך צוואוויינט, ווישענדיג זיך מיט די שפּיר-
צען פון אַ שוואַרצער וואָלענע שאַל. און מיט דער געוואָנהייט, וואָס
איז געווען ביי איהם און זיינע ברודער, צו שרייען אויף די מוטער,
וועלכע פערשטעהט גאָרנישט, האָט ער זיך אָבגעשטעלט און, ציטערנ-
דיג פון קעלט, האָט ער זיך ביז צורעדט :

— נו, אַט האָסטו ! איך האָב עס געוואוסט ! איהר פער-
שטעהט דאָך גאָרנישט, מאמעשי ! גאָרנישט !

— נו, נו, גוט. וואָס איז דיר — קאַלט ?

— קאַלט . . . — האָט אָבגעהאַקט וואסילי און ווידער גע-
שפּרייזט, קוקענדיג ביז אויף דער מוטער פון אַ זייט.

— אפשר האסטו זיך פערקיהלט ?

— אף, מאמעשי, וואס מאכט דא אויס א פערקיהלונג,

ווען . . .

און ער האט האפנונגסלאז א מאך געטהאן מיט דער האנד. די אלטע האט געוואלט זאגען : „און אונזער האט געהייסען פון מאנ-טאג בלינעס צו שטעלען“, האט זיך אבער דערשראקען און האט זיך צוואַמערט :

— איך האב גע'טענה'ט מיט איהם : א זוהן איז ער דאך, געה, זיי איהם מוחל. ניין, האט ער זיך איינגעשפארט, דער אלטער צאפ . . .

— נו איהם צום טיוועל. וואס פאר א פאטער איז ער מיר ! ווי ער איז געווען דאס גאנצע לעבען א לומפ, אזוי איז ער פער-בליבען.

— וואסיענא, וועגען פאטער רעדסטו עס אזוי ! — די אלטע האט זיך אין גאנצען מיט א פארווארף אויסגעצויגען. — וועגען פאטער.

— וועגען לייבליכען פאטער !

— וואס פאר א לייבליכער פאטער איז ער מיר.

עס איז געווען ווילד און משונה'דיג. פאר די אויגען איז גע-שטאנען דער טויט, און דא איז געוואקסען עפעס קליינליכעס, פוס-טעס, ניט נויטהיגעס, און די ווערטער האבען גערעשצעט, ווי די ליידיגע שאלעכין פון נים אונטער די פיס. און כמעט וויינענדיג, — פון אומעט, פון יענער אייביגער אונפערשטענדיגס, וועלכע איז, ווי א וואנד, דאס גאנצע לעבען געשטאנען צווישען איהם און זיינע אייגענע, און האט יעצט, אין דער לעצטע שטונדע פאר'ן טויט, ווילד אויסגעטארטשעט איהרע קליינע, נארישע אויגען — האט ווא-סילי א געשריי געטהאן :

— פערשטעהט דאך, היינגען וועט מען מיר ! היינגען ! פער-

שטעהט איהר דאס אדער ניין ? היינגען !

— און דו וואלטסט קיין מענשען ניט געמישעפעט, וואלטסט מען

דיך . . . — האט געשריען די אלטע.

— גאטעניו ! פאר וואס קומט עס מיר ! דאס זעהט מען דאך

אפילו ניט ביי חיות. א זוהן בין איך אייך אדער ניין ?

ער האָט זיך צואוויינט און זיך געזעצט אין ווינקעל. צואוויינט
האָט זיך אויך די אלטע און אוועקגעזעצט זיך אין איהר ווינקעל. ווייל
זיי האָבען ניט געקענט כאַטש אויף אַ רגע צונויפגיסען זיך אין אַ גע-
פיהל פון לייעכע און ווידערשטעלען דאָס געפיהל געגען דער אימה
פון קומענדר טויט, האָבען זיי געוויינט מיט קאלטע טרעהרען פון
איינזאמקייט, וועלכע האָבען ניט געווארעמט דאָס הארץ. די מוטער
האָט געזאָגט :

— אַט זאָגסטו, צו בין איך דיר אַ מוטער צו ניין, מאַכסט
פאָרווירפע. און איך בין פאר דיעזע טעג גראָה געוואָרען, זיך פער-
עלטערט. און דו רעדסט, מוסר'סט.

— נו, גוט, מאַמע'י. ענטשולדיגט. געהען דארפט איהר. די
ברידער קושט דאָרטען.

— בין איך דען קיין מוטער ניט ? האָב איך דען קיין רחמנות
ניט ?

ענדליך איז זי אוועק. האָט געוויינט ביטער, ווישענדיג זיך מיט
די שפיצען פון שאל, ניט געזעהען דעם וועג. און וואָס ווייטער זי
איז אוועק פון טרעהרען, אלץ בריהענדר האָבען זיך גענאָסען די
טרעהרען. איז געגאנגען צוריק צו דער טורמע, נאָכהער האָט זי
זיך פערבלאָנדזעט ווילד אין שטאָרט, וואו זי איז געבוירען געוואָרען,
אויסגעוואקסען, פערעלטערט זיך. האָט פערבלאָנדזעט אין עפעס
אַ פערלאָזענעם גערטעל מיט עטליכע אלטע, צובראָכענע בוימער,
און האָט זיך אוועקגעזעצט אויף אַ נאָסער, אָכגעגאנגענער באַנק.
און פלוצלונג האָט זי פערשטאנען : איהם וועט מען מאַרגען אויפ-
היינגען.

די אלטע איז אויפגעשפרונגען, האָט געוואָלט לויפען, די קאָפּ
האָט זיך איהר אָבער פלוצלונג שטארק פערדרעהט, און זי איז גע-
פאלען. די צוגעפראָהרענע סטעזשקע איז נאָס געוואָרען, איז געווען
גליטשיג, און די אלטע האָט זיך בשום אופן ניט געקענט אויפהוי-
בען : האָט זיך גערדעהט, האָט זיך אויפגעהויבען אויף די עלענ-
בויגענס און קניעס און האָט ווידער זיך געוואלגערט אויף אַ זייט. די
שוואַרצע שאל האָט זיך אַראָבגערוקט פון קאָפּ און האָט אָבגעדעקט
אויפ'ן אַקען אַ פליכעלע צווישען די שמוציג-גראָע האָאַר ; און עס
האָט זיך איהר געדוכט, אז זי הוילעט אויף אַ חתונה : מען מאַכט

חתונה דעם זוהן, און זי האָט זיך אָנגעטרונקען מיט וויין און איז שטאַרק פער'שיכור'ט געוואָרען.

— איך קען ניט. ביי גאָט, איך קען ניט! — האָט זי זיך אָב-געזאָגט, דרעהענדיג מיט'ן קאָפּ, און איז געקראָכען איבער'ן אייז זיגען נאָסען גרונד, און איהר האָט מען אַלץ געגאָסען וויין, אַלץ גע-גאָסען.

און דאָס האַרץ האָט שוין אָנגעהויבען וועה טהאָן פון שיכור'ען געלעכטער, פון צודרינגליכקייט, פון ווילדען טאָני, — און איהר האָט מען אַלץ געגאָסען וויין. אַלץ געגאָסען.

6.

די שטונדען לויפֿען.

אין דער פעסטונג, וואו עס זיינען געזעסען די פּערארטהיילטע טערראָריסטען, האָט זיך איינגעפונען א טהורעם מיט אַן אַלטען זייד-גער. יעדע שטונדע, יעדע האַלבע שטונדע, יעדע פערטעל שטונדע האָט דער אַלטער זיגער אויסגעקלונגען עפעס טרויעריגעס, שווערעס, וואָס איז לאַנגווייליג פערשטאָרבען אין דער הויך, ווי אַ ווייטער יאָמער-געשריי פון איבערפליהענדע פויגלען. בייטאָג האָט די דאָזיגע זאָנדערבאַרע און טרויעריגע מוזיק זיך פערלאָרען אין דעם רעש פון שטאָדט, פון דער גרויסער מענשען-פולער גאָס, וועלכע האָט זיך גע-צויגען פערביי דער פעסטונג. ער האָבען געהוזשעט די אָמניבוסען, עס האָבען געטופעט די קאָפיטעס פון פערד, עס האָבען אויסגעשריען זייערע סיגנאַלען די רוישענדע אויטאָמאָבילען; אויף מאַסלעניצע זיינען פון אַרום שטאָדט אָנגעפאָהרען די פויערשע פוהרען מיט די גלעקלאַך אויף די קליין-געוויקסיגע פערד און די לופט איז געווען פול מיט זייער בעטויבענדער קלינגעריי. און דורכגעדרונגען איז נאָך געווען די עזע לופט מיט דעם שיכור'ען, פּרעהליכען פליידער-געשפרעך פון דעם יום-טוב; און עס האָבען זיך אזוי צוגעפאָסט צו דער הויזשעריי פון די פערשיעדענע קולות די יונגע ווארימע ווינטלאַך פון פריהען פריהלינג, די בלאָטיגע לוזשעס אין דרויסען, די פלוצלונג שוואַרץ געוואָרענע בוימער, וואָס זיינען געוואקסען אויפ'ן סקווער.

פון יס־זייט האָט זיך צוגעטראָגען אין ברייטע, פייכטע שטראָמען דער ווארימער ווינט : מען האָט, דוכט זיך, מיט די אויגען געקענט זעהען, ווי אין אַ פריינדליכען צוזאמענפליהען טראָגען זיך אוועק אין דער אונעדליכער פרייהער ווייטקייט די פיציקע פרישע טהייל־כעלאך פון לופט און לאכען פליהענדיג.

ביינאכט איז די גאס פארשטילט געוואָרען אין דער איינזאמער ליכטיגקייט פון די גרויסע עלעקטרישע זונען. און דאן פלעגט די אונ־געהויערע פעסטונג, אין וועמעס פלאכע ווענט עס איז קיין איינציג ליכט ניט געווען, ווי פערזונקען אין חשך און שווייגענהייט און האָט זיך אָבעטהיילט פון דער אייביג־לעבענדער בעוועגליכער שטאָרט מיט אַ ליניע פון שטומקייט, אונבעוועגליכקייט און פינסטערניס. און אין דעם קלאַפען פון זייגער האָט זיך דאן געהערט עפעס, וואָס איז געווען פרעמד דער ערד — אַ זאָנדערבארע מעלאָדיע, וואָס איז לאַנג־זאם און טרויעריג געבוירען געוואָרען און פארלאָשען געוואָרען אין דער הויך. ווידער איז זי געבוירען געוואָרען, אָבנאָרענדיג דעם אויער, האָט געקלונגען טרויעריג און שטיל האָט זיך איבערגעריסען — און האָט ווידער געקלונגען. ווי גרויסע, דורכזיכטיגע גלעזערנע טראָפענס, זיינען געפאלען פון אונבעוואוסטער הויכקייט אין אַ מע־טאַלענעם שטיל־קלינגענדען בעקען די שטונדען און די מינוטען. אָדער ווי דאָס וואָלטען איבערפליהענדע פויגלען געפליוגען.

אין די צעללען, אין וועלכע עס זיינען געזעסען צו איין פער־אורטהיילטען, האָט זיך אי בייטאָג, אי ביינאכט געהערט בלויז דיעזער קלאַנג. ער איז דורכגעדרונגען דורכ'ן דאך, דורך דער דיק־קייט פון די געמויערטע ווענד, טרייסלענדיג די שטילקייט, און איז פערשוואונדען אונבעמערקט, כדי אונבעמערקט ווידער צו קומען. צייטענווייז פלעגען זיי וועגען איהם פארגעסען און האָבען איהם ניט געהערט, און צייטענווייז האָבען זיי מיט פערצווייפלונג איהם ער־ווארט, לעבעדיג פון קלאַנג ביז קאלנג, ניט גלויבענדיג שוין דער שטילקייט. די דאָזיגע טורמע איז געווען בעשטימט בלויז פאר וויכ־טיגע פערברעכער ; אין איהר זיינען געווען בעזונדערע פאָרשריפטען, ביזע, שטריינגע, אכזר'ישע און הארטע, ווי דאָס ווינקעל פון דער פעסטונג־וואַנט ; און אויב אין אכזריות איז פאראן עפעס נאָבעלעס, דאן איז די טויבע, טויטע שטום־טריאומפירענדע שטילקייט געווען

נאָבעל, כאַפּענדיג יעדען מינדעסטען גערווייט, יעדען לייכטען אַטמעם.

און אין דיעזער טריאומפֿירענדער שטילקייט, וועלכע איז געווען צוואויגט פון דעם טרויעריגען קלאנג פון די פערשוואנדענע מינוטען, האָבען פינף מענישען, אָבעטהיילטע פון אלעם, וואָס לעבט, צוויי פרויענציער און דריי מאַנסלייט, ערווארט די איינקונפט פון דער נאכט, דאָס טאָג-ווערען און די הינריכטונג. און יעדערער האָט זיך צו איהר צוגעגרייט אויף זיין אופן.

7.

ניטאָ קיין טויט.

ווי זי האָט אין איהר גאַנצען לעבען געטראכט בלויז וועגען אנדערע און קיין מאָל ניט וועגען זיך, אזוי האָט איצט אויך טאניא קאָוואַלטישוק געמאַטערט זיך, געזאָרגט און געווען שטארק פאַרביינקט בלויז וועגען די אנדערע. זי האָט זיך פאַרגעשטעלט דעם טויט אויף אזוי פיעל אלס אַ פייניגונג און מאטערניס, אויף וויפיעל דיעזער טויט איז ערווארט געוואָרען פאר סעריאָזשאַ גאָלאָוין, פאר מוסיא און פאר די אנדערע — אויף וויפיעל איהר אליין אָבער אנבעלאנגט, האָט עס איהר גאָרניט געריהרט. אלס אַ בעפרידיגונג פאר זיך, וואָס זי האָט ניט געקענט אויסוויינען זיך אויף דעם גורל פון די אנדערע אין געריכט, ווייל מען האָט דאָרט זיך בעדארפט האַלטען פעסט, האָט זי דערפאר איצט גאַנצע שטונדען געהאַלטען אין וויינען — ווי עס קענען וויינען אלטע פרויען, וואָס ווייסען שוין פון גענוג יסורים, אָדער ווי עס קענען וויינען יונגע, אָבער זעהר רחמנות'דיגע, זעהר גוטע מענישען. די פאַרשטעלונג אליין, אז עס קען זיין, דאָס סע-ריאָזשאַ האָט קיין טאכאָ ניט, אז ווערנער'ען פעהלט פיעללייכט שטאַרקער טהעע, וועלכען ער איז געוואָהנט געווען צו טרינקען, — דאָס האָט זי געמאַטערט, אלס אַ צוקומעניש צו דעם, וואָס זיי דארף פען נאָך שטאַרבען. דאָס האָט איהר געמאַטערט ניט וועניגער, ווי דער געדאנק גופא וועגען דער הינריכטונג. די הינריכטונג, דאָס איז עפעס אונפערמיידליכעס, זאָגאר זייטיגעס, וועגען וואָס עס איז

טהאָן, האָט זיך אָבער באלד צושראָקענערהייד אומגעקוקט צו דער מוטער. זי איז מיעדערהייד געזעסען אויפ'ן באַנק, דער זאז אַז: ער וואָרפען אַהינטער, און איהרע שוואַרצע אויגען, וועלכע זיינען גרויס געוואָרען פון קראַנקהייט און יסורים, האָבען געלויכטען מיט אַ רוהיג גען גלאַנץ, און אויף די בלויכע ליפּען האָט געבלאָנדזשעט דער שטאַל-צער שמייכל פון אַ מוטער. דערזעהענדיג דאָס, האָט זיך בייזשאַי-קאָוו צולאכט מיט אַן איינציגען פערשפּעטיגטען געלעכטער:

— חי, חי, חי!

און ער האָט אויך מיט אַ מין שטאַלץ אומגעקוקט זיך אין אלע זייטען. מאַטריאָנא האָט אַרויסגענומען דאָס קינד פון מילטער אין פערוויקעלט מיט אַ לאַקען. דאָס קינד האָט זיך צוגאָסען מיט אַ קלינד גענדען געוויין, איז אָבער באלד אַנטשוויגען געוואָרען; מאַטריאָנא האָט אַן עפען געטהאָן אַביסעל דעם לאַקען, האָט מיט אַ מין פערד-שעהמטקייט אַ שמייכל געטהאָן און האָט געזאָגט:

— אַ קערפּערעל, וואָס פאַר אַ קערפּערעל, ריינער סאַמעט.

— לאָז אַ ריהר טהאָן — האָט געבעטען זיך דוניאַשא.

— וואָס נאָך?

דוניאַשא האָט פּלוצלונג אָנגעהויבען צו טרייסלען זיך מיט'ן גאנצען קערפּער און טופּענדיג מיט די פיס, מיט אַ פערבאַפטען אטהעם פון זשערנעקייט, ווי אַ וואַהניגניגע פון דעם וואונש, וואָס האָט איהר אָנגעבאַפט, האָט זיך צושריען מיט אזא הויכען קול, ווי מען האָט נאָך פון איהר קיין מאָל ניט געהערט:

— לאָז! . . . לאָז! . . . לאָז! . . .

— לאָז דאָך איהר! — האָט צושראָקענערהייד אַ בעט געטהאָן נאטאַליאַ וואַלדימיראָוונאַ. דוניאַשא האָט זיך פּלוצלונג בערוהיגט; אויף איהר פנים האָט אַ שיין געטהאָן אַ שמייכל און זי האָט מיט צוויי פינגער פאַרזיכטיג אָנגעריהרט דעם קינד'ס פלייצקעלע, און נאָך איהר האָט זיך אויך אַ ציה געטהאָן צו דער רויטער פלייצקעלע אבראם פערטאָוויטש.

— אזוי איז דאָס דאָזיגע. . . אַ קינד, דאָס איז אַן איירע-לע, דיניקע זאָך — האָט ער געזאָגט פערענטפערענדיג זיך.

נאָך אלעמען האָט אויך פערזוכט בייזשיאקאָוו. זיינע פינגער האָבען אויף אַ מאָמענט דערפיהלט די בעריהונג פון עפעס לעבעדיג-

געס פוכיגעס, ווי סאמעט, און אזוי צערטליך און שוואך, ווי זיינע פינגער וואלטען געווארען פרעמדע און אויך צערטליכע.

און אזוי זיינען זיי געשטאנען מיט אויסגעצויגענע העלזער, בע-ליכטענע אונגעוואוסטערהייט מיט דעם שמייעל פון זאנדערבארען גליק; אזוי זיינען זיי געשטאנען, דער גנב, די פראקסיטוטקע און דער עלענדער פערלארענער מענטש; און דאס קלויניקע לעבען, דאס שוואכניקע לעבען האט ווי א פייערל אין מדבר, גערופען זיי אהין ער-געץ. . . . און האט פערשפראכען עפעס שענהעס, ליכטיגעס און אונשטערבליכעס. און שטאלץ האט געקוקט אויף זיי די גליקליכע מוטער, און פון אויבען, פון דעם ניעדעריגען סופיט, האט זיך ווי א שווערע, שטיינערנע, אונגעהויערע מאססע ערהויבען דאס הויז, און אין די הויכע צימערן האבען געוואנדערט רייכע, לאנגווייליגע מענשען. די נאכט איז אָנגעקומען. א שווארצע, א בייזע איז זי אָנגע-קומען, ווי אלע נעכט, און זי האט זיך צושפרייט מיט א חושך אי-בער די ווייטע שנעעאיגע פערדער, און פערגליווערט געווארען זיינען פון פחד די איינזאמע צווייגען פון די בוימער, יענע צווייגען, וואס זיינען די ערשטע צו בעגריסען די אויפגעהענדע זונן. מענשען הא-בען זיך געגען איהר חושך געראנגעלט מיט דעם שוואכען פייער פון ליכטלעך, אָבער די נאכט האט מעכטיג און בייז אַרומגעגארטעלט די איינזאמע פייערלעך מיט א געדיכטען קרייז און מיט פינסטערניס האט זי אָנגעפילט די מענשליכע הערצער. און אין פיעלע הערצער האט זי פערלאָשען די שוואכע צאנקענדע פונקען.

כיוזשניאקאוו האט ניט געשלאָפּען. צונויפדריקענדיג זיך אין א קליינע דריידעל, האט ער זיך בעהאלטען פון קעלט און פון דער נאכט אונטער דעם ווייכען בארג פון שמאטעס און האט געוויינט. ער האט געוויינט אָהן אנשטריינגונג, אָהן שמערץ און אָהן ציטערניס, ווי עס וויינען יענע, ביי וועלכע דאס הארץ איז ריין און אונשולדיג, ווי ביי קינדער. ער האט רחמנות געהאט אויף זיך, דעם צונויפגע-דרעהטען ווי א בייגעל, און איהם האט זיך געדוכט אז ער האט רחמנות אויף אלע מענשען און אויף דאס גאנצע מענשליכע לעבען; און אין דעם דאָזיגען געפיהל איז פאר איהם געווען א געהיימיניספולע און טיעפע פרייד. ער האט געזעהן דאס קינד, וואס איז געבוירען געווארען, און איהם האט זיך געדוכט, אז דאס איז ער אליין גע-

בוירען געוואָרען פאַר אַ נייעם לעבען — און לעבען וועט ער לאָנג, און זיין לעבען וועט זיין שעהן. ער האָט געליעבט און אין דער זעלבער צייט אויך בעדויערט דאָס דאָזיגע נייע לעבען, און דעריין איז געווען אזא שמחה, אז ער האָט זיך צואוויינט, האָט אַ טרייסעל געטהאָן דעם באַרג מיט שמאַטעס און האָט אַ פּרעג געטהאָן :

— פון וואָס וויין איך ?

און ער האָט ניט געפונען פון וואָס ער וויינט, און האָט גע-

ענטפערט :

— אזוי.

און אזא טיעפער זינן איז געווען אין דעם דאָזיגען קורצען וואָרט „אזוי“, אז מיט נייער כוואַליע פון הייסע טרעהרען האָט זיך אַ הויב געטהאָן די צובראָכענע ברוסט פון'ם מענשען, וועמעס לעבען איז געווען אזוי טרויעריג און אזוי עלענר.

און צוקאָפּענס ביי איהם האָט זיך אוועקגעזעצט אַהן רויש דער רויבניעריגער טויט און האָט געוואָרט — רוהיג, געדולדיג און זי-
כער . . .

וואַליא

וואַליא איז געזעסען און האָט געלעזען. דער בוך איז געווען זעהר אַ גרויסער, בלויז אויף אַ העלפט קלענער פון וואַליא'ן אליין, מיט זעהר שוואַרצע און גרויסע שורות און מיט בילדער אין דער גאנצער ליינג פון'ם בלאט. אום צו לייענען די אויבערשטע שורה, פלעגט וואַליא דארפן אויסציהען זיין קאָפּ כמעט איבער די גאנצע ברייט פון טייט, פלעגט זיך דארפן אויפהויבען און שטעלען זיך אויף די קניע אויפ'ן שטוהל און מיט דעם דיקען קורצינקען פינגער צוהאלטען די אותיות, וועלכע פלעגען זיך פערלירען צווישען די אנדערע אותיות; און ווען עס פלעגט זיך מאַכען, אז ער פלעגט איין מאָהל פערלירען אן אות, איז איהם שוין ניט גרינג אָנגעקומען דערנאָך איהם אויפצוזוכען. איבער די דאָזיגע זייטיגע אומשטענדען, וועלכע די ארויסגעבער פון ביכער האָבען ניט פאַראויסגעזעהען, איז ביי וואַליא'ן דאָס לעזען צוגעגאנגען זעהר לאַנגזאם, ניט קוקענדיג דערויף, וואָס ער איז געווען אזוי געשפּאַנט און פאַראינטערעסירט אין'ם בוך.

אין'ם בוך האָט זיך דערצעהלט, ווי אַ גבור אַ אינגעל, וועלכען מען האָט גערופען באָבא, פלעגט אָנכאַפּען אנדערע אינגרלאך פאר אַ האַנד אָדער אַ פוס פלעגען זיי זיך אָבריי-סען. דאָס איז געווען שרעקליך און קאָמיש, און דעריי-בער האָט וואַליא שווער געאטהעמט, און אין זיין שווערען אטהמען האָט זיך געפיהלט זיין אנגענעהמע שרעק און ערווארטונג, אז ווייטער וועט עס זיין נאָך אינטערעסאנטער. אָבער פלוצלונג האָט מען וואַליאן געשטערט אין לעזען: עס איז אַריינגעקומען די מאַמע מיט נאָך עפעס אַ פרוי.

— אָט איז ער! — האָט געזאָגט די מאַמע און איהרע אויגען זיינען געווען רויט פון טרעהרען. דאָס האָט זי גאָר-וואָס געמוזט

וויינען וואָרום זי האָט נאָך אין די הענד געהאַלטען אַ טאַשען-טיכעל.

— וואַלעטשקע, לעיבנקער ! — האָט אויסגעשריען די פרוי, האָט אַרומגעכאַפּט זיין קאַפּ און האָט אָנגעהויבען צו קושען זיין גע-זיכט און די אויגען מיט איהרע מאָגערע, האַרטע ליפען. זי האָט ניט געלאָשטעט אזוי ווי די מאַמע : די מאַמע קושט ווייך, זאַנפט, און זי עפעס אזוי ווי זי וואָלט זויגען זיין פנים. וואַליא האָט זיך אָנגעבלאָזען בייזלעך און האָט מקבל געווען שטומערהייט די שטעכניגע לאַסקעס. ער איז געווען אונצופריעדען, וואָס מען שלאָגט איהם איר בער אין מיטען לעזען אזא אינטערעסאַנטע מעטה ; איהם איז נאָר ניט געפֿעלען געווען די דאָזיגע אונבעקאַנטע פרוי — אַ הויכע, מיט ביינעריגע פינגער, אויף וועלכע עס איז קיין רינג ניט געווען. און אַ פאַסקודנעם ריח האָט זי געהאַט : פון איהר האָט עפעס געשמעקט מיט פייכטקייט און פוילקייט ; און פון דער מאַמען האָט זיך תמיד געהערט אַ געשמאַקער ריח, אַ פרישער ריח פון בשמים.

ענדליך האָט די פרוי וואַליאַ צורוח געלאָזען, און אין דער צייט וואָס ער האָט געווישט זיינע ליפען האָט זי איהם בעקוקט מיט אזא שניצלען בליק, ווי אַ בליק, וואָס פאַטאָגראַפירט אַב אַ מענשען. זיין קורצער נעזעל און זיינע געדיכטע ברעמען איבער די שוואַרצע אויגען און אין אלגעמיין זיין געשטאַלט פון שטריינגער ערנסטקייט האָבען איהר עפעס דערמאָהנט, און זי האָט זיך צוואווינט. און געוויינט האָט זי אויך ניט אזוי ווי די מאַמע : איהר פנים איז געבליבען אונטעוועגליך, און בלויז די טרעהרען האָבען געטריפט איינע נאָך די אנדערע — איין טרעהר האָט זיך נאָך ניט אַראָפּגעקייקעלט, ווי עס האָט איהם שוין דעריאָנט אַנאָדער טרעהר. און אזוי פלוצלונג ווי זי האָט אָנגעהויבען וויינען, אזוי האָט זי אויך אויפגעהערט פלוצלונג און האָט אַ פרעג געטהאָן :

— וואַלעטשקע, דו קענסט מיר ניט ?

— ניין.

— איך פלעג דאָך קומען צו דיר. צוויי מאָל בין איך צו דיר גע-קומען. געדיינקסט ?

עס קאָן זיין, אז זי איז געקומען ; עס קאָן זיין, אז זי איז צוויי מאָל געקומען — אָבער פון וואַנען זאָל דאָס וואַליא וויסען ?

און וואָס איז די נפקא מינה, צו איז געקומען די דאָזיגע אונבעקאנטע פרוי, אָדער ניט? זי שטערט איהם בלוז לעזען מיט איהר נאָכ־פרעגען זיך.

— איך בין דיין מאמע, וואַליא! — האָט געזאָגט די פרוי.
וואַליא האָט פערוואונדערט אַ קוק געטהאָן אויף זיין מאמע,
אָבער די מאמע איז שוין אַרויס פון צימער.
— קאָנען דען זיין צוויי מאמעס? — האָט ער אַ פרעג געטהאָן
— וואָס פאַר אַ נאַרישקייט דו רעדסט!

די פרוי האָט זיך צולאכט, אָבער וואַליא איז דער געלעכטער
ניט געפעלען געווען: עס איז קענטיג געווען, אז זי וויל גאָר ניט
לאַכען און טהוט עס גאָר אזוי, אָבצונאַרען. אַ וויילע האָבען זיי ביי־
דע געשוויגען.

— דו קאָנסט שוין לעזען? ווי געראָטען דו ביסט! — זאָגט זי.
וואַליא האָט געשוויגען.

— און וואָס פאַר אַ בוך לעזט דו דאָס?
— פון פרינץ באבא — האָט ערקלעהרט וואַליא מיט ערנסטער
ווירדע און מיט אַ געפיהל פון רעספעקט פאַר'ן גרויסען בוך.
— אַך, דאָס מוז זיין זעהר אַ אינטערעסאַנטע געשיכטע!
דערצעהל מיר, וואַליעטשקע! — האָט איהם צוגעשמייכעלט די
פרוי.

און וויעדער האָט וואַליא איהר שטימע געקלונגען אוננאטירליך
און פאַלש, אָבוואָהל זי האָט געוואָלט רעדען ווייך און קיילעכדיג,
אזוי ווי די מאמע, אָבער איהר קול איז געבליבען שטעכיג און שאַרף.
די זעלביגע פאַלשקייט איז געווען אין איהרע בעוועגונגען; זי האָט
זיך אַ רוק געטהאָן אויפ'ן שטוהל און האָט אויסגעצויגען איהר האַלז,
ווי זי וואָלט זיך צוקלייבען לאַנג און אויפמערקזאם צו הערען: און
ווען וואַליא האָט אָהן חשק אָנגעהויבען צו דערצעהלען, האָט זי זיך
ווייטער פערטראכט, איז אַריין אין זיך און איז פינסטער געוואָרען,
ווי אַ געהיימע לאַנטערנע, אין וועלכער מען האָט פלוצלונג פעררוקט
די טיהרעל. וואַליא האָט זיך געפיהלט בעליידיגט, פאַר זיך און פאַר
דעם פרינץ באבא; ער האָט אָבער געוואָלט זיין העפליך און האָט
שנעל דערוואָגט דעם סוף פון דער מעשה, צולייגענדיג:
— דאָס איז אלעס.

— נו, אָדע, מיין לעבינקער, מיין טהייערער ! — האָט גע-
זאָגט די זאָנדערבארע פרוי און האָט ווידער אָנגעהויבען צו צוריקקען
איהרע ליפּען צו וואַליאַ'ס פנים. — איך וועל באַלד ווידער קומען.
ביסטו צופרידען וואָס איך קום ?

— יאָ, קום, האָט העפליך געבעטען וואַליאַ, און וועלענדיג אז
זי זאָל שוין וואָס גיכער אוועקגעהן, האָט ער געזאָגט : — יאָ, איך
בין צופרידען.

די בעזוכערין איז אוועק, און נאָך וואָס וואַליאַ האָט בעוויזען
צו געפינען אין בוך דעם וואָרט, אויף וועלכען ער האָט זיך אָבער-
שטעלט, ווי עס איז אַריינגעקומען די מאַמע, האָט אויף איהם א
קוק געטהאָן און האָט אויך אָנגעהויבען וויינען. וואַליאַ האָט נאָך
געקענט פערשטעהן וועגען וואָס יענע פרוי וויינט : איהר פערדריסט
מסתמא, פאר וואָס זי איז אזא ניט אנגענעהמע און לאַנגווייליגע —
אָבער די מאַמע, פון וואָס וויינט זי ?

— הער, מאַמע — האָט א פערטראכטער געזאָגט וואַליאַ : —
מיר האָט די פרוי דערעסען ! זי זאָגט גאָר, אז זי איז מיין מאַמע.
קאָנען דען זיין צוויי מאַמעס ביי איין אינגעל ?

— ניין, קינד מיינס, עס קאָנען ניט זיין. אָבער זי זאָגט אן
אמת : זי איז דיין מאַמע.

— און ווער ביסטו ?

— איך בין דיין טאָנטע.

דאָס איז פאר איהם געווען גאָר אן אונערווארטעטע ענטדעקונג ;
אָבער וואַליאַ האָט זיך פעהאלטען גאנץ גלייכגילטיג צו דער דאָזיגער
ענטדעקונג : א טאָנטע, זאָל זיין א טאָנטע — וואָס איז ניט אלץ
איינס ? פאר איהם האָט דאָס וואָרט ניט געהאט אזא בעדייטונג ווי
פאר ערוואקסענע. אָבער די געוועזענע מאַמע האָט דאָס ניט פער-
שטאנען און זי האָט אָנגעהויבען ערקלעהרען, ווי אזוי דאָס איז גע-
קומען, אז זי איז געווען א מאַמע און איז געוואָרען א טאָנטע. לאַנג,
לאַנג צוריק, ווען וואַליאַ איז נאָך געווען גאָר א קלייניטשקער . . .

— ווי א קלייניטשקער ? אזא ? — וואַליאַ האָט אויפגעהויבען
די האַנד אויף א פיערטעל ארשין פון טיש.

— ניין, קלענער.

— אזא ווי קיסקע ? — איז פעהליך איבערראַשט געוואָרען

וואליא. זיין מויל האָט זיך האַלב צועפענט, די ברעמען האָבען זיך אויפגעהויבען. ער האָט אָנגעדרייט אויף דער ווייסניקען קעצעלע, וועלכע מען האָט איהם ניט לאנג געשיענקט, און וועלכע איז געווען אזוי קליין, אז זי איז מיט אלע פיער לאפקעס געלעגען אויף א קליין טעלערעל.

— יא.

וואליא האָט זיך גליקליך צולאכט, נאָר באלד איז זיין פנים וויעדער געוואָרען ערנסט ווי געוועהליך און ווי אן ערוואקסענער מענטש, וועלכער דערמאָהנט זיך אויף זיינע יוגענד־פעהלערען, האָט ער בעמערקט :

— ווי קאמיש איך האָב געמוזט זיין !

נו, איז ווען ער איז געווען א קלייניקער און א קאמישער ווי קיסקע, האָט איהם די דאָזיגע פרוי געבראכט און אוועקגעגעבען איהם, ווי קיסקע, אויף אימער. און איצט, ווען ער איז שוין געוואָרען אזא גרויסער און א קלוגער, וויל זי איהם צוגעהמען צו זיך.

— ווילסטו געהן צו איהר ? — האָט א פּרעג געטהאָן די גע-וועזענע מאמע און איז רויט געוואָרען פון שמחה, ווען וואליא האָט ענטשיידען און שטרענג געזאָגט :

— ניין, זי געפעלט מיר ניט ! — און ער האָט זיך וויעדער גע-נומען פאר'ן בוך.

וואליא האָט שוין געווען גערעכענט, אז דערמיט איז די זאך געענדיגט, ער האָט אָבער געמאכט א טעות. די דאָזיגע זאָנדערבארע פרוי, מיט איהר לעבלאָזען פנים, ווי מען וואָלט פון איהם אויס-געטרונקען דאָס גאנצע בלוט ; די דאָזיגע פרוי, וואָס מען ווייס ניט פון וואנען זי איז געקומען און וואוהין זי איז פערשוואונדען אָהן א סליאד, האָט אויפגערודערט דאָס שטילע הויז און האָט איהם אָנגע-פילט מיט פחד. די טאנטע־מאמע האָט אָפט געוויינט און האָט אליי געפרעגט ביי וואליא, צו וויל ער אוועקגעהן פון איהר ; דער אָנקעל-פאפא האָט געבורטשעט, האָט געלעט זיין פליך, פון וואָס די עט-ליכע האָאָר אויף זיין קאָפּ האָבען זיך אויפגעהויבען, און ווען די מאמע איז ניט געווען אין צימער פלעגט ער אויך אויספרעגען ווא-ליא, צו וויל ער געהן צו יענער פרוי.

איין מאָל אין אבענד, ווען וואליא איז שוין געלעגען אין בע-

טעל, נאָר האָט נאָך נישט געשלאָפּען, האָט דער אָנקעל מיט דער טאנטע זיך צורעדט וועגען איהם און וועגען דער פרוי. דער אָנקעל האָט גערעדט מיט אַ ביזע באַסאָווע שטימע, פון וועלכער עס האָט בען געציטערט די קריסטאלענע היינגלאַך אויף דער לוסטרע און האָט בען געפינקעלט מיט בלויע און רויטע פייערלעך.

— דו רעדסט נאָר שיקייט, נאָסטאָסיאַ פּיליפּאָוואַ. מיר האָט בען קיין רעכט נישט אָבצוגעבען דאָס אינגעל, צוליב איהם אַליין האָבען מיר קיין רעכט נישט. ווער ווייס אויף וועלכע מיטלען די דאָ-זיגע פערזאָן לעבט, זינט ער האָט זי אוועקגעוואָרפּען, דער . . . נו, זאָל איהם כאַפּען דער טייַוועל! דו פערשטעהסט דאָך וועגען וועמען איך רעד. איך לאָז מיר דעם קאָפּ אָבהאַקען, אויב דאָס קינד וועט ביי איהר נישט רואינירט ווערען.

— אָבער זי לייעבט איהם, גרישא.

— און מיר לייעבען איהם נישט? וואָס זיינען דאָס פאר אַ מאָד-נע רייד, נאָסטאָסיאַ! עס זעהט אויס ווי דו וואָלסט אַליין וועלען פטור ווערען פון'ם קינד . . .

— ווי ערלויבט דיר דיין געוויסען אזוי צו רעדען!

— נו, נו, האָסט דו זיך שוין בעליידיגט. אָבער פרום בע-טראַכטען די פראגע קאַלטבלוטיג, נישט געהיצט זיך. אַ וועלכע נישט איז צולאָזענע פויגעל וועט אָנפלאָדיען קינדער און וועט דיר זיי אונטערוואַרפּען מיט אַ גרינגען האַרצען. און דערנאָך: זייט אזוי גוט און גיט מיר אַב מיין קינד, אזוי ווי דער ליובאַווינק האָט מיך אוועקגעוואָרפּען און מיר איז אומעטיג. איך האָב קיין געלד נישט אויף קאַנצערטען און אויף טהעאַטער, דערפאר גיט מיר אַ שפּילכעלע! ניין, מיין שררה'טע, וועגען דעם וועלען מיר נאָך זיך אַ האַמפער טהאָן!

— דו ביסט אָבער אונגערעכט צו איהר, גרישא. דו ווייסט דאָך

אז זי איז אַ קראַנקע, אַן עלענדע . . .

— זאָלסט מיר אויפהערען, נאָסטאָסיאַ פּיליפּאָוואַ! דו קאָנסט

אויף אַ צדיק פון געדולד אַרויסברענגען, בנאמנות! דו פערגעסט זיך גאָר אויפ'ן קינד. דיר איז אַלץ איינס, צו מען וועט פון איהם מאַכען אַן אַרדענטליכען מענשען אָדער אַ לומפ? און איך לאָז מיר

דעם קאָפּ אָבהאַקען, אז מען וועט פון איהם מאַכען אַ לומפּ, אַ גנב, אַ טויגעניכטס און . . . אַ אײַך ווייס וואָס !
— גרישאַ !

— אײַך בעט דײַך מיט גוטען, נאַסטאַסיאַ : רעג מײַך נײַט אויף !
פון וואַנען נעהמט זײַך בײַ דיר די טײַוועלשע פעהיגקײַט אַלץ איבער-
צושפּאַרען ? „זי איז אזא אונגליקליכע, אזא עלענדע נעב־עד“ . . .
— און מיר זײַנען נײַט עלענד ? קײַן האַרץ האָסט דו נײַט, נאַסטאַסיאַ;
צו וואָס האָט מײַך דער טײַוועל געשלעפּט מיט דיר חתונה צו האָבען !
דיר האָט געפאַסט צו האָבען אַ מאַן אַ תּלױן !

די האַרצלאָזע פּרוי האָט זײַך צוואוויינט, און דער מאַן האָט זי
געבעטען מחילה, האָט זײַך פערענטפערט, אז בלױז אַ נאַר, אַ דומד-
קאָפּ וועט זײַך בעלײדיגען פון אזעלכע עזעלשע זידלערייען ווי זײַנע.
ביסלעכווייז האָט זי זײַך בערוהיגט און האָט אַ פּרעג געטהאָן : — און
וואָס זאָגט טאַלאַנסקי ?

גריגאָרי אַריסטאַרכאָוויטש האָט זײַך וויעדער אָנגעצונדען.

— און פון וואַנען האָט זײַך בײַ דיר גענומען, אז טאַלאַנסקי
איז אזא חכם ? וואָס ער זאָגט ? ער זאָגט אז אַלעס וועט אָבהענגען
פון דעם, ווי דאָס געריכט וועט אַ קוק טהאָן . . . האָסט דו געזעהן
אַ נײַעס ? אזוי ווי אָהן איהם וואָלט מען נײַט ווייסען, אז אַלעס
הענגט אָב דערפון, ווי דאָס געריכט וועט אַ קוק טהאָן. געוויס, וואָס
קימערט דאָס איהם — האָט אַ פּלאַפּעל געטהאָן, אַ פּלאַפּעל געטהאָן,
און ווייטער איז נײַט זײַן זאָך. נײַן, ווען אײַך וואָלט געהאַט אַ דעה,
וואָלט אײַך די דאָזיגע אַלע פּוסטע פּלױדער־רזעק . . .

דאָ האָט נאַסטאַסיאַ פּיליפּאָוונאַ פערמאַכט די טײַהר פון עסס-
צימער, און די ענדע פון געשפּרעך האָט שוין וואַליאַ נײַט געהערט.
ער איז נאָך אָבער לאַנג געלעגען מיט אָפּענע אויגען און האָט אַלץ גע-
זוכט צו פערשטעהן : וואָס איז דאָס פאַר אַ פּרוי, וועלכע וויל איהם
נעהמען און רואינירען.

אויף מאָרגען האָט ער אין דער פּריה גלײַך געוואַרט, ווען די טאַג-
טע וועט איהם פּרעגען, צי וויל ער נײַט געהן צו דער מאַמען ; אָבער
די טאַנטע האָט נײַט געפּרעגט. און אויך דער אָנקעל האָט נײַט גע-
פּרעגט. אַנשטאַט דעם האָבען זיי בײַדע געקוקט אויף וואַליאַ'ן ווי
ער וואָלט געווען געפעהרליך קראַנק און וואָלט דארפּען באַלד שטאַר-

בען, האָבען איהם געלאָשטשעט, האָבען פאַר איהם געבראכט גרוי-
סע ביכער מיט קאָלירטע בילדער. די פרוי איז מעהר ניט געקומען ;
אַבער וואַליאַ'ן האָט זיך אָנגעהויבען דוכטען, אַז זי שפירט איהם
נאָך און היט איהם אָב לעבען די טיהרען, און ווי נאָך ער וועט אַרײַ-
בער דעם שוועל, אַזוי וועט זי איהם אַ כאַפּ טהאָן און וועט איהם
אָוועקטראָגען ערגעץ אין שוואַרצע ווייטע מרחקים, וואו עס דרעהן
זיך און אטהעמען מיט פייער מאַוים'דיגע בראים.

אבענדרצייט, ווען גרינגאַרי אַריסטאָרכאָוויטש פלעגט זיין בע-
שעפטיגט אין זיין קאַבינעט און נאַסטאַסיאַ פיליפּאָוונאַ פלעגט
עפעס שטריקען אָדער פלעגט צולייגען קאָרטען, האָט וואַליאַ געלעזען
זיינע ביכער אין וועלכע די שורות זיינען שוין געווען געדיכטער און
קלענער. אין צימער איז געווען שטיל—שטיל, בלויז דאָס שורשען
פון די איבערגעקעהרטע בלעטער האָט זיך געהערט, און ווילע-ווויז
האָט זיך פון קאַבינעט צוגעטראָגען דאָס באַסאָווע הוסטען פון'ם אָנ-
קעל און דאָס טרוקענע קנאַקען אויפ'ן „שטשאַט". דער לאַמפּ מיט
דעם בלויזען אַבאַזשור האָט געוואָרפען אַ ליכטיגען שיין אויף דער
בונטער סאַמעטענער טיש-דעקע, נאָך די ווינקלען פון הויכען צימער
זיינען געווען פול מיט שטילען געהיימניספולען חשך. דאָרטען אין
די ווינקלען זיינען געשטאַנען בלומען מיט פערשיעדענע מינים בלע-
טער און וואָרצלען, וועלכע עס האָבען זיך אַרויסגעזעהן פון דער ערד
און זיינען געווען עהנליך צו ראַנגלענדע שלאַנגען, און עס האָט
זיך געדוכט, אַז צווישען זיי בעוועגט זיך עפעס אַ גרויסע אַ שוואַרצע.
וואַליאַ האָט געלעזען. פאַר זיינע ווייט-צועפענטע אויגען זיי-
נען דורכגעגאנגען מורא'דיגע, שעהנע און טרויעריגע בילדער, וועל-
כע האָבען ערוועקט רחמנות און ליבע, אַבער אָפטער נאָך גרויס
שרעק. וואַליאַ האָט רחמנות געהאַט אויף דער אַרימינקער רוסאַלקע,
וועלכע האָט אַזוי געליעבט דעם שעהנעם פרייז, אַז זי האָט געאַפּ-
פערט פון זיינטוועגען איהרע שוועסטער אין דעם טיעפען רוהיגען
אַקעאַן ; און דער פרייז האָט ניט געוואוסט פון דער דאָזיגער ליבע,
וואָרום די אַרימע רוסאַלקע נעבעך איז געווען שטום, און דער פרייז
האָט חתונה געהאַט מיט דער פרעהליכער בת-מלכה ; און עס איז
געווען אַ יום טוב, אויפ'ן אַקערענט האָט געשפּיעלט מוזיק, און די
ווענסטער זיינען געווען בעלויכטען, ווען די רוסאַלקע נעבעך האָט

זיך אריינגעוואָרפֿען אין די פינסטערע כוואַליעס אויף טויט. אַרימע, ליכטיקע רוסאַלקעלע, אזא שטילע, אזא טרויעריגע, אזא מילדע ! אָבער אָפּטער זיינען ערשינען פֿאַר וואַליאַ'ן בייזע, מורא'דיגע מענשען-ברואים. אין דער פינסטערער נאַכט זיינען זיי געפֿלויגען ערגעץ מיט זייערע שטעכונגע פֿליגלען, און די לופט האָט געפֿייפֿט איבער זייער קאָפּ און זייערע אויגען האָבען געברענט ווי רויטע קוילען. און דאָרט זיינען זיי ארומגערינגעלט געוואָרען פון אנדערע אזעלכע ברואים, און עס איז פֿאַרגעקומען עפעס געהוימניספֿולעס, שרעק-ליכעס. זייער געלעכטער איז שאַרף און שניידט ווי אַ מעסער ; זייער יאָמער איז לאַנג, קלאַנגעדיג אז ס'איז אַ פחד ; זיי פֿליהען אין דער קרום, ווי אַ פֿלעדער-מוז, און טאַנצען ווילדע, משונה'דיגע טענץ אונטער דער רויטער ליכטיגקייט פון פאקעלען, וועמעס קרומע פייער-גע צונגען זיינען איינגעוויקעלט אין רויטע וואַלקענס פון רויך ; טויטע ווייסע קעפּ מיט שוואַרצע בערד, און מענשליכעס בלוט . . . דאָס אלעס איז אַרויסגעקומען פון איין ווילדער, בייזער, געהוימער גבורה, וועלכע וויל רואינירען דעם מענשען.

די בייזע און געהוימניספֿולע געשפענסטער האָבען אָנגעפֿילט די לופט, האָבען זיך בעהאַלטען צווישען די בלומען, האָבען זיך גע'סוד'עט וועגען עפעס און האָבען אָנגעוויזען מיט זייערע ביינערדיגע פינגער אויף וואַליאַ'ן ; זיי האָבען אַרויסגעקוקט פון פינסטערען ציי-מער אויף איהם, האָבען געקייכט און געקייכעלט לאַכענדיג און האָבען געוואַרט, ווען ער וועט זיך לייגען שלאַפֿען, כדי זיי זאָלען קענען אַרומשוועבען איבער זיין קאָפּ ; זיי האָבען אַריינגעקוקט פון גאָר טען אין די שוואַרצע פענסטער און האָבען יאָמערענדיג געוויינט צו-זאמען מיט'ן וויינר.

און דאָס גאַנצע דאָזיגע בייזע און שרעקליכע האָט אָנגענומען די געשטאַלט פון יענער פרוי, וועלכע איז געקומען נאָך וואַליאַ'. פיע-לע מענשען פלעגען בעזוכען גריגאָרי אַריסטאַרכאָוויטש'עס הויז, פלע-גן קומען און אוועקנעהן, און וואַליאַ האָט קיין מאָל ניט געדיינקט זייערע פנים'ער, אָבער דער פנים פון דער דאָזיגער פרוי האָט גע-לעבט אין זיין זכרון. דאָס איז געווען אזא לאַנגער, מאַגערער, גע-לער פנים ווי ביי אַ טויטען קאָפּ, און האָט געשמייכעלט אזוי כיטרע, מיט אַ פערשטעלטען שמייכעל, פון וועלכען עס שניידען זיך דורך

צוויי טיעפע קנייטשען פון ביידע זייטען מויל. ווען די דאָזיגע פרוי וועט נעהמען וואַליאַ'ן, וועט ער שטארבען.

— הער, — האָט וואַליאַ איין מאָל געזאָגט צו זיין טאטע, אָב־רייסענדיג זיך פון בוך — הער, — האָט ער וויעדערהאַלט מיט זיין געוועהנליכען ערנסטען בליק, וואָס האָט געקוקט גלייך אין די אויגען פון דעם, מיט וועמען ער האָט גערעדט : — הער, איך וועל דיך רופען מאמע און ניט טאטע. דו זאָגסט דאָס נאַרישקייט, אז יענע פרוי איז אַ מאמע. דו ביסט די מאמע, און זי איז ניט.

— פאר וואָס ? — האָט אויפגעפלאמט נאסטאסיא פיליפאָוונא, ווי אַ מיידעלע, וועלכער מען האָט געגעבען אַ קאָמפלימענט. אָבער צוזאמען מיט דער שמחה האָט זיך אין איהר שטימע געהערט אויך אַ מורא פאר וואַליאַ'ן. ער איז געוואָרען אזא זאָנדערבאר, אזא שרעקענדיגער ; האָט מורא געהאַט צו שלאָפען אליין ; ביינאכט פלעגט ער ריידען פון שלאָף און וויינען.

— אזוי. איך קען דיר דאָס ניט געבען צו פערשטעהן. דו גיב בעסער אַ פרעג ביי פאפא. ער איז מיר אויך אַ פאפא און ניט קיין אַנקעל — האָט ענטשיידען געענטפערט דער אינגעל.

— ניין, וואַלעטשקע, זי זאָגט אן אמת : זי איז דיין מאמע. — וואַליאַ האָט אַ טראכט געטהאָן און האָט געענטפערט מיט גרינגאַרי אַריסטארכאָוויטש'ס טאָן.

— איך פערשטעה גאָר ניט פון וואנען נעהמט זיך ביי דיר די דאָזיגע פעהיגקייט איבערצושפארען !

נאסטאסיא פיליפאָוונא האָט זיך צולאכט, אָבער ווען זי האָט זיך געלייגט שלאָפען האָט זי לאנג געשמועסט מיט'ן מאן. דער מאן האָט געווירבעלט ווי אַ טערקישער פייקעל, האָט געזידעלט די פוסטע פלאפלער און די פויגלאַך, און איז דערנאָך צוזאמען מיט דער פרוי געגאנגען זעהן, ווי וואַליאַ שלאָפט. לאנג האָבען זיי געשוויגען און איינגעקוקט זיך אין פנים פון דעם שלאָפענדען אינגעל. דער פלאם פון ליכט האָט זיך געוויגט אין גרינגאַרי אַריסטארכאָוויטש'עם טרייר־סעלדיגע האַנד און דאָס האָט צוגעגעבען אַ פאַנטאַסטישע, טויטליכע שפיעל דעם אינגעל'ס פנים, וואָס איז געווען ווייז ווי די קישעלעך, אויף וועלכע דער דאָזיגער פנים האָט גערוהט. עס האָט אויסגעזעהן אזוי ווי פון די דונקעלע גרויסע לעכער אונטער די ברעמען קוקען אויף

זיי שווארצע אויגען, גלייכע און שטריינגע, זיי פאָרדערען אן ענט-
פער און זיינען מתרה מיט צרות און שלעק, און די ליפען קרימען זיך
מיט אַ משונה'דיגען איראָנישען שמייכל. ווי אין דעם דאָזיגען קינד-
דערשען קאָפּ וואָלט געווען אָבערזיגעלט אַ טונקעלער אָבשיין פון יענע
בייזע און געהיימיניספולע געשעעניסער-ברואים, וועלכע האָבען שטום
געשוועבט איבער איהם.

— וואָליא! — האָט געשעפצט אַ צושראָקענע נאָסטאָסיא פיר-
ליפאָוונא.

דער אינגעל האָט זיך טיעף אָבערזיפצט, האָט זיך אָבער קיין
בעוועג ניט געטהאָן, ווי אן איינגעשמייערטער אין'ס שלאָף פון טויט.
— וואָליא! — וואָליא! — האָט זיך געהערט אויך דער געדיכטער
און ציטעריגער קול פון נאָסטאָסיא'ס מאַן.

וואָליא האָט געעפענט די אויגען, וועלכע זיינען געווען בעשאַ-
טענט פון די געדיכטע ברעמען, האָט אַ פינטעל געטהאָן מיט זיי
איבער דעם שיין פון ליכט און איז אויפגעשפרונגען אויף די קניע,
בלייך און צושראָקען. זיינע נאָקעטע, מאַגערע הענטלעך האָבען זיך
אָזוי ווי אַ פערלענער האַלד-באַנד אַרומגעלייגט אַרום דער רויטער און
פולער האַלז פון נאָסטאָסיא פיליפאָוונא; בעהאַלטענדיג דעם קאָפּ
אויף איהר ברוסט, שטאַרק פערקוועטשענדיג די אויגען, ווי אויס
מורא זיי זאָלען זיך ניט עפענען אַליין אָהן זיין ווילען, האָט ער גע-
שעפצט:

— איך האָב מורא, מאַמע, איך האָב מורא! געה ניט אַוועק!
אַ שלעכטע נאָכט איז עס געווען. ווען וואָליא איז איינגעשלאָפּען
האָט מיט גריגאָרי אַריסטאָרעוויטשען געטראָפּען אַן אָנפאל פון אַסט-
מא. דער הוסט האָט איהם געשטיקט און זיין דיקע ווייסע ברוסט
האָט זיך צוקענדיג אויפגעהויבען און אַראָבגעלאָזען אונטער די אייז-
קאמפרעסען. צו איינדר-פריה ערשט האָט ער זיך בערוהיגט און די
אויסגעמאַטערטע נאָסטאָסיא פיליפאָוונא איז איינגעשלאָפּען מיט
דעם געדאנק, אז איהר מאַן וועט חס חלילה ניט איבערלעבען דאָס
פערלירען פון'ם קינד.

נאָך דעם ווי זיי האָבען געהאַט אַ פאַמיליען-בעראַטהונג איז בע-
שלאָסען געוואָרען, אז וואָליא דארף ווייניגער לעזען און אָפּטער
זעהן זיך מיט אַנדערע קינדער. מען האָט צו איהם אָנגעהויבען פיה-

רען אינגלאַך און מיידלאַך. אָבער וואַליאַ האָט אָנפאנגט נישט ליעב בעקומען די דאָזיגע נאָרישע קינדער, וועלכע רוישען, שרייען און פיהרען זיך אַהן דרך ארץ. זיי האָבען געבראכען בלומען, געריסען ביכער, זיינען געשפרונגען איבער די שטוהלען און האָבען זיך גע-שלאַגען, ווי קליינע אָבערזאָנקעס ווען מען לאָזט זיי אַרויס פון שטייג; און ער, אן ערנסטער און פערטראכטער, האָט געקוקט אויף זיי מיט אונאַנגענעמע איבערראַשונג, פלעגט אַוועק צו נאָסטאַסיאַ פיר ליפּאָוונאַ און זאָנען :

— ווי זיי האָבען מיר דערעסען ! איך וועל בעסער זיצען נע-בען דיר.

— און ווי עס פלעגט קומען אבער האָט ער וויעדער געלעזען. און ווען גריגאָרי אַריסטאַרכאָוויטש פלעגט וועלען מיט גוטען אַוועקנעה-מען פון איהם דעם בוך, בורטשענדיג געגען די טייוועלשע מעשות, וואָס מאַטערען אויס די קינדער, האָט וואַליאַ געשוויעגען און האָט ענטשיידען צוגעדריקט דעם בוך צו זיך. דער זעלבסטגעדריינטער ערציהער איז אין פערלעגענהייט אָכגעטראָטען און האָט זיך געביי-זערט, מאַכענדיג פאָרווירפּע דער פרוי :

— אַט דאָס דאָזיגע רופט מען ערציהונג ! ניין, נאָסטאַסיאַ, איך זעה, אַז פאַר דיר פאַסט צו בעשעפטיגען זיך מיט קעצעלאַך, און נישט קינדער ערציהען. האָסט איהם אַזוי צולאָזען געמאַכט, אַז מען קאָן אפילו דעם בוך פון איהם גאָר נישט צונעהמען. נישטאָ וואָס צו ריי-דען — אַ שעהנע לעהרערקע !

איין אין-דער-פריה, ווען וואַליאַ איז געזעסען מיט נאָסטאַסיאַ פיליפּאָוונאַ און געגעסען פרישטיק, איז אין עס-צימער אַריינגעלאָ-פען מיט אימפעט גריגאָרי אַריסטאַרכאָוויטש. זיין הוט אַראָבגעפאַה-רען אויפ'ן פאַטילניצע, דער פנים בעגאָסען מיט שווייס ; און אוי-דער ער איז נאָך אַריינגעלאָפען אין טיהר האָט ער מיט שמחה גע-שריען :

— אָכגעזאָגט ! דאָס געריכט האָט אָכגעזאָגט ! די בריליאַנטענע אוירינגלאַך אין נאָסטאַסיאַ פיליפּאָוונאַ'ס אַווערען האָבען זיך צופינקעלט און דער מעסער האָט אַ קלונג געטהאָן אויפ'ן טעלער.

— זאָגסט דו אַן אמת ? — האָט זי אַ פרעג געטהאָן, קוים כאַ-

פענדיג דעם אטעהם. גריגארי אריסטארכאווויטש האָט געמאכט אן ערנסטען פנים, כדי מען זאָל זעהן אז ער זאָגט דעם אמת, האָט זיך אָבער באלד פערגעסען וועגען זיין אבזיכט, און זיין פנים האָט זיך בעדעקט מיט א גאנצען נעץ פון פרעהליכע קנייטשען. דערנאָך האָט ער זיך ווייטער געכאפט, אז ער דארף האָבען א סאָלדען אויסזעהן, ווי עס פאסט פאר דער מעלדונג פון אזעלכע וויכטיגע נייעס, האָט ער זיך אָנגעוואָלקענט, האָט צוגערוקט א שטוהל צום טיש, האָט אויפ'ן שטוהל אוועקגעלייגט זיין הוט און, זעהענדיג, אז דער פלאטין איז מיט עפעס פערנומען, האָט ער גענומען אצווייטען שטוהל. ווען ער האָט זיך אוועקגעזעצט, האָט ער שטריינג א קוק געטהאָן אויף נאסטאסיא פיליפאָווא, דערנאָך אויף וואַליאַ'ן, האָט א וואונק גע- טהאָן צו וואַליאַ'ן אויף זיין פרוי, און בלויז נאָך דער דאָזיגער בריי- טער הקדמה האָט ער אָנגעהויבען ערקלעהרען :

— איך האָב תמיד געזאָגט אז טאלאָנסקי איז אזא חכם, וועלכען דו וועסט אפילו מיט א ציג ניט אריבעריאָגען. ניין נאסטאסיא פיליפאָווא, בעסער הויב גאָר נישט אָן, וועסט איהם ניט איבער- יאָגען.

— הייסט עס אן אמת ?

אייביג ביסט דו מיט דיין צווייפעל. האָט מען דאָך דיר געזאָגט : דאָס געריכט ענטשיידעט אַקומאָווא'ס פאָרדערונג אָבערזאָגען. בריה'ש- דיג, אה, ברודעריל — האָט ער זיך א ווענד געטהאָן צו וואַליאַ'ן און האָט דערנאָך צוגעלייגט מיט א שטריינג אַפיציעלען טאָן, שטארק אונטערשטרייכענדיג די ווערטער : — און די הוצאות פאר'ן משפט אַרויפצולייגען אויף איהר.

— וועט מיך די דאָזיגע פרוי ניט צונעהמען ?

— שטות, ברודער'ל ! אַך, איך האָב זיך גאָר פערגעסען : איך האָב דיר ביכער געבראכט !

גריגארי אריסטארכאווויטש האָט זיך א וואָרף געטהאָן אין פאָ- דער-צימער, אָבער נאסטאסיא'ס פיליפאָווא'ס געשריי האָט איהם אָבערשטעלט : וואַליאַ האָט אין אונמאכט אָבערזאָרפען זיין בלייב- געוואָרענעם קאָפּ צום ווענטעל פון שטוהל. . . .

עס איז אָנגעקומען א גליקליכע צייט. ווי א געפעהרליכער קראנ-

קער וואָס האָט זיך איינגעפונען אין דעם הויז, וואָלט צוריק פאָל-
שטענדיג געזונד ווערען, און אלע האָבען אָנגעהויבען פריי און לייכט
צו אטהמען. וואָליא האָט געענדיגט צו האָבען אַ שייכות מיט די
מעשות פון ישרים און רוחות, און ווען עס פלעגט צו איהם אָנקומען
די קליינע אָבעזיאנקעס, איז ער צווישען זיי געווען דער גרעסטער
שטיפערשער ערפינדער. אָבער אין די סאַמע פאנטאַסטישע שפיר
לערייען האָט ער אַריינגעטראָגען זיין געוועהנליכע ערנסטקייט און
גרינדליכקייט; און ווען עס איז אוועק אַ שפיעל אין אינדיאנער,
האָט ער גערעכענט פאר נויטהיג, אז ער מוז זיך אויסטהאָן אַ נאָ-
קעטער און פון קאָפּ ביז די פיס אויסשמירען זיך מיט פאַרב.

אזוי ווי דאָס שפיעל האָט אָנגענומען אַן ערנסטען כאַראַקטער,
האָט גרינאָרי אַריסטאָרכאָוויטש גערעכענט, אז ער אַליין מעג נעה-
מען דעריין אַ שטאַרקען אַנטהייל. אַלס אַ בער האָט ער ניט געוויזען
קיין זעהר גרויסע פעהיגקייטען, אָבער דערפאַר האָט ער געהאַט זעהר
גרויסע מעלות אין דער ראָלע פון אַ אינדיאנישען עלעפאַנט. און ווען
וואָליא איז שווייגענדיג און שטרינג, ווי אַ וואַהרער זוהן פון דער
געטין קאַליאַ, געזעסען ביים טאַטען אויפ'ן פלייצע און האָט גע-
קלאַפט מיט'ן האַמערעל אויף זיין ראָזיגען פליך, האָט ער ווירקליך
דערמאָהנט מיט זיך אַ קליינעם אַריענטאַלישען פרינצעל, וועלכער
הערשט דעספאָטיש איבער מענשען און חיות.

טאַלאַנסקי האָט געפרובירט געבען גרינאָרי אַריסטאָרכאָוויטשען
אַנצוהערענעם וועגען דער סודעבנע פאַלאַטא, וועלכע קאָן פיעלייכט
ניט איינשטימען מיט דער ענטשיידונג פון געריכט. אָבער יענער
האָט ניט פערשטאַנען און האָט איבערהויפט ניט געקאָנט בעגרייפֿען,
ווי דריי ריכטער פון איין געריכט קאָנען ניט איינפערשטאַנדען זיין
מיט אַן ענטשיידונג, וואָס איז אַרויסגעגעבען געוואָרען דאָך אויף
פון דריי ריכטער, און די געזעצע זיינען דאָך דיזעלביגע אי דאָ, אי
דאָרט. ווען דער אַדוואָקאַט האָט אָבער אָנגעהויבען אַריינ'טענה'ן,
האָט גרינאָרי אַריסטאָרכאָוויטש אָנגעהויבען בייז צו ווערען און האָט
אַרויסגערוקט אַלס דעם שטאַרקסטען בעווייז געגען טאַלאַנסקין גופא
אזא אַרגומענט:

— איהר אַליין וועט דאָך אויף זיין אין פאַלאַטא, ווי איהר
זייט געווען אין געריכט? היינט וואָס איז דאָ פאַרהאן וועגען יאָס

צו ריידען, פערשטעה איך ניט. נאסטאסיא, וואָלסט דו ווייניגס-טענס געזאָגט איהם, אז ער מעג זיך שעהמען.

טאלאָנסקי האָט געשמייכעלט, און נאסטאסיא פיליפאָווא האָט איהם געמאַכט ווייכע פאָרווירפע פאר וואָס ער צווייפעלט אומזיסט. צייטענווייז פלעגט מען אויך ריידען וועגען יענער פרוי, אויף וועל-כער מען האָט אַרויפגעוואָרפען די הוצאות פאר'ן משפט, און יעדען מאָל ווען מען האָט וועגען איהר גערעדט האָט מען צו איהר צוגעלייגט דעם אָנרוף „אַרימקע“.

זינט די דאָזיגע פרוי האָט פערלאָרען די מאַכט אַוועקצונעהמען וואַליאַן צו זיך, האָט זי פערלאָהרען אין זיינע אויגען יענע געהיימ-ניספולע שרעקליכע כישוף-גבורה, וועלכע האָט געבראַכט אזא פחד אויף איהם און האָט צוקרימט זיין מאָגערען פנים. וואַליאַ האָט איצט אָנגעהויבען טראַכטען וועגען איהר דאָסזעלביגע, וואָס וועגען אַנ-דערע מענשען. ער האָט אָפט געהערט ווי מען רעדט, אז זי איז אן אונגליקליכע, און ער האָט ניט געקאָנט פערשטעהן פאר וואָס. אָבער איהר בלייבער פנים, פון וועלכען מען האָט אויסגעזויגען דאָס גאַנצע בלוט, האָט זיך פאָרגעשטעלט איצט פאר וואַליאַן אַלס אַ נאטירלי-כער, איינפאכער און נאָהענטער פנים.

די „אַרימע פרוי“, ווי מען האָט זי גערופען, האָט איהם אָנ-געהויבען צו אינטערעסירען און ווען ער האָט זיך דערמאָהנט וועגען אַנדערע אַרימע פרויען, וועגען וועלכע איהם איז אויסגעקומען צו לעזען, האָט זיך ערוועקט אין איהם אַ געפיהל פון רחמנות צו איהר און אַ ווייכע צערטליכקייט. איהם האָט זיך פאָרגעשטעלט, אז זי זיצט מסתמא אַליין אין עפעס אַ פינסטערען צימער, האָט מורא און וויינט אַלץ, וויינט אַלץ, ווי זי האָט געוויינט דעמאָלט. איהם פער-דריסט פאר וואָס ער האָט איהר דאן אַזוי שלעכט דערצעהלט די מעשה וועגען פרינץ באָבא.

... ס'האָט זיך אַרויסגעשטעלט, אז דריי ריכטער קאָנען זיין ניט איינפערשטאַנדען מיט דער ענטשיידונג פון אַנדערע דריי, אויך אַזעלכע ריכטער: די פאַלאטא האָט געענדערט די ענטשיידונג פון אַקרוזשנאָי סוד, און עס איז אַרויסגעגעבען געוואָרען דער ארטעהייל, אז דאָס קינד בעלאַנגט צו זיין לייבליכע מוטער. מען האָט דערלאַנגט אין סענאַט, אָבער דער סענאַט האָט ניט אָנגענומען די קאסאַציע...

ווען די דאָזיגע פרוי איז געקומען צו צונעהמען וואַליאַן, איז גרינגאָרי אַריסטאָרכאָוויטש ניט געווען אין דער היים; ער איז געלעגען ביי טאַלאַנסקין אין הויז, אין שלאָף-צימער, און בלויז זיין ראָזער פליך האָט זיך אָבגעטהיילט פון דעם ווייסען ים מיט קישענס. נאָסטאַסיא פיליפּאָוונאַ איז ניט אַרויס פון איהר צימער, און די דיענסט-מיידעל האָט פון דאָרט אַרויסגעפיהרט וואַליאַן אן אָנגעד-קליידעטען פאַר'ן וועג. אויף איהם איז געווען א פוטערנער מאַנטעלע און הויכע קאַלאַשען אין וועלכע ער האָט קוים געקאָנט הויבען די פיס. פון אונטער דער שעפּסענער היטעלע האָט אַרויסגעקוקט דער בלייכער פנים מיט דעם גלייכען און ערנסטען בליק. אונטער'ן פאַכווע האָט וואַליאַ געהאַלטען א בוך, אין וועלכען עס האָט זיך דערצעהלט די געשיכטע וועגען דער אַרימער רוסאַלקעלע.

די הויכע ביינערדיגע פרוי האָט בעהאַלטען איהר פנים אין דעם טוכענעם אָבגעניצטעוועטען מאַנטעל און האָט געכליפּעט.

— ווי דו ביסט אויסגעוואקסען וואַליעטשקע! גאָר דיך ניט צו דערקענען — האָט זי געפרופט מאַכען שפּאַס; אָבער וואַליאַ האָט פערריכט זיין אַראָבגערוקטע היטעלע און האָט געקוקט, גאָר ניט ווי זיין געוואָנהייט איז געווען, ניט אין די אויגען פון יענער, וועלכע איז פון איצט אָן געוואָרען זיין מוטער, נאָר אויף איהר מויל. איהר מויל איז געווען גרויס, אָבער מיט שעהנע, קליינע צייהנער; די צוויי קנייטשען פון ביידע זייטען מויל זיינען געבליבען אויף דעם זעלבען פלאַטץ, וואו וואַליאַ האָט זיי אויך פריהער געזעהן, אָבער זיי זיינען געוואָרען טיעפער.

— ביסט דו אויף מיר ניט בייז? — האָט געפרעגט די מאַמע. אָבער וואַליאַ האָט ניט ענטפערענדיג אויף דער פראגע, א זאָג געטהאָן:

— נו, לאָמיר שוין געהן.

— וואַליעטשקע! — האָט זיך צוגעטראָגען א יאָמערדיגער געד-שריי פון נאָסטאַסיא פיליפּאָוונאַ'ס צימער. זי האָט זיך געוויזען אויפ'ן שוועל מיט פערשוואַלענע אויגען פון טרעהרען און, א פאַטש-טהאָנדיג מיט די הענד, האָט זי זיך א וואָרף געטהאָן צום אינגעל, האָט זיך א שטעל געטהאָן אויף די קניע און איז ווי פערשטאָרבען, ארויפלייג גענדיג איהר קאָפּ אויף זיינע אַקסלען. — בלויז די בריליאַנטענע

אויררינגען האָבען זיך שטארק געטרייסעלט פינקלענדיג אין איהרע אויערען.

— קום לאָמיר געהן, וואַליאַ — האָט אַ זאָג געטהאָן די הויכע פרוי, נעהמענדיג איהם פאר דער האַנד — דאָ איז פאר אונז קיין פלאטץ ניט צווישען מענשען, וועלכע האָבען פעראורזאכט דיין מאַמען אַזעלכע יסורים . . . אַזעלכע פייניגונגען !

אין איהר טרוקענער שטימע האָט געקלונגען האַס, און איהר האָט זיך געוואָלט אַ שטויס טהאָן מיט'ן פוס די פרוי, וואָס איז געשטאַנען אויף די קניע.

— אוי, איהר מענשען אָהן הערצער ! האָבען געוואָלט אָבנעהערען מען דעם לעצטען קינד ! . . . — האָט זי ארויסגערעדט מיט אַ בייזען שעפצען און האָט אַ ריס געטהאָן וואַליאַ'ן פאר דער האַנד : — קום ! זאָלסט נאָר ניט זיין, ווי דיין טאַטע, וועלכער האָט מיך אוועקגעוואָרפען.

— זעהט איהם צו ! — האָט געזאָגט נאָסטאַסיאַ פיליפּאָוואַ. דאָס שליסט'ל פון איזוואָזטשיק האָט אָהן רויש אוועקגעפיהרט וואַליאַ'ן פון'ם שטילען הויז, מיט די וואונדערליכע בלומען, מיט דער געהיימניספולער וועלט פון מערכען, וועלכער איז ווייט און טיעף ווי דער ים ; האָט איהם אוועקגעפיהרט פון'ם הויז מיט די דונקעלע פענסטער, אין די שוויכען פון וועלכע עס האָבען צערטליך געקלעטערט צווייגען פון בויםער. דאָס הויז איז באַלד פערשוואונדען געוואָרען אין דער מאַססע אנדערע הייזער, וועלכע זיינען עהנליך איינע נע צו די אנדערע, ווי בוכשטאַבען אין אַ שורה, און איז אויף אייביג פערשוואונדען פאר וואַליאַ'ן. איהם האָט זיך געדוכט אז זיי שווימען איבער אַ טייך, די ברעגען פון וועלכען בעשטעהן פון דער לייכטענער דער ליניע פון לאַנטערנעס, וועלכע זיינען אזוי נאָהענט איינע צו די אנדערע, אזוי ווי קארעלען אויף דעם זעלבען שנירעל, אָבער ווען זיי זיינען צוגעפאָהרען נעהענטער, האָבען זיך די קארעלען צושאַטען און צווישען זיי איז געווען פינסטער, נאָר פון הינטען האָבען זיי זיך צונויפגעגאָסען אין איין לייכטענדער שורה. און דאן האָט וואַליאַ געמיינט, אז דאָס אַלעס איז אַ מעשה : ער אַליין, די הויכע פרוי, וועלכע דריקט איהם צו זיך מיט איהרע ביינערדיגע האַנד, און אַלעס אַרום.

די האַנד, אין וועלכער ער האָט געהאַלטען דעם בוך, איז פער-
פרוירען געוואָרען, ער האָט אָבער ניט געוואָלט בעטען די מוטער, אז
זי זאָל נעהמען דעם בוך.

אין דעם קליינינקען צימער, וואוהין מען האָט וואַליאַ'ן גע-
בראַכט צופיהרען, איז געווען שמוציג און הייס. אין אַ ווינקעל,
אנטקעגען דער גרויסער בעט, איז געשטאַנען אַ קליינע בעטעלע, אזא
אין אַ וועלכער וואַליאַ איז שוין לאַנג ניט געשלאָפּען.

— פערפרוירען געוואָרען! נו, ווארט, גלייך וועלען מיר
טרינקען טהעע. ווי רויט די הענד זיינען ביי דיר געוואָרען! נו,
איצט ביסט דו מיט דער מאַמע. פרעהט עס דיך? — האָט געפרעגט
די מוטער מיט יענעם געצוואונגענעם שמיכעל, ווי פון אַ מענשען,
וועלכען מען האָט דאָס גאַנצע לעבען געצוואונגען צו לאַכען אונטער
די קלעפּ פון אַ שטעקען.

מורא'האָבענדיג פאַר זיין אייגענע גלייכקייט, האָט וואַליאַ אונ-
ענטשלאָסען געענטפערט:

— ניין.

— ניין? און איך האָב דאָך דיר געקויפט שפּילצייג. אַט גיב אַ

קוק אויפ'ן פענסטער.

וואַליאַ איז צוגעגאנגען צום פענסטער און האָט אָנגעהויבען בע-
קוקען די צאצקעס. דאָס זיינען געווען פאַפירענע פערדלעך אויף
גלייכע דיקע פיס, אַ מענשעלע מיט אַ רויטען קאפּעלוש, מיט אַ
נאַרישער צורה און דיניקע בלייענע סאַלדאטיקלעך, וועלכע האָבען
אויפגעהויבען איין פוס און זיינען אויף אייביג פערשטאַרבען אין דער
דאָ'יגער פּאָזע. וואַליאַ האָט זיך שוין לאַנג ניט געשפּיעלט מיט צאצ-
קעס און האָט זיי ניט געליעכט, אָבער אויס העפליכקייט האָט ער
דאָס ניט אַרויסגעוויזען פאַר דער מוטער.

— יא, גוטע צאצקעס.

אָבער זי האָט בעמערקט דעם בליק, וואָס וואַליאַ האָט געוואָר-
פּען אויפ'ן פענסטער, און האָט געזאָגט ווידער מיט דעם זעלביגען
אונאַנגענעמען שמיכעל, וועלענדיג איהם פּערגיטיגען:

— איך האָב ניט געוואוסט, מיין טייעלע, וואָס דו לייעסט.

און די צאצקעס האָב איך שוין געקויפט אזוי לאַנג צוריק.
וואַליאַ האָט געשוויגען, ניט וויסענדיג, וואָס צו ענטפערען.

— איך בין דאך אן עלענדע, וואלעטשקע, איינע אליין אין דער גאנצונגער וועלט, איך האב דאך ניט אפילו מיט וועמען אן עצה צו האלטען זיך. איך האב געמיינט, אז זיי וועלען דיר געפערלעך זיין.

וואליא האט געשוויגען. פלוצלונג האט זיך דער פנים פון דער פרוי אויסגעצויגען, טרעהרען האבען שנעל־שנעל אָנגעהויבען טריפען איינע נאך די אנדערע, און, ווי זי וואלט פערלירען די ערד אונטער זיך, האט זי א פאל געטהאן אויפ'ן בעט, וועלכע האט טרויעריג א סקריפע געטהאן אונטער איהר קערפער. פון אונטער איהר קלייד האט זיך ארויסגעשטעלט א פוס אין א גרויסען אלטען שוך מיט געל־געווארענע לאסטן און לאנגע אויערלאך. צודריקענדיג איהר האנד צו דער ברוסט, מיט דער צווייטער דריקענדיג די שלייפען, האט די פרוי געקוקט ערגעץ דורך דער וואנד מיט איהרע בלייכע, אַבבלאַקירטע אויגען, און האט געשעפעצט :

— זיי געפעלען איהם ניט ! . . . זיי געפעלען איהם ניט ! . . . וואליא איז מיט ענטשלאסענהייט צוגעגאנגען צום בעט, האט ארויפגעלייגט זיין קליינע הענטעל אויף דער מוטערס גרויסען מאָגע־רען קאָפּ און האט געזאָגט מיט יענער ערנסטער גרינדליכקייט, מיט וועלכער עס האבען זיך אויסגעצייכענט די רייד פון'ם דאָזיגען אינגעל :

— וויין ניט, מאַמע ! איך וועל דיך זעהר ליעב האָבען. מיט צאצקעס שפיעלען זיך ווילט זיך מיר ניט, אָבער איך וועל דיך זעהר ליעב האָבען. ווילסט, וועל איך דיר לעזען וועגען דער אַרימער רוסאַלעלע ? . . .

ח ש ד

I.

געוועהנליך פלעגט פאסירען, אז וואָס ער פלעגט ניט טהאָן
פלעגט איהם געלינגען; נור אין די לעצטע דריי טעג האָבען זיך די
אומשטענדען אַ קעהר געטהאָן זעהר אונגינסטיג, זאָגאר פיינדליך.
ווי אַ מענש, וועמעס גאנצער ניט־לאנגער לעבען איז געווען עהנליך
צו אַ מורא'דיג געפעהרליכע, שרעקליך צורייצטע שפּיעל, האָט ער
שוין געוואוסט די פלוצלונגע ענדערונגען פון גליק און האָט זיך גע-
קענט רעכענען מיט זיי — אין קאָן איז געשטאנען דאָס לעבען גופא,
זיין אייגענעם און פרעמדעס, און דאָס אליין האָט איהם שוין אויס-
געלעהרנט צו זיין אויפמערקזאם, פלינק באנעהמען און קאלט, פעסט
בארעכענען.

עס איז אויסגעקומען אויך איצט אויסצודרעהען זיך עפעס אַ
צופעליגע קלייניגקייט, איינער פון יענע צופעלע, וועלכע מען קאָן
ניט פאָראויסזעהען האָט ארויפגעפיהרט די פאָליציי אויף זיין סליאר;
און אַט שוין צוויי מעת־לעת ווי נאָך איהם, דעם בעוואוסטען טעררא-
ריסט און באַמבעניוואַרפער, הערען ניט אויף נאָכצוואַגען זיך שפּיאַ-
נען, אריינטרייבענדיג איהם אלץ אין אַן ענגערען, געשלאָסענעם
קרייז. איינע נאָך דער אנדערער האָט מען פון איהם אָבגעשניטען די
קאָנספּיראטיווע קוואַרטירען, וואו ער וואָלט זיך געקאָנט בעהאַלטען.
עס זיינען נאָך געבליבען פריי פאר איהם בלויז עטליכע גאסען, בול-
ווארען און רעסטאָראַנען, אָבער איבער דער שרעקליכער מיעדקייט
פון צוויי מעת־לעת ניט שלאָפען און איבער דער שטענדיגער אנ-
שטריינגונג צו זיין העכסט אויפמערקזאם, איז ער געווען אויף דאָסי
ניי אין סכנות; ער האָט געקאָנט איינשלאָפען אויף אַ באַנק ערגעץ
אין בולוואַר אָדער אויף אַן איזוואַזשיסקס דראַשקע און זעהר אויף אַ

מיאוסען אופן אריינפאלען צו דער פאליציי אין די הענד, ווי א שיכור.
דאָס איז געווען דינסטאג. און דאָנערשטאג, אין איין טאָג אַרום,
האָט געמוזט אויסגעפיהרט ווערן אַ גרויסע טערראריסטישע טהאַט.
מיט דער פערפערטיגונג צום מאָרד איז זייער גאנצע, ניט קיין גרויסע
אָרגאניזאציע, געווען פערנומען אַ מיטל פון אַ לאנגע צייט, און
דער „כבוד" צו ווארפען די דאָזיגע לעצטע, ענטישערדענע באַמבע איז
אנפערטרויט געוואָרען דוקא איהם. עס איז געווען נויטהווענדיג צו
האַלטען זיך פּעסט אום יעדען פרייז.

און אַט דעמאָלט, אין אָקטאָבער-ראבענד, שטעהענדיג אויף
דעם פלאץ, וואו עס קרייצען זיך איבער צוויי גרויסע גאסען, האָט
ער בעשלאָסען צו פאָהרען אין אַן עפענטליך הויז, אין . . . עס
געסעל. ער וואָלט שוין לאנג געפרופט בענוצען זיך מיט דעם דאָזיגען
מיטעל, וועלכער איז אפילו ניט גאָר זיכער, ווען עס וואָלט ניט גע-
ווען דערביי אַן אומשטאַנד, וואָס מאכט אזא טריט שווער: ער איז
אַלט געווען זעקס און צוואַנציג יאָהר און איז נאָך געווען ריין, אונ-
בעריהרט, האָט לחלוטין ניט געוואוסט פון קיין פרויענציער אַלס
פּרוי און האָט קיין מאָהל ניט בעזוכט קיין עפענטליך הויז. אַמאָהל,
אין זיינע יונגערע יאָהרען, איז איהם אויסגעקומען צו פיהרען אַ
שווערען קאַמפּף געגען זיין ברויזענדער תאווה, אָבער די שטענדיגע
צוריקהאַלטונג איז מיט דער צייט געוואָרען אַ געוואָנהייט און אין
איהם האָט זיך אויסגעאַרבייט לחלוטין אַ גלייכגילטיגקייט צו פרויען.
און איצט, ווען ער איז אוועקגעשטעלט געוואָרען אין אזא לאַגע, גע-
צוואויגען צו זיין נאָהענט לעבען אַ פּרוי, וואָס באשעפטיגט זיך מיט
ליעבע אַלס אַ פּרנסה, זעהען זי נאָך פיעלייכט אַ נאָקעטע — האָט ער
געפיהלט אַ גאנצע רייהע פון פערשיעדענע אונבעקוועמליכקייטען. ער
האָט בעשלאָסען, אז אין דעם ערגסטען פאל, אויב דאָס וועט זיך
ווייזען פאר אונפערמיידליך, וועט ער זיך צונויפקומען מיט אַ פּראָ-
סטיטוטקע, ווארום איצט האָט דאָך דאָס בשר-זרם'יגע שוין לאנג
אין איהם ניט געברויזט, און מען דארף מאַכען אזא וויכטיגען און
אונגעהייערען שריט — וואָס פאר אַ ראָלע קאָן דעריין שפיעלען זיין
אונבעריהרטקייט און דער קאַמפּף צו בלייבען ריין.

יעדענפאלס איז דאָס געווען אונאנגענעהם, ווי עס איז אַמאָל
אונאנגענעהם אַן עקעלאפטע קלייניגקייט, וועלכע מען מוז דורכמאַ-

כען. עס האָט אמאָל מיט איהם געטראַפּען, אז ער האָט געדארפֿט אויספיהרען אַ טערראָריסטישע טהאַט און ער איז געווען אוועקגע- שטעלט אלס זאפּאסנער מיט זיין באַמבע; ער האָט דעמאָלט געזעהען אַ דער'הרג'עטען פּערד מיט אַ צוריסענעם הינטערטהייל און אַרויס- געפאלענע געדערס; און די דאָזיגע שמוציגע, אבשטויסענדע, אינ- נויטיג-אונפערמיידליכע קלייניגקייט האָט אויף איהם געמאַכט אַן אונאנגענעהמערע ווירקונג אלס דער טויט פון זיין חבר, וועלכער איז צוריסען פון דער געוואָרפֿענער באַמבע. און ער האָט זיך אייניגער- מאַסען רוהיגעהייט, אָהן פחד און זאָגאר מיט שמחה פאָרגעשטעלט יענעם דאָנערשטאג, ווען אויף איהם וועט אויסקומען מסתמא צו שטארבען — און אויף וויפּיעל וויכטיג די דאָזיגע פאָרשטעלונג איז געווען, אויף אזוי פּיעל אונווירדיג האָט זיך איהם פאָרגעשטעלט דער אומשטאַנד, וואָס ער וועט מוזען אַ נאכט פערבריינגען מיט אַ פּראָסטיטוטקע, מיט אַ פרויענצימער, וואָס בעשעפּטיגט זיך מיט ליעבע אלס פּרנסה — עפעס געמיינעס, שמוציגעס, כאאטישעס, וואָס האָט קיין זינען נישט.

אַבער ער האָט קיין אנדער ברירה נישט געהאַט. און ער איז געווען אזוי אויסגעמאטערט, אז ער האָט זיך געשאַקעלט פון מיעדקייט.

II.

עס איז נאָך געווען גאנץ פריה, אַ זייגער צעהן, ווען ער איז אַהין צוגעפאָהרען, נור דער גרויסער, ווייסער זאל מיט די געגילטע שטוהלען און שפּיגלען איז שוין געווען צוגעגרייט אויפצוגעהמען געסט און אלע לאַמפּען זיינען שוין געווען אָנגעצונדען. נעכען דער געעפֿענטער פּיאנאָ איז שוין געזעסען דער פּיאניסט, אַ יונגער, זעהר אנשטענדיג אויסזעהנדער מענש אין אַ שווארצען ראָק — דאָס איז געווען איינע פון די טהייערע הייזער — און דער פּיאניסט האָט גע- רויכערט, פאָרזיכטיג אַראַבטרייסלענדיג דעם אש פון פּאפּיראַס, כדי נישט צו פערשמוצען די קליידער, און האָט צונומען די נאָטען. אין אַ ווינקעל, נאָהענט צום האַלבדונקעלען גאסט-צימער זיינען אויף דריי שטוהלען אין דער רייע געזעסען דריי מיידלעך און האָבען שטיל גערעדט צווישען זיך.

ווען ער איז מיט דער בעל־הבית'טע אריינגעקומען האָבען זיך צוויי פון די מיידלעך אויפגעהויבען און די דריטע איז געבליבען זייער צען; יענע, וועלכע זיינען אויפגעשטאנען, זיינען געווען שטארק אויסגעבלויזט, און די, וואָס איז געבליבען זיצען, איז געווען אָנגעטהאָן אין אַ שוואַרצע, אין גאנצען געשלאָסענע קלייד. און יענע צוויי האָבען אויף איהם געקוקט גלייך, גלייכגילטיג, מיער און פּרעך; די איינע האָט זיך אָבער אָנגעקעהרט. איהר פראפיל האָט אויסגעזעהען אזוי איינפאך און רוהיג, ווי יעדעס אנשטענדיג מיידלעך, זייענדיג פערטראכט. קענטיג געווען, אז זי האָט עס געהאלטען אין דערצעהלען עפעס פאר איהרע חברות, און זי זיצט איצט און קלעהרט וועגען איהר ערצעהלונג, וועלכע זי זעצט פאָרט שטור מערהייט ביי זיך אין די געדאנקען. אַלס אַ שווייגענדע און פערטראכטע, אַלס אַזא, וואָס האָט אויף איהם ניט געקוקט און אַלס אַזא וואָס האָט אויסגעזעהען ווי אַן אנשטענדיג מיידלעך, האָט ער זי אויסגעקליבען.

ער האָט נאָך קיין מאָל קיין עפענטליך הויז ניט בעזוכט אויף זיין לעבען, און ער האָט ניט געוואוסט, אז אין יעדען גוט־איינגעאָרדענטען הייזעל איז פאראן איינע אָדער צוויי אַזעלכע מיידלעך, וועלכע כע זיינען אָנגעטהאָן אין שוואַרץ, ווי נאָנעס אָדער יונגע אלמנות. זייער פנים איז בלייך, ניט געפארבט און ערענסט. זייער מלאכה איז צו מאַכען דעם איינדרוק פון אנשטענדיגע אויף די, וועלכע זוכען אַזעלכע. ווען זיי קומען אָבער אַריין מיט מאַנסלייט אין שלאָפ־צימער און שיכור'ען זיך אָן, ווערן זיי ווי אַלע פּראָסטיטוטקעס, און אַמאָל נאָך ערגער: מאַכען אָפט סקאנדאלען, ברעכען געשיר, און טאַנצען נאָקעטערהייט אַריין אין זאל און שלאָגען די געסט אפילו. דאָס זיינען יענער מין פערקויפטע פרויען, אין וועלכע שיכור'ע סטודענטען פערליבען זיך און מוסר'ען זיי אָנצופאנגען אַן אנשטענדיג לעבען.

ער האָט אָבער דערפון ניט געוואוסט. און ווען זי האָט זיך אויפגעהויבען, אזוי ווי ניט ווילענדיג און בייז, האָט איהם אָנגעקוקט מיט אונצופריעדענהייט, מיט אונטערגעשטריכענע אויגען און האָט בעזונדער שאַרף אַ בלאַנק געטהאָן מיט איהר מאַטען, בלייכע פנים, האָט ער ווידער אַ טראכט געטהאָן: „ווי אנשטענדיג זי איז

עס, אייגענטליך! — און איהם איז געוואָרען לייכטער. ער האָט אָבער געמוזט פאָרטועצען זיין אויביגע, געצוואונגענע פארשטעלט־קייט, וועלכע האָט געמאכט זיין לעבען צווייזייטיג, ווי אויף דער ביהנע — ער האָט זיך בריה'שדיג א דרעה געטהאָן פון די שפיצפֿינגער אויפ'ן קנאפעל, האָט א קנאק געטהאָן מיט די פינגער און האָט צו איהר א זאָג געטהאָן מיט א טאָן פון א געניטען שאלטאָך :
צו איהר א זאָג געטהאָן מיט א טאָן פון א געניטען שאַרלאַטאן :
דאָ דיין נעסטעלע ?

— גלייך ? — האָט זיך פֿערוואונדערט דאָס מיידעל, אויפֿ־הויבענדיג איהרע ברעמען.

ער האָט זיך שפּאַסשאַפט צולאכט, אויסשטעלענדיג א רייהע גלייכע, פֿעסטע צייהן און ווערענדיג שטאַרק רויט האָט ער גע־ענטפֿערט.

— געוויס, צו וואָס זאָלען מיר פֿערלירען די שעצבאַרע צייט ?

— דאָ וועט זיין מוזיק, מיר וועלען טאַנצען.

— נו, וואָס פֿאַר א באַטרעף האָט טאַנצען, מיין פֿראכט ? א פֿוסטע פֿאַרדרעהעניש, אַליין זיך פֿאַר'ן עק כאַפֿען, און די מוזיק וועלען מיר דאָך פֿון דאָרט קאָנען הערען, מיין איך.
זי האָט אויף איהם שמיכלענדיג א קוק געטהאָן.
— אַביסעל הערט זיך.

ער האָט איהר אָנגעהויבען געפֿעלען צו זיין. א ברייטער, גרויס־בייניגער פנים איז ביי איהם געווען און ריין ראזירט. זיינע באַקען און א שמאָלערפֿאַס אויף זיינע דייטליך אָנגעצייכענטע ליפֿען זיינען געווען בלויליך, ווי עס איז ביי אַלע שוואַרצהאַריגען, ווען זיי זיינען ראזירט. זיינע דונקעלע אויגען זיינען געווען שעהן, הגם עטוואָס אונבעוועגליכעס איז געווען אין זייער בליק און זיי האָבען זיך שווער געקעהרט, ווי זיי וואָלט אויסגעקומען צו מאַכען א גרויסען שטח אין זייער יעדער קעהר. ניט קוקענדיג דערויף וואָס ער איז געווען ראַ־זירט און וואָס ער האָט זיך געהאַלטען פֿריי, פֿון דעסטוועגען האָט ער ניט אויסגעזעהען ווי קיין אַקטיאָר און איז געווען מעהר עהנליך צו א רוסאַפיצירטען אויסלענדער, צו אן ענגלענדער.
— ביסט דו ניט קיין דייטש ? — האָט דאָס מיידעל א פֿרעג גע־

טהאָן.

— אביסעל, אָבער מעהר אן ענגלענדער. ליעבסט דו ענגלענד-
דער ?

— אָבער ווי גוט דו רעדסט רוסיש. גאָר ניט קענטיג.
ער האָט זיך דערמאהנט אויף זיין ענגלישען פאספּאָרט, אויף
דער צוקאליעטשעטע שפראך, וואָס ער האָט גערעדט פאר דער לעצ-
טער צייט און אז ער האָט זיך איצט גאָר פארגעסען אז ער דארף זיך
פאַרשטעלען ווי עס דארף צו זיין, און ער איז ווידער רויט געוואָר-
רען. ער איז שוין ביזלעך געוואָרען און האָט געשעפטליך-טרוקען א
נעהם געטהאָן דאָס מיידעל אונטערן עלענבויגען און האָט זי שנעל
געפיהרט :

— א רוסישער, א רוסישער בין איך, נו, וואוהין דארף מען
געהן ? ווייז ! אהער ?

אין'ם גרויסען שפיגעל ביז די דילען האָט זיך דאָס פאָארעל
דייטליך און שאַרף אָבגעצייכענט. זי — שוואַרץ געקליידעט, בלייך
און פון ווייטען זעהר שעהן, און ער — א הויכער, ברייט-בייניגער,
אויך אין שוואַרצען געקליידעט און אויך בלייך. אונגעוועהנליך בלאס
האָט אונטער דעם עלעקטרישען הענג-לאַמפּ אויסגעזעהען זיין אָפּגע-
שטערען און זיינע רונדע באַקען. און אנשטאט אויגען זיינען אי ביי
איהם אי ביים מיידעל עפעס שוואַרצע, געהיימניספולע, שעהנע
טיעפּקייטען. און אזוי אונגעוועהנליך שעהן האָט דאָס שוואַרצע,
ערענסטע פאָאָר אויסגעזעהען צווישען די ווייסע ווענד, וואָס האָבען
זיך געזעהען אין דעם ברייטען, גאָלדענעם ראָהם פון שפיגעל, אז ער
אליין האָט זיך אָבגעשטעלט א פערוואונדעטער און איהם איז דורכ-
געלאָפּען דער געדאנק אין קאָפּ : גאָר אזוי ווי חתן-כלה. איבערי-
גענס, האָבען זיינע געהירען וואהרשיינליך שלעכט געארבייט פון
מידקייט און ניט שלאָפּען, און זיינע געדאנקען פלעגען קומען אונ-
ערווארטעט, אונבארעכענט, ווארום אין א מינוט ארום, ווען ער
האָט ווידער דערזעהען זייערע שוואַרצע, טרויער-געקליידעטע גע-
שטאַלטען אין שפיגעל, האָט זיך איהם א טראכט געטהאָן : גאָר
אזוי ווי צו א לויט. אָבער ביידעס איז פאר איהם געווען גלייך אונאנג-
גענעהם.

זיין געפיהל האָט זיך אפנים אויך דעם מיידעל איבערגעגעבען.
זי האָט אויך, ווי ער, בעטראכט איהם און זיך פערוואונדערטער-

הייט ; מיט פערזשמורעטע אויגען האָט זי געפרופט קוקען אין שפּיגל, אָבער דער שפּיגל האָט ניט געענטפערט אויף דער דאָזיגער לייכטער בעוועגונג און האָט ווייטער אַזוי ווי פריהער דייטליך און עקשנות'דיג אָבגעצייכענט דאָס שוואַרצע פּערגליווערטע פּאָר. האָט דאָס איהר אויסגעוויזען שעהן, אָדער דאָס האָט איהר דערמאָהנט אויף עפעס אייגענעס, אומעטיגעס — נור זי האָט שטיל געשמיכעלט און האָט געדריקט לייכט זיין האַרט־אויסגעבויגענע האַנד.

— וואָס פאַר אַ פּאָרעל ! — האָט זי געזאָגט פּערטראַכטער־הייט, און עפעס פּלוצלונג זיינען קענטיג געוואָרען איהרע לאַנגע גלאַנציגע שוואַרצע ברעמען, מיט די דין־אויסגעבויגענע ברעגען.

ער האָט אָבער ניט געענטפערט און איז געגאנגען ווייטער, פיהר רענדיג מיט זיך דאָס מיידעל, וועלכע האָט מיט איהרע הויכע פראַנצויזישע קנאָפּעל געקלאַפּט ווי צום טאַקט איבערן פאַרקעט. אַ קאָרי־דאָר, דונקעלע, קליינע צימערלעך מיט אָפּענע טיהרען, און אין איין צימער, אויף וועלכען עס איז געווען אַ קרומע אויפּשריפט „ליובאַ“, זיינען זיי אַרײַן.

— נו, אָט וואָס, ליובאַ — האָט ער געזאָגט אַרומקוקענדיג זיך און רייבענדיג שנעל די הענד איינע אַן דער אנדערע, ווי ער וואָלט זיי זאָרגפול געוואשען אין קאַלטען וואַסער — מען האָט געדארפט אַביסעל וויין און נאָך עפעס דאָרט ? פּרוכט פיעלייכט ?

— פּרוכט איז ביי אונז זעהר טהייער.

— דאָס איז גאָרנישט. טרינקט איהר וויין ?

ער האָט זיך פאַרגעבען און האָט געזאָגט „איהר“ ; ער האָט זיך אפילו גלייך געכאַפּט, ער האָט אָבער ניט געוואָלט זיך פאַררייכ־טען ; עפעס איז געווען אין איהר ניט־לאַנגעדיגען דריקען זיין האַנד אַזעלכעס, אַז ס'האָט זיך איהם דערנאָך ניט געוואָלט זאָגען איהר „דו“, שפיעלען זיך מיט איהר און פאַרשטעלען זיך. און די דאָזיגע געפיהלען האָבען זיך, דוכט זיך, אויף איהר איבערגעגעבען. זי האָט איהם אָנגעקוקט שטריינג און נאָך אַ וויילע שווייגען האָט זי איהם מיט אַ ציטעריגען קול געענטפערט אונענטשלאָסען ; אָבער ניט אין'ם זינען פון די אַרויסגערעדטע ווערטער :

— יא, איך טרינק. וואַרט צו. איך קום גלייך צוריק. פון

פרוכטען וועל איך הייסען בריינגען כלווי צוויי בארען און צוויי עפעל.
וועט עס זיין גענוג פאר אייך ?

אויך זי האָט איצט געזאָגט „איהר" אין'ם טאָן, ווי אזוי זי
האָט דאָס וואָרט אַרויסגערעדט, האָט נאָך געקלונגען די פריהעריגע
אונענטשלאָסענהייט, אַ פראגע. אָבער ער האָט דערויף ניט געקוקט,
און בלייבענדיג אליין האָט ער זיך גענומען בעטראכטען דעם צימער.
ער האָט פרובירט, ווי די טיהר פערשליסט זיך — פערשליסט זיך
גוט מיט אַ קייטעל און מיט אַ שלאָס; ער איז צוגעגאנגען צום פענס-
טער, צועפענט ביידע ראהמען — עס איז דער דריטער שטאָק און
קומט אַרויס צום הויף. ער האָט אַ שאַקעל געטהאָן מיט'ן קאָפּ, האָט
דערנאָך געפרופט מאַכען עקספּערימענטען מיט דער בע-
לייכטונג פון צימער: צוויי לעמפלעך און ווען איין לעמפלעך פאר-
לעשט זיך צינדט זיך אַן דאָס אנדערע נעבען בעט, מיט אַ רויטען
אבאזשור — גאָר ווי אין גרויסאַרטיגע האטעלען.
אָבער די בעט ! . . .

ער האָט אַ ציה געטהאָן מיט די אַקסלען און האָט אַ קרייז גע-
טהאָן מיט די צייהן, ווי ער וואָלט אַ לאַך געטהאָן, אָבער ער האָט
ניט געלאכט, ווי עס איז דער פאל מיט מענשען וואָס האָבען אַ בע-
האַלטענע נאַטור און מוזען זיך איבער עפעס פארשטעלען תמיד, ווען
זיי קומען אויס צו בלייבען אליין.
אָבער די בעט ! . . .

ער האָט זי בעטראכט אַרום און אַרום, דורכגעטאפט איהר
געסטעפטע וואטאווע דעקע, וועלכע איז געווען אביסעל אָבגעדעקט,
און מיט דער פלוצלונגער לוסט אַ שטיף צו טהאָן פון שמחה, וואָס ער
וועט ענדליך קאָנען שלאָפען, האָט ער אינגעלש אַ דרעה געטהאָן מיט'ן
קאָפּ, פארקרימט די ליפען און אויסגעשטעלט אַ פאָאָר אויגען אין
העכסטער איבערראשונג. ער האָט זיך אָבער באַלד אוועקגעזעצט
מיעדערהייד און געווארט אויף ליובאַ'. ער האָט געוואָלט אַ טראכט
טהאָן וועגען דאָנערשטאג, וועגען זיין געפינען זיך אין אַן עפענטליך
הויז — איצט אין אזא אַרט, נור די געדאנקען זיינען געווען אונ-
געהאָרכזאם און האָבען זיך געטומעלט, שטערענדיג איין געדאנק דעם
אנדערען. דאָס איז דער בעליידיגטער שלאָף צורייצט געוואָרען. ער
איז שוין דאָ ניט געווען אזוי ווייך, ווי דאָרט, אויף דער גאס; ער

האַט דאָ ניט געגלעט איהם צערטליך איבער'ן געזיכט מיט זיין הארץ-
גער, שאַרסטקער האַנד; דאָ האָט ער געדרעהט די פיס, די הענד,
געצויגען די אברים, ווי ער וואָלט וועלען צורייסען דעם קערפער. ער
האַט פלוצלונג אָנגעהויבען געניצען, אונערבארמליך, ביז טרעהרען.
ער האָט אַרויסגענומען זיין בראונינגרעוואָלווער, דריי זאפאסנע
שאכטלעך מיט פאטרָאָנען און מיט כעס האָט ער אַ בלאָז געטהאָן אין
לאָך פון רעוואָלווער, ווי אין אַ שליסעל — אלעס איז געווען אין
אַרדנונג, און שלאָפען האָט זיך געוועלט אונערטרעגליך.

ווען מען האָט אַריינגעבראכט פרוכטען און וויין און די פארשפּע-
טיגטע ליובאַ איז אַריינגעקומען, האָט ער פערשלאָסען די טיהר —
צוערשט בלויז אויפ'ן קייטעל — און האָט געזאָגט:

— הערט נור, ליובאַ . . . איהר טרינקט, זייט אַזוי גוט.

— און איהר? — האָט זי אַ קוק געטהאָן אויף איהם האַלבזיי-

טיג אַ פערוואַנדערטע.

— איך וועל שפּעטער. איך האָב, פארשטעהט איהר מיך, צוויי

מעטלעך נאכאנאַנד גע'שיכור'ט און האָב ניט אָנגעהויבען צו שלאָפען,
און איצט . . . — ער האָט שטאַרק אַ געניץ געטהאָן, אויסדרעהענ-
דיג זיינע באקענדיינער.

— נו?

— באַלד, באַלד. איין שטונדע בלויז וועל איך . . . אָט

גלייך. טרינקט דערווייַל, שטערט זיך ניט, איך בעט אייך, און
עסט די פרוכט. פארוואָס האָט איהר גענומען אַזוי וועניג?

— מעג איך אוועק אין זאל? מוזיק וועט דאָרט באַלד זיין.

דאָס איז אָבער געווען אונבעקוועם. וועגען אזא זאָנדערבארען

גאסט, וואָס איז געקומען אין אזא פלאץ שלאָפען, וועט מען פאר-
פיהרען אַ געשפרעך, און מען קאָן נאָך טרעפען — ניין, דאָס טויג
ניט. ער האָט געזוכט איינצוהאַלטען זיך פון געניצען, פערמאכענ-
דיג דאָס מויל, און ער האָט זי אַ בעט געטהאָן איינגעהאַלטען און
ערענסט:

— ניין, ליובאַ, איך בעט אייך, בלייבט דאָ. איך האָב זעהר

ניט ליעב צו שלאָפען אליין אין אַ צימער. געוויס, דאָס איז אפשר
אזא קאפּריז, אָבער איהר וועט דאָך דאָס מיר ענטשולדיגען . . .

— פאר וואָס ניט; בעצאָהלט איהר דאָך . . .

— יא, יא — איז ער א דריטען מאָל רויט געוואָרען. געוויס.
אָבער דאָס איז ניט וויכטיג. און . . . ווען איהר ווילט . . . קאָנט
איהר זיך דאָ אויך צולייגען. איך לאָז פאר אייך א פלאַץ. נור, זייט
אזוי גוט און לייגט זיך שוין צו דער וואַנד, אייך מאַכט דאָך ניט
אויס ? . . .

— ניין, שלאָפען וויל איך ניט. איך וועל אזוי זיצען.

— לעזט עפעס.

— דאָ זיינען קיין ביכער ניטאָ.

— ווילט איהר אפּטער א היינטיגע צייטונג ? איך האָב דאָ. איהר
קאָנט דאָ געפינען עפעס אינטערעסאַנטעס.

— ניין, איך וויל ניט.

— נו, ווי איהר פארשטעהט. און איך, אויב איהר וועט מיר
ערלויבען . . . — און ער האָט פערשלאָסען די טיהר, צוויי מאָל אַ
דרעהטאָנדיג דעם שליסעל און האָט דעם שליסעל אַריינגעלייגט אין
קעשינע. ער האָט ניט באַמערקט דעם זאָנדערבאַרען בליק, מיט
וועלכען דאָס מיידעל האָט איהם נאָכגעקוקט. און איבערהויפט אזוי
אַנשטענדיג, אזוי ערעל ריידען האָט אויסגעזעהען אזוי משונה ווילד
אין אַזאַ פערדראַממען פלאַץ, וואו די לופט איז געווען דורכגענומען
מיט שנאָפּס און זידלעריי — פאר איהם האָט זיך דאָס אָבער אויס-
געוויזען גאַנץ נאַטירליך, איינפאך און פאַלשטענדיג איבערצייגענד.
און מיט דערזעלביגער העפליכקייט, ווי ער וואָלט דאָס געדארפט
פאָהרען מיט דאמען אין א שיפעל, האָט ער זיך עטוואָס צושפילעט
און האָט אַ פרעג געטהאָן :

— וועט איהר מיר ערלויבען אויסטהאָן מיין ראָק ?

לויבא האָט זיך געפונען אַביסעל בעליידיגט.

— איך בעט אייך. איהר זייט דאָך . . . — זי האָט אָבער ניט
געענדיגט, וואָס.

— און מיין וועסטעל ? עס איז מיר צו ענג.

זי האָט ניט געענטפערט און האָט נור אַ קוועטש געטהאָן מיט
דער פלייצע.

— אַט דאָ האָט איהר מיין טייסטער, געלד. זייט אזוי גוט,
בעהאַלט עס ביי זיך.

— איהר האָט עס בעסער געדארפט אָבגעבען אין קאָנטאר. אלע גיבען ביי אונז אָב אין קאנטאר.

— צו וואָס? — האָט ער אויף איהר אַ קוק געטהאָן און האָט אַראָבגעלאָזען די אויגען — אַך, יא, יא . . . נו, דומהייטען, וואָס מאַכט עס אויס.

— ווייסט איהר וויפּיעל געלד דאָ איז ביי איך? — ווארום עס מאַכט זיך, אַז אנדערע ווייסען ניט, און דערנאָך . . .

— איך ווייס, איך ווייס. קימערט זיך ניט . . .

און ער האָט זיך אַוועקגעלעגט, איבערלאָזענדיג העפּליך פאר איהר אַן אָרט ביי דער וואַנד. און דער ענטציקטער שלאָף האָט מיט אַ ליעבליכען שמייכעל צוגעטוליעט זיך צו זיין באַק, צו דער צווייטער — מיילד אומארעמט איהם, געצערטעלט זיינע קניע און האָט זיך געשטילט זאנפט, ארויפלייגענדיג זיין ווייכען, פּוכיגען קאָפּ ביי איהם אויף דער ברוסט. ער האָט זיך צולאכט.

— וואָס לאַכט איהר? — האָט אויך דאָס מיידעל ניט ווילענדיג געשמייכעלט.

— אַזוי. ווי גוט! וואָס פאר אַ ווייכע קישענס איהר האָט דאָ! איצט קאָנען מיר אַביסעל אַ שמועס טהאָן. פאר וואָס טרינקט איהר ניט?

— מעג איך אויסטהאָן מיין יאקעל? ערלויבט איהר? ווארום מיר וועט אויסקומען לאנג דאָ צו זיצען! — אין איהר שטימע האָט געקלונגען אַ לייכטע איראָניע. נור דערזעהענדיג זיין צוטרויענספולען פנים און דערהערענדיג זיין העפּליכען: „געוויס, ביטטע געפּעליגסט!“ האָט זי ערענסט און איינפאך צוגעלייגט: מיין קאָרסעט איז אַזוי שטייף, אַז עס בלייבען פון איהם סמנים אויף דער לייב. — געוויס, נאטירליך, ביטע שעהן.

ער האָט זיך אַ וויילע אָבגעקעהרט און איז ווידער רויט געוואָרען. צו מחמת דעם וואָס זיין ניט־אויסגעשלאָפענקייט האָט געטומעלט זיין נע געדאנקען אָדער אפשר דערפאר וואָס צו זעקס און צוואנציג יאָהר איז ער נאָך געווען אַזוי נאָווייז, נור איהם האָט די העפּליכקייט גע־קלונגען גאנץ נאטירליך אין אזא פּלאַץ, וואו אלעס איז ערלויבט גע־ווען און וואו קיינער בעט ביי קיינעם קיין הכשר גיט.

עם האָט זיך געהערט ווי עס שרײַטעט דאָס זייד און ווי עס צו-
שפּילען זיך קנעפלעך. דערנאָך אַ פּראַגע :

— זייט איהר ניט אַ שרײַבער ?

— וואָס ? אַ שרײַבער ? ניין, איך בין ניט קיין שרײַבער.

וואָס איז ? איהר ליעבט ניט קיין שרײַבער ?

— ניין, איך ליעב ניט.

— פאַר וואָס ? זיי זיינען מענשען . . . — ער האָט אַ לאַנגען,

זיסען געניץ געטהאָן — נישט־קשה'דיגע מענשען . . .

— און ווי רופט מען אייך ?

אַ שווייגען, דערנאָך אַ פערשלאָפענער ענטפער.

— רופט מיך. אי . . . ניין, פּיאָטר . . . פּיאָטר.

ווידער אַ פּראַגע :

— און ווער זייט איהר ? ווער זייט איהר אַזוינס ?

זי האָט געפרעגט שטיל, אָבער פאַרזיכטיג און פעסט. און איהר

שטימע האָט געמאַכט אַזא אײַנדרוק, ווי זי וואָלט מיט אַמאָל, אין

גאַנצען זיך צוגערוקט צו דעם ליגענדען. נור ער איז שוין געשלאָפען

און האָט ניט געהערט. אויף אַן אויגענבליק האָט אַ צאנק געטהאָן

אַ פערלאָשענער געדאַנק און פאַר איהם האָבען זיך געמאַהלט די צוויי

גאַנצע טעג און נעכט פון וואהנזיניגער אַרומיאַגעניש אין איין בילד,

וואו צייט און רוים האָבען זיך צונויפגעגאַסען אין איין בונטע מאַסע

פון שאטענס, ליכט און פינסטערניש, רוהע און בעוועגונג, מענ-

שען, אונענדליכע גאַסען, אַן אונאויפהערליכעם דרעהען זיך פון

רעדער. פּלוצלונג איז דאָס אַלעס פערשוואונדען, פערזונקען, פער-

לאָשען געוואָרען — און איהם האָט זיך פאַרגעשטעלט אין אַ מילדע

האַלב־ליכטיגקייט און טיעפע שטילקייט דער צימער פון אַ בילדער-

גאַלערעע, וואו ער האָט זיך נעכטען צוויי שטונדען נאָכאַנאַנד בעהאַל-

טען פון שפּיאָנען. עפעס אַזוי ווי ער וואָלט זיצען אויף אַ רויטען,

זאַמעטענעם זעלטען־וויכען דיִוואן און קוקען אָהן אויפהער אויף אַ

גרויסען שוואַרצען בילד ; און פון דעם אַלטען, שוואַרצען, פּלע-

צער־ווייז אָבעריבענעם בילד ציהט זיך עפעס אַזא רעהיגקייט, אַז די

אויגען רוהען זיך אויס און די געדאַנקען ווערן אַזוי זאַנפט, אַז ער

האָט, אײַנשלאָפענדיג שוין, אײַניגע מינוטען אַ ראַנגעל געטהאָן

זיך מיט'ן שלאָף, פיהלענדיג אונבעוואוסט עפעס אן אונרוהיגקייט, א שרעק פאר עפעס.

די מוזיק אין זאל האָט אָנגעהויבען צו שפּיעלען; קורצינקע קלאַנגען זיינען זיך צושפּרונגען מיט הוילע, פליכעוואטע קעפּ. און עס האָט זיך איהם א טראַכט געטהאָן: „איצט קאָן מען שלאָפען“ — און ער איז גלייך פעסט איינגעשלאָפּען. דער ליכער, וואָליגער שלאָף האָט טריאומפירענר א קוויטש געטהאָן, האָט איהם היים ארום גענומען — און אין טיעפען שווייגען, מיט פּערהאַלטענעם אטמען, האָבען זיי אוועקגעשוועבט אין דער דרוכזיכטיגער, שמעלצערער טיעפקייט.

* * *

אזוי האָט ער געשלאָפּען א שטונדע, צוויי, מיט'ן פנים ארויף, אין דערזעלבער העפליכער פּאָזע, ווי ער האָט זיך געלעגט; און זיין רעכטע האַנד איז געווען אין קעשינע, וואו עס זיינען געווען דער שליסעל און דער רעוואָלווער. און זי, דאָס מידעל מיט די נאקעטע ארעמס און האַלז, איז געזעסען אנטקעגען, האָט גערויכערט, געטרונקען זיך שטיל קאניאק און ניט אראַבגענומען פון איהם די אוי-גען. ווילענווייז האָט זי אויסגעצויגען איהר מאַגערען, בייגזאמען נאָקען כדי איהם בעסער צו זעהען און צוזאמען מיט דער דאָזיגער בעוועגונג האָבען זיך געוויזען אויף איהרע ליפּען צוויי טיעפע, אַנ-געשטריינגטע קנייטשען. ער האָט פארגעסען דאָס אויבערשטע לעמ-פעל אויסצולעשען, און א בעלויכטענער מיט דאָס שאַרפּער העלקייט האָט ער אויסגעזעהען ניט יונג, ניט אַלט, ניט קיין פרעמדער, ניט קיין נאָהענטער, נור עפעס גאָר אן אונבעקאַנטער. אונבעקאַנט די באַקען, אונבעקאַנט דער נאָז, א פארבויגענער מיט א שפיץ, ווי ביי א פויגעל, און אן אונבעקאַנטער, רעגעלמעסיגער, שטאַרקער, קרעפטיגער אטמען. זיינע שוואַרצע געדיכטע האָאַר זיינען געווען קורץ געשוירען, ווי ביי א סאָלדאַט; אויף דעם לינקען שליף, נעהנטער צו דער אויג איז געווען א קליינער שראם פון עפעס אן אַמאָליגען קלאַפּ. קיין צלם אויפ'ן האַלז איז ביי איהם ניט געווען.

די מוזיק פון זאל איז ווילענווייז פערשטאַרבען און דאן ווידער צולאָזט זיך מיט קלאַנגען פון פיאנא און פיעדעל, געזאנג און טופּעריי פון טאַנצענדע פיס, און זי איז אַלץ געזעסען, האָט גערויכערט

פאפיראסען און צוגעקוקט זיך צום שלאָפענדען. אויפמערקזאם, אויס-
ציהענדיג די האַלז, האָט זי בעקוקט זיין לינקע האַנד, וואָס איז גע-
לעגען אויף זיין ברוסט: זעהר ברייט ביי דער ראַנדאניע און גרויסע,
רוהיגע פינגער. ליגענדיג אויף דער ברוסט, האָט זי געמאכט דעם
איינדרוק פון אַ מיטא, וואָס דריקט שטערצליך. גאנץ שטיל האָט
דאָס מיידעל אַראָבגענומען זיין האַנד און בעזאָרגט אוועקגעלייגט אין
דער ליינג פון קערפער אויף דער בעט. דערנאָך איז זי האַסטיג
אויפגעשטאנען און האָט מיט כח אַ לאַז געטהאָן דעם אויבערשטען
לעמפלעך און האָט אָנגעצונדען דעם אונטערשטען לעמפלעך, אונטער
דעם רויטען אַבאזשור.

נור ער האָט אפילו דאָס מאָל ניט אַ ריהר געטהאָן זיך, און זיין
ראַזיגע געוואָרענער פנים איז געבליבען אלץ אזוי אונבעקאנט און האָט
געשטאַקען מיט דער רוהיגער אונבעוועגליכקייט. זי האָט זיך אָבגע-
קעהרט, האָט אַרומגענומען איהרע קניע מיט די צארטע, ראזע הענד,
האָט פערוואָרפען דעם קאָפּ אויף צוריק און האָט געקוקט אויפ'ן סופיט
ניט אַ פינטעל טאָנ'דיג מיט איהרע שוואַרצע אויגען. צווישען איהרע
פעסט צונויפגעדריקטע צייהן איז געבליבען שטעקען דער ניט דער-
רויכערטער, פערלאָשענער פאפיראָס.

III.

עפעס אונערווארטעטעס און שוידערליכעס האָט פאסירט. אין
דער צייט וואָס ער האָט דאָ געשלאָפען האָט געטראָפען עפעס גרויסעס,
וויכטיגעס — דאָס האָט ער פערשטאנען באלד ווי ער האָט נור גע-
עפענט די אויגען גלייך ווי ער האָט דערהערט עפעס אַ קלאַנג פון אַן
אונבעקאנטע, הייזעריגע שטימע, איידער ער האָט נאָך צייט גע-
האָט אויפצוכאָפען זיך פון שלאָף. מיט יענעם געפיהל פון דערשפירען
אַ געפאהר, וואָס האָט זיך ביי איהם און זיינע חברים אויסגעארבייט
ווי אַ בעזונדער, נייער חוש, האָט ער דערשפירט, אַז עפעס טהוט
זיך. האַסטיג האָט ער אַראָבגעלאָזען די פיס און האָט זיך געזעצט;
מיט'ן האַנד האָט ער פעסט געדריקט דעם רעוואָלווער, בעת ער האָט
מיט די אויגען, שאַרף און זיכטיג דורכגעזוכט דעם ראזיגען טומאן.
און ווען ער האָט דערזעהען, אַז זי יוצט אלץ אין דערזעלבער פּאָזע.

מיט איהרע דורכזיכטיג ראָזיגע שולטערן און ברוסט, מיט די געהיימ-
ניספול דונקעלע, אונבעוועגליכע אויגען, האָט ער א טראכט גע-
טהאָן: זי האָט מיך ארויסגעגעבען! ער האָט זיך אָבער צוריקג-
ליכער איינגעקוקט, האָט זיך טיעף אָבגעאטהעמט און האָט זיך פער-
ריכט: ניין, נאָך ניט ארויסגעגעבען, אָבער וועט ארויסגעבען.
— שלום!

ער האָט זיך ווידער אָבגעזיפצט און האָט א פרעג געטהאָן קורץ:
— נו? וואָס?

אָבער זי האָט געשוויגען. זי האָט געשמייכלט פייערליך און
בייז, האָט געקוקט אויף איהם און האָט געשוויגען, גאָר אזוי ווי זי
וואָלט איהם שוין גערעכענט פאר איהרען, און ניט געאילט, ניט
געכאפט, האָט זי געוואָלט א ווילע הנאה האָבען פון איהר מאַכט.
— וואָס האָסטו דאָס געזאָגט נור-וואָס? — האָט ער איבער-
געפרעגט א בעזאָרגטער.

— וואָס האָב איך געזאָגט? שטעה אויף, אָט וואָס איך האָב
געזאָגט. גענוג שוין. האָסטו א שלאָף געטהאָן — גענוג. מען דארף
דאָך עפעס דרך ארץ אויף האָבען. דאָ איז ניט קיין נאכטלענער, מיין
ליעבליכער!

— צינד אָן דאָס לעמפל — האָט ער איהר געהייסען.

— איך וויל ניט.

ער האָט אליין גענומען און אָנגעצונדען. און איצט, ביי דער
העלער שיין, האָט ער דערזעהען אונענדליך ביזע, שווארצע, אונ-
טערגעשטרייכטע אויגען און א מויל צונויפגעפרעסט מיט האס און
פעראכטונג. איהרע נאקעטע הענד האָט ער דערזעהען; און זי אין
גאנצען — א פרעמדע, אן ענטשלאָסענע, פערטיג אויף דאָס ערגס-
טע. אבשטויסענדיג האָט איהם אויסגעוויזען זיך די דאָזיגע פראָסטי-
טוטקע.

— וואָס איז מיט דיר — ביסטו דו שיכור? — האָט ער א פרעג

געטהאָן ערענסט און אונרוהיג און האָט אויסגעצויגען די האַנד נאָך
זיין הויכען, אָנגעקראכמעלטען קראנען. אָבער זי איז געווען פליג-
קער פון איהם, זי האָט א כאַפ געטהאָן דעם קראנען און האָט א
שליידער געטהאָן ערגעץ אין ווינקעל, הינטערן קאמאָד.

— איך וועל ניט געבען!

— וואָס נאָך ? — האָט ער איינגעהאַלטענערהייט א געשריי גע-
טהאָן און האָט אנגעכאַפט איהר האַנד און א דריק געטהאָן פעסט,
קרעפטיג, ווי ער וואָלט זי ארומגעפאַסט מיט א רונדען אייזערנעם
רייף, אַז איהר דינע האַנד האָט אונמעכטיג צושפרייט די פינגער.
— לאָז, עס טהוט וועה ! — האָט געזאָגט דאָס מיידעל, און
ער האָט לייכטער געדריקט, אָבער האָט די האַנד ניט אָבגעלאָזט.
— זעה, גיב אכטונג !

— וואָס איז, ליעבינקער ? ווילסט מיך דערשיסען, וואָס ?
און אין קעשינע וואָס איז דאָס דאָרט ביי דיר ? א רעוואָלווער ?
נא, אדרבא, דערשיס, דערשיס, איך וועל אקארשט זעהן, ווי
וועסט דו מיך דאָס דערשיסען ? ווי געפעלט עס דיר, הא ? קומט
צו געהן צו א מיידעל און לייגט זיך גאָר שלאָפען ! דו טרינק, זאָגט
ער, און איך וועל שלאָפען. אַז ער איז אן אָבגעשוירענער, אן אב-
געראזירטער, מיינט ער שוין, אַז קיינער וועט איהם ניט דערקענען.
און אין דער פאָליציי ווילסט דו געהן ? אין דער פאָליציי, מיינ
ליעבינקער, ווילסט דו ניט געהן ?

זי האָט זיך צולאכט הויך, לוסטיג — און ווירקליך, ער האָט
געזעהען, אַז אין איהר געזיכט איז עפעס א פערצווייפעלטע, ווילדע
שמחה — עפעס אַזוי ווי זי וואָלט פון זינען אַראָב. און ווען ער האָט
א טראכט געטהאָן, אַז אלעס איז פארלאָרען אויף אַזא מיאוסען אופן,
אַז איהם וועט נאָך אויסקומען צו באַגעהן א רומען, ברוטאַלען, אונ-
וויכטיגען מאָרד און צום סוף ערשט אַריינפאלען — איז איהם נאָך
שוידערליכער געוואָרען. ער האָט געקוקט אויף איהר ענטשלאָסען,
רוהיג אויסערליך, אָבער אין גאַנצען ווייס, און ער האָט ניט דורכ-
געלאָזען קיין בעוועגונג איהרע, קיין וואָרט און האָט נאָכגעדרינקט.
— וואָס שווייגסט דו ? האָט דיר דער צונג אָבגענומען פון
שרעק.

סידרען א געהם טהאָן איהר בייגזאמע, שלאַנגיגע האַלז און דער-
שטיקען ; שרייען וועט זי ניט בעווייזען. און ניטאָ וואָס צו בע-
דיערען — ווירקליך, זי דרעהט מיט'ן קאָפּ ווי א שלאַנג, ווען ער
האַלט זי איצט מיט זיין האַנד אויף איין אָרט. וואָס צו בעדויערען
איז ניטאָ, אָבער דארט, אונטען, אין הויז ?
— און דו ווייסט, ליובא, ווער איך בין ?

— איך ווייס — האָט זי געענטפערט פעסט, געהויבען ביי זיך, אונטערשטרייכענדיג די ווערטער — דו ביסט א רעוואָלוציאָנער. אָט ווער דו ביסט.

— און פון וואנען ווייסט דו דאָס ?

זי האָט שפאסהאפט א שמייכל געטהאָן.

— פון וואנען ? מיר וואָהנען דאָך ניט אין וואַלד.

— נו, און ווען אפילו . . .

— אהא, ווען אפילו. אָבער לאָז מיין האַנד. גענען א פרויענ-

צימער קאָנט איהר אַלע ווייזען, אז איהר האָט כת. לאָז אָב !

ער האָט אָבגעלאָזט איהר האַנד און פול מיט שווערע רעיונות. אין זיינע דיג אויף איהר הארטנעקיג און פול מיט שווערע רעיונות. אין זיינע מוסקולען האָט זיך עפעס בעוועגט, עפעס אזוי ווי א קייסעל וואָלט דורך זיי דורכגעלאָפֿען, אָבער זיין פנים איז געווען ערענסט, רוהיג און טרויעריג. און ווידער האָט, ער מיט זיין פערזאָרגטען, טרויעריגען פנים איהר אויסגעזעהען אַלס א פרעמדער, אונבעקאנטער און אפנים זעהר א גוטער.

— נו, וואָס קוקסט דו אזוי אויף מיר ! — האָט זי גראָב א גע-

שריי געטהאָן און גאנץ אונערווארטעט פאר זיך אליין האָט זי צוגע-
לייגט א צינישען, שמוציגען זידעל-וואָרט. ער האָט אויפגעהויבען די ברעמען, א פערוואונדעטער, אָבער די אויגען האָבען זיך קיין קעהר ניט געטהאָן און האָט אָנגעהויבען צו ריידען הויך, דומם און משונה'דיג, ווי ער וואָלט געווען אויף א ווייטען שטח פון איהר.

— הער, ליובא. געוויס, דו קאָנסט מיך ארויסגעבען, און ניט בלויז דו, נור יעדער, וואָס געפינט זיך דאָ, כמעט יעדער מענטש פון גאס קאָן דאָס טהאָן. איין געשריי : „האַלט, כאַפט !" און עס וועלען זיך באלד אנזאמלען צעהנדליגע, הונדערטע און וועלען שוין זוכען צו פאקען, אפילו דער'הרג'ענען. און פאר וואָס ? בלויז דער-
פאר וואָס איך האָב קיינעם קיין שלעכטס ניט געטהאָן, בלויז דער-
פאר וואָס איך האָב מיין גאנצען לעבען אוועקגעגעבען פאר די דאָזיגע מענטשען גופא. פארשטעהסט דו די בעדייטונג פון די ווערטער : דעם גאנצען לעבען אָבגעגעבען ?

— ניין, איך פארשטעה ניט — האָט דאָס מיידעל פרעך גע-

ענטפערט. אָבער זי האָט אויפמערקזאם געהערט.

— און טהאן וועלען דאָס די מענטשען, איינע אויס דומהייט, אנדערע אויס שלעכטסקייט, ווייל, אַ ליובא, דער פערדאָרבענער קאָן ניט פערטראָגען דעם עהרליכען, דער בייזער קאָן ניט ליידען דעם גוטען . . .

— און פארוואָס זאָל מען זיין לייעב האָבען ?

— דיינק ניט, ליובא, אז איך וויל דאָס אומייטנע ריהמען זיך פאר דיר. אָבער גיב אַ קוק : וואָס איז אזוינס מיינ לעבען, מיינ גאנצעס לעבען ? פון פערצעהן יאָהר אן שלעפ איך זיך אַרום איבער די טורמעס. פון גימנאזיע האָט מען מיך אַרויסגעיאָגט, פון דער-היים אַרויסגעיאָגט — די עלטערן האָבען מיך אַרויסגעיאָגט. מען האָט מיך איין מאָל שוין שיער ניט דערשטאָסען, על פי נס געראטעוועט זיך. און אזוי איז מיינ גאנצעס לעבען, און ווען דו בעדיינקסט, אז אזוי געהט דאָס גאנצע לעבען, דורכאויס פון אנדערע וועגען — און פאר זיך קיין זאך ניט. גאָרנישט.

— פאר וואָס זשע ביסט דו דאָס אזא גוטער ? — האָט דאָס מיין דעל אַ פרעג געטהאָן ווי אַבלאכענדיג. ער האָט אָבער ערענסט גע-ענטפערט.

— איך ווייס ניט, מסתמא בין איך געבוירען געוואָרען אזא.

— זעהסט, און איך בין גראדע געבוירען געוואָרען אַ שלעכטע. און געקומען בין איך דאָך אויף דער וועלט דורך דעמזעלבען פלאץ וואָס דו — מיט'ן קאָפּ ! — זעהסט שוין !

אָבער ער האָט ווי ניט געהערט און ער האָט פאָרטגעזעצט מיט דעמזעלבען אַריינטראכטען זיך אין זיך, אין זיין פערגאנגענהייט, וועלכע איז איצט ענטשטאנען פאר זיינע אויגען אזוי אונערווארט און איינפאך העלדיש :

— גיב אַ טראכט : מיר איז איצט אין גאנצען זעקס און צוואנציג יאָהר, מיינע האָאַר זיינען שוין גרויליך געבען די שלייפען, און איך האָב דאָך ביז איצט נאָך — ער האָט זיך פארהיקעט, האָט אָבער באַלד געזאָגט ווייטער פעסט, זאָגאר גללות'דיג : איך האָב דאָך ביז איצט נאָך קיין פרוי ניט פערזוכט. פארשטעהסט, לחלוטין. דו ביסט עס די ערשטע, וואָס איך זעה אזוי, און איך מוז דיר דעם אמת זאָגען, איך שעהם זיך אַביסעל, ווען איך קוק אויף דיינע גאָ-קעטע הענד.

די מוזיק אונטען האָט זיך ווידער שרעקליך צושפּיעלט ; די די-
לען האָבען זיך אָנגעהויבען טרייסלען פון די טופּעריי פון פיס. עמיר
צער אַ בעזויפענער האָט זיך ווילד צושריען, ווי ער וואָלט יאָגען אַ
גאנצע מחנה צובושעוועטע פערד. און ביי זיי אין צימער איז געווען
שטיל ; שוואַך האָט זיך געוויגט דער טאכטער-רויך און איז צוגאנגען
אין דעם ראָזיגען טומאן.

— אָט דאָס איז מיין לעבען, ליובאַ ! — אַ בעהערשטער פון די
עראינערונגען פון זיין ריינעם און שענהעם ליידענשאַפטליכען לעבען,
האָט ער פערטראכטערהייט אראָבגעלאָזען די אויגען. זי האָט גע-
שוויגען. פלוצלונג האָט זי זיך אויפגעהויבען און ארויפגעוואָרפען אַ
טיבעל אויף איהרע נאָקעטע שולטערן. אָבער בעגענדיג זיין פער-
וואונדערטען און כמעט דאנקבארען בליק, האָט זי זיך צושמייכלט
און האָט מיט כעס אָבגעשליידערט די טוך, מאכענדיג מיט די הענד
אזוי אַז איין ראָזיגע, צארטע ברוסט האָט זיך אין גאנצען אויפ-
גערעקט. ער האָט זיך אָבגעקעהרט און האָט אַ קוועטש געטהאָן מיט
די אקסלען.

— טרינק ! — האָט געזאָגט דאָס מיידעל — גענוג דיר צו ברע-
כען זיך.

— איך טרינק לחלוטין ניט.

— דו טרינקסט ניט ? און איך טרינק ! — זי האָט זיך ביז
צולאכט.

— אויב ביי דיר איז פאראן אַ פאפיראָס, וועל איך נעהמען.

— מיינע זיינען שלעכטע.

— מיר איז אלץ איינס.

ווען ער האָט גענומען דעם פאפיראָס האָט ער הנאה געהאַט צו
זעהען ווי איהר העמד האָט זיך ווידער אויפגעהויבען — עס האָט זיך
אין איהם ערוועקט אַ האָפנונג, אַז עס וועט אלעס רעכט ווערן. גע-
רויכערט האָט ער שלעכט, ער האָט ניט פערצויגען זיך ; דעם פא-
פיראָס האָט ער געהאַלטען ווי אַ פרוי, צווישען צוויי אויסגעצויגענע
פינגער.

— אפילו רויכערען קאנסט דו דאָך ניט — האָט זי מיט כעס

אַ זאָג געטהאָן און האָט ארויסגעריסען פון זיין האַנד דעם פאפיראָס
— וואראַף אוועק !

— ביזט שוין ווידער ביז . . .

— יא, ביז . . .

— פאר וואָס, ליובא ? בעטראכט דאָך, איך האָב דאָך ווירק'ליך צוויי נעכט ניט געשלאָפּען, ווי אַ וואָלף אַרומגעלאָפּען איבער'ן שטאָדט. וואָס וועט דיר שוין אַרויסקומען דערפון, וואָס דו וועסט מיך אַרויסגעבען, וואָס מען וועט מיך צונעהמען. און פּערגעס ניט, ליובא, אז סתם אזוי אַ לעבעדיגען וועלען זיי מיך ניט נעהמען. ער איז אנשוויגען געוואָרען.

— דו וועסט שיסען ?

— יא. איך וועל שיסען.

די מוזיק האָט זיך איבערגעריסען, אָבער יענער ווילדער שיכור, וועלכער האָט פארלאָרען דעם זינען פון בעזויפּענהייט, האָט נאָך אַלץ געוואָיעוועט; עמיצער האָט איהם פּערשטאָפּט דאָס מויל מיט'ן האַנד און פון צווישען די פינגער האָבען זיינע קולות דורכגעריסען נאָך שוידערליכער און פּערצווייפּעלטער. אין צימער האָט געשמעקט מיט פּאַרפּיום אָדער מיט שמעק-זייף פון ביליגען זאָרט; דער ריח איז געווען געדיכט, פייכט און צולאָזען. אויפ'ן וואַנד זיינען געהאַנגען צוקנייטשט און פלאַך קליידלעך און יאַקלעך, און דאָס אלעס איז געווען אזוי אָבשטימיסענד, אז עס איז געווען שווער זיך פאַרצושטעלען, אז דאָס דאָזיגע הייסט לעבען, און אז מענטשען זאָלען שטענדיג פיהרען אזא לעבען. ער האָט אַ קוועטש געטהאָן מיט'ן פלייצע נאָך אַמאָל, ווי ער וואָלט עס ניט קאָנען פאַרשטעהן, און ער האָט זיך לאַנגזאַם אומגעקוקט.

— ווי איז עס דאָ ביי אייך ? — האָט ער געזאָגט אַ צוטראַגענער

און האָט אויסגעשטעלט די אויגען אויף ליובא'ן.

— וואָס ? — האָט זי קורץ געפּרעגט.

און אַ קוק טאָהנ'דיג אויף איהר ווי זי שטעהט, האָט ער פּער-שטאַנען, אז אויף איהר דאַרף מען רחמנות האָבען. און ווי נור ער האָט דאָס פּערשטאַנען, האָט ער אויפריכטיג אויף איהר רחמנות בע-קומען.

— אָרעמע ליובא.

— וואָס — האָט זי געפּרעגט.

— גיב מיר דיין האַנד.

און אַרויסווייזענדיג, אז ער פֿערהאַלט זיך צו איהר ווי צו אַ מענשען, האָט ער אָנגענומען איהר האַנד און האָט מיט רעספעקט צור געטראָגען צו זיינע ליפֿען.

— וועמען ? מיר ?

— יא, ליובאַ, דיר.

און גאנץ שמיל, ווי זי וואָלט איהם דאנקען, האָט דאָס מיידעל אַרויסגערעדט :

— אַרויס ! אַרויס פֿון דאנען, גוֹלם !

ער האָט גלייך ניט פֿערשטאַנען.

— וואָס ? !

— געה ! אַרויס געה פֿון דאנען, אַרויס !

שווייגענדיג, מיט גרויסע טריט, איז זי דורכגעגאנגען דעם צי-מער, האָט דערלאנגט פֿון ווינקעל זיין ווייסען קראגען און האָט איהם אַ וואָרף געטהאָן מיט אַזאַ אויסדרוק פֿון אבשטויס, ווי דאָס וואָלט געווען אַ שמוציגע, פֿאסקודנע שמאַטע. און שטאַלץ, שווייגענדיג, ניט קוקענדיג אפֿילו אין יענער זייט, וואו דאָס מיידעל איז געשטאַנען, האָט ער רוהיג און לאנגזאַם גענומען אָנטהאָן דעם קראגען. אָבער גלייך אויף דער רגע האָט ליובאַ, ווילד אַ קוויטש טאָהנ'דיג, דערלאנגט איהם אַ פֿאַטש אין זיין געראזרטער באק. דער קראגען האָט זיך אוועקגעקליקעלט איבער די דילען און ער אליין האָט זיך אַ שאַקעל געטהאָן פֿון'ם פֿאַטש, אָבער ער איז געבליבען שטעהן אויף זיינע פֿיס. אַ שרעקליך בלייבער, כמעט בלוי, נור אַלץ אַזוי שטום, מיט דעמזעלבען שטאַלצען אויסדרוק פֿון גדלות און פֿער-וואונדערונג, האָט ער אויף איהר אויסגעשטעלט זיינע שווערע, אונט-בעוועגליכע אויגען. זי האָט נאָכאַנאַנד געאַטהעמט און האָט אויף איהם געקוקט מיט שרעק.

— נו ? ! — האָט זי אַרויסגעהויכט.

ער האָט אויף איהר געקוקט און געשוויגען. אַ פֿערריקטע פֿון זיין שטאַלצען שווייגען, אַ צושראָקענע, ניט וויסענדיג אליין וואָס זי טהוט, ווי זי וואָלט עפֿעס געהאַט געגען זיך אַ שטומע, געמויער-טע וואנד, האָט זי איהם אַ כאַפֿ געטהאָן פֿאַר די אקסלען און מיט גוואלד אַ זעין געטהאָן איהם אויף דער בעט. זי האָט זיך דאן צוגע-בויגט נאָהענט, צום סאַמע פֿנים, צו די אויגען.

— נו, וואָס-זשע שטוייגסט דו ? וואָס טהוסט דו דאָס אזוינס מיט מיר, לומפ דו איינער. מיין האַנד געקויפט ! אויספיינען זיך געקומען אהער ! וואָס ווילסט דו פון מיר האָבען, אונגליקליכע וואָס איך בין !

זי האָט איהם געטרייסעלט פאר די אקסלען ; איהרע דינע פינגער גער האָבען געגראבעלט זיין לייב דורכ'ן העמר.

— האָסט קיין פרויען נישט געקענט, לומפ איינער — יא ? מיר ווילסט דו דאָס דערזעהלען ? מיר, וועלכע אלע מענער . . . אלע . . . ווארזשע איז דיין געוויסען ? וואָס האָסט דו צו מיר ! א לעבעדיגער וועל איך זיך זיי נישט אָבגעבען, יא ! און איך, איך בין א טויטע, פארשטעהסט דו, לומפ איינער — א טויטע בין איך. און אַט וועל איך דיר אנשפיינען אין דיין פנים . . . נא . . . לעבעדיגער ! נא דיר, לומפ, נא ! און איצט געה, געה !

ער האָט שוין מעהר נישט געקאנט איינהאלטען זיין כעס, האָט זי א שטויס געטהאָן פון זיך אזוי, אז איהר פאטיליצע האָט זיך אָבגע-שלאָגען אן דער וואַנד. אפנים ער האָט דעם פערשטאנד פערלאָהרען, ווארום ער האָט באלד נאָך דעם האַסטיג אַרויסגעכאַפט זיין רעוואָל-ווער, — ווי עמיצער, אָהנ-צייטהענדיגער, איינגעפאלענער מויל וואָלט א שמיכלעל געטהאָן. אָבער דאָס מיידעל האָט נישט געזעהען נישט זיין פערשפייטען, נאָסען, פון כעס צוקרימטען פנים, נישט דעם שוואַרצען רעוואָלווער. פערקוועטשענדיג מיט די הענד די אויגען, ווי זי וואָלט זיי אריינדריקען טיעף אין מח, איז זי דורכגעגאנגען מיט שנעלע טריט, האָט זיך א וואַרף געטהאָן אין בעט, מיט'ן פנים אַראָב און האָט זיך שטיל צואוויינט.

עס האָט זיך אויסגעלאָזען אלץ נישט דאָס, וואָס ער האָט ער-ווארט. עס איז אַרויסגעקומען עפעס אן אונזין ; עס איז אַרויסגע-קראַכען מיט זיין צוקרימטען פנים דער ווילדער, שיכור'ער, היסטערי-שער כאָאָס. ער האָט א קוועטש געטהאָן מיט'ן פלייצע, האָט בע-האַלטען דעם נישט-נויטהיגען רעוואָלווער און האָט גענומען אַרומ-שפרייזען איבער'ן צימער. דאָס מיידעל האָט געוויינט. ער איז אַרומ-געגאנגען און אַרומגעגאנגען, ווידער און ווידער — זי האָט נאָך אלץ געוויינט. ער האָט זיך ענדליך אָבגעשטעלט נעבען איהר, מיט די הענד אין די קעשינעס, און האָט גענומען קוקען. אין פערצווייפלונג

און אונערליכע יסורים איז געלעגען צונויפגעקנייטשט א פרוי און האָט געיאָמערט, ווי עס קאָנען יאָמערען בלויז מענשען אויף א פער-לאָרענעם לעבען, אויף עפעס אונגעהויער גרויסעס, וואָס איז פון לעבען אויף אייביג אוועקגערויבט געוואָרען. איהרע פערשארפטע, נאָ-קעטע לאָפעטקעס זיינען זיך וויילעווייז צונויפגעקומען כמעט אין איי-נעם, עפעס אזוי ווי מען וואָלט איהר אונטערן ברוסט אונטערלייגען פייער, ברענענדיגע קוילען, און וויילעווייז האָבען זיי זיך צוצויגען, ווי זי וואָלט זיך ערגעץ פארגעהן, צודריקענדיג צום האַרצען איהר ביינקשאַפט, איהרע יסורים. און די מוזיק האָט זיך ווידער צו-שפּיעלט; א פּרעהליכערס האָט מען איצט געשפּיעלט, און עס האָט זיך געהערט ווי שפּאַרען קנאַקען. מסתמא זיינען דאָס אָפּיצערען געקומען.

ער האָט זיך פערלאָרען — אזעלכע טרעהרען האָט ער נאָך קיין מאָל ניט געזעהען. ער האָט ארויסגענומען די הענד פון די קעשינעס און געזאָגט שטיל :

— ליובא !

זי האָט אַלץ געוויינט.

— פאר וואָס וויינטסטו אזוי, ליובא !

עפעס האָט זי געענטפערט, אָבער אזוי שטיל אז ער האָט גאָר-נישט דערהערט. ער האָט זיך צוגעזעצט צו איהר אויף דער בעט, האָט אָנגעבויגען זיין גרויסען אבגעשטאַרענעם קאָפּ און האָט ארויפ-געלייגט זיין האַנד אויף איהר אקסעל — מיט א ווילדען ציטער האָט די האַנד געענטפערט אויף דעם אויפשוידערן פון די דאָזיגע אַרעמע, נאָקעטע פרויענ-שולטערן.

— איך הער דאָך ניט וואָס דו זאָגסט, ליובא ! . . .

און עפעס ווייטעס, דומפּעס, אָנגעזאָפּטעס מיט טרעהרען :

— געה איצט ניט . . . דאָרט . . . אָפּיצערען זיינען געקו-מען . . . זיי וועלען . . . דיך . . . זיי קאָנען נאָך . . . אַך, גאָט, וואָס זשע איז עס אזוינס ! . . .

זי האָט זיך שנעל אויפגעהויבען און איז געבליבען שטיל זיצען. זי האָט פערבראָכען די הענד און מיט ברייט צועפענטע אויגען פון שרעק האָט זי געקוקט אין פוסטען חלל פון צימער. דאָס איז געווען א מורא'דיגער בליק און האָט געדויערט איין מאָמענט, און ווידער

איז זי געלעגען מיט'ן פנים אראָב און האָט ווידער געוויינט. און פון אונטען האָבען ריטמיט געקנאָקט די שפּאַרען, און דער פיאניסט, וועלכער איז אפנים געווען אויפגערגנט און אנגעשראָקען פון עפעס האָט מיט מיה אָבגעקלאַפט צום טאַקט אַ האַסטיגע מאָזורקע.

— גיב אַ טרונק אַביסעל וואַסער, ליובאַטשקע! נו, טרינק דאָך, איך בעט דיך — האָט ער געשעפּצט צובויגענדיג זיך צו איהר. איהר אויער איז געווען פארדעקט מיט איהרע האָאַר, און רעכענענדיג אז זי הערט געוויס ניט, האָט ער פאַרזיכטיג אָבגעשארט די שוואַרצע, פרוזירטע האָאַר און האָט דערזעהן אַ קליינע, רויטע באַ-ראדאָוקע.

— איך בעט דיך, טרינק דאָך.

— ניין, איך וויל ניט. ניט נויטהיג. עס וועט אזוי אויך אריי-בערגעהן.

זי האָט זיך ווירקליך בערוהיגט. זי האָט אויפגעהערט צו שלוכ-צען — און האָט אָנגעהויבען אויפכליפּען, איינס, צוויי — לאַנגע, דומפ כליפּען, ביז די אַקסלען האָבען אויפגעהערט צו טרייסלען זיך און זיינען געבליבען אונבעוועגליך און טיעף פערטראכט. און ער האָט שטילינקערהייט זי געגלעט, פון האַלז ביז די האַפּט-שפיצען פון העמד און ווידער.

— פיהלסט דו בעסער, ליובאַ? . . . ליובאַטשקאַ?

זי האָט ניט געענטפערט, האָט זיך בלויז טיעף אָבגעזויפּצט און אַ קעהר טאָהנ'דיג זיך האָט זי האַסטיג און קורץ אויף איהם אַ קוק געטהאָן. זי האָט דאן אראָבגעלאָזען די פיס, געזעצט זיך מיט איהם גלייך, האָט נאָך אַמאָל אַ קוק געטהאָן אויף איהם און מיט איהרע האָאַר אָבגעווישט זיין פנים, די אויגען. ווידער אַמאָל אָבגעזויפּצט און איינפאך צערטליך אוועקגעלייגט איהר קאָפּ אויף זיין אַקסעל, און ער האָט אויך אזוי איינפאך אַרומגענומען זי און שטיל צוגעדריקט צו זיך. איהם האָט שוין איצט ניט געשטעלט אין פערלעגענהייט דאָס, וואָס זיינע פינגער האָבען בעריהרט איהרע נאָקעטע שולטערן. אזוי זיינען זיי געזעסען לאַנג און געשוויגען, און אונבעוועגליך האָ-בען געקוקט פאַראַוויס זייערע דונקעל געוואָרענע אויגען, אַרום וועל-כע עס האָבען זיך מיט אַמאָל געבילדעט שוואַרצע רינגען.

פּלוצלונג האָט זיך פון קאָרידאָר דערהערט דער קלאנג פון שטיי-

מען, פון טריט. עס האָבען געקלונגען שפּאַרען, ווייך און דעליקאט, ווי עס פאסירט בלויז ביי גאָר יונגע אָפיצערען, און דאָס אלעס ווערט געהנטער, געהנטער און — איז געבליבען שטעהן ביי זייער טיהר. ער האָט זיך האַסטיג אַ שטעל געטהאָן — אין טיהר האָט שוין עמיצער געקלאפט, פריהער מיט די פינגער, דערנאָך מיט'ן קולאק, און עפעס אַ פרויענשטימע האָט הייזעריג געשריען :

— ליובא, עפען !

IV.

ער האָט געקוקט אויף איהר און געווארט.

— גיב מיר דאָס טיכעל — האָט זי געזאָגט ניט קוקענדיג און האָט אויסגעשטרעקט די האַנד. זי האָט שטארק אָנגעווישט דעם פנים, האָט זיך הויך אויסגעשנייצט, האָט איהם אַ וואָרף געטהאָן דאָס טיכעל אויף די קניע און איז געגאנגען צום טיהר. ער האָט גע-קוקט און געווארט. געהענדיג האָט ליובא פערלאָשען דאָס עלעקטריש לעמפעל, און עס איז מיט אַמאָל געוואָרען אזוי פינסטער, אז ער האָט דערהערט זיין אטהעם, וועלכער איז עפעס שווערלעך געוואָרען. און ער האָט עפעס, ניט וויסענדיג אליין פאר וואָס, ווידער געזעצט זיך אויף דער בעטעל, וועלכע האָט שוואַך אַ סקריפע געטהאָן.

— נו, וואָס איז דאָס דאָרט ? וואָס דארפט איהר ? — האָט אַ פרעג געטהאָן ליובא דורך דער טיהר, ניט אבשפאַרענדיג, און איהר שטימע איז געווען אביסעל אונצופריעדען, אָבער רוהיג.

עטליכע פרויענ-שטימען האָבען אָנגעהויבען צו קלינגען אויף איין מאָהל, איבערשלאָגענדיג איינע די צווייטע, און אויך אַ מענער שטימע, וועלכע האָט עפעס זאָנדערבאר העפליך, אָבער פעסט זיך אָנגעהויבען בעטען.

— ניין, איך וועל ניט געהן.

ווידער האָבען די שטימען זיך צוקלונגען, און איבערהאקענדיג זיי, ווי אַ שעחר האַקט איבער אַ צוואוויקעלטען זייד-פאדים, האָט זיך ווידער דערהערט די מענליכע שטימע, יונג און איבערצייגענד, און ארויסקומענדיג פון וויסע, געזונדע צייהנער און וואַנצעס, און

די שפּאַרען האָבען אָבגעקלונגען דייטליך, ווי ער וואָלט זיך פער-
נייגט, ריידענדיג. זאָנדערבאר : ליובא האָט זיך צולאכט.

— ניין, ניין, איך וועל ניט געהן. — יא, גוט, גוט, נו,
זאָל מען זי רופען ליובא אָבער איך וועל ניט געהן.

ווידער אַ קלאפּ אין טיהר, ווידער געלעכטער, קלאנג פון שפּאַ-
רען, זידלעריי און אלעס האָט זיך אוועקגעטראָגען פון טיהר און איז
פערלאָשען געוואָרען ערגעץ אין ענדע פון קאָרידאָר. אָנטאָפּענדיג
אין דער פינסטער מיט דער האַנד זיין קניע, האָט זיך ליובא געזעצט
לעבען איהם, אָבער דעם קאָפּ האָט זי שוין אויף זיין אקסעל מעהר
ניט געלייגט. און זי האָט קורץ איהם געגעבען צו פארשטעהן :

— אָפיצערען פּעראַנשטאַלטען דאָס אַ באַל. זיי רופען עס אלע-
מען צונויף. אַ קאָטיליאַן וועט מען טאָנצען.

— ליובא — האָט ער אָנגעהויבען צו בעטען זי צערטליך : —
צינד, זיי אזוי גוט, אַן דעם לאַמפּ. זיי ניט ביזן.

זי האָט זיך שווייגענדיג אויפגעהויבען און האָט אַ דרעה געטהאָן
דאָס קנאָפּעל. און זי האָט זיך געזעצט שוין ניט לעבען איהם, נור
אויף אַ שטוהל געגען בעט, ווי פריהער. איהר פנים איז געווען פער-
וואָלקענט, אונפריינדליך, אָבער העפליך — ווי אַ בעלי־חבית'טע
וואָס מוז אויסשטעהן אַ ניט־אנגענעהמען בעזוך, וואָס ציהט זיך
צו לאַנג.

— זייט איהר ניט ביזן אויף מיר, ליובא ?

— ניין, פאר וואָס ?

— איך האָב זיך געוואונדערט, ווי פרעהליך איהר האָט גע-
לאכט. ווי קאָנט איהר עס ?

זי האָט ניט קוקענדיג אויף איהם אַ שמייכעל געטהאָן.

— פרעהלעך, לאך איך. אָבער איהר טאָרט איצט ניט אַרויס-
געהן. מען דארף ווארטען ביז די אָפיצערען וועלען זיך צוגעהן. זיי
וועלען באַלד אוועק.

— גוט, איך וועל דאָ אויפציהען. אַ דאנק איך, ליובא.

זי האָט ווידער אַ שמייכעל געטהאָן.

— פאר וואָס איז שוין ווידער אַ דאנק ? ווי העפליך איהר
זייט.

— געפעלט דאָס איך ?

— ניט זעהל שטארק. ווער זייט איהר א געבאָרענער ?
 — מיין פאטער איז א דאָקטאָר, א מיליטער-ארצט. מיין זיידע איז געווען א פויער. מיר שטאמען פון דער סעקטע סטארא-אבריאדזעס.

— ליובא האָט א פאראינטערעסירטע א קוק געטהאָן אויף איהם.

— אזוי גאָר ! און קיין צלם אויפ'ן האלץ האָט איהר ניט.
 — א צלם ? — האָט ער א לאך געטהאָן — מיר טראָגען דעם צלם אויף אונזער רוקען.

דאָס מיידעל איז לייכט בייזלעך געוואָרען.
 — איהר האָט דאָך שלאָפען געוועלט, וואָלט איהר זיך בעסער לעגען איידער אזוי צו פארשווענדען די צייט.
 — ניין, איך וועל זיך שוין ניט לעגען. איך וויל שוין איצט ניט שלאָפן.

— הי איהר ווילט זיך.
 — עס האָט געפאלגט א לאַנגעס, אונבעקוועמעס שווייגען. לויב בא האָט געהייסן ארונטער און האָט פערטראכטערהייט געדעהט דאָס רינגעל אויף איהר פינגער. ער האָט בעקוקט רונד און ארום דעם צימער, און האָט אויסגעווייכט פון א קוק צו טהאָן אויף איהר. זיינע בליקען האָבען זיך אָנגעשטעלט אויף דאָס קליין גלעזעל קאָניאק, וואָס איז געווען ניט דערטרונקען. און פלוצלונג האָט מיט אן אונגעוועהנט ליכער קלאַהרקייט איהם זיך פאָרגעשטעלט, אז דאָס אלעס איז שוין אמאָל געווען : דאָס געל גלעזעל, אויך טאקע מיט קאָניאק, און דאָס מיידעל, וואָס דרעהט דאָס רינגעל, און ער גופא — ניט דער איצטיגער, נור עפעס א צווייטער, אביסעל אנאנדערער, א בעזונט דערער עפעס. און פונקט אזוי האָט זיך נור-וואָס דאן געענדיגט די מוזיק, גאָר אזוי ווי איצט, און עס האָט זיך אויך געהערט דער שטיי-לער קלאנג פון שפאָרען. ווי ער וואָלט שוין אמאָל עפעס געלעבט — נור ניט אין דעם הויז, אין אן אנדער הויז, וואָס איז עהנליך צו דעם ; ער האָט דאָרט עפעס געטהאָן, זאָגאר א וויכטיגע פערזאָן איז ער דאָרט געווען און איבער איהם איז דאָס אלעס פאָרגעקומען. דער דאָזיגער זאָנדערבארער געפיהל איז געווען אזוי שטארק, אז ער האָט צושראָקען א טרייסעל געטהאָן מיט'ן קאָפּ ; און די פאָר-

שטעלונג איז שנעל פערשוואונדען, אָבער ניט גאָר אין גאַנצען :
 עס איז נאָך פערבליבען אַ לייכטער, ניט אכגעמעקטער סליאד פון
 די צוריעלטע עראינערונגען וועגען אַ זאָך, וואָס איז גאָר ניט גע-
 ווען. ער האָט דערנאָך אין פערלויף פון דער דאָזיגער אונגעווענהליי-
 כער נאכט וויפיעל מאָל געכאַפט זיך, אַז קוקענדיג אויף עפעס אַ זאָך
 אָדער אויף אַ פנים, פלעגט ער זיך וועלען דערמאהנען, וואו ער האָט
 זיי שוין איין מאָל געזעהען, ווי ער וואָלט זיי וועלען ארויסרופען
 פון דעם טיעפען חשך פון דער פערגאנגענהייט אָדער בעסער פון דאָס
 קיין מאָל ניט געוועזענע.

ווען ער וואָלט ניט געווען אזוי זיכער אין זיין בעוואוסטזיין,
 וואָלט ער געזאָגט אַז ער איז שוין דאָ אַ מאָל געווען — אזוי האָט זיך
 איהם מינוטענווייז דאָ אויסגעוויזען אלעס אזוי געוועהנליך און בע-
 קאַנט. און דאָס איז איהם געווען אונאנגענעהם, ווייל דאָס האָט
 איהם געמאַכט עפעס פרעמד צו זיך גופא און צו זיינע נאָהענטע און
 געמאַכט איהם נאָהענט צום עפענטליכען הויז מיט דעם דאָזיגען וויל-
 דען, אבשטויסענדיק לעבען.

עס איז געוואָרען שווער ווייטער צו שווייגען, און ער האָט אַ פרעג
 געטהאָן :

— פאר וואָס טרינקט איהר ניט ?

זי האָט אַ ציטער געטהאָן.

— וואָס ?

— איהר וואָלט בעסער אויסגעטרונקען, ליובאַ. פאר וואָס

טרינקט איהר ניט ?

— איך וויל ניט איינע אַליין.

— ליידער אָבער טרינק איך ניט.

— און אַליין וועל איך ניט טרינקען.

— איך וועל בעסער אויפגעסען אַ באַרנע.

— עסט, דערויף האָט מען זיי דאָך געבראַכט.

— און איהר ווילט קיין באַרנע ניט ?

דאָס מיידעל האָט ניט געענטפערט און האָט זיך אָנגעקעהרט.

זי האָט אָבער דערפיהלט ווי ער קוק אויף איהרע נאָקעטע, לייכטע,
 ראָזיגע שולטערן, און זי האָט אויף זיי ארויפגעוואָרפען אַ גרויע,
 געשמירקטע מיכעל.

— עפעס קאלטלעך — האָט זי אַ זאָג געטהאָן.
 — יא, קאלטלעך — האָט ער צוגעשטימט, הגם אין'ם קליינעם
 צימער איז געווען הייס. און ווידער האָט זיך אָנגעהויבען אַ לאנגער,
 אנגעשטריינגטער שווייגען. פון זאל האָבען זיך צוגעטראָגען די הויכע
 צורופס־קלאנגען פון טרומייט.

— זיי טאנצען — האָט ער געזאָגט.
 — זיי טאנצען — האָט זי געענטפערט.
 — פאר וואָס זייט איהר אויף מיר אזוי ביז געוואָרען, ליובא...
 און געגעבען מיר אַ פאטש ? ...
 דאָס מיידעל האָט אַ וויילע געשוויגען און דערנאָך שניידיק גע-
 ענטפערט :

— אזוי האָט מען געדארפט, האָב איך אייך דערלאנגט אַ
 פראסק. איך האָב דאָך אייך ניט צוגע'הרג'עט, היינט וואָס איז דאָ
 צו פרעגען ? — זי האָט ביז געלאכט.

„אזוי האָט מען געדארפט“, האָט דאָס מיידעל געזאָגט, און
 זי האָט געקוקט אויף איהם מיט איהרע שווארצ־בריינגעלטע אויגען,
 האָט געשמיכעלט אַ בלייכע, אַ צושראָקענע, אָבער האָט ענטשלאָ-
 סען געזאָגט : „אזוי האָט מען געדארפט“. אַ גריבעלע האָט זיך גע-
 וויזען אונטער איהר מאָרדע. עס איז געווען שווער פאַרצושטעלען
 זיך, אז דער דאָזיגער קאָפּ — דער דאָזיגער בייזער בלייכער קאָפּ —
 איז ערשט מיט אַ מינוט צוריק געלעגען אויף זיין אקסעל און אז זי האָט
 ער דאָס גענלעט ! ...

— אזוי איז עס ! — האָט ער געזאָגט טרויעריג. עטליכע מאָל
 איז ער זיך דורכגעגאנגען איבערן צימער, אביסעל אָבגערוקט פון'ם
 מיידעל, און ווען ער האָט זיך ווידער אוועקגעזעצט, איז זיין פנים
 געווען פרעמד, ביז, שטאַלץ. ער האָט געשוויגען און האָט געקוקט
 מיט אויפגעהויבענע ברעמען צום סופיט, וואו עס האָט געשפיעלט אַ
 ליכטיגער פלעק מיט דאָזיגע ברעגען. עפעס אַ קליינס, אַ שווארצעס
 איז דאָרט געקראַכען — מסתמא האָט דאָס פון ווארעמקייט אָבגע-
 לעבט אַ פארשפעיטגטע הערבסט־פליעג. זי האָט זיך אויפגעכאפט
 אין מיטען נאכט און פארשטעהט גאָרנישט און וועט באַלד ווידער
 שטאַרבען. ער האָט זיך אָבגעזיפצט.
 דאָס מיידעל האָט זיך הויך צולאכט.

— וואָס פֿרעהט איהר זיך אזוי ? — האָט ער קאָלט אַ קוק גע-
טהאָן און האָט זיך אָבגעקעהרט.

— גאָרנישט, אזוי זיך. איהר זעהט דאָך טאקע אזוי אויס ווי
אַ שרייבער ? איהר בעליידיגט זיך דערפון ניט ? ער האָט אויך אזוי
פריהער רחמנות און דערנאָך ווערט ער אין כעס, פאר וואָס איך קניע
ניט פאר איהם ווי פאר אַ הייליגען בילד. נור עפעס געפינט ער זיך
בעליידיגט. ווען אזא וואָלט געווען אַ גאָט וואָלט ער ניט מוחל געווען
פאר קיין איין לעמפעל, וואָס מען פארפעהלט פאר איהם אָנצוצינדען,
— זי האָט זיך צולאכט.

— פון וואַנען קענט איהר דאָס אזוי שרייבער ? איהר לעזט
דאָך קיין זאך ניט.

— איינער קומט אהער אריין — האָט געענטפערט ליובא.

ער האָט זיך פערטראכט, אויסשטעלענדיג אויף איהר אן אונ-
בעוועגליכען, שווערען, זעהר רוהיגען, בעאָבאכטענדען בליק. ווי
אַ מענש, וואָס האָט זיין גאנצען לעבען פערבראכט אין קאמפף, האָט
ער אויך אין'ס מיידעל טומאנע דערפיהלט אַ רעבעלירענדע נשמה,
דאָס האָט איהם ניט געלאָזט רוהען און האָט איהם געצוואונגען אויס-
צופאַרשען און אויסצוגעפינען : פאר וואָס האָט זיך עס דוקא צו
איהם אויסגעלאָזען איהר כעס ? און דאָס, וואָס זי האָט געהאט גע-
שעפטען מיט שרייבער און אודאי פערבראכט מיט זיי, און אויך דאָס,
וואָס זי האָלט זיך מאַנכעס מאָל אזוי רוהיג און רעספעקטפול און
רעדט אזוי בייז — דאָס אלעס האָט איהר ערהויבען אין זיינע אויגען,
און איהר פאטש האָט בעקומען אַ מעהר ערענסטע און וויכטיגערע בע-
דייטונג, ווי בלוזי אַ פשוט'ער, היסטערישער אויסברוך פון אַ האַלב-
בעזויפענע און האַלב-נאַקעטע פראָסטיטוטקע. און אנשטאט וואָס
ער איז פריהער געווען בלוזי אויפגעבראכט אָבער בשום אופן ניט בע-
ליידיגט, האָט ער איצט אָנגעהויבען צו פיהלען זיך בעליידיגט —
און ניט בלוזי מיט'ן שכל.

— פאר וואָס האָט איהר מיר געגעבען אַ פאטש, ליובא ? ווען
מען פאטשט עמיצען, מוזט איהר איהם זאָגען פאר וואָס דאָס קומט
איהם — האָט ער ווידערהאָלט זיין פראגע, צושטעהענדיג צו איהר
מיט עקשנות און בייז. אין די מוסקולען פון זיין פנים און אָנגע-

שטריינגטען שטערן איז עפעס געווען איצט א מין שטיינערנע הארט-
קייט, וואָס האָט געדריקט זיינע אויגען.

— איך ווייס ניט — האָט זי געענטפערט אויך פער'עקשנ'ט
און האָט אויסגעמיידט זיין בליק.

זי האָט ניט געוואָלט ענטפערען. ער האָט געקוועטשט מיט די
פלייצעס און האָט ניט אויפגעהערט צו בעאָבאכטען זי. געוועהנליך
פלעגט ער דיינקען שווער און לאַנגזאם, אָבער איין מאל האָט איהם
עפעס אויפגערעגט, האָבען שוין זיינע געדאנקען געארבייט האַסטיג
און ניט אָבווענדענדיג זיך אין קיין זייט, כמעט מעכאַניש. עפעס
אזוי ווי די קראפט פון א וואסער-דרוק וואָס לאָזט זיך אַרונטער לאַנג-
זאם און צווישענערט שטיינער, צובויגט אייזערנע קלעצער, צו-
קוועטשט מענשען, גלייכגילטיג, לאַנגזאם און זיכער, אויב זיי פא-
כאדיען זיך אונטער איהר. זיין געדאנק איז באוועגט געוואָרען איצט
אכזריש, פעסט און דריקענדיג, ניט אַבקעהרענדיג זיך אין קיין
זייט, רעכטס אָדער לינקס, בלייבענדיג גלייכגילטיג צו המצאות,
האַלב-ענטפערס און אנדויטונגען, ביז דער געדאנק זאָל פערנעהן ביז
יענעם ווייטען לאָגישען גרעניץ, הינטער וועלכען עס איז פוסט-
קייט און געהיימניס. זיין געדאנק איז ניט געווען אָנגעזונדערט פון
איהם, ער איז געווען צונויפגעגאַסען מיט איהם גופא, ער האָט גע-
דיינקט מיט'ן גאנצען גוף און יעדער לאָגישער ש'לוס איז פאר איהם
גלייך געוואָרען א טהאַט-זאך — ווי דאָס פאסירט בלויז מיט זעהר
געזונדע, אונמיטעלבאַרע מענשען, ביי וועלכע זייערע געדאנקען זיינען
ניט קיין שפיעלכעל.

זייענדיג איצט צוטומעלט, צוטראַגען, אַראָבעשלאָגען פון
גלייכען וועג, ווי אן אונגעהויערער לאָקאַמאָטיוו, וואָס איז אין'ס
חישף פון נאַכט אַראָב פון די רעלסען און טראַגט זיך עפעס מיט א
וואונדערליכער קראפט, שפרינגענדיג איבער בערגלעך און גריבער —
אזוי האָט ער געזוכט א וועג, וועלכען ער האָט אונבעדינגט געוועלט
געפינען. אָבער דאָס מיידעל האָט געשוויגען, און האָט אפנים קיין
לוסט ניט געהאַט צו ריידען.

— ליובא, קומט לאָמיר זיך רוהיג דורכריידען. מען דארף

דאָך . . .

ווידער :

— ליובא, הערט. איהר האָט מיר געגעבען א פאטש, און איך וועל דאָס אזוי ניט אָבלאָזען.

זי האָט אַ לאַך געטהאָן :

— אזוי ? נו, וואָס וועט איהר מיר טהאָן. איהר וועט אפּשר מאנען צום געריכט ?

— ניין. איך וועל אָבער אזוי לאנג קומען צו אייך און מאנען, ביז וואנען איהר וועט מיר ניט ערקלעהרען.

— אדרכא, ביטע ! דאָס וועט דער בעל־הבית'טע איינבריינגען.

— איך וועל קומען מאָרגען. איך וועל קומען . . .

און פּלוצלונג, כמעט אין דערזעלבער צייט וואָס ער האָט אַ טראכט געטהאָן, אז ניט מאָרגען און ניט איבערמאָרגען וועט ער קאָנען קומען — האָט ער געטראָפּען, האָט פערשטאנען זאָגאר אויף זיכער, פאר וואָס דאָס מיידעל האָט אזוי געהאנדעלט. ער איז זאָגאר אַ דערפרעהטער געוואָרען.

— אַך, אזוי הייסט דאָס ! איהר האָט עס מיר געגעבען אַ פאטש פאר וואָס איך האָב אייך בערויערט, פאר וואָס איך האָב אייך בעליידיגט מיט מיין רחמנות האָבען אויף אייך. יא, דאָס איז טאקע געווען נאָריש. אמת, איך האָב ניט געוואָלט אייך דערמיט בעליידיגען, אָבער עס קאָן זיין, אז דאָס איז ווירקליך אַ בעליידיגונג, איין מאָל זייט איהר אַ מענש, גלייך מיט מיר . . .

— גלייך מיט אייך ? — זי האָט אַ לאַך געטהאָן.

— נו, זאָל זיין גענוג. גיט די האַנד, לאָמיר שליסען פריעדען.

ליובא איז ווידער בלייבלעך געוואָרען.

— איהר ווילט, איך זאָל אייך ווידער אריינפאָהרען אין דער מאָרדע ?

— אייער האַנד בעט איך דאָך, ווי אַ חבר ! קאמערעדשאפט־

ליך ! — האָט ער אַ געשריי געטהאָן אויפריכטיג, מיט אַ באסאווע שטימע.

אָבער ליובא האָט זיך אויפגעהויבען און אָנגעהענדיג אַביסעל ווייטער האָט זי געזאָגט :

— ווייסט איהר וואָס איך וועל אייך זאָגען . . . אָדער איהר

זייט אַ גולם, אָדער מען האָט אייך ווירקליך ווייניג געטלאָגען !

זי האָט אַ קוק געטהאָן אויף איהם און האָט זיך הויך צולאכט :

— נו, ווי איהר זעהט מיך לעבען, קאפעניוטינקע מיין שריי-
בער ! א פאָלשטענדיגער שרייבער ! ווי זשע זאָל מען איך ניט
שלאָגען, מיין לעבענקער !

אפנים, דאָס וואָרט שרייבער האָט פאר איהר בעדייט א זידעל-
וואָרט און זי האָט מיט דעם אויסגעדרוקט איהר אייגענעם, בעשטימ-
טען זינען. און שוין ניט נעהמענדיג לחלוטין אין אנבעטראכט, מיט
פולער פעראכטונג, ווי האָבענדיג צו טהאָן מיט א האָפנונגסלאָזען אי-
דאָט אָדער מיט א פיאניצע, איז זי זיך פריי דורכגעגאנגען איבערן
צימער און האָט נור פון דער זייט א זאָג געטהאָן :

— האָב איך דיר טאקע א שטארקען פאטש געגעבען, וואָס ?
האָסט זיך עפעס אזוי צופעשצט ?
ער האָט ניט געענטפערט.

מיין שרייבער זאָגט, אז איך קאָן געבען קלעפּ. עס קאָן זיין,
אז ביי איהם איז אן איידעלערע צורה, אָבער אין דיין פויערשען
פיסק וויפיעל מען זאָל ניט אריינהאקען וועסט דו ניט פיהלען ! אָך,
איך האָב שוין א היבשע ביסעל מענשען צו'הרג'עט די מאָרדע, אָבער
פאר קיינעם פערדריסט מיך אזוי ניט, ווי פאר מיין שרייבערעל.
שלאָג, זאָגט ער, שלאָג, איך האָב דאָס כשר פערדינט. און א
שיכור איז ער, א פאסקורניק, אפילו שלאָגען איהם ווערט עקעל-
האפט. אזא לומפּ. און פון דיין פנים האָב איך זיך די האַנד צוקלאפט.
נא — קוש, וואו איך האָב זיך אָבגעשלאָגען.

זי האָט א רוק געטהאָן איהר האַנד צו זיינע ליפען, און האָט
ווידער שנעל אָנגעהויבען ארומצושפרייזען. איהר אויפגעגונג האָט
געשטיגען, און מינוטענווייז האָט זיך געדוכט, ווי זי וואָלט גע-
שטיקט ווערן פון עפעס זודיגעס : זי האָט זיך געריבען די ברוסט,
האָט געאטהעמט מיט א ברייט צועפענט מויל און האָט אונבעוואוס-
טערהייט געכאפט זיך אלץ פאר די פארהאנגלעך פון פענסטער. און
אזוי ארומגעהענדיג האָט זי שוין צוויי מאל זיך אָנגעגאָסען קאָניאק
און אויסגעטרונקען. צום צווייטען מאל האָט איהר מרה-שתורה'דיג
געמאַכט די בעמערקונג :

— איהר האָט דאָך ניט געוואָלט טרינקען אַליין ?
— עס פעהלט כאַראַקטער, מיין לעבינקער ! — האָט זי גע-
ענטפערט — און איך בין שוין פערגיפטעט . . . טרינק איך ניט

א וויילע, הויבט עס מיך דערנאָך אן שטיקען. איך וועל שוין פּג'ן דערפון.

און פּלוצלונג, אזוי ווי זי וואָלט ערשט איצט איהם באַמערקט, האָט זי פּערוואַנדערט אַ וואָרף געטהאָן אויף איהם אַ בליק און האָט זיך צוקייכט פאר געלעכטער.

— א, דאָס ביסט דו! נאָך אלץ דאָ, ניט אוועקגעגאנגען. זיין, זיין! — און מיט אַ מיטונה'דיג אויסדרוק פון די אויגען האָט זי אַ ריס געטהאָן פון זיך דאָס טיכעל און ווידער האָבען זיך דערזעהען איהרע ראָזיגע שולטערן און די מאָגערע צאָרטע הענד.

— און צו וואָס האָב איך זיך אזוי איינגעוויקעלט? דאָ איז אזוי אויך הייס, און איך . . . דאָס האָב איך איהם געהיט, זעהר נויטיג טאָקע . . . הערט, איהר וואָלט בעסער אויסטהאָן אייערע הויזען. דאָ זיינען אזעלכענע; דאָ קאָן מען זיין אָהן הויזען. אפשר זיינען ביי אייך שמוציגע אונטער-הויזען, קאָן איך אייך געבען מיינע. קיין סכנה ניט, וואָס זיי זיינען מיט אַ שפּאַלט? פּאָלגט מיך, טהוט אָן! נו, ליגעבינקער, נו, גוטינקער, נו, עס קאָסט אייך דען טהייער . . .

זי האָט געקייכט און האָט זיך געשטיקט פון קייכענדען געלעכ-טער, האָט זיך ביי איהם געבעטען, האָט צו איהם אויסגעשטרעקט איהרע הענד. זי האָט דערנאָך האַסטיג אַראָבגעלאָזען זיך אויף די דילען, האָט זיך געשטעלט אויף די קניע און, כאַפּענדיג זיינע הענד, האָט זי זיך געבעטען:

— נו, ליגעבינקער, נו, די הענדטעלעך וועל איך אייך צו-קושען! . . .

ער האָט זיך אָבגערוקט און האָט אַ זאָג געטהאָן מיט אַ טרויערי-גער ביינקשאַפט:

— וואָס האָט איהר צו מיר, ליובאַ? וואָס האָב איך אייך גע-טהאָן איך פּערהאַלט זיך אזוי גוט צו אייך . . . פאר וואָס זייט איהר אזוי צו מיר, פאר וואָס? האָב איך אייך דען געטהאָן וועלכע עגמט נפש? נו, אויב איך האָב אייך געמאַכט פּעדררום, פּערצייהעט מיר. איך בין דאָך דעריין לחלוטין, אין די דאָזיגע אַלע זאַכען . . . גאָר ניט געניט . . .

זי האָט אַ קוועטש געטהאָן די נאָקעטע פלייצע מיט פּעראַכטונג,

האַט זיך פלינק אַ הויב געטהאָן פון די קניע און האָט זיך געזעצט.
געאטהעמט האָט זי שווער.

— הייסט עס, איהר וועט ניט אנטהאָן ? א שאָד, איך וואָלט
איין אָנגעקוקט.

ער האָט עפעס אָנגעהויבען ריידען, האָט זיך פעהאקט און
האַט פאָרטגעזעצט אונגענטשלאָסען, צוציהענדיג די ווערטער :

— הערט, ליובאַ . . . נאטירליך, איך . . . דאָס זיינען
אַלץ פוסטע זאַכען. און אויב איהר ווילט ניט אנדערש, קאָן מען . . .
פארלעשען דאָס פייער. פארלעשט דעם לאַמפּ, ליובאַ.

— וואָס ? — האָט זיך דאָס מיידעל פערוואונדערט און האָט
ברייט צועפענט די אויגען.

— איך וויל זאָגען — האָט ער זיך פערכאַפט — אז איהר זייט
אַ פרויענצימער, און איך ! . . . געוויס, איך בין געווען אונגער-
רעכט . . . איהר ניט מיינט, אז דאָס איז רחמנות, ניין, גאָר
ניט רחמנות . . . איך בין אַליין אויך . . . פארלעשט דאָס פייער.
ליובאַ.

שמיכלענדיג אויס פערלעגענהייט, האָט ער צו איהר אויסגע-
צויגען די הענר מיט דער אומגעלומפערטער צערטליכקייט פון אַ
מענשען, וועלכער האָט נאָך קיין מאָל ניט געהאַט צו טהאָן מיט קיין
פרויענצימער. און ער האָט דערזעהען : צונויפשליסענדיג קראמפּפ-
האַפט די פינגער, האָט זי זיי צוגעטראָגען צו איהר אונטערבאַק און
ווי זי וואָלט זיך אין גאַנצען פערוואונדערט אין איין אונגעהייערען.
אין געהויבענער ברוסט אויפגעהאלטענעם אטעהם. און איהרע אויגען
זיינען גרויס געוואָרען, און געקוקט האָט זי מיט פחד, מיט אנגסט,
מיט אונערטרעגליכער פעראַכטונג.

— וואָס איז איין, ליובאַ ? — האָט ער זיך אָבגעצויגען. און
ניט צונעהמענדיג די פינגער, כמעט שטיל, מיט פערגליווערטען
שרעק, האָט זי געזאָגט :

— אַך, דו לומפ ! מיינ גאָט, וואָס פאַר אַ לומפ דו ביסט !
שרעקליך רויט ווערענדיג פון שאַנדע, אן אָבגעשטויסענער, אַ
בעליידיגטער פון דאָס, וואָס ער גופא האָט בעליידיגט, האָט ער אַ
טופע געטהאָן מיט'ן פוס און האָט אין איהרע ברייט צועפענטע אוי-
גען, אין זייער מורא'דיגען שרעק און אנגסט, אַ שללידער געטהאָן

זיין טאשענטיכעל און צורייצט אויסגעשריען:

— פראַסטיטוטקע! שטיק שמוץ! שווייג!

אַבער זי האָט שטיל געשאַקעלט מיט'ן קאָפּ און האָט ווידער-
האַלט:

— מיין גאָט! מיין גאָט, וואָס פאַר אַ לומפּ דו ביסט!

— שווייג, שמוץ איינע! דו ביסט שיכור. דו ביסט פון זינען

אַראָב. דו מיינסט אין אמת'ן, אז איך דאַרף נויטהיג דיין פאַסקוד-

נעם קערפער. דו מיינסט אפשר, אז איך האָב זיך ריין געהאַלטען

מיין גאַנצען לעבען צוליב אַזעלכער, ווי דו ביסט. שטיק שמוץ,

שלאָגען דאַרף מען זיך! — ער האָט זיך פערמאַסטען מיט דער האַנד,

אַראָבצולאָזען אַ פאַטש, האָט אַבער זיך אַבגעהאַלטען.

— מיין גאָט! מיין גאָט!

— און מען האָט נאָך אויף זיי רחמנות! אויסראַטען דאַרף מען

זיי, די דאָזיגע פאַסקודסטוואָ, די פאַסקודסטוואָ. און אלע, וואָס

קומען צו אייך, די גאַנצע לומפּיגע באַנדע. . . און וועגען מיר,

וועגען מיר האָסט דו דאָס געהאַט די פרעכהייט צו טראַכטען, אז. . .!

— ער האָט קרעפטיג אַ נעהם געטהאָן איהרע הענד און האָט זי אַ

שליידער געטהאָן אויפ'ן שטוהל.

— אַ שעהנער מענש! יא? אַ שעהנער? — האָט זי געקייכט

מיט ענטציקונג, ווי זי וואָלט זיך אָהן אַ שיעור דערפרעהט.

— יא, אַ שעהנער! אן עהרליכער דעם גאַנצען לעבען! אַ ריי-

נער! און דו. ווער ביסט דו אַזעלכע, פאַסקודסטוואָ דו, אונגליק-

ליכע חיה?

— אַ שעהנער! אַ פיינער! — האָט זי זיך פערטרונקען מיט

ענטציקונג.

— יא, אַ שעהנער. איבערמאָרגען געה איך צום זיכערען טויט,

פון מענשען וועגען, און דו? דו וועסט שלאָפען מיט מיינע הענד-

קער. רוף אהער ריינע אָפיצערען. איך וועל זיך אַ וואָרף טהאָן זיי

צו די פיס: נעהמט אייער נבלה! . . . נו, רוף.

ליובאַ האָט זיך לאַנגזאַם אויפגעהויבען. און ווען ער, אן אויפ-

גערעגטער, אַ שטאַלצער, מיט ברייט צושפרייטע נאָזעלכער, האָט

אויף איהר אַ קוק געטהאָן — האָט ער בעגעגענט אויך אַזאַ שטאַלצען

און נאָך מעהר פעראַכטענדען בליק. אפילו בעדויערונג האָט אַ לייכט

געטהאָן אין די גדלות'דיגע אויגען פון דער פראַסטיטוטסקע, וועלכע האָט זיך פלוצלונג אַ הויב געטהאָן, ווי דורך אַ נס, צו דער הויכער מדרגה פון אַן אונגעזעהענעם כסא הכבוד און האָט פון דאָרט מיט שטריינגער אויפמערקזאמקט אראָבגעקוקט צו אַ קליין נפּש'ל, אַ שרייענדיגעס, אַ נעבעכדיגס, וואָס איז געווען ביי איהר צופוסען. זי האָט שוין ניט געלאכט, אפילו קיין אויפגערעגטקייט איז אין איהר ניט געווען צו מערקען, און די אויג האָט ניט-וועלענדיג געזוכט די טרעפלעך, אויף וועלכע זי שטעהט — אזוי פון אויבען אראָב האָט געקאָנט קוקען די דאָזיגע פרויענצימער.

— וואָס ווילסט דו? — האָט ער געפרעגט, ניט אָבטרעטענדיג, אלץ נאָך אַ צובייזערטער, נור שוין אונטערוואָרפען דער ווירקונג פון איהר רעהיגען, גדלות'דיגען בליק.

און שטריינג, מיט אַ מאוים'דיגער איבערצייגונג, הינטער וועל-כער עס האָבען זיך געפיהלט מיליאָנען צוטראַטענע לעבענס, און ימים פון ביטערע טרעהרען, און אַ פיערדיגער, אונאויפהערליכער ווידערשטאַנד פון דער עמפעהרטער גערעכטיגקייט — האָט זי אַ פרעג געטהאָן:

— וואָס פאר אַ רעכט האָסט דו צו זיין אזא פיינער מענש, ווען

איך — בין אַ פערדאָרבנע?

— וואָס? — האָט ער ניט גלייך פערשטאַנען, אַ צושראָקענער

פון'ם תהום, וועלכער האָט געבען זיינע סאמע פיס צועפענט זיין שווארצען גהינום-מויל.

— איך האָב שוין לאנג אויף דיר געווארט.

— דו אויף מיר געווארט?

— יא, אויף דעם גוטען האָב איך געווארט. פינף יאָהר גע-

ווארט, אפשר מעהר. זיי אלע, וויפיעל זייערע עס פלעגען ניט קר-מען, האָבען זיך בעקלאנגט, אז זיי זיינען לומפען. און לומפען זיי-נען זיי טאקע. מיין שרייבער האָט אָנפאנגט גע'טענה'ט, אז ער איז אַ שעהנער מענש, און דערנאָך האָט ער זיך מודה געווען, אז ער איז אויך אַ לומפ.

אזעלכע דארף איך ניט.

— וואָס זשע דארפסט דו?

— דייך דארף איך, ליעבינקער מיינער. דייך. יא, פונקט

אזעלכער! — זי האָט רעהיג און אויפמערקזאם באקוקט איהם פון קאפ

ביז די פיס און האָט צווייטיג געשטאַקעלט מיט'ן בלייכען קאָפּ —
יא, א דאנק דיר, וואָס דו ביסט געקומען.

און איהם, וועלכער האָט פאר קיין זאך ניט מורא געהאט, איז
געוואָרען מאוים'דיג.

— וואָס-זשע דארפסט דו ? — האָט ער ווידערהאַלט צוריק
טרעטענדיג.

— איך האָב געדארפט האָבען א גוטען, וועמען צו פאטישען,
ליעבינקער, אן אמת גוטען טאקע. און יענע פאסקודניקעס זיינען
ניט ווערטה אפילו, אז מען זאָל זיי שלאָגען, בלויז די הענד פער-
שמירען. נו, אָט האָב איך דיר א פאטיש געגעבען, און איצט קאָן
איך זיך דאָס הענטעלע א קויש טהאָן. ליעב-הענטעלע, האָסט א
גוטען געפאטשט !

זי האָט זיך צולאכט און, ווירקליך, זי האָט געגלעט און דריי
מאַל א קויש געטהאָן איהר רעכטע האַנד. ער האָט ווילד געקוקט אויף
איהר, און זיינע געדאנקען זיינען איצט געלאָפען מיט א פערצוויי-
פעלטע שנעלקייט ; און עס האָט זיך שוין דערנעהענטערט דאָס שוין
דערליכע און אונמעגליכע צו פערריכטען, ווי דער טויט.

— וואָס האָסט דו געזאָגט . . . געזאָגט וואָס האָסט דו ?

— איך האָב געזאָגט, אז עס איז א שאַנדע צו זיין א גוטער.
און דו האָסט דאָס ניט געוואוסט.

— ניט געוואוסט — האָט ער געמורמעלט, האָט זיך פלוצלונג
פערטראכט און ווי ער וואָלט גאָר פארגעסען וועגען איהר. ער האָט
זיך געזעצט.

— נו, איצט אָט, זיי וויסען.

זי האָט גערעדט רוחיג, און נור דערפון, ווי איהר ברוסט האָט
זיך באוועגט אונטער דער העמד, איז געווען צו מערקען יענע טיפע
אויפרעגונג, דאָס פערשטיקטע טויזענד-שטימיגע געשריי.

— נו, דערוואוסט זיך ?

— וואָס ? — האָט ער זיך אויפגעכאפט.

— דערוואוסט זיך ? זאָג איך.

— ווארט !

— איך וועל ווארטען, ליעבינקער. פינף יאָהר האָב איך גע-

ווארט, וועל איך דען איצט קיין געדולד ניט האָבען פינף מינוט צו ווארטען !

זי האָט זיך אַראָפּגעלאָזען אויפ'ן שטוהל און, ווי א פארגעפיהל פון א קומענדער אונגעווענהליכער שמחה, האָט זי פערבראָכען די נאָקעטע הענד און האָט פערמאכט די אויגען.

— אַך, ליעבינקער, ליעבינקער דו מיינער ! . . .

— דו האָסט געזאָגט : ס'איז א שאַנדע אַ גוטער צו זיין ?

— יא, ליעבינקער, אַ שאַנדע.

— דאָס הייסט דאָך . . . — ער האָט זיך אָפּגעשטעלט פון

פחד.

— דאָס איז עס דאָך. האָט זיך דערשראָקען ? נישט-קשה,

נישט-קשה. דאָס איז אנפאנגס בלויז אזוי שרעקליך.

— און דערנאָך ?

— ווען דו וועסט בלייבען מיט מיר וועסט דו שוין זיך דערוויסען,

וואָס דערנאָך.

ער האָט ניט פערשטאנען.

— וואָס הייסט, איך וועל בלייבען ?

פערוואונדערט איז אויך געוואָרען דאָס מידעל :

— איז דען איצט, נאָך דעם אלעם, פאר דיר מעגליך וואוהין

ניט איז צו געהן ? זעה, ליעבינקער, נאר ניט. דו ביסט דאָך ניט

אויך אזא לומפ, ווי די אנדערע. דו ביסט דאָך טאָקע אַ גוטער —

וועסט דו בלייבען, וועסט ערגעץ ניט געהן. ניט אומזיסט האָב איך

דאָך אויף דיר געווארט.

— דו ביסט פון זינען אַראָב ! — האָט ער שאַרף אַ זאָגט גע-

טהאָן.

זי האָט אויף איהם שטריינג אַ קוק געטהאָן, זי האָט אפילו מיט'ן

פינגער זיך אַ בייזער געטהאָן.

— ניט גוט. רייד ניט אזוי. איין מאָל איז דער אמת צו דיר

געקומען, פערנייג זיך מיט הכנעה פאר איהם, און זאָג ניט : דו

ביסט פון זינען אַראָב. דאָס רעדט מיין שרייבער אזוי : פון זינען

אַראָב ! דערויף איז ער אַ לומפ. און דו זיי אן עהרליכער.

— און ווי אז איך וועל ניט בלייבען ? — האָט ער פינסטער אַ

שמייכלעל געטהאָן מיט זיינע בלייך געוואָרענע, צוקרימטע ליפּען.

— וועסט בלייבען ! — האָט זי געזאָגט מיט זיכערהייט — וואָר-
הין וועסט דו דען איצט געהן ? האָסט נישט וואוהין צו געהן. דו ביסט
דאָך אַן עהרליכער. דאָס האָב איך נאָך דאן פערשטאַנען, ווען דו
האָסט מיר די האַנד אַ קוש געטהאָן. אַ נאַר, טראַכט איך מיר, אָבער
אַן עהרליכער. דו בעלידיגסט זיך נישט, וואָס איך האָב דיר פאַר אַ
נאַר גערעכענט ? דו ביסט דאָך אַליין שולדיג. פאַר וואָס האָסט
דו מיר פאַרגעשלאָגען דיין אונשולד ? האָסט געמיינט : איך וועל
אייהר אָבגעבען מיין אונשולד, וועט זי אָבטרעטען. אַך, נאַרעלע,
נאַרעלע ! אָנפאַנגס האָב איך זיך אפילו בעלידיגט : וואָס זשע,
טראַכט איך מיר, האַלט ער מיך שוין גאָר אפילו פאַר קיין מענשען
נישט, אָבער דערנאָך האָב איך דערוועהן, אַז דאָס קומט אויך פון
דער גוטסקייט פון דינער. און דו האָסט גערעכענט : איך וועל
אייהר אוועקגעבען מיין אונשולד, און דערמיט וואָס איך האָב דאָס
געטהאָן וועל איך נאָך ריינער, נאָך אונשולדיגער זיין אַלס פריהער,
און איך וועל מקבל זיין צוריק אַזוי ווי אַ מין נישט אויסגעביטענעם רר
בעל. איך שיינק דעם רובעל אַן אַרעמאן, און ער גיט איהם מיר צו-
ריק ; איך שיינק איהם אַן אַרעמאן און ער גיט איהם מיר ווידער צו-
ריק. ניין, לייעבינקער, אויף אַזאַן אופן וועט דאָס נישט געהן.

— וועט נישט געהן ?

— נייין, טהייערינקער — האָט זי צוצויגען דאָס וואָרט —
נישט אַזאַ נאַר האָסט דו געטראָפּען. אַזעלכע סוחרים האָב איך שוין
גענוג געזעהען. רויבען אַן מיליאָנען און שיינקען דערנאָך אַ רובעל
אַ נדבא אויף אַ קלויסטער, און מיינען, אַז זיי זיינען צדיקים. ניין,
דו בוי מיר אויס אַ גאַנצען קלויסטער. גיב מיר אוועק דאָס טהייערס-
טע, וואָס דו פאַרמאָגסט, געהמסט דו גאָר און גיסט מיר אַ נדבא
דיין אונשולד ! עס קאָן זיין, אַז דערפאַר שיינקסט דו מיר די דאָ-
זיגע אונשולד, ווייל דו דארפסט זי שוין מעהר נישט, אַ פערשימעל-
טע. . . האָסט דו אַ כּלל.

— ניין.

און ווי וואָלט געווען אַז דו וואָלסט געהאַט אַ כּלל און זי וואָלט
דיר ערוואַרטען מאָרגען מיט בלומען, מיט קושען, מיט לייעבע —
וואָלסט דו מיר דעמאָלט אויך דיין אונשולד אוועקגעגעבען אָדער
נישט ?

— איך ווייס ניט — האָט ער געענטפערט א פערטראכטער.
 — זעהסט! דו וואָלסט דאן געזאָגט: נעהם בעסער מיין לע-
 בען, נור לאָז מיר איבער מיין עהרע; דו גיסט אוועק דאָס, וואָס
 קאָסט ביליגער. ניין, דאָס טהייערסטע גיב מיר אוועק; גיב מיר
 אוועק דאָס, אָהן וואָס דו קאָנסט ניט לעבען. אָט וואָס!
 — פאר וואָס זאָל איך דיר עס אוועקגעבען? פאר וואָס?
 — וואָס הייסט, פאר וואָס? אלץ טאָקע פאר דאָסזעלביגע,
 דו זאָלסט ניט האָבען פאר וואָס צו שעהמען זיך.
 — ליובא! — האָט ער א פערוואונדערטער א געשריי געטהאָן
 — הער, אָבער דו ביסט דאָך אליין א . . .
 — א גוטע, ווילסט דו זאָגען? איך האָב שוין דאָס אויך גע-
 הערט. שוין ניט איין מאָל האָב איך דאָס פון מיין שרייבער'ל גע-
 הערט. אָבער דאָס איז ניט אמת, ליעבינקער. איך בין די סאמע
 עכטע נקבה. דו וועסט בלייבען, וועסט דו דאָס אליין אויסגעפינען.
 — איך וועל דאָך אָבער ניט בלייבען! — האָט ער א געשריי גע-
 טהאָן צווישען די צייהן.
 — שריי ניט, ליעבינקער. מיט'ן געשריי וועסט דו גאָרנישט
 קאָנען מאַכען געגען דעם אמת. דער אמת איז, ווי דער טויט —
 קומט ער, נעהם איהם צו, אזא ווי ער איז. עס איז שווער ווען מען
 דערזעהט פנים אל פנים דעם אמת, דאָס ווייס איך אן זיך! — און
 שפענדדיג, קוקענדיג איהם גלייך אין די אויגען, האָט זי צוגע-
 לייגט: — גאָט אליין איז דאָך אויך, א גוטער!
 — נו?
 — איז מעהר גאָרנישט . . . פארשטעה אליין, און איך וועל
 גאָרנישט ריידען מעהר. נור שוין אט פינף יאָהר, ווי איך בין אין
 קלויסטער ניט געווען. דאָס איז ער דיר, דער אמת!
 דער אמת — וועלכער אמת? וואָס איז דאָס פאר א מין נייער
 שרעק, וועלכען ער האָט נאָך קיין מאָל ניט פערזוכט, אזא שרעק,
 וועלכען ער האָט ניט געוואוסט קיין מאָל, ניט זעהענדיג דעם טויט
 פאר די אויגען, ניט קוקענדיג דעם לעבען גופא אין די אויגען?
 אמת!
 זייענדיג א מוסקול־געזונדטער, שטאַרק־עפיגער, וועלכער
 האָט געוואוסט בלויז יאָ אָדער ניין, איז ער געזעסען מיט דעם קאָפּ

אנגעלעהנט אויף די הענד און האָט לאַנגזאַם איבערגעטראָגען זיינע אויגען, ווי ער וואָלט זיי איבערבריינגען פון איין ברעג לעבען צו דעם אנדערן. און דאָס לעבען איז צופאלען, ווי אַ שלעכט צונויפגעקלעפט, פערמאַכט קעסטעל אונטער אַ הערבסט־דעגען. און אין די צופאלענע שטיקלעך איז שוין ניט געווען צו דערקענען דאָס גאנצע, דאָס שעה נע, דאָס ריינע, דעם ארון קודש, וואו עס האָט זיך פריהער אויפ־ געהאַלטען זיין נשמה. ער האָט זיך עראינערט איצט אויף די ליעבע, אייגענע מענשען, מיט וועלכע ער האָט פערבראכט זיין לעבען ביז אהער און האָט מיט זיי געארבייט, זייענדיג מיט זיי וואונדערליך פעראייניגט, טהיילענדיג מיט זיי פרוייד און לייד — און זיי האָבען איהם איצט אויסגעזעהען פרעמד; זייער לעבען איז פאר איהם געוואָרען אונפערשטענדליך; זייער ארבייט — אן אונזינן. עפעס אזוי ווי עמיצער וואָלט פלוצלונג אַ כאַפּ טהאָן מיט קרעפטיגע הענד זיין נשמה און וואָלט זי איבערגעבראַכען, ווי מען ברעכט איבער אַ שטעקען איבער דער האַרטער קניע, און די עקען צוואוואָרפען אין ביידע זייטען. אין אַ גאנצען אַ פּאָאָר שטונדען ערשט ווי ער איז דאָ, ערשט אַ פּאָאָר שטונדען ווי ער איז פון דאָרטען — און דוכטען דוכט זיך איהם אזוי ווי זיין גאנצען לעבען וואָלט ער דאָ געווען, דאָ געגען דער האַלבנאַקעטער פרויענצימער, וואו ער הערט די ווייטע מוזיק, די קנאַקעריי פון די שפּאַרען, און ווי ער וואָלט פון דאנען קיין מאָל ניט געהאַט אַוועקגעגאנגען. און ער ווייס ניט, צו איז ער ערגיץ אויבען אָדער אונטען — ער ווייס בלויז, אז ער איז דאגעגען; יסורים'דיג איז ער געגען דאָס אלעס, וואָס איז נור־וואָס ערשט, נאָך היינט בייטאָג ערשט געווען דער גאנצער אינהאַלט פון זיין לעבען, פון זיין נשמה. אַ שאַנדע אַ שעהער מענש צו זיין . . .

ער האָט זיך דערמאנהט איצט אויף די ביכער, פון וועלכע ער האָט זיך געלערענט, ווי מען דארף לעבען און ער האָט געשמייכעלט ביטערליך. ביכער! אָט איז זי אַ בוך — זיצט מיט נאקעטע הענד, מיט פערמאַכטע אויגען, מיט דעם אויסדרוק פון זעליגקייט אויף איהר בלייבען, אויסגעמאַטערטען פנים און זי ווארט גערולדיג. אַ שאַנדע אַ גוטע צו זיין . . . און פלוצלונג האָט ער מיט אַ שמערצליך כע ביינקשאפט, מיט פחד און מיט אן אונערטרעגליכען וועהטאָג דערפיהלט, אז יענעם לעבען האָט זיך שוין אויף אייביג פאר איהם

געענדיגט — ער קאָן שוין מעהר קיין גוטער ניט זיין. ער האָט ביז איצט בלויז דערמיט געלעבט וואָס ער איז אַ גוטער געווען, בלויז דאָס איז געווען זיין פרייד אין לעבען, בלויז דאָס האָט ער געשטעלט העכער פון לעבען און טויט — און איצט איז דאָס שוין אויס, און ניטאָ מעהר. חשך. און צו ער וועט דאָ בלייבען, צו ער וועט זיך צוריקקעהרען צו זיינע אייגענע — קיין אייגענע זיינען שוין ביי איהם מעהר ניטאָ. נאָך וואָס איז ער געקומען אין דעם דאָזיגען פערפֿלֹכט־טען הויז! וואָלט ער בעסער אויף דער גאס געבליבען, אין די הענד פון שפיאָנען וואָלט ער זיך בעסער איבערגעבען, אין טורמע וואָלט ער לייעבערשט גענאנגען — נו וואָס איז אזוינס שרעקליכעס אין טור־מע, אין וועלכער מען קאָן נאָך און עס איז נאָך קיין שאַנדע ניט דאָרט — צו זיין אַ גוטער! איצט אָבער — שוין צו שפעט אפילו אין טורמע צו געהן.

— דו וויינסט? — האָט אנגעהויבן אַ פרעג געטהאָן דאָס מיידעל.

— ניין! — האָט ער שאַרף אן ענטפער געטהאָן — איך ווילן קיין מאָל ניט.

— און מען דארף טאקע ניט, לייעבינקער. דאָס איז פאר אונז, פרויען; מיר קאָנען וויינען, אָבער איהר טאָרט ניט. אויב איהר וועט זיך אויף צוואויינען, ווער־זשע וועט דאן גאָט ענטפערען? יא, אן אייגענע, און אָט די דאָזיגע — אן אייגענע.

— ליובא! — האָט ער אַ געקריינקטער אויסגעשריען — וואָס־זשע איז צו טאָהן! וואָס־זשע איז צו טאָהן.

— בלייב מיט מיר. מיט מיר בלייב — דו ביסט דאָך מיינער איצט.

— און זיי.

דאָס מיידעל האָט זיך אָנגעוואָלקענט.

— וועלכע נאָך זיי?

— מענשען, מענשען! — האָט ער אַ געשריי געטהאָן אן אויפ־געבראכטער — מענשען, צוליבע וועלכע איך האָב געארבייט! ניט פאר זיך דאָך, ניט פאר מיין אייגענעם פערגניגען האָב איך דאָס אלעס געטראָגען — פארגעברייט זיך צו טויטען!

— רייד מיר ניט פון מענשען! — האָט שטריינג אַ זאָג געטהאָן

דאָס מיידעל און איהרע ליפּען האָבען אָנגעהויבען צו ציטערען —
 דו זאָלסט מיר בעסער פון מענשען ניט ריידען! איך וועל זיך ווייטער
 שלאָנען! דו הערסט!

— וואָס איז דיר געשעהען? — האָט ער זיך פּערוואונדערט.
 — און איך וואָס בין — אַ הונד? און מיר אלע וואָס זיינען —
 הינד? ליעבינקער, זיי בעסער פאַרזיכטיג! האָסט זיך צוליב
 מענשען בעהאַלטען פון אמת, גענוג. בעהאַלט זיך מעהר ניט פון'ם
 אמת, טהייערינקער, ניטאָ פון אמת וואו צו בעהאַלטען זיך! און
 אויב דו ליעבסט מענשען, און אויב דו האָסט רחמנות אויף אונזער
 ביטער לעבען — דאן אָט, נעהם מיך. און איך, מיין ליעבינקער —
 וועל דיך נעהמען.

V.

מיט פערבראָכענע הענד איז זי געזעסען, אין גאנצען אין אַ
 מין כלות הנפש, אין גאנצען אַ וואַהנזיניג גליקליכע — ווי משוגע
 געוואָרען: האָט געשאַקעלט מיט'ן קאָפּ און, ניט צועפּענענדיג די
 זעליג טרוימענדע אויגען, האָט זי גערעדט לאַנגזאם, כמעט גע-
 זונגען:

— ליעבינקער מיינער, טרינקען וועלען מיר מיט דיר. וויינען
 וועלען מיר מיט דיר — אָך, ווי זיס מיר וועלען וויינען, ליעבינקער
 דו מיינער. פאַר'ן גאנצען לעבען וועל איך זיך אויסוויינען! מיט
 מיר געבליבען, ניט אוועקגעגאנגען. ווי נור איך האָב דיך היינט
 דערזעהען, אין שפיגעל, האָט זיך מיר גלייך אַ צאפּעל געטהאָן:
 אָט איז ער, מיין באַשערטער, אָט איז ער, מיין ליעבינקער. און
 איך ווייס ניט ווער דו ביסט, צו אַ ברודער מיינער ביסט דו, אָדער
 אַ חתן, אָבער אין גאנצען אַן אייגענער ביסט דו מיר, אין גאנצען
 אַ גאָהענטער, אין גאנצען אַ ליעבינקער געווינשטער מיינער. . .

און ער האָט זיך אויך דערמאָהנט אויף דער שוואַרצער, שטומער
 טרויער־פּאָר אין דעם געגילטען ראהם פון שפיגעל, און אז ער האָט
 יענעם מאָמענט געשפּירט: ווי צו אַ לוייה — און איהם איז פּלוצלונג
 געוואָרען אזוי אונערטרעגליך שמערצהאפט, אזא ווילדער חלום האָט
 עס אַלעם אויסגעזעהען, אז ער האָט פון האַרץ־וועג אַ קרייז געטהאָן

מיט די צייהן. און געהענדיג אין זיינע געדאנקען אויף צוריק האָט ער זיך עראינער אויף דעם לייעבען רעוואָלווער אין קעשינע, אויף דער צווייט־אַניגער יאָגעניש, די פלאכע טיהר אָהן אַ הענטעל, און ווי ער האָט געזוכט דאָס גלעקעל, און ווי עס איז אַרויסגעקומען דער געשוואָלענער לאַקוי, וועלכער האָט נאָך ניט בעוויזען אַנצוטוהאָן זיין פראַק, אין אַיין קאטונענער שמוציגער העמד, און ווי ער איז אַריינגעגאנגען מיט דער ווירטהין אין ווייסען זאַל, און האָט דער־זעהען די דאָזיגע דריי, די פרעמדע.

און אַלץ פרייער איז איהם געוואָרען — און ענדליך איז איהם געוואָרען קלאָהר אַז ער איז דערזעלביגער ווי ער איז געווען, און איז פאַלשטענדיג פריי, פאַלשטענדיג פריי און קאָן געהן וואוהין ער וויל. ער האָט שטריינג אַ פיהר געטהאָן די אויגען איבער דעם אונט־בעקאנטען צימער, מיט דער איבערצייגונג פון אַ מענשען, וועלכער האָט אויף אַן אויגענבליק ערוואכט פון שווערע שיכרות און דער־זעהט זיך אין אַ פרעמדער סביבה, און בעאורטהיילט אַלעס וואָס ער דערזעהט :

— וואָס איז דאָס ! וואָס פאר אַן אונזינן ! וואָס פאר אַן אומ־געלומפערטער חלום !

אַבער די מוזיק האָט געשפּיעלט. אָבער די פרויענצימער איז געזעסען מיט פערבראָכענע הענד און האָט געלאכט, ניט האָבענדיג קיין כח צו ריידען, אַן אָכגעשוואכטע אונטער דער משא פון וואהנ־זיניגען, ניט־געזעהענעם גליק. אָבער דאָס איז דאָך ניט געווען קיין חלום.

— איז וואָס־זשע איז דאָס ? איז דאָס — דער אמת ? — דער אמת, לייעבינקער ! אונגעשיעדען זיינען מיר מיט דיר. דאָס איז — דער אמת. אמת — די דאָזיגע פלאכע, צוריבענע קליידלעך, וואָס היינגען אויף דער וואנד אין זייער נאָקעטער אבשיי־ליכקייט. אמת — די דאָזיגע בעט, אויף וועלכער טויענדע שיכור'ע מאַנסלייט האָבען זיך געשלאָגען אין דער צאפּלענעם פון פאסקורנער תאוה. אמת — דאָס דאָזיגע שמעקעדיגע, אלטע, פייכטע גע־שטאַנק, וואָס קלעפט זיך צום פנים און פון וועלכער אמת — זי, די

דאָזיגע פרוי מיט דעם בלייבען, אויסגעמאטערטען פנים און מיט דעם רחמנות'דיג גליקליכען שמייכלע.

ווידער האָט ער אָנגעשפּאַרט זיין שווערען קאָפּ אויף די הענד, האָט געקוקט פון אונטערן שטערן, ווי אַ וואָלף, וועלכען אָדער מען דער'הרג'עט אָדער ער אליין וויל וועמען דער'הרג'ענען, און ער האָט געטראכט אָהן אַ סדר :

איז דאָס דער אמת, הייסט עס . . . דאָס הייסט, אז ניט מאָרגען און ניט איבערמאָרגען וועל איך פון דאנען ניט אוועק, און אלע וועלען זיך דערוויסען פאר וואָס איך בין ניט אוועק פון דאנען, בין געבליבען מיט אַ מיידעל . . . אָנגעטרונקען זיך . . . און מען וועט מיך אָנרופען : פעררעטהער, פייגלינג, לומפּ, מאַנכע וועלען מיך אפשר פארטהידיגען, וועלען פרופען פארשטעהן, טרע-פען . . . ניין, בעסער שוין דערויף ניט צו האָפען, זאָל בעסער בלייבען אזוי. אַ סוף איז אַ סוף. אין דער פינסטערנעס. און וואָס ווייטער ? איך ווייס ניט, פינסטער. מסתמא געפּעס שרעקליכעס — איך ווייס דאָך ניט זייערע גאנגען. ווי מיטונה : מען דארף זיך לעהרנען צו זיין אַ פערדאָרבענער. ביי וועמען לעהרנען זיך ? ביי איהר ? . . . ניין, זי טויג ניט, זי ווייס דאָך אליין אויך ניט. אָבער איך וועל שוין דאָס קאָנען. אויב פערדאָרבען, דארף מען זיין פערדאָרבען בתכלית, אזוי, אז . . . אַך, עפּעס גרויסעס וועל איך חרוב מאַכען ! און דערנאָך ? און דערנאָך וועל איך ווען ניט איז קומען צו איהר אָדער אין שיינק, אָדער אויף קאטאָרגע, און וועל זאָגען : איצט שעהם איך זיך שוין ניט ; איצט פיהל איך זיך שוין אין קיין זאך ניט שולדיג געגען אייך ; איצט בין איך אליין שוין אזא ווי איהר, אַ שמוציגער, אַ געזונקענער, אַן אונגליקליכער. אָדער איך וועל ארויסגעהן אַ געזונקענער אויפ'ן מאַרק און וועל זאָ-גען : זעהט, וואָס איך בין ! איך האָב אלעס געהאַט : שכל, עהרע, ווירדע, און אפילו — שוידערליך גאָר אַ טראכט צו טהאָן — אפילו אונשטערבליכקייט ; און דאָס אלעס האָב איך געוואָרפען אונטער די פיס פון אַ פּראָסטיטוטקע, האָב פון אלעס זיך ענטזאגט בלויז דערפאר, ווייל זי איז אַ געזונקענע. וואָס וועלען זיי זאָגען ? זיי וועלען צועפענען די מיילער, וועלען זיך וואונדערן און וועלען זאָ-גען : „רומקאָפּ !“ געוויס, דום. בין איך דען שולדיג דעריין וואָס

איך בין א גוטער ? זאָל זי אויך, זאָלען אלע זוכען גוט צו זיין . . . צוטהייל דיין פערמעגען פאר אַרעמע-לייט. אָבער דאָס איז דאָך דאָס פארמעגען און דער קריסטוס, אין וועלכען איך גלויב ניט. אָדער ווייטער : ווער עס וועט זיין נשמה אוועקלייגען — ניט זיין לעבען, נור זיין נשמה, דאָס איז וואָס איך פערלאנג. האָט אָבער דען קריסטוס אַליין געזינדיגט מיט די זינדיגע, איז ער געווען א נואף, האָט ער גע'שיכור'ט ? ניין, ער האָט זיי בלויז מוחל געווען, זאָגאר גע-ליעבט. נו, און איך לייעב זי אויך, איך פערצייהע, איך האָב רחמנות — צו וואָס-זישע נאָך אַליין גופא ? יא, אָבער זי געהט דאָך גאָר אין קלויסטער ניט. און איך אויך ניט. דאָס איז ניט קריסטוס, הייסט עס, דאָס איז גאָר עפעס אנדערעס, שרעקליכערעס. דאָס איז דער טיפּעל !

— ווי שרעקליך, ליובא !

— שרעקליך, לייעבינקער. שרעקליך איז פאר אַמענשען צו בע-

גענגען זיך מיט'ן אמת.

זי רעדט שוין ווידער וועגען אמת. אָבער פאר וואָס זאָל עס זיין שרעקליך ? פאר וואָס זאָל איך מורא האָבען, ווען איך אַליין וויל אזוי ? געוויס איז ניטאָ פאר וואָס מורא צו האָבען. וועל איך דען דאָרט, אין אָפענער גאס, בעפאָר די דאָזיגע צועפענטע מיילער, וועל איך דען ניט זיין העכער פון זיין אלעמען ? א נאָקעטער, א שמוציגער, אן אָבגעריסענער — א שוידערליכען פנים וועל איך דאן האָבען — אַליין אלעס אוועקגעבענדיג, וועל איך דען דאן ניט זיין דער גרויזאמער אויסרופער פון דער אייביגער גערעכטיגקייט, וועלכע אפילו גאָט אַליין מוז פאַלגען — אנדערש איז ער קיין גאָט ניט !

— ניטאָ קיין שרעקליכעס, ליובא !

— ניין, לייעבינקער, פאראן. האָסט קיין מורא ניט, דאָס

איז גוט, אָבער איהם ניט רוף. מען דארף ניט.

אזוי הייסט עס האָב איך געענדיגט. ניין, ניט דאָס האָב איך ערווארט. ניט דאָס האָב איך ערווארט פאר מיין יונגען, שענהעם לעבען. מיין גאָט, אָבער דאָס איז דאָך וואהניונג, איך בין פון זינען אראָב ! נאָך ניט שפעט. נאָך מעגליך אוועקצוגעהן !

— לייעבינקער דו מיינער ! — האָט געפלאפעלט דאָס מיידעל,

פארברעכענדיג די הענד.

ער האָט אויף איהר ביזלעך אַ קוק געטהאָן. אין איהרע זעליג-
געשלאָסענע אויגען, אין דער בלאנזשענדען, גליקליכען אונזיניגען
שמייכל איז געווען אַ שמאַכטענדע דורשט, אַ ניט־געזעטיגטער
הונגער. ווי זי וואָלט אויפגעפרעסען עפעס אונגעהייערעס און וועט
אויפגעסען נאָך. ביז האָט ער אַ קוק געטהאָן אויף די דינע, צארטע
הענד, אויף די דונקעלע גריבלעך אונטער די פאכוועס און האָט זיך
אונגעאיילט אויפגעהויבען. און מיט דער לעצטער אנשטריינגונג צו
ראטעווען עפעס שעצבארעס — דאָס לעבען, אָדער דעם זינן, אָדער
דעם אלטען, גוטען אמת — אונגעאיילט און ערענסט האָט ער זיך
אַנגעהויבען אָנטהאָן. ער קאָן דעם האַלזטוך ניט געפינען.

— הער, האָסטו מיין האַלזטוך ניט געזעהען ?

— וואוהין ? — האָט זיך די פרויענצימער אומגעקוקט. איהרע
הענד זיינען אַראָבעפאלען פון קאָפּ, און זי האָט זיך אין גאנצען
אַ ציה געטהאָן פאראויס, צו איהם.

— איך געה אוועק.

— געהסט אוועק ? — האָט זי ווידערהאַלט אויסציהענדיג די
ווערטער — געהסט אוועק ? וואוהין ?

ער האָט ביז אַ לאַך געטהאָן.

— האָב איך דען ניט וואוהין צו געהן. איך געה צו מיינע
חברים.

— צו די גוטע ? דו האָסט מיך אָכגענאָרט ?

— יא, צו די גוטע — האָט ער ווידער אַ לאַך געטהאָן. ענדליך
האָט ער זיך אָנגעטהאָן ; האָט אַ פיהר געטהאָן מיט די הענד איבער
די זייטען :

— דערלאנג מיר מיין טייסטער.

זי האָט דערלאנגט.

— און דעם זייגער ?

זי האָט איהם דערלאנגט. דער זייגער איז געלעגען דאָ, אויפ'ן
טישעל.

— אדיע.

— האָסטו זיך דערשראָקען ?

ווי זאָנדערבאר זי האָט זיך געענדערט : ווילעווייז אַ מעכטיגע,
זאָגאר אַ מורא'דיגע, און ווילעווייז, אזוי ווי איצט, אַ פערטרויער-

טע, און עהנליכער צו א יונג מיידעל איידער צו א פרוי. אָבער דאָס איז דאָך אלץ איינס. ער האָט געמאַכט א טריט צו דער טיהר.

— און איך האָב געמיינט, אז דו וועסט פערבלייבען.

— וואָס ?

— און איך האָב געמיינט, אז דו וועסט פערבלייבען. מיט מיר.

— נאָך וואָס ?

— דער שליסעל איז ביי דיר, אין קעשינע. אזוי : כדי מיר

זאָל בעסער זיין.

עס האָט שוין א קלונג געטהאָן דער שליסעל.

— נו, וואָס-זשע. געה זיך. געה צו דינע גוטע, און איך . . .

. . . און אַט דאן, אין דער דאָזיגער לעצטער מינוט, ווען עס

איז געבליבען בלויז צו עפענען די טיהר און אהינטער איהר ווידער

געפינען די חברים, דאָס שעהנע לעבען און דעם העלדישען טויט —

האָט ער בעגאנגען א ווילדען, אונפערשטענדליכען שריט, וועלכער

האָט פעראונגליקט זיין גאנצען לעבען. צו דאָס איז געווען א משוגעת,

וועלכע כאַפט אַמאָל גאנץ פלוצלונג אן די שטאַרקסטע און די רוהיגס-

טע גייסטער, אָדער אפשר ווירקליך האָט ער — אונטער דער קוויטשע-

ריי פון דער שיכור'ער פידעל, אין די ווענד פון אן עפענטליך הייזעל,

אונטער דעם ווילדען כישוף פון דער פראָסטיטוטקעס אונטערגעשטרי-

כענע אויגען — ענטדעקט עפעס א מין לעצטע, שרעקליכע ווארהייט

פון לעבען, זיין אייגענע ווארהייט, וועלכע אנדערע מענשען האָבען

ניט געקאנט און קאנען ניט פארשטעהן. נור צו א משוגעת אָדער

א געזונדער פערשטאַנד, צו א שקר אָדער א נייבערגריפענער אמת —

ער האָט דאָס אָנגענומען פעסט, אָהן צוריק-טרעטען, מיט יענער

זיכערהייט פון א פאַקט, וועלכע האָט זיין גאנצען פריהעריגען לעבען

אויסגעצויגען אין איין גלייכער פייעריגער ליניע, פליהענפעהיג, ווי

אפיל.

ער האָט דורכגעפיהרט לאנגזאם, זעהר לאנגזאם מיט'ן האַנד

איבער'ן האָאָריגען הארטען שאַרבען און ניט פערמאכענדיג אפילו די

טיהר — איינפאך איז ער צוגעגאנגען און געזעצט זיך צוריק אויף

דעם אַלטען פלאץ אויפ'ן בעט.

— וואָס איז מיט דיר ? האָסט עפעס פארגעסען ? — האָט זי

זיך פערוואונדערט : אזוי אונערווארטעט איז פאר איהר איצט געווען דאָס, וואָס איז געשעהען.

— ניין.

— וואָס זשע דען ? פאר וואָס געהסט דו ניט אוועק ?
און רוחיג, מיט דעם אויסדרוק פון א שטיין, אויף וועלכען דאָס לעבען האָט מיט דער שווערער האַנד אויסגעהאַקט אַ נייעם מורא'דיגען, לעצטען געבאָט, האָט ער געזאָגט :

— איך וויל ניט זיין קיין גוטער.

זי האָט געוואַרט, ניט וואַגענדיג צו גלויבען — אַ צושראַקענע איז זי געוואָרען פלוצלונג פון דאָס, וואָס זי האָט אַליין געזוכט און נאָך וואָס זי האָט געשמאַכט אזוי לאַנג. אויף די קניע האָט זי זיך געשטעלט. און קוים שמיכלענדיג האָט ער, ערהויבענדיג זיך איבער איהר, שוין אויף אַ נייעם, אויף אַ שוידערליכען אופן, אַרויפגע-לייגט זיין האַנד איהר אויפ'ן קאָפּ און האָט ווידערהאַלט :

— איך וויל ניט זיין קיין גוטער.

מיט גרויס שמחה האָט זי זיך גענומען עסק'ן, האָט איהם גענו-מען אויסגעהאָן, ווי אַ קינד, האָט גענומען אַבשינרלעך זיינע יידע, האָט געפלאַנטערט די קניפלעך, האָט געגלעט זיין קאָפּ, זיינע קניע, און האָט אפילו ניט אַ לאַך געטהאָן — אזוי איבערפילט איז געווען איהר האַרץ. פלוצלונג האָט זי אַ קוק געטהאָן אויף זיין פנים און איז אַ פאַרציטערטע געוואָרען.

— ווי בלייב דו ביסט ! טרינק, טרינק גיכער. דיר איז שווער, פעטינקא ?

— אַלעקסיי רופט מען מיר.

— וואָס איז ניט אַלץ איינס. ווילסט, וועל איך דיר אנגיטען אַ גלאָז ? אָבער זעה, ניט בריה זיך אָב, ווען מען איז ניט געוועהנט איז שווער צו טרינקען פון אַ גלאָז.

און צועפענענדיג דאָס מויל האָט זי געקוקט ביז ער האָט אויס-געטרונקען, לאַנגזאַם, ניט זיכער שלינגענדיג צו ביסלעך. ער האָט זיך צוהוסט.

— דאָס איז גאָרנישט, גאָרנישט. מען קאָן גלייך זעהען, אז דו וועסט גוט טרינקען ! אזוי ביסט דו מיר אַ לייט ! וואָס פאַר אַ פרייד דאָס איז פאַר מיר !

זי איז אויף איהם ארויפגעשפרונגען, קוויטשענדיג פון ענטצי-
קונג און האָט איהם אָנגעהויבען צו שטיקען מיט איהרע קורצע,
שטאַרקע קוישען, אויף וועלכע ער האָט ניט בעוויזען צו ענטפערען.
ווי קאָמיט : א פרעמדע, און קוישט אזוי ! ער האָט זי פעסט צו-
נויפגעדריקט מיט זיינע הענד, אז זי האָט ניט געהאט קיין מעגליכ-
קייט צו באוועגען זיך און ער האָט זי געהאלטען אזוי א קורצע צייט,
שווייגענדיג, און האָט זיך אליין אויך קיין באוועג ניט געטהאָן ;
עפעס אזוי ווי ער וואָלט וועלען אויספרובירען די מאכט פון רוהיג-
קייט, די מאכט פון דער פרוי און זיין אייגענע מאכט. און די פרוי
איז אונטערטעניגליך און מיט ענטציקונג פערשטומט געוואָרען איז
זיינע הענד.

— נו, גוט ! — האָט ער געזאָגט און האָט זיך אָבגעזופצט אונ-
בעמערקטערהייט.

און ווידער האָט זיך די פרוי צוצאפּעלט, ברענענדיג פון וויל-
דער ענטציקונג ווי א פייער. און זי האָט אזוי פיל געמאַכט דעם
צימער מיט איהרע בעוועגונגען, ווי זי וואָלט געווען דאָ ניט איינע,
נור עטליכע אזעלכע האַלב-וואַהנזיניגע פרויען וואָלטען ריידען, בא-
וועגען זיך, צאפּלען זיך, ארומגעהן, קוישען. זי האָט איהם אָנ-
געטרונקען מיט קאָניאק און האָט אליין געטרונקען. פלוצלונג האָט
זי זיך א כאַפ געטהאָן און האָט אזש א פאטש געטהאָן מיט די הענד.
— און דער רעוואָלווער ! דעם רעוואָלווער האָבען מיר דאָך
גאָר פארגעסען ! גיב אהער, גיב גיכער, מען דארף איהם אָבטראָ-
גען אין קאנטאר.

— צו וואָס ?

— מען דארף איהם ניט, איך האָב מורא פאר די דאָזיגע זאכען.

און ווי, אז ער שיסט אויס פלוצלונג ?

ער האָט אַ לאַך געטהאָן און האָט איבערגעזאָגט.

— און אז ער שיסט אויס פלוצלונג ? יא. און אז ער שיסט

אויס פלוצלונג ?

ער האָט ארויסגענומען דעם רעוואָלווער און האָט לאנגזאם, ווי
ער וואָלט פרופען אָבוועגען אין האַנד די שוואַכקייט פון דאָס רוהיגע,
געהאָרכזאמע געוועהר, איבערגעבענדיג איהם דעם מיידעל. ער האָט
אויך די פאטראָנען דערלאנגט איהר.

— טראָג אָב.

און ווען ער איז געבליבען אליין, אָהן אַ רעוואָלווער, וועלכען ער האָט געטראָגען אזוי פיעל יאָהרען, מיט דער טיהר האַלב־אַפּען און פון ווייטען האָבען זיך צוגעטראָגען פרעמדע, אונבעקאַנטע שטיי־מען און דער שטילער קלאנג פון שפּאַרען — האָט ער ערשט דער־פיהלט די גאנצע אונגעהייערע משא, וועלכע ער האָט אַרױפּגענומען אויף זיינע פלייצעס. ער איז זיך שטיל דורכגעגאנגען אין צימער און אַ קעהר טאָהנ'דיג זיך מיט'ן פנים אין דער זייט, וואו יענע האָט בען זיך געדארפט געפינען, האָט ער אַ זאָג געטהאָן :

— נו ?

און ער איז פּערגליווערט געוואָרען, די הענד פּערלייגט אויף דער ברוסט, די אויגען געווענדעט אין דער זייט, וואו עס האָבען זיך געדארפט געפינען יענע. און אין דעם קורצינקען וואָרט איז געווען אויסגעדריקט זעהר פיעל : אי דער לעצטער אַדיע, אי אַ שטומער אַרױסרוף, אי אַ פּעסט־ענטשיעדענער, בייזער ענטשלוס צו קעמפּפּען געגען אַלעמען, אפילו געגען די אייגענע, און אַביסעל איז דעריין אויך געווען אַ שטילעס בעקלאנגען זיך.

אזוי האָט איהם געפונען שטעהענדיג ליובא, ווען זי איז געקור־מען צו לויפּען און גערעדט אויפּגערעגטערהייט, נאָך ניט אַריבער־טרעטענדיג דעם שוועל :

— ליעבינקער, דו וועסט דאָך ניט ביי זיין אויף מיר ? נו, זיי ניט אין כּעס ; איך האָב אַהער גערופּען מיינע חברות. אזוי נור, עטליכע. דאָס מאַכט נישט. פאַרשטעהסט ! מיר האָט זיך זעהר פאַרגלױסט ווייזען זיי דיך, מיין באשערטען, מיין ליעבינקען. זיי זיינען וואוילע, זיי האָט היינט קיינער ניט גענומען, און זיי זיינען דאָרט אַלע אליין. און די אָפיצערען זיינען זיך צוגאנגען אין די בעזונדערע צימערען. איין אָפיצערעל האָט דערזעהען דיין רע־וואָלווער און האָט איהם געלויבט : זעהר אַ גוטער, זאָגט ער. נישט־קשה ? ליעבינקער, נישט־קשה ? — האָט איהם דאָס מידעל גע־שטיקט מיט קורצע, האַסטיגע, שטאַרקע קושען.

און יענע זיינען שוין דערווייל אַריינגעקומען, אונטערקוויטשענ־דיג, חנ'דלענדיג זיך, און האָבען זיך צוזעצט כּסדר, איינע לעבען דער אַנדערע. ס'זיינען דאָרט געווען פינף אָדער זעקס, די סאַמע

מיאוס'ע אָדער אַלטע, צוגעפארבטע און מיט אונטערגעשטריכענע אויגען, מיט די האָר אָנגעקעמט איבער'ן שטערען. מאַנכע פון זיי האָבען זיך געמאַכט ווי זיי וואָלטען זיך געשעהמט און האָבען גע-קיכעלט, אַנדערע האָבען רוהיג און איינפאך געווארט אויף קאָניאק און האָבען אויף איהם געקוקט ערענסט, דערלאנגענדיג איהם די האַנד און בעגריסענדיג איהם ביים אַריינגעהן. קענטיג, קענטיג, אַז זיי האָבען זיך שוין געקליבען צו לייגען זיך שלאָפען, ווארום זיי זיינען אַלע געווען אָנגעטחאָן אין לייכטע קאַפּאַטס, און איינע, אן אונגע-הייער דיקע, אַ פוילע און גלייכגילטיגע, איז געקומען זאָגאר אין איין אונטערקליידעל, מיט נאַקעטע, אונגעוועהנליך דיקע הענד און פעטע, ווי צושוואַלענע, בריסט. די דאָזיגע דיקע און נאָך איינע מיט אַ ביזען, פויגעלשען, אַלטען פנים, אויף וועלכען עס איז גע-לעגען פורער, ווי בלאטיגע קאלף אויף אַ וואַנד, זיינען געווען פאָל-שטענדיג שיכור, די איבריגע זיינען געווען פרעהליך בעזויפען. און די דאָזיגע אַלע האַלב-נאַקעטע, צועפענטע, לאכענ'דיגע זיינען גע-ווען ארום איהם, און דער אונערטרעגליכער ריח פון די קערפערס, פון שמעקעדיגע זייד, פון שנאָפּס און פון זיסליכער פייכטקייט האָט פארשמעקט דעם גאַנצען צימער. דער פארשוויצטער לאַקוי איז גע-קומען צולויפּען מיט קאָניאק און פאָרטוויין, און אַלע מיידלעך האָ-בען איהם בעגעגענט מיט איין כאָר פון קולות :

— מאַרקושא ! ליכעניקער מאַרקושא ! מאַרקושא !

אפנים אַזאַ מַנהג איז עס שוין געווען צו בעגעגענען איהם מיט אויסגעשרייען, ווארום אפילו די דיקע, שיכור'ע האָט אויך פויל אַ הויזשע געטהאָן :

— מאַרקושא !

און דאָס אַלעס איז געווען אזוי אויסערגעוועהנליך : מען האָט געטרונקען, צוגעווינשעוועט זיך, גערעדט אַלע מיט אַמאָל און עפעס וועגען זייערע אייגענע אַנגעלעגענהייטען. די ביזע, מיט'ן פנים פון אַ פויגעל, האָט צורייצט און שרייענדיג דערצעהלט ווע-גען אַ גאַסט, וועלכער האָט זי גענומען פאַר אַ בעשטימטער צייט, און דערנאָך איז עפעס צווישען זיי ארויסגעקומען. אָפט האָבען זיי אַריינגעמישט שמוציגע זידלעריי, אָבער זיי האָבען די זידעל-ווער-טער ארויסגערעדט ניט גלייכגילטיג, ווי מאַנסלייט, נור תמיד עפעס

מיט א בעזונדער שטעכיגקייט, מיט אן ארויסרוף; זיי האָבען אלע זאכען אָנגערופען אָפּען מיט'ן נאָמען.

אָנפאנגס האָבען זיי זיך צו איהם ווייניג צוגעקוקט, און ער אליין האָט אויך עקשנות'דיג געשוויגען און האָט בלויז געקוקט. די גליקליכע ליובא איז צוזאמען מיט איהם געזעסען אויף דער בעט, ארומנעמענדיג זיין האַלז מיט איהר האַנד, האָט אליין ווייניג געטרונקען, נור פאר איהם האָט זי יעדע ווילע צוגעגאָסען. און אָפט האָט זי איהם איינגעראמט אין אויער.

— לעבינקער!

ער האָט פיעל געטרונקען, אָבער שיכור איז ער ניט געוואָרען; אין איהם איז פאָרגעקומען עפעס אַזעלכעס, וואָס קומט ניט זעלטען פאָר אין מענשען אונטער דער געהוימניספולער ווירקונג פון שטארקען אל-קאהאָל. ווי לאנג ער האָט געטרונקען איז אין איהם פאָרגעקומען ווי אַ מין אונגעהויערע, צושטערענדע אַרבייט, וועלכע קומט פאָר שנעל און טויב. אַזוי ווי אלעס, וואָס ער האָט אין לויף פון זיין לע-בען זיך דערוואוסט, האָט ליעב בעקומען און דורכגעראכט, זיינע געשפרעכען מיט חברים, ביכער, די געפעהרליכע און בעגייסטערנדע דע טהעטיגקייט — וואָלט פאר'שרפה'ט געוואָרען שטיל, אָהן רויש, פערניכטעט אָהן אַ סליאר, נור עפעס אַזוי ווי ער גופא וואָלט דערפון ניט חרוב געוואָרען, נור פארקעהרט, משונה'דיג קרעפטיגער און פעסטער געוואָרען. ווי ער וואָלט מיט יעדע אויסגעטרונקענע גלעזעל צוריקקעהרען זיך צו זיין אורשפרונג — צום זיידען, צום עלטער-זיידען, צו יענע עלעמענטארע, אורשפרינגליכע בונטארעס, פאר וועלכע בונטעווען זיך איז געווען אַ רעליגיאָן און די רעליגיאָן איז געווען — בונט. ווי אַ בלאַקירענדער פארב אונטער זודיגען וואַסער, אַזוי איז אַראָבעוואַשען געוואָרען און אכגעבלאקירט געוואָרען די פרעמדע ביכער-חכמה, און אנשטאט איהר איז ענטשטאנען זיינע, אן אייגענע, אַ ווילדע און פינסטערע, ווי אַ קול פון דער שוואַרצער ערד גופא. און מיט אַ ווילדער ברייטקייט, מיט געדיכט-טיעפע, אונבעגרעניצטע וועלדער, מיט ברעגלאך צושפרייטע פעלדער האָט געאטהעמט די דאָזיגע לעצטע פינסטערע חכמה זיינע; אין איהר האָט זיך געהערט דער צומישטער גלאָקען-געשריי, אין איהר האָט זיך געזעהען דער בלוטיגער אבשיין פון שריפות; און דער קלאנג

פון אייזערנע קייטען, און פערצווייפלטער געבעט און דער קייכענ-
דער שטן-געלעכטער פון טויזענדע ריעזיגע העלזער און דער שווארצער
הימעל-געוועלב איבער דעם אונבעקאנטען קאפ.

אזוי איז ער געזעסען מיט זיין בלייכען ברייט-בייניגען פנים,
ווערענדיג פלוצלונג אזא נאָהענט, אזא אייגענער מיט די דאָזיגע
אלע אונגליקליכע, וועלכע האָבען דא געהוזשעט ארום איהם.

און אין זיין חרוב געוואָרענער, אויסגעברענטער נשמה און אין
זיין רואינירטער וועלט האָט ווי א ווייסער פייער פון צושמעלצטע
שטאָל געפינקעלט און געלויכטען העל בלוז זיין צוגליחטער ווילען.
בלינד איז נאָך געווען זיין רצון, צוועקלאָז נאָך, און האָט זיך שוין
שמאַכטענדיג געבויגען; און פיהלענדיג אן אונבעגרעניצטע מאַכט, די
פעהיגקייט אלעס צו בעשאַפען און אלעס חרוב צו מאַכען, איז זיין
קערפער ווי אייזען פעהארארטעוועט געוואָרען.

און ער האָט פלוצלונג א זעץ געטהאָן מיט'ן פויסט אין טיש:
— לויבא! לויבא! טרינק!

א שטראַהלענדע, א שמיכלענדע, האָט זי אונטערטהעניג אָנ-
געגאָסען די גלעזלעך. ער האָט אויפגעהויבען זיין גלעזעל און האָט
א זאָג געטהאָן:

— פאר אונזער ברודערשאַפט!

— דאָס מיינסט דו פאר יענע? — האָט א מורמעל געטהאָן
לויבא.

— ניין, פאר די. פאר אונזער ברודערשאַפט! פאר די לומד-
פען, פאר די שופטען, פאר די פייגלינגען, פאר די צוטראַטענע פון
לעבען. פאר די, וואָס שטאַרבען פון סיפיליס. . .

די מיידלעך האָבען זיך צולאכט, נור די דיקע האָט פויל גע-
מאַכט דעם פאָרוואָרף:

— נו, דאָס, מיין טהייערינקער, איז שוין צופיעל.

— שווייג! — האָט א געשריי געטהאָן לויבא, בלייך ווערענדיג

— ער איז מיין באַשערטער!

— פאר אלע, וואָס זיינען בלינד געבוירען געוואָרען. זעהענ-

דינע! לאָמיר זיך אויסשטעכען די אויגען, וואָרום עס איז א שאַנ-
דע — ער האָט א זעץ געטהאָן מיט'ן פויסט אין טישעל — וואָרום
עס איז א שאַנדע פאר די זעהענדיגע צו קוקען אויף די געבאָרענע

בלינדע. אויף מיט אונזערע לאמטערנעלעך קאנען מיר ניט בעלייכט
טען דעם גאנצען חשך, דאן לאמיר פארלעשען די ליכט און לאמיר
אלע קריכען אין דער פינסטערניש. אויב עס איז ניטא קיין גלעדן
פאר אלעמען, דאן דארף איך איהם פאר מיר אויף ניט — ווארום
דאס איז דאך שוין ניט קיין גלעדן, מיידלעך, נור, פשוט איז
פשוט, א שוויינעריי. מיידלעך, לאמיר אויסטרינקען דערפאר, אז
אלע ליכטער זאלען צולאשען ווערען. טרינקט, חשך !

ער האט זיך לייכט א שאקעל געטהאן און האט אויסגעטרונקען.
גערעדט האט ער שווערלעך, אבער פעסט, קלאהר, מיט אן אבד
שטעל, אויסשפרעכענדיג דייטליך יעדעס ווארט. קיינער האט ניט
פערשטאנען זיין ווילדע רעדע, אבער ער איז אלעמען געפעלען גע-
וואָרען — געפעלען געוואָרען איז ער גופא, א בלייכער און עפעס
גאָר אויף בעזונדער אופן א בייזער. פלוצלונג האט האסטיג אָנגעהויבן
בען צו ריידען ליובא, אויסשטרעקענדיג די הענד :

— ער איז מײן באשערטער. ער וועט בלייבען מיט מיר. ער
איז געווען אן עהרליכער, ביי איהם זיינען פאראן חברים, און איצט
וועט ער בלייבען מיט מיר.

— טרעט אריין צו אונז, אויף מארקושאס פלאץ ! — האט פויל
א זאג געטהאן די דיקע.

— שווייג, מאינקא, איך וועל דיר די מאָרדע צושלאָגען ! ער
וועט בלייבען מיט מיר. ער איז געווען אן עהרליכער.

— מיר זיינען אלע געווען עהרליכע — האט געזאָגט די בייזע,
די אלטע. און די איבעריגע האָבען אונטערגעכאַפט :

— ביז איך בין אלט געוואָרען פיער יאָהר בין איך געווען אן
עהרליכע . . . איך בין נאָך איצט אויף אן עהרליכע, איך שווער
גאָט !

ליובא האט זיך שיער ניט צואווייגט :

— שווייג, שמוציגע וואָס איהר זייט. ביי אייך האט מען אוועק-
גענומען אייער עהרליכקייט, און ער האט אליין אוועקגעגעבען. האט
גענומען און אוועקגעגעבען : נא דיר אוועק מײן עהרליכקייט ! איך
וויל ניט קיין עהרליכקייט ! איהר זייט אלע דאָ . . . און ער איז
נאָך אן אונשולדיגער . . .

זי האט זיך צוכליפעט — און אלעס האט אויסגעשאַסען אין א

געלעכטער. זיי האָבען געקייכט פון געלעכטער, ווי עס קאָנען בלויז קייכען בעזויפענע, מיט דעם גאנצען הפקר פון זייערע געפיהלען; זיי האָבען געקייכט, ווי מען קאָן קייכען בלויז אין אַ קליינעם ציי- מערל, וואו די לופט איז שוין אָנגעזעטיגט געוואָרען מיט קולות, אז ווייטערע קולות קאָנען שוין קיין חלל ניט געפינען און זיי ווערן היל- כיג אָבגעשליידערט צוריק, בעטויבענדיג. מען האָט געוויינט פון געלעכטער, מען האָט זיך געקייקעלט איינע אויף די אנדערע, מען האָט געיאָמערט; די דיקע האָט זיך צוקוואקטשעט מיט אַ דיניקע שטימע און איז אָהן כוחות אראָבגעפאלען פון שטוהל; ענדליך, קור- קענדיג אויף זיי, האָט ער זיך אליין צוגאָסען מיט אַ געלעכטער. עפעס אזוי ווי די גאנצע שריס-וועלט וואָלט זיך אהער פערזאמעלט אום צו בעגלייטען מיט קייכענדיגן געלעכטער זיין קלייניגקע, אונ- שולדיגע עהרליכקייט אין קבר אריין — און עס האָט זיך צוקייכט מיט געלעכטער די געשטאָרבענע עהרליכקייט גופא. ניט געלאכט האָט בלויז ליובא. ציטערענדיג פון עמפעהרונג האָט זי געבראָכען די הענד, האָט עפעס אונפערשטענדליך געשריען און, ענדליך האָט זי זיך געוואָרפען מיט איהרע פויסטען שלאָגען די דיקע, און יענע האָט זיך קוים-קוים אָבגעוועהרט מיט איהרע נאָקעטע רונדע הענד, ווי קלעצער.

— גענוג! — האָט ער אַ געשריי געטהאָן. אָבער זיי האָבען ניט געהערט. ענדליך זיינען זיי ביסלעכעווייז שטילער געוואָרען.

— גענוג! — האָט ער נאָך אמאָל אַ געשריי געגעבען — ווארט! איך וועל אייך נאָך עפעס בעווייזען.

— הער אויף מיט זיי! — האָט געזאָגט ליובא, אָבווישענדיג מיט'ן פויסט איהרע טרעהרען — מען דארף זיי אלעמען ארויס- יאָנען!

— דו האָסט זיך דערשראָקען? — האָט ער אַ קעהר געטהאָן צו איהר דעם פנים, וועלכער האָט זיך נאָך געטרייסעלט פון קייכענדיגן געלעכטער — עהרליכקייט האָט זיך דיר פארוועלט? נאר איינע — דאָס איז בלויז וואָס דו באגעהרסט די גאנצע צייט! טרעט אָב פון מיר!

און ניט שיינקענדיג איהר מעהר קיין אויפמערקזאמקייט, האָט

ער זיך געווענדעט צו די איבעריגע, איז אויפגעשטאנען און האָט אויפגעהויבען די הענד אין דער הויף :

— הערט. וואָרט. איך וועל איך גלייך ווייזען. קוקט אַהער, אויף מינע הענד.

פרעהליכע, נייגעריגע האָבען זיי געקוקט אויף זיינע הענד און האָבען געהאַרכזאם, ווי קינדער, געוואָרט מיט צועפענטע מיילער.

— אָט — האָט ער אַ טרייסעל געטהאָן מיט די הענד — אָט האָלט איך אין מינע הענד מיין לעבען. זעהט איהר ?

— מיר זעהען ! ווייטער !

— שעהן איז געווען מיין לעבען ; ריין און פרעכטיג איז עס

געווען, ווי יענע שעהנע וואָזען פון פאַרצעלאָן. און אָט זעהט : איך

גיב עס אַ שלידער ! — ער האָט אַ לאָז געטהאָן אַראָב די הענד מיט

אַ קרעכץ, און אלע אויגען האָבען זיך צוגעקוקט צו דער ערד, אזוי

ווי דאָרט וואָלט ווירקליך געווען געלעגען אַן איידעלע צארטע זאך,

וואָס האָט זיך צובראָכען אויף שטיקלעך — דאָס שעהנע, מענשליכע לעבען.

— צוטערט עס מיט אייערע פיס, מיידלעך ! צוטערט אזוי,

אז עס זאָל קיין ברעקעל ניט בלייבען ! — האָט ער אַ טופע געטהאָן

מיט דער פוס.

און ווי קינדער, וועלכע אַמוזירען זיך מיט אַ נייע שטיפעריי,

אזוי האָבען זיי אלע מיט אַ קוויטשעריי און געלעכטער אָנגעהויבען

שפּרינגען און טרעמען מיט די פיס יענעם פלאץ, וואו עס איז אונז

געזעהענערהייט געלעגען די צובראָכענע, איידעלע, פאַרצעלאָנענע

וואָזע — דאָס שעהנע, מענשליכע לעבען. און וואָס ווייטער האָט

זיי אַלץ מעהר אָנגעכאַפט די ווילדהייט. אַנשוויגען געוואָרען איז

דאָס קייכענדע געלעכטער און די קוויטשעריי. בלויז דאָס שווערע

אטהעמען און סאָפען און דאָס טרעטען מיט די פיס, ווילד, אונער-

בארעמליך, אונאיינשלינגענד.

ווי אַ בעליידיגטע קעניגין, איבערן אַקסעל, האָט אויף איהם

געקוקט ליובא מיט צוקאָכטע אויגען, און פלוצלונג, ווי זי וואָלט

ערשט איצט געכאַפט זיך צום שכל, ווי זי וואָלט ערשט איצט משונע

געוואָרען — האָט זיך זיך אויך מיט אַ פרעהליכען יאָמער אַ וואָרף

געטהאָן אין מיטען צווישען אלע טופענדע פרויען, און האָט האַסטיג

אָנגעהויבען צו טרעטען מיט די פיס. ווען ניט די ערענסטקייט פון די בעזויפטע פנים/ער, ווען ניט די ווילדהייט פון די פערטומאנעטע אויגען, ווען ניט די בייזקייט פון די צודרעהטע, צוקרימטע מילער — מען וואָלט געקאָנט מיינען, אז דאָס איז עפעס אַ מין נייער, בעזונדער טאני אָהן מוזיק און אָהן ריטהמוס.
און איינצעפענדיג זיינע פינגער אין זיין הארטען האָאַרבערעק-טען שאַרבען — האָט ער רוחיג און ערענסט-שטריינג געקוקט.

* * *

עס האָבען גערעדט אין דער פינסטער צוויי שטימען.
ליובאַ'ס קול, אַ גאָהענטער, אויפּמערקזאמער, פיהרענדער, מיט אַ לייכטען ציטער פון אַ בעזונדער פחד, ווי עס איז תמיד דער קול פון אַ פרוי אין דער פינסטער — און זיין קול, פעסט, רוחיג, ווי פון ווייט. די ווערטער האָט זי אַרויסגערעדט צו האַרט, צו דייט-ליך, און בלויז דעריין האָט זיך נאָך געפיהלט די ניט אין גאנצען אויסגעניכטערטע בעזויפענהייט.
— זיינען ביי דיר די אויגען אָפּען ? — האָט זי אַ פרעג גע-טהאָן.

— אָפּען.

— טראכט דו וועגען עפעס ?

— איך טראכט.

שטיל און פינסטער, און ווידער דער אויפּמערקזאמער, פאָר-זיכטיגער ווייבערשער קול :

— דערצעהל מיט עפעס וועגען דינע חברים. קאָנסט דו ?

— פאר וואָס ניט ? זיי זיינען געווען . . .

ער האָט געזאָגט „געווען“ ווי לעבעדיגע ריידען וועגען טויטע, אָדער ווי אַ טויטער ווען ער וואָלט געקאָנט ריידען וועגען לעבעדיגע. און ער האָט דערצעהלט רוחיג, כמעט גלייכגילטיג, און אין דער רעגעלמעסיג פליסענדער שטימע האָט זיך געהערט דער קופּער-קלאַנג פון לויזגלאַקען — ווי אַן אלטער מאַן דערצעהלט פאר קינדער אַ מעשה וועגען אמאָליגע גבורים פון די לאַנג פערפלאָסענע צייטען. און אין דער פינסטערקייט, וואָס האָט ווייט צורוקט די גרעניצען פון ציי-מער, זיינען ענטשטאנען פאר ליובאַ'ס צויבערפּערוואַנדעטען בליק

א קליין הייפערל מענשען, שרעקליך יונגע, אהן פאטער און מוטער, האָפנונגסלאָז פריינדליך אי יענער וועלט, געגען וועלכער זיי קעמ-פפן, אי יענער — פאר וועלכער זיי קעמפפן. אוועקגעאנגענע אין זייער פאנטאזיע אין דער ווייטער צוקונפט, צו מענשען ברודער, וועלכע זיינען נאָך ניט געבוירען געוואָרען; בלייבע געהען זיי דורך זייער קורצען לעבען; פערבליטיגטע שאַטענס, געשפּענסטער, מיט וועלכע מענשען שרעקען איינע די אנדערע און זינלאָז-קורץ איז זייער לעבען: יעדען פון זיי ערווארט די תליה, אָדער קאטארגע, אָדער וואהנזינן; ווייטער האָבען זיי ניט וואָס צו ערווארטען — קאטארגע, תליה, וואהנזינן. און צווישען זיי זיינען פאראן אויך פרויען . . . ליובא האָט צושראָקען א קרעכץ געטהאָן און האָט זיך א הויב געטהאָן אויף די עלענבויגענס.

— פרויען! וואָס רעדסט דו, ליעבינקער!

. . . יונגינקע, איידעלע מיידעלעך, נאָך גאָר קינדער כמעט, געהען מוטהיג און העלדיש אין די טריט פון די מענער און קומען אום . . .

— קומען אום! מיין גאָט! — ליובא האָט זיך צוכליפּעט און האָט זיך צוגעדריקט צו זיין אקסעל.

— וואָס — עס ריהרט דיך?

— קיין זאך ניט, ליעבינקער, סתם אזוי. דערצעהל, דער-צעהל!

און ער האָט דערצעהלט ווייטער. מערקווירדיג: דער אייז האָט זיך פּערוואנדעלט אין פייער; און די בעגרעבניס-קלאנגען פון זיין אבשיעדס-רעדע האָט פאר איהר מיט איהרע אָפּענע, ברענענדע אוי-גען האָבען פאר איהר אָנגעהויבען פּלוצלונג צו קלינגען די בשורות פון א נייעם, פרייד-פולען, מעכטיגען לעבען. טרעהרען זיינען שנעל אָנגעלאָפּען אין איהרע אויגען און זיינען גלייך פערטריקענט געוואָרען, ווי אויף א פייער; אן אויפגערעגטע מיט ווידערשטאַנד, האָט זי שמאכטענד געהערט, און ווי א האַמער אויף הייסען אייזען, אזוי האָט זיין יעדעס וואָרט געשמידט אין איהר א נייע קלינגענדע נשמה. גלייכמעסיג האָט זיך אַרונטערגעלאָזען דער האַמער, און אלץ קלינגענדער איז געוואָרען איהר נשמה — און פּלוצלונג האָט אין דעם שטוי-

קענדען גערויף פון צימער הויף דורכגעקלונגען א נייער, אונבעקאנטער קול — דער קול פון א מענשען :

— ליעבער ! איך בין דאָך אויך א פרוי !

— וואָס־זשע ווילסט דו ?

— קאָן איך דאָך אויך געהן צו זיי !

ער האָט געשוויגען. און פלוצלונג האָט זיך איהר אין זיין שווייג געזען, אין דעם וואָס ער איז געווען זייערער א חבר און געלעבט מיט זיי, אָנגעהויבען אויסווייזען, אז ער איז אזא בעזונדערער, אזא וויכטיגער, אז איהר איז געוואָרען אונבעקוועם — ווי קומט זי צו לייגן מיט איהם, אזוי פראָסט, ליגען געבען איהם און ארומנעהמען איהם ! זי האָט זיך אביסעל אָבגערוקט, האָט אוועקגעלייגט איהר האַנד אזוי, אז זי זאָל איהם ניט מאַכען שטאַרק פיהלען איהר בעריהונג. און פארגעסענדיג איהר האָט צו די גוטע, איהרע אלע טרעהרען און קלאָות, איהרע לאַנגע יאָהרען פון עלענדקייט אין'ם פערדאָרבענעם הויז, א בעזיגטע פון דער שענהייט און פון דער זעלבסט־אויפאָפּערונג פון זייער לעבען — איז זי אויפגעשטענען וואָרען ביז רויט ווערען, ביז טרעהרען, ווען איהר איז ארויפגעקומען א שרעקליכער געדאנק, אז יענע וועלען אפשר זי גאָר ניט וועלען אריינגעהען.

— ליעבער, וועלען זיי מיך אריינגעהען ? פאר וואָס זשע זאָל דאָס אזוי זיין, גאָט מיינער ! זאָג, ווי מיינסט דו, ווי מיינסט דו, וועלען זיי מיך צונעהמען ? וועלען זיי זיך ניט אָבעקלען. וועלען זיי ניט זאָגען : דו קאָנסט ניט, דו ביסט א שמוציגע, דו האָסט געהאַנדעלט מיט זיך ? זאָג דאָך !

א וויילע שווייגען, דערנאָך אן ענטפער, וואָס בריינגט פרייד : — זיי וועלען אריינגעהען. פאר וואָס דען ניט ?

— ליעבינקער דו מיינער ! וואָס זשע זיינען זיי אזעלכע . . .

— גוטע — האָט געענטפערט די מענליכע שטימע, ווי ער וואָלט א שטעל געטהאָן א טעמפען קיילעכניגען פונקט. און אן ערמונטערטע, מיט ריהרענדען צוטרוי האָט דאָס מיידעל ווידערהאָלט :

— יא. גוטע.

און אזוי ליכטיג איז געווען איהר שמייכעל, אז עס האָט אויסגעוויזען ווי דער חשך גופא וואָלט א שמייכעל געטהאָן, און עפעס

מינים שטערנדלעך האָבען אָנגעהויבען אַרומצולויפֿען, בלויאינקע, פינטעלעך. אַ נייער אמת איז פֿאַר דער פֿרוי געקומען, אָבער ניט פֿחד, נור שמחה האָט דער אמת געטראָגען פֿאַר איהר.

און אַן איינגעהאלטענע, בעטענדע שטימע :

— לאַמיר-זשע געהן צו זיי, ליעבינקער ! דו וועסט מיך אהין פֿיהרען ; וועסט דו זיך ניט שעהמען, וואָס דו וועסט בריינגען אזא ? זיי וועלען דאָך פֿאַרשטעהן ווי אזוי דו ביסט אַריינגעפֿאלען אַהער. נו, ווירקליך, אַז מען יאָגט זיך אזוי נאָך אַ מענישען, וואוֹר זשע זאָל ער זיך אַהינטיהאָן ? ניט נור אַהער, אפֿילו אין אַ מיסט־גרוב קאָן מען אַמאָל אַריינקריכען. און איך . . . און איך . . . איך וועל שוין סטאַרעווען זיך. וואָס־זשע שווייגסט דו ?

אַ שטריינג־ערנסטער שווייגען, אין וועלכען עס הערט זיך דאָס קלאַפען פֿון צוויי הערצער — איינס אָפט, האַסטיג, אונרוהיג, און דאָס צווייטע — האַרט, זעלטענווייז, זאָנדערבאַר זעלטענווייז.

— דיר איז אַ שאַנדע צו בריינגען אזא ?

אַ שטריינג־ערנסטער, לאַנגער שווייגען, און אַן ענטפֿער, פֿון וועלכען עס האָט אַ וועהע געטהאָן מיט קעלט און מיט האַרטקייט פֿון אַ שטיין.

— איך וועל ניט געהן. איך וויל ניט זיין קיין גוטער.

אַ שטיל־שווייגען.

— זיי זיינען פֿריצים ! — האָט עפעס משונה'דיג און עלענד דורכגעקלונגען זיין שטימע.

— ווער ? — האָט זי דומפֿ אַ פֿרעג געטהאָן.

— יענע, די פֿריהערדיגע.

ווידער אַ לאַנגער שטיל־שווייגען — ווי פֿון דער הויף ערגעץ וואָלט זיך אַראָבגעריסען אַ פֿויגעל און פֿאַלט, רוישלאַז דרעהענדיג זיך אין דער לופֿט מיט איהרע ווייכע פֿליגלען און קאָן בשום אופן ניט דערגרייכען צו דער ערד אום דערשלאָגען צו ווערן און בלייבען רוֹר היג ליגען. אין דער פינסטערקייט האָט ער דערפֿיהלט, ווי ליובאַ האָט שווייגענדיג, שטיל און פֿאַרזיכטיג אַריבערגעקליבען זיך איבער איהם, און האָט אָנגעהויבען עפעס עסק'ן זיך.

— וואָס איז ?

איך וויל אזוי ניט ליגען. איך וויל זיך אַנטהאַן. אפנים זי האָט זיך אָנגעטהאָן און האָט זיך געזעצט, ווארום דער שטוהל האָט לייכט אַ סקריפע געטהאָן. און עס איז געוואָרען אזוי שטיל, ווי אין צימער וואָלט קיינער ניט געווען. און לאנג איז אזוי שטיל געווען; און אַ רוהיגער, ערענסטער קול האָט גע- זאָגט:

— ליובא, דאָרט, אויפ'ן טיש איז דוכט זיך געבליבען קאניאק. טרינקט אויס אַ גלעזעל און לייג זיך.

VI

עס איז שוין געווען גאנץ ליכטיג, און אין הויז איז געווען שטיל ווי אין יעדען הויז — ווען עס איז ערשיענען פאָליציי. נאָך לאנגע צווייפלען און מורא האָבען אז עס זאָל ניט ארויסקומען אַ סקאנדאל און פעראנטוואָרטליכקייט, איז מארקושא אוועקגעשיקט געוואָרען אין דער פאָליציי מיט אַ גענויער און פינקטליכער מעלדונג. וועגען דעם זאָגערבארען בעזוכער, און אפילו זיין רעוואָלווער מיט די פאד- טראַנעס. און דאָרט האָט מען גלייך געטראָפען ווער דאָס איז. שוין דריי טעג ווי די פאָליציי האָט פאנטאזירט בלויז וועגען איהם און האָט געפיהלט אז ער מוז זיין ראָ, נאָהענט ערגעץ; און זיין לעצטער סלייד איז פערשוואונדען דאָרט טאקע אין יענעם געסעל. מען האָט שוין אפילו געווען בעשלאָסען צו מאַכען אַ אַבלאווע אויף אלע עפענטליכע הייזער פון יענעם קווארטאַל, אָבער אימיצער האָט עפעס אָנגעוויזען אַ נייעם וועג ווי צו זוכען, אַ פאלשען וועג, און מען האָט וועגען דער אַבלאווע אויפ'ן הייזעל פארגעסען.

אונרוהיג האָט זיך צוקנאקט דער טעלעפאָן. און שוין אין אַ האַלבע שטונדע ארום, אין אַקטאָבער-קעלט, אבראמענדיג מיט די פאדעשוועס דעם פראָסטיגען גרונד, האָט זיך איבער די פוסטע גאסען באוועגט אַן אונגעהויערע מאַסע פאָליציי און שפיאָנען. פאָר אַוויס, פיהלענדיג מיט'ן גאַנצען קערפער זיין ביזע מיססיאָן צו געהן פאָראוויס, איז געגאנגען דער פריסטאוו, אַ זעהר הויכער, בעיאָה- רענטער מאַן, אין אַ ברייטען, פאָרמענעם מאַנטעל, ווי אַ זאק. ער האָט געגעניצט, האָט איינגעגראָבען זיין רויטליך נאָז אין די גרויע

וואָנעם און האָט אַלץ געטראכט מיט האַרץ-וועה, אז עס וואָלט בע-
סער געווען צו ווארטען אויף די סאָלדאטען, אז עס איז אן אונזינן
צו געהן אויף אַזאָ מענשען אָהן סאָלדאטען, בלויז מיט אומגעלומ-
פערטע, פערשלאָפענע פאָליצייסקע, וואָס קאָנען ניט שיסען. און
ער האָט שוין ביי זיך אין די געדאנקען זיך עטליכע מאָל אָנגערופען
„א קרבן פון פפליכט" און האָט דערביי שווער און לאנג געגעניצט.

דאָס איז געווען אן אלטער פריסטאוו, וועלכער איז תמיד גע-
ווען אַ ביסעל שיכור'לעך און פערדאָרבען איבער די עפענטליכע היי-
זער, וואָס געפינען זיך אין זיין קווארטאל און וועלכע האָבען איהם
געצאָהלט אַ היבשע מטבע פאר זייער עקזיסטענץ; און שטארבען
האָט זיך איהם גאָר ניט געוואָלט. ווען מען האָט איהם היינט אויפ-
געהויבען פון בעט, האָט ער לאנג איבערגעלייגט דעם רעוואָלווער
פון איין האַנד אין דער אנדערער, און הגם עס איז געווען ווייניג צייט,
האָט ער געהייסען רייניגען זיין ראָק, ווי ער וואָלט זיך דאָס געקלי-
בען צום מוסטירען. נאָך נעכטען האָט מען אין אוטשאסטאק גערעדט
צווישען זיך וועגען איהם, וועגען וועלכען די פאָליציי האָט די לעצ-
טע טעג געהאלטען אין איין פאנטאזירען, און דער פריסטאוו האָט
מיט זיין ציניזם פון אן אלטען שיכור אָנגערופען איהם אַ העלד, און
זיך אן אלטע פאָליצייסקע שלוכע. און ווען זיינע אונטער-פריסטאווים
האָבען זיך צולאכט, האָט ער זיי ערענסטערהייט פערזיכערט, אז
אזעלכע העלדען זיינען נויטהייג, ווען אפילו בלויז צוליעב דעם, אז
מען זאָל זיי היינגען.

— היינגסט איהם אויף — איז אי איהם אנגענעהם אי דיר אנ-
גענעהם. איהם, ווייל ער געהט גלייך אריין אין גן-עדן, און מיר —
אלס אַ בעשטעטיגונג אז העלדען האָבען זיך נאָך ניט אויסגענומען אין
דער וועלט, זיי זיינען נאָך פאראן. נו, וואָס שצירעט איהר די
ציהנער, ווי איך זאָג אייך — ריכטיג!

— אמת, ער אליין האָט אויך דערביי געלאכט, ווארום ער
האָט שוין לאנג פארגעסען וואו אין זיינע ווערטער איז אמת און וואו
שקר, און אז זיין גאנצער פער'שיכור'טער לעבען, וועלכער איז ווי
מיט אַ טאבאקס-רויך פערצויגען, איז אזוי מיאוס פערדאָרבען. נור
היינט, אין דעם אָקטאָבער-מאָרגען, געהענדיג איבער די קאלטע גא-
סען, האָט ער קלאָהר דערפיהלט, אז דאָס נעכטיגע — איז ליגען און

אז „ער“ איז פשוט א לומפ; און ער האָט זיך אליין געשעהמט פאר זיינע נעכטיגע אינגלישע רייד.

— א העלד! געוויס! מיין גאָט, אויב ער וועט נור, דער ליידאק, אויב ער וועט נור א שאַקעל טהאָן זיך, וועל איך איהם דער'הרג'ענען, ווי א הונד. מיין גאָט!

און ער האָט ווייטער געטראכט פארוואָס איהם, דעם אלטען פריסטאווי, ביי וועמען עס טרייסעלען זיך שוין די פיס פון רהומאטיז, וואָלט זיך נאָך אזוי לעבען? און מיט אמאָל האָט ער געטראַפען, דאָס איז דערפאר, ווייל אויף דער גאס איז א פרעסטעל. ער האָט זיך א קעהר געטהאָן אויף צוריק און האָט מיט ווילדען כעס א געשריי געטהאָן:

— מאַרש! אין אָרדנונג! געהען, אזוי ווי די שעפסען. . . .
איהר. . . .

און אונטערן מאַנטעל האָט אונטערגעבלאָזען דער ווינד, און דער ראָק איז געווען עפעס ברייט, אז דער גאנצער קערפער האָט זיך אין די בוגים געבאַמבעלט, ווי ער וואָלט עפעס פלוצלונג מיט אמאָל מאַ גער געוואָרען. די לאַדאָניעס פון די הענד האָבען אָבער געשוויצט, ניט קוקענדיג דערויף, וואָס ס'איז געווען אזא קעלט.

מען האָט דאָס הויז אזוי ארומגערינגעלט, ווי מען וואָלט זיך געקליבען צו ארעסטירען ניט איין איינציגען שלאָפענדיגען מענשען, נור ווי א גאנצער רעגומענט שונאים וואָלט דאָרט געווען פארשטעקט; און שטילינקערהייט, אויף די שפיץ-פינגער, האָבען זיי זיך דער-קליבען דורך דעם פינסטערען קאָררידאָר ביז יענער שרעקליכער טיהר. עס האָט זיך דערהערט א פערצווייפעלטער קלאפ, א געשריי, פיגע סטראשונקעס דערשיסען איהם דורך דער טהיר; און ווען זיי האָבען זיך אריינגעריסען ענדליך ווי א געדיכטער לאווא-שטראָם, אין דעם קליינעם צימער, אראַבשלאָגענדיג כמעט פון די פיס די האַלב-נאַ-קעטע ליובא, און האָבען אָנגעפיעלט דעם קליינעם חדר'ל מיט שטי-וועל, שינעלען און ביקסען, האָבען זיי דערזעהען: ער זיצט אויף דער בעט אין איין העמד, די נאקעטע, האָאָריגע פיס ארונטערגע-לאָזען אויף דר'ערד, זיצט און שווייגט. און עס איז ניט געווען דאָרט ניט קיין באַמבע, ניט קיין אנדערע מורא'דיגע זאכען. דאָס איז געווען בלויז א געווענהליכער צימערל פון א פראַסטיטוטקע, א

שמוציגער, עקעלהאפטער, ווען עס ווערט ליכטיג אויף טאָג; א צו טראָטענע ברייטע בעט, צואוואָרפענע קליידער, א פארגאָסענער, פארפאסקוריעטער טייט פון געטראנק; און אויף דער בעט איז געדעסען א ראזירטער, ברייטבאָקיגער מאַנספארטיון מיט א פערשלעך פענעם, אביסעל צוגעשוואָלענעם פנים און האַאָריגע פיס און האָט געשוויגען.

— הענד אין דער הויף! — האָט א געשריי געטהאָן פון הינטער זיין רוקען דער פריסטאוו און האָט שטארקער געדריקט דעם רעוואָלד ווער אין זיין פערשוויצטער האַנד.

ער האָט די הענד ניט אויפגעהויבען און ניט געענטפערט.
— בעזוכען! — האָט א געשריי געטהאָן דער פריסטאוו.
— וואָס זוכען, אז ס'איז קיין זאך ניטאָ! מיין גאָט! אפילו דעם רעוואָלווער האָב איך דאָך אָבגעטראָגען! — האָט געשריען ליובא און איהרע צייהנער האָבען געקלאפט פון פחד. זי איז אויך געווען אין איין צוריענער העמד בלויז; און צווישען די אָנגעטהאָנענע אין שינעלען, האָבען זיי ביידע, א האַלב-נאָקעטער מאַנספערטיון און האַלב-נאָקעטע פרויענצימער, ארויסגערופען שאַנדע, עקעל און אן אבשטויסיגען רחמנות. מען האָט אַרומגעזוכט אין זיינע קליידער, אַרומגעטאַפט די בעט, אַריינגעקוקט אין די ווינקלען, אין קאמאָד, און מען האָט גאָרנישט געפונען.

— איך האָב דאָך אליין אָבגעטראָגען זיין רעוואָלווער! — האָט אלץ אָהן א טעם גע'טענה'ט ליובא.

— שווייג, ליובקא! — האָט דער פריסטאוו א געשריי געטהאָן. ער האָט געקענט דאָס מיידעל, האָט אַמאָל צוויי, דריי, מיט איהר גענעכטיגט, און ער האָט איהר איצט געגלויבט; אָבער אזוי אונערווארטעט איז געווען אזא גליקליכער פאל, אז פון שמחה האָט זיך געוועלט שרייען, קאמאנדעווען, ווייזען זיין מאכט.

— ווי איז די פאמיליע?

— איך וועל ניט זאָגען. און וועל אין אלגעמיין אויף פראגען ניט ענטפערן.

— געוויס, געוויס! — האָט שמעכיג געענטפערט דער פריסטאוו, האָט זיך אָבער א ביסעל צושראָקען. ער האָט אָבער דערנאָך א קוק געטהאָן אויף די האַאָריגע, נאקעטע פיס, אויף דער גאנצער אבשייד.

יִיבֿקײט — אויפֿ'ן מיידעל, וואָס האָט געציטערט אין אַ ווינקעל און
ער האָט פֿלוצלונג אַ צווייפֿעל געטהאָן.

— צו איז דאָס יענער? — האָט ער אַ פֿרעג געטהאָן און אַ זײַט
בײַם שפּײַזן — עפעס ווײַזט מיר אױס אַזױ ווי . . .

דער שפּײַזן, וועלכער האָט זיך גוט אײַנגעקוקט אין זײַן פֿנים
האָט בעשטעטיגענד אַ שאַקעל געטהאָן מיט'ן קאָפּ :

— ס'איז יענער. ער האָט נורוואָס אַבראזירט זײַן באָרד. מען
קאָן פֿון זײַנע באַקען־בײַנער איהם דערקענען.

— יא, די באַקען־בײַנער זײַנען פֿון אַ רוצח, דאָס איז אמת. . .
— און אויף די אױגען גיט אַ קוק. איך וועל זײַנע אױגען דער־
קענען צווישען טױזענדע.

— די אױגען, יא . . . ווײַז אקארשט דאָס בילד.
לֵאָנג האָט ער זיך אײַנגעקוקט אין דעם מאַטען, נײַט־רעטושיר־
טען בילד — און אויפֿ'ן בילד איז ער געווען אַזױ שעהן, עפעס אַ
בעזונדער רײַנער יונגער מענטש מיט אַ גרויסען, רױשישען, צולײַגמען
באָרד. דער בליק איז געווען, דוכט זיך, דערזעלביגער, נור גיט אַזאַ
אנגעוואַלקענטער, זאָנדרען אַ רוהיגער און קלאָהרער. די באַקען־בײַר
נער האָבען זיך גאָר גיט געזעהען.

— זעהסט : די באַקען־בײַנער זעהען זיך גיט.
— יא, אָבער אונטערן באָרד זײַנען זיי דאָך. און אויב מען
זאָל דורכטאפֿען מיט די אױגען . . .

— יא, אַזױ איז עס אפֿשר, אָבער . . . פֿלעגט מיט איהם
טרעפֿען פֿער'שיכור'ען זיך ?

דער שפּײַזן, אַ הויכער, אַ מאַגערער, מיט אַ געלען פֿנים און שױ־
טער בערדעל, אַלײַן אַ געפֿעהרליכער פּיאַניצע, האָט מיט אַ מין פֿאר־
ענטפֿערן איהם אַ שמײַכעל געטהאָן.

— בײַ זיי געהט קײַן שײַכרות גיט אָן.
— דאָס ווײַס איך אַלײַן אויך, אַז בײַ זיי געהט דאָס גיט.

אָבער . . . הערט — איז צו איהם צוגעגאנגען דער פֿריסטאוו :
האָט איהר דאָס אנטהײל גענומען אין דעם אטענטאט אויף נ . . . ?
— ער האָט מיט רעספֿעקט אָנגערופֿען אַ זעהר וויכטיגע בעוואוסטע
פאמיליע.

אָבער יענער האָט געטויגט און האָט געשמייכלט. ער האָט בלויז אַביסעל געוויגט איין האָאָריגען פּוס מיט צוקרימטע פינגער.

— מען פרעגט דאָך אייך.

— לאָזט איהם. ער וועט דאָך ניט ענטפערען. לאָמיר ווארטען אויף דעם זשאנדארמסקען ראטמיסטר מיט'ן פראָקוראר. יענע וועלען איהם שוין צווינגען צו ריידען !

דער פריסטאו האָט זיך צולאכט, נור אויפ'ן האַרצען איז איהם אלץ ערגער און ערגער געוואָרען. ווען מען איז געקראַכען אונטער דער בעט, האָט מען דאָרט עפעס אַ קעהר געטהאָן און צוגאָסען, און עס האָט איצט זעהר פאסקודנע געשמעקט אין דעם ניט אויסגעלופֿט טערטען צימער. „ווי עקעלדיג !“ — האָט אַ טראכט געטהאָן דער פריסטאו, הגם וואָס איז נוגע צו ריינהייט איז ער ניט געווען קיין גרויסער מפונק, און ער האָט איצט מיט אַבשטויס אַ קוק געטהאָן אויף דער נאָקעטער, וויגעדיגער פוס. ער וויגט נאָך מיט'ן פוס ! דער פריסטאו האָט זיך אַ קעהר געטהאָן : אַ יונגער, ווייס־האַאָרי־גער גארדאוואי מיט לחלוטין ווייסע ברעמען : האָט געקוקט אויף ליר באַ'ן און האָט חנ'דעלדיג געשמייכלט, האַלטענדיג דעם ביקס מיט ביידע הענד ווי אַ נאכט־שומר אין דאָרף האַלט דעם שטעקען.

— עי, ליובקא ! — האָט אַ געששריי געטהאָן דער פריסטאו : פארוואָס האָסטו עפעס, דו טאָכטער פון אַ צויג, גלייך ניט גע'־מסר'ט, ווער עס איז ביי דיר ?

— איך האָב דאָך . . .

דער פריסטאו האָט איהר אַראָבגעלאָזען אַ פאטש אין איין באַק, אין דער אנדערער.

— אָט איז דיר ! אָט איז דיר ! איך וועל דאָ אייך ווייזען ! ביי יענעם האָבען זיך אויפגעהויבען די ברעמען און ער האָט אויפגעהערט צו וויגען מיט דער פוס.

— אייך געפֿעלט דאָס אַפנים ניט, יונגער מענש ? — דער פריסטאו האָט וואָס ווייטער אויף איהם געקוקט אלץ מיט מעהר פער־אַכטונג — גאָרנישט צו מאַכען ! איהר האָט אָט דעם פיסק געקושט, און מיר דעלאנגען אין'ם פיסק . . .

און ער האָט זיך צולאכט, און געשמייכלט האָבען אויך אַביסעל אין פערלעגענהייט די פאָליצייסקע. און וואָס וואונדערליכער

פון אלעס איז געווען : די געשלאָגענע ליובא אליין האָט זיך אויך צולאכט. מיט אנגענעהמקייט האָט זי געקוקט אויף דעם אלטען פריסטאוו, ווי זי וואָלט הנאה האָבען פון זיין חזק מאַכען, פון זיין פרעהליכען כאַראַקטער, און זי האָט געלאכט. אויף איהם האָט זי קיין איין מאָל ניט אַ קוק געטהאָן, זינט די פאָליציי איז אָנגעקומען, נאאיוו און אָפּענהערציג פערראטהענדיג איהם. ער האָט דאָס געזעהען און האָט געשוויגען, שמייכלענדיג זאָנדערבאר, עהנליך צו דעם, ווי עס וואָלט שמייכלען אין וואַלד אַ גרויער, איינגעוואקסענער שטיין אין דער ערד, אַ באַדעקטער מיט שימעל. און ביים טיהר האָבען זיך שוין דערווייל אָנגעקליבען האַלב־נאַקעטע פרויען ; צווישען זיי זיינען געווען אויך יענע, וואָס זיינען נעכטען מיט איהם געזעסען. אָבער געקוקט האָבען זיי גלייכגילטיג, מיט אַ טעמל פער נייגעריגקייט, ווי זיי וואָלטען איהם דאָס דערזעהען צום ערשטען מאָל ; און עס איז קענטיג געווען, אז דאָס נעכטיגע האָבען זיי לחלומין פארגעסען. מען האָט זיי באַלד אַרויסגעיאָגט.

עס איז שוין געוואָרען גאָר טאָג און אין'ם צימער'ל איז געוואָרען אלץ אַבשטויסענדער און עקעלאָפּטער. עס זיינען ערשינען צוויי אָפיצערען, ניט אויסגעשלאָפּענע, מיט אָבגעניצטע פנים'ער, אָבער אָנגעקליידעטע, ריינע און זיי זיינען אריין אין צימער.

— אונזעגליך, מיינע העררן, ביי גאָט, אונזעגליך ! — האָט פוילערהייט געזאָגט דער פריסטאוו און האָט בייז געקוקט אויף איהם. זיי זיינען אויך צוגעגאנגען און האָבען איהם בעקוקט פון קאָפּ ביז די פיס, האָבען בעקוקט ליובא, און האָבען אונזשענירט געמאַכט בעמערקונגען.

— אַ פיינער יונג ! — האָט געזאָגט אַ יונגיקער אָפיצערעל, דערזעלביגער, וואָס האָט אלעמען איינגעלאָדען לעצטע נאַכט צום קאָטליאָן. ביי איהם זיינען ווירקליך געווען פרעכטיגע ווייסע צייהרנער, פּוכיגע וואָנצעס און צערטליכע אויגען מיט גרויסע, מידעלשע ברעמען. אויף דעם אַרעסטירטען האָט דער אָפיצערעל געקוקט מיט אַ פּעראכטענדען רחמנות און האָט אזוי געקנייטשט דעם פנים, ווי ער וואָלט געווען פארטיג צוצוואוויינען זיך — ווי אזוי'זשע איז דאָס געוואָרען, מין הערר, אַי־אַי ! — האָט ער געשאַקעלט מיט'ן קאָפּ און האָט געקרימט דעם פנים מיט עגמת־נפש.

— אזוי איז דאָס, הערר אנארכיסט. ניט ערגער פון אונז, זינט
דיגע, מיט מיידעלעך. אפנים אויך א שוואכער בשר-רודם נעבעך ? —
האָט זיך צולאכט אן אנדערער, אן עלטערער.

— פאר וואָס-זשע האָט איהר אָבגעגעבען אייער רעוואָלווער ?
איהר וואָלט דאָך לכל הפחות געקאָנט שיסען. נו, איך פארשטעה,
איהר זייט אריינגעפאלען אהער, נו, דאָס קאָן טרעפן מיט יעדען,
אָבער דעם רעוואָלווער פאר וואָס האָט איהר אָבגעגעבען ? דאָס
פאסט דאָך ניט פאר די חברים ! — האָט זיך געהיצט דער יונגיקער
און האָט גענומען ערקלעהרען דעם עלטערען : — ווייסט איהר, הערר
קנאָרע, ביי איהם איז געווען א דריירעהריגער ברוינינג, שטעלט
זיך פאָר ! אַך, ווי אונפאסיג דאָס איז !

און שפאָטענד שמיכלענדיג פון דער הויכקייט פון זיין נייער
ווארהייט, וועלכע איז נאָך דער וועלט ניט בעוואוסט, האָט ער גע-
קוקט אויף דעם יונגען אָפּיצערעל און האָט גלייכגילטיג געוויגט מיט'ן
פוס. און ער האָט זיך ניט אָנגעהויבען צו שעחמען דערמיט, וואָס
ער איז כמעט א נאקעטער, וואָס ביי איהם זיינען האָאָריגע, שמיר-
ציגלעכע פיס מיט צוקרימטע פינגער. און אויב מען וואָלט איהם אזוי
ארויסגעפיהרט אויפ'ן מענשען-פולען אָפענעם מאַרק-פלאץ אין
שטאָרט און מען וואָלט איהם אוועקגעזעצען פאר די אויגען פון פרויען,
מענער און קינדער — ער וואָלט אויך דאן אזוי גלייכגילטיג שאַקלען
זיין האָאָריגע פוס און וואָלט שפאָטיש געשמייכלעט.

— פארשטעהען זיי גאָרניט, וואָס דאָס איז אזוינס קאמעראד-
שאפט ! — האָט געזאָגט דער פריסטאוו, ביזזקרום קוקענדיג אויף
דער וויגענדער פוס און האָט פוילערהייט גענומען איבערצייגען די
אָפּיצערען : — מען טאָר ניט ריידען, מיינע העררן, ביי גאָט, מען
טאָר ניט. איהר ווייסט אַליין די אינסטרוקציען.

אָבער עס זיינען פריי אריינגעקומען נאָך אָפּיצערען, האָבען זיך
צוגעקוקט, האָבען זיך צורעדט איינער, אפנים דעם פריסטאוו א
בעקאנטער, האָט איהם בעגריסט, דערלאנגענדיג די האַנד. און ליובא
האָט שוין קאָקעטירט מיט די אָפּיצערען.

— שטעלט זיך פאָר, א ברוינינג, מיט דריי קוילען, און ער,
דער נאָר, האָט איהם אַליין אָבגעגעבען — האָט דערצעהלט דער יונג-
גער אָפּיצערעל — איך פארשטעה עס ניט !

— דו, מישא, וועסט דאס קיין מאָל ניט פארשטעהן.

— זיי זיינען דאך אבער ניט קיין פייגלינגע !

— דו ביסט אן אידעאליסט, מישא, ביי דיר האט נאך די מילך

אויף די ליפען ניט אבגעטריקענט זיך . . .

— שמשון און דליה! — האט איראניש א זאג געטהאן //

נידריגער, פאנפעוואטער אפיצער, מיט א קלייננקען, האלב-איינ-געפאלענעם נאז און הויף פערגרייזעלטע וואַנצעס.

— ניט דלילה האט דאָס איהם דער שיקזאל געשיקט, נור אזא

וואָס האָט איהם דערשטיקט.

אלע האבען זיך צולאכט.

דער פריסטאוו האָט געלאָכט מיט הנאה און האָט געווישט פון

אויבען אראב זיין רויטען, אראבעהאנגענעם נאז; ער איז פלוצ-

לונג צו איהם צוגעגאנגען און האָט זיך געשטעלט אזוי אום צו פאר-

שטעלען איהם פון די אפיצערען מיט זיין ברייטען גוף און ברייטען

ראַק — און האָט זיך צורערט מיט אַ פערשטיקטען קול, ווילד גלאַ-

צענדיג מיט די אויגען :

— שעהמט זיך ! . . . די הויזען וואלט איהר לכל הפחות אַנ-

געמטהאן ! . . . דאס זיינען דאך אפיצערען . . . א שאנדע. אויך

א העלד . . . האט זיך פערבונדען מיט א מיידעל, מיט א

פאסקודסטווא . . . וואס וועלען דיינע חברים זאגען, הא ? . . .

אז-נך, דו בריאה . . . !

אויסציהענדיג אנשטריינגענד איהר נאקעמע האלץ, האט זיך

לְיוֹבָא צוֹנֶה עֶרְמָה. און אזוי זיינען געשטאנען, איינע נעבען די

אנדערע, דריי ווארהייטען, דריי פערשיעדענע ווארהייטען פון לע-

בען : דער אלטער כאבארניק און שיכור, וואס האט געשמאכט

נאך העלדען; די פערדארבענע פרוי, אין וועמעם נשמה עם איז שוין

אריינגעוואָרפֿען געוואָרען די זריעה פון העלדישקייט און זעלבסט־

אפפערונג — און ער. נאך דעם פריסטאווס ווערמער איז ער עטוואַס

בלייכער געוואָרען און אקוראט ווי ער וואָלט וועלען עפעס זאָגען, נור

— אנשטאט דעם האָט ער אַ שמייכלעל געטהאָן און האָט ווידער גענו-

מען רוהיג וויגען זיין האַאָריגע פּוס.

די אפיצערען זיינען זיך ביסלעכווייז צוגאנגען, די פאליצייסקע

האָבען זיך צוגעוועהנט צו דער לאגע, צו די צוויי האַלבנאָעטע

מענשען, און זיינען געשטאנען שלאָפענדיג, מיט יענער אבוועזענ-
הייט פון וועלכען ניט איז געדאנקען, ווי עס זיינען די פנים'ער
פון אלע וועכטער. און אוועקלייגענדיג די האַנד אויפ'ן טיש האָט זיך
דער פריסטאוו טיעף און טרויעריג פערטראכט וועגען דעם, אז שלאָ-
פען וועט שוין היינט ניט אויסקומען ווען, אז מען דארף שוין געהן
אין אומשאסטאק און אָנהויבען עסלים. און נאָך וועגען עפעס, וואָס
איז געווען נאָך אומעטיגער און לאנגווייליגער.

— מעג איך זיך אָנטהאָן ? — האָט אַ פּרעג געטהאָן ליובאַ.

— נין.

— מיר איז קאַלט.

— נישט־קשה, וועסט קאָנען זיצען אזוי אויף.

דער פריסטאוו האָט אויף איהר ניט געקוקט. זי האָט זיך אָנגע-
בוויגט, האָט אויסגעצויגען איהר דינע האַלז און האָט יענעם עפעס
אַ שעפּצע געטהאָן, צערטליך, מיט די ליפּען בלוז. ער האָט פּרע-
גענדיג אויפגעהויבען זיינע ברעמען, און זי האָט ווידערהאָלט :

— ליעבינקער, ליעבינקער מיינער ! . . .

ער האָט אַ שאַקעל געטהאָן מיט'ן קאָפּ און האָט ווייך אַ שמייר
כעל געטהאָן. און דאָס, וואָס ער האָט צו איהר אזוי צאָרט אַ שמייר
כעל געטהאָן און האָט, הייסט עס, גאָרנישט פארגעסען, און דאָס,
וואָס ער, אזא שטאָלצער און גוטער איז געווען נאָקעט און פון אלע-
מען פּערהאַסט, און זיינע שמוציגע פיס — דאָס אלעס האָט פּלוצ-
לונג אָנגעפיעלט איהר האַרץ מיט אונדולדזאמער ליעבע און וואהנזיג-
גען, בלינדען צאָרען. זי האָט אַ קוויטש געטהאָן און איז געפאלען
אויף די קניע, אויף די נאָסע דילען און האָט אַרומגעכאַפּט מיט די
הענד זיינע קאַלטע, האָאָריגע פיס.

— טהו זיך אָן, ליעבינקער ! — האָט זי אַ געשריי געטהאָן פער-
צווייפּעלט :

— טהו זיך אָן !

— ליובקא, טרעט אָב ! — האָט זי אָבגעשלעפּט דער פריסטאוו

— ער איז דאָס ניט ווערטה !

דאָס מיידעל איז אויפגעשפרונגען אויף די פיס.

שווייג, דו אלטער לומפ ! ער איז בעסער פון אייך אלעמען !

— ער איז אַ פיה !

— דאָס ביסט דו אַ פיה !

— וואָס ? — האָט זיך פֿלוצלונג צובושעוועט דער פֿריסטאוּ —
 עי, פֿעדאסעיענקא, נעהם זי. און דעם ביקס שטעל אַוועק, באַלואַן !
 — ליעבינקער ! פאר וואָס־זשע האָסט דו דעם רעוואָלווער
 אַוועקגעגעבן — האָט גערעוועט דאָס מיידעל, אַבשלאָגענדיג דעם
 פּאָליצייסקען — פאר וואָס־זשע האָסט דו קיין באַמבע ניט גע-
 בראכט . . . מיר וואָלטען זיי . . . מיר וואָלטען זיי . . . אלע-
 מען . . .

— פערשטאַפט איהר דאָס מויל !

א געשטיקטע, שווייגענדיג שוין האָט זיך פֿערצווייפעלט געראנ-
 געלט די פרוי און האָט געזוכט צו בייסען די האַרטע פינגער, וואָס
 האָבען זי אָנגעכאַפט. און א פֿערלאָרענער, ניט וויסענדיג ווי צו
 קעמפּפֿען מיט א פֿרויענצימער, כאַפענדיג זי פאר די האָר, פאר דער
 נאַקעטער ברוסט, האָט זי דער ווייס־האַאַריגער גארדאָוואַי א שליי-
 דער געטהאָן צו דער ערד און האָט שרעקליך געסאַפּעט. און אין קאָ-
 רידאָר האָבען זיך שוין געהערט א מאַסע הויכע שטימען און עס האָבען
 שוין געקלונגען די שפּאַרען פון די אָנקומענדע זשאַנדארען. און איי-
 נער האָט עפּעס גערעדט מיט א ווייכער האַרציגער, זינגענדער באַרי-
 טאַן־שטימע, ווי דאָס וואָלט ערשיינען אן אַפּערען־זינגער, ווי דאָס
 וואָלט ערשט איצט זיך אָנגעהויבען אן ערנסטע, ווירקליכע אַפּערא.
 דער פֿריסטאוּ האָט צורעכט געמאַכט זיין ראָק.

די קריסטין

הינטער די פענסטער איז געפאלען א נאסע שנעע ; אין דער געריכטס-געביידע איז געווען גאנץ ווארעם, פרעהליך, לעבעדיג פאר אלע די יעניגע, וואָס זיינען געוואָהנט געווען צו קומען אלע טאָג אהער, בעגעגענען דאָ פערשיעדענע בעקאנטע, טונקען די זעלבע פערדערס אין די זעלבע טינטערס.

פאר די אויגען האָבען זיך דאָ אָבגעשפיעלט דראמען ניט ערגער ווי אין טהעאטער — אזוי פלעגט מען זיי טאקע אָנרופען „געריכטס-דראמען“ — און עס איז געווען גאנץ אָנגענעהם צו קוקען אויף דאָס פובליקום, צו הערען דאָס גערויש אין די קאָרידאָרען, אין בופעט איז אויך געווען גאנץ פרעהליך ; מען האָט שוין אָנגעצונדען דאָרטען די עלעקטרישע לאַמפּען און די טישען זיינען געווען ארומגעשטעלט מיט פערשיעדענע געשמאקע „צובייסען“. מען האָט געגעסען, גע-טרונקען און געשמועסט. בעמערקענדיג אונטער דעם פובליקום גאנץ אָפט א פערכמארעטע פער'דאגה'טע געזיכט, האָט זיך קיינער ניט גענומען דאָס צום הארצען — פערקעהרט, עס האָט נאָך אויסגעזעהן, אז אזוי איז גוט, אזוי דארף זיין, איבערהויפט אין אזא ארט, וואו יעדען טאָג שפיעלען זיך אָפ „געריכטס-דראמען“. אָט דאָרטען, אין יענעם צימער, האָט זיך איינער פון די אָנגעקלאגטע דערשאַסען ; אָט דאָ ניט ווייט שטעהט א סאָלדאט מיט א ביקס. עס איז פרעהליך, בעקוועם, אָנגענעהם.

אין די צווייטע קרימינאַל-אכטהיילונג געפינט זיך א גרויסעם פובליקום. מען פעהראַנדעלט דאָרטען א גרויסען פּראָצעס. אלע זיי צען שוין דאָרטען אויף זייערע ערטער : די געשוואָרענע, דער ריכטער, די אַדוואָקאטען. דער רעפּאָרטער שטעהט ביי זיינע קליינע צונויפגעלייגטע בויגעלעך פאפיער, וועלכע ער האָט שוין אָנגעגרייט פון פריהער.

דער פאָרויצענדער, א דיקער, ברוגז'דיגער מאן מיט גרויע וואַנצען, רופט אויס מיט זיין געוויינליכע שטימע די עדות.

— יעפֿימאָוו ! ווי איז אייער נאָמען ?

— יעפֿים פעטראָוויטש יעפֿימאָוו.

— אייהר זייט איינשטימיג צו נעהמען א שבועה ?

— יא, איך בין איינשטימיג.

— געהט אָן א זייט. קאראסאָוו !

— אנדרעי יעגאָריטש. איך בין איינשטימיג.

— טאָ געהט . . . בלומענטאל !

א גרויסע היבשע קופּקע עדות, אַרום צוואַנציג אומגעפֿעהר, הויבט אָן איבערצורוקען זיך פון איין אָרט אויף דעם אנדערען.

בשעת דער פאָרויצענדער שטעלט א פראגע ענטפערען ניט אַלע עדות אויף איין אופן : אנדערע ענטפערען קלאָהר, דייטליך און געהן גלייך אָכ אליין אָן א זייט ; אנדערע אָבער ווערען אביסעל צור טומעלט, זיי קוקען זיך האַלב דערשראָקען אַרום, אויב דער פאָרוי-צענדער מיינט דאָס זיי אָבער אנדערע, וועלכע האָבען דעם זעלבען נאָמען.

דער אנגעקלאָגטער איז נאָך א יונגער מענש ; ער שטעהט מיט אראָבעגלאָזענע אויגען און דרעהט נערוועז זיינע וואַנצען. מען בעשולדיגט איהם אין גנבה און אין געלד פערשווערונג.

בשעת מען האָט אויסגערופען אייניגע פון די עדות האָט ער אויפגעהויבען שנעל דעם קאָפּ א קוק געטהאָן מיט פּעראכטונג אויף די אויסגערופענע און עס איז געווען קענטיג, אז ער איז געווען פער-טיעפט אין זיינע מחשבות.

דער אדוואָקאט איז נאָך אויך געווען א יונגער מענש, ער איז געשטאַנען אויף איין אָרט, געצויגען זיך, געגענעצט און געקוקט דורכ'ן פענסטער אויף דעם שנעע וואָס איז געפאלען אין דרויסען. ער האָט זיך גוט אויסגעשלאָפּען אין יענעם טאָג און אָכגעגעסען אין בופעט א גאַנץ געזונדען פרישטיק : שפעט מיט אַרבעס.

עס איז נאָך געווען איבערגעבליבען מעהר ניט ווי עטליכע מענ-שען, וואָס מען האָט נאָך געדארפט אויסרופען, בשעת דער פאָר-זיצענדער האָט פלוצלונג בעמערקט, אז איינער האָט נאָך ניט אָב-געגעבען די שבועה.

— איהר זייט איינשטימיג אָבצוגעבען די שבועה ?

— ניין !

אזוי ווי איינער וואָס קריכט ארויף אין דער פינסטער אויף אַ קלאָטץ און צוקלאפט זיך דעם קאָפּ, אזוי האָט דער פאָרויצענ- דער פערלאָרען מיט אַמאָל דעם המשך פון זיינע פראגען און האָט זיך אָבגעשטעלט.

ער האָט זיך געסטאַרעט אַרויסצוגעפינען אין די קופּקע עדות דעם מענשען, וואָס האָט געענטפערט אזוי דרייסט, אזוי זיכער, עס איז איהם געווען אָבער שווער צו ערקענען ווייל אלע גלייך האָבען געענטפערט זעהר מוטעדיג און אלע גלייך האָבען אויף איהם גע- קוקט גאנץ רוהיג. ער האָט גענומען די ליסטע און האָט אַ קוק געטהאָן.

— פעלאגעיאַ וואַסילעווע קאראאָלאָוואַ ! איהר גיט אָב אַ שבועה ? — האָט ער נאָך אַמאָל איבערגעפרעגט, קוקענדיג מיט בייזע אויגען אויף דער פרוי.

— ניין !

יעצט האָט שוין דער פאָרויצענדער גוט דערזעהן די פערזאָן וואָס האָט געענטפערט „ניין“.

דאָס איז געווען אַ פרוי פון מיטעלע יאָהרען, אַ גאנץ שענהע מיט שוואַרצע האָאַר. ניט אַכטענדיג דערויף וואָס זי איז געווען גאנץ אנשטענדיג געקליידעט האָט זי ניט אויסגעזעהן ניט רייך און ניט געבילדעט. אין די אויערן האָט זי געהאַט אַ פאָאַר גרויסע אויערינג- לעך ; און אין די הענד, וועלכע זי האָט געהאַלטען צונויפגעלייגט אויף דעם בויך האָט זי געהאַלטען אַ קליינעם בייטעל.

ענטפערענדיג אויף די פראגען וואָס מען שטעלט איהר, בע- וועגט זי מעהר ניט ווי דעם מויל — די געזיכט אָבער מיט די אויער- רינגלעך אין די אויערן און די הענד בלייבען גאנץ אונגעוועגט.

— זייט איהר אַ „פראוואָסלאָוונע ?“

— יא, אַ פראוואָסלאָוונע.

— פאַר וואָס ווילט איהר, אויף אזא אופן ניט שווערען ?

דער עדות קוקט איהם גלייך אין די אויגען און שווייגט. די מענשען, וואָס זיינען געשטאַנען פון פאַרענט, האָבען זיך אַביסעל

אַבערוקט און יעצט שטעהט זי מיט איהר בייטעל אין איהרע געלבר
ליכע הער אזוי, אז מען קען איהר זעהן אין גאנצען.

— פיעלייכט געהערט איהר צו אזא סעקטע, וואָס האלט ניט
פון אַ שבועה? האָט קיין מורא ניט, זאָגט אַרויס גאנץ פריי. דער
געריכט, וועט עס אָננעהמען פאר אַ תירוץ.

— ניין!

— איהר געהערט ניט צו אַ סעקטע?

— ניין!

— עס קען זיין איהר האָט מורא, אז אין אייער עדות-זאָגען
וועט איהר אַרויסרעדען אזא זאך, וואָס עס קאָן אייך זיין שעדליך.
אַבער דערפאר האָט איהר ניט וואָס מורא צו האָבען, ווייל דער גע-
זעמט ניט אייך דאָס רעכט ניט צו ענטפערען אויף די פראגען, וואָס
איהר האלט פאר ניט פאסענד פאר אייך.

— ניין!

דער פאָרויצענדער זיצט און קוועטשט מיט די אַקסלען; ער
גיט אַ ווינק צו אַ מיטגליעד פון געריכט, וועלכער געהט גלייך אונ-
טער צו איהם, און הויכט אָן שטילערהייט מיט איהם צו שעפטשען.
— דאָ איז עפעס ניט גלאט, עס מוז עפעס זיין אַ אורזאכע,
וואָס זי שווייגט. פיעלייכט איז זי שוואַנגער?

— וואָס האָט דאָס צו טהאָן מיט שוואַנגער-זיין? אויסערדעם
איז גאָר ניט צו מערקען אויף איהר. — הערט, קאראאולאָווא! דער
געריכט וויל דורכאויס וויסען פאר וואָס איהר שווייגט. ווארום איהר
פערשטעהט דאך, אז מיר קענען ניט, סתם אין דער וועלט אַריין,
אָהן אַ שום סבה, בעפרייען אייך פון אַ שבועה געבען. איהר זאָלט
ענטפערען, איהר הערט אָדער ניט?

בלייבענדיג גאנץ רוהיג אויף איין אָרט, ענטפערט זי עפעס,
אַבער אזוי שטיל, אז קיינער קען ניט הערען.

— דער געריכט קען ניט הערען, רעדט העכער!

דער ערות האָט אַ הויסט געטהאָן און גאנץ הויך אויסגעשריען:
— איך בין אַ „פראַסטימוטקע“.

דער אַדוואָקאט, וואָס איז געשטאַנען און האָט אונטערגעקלאפט
מיט'ן פוס אין טאַקט צו זיינע געדאַנקען, האָט אַ קעהר געטהאָן דעם
קאָפּ און שאַרף אַ קוק געטהאָן אויף די עדות. „עס וואָלט שוין

ציט זיין די עלעקטרישע לאמפען אָנצינדען, האָט ער אַ קלענער גע-
טהאָן; און אין דעם זעלבען מאָמענט טאקע, האָט דער „פריסטאו“,
אזוי ווי צוטרעפּענדיג איהם, אַ קוועטש געטהאָן אַ פּאָר קנעפּ
און עס איז געוואָרען ליכטיג. דאָס פּובליקום, די געשוואָרענע, די
ערות הייבען אויף די קעפּ און קוקען אויף די רעהרען וואָס זיינען מיט
אמאָל ליכטיג געוואָרען; מעהר ניט די ריכטער, וואָס זיינען שוין
געוואָהנט צו די עפעקטען פון פּלוצלונדיגע ליכט, בלייבען זיצען
גאנץ גלייכגילטיג אויף זייערע ערטער.

יעצט איז נאָך געוואָרען אנגענעמער ווי פריהער: עס איז זיך
ליכטיג, ווארעם און דער שנעע וואָס פאלט דרויסען איז אזוי דונ-
קל . . .

איינער פון די געשוואָרענע גיט אַ קוק אויף קאָראָולאָוואַ און
זאָגט שטילערהייט זיין שכן:
— מיט'ן בייטעל.

יענער שאַקעלט צו שווייגענדיג מיט'ן קאָפּ.
— טאָ איז וואָס אז איהר זייט אַ פּראָסטיטוטקע, איהר זייט
דאָך אָבער אַ קריסטין — הערט זיך אַ קול.
— ניין, איך בין ניט קיין קריסטין. ווען איך וואָלט געווען אַ
קריסטין, וואָלט איך ניט געפיהרט אזא לעבען.

די לאנגע איז געוואָרען זעהר אַ שווערע. דער פּאַרויצענדער איז
געזעסען אַן אָנגעבלאָזענער און האָט זיך בעראטהען שטילערהייט מיט
דעם געריכטס-מיטגליעד, וועלכער איז געשטאַנען פון דער לינקער
זייט. ער האָט געוואָלט עפעס ריידען, אָבער עס איז געווען ניט בע-
קוועם, ווייל דער געריכטס-מיטגליעד, וועלכער איז געשטאַנען
רעכטס פון איהם, האָט אויסגעזעהן צו גלייכגילטיג צו דער גאַנצער
געשיכטע.

— קאָראָולאָוואַ! דער געריכט האָט בעשלאָסען צו דערקלעהר-
רען אייך אייער פעהלער. איהר זאָגט זיך אָב פון געבען אַ שבועה,
ווייל זייענדיג אַ פּראָסטיטוטקע, האָלט איהר זיך ניט מעהר פאַר אַ
קריסטין. דאָס איז אָבער אַ גרויסער טעות פון אייער זייט. וואָס
פאַר אַ בעשעפטיגונג אַ מענש זאָל ניט האָבען, האָט דאָס קיין שום
שייכות ניט צו זיין רעליגיאָן. מען קען אפילו זיין אַ מערדער, אַ
רובער, אַ גזלן און אין דער זעלבער צייט זיין אַ קריסט, אַ איך

אָדער אַ מאהאמעדאָנער. אָט דאָ פאר אונזערע אויגען זיצען מענשען פון פערשיידענע פראָפעסיאָנען: איך, די געשוואָרענע, דער פראָ-קוראָר — יעדער פון אונז האָט זיין פאך און פונדעסטוועגען האַלטען מיר זיך אַלע פאר קריסטין.

דעם געריכטס-מיטגליד, וואָס איז געשטאנען פון דער לינקער זייט, איז ניט געפעהלען געוואָרען די רעדע, פון דעם פאָרזיצענדען, ער האָט זיך איינגעבויגען אביסעל און אַ שעפטשע געטהאָן איהם אין אויער:

— וואָס דערצעהלט איהר דאָ פאר משלים מיט מערדער, גזלנים, פראָפעסיאָנען, וואָס פאר אַ פנים האָט דאָס אין אַ געריכט צו דער-צעהלען אַזעלכע מעשיות, וואָס פאסט פאר אַ קראָם. פע, ס'איז מיאוס.

— אַלזאָ, האָט דער פאָרזיצענדער וויעדער געווענדעט זיך צום עדות — קאראאולאָווא, אייער פראָפעסיאָן געהט אונז דאָ גאָר ניט אָן. איהר היט דאָך מסתמא אָב וועלכע עס איז רעליגיעזע מנהגים, איהר געהט דאָך מסתמא אין קירכע. . . . איהר געהט?

— ווי אַזוי קען איך געהן אין קירכע?

— אָבער צום פאָפּ מתודה זיין זיך אויף אייערע עבירות געהט

איהר דאָך?

— ניין!

דער עדות ענטפערט הויך און דייטליך. איהרע הענד, מיט דעם בייטעל, וועלכען זיי האַלטען, זיינען אַזוי ווי פערגליווערט געוואָר-רען אויף דעם בויך. איהר קאָפּ בלייבט אונגעוועגט, מעהר ניט די גרויסע אוירינגלעך אין די אויערן כאַפען עטוואָס אונטערשאַק-לען זיך.

פון דעם עלעקטרישען ליכט אָדער פון אויפגעגונג איז דער פארב פון איהר געזיכט געוואָרען עטוואָס רויטער. ביי יעדער מאָל וואָס דער עדות שרייט אויס „ניט" קוקט זיך דאָס פובליקום אום מיט אַ צו-פריעדענעם שמייכל אויף די ליפּען.

אייער, איין אַרבייטער, וועלכער איז געשטאנען גאנץ פון הינטען איז געווען בעזאָנדערס צופריעדען פון די דרייטטיקייט פון דעם עדות; ער האָט זיך ניט געקענט איינהאַלטען און האָט אונטער-געמורמעלט: „א, דאָס הייסט גערעדט!"

— נו, און דאווענט איהר ווייניגסטענס ?

— ניין, אמאל האָב איך געדאווענט, אָבער יעצט ניט.

דער געריכטס־מיטגלידער איז געוואָרען אונגעדולדיג און האָט אַ שעפטשע געטהאָן דעם פּאָרויצענדען :

— וואָס טאלקאוועט איהר אזוי לאנג מיט איהר אליין, עס

זיינען דאָך דאָ חוץ איהר נאָך עטליכע עדות פון זעלבען מין ווי זי . . .

— עדות פוסטאשקינא, אייער פראָפעסיאָן אויב איך האָב קיין

טעות ניט, איז דאכט זיך אויך . . .

— אויך אַ „פּראָסטיטוטקע !“ — האָט אויסגעשריען אַ יונגע

עדות אין אַ שעהנע היטעלע. איהר איז אויך געווען דער געריכט

גאנץ געפעהלען ; זי האָט שוין צייט געהאט איבערצוקוקען זיך פון

ווייטען מיט דעם אַדוואָקאט ; דער האָט ביי זיך אַ קלעהר געטהאָן :

„זי וואָלט זיין אַ גאנץ גוטע קעבין, זי וואָלט געקראָנען אַ סך טרינק־

געלד.“

— נו, ווילט איהר אָבגעבען אַ שבועה ?

— יא, איך וויל.

— איהר זעהט, קאראאולאָווא, אייער קאָללעגין גיט אַ שבועה,

און איהר, קראוויטשענקא, איהר גיט אָב אַ שבועה ?

— יא, איך וויל אָבגעבען — האָט קראוואטשענקא געענטפערט

מיט אַ גראָבע באס־שטימע.

— זעהט איהר, קאראאולאָווא, אלע עדות זיינען זיך גאָר ניט

מישב און שווערען גלייך, און וואָס וועט זיין מיט אייך ?

קאראאולאָווא שווייגט.

— איהר וועט שווערען ?

— ניין !

פוסטאשקינא איז געשטאַנען נעבען קאראאולאָווא און האָט זיך

פרעהליך אונטערגעשמייכלט, קוקענדיג אויף איהר. קאראאולאָווא

האָט איהר געענטפערט אויך מיט אַ שמייכל און איז באלד וויעדער

ערענסט געוואָרען.

דער געריכט האָט וויעדער אָנגעהויבען צו בעראטהען זיך. דער

פּאָרויצענדער האָט געמאַכט אַ האַלב רעליגיעזע, ערנסט געזיכט און

האָט זיך אומגעקעהרט צום גלח, וועלכער איז געשטאַנען אָנגעגרייט

מיט זיינע „הייליגקייטען“ אָבצונעהמען די שבועה.

— פאטער'ל ! איהר זעהט דאך ווי דער עדות קאראאולאָוואַ
האָט זיך איינגע'עקשנ'ט און וויל בשום אופן ניט שווערען. איך וויל
אייד, אלזאָ בעטען פיעלייכט וועט איהר אזוי גוט זיין און איבער-
צייגען קאראאולאָוואַ, אז זי איז נאָך אַ קריסטין, ניט אכטענדיג
אויף איהר פראָפעסיאָן און אז זי מעג אָבגעבען די שבועה. עדות !
געהט אונטער אביסעל געהנטער !

קאראאולאָוואַ האָט געמאכט צוויי טריט פאָרווערטס ניט ענ-
דערנדיג די פאָזע פון איהר קערפער.
דער גלח איז געבליבען אביסעל אין פערלעגענהייט, ער איז
רויטליך געוואָרען און האָט אַ שעפטשע געטהאָן עפעס דעם פאָרוי-
צענדען.

— אי, ניין פאָטער'ל, איהר מוזט עס טהאָן ; אויב ניט קענען
זיך נאָך די איבעריגע עדות אויך פער'עקשנ'ען.
דער גלח האָט צורעכט געמאכט דעם צלם, וואָס ער האָט גע-
טראָגען אויפ'ן האַרצען, איז נאָך מעהר רויט געוואָרען און האָט
געזאָגט מיט אַ נידעריגען קול :

— „סודארינא“, אייערע געפיהלען מאַכען אייך עהרע, אָבער
אַט דיעזע געפיהלען זיינען ניט קריסטליך . . .

— איך האָב דאָך אליין געזאָגט, נאָך פריהער, אז איך רעכען
מיך ניט פאַר אַ קריסטין.

דער גלח האָט אַ וואָרפ געטהאָן אַ רחמנות-בליק אויף דעם פאָר-
זיצענדען, וועלכער האָט זיך אין דעם זעלבען מאָמענט אָבגעקעהרט
צו קאראאולאָוואַ :

— עדות, איהר הערט נאָר אויס דעם פאָטער'ל ; ער וועט שוין
אייך דערקלעהרען.

— מיר אַלע, סודארינע, — האָט דער גלח אָנגעהויבען מיט
אַ ליעבליכע שטימע — זיינען זינדיגע מענשען. יעדער פון אונז
פערדיענט עבירות, ווער מיט געדאנקען, ווער מיט טהאטען ; און
משפּט'ן איבער אונזער געוויסען קען קיינער ניט אויסער דעם אַלל-
מעכטיגען. די צרות, די יסורים, וואָס ער שיקט אָן אויף אונז,
דארפן מיר איבערטראָגען מיט געדולד, און אונטערטעניגקייט,
ווי אויב האָט געטהאָן, נאָר ווי גרויס אונזער זינד זאָל ניט זיין,
דארען מיר אונז קיין מאָל ניט האַלטען פאַר אַזעלכע רשעים, וואָס

פאר זיי העלפט ניט מעהר קיין תשובה. אויסשפרעכען איבער זיך זעלבסט א אורטהייל, אז מיר זיינען שוין פערפאלענע און אויסשליעסען זיך מיט דעם אייגענעם ווילען פון דער קירכע איז די שווערסטע עבירה: דאס איז פונקט, ווי מיר וואלטען דאמיט זאגן צו גאט, אז זיין פיהרונג פון דער וועלט איז ניט קיין ריכטיגע, ניט קיין עהרליכע. עס קען זיין, אז די ליידען, וואס גאט האט אויף אייך אָנגעשיקט, איז כדי אויסצופרובען אייך, כדי צו ברעכען אייער הארץ; איהר אָבער נעהמט עס ניט אַרײַן אין זינען און בלייבט גרויס ביי זיך, שטאַלץ . . .

— נו, זאָגט אליין, פאטער'ל, וואָס פאר אַ גרויסקייט, וואָס פאר אַ שטאַלצקייט קען זיין אין אזא לאגע, ווי איך געפין זיך. . . . איהר שטעלט זיך געגען דעם געריכט פון קריסטוס און זאָגט זיך אָב מיט פרעכהייט פון פערבינדונג מיט דער הייליגע קירכע, איהר קענט דעם סימבאָל פון גלויבען?

— ניין!

— אָבער איהר גלויבט דאָך אין אונזער הערר גאט, יעזוס קריסטוס?

— ווי דען, אוראי גלויב איך.

— טאָ ווייסט, אז יעדער מענש, וואָס גלויבט אין קריסטוס, נעהמט שוין דאמיט אליין דעם נאָמען קריסט.

— איהר פערשטעהט, עדות — כאפט אונטער דער פאָרויצענדער — מען דארף מעהר ניט ווי גלויבען אין קריסטוס.

ניין! — ענטפערט קאראאולאָווא ווי ענטשלאָסען — וואָס איז די פעולה, אז איך גלויב, ווען איך בין אזא . . . איך דאווען אפילו קיין מאָל ניט.

— דאָס איז אמת — האָט די עדות פוסטאָשקינא אונטערגע-כאפט. זי דאווענט קיין מאָל ניט. אָט דאָ ניט לאנג האָט מען גע-בראכט צו פיהרען אין אונזער הויז אַ הייליגע בילד (פון גאָטעס-מוטער), ווי זי האָט דאָס דערזעהן, האָט זי קיין שאלות ניט גע-מאכט און איבערגעקליעבען זיך גלייך אין די אנדערע העלפט פון הויז, כדי ניט אָנצוזעהן די בילד. מיר האָבען זיך ביי איהר געבע-טען זי זאָל דאָס ניט טהאָן, אָבער עס האָט גאָר ניט געהאָלפען. זי

האַט שוין אזא נאטור ; איהר אליין איז צייטענווייז פערדרוסליך, וואָס זי איז אזעלכע, אָבער זי קען זיך ניט איבערמאַכען. אונזער הערר גאָט, יעזוס קריסטוס, האָט מוחל געווען א פראָסטיי טוטקע, ווען זי האָט נאָר תשובה געטהאָן — האָט דער גלח פאָרטגעזעצט צו דרשנ'ען.

— איז דאָך דאָס אלץ גערערט, אז מען טהוט תשובה, איך האָב דאָך אָבער קיין תשובה ניט געטהאָן.

— עס מאַכט ניט אויס, עס וועט אָנקומען די שעה, ווען דער טשאַד וועט אייך ארויס פון קאָפּ און איהר וועט ווערען א בעל-תשובה. — אָבער ווען ? בשעת איך וועל שוין זיין א אלטע, בשעת איך וועל זיך שוין קלייבען אויפ'ן וועג . . . א שעהנעם פנים קען האָבען דאן מיין תשובה-טהאָן : דעם גאנצען לעבען געזינדיגט, גע-טהאָן, וואָס די האַרץ האָט געגלוסט און פאר דעם טויט ערסט, ווען עס איז שוין זאָ ווי זאָ קיין כח ניטאָ, נעהמען און ווערען א בעל-תשובה, וואָס פאר א פנים קען דאָס האָבען. ניין, איך וועל שוין מוזען אזוי בלייבען.

— אַך, וואָס פאר א תשובה קאָן שוין זיין אויף דער עלטער — האָט צוגעשטימט קראַוויטשענקאָ, וואָס איז געשטאַנען נעבען קאַ-ראַאָלאָוואַ — א גאנצען לעבען געזונגען פרעהליכע ליעדער, גע-שיכור'ט, געקעהרט א וועלט, פערבראכט מיט מענער און פאר יציאת-נשמה כאַפּען און ווערען א בעל-תשובה. ווער פערשטעהט דאָס ניט, אז ס'איז שוין א פערפאלענע זאך.

— קראַוויטשענקאָ האָט א טראָט געטהאָן עטוואָס נעהנטער צו קאַראַאָלאָוואַ און האָט אַראָב גענומען א פאָאָר פּעדים, וואָס האָבען זיך אַרום געפלאַנטערט אויף קאַראַאָלאָוואַ'ס אַקסלען. זי האָט זיך אפילו ניט א ריהר געטהאָן.

דער אַדוואָקאַט דערזעהענדיג, ווי גראַציעז און דרייסט די ביי-דע פרויען שטעהן, האָט ביי זיך א קלעהר געטהאָן : זיי דארפּען זינגען א „דעט" ניט שלעכט ; זיי האָבען אלעזכע געזונדע בריסט ; פאר וואָס קאָן איך זיך דאָס ניט דערמאנען, וואו זייער הויז גע-פינט זיך ?

דער פאָרויזענדער האָט א מאַך געטהאָן מיט די הענר און מאַ-כענדיג וויעדער א פרומען און מילדען פנים האָט ער געזאָגט צום

גלח : — האָט קיין פאראיבעל ניט, פאטער'ל, ווער האָט זיך דאָס געקאָנט ריכטען, אַז זי איז אזא איינגעשפּאַרטע. זייט מיר מוחל, וואָס איך האָב אייך אומזיסט מטריח געווען.

— דער גלח האָט זיך אַ נייג געטהאָן און איז צוגעגאנגען צו זיין סטענדער. די הענד זיינע, וואָס האָבען אָט ערשט געהאַלטען דעם צלם, האָבען געציטערט.

אין דעם פובליקום האָט זיך געהערט אַ שעפטשענעם. דער אַר-בייטער מיט די שימערע בערדעל, וואָס האָט די גאַנצע צייט געקליי-בען נחת פון קאַראָולאָווא'ס ענטפערס, איז יעצט אַריינגעפאַלען אין גרעסערע התפעלות. ער האָט געצויגען זיין האַלז נאָך אַלע זייטען, וואו ער האָט געהערט שעפטשענדיג זיך און האָט אונטערגעברומט פאַר זיך : „אָט דאָס איז אַריינגעזאָגט.“

דער אנגעקלאגטער, וואָס איז געשטאַנען די גאַנצע צייט און צוגעקוקט די סצענע מיט קאַראָולאָווא, איז געווען זעהר אונצופריע-דען, וואָס מען ציהט איהם די עצמות דורך די לאַנגע אונטערברע-כונגען. ער האָט געקוקט מיט פּעראכטונג אויף קאַראָולאָווא, גע-דרעהט זיינע וואַנצען און וועגען עפעס געטראכט.

דער געריכט האָט זיך אָנגעהויבען וויעדער בעראטהען.

— נו, וואָס זאָל מען טהאָן מיט איהר, איהר זעהט דאָך, אַז זי איז אַן אמת'ע אידיאָטקע, מענשען ווילען זי אַריינבריינגען אין גן-עדן און זי בריקעט זיך.

— נאָך מײן מיינונג, האָט זיך אָבגערופען איינער פון די גע-ריכטס-מיטגליעדער, וואָלט מען געדארפט אונטערזוכען אויב זי איז גאַנץ ביים זינען.

מיט עטליכע הונדערט יאָהר פריהער פלעגען די ריכטער אָפט אורטהיילען צום טויט אַזעלכע פרויען, וואָס מען פלעגט האַלטען פאַר מכשפות ; אין דער אמת זיינען זיי געווען ניט קיין מכשפות, נאָר איינפאכע נערווען-קראַנקע.

— איהר הויכט שוין וויעדער אָן מיט אייערע מעשות ; אויב שוין יע אונטערזוכען, וואָלט מען דארפען אונטערזוכען צוערסט דעם פּראָקוראָר : איהר זעהט, וואָס ער גיט דאָ אָן ?

דער פּראָקוראָר איז נאָך געווען זעהר אַ יונגער מענש מיט קליינע וואַנצען, ער האָט געטראָגען אַ הויכען קראגען און האָט עפעס אויס-

געזעהן גאנץ זעלטזאם. מען האָט געזעהן, אז איהם רופעט עפעס, אז ער קען ניט איינזיצען אויף איין אָרט : א רגע פלעגט ער שטעהן און וויעדער זעצען זיך ; דאָ האָט ער זיך אָנגעשפּאַרט מיט זיין ברוסט אָן דעם פּולס, דאָ האָט ער זיך געצויגען און געטרייסעלט אין אלע זייטען. עס איז געווען קלאָהר, אז ער וויל עפעס זאָגען.

— וואָס ווילט איהר זאָגען, הערר פּראָקוראָר ? אָבער איך בעט אייך איהר זאָלט ניט מאַריר זיין.

— זאָגט מיר, עדות — האָט זיך דער פּראָקוראָר געווענדעט צו קאַראָולאָוואַ — ווי איז אייער נאָמען ?
— גרושע.

— דער נאָמען אייערער איז, אלזאָ, אַגראַפּענאַ. דאָס איז איין עכט קריסטליכער נאָמען. ווי עס ווייזט אויס האָט מען אייך געטויפט און ביים טויפען האָט מען אייך א נאָמען געגעבען אַגראַפּענאַ.
— ניין, ביים טויפען האָט מען מיר א נאָמען געגעבען פעלאַ-געיע.

— איהר האָט דאָך ערסט געזאָגט פאַר אלעמען, אז מען רופט אייך גרושע, און גרושע איז דאָך די אָבקערצונג פון אַגראַפּענאַ !
— דאָס מאַכט ניט אויס, געטויפט האָט מען מיך מיט דעם נאָמען פעלאַגעיע און איצט רופט מען מיך גרושע.

דער פּראָקוראָר האָט ווייטער געוואָלט טענה'ן, אָבער דער פּאָר-זיצענדער האָט איהם ניט געלאָזען.

דער פּראָקוראָר האָט אָבגעשפּיעלעט אַביסעל זיין ראָק און האָט זיך אַוועקגעזעצט אויף זיין אָרט.

קאַראָולאָוואַ האָט געוואַרט. אין געריכטס-זאַל איז געוואָרען א שטיקעל ראַזרוך ; דאָס פּובליקום האָט אָנגעהויבען אונטערצוריי-דען ; דער פּריסטאוואַ האָט שוין עטליכע מאל געדראָהט מיט'ן פינגער, אָבער עס האָט וועניג געהאַלפּען ; די לאַגע איז געווען ניט קיין אַנ-גענעהמע : עס האָט אויסגעזעהן אַזוי ווי דאָס פּובליקום האָט קיין רעספּעקט פאַר די ריכטער.

— שטיל זאָל ווערען ! ווער רעדט דאָס דאָרטען ? ! פּריסטאוואַ, אויב איהר מערקט, אז איינער רעדט, ווארפט איהם אַרויס.

דאָ האָט זיך אויפגעהויבען פון זיין אָרט דער עלטערער פון די געשוואָרענע און האָט זיך געווענדעט צום געריכטס-פּאָרזיצענדען :

— קען איך פרעגן עטוואָס ביי'ן ערות ? . . . קאַראַאלאָוואַ,
איז עס לאַנג, ווי איהר זייט ביי אייער איצטיגען פּראָפעסיאָן ?
— שוין אַכט יאָהר.

— און וואָס האָט איהר ביז דאן געטהאָן ?
— איך בין געווען אַ דיענסט־מיידעל.
— און ווער האָט אייך פערפיהרט ? דער זוהן אָדער דער בעל־
הבית ?

— דער בעל־הבית.
— האָט ער אייך גוט בעצאָהלט ?
— ער האָט מיר געגעבען צעהן רובעל, אַ זילבערנע בראַש און
קאַשמיר אויף אַ קלייד. ער האָט געהאַט איין אייגענעם מאָגאַזין אין
מאַרק.

— כדי געווען פאַר אזאַ מקח צו לאָזען זיך פערפיהרען.
— איך בין נאָך געווען דאן יונג און נאַריש. איך ווייס אַלליין,
אַז איך האָב וועניג געקריעגען.

— און קינדער האָט איהר געהאַט ?
— איך האָב געהאַט איינעם.
— און וואו האָט איהר איהם הינגעטהאָן ?
— אין אַ יתומים־הויז.
— און קראַנק זייט איהר געווען ?
— יא.

דער אַלטער האָט זיך אָבגעקעהרט, אַוועקגעזעצט און געזאָגט :
— וואָס פאַר אַ קריסטין ביסט דו אין דער אַמט'ען, אַז דו קענסט
פערקויפּען דיין נשמה דעם טייפּעל פאַר צעהן רובעל.

— ניט אַלע גיבען אזוי וועניג, אַנדערע אַלטע, וואָס קומען
צו אונז, צאָהלען אַ סך מעהר. — אָט דאָ ניט לאַנג איז ביי אונז
געווען איין אַלטער אזוי ווי איהר — האָט זיך אַריינגעמישט פּוסטאַ־
שקינע.

דאָס פּובליקום האָט זיך פאַנאַנדער געלאַכט.
— ערות, קיינער פרעגט אייך ניט, מישט זיך ניט, ווען מען
רעדט צו אייך ניט.

— לאָזט שוין מיך אויף אַ וואָרט זאָגען, אויב מען האַלט שוין
ביי'ן רעדען — האָט זיך אָבגערופּען איין אַלטער זעהר דיקער סוחר

מיט א דינינקען, קינדערשען קול — אַט וואָס איך וועל דיר זאָגען, קאַראָולאָוואַ, מיט גאָט קאָנסט דו זיך רעכענען, ווי דו ווילסט, אָבער אויף דר'ערד דארפסט דו ערפילען דיינע פפליכטען, ווי יעדער אנדערער. היינט האָסט דו זיך אָבערזאָגט פון געבען אַ שבועה אויף דעם סכף, וואָס דו ביסט נישט קיין קריסטין, און מאָרגען קענסטו נאָך איינעם בע'גנב'ענען אָדער בע'גול'ען. דו האָסט געזינדיגט, — קיין סכנה נישט; קענסט תשובה טהאָן און אלעס איז וויעדער גוט. אויף דערויף בויט מען דאָך קירכען, כדי די זינדיגע זאָלען האָבען וואו די עברות אָבצושטאָלען. פון גלויבען אָבער אָבטרעטען טהאָרסט דו נישט, ווייל אויב אייערע פראָסטע מענשען וועלען שוין צו גלויבען אויף אויפהערען, וועט מען דאָך פשוט אַ טאָג נישט קאָנען לעבען אויף דער וועלט.

— איך לייקען גאָר נישט, אז עס קאָן נאָך זיין, איך זאָל אָנ-הייבען גנב'ענען: איך האָב דאָך געזאָגט, אז איך בין קיין קריסטין. דער סוחר האָט אַ מאַך געטהאָן מיט'ן קאָפּ, זיך צוגעזעצט און, איינבויגענדיג זיך עטוואָס צו זיין שכן האָט ער הויך אויסגעשריען.
— אין אזא „באָבע" קאָן מען די הענר צוברעכען איידער מען ריהרט איהר פון אָרט.

— די „גראָבאָטשעס", הערר ריכטער, זיינען אויך נישט אלע גרויסע צדיקים — האָט זיך וויעדער אריינגעמישט פוסטאָשקינא — אַט וועל איך אייך דערצעהלען אַ פאקט. דאָ נישט לאַנג איז ביי אונז געווען איינער אַ גראָבער סוחר, ער האָט אויסגעזעהן אונגעפעהר אזוי ווי דער, וואָס זיצט דאָ; נו, ער האָט זיך אָנגעזויפען, אָנגעפרע-סען, די וועלט געקעהרט און ענדליך האָט ער זיך גענומען דעם פעקיל און געוואָלט אַרויסקריכען דורך די הינטער טוהר, נישט בעצאָהלענדיג אַ גראָשען. עס איז נאָך גוט, וואָס ער איז אנדערגעפאלען, אז מען האָט איהם אָנגעכאָפט און געפרעגט: „וואָס פאר אַ דרך ארץ איז דאָס פאר אַ סוחר צו וועלען גנב'ענען?" האָט ער געענטפערט, אז ער האַנדעלט מיט וועקסענע ליכט פאר די קירכען און ער קאָן ביי זיך נישט פועל'ען, אז אַזעלכע הייליגע געלד, ווי זיינע זאָלען אַריינ-פאלען אין אַזעלכע זינדיגע הענר ווי אונזערע, און נאָך מיינ מי-נונג . . .

— שווייג, זאָגט מען אייך! איהר הערט?

— זיי זיינען איינפאכע גנבים און גאָר.

— מען זאָגט אייך איהר זאָלט שווייגען, אז ניט וועל איך היי-
סען מען זאָל אייך ארויסווארפען. וואָס ווילט איהר פראָקוראָר,
זאָגען ?

— לאָזט מיר אַ וויילע. הערט קאָראָולאָוואַ, איך פערשטעה, אז
דער נאָמען גרושע, וואָס מען רופט אייך איצט, איז מעהר ניט ווי
אַ צונאָמען און דער ריכטיגער נאָמען אייערער איז פעלאַגעיע, הייסט
דאָך דאָס, אז איהר זייט געטויפט נאָך דעם קריסטליכען מנהג ; ווי
מיר ווייסען איז דאָס טויפען דער עיקר פון קריסטענטהום און ווי
באלד אזוי, איז דאָך אומזיסט אייערע טענות, אז איהר זייט קיין
קריסטין ניט. — דער פראָקוראָר האָט זיך אָנגעכאַפט אָן דיעזע טהע-
מאַ און האָט ניט געוואָלט אוועקגעהן פון איהר.

דער פאָרויצענדער איז אין כעס געוואָרען אויף דעם פראָקוראָר,
וואָס ער טשעפעט זיך צום נאָמען און האָט אונטערגעברומט שטילער-
הייד : „ער וועט שוין באלד צוטשעפען זיך צו איהר פאַספּאָרט“. עס
האָט איהם אָבער ניט געפאַסט צו אונטערברעכען איהם און ער האָט
דאָס געמאַכט אַביסעל איידעלער : ער האָט זיך געווענדעט צו קאָ-
ראָולאָוואַ און וויעדערהאָלט קורץ, וואָס דער פראָקוראָר האָט גע-
זאָגט :

— איהר הערט, וואָס דער פראָקוראָר זאָגט אייך ? איין מאָל
זאָגט איהר געטויפט, זייט איהר אַ קריסטין. זייט איהר איינ-
שטימיג ?

— ניין !

— נו, זעהט איהר, פראָקוראָר, זי איז ניט איינשטימיג.

אין געריכטס-זאָל איז געוואָרען אַ סומאַטאָכע. אלע אַנוועזענ-
דע האָבען זיך געפיהלט עפעס ניט גוט. אלע זיינען געווען זעהר אונ-
צופריעדען, וואָס צוליעב דעם קאפּריז פון אַ איינגע'עקשנ'טע, איינ-
געשפּאַרטע „באבע“ איז פערשטעהרט געוואָרען דער אָנגענעהמער,
געלאָסענער גאנג פון די געריכטס-פּראָצעדור. עס איז זיך געווען אזוי
רוהיג, שטיל, פייערליך, אז עס איז געווען פשוט אַ נחת, — דאָרף
איינפאלען איינע אַ גראָבע פויערטע צו פראַווען עקשנות און צו צו-
שטערען דעם נאָרמאלען לויף פון דעם פראָצעס פּערהאַנדלונג. און
צום געוועהנליכען, היימליכען האַס, וואָס די מענער האָבען צו

פרויען, האָט זיך נאָך צוגעמישט דער פערדרוס, וואָס אזא גראַבע „באָבע“ האָט דאָ געמאַכט אַ אַנשטעל, אזוי ווי זי וואָלט זיין קליגער, פערשטענדיגער, ווי אלע אַנוועזענדע : קליגער אפילו פאר דעם פאַרזיצענדען און דעם פראָקוראַר. דאָס הייסט דאָך צום נאַרען מאַכען אַזעלכע גרויסע חכמים, ווי די געריכטס-בעאַמטע. דער פערדרוס איז געווען אזוי גרויס, אז אפילו דער ארבייטער מיט דער שיטערער בערדעל, וואָס האָט געהאַט די גאַנצע צייט אזוי פיעל התפעלות פון קאַראַאָלָוואַ, איז שוין אויך געווען ביז אויף איהר און אומקעהר רענדיג זיך צו אַ שכן, וואָס איז געשטאַנען נעבען איהם האָט ער מיט צאָרן געזאָגט : „איך וואָלט איהר געווינען, ווי צו עקשנ'ען זיך“.

— הערט, הערר פאַרזיצענדער, ביי אונז איז דאָ אַ געריכט, אָדער אַ משוגעים הויז ? וואָס איז דאָ מיט אונז ? מיר זיינען די ריכטער, אָדער זי ? אַ גאַנצע האַלבע שעה, ווי מיר פעהערען זיך דאָ מיט אַ באָבע ! איך דאַנק אייך פאר אייער טובה.

— וואָס ווילט איהר פון מיר ? איך מאַך דאָס דען מיט אַ כיון ? איהר זעהט דאָך, ווי זיי שלעפּען אונז אַרײַן וואָס ווייטער אין אַ דיספּוט, טאָ וואָס זאָלען מיר דען טהאָן ? מיר מוזען דאָך עפעס ענטפערען . . . איהר ווילט עפעס, הערר געשוואָרענער פאַרזיצענ-דער, פרעגען ? איהר קאָנט. אָבער מאַכט דאָס, איך בעט אייך, וואָס קורצער, מיר האָבען שוין אזוי אויך געבאדערט אַ איבריגע האַלבע שעה.

— אייער לאַגע, עדות, איז ווירקליך זעהר אַ טרויעריגע, איך פיהל אייך פון פולען האַרצען מיט — האָט געזאָגט מיט אַ אומעדיגע שטימע דער פאַרזיצענדער פון די געשוואָרענע, נאָר נאָך אלעס דעם איז אַ אונרעכט צו פערשטעהען די אידעע פון קריסטענטהום אויף אַזא זאָנדרבאַרען אופן ווי איהר. נאָך אייך קומט אויס, אז דער גאַנצער קריסטענטהום בעשטעהט אין געהן אין קירכע, צלם'ען זיך און נאָך צערעמאָניעס. דער עיקר קריסטענטהום בעשטעהט אין די „מיסטישע“ נאָהענטקייט צו גאָט . . .

— ענטשולדיגט — האָט דער פאַרזיצענדער אונטערבראָכען — קאַראַאָלָוואַ, איהר ווייסט, וואָס איז דער טייטש פון וואָרט „מיסטיש“ ?

— ניין !

— איהר זעהט, הערר געשוואַרענער פאַרזיצענדער, אז זי פער-
שטעהט ניט דעם וואָרט „מיסטייט“, מען דארף ריידען מיט איהר אויף
זעהר איינפאכען לשון; פערנעסט ניט, אז זי איז א גאנץ אונגווי-
סענדע באבע.

— פראָסטער רעדען קאָן איך ניט, האָט געענטפערט דער גע-
שוואַרענער פאַרזיצענדער, איך זאָג קורץ, אז דער עיקר פון קריס-
טענטהום איז נאָהענט זיין צו גאָט, דאָס איז אלעס.

— איהר פערשטעהט קאראאולאָווא, דער עיקר פון קריסטענ-
טהום איז — אין נאָהענט זיין צו גאָט.

— וואָס פאר א נאָהענטקייט צו גאָט קאָן מען פערלאנגען פון
א מענשען, וואָס האָט אזא פראָפעסיאָן ווי איך . . .

— וואָס האָט איהר, ערות, צוואַגען? — האָט דער פאַרזיצענ-
דער געווענדעט זיך צו א פריסטאו.

דער פריסטאו האָט א קלאפ געטהאָן מיט די שפאָרען, אויסגע-
שטעלט די ברוסט און געזאָגט:

— הערר פאַרזיצענדער, ערלויבט מיר אָבגעהן איין וויילע מיט
קאראאולאָווא אן א זייט.

— צוליעב וואָס דארפט איהר דאָס?

— צוליעב די שבועה, אייער עקסעלענץ. איך בין אין זייער
שטוב איין איינגעהער. איך קען זיי אלעמען זעהר גוט און זיי קענען
מיד. אז איך וואָלט איהר א נעהם טהאָן א וויילע אין מיינע הענד,
וואָלט זי שוין קיין צערעמאָניעס ניט געמאכט און גלייך געשוואָרען.

— ניין — האָט קאראאולאָווא געענטפערט א קוק טהוענדיג
אויף דעם פריסטאו און ווערענדיג בלייך.

— אי וואָלט איהר ביי מיר געשוואָרען!

— און איך זאָג אייך ניין!

— מיר וועלען זעהן!

— נו, מיר וועלען טאקע זעהן!

— גענוג צו פלוידערען! און איהר פריסטאו דארפט זיך אויך
ניט אַברופען, אז מען רעדט צו אייך ניט.

דער פריסטאו האָט וויעדער א קלאפ געטהאָן מיט די שפאָרען
און אָבגעגאנגען א ברוגז'דיגער.

צווישען דעם פובליקום איז וויעדער געוואָרען א שטיקעל גערויש.

דער ארבייטער, וועלכער איז אין דיעזען מאָמענט וויעדער געווען פון קאראאולאָווא'ס צד, האָט אַ קראַץ געטהאָן די שיטערע בערדעל און געמורמעלט: „איצט, באָבע, זאָלסטו די היטען דיינע ביינער, מען וועט דיר געבען אזא גאָב, אז עס וועט דיר פינסטער ווערען אין די אויגען. מען מעג שוין אָנצינדען אַ ליכט נאָך קאראאולאָווא'ס נשמה".

— שטיל זאָל זיין! פריסטאוו, וואָס שווייגט איהר?

דער פריסטאוו גיט אַ טראָט צו דעם אָרט, וואו עס הערט זיך רעדענדיג, אָבער ווי מען בעמערקט איהם ווערט וויעדער שטיל און ער געהט אויף זיין אָרט.

— נו, מיר'ן שוין מאַכען אַ סוף, שרייט איינער פון די געריכטס-מיטגלידער. עס ווערט אַ סקאנדאַל.

— מען קאָן שוין ווירקליך מאַכען אַ סוף. . . איהר, הערר אדוואָקאַט, האָט נאָך עפעס צו זאָגען? אַליי, דוכט זיך, איז שוין דאָ קלאָהר, ניטאָ מעהר וואָס צו רעדען.

דער אדוואָקאַט האָט זיך אויסגעלייכט, אויסגעצויגען דעם האַלז און געזאָגט:

— קויב דאָס דער פראָקוראָר געהאַט רעכט צו רעדען, מעג איך אויך עפעס זאָגען.

— עס געהט אייך גאָר אום לעבען! האָט דער פאָרויצענדער האַלב איראָניש ארויסגעמורמעלט. מיטאָ רעדט, אז איהר ווילט שוין דוקא, אָבער מאַכט דאָס וואָס קירצער.

דער אדוואָקאַט האָט זיך אָבגעקעהרט צו די געשוואָרענע און אָנגעהויבען רעדען:

— די פולפולים פון דעם פראָקוראָר מיט דעם פריסטאוו איבער אמונה-זאכען. . . האָט ער געזאָגט לאַנגזאַם.

— הערר אדוואָקאַט, איך בעט אייך איהר זאָלט קיין פערזאָנען ניט אָננרייפֿען — האָט דער פאָרויצענדער אונטערבראָכען שטריינג. דער אדוואָקאַט גיט זיך אַ נייג צו די ריכטער און זאָגט:

— איך הער.

נאכדער גיט ער זיך אַ קעהר צו די געשוואָרענע, געהמט זיי דורך מיט זיינע שאַרפע בליקען און פלוצלונג לאָזט ער אַראָפּ דעם קאָפּ, פערקלעהרענדיג זיך קענטיג איבער זעהר אַ וויכטיגען ענין. ביידע הענד האַלט ער אויף זיין ברוכט, זיינע אויגען זיינען צוגע-

מאכט, די ברעמען איינגעקארטשעט און ער זעהט אויס אזוי ווי איי-נער, וואָס קלייבט זיך אַ נאָס טהאָן. די געשוואָרענע מיט דעם פובליקום קוקען אויף איהם מיט דער גרעסטער שפּאַנונג, קלעהרענ-דיג, אַז פון זיינע הכנות וועט אַרויסקומען עטוואָס אונגעווענהליכעס, בלויז די ריכטער, וואָס זיינען שוין געוואָהנט צו אַזעלכע זאכען זיצען זיך גאַנץ רוהיג.

פון זיין פערקלעהרטערהייט האָט זיך דער אַדוואָקאַט אויפגע-כאַפט ביסלעכווייז. צוערשט האָבען זיך אַראָבגעלאָזען זיינע הענד פון האַרצען, נאָכהער האָבען זיך געעפענט די אויגען און ענדליך האָט זיך אויפגעהויבען אויף דער קאָפּ. די ערשטע ווערטער זיינען גע-ווען :

העררען ריכטער און העררען געשוואָרענע ! איהר האָט גע-הערט אַט דאָ ערשט דעם דיאַלאָג צווישען דעם פריסטאוואָן און דעם עדות קאַראָאָלאָוואָ. די בעדייטונג דערפון, פערשטעהט איהר דאָך, אַז מען זאָל נעהמען אין בעטראכט די מיטלען, וועלכע אונזער אד-מיניסטראַציאָן נעהמט אָן צוליעב דעם צוועק, אַז אַלע, וועלכע זיי-נען ווייט געוואָרען פון פראַוואָסלאַוויע זאָלען מיט געוואָלד וויעדער אריינגעשלעפט ווערען . . .

— אַדוואָקאַט ! וואָס איז מיט אייך ? איך קאָן אייך ניט ערלויבען צו ריידען שלעכטעס אויף די אַדמיניסטראַציאָן, וואָס איז אַוועקגעשטעלט געוואָרען פון געזעטץ.

דער אַדוואָקאַט ענטשולדיגט זיך און רעדט ווייטער.

— איך האָב געוואָלט בלויז זאָגען, אַז די קאַראָאָלאָוואָ, וואָס איהר זעהט דאָ, וואָלט ניט אָבגעטראָטען פון איהר אנשויאונג אפילו, אַז מען וואָלט איהר געדראָהט מיט די שרעקליכסטע אינקוויזיציאָנס מיטלען. אין דער פערזאָן פון קאַראָאָלאָוואָ זעהן מיר דעם העכטעס-טען טיפּ פון אַ קריסט, נאָר פון דעם אַנדערען זייט. זי זאָגט זיך אָב פון קריסטענטהום, אין אמת'ען אָבער הייסט דאָס ניט אָבגעזאָגט זיך, נאָר פערקעהרט — פעהייליגט דעם קריסטענטהום. צוליעב דעם כבוד פון דעם קריסטענטהום זעלבסט מוז זי זיך ביי איהרען יעצ-טיגען צושטאַנד פון איהם אָבזאָגען. קאַראָאָלאָוואָ איז אַ אמת'ע מארטירער פון קריסטענטהום, ניט ערגער פון די פערצייטיגע מאַר-טירער. ווען זי זאָגט „ניין" איז דאָס אין דער ווירקליכקייט „יאָ" . .

ביים אדוואָקאט אין קאָפּ איז עפעס פלוצלונג דורכגעלאָפֿען אַ בילד. זיינע פינגער זיינען איהם קאלט געוואָרען און מיט אַ ציטער-דיגע שטימע האָט ער פאָרטגעזעצט :

— זי איז איין קריסטין. איך וועל דאָס אייך בעווייזען, העררען געשוואָרענע. ווי איהר האָט דאָ געהערט פון די עדות פוסטאשקינא און פון קאראאולאָוואַ זעלבסט, ווייסט איהר, ווי אזוי זי איז גע-קומען צו אזא צושטאַנד. זי איז געקומען פון דאָרף אין שטאָרט איין עהרליכע נאָווע מיידעל אין איהרער פולען ריינקייט און אָפּענ-הערציגקייט. אין שטאָרט איז זי אָנגעקומען דיענען צו אַ פיינעם מענשען אַ סוחר, וועלכער האָט נאָר געזוכט זיינע תאוות נאָך צוגעבען. עס איז אַוועק אַ צייט און די אונשולדיגע קאראאולאָוואַ כאַפט זיך, אז זי איז שוואַנגער. דעם קינד האָט זי געבוירען ערגעץ אין אַ שיער, ווייל אַ פיינער בעלי-הבית אַ סוחר וועט דאָך נישט זיין אזוי דום צו לאָזען ביי זיך אין שטוב אזאַ עסק.

— אפשר קענט איהר דאָס מאַכען אַביסעל קירצער ? מיר וויי-סען דאָך שוין, אז קאראאולאָוואַ איז אַ פראַסטיטוטקע. די העררן געשוואָרענע זיינען אויך נישט קיין קינדער. זיי פערשטעהן ווי דאָס געהט צו. וויעדער האָט איהר גלאַט געהאַט אַ טעות. איהר זאָגט, אז זי איז פון אַ דאָרף און זי איז גאָר פון אַ שטאָרט, פון וואָראָניעזש. — איך וויל זאָגען, אז אין האַרצען טראָגט קאראאולאָוואַ דעם ריכטיגען קריסטליכען אידעאל. זי פערשטעהט ווי מענשען דארפֿען לעבען נאָך די ריינע לעהרע פון קריסטענטום. אָבער די ביטע יז ווירקליכקייט מיט איהרע פיינע בעלי-ביתים, וועלכע זוכען געברויכען דעם אנדערענס גוף און נשמה פאר אַ שפּיעל-צייג פון זייערע תאוות, מאַכט דעם דאָזיגען גרויסען אידעאל פאר אונמעגליך. אין דיעזען שרעקליכען קאמפּף צווישען דעם געוויסען, וועלכער רייסט זיך צו לעבען ריין און ערהאבען און די גרויזאמע ווירקליכקייט, וועלכע צווינגט דעם מענשען צו ווערען אַ חיה, — און דיעזען קאמפּף ווערט צוריסען אויף שטיקער די האַרץ פון קאראאולאָוואַ. דאָ פאר אייערע אויגען שטעהט זי אַ פרעהליכע, אַ לאַכענדיגע, שטעלט זיך אָבער פאָר, וויפּיעל טרעהרען, וויפּיעל זיפּצען לאָזט די זעלבע קאראאור לאָוואַ ארויס אין דער שטיף, אין דער פינסטער, בשעת קיינער זעהט נישט. וויפּיעל געוויסענביסע, וויפּיעל בייזע געדאנקען צורייסען

די ברויכט פון דיעזע אונגלייכע אין יעדע מינוט, וואָס זי דער-
מאהנט זיך, אז זי קאָן ניט לעבען נאָך די געזעצע פון איהר גע-
וויסען און פערשטאַנד און מוז זיך פערקויפֿען צו יעדער ניעדערערעכ-
טיגען מענשען.

עס קאָן זיין, אז אין דער שטילער נאכט, ווען קיינער זעהט
ניט קריעכט זי אויף די קניע צו די הייליגע בילדער אום זיי צו קוישען,
אַבער דערמאהנענדיג זיך, אז איהר גאנצער קערפער איז בעפלעקט,
רוקט זי זיך אָפֿ צוריק מיט די שרעקליכסטע שמערצען. און אזא
מענש הייסט ביי אײַך אַ געגנער פון קריסטענטהום. וואָס דען הייסט
ביי אײַך אַ קריסט ?

— וואָס דער אַדוואָקאַט זאָגט איז ניט אמת — האָט קאַראַאָר-
לאָוואַ אונטערבראָכען — עס איז ניט אמת אז אין דער שטיל לויף
אײַך מיט אַ געבעט צו די הייליגע בילדער, אז אין דער שטיל טהו
אײַך תשובה. אײַך האָב שוין געזאָגט עטליכע מאל, אז וויסענדיג,
אז מען דארף מאָרגען וויעדער זינדיגען האָט דער תשובה טהאָן קיין
שום זין ניט.

זי האָט אויפגעמאַכט איהר פּאַרטמאָנע ארויסגענומען עטליכע
מטבעות און געוויזען דעם אַדוואָקאַט.

— איהר ווייסט פון וואנען אײַך האָב מיין גאנצעם געלד ?
דאָס איז דאָך אלץ פון מיין פערקויפֿען זיך. אלץ וואָס אײַך טראָג
אויף מיר, אלץ וואָס אין מיר זעלבסט, איז דאָך קיין אנדער זאך,
ווי די אויסבייטונג פון מיין קערפער מיט די זעלעלע. ווי קומט צו
מיר שעחמען זיך אַדער האָבען געוויסען ? אויף דיעזע געפיהלען מיינע
טרעט מען מיט די פיס שוין יאָהרען גאנצע, טאָ ווי אזוי האָבען זיי
געקענט ביי מיר/בלייבען.

ביי מיר איז איצט ניטאָ קיין שום הייליגקייטען. הייסט מיר
אַ שפיי טהאָן אויף דעם צלם, וועל אײַך דאָס גלייך טהאָן.
קראוטישענקא האָט אָנגעהויבען שטילערהייד וויינען. די טרעה-
רען האָבען זיך ביי איהר געגאָסען און זי האָט זיי שמענדיג אַבגעווישט
מיט'ן טאַשענטיכעל.

— איהר רעדט דאָ פון שעחמען זיך. מיט אַ פּאָאָר טעג פריהער
איז געקומען צו אונז אַ גאסט און מען האָט געמאַכט אויף שפּאַס אַ
חתונה, וואו אײַך בין געווען די כלה. אנשטאט ליכט האָט מען גע-

האלטען אומגעקעהרטע ביער פלעשלעך. אנשטאט א קראנץ אויף דעם קאפ האט מען מיר אָנגעטהאָן א גרויסע שיסעל. איינער א גאסט אין א פרויען־קלייד איז געווען דער גלח און נאך איינער דער אונטערפיה־רער. מיר זיינען אלע הייליגקייטען אזוי מיאום געוואָרען, אז איך קאָן דערויף ניט א קוק טהאָן. אין קירכע געה איך קיין מאָל ניט און מייד אויס צו געהן אפילו פערביי. מען זאָגט מיר פון דאוונען. פון בעטען ביי גאָט. אָבער וואָס זאָל איך דאוונען, וואָס זאָל איך בעטען ביי גאָט! איך האָב געבעטען ביי איהם ער זאָל מאַכען, אז איך זאָל ניט האָבען קיין קינד — האָב איך געהאַט. נאָכדעם האָב איך איהם געבעטען מיין קינד זאָל ניט שטאַרבען — איז ער יאָ געשטאַרבען. וועניג האָב איך דען געבעטען ביי איהם, בשעת איך בין נאָך געווען גאררישער! איך פלעג שטענדיג בעטען, אָבער עס האָט קיין מאָל ניט געהאַלפֿען. א דאָנק די גוטע מענשען, וועלכע האָבען מיר אָב־געוועהנט פון דעם בעטען. איינער א סטודענט האָט דאָס מיר הויפֿט־זעכליך אָבגעוועהנט. ער האָט מיר אָנגעהויבען רעדען איין מאָל אזוי, ווי איהר: פון מיין יוגענד, פון מיין ערציהונג, פון מיין לאַגע ביו איך האָב זיך פאַנאָדערגעוויינט און אויסגעשריען: „אי ווי ווערט מען שוין פטור פון דיעזען ארט.“ דער סטודענט האָט מיר געטרייסט און געזאָגט: „איצט ביסט דו עהנליך אויף א מענשען.“ קאראאר־לאָווא האָט א זיפץ געטהאָן און אַנטשוויגען געוואָרען.

— און איהר — האָט זיך דער פאָרויצענדער געווענדעט צו פוסטאשקינא און קראוויטשינסקא: איהר וועט שווערען? — יאָ, מיר וועלען שווערען — האָבען זיי געענטפערט וויי־נענדיג.

— הערר פאָרויצענדער, האָט דער פראָקוראָר געזאָגט, אזוי ווי קאראאולאָווא האָט דאָ דערצעהלט א סך פאקטען פון לייכטזיניגקייט געגען רעליגיאָן, וועלכע קענען גערעכענט ווערען פשוט פאר א גאָ־טעס־לעסטערונג, וואָלט איך, אלס פראָקוראָר, וועלען פאנאנדער פרעגען די זאך גענויער. איך וואָלט וועלען ערפאָהרען פון איהר, אויב זי געדיינקט פיעלייכט וועלכע עס איז נעמען.

— וואָס פאר א גאָטעס־לעסטערונג איז דאָ. זיי זיינען איינפאך געוועזן שיכור. חוץ דעם קען איך דען געדענקען, וועלכע מענשען זיינען געווען ביי מיר? דער טייוועל קען זיי געדענקען אלעמען.

די ריכטער האָבען אַ לאַנגען ישובֿ הדעת, שעפטשען זיך מיט דעם פּראָקוראַר, אָבער קומען ניט צו אַ פעסטען בעשלוס. שליעסליך בלייבט ביי זיי, אַז מען זאָל פּערהערען קאָראָולאָוואַ אָהן אַ שבועה. די איבריגע ערות האָבען זיך צוגערוקט אין אַ געריכט קופּקע צום עמוד. קאָראָולאָוואַ בלייבט שטעהן גאַנץ אונטען און זעהט פאַר זיך אַ גאַנצע מאַסע פון פּאַטינציעס : אויסגעקראַכענע, האָריגע, שפיציגע און רונדע.

דער גלח האָט אַ געשריי געטהאָן : „הייבט אויף די הענד !“ אלע האָבען אויפגעוויבען די הענד.

— איך פּערשפרעך און שווער פאַר דעם אַלמעכטיגען גאָט און דעם הייליגען עוואַנגעליום . . .

אַלץ איז איינגעלאַדעט און עס געהט נוי געשמירט. אין דער גאַנצער צייט פון דער שבועה און די קוסענעס דעם צלם איז קאָראָולאָוואַ געשטאַנען אונבעוועגליך און געקוקט אויף איין פונקט : אויף דעם רוקען פון דעם פּאַרויצענדען.

מען האָט אַרויסגעפיהרט אלע ערות חוץ די קאָראָולאָוואַ.

— קאָראָולאָוואַ, דער געריכט בעפרייט אייך פון אַ שבועה, אָבער געדענקט, אַז איהר דארפט זאָגען דעם גאַנצען אמת נאָכ'ן געוויסען.

— וואָס פאַר אַ געוויסען ! איך האָב דאָך אייך געזאָגט, אַז איך האָב קיין געוויסען ניט.

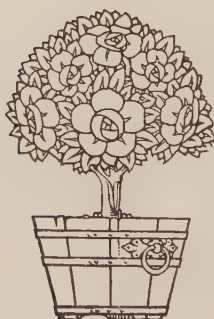
— זי קען דאָך משוגע מאַכען — האָט דער פּאַרויצענדער אַ געשריי געטהאָן פּערצווייפעלט — דערצהלט דעם אמת, א סוף דעם אמת ; זאָל זיין אָהן אַ געוויסען.

— איך וועל דערצהלען וואָס איך ווייס.

אַ האַלבע שעה שפּעטער איז שוין די געריכטס־פּראָצעדור אין איהר פולען גאַנג. עס לויפּען פראגען און ענטפערס, עס קריצט די פען פון פּראָקוראַר, וואָס זיצט און פּערשרייבט עפעס מיט אימפעט; דער אנגעקלאגטער גיט אויספיהרליכע און לאנגע ערקלעהרונגען. די הענד האַלט ער אויף הינטער און קוקט אלע רגע אויף דעם באַלקאן.

— דאָס וואָס איהר זאָגט וועגען די קוויטאַנציע פון לאַמ־באַרד איז דאָס געווען אַזאַ מעשה . . .

— . . . און דאָס וואָס איז איהר זאָגט וועגן מײן שרעקליכע געלד
 פערשווענדונג בײ די ווייבער . . . איז דאָס נישט אמת : איך בין
 געווען דאָרטען אין גאנצען פיער מאָל און דעם לעצטען מאָל האָב
 איך אויסגעגעבען אין סך־הכל . . .
 די עלעקטרישע ליכט ברענט גאנץ העל, אויף דרויסען איז אַ גע-
 דיכטע פינסטערניש און אין זאָל איז זיך פרעהליך, וואָרעם און אַנ-
 גענעהם.

א פריינד

ווען ער האָט שפּעט ביינאַכט אָנגעקלונגען ביי זיך אין טיהר, איז דער ערשטער קלאַנג נאָכ'ן גלעקעל געווען דאָס הייליגע בילען פון הונד, אין וועלכען עס האָט זיך געהערט אי די מורא פאר א פרעמד דען, אי די פרייד אז דאָס קומט אן אייגענער. דערנאָך האָט זיך געהערט דאָס שלעפען זיך פון קאלאשען און דער סקריפּ פון אברייגלען די טיהר.

ער איז אריינגעגאנגען און האָט זיך אויסגעטהאָן אין דער פינסטער, פיהלענדיג ניט ווייט פון זיך די שווייגענדע פרויען-פיגור. זייער נע קניע האָבען צערטליך געגראבעלט די הינדישע נעגעל און די הויסע צונג האָט געלעקט זיין פערגליווערטע האנד.

— נו, וואָס ? — האָט געפרעגט די פערשלאָפענע שטימע מיט א טאָן פון אָפיציעלען אנטהייל.

— גאָרנישט. בין מיער — האָט קורץ געענטפערט וולאדימיר מיכאילאוויטש און איז אוועק אין זיין צימער. קלאַפענדיג מיט די נעגעל איבער די געוועקסטע דילען איז נאָך איהם נאָכגעגאנגען דער הונד און איז ארויפגעשפרונגען אויף דער בעט. ווען דאָס ליכט פון אָנגעצונדענעם לאַמפּ האָט אָנגעפילט דעם צימער האָט וולאדימיר מיכאילאוויטשעם בליק כעגעגענט דעם עקשנות'דיגען בליק פון הונד'ס שוואַרצע אויגען. זיי האָבען צו איהם גערעדט : קום דאָך, לאַשצע מיך. און אום צו מאַכען דעם דאָזיגען וואונש פערשטענדליכער, האָט דער הונד אויסגעצויגען זיינע פאָדערסטע לאַפּעס, האָט אוועקגע-לייגט אויף זיי מיט א זייט דעם קאָפּ, און דער הינטער-חלק האָט שפיעלענדיג זיך געהויבען און דער עק האָט זיך געדריעהט ווי דאָס הענד טעל פון א קאטערינקע.

— פריינד מיינער איינציגער ! — האָט גערעדט וולאדימיר מיכאילאוויטש און האָט געלעט די שוואַרצע, גלאַנציגע, ווייכע וואָל.

דער הונד האָט זיך איבערגעקעהרט אויפ'ן רוקען, ווי פון צופיעל גער-
פיהלען, האָט געשצירעט די ווייסע צייהן און האָט לייכט געבור-
טשעט, אַ לוסטיגער, אַ גערייצטער. און ער האָט געזיפצט, האָט
איהם געלאשצט און האָט געטראכט, ווי ער האָט אויף דער וועלט
מעהר קיינעם ניט, וועלכער זאָל איהם אזוי לייעבען.

ווען וולאדימיר מיכאילאוויטש פלעגט זיך צוריקקעהרען אַמאָל
אהיים פריהער און איז ניט געווען מיעד פון דער ארבייט, פלעגט
ער זיך זעצען שרייבען און דעמאָלט פלעגט זיך דער הונד צונויפדע-
הען ווי אַ בויגעל ערגעץ אויפ'ן שטוהל, נעבען איהם, פלעגט וויילע-
ווייז עפענען איין שווארצע אויג און פלעגט דרעמלענדיג דרעהען מיט'ן
עק. און ווען וולאדימיר מיכאילאוויטש פלעגט אָנהייבען ארומנעהן
איבער'ן צימער, אַן אויסגעמאטערטער פון די יסורים פון זיינע העל-
דען, אַן אויפגערגטער פון זיין שאפונגס-פראָצעס, אַ דערשטיקטער
פון דעם צופלוס פון געדאנקען און בילדער, און ער פלעגט רויכערן
אַ פאפיראס נאָך אַ פאפיראס, האָט דער הונד מיט אַן אונרוהיגען
בליק איהם נאָכגעפאָלגט און האָט נאָך שטארקער געדרייט מיט'ן עק.
— וועלען מיר מיט דיר ווערען אַמאָל בעריהמט, וואסיוק ? —
האָט ער געפרעגט דעם הונד און יענער האָט צושטימענד געפאָכעם
מיט'ן עק.

— וועלען מיר דאן עסען לעבערקע, יא ?

— יא — האָט געענטפערט דער הונד און האָט זיך זיס געצוי-
גען : לעבערקע האָט ער לייעב געהאט.

אַפט פלעגט זיך ביי וולאדימיר מיכאילאוויטשען צונויפקומען
געסט. דאן פלעגט זיין מוהמע, ביי וועלכער ער האָט געוואָהנט, צו-
נויפליהען ביי די שכנים געשיר, האָט זיי אָנגערונקען מיט טהעע,
שטעלענדיג אַ סאמאוואר נאָך אַ סאמאוואר, פלעגט געהן בראנפען
קויפען, קאָלכאסע און פלעגט שווער זיפצען, ארויסנעהמענדיג פון
דעם פון קעשינע אַ פערשמאָלצענעם רובעל. אין דעם אָנגערויכערטען
צימער האָט געקלונגען פון קולות. מען האָט זיך געשפארט, געלאכט,
גערעדט ליצנות'דיגע און שארפע זאכען, בעקלאנגט זיך אויפ'ן שיק-
זאָל און מקנא געווען איינער דעם צווייטען ; מען האָט וולאדימיר
מיכאילאוויטשען עצות געגעבען, ער זאָל אוועקווארפען די ליטעראטור
און זאָל זיך אָנהייבען בעשעפטיגען מיט עפעס אנדערעס, וואָס לוינט

בעסער. איינע האָבען גע'טענה'ט, אז ער מוז זיך קורירען, אנדערע האָבען מיט איהם געטרונקען לחים און האָבען גערעדט וועגען דער שערליכקייט פון בראנפֿען פאר זיין געזונד. ער איז דאָך אזוי קראנק, שטענדיג נערוועז. דערפאר פאסירען מיט איהם אנפֿעלע פון מרה' שחורה, דערפאר זוכט ער אין לעבען דאָס אונגליקליכע. אלע זיינען מיט איהם געווען פֿער „דו" און אין זייערע שטימען האָט געקלונגען אנטהייל, און זיי האָבען איהם פריינדליך איינגעלאדען צו פֿאָהרען מיט זיי אויסען שטאָדט פֿאַרטצוועצען שיכור'ען. און ווען ער פֿלעגט, א פֿרעהליכער, לוסטיגער, לאכענדיג אָהן אן אורזאכע און שרייענדיג העכער פון אלעמען, אוועקפֿאָהרען מיט זיי, האָבען איהם בעגלייט צוויי פֿאָך אויגען: די גרויסע אויגען פון דער מוהמען, ביזע און פֿאַרוואָרפֿס-פֿולע, און די שוואַרצע, אונרוהיג-מילדע אויגען פון'ם הונד.

ווען ער פֿלעגט טרינקען און פֿלעגט זיך צוריקקעהרען אַהיים אן אויסגעשמירטער אין קרייד און אין בלאָטע און אָהן א היטעל, פֿלעגט ער ניט געדיינקען וואָס ער האָט געטהאָן. מען פֿלעגט איהם דערצעהלען אז אין דער צייט פון שכרות האָט ער בעליידיגט פריינד, און אין דער היים האָט ער פֿעראורזאכט יסורים דער מוהמען, וועל'כע האָט געוויינט און גע'טענה'ט אז זי וועט זיך אויפהיינגען, ווארים זי קאָן אזא לעבען ניט איבערטראָגען, און ער האָט געפֿייניגט דעם הונד דערפאר, וואָס ער געהט צו איהם ניט לאשצען זיך. און ווען דער הונד פֿלעגט א צושראָקענער, א ציטערענדער, שצירען די צייהן, האָט ער איהם געשמיסען מיט א רימען, עס פֿלעגט אָנקומען דער פֿאָלגענדער טאָג; אלע האָבען שוין געענדיגט די טעגליכע אר'בייט, און ער פֿלעגט ערשט אויפשטעהן פון שלאָף א קראנקער, א צובראָכענער. דאָס האַרץ האָט זיך נערוועז געצאפֿעלט אין ברוסט און איז פֿערשטאָרבען, אָנפֿילענדיג איהם מיט שרעק פאר דעם נאָ-הענטען טויט, זיינע הענד האָבען געציטערט.

פון יענע זייט וואנד, אין קיך, האָט געקלאפֿט די מוהמע און דער קלאנג פון איהרע טריט פֿלעגט אָבהילכען אין דער פוסטער און קאלטער דירה. זי האָט מיט וולאדימיר מיכאילאוויטש ניט אָנגעהויר בען ריידען און פֿלעגט איהם שטומערהייט דערלאנגען וואסער, א ביזע, אונפֿערצייהענדע. און ער האָט געשוויגען, האָט געקוקט

אויפ'ן סופיט אויף איין פונקט, אויף א פלעק, וועלכען ער האָט שוין לאנג בעמערקט, און האָט געדיינקט, ווי ער פערניכטעט זיין לעבען, און וועט קיין מאָל נישט האָבען, נישט קיין רוהם, נישט קיין גליק. ער האָט זיך געפיהלט אונווירדיג און שוואַך און עלענר, — אַ שרעק.

די אונענדליכע וועלט האָט געקאָכט מיט בעוועגליכע מענשען און עס איז נישט געווען קיין איין מענש, וועלכער זאָל קומען צו איהם און טהיילען מיט איהם זיינע יסורים — דעם וואהנזיניג-שטאָלצען באַ-געהר בעריהמט צו זיין און דאָס בעוואוסטזיין פון זיין נישטס-ווירדיג-קייט. מיט אַ ציטערענדער האַנד פלעגט ער זיך אַ כאַפּ טהאָן פאר'ן שטערען און האָט געדריקט די ברעמען, אָבער ווי שטאַרק ער האָט זיי נישט געדריקט, האָט אַ טרעהר דורכגערוגען און האָט זיך אַראָב-געגליטשט איבער דער באַק, אויף וועלכער עס איז נאָך געווען דער טעם פון פערקויפליכע קושען. און ווען ער האָט אַראָבגעלאָזען די האַנד, איז זי ארויפגעפאלען אויף אַן אנדער שטערען, אַגלאַטער, א וואליגער און דורך דעם טומאן פון טרעהרען האָט זיין בליק בענע-גענט די שוואַרצע, מילדע אויגען פון'ם הונד, און זיין אויער האָט געכאַפט זיינע שטילע זיפצען. און א געריהרטער, אַ געטרויסטער האָט ער געמורמעלט :

— מיין פריינד, מיין איינציגער פריינד ! . . .

ווען ער פלעגט בעסער ווערן פלעגען צו איהם ווידער קומען פריינד און האָבען איהם ווייך פאָרגעוואָרפען, האָבען איהם געגעבען עצות און גערעדט צו איהם וועגען דער שעדליכקייט פון בראַנפּען. און יענע פריינד, וועמען ער האָט שיכור'ערהייט בעליידיגט, האָבען איהם אויפגעהערט בעגריסען. זיי האָבען פערשטאַנען, אז ער האָט חלילה קיין שלעכטס נישט געמיינט, ווען ער האָט זיי שיכור'ערהייט בעליידיגט, אָבער זיי האָבען זיך נישט געוואָלט אנשטויסען אויף אונ-אנגענעהמליכקייט. אזוי זיינען פערלאָפּען די טשאַדנע, קאָפּ-שווינד-לענדע נעכט און די שטראַפענדע ליכטיגע טעג אין קאַמפּף מיט זיך גופא, מיט דער אייגענער אונבעוואוסטיגקייט און עלענדקייט. און אָפט פלעגען זיך אין דער פוסטער דירה הילכיג לאָזען הערען די טאנ-טעם טריט און אויף דער בעט פלעגט זיך הערען דאָס מורמלען, עהנליך צו אַ זיפּ :

— פריינד מיינער, מיין איינציגער פריינד ! . . .

און ענדליך איז זי געקומען, די דאָזיגע בעריהמטהייט ; געקור
מען אונערווארטעט, אונגעטראפען און האָט אָנגעפיהלט מיט ליכט
און לעבען די פוסטע וואָהנונג. די טריט פון דער טאָנטע זיינען
פערטרונקען געוואָרען אין דער טופעריי פון פריינדליכע פיס ; דער
שאטען פון עלענד איז פערשוואונדען און פערשטומט געוואָרען איז
דאָס שטילע מורמלען. פערשוואונדען איז אויך די בראַנפּען, דער
דאָזיגער בעגלייטער פון עלענד, און וולאדימיר מיכאילאוויטש האָט
שוין מעהר ניט בעליידיגט, ניט די מוהמען, ניט די פריינד. און
אויך דער הונד איז געווען מלא שמחה. זיין בילען אין די שפעטע
נעכט, איז נאָך קלינגענדער געוואָרען, ווען ער פלעגט קומען, דער
איינציגער פריינד, א גוטער, א פרעהליכער, לאכענדער, און דער
הונד אליין האָט זיך אויך אויסגעלערענט לאכען ; זיין אויבערשטע
ליפּ פלעגט זיך אויפהויבען, צועפענענדיג ווייסע צייהן און דער נאָז
האָט זיך געקנייטשט מיט אזעלכע קאָמישע פאלדען. פרעהלעך,
שטיפעריש האָט דער הונד אָנגעהויבען שפיעלען, האָט געכאַפּט זיין
נע זאַכען און האָט זיך געמאַכט ווי ער וואָלט זיי געוועלט אוועקטראָ-
גען, און ווען וולאדימיר מיכאילאוויטש האָט אויסגעשטרעקט די האַנד
איהם צו כאַפּען, האָט ער איהם צוגעלאָזען אויף אַ טריט, און איז
ווידער אנטלאָפּען, און די שוואַרצע אויגען האָבען שעלמיש גע-
פינקעלט. אַמאָל פלעגט וולאדימיר מיכאילאוויטש אָנווייזען אויף
דער מוהמע און שרייען : „בייס, וואַסיוק“ און דער הונד האָט זיך
געמאַכט ווי ער ווערט אין כעס און איז אנגעפאלען אויף איהר, האָט
געצופט איהר קלייד, בלייבענדיג אָהן אטהעם און האָט געוואונקען
קרומלעך די שוואַרצע אויגען, קוקענדיג שעלמיש אויפ'ן פריינד. דער
מוהמעס דינע ליפּען האָבען זיך געקרימט מיט אַ בייזען שמייכעל ;
זי האָט געגלעט דעם שפילענדיגען הונד איבער'ן גלאַנציגען קאָפּ און
געזאָגט :

א קלוגער הונד, נור קיין זופּ לייעכט ער ניט.
און אין די נעכט, ווען וולאדימיר מיכאילאוויטש האָט געארבייט
און בלוזי דאָס ציטערן פון די שויבען פון דער פאָהרעניש אין דרויסען
האָט געשטערט די שטילקייט, האָט דער הונד שפירזאם גערעד-
מעלט נעבען איהם און פלעגט זיך אויפכאַפּען פון דער קלענסטער
בעוועגונג.

— וואָס, ברודער'ל, ווילסט לעבערקע? — פלעגט ער פרעגען.

— כ'וויל — פלעגט צושטימענד דרעהען מיט'ן עק וואסיוק.

— נו, ווארט, איך וועל קויפען. וואָס? ווילסט, איך זאָל
דיך לאשצען? קיין צייט ניטאָ, ברודער'ל, ניטאָ קיין צייט, שלאָף.

יעדע נאכט פלעגט ער פרעגען דעם הונד וועגען לעבערקע, נור
האָט שטענדיג פארגעסען עס צו קויפען, ווארים זיין קאָפּ איז געווען
פערנומען, פול מיט פלענער פון נייע שאפונגען און מיט געדאנקען
וועגען דער פרויענצימער, וועלכע ער האָט לייע בעקומען. בלויז
איין מאָל האָט ער זיך דערמאנט וועגען לעבערקע; דאָס איז געווען
אין אבענד, איהם איז אויסגעקומען צו געהן פערביי א קצב'ישע
קלייט און געארעמט מיט איהם איז געגאנגען די שעהנע פרויענצימער
און האָט פעסט געפרעסט איהר עלענבויען צו זיינעם. ער האָט איהר
שפאסהאפט דערצעהלט וועגען זיין הונד, האָט געלויבט זיין שכל
און פערשטענדליכקייט. אביסעל אויספוינענדיג זיך, האָט ער איהר
דערצעהלט, אז עס זיינען ביי איהם אמאָל געווען שרעקליכע, שווע-
רע מינוטען. ווען ער האָט גערעכענט דעם הונד פאר זיין איינציגען
פריינד, און האָט שפאסהאפט דערצעהלט וועגען זיין פערשפרעכען
צו קויפען פאר'ן הונד א לעבערקע, ווען ער וועט גליקליך זיין . . .
ער האָט פעסטער געפרעסט צו זיך איהר ארעם.

— קינסטלער! — האָט זי לאכענדיג אויסגעשריען — איהר
קענט אפילו א שטיין מאכען ריידען; און איך האָב הינד זעהר ניט
לייב: מען קאָן פון זיי אזוי לייכט אָנגעשטעקט ווערן.

וולאדימיר מיכאילאוויטש האָט איינגעשטימט, אז פון א הונד
איז זעהר לייכט אָנגעשטעקט צו ווערן, און האָט געשוויגען וועגען
דעם, אז ער האָט צייטענווייז געקושט דעם שווארצען גלאנציגען
שנוק.

איין טאָג האָט וואסיוק געשטיפט מעהר אלס געוועהנליך, און
צו אבענד, ווען וולאדימיר מיכאילאוויטש איז געקומען אהיים, איז
ער ניט געקומען איהם אנטקעגען, און די מוחמע האָט ערקלעהרט
אז דער הונד איז קראנק. וולאדימיר מיכאילאוויטש איז אונרוהיג גע-
וואָרען און איז געגאנגען אין קיך, וואו אויף א דינעם אונטערגע-
בעט איז געלעגען דער הונד. זיין נאָז איז געווען טרוקען און הייס,

און די אויגען זיינען מוטנע געוואָרען. ער האָט אַ שאַקעל געטהאָן מיט'ן עק און האָט טרויעריג אַ קוק געטהאָן אויפ'ן פריינד.

— וואָס, אינגעלע, קראַנק? נעביכקע מיינער.

דער עק האָט זיך שוואַך באַוועגט און די שוואַרצע אויגען זיינען פייכט געוואָרען.
נ, ליעג, ליעג.

— מען האָט געדארפט אוועקפיהרען איהם צום טהיר-ארצט, און איך האָב גאָר מאָרגען קיין צייט ניט — האָט אַ טראַכט געטהאָן וואַלדימיר מיכאילאוויטש און האָט פאַרגעסען אויפ'ן הונד, טראַכט טענדיג גאָר וועגען יענעם גליק, וואָס איהם וועט בריינגען די ליעבע פון'ם שעהן מיידעל. דעם גאנצען מאָרגענדיגען טאָג איז ער אין דער היים ניט געווען, און ווען ער האָט זיך צוריקגעקעהרט אַהיים, האָט זיין האַנד לאַנג געשאַרט, זוכענדיג דאָס גלעקעל, און ווען ער האָט שוין געפונען איז ער געשטאַנען לאַנג און געטראַכט, וואָס ער דארף טהאָן מיט דעם הילצערנעם הענטעל.

— אַך, יא, איך דארף דאָך אָנקלינגען — האָט ער אַ לאַך גע-
טהאָן און האָט זיך צוזונגען: עפענט מיר! . . .

איינזאם האָט אַ קלונג געטהאָן דאָס גלעקעל, דאָס שלעפען זיך פון קאלאשען האָט זיך געלאָזען הערען און עס האָט אַ סקריפע גע-
טהאָן דעם ריגעל. זינגענדיג איז וואַלדימיר מיכאילאוויטש אַרייַ-
געגאנגען אין זיין צימער, איז לאַנג אַרומגעגאנגען ביז וואנען ער האָט זיך געמאַכט, אז ער דארף אָנצינדען דעם לאַמפּ; ער האָט זיך דערנאָך אויסגעטהאָן, אָבער האָט נאָך לאַנג געהאַלטען אין האַנד דעם אַראָבעצויגענעם שטיוועל און האָט אויף איהם געקוקט אַזוי, ווי דאָס וואָלט געווען דאָס שעהן מיידעל, וועלכע האָט היינט געזאָגט איהם אַזוי איינפאַך און האַרציג: יא, איך ליעב אייך. און ווען ער האָט זיך שוין אוועקגעלייגט האָט ער נאָך אַלץ געזעהען איהר פנים, ביז וואנען אין איין רייע מיט דעם פנים איז ניט ענטשטאַנען די שוואַרצע, גלאַנציגע מאָרדע פון'ם הונד, און מיט אַ שאַרפען וועה-
טאָג האָט אַ שטאַך געטהאָן אין האַרצען די פראַגע: און וואו איז וואַסיוק? איהם האָט אָנגעהויבען פלאגען דער געוויסען, וואָס ער האָט פאַרגעסען אויפ'ן קראַנקען הונד, אָבער ניט זעהר בעזאָג-
דערנס: עס האָט דאָך שוין געטראַפען ניט איין מאָל, אז וואַסיוק

איז קראנק געווען, און גאָרנישט. און מאָרגען וועט מען פון דעסט-וועגען דארפֿען אַ רופֿ טהאָן דעם טיהר-אַרצט. יעדענפאלס דארף מען ניט טראכטען וועגען הונד און וועגען אייגענער אונדאנקבאַרקייט — העלפֿען העלפֿט דאָס ניט און דעם גליק פארקלענערט דאָס.

אין דער פריה איז דעם הונד געוואָרען זעהר שלעכט. ער איז געווען געמאטערט פון ברעכען, און זייענדיג ערצויגען אין רעגעלען פון שטריינגער אנשטענדיגקייט, האָט ער זיך יעדען מאָל קוים אויפֿ-געהויבען פון געלעגער און ארויסגעהן אין דרויסען, שאַקלענדיג זיך, ווי אַ שיכור'ער. זיין קליינער, שוואַרצער קערפערל האָט געגלאנצט ווי תמיד, אָבער דער קאָפּ איז געווען קראפטלאָז געזונקען, און די גרוי געוואָרענע אויגען האָבען געקוקט טרויעריג און פערוואונדערט. צוערשט האָט וולאדימיר מיכאילאוויטש אליין מיט דער מוהמען צו-עפענט דעם הונד דאָס מויל מיט די געל געוואָרענע יאסלעס, און האָט אַריינגעגאָסען די מעריצין, אָבער דער הונד איז געוואָרען אזוי פער-מאטערט, האָט געהאַט אזוי פיעל יסורים, אז וולאדימיר מיכאילא-וויטשען איז געוואָרען שווער צו קוקען אויף איהם און ער האָט איהם איבערגעלאָזען אויף דער מוהמעס הענד, זי זאָל זיך זאָרגען פאר איהם. און ווען ער האָט פון יענער זייט וואנד דערהערט דעם הונד'ס שוואכעס קרעכצען, האָט ער פערמאַכט מיט די הענד די אויערן און האָט זיך אליין געוואונדערט ווי לייעב ער האָט דאָס ארעמע הינטעל.

אבענד איז ער אוועק פון הויז. ווען ער האָט פאר'ן אוועקגעהן אַריינגעקוקט אין קיך, איז די מוהמע געשטאַנען אויף די קניע און האָט געגלעט מיט איהר טרוקענער האַנד דעם הונד'ס הייסען זיידענעם קאָפּ. אויסציהענדיג די פיסלעך ווי שטעקלעך איז דער הונד געלעגען שווער אונבעוועגליך, און בלויז ווען מען האָט זיך אָנגעבויגען צום סאַמע שנקעל, האָט מען געקענט הערען די שטילע און אָפטע קרעכ-צען. זיינע אויגען, וועלכע זיינען שוין אין גאנצען גרוי געוואָרען, זיינען געווען אויסגעשטעלט אויף דעם אַריינגעקומענעם און ווען ער האָט פאָרויכטיג אַ פיהר געטהאָן מיט'ן האַנד איבער'ן שטערען, זיי-נען די קרעכצען געוואָרען העכער און יאמערנדער.

— וואָס, ברודער'ל, שלעכט ? נו, ווארט, וועסט געזונד ווערען, וועל איך קויפֿען לעבערקע.

— און וועסט ביי מיר מוזען עסען דאן זיפ — האָט שפּאַס האַפּט געסטראַשעט די מוחמע.

דער הונד האָט פערמאכט די אויגען, וואלדימיר מיכאילאוויטש אין אוועק אן ערמוטהיגטער פון'ס שפּאַס; ער איז שנעל אַרויס דרוי-סען און האָט גערונגען אן איזוואזטשיק, ווארים ער האָט מורא גע-האט, אז ער וועט פארשפּעטיגען דעם ראַנדעוואו מיט נאטאליא לאורענטיעווא.

אין דער דאָזיגער הערבסט-נאַכט איז די לופט געווען אזוי ריין און פריש, און אויפ'ן הימעל האָבען געגלינצערט אזוי פיעל שטערען. זיי זיינען געפאלען, איבערלאָזענדיג נאָך זיך א פייעריגען סלידא, אין האָבען אויפגעפלאמט, בעלייכטענדיג מיט א בלויע ליכטיגקייט דעם שעהנעם פרויען-פנים און זיי האָבען זיך אָבגעשפיגעלט אין די דונ-קעלע אויגען — ווי א ליכט-פליגעלע וואָלט ערשיינען אויפ'ן גרונד פון א שווארצען טיפען ברונען. שיינענדע, מיט ציטערנדע שטימען פון ליעבע האָבען זיי געמורמעלט וועגען דער פרייד פון לעבען. און די שמאכטענדע ליפען האָבען קלאנגלאָז געקוישט די דאָזיגע אוי-גען און די באַקען, פריש ווי די לופט פון דער נאַכט.

צופאָהרענדיג צום הויז, האָט וואלדימיר מיכאילאוויטש זיך דערמאהנט וועגען הונד און זיין ברוסט האָט אָנגעהויבען צו ניכעווען פון דונקעלען פאָרגעפיהל. ווען די מוחמע האָט געעפענט די טיהר, האָט ער א פרעג געטהאָן:

— נו, ווי איז וואסיוק?

— גע'פגנ'ט. אין א שטונדע אַרום ווי דו ביסט אוועק.

דעם גע'פגנ'טען הונד האָט מען שוין אַרויסגעוואָרפען און אוועק-וואָרפען ערגעץ און דאָס אונטערגעבעט איז שוין געווען אויסגעראמט. אָבער וואלדימיר מיכאילאוויטש האָט דעם טויטען גוף ניט געוואָלט זעהען. דאָס וואָלט פאר איהם געווען צו שווער. ווען ער האָט זיך געלייגט שלאָפען און אין דער פוסטער וואָהנונג זיינען פערשטומט גע-וואָרען אלע קלאנגען, האָט ער זיך צוואווייגט, קוים איינהאלטענדיג זיך. שטומערהייט האָבען זיך געקרימט זיינע ליפען און טרעהרען זיי-נען אָנגעלאָפען אונטער די געשלאָסענע ברעמען און האָבען זיך שנעל אַראָבגעקייקעלט אויף דער ברוסט. איהם איז געווען שענדליך, וואָס ער האָט געקוישט א פרויענצימער אין יענעם מאָמענט, ווען דאָ, אויף

די דילען, איז עלענדערהייט געשטאַרבען יענער, וועלכער איז גע-
ווען זיין פריינד. און ער האָט מורא געהאַט, וואָס וועט אַ טראַכט
טהאַן וועגען איהם, דעם ערענסטען מענשען, די מוהמע, ווען זי
וועט דערהערען אז ער וויינט נאָכ'ן הונד.

פון דעמאָלט אָן איז אַריבער אַ לאַנגע צייט. די בעריהמטהייט
איז אוועק פון וולאדימיר מיכאילאוויטש אויף אזוי פלוצלונג ווי זי איז
געקומען. ער האָט אָבגענאַרט די האַפנונגען, וועלכע מען האָט אויף
איהם געלייגט, און אלע זיינען געווען ביזן אויף איהם, פאר וואָס
די האַפנונגען האָבען זיך ניט פערווירקליכט און זיי האָבען אויסגע-
לאָזען זייער כעס אין ביטערע רעדען און קאלטען אָבלאכען. און דער-
נאָך, ווי דאָס דעקעל פון אן ארון, אזוי האָט זיך איבער איהם פער-
מאַכט די טויטע, שווערע פערגעסענהייט.

יענע פרויענציער האָט איהם אוועקגעוואָרפען : זי האָט זיך
אויף גערעכענט פאר אן אָבגענאַרטע פון איהם.

עס זיינען אריבער טשאַדנע, קאַפּ-שווינדלענדע נעכט און אָהן
רחמנות שטראַפענדע ווייסע טעג און אָפט, אָפטער פון פריהער,
פלעגען זיך הילכיק הערען אין דער פוסטער וואָהנונג די טריט פון דער
מוהמען, און ער איז געלעגען אויף זיין בעטעל, האָט געקוקט אין
דעם בעקאנטען פלעק אויפ'ן סופיט און האָט געמורמעלט :

— פריינד, איינציגער פריינד מיינער . . .

און קראַפטלאָז איז געפאלען די ציטערנדע האַנד אויף אַ פוסטען

פלאַין.

צווייטער טייל

COLLECTION OF WRITINGS

by

LEONID ANDREIEV

Translated into Yiddish by M. KATZ

Copyright 1912,

Hebrew Publishing Company, New York.

אינהארט פערצייכנים:

5	אן אריגינעלער מעניש
19	די פערטהידיגונג
32	שמאבס קאפיטאן קאבלוקאוו
47	יום טוב
64	מיונע כתבים
164	א מעשה וועגען סערגעי פעטראוויטש
208	שעתן איז דאס לעבען
213	די ערשטע שכירות
233	דער מלאך'ל

אן אַריגינעלער מענש

דאָס איז געווען אין אַ מינוט, ווען אלע זיינען אנשוויגען גע-
וואָרען. און צווישען דער בראַזשגערײ פון מעסער, גאַפּעל און טעלער
און דעם דונקלן שמועס צווישען די געסט אַרום די ווייטערע טישען,
מיט דעם סקרײַפּען פון די דילען אונטער די האַסטיגע פיס פון די לאַ-
קעיען, האָט עמיצענס אַ שטילער ווייכער קול אַ זאָג געטהאָן :

— און איך ליעב נענערטעס !

אָנטאָן איוואַנאוויטש האָט זיך פּערהוסט פון'ם בראַנפּען, וואָס
ער האָט געשלאָנגען. דער לאַקעי, וועלכער האָט אויפגעראַמט דאָס
געשיר, האָט אַ קוק געטהאָן נייגעריג פון אונטער'ן שטערען. אלע האָ-
בען מיט איבערראַשונג אַ קעהר געטהאָן זיך צו דעם שפּרעכענדען און
האַבען דאָ ערשט דערזעהען דאָס קליין פנים'על מיט רויטע וואַנציק-
לעך, די ברעגען פון וועלכע זיינען געווען אָנגעווייט אין שנאַפּס און
באַרשטש, מיט די פאַרבלאָזע קליינע אויגלעך און גלאַט פאַרקעמטען
קעפּעל פון סעמיאן וואַסיליעוויטש קאַטיעלניקאו.

שוין פינף יאָהר ווי זיי דינען צוזאַמען מיט קאַטעלניקאווען,
יעדען טאָג האָבען זיי זיך מיט איהם געגריסט און וועגען וואָס ניט
איז געשמועסט ; יעדען צוואַנציגטען פון מאָנאַט נאָך דער ערהאַל-
טונג פון שכירות האָבען זיי צוזאַמען מיט איהם געגעסען מיטאָג אין
רעסטאָראַן, ווי היינט, און צום ערשטען מאל האָבען זיי דאָס איהם
היינט דערזעהען — האָבען איהם דערזעהען און זיינען איבערראַשט
געוואָרען. עס האָט זיך אַרויסגעוויזען, אַז סעמיאן וואַסיליעוויטש
איז זאָגאַר גאָר ניט קיין מיאוס'ער, אויב מען זאָל ניט רעכענען זיי-
נע וואַנציקלעך און זומערשפּריינקלעך, וועלכע זיינען עהנליך צו בלאָד-
טיגע שפּריצען פון אַ גומיבעצויגענעם ראַד, אַז ער קליידט זיך
שעהן און אַז זיין הויכער, ווייסער קראַגען איז דער ריינסטער, אָב-
וואָהל אַ פאַפּיערענער.

אנטאָן איזאנאוויטש, דער ביוראזשע, האָט זיך אויסגעהוסט, און זייענדיג נאָך רויט פון אנשטריינגונג, האָט ער אויפּמערקזאם און נייד געריג בעקוקט מיט אַ פּאָפּאַר אויסגעשטעלטע אויגען סעמיאן וואסיר לעוויטשען, וועלכער איז געבליבען אין פערלעגענהייט און האָט מיט אַ בעזונדער אנדרייטונג אַ פרעג געטהאָן :

— האָט איהר, סעמיאן הממ . . . ווי הייסט איהר ?
— סעמיאן וואסיליעוויטש — האָט איהם דערמאָהנט קאטעלניד קאוו און האָט אַרויסגערעדט דייטליך ניט „וואסיליטש“ נור פול און קלאהר „וואסיליעוויטש“. און דאָס איז אויך אלעמען געפעלען געוואָרען אלס אן אויסדרוק פון אַ געפיהל פון זעלבסט־רעספעקט און זעלבסט־ווירדע.

— ליעבט איהר, הייסט עס, סעמיאן וואסיליעוויטש. נע-
גערטעס ?

— יא, איך ליעב זעהר נעגערטעס.

און ניט קוקענדיג דערויף וואָס זיין שטימע איז געווען אַ שטיר-לינקע און עפעס אזוי ווי צוקנייטשט, פון דעסטוועגען האָט זי געקלונד-גען אנגענעהם. אנטאָן איזאנאוויטש האָט פערביסען די אונטערשטע ליפ, אזוי אז די גרויע וואָנצעס זיינען אַריינגעקראַכען אין סאמע שפיץ פון'ס רויטען נאָז, האָט געוואָרפען אַ בליק אויף אלע בעאמטע מיט זיינע רונד־געוואָרענע אויגען און האָט נאָך דער נויטהווענדיגער פויזע זיך צולאכט וואזשנע און זאפטיג :

— כאַכאַכאַ ! ער ליעבט נעגערטעס — כאַכאַכאַ !

און אלע האָבען זיך מונטער צולאכט און אפילו דער טרויעריגער, דיקער פאלזיקאוו, וועלכער האָט בכלל ניט געקענט לאכען, האָט זיך אויך צוהירזשעט : גהינגהינגהי ! . . .

סעמיאן וואסיליעוויטש האָט אויך געלאכט מיט זיין שטילען און דראכנעם געלעכטער, ווי טרוקענע ארבעס, איז רויט געוואָרען פון הנאה, האָט אָבער אין דערזעלכער צייט געציטערט : עס זאָל עפעס דערפון ניט אַרויסקומען קיין אונאנגענעהמליכקייט.

— מיינט איהר דאָס ערענסט ? — האָט אַ פרעג געטהאָן אנטאָן איזאנאוויטש, נאָך דעם ווי ער האָט זיך אָנגעלאכט.

— גאנץ ערענסט ! עפעס איז אין זיי אין די שוואַרצע פרויען, פאָראן פלאַמיגעס, עקזאָטישעס.

— עקזאטישעס ?

און ווידער האָבען אלע אויסגעשטאָסען אַ געלעכטער, נור לאַ-
כענדיג האָבען זיי זיך בעדיינקט, אז סעמיאן וואסיליעוויטש איז זאָ-
גאר אַ געבילדעטער און קלוגער מענש, ווען ער ווייס אזא זעלטענעם
וואָרט „עקזאטיש“. דערנאָך האָבען זיי אָנגעהויבען היציג אַרגומענ-
טירען, אז מען קען ניט לייעבען קיין נעגערטעס: זיי זיינען שוואַרץ,
מיט אַ פעטען גלאַנץ, ביי זיי זיינען גראַבע ליפען און פון זיי פיהלט
זיך אַ פאַסקודנער ריח.

— און איך האָב זיי לייעב — האָט מיט בעשיידענהייט געשפּאַרט
זיך סעמיאן וואסיליעוויטש.

— ווי איינער וויל — האָט געזאָגט ענטשיידענע אַנטאָן אייוואַ-
נאָוויטש — און איך וועל זיך בעסער פערלייעבען אין אַ ציג אַלס אין
אזא שוואַרצובע.

אָבער אלעמען איז געוואָרען אנגענעהם, וואָס צווישען זיי,
אַלס זייערער און אייגענער חבר, געפינט זיך אזא אַריגינעלער מענש,
וואָס האָט לייעב נעגערטעס און גאַנץ ערענסט זאָגאר. און דאָרום
האָט מען בעשטעלט נאָך אַ האַלב דוצענר ביער, און אויף די אַנדערע
טישען, וואו עס זיינען ניט געווען קיין אַריגינעלע מענשען, האָבען
זיי אָנגעהויבען קוקען מיט אַ מין פעראַכטונג.

און עס האָט זיך אָנגעהויבען צווישען אלעמען אַ געשפרעך, גאָר
העכער און פרייער פון פריהער, און סעמיאן וואסיליעוויטש האָט
שוין אויפגעהערט אליין אָנצורייבען אַ שוועבעלע צו פעררויכערען זיין
פאפיראס און האָט געוואַרט ביז וואנען דער לאַקעי וועט איהם דער-
לאַנגען פייער. ווען דאָס ביער איז געווען אויסגעטרונקען און מען
האָט בעשטעלט נאָך, האָט דער דיקער פאלזיקאוו בייזלעך אַ קוק
געטהאָן אויף סעמיאן וואסיליעוויטש און האָט מיט פאָרוואָרף אַ זאָג
געטהאָן:

— פאר וואָס זאָגען מיר איינער דעם צווייטען אַלין „איהר“,
סעמיאן וואסיליעוויטש ? מיר זיצען, דוכט זיך, און פראצעווען
אין איין קאַנצלאַריע ביידע. אז איהר זייט שוין אזא אַנשטענדיגער
מענש, לאָמיר טאקע אויסטרינקען ברודערשאפט.

— זעהר גערן ! פון מיינטוועגען, מיט פערגעניגען — האָט
צוגעשטימט סעמיאן וואסיליעוויטש. ער האָט אי געשיינט פון שמחה

וואָס מען האָט איהם ענדליך דערזעהען און אָבגעשעצט לויט זיין ווערט, אי ער האָט עפעס מורא געהאט, אז מען זאָל איהם נישט אָנ-ברעכען די ביינער, און ער האָט פאר יעדען פאל געהאלטען מיט דער האַנד פארשטעלט די ברוסט, אז ער זאָל קענען בעשיצען זיך ווען עס וועט נויטהיג זיין, בעשיצען, מען זאָל נישט קענען צוקומען נאָך הענט און מאַכען אַ תל פון זיין פנים און פון זיינע גלאט־פּעדקאמטע האַר. נאָך פאלזיקאווען האָט ער אויסגעטרונקען אויף ברודערשאפט מיט טראיאצקין און נאוואסילאוו און מיט די איבריגע, און האָט זיך אזוי שטארק געקושט, אז די ליפּען זיינען ביי איהם געשוואַלען געוואָרען. אַנטאָן אינאנאוויטש האָט מיט איהם קיין ברודערשאפט נישט געטרונקען, ער האָט איהם אָבער העפליך ערקלעהרט :

— ווען איהר וועט זיין אַמאָל אין אונזער געגענד, קומט אַריין, ביטטע. איהר לייעבט אפילו נעגערטעס, אָבער איך האָב טעכטער און זיי וועט זיין אינטערעסאַנט אַ קוק צו טהאָן אויף איך. מיינט איהר דאָס טאַקע ערנסט ?

סעמיאן וואסיליעוויטש האָט זיך פערנייגט און אָבגוואָהל ער האָט זיך אַביסעל געוויגט פון צופיעל ביער, נור אלע האָבען בעמערקט, אז אַ חוץ אלעמען האָט ער אויך שעהנע מאניערען. ווען אַנטאָן איז וואנאוויטש איז אַוועק האָט מען נאָך געטרונקען, און דערנאָך איז די גאַנצע קאָמפּאַניע מיט תקיפות אַוועק איבער נעווסקי פּראָספעקט און האָבען קיינעם נישט אָבגעטראָטען דעם וועג, האָבען נאָך געצוואונגן גען אנדערע אָבצוטערעטען דעם וועג פאר זיי. סעמיאן וואסיליעוויטש איז געגאַנגען אין מיטען געארעמט מיט טראיאצקי און מיט דעם טרויער־ריגען פאלזיקאווא און האָט געגעבען צו פערשטעהן :

— ניין, ברודער קאָסטיא, דו פערשטעהסט דאָס נישט ; אין נעגערטעס איז פאַראַן עפעס בעזאָנדערעס, עפעס עקזאָטישעס. — איך וויל גאָרניט פארשטעהן ; שוואַרץ איז שוואַרץ און וויי-טער נישט.

— ניין, ברודער קאָסטיא, דערויף דאַרף מען האָבען אַ גע-שמאַק. נעגערטעס, דאָס זיינען ברודערקע . . .

ביז דעם דאָזיגען טאָג האָט סעמיאן וואסיליעוויטש קיין מאָל נישט אַ טראַכט געטהאָן וועגען נעגערטעס און האָט נישט געוואוסט, וואָס

מעהר צו זאָגען וועגען זיי און האָט געהאַלטען דאָרום אין איין טענה'ן :
 „זיי זיינען, ברודער'ל, פייעריגע“.

— נו, וואָס האַמפּערסט דו זיך, קאסטיא ? — האָט ביין אַ
 זאָג געטהאָן טראָאיצקי, פארטשעפענדיג זיך און שליאָפּענדיג אין
 בלאָטע מיט זיין גרויסען, פערביטענעם קאלאָש — אַ מערקווירדיגער
 עקשן ביסט דו, וואָס דיר געפּעלט אַלץ ניט. אַז ער לייעבט מסתמא
 ווייס ער דאָך פאר וואָס. הער זיי ניט, די פתאים, לייעב סעמיאשקא,
 לייעב זיי, די נעגערטעס. דו ביסט ביי אונז אַ בריה אַ יונג, אָט וועד
 לען מיר גלייך אַ נעהם טהאָן זיך און מאַכען אַ סקאַנדאַל, ווי דו זעהסט
 מיך לעבען, און צום טייפּעל !

— שוואַרץ איז שוואַרץ און ווייטער גאָרנישט — האָט בייזלעך-
 טרויעריג געהאַמפּערט זיך פאַלזיקאוו.

— ניין, קאסטיא, דו פארשטעהסט עס ניט — האָט איהם מיט
 ווייכקייט געגעבען צו פערשטעהן סעמיאן וואסיליעוויטש. און אזוי
 זיינען זיי געגאנגען וויגענדיג זיך פון בעזויפענהייט, לאַכענדיג, האַמ-
 פערענדיג, שטויסענדיג זיך און זעהר צופריעדענע.

אין אַ צייט פון אַ וואָך האָט שוין דער גאַנצער דעפארטמענט גע-
 וואוסט, אַז דער בעזאַמטער קאטעלניקאוו האָט זעהר לייעב געגערטעס;
 און אין אַ מאָנאַט אַרום האָבען שוין וועגען דעם געוואוסט די שוויי-
 צארען פון אַלע בענאַכבאַרטע הייזער, אַלע וואָס קומען אין דעפארט-
 מענט מיט בקשות און דער גארדאוואי, וואָס שטעהט ביים ווינקעל
 פון גאס. סעמיאן וואסיליעוויטש'ען פלעגען געהן אָנקוקען די מייד-
 לעך, וואס ארבייטען אין דעפארטמענט אויף די רעמינגטאנישע שרייב-
 מאַשינען, און ער איז זיך געזעסען שטיל און בעשיידען און האָט
 אַלץ ניט געוואוסט צו וועט מען איהם לויבען אָדער מען וועט איהם
 אָנברעכען די ביינער. ער האָט שוין איין מאָל בעזוכט אַנטאָן אי-
 וואנאוויטש, האָט דאָרט געטרונקען טהעע מיט קארשען-איינגעמאַכטס
 אויף אַ נייער קאמטשאטסקער טישדעקע און האָט ערקלעהרט, אַז
 נעגערטעס האָבען אין זיך עפּעס עקזאַטישעס. די פרייליינס זיינען
 געווען שעהמעוודיג און האָבען זיך געפיהלט אין פערלעגענהייט, און
 דעם ווירטהם טאָכטער, נאַסטענקא, וועלכע האָט שוין זיך אָנגעלע-
 זען ראָמאַנען, האָט געזשמורעט איהרע קורצזיכטיגע אויגען, האָט
 פערריכט די גרייזלעך אויפ'ן שטערן און האָט אַלץ געפרעגט :

— אָבער פאַר וואָס ?

און אלעמען איז געווען זעהר אנגענעהם, און ווען דער אינטער-
רעסאנטער גאסט איז אוועק, האָט מען וועגען איהם גערעדט מיט
גרויס מיטגעפיהל און נאסטענקא האָט איהם אָנגערופען א קרבן פון
פערניכטענדער ליידענשאפט. סעמיאן וואסיליעוויטש'ען איז נאסטענ-
קא זעהר געפעלען געוואָרען, אָבער אזוי ווי ער האָט ליעב געהאט
בלויז נעגערטעס, האָט ער זיך ניט געקענט ענטשליסען ארויסצו-
ווייזען דאָס, און ער האָט זיך דארום פערהאַלטען בלויז העפליך,
אָבער קאַלט און ניט צוגענגליך. דעם גאַנצען וועג האָט ער געטראכט
וועגען נעגערטעס, ווי שווארץ זיי זיינען, ווי גלאנציג זיי זיינען און
אבשטויסענד ; און פארשטעלענדיג זיך, אז ער קושט איינע פון זיי,
האָט איהם אָנגעהויבען צו קעהרען ברעכען, האָט זיך געוועלט צו-
וויינען און שרייבען דער מאמען אין דער פראָווינץ אז זי זאָל קומען
צופאָהרען. אָבער איבער נאכט האָט ער איבערוועלטונג דעם אַנ-
פאל פון קליינגייסטיגקייט, און ווען ער איז אין דער-פריה ערשיי-
נען אין קאנצלעאריע האָט מען פון זיין גאַנצער פיגור, פון דעם רוי-
טען האַלזטוך, פון דעם געהיימניספולען אויסדרוק אויף זיין פנים,
געקענט זעהען, אז דער דאָזיגער מענש האָט זעהר ליעב נעגערטעס.
באַלד נאָך דעם האָט אַנטאָן איוואנאָוויטש, וועלכער האָט גענו-
מען אַנטהייל אין זיין שיקזאַל, בעקאנט געמאַכט איהם מיט א טהעאַ-
טערירעפאָרטער, און דער רעפאָרטער האָט איהם פריי אריינגעפיהרט
אין א קאפּע-שאַנטאן און איהם פאָרגעשטעלט דעם דירעקטאָר,
מאסיא זשאק דיוקלאָ.

— דיעזער הער — האָט ערקלעהרט דער רעפאָרטער, ארויס-
רוקענדיג פאָראויס דעם בעשיידענעם סעמיאן וואסיליעוויטשען —
דיעזער הער האָט זעהר ליעב נעגערטעס, קיינעם אויסער נעגערטעס.
א זעלטען אָריגינעלער מענש ! איהר זייט גוט צו איהם, זשאק אי-
וואנאָוויטש, ווארום אויב מען זאָל אַזעלכע מענשען ניט בעפריינדען,
וועמען זשע דען זאָל מען ? דאָס איז אן עפענטליכע אנגעלעגענהייט,
זשאק איוואנאָוויטש.

דער רעפאָרטער האָט א פאטש געטהאָן מיט בעזונדער פריינד-
ליכקייט זשאק איוואנאָוויטש'ען איבער דער ענגער, אָנגעצויגענער
פלייצע, און דער פראנצויזישער דירעקטאָר מיט העלדישע שווארצע

וואָנצעס, האָט אַ קאָטשע געטהאָן די אויגען צום הימעל, ווי ער וואָלט דאָרט וואָס זוכען און האָט ענטשלאָסען אַ זאָג געטהאָן :

— נעגערטעס ? דאָס איז גרויסאַרטיג. ביי מיר זיינען איצט פאראן דריי פראכטפולע נעגערטעס.

סעמיאן וואסיליעוויטש איז אביסעל בלייבלעך געוואָרען, אָבער מאסיא זשאק, וועלכער האָט זעהר געליעבט זיין אנשטאלט, האָט קיין זאך נישט בעמערקט. און דער רעפארטער האָט אַ בעט גע- טהאָן :

— איהר דארפט איהם געבען אן אומזיסטען בילעט, זשאק איי- וואנאוויטש, פיר אַ גאנצען סעזאָן.

פון דעם דאָזיגען אבענד אן האָט סעמיאן וואסיליעוויטש אָנגע- הויבען צו פריינדלעך זיך צו דער נעגערטע, מיסס קאָראַיטאָ, ביי וועלכער די ווייסלעך פון די אויגען זיינען געווען ווי טיעפע טעלער- לעך און דער שוואַרץ-אַפּעל ווי אַ פּאָאָר פלוימען, און ווען זי האָט לאַנגזאַם אַ קעהר געטהאָן דיעזע גאנצע מאַשינעריע, מאַכענדיג איהם חן'לעך, זיינען ביי איהם די פיס קאלט געוואָרען און ער האָט זיך שנעל פערנייגט, גלענצענדיג אונטער די עלעקטריזטעט מיט זיין גלאַט-פערקאמטען קאָפּ, און האָט מיט האַרץ-וועג געדריינקט וועגען זיין אָרעמער מוטער, וועלכע וואָהנט אין דער פראָווינץ. מיסס קאָ- ראַיטאָ האָט קיין רוסיש נישט פערשטאַנען, קיין איין וואָרט נישט ; אָבער צום גליק האָבען זיך שוין געפונען פיעלע פרייוויליגע איבערזע- צער, וועלכע האָבען גענומען נאָהענט צום האַרצען די אַנגעלענענהיי- טען פון דאָס יונגע פּאָאָרעל און האָבען איבערגעגעבען איהם פינקטליך די בעגייסטערטע מיינונג, וועלכע וועגען איהם האָט די ענטציקטע שוואַרצע פרייליין :

— זי זאָגט, אז זי האָט נאָך קיין מאָל נישט געזעהען אזאַ ליע- בענסווירדיגען, שעהנעם דזשענטעלמען. ריכטיג ?

מיס קאָראַיטא האָט נאָכאנאנד געשאַקעלט מיט'ן שוואַרצען קאָפּ, האָט אויסגעשטעלט די צייהן, וועלכע זיינען געווען ברייט ווי די קלאַ- ווישען פון אַ פארטפיאנא און האָט בעוועגט איהרע טעלערלעך אין אַלע זייטען. און סעמיאן וואסיליעוויטש האָט אויך אזוי אונטע- וואוסטערהייט געשאַקעלט זיין קאָפּ און האָט געמורמעלט :

— זאָגט איהר, זייט אזוי גוט, אז נעגערטעס האָבען אין זיך עפעס עקזאָטישעס.

און אלע זיינען געווען זעהר צופרידען. ווען סעמיאן וואסיר ליעוויטש האָט דאָס ערשטע מאָל אַ קויט געטהאָן די נעגערטע אין האַנד האָבען זיך אלע צונויפגעקליבען קוקען, אלע ארטיסטען און פיעלע פון די צושויער, און איין קופעץ, באַנדאן קארנעיעוויטש סעליר ווערסטאוו איז דערפון געווען אזוי געריהרט, אז טרעהרען זיינען איהם אָנגעלאָפּען אין די אויגען פון האַרציגקייט און פון פאטריאָטישע גע- פיהלען.

דערנאָך האָט מען געטרונקען שאַמפאניער און צוויי טעג נאָכאַנאַנד נאָך דעם האָט סעמיאן וואסיליעוויטש געליטען פון האַרץ-קלאַפעניש. ער האָט זיך ניט געוויזען אין קאנצעלאריע און האָט עטליכע מאָל אָנגעהויבען שרייבען דער מאַמען אַ בריעף : ליעבע מאמינקע" — אָבער פון שוואַכקייט האָט ער דעם בריעף ניט געקענט ענדיגען. און ווען ער איז ענדליך ערשינען אין קאנצעלאריע, האָט מען איהם איינגע- לאדען אין קאבינעט פון „זיין עקסעלענץ“.

סעמיאן וואסיליעוויטש האָט צוגעלענט מיט אַ בערשטעל די האָפּר, וועלכע זיינען צוקודעלט געוואָרען אין דער צייט פון זיין קראַנקהייט, האָט צורעכט געמאַכט די דונקעלע שפיצלעך פון זיינע וואַנציקעס, כדי ער זאָל קענען דייטליכער ריידען און איז אַריינגעגאנגען צו זיין עקסע- לענץ אין קאבינעט אַ פערשטאָרבענער פון אימה.

— הערט, איז דאָס אמת, וואָס מען האָט מיר דערצעהלט וועגען אייך, אז איהר . . . זיין עקסעלענץ האָט זיך צושטאַמעלט — איז דאָס אמת, אז איהר ליעבט נעגערטעס ?
— ריכטיג, אייער עקסעלענץ.

דער גענעראַל האָט אויסגעשטעלט זיין בליק אויף סעמיאן וואס- סיליעוויטש'עם שייטעל פון קאָפּ, האָט דערזעהען ווי אין סאַמע מיטען פון די גלאַט פערקאמטע האָפּר שטעהען דיבאַם אַ פּאָפּר הערלעך און ציטערען, און ער האָט אַביסעל אַ פּערוואַנדעטער אָבער זעהר מילד אַ פּרעג געטהאָן :

— ע, אָבער פאַר וואָס האָט איהר זיי ליעב ?

— איך ווייס ניט, עקסעלענץ — האָט ער געענטפּערט, ווארום ער האָט פּערלאָהרען זיין גאַנצע העלדישקייט.

— דאָס הייסט ווי איז דאָס איהר ווייסט ניט, ווי ווייסט איהר דאָס ניט? ווער דען קען עס וויסען? זייט ניט אַראָבעפאלען, מיין ליעבער, זשענירט זיך ניט. איך ליעב אז מיינע אונטערגעאָרדענטע זאָלען ווייזען אַמאָל זעלבסטשטענדיגקייט און אין אַלגעמיין זעלבסט-טהעטיגקייט, אויב זיי איבערטערעטען ניט, נאטירליך, געוויסע גע-זעצליכע גרעניצען. זאָגט מיר דאָך אָפּען, ווי איהר וואָלט דאָס זאָגען אייער אייגענעם טאטען: פאר וואָס זשע ליעבט איהר נע-גערטעס?

— זיי האָבען אין זיך עפעס עקזאָטישעס, עקסעלענץ. דעם זעלבען טאָג אין אבענד, ווען דער גענעראל איז געוועסען אין דעם ענגלישען קלוב און געשפּיעלט ווייסט, האָט זיין עקסעלענץ אויסטיילענדיג די קארטען, געמאכט די בעמערקונג:

— און ביי מיר אין קאנצעלאריע איז דאָ אַ טשינאָוויניק, וועלכער האָט שרעקליך ליעב געגערטעס. אַ געוועהנליכער שרייבער, שטעלט זיך פאַר.

און די אנדערע דריי גענעראלען האָבען זיך מתקנא געווען. יע-דערער פון זיי האָט אין זיין דעפארטמענט געהאט פיעל בעאמטע; אָבער דאָס זיינען געווען גאנץ געוועהנליכע טשינאָוויניקעס, אָהן שום אַריגינאליטעט, מענשען אָהן יעדען קאליר, וועגען וועלכע עס איז קיין זאך ניט געווען וואָס צו דערזעהלען. דער גאליגער אנאטאלי פעטראוויטש האָט לאנג געדיינקט, האָט פערלאָהרען יענעם קאָן און ווען עס האָט זיך אָנגעהויבען אַ נייער קאָן, האָט ער אַ זאָג גע-טהאָן:

— און ביי מיר אין קאנצעלאריע דינט אַן עקזעקוטאָר איז איין העלפט באָרד ביי איהם שוואַרץ און די אנדער העלפט רויט. אָבער אַלע האָבען פערשטאַנען, אז דער זיעג איז געווען אויף דער זייט פון „זיין עקסעלענץ“, ווארום דער עקזעקוטאָר איז דאָך ניט שולדיג וואָס ביי איהם איז אזא באָרד, דאָס איז דאָך אָהן זיין ווילען ביי איהם אויסגעוואקסען אזא, און ער איז זיכער אַליין ניט גערן דערפון, וואָס אַ העלפט באָרד איז ביי איהם רויט און אַ העלפט שוואַרץ; אָבער יענער טשינאָוויניק האָט דאָך ליעב געגערטעס זעלבסט-שטענדיג, לויט זיין אייגענעם ווילען, און אזא ליידענשאפט איז אַ זיכערער בעווייז אז ער איז אַ מענש מיט אַן אַריגינעלען געשמאַק.

און „זיין עקסעלענץ“ האָט גאָר אזוי ווי ער וואָלט קיין זאך ניט בע-
מערקט, נאָך צוגעלייגט :

— ער בעהויפטעט, אז נענערטעס האָבען אין זיך עפעס עקזא-
טישעס.

אין די קרייזען פון די טשינאָוויקעס און אין דער הויפט־שטאָדט
אין אַלגעמיין איז געוואָרען פאָפּולער דער פאל, אז אין צווייטען דע-
פארטמענט געפינט זיך אן אַריגינעלער טשינאָוויק און, ווי עס איז
אימער דער פאל, האָט עס אַרויסגעבראכט פיעלע אונגעלונגענע און אונ-
גליקליכע נאכאחמער. איין אלטער שרייבער, וועלכער האָט געהאט
א גרויסע פאמיליע און האָט שוין געדינט אין אכטען דעפארטמענט
28 יאָהר, האָט אין איין טאָג ערקלעהרט, אז ער קען בילען ווי א
הונד, און ווען עס האָט זיך אויפגעהויבען א געלעכטער און די גאנצע
קאנצלעאריע האָט אָנגעהויבען בילען, כריוקען, הירזשען און מיאוקען
האָט ער זיך דאָס אזוי גענומען צום האַרצען, אז ער האָט זיך פער-
שיכור'ט אויף צוויי וואָכען נאָכאנאנד און האָט אפילו פארגעסען צו
רעפּאָרטען, אז ער איז קראנק, ווי ער פלעגט דאָס געווענהליך טהאָן
אין אזא פאל די גאנצע 28 יאָהר פון זיין דינסט. אן אנדער בעאמ-
טער, א יונגיקער האָט זיך פארשטעלט אז ער איז פערליעבט אין
דער פרוי פון'ם כינעזישען געזאנדטען, און אויף א געוויסער צייט
האָט ער אויף זיך געצויגען אַלעמענס אויפמערקזאמקייט און זאָגאר
מיטגעפיהל. אָבער געניטע בליקען האָבען באלד דערקענט, אז דאָס
איז א געפעלשעוועטע, פארשטעלטע אַריגינאליטעט און ניט קיין
ווירקליכע, און דער יונגיקער טשינאָוויק איז שענדליך געבליבען
אונבעמערקט ווי פריהער. עס זיינען געווען נאָך אנדערע פערזוכען
צו זיין אַריגינעל און אין אַלגעמיין איז יענעם יאָהר צווישען די טשי-
נאָוויקעס געווען צו בעמערקען א בעזונדער מונטערקייט און לעבע-
דיגקייט ; די לאנג פערשטיקטע ביינקשאפט צו זיין אַריגינעל האָט
מיט א בעזונדער קראפט אָנגעכאפט די בעאמטען־יוגענד און האָט אין
אייניגע פעלע געפיהרט צו טראגישע פאָלגען : איין קאנצלעאריסט,
א זון פון אנשטענדיגע עלטערן, וועלכער האָט ניט געקענט צוטראכ-
טען עפעס אַריגינעלעס, האָט זיך אויסגעפיינט דערמיט וואָס ער האָט
גראָב אָנגעזידעלט זיין נאטשאַלסטוואָ און מען האָט איהם אַרויסגע-
יאָגט פון זיין אַמט. און אפילו געגען סעמיאן וואסיליעוויטש'ען

אליין האָבען זיך געוויזען שונאים, וועלכע האָבען אַזען בעהויפטעט, אז ער האָט קיין בעגריף ניט פון נעגערטעס, אָבער אזוי ווי אן ענטפער אויף די רייד פון אַזעלכע שונאים איז אין איין צייטונג ערשיענען אן אינטערוויו, אין וועלכען סעמיאן וואסיליעוויטש האָט עפענטליך ערקלעהרט, מיט דער ערלויבניס פון זיין נאָטשאלסטווא, אז ער לייעבט ווירקליך נעגערטעס, ווייל זיי האָבען אין זיך עפעס עקזאָטרישעס און סעמיאן וואסיליעוויטש'עס שטערן האָט ווידער אָנגעהויבען צו שיינען מיט אן אונפערלאָשענער ליכטיגקייט.

איצט איז ער שוין געווען דער סאמע געווינשטער גאסט אויף די אבענדען ביי אנטאן איזאנאָוויטש'ען, און נאסטענקא האָט שוין ניט איין מאל פערגאַסען ביטערע טרעהרען, ווארום איהר האָט וועה געטהאָן דאָס האַרץ פאר זיין אומקומענדער יונגקייט. און ער אליין איז שטאַלץ געזעסען ביים סאמע מיטען טיש און פיהלענדיג אויף זיך פון אלע זייטען אויסגעשטעלטע אויגען, האָט ער אנגעצויגען אויף זיך עפעס אַ מעלאַנכאָלישען און דערביי עפעס אויף עקזאָטישען פנים. און אלע געסט האָבען געפיהלט אָנגענעהם, און ניט נור אנטאן איז וואנאָוויטש אליין, נור אפילו די אלטע באָבע, וועלכע איז געשטאַנען אין קיך און געוואשען די געשיר, האָט געפיהלט עפעס בעזונדער אנגענעהם, וואָס זייער הויז בעזוכט אָפט אזא אַריגינעלער מענש. סעמיאן וואסיליעוויטש גופא האָט זיך אומגעקעהרט אַהיים און האָט געווינט איינגראָבענדיג דעם פנים אין קישען, ווארום ער האָט זעהר שטאַרק געליעבט נאסטענקא און האָט פון גאַנצען האַרצען ניט געקענט געדאכטען די שוואַרצע מיסס קאַראַיטאַ.

פאַר פסח האָט זיך פערשפרייט דער קלאַנג, אז סעמיאן וואסיליעוויטש געהט חתונה האָבען מיט דער נעגערטע, מיסס קאַראַיטאַ, וועלכע וועט צוליעב דעם אָנגעהמען דעם פראוואסלאָוונעם גלויבען און זיך אַבזאָגען פון איהר פּלאַץ ביי מאסיא זשאק דעקלא, און אלס אונטערפיהרער וועט זיין ביי זיי ניט קיין קלענערע פערזאָן אלס "זיין עקסעלענץ" אליין. אלע מיט-בעאַמטע און די שווייצארען האָבען גראטולירט סעמיאן וואסיליעוויטש, און ער האָט זיך פערנייגט, אָבזאָהל ניט אזוי נידעריג ווי פריהער, אָבער דערפאַר מעהר גאלאנט און זיין גלאַט-פערקאַמט קעפּעל האָט געגלאַנצט אין די שטראַהלען פון דער פריהלינגס-זון. דער לעצטער אבענד פאר דער חתונה איז

געווען פערשטאלטעט ביי אנטאן איזאנאָוויטש, און סעמיאן ווא-
סיליעוויטש איז אויף דעם אבענד געווען אן אבסאָלוטער העלד. בלויז
נאסטענקא איז יעדע האלבע שטונדע אוועקגעלאָפֿען אין איהר צימער
אויסצואוויינען זיך, און האָט זיך דערנאָך אזוי געפודערט, אז עס
האָט זיך פון איהר פנים געשאַטען די פודער, ווי מעהל פון מיהל-
שטיינער, און איהרע צוויי שכנים, וועלכע זיינען געווען אָנגעטהאָן
אין שוואַרצע רעק, זיינען אזש ווייס געוואָרען פון דער פודער, וואָס
האָט זיך פון איהר געשאַטען אָהן אויפהער.

ביים אבענד-מאהלצייט האָבען אלע גראטולירט סעמיאן וואסי-
ליעוויטש'ען און אנטאן איזאנאָוויטש האָט זיך דערביי אזוי צולאָזען,
אז ער האָט א זאָג געטהאָן :

— איין זאך איז אינטערעסאנט, ברודער'ל, פון וועלכער פארב
וועלען דיינע קינדער זיין ?

— אין שטרייפן — האָט טרויעריג בעמערקט דערויף פאל-
זיקאוו.

— ווי איז דאָס מעגליך אין שטרייפן ? — זיינען איבערראשט
געוואָרען די געסט.

— אזוי : איין שטרייף א גויסער, איין שטרייף א שוואַרצער ;
איין שטרייף א וויסער און איין שטרייף א שוואַרצער — האָט ניט
אויפגעהערט צו ערקלעהרען מיט דערוועלכער טרויעריגקייט פאלזיקאוו,
וועלכער האָט פון גאנצען האַרצען רחמנות געהאט אויף זיין אַלטען
פריינד.

— דאָס קען ניט זיין ! — איז עמפעהרט געוואָרען סעמיאן ווא-
סיליעוויטש א בלייכער.

און נאסטענקא האָט זיך דאָ שוין ניט געקענט צוריקהאלטען,
האָט זיך אָנגעצונדען און אנטלאָפֿען פון טיש, איבער וואָס עס איז
ארויסגעקומען אן אַלגעמיינער אונאַרדנונג.

צוויי יאָהר איז סעמיאן וואסיליעוויטש געווען דער גליקליכס-
טער מענש, און אלע האָבען זיך געפרעהט קוקענדיג אויף איהם און
בעדיינקענדיג זיין אונגעוועהנליכען מזל. איין מאָל איז ער זאָגאר
געווען אויפגענומען אַלס גאסט פון זיין עקסעלענץ'ס פרוי אליין. און
ווען ביי איהם איז געבאָרען געוואָרען א קינד האָט ער בעקומען אן
עקסטרא בעלאָהנונג אויסער זיינע שכירות. באַלד נאָך דעם האָט ער

גאָר ניט לויט דער רייהע בעקומען די שטעלע פון אסיסטענט פון דעם פערוואלטער פון פערטען טיש פון דער קאנצעלאריע. און דאָס קינד וואָס איז ביי איהם געבאָרען געוואָרען איז גאָר ניט געווען אין שטרייפן, זאָנדערן א מין גרויער, אָדער ריכטיגער געזאָגט, פון א מין אליווען-קאליר. סעמיאן וואסיליעוויטש האָט ניט אויפגעהערט אומעטום צו דערצעהלען ווי ער לייעבט זיין פרוי, זיין קינד, ער האָט זיך אָבער קיין מאָל ניט געאיילט צו געהן אַהיים, און ווען ער פלעגט געהן אַהיים האָט ער זיך קיין מאָל ניט געאיילט אָנצוקלינגען מען זאָל איהם עפענען די טהיר. און ווען איהם פלעגטן בעגעגענען אויפ'ן ישוועל די ברייטע צייהן, ווי קלאווישען פון א פיאנא, און די רונדע ווייסע טעלער פון אויגען און ווען זיין גלאט-פערקאמטער קאָפּ האָט זיך צוגעדריקט צו עפעס שוואַרצעס, גלאנציג-פעטעס מיט א ריח, פלעגט ער פערשטארבען ווערען פון א ביינקשאפטס-געפיהל, טראַכ-טענדיג: ווי גליקליך זיינען יענע מענשען, וואָס האָבען ווייסע וויי-בער און ווייסע קינדער.

— לייעבינקע — פלעגט ער זאָגען אונטערטעניג און אויף דער פאָדערונג פון דער גליקליכער מוטער פלעגט ער געהן אָנקוקען דאָס קינד.

ער האָט געהאַט דעם גראַב-ליפענדיגען און גרוי-שוואַרצליכען קינד, האָט אָבער אונטערטעניגליך אַרומגעטראָגען זיך מיט איהם אויף די הענד און האָט געטראכט בשעת מעשה, ווי גוט עס וואָלט געווען ווען ער וואָלט ביי איהם אונגערן אַראָבגעפאלען פון די הענד אויף די דילען.

נאָך לאנגע מאטערנעס, זיפצענעס און קלעמעניש האָט ער אָנגעשריעבען צו זיין מוטער א בריעף וועגען זיין הייראטה, און ווי פערוואנדערט איז ער געוואָרען ווען ער האָט פון איהר ערהאַלטען א זעהר ערפרעהטען ענטפער. איהר איז אויך געווען אנגענעהם, וואָס איהר זוהן איז אזא אַריגינעלער מענש וואָס אַלס אונטערפיהרער ביי איהם איז געווען זיין עקסעלענץ אַליון. און וואָס אנבעלאנגט דער שוואַרצקייט פון קערפער און דעם שלעכטען ריח, האָט זי זיך אזוי אויסגעדריקט: „זאָל זיך די מאָרדע זיין א שעפסענע אבי די נשמה איז א מענשליכע“.

און אין צוויי יאָהר אַרום איז סעמיאן וואסיליעוויטש געשטאָר-

בען פון טיפוס. פאר'ן טויט האָט ער געשיקט נאָכ'ן גלח און יענער האָט נייגערדיג אָנגעקוקט די געוועזענע מיסס קאַראַיטאָ, האָט צונומען זיין ברייטען בארד און האָט אַ זאָג געטהאָן פיעלדייטיג :

— יא . . .

עס איז אָבער קענטיג געווען, אז ער פיהלט רעספעקט פאר ס'ער מיאן וואסיליעוויטש פאר זיין אַריגינאַליטעט, אָבוואָהל ער רעכענט אזא אַריגינאַליטעט פאר אן עבירה.

ווען דער גלח האָט זיך אָנגעבויען צו דעם שטארבענדען, האָט דער לעצטער זיך אָנגענומען מיט כוחות און האָט צועפענט דאָס מויל אום אויסצושרייען :

— איך האָס דעם שוואַרצ'פנים'דיגען טייפּעל !

ער האָט זיך אָבער דערמאהנט וועגען „זיין עקסעלענץ“, וועגען דער בעלזינג וואָס ער האָט בעקומען אויסער די געווענהליכע שכירות, האָט זיך דערמאָהנט וועגען דעם גוטען אַנטאָן אייוואַנאָ-וויטש און וועגען נאסטענקא, האָט אַ קוק געטהאָן אויף דעם שוואַרצען פערוויינטען פנים און האָט געזאָגט שטיל :

— פאטער'ל, איך האָב זעהר ליעב געגערטעם, זיי האָבען אין זיך עפעס עקזאָטישעס.

מיט די לעצטע כוחות האָט ער געזוכט צו מאַכען אַ גליקליכען שמייכעל און איז געשטאַרבען מיט דיעזען גליקליכען שמייכעל אויפ'ן פנים. און די ערד האָט איהם צוגענומען גלייכגילטיג, ניט פרע-גענדיג צו האָט ער געליעבט געגערטעם אָדער ניט, און זיין גוף איז צופוילט געוואָרען צומישענדיג זיינע ביינער מיט די צופוילטע אונבע-וואוסטע ביינער פון אַנדערע געשטאַרבענע מענשען און האָט פערניכ-טעט יעדען סלייד פון דעם פאפיערענעם, ווייסען קראַגעלע.

און דער צווייטער דעפארטמענט האָט לאַנג דערמאהנט צו גר טען דאָס אנדיינקען פון סעמיאן וואסיליעוויטש, און ווען די וואָס פלעגען קומען מיט בקשות פלעגט מיאום ווערען ווארטענדיג, פלעגט דער שווייצאר אַריינפיהרען זיי צו זיך אין צימער רויכערן און פלעגט זיי דערצעהלען וועגען דעם וואונדערליכען בעאַמטען, וועלכער האָט שרעקליך געליעבט געגערטעם, און אַלעמען איז געווען אנגע-נעהם, ווי דעם דערצעהלער אזוי די צוהערער.

די פערטהידיגונג

(א געשיכטע פון איין טאג).

א הויכער, דארער בלאַנדין, אָנגעטאָן אין אַ פראַק, האָט אַרומגעשפּאַצירט איבער'ן קאַררידאָר פון געריכט. געהייסען האָט ער אנדערע פּאַוואָוויטש קאַלאָסאָו און איז שוין דאָס דריטע יאָהר גע-ווען אַ געהילפּס-אַדוואָקאַט. פאַר יעדען וויכטיגען משפּט האָט זיך אנדערע פּאַוואָוויטש שטאַרק אויפגערגעגט, אָבער דיעזען מאָל איז זיין שלעכטער געמיטה אַריבער אַלע געוועהנליכע גרענעצען. עס זיין נען געווען פיעלע אורזאַכען דאָרויף. די הויפט אורזאַכע זיינען געווען קראַנקע נערווען. דעם לעצטען יאָהר האָבען זיי זיך פשוט אָנגעזאַנט צו דיענען, און די קאַלטע בעדער, וועלכע קאַלאָסאָו האָט גענומען, האָבען וועניג וואָס געהאַלפּען. ער וואָלט בעדאַרפט אַוועקוואַרפּען רויכערען, אָבער די געוואָנהייט איז געווען אַזוי שטאַרק, אַז ער האָט זיך ניט געקענט בעשליסען דאָרויף. און איצט האָט זיך איהם אויך פּערגלויט רויכערען, אָבוואָהל אין מויל האָט ער געפיהלט יעדעם אונאנגענעמען טעם, וועלכער איז אַזוי גוט בעקאַנט אַלע שטאַרקע רויכערערס. קאַלאָסאָו איז אַריינגעגאַנגען אין אַ זייט-צימער, וועלכער איז צופעליג געווען פּוסט, האָט זיך צוגעלייגט אויף אַ סאַ-ראַטענעם דייוואַן און האָט פאַררויכערט. אַך, ווי מיעד ער איז! אַ גאַנצע וואָך קריכט ער ניט אַרויס פון פראַק. וואָס אַ וואָך! דאָ איז ער ביי די פריעדענס-ריכטער, דאָ ווידער אין צוזאַמענפאַהר, נעכטען האָט ער זיך אָנגעמאַטערט אַ גאַנצען טאָג ביז ניין דעם זייגער אויפדערנאַכט אין בעצירק-געריכט עפעס צוליעב אַ פּוסטען ציי-וויל-משפּט. די חברים זיינען איהם מקנא, וואָס ער פערדיענט אַזוי פיעל, שטעלען איהם אַרויס פאַר אַ ביישפיעל פון אונערמיעדליכקייט, אָבער וואָס קומט אַרויס דערפון? די דריי טויזענד רובעל אַ יאָהר, וועלכע ער שטוקעוועט צונויף מיט אַזוי פיעל מיה, קיינלעך זיך איבער

די פינגער. לעבענס-מיטלען ווערען אלץ טהייערער, די קינדער פאָדערען אויף זיך אלץ מעהר און מעהר. די שולדען וואַקסען. איך בערמאָרגען דארף ער צאָהלען דיר-הגעלד, פופציג רובעל דארף ער אוועקלייגען, און פערמאָגען פערמאָגט ער סך הכל צעהן. ווידער אמאָל וועט ער זיך מוזען, הייסט עס, ווי עס איז אַרויסדרעהען. די ווייב . . .

ביי דעם געדאנק וועגען די שולדען און דער ווייב האָט זיך קאָלאַסאָו פערקרימט און האָט אַ זיפץ געטהאָן.

— וואו ביסטו עס פערפאלען געוואָרען? איך האָב דיר געזוכט און געזוכט! — איז אַריינגעפלויען אין צימער קאָלאַסאָו'ס חבר ביי דער היינטיגער פערטהיידיגונג, פאָמעראַנצעוו, אויף אַ געדילפס-אָדוואָקאַט, וועלכער האָט זיך שוין ערוואָרבען אַ נאָמען, אלס טאַלאַנטפולער קרימינאַליסט. זייענדיג אַ שענהער ברונעט, אַ ריהרעוודיגער, אַ רעדעוודיגער און לעבענס-לויסטליגער, אָבער אַביסעל אַ שרייבער און קריכער, האָט פאָמעראַנצעוו געהאַט אַ זעלטענעם מזל. אין דער היים, צווישען זיינע רייכע פערוואַנדטע, האָט מען איהם פערגעטערט, דער מזל האָט איהם בעגלייט אין אלע זיינע געשעפטען — ווי אויף רעלסען האָט ער זיך געטראַגען צו בעריהמט-הייט און געלד.

— מיר מוזען זיך צוזאַמענרעדען וועגען דער היינטיגער פער-טהיידיגונג — האָט האַסטיג געזאָגט פאָמעראַנצעוו.

— טשעפעט זיך אָב, אום גאָטעס ווילען. זאָל זיין שפעטער, האָט געענטפערט קאָלאַסאָו אַ פערציטערטער..

— ווי הייסט שפעטער?

קאָלאַסאָו האָט מיעד אַ מאַך געטהאָן מיט דער האַנד, און פאָמעראַנצעוו איז שנעל אַרויס, אַ קוועטש טהוענדיג מיט די שול-טערען.

דער משפט, ביי וועלכען עס זיינען אויפגעטראָטען קאָלאַסאָו און פאָמעראַנצעוו, האָט בעהאַנדעלט אַ פראַסטע פאַסירונג. ערגעץ אונטער'ן שטאָרט אין מאַסקווע, דאָרט וואו דער שיינק בייט זיך אום אויף אַ רעסטאָראַן, אויף אַ טהעע-הויז און ווידער אמאָל אויף אַ שיינק, און וואו עס וואָהנען אין ענגשט-פּאָט די אויסוואַרפען פון דער הויפט-שטאָדטישער בעפעלקערונג, איז געשעהען אַ מאַרד.

עפעס א פערבייפֿאַהרענדער חברה־מאַן, ווייזט אויס א משרת אָדער פיש־הענדלער, האָט געהוּלעט די נאַכט צוזאַמען מיט צוויי אָבגעריי־סענע אויסוואַרפען און א גאַסען־פרוי „טאַנקע — מיט די ווייסע הענד“, האָט בעוויזען אַלעמען א בייטעל מיט געלד, און אויפֿ'ן צווייטען טאָג האָט מען איהם געפונען אין די גאַרטענס א דערשטיק־טען און בערויכטען. אין א וואָך אַרום האָט מען פֿערהאַלטען „טאַנ־קאַ'ן“ און די אויסוואַרפען, און זיי האָבען זיך מודה געווען אין דעם מאָרד. קאַלאָסאָוו האָט בעדארפט פֿערטהיידגען „טאַנקאַ'ן מיט די ווייסע הענד“. אין טורמע, וואו ער איז געגאַנגען זיך זעהען מיט דער בעשולדיגטער, האָט איהם בעגעגענט עטוואָס אונערוואַר־טעטעס. „טאַנקאַ“ אָדער טאַניאַ, ווי ער האָט זי אָנגעהוויבען רופֿען, איז געווען א יונגיקע, שענהניקע מיידעל מיט גלאַט־פֿערקאַממע בלאַנדע האָאַר, א בעשיידענע און שרעקעדיגע. צו די איינזאַמע גע־פֿענגניס האָט אַראָבגעוואַשען פון איהר געזיכט דעם שמוץ פון איהר שענדליכער בעשעפטיגונג, צו די שרעקליכע גייסטיגע יסורים האָבען איהר פֿעראיידעלט, אָבער עס איז אונמעגליך געווען צו זעהען אין איהר יענע פֿעראַכטעטע און צרה'דיגע בעשעפֿעניס, וועגען וועלכע אנדרעי פֿאוולאָוויטש האָט אָפט געהערט. נור דער קול, זייענדיג עטוואָס הייזעריג און גראָב, האָט דערמאָהנט אן נעכט פון אויסגע־לאַסענהייט און שיכרות.

נאָך דער ערשטער בעגעגעניש האָט קאַלאָסאָוו שוין פֿערשטאַנען, אז טאַנקאַ איז דורכאויס ניט שולדיג אין דעם מאָרד. די מורא האָט זי פֿערניכטעט. די מורא פון א בעשעפֿעניש, וואָס שטעהט אויפֿ'ן נידעריגסטען טרעפֿעל פֿון'ם געזעלשאַפֿטליכען לייטער און וואָס ווערט געשטיקט פון יעדען, וואָס שטעהט איבער איהר. אַלע זיינען געווען שטאַרקער פון טאַניאַ'ן, און אַלע האָבען זי בעליידיגט, עס האָט געמעגט זיין איהר געליעבטער, א כּעס'ן און מערדער, אָדער דער גאָראָדאָוואַי (פּאָליציי־מאַן), וואָס שיינט מיט אַלע זיינע בלעכלאַך און מעדאלען און וואָס האָט אַרויפגעוואָרפען א שרעק און אימה אויף די אייגענטהימערין פון דעם געלען בילעט נור מיט זיין יופֿיטערישען אויסזעהען. פון טאַניאַ'ס ליידענשאַפֿטליכער און לויפֿענדער שפּראַך, פון איהרע ברענענדע אויגען און פון דעם, ווי איהר דארער קערפֿער האָט אויפגעציטערט פון ענדלאָזען האס צו איהרע פֿערפֿאַלגער, האָט

קאלאָסאָו פערשטאַנען, אז טאַניא איז אויך פעהיג אויף זעלבסט-
 פערטהיידגונג. אזוי פערטהיידגט זיך א פערשלאָפּען חיה'לע, ליר-
 גענדיג אויף דער פלייצע און שטשירענדיג מיט וואוט די צייהן אויף
 די אויפגעהויבענע האַנד, — אָבער אין דיעזען כלומרשט'דיגען וואוט
 איז מעהר אימה און טוידטליכער בענקעניש, ווי אין דעם פערצוויי-
 פעלסטען יאָמער. מיט טרעהרען און ספקות, אז עמיצער זאָל לייגען
 צוטרויען אויף איהרע ווערטער, האָט טאַניא דערצעהלט, ווי דער
 מאָרד איז געשעהען. ווען זיי זיינען אלע אַרויס פון דעם לעצטען
 שיינק און זיינען געגאַנגען איבער אַ פוסטען פלאץ, האָבען זיך איר-
 וואַן גאָרשקין, איהר ליכעהאבער און וואסילי האָבאָטיעוו אַרויפ-
 געוואָרפען אויף דעם אונבעקאַנטען און האָבען איהם אָנגעהויבען
 ווערנען.

— איך האָב זיך דערשראָקען אויף טויט, פרייז. איך האָב אַ
 געשריי געטהאָן אויף זיי: „וואָס טהוט איהר עס, גלזנים?“ וואַנ-
 קא האָט נור אָנגעשריען אויף מיר, און יענער הויבט שוין אָן כריפען.
 איך האָב זיך אַ וואָרף געטהאָן צו זיי, האָט מיר וואנקא, דער גלזן,
 מיט'ן פוס איבער'ן בויך דערלאנגט. שווייג, זאָגט ער, אז ניט,
 וועסטו קריגען דאָס זעלבע. האָב איך זיך געלאָזט לויפען פון זיי איר-
 בער די גארטענס, און ווייס אלליין ניט, ווי איך האָב זיך ביז מאַרפּור
 שאַ'ס בעט דערשלעפט. לויפענדיג האָב איך די שאַל פערלאָרען.
 אויף מאָרגען האָט טאַניא געפרופט מוסר'ן אויבאָלען, אָבער
 יענער האָט איהר מיט אַ פאָאָר קולאַקעס איבערצייגט, אז געטהאָן
 איז פערפאלען, און שפעטער מיט אנדערהאלבען שטונדען האָט טאַ-
 ניא געזונגען ליכעדער און געטרונקען בראנפּען, וואָס מען האָט געקויפט
 פון דעם גערויכטען געלד.

קאלאָסאָו האָט נאָך אַ פאָאָר מאָל בעזוכט טאַניא'ן, און נאָך
 יעדען בעזוך האָט איהם אלץ שווערער אויסגעזעהען די פאָרשטעהענדע
 פערטהיידגונג. נו, וואָס וועט ער זאָגען אויפ'ן געריכט? מען מוז
 דאָך דערצעהלען אלעס, וואָס איז נור ביטער און רעכטלאָז אויף
 דער וועלט, דערצעהלען וועגען דעם אייביגען, אונאויפהערליכען
 קאַמפּף פאַר עקזיסטענץ, וועגען די קרעכצען פון די בעזיגטע און
 בעזיגער, וואָס וואלגערען זיך אין איין קופּע אויפ'ן בלוטיגען פעלד...
 אָבער קען מען דען דערצעהלען וועגען דיעזע קרעכצען יענעם, וואָס

האַט זיי אליין ניט געהערט און וואָס הערט זיי ניט איצט ?
 נעכטען ביינאכט (בייטאָג איז ער געווען פערנומען) האָט זיך
 אנדריי פאָולאָוויטש געגרייט צו דער פערטהייד*גונג. צוערשט האָט
 זיך די אַרבייט ניט געקלעפט, אָבער נאָך עטליכע גלעזער שטארקען
 טהעע און אַ צעהנדליג פאַפיראַסען האָבען זיך די צושטרייטע גע-
 דאנקען אָנגעהויבען צונויפלייגען אין אַ סיסטעם. אויפגענענדיג זיך
 אַלץ מעהר, העצענדיג זיך מיט געלונגענע אויסדריקע, שעהנע פרא-
 זען, האָט קאָלאָסאָוו, ענדליך, צוזאַמענגעשטעלט אַ הייסע, איבער-
 צייגענדע רעדע, וועלכע האָט פאַר אַלעמען איבערצייגט איהם אַליין.
 אויף אַ וויילע האָט איהם פערלאָזען די מורא, מיט וועלכער טאַניאַ
 האָט איהם אַזוי ווי אָנגעשטעקט, און ער האָט זיך געלייגט שלאָפּען,
 פערזיכערט אין אַ זיעג. אָבער שלאָפּלאָזיגקייט האָט געטהון איהר
 אַרבייט. היינט איז זיין קאָפּ שווער און פוסט. איינצעלנע פראזען
 פון דער רעדע, וועלכע ער האָט אָנגעשריעבען אויף פאַפיער, זעהען
 אויס קינסטליך און צו שרייענדיג. די איינציגע האָפנונג איז, אז זיינע
 נערווען וועלען זיך בערוהיגען און צו דער נויטיגער מינוט וועט ער זיך
 בעהערשען.

ער האָט זיך שוין היינט געזעהען מיט טאַניאַ', און עס האָט
 איהם אונאַנגענעם איבערראשט יענע הילצערנע גלייכגילטיגקייט,
 וועלכע האָט געקלונגען אין איהר קול.

— זעהט-זשע, טאַניאַ, גיט איבער אַלעס אַזוי, ווי איהר האָט מיר
 דערצעהלט. גוט ?

— גוט, — האָט טאַניאַ געהאַרכזאם געענטפערט, אָבער אין
 דיעזער געהאַרכזאמקייט האָט געקלונגען יענע מורא, וועלכע נור ער
 האָט פערשטאַנען, וועלכע האָט דורכגעדרונגען איהר גאַנצעם וועזען.
 דער משפּט האָט זיך אָנגעהויבען.

ווען עס האָט זיך געעפּענט די טהיר, וואָס פיהרט פון קאָררי-
 דאָר צו דער גראַטע, אונטער וועלכער עס געפינען זיך די פערקלאַגטע,
 און זיי האָבען אָנגעהויבען אַריינקומען איינער נאָך דעם צווייטען,
 האָט זיך דאָס פובליקום, וועלכען דאָס וואַרטען האָט זיך שוין
 דערעסען, אַ שאַקעל געטהאָן. עס האָבען אַ קלונג געטהאָן די שפּאַרען ביי
 די זשאַנדאַרמען, עס האָבען אַ בלישצע געטהאָן זייערע ענטבלייז-
 טע סאַבליען, און די צושויער האָבען פערשטאַנען, אז די דראַמע

פאנגט זיך אָן. דאָס שוויטקען און שעפצען, וואָס האָט זיך פערביי געטראגען איבער דעם זאל, האָט בעוויזען, אז מען בייט זיך מיט די איינדריקע. דאָס געוועהנליכע אויסזעהען פון איוואן גאָראַשקין און האָבאָטיאָוו האָט אַרויסגערופען ניט קיין שמייכלענדע בעמער-קונגען, דערפאר איז אָבער טאניא געפעלען געוואָרען — אן אמת'ע העלדין פון אַ דראַמע.

נאָך דעם געוועהנליכען אויספרעגען פון די פערקלאַנטע וועגען זייערע נעמען און וואַנע, האָט דער פאָרזיצענדער אַ פרעג געטהאָן טאניא'ן וועגען איהר בעשעפטיגונג, און זי האָט געענטפערט:

— פראָסטיטוטקע.

און דיעזעס וואָרט, אַריינפאלענדיג אין דערמיט פון אויסגע-פוצטע, ריינע פרויען, זאטע און צופריעדענע מענער, האָט אַ קלונג געטהאָן, ווי אַ לוי-הגלאָק, ווי אַ דראָהענדער פאָרוואַרף פון אלעם טויטען צו די לעבעדיגע. אָבער קיין איין קאָפּ האָט זיך ניט אַרונטער-געלאָזט, קיין איין פאָאָר אויגען האָבען זיך ניט אַראָבערלאָזט. זיי האָבען זיך אָנגעצונדען מיט נאָך מעהר נייגעריגקייט — די אנגעקלאַגטע שפּיעלט אַזוי גוט איהר ראָלע! צוערשט האָט געהאט דאָס וואָרט גאָראַשקין, אַ דונקלער, גאַנץ שעהנער מאַנסביל מיט זעלבסט-צו-פריעדענע מאַניערען פון אן אנערקענטען לעבע-יונג. ער האָט גע-רעדט ניט געאיילט, האָט צוגעקליבען די אויסדריקע און האָט זיך געהאַלטען אַזוי ווי ער וואָלט גוט געוואוסט, אז ער שטעהט העכער פון די אַרומיגע, אָבער ער וואָלט זיך געשעהמט צו קלאָהר עס אַרויס-צוצייגען. לויט זיינע ווערטער האָט געהייסען, אז אלע דריי האָבען געהאט דעם זעלבן חלק אין דעם בעגאַנגענעם מאָרד. ער האָט גע-האַלטען דעם אונבעקאַנטען פאַר די הענר, טאַנקא האָט איהם אַרױפֿ-געוואָרפען די פעטליע אויפ'ן האַלז און האָבאָטיעוו האָט געוואָרען. האָבאָטיעוו, אין אלע הינזיכטען אַ גאַנץ געוועהנליכער סוביעקט, האָט ווידערהאַלט דיזעלבע געשיכטע, ער האָט נור ניט איינגעשטימט מיט גאָראַחאָו'ען אין אייניגע אונױכטיגע איינצעלהייטען וועגען דאָס איינטהיילען פון'ם געלד. ניט קימערענדיג זיך וועגען דער קאַטאַרגא, וואָס האָט איהם ערוואַרטעט, האָט ער ביי זיך ניט געקענט פּעל'ען, וואָס איוואן'ען איז אָנגעקומען די גרעסטע טהייל פון רויב. עס איז געקומען טאניא'ס רייחע.

קאַלאָסאָוו האָט מיט שרעק ערוואַרטעט איהרע ווערטער, — און נאָך די ערשטע קלאַנגען פון איהר ציטערנדען קול האָט ער פערשטאַנען, אז עס האלט שמאָהל. עס זיינען ערגעץ-וואו אַהינגעקומען יעדע אָפּענהערציגקייט און פראָסטקייט, וועלכע האָבען איהם אַזוי בעד-צויבערט און וועלכע זיינען, אייגענטליך, געווען טאַניאַ'ס איינציג-געס געוועהר. פלאַנטערנדיג זיך אין אונגוויטהיגע איינצעלהייטען און זייטיגע פאַסטען, בעליידיגענדיג דאָס געהער מיט וואַלגארע און שאַרפע אויסדריקע, האָט זיך טאַניאַ צו אָפּען אָנגעשטרענגט ריינצו-וואַשען זיך און אַרויפּוואַרפען די שולד אויף אנדערע, און וואָס מעהר זי האָט זיך געסטאַרעט, אַלץ אַן ערגערען איינדרוק האָט זי געמאַכט. „בעסער וואָלט זי גאָר געשוויגען!“ האָט קאַלאָסאָוו ביז אַ טראַכט געטהאָן, מיט יסורים צוהערענדיג יעדע פאַלשע נאָטע. ער האָט ניט געקוקט אויף די געשוואַרענע און ניט אויפ'ן פובליקום, אָבער מיט'ן גאַנצען קערפער האָט ער געפיהלט, ווי עס וואַקסען פיינרליכ-קייט און אונצוטרוי.

— אויב איהר זייט ניט שולדיג אין דעם מאַרד, טאָ צו וואָס האָט איהר זיך מודה געווען אין איהם אין דער פאָליציי און ביים סלע-דאָוואַטעל (פערברעכענס-אונטערזוכער)? — האָט געפרעגט דער פאָר-זיצענדר.

טאַניאַ האָט זיך צומישט און האָט געענטפערט, אז אין דער פאָליציי האָט מען זי געשלאָגען. אין דיעזען ענטפער האָט זיך גע-פיהלט אַן אָפּענער און „אונפערשעהמטער“ ליגען. און ווירקליך טאַ-ניאַ האָט איהר פערטהיידגער וועגען דעם קיין וואָרט ניט געזאָגט. אָבער ווי האָט זי אנדערש געקענט ערקלעהרען דיעזע אַלע געהויבענע פריצים יענעם שרעק, וועלכען זי האָט געשפירט פאר'ן פריסטאוו, אז עס האָט זיך איהר גאָט ווייס וואָס פאָרגעשטעלט, ווען ער האָט אויף איהר נור אַ קוק געטהאָן! קען דען אַט דיעזער פריץ מיט גאָל-דענע קנעפּ פערשטעהען, אז מען קען מורא האָבען אפילו נור פאר ליכטיגע קנעפּ? דיעזען מאָל האָט ניט נור דער פריץ, נור אפילו קאַלאָסאָוו אויך ניט פערשטאַנען טאַניאַ'ן. צונויפדריקענדיג ביז זיינע צייהן, האָט ער זיך אָנגעבויגען צום טישעל, אום ניט צו זעהען די צווייפלענדע שמייכלען.

— און דער סלעדאָוואַטעל האָט אייך אויך געשלאָגען? — האָט

מיט א לייכטער איראָניע פֿאַרטגעזעצט דער פֿאַרויזענדער. אין די אונטערשטע רייען פון פובליקום האָט זיך דערהערט א פרעך געלעכערטער'ל.

טאָניא האָט געשוויגען.

— האָט מען אייך ניט גע'משפּט אַמאָל פאַר צו'גנב'ענען א ביי'טעלע ביי א שיכור'ען? האָט אייך דער פריעדענס-ריכטער ניט פער-אורטהיילט צו צוויי מאָנאַט געפענגנים?
טאָניא האָט געשוויגען. צו וואָס זאָל זי רעדען? עס איז נור א שאד, וואָס זי האָט צוביזערט אנדערע פאָולאָוויט'ש דערמיט, וואָס זי האָט ניט געקענט גוט דערצעהלען.

מען האָט אָנגעהויבען אויספרעגען די אונזעהליגע עדות. פאַר קאָלאָסאָו'ס פערואַלקענטע אויגען זיינען פערבייגעגאנגען העפליכע, רעדעוודיגע און בכבוד'ע שיינק-אייגענטהימער, פערשלאָפענע און אזוי ווי בעטויכטע משרתים. זיי האָבען געשאטען מיט טויזענדער אונבעדייטענדע איינצעלהייטען, און מען האָט זיי ניט געקענט צוויי-גען אנשוויגען צו ווערען; פון אנדערע האָט מען געמוזט ארויסציהען יעדעס וואָרט. עס איז ערשינען אן עדות — א סימפאטיש, ריין-געקליידעט אינגעל, א דארער און שעחמעוודיגער. אויפמונטערענדיג איהם מיט עטליכע ווערטער, האָט דער פֿאַרויזענדער געפרעגט, וואָס עס האָבען געטהאָן טאָניא און די אנדערע, ווען זיי זיינען אריינגעקור מען צו זיין באָבען אין הייזקע.

— זיי האָבען געלייניגט קאלטאָפעל, — האָט געענטפערט דאָס אינגעל, און א קוק טהאָנדיג אונטער'ן שמערען אויפ'ן פֿאַרויזענדער, האָט ער א שמייכל געטהאָן.

עס האָבען א שמייכל געטהאָן די ריכטער, עס האָבען א שמיי-כל געטהאָן די איינגעשוואָרענע, עס האָט אויך א שמייכל געטהאָן די שטיל וויינענדע טאָניא און טרעהרענדלאך האָבען א בלישצע גע-טהאָן אויף איהרע אויגען. קאָלאָסאָו האָט בעמערקט דיעזען ליע-בענדען שמייכל פון א מוטער, וואָס האָט בעערדיגט איהר קינד, און ער האָט א טראַכט געטהאָן: „צוליעב דיעזען איינציגען שמייכל דארף מען זי בעפרייען". עס זיינען אוועק שטונדען נאָך שטונדען, און אנדערע פאָולאָוויט'ש האָט זיך געפיהלט אלץ ערגער און ערגער. פאַר זיינע אויגען האָבען זיך דורכגעצויגען בלישצענדע פערדים; דאָס

געהער האָט מיט מיה אויפגענומען די קלאנגען ; ער האָט ניט פער-
שטאַנען די רייד, און ער האָט אַרויסגערופען ביים פאָרויצערנען א
בעמערקונג, אז ער האָט צוויי מאָל געשטעלט איין פראגע. אפאטיע
און לאנגוויילע האָבען איהם ארומגענומען. ער האָט זיך אָנגעשטרענגט
צו בעוועגען זיך, האָט אין די אונטערברעכונגען גערויכערט ביז קאפ-
וועהטאָג, האָט אויסגעטרונקען א גלעזעל קאָניאַק, אָבער דאָס האָט
איהם אויפגערעגט נור אויף א רגע, און די ענערגיע האָט איהם זאָ-
פאָרט ווידער פערלאָזען. „גאָטעניו, וואָס איז דאָס מיט מיר ?“ —
איז פערבייגעלאָפּען מינוטענווייז דער געדאַנק, און ער האָט גע-
שפירט א ירעק, און א ציטער איז איהם דורכגעגאנגען איבער דער
פלייצע. פאָמעראַנצעו, א מוטהיגער, ריהרעוודיגער און צודרינגלי-
כער, האָט פראכטפאָל געפיהרט די אונטערזוכונג ; האָט געצויגען
פאַר דער נשמה די עדות, האָט ביטער געקעמפּט מיט'ן פאָרויצער-
דען און פראָקוראָר (אַנקלעגער) און האָט אַרויסגערופען ביים פובלי-
קום גוטע מיינונגען.

די רעדען האָבען זיך אָנגעפאַנגען ערשט עלף דעם זייגער אין
אָבענד. דער פראָקוראָר, א מיטעל־יעהריגער איינגעבויגענער מענש,
מיט א קלוגען, אָבער אויסדרוקסלאָזען געזיכט, האָט געהאַלטען א
שטילע, רוהיגע און שעהנע רעדע, און איז געווען שטרענג און אונ-
באַרעמעהרציג, ווי די לאָגיק אַליין — דיעזע לאָגיק, וואָס איז זעהר
ליגנעריש, ווי אלעס אין דער וועלט, ווען מען מעסט מיט איהר די
מענשליכע נשמה. שטיצענדיג זיך אויף פאַקטען און נור אויף פאַק-
טען, אָהן שרייענדע פראָזען און געמאַכטע עפּעקטען, האָט דער פראָ-
קוראָר א פעטליע נאָך א פעטליע געצירעוועט אויף'ן נעץ, וועלכער
האָט פערפלאָנטערט טאַניאָן. אָבמאָהלענדיג געפיהללאָז די אומגע-
בונג, אין וועלכען עס האָבען געלעבט די פערברעכער, איז ער צוגע-
טראָטען צום פערברעכען גופא.

קאַלאָסאָווע, וועלכער האָט מיט נערוועזע און קאַלטע הענד דורכ-
געבלעמערט די נאָטיצען, האָט געשיינט, אז מיט יעדען וואָרט פון
אַנקלעגער לעשט זיך א לעמפעלע אין זאָל און עס ווערט פינסטער.
ער האָט געפיהלט הינטער זיך די שטיל־געוואָרענע טאַניאָ ; איהרע
אויגען צו גענען זיך ברייטער ביי יעדען וואָרט, וועלכעס קלאפט איהר
גין קאָפּ אריין, ווי א שווערער האמער. צום ערשטען מאָהל האָט

קאלאסאָוו מיט דער גאנצער אימה'דיגער קלאָהרהייט און דריקענדער קראפט דערפיהלט, וואָס פאר אַ שרעקליך שווערע פּעדאָנטוואָרטליכ-קייט עס לייענט אויף איהם. זיין האַרץ האָט זיך געצאָפּעלט, די הענט האָבען געציטערט, און אַ דראָהענדער קול האָט ווידער-האַלט : דו ביסט אַ מערדער... דו ביסט אַ מערדער !.. — קאלאָ-סאָוו האָט מורא געהאַט זיך אומצוקוקען : טאָמער וועט ער פּלוצלונג בעגעגענען טאַניאַ'ס אויגען און וועט דורכלעזען אין זיי אַ יאָמערליי-כען רעטונגס-דרוף און אַ בלינדען גלויבען אין איהם ? צו וואָס האָט ער זי אין געפּענגנים בערוהיגט און האָט זי פּערזיכערט, אז אַ בע-פרייאונג איז מעגליך ? ..

... אַלץ שוואַרצער ווערט די שרעקליכע אָנקלאָגע-כמאַרע, וואָס הענגט איבער טאַניאַס קאָפּ. מיט דער זעלבער אַכזריות'דיגער רור-היגקייט רעדט דער פּראָקוראָר וועגען דער פּעדאָנטגעהייט פון „טאַנ-קאָ מיט די ווייסע הענט“, וועלכע האָט פּערשמוצט איהרע ווייסע הענטלאַך מיט אונשולדיגע בלוט. דערמאָהנט די גנבה, צוגעבענ-דיג, אז, פיעלייכט, איז זי שוין ניט געווען די ערשטע.

אין דעם שטילען זאַל סטאַיעט ניט קיין לופט. קאלאָסאָוו שטיקט זיך. ער פערמאַכט די אויגען און, ווי אַ פערברעכער פאר דער הינ-ריכטונג, זעהט ער אין דער טיעפער ווייטקייט די זונג, די גרינע לאַנקעס, דעם העל-בלויען ריינעם הימעל. ווי שטיל און רוהיג עס איז יעצט ביי איהם אין דער היים ! די קינדער שלאָפען אויף זייערע בעטלאַך ; עס וואַלט גוט געווען אוועקגעהען יעצט צו זיי. אוועק-שטעלען זיך אויף די קניע און צולייגען דעם קאָפּ, ווי זוכענדיג שוין, צו זייער ריינינג. קערפערעל. מען דאַרף לויפּען פון דיעזער אימה ! לויפּען ! ... לויפּען ? אָבער זי האָט דאָך אויך געהאַט אַ קינד ? נור אין איין געשריי, אין איין לאַנגען, פּערצווייפּעלטען, ווילדען גע-שריי וואַלט קאלאָסאָוו געקענט אויסדריקען זיינע געפיהלען. אָה, ווען ער וואַלט געהאַט די שפּראַך פון די געטער ! וואָס פאר אַ דר-נערענדע, וואָהנזיניגע רעדע עס וואַלט זיך געלאָזט הערען פאר דיעזען המון ! עס וואַלטען זיך צועפּענט אַכזר'ישע הערצער, אַ יאָמער וואַלט אָנגעפיהלט דעם זאַל, די ליכט וואַלטען פּערלאַשען געוואָרען פון אימה, און די ווענט וואַלטען פּערציטערט געוואָרען פון מיטלייד און וועהטאָג ! ווי שווער עס איז צו זיין אַ מענש, אַ פשוט'ער מענש !..

דער פראָקוראָר האָט געענדיגט זיין רעדע. א מינוט האָט מען געהוסט, גערייניגט די נעזער און צופיהרט די פיס, און דערנאָך האָט אָנגעהויבען רעדען פאַמעראַנצעווען. זיין גלאַטע, שענהע רעדע האָט זיך געגאָסען, ווי א טייכעלע. דער געזונטער, ווייך וויברירענדיגער קול פערטרייבט אזוי ווי די פינסטערניס. אָט האָט זיך דערהערט א לייכטער געלעכטער — דאָס האָט פאַמעראַנצעווען פערבייגעהענד געזאָגט א ווייץ איבער'ן פראָקוראָר, קאָלאָסאָו קוקט אויף'ן חבר'ס פולען, שענהעם געזיכט, פאָלגט נאָך זיינע רונדע בעוועגונגען און זיפצט: „גוט איז דיר; ווייסט נישט פון קיינע יסורים און פערשטעסט זיי נישט...“ ווען קאָלאָסאָו האָט ענדליך אָנגעהויבען רעדען, האָט ער נישט דערקענט זיין אייגענעם קול: א טויבער, סקרי-פענדער, איז ער איהם אליין געווען אונאָנגענעהם. די איינגעשוואָרענע האָבען צוערשט אָנגעשטעלט מויל און אויערען, אָבער נאָך די ערשטע פראַזען האָבען זיי זיך אָנגעהויבען בעוועגען, קוקען אויפ'ן זיגער, געניצען. די פראַזען זיינען געמאַכטע, אוננאַטירליכע, פאַסען זיך נישט צוזאַמען, און מאַכען לאַנגווייליג די פערמאַטערטע ריכטער. איינע פון יענע געוועהנליכע, עקעלאַפּטע רעדעס, וועלכע זיי האָבען געהערט אין די הונדערטע. דער פאָרויזענדער הערט זיך אויף צוצוהערען צו דער רעדע און שעפצט זיך וועגען עפעס איבער מיט א געריכטס-מיטגליעד. „הלאוי ענדיג איך שוין וואָס שנעלער!“ — טראַכט קאָלאָסאָו.

די איינגעשוואָרענע זיינען אַוועק אין בעראַטהונגס-צימער, ווי מאַטערענד-לאַנג עס שלעפט זיך דיעזע האַלבע שטונדע! קאָלאָסאָו וויל אויסמיידען חברים און געשפרעכען, אָבער איינער, א יונגער, א פּרעהליכער, א גראַבער, וואָס פערשטעהט נישט, וואָס מען מעג און וואָס מען טאָהר נישט זאָגען, יאָגט איהם אָן:

— וואָס האָט איהר עס, פאַטעריל, היינט אזוי שלעכט געמאַכט?

און מיר זיינען אומישטען געקומען אייך הערען. קאָלאָסאָו שמייכעלט העפליך, בורטשעט עפעס אונטער, אָבער יענער, דערזעהענדיג פאַמעראַנצעווען, טהוט זיך אַ לאָז צו איהם, שרייענדיג פון דער ווייטענס:

— גוט גערעדט, סערגעי וואַסילעוויטש! א געזונדע רעדע! אָט קלינגט מען שוין. דאָס שפּרעכענדע, שפּאַציערענדע און

רויכערענדע פובליקום טהוט זיך א שפאר אין זאל אריין, שטופענדיג זיך אין טהיר. פון בעראטהונגס-צימער געהען ארויס איינער נאך'ן צווייטען די איינגעשוואָרענע און דער זאל ווארט מיט איינגעהאלטענעם אטהעם. די מיילער זיינען האלב אָפּען, די אויגען זיינען מיט געשפּאַנטער נייגעריגקייט געווענדעט אויפ'ן פּאַפּיר, וועלכען דער פּאַרזיצענדער נעהמט רהיג צו פון דעם הויפט איינגעשוואָרענעם, לעזט גלייכגילטיג איבער און צייכענט אונטער. קאָלאָסאָוו שטעהט אין טהיר און נעהמט קיין אויג ניט ארונטער פון דער בלייכער טאניא. דער הויפט איינגעשוואָרענער לעזט, מיט מיה די אונדייטליכע האנדשריפט.

— איז די פויערטע פון מאַסקווער גובערניע, בראַנניצקער אור-יעזר, טאַטיאַנאַ ניקאַנאָראָוונאַ פּאַלאַצאווא, איין און צוואַנציג יאָהר צלמ, שולדיג אין דעם, אז אין דער נאכט פון אכטען אויפ'ן ניינטען דעקאבר . . . האָט זי מיט'ן צוועק פון רויב . . . מיט דער הילפע פון אנדערע פּערזאָנען . . . דערשטיקט. . .

— יא, שולדיג.

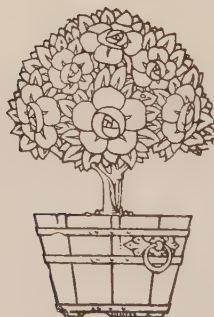
האָט עס זיך נור אויסגעוויזען קאָלאָסאָווען, אָדער טאניא האָט זיך ווירקליך א שאַקעל געטהון? אָדער אפשר האָט ער זיך גאָר אליין א שאַקעל געטהאָן?

מען דארף ווארטען נאָך א האַלבע שטונדע, ביז דאָס געריכט וועט ארויסטראָגען דעם אורטהייל. אנדערע פּאַוולאָוויטש איז ניט אים שטאַנד צו פּערבלייבען אין דער מיט פון דעם לעבענדיגען פובליקום און געהט אַוועק אין די ווייטע, פוסטע און שוואַך בע-לויכטענע קאָרידאָרען. לאַנגזאַם געהט ער הין און צוריק, און זיינע טריט הילכען אָב אונטער דער סטעליע. אָט האָט זיך דערהערט פון זאל א רעש פון טריט, א גערויש, קולות — אַלעס איז צו ענדע. קאָ-לאָסאָוו לָאָזט זיך שנעל געהען צו דער מאַססע, הערט הויכע, כמעט יסמח'דיגע קולות, „זעהן יאָהר קאַטאַרגע“. . . און ער בלייבט שטעהען ביי דער טהיר, פון וועלכער עס געהען ארויס די פּערברעכער. ווען טאניא געהט פּערביי איהם, נעהמט ער אָן איהר לעבענסלאָזע אַראָב-געלאָזטע האַנד, בויגט זיך אָן און זאָגט :

— טאניא! זיי מיר מוחל!

קאָלאָסאָוו און פּאַמעראַנצעוו זיינען שכנים און זיי זיינען דאָ-

רום געפאָהרען אַהיים מיט איין פוהרמאַן. אויפ'ן וועג האָט פאָמעראַנג-
 צעוו פיעל גערעדט וועגען היינטיגען משפּט, האָט מיטלייד געהאַט
 מיט טאַניאַ און האָט זיך געפרעהט, וואָס מען האָט האָבאָטיעווען
 פערמינדערט די שטראָף. קאַלאָסאָוו האָט פויל געענטפערט מיט
 איינצעלנע זילבען. אין דער היים האָט זיך קאַלאָסאָוו לאַנגזאַם אויס-
 געטהאָן, האָט אַ פרעג געטהאָן, צו זיין פרוי שלאָפט שוין, און פער-
 בייגעהענדיג די קינדער-שטוב, האָט ער געוואָלט, ווי געוועהנליך,
 אַריינגעהען און אַ קוש טהאָן די קינדער, ער האָט אָבער חרטה גע-
 קראָגען און איז אַוועק גלייך צו זיך אין שלאָף צימער.

שטאבס קאפיטאן קאבלוקאו

דורך די פענסטער-שויבען, וואָס זיינען געווען פערפרוירען און בערעקט מיט אייז-אוואָרען, האָבען אַריינגעדראַנגען די פריהמאָרגען-שטראַהלען פון דער ווינטער-זונן און האָבען אָנגעפיהלט מיט אַ קאַלטען, אָבער שמח'דיגען ליכט די צוויי גרויסע, הויכע און נאַקעטע צימערען, וועלכע האָבען אין איינעם מיט דער קיך צוזאַמענגעשטעלט די וואָהנונג פון שטאַבס-קאַפיטאַן ניקאָלאַי איוואַנאָוויטש קאַבלאָ-קאַוו און זיין דענטשטיק*) קוקושקין. עס האָט געשיינט, אז דער פראָסט איז ביינאַכט שטאַרקער געוואָרען, ווייל אויף די פענסטער, ביי די ווינקלען פון די שויבען, זיינען אָנגעוואָקסען אייז-געשווירען, און ביים אַטהעמען האָט זיך געהויבען אַ פאַרע אין דער קאַלטער לופט, וועלכע האָט זיך פאַר דער נאַכט אָנגערייניגט פון דעם טאבאַק-רייך. — קוקושקין, — האָט מיט אַ מוטהיגען באַריטאַן אַ געשריי גע-טהאָן ניקאָלאַי איוואַנאָוויטש, זופענדיג פון גלאַז די הייסע שטאַרקע טהעע.

פערטשעפענדיג זיך אין נהיר, איז זיין געקומען דער דענש-טשיק, וועלכען מען האָט בעפרייט פון דיענסט אין רעגומענט פאַר זיין אומגעלומפערטקייט, ווי עס האָט זיך אויסגעדריקט דער פערלד-פּעבעל. זיין קליינער קאַפּפּ מיט גרויסע היינגענדע אויערען האָט טרויעריג אַרויסגעשטעקט פון לאַנגען און דאַרען קערפער, וועלכער האָט צופרידען אָנגענומען יעדע פאַזע אויסער דער, וואָס מען האָט פון איהם פערלאַנגט.

— אוי ביסטו, ברודערל, ניט ריהרעוודיג, — האָט איהם דער קאַפיטאַן געמאַכט אַ ווייכען פאָרוואָרף. — מען דאַרף זיך שנעל אָב-רופען ווען מען רופט.

*) דענשטשיק איז אַ סאָלדאַט וואָס דיענט ביי אַ קאָמאַנדיר אין הויז.

— אמת, ריכטיג אזוי, — האָט זויער אַ בורטשע געטהאָן קור-
קושקין און האָט פערקאטשעט די אויגען.

— אוי ביסטו אַ שוטה, ברודערעל. און וואָס דרעהסטו מיט
דער מאָרדע ? ביסטו שיכור געווען ?
— ניטאָ פאר וואָס צו טרינקען.

ניט וועלענדיג זיך פערדארבען דעם געמיטה, האָט ניקאָלאַי איי-
וואַנאָוויטש שוויגענדיג אַ קוועטש געטהאָן מיט דער פלייצע און
האָט זיך געהייסען דערלאנגען בראַנפֿען און צובייסען און איינהיי-
צען דעם אויווען.

— וואָס איז דאָס ! — האָט דער קאפיטאַן אָנגעוויזען מיט די
אויגען אויף דעם טהעע-בעכער מיט פערשיעדענפאַרביגע בילדלעך,
וועלכער איז געווען, וואַהרשיינליך, קוקשינס אייגענטהום, און וועל-
כען ער האָט דערלאנגט צוזאַמען מיט אַ פֿלאַש בראַנפֿען און סאַר-
דינס. — אַ וויין גלעזעלע ? — דער קאפיטאַן האָט אַראָבעלפֿאָזט די
אויגען.

— אמת, ריכטיג אזוי.

— נו, ביסטו אַ שוטה. נעהם ביי דער בעל-הבית'טע.

בשעת דער דענשטשיק האָט זיך געפֿאַרעט ביים אויווען און
האָט, בריהענדיג זיך, אונטערגעהייצט מיט קאָרע דאָס נאַססע, שנעע-
בעדעקטע האָלץ, האָט ניקאָלאַי אייוואַנאָוויטש אַרומגעטראַכט זיינע
פֿלענער אויף מאָרגענדיגען אָבענד. דער קומענדער יום-טובֿ האָט גע-
פֿאַדערט פֿון איהם עפעס יום-טובֿ'דיגעס, און מאָרגען, וויינאַכטען,
האָט דער קאפיטאַן בעשלאָסען צו מאַכען ביי זיך אַ סעודה ; אָבער
אַפֿנים ניט פאר פרויען, ווען מען נעהמט אין אַכט די צאָהל אָנ-
געגרייטע געטרענקע. דער קאפיטאַן האָט שוין לאַנג ניט אָנגעקוקט
קיין פרוי, ווייל די דאַמען פֿון רעגימענט, מיט וועלכע ער פֿלעגט
שפּילען אין קאָרטען, האָט ער ניט גערעכענט פֿאַר פרויען, און מיט
אַנדערע איז איהם ניט אויסגעקומען צו בעגעגענען זיך. דער קאפי-
טאַן האָט צוזאַמענגעשטעלט אַ ליסטע פֿון וויינען און צובייסענס און
האָט עס דערלאנגט עטוואָס אונצופֿירדען דעם דענשטשיק, וועל-
כער האָט אָנשטאָט דער ערוואַרטעטער הסכמה געענטפֿערט, ווי
אַ פּאַפֿונאַי : „אמת, ריכטיג אזוי.“ און „איך געהאָרד, !“ אָבער וואָס
מעהר ער האָט „געהערט“, אלץ מעהר צושטרייטער און מרה-שחורה-

היגער איז געוואָרען דער אויסדרוק פון זיינע אויגען ; דער קאפיטאן וואָלט געזאָגט, אז אין זיי לייכט זיך דורך אַ איראָניע, ווען ער זאָל ניט וויסען אויף געוויס, אז קוקישקין איז אַ נאָר און איז ניט פער-היג צו איראָניזירען. אויסגעבען האָט מען בעדארפט אַ רובעל צעהן, אָבער דער קאפיטאן האָט געהאַט נור אַ פינף-און-צוואַנציגער, און ער האָט איהם דערלאָנגט דעם דענשטטיק. ניט פערלירענדיג נאָך אַלץ די האָפנונג צו בעלעבען קוקישקין און אַרויסצורופען אין איהם אַ מעהר אַקטיווע בעציהונג צו דער ווירקליכקייט, האָט איהם ניקאָלאַי איוואַנאָוויטש אונטערגעטראָגען אַ בעכער בראַנפּען, זאָר גענדיג אז דאָס איז צוליעב דעם פראָסט. קוקישקין האָט זיך איבער-גע'צלם'ט, האָט אויסגעטרונקען דאָס בראַנפּען, אָבער ער האָט ניט אַ קרעכץ געטהאָן, האָט ניט אָבגעשפיגען און האָט ניט בעדאנקט ווי זיין שטייגער איז געווען, ער האָט נור אָבגעווישט די ליפּען מיט אַזאַ ערביטערונג, אזוי ווי ער וואָלט געוואָלט פערניכטען יעדן שפור פון דאָס געטרונקענע. שפעטער מיט עטליכע מינוט האָט שטאַרק אַ קלאַפּ געטהאָן די קיך-טהיר.

— וואָס פאַר אַ פליעג האָט עס איהם אַ בים געטהאָן ? — האָט אַ טראַכט געטהאָן דער קאפיטאן. — געווען אַ יונג, ווי עס דאַרף צו זיין, און איצט ווי פון זינען אַראָב, האָט גראָב געענטפערט אייערנעכטען. די בעל-הבית'טע בעקלאָנט זיך. נו, דער טייפּעל נעהם איהם. לאָמיר בעסער טראַכטען, ווי גוט און פּרעהליך עס וועט זיין פאַרנען אויפדערנאכט.

ניקאָלאַי איוואַנאָוויטש האָט אויסגעטרונקען נאָך צוויי גלעז-לאָך בראַנפּען, איז זיך דורכגעגאנגען איבער'ן צימער, האָט אַריינגעקוקט אין'ס פערפרוירענעם פענסטער, פון וועלכען עס האָט שוין אָנגעהויבען אַרונטערינען וואַסער, דאן האָט ער גענומען אַ קליינעם קאסטען און האָט זיך צוגעזעצט אויף איהם ביים בורטשענדען און שיפענדען אויווען. פון דער אָפּענער לאָך האָט אויף איהם אַ זעץ גע-טראָן אַ היץ. דאָס שיפען האָט אויפגעהערט, און געלע פלאַם-צונגען האָבען זיך פויל אָנגעבויגען און האָבען אָבגעלעקט די צוגעברענטע שייטלאַך האַלץ.

עס איז שוין אוועק צוגאנציק יאהר, זייט ניקאָלאַי איוואַנאָוויטש איז אַט אזוי געזעסען אויפ'ן קאסטען ביים אויווען. דאן איז ער נור

וואָס אַריינגעפאלען אין דיעזען שמוציגען שטערטעל און אין דיעזער אונגליקליכער דייוויזיע, וואו די אָפיצירען לעבען אזוי לאַנג און וואו מען געהט אזוי לאַנגזאם פאַרווערטס. דאן האָט ער נאָך ניט געהאט קיין פליך און אָט דעם רויטען צוקנייטשטען פנים. גאָר מיט אַן אנדער שפראך האָט דאן גערעדט דערזעכער פייער, וואָס בקאָזט מיט אזא אונאנגענהמער היץ אין געזיכט אריין. יענע שפראך איז געווען וועניגער פערשטענדליך, ווי די איצטיגע; עפעס אַ נאָרטישע און לעכערליכע שפראך איז דאָס געווען. זי האָט גערעדט וועגען דער אַקאדעמיע, וואוהין ניקאָלאַי איוואַנאָוויטש וועט פאַהרען לערנען זיך; יענע שפראך האָט שטיל און געהיימניספאַל געשעפצט וועגען עפעס אַ שענהער און גוטער מיידעל, וועלכע וועט זיך אין איהם איינלייגן בען; דער פייער האָט געמאָהלען לעכעדיגע בילדער פון אַ פרעה ליכען רעסליגען באָל, אויף וועלכען דער שעהן־געוואַקסענער אפיציר מיט אַ פערצויגענער טאַליע טאַנצט קונציג און צום טאַקט אַ מאָזורקע און פיהרט אַ וויציגען און אינטערעסאנטען שמועס. טעניז. . . וואָס פאַר אַ לעכערליכע זאַך טעניז זיינען!

ניקאָלאַי איוואַנאָוויטש האָט בעטראכט זיין קיילעכדיגען בויך און, פאַרשטעלענדיג זיך טאַנצענדיג און שמועסענדיג מיט אַ פריי־לין, האָט ער אַ שמייכלעל געטהאָן.

— און איצט איז דען ניט גוט? ביי־גאָט, ס'איז גוט! — האָט דער קאפיטאַן געענטפערט עמיצען און אום צו איבערצייגען, אז איהם איז גוט, האָט ער אויסגעטרונקען נאָך אַ גלעזעל בראַנפּען, אָבער צום אויווען האָט ער זיך מעהר ניט צוגעזעצט. עס איז געווען פערניפטיגער אַרומצושפּאַנען איבער'ן צימער. עס זיינען איינגעפאַלען געוועהנליכע, רוחיגע, פוילע געדאַנקען — וועגען דעם, ווי דער זשיד אַבראַמאָ האָט קאַליע געמאַכט דעם פאַרוטשיק אילין זיינע לאַקירטע שטיוועל; וועגען דעם, וויפּיעל גאָר ער וועט קריגען, אז ער וועט זיין ראָטנער קאַמאַדיר, און אז דער קאַזנאַטשע איז אַ גוטער מענש, אָבוואָהל ער איז אַ פאַלאַק.

די לעצטע יאָהרען איז ניקאָלאַי איוואַנאָוויטשען אויסגעקומען צו זוכען שטאַרקע בעווייזע, אז עס לעבט זיך איהם גוט, אזוי, ווי מען דאַרף לעבען. אָבער די בעווייזע האָבען זיך איהם ניט געלייגט אויפ'ן זינען, ביז דער קאפיטאַן האָט זיך ניט פערזאָרגט מיט אַ מעכטיגען

מיטהעלפער — די פלאש. ווען ער פלעגט אין דער-פריה אויסטריי-
קען צוויי-דריי גלעזלאך בראנפען, איז אלעס פאר איהם געוואָרען
קלאָהר, פערשטענדליך און פראָסט. דאָס שמוציגע, נאָקעטע צימער
האָט זיך נישט געוואָרפען אין די אויגען מיט זיין אַרימקייט; ער האָט
אויך נישט בעמערקט, אז ער אליין איז געוואָרען אונריין און פויל;
ער בייט קיין וועש נישט וואָכענווייז, פוילט זיך צו רייניגען די נעגעל;
און ווען ער פלעגט זיך אפילו יא ארומקוקען דערויף, האָט ער באלד
געהאט א תירוץ: „איך דארף דאָך נישט אומגעהן מיט פרייליינס.“ זיין
הפקרות האָט איהם אויך געפאסט ביי דער ארבייט; עס האָט איהם
אויך נישט אזוי שטארק בעליידיגט דער פאקט, וואָס ער איז צו פופ-
ציג יאָהר א שטאבס-קאפיטאן, אין דער צייט ווען אייניגע פון זיינע
חברים זיינען שוין פאָלקאווניקעס, און זאָגאר גענעראלען. עס האָט
איהם אויך אויפגעהערט צו מאַטערען דאָס פורכטלאָזע בער-יערען, וואָס
ער האָט א פערטעל יאהרהונדערט אוועקגע'הרג'עט אויף א זינ-
לאָזען לעבען, וואָס, אין זיין קליינליכע יאָגעניש נאָך דעם מאַי-גע-
דיגען טאָג, האָט ער פערלאָרען אויפ'ן וועג שטיקלעכווייז זיין נשמה.
א לייכטער אואַנגענעהמער וואָלקען האָט זיך געטראָגען פאר גי-
קאָלאי איוואַנאָוויטש און האָט פערשטעלט פאר זיינע אויגען אלעס,
וואָס איז נישט דער פערטער רעגומענט פון דעם האָרנאָנער רעזערוו
באטאליאָן מיט דעם זשיר אבראמקא, מיט א קליינעם פרעפעראַנס,
מיט רעגומענטס-פעראַרדנונגען און אנדערע טאָגטעגליכע אינטערע-
סען.

און נור צוויי מאָהל אין יאָהר האָט פאסירט, אז דעם קאפיטאָנס
מיטהעלפער האָט זיך פערוואַנדעלט אין זיין ערגסטען שונא. מיט
א מאַטערענדע קלאָהרקייט און וועהטאָג פלעגט ער דאן איינזעהען
די שרעקליכע זינלאָזיקייט פון זיין לעבען, — און ניקאָלאי אי-
וואַנאָוויטש פלעגט דאן שיכור'ען צו צוויי וואָכען נאָכאנאַנד, זיצענ-
די צו הייז נור אין אונטערוועש מיט אן אָנגעשוואַלענעם רויטען
פנים. מיט שיכור'ע אויגען האָט ער זיך דעקלאָגט פאר זיינע חברים,
אז מען האָט איהם רואינירט, און ווען די חברים האָבען פערלאָזען
דעם מענש, וואָס פלעגט ווילד און האַלב משוגע וויינען פון דעם
אלקאהאָלישען סם, פלעגט ער אוועקשטעלען דעם דענשטשיק ביי
דער טהיר און, אָנשטריינגענדיג זיך מיט די לעצטע כוחות צו פערהאַל-

טען זיך מיט ווירדע, האָט ער איהם דערצעהלט מיט א שטרענגען קול, אז ער, דער קאפיטאן, איז א גוטער מענש, אָבער מען האָט איהם נישט פערשטאנען. און ווען דער דענשטשיק פלעגט אויך אוועקגעהען פון דעם משוגע'נעם „זיין וואָהלגעבורט“, האָט זיין וואָהלגעבורט אוועק-געלייגט דעם קאָפּף אויפ'ן טיש און געוויינט אליין, אליין ביטערער, אליין ערנסטער און שטארקער, אָבוואָהל נישט וויסענדיג פאר וואָס ער וויינט. ווען דער שיכרות-אָנפאל פלעגט פערבייגעהען, האָט זיך דער קאפיטאן נישט געקענט בעפרייען פון א רייהע דונקעלע, שווערע ער-אינערונגען, אָבוואָהל ער האָט זיך געשעהמט צו דערמאָהנען און צו רעדען וועגען זיין שיכור'ען. איינע פון די לייכטע עראינערונגען איז געווען וועגען דעם, ווי קוקושקין האָט אזוי ווי געהאָלפּען און מיטגע-פיהלט מיט'ן קאפיטאן. צו איז ער געווען שטארקער אויף די פיס, ווי אנדערע דענשטשיקעס, און האָט לענגער געקענט אויסשטעהען, ווען דער קאפיטאן פלעגט זיך צולאָזען, ווי זיין שטייגער איז געווען א מאָהל מיט א גלאָז אין קאָפּף אָדער עפעס מיט אן אנדער זאך, וואָס האָט זיך געמאכט אונטער'ן האַנד, צו האָט ער אויף אן אנדער מין אופן אויסגעדריקט זיין צערטליכע בעהאַנדלונג, דער קאפיטאן האָט זיך נישט געקענט קלאָהר ערקלעהרען, אָבער ער האָט געפיהלט א דאנקבאַרקייט צו קוקושקין'ען. צוליעב דעם האָט ער ביז איצט נישט ארויסגעטריבען קוקושקין'ען און האָט געדולדעט זיין אָפיציעל אַנ-ערקענטע נאַרישקייט און זיין גאַנצע אונבעדייטונג אין דעם קאפיטאנס ווירטהשאפט; וואָס קוקושקין האָט נישט געקענט צובעזען, האָט ער קאַלע געמאכט אויף אן אנדער מעהר אָדער וועניגער שאַרפּ-זיניגען אופן. דעם קאפיטאנס בעפעהלע האָט ער פערשטאנען אזוי קאַ-פויער, אז זאָגאר אנדערע דענשטשיקעס האָבען געלאַכט.

אויסטריןקענדיג נאָך א גלעזעל, איז ניקאָלאַי אייוואַנאָוויטש אוועק אויף בעזוך צו בעקאנטע, איבערגעבענדיג דער בעל-הבית'טע, וואָס האָט געוואָהנט אין שכנות, די שליסעל און די זארגען פון דער וואָהנונג. דער קאפיטאן האָט זיך צוריקגעקעהרט שפעט ביי-נאַכט, אָבער קוקושקין איז נאָך נישט געווען. עס איז אוועק די נאַכט, און נאָך איהר דער פאָלגענדער טאָג — און קוקושקין איז נאָך אליין נישט געווען צוריק.

אריינלייגענדיג דעם קאפיטאנס ליסטע אין אַרבעל אַריין, איז

קוקישקין ארויסגעגאנגען, און אונטער'ן איינפלוס פון דער קרעפטיגער, פראסטיגער לופט איז ער ניט ווילענדיג געגאנגען האסטטיגער, ניט אזוי ווי ער פלעגט שלעפען די פיס ווען ער איז געווען אין רעגומענט, פאר וואס מען האט איהם פון דאָרט ארויסגעיאָגט. אויפ'ן פראסט האט זיך בעזאָנדערס געלאָזט פיהלען די ווארעמקייט פון דעם אויסגעטרונקענעם בראַנפֿען, אָבער דאָס האט ניט פערבעסערט זיין געמיטה. שיקענדיג צו אלע רוחות א ווייבעל, וואָס האט איהם א שטופ געטהאָן, און וועלכע האט פון איהר זייט מיט א געוויסען רעספעקט איהם מיטגעטהיילט, אז זי האט נאך קיין מאָהל ניט גע-זעהען אזא לאַנגען טיפּעל, איז קוקישקין דעמאָנסטראַטיוו פערביי-געגאנגען אונטער דעם סאַמע נאָז פון א צובוישעוועטען פערדעל, און ווען דער פוהרמאַן האט איהם געמאַכט א פאָרווארף, האט ער איהם נאָכגעשריען :

— וואָס פאר א טייוואָלים טראָגען אייך דאָ, איהר לייצעס-שלעפּער!

אלעס, וואָס קוקישקין האט שפּעטער בעגעגענט אויפ'ן וועג, האט ביי איהם ארויסגערופען פראָטעסטען און ביטערע בעמערקונגען. וואָס גלאַטער, וואָס זאטער און יום-טוב'דיג פרעהליכער עס האט אויס-געזעהען א פנים, וואָס ער האט בעגעגענט, אלץ מיט מעהר האס האט ער געקוקט אויף איהם. „האט זיך אָנגעפרעסען, דער פעטער הונד“, האט ער אין די געדאַנקען בעגריסט א סוחר, וואָס איז גע-זעסען אין שליטען און האט צוגענומען ביי א אינגעל פּעק און פּעק-לאָך. „ס'איז איהם נאָך אלץ וועניג : זעה נור, ווי זיין בויך האט זיך צולאָזט“. דער געדאַנק, אז דער קאפיטאַן האט איהם געשיקט אויף אן אנדער עק שטאָרט, אזוי ווי דאָ וואָלטען קיין גוטע קלייטען ניט געווען, האט ארויסגערופען ביי קוקישקין'ען לויטער מענשען-האַס. „מאָרדעוועט זיך פון וואוילטאָג“ — „ביי מאַטעקין'ען זאָלסטו די העררינג קויפּען, הערסט ?“ האט ער איבערגעקרימט דעם קא-פיטאַן און האט מיט עקעל אויסגעשפּיגען.

— און אפשר זאָל אייך גאָר אין שיינק אריינגעהען ? האט קוקישקין א פרעג געטהאָן ביי עמיצען, וואָס האט איהם צורוה ניט געלאָ-זען, און, א שטופ טהוענדיג פערעכטליך מיט דער פּוס די טהיר פון שיינק, איז ער פערשוואַנדען הינטער איהר.

— אָט בין איך אַריינגעגאַנגען און געכאַפט אַ טרונק! — האָט ער טריאומפֿירענד צוגעגעבען, אַרויסגעהענדיג פון שיינק און אַרויס-
לאָזענדיג אַ כוואַליע פון שטינקענדער לופט. ווי אַרויסרופענדיג די
גאַנצע וועלט אויף אַ קאַמפּף, האָט זיך קוקושקין שטאַלץ אַרומגע-
קוקט, און, דערזעהענדיג אַן אָפיצער, האָט ער זיך מאמענטאַל
אויסגעצויגען און סאַלטירט.

פון אַ הויכען באַרג־העראַב האָט זיך קוקושקין בעדאַרפט אַראָב-
לאָזען אויף אַ בריק. אויף יענער זייט טייך, הינטער אַ רייהע קו-
מענס פון שטאָדט, וואָס האָבען אַרויסגעלאָזט ווייסע געדיכטע און
גלייכע זיילען רויף, האָט זיך געזעהען דאָס ווייטע ווייסע פעלד,
וואָס האָט געבלישטשעט אויף דער זונן. ניט אַכטענדיג אויף די
ווייטקייט, האָט מען געקענט זעהען דעם שליאַך און אויף איהם אַ
לאַנגע, אונבעוועגליכע רייהע פון פוהרען. רעכטס האָט זיך געהוי-
בען, ווי אַ בלויער רויף, דער וואַלד. זעהענדיג דאָס ריינע פער-
שנעטע פעלד, האָט אַ רעשיגער און ביטערער פראָטעסט מיט אַ
נייער קראַפט אָנגעפילט קוקושקין'ס אונרוהיגען קאָפּ. „און דו זיין
דאָ!“ — האָט ער אַ טראַכט געטהאָן ווי מיט כעס, אָדער פער-
צווייפלונג.

מיט אַ וואַכען דריי צוריק האָט קוקושקין בעגעגענט אויפ'ן
מאַרק אַ לאַנדסמאַן, וועלכער, דערצעלענדיג איהם אַלע נייעס פון
דאָרף סאָבאַקיניע, האָט ער איהם אַריינגעוואָרפּען אין אַ פער'כישופ'—
טע וועלט פון דאָרפס־אינטערעסען — פער'כישופ'טע, ווייל קוקושקין
איז אי געבוירען געוואָרען, אי געלעבט, אי צוגענומען געוואָרען פון
דאָרף — אַלעס אָהן אַ פאַרוואָס. דיעזע אינטערעסען האָט שוין קור-
קושקין עטוואָס פערגעסען, אָבער אפילו נור אַ לייכטע עראינערונג
אַן זיי האָט צורודערט זיין פויערשע בלוט, וועלכע האָט גערופּען
קוקושקין'ען צו שווערער האַנד־אַרבייט—צו דער ערד און דער סאָכע.
דער לאַנדסמאַן האָט איהם אויך דערצעהלט, אז ביי איהם, קור-
קושקין'ען, איז אַ טאָכטער געבוירען געוואָרען, אָבער זיין יונגע פרוי
איז קראַנק און מען האָדעוועט דאָס קינד מיט אַ זויג־פּלעשעל. וויי-
טער האָט ער זיך דערוואוסט, אז קוקושקין'ס פאטער האָט קיין אַר-
בייטער ניט, אז מיט'ן ברודער אייוואן אַליין קען ער די ווירטהשאַפט
ניט פיהרען, און ער איז אין גאַנצען אָבעגעשוואַכט; עס סטאַעט

ניט קיין ברויט און אויף וויינאכטען וועט ער מוזען באַרגען ב' איי-ליא אייוואַנעטיש, אויב ער וועט נור געבען. „און מיט טרעהרען בעט מען דעם ליעבען זוהן פעטרושא צו שיקען געלד, ווייל כאַמט'ש נעהם און שטאַרב“. קוקושקין האָט געשיקט מיט'ן לאַנדסמאן אַ רובעל, אָבער אליין איז ער פערצווייפּעלט געוואָרען. אין זיינע צורודערטע געדאַנקען האָט זיך געטראָגען אַ קלאָהר בילד פון דער ביטערער נויט און דערהיים, און וואָס נאָהענטער דער יום-טוב איז געקומען, אַלס קלאָהרער און מאַטערנדיג איז געוואָרען דאָס בילד. ניט זייענדיג געדוואַהנט צו חקירות, האָבען זיך דעם דענשטישקס געדאַנקען שווער בעוועגט, זיך אנשטריינגענדיג מיט אַלע קרעפטען צו פערשטעהען דעם פאַקט, וועלכער איז געווען אויסגעדריקט אזוי פראָסט: אין דערהיים זיצט מען אָהן הענד און אָהן ברויט, און איך קוּיף ביי מאַד טעקין האַללענדער העררינג.

און איצט האָט קוקושקין בעטראַכט דיזעזען נאָקעטען פאַקט און, ניט קענענדיג פילאָזאָפירען, האָט ער געשפּיגען און האָט פּרוּכט-לאָז פראָטעסטירט מיט זיין גאַנצען וועזען — צו זיין אייגענער פער-וואַנדערונג און זאָגאר ערגערניס, ווייל דיזעזער צושטאַנד האָט איהם אויסגעזעהען זעהר אונאַנגענעהם און עפעס ווי אַן אָנגעשיקטע זאך פון דער זייט. צוערשט האָט ער געטראַכט וועגען אַנטלויפּען, אָבער דאָס איז געווען אזוי נאַריש, אז קוקושקין האָט גאַנצע צוויי טעג נאָך דעם זיך בעגאַנגען מיט'ן קאָפיטאַן מיט אַ בעזונדערער איראָניע און האָט פאר דער צייט געפאָדערט פון זיין קאָללעגע — דענשטישק טיטקין די צוואַנציג קאָפּיקעס, וואָס ער האָט איהם געליהען, און ווען יענער האָט איהם צוליעב פאַרמעלע אורזאכען ניט געגעבען, האָט ער איהם אָנגעזידעלט רופענדיג איהם דאָרף-יונג און לומפּ.

קוקושקין האָט זיך דערנעהענטערט צו דער קלייט, ווען צוזאַמען מיט דער עראינערונג אַן דעם געלד, האָט איהם עפעס אינעווייניג אַ שטאַרקען זעץ געטהאָן, און פון זיך אליין איז אַרויסגעשפרונגען די פראַגע:

— און אפשר זאָל איך צו'גנב'ענען ?

— גאָט זאָל זיך ערבאַרמען ! — האָט זיך קוקושקין דערשראָקען און זיך איבערגע'צלם'ט. „אין אונזער גאַנצער משפּחה זיינען קיינע גנבים ניט געווען, און איך זאָל צו'גנב'ענען. די תּלּיה איז דאָך וועניג

דערפאר. וואָס אַ מענש קען דיר אויסטראַכטען, — האָט קוקושקין ניט ערנסט אַ שמייעל געטהאָן און האָט זיך צוגעאיילט. אָבער דער פינף-און-צוואַנציגער האָט זיך בעוועגט אין קעשענע, און פון אינ-וועניג האָט עפעס געשטופט, געשטופט — און האָט אַרויסגעשטופט אן ענטפער !

— איך וועל זאָגען, אז איך האָב פערלאָרען.

— „גאָט זאָל זיך ערבאַרמען !“ האָט ווידער אויסגעשריען קוקושקין און האָט זיך מיט שרעק אַ לאָז געטהאָן אין דער ערשטער טהיר. דאָס איז געווען די טהיר פון אַ שיינק.

דער צובייזערטער און בעאונרוהיגטער ניקאָלאַי אינאָנאָוויטש האָט געלאָזט וויסען אלע אָפיצערען, וואָס האָבען זיך געקליבען צו איהם, אז זיין דענשטשיק איז פערשוואונדען מיט דעם געלד, און, דערנאָך קומענדיג אַהיים, האָט ער געפונען דעם פערשוואונדענעם דענשטשיק אין קיך. קוקושקין איז געזעסען אויף אַ באַנק, און ווידער גענדיג זיך און צושאָקלענדיג מיט'ן קאָפּ, האָט ער פלייסנדיג געפוצט דעם קאפיטאַנס אַ שטיוועל.

— וואו ביזטו עס פערפאלען געוואָרען, לומפ ? ביזט שיכור ?

— נ—נ—ניין, אייער וואָהלגעבורט.

— שיכור ווי לוט . . . ווי האָסטו עס געוואגט זיך אָנצו'—

שכור'ען ? אַ ?

— אויף מיינע קאָסטען גע'שיכור'ט, ניט אויף אייערע.

— וואָס ? וועסט נאָך אנטקעגען ענטפערען ? וואו איז דאָס

איינגעקויפטע, וואו איז דאָס געלד ?

— פערלאָרען. אָט איך שווער אייך ביים אויבערשטען . . .

דער קאפיטאַן האָט אַ פאַטש געטהאָן מיט די הענד און האָט שווייגענדיג אָנגעשטעלט אויפ'ן דענשטשיק זיינע פערגאָסענע אויג-לאַך. אויב דער קאפיטאַן האָט בשעת מעשה דערמאָנט נאָפאלעאָנען, איז קוקושקין געווען אַקסאַן, וואָס האָט אָהן מורא אַריבערגעטראָגען דעם בליק פון וועלט-הערשער. די פערוואָלקענטע אויגען פון דענשטשיק זיינען מיט דער גוטער רוהיגקייט פון אן אונשולדיגען בעליידיגטען געווען געווענדעט אויף ניקאָלאַי אינאָנאָוויטש'ען.

— האָסט צוגע'גנב'עט ? זאָג !

— וואָס-זשע, משפט, פיעללייכט, טאקע צוגע'גנב'עט. א מענ-
שען קען מען אימער בעליידיגען. — קוקושקין האָט זיך צואוויינט.
דער קאפיטאן, פיהלענדיג, ווי עס שטיקט איהם דער כעס, האָט
דורך די צייהן ארויסגעשיפעט :

— שלאָפען געה, בהמה. מאָרגען אין רעגנענט אריין.
— ווי איהר ווילט, אָבער איך וועל אומזיסט אומקומען.
— ש-שווייג ! שווייג, זאָג איך !

דער קאפיטאן האָט א טופע געטהאָן מיט די פיס און איז אַרויס
בון קיך, און קוקושקין האָט געפרופט ווידער זיך נעהמען פאַר'ן שטי-
וועל, ער האָט זיך אָבער צו שטאַרק א בעוועג געטהאָן און א פיהר
טהאָנדיג מיט דער באַרשט, איז ער אומגעפאלען אויף דער באַנק.
דעם קאפיטאַן'ס כעס, וואָס האָט דערגרייכט די העכסטע שטופע
און האָט זיך אויסגעגאָסען אין איינצעלנע אויסגעשרייען, איז באַלד
פערטרונקען געוואָרען אין עטליכע גלעזלאַך בראַנפֿען און האָט זיך
פעררייטען אויף א געפיהל פון ביטערער בעליידיגונג. "אפילו א יום-טוב
לאָזט מען אויף ניט צו בעגענגען ווי עס דאַרף צו זיין" — האָט זיך גע-
ערגערט דער קאפיטאן, דורכלעבענדיג אין די געדאנקען דאָס ליכטי-
גע בילד פון דער שמחה, וואָס האָט ניט שטאַטגעפונען. "ווי גוט
עס וואָלט געווען." דעם קאפיטאַן'ס בליק האָט זיך אָנגעשטעלט אויף
א וויילע אויפ'ן בילד פון דער אונערפילטער שמחה, און דאָס בילד איז
אזוי ווי פינסטער געוואָרען. "אָבער איך וועל איבערצייגען, אז עס
וואָלט גוט געווען !" האָט אויסגעשריען דער קאפיטאן און האָט אָנג-
געהויבען ברענגען בעווייזע. אָבער א זאָנדערבארע זאך : וואָס מעהר
בעווייזע דער קאפיטאן האָט געבראכט, אלץ אָפטער האָט ער אַריי-
געגאָסען אין זיך דעם אַרגומענט פון פלאַש, אלץ צווייפֿעלהאָפטער
איז געוואָרען דאָס בילד.

"א שיכרות-אָנפאל !" — האָט מיט אימה א טראכט געטהאָן ניר-
קאָלאי איוואַנאָוויטש, אָבער דיעזע אימה האָט זיך באַלד פערביטען
אויף פרייד, — אויף די פרייד פון א מענשען, וואָס וואַרפט זיך אין
אבגורנד, אום צו בעפרייען זיך פון קאַפּוועהטאָג. ווי צורייסענדיג
די שמידענדע קייטען, האָבען זיך פאַר'ן קאפיטאַן א לאָז געטהאָן
בילדער, מרה'שחורה'דיגע, שווערע און מאַטערנדיטרויעריגע. דער
געשטאַלט פון דער ליבער מיידעל, וואָס האָט געזאָלט ברענגען דעם

קאפיטאַן זיין גליק, איז אַרויסגעשוואומען פאר איהם אַ דייע, אן אנציהענדע. „ליעבינקע מיינע!“ — האָט ניקאָלאַי איוואַנאָוויטש צערטליך צונויפגעלייגט זיינע גראָבע ליפּען. און פאר איהם זיינען אַלץ געשוואומען און געשוואומען אַנדערע. דער קאפיטאַן איז געזע- סען אויפ'ן ברעג פון דיזעזען טייך, וועלכער האָט געטראָגען אין אבי- גרונד אַריין זיינע האָפנונגען און טרוימען פון מענשליכען גליק, און ער האָט זיך געפיהלט אַלץ טרויעריגער, האָט אַלץ מעהר מיטלייד געהאט מיט זיך. אין פלאש איז פערבליעבען אַלץ וועניגער בראנפּען, וואָס האָט זיך אומגעוואנדעלט אין געפיהלען, וועלכע עס איז איהם זעלטען בעשערט געווען צו וועקען אין דער מענשליכער נשמה: גע- פיהלען פון מיטלייד, פון ליעבע און תשובה. קיינער דארף איהם ניט, דעם קאפיטאַן; קיין איין נשמה וועט ניט ליכטיג ווערען, דערזעהענדיג זיין צוגאָסענעם, שיכור'ען און שמוציגען פנים. זיין גראָבען, אַפּאָפלעקסישען האַלז וועלען ניט אַרומנעהמען קיינע ווייכע קינדערשע הענטלאך, צו זיין שטעכעדיגער מאָרדע וועט זיך ניט צו- טוליען קיין צערטליכע באַק. אַנדערע האָבען כאָטש אַ הונד, וועל- כען זיי האָבען לייעב און וועלכער האָט זיי לייעב. דעם קאפיטאַן'ס געדאנקען האָבען זיך זאָנדערבאר צונויפגעפלאַכטען, און ער האָט זיך דערמאָהנט אן קוקישקין'ען. פאר וואָס זאָל איהם קוקישקין לייעב האָבען? קוקישקין. . . און וואָס איז אייגענטליך דיזעזער קו- קושקין?

שווער אויפהויבענדיג זיך פון בענקעל, האָט דער קאפיטאַן גע- נומען דעם לאַמפּ און איז אַוועק אין קיך אַריין. דער דענשטשיק איז געשלאָפּען, מיט אַ פּערוואָרפענער קאָפּ. אין זיין לינקער האַנד האָט ער נאָך געהאַלטען דעם שטיוועל, די רעכטע איז שווער אַראָבגע- האַנגען פון באַנק. זיין פנים איז געווען בלייך און קראַנקהאַפט. דער קאפיטאַן האָט צום ערשטען מאָל געזעהען קוקישקין'ען, ווי ער שלאָפּט, און ער האָט איהם אויסגעוויזען גאָר אן אַנדער מענש. צום ערשטען מאָל האָט ער בעמעלקט קנייטשען אויף דיזעזען יונגען פנים אָהן וואָנצעס, און דיזעזער פנים מיט קנייטשען, מיט איין עטוואָס אויפגעהויבענער ברעם האָט אויסגעזעהען דעם קאפיטאַן אונבעקאנט, אָבער געהנטער, ווי יענער פנים, וועלכען ער האָט געזעהען יעדען טאָג, ווייל דיזעזער איז געווען אַ פנים פון אַ מענשען. דער איינ-

דרוק איז געווען אזוי ניי און זאגנדרבאר, אז ניקאלאי אינאנאָוויטש איז אויף די שפיץ פינגער ארויס פון קיך און האָט זיך מיט ספּה אַרומגעקוקט: עס האָט זיך איהם אויסגעוויזען, אז דאָס צימער איז אויך ניט דאָס זעלבע.

עס איז אוועק אַ האַלבע שטונדע. איבער די צימערען האָט זיך דערהערט אַ שאלענדער קול:

— קוקשקין!

אַבער אין דעם הייזעריגען קול האָבען געקלונגען נייע, אונבעקאַנטע נאָמען.

קוקשקין האָט זיך אַ ריהר געטהאָן, און נאָך דעם צווייטען געשריי איז ער אריין אין צימער, פאַרזיכטיג קלאַפענדיג מיט די אָב-זאָצען. ער איז געבליעבען שטעהען ביי דער שוועל מיט אַן אַראָבע-לאָזטען קאַפּ, ווי אַ פערשטאַרבענער. און אויף דיעזען צרה'דיגען מענשען האָט עס דער קאפיטאַן געקענט זיך ביזערען!

— קוקשקין!

דעם דענשטשיק'ס פינגער האָבען זיך קוים אַ ריהר געטהאָן און זיינען ווידער פערשטיינערט געוואָרען.

— האָסט צוגע'גנב'עט דאָס געלד?

— צוגע'גנב'עט . . . ניין . . . ניין . . .

קוקשקין'ס קול האָט אַ ציטער געטהאָן, און זיינע פינגער האָ-בען זיך אָנגעהויבען שנעלער בעוועגען. דער קאפיטאַן האָט גע-שוויגען.

— הייסט עס, מיר וועלען דיך איצט משפּט'ען?

— אייער וואָהלגעבורט . . . בריינגט מיך ניט אום.

דער קאפיטאַן אין אויפגעשפרונגען און, צוגעהענדיג צו קוקשקין'ען, האָט ער איהם אָנגענומען פאַר די שולטערן.

— שוטה, וואָס דו ביסט. מיינ איך עס דען אויף דער אמת'ן? אַך דו! — דער קאפיטאַן האָט אַ ציה געטהאָן קוקשקין'ען, און, זיך אומקעהרענדיג, איז ער צוגעגאַנגען צום פענסטער'ל, אזוי ווי מען וואָלט געקענט עפעס זעהן אויף דער גאס אין דיעזער פינסטערער וויינאַכטען-נאַכט. אָבער דער קאפיטאַן האָט דערזעהען און, אויפ-הויבענדיג די האַנד צום געזיכט, האָט ער אַראָבעווישט עפעס, וואָס האָט זיך ניט געלאָזט זעהן קלאָהר.

— אייער וואָהלגעבורט . . .

אין דעם דענשטשיקס קול האָט זיך געהערט פונקט דאָס זעלבע, וואָס דער קאפיטאָן האָט אזוי קונציג אַראָבגעווישט. דעם קאפיטאָן'ס פעטע פלייצע איז געווען אונבעוועגליך.

— נו וואָס ? — האָט זיך דערהערט פערטויבט פון'ס פענסטער.

— אייער וואָהלגעבורט . . . בעשטראפט מיך.

— גענוג, גענוג שוין נאָרישקייטען רעדען.

ניקאָלאַי אינאָנאָוויטש האָט זיך אומגעקעהרט, און קוקשקין, א וואָרף טהוענדיג זיך מיט אַמאָל אויף די קניע, האָט געוואָלט אַרומ- נעהמען זיינע פיס. מיט אן אויסדרוק פון פערלאָרענהייט, פון ליי- דען און נעימות אויפ'ן אָנגעשוואָלענעם רויטען געזיכט האָט דער קא- פיטאָן איהם אויפגעהויבען, האָט איהם אונבעקוועם א קוש געטהאָן אין זיינע האַרטע האָאַר און, אַברייסענדיג די האַנד פון זיינע ליי- פען, האָט ער איהם שפּאַסשאַפט און פערשעהמט אַבגעשטופט פון זיך.

— געה שוין, געה ! . . . וואָס בין איך, א גייסטליכער, צו וואָס. גיס נור אַן אַ ביסעל בראַנפּען אין פלעשעל אַריין ! לעבעדי- גער ! איין פוס דאָרטען, און די צווייטע דאָ זאָל זיין.

אַ, ווי שרעקליך ! דאָס גראַב־בייכעל פלעשעל, וואָס האָט צעהן יאָהר טריי און עהרליך געדיענט דעם קאפיטאָן, איז אונטער- געכאַפט געוואָרען פון דעם דענשטשיק'ס לעבעדיגער האַנד, איז אַרויף אין דער לופטען, האָט בעווייעזען זיין פוסטע דנאָ, האָט זיך אַ וויילע אַ דרעה געטהאָן נעבען דער האַנד און, ענדליך בעשליסענ- דיג זיך, איז עס אַרונטערגעפאלען און האָט זיך צובראָכען אויף שטיקלאַך.

— ס'מאַכט ניט, ברודער. שלעפּ די גרעסערע פלאש !

. . . לאַנג און פינסטער איז די ווינאָכטען נאַכט. עס שלאָפט שוין לאַנג די קריסטליכע וועלט. נור אין די פענסטער פון דעם קא- פיטאָן'ס שטיבעל לייכט זיך נאָך אַ פייער'ל, וואַרפענדיג אַ געלבליי- כען אַבשיין אויפ'ן שנעע . . .

— זאָגסטו, הייסט עס, אַז דו האָסט דאָס געלד אַהיים אַב-

געשיקט ?

— ריכטיג אזוי, אייער וואָהלגעבורט. איך וועל אייך, אייער וואָהלגעבורט, אָבארביי . . .

— נו, נו! וואָס פאר נאָרישקייטען?

דער קאפיטאן האָט אַ ציה געטהאָן דעם פאפיראָס און, אַרייַן זעצענדיג זיך טיעפער אין צוריסענעם פוטעל, האָט ער זאנפט פער-מאכט די אויגען. קוקושקין איז געזעסען אויפ'ן עק פון בענקעל און, האלב עפענענדיג דעם מויל, האָט ער געכאַפט יעדע בעוועגונג פון קאפיטאן.

— דיינקסטו, הייסט עס, אז זיי פרעהען זיך?

— ווי דען, אייער וואָהלגעבורט, דאָס האָב איך, נו, שוין

זשע . . .

— אזוי, אזוי.

. . . לאנג און פינסטער איז די ווינטער-נאַכט, אָבער זי גיט זיך אויך אונטער דער קראפט פון אלזיגענדען פריהמאָרגען . . . עס ווערט ליכטיג אין מזרח-זייט . . .

אין קאפיטאן'ס שטיבעל לייגט מען זיך שלאָפֿען. קוקושקין ציהט אַראָב פון קאפיטאן די שטיוועל און טהוט עס אזוי פלייסיג אז ער שלעפט אַראָב פון בעט דעם קאפיטאן. דער קאפיטאן שפאַרט זיך אן און בעזיעגט דעם דענשטשיק'ס פלייסיגקייט. צוטוילענדיג צו זיך צערטליך די שטיוועל, וועלכע קוקען שעהמעוודיג אויף דער וועלט מיט דעם דורכגעלעכערטען אָבזאץ, געהט קוקושקין אַרויס אויף די שפיץ פינגער.

— וואָרט אויס . . . זאָנסטו, הייסט עס, אז אַ טאַכטער?

— ריכטיג אזוי, אייער וואָהלגעבורט. אַוודאָמיאַ.

— נו, געה, געה.

מערקווירדיג איז, וואָס די ביטערע געדאַנקען, וועלכע האָבען געזאָלט זיין אַ סימן אויפ'ן אָנפאַנג פון אַ שיכרות-אָנפאַל, האָבען אויף דיעזען מאָל געזאָגט אַ ליגען; גיט דעם צווייטען טאָג, גיט אין די שפעטערע טעג האָט זיך דער שיכרות-אָנפאַל גיט בעוועזען.

יום-טוב

1.

נאָך לאַנג פאר יום-טוב האָט קאטשערין דערפיהלט, אז אין דער וועלט רוקט זיך אָן עפעס גרויסעס, ליכטיגעס און אביסעל אימה'דיגעס איבער דער גרויסער יום-טוב'דיגקייט. און אַבוואָהל דאָס אָנקומענדע האָט זיך גערופען מיט דעם אלטען וואָרט „יום-טוב" און פאר אלע אנדערע איז דאָס געווען איינפאך און פארשטענדליך, איז דאָס אַבער פאר קאטשערין'ען געווען עפעס ניי און רעטהעלעאפט — אזוי ניי, ווי ווען מען קומט צום בעוואוסטזיין פון דער אייגענער עקזיסטענץ, און אזוי רעטזעלעאפט, ווי דיעזע עקזיסטענץ.

אין דעם לעצטען יאָהר האָט זיך קאטשערין'ען אָנגעהויבען צו דוכטען, אז ער איז נור וואָס ערשינענען אויף דער וועלט, און אלעס האָט איהם זיך אויסגעוויזען וואונדערליך און אינטערעסאנט; און דאָס וואָס איז פריהער געווען און האָט זיך גערופען קינדהייט, האָט זיך איהם פאָרגעשטעלט פאר שפאס האַפט און פרעהליך און עפעס אזעלכעס, וואָס האָט מיט איהם קיין שייכות ניט. און ער גערענקט דעם מאַמענט, ווען זיין לעבען האָט זיך אָנגעפאנגען. ער איז געזען סען דאן אין זיין קלאס און האָט זיך געפיהלט לאנגווייליג; פלוצלונג האָט זיך מיט אַ וואונדערליכער קלאַהרקייט איהם פאָרגעשטעלט, אז דער דאָזיגער, וואָס זיצט אויף דער דריטער באַנק און האַלט אונטער געשפארט מיט זיין האַנד דעם קאָפּ און פיהלט לאנגווייליג, איז דאָס ער, ניקאָלאַי ניקאָלאַיעוויטש קאטשערין; און אז די איבעריגע אלע — יענער, וואָס רעדט דאָרט פון קאפערע און די אנדערע שיהלער, וואָס זיינען צוזעצט אויף די בענק — זיינען גאָר אנדערע מענשען און אַן אנדער וועלט.

דיעזע פאָרשטעלונג איז פאר איהם געקומען אזוי בולט, אזוי שאַרף און פלוצלונג, אז קיין מאָל דערנאָך האָט ער ניט געקענט

ארויסרופען אין זיך אזא פאָרשטעלונג, הגם ער האָט דאָס גאַנץ אָפּט גערופּט דערמיט, וואָס ער האָט זיך געזעצט אין דערזעלבער פּאָזע און אונטערגעשפּאַרט זיין קאָפּ מיט דער האַנד. אָבער דערפאַר איז פאַר איהם אַלעס געוואָרען איצט ניי און פול מיט רעטענישען: די חברים, דער טאַטע, די מאַמע, די ברידער און ער אליין.

קאַטשערין איז געווען אַ שילער פון זיעבעטען קלאַס גימנאַזיע, און זיינע אַלטע חברים האָבען איהם גערופּען פשוט „קאַצא“, נור די נייע חברים האָבען איהם גערופּען ניקאָלאַי ניקאָלאַיעוויטש. ער איז געווען ניט קיין הויכער, אַ מאַנערער, אַן איידעלער, מיט אַ זעהר צארטער געזיכטס-פאַרב און פלעגט רעדען שטיל און העפליך. וואָנציגעס האָבען זיך נור וואָס אָנגעהויבען אַרויסצושלאָגען אויף זיינע פרישע, רויטע ליפּען און האָבען זיך געצויגען, ווי אַ פּוכיג שטענעל אונטער זיין נאָז. קאַטשערין'ס עלטערן זיינען געווען זעהר רייכע מענשען און האָבען געהאַט אַן אייגען הויז אין איינער פון די ווייטע גאַסען פון שטאָדט. נעבען הויז איז געווען אַ גרויסער גארטען, אין הויף גרויסע שטאַלען, און זאָגאַר אַ ברונען, פון וועל-כען די גאַנצע גאַס האָט געשעפּט פאַר זיך וואַסער.

קאַטשערין האָט געהאַט פיעלע חברים און איין פריינד מערקור לאָוו, וועמען ער האָט הייס און צערטליך לייעב געהאַט, און ער פלעגט איהם יעדע וואָך שרייבען אַ לאַנגען, געדיכט-אָנגעשריעבענעם בריעף. מערקולאָוו איז געווען מיט צוויי יאָהר עלטער פאַר איהם; זייט לעצטען הערבסט האָט ער זיך געלערנט אין מיליטער און פלעגט קומען צו פאָהרען אַהיים נור אויף די גרויסע ימים-טובים. קאַטשערין האָט אויך געהאַט שונאים, אַם וועניגסטען, איין שונא, אַ שילער פון רעאַל-שוהלע; נאָך אַלס קינדער האָבען זיי זיך צושלאָגען, און זייט דאן פלעגט זיך קאַטשערין אנבלאָזען, בעגעגענענדיג איהם, און אַ שטיק צייט האָט ער זאָגאַר געטראָגען אַ קאַסטעט אין קעשענע. ער האָט אויך געהאַט אַ געליעבטע — אַ יונגע, שענהע און פרעהליכע דיענסט, וועלכע האָט געפאַנגען זיין האַרץ. אין גימנאַזיע אין דער-היים און ביי בעקאַנטע האָט מען איהם געהאַלטען פאַר אַ זעהר גלייך-ליכען בחור'ל, אָבער ער אליין האָט זיך געפיחלט זעהר אונגלייכליך. און זיין אונגליק איז בעשטאַנען אין דעם בעוואוסטזיין, אז ער איז זינדיג און פאַלש, און אז זיין לעבען ברענגט קיין גוצען ניט. און

עם זיינען איהם איינגעפאלען פיעלע אונלייזבארע פראגען און האָ-
בען ארויסגעשטופט פון זיין קאָפּ די לאַטיין און מאַטהעמאַטיק : צו
דארף ער גאָר לעבען און צו וואָס זאָל ער לעבען ? ווי זאָל ער מאַכען,
אַז ער זאָל זיין צופריעדען מיט זיך און אז אַלע זאָלען איהם לייעב
האַבען ? דעם לעצטען מאָל האָט ער בעקומען אין גימנאַזיע צוויי
שלעכטע באַללען, און ער איז צוליב דעם געווען אין געפאהר צו
בלייבען אויף נאָך אַ יאָהר אין זעלבען קלאַס. און ער האָט זיך נאָך
מעהר געערגערט דערפון, וואָס ער לערנט זיך אזוי שלעכט און בע-
האַלט עס פון די עלטערן, וועלכע לויבען איהם גוטמוטיג. און
ווען אָט די אַלע, וואָס האַלטען פון איהם, וואַלטען נאָך געוואוסט,
וואוהין ער געהט מיט די חברים און וואָס ער טהוט דאָרט !

און דאָס גרויסע, ליכטיגע און אביסעל אימה'דיגע, וואָס האָט
זיך אָנגערוקט אין דער וועלט און האָט זיך גערופען מיט דעם אַלטען
נאָמען „יוס־טוב“, האָט אזוי ווי געבראכט אן ענטפער. און קא-
טשערין האָט זיך געטראכט, אז דער ענטפער קען ניט זיין אַ טרויער-
ריגער, און אז עס וועט זיכער קומען אימיצער, וואָס וועט ער-
קלעהרען, ווי אזוי מען דארף לעבען און צו וואָס מען דארף לעבען.
צו וועט עס זיין מערקוואָוו, וועלכער וועט קומען אַ וואָך פאַר יום-
טוב, צו אן אנדערער, האָט קאטשערין ניט געוואוסט, און האָט
זיך געטראכט, אז אפשר וועט עס גאָר ניט זיין קיין מענש, נור אַ
זאָך. און ער האָט געווארט.

און דער יום־טוב האָט זיך אָנגערוקט.

2.

דאָס יום־טוב'דיגע און נייע האָט זיך אָנגעהויבען נאָך אַ וואָך
פאַר יום־טוב, אָבער קאטשערין האָט עס ניט באַלד דערפיהלט. ער
איז געגאנגען אין קירכע פאַר גימנאַזיסטען, האָט זיך געזעהען דאָרט
מיט די חברים און לעהרער און עס האָט אַלעס אויסגעזעהען וואַכעדיג
און אַלט. דער אויפזעהער, וועלכען מען האָט געגעבען אַ זאָנדער-
באַרע צונעמעניש „גליסט“, האָט איהם געכאַפט רויכערען, און האָט
איהם געוואַלט מסור'ן פאַר'ן אינספּעקטאָר. אַלעס איז געווען לאַנג-
ווייליג און גרוי, און אַלעמענס געזיכטער האָבען אויסגעזעהען מרה-

שחורה'דיג און מען האָט ניט געזעהען אויף זיי דאָס, וואָס פריהער — דיזעלבע האָפנונג אויף אן אונגעוועהנליכע שמחה, ווי ביי איהם. אפשר, איז דער שלעכטער וועטער געווען יטולדיג דעריין, ווייל יעדעם זונטאָג האָט געשטעלט און דריי טעג נאָכאנאָנד נאָכדעם איז געווען קאלט און נאָס, און מען האָט ניט געקענט קיין פענסטער עפֿענען. אָבער אין דער לופטען האָט זיך פאָרט געטראָגען עפעס אזוינס, וואָס האָט אויפגערעגט. אויף די גאָסען איז מען געפאָהרען און געגאנגען מעהר ווי אימער, מען האָט זיך בעוועגט האַסטיגער, מען האָט גערעדט העכער, און אלע האָבען נור געשמועסט ניט וועגען דעם היינט, נור וועגען דעם, וואָס זיי וועלען טהאָן דאָן, אז עס וועט זיין יום-טוב. אזוי ווי די געגענוואָרט וואָלט ערגעץ איינגעזונקען, און אלע וואָלטען נור געהאט אין זינען די צוקונפט.

און ווען די זונן האָט זיך פרייטאָג בעוויזען און האָט באַלד אָנגעוואַרעמט און אויסגעטריקענט די ערד, האָט אַלעמען בעהערשט דער קומענדר יום-טוב, און קאטשערין האָט איהם דערפיהלט אין אלע ווינקעלאַך. אָבער דאָס איז נאָך אַלץ געווען ניט מעהר ווי ערוואַרטונג, און עס האָט אויפגערעגט און געמאָטערט. קאטשערין האָט בעזוכט די שטאָהל, — דאָרט האָבען דער קוטשער און דער הויף-דיינער געוואַשען די עקיפאָזשען און גערייניגט די פערד, און זיי זיינען געווען ביז און ניט ריידעוודיג. ער האָט עטליכע מאָהל אַריינגעקוקט אין קיך — דאָרט איז פאָרגעקומען עפעס אונגעוועהנליכעס. ביי די קאטשעריןס האָט מען אויף אין דער וואָכען אַ סך און גוט געגעכען, אָבער איצט האָט מען אַלץ געקאָכט און געבאָקען, און מען האָט זיך צו קיין זאך ניט געטהאָרט צוריהרען, ווייל עס איז אַלעס געווען אויף יום-טוב. די מוטער און דער פאָטער זיינען אָבגעפאָהרען אויף אַן אַלט וועגעלע און האָבען געבראכט אַלץ נייע פעקעלאַך און זיינען ווידער געפאָהרען, און איבער'ן גאנצען הויז האָט זיך געטראָגען אַן אויפגענדרער, אונגעוועהנליכער ריח פון וואַנילע, פרישען טויג און אייער. פאר אַלע הייליגע בילדער האָבען לעמפעלאַך געברענגט, און די אַם האָט געשאַלטען די קינדער און האָט זיי ניט אַריינגעלאָזט אין זאָל און גאָס-צימער, וואו מען האָט שוין אויסגערייניגט די דילען און אַלעס אויפגעראַמט. אין דער פריה האָט מען גאָר ניט אָנגעביסען, און דער וואַרעמעס איז געווען אזוי שלעכט, אזוי ווי איצט

האַט מען גאָר נישט בעדאַרפט עסען. די דיענסט דאָשאַ האָט בעגעגענט קאַטשערניען אין שפּייז־קאַמער, ווען דאָרט איז קיינער נישט געווען, און אָבוואָהל זי האָט איהם אַ קוש געטהאָן, אָבער זי האָט עס גע־טהאָן האַסטיג און נאכלעסיג. איהרע האָאר זיינען נישט געווען פער־קאַמט און פון די נאַקעטע הענד האָט געשפּאַרט דערזעלבער אויפ־רעגענדער ריח פון וואַנילע.

— קום אַרויס אין גאָרטען — האָט קאַטשערין געזאָגט.
— ניין־ניין־ניין! — האָט דאָשאַ פּערוואָרפען מיט הענד און פיס. — אָט! — האָט זי צושפּרייט די הענד, ווייזענדיג, וויפיל אַרבייט זי האָט.

קאַטשערין איז אַרויסגעגאַנגען אין גאָרטען, און עס האָט זיך איהם אויסגעוויזען, אז די זעלבע ליידענשאַפטליכע ערוואַרטונג פּוהט אָן דעם גאָרטען. די שטעגלעך אַרום הויז זיינען שוין געווען אָנגערייניגט און בעשאַטען מיט געלען זאַמד, אָבער ווייטער אין דער טיעפּסייט פון גאָרטען איז געווען נאָס און פערלאָזט, ווי שטענדיג נאָך ווינטער. דאָרט זיינען אויף די שטעגלעך געלעגען די פאַר־אַ־יאָהריגע בלעטער, וואָס האָבען זיך צוגעקלעפט צו דער ערד, פער־שוואַרצטע און דורכגענעצטע; אין די ווינקלען ביי די צאַמען איז נאָך געלעגען דער ווייסליכער שוואַמיגער שניי און פון אונטער איהם זיינען גערונען קליינינקע שטראָמען וואַסער, וואָס איז געווען ריין און דורכזיכטיג, ווי אַ טרעהר. ערטערווייז האָט אַרויסגעשפּראָצט אין דונקעל־גרינע בינטלאַך די יונגע קראָפעווע און נישט ווייט פון איהר האָט איינזאַם און מיט שרעק אַרויסגעקוקט אַ דין גרעזעל. די בענק, אָנגעוואַרעמטע פון דער זונן, האָבען געבריהט די האַנד, און די גאַנצ־צע אונבעוועגליכע לופט איז געווען געדיכט אָנגעזאַפט מיט זונען־וואַרעמקייט, מיט אַ גערוד פון ערד און נישט־זעהבארער יונגער גראַז. שמח'דיג און שטיל איז געווען אין גאָרטען, און מען האָט געקענט הייטליך הערען, ווי עס סקריפען די טויערען און ווי מען ציהט וואַס־סער פון דעם ברונען. אָבער קאַטשערין האָט נישט געקענט קלייבען קיין נחת פון דיעזער רוה, און עס האָט זיך איהם געדוכט, אז איצט טהאָר מען עס זאָגאר נישט טהאָן, נור מען דאַרף וואַרטען דערויף, וואָס מען רופט „יום־טוב.“ און ער איז געגאַנגען פון איין באַנק צו דער צווייטער, האָט זיך צוגעזעצט אויף אַ וויילע און איז געגאַנגען

ווייטער. אזוי האָט ער זיך אַרומגעדרייט איבער'ן גאַנצען גאָרטען, אזוי ווי ערוואַרטענדיג און זוכענדיג עפעס, איז ווידער געווען אין שטאַהל און האָט עטליכע מאָהל אַרויסגעקוקט אין גאס, אזוי ווי דער יום-טוב וואָלט בעדאַרפט קומען פון דאָרטען. אזוי איז ער אַרומגע-גאַנגען איבער'ן הויז און איבער'ן הויף ביז שפּעט אין דער נאַכט און האָט איטליכען געשטערט, און האָט ביי יעדען שווייגענדיג זיך נאָכגעפרעגט: ווען וועט ער שוין ענדליך קומען, אייער יום-טוב ? שבת בייטאָג גיט איהם די מאַמע אַ זאָג:

— דיין מערקולאָוו איז שוין געקומען, מיר האָבען איהם נור וואָס געזעהען אויף מאַסקווער גאס. ער האָט צוגעזאָגט צו קומען אויפדערנאַכט.

קאטשערין האָט פערשעהמט אַ שמייכל געטהאָן.

— מיך פּרעהט עס אויך, — האָט די מוטער געענטפערט אויף זיין שמייכל. — וועסט זיך גיט פיהלען אזוי לאַנגווייליג און וועסט גיט שטערען יעדען איינעם.

יעצט האָט קאטשערין קלאָהר פערשטאַנען אַלעס אַרום זיך און ער האָט אָנגעהויבען געדולדיג צו וואַרטען, וויסענדיג אז דאָס וואָרט ער אויף מערקולאָווען. ער האָט דורכגעטראַכט, וואָס ער וועט דערצעהלען זיין פריינד, און עס האָט זיך איהם אויסגעדוכט, אז אין פשוט'ע ערצעהלונג וועט זיין גענוג אום צו צופלאַנטערען און קלאָהר מאַכען דעם פלאַנטער פון זיין לעבען, וועלכער האָט נור וואָס אויסגעזעהען אונלייזבאַר און ער האָט זיך צוגעגרייט אויפצונעהמען מערקולאָווען: מיט דאָשא'ס הילף האָט ער געקראָגען אַ פלאַש רוי-טען וויין און צוויי גלעזלאַך און האָט דאָס אַלעס אוועקגעשטעלט אויפ'ן פענסטער אין זיין צימער. אין יענער מינוט האָט ער פערגע-סען, אז איינער פון די פעהלערען וואָס רופען ביי איהם אַרויס אַן עקל צו זיך אליין, איז זיין געוואָנהייט צו וויין, וואָס עס האָט זיך אָנגעהויבען מיט איהם יענעם יאָהר.

דער אַבענד האָט זיך אָנגערוקט, און דאָס גרויסע הויז האָט זיך אָנגעהויבען בערוהיגען. זעלטענער האָט געקלאַפט די טהיר אין קיך און אין קינדער-שטוב האָבען אויפגעהערט דער אַס'ס בייזע גע-שרייען און די הילכיגע קינדערשע קולות. קאטשערין איז זיך דורכ-געגאַנגען איבער די ריינע און יום-טוב'דיגע שטילע צימערען, אויף

וועלכע דער אויפציטערענדער פייער פון די לעמפעלאך האָט גע-
וואָרפֿען אַ בין־השמשות ליכט. די ווייסע פאָרהענגלאַך אויף די פענס-
טער האָבען אויך אזוי ווי אויפגעציטערט און עס איז אלץ געווען אי
אביסעל שרעקליך, אי פרעהליך, פול מיט אַ שטילער און ליכטיגער
ערוואַרטונג, — ווי עס דארף זיין אין אזאָ גרויסען און גוטען יום-
טוב.

באלד וועט קומען מערקולאָוו. עס האָט איהם עפעס פֿערהאַל-
טען.

עס איז געווען שטיל אויפ'ן הויף און אין גאָרטען, וואוהין קאט-
שערין איז זיך אביסעל דורכגעגאנגען. אין שטאָהל האָט אַ פֿערד
שטאַרק אַ קלאַפֿ געטהאָן מיט דער קאָפיטע, און ער האָט אַ ציטער
געטהאָן ביי דיזען קלאַנג און האָט אַ טראַכט געטהאָן : באלד וועט
קומען מערקולאָוו. ביי דער צועפענטער טהיר פון שטאָהל האָט גע-
ברענט אַ לאַנטערנע און דער קוטשער יעוומען האָט מיט עפעס גע-
שמירט זיינע שטייוועל.

— באלד געהט מען שוין צום מאָרגען־געבעט האָ? — האָט
ער פֿריינדליך געפרעגט, דערקענענדיג דעם פֿריצ'על אין דער דונר-
קעלער דאַרער פיגור, און האָט באלד גוטמוטהיג אַ וואונק געטהאָן :
און דאָשקע איז אַוועק מיט די קוילעטשען.

אזוי ווי אלע אין הויז, אויסער די עלטערען, האָט ער געוואוסט
וועגען קאטשערין'ס לייעבע צו דאָשען און האָט פֿריינדליך געקוקט
דערויף.

פֿאַר וואָס זשע קומט ניט מערקולאָוו ?
קאטשערין איז זיך ווידער דורכגעגאנגען איבער אלע פֿלעצער,
וואו ער איז שוין געווען דיזעזען אָבענד, און, שעחמענדיג זיך פֿאַר
זיך אליין, איז ער צוגעגאנגען צום טיהרעל אין טויער. ער איז געווען
זיכער, אז ווען ער וועט עס עפענען און וועט אַרויסקוקען אויף דער
גאַס, וועט ער דערזעהען דעם צוקומענדען מערקולאָווען און וועט דער-
הערען זיין לייעבען קול : „וואָס מאַכסטו קאָליאָ.“ קאטשערין האָט
פֿאַרזיכטיג און לאַנגזאַם געעפענט דאָס טיהרעל, האָט אַרויסגע-
קוקט, איז דערנאָך אַרויסגעגאנגען אויפ'ן גאַס און האָט זיך צו-
געזעצט אויף די קאַלטע טרעפֿלאַך פון דעם שטיינערנעם גאַנעק.
אויפ'ן גאַס איז געווען פֿוסט און שטיל. פון דער ווייטענס האָט זיך

דערהערט דער גערויט פון אן עקיפאזש און קאמטערין האט זיך אויפגעהויבען. עס קומט צו נעהענטער. מיט אלע זייע אייזערנע טהיילען האט געקלאפט דאס צובראכען וועגעלע, און נאכ'ן קלאנג אליין האט ער זיך אָנגעשטויסען, אז דאָס פאָהרט אַ היים אַ לוי־דיגער פערשפעטיגטער איזוואָזשטישוק. מען האָט געקענט הערען, ווי די רעדער פאלען אריין אין גריבער, וואָס דאָס וואסער האָט גע־מאַכט אויפ'ן שליאָך און ווי עס פליוסקעט אונטער דעם פערדס פיס די נאָסע בלאָטע — און ווידער הערשט די טיעפע יטילקייט פון דער פינסטערער אַפּריל־נאַכט. לאַנג איז נאָך קאמטערין גע־זעסען און האָט זיך פיעלע מאָהל אָבגענאַרט, מיינענדיג, אז אַט קומט שוין ענדליך מערקולאָוו.

מערקולאָוו איז ניט געקומען.

קאמטערין וואָלט ניט געקענט מיט ווערטער בעשרייבען יענעם געפיהל, וועלכער האָט איהם בעהערשט, ווען ער האָט זיך אומגע־קעהרט פון דער קעלט אין זיין ריינעם און וואַרעמען צימער. עס האָבען איהם געשטיקט אַ כעס, אַן אומעט און טרעהרען, וואָס האָבען זיך איהם געשטעלט אין האַלז. ער האָט אין די געדאַנקען איבערגע־הזר'ט פאָרוואָרפען, וועלכע ער וואָלט געמאַכט מערקולאָווען, ווען ער קומט יעצט, אָבער האָט זיי ניט געקענט פערבינדען, און זיי האָבען זיך פערוואַנדעלט אין איין משונה'דיגען און זינלאָזען געשרי :
— לומפ ! לומפ !

לוינט זיך דען נאָך דעם צו לעבען ? אַ האַלבען יאָהר האָר־בען זיי זיך ניט געזעהען ; אַ האַלבען יאָהר האָט ער טאָג ווי נאַכט געטראַכט וועגען יענער מינוט, ווען ער וועט דערזעהען זיין פריינד און וועט איהם אלעס דערזעהלען, ווי שווער און מאַטערענד דאָס לעבען איז, ווען מען האָט קיין צוועק אין לעבען, ווען מען האָט ניט לעבען זיך קיין נשמה, מיט וועלכער מען זאָל קענען טהיילען די יסורים. אַ האַלבען יאָהר האָבען זיי זיך ניט געזעהען — און ער האָט ניט געקענט קומען און איז פערבליבען מיט אנדערע קליינליכע מענשען, וואָס זיינען איהם אינטערעסאַנט, טהייער און ליֵעב ! און עס דוכט זיך אויס קאמטשערינען, אז די גאַנצע ליידענשאַפטליכע ער־וואַרטונג, וועלכע האָט איהם אזוי לאַנג געמאַטערט, וועלכע ער האָט געלייענט אויף אלע געזיכטער און זאכען, האָט געהאַט אַ שייכות

נור מיט מערקולאָווען. נור ער, נור ער אליין האָט געהאַט דעם ענטפער אויף דיעזע אלע מאַטערערעדע פראַגען, האָט פערשפראַכען גליק און שמחה און רוהע. אָ, ווען ער וואָלט קומען !
— לומפ !

קאָטשערין שטעלט אַוועק אויפ'ן טיש די פלאַש מיט'ן רויטען וויין און די צוויי גלעזלאַך און קוקט אויף זיי מיט אַ ביטערען שמייר בעל. פון יענעם גלעזל האָט ער געזאָלט טרינקען. שמיכלענדיג און שאַקלענדיג מיט'ן קאָפּ, גיעסט קאָטשערין אָן די צוויי גלעזלאַך, געהמט זיינס און טרינקט לחיים.
— פאר... דיין געזונד ! — זאָגט ער אויף אַ קול און בע-
מערקט עס ניט.

זעה'זשע, דו וואָס ביזט פערבליעבען מיט געמיינע מענשען, ווי עס קומט אום דיין פריינד, וועלכער האָט זיך אזוי הייס געליעבט. זעה, ווי ער שיכור'ט זיך אָן אין איינזאַמקייט, מיט דעם שאַטען פון דער פערגאַנגענהייט פאר די אויגען, ווי ער פאַלט אלץ נידעריגער און נידעריגער. לוינט זיך דען צולעבען, ווען די מענשען זיינען אזוי קליינליך און געמיין ! לוינט זיך דען צו לעבען, צו טראַכטען וועגען זיך, וועגען די אייגענע ווירדע און לעבען, ווען ליגען און פאַלשקייט הערשען איבער דער וועלט. זאָל אלעס צו גרונד געהען ! קאָטשערין האָט שוין אויסגעטרונקען גאַנצע צוויי גלעזלאַך און איז נאָך געווען פאַלקאָם ניכטער. ער איז אַרומגעגאַנגען איבער'ן צימער, האָט זיך צוגעלייגט און איז ווידער אַרומגעגאַנגען, האָט זיך געכאַפט מיט די הענד פאר די ברוסט און פאַרן קאָפּ. עס האָט זיך איהם געדוכט, אז באלד וועט זיך דאָרט עפעס צורייסען און אָנ-שטאָט קאָלירלאָזע טרעהרען וועט בלוט זיך אַ גאָס טהאָן פון די אוי-גען. און ער האָט אי געשאַלטען, אי רחמים געבעטען, אי געטראַכט וועגען ראַכע, אי וועגען טויט, און ער איז געווען איבערצייגט, אז קיינער אין דער וועלט האָט ניט געליטען אַזעלכע יסורים, ווי ער, און אז צו קיינעם זיינען נאָך די מענשען און דאָס לעבען ניט געווען אזוי האַרצלאָז. און ווען ער האָט זיך דערמאָנט אָן די ליכטיגע מינוט טען פון ערוואַרטונג און וועגען דעם, ווי לאַנג און געדולדיג ער האָט געוואַרט, האָט זיך איהם געלויבט צו בעליידיגען זיך אליין מיט דער שווערסטער און שענדליכסטער בעליידיגונג.

עס האָט זיך דערהערט אַ קלאַפּ אין טהיר.
 — קאַליאַ, און דו וועסט דען ניט געהען אין קירכע ? —
 האָט זיך דערהערט דער מוטערס קול.
 קאטשערין האָט האַסטיג אַ כאַפּ געטהאָן די פּלאַש מיט'ן וויין
 און די גלעזלאַך און האָט זיי אויף די שפיטץ פינגער צו געטראָגען
 צום פענסטער. דערנאָך איז ער צוגעגאנגען צו דער טהיר, שטאַרק
 קלאַפענדיג מיט די פיס, און האָט זי געעפּענט.
 — און דיין מערקולאָוו איז גאָר ניט געקומען, — האָט די מור-
 טער געזאָגט, בעטראַכטענדיג דעם צימער. — איך האָב געדיינקט,
 דו זיצט דאָ מיט איהם.
 — וואַהרשיינליך, האָט איהם אימיצער פּערהאַלטען, — האָט
 קאטשערין גלייכגילטיג און זאָרגלאָז געענטפּערט.
 — מן-הסתם. ער האָט דאָך אזוי פיעל בעקאַנטע. און איך
 מיט'ן פאָטער פאָהרען אַוועק.
 די מוטער האָט ווידער בעטראַכט דעם צימער און איז אַרויס-
 געגאנגען ; קאטשערין האָט זיך אויסגעראַכט, אַז זי האָט בעזאָג-
 דערס לאַנג געקוקט אויף די פאָרהענגלאַך פון פענסטער, הינטער וועל-
 כע עס איז געשטאַנען די פּלאַש.
 קאטשערין האָט דערפיהלט, אַז פאַר איהם האָט זיך שוין אַלעס
 געענדיגט אין לעבען און איצט איז גאַנץ עגאַל, צו וועט ער געהן
 אין קירכע, צו ער וועט בלייבען צו הייז. און עס האָט זיך איהם
 פּערגלוסט געהען זעהען, ווי אַלע מענשען זיינען פּרעהליך און גליק-
 ליך, און ווי ער איינער איז אונגליקליך. ער וועט אומיסטנע לאַכען
 און שפּאַסען, און קיינער וועט זיך ניט אָנשטויסען, אַז דיעזער
 בחור, וואָס איז אזוי יונג, אזוי גוט און פּרעהליך, דענקט נור וועגען
 טויט און ווינשט זיך נור דעם טויט. ער האָט דערזעהען אין שפּיר-
 געל זיינע גרויסע אויגען און דונקעלע פאַסען אונטער זיי און אַ בליי-
 כען צוועהטאָנדיגען פנים. קאטשערין האָט זיך אָנגעבלאָזען, דער-
 נאָך האָט ער ביטער אַ שמייכעל געטהאָן און האָט אַ טראַכט געטהאָן,
 אַז דאָס מאַכט ער נאָר אַן אָנשטעל.
 — זאָל זיין איך מאַך אַן אַנשטעל. איך בין דאָך אַ טויגע-
 ניכטס, — האָט ער שמייכלענדיג אַ ציה געטהאָן מיט די שולטערן.
 דער גרויסער און רעטזעלהאַפּטער יום-טוב איז שוין געווען גאָר

נאָהענט, און, אַרויסגעהענדיג פון הויז, האָט קאטשערין ווידער דערשפירט דעם זיסען געפיהל פון ערווארטונג. פון אומעטום זיינען מענשען געגאנגען אין קירכע, און דאָס קלאפען פון אונזעהליגע פיס האָט זיך געטראָגען איבער דער שטילער גאס, און עס האָט גע- שיינט, אז אלע איבעריגע קלאנגען זיינען אָבעשטמאָרבען. זקנות האָבען לאנגזאם און שווער געשארט מיט די פיס, האָבען זיך אלע וויילע אָבעשטעלט און געזיפצט; מיט אן אָפטען, שנעלען טראָט זיינען געגאנגען די קינדער, און הארט און פעסט האָבען געקלאפט איבער די שטיינער די פיס פון די ערוואקסענע. און אן אונגעוועהר- ליכע האַסטיגקייט האָט זיך געפיהלט אין דעם, ווי דער המון האָט געשטרעבט פאַראויס צו עפעס, וואָס איז אונבעקאנט, אָבער שמחה- דיג. מען האָט זאָגאר ניט געהערט קיין געשפרעכען, אזוי ווי די מענשען וואָלטען מורא געהאט צו פערלירען אפילו איין מינוט און פערשפעטיגען; קאטשערין האָט אָנגעהויבען געהען שנעלער און, וואָס מעהר ער האָט אנדערע אַריבערגעיאָגט, אלץ מעהר האָט ער זיך געאַילט.

אַט איז שוין די גימנאַזיע. אין דעם גרויסען זאַל, אין וועלכען די גימנאַזיסטען האָבען פערבראכט צווישען און אין די פרייע שטונ- דען, זיינען געשטאַנען אין רייהען קוילעטשען און נעבען יעדען האָט געברענגט אַ ליכט. דאָ האָט מען ניט געקענט הערען די קירכען- דיענסט, אָבער די דיענסטען, וואָס זיינען געשטאַנען ביי די קווי- לעטשען, האָבען זיך גע'צלט'ט. איבער די קאָררידאָרען האָט אַרומ- געשפאַצירט אַ געדיכטער און פערשיעדענפארביגער המון פון גימנאַ- זיסטען אין יוניפאָרמען און פרייליינס אין ווייסע און קאָלירטע קלוי- דער; און עס איז געווען זעהר זאָנדערבאַר צו זעהען דיעזע פרעמדע, פּרעהליכע, רעדעוודיגע מענשען אין די קאָררידאָרען, וואו אלעס איז פריהער געווען אזוי שטרענג און ווירדיג, און וואו עס זיינען אַרומגעגאנגען לעהרערס אין פּראַקען און מיט זשורנאַלען. און אלע שפאַצירענדע האָבען געלאכט, גערעדט, און אויף אלעמענס געזוכ- טער האָט געשיינט אַ פרייד — מן הסתם איז שוין פאר זיי געווען יום-טוב. אזוי ווי עס וואָלט שוין געשעהען עפעס אונגעוועהרליך- שמחה'דיגעס, אָדער עס קומט יעצט פאַר, און די מענשען קוקען זיך צו. אזוי ווי דער טייך, פון וועלכען די מענשען האָבען ערווארט

זייער פרייד, וואָלט שוין אַרויס אָדער געזאָלט יעדע מינוט אַרויס פון די ברענעס.

קאָטשערין האָט געפיהלט, ווי עס הויבען זיך אַלץ העכער און העכער אַרום איהם די כוואַליעס פון ליכטיגער פרייד, און ווי די מענטשען פערכלינען זיך אין איהר. ער האָט זיך צוגעהערט צו די געדערעכען; ער האָט אַריינגעקוקט אין די פנים'ער, האָט זיך צו פרעגט ביי די לאַכענדע אויגען — און אַלעס אין זיי איז געווען ניי, אונבעקאַנט און פרעמד. די אַלטע בעקאנטע געווענהליכע פראַזען האָבען געקלונגען זאָנדערבאר-פרעהליך און זאָגאר, אַזוי ווי קלוג. מענטשען האָבען זיך בעגעגענט, האָבען געשמייכעלט, האָבען זיך בעגריסט, און עס האָט אויסגעזעהען, ווי אַ קויט. ביים וואַרעמען שיין פון די ליכט, וואָס האָט זיך געגאָסען פון אַלע זייטען, האָבען זיך פערגלעט די קנייטשען אויף די געזיכטער, און מען האָט זיי ניט געקענט דערקענען, און אין די אויגען האָט געשיינט אַ ניי פייער'ל: אפשר איז עס געווען דער אבשיין פון די ליכט, און אפשר דער אבשיין פון אן אינערליכען ליכט. אַלץ העכער און העכער איז בער קאָטשערין'ס קאָפּ האָבען זיך געהויבען די כוואַליעס פון רוישיגער און שמחה'דיגער פרייד, אָבער קיין איין טראָפען איז ניט אַריין צו איהם אין ברוסט און האָט ניט ערפרישט זיינע ליפען, וואָס זיינען פערטריקענט געוואָרען פון דורשט. און אַזוי ווי דאן אין קלאַס האָט אַ שיין געטהאָן דאָס בעוואוסטזיין פון זיין איינזאמקייט און האָט בעלויכטען דעם שוואַרצען אַבגרונד, וואָס האָט אָבגעטהיילט דיעזען מרה'שחורה'דיגען בלאַנדזשענדען מענשען פון דער גאַנצער וועלט און אַלע אנדערע מענשען.

— יום-טוב . . . ווי שרעקליך דאָס איז — יום-טוב, — האָט געשעפּצט קאָטשערין און איז אָבגעטראָטען פאר די שפּאַרענדע פרעהליכע, צופריעדענע מענשען, וועלכע האָבען אַזוי פריינדליך געקוקט אויף איהם, אָבוואָהל זייערע נשמות זיינען געווען אַזוי ווייט פון איהם. און מיט אַן אימה, וועלכע פלעגט איהם אַזוי לייכט בערערשען, האָט זיך קאָטשערין מיט אַ מערקוירדיגער דייטליכקייט פאָרגעשטעלט, אַז ער איז עפעס אַן אויסוואורף, אַ קין, אויף וועל'כען עס ליגט דער שטעמפּעל פון אַ פערשאַלטענעם. די גאַנצע וועלט פון לעבעדיגע מענשען און ניט-לעבעדיגע זאָכען האָט גערעדט מיט

דערזעלבער פרעהליכער, שאלענדער שפראך. און נור קאטשערין האָט ניט פערשטאַנען דיעזע שפראך און עס'האָט איהם געמאַטערט דאָס משונה'דיג בעוואוסטזיין פון איינזאַמקייט.

און קאטשערין האָט פערלאָזען די גימנאַזיע מיט איהרע פייערען און איז אוועק זוכען רוהע אין די פינסטערע גאַסען. אָבער וואו ער איז געגאַנגען, האָט ער אומעטום בעגעגענט שטראהלענדע קירכען, און נעבען זיי האָט זיך רוישיג געשפּאַרט דער המון, און דורך די פענסטער־שויבען האָט ער געזעהען יונגע און אלטע געזיכטער אָהן קנייטשען, און קעפּ, וואָס האָבען זיך לאַנגזאַם געבויגען אין תפילה. קיין קלאַנג איז ניט דורך די דיקע שויבען, און דיעזע שטומע רייע פון שיינענדע געזיכטער, וואָס האָבען געציטערט אין א גע־פיהל פון אייניגקייט מיט גאָט, האָט געוואָרפען אן אימה אויפ'ן יונגען אויסוואורף. אזוי איז ער געגאנגען פון איין קירכע צו דער צווייטער, האָט אומעטום אַריינגעקוקט אין די פענסטער און האָט געזעהען דיעלבע געבויגענע קעפּ און שעפּצענדע ליפּען. און אַליי משונה'דיגער האָט זיך קאטשערין געפיהלט. עס האָט זיך איהם אויס־געדוכט, אז דיעלבע קירכע מיט דיעלבע מענשען וואקסט יעדע וויילע אויס פאר זיינע אויגען און פערשטעלט איהם דעם וועג, און דונערט מיט איהרע פייעריגע פענסטער, מיט אַלע איהרע ביזע, מעכ־טיגע גלעקער :

— פערפלוכטער ! פערפלוכטער !

און ווען קאטשערין האָט זיך דערמאהנט אן זיינע יסורים פון דעם וואָס מערקולאָוו איז ניט געקומען און האָט איהם פערראטהען, האָט ער פערשטאַנען ווי אונבעדייטענד און שוואַך דיזע יסורים זיינען אין פערגלייך מיט דיעזער אימה פון איינזאַמקייט און פערוואָרפענ־הייט, וואָס האָט בעהערשט זיין נשמה. און אַליי מעהר רעטזעלהאַפט און שרעקליך איז געוואָרען דער יום־טוב, וועלכען ער האָט שוין אר־מעטום געזעהען, אָבער ער האָט איהם ניט געפיהלט און ניט פער־שטאַנען. די גרויזאם־פרעהליכע גלאַקען, וואָס האָבען איהם פון אַלע עקען פון דער פינסטערער שטאָרט געשיקט קללות און חזק, זיינען אנשוויגען געוואָרען, און גאנץ מאשינאַל האָט קאטשערין אָנגעהויבען קריכען צוזאַמען מיט אנדערע מענשען אויף עפעס א גלאַק־קען־טהורם. א געריכטער חשך האָט איהם אַרומגעכאַפט אויף די

הויכע און שמאלע טרעפ. עס האָבען געסקריפעט די טרעפלאך אונז-
טער די שווערע טריט, 'און קאטשערין האָט זיך מיט איין האַנד גע-
האַלטען פאַר'ן גליטשיגען שטאַנג און די צווייטע געהאַלטען אויסגע-
צויגען פאַר זיך; און ער האָט געטראכט, ווי שטיל און געהיימניס-
פול דאָ איז און ווי פערשידען פון דעם, ווי ניט ווייט אונטען דאָ-
ווענט אַ המון פון טויזענדער און מען זינגט הייליגע תפילות.

אַבער אַט האָט אַ צאָרט ווינטעלע פון פריהלינג-נאַכט אַ בלאָז
געטהאָן אויף זיין קאָפּ, און ער האָט דערזעהען נעבען זיך די מע-
שענע, שווייגזאַם רוהענדע פערזעהענישען, און אונטען די פלאטשי-
גע דעכער פון הייזער, אַזוי ווי זיי וואָלטען געלעגען אויף דער ערד.
אויף די אייזערנע עקען פון די דעכער האָבען געברענט לאַנטערנעלאַך
און זייער פלאם האָט זיך געבויגען פון'ם שטילען ווינטעל, וועלכען
נור זיי האָבען געשפירט. און אויף ווי ווייט דער בליק האָט געקענט
כאַפּען, האָט ער געזעהען נור רוהיג-שווייגענדע גלאַקען-טהורעמס
און פייערלאַך פון לאַנטערנעס, וואָס האָבען אַרויסגעקלעטערט אַזוי
הויך, ווי שטערן. דאָ איז אויך געווען יום-טוב, אַבער אַן אנדער
יום-טוב — אַ רוהיגער, פייערליכער און צאָרטער, ווי די לאשצענדע
פריהלינגס-לופט. דיעזער יום-טוב האָט ניט געמאַטערט קאטשערניגען,
האָט איהם ניט גערייצט מיט זיין העלען פייער און רוישיגער פרייד,
נור ער איז אַריינגעדונגען צו איהם אין ברוסט, אַזא פריינדליכער
און שטילער אַז עס איז איהם ווארעם געוואָרען אויפ'ן האַרצען. און
ווען קאטשערין האָט אָנגעריהרט מיט דער האַנד דעם קאַלטען עק פון
גלאַק, האָט ער אַרויסגעגעבען אַ שטילען און עטוואָס טרויעריגען
קלאַנג, וואָס האָט ניט אויסגעזעהען אַזוי שרעקליך און אכזריות'דיג,
ווי אונטען. אַזוי ווי זיין מעשענע ברוסט וואָלט אויך מיעד געוואָרען
פון די שטורמיגע קלאַנגען פון רוישיגער פרייד.

פערטראכט און מיט אַ ווייכע האַרץ האָט זיך קאטשערין אַראָב-
געלאָזט פון טהורעם און איז אַריין אין קלויסטער, וועלכער איז איהם
געוואָרען נאָהענט און טהייער, ווייל פון אלע קלויסטערס האָט ער
איינער איהם בעגעגענט אַזוי פריינדליך און גוט. עס איז וואהר-
שיינליך געווען אַן אַרימע געגענד, אָדער אפשר זיינען אלע גוט-
געקלידעטע, רייכע לייט געשטאַנען נאָהענטער צו דער בימה און
צו גאָט, ווי זיי האָבען געמיינט, אַבער אין דעם ענגען המון פון

דאוונענדע זיינען ניט געווען קיין אויפגעגעדע פערשיעדענפאר-
ביגע און העלע יום-טוב קליידער און נור אויף זייערע פנים'ער האָט
געשיינט דער יום-טוב, דער זעלבער גוטער און שטילער יום-טוב,
וואָס אין דער הויף. רוקענדיג זיך פאַרזיכטיג צו דער וואַנד, האָט
קאטשערין בעמערקט אַ מיידעל אין זיינע יאָהרען, און אין אַ דונקעל-
ברוינעם גימנאַזיסטישען קלייד, און ער האָט זיך אוועקגעשטעלט
הינטער איהר. זי האָט לאנג ניט בעמערקט זיין צודרינגליכען בליק,
אַבער דערנאָך האָט זי זיך אומגעקעהרט און האָט איהם בעגריסט
מיט'ן קאָפּ, ווייל זיי זיינען געווען בעקאנט, און זי האָט פריינדליך
און ליבעליך אַ שמייכל געטהאָן. קיין בושה און קיין נייגעריגקייט
האָט ער ניט געזעהען אין דעם בליק פון איהרע קלאָהרע אויגען, און
איהר שמייכל איז געווען אזוי פראָסט, צוטרויליך און ליכט, ווי
איהר גאַנצער יונגער, שענהער פנים. די צוטרויליכקייט און פראָסט-
קייט האָט מען געקענט מערקען אין דעם, ווי זי האָט לאנגזאם אויפ-
געהויבען איהרע געדיכטע ווייעס, אין דער דורכזיכטיגער און ריי-
נער געזיכטס-פארב, אָבער בעזאָנדערס האָט זיך קאטשערין איינ-
געזעהען אין די פראָסטע און נאָוירליכעליכע רינגלאַך פון די דונ-
קעלע האָר, וואָס האָבען זיך געהויבען פון דעם ווייסען נאָקען.

און עס האָט זיך אויסגעוויזען קאטשערין'ען, אז אזוי האָט טאַקע
בעדארפט געשעהען: אז ער זאָל קומען אהער און זיך שטעלען גע-
בען איהר, און אַנדערש האָט גאָר ניט געקענט זיין. אימיצער האָט
לאנג און שווער אַ זיפּז געטהאָן הינטער קאטשערין'ען, אימיצענס
תפילה האָט אַריינגעדונגען אין זיין אויער, און ער האָט געקוקט
אויף די בימה, וואָס איז געווען פערצויגען מיט רויך און האָט בלייב
געבלישצט, ער האָט געקוקט אויף די רינגלאַך האָר, און אויף
די ווייסע, צארטע האַנד, וואָס האָט אַלבעוועגליך געהאַלטען די
ליכט, און ער האָט ניט פערשטאַנען, וואָס עס הויבט זיך אזוי היים
אין זיין ברוסט. אימיצענס האַנד האָט פאַרזיכטיג אָנגעריהרט זיין
שולטער און האָט אויסגעצויגען צו איהם אַ ווייס ליכטעלע, וואָס איז
געווען אַרומגענומען מיט אַ דין גאָלדען פאַסיקעל.

— פאר'ן ערלייזער! — האָט אַן אונבעקאַנטער קול שטיל גע-

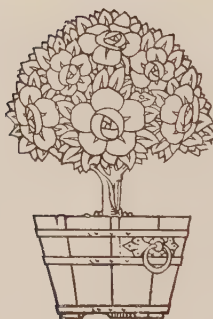
בעטען פייער.

קאטשערין האָט אויך אזוי פאַרזיכטיג אָנגעריהרט דער מיי-

דעל'ס שולטער און א שטעצע געטהאָן, אויסציהענדיג די ליכט :
— פאר'ן ערלייזער !

זי האָט ניט איינגעהערט, ווייל זיין קול איז געווען טויב און
האָט געציטערט, האָט מיט א פראגע אויפגעהויבען פריינדליך איהרע
גערדיכטע וויהעם און האָט נאָהענטער צוגעבויגען דעם אויער. און
אזוי פיעל ריהרענדער צוטרויליכקייט איז געווען אין דיעזער פראָס-
טער בעוועגונג, אז זי האָט מיט אן אונבעקאנטער, וואונדערליכער
קראפט פערניכטעט די וואַנד, הינטער וועלכער, פערפרעמדט פון
מענשען און דער וועלט, עס האָט זיך געמאָטערט אן איינזאמע נשמה.
כוואליעס פון וואונדערליכע פרייד, דורכזיכטיגע, ליכטיגע כוואַ-
ליעס האָבען זי אונטערגעכאָפט און זי אוועקגעטראָגען, און די נשמה
איז געווען גליקליך אין איהר אונבעהילפליכקייט. איבערגעבנדיג
די ליכט מיט א ציטערענדער האַנד, איז קאָטשערין געפאלען אויף די
קניע — און די וועלט האָט פערלאָרען פאר איהם איהר ווירקליכ-
קייט. ער האָט ניט פערשטאנען, וואָס ער איז, ווער עס שטעהט
נעבען איהם און וואָס מען זינגט דאָרטען און פון וואַנען עס גיסט
זיך אויף איהם אזוי פיעל ליכט. ער האָט ניט געוואוסט, וועגען וואָס
ער וויינט מיט אזעלכע ביטערע און אזעלכע גליקליכע טרעהרען, און
ער האָט פערשעהמט בעהאַלטען, קינדערש פערשטעלענדיג מיט די
הענד דעם פנים. ער האָט זיך געפיהלט אזוי גוט און בעקוועם ביי
די מענשליכע פיס, וואָס האָבען איהם פערשטעלט פון אלע זייטען.
אלעס, וואָס עס האָבען געזעהען זיינע אויגען און וואָס עס האָט
געפיהלט זיין גייסט, האָט זיך צוזאמענגעגאָסען אין איין מעכטיגען
און האַרמאָנישען אַקקאָרד : אי זי, דיעזע ליכטע און ריינע מיידעל,
צו וועלכער עס איז אן אימה זיך צוצוריהרען, ווי צו א הייליגקייט,
אי דער ברענענדער אומעט פאר זיין אייגענע זינדיגקייט און שלעכט-
קייט, אי אַ האַרצרייסענדער ליידענשאַפטליכער געבעט נאָך אַ ניי-
און ליכטיג לעבען. עס איז ניט געווען קיין פרייד אין דיעזען וואונ-
דערליכען לעד פון אן ערוואכטער נשמה, אָבער פאר איין ריינעם,
ביינקענדען קלאנג פון דיעזען לעד האָט מען געמעגט אוועקגעבען די
גאַנצע פרייד, וואָס די גרענצלאָזע וועלט פערמאָנט. און קאָטשערין
האָט געוויינט, און יעדע טרעהר האָט געבלישטשעט אין זיין נשמה,
ווי אַ קאָטבארער שטיין. מיט אַ שרעקעדיגער צערטליכקייט האָט

קאטשערין צוגעפרעסט די ליפען צום ברוינעם קלייד, און זיין דין
 פאסיקעל, וואָס ער האָט געהאַלטען צווישען די ליפען און דער
 פאַרזיכטיגער האַנד, איז ניט געווען קיין גראָב און שטויביגע שטיי-
 קעל ביליגער שטאָף, נור עס איז געווען דאָס ריינע און ליכטיגע,
 צוליעב וועלכען עס לוינט זיך צו לעבען אויף דער וועלט.
 עס איז געקומען אויף קאטשערין'ס יום-טוב.

מיינע כתבים

1.

איך בין דאן אלט געווען זיבעצן-און-צוואנציג יאָהר, איך האָב נור-וואָס מיט ערפּאָלג געענדיגט מיינ ווערק אום צו בעקומען דעם דיפּלאָם אלס דאָקטאָר פון מאטעמאטיק — ווען מען האָט מיך אין מיטען נאכט צוגענומען און אַריינגעשליידערט אַהער אין טורמע. איך וועל זיך דאָ ניט נעהמען גענוי דערצעהלען וועגען דעם שוידערליכען פערברעכען, אין וועלכען מען האָט מיך בעשולדיגט : עס גיבען אזעלכע פאסירונגען, וועלכע עס איז בעסער אז מענטשען זאָלען ניט געדיינקען, זאָלען ניט וויסען, כדי זיי זאָלען ניט דערפיהלען אן עקעל געגען זיך גופא ; אָבער מסתמא געפינען זיך נאָך אין לעבען מענטשען וועלכע געדיינקען יענעם שרעקליכען פראָצעס פון דעם „מענ-שען-חיה“, ווי מיך האָבען דאן די צייטונגען אָנגערופען. זיי גע-דיינקען נאָך געוויס, ווי די גאנצע געבילדעטע געזעלשאפט פון לאַנד האָט אין איין קול געפאָדערט טויט-שטראף פאר דעם פערברעכער, און בלויז דעם בעזונדערען חסד פון דעם דעמאָלטיגען קאָפּ פון דער רעגירונג האָב איך צו פערדאנקען דעם פאקט, וואָס איך לעב און שרייב איצט דיעזע ציילען אלס מוסר השכל פאר שוואכע און אונ-ענטשלאָסענע מענטשען. איך וויל בלויז זאָגען קורץ : מיינ פאָטער, מיינ עלטערער ברודער און אַ שוועסטער זיינען בעסטיאליש ערמאָר-דעט געוואָרען, און דעם דאָזיגען פערברעכען האָב איך יאָקבי בע-גאנגען כדי צו בעקומען אן אונגעהויער גרויסע ירושה.

איך בין איצט שוין אן אלטער מאַן, וועל באַלד שטארבען און איהר האָט קיין שום גרונד ניט צו צווייפלען אין מיינע רייד, ווען איך וועל אייך זאָגען, אז איך בין געווען לחלוטין אונשולדיג אין דער שוידערליכער רציחה. פאר וועלכע די צוועלף עהרליכע און גע-וויסענהאפטע ריכטער האָבען מיך איינשטימיג פער'משפט צום טויט,

וואָס איז דערנאָך פערביטען געוואָרען אויף לעבענסלענגליכע געפענג-
 נים אין איינצעל-האַפט. עס איז פשוט געווען אזא אונגליקליכער צו-
 פאל, צו פערדאנקען פערשיעדענע-ערליי קלענערע און גרעסערע אומ-
 שטענדען, צו פערדאנקען מיין דונקעלען שווייגען און אונקלאָהרע
 ווערטער, וואָס איך, דער אונשולדיגער האָב אויסגעזעהען פאר אלע-
 מען אלס דער מערדער. און עס וועט זיין א גרויסער טעות, ווען
 עמיצער וועט מיינען אז איך האָב עפעס געגען מיינע שטריינגע ריב-
 טער. ניין, זיי זיינען געווען פאָלשטענדיג גערעכט, פאָלשטענדיג
 גערעכט. אלס מענשען, וועלכע קענען אורטהיילען וועגען זאכען און פא-
 סירונגען לויט ווי זיי זעהען אויס, און האָבען ניט די מעגליכקייט
 אריינצודרינגען אין די בעהאַלטענע סודות פון זאכען, האָבען זיי ניט
 געדארפט און ניט געקענט אַנדערש האַנדלען. עס האָט שוין אזוי אונ-
 גליקליכערווייז פאַסירט, אז דער אמת וועגען מיינע האַנדלונגען האָט
 אויסגעזעהען ווי אַ מיאוסער, געמיינער שקר, און דעם אמת האָב
 איך בלויז אליין געוואוסט. און ווי זאָנדערבאַר דאָס זאָל ניט אויס-
 זעהען פאר מיין לעבענסווירדיגען און ערענסטען לעזער, האָב איך
 נ י ט ד ו ר ד ז אָ ג ע ז ד ע ס א מ ת , נ ו ר ד ו ק א
 ד ו ר ד ז אָ ג ע ז ל י ג ע ז ג ע ק ע נ ט ב ע ו ו י י ז ע ז ,
 א ז א י ד ב י ז א ו נ ש ו ל ד י ג . ווען איך האָב דערנאָך,
 שוין זיצענדיג אין געפענגניס, נאָך אַמאָל צונומען און איבערגע-
 טראכט אלע איינצעלהייטען פון דעם פערברעכען און פון דעם פראָצעס
 און האָב זיך געפרופט פאָרשטעלען, ווי איך וואָלט געהאַנדעלט ווען
 איך וואָלט געווען איינער פון די ריכטער, בין איך יעדען מאָל גע-
 קומען צו דער איבערצייגונג, אז איך וואָלט אויך געמוזט קומען צום
 שלום, אז איך בין דער שולדיגער. דאן אָבער, בעת דעם פראָצעס,
 האָב איך אויפגעטהאָן אַ זעהר אינטערעסאַנטע און בעלעהרענדע אר-
 בייט : איך האָב אין גאַנצען אוועקגעלייגט אן אַ זייט די פראגע ווע-
 גען אמת און ליגען ; איך האָב בלויז גענומען די פאַקטען און ווערטער
 און האָב זיי אויף אזא אופן קאָמבינירט, ווי קינדער בילדען אַ בנין
 פון קלעצלעך, אזוי אז הגם די פאַקטען און ווערטער גופא זיינען
 געווען פאָלש, זיינען זיי אָבער אזוי געווען צוניפגעשטעלט, אז מיין
 ווירקליכע אונשולד זאָל דורך דעם בעווייזען ווערען קלאָהר און
 זיכער.

איך געדיינק נאך עד היום יענע איבערראשונג, וועלכע איך האב געפיהלט מיט פחד, ווען איך האב אונערווארטעטערהייט גע- מאכט די פאלגענדע ענטדעקונג: זאגענדיג דעם אמת בריינג איך א מין פערבלענדונג אויף די מענטשען און זיי פאלען אריין אין טעות'ן, דאס הייסט, אז איך נאר זיי אב דערמיט; זאגענדיג אבער ליגען, עפען איך זיי די אויגען, אז זיי זאלען דערזעהען דעם ווירקליכען אמת. איך האב נאך דאן ניט פערשטאנען, אז מיט מיין אונערווארטעטער ענטדעקונג, ווי ניוטאן'ס ענטדעקונג מיט זיין בעריהמטען עפעל, האב איך ערפונען יענעם געזעץ, אויף וועלכען עס איז געבויט די גאנ- צע געשיכטע פון מענשליכען דיינקען, וועלכער זוכט ניט דעם אמת, וואס איז אונמעגליך צו וויסען, נור דאס וואס עס שיינט צו זיין אלס אן אמת, דאס הייסט, די הארמאניע צווישען דאס זעהבארע און דיינקבארע אויפ'ן גרונד פון שטריינגע געזעצע פון לאגישען דיינקען. און אנשטאט דעם וואס איך זאל זיך פרעהען מיט מיין ענטדעקונג, האב איך מיט א נאאיווער פערצווייפלונג פון א יונגען מענטשען אויס- געשריען: „וואו זשע איז דער אמת אין דיעזער וועלט פון גע- שפענסטער און שקרים? וואו זשע איז דער ריינער אמת!“

איך ווייס אז איצט, ווען מיר איז בלויז געבליעבען צו לעבען נאך א וועלכע ניט איז פינף אדער זעקס יאָהר, וואָלט מען מיר לייכט געקענט בעגנאדיגען, ווען איך זאל דערלאנגען א בקשה וועגען דעם, אבער שוין א הויז דעם וואָס איך בין געוועהנט געוואָרען צום גע- פענגניס-לעבען און אנדערע וויכטיגע אורזאכען, וועגען וועלכע איך וועל ריידען שפעטער, האָב איך פשוט קיין רעכט ניט צו בעטען בע- גנאדיגונג און דערמיט שטערען דעם נאטירליכען גאנג פון זאכען און דעם געזעצליכען און פאָלשטענדיג גערעכטען אורטהייל. איך וואָלט בשום אופן ניט וועלען, אז מען זאל צו מיר צופאַסען די ווערטער „א קרבן פון א געריכטליכען טעות“, ווי עס האָבען זיך ליידער אויסגע- דריקט מאַנכע פון מיינע גוטגערציגע בעזוכער. איך ווידערהאַל, אז קיין טעות איז ניט מעגליך דאָרט, וואו צו פערדאנקען געוויסע פאק- טען, קומט דער נאָרמאַלער און ענטוויקעלטער מח צו איין און איינצי- גען שלום.

איך בין מיט רעכט פעראורטהיילט געוואָרען, הגם איך בין ניט בעגאנגען קיין פערברעכען — אזוי איז דער פשוט'ער, קלאָהרער

אמת, אויס אכטונג צו וועלכען איך דערלעב מיינע לעצטע יאָהרען אויף דער ערד.

דער איינצעלנער צוועק, וואָס בעוועגט מיך צו שרייבען דיעזע כתבים, איז כדי צו ווייזען דעם גוטען לעזער, ווי אין די שווערסטע אומשטענדען, ווען עס בלייבט, דוכט זיך, קיין פלאץ ניט, ניט פאר האָפענונג ניט פאר לעבען, קען דאָך דער מענש, אלס א העכער רעס וועזען, וואָס בעזיצט א שכל און א רצון, געפינען ביידע זאכען, אי האָפענונג אי לעבען. איך וויל ווייזען, ווי א מענש, וואָס איז פער אורט היילט צום טויט, האָט מיט פרייע אויגען א קוק געטהאָן אויף דער וועלט דורך דעם גראטען-פענסטער פון זיין תפיסה און האָט ענטדעקט די גרויסע צוועקמעסיגקייט, האַרמאָניע און שעהננהייט — און עס מעגען זיך שעהמען יענע אונזיניגע מענשען, וועלכע לעבען אין פרייהייט, פערגעניגען און גליק און פערלוימדען שענדליך דאָס לעבען.

מאכע פון מיינע בעזוכער מאכען מיר פאָרוואַרף אין גרלות און פרגען פון וואַנען האָב איך זיך גענומען דאָס רעכט צו לעהרנען אנדערע און פרגעדיגען: זיי זיינען אזוי אכזריש אין זייער שוואכען דיינקען, אז זיי וואָלטען וועלען פערלאָגען דעם שמייכל פון'ם פנים פון א מענשען, וועלכער איז אויף אייביג איינגעשפאָרט אין געפענגעניס אלס מערדער. ניין — עס וועט ניט אַראָב פון מיינע ליפען דער גוט-ווינשענדער און מונטערער שמייכל, וואָס איז אן עדות פון א ריינעם און אונפערפֿלעקטען געוויסען, און עס וועט ניט פער-פינסטערט ווערן מיין נשמה, וועלכע איז אַהן פחד דורכגעגאנגען דורך די קלאַמערען פון לעבען און האָט מיט דער מעכטיגער ערהויבונג פון'ם ווילען אריבערגעטראָגען מיך איבער יענעם שרעקליכען תהום, וואו אזוי פיעל גבורים האָבען געפונען א העראַאישען, אָבער ליידער א פרוכטלאָזען טויט. אויב דער טאָן פון מיינע כתבים וועט זיך אויס-ווייזען פאר'ן ווערטעהען לעזער אלס צו זיכער, איז דאָס ניט דער-פאַר חס וחלילה, וויל מיר פעהלט בעשיידענהייט, נור דערפאַר, וויל איך בין פעסט איבערצייגט אז איך בין גערעכט און ווינש צו זיין ניצליך פאר אנדערע אויף וויפיעל מיינע שוואכע כחות זיינען ביכולת.

איך מוז זיך אָבער דאָ גלייך ענטשולדיגען, אז איך וועל זיך

אין מיינע כתבים בענוצען אָפּט, אויף וויפּיעל דאָס וועט זיין נויט ווענדיג, מיט מיין „טאג־בוך פון א געפאנגענעם“ וועלכער איז דעם לעזער ניט בעקאנט. די פּוֹלע פערעפּענטליכונג אָבער פון מיין טאג־בוך רעכען איך פאר צו פריהצייטיג און אפּשר זאָגאר פאר גע־פעהרליך. איך האָב איהם אָנגעהויבען צו שרייבען נאָך אין מיין פרי־הער יוגענד, אין דער צייט פון שרעקליכע ענטווישונגען, ווען אלע האָפּנונגען און דער גאנצער גלויבען זיינען אין מיר צושמעטערט גע־וואָרען, און ער אטהעמט מיט דער טיעפסטער פערצווייפּלונג. פלע־צער־ווייז קען ער דיענען אַלס עדות, אז זיין פערפאסער איז געווען אין א צושטאנד, אויב ניט פון פולער משוגעת איז יעדענפאלס גאנץ נאָהענט דערפון. און אויב מיר ווייסען ווי אנשטעקענד עס איז אזא קראנקהייט, וועט דאן פאר אונז גאנץ פערשטענדליך זיין פאר וואָס איך מוז מיט דער בענוצונג פון מיין טאג־בוך זיין זעהר פאָר־זיכטיג.

א, בליהענדע יוגענד! מיט טרעהרען אין די אויגען דערמאהן איך זיך אויף יענע רייכע חלומות, יענע געוואגטע פאנטאזיען און שטרעבונגען, יענע ברויזענדע קרעפטען — אָבער איך וואָלט ניט וועלען דו זאָלסט זיך אומקעהרען צוריק צו מיר, דו בליהענדע יוגענד! בלויז ווען מיר בעקומען שוין גרויע האָאַר, דאן קומט צו אונז דער קלאָהרער שכל און די גרויסע פעהיגקייט פון אונליידענ־שאפטליכער בעאָבאכטונג, וועלכע מאַכט אלע אַלטע לייט פאר פילאָ־זאָפען, און זאָגאר פאר חכמים.

2.

יענע פון מיינע נוטהערציגע בעזוכער, וועלכע טהוען מיר אָן די עהרע מיט דעם וואָס זיי דריקען אויס זייער ענטזיקונג, און אפילו — זאָלען זיי מיר מוחל זיין דיעזע קליינע אונבעשיידענהייט — אפילו פערעהרונג פון מיין קלאָהרען שכל, קענען זיך קוים פאָרשטעלען, וואָס איך בין געווען, ווען איך בין אריינגעבראכט געוואָרען אהער אין טורמע. די צעהנדליגע יאָהרען, וואָס האָבען זיך אריבערגע־

טראָגען איבער מיין קאָפּ און וואָס האָבען ווייס געמאַכט מייע
האַר, קענען ניט פערטויבען יענע לייכטע אויפֿרעגונג, וועלכע איך
פיהל ווען איך דערמאָהן מײַך אויף יענע מינוטען, ווען עס האָבען
זיך מיט אַ סקריפֿעריי פון די פערראָסטע זאוועסעס געעפענט און
דערנאָך זיך אויף אייביג פערמאַכט הינטער מיר דיעזע אימה'דיגע
טהירען.

ניט האָבענדיג קיין ליטעראַרישען טאַלאַנט, וואָס איז אייגענדיג
ליך אַ נאַטירליכע אייגענשאַפט אויסצוטראַכטען, ליגען זאָגען, וועל
איך זוכען פאַרצושטעלען פאַר מיין גוטהערציגען לעזער וואָס איך בין
געווען אין יענער לאַנג פערלאָפענער צייט.

שטעלט זיך פאַר אַ יונגען מאַן פון זיעבען-און-צוואַנציג יאָהר, ווי
איך האָב שוין איין מאָל אויבען דערמאָהנט, מיט אַ ניט איינגעהאַל־
טענער נאַטור, אַ פעהיגער אויף שאַרפע ווענדונגען, אַ טרוימער,
ווי אַלע יונגע זיינען, אַ זעלבסט־ליעבענדער, און אזא וועלכער
ווערט בעליידיגט פון יעדער קלייניגקייט און שפּרינגט אויף ביי יע־
דער מינדעסטער געלעגנהייט, מיט אַ היציגער נייגונג צו לייווען
וועלט־פּראָבלעמען, מיט אנפּעלע פון מרה־שחורה, וועלכע פערבייטען
זיך אויף לעבען אַזעלכע ווילדע אנפּעלע פון שמחה. דאָס אַלעס האָט
צוגעגעבען דעם יונגען מאַטעמאטיקער אַ שוואַנקענדען כאַראַקטער
פון אַ טרויעריגער און שאַרפּער דיסהאַרמאָניע. אזאַ בין איך דאן
געווען.

איך רעכען פאַר ניט איבעריג צו דערמאָהנען אויף, אַז איך בין
צו אַלעם דעם געווען נאָך זעהר גדלות'דיג ביי זיך — דאָס איז אַ
פאַמיליען־פעהלער, וועלכען איך האָב גע'ירש'נט פון מיין מאַמען,
און דיעזער כאַראַקטער־צוג האָט מיר אָפּט געשטערט צוצוהערען זיך
צו די עצות פון געניטערע און עלטערע מענשען. דערצו בין איך נאָך
געווען אַ גרויסער עקשן אין אויספיהרען מייע צוועקען — אַן איי־
גענשאַפט, וועלכע איז ניט קיין שלעכטע אייגענטליך, וועלכע ווערט
אָבער געפעהרליך אין יענע פעלע, ווען דער געשטעלטער צוועק איז
ניט גענוג דורכגעטראַכט און בעגרינדעט.

און דאָרום האָב איך אין די ערשטע טעג פון מיין געפאַנגענשאַפט
געפיהרט זיך ווי אַלע יענע אונזיניגע מענשען, ווען זיי פאַלען אַריין
אין טורמע. איך האָב הויך, און זעלבסטפערשטענדליך אומזיסט,

געהאלטען אין איין שרייען וועגען מיין אונטער און האָב ווילד גע-
פאָדערט מען זאָל מיך גלייך בעפרייען ; איך האָב זאָגאר געקלאַפט
מיט די פויסטען אין טהיר און אין די ווענד, פון וואָס די טהיר און
די ווענד זיינען געבליעבען טויב ווי געווען און נור מינע הענד האָב
בען געפיהלט דעם ווייהטאָג. איך געדריינק, אז איך האָב זאָגאר גע-
שלאָגען זיך קאָפּ אן דער וואַנד און פלעג שטונדען-לאַנג בלייבען לוי-
גען אָהן זינען אויף די שטיינערנע דילען פון מיין געפענגניס-קאָמער ;
און אין פערלויף פון א געוויסער צייט, דערגעהענדיג ביז פערצווייפ-
לונג, האָב איך זיך ענטזאָגט פון געברויכען נאָהרונג, ביז וואַנען די
שטריינגע פאָדערונגען פון מיין אָרגאניזם האָבען ניט מנצח געווען
מינע עקשנות. נאָטירליך איז מיין גייסטיגער לעבען געווען אויף
דעמועלעבען אופן. איך האָב פערשלאָטען מינע ריכטער און האָב
געסטראַשעט צו געהמען פון זיי נקמה ; איך האָב ענדליך פערפלוכט
דאָס גאנצע מענשליכע לעבען, די גאנצע וועלט, און אפילו דעם הימעל
האָב איך אָנגעהויבען רעכענען פאר איין גרויסער אונגערעכטיגקייט,
פאר אַ מין חוזק-מאכעריי פון מענשען. איך האָב זיך דאָן פערגעסען,
אז אין מיין לאַגע איז אונמעגליך אז אַ מענש זאָל קענען אונפאָר-
טייאיש אורטהיילען ; איך האָב מיט דער זיכערהייט פון אַ יונגען
מענשען, מיט דער שמערצליכער שאַרפקייט פון אַ געפאָנגענעם אָנ-
געהויבען צו פערלייקענען פאָלשטענדיג דאָס לעבען און דעם גרוי-
סען זינען פון לעבען. דאָס זיינען ווירקליך געווען שוידערליכע טעג
און נעכט, ווען אַ פערשטיקטער פון די ווענד, ניט בעקומענדיג קיין
ענטפער אויף קיין איינע פון מינע פראַגען, האָב איך אונאויפהערליך
ארומגעשפרייזט אין מיין צעלע און האָב איינס נאָך דאָס אנדערע
געשליידערט אין תהום אלע גרויסע ווערטעהען, וועלכע דאָס לעבען
האָט אונז געשיינקט : פריינדשאַפט, ליבע, שכל און יושר.
איך קען זיך בלויז אייניגער-מאָסען פערענטפערען דערמיט,
וואָס אין יענע ערשטע און שווערסטע יאָהרען האָט געטראָפּען אַ
גאנצע רייזע פון פאסירונגען, וועלכע האָבען שרעקליך געווינקט אויף
מיין פערשטאָנד. איך האָב זיך דאָן מיט טיעפער ערבייטערונג דער-
וואוסט, אז דאָס מידעל, וועמעס נאָמען איך וועל דאָ ניט אָנרופען
און וועלכע האָט געדארפט ווערען מיין פרוי, האָט געהייראָט מיט
אן אנדערען. זי איז געווען איינע פון די ווייניגע, וועלכע האָבען גע-

גלויבט אז איך בין אונשולדיג. נאך ביי אונזער לעצטען שיידען זיך האָט זי זיך געשוואָרען, אז זי וועט מיר בלייבען טריי ביז'ן טויט, און וועט ליבערשט שטארבען איידער בלייבען אונטריי צו איהר לעבן. און עס האָט ניט גענומען מעהר פון א יאָהר ווי זי האָט חתונה געהאַט פאר אַ מאַן, וועלכען איך האָב געקענט — אַ מענטש מיט אייִניגער מעלות, אָבער זעהר ניט קיין חכם. איך האָב זיך ענטזאָגט צו פערשטעהען אויף וויפּיעל אַזאַ הייראַטאָ איז געווען גאַנץ נאַטירליך פאר אַ שעה, יונג און געזונד מיידעל, וועלכע איז נאָך דערצו געווען בעגאַבט מיט אַ בעזונדער נייגונג צו מוטערליכקייט ; זייענדיג אַליין פּעראָרטאָהילט צו אַ לאַנגזאַמען טויט האָט זיך מיר געוואָלט ניט אַנ־דערש, אז זי זאָל טהיילען מיין שיקאַל, סתם אָהן אַ פאַרװאָס און פאַרװען. בעזונדער ווילד קומט נאָך אויס אַזאַ בליק, ווען מען זאָל זיך דערמאָנען, אז איך בין געווען גוט בעקאַנט מיט נאַטור־ווי־סענשאַפּט און האָב געקענט פערשטעהען בעסער פון אַלע אנדערע, ווי בעפּעהלענד עס זיינען די פאָדערונגען פון אַ געזונדער נאַטור. אָבער איך, מיר פּערגעסען אַלע וועגען נאַטור־וויסענשאַפּט, ווען די געלייכער טע ווערט אונז אונטריי. זאָל מען מיר מוחל זיין דיעזען קליינעם שפּאַס. מאַדאַם נ. איז איצט אַ גליקליכע און רעספּעקטפּאָלע מוטער און דאָס ווייזט בעסער פון אַלעס, ווי צוועקמעסיג און איינשטימיג מיט דער פאָדערונג פון נאַטור און לעבען יענע הייראַטאָ איז געווען, וועלכע האָט מיר אַזוי פיעל שמערצען פערשאַפּט.

איך מוז זיך אָבער מודה זיין, אז אין יענער צייט בין איך געווען ווייט פון צו קענען רוהיג זיין. איהר בעזונדער ליבעליכער בריעף, אין וועלכען זי האָט מיר געמעלדעט וועגען איהר הייראַטאָ, אויס־דריקענדיג טיעפע בעדויערונג, וואָס די געענדערטע אומשטענדען און פּלאַצלונגע ליבע צווינגען זי צור צוציהען איהר געגעבענעם פער־שפּרעכען — דער דאָזיגער ליבער, וואָהרהייטליכער בריעף איהר רער, וואָס האָט געשמעקט מיט פערפיום און האָט געטראָגען די שפּיר רען פון איהרע איידעלע פינגער איז פאר מיר דאן געווען אַלס אַ שריפט פון'ם סאַמע טייפּעל.

די פייעריגע שריפט האָט געברענט מיין צומאַטערטען מח און איך האָב מיט ווילדען צאָרען געטרויסעלט די טהירען פון מיין צעלע און האָב גערופּען, שרייענדיג : „קום ! לאָז מיך בלויז איינקוקען אין

דיינע פאלשע אויגען! לאָז מיך בלויז הערען דיין פאלשע שטימע! לאָז
 מיך נור אָנריהרען מיט מיינע פינגער דיין צארטע האַלז און אין דיין
 געשריי פון טויטען-אָננסט אַרײַנגיעסען מיין ביטערען געלעכטער.
 (פון מיין טאגע בוך פון א געפאָנגענעם" פון פערצעהנטען דעצעמ-
 בער ... 18)

פון דעם געבראכטען אויסצוג פון מיין טאגעסבוך וועט מיין
 גוטהערציגער לעזער דערזעהען ווי גערעכט עס זיינען געווען די ריכ-
 טער, וואָס האָבען מיך פּעראורטהײלט פאר מאָרד: זיי האָבען באמת
 אַרױסגעזעהען אין מיר דעם פערברעכער.

צו דער מרה־שחורה־דיגקייט פון מיין דאמאָלסדיגער וועלט־אָנ-
 שוואונג האָבען בייגעטראָגען נאָך אנדערע פאסירונגען, אָבער מיין
 צומישטער מוח האָט דאָן נישט געקענט פערשטעהען די נאטירליכקייט
 פון יענע פאסירונגען. אין צוויי יאָהר אַרום נאָך מיין כלה'ס חתונה,
 ד. ה. דריי יאָהר נאָך דעם ווי מען האָט מיך אַיינגעשפּאַרט אין גע-
 פענגעניס, איז געשטאָרבען מיין מוטער. און ווי מען האָט מיר איבער-
 געגעבען איז זי געשטאָרבען אויס האַרצווייטאָג איבער מיר. ווי זאָג-
 דערבאר דאָס זאָל נישט זיין, זי האָט אָבער ביז די לעצטע טעג פון
 איהר לעבען געגלויבט אויף זיכער, אז איך האָב דאָס בעגאָנגען דעם
 שוידערליכען פאָרברעכען. א פנים ווי די דאָזיגע איבערצייגונג איז
 געווען דער קוואַל פון יסורים און די הויפט אורזאכע פון יענער מע-
 לאַנכאַליע, וועלכע האָט פערזיגעלט איהרע ליפּען צום שווייגען און
 וואָס האָט געבראכט איהר טויט פון א האַרץ־שלאָג. ווי מען האָט
 מיר דערזעהלט האָט זי קיין מאָל נישט דערמאָנט מיין נאָמען, ווי אויך
 נישט די נעמען פון די אומגעקומענע און האָט די גאַנצע ירושה, איז
 בער וועלכער מען האָט געמיינט אז דער מאָרד איז בעגאָנגען געוואָרען,
 אָבגעשריעבען פאר פערשיעדענע וואָהלטהעטיגע אנשטאַלטען. כאָ-
 ראַטעריסטיש איז נאָך דאָס, וואָס נישט קוקענדיג אויף אזעלכע אומד-
 שטענדען, איז דאָך נישט פערשטיקט געוואָרען אין איהר דער אינ-
 סטינקט פון א מוטער. אין א בעמערקונג צו דער צואה האָט זי אָב-
 געשריעבען אויך פאר מיר א גאַנץ בעדייטענדע סומע און האָט דער-
 מיט פערזיכערט מיין אויסקומעניש ווי אין טורמע אזוי אויך ווען איך
 זאָל זיין פריי.

איצט פערשטעה איך, אז ווי גרויס עס איז נישט געווען איהר

בראָך, פון דעסטוועגען וואָלט דאָס אַליין נאָך ניט ברײנגען איהר קיין טױט — די אמת'ע אורזאכע איז געווען דאָס וואָס זי איז שוין געווען גאנץ אַלט און האָט געליטען אַ גאנצע רײהע פון קראנקהייטען, וואָס האָבען צוטרויסעלט איהר אַמאָליגען געזונדען אָרגאניזם. אין נאָמען פון גערעכטיגקײט מוז אײך זאָגען, אז מײן פערשטאַרבענער פאָטער, וועלכער איז געווען אַ מענש מיט זעהר אַ שוואַכען כאַראַקטער, איז גאָר ניט געווען אזאַ טרייער מאַן און פאָטער און דאָס וואָס ער האָט מיט זײנע אונטרייהייטען, מיט זײן פאַלשקײט און אָבנאַרונג גען, געטריבען מײן מוטער אין פערצווייפלונג, האָט אָהן אַן אויפהער בעלײדיגט איהר שטאַלץ און איהר שטריינגע, פעסטע וואהרהייטליכקײט. אָבער דאן האָב אײך דאָס ניט פערשטאַנען, און מײן מוטער'ס טױט האָט מיר אויסגעוויזען זײך אַלס אײנע פון דער שרעקליכסטער וועלט־אונגערעכטיגקײט. און דאָס האָט אין מיר אַרויסגערופען אַ נײעם שטראָם פון צוועקלאָזע און גאָט־לעסטערנדע בעגריפע.

אײך ווײס ניט, אויב עס איז נאָך נױטיג צו מײער מאַכען דעם לע־זער מיט דערצעהלען נאָך די איבריגע עהנליכע פאַסירונגען, וואָס האָבען דאן געטראָפּען. אײך וועל נור בעמערקען אין קורצען, אז אײנער נאָך דעם אנדערען האָבען מײך אויפגעהערט צו בעזוכען מײנע פריינד, וועלכע זײנען מיר געבליעבען פון יענער צײט, ווען אײך בין געווען גליקליך און פריי. לױט זײערע ווערטער האָבען זיי גע־גלױבט אז אײך בין אונשולדיג און אויף דער ערשטער צײט האָבען זיי מיר הייס אויסגעדריקט זײער מיטפיהלען. אונזער לעבען — מײן לעבען אין געפענגניס און זײער לעבען אין פרייהייט — איז געווען אזוי פערשיעדען, אז ביסלעכווייז, אונטער דעם דרוק פון נאַטירליכע אורזאכען, ווי פערגעסליכקײט, בעשעפטיגונג און פערשיעדענע פפליכטען, די אבוועזענהייט פון געמײנשאַפטליכע אינטערעסען, האָבען זיי אָנגעהויבען צו בעזוכען מײך אַלץ זעלטענער און זעלטענער און זײנען ענדליך אין גאַנצען פערשוואונדען. אײך קען ניט אײנהאַל־טען זײך פון אַ שמײכל צו טהאָן ווען אײך דערמאהן זײך : אפילו דער טױט פון מײן מוטער, אפילו די אונטרייהייט פון מײן געלעב־טער האָבען ניט אַרויסגערופען אין מיר אזאַ ביטער געפיהל, ווי עס האָבען אַרויסגערופען אין מיר דיעזע העררען, וועמענס נעמען אײך געדײנק שוין קױם.

וואָס פאר אן אימה ! ווי שמערצליך ! פריינד מיינע, איהר האָט מיך איבערגעלאָזען איינעם אליין ! פריינד מיינע, קענט איהר פערשטעהען וואָס איהר האָט געטהאָן ? איהר האָט מיך איבערגעלאָזט זען איינעם אליין ! איז עס דען מעגליך, אז א מענטש זאָל קענען בלייבען איינער אליין ? אפילו א שלאנג האָט דאָך א חבר, אפילו ביים שפין איז דאָך פאראן א פריינדיגן — און איהר האָט א מענטשען איבערגעלאָזען איינעם אליין ! מען האָט איהם געגעבען א נשמה — און איבערגעלאָזען איינעם אליין. מען האָט איהם געגעבען א הארץ, א שכל, געגעבען א האנד, מיט וועלכער צו געריסען, ליפּען, מיט וועלכע צו קושען — און איבערגעלאָזען איינעם אליין. וואָס זשע זאָל דער מענטש טהאָן, ווען מען לאָזט איהם איבער איינעם אליין ? אזוי האָב איך געשריעבען אין מיין טאָגעבוך פון א געפאנגענעם און מיין הארץ איז צוריסען געוואָרען פון יסורים, פון ניט פערשטעהן עס. זייענדיג פערבלענדעט פון מיין יונגקייט, מיט א יונג און אונד ערפאָהרען, צואווייטאָגט הארץ, האָב איך אלץ ניט געוואלט פערשטעהן, אז איינזאמקייט, אויף וואָס איך האָב זיך אזוי בעקלאַגט, איז א מתנה פון גאָט, ווי דער שכל, און איז געגעבען געוואָרען דעם מענטשען אלס א פאָרטהייל, מיט וואָס ער צייכענט זיך אויס פון אנדערע בעשעפעניסען, אום ער זאָל קענען בעשיצען פון פרעמדע בליי קען די הייליגע סודות פון זיין נשמה. זאָל מיין ערנסטער לעזער אליין בעטראכטען, וואָס וואָלט געוואָרען פון'ם מענטשען, ווען מען זאָל פון איהם אָבנעהמען זיין רעכט, זיין פפליכט צו זיין אליין מיט זיך ? אין דער מסיבה פון פוסטעפאסנע פליידערזעק, אין דער לאנגווייליגער געמיינשאפט פון דורכזיכטיגע, גלעזערנע פופען, וועלכע טויטען איינע די אנדערע מיט זייער אייגנעניגקייט, אין דער ווילדער שטאָרט, וואו אלע טהירען זיינען אָפּען, די פענסטער צו עפענט און דער פערבייגעהער זעהט תמיד דיזעלביגע סצענעס פון פאמעליען-לעבען. בלויז יענע בעשעפעניס, וואָס איז איינזאם, האָט א פנים ; און ביי יענע ברואים, וואָס ווייסען ניט פון זיין אליין, פון דער גרויסער, געבענשטער, הייליגער איינזאמקייט פון דער נשמה, ביי יענע איז א מאָרדע אנשטאט א פנים.

און רופענדיג מיינע פריינד „פעררעטהער, אונטרייע, מוסרים“ האָב איך, אונגליקליכער יונגער מענטש, ניט געקענט פערשטעהן יע-

נעם פערניפטיגען געזעץ פון לעבען, לויט וועלכען קיין זאך איז
 ניט אייביג: ניט פריינדשאפט, ניט לעבע, ניט אפילו די צערט-
 ליכסטע געפיהלען פון א שוועסטער און א מוטער. זייענדיג פערבלענד-
 דעט פון דער ליגענהאפט־גיט פון די פאָעטען, וועלכע פראָקלאמיר-
 רען די אייביגקייט פון לעבע און פריינדשאפט, האָב איך ניט גע-
 וועלט זעהען דאָס, וואָס מיין גנעדיגער לעזער בעאָבאכטעט טאָג-
 טעגליך פון די פענסטער פון זיין וואָהנונג: ווי פריינד, קרובים,
 מוטער און פרוי, בעגאסענע, דוכט זיך, מיט טרעהרען און פער-
 צווייפעלטע, געהען צו דער לווה פון זייער טהייערען פערשטאָרבע-
 נעם און קעהרען זיך צוריק. קיינער בעגראַכט זיך ניט
 צוזאמען מיט דעם געשטאָרבענעם, קיינער בעט איהם ניט אַ רוק
 טהאָן זיך און לאָזען נעבען זיך אַ פלאַץ פאר איהם אין קבר. און
 אויב די פערצווייפעלטע פרוי שרייט נעבען קבר בעגיסענדיג זיך מיט
 טרעהרען: „א, בעגראַכט מיך צוזאמען מיט איהם!“ דריקט זי
 בלויז דערמיט אויס סימבאָליש איהר אויסערסטע פערצווייפלונג,
 און ניט מעהר: אין וואָס מען קען זיך איבערצייגען, ווען מען זאָל
 צום ביישפיעל פרובירען, צום שפאָס בלויז, אַ שטויס טהאָן זי
 אין קבר. און די, וואָס האַלטען זי צוריק דריקען אויך בלויז סימ-
 באָליש אויס זייער מיטגעפיהל, כדי צוצוגעבען דערמיט דער בע-
 גרעבעניס דעם אונפערמיידליכען כאַראַקטער פון פייערליכען טרויער.
 דער מענש דארף געהאָרען די געזעצע פון לעבען און ניט פון
 טויט, און ניט די אויסטראכטונגען פון פאָעטען, ווי שעהן דאָס זאָל
 ניט זיין. און ווי קען גאָר אויסגעטראכטעם זיין שעהן? איז דען
 ניטאָ קיין שעהנהייט אין דעם שטריינגען אמת פון לעבען? איז דען
 ניטאָ קיין שעהנהייט אין דער מעכטיגער ווירקונג פון איהרע אונפער-
 ענדערליכע געזעצע, וועלכע מאַכען אונטערטעניג צו זיך די בעווע-
 גונג פון די הימלישע קערפער, און אזוי אויך די אונרוהיגע פערבינד-
 דונג פון יענע קלייניקע בעשעפעניסען, וואָס רופען זיך מענשען!
 איך דערמאהן מיך דערביי אויף אַן אינטערעסאנטען פאל, וועל-
 כער האָט פאסירט אין יענער ווייט־פערנאנגענער צייט, ווען איך בין
 געווען נאָך אַ יונג בחור'ל — אַ סטודענט פון צווייטען קורס. צוזאמען
 מיט מיינע חברים סטודענטען, האָב איך עקספערמענטירט אויף
 דעם טויטען קערפער פון עפעס אַן אונבעקאנטען, שוין עלטערען

מענשען. איך געדיינק וואָס פאר אַן עקעל איך האָב דערפיהלט פון דעם פוילען ריח, אַ געפיהל פון אַבשטין און זאָגאַר פחד, ווען איך האָב זיך דאָס ערשטע מאל צוגעריהרט מיט מיינע לעבעדיגע פינגער צו די פוילענדע פלייש. אָבער פאראינטערעסירט אין דער פאָר-שענדער אַרבייט, בין איך ביסלעכווייז געוועהנט געוואָרען צום שלעכטען גערוך, און אין גיכען בין איך שוין געווען גאַנץ גלייכגילטיג צו דעם. איין אווענד ווען מיר איז אויסגעקומען צו אַרבייטען איינער אליין, האָב איך אונערווארטעט דערפיהלט אַ טיעפע ענטציקונג פון דאָס, וואָס איך האָב פאר זיך געזעהען — דאָס איבערגעהן פון'ם שטאף פון לעבען צום טויט; ווי עס פערוואנדעלט זיך דער קאמפלי-צירטער לעבעדיגער אָרגאניזם אין די איינפאכסטע עלעמענטען פון מאטעריע. לאנג האָב איך געקוקט מיט אַ מין רעליגיעזע בעגייס-טערונג און הנאה געהאַט צו זעהען דעם טויטען קערפער, בלייבענדיג שטעהן מיט'ן לאנצעט אין איין האַנד און מיט אַן אויפגעהויבענע צווייטע האַנד אונבעוועגליך, ווי דער געגענשטאַנד פון מיין בע-אַכטונג. אזוי האָט שוין אויך אין די יונגע יאָהרען מיך בעזוכט צופעליג די שעהנע וואהרהייט, וועלכע איך בעזיץ ערשט איצט פאָל-שטענדיג און האָב אַ רעכט דערויף שטאַלץ צו זיין.

נאָך דעם ווי איך האָב זיך ערלויבט אָבטרעטען אַ וויילע פון מיין ערצהעלונג, געה איך איצט איבער צו דעם ווייטערען סיפור המעשה.

3.

אזוי האָב איך טרויעריג אָבגעלעבט אין געפענגניס פינף אָדער זעקס יאָהר.

דער ערשטער רעטענדער שטראהל האָט פאר מיר אַ שיין געטהאָן אַקוראט פון יענער זייט, פון וועלכער איך האָב איהם ווייניגער ווי פון אנדערשדוואו געקענט ערווארטען. דאָ מוז איך זיך אָבער ענט-שולדיגען פאר די לעזער, בעזונדער נאָך פאר די צויבערליכע לעזע-רינען, וואָס איך וועל געצוואונגען זיין צו ריידען וועגען זאכען, ווע-גען וועלכע מען שווייגט געוועהנליך אָדער מען בעשריינקט זיך בלויז

מיט אנדייטונגען. אָבער זאָל דער גרויסער שכל, וועלכען איך האָב ענטדעקט, דורך לאנגע נסיונות און יסורים, אין אלע ערשיינונגען פון לעבען, געבען אייך די מעגליכקייט קלאָהר צו זעהען דאָס, וואָס ניט קלוגע און אנוויסענדע מענשען, און אָפט צוועקס, פערדונ-קעלען און פערפינסטערען אין די וויכטיגסטע זייטען פון מענשענס לעבען. אויב די ווייטערע ערצהלונג וועט האָבען אויסערליך אונאָ-שטענדיגעס, דערפאר אָבער וועט דאָס פערענטפערט ווערען דורך דעם אונשולדיגען, ריינעם און הויכען זינען, וואָס ליגעט אין דעם, וואָס איך וועל דערצעהלען.

ווי איהר האָט שוין וואַהרשיינליך אַליין געטראָפּען האַנדעלט זיך דאָ וועגען דער זאָגענאָנטער „שענדליכער עבירה“, צו וועלכער איך בין געבראכט געוואָרען, נאָטירליך, צו פערדאנקען אלע אומשטענדען. אָנפאנגס, ווען איך האָב געפיהלט אַ מיאוס'ען אבשטויס, האָב איך זיך האַרטנעקיג געראנגעלט מיט דער נאָטירליכער רייצונג; אָבער ענדליך האָבען די זיסע האַלצינאציעס און חלומות און די פאַלשטענ-דיגע אונמעגליכקייט צו קעמפּפּען ווייטער געגען דעם גוף, וועלכער האָט געזעצליך געפאָדערט דאָס זייניגע, געבראכט מיך דערצו, אז איך האָב אָפּען און דרייסט אָנגעהויבען קינסטלעריש צו בעפריידיגען די געשלעכטליכע פאָדערונג. זייענדיג פון דער נאָטור בעגאבט מיט אַ פאַנטאַזיע, איז דיעזע פאָדערונג געוואָרען מיין געוועזענע כּלה, מיין ליבע, מיין טרוים און איך האָב מיט איהר געלעבט, אויב מען קען זיך אַזוי אויסדריקען, ווי מיט אַ געזעצליך געהייראטער אין פערלויף פון די צעהנדליגע יאָהרען, ביז וואַנען איך בין אַלט געוואָרען און אין מיר איז גאנץ נאָטירליך פערלאָשען געוואָרען די לוסט צו געשלעכטליכער פערבינדונג. און די מאַכט דער צייט, וועל-כע גלייכט אויס פאקטען מיט פראָדוקטען פון דער פאַנטאַזיע, אז עס בלייבט פון זיי בלויז אַן עראינערונג און ווייטער ניט, גיט מיר די זיסע מעגליכקייט פון דיעזע עראינערונגען. אויב איך וואָלט ניט מורא האָבען, אז איך וועל מיעד מאַכען דעם לעזער, וואָלט איך איהם געקענט איבערגעבען אַ לאַנגע ערצהלונג פון ליבעס-ענטציקונגען, יסורים פון אייפערזוכט, ביינקשאַפטליכע ערווארטונג און שמחה פון פּלוצלונגע, געהיימע בעגעגעניס. און איך בין זיכער, אז דיעזע ערצהלונג וואָלט געווען בשום אופן ניט ערגער, ניט קירצער און

ניט ווייניגער רעאליסטיש אלס יענע, וועלכע עס וואָלט אונז געקענט דערזעהלען דער פאקטישער מאַן פון מאַדאם נ. נ. וועגען זיין לעבען מיט איהר.

דיעזער פאַל איז פיעלייכט ניט אַזא בעדייטענדער, אָבער ער האָט מיר געוויזען, אַז דער מענש אלס פערניפטונגע בריאה איז בע־גאַבט ניט נור מיט אַן אינסטינקט נור אויף מיט אַ שכל און ער קען זיך ערהויבען העכער פון די אומשטענדען און געפינען אַן אויס־גאנג דאָרט, וואו דאָס טהיער, וואָס האָט קיין שכל ניט וואָלט זי־כער אומגעקומען אלס אַ קרבן פון מאַטערענדע אונבעפריעדיגונג. דער צווייטער פאַל האָט געטראָפּען כמעט אין דערזעלבער צייט, וואָס איך האָב חתונה געהאַט — דאָס איז געווען מיין קומען צום פערשטאַנד אַז אַנטלויפּען פון טורמע איז פאַר מיר בשום אופן ניט מעגליך.

אין דער ערשטער צייט פון מיין געפאנגענשאַפט האָב איך, ווי אַ היציגער יונגער מענש און פאַנטאַזיאַר, געפלאַנט אַלערליי מיטלען ווי צו אַנטלויפּען און מאַכע פלענער האָבען זיך מיר געדוכט אלס פאַלשטענדיג מעגליך אויסצופיהרען. האָבענדיג דיזעז פאַלשע האָפּע־נונגען, וואָס האָבען זיך קיין מאָל ניט געקענט פערוויקליכען, האָט עס מיך נאַטירליך שטענדיג געהאַלטען אין אַן אויפגערעגטען צושטאַנד און האָט מיך געשטערט צו קאָנצענטרירען מיינע געדאַנקען אויף וויכ־טיגערע און ווירקליכערע זאַכען. ווען איך פלעג פערצווייפּעלט ווערען דורך דער אונמעגליכקייט פון איין פלאַן, פלעג איך גלייך זיך נעה־מען בויען אַן אנדער פלאַן, אָבער אין אַמת'ן האָב איך דערמיט ניט געמאַכט קיין שריט פאַרווערטס און האָב זיך בלויז בעוועגט אין אַ פערשלאָסענעם קרייז. עס איז איבעריג צו דערזעהלען, אַז ביי יעדען איבערגאנג פון איין טרוימערישען פלאַן צום צווייטען, האָב איך שרעקליך געליטען און דאָס האָט געפייניגט מיין נשמה, ווי דער אדלער האָט געפייניגט פראַמעטעאוס'ס קערפּער.

אָבער ענדליך האָב איך איין מאָל זיך פערקוקט מיט אַ מיעדען בליק אויף די ווענד פון מיין צעלע און איך האָב פלוצלונג דערפיהלט, ווי אונדורכדרינגליך דיק עס זיינען די שטיינער, ווי שטאַרק עס איז דער צעמענט, וואָס פעראייניגט זיי און ווי קינסטליך און זיכער אויסגערעכענט עס איז געוואָרען די פעסטקייט פון דיזעזען אימה'דיגען

מויער. אמת, זעהר שווער איז מיר געווען דאָס צו דערפיהלען ; דאָס איז געווען די אימה פון פערליערען יעדע האָפענונג.

איך קען בשום אופן זיך ניט עראינערן, וואָס מיט מיר איז פאָרגעקומען אין די ערשטע צוויי אָדער דריי מאָנאַטען נאָך דעם, ווי איך האָב דאָס דערפיהלט. איך ווים גור אַז מען האָט מיר דאָן געגעבען נייע קליידער און אז איך בין דיקער געוואָרען. (זעה טאָגער-בוך פון אַ געפאָנגענעם פון 16 אפריל . . . 18).

דער פאקט איז, אַז ווי עס זיינען אין מיר פערלאָשען געוואָרען אלע האָפענונגען צו אנטלויפֿען און איך האָב אויפגעהערט צו זיין אזוי אויפגערעגט, האָט זיך דערמיט בעפרייט פון שקלאַפֿעריי מיין שכל, וועלכער איז שוין דאָן געווען גענייגט צו העכערע אנשויאונגען און צו האָבען נחת פון מאַטעמאטיק. איך האָב אָנגעהויבען צו פער-ברענגען מיין צייט אויף צו טרעפֿען און אונגעפֿעהר אויסצורעכע-נען די דיקקייט און פעסטקייט פון וואַנד, איינשליסענדיג דעריין אויך יענע ווענד וואָס האָבען פון אלע זייטען אַרומגערינגעלט אונזער טורמע. די פֿיעלע צייכענונגען, וועלכע געפינען זיך אין מיין דאָ-מאָלסד גען טאָגעבוך, קענען עדות זאָגען וועגען יענער פֿלייסיגער אַר-בייט פון מיינע ערוואַכטע געדאַנקען. און אין צוויי פֿלעצער געפינט זיך נאָך פערצייכענט דאָס אונטערגעשטריכענע וואָרט „יעוורעקא“, וואָס האָט מיר געגעבען דעם שמאָלץ צו פערגלייכען זיך מיט דעם בעריהמ-טען חכם פון אלטערטהום, וועלכער האָט געקענט לייענען גרויסע פראָבלעמען אונטער דעם האָגל פון דעם שונא'ס פֿיילען, אויף די חורבות פון זיין היימאט-שטאָרט.

אָבער אלס ערשטען ווירקליכען טאָג פון מיין בעפרייאונג רעכען איך דעם פאָלגענדען : דאָס איז געווען אַ שעהנער פריהלינגס-מאָרגען דעם זעקסטען מאי און אין אָפענעם פענסטער האָט אריינגעשטראַמט די לעבהאַפטע, ערפרישענדע לופט ; און שפאצירענדיג אין מיין צעלע האָב איך יעדע וויילע אונגעוואוסטערהייט אומגעקוקט זיך צום הויכען פענסטער, וואו עס האָט זיך שאַרף און בולט אָבגעצייכענט די אייזערנע גראַטע אויף דעם גרונד פון בלויען, וואָלקענלאָזען הימעל.

— פאר וואָס איז דער הימעל אזוי שעהן דוקא דורך דער גראַ-טע ? — האָב איך געטראכט אַרומשפאצירענדיג אין מיין קאמער.

צו איז דאָס ניט אַ פּאָלגע פּוֹנ'ס עסטעטישען געזעץ וועגן קאָנטראַסט-טען ? און דאָרום פּיהלט זיך דאָס ב ל ו י ע בעזונדער בולט אין איין רייע מיט ש ו ו א ר י צ. אָדער צו איז דאָס ניט אַן אויסדרוק פון עפעס אַ נייעם העכערען געזעץ לויט וועלכען דאָס א ו נ ע נ ד ל י כ ע קען בעגריפען ווערען פון מענשליכען שכל בלויז דאן, ווען מען פיהרט איהם אַריין אין דאָס ענדליכע, אין דאָס בעגרענעצטע, צום ביישפּיעל איינשפּארען איהם אין אַ פּיער-עק ?

ווען איך האָב זיך דערנאָך דערמאָהנט, ווי אין אמאָליגען לע-בען, ווען איך פלעג קוקען אין אַ ברייטען, אָפענעם פענסטער, פלעג איך דערפּיהלען אַ בעגעהר צו פליהען — אַ בעגעהר, וואָס מאַטערט אויס דערפאר ווייל ער איז אומזיסט און זינלאָז, — האָב איך פלוצ-לונג דערפּיהלט אַ צערטליכקייט צו דער גראַטע, אַ מין צערטליכע דאנקבאַרקייט, כמעט ליבע. די גראַטע, וואָס איז געשמידט גע-וואָרען מיט די הענד, מיט די שוואַכע הענד, פון אַ וועלכען ניט איז אַנוויסענדען שמיד, וועלכער האָט אַליין ניט פערשטאַנען דעם טיעפען זינען פון זיין שעפּפונג ; די גראַטע, וואָס איז איינגעמויערט געוואָרען אין וואַנד פון אַן אַנוויסענדען מוליער, איז געוואָרען דער מוסטער פון צוועקמעסיגקייט, נאָבעלקייט און קראַפט. איינפאַסענ-דיג אין איהרע אייזערנע פּיער-עקען דאָס אונענדליכע, איז זי פער-גליווערט געוואָרען אין אַ קאלטער און שטאַלצער רוהיגקייט, שרעקענ-דיג דונקעלע מענשען, געבענדיג שטאַף צום נאָכדיינקען פאר מענשען דיינקענדע און ענטציקענדיג די חכמים !

דיעזע גליקליכע בעאָבאַכטונג, וועלכע איך האָב געמאַכט אין דעם גליקליכען פריה-מאָרגען פון זעקסטען מאַי, איז נור געווען אַן אַנפאַנג פאר אַ גאַנצער רייע פון אַזעלכע בעאָבאַכטונגען. אָבוואַר-פענדיג אלעס פערזענליכעס, איינקוקענדיג זיך אין דאָס אַרומיגע מיט דעם בליק פון אַ קאלטען און פאַרשענדען בעאָבאַכטער, בין איך באלד געקומען צו דעם שעצבארען אויספיהר, אַז אונזער גאַנצע טורמע איז אויסגעמויערט געוואָרען לויט זעהר אַ צוועקמעסיגען פלאַן, וועלכער רופט אַרויס אַן ענטציקונג מיט זיין גאַנצקייט.

4.

אום צו מאַכען די ווייטערע ערצעהלונג פערשטענדליכער פאר דעם לעזער, בין איך געצוואונגען צו זאָגען עטליכע ווערטער וועגען דער אויסשליסליכער שטעלע, וואָס איך פערנעהם אין אונזער טורמע; א שטעלע, מיט וועלכע איך וואָלט געמעגט שטאָלצירען, הגם איך האָב עס פיעלייכט נישט פערדיענט. פון איין זייט מיין קלאָהרער שכל, מיין בעשטימטע וועלטאנשוואונג און די נאָבעלקייט פון מיינע גע- פיהלען, וואָס איז אן איבערראשונג פאר אלע, וועלכע פערבריינגען מיט מיר; פון דער אנדער זייט, די אייניגע קליינע טובות, וואָס איך האָב געטהאָן פאר דעם נאטשאַלניק פון טורמע, דאָס צוזאמען האָט מיר געגעבען די מעגליכקייט צו האָבען א גאנצע רייזע פון פרווילעגיע, מיט וועלכע איך בענוץ זיך געוועהנליך נישט צופיעל דערפאר ווייל איך וויל נישט פארלעצען דעם אַמאָליגען פלאַן און סיסטעם פון אונזער טורמע. די פרווילעגיע זיינען: מען לאָזט צו צו זעהען זיך מיט מיר אלעמען, ווער עס האָט נור א פערלאנג מיך צו זעהען אין דער צייט פון בעזוך יעדע וואָך, און אָפט האָב איך א גאנץ היב-שען אוידיטאָריום. איך נעהם זיך נישט די העזה צו גלויבען, ווי אונ-זער נאטשאַלניק זאָגט א ביסעל איראָניש, אז איך וואָלט געקענט זיין דער שטאָלץ פון דער „געליעבטער טורמע“, אָבער פון דעסטוועגען וועל איך זיך ערלויבען צו זאָגען אָהן פאלשקייט, אז מיינע ווערטער ווערען גערעכענט פאר זעהר וויכטיג און אז צווישען מיינע בעזוכער קען איך אנרעכענען א היבשע צאָהל הייסע פערעהרער און בעגייסטער-טע פערעהרערנס. איך וויל נאָך דערביי זאָגען, אז אפילו דער הער נאטשאַלניק אליין, און אזוי אויך זיין געהילף, טהוען מיר אָפט אן די עהרע צו-צוהערען זיך צו מיינע רייד, שפענדיג דערפון קרעפטען פאַרטצוועצען זייער נישט גרינגע אַרבייט. נאטירליך, בענוץ איך זיך גאנץ פריי מיט דער ביבליאטעק פון טורמע און מיט איהר אַרכיוו. אמת, עס האָט געמראָפּען אז דער נאטשאַלניק האָט מיר אָבענזאָגט אין מיין בקשה צו געבען מיר א פאַלשטענדיגען פלאַן פון דער טור-מע, אָבער דאָס איז נישט דערפאר ווייל ער זאָל חלילה צו מיר נישט

האָבען קיין צוטרוי, נור דערפאר וויל אזא פלאן איז א שטאטס-
געהיימניס.

דאָס וואָס איך וועל איצט דערצעהלען וועגען אונזער טורמע, וועט
געוויס ניט זיין קיין פאָלשטענדיגע בעשרייבונג, ווארום אין גרונד
גענומען קומען מיינע אויסקינפטע בלוז פון דאָס וואָס איך האָב
אליין בעאָבאכטעט; ווייטער, וואָס עס אנבעלאנגט דעם אויסערליי-
כען אויסזעהען פון דער טורמע, האָבען מיר מיינע בעזוכער געגעבען
א פינקטליכע פאָרשטעלונג וועגען דעם און האָבען מיר זאָגאר צוגע-
שטעלט א היבשע ביסעל שריפטליכע און מינדליכע שילדערונגען,
צייכענונגען און זאָגאר פאָטאָגראַפֿישע בילדער. איך בין זיך מודה,
אז איך פיהל אביסעל אונרוהיג, ווען איך געה שילדערען אונזער
טורמע.

דאָס איז א מורא'דיג גרויסער בנין, פינף עטאזש די הויך, מיט
ווענד, וואָס זיינען אויף פינף און זעקס ציגעל דיק. זי שמעהט ביים
ברעג שטאָרט, ניט ווייט פון א פוסטען, מיט דערנער פערוואַקסער
נעם פעלד און זי פאָקט דעם בליק פון דעם וואַנדערער מיט איהרע
אונגעשויערע פאָרמען, וואָס באַמען איהם אן שטילקייט און רוה פון
זיינע אונגענדליכע וואַנדערונגען. זייענדיג אָהן שטוקאטור האַלט אויף
די געביידע איהר נאָטירליכע דונקעלברוינעם פארב פון אַלטע ציי-
געל. פון נאָהענט מאַכט זי, זאָגט מען, א טרויעריגען, דראָהענדען
איינדרוק, בעזונדער נאָך אויף גערוועזע מענשען, וועלכע דערמאהר
נען זיך אויף בלוט און אויף בלוטיגע שטיקער מענשען-פלייש, ווען
זיי דערזעהען די רויטע ציגעל. די קליינע, דונקעלע, פלאכע פענסטער
מיט די אייזערנע גראַטעס גיבען נאָך נאָטירליך מעהר צו צו ריעזען
איינדרוק, און צוזאַמען מאַכט דאָס אן איינדרוק פון אַ בייזער האַר-
מאַניע, פון אַ טרויעריגער, מרה-שחורה'דיגע שעהנהייט. אפילו
אין שעהנע טעג, ווען די זונן לייכט אויף אונזער טורמע, הערט
זי אַלץ ניט אויף אויסצוזעהען גדלות'דיג-בייז און פינסטער-מעכטיג
און הערט ניט אויף צו דערמאהנען דעם מענשען, אז עס עקזיסטיר-
רען געזעצע און אז די פערברעכער ערוואַרט שטראַף, שטראַף און
שטראַף.

מיין צעלע געפינט זיך אין דער הויך, אויף דעם פינפטען עטאזש
און אין דעם גראַטען-פענסטער צועפענט זיך אַ שעהנער בליק אויף

דער ווייטער שטאָרט און אויף אַ טהייל פון פוסטען פעלד, וואָס שפרייט זיך אויס צו רעכטס. צו לינקס קען שוין מיין בליק ניט זע-
הען; דאָרט געפינט זיך די פאַרשטאָרט, ווי מען האָט מיר דער-
צעהלט, און דער קלויסטער מיט דעם שטאָדטישען בית-עולם הינטער
איהם. איבריגענס האָב איך וועגען דער עקזיסטינץ פון'ם קלויסטער
און בית-עולם שוין געוואוסט פון פריהער, הערענדיג דעם גלאַקען-
קלאַנג, ווי דער מנהג איז ווען מען איז עמיצען מקבר.

דער אינעוועניג פון טורמע איז אויך אזוי צוועקמעסיג און האר-
מאָניש איינגעריכט ווי זיין אויסערליכע זייט. אום קלאָהר דאָס פאָר-
צושטעלען פאר מיין לעזער, וועל איך זיך ערלויבען בריינגען אַ משל
פון אַ משוגענעם, וועלכען עס וואָלט ארויף אויפ'ן זינען צו אנטלוי-
פען פון אונזער טורמע. לאָמיר אָננעהמען, אז דער געוואַנטער יונג
האָט כח פון אַ הערקולעס און ער ברעכט דורך דעם שלאָס פון זיין
טהיר. אָבער וואָס געפינט ער? אַ קאָרדאָר, וועלכער איז פיעל-
פאכיג איבערגעצאָמט מיט גראטען-טהירען, וואָס קענען אפילו פון
קאנאָנען ניט אויפגעריסען ווערען, און בעוואפענטע אויפזעהער.
לאָמיר אָננעהמען, אז איהם געלינגט שוין אויסצו'הרג'ענען אלע
אויפזעהער, דורכברעכען אלע טהירען, און ארויסלויפען אין הויף.
מיינט ער אפשר, אז ער איז שוין פריי? און די ווענד וואו זיינען!
די ווענד, וועלכע רינגלען אַרום אונזער טורמע מיט אַ דרייפאכען
מויער-רינג!

איך האָב מיט אַ כיון דאָ ניט גערעדט וועגען דער שמירה. און די
שמירה שלאָפט ניט. טאָג ווי נאכט הער איך הינטער דער טהיר די
טריט פון דעם וועכטער; טאָג ווי נאכט קוקט אין קליינעם פענסטער'ל
פון מיין טהיר עמיצענס אויג, קאָנטראָלירענדיג מיינע בעוועגונגען,
לעזענדיג אויף מיין פנים מיינע געדאנקען, מיינע אבזיכטען און
אפילו מיינע חלומות. בייטאָג קען איך נאָך פערשלעפערן זיין אויפ-
מערקזאמקייט מיט ליגען, ווייזענדיג איהם אַ פרעהליכען אונבעזאָרג-
טען פנים, אָבער איך האָב נאָך כמעט אזא מענשען ניט בעגעגענט,
וועלכער זאָל קענען פאלש זיין אפילו אין שלאָף. ווי איך האָב זיך
ניט געהיט בייטאָג, פלעג איך זיך אָבער ביינאכט, אין שלאָף, ניט
קענען פערשטעלען: אַ קרעכץ, אַ געוויין פון שלאָף, דער פנים קרימט
זיך און נעהמט אָן דעם אויסדרוק פון מיעדקייט, און ביינקשאַפט, און

אזוי נאך אנדערע ערשיינונגען פון אן אנגעהויגען און ניט ריינעם געדויערן. בלויז גאנץ ווייניג מענטשן, מיט א זעהר שטארקען ווילען, קענען ליגען זאגען אויך אין שלאף. זיי בעהערשען אזוי קונציג די מוסקולען פון פנים, אז אפילו אין שלאף זעהט מען א העפליכען שמייד כעל אויף זייערע ליפען, אין דער צייט, ווען זייער נשמה ציטערט פון די אימה'דיגע געשפענסטער. אבער אזעלכע זיינען אן אויסנאם און מען האט זיי דארום ניט וואס צו רעכענען. און איך רעכען זיך פאר גליקליך דערמיט וואס איך בין ניט קיין פערברעכער, וואס מ'וועט געוויסען איז רוחיג און ריין: „לעז, מיין פריינד, לעז!“ — זאג איך דער וואכענדער אויג אן, לייג זיך רוחיג שלאפען — „אויף מיין פנים וועסטו גארנישט אויסלעזען.“

נור איין מאל האט פאסירט אז יענער וועלכער גיט אויף מיר אכטונג, איז געווארען ניט ווילענדיג מיין אנפערטרויער. דער לעזער פערשטעהט מסתמא, אז איך רייך דא וועגען מיין געליעבטער נ. נ. — איך מוז אבער פון דעסוועגען זאגען דעם אמת, אז מיין שומר טרעט אב גאנץ איידעל, ווען ער דערזעהט מיין אויפגערייצטען צושטאנד און מיינע פארברעייטונגען דערצו. זעהר מעגליך, אז אזוי האט אבי געגעבען זיין בעפעהל דער נאטשאליק, פיהלענדיג נאטירליך דאנק-בארקייט, ווארום דאס פענסטערעל אין טהיר איז מיין אייגענע ערפינדונג. יא, דאס האב איך ערפונדען דאס פענסטער'ל אין טהיר. דערנאך שוין, ווען איך האב געזעהען מיין ערפאלג אין דיעזער ערפינדונג, האב איך אָנגעהויבען ענטדעקען און אויספיהרען קליינע פערבעסערונגען אין פערשיעדענע זאכען, וואס זיינען שייך צום לעבען פון אונזער טורמע: די פארמען פון די שלעסער און אנדערע אזעלכע קלייניגקייטען, וועלכע האבען אלע צוזאמען פערגרעסערט די פינקטליכקייט און די שעהנקייט פון געפענגנים, אבער קיין שטעמ-פעל ווער דער פערפאסער זייערער איז, דאס איז אויף זיי ניט געבלי-בען. א חוץ דעם, האט מען לויט מיין עצה געענדערט די קאנדאלען אין אונזער טורמע: אָנשטאָט וואס די קייטען זיינען פריהער געווען פון רינגען, האב איך ערפונדען א האלב-אָוואַלען דאָפּעל-רינג אין דער פארם פון יענע צייטען, וועלכער סימבאליזירט אין מאטהע-מאטיק אונענדליכקייט. איבריגענס בעלאנגט דיעזע ערפינדונג צו דעם ראיאן פון פילאסאפיע, ד. ה. לשם אויספוצען זיך, ווארום אין פראק-

טישען זינען האָבען די פריהעריגע ניט חכמה'דיגע רינגען געדינט פאָלשטענדיג פאר דאָס, וואָס מען האָט זיי געדארפט. אָבער דאָס פענסטערעל אין טהיר איז מיין ערפינדונג און יעדערער וואָס וועט דאָס וואַגען אָבצולייקענען איז אַ ליגנער און אַ לומפּ.

און געקומען בין איך צו מיין ערפינדונג דורך פאָלגענדע אומ'שמענדען : עס האָט געטראָפּען איין מאָל, אז אין צייט פון רעווע-יירען, ווען דער אויפזעהער איז אריין אין טורמע, האָט איין אַרעסטאַנט אַ כאַפּ געטהאָן אַ פיסעל פון בעט און האָט איהם דער'הרג'עט. נאָטירליך האָט מען דעם לומפּ אויפגעהאַנגען באַלד דאָ טאָקע אין הויף פון אונזער טורמע. די לייכטזיניגע אַדמיניסטראַציע האָט זיך דערפון בערוהיגט, מיינענדיג אז אַלעס איז שוין אין אָרדנונג ; מיך האָט עס אָבער ניט געלאָזט רוהען : ווען עס זיינען מעגליך אַזעלכע שוידערליכע זאַכען, איז וואָס איז די האַרמאָנישע צוועקמעסיגקייט פון אונזער טורמע. ווי איז עס מעגליך געווען ניט צו בעמערקען, אז דער אַרעסטאַנט האָט אויסגעבראַכען אַ פוס פון זיין בעטעל ? ווי האָט מען דאָס ניט בעמערקט זיין אויפגערגטען צושטאַנד, אין וועלכען ער האָט זיך מסתמא געמוזט געפינען איידער ער איז בעגאַנגען דעם פערברעכען. ווען מען וואָלט איהם גענוי בעטראַכטען וואָלט מען דאָך מסתמא בעמערקען פון פריהער אין וואָס פאר אַן אויפגע-רעגטען צושטאַנד ער איז און עס וואָלט דאָן מעגליך געווען צו פער-היטען, אז דאָס זאָל ניט פאַסירען !

קוקענדיג אַזוי גלייך און ריכטיג אויף דער פראַגע בין איך שוין דערמיט אַליין געווען נאָהענט פון איהר לייזונג. און אין פערלויף פון צוויי דריי וואָכען האָב איך די פראַגע ווירקליך געלייזט ; גאנץ אונ-ערוואַרטעט איז מיר געקומען דער געדאַנק פון מיין גרויסער ער-פינדונג. איך מוז אָבער מודה זיין זיך גאנץ אָפּענהערציג, אז ביז וואָ-גען איך האָב עס אויסגעזאָגט דעם העררן נאָטשאַלניק האָב איך איבערגעלעבט זעהר שווערע מינוטען ; מיר איז געווען שווער צו ענטשליסען זיך איהם אויסצוזאָגען מיין ענטדעקונג. אָט וואָס איך האָב דאָן פערשריבען אין מיין טאַגע-בוך ; איך וועל יענע ווערטער ציטירען פאַר'ן לעזער.

„ווי שווער איז די לאַגע פון אַ מענשען, וועלכער איז אונשולדיג פעראורטהיילט, אַזוי ווי איך. איז ער אומעטיג און האַלט די ליפּען

פערשלאָסען און די אויגען אַראָפּגעלאָזען, זאָגט מען : ער האָט חרטה, דער געוויסען פלאַגט איהם. פערקעהרט, אויב ער איז אין זיין אונשולד מונטער און א ליכטיגער שמייכל'ש פיעלט אויף זיין פנים, דאָן זאָגט מען : דאָס איז א ביסעל א פאַליטער, פערשטעלטער פנים. קורץ, וואָס ער זאָל ניט טהאָן, דוכט זיך אז ער איז שולדיג. אזוי איז שוין די מאַכט פון פאַראורטהייל, געגען וועלכע מיר קומט אויס צו קעמפּפּען. אָבער איך בין אונשולדיג און וועל פאַר זיך אליין זיין זיכער אז מיין קלאָהרער גייסט וועט צושטערען דעם בייזען כישוף פון פאַראורטהייל."

אויף מאָרגען האָט מיר שוין דער נאָטשאַלניק פון טורמע גע-
דריקט די האַנד אנערקענענדיג מיין ניצליכע ענטדעקונג, און אין אַ
מאָנאַט אַרום האָבען שוין אין אלע טהירען, אין אלע טורמעס פון
דער מלוכה געזעהען זיך פיצניקע פענסטערלאַך, דורך וועלכע מען
זאָל קענען בעאָבאַכטען די געפאַנגענע. מיך האָט שוין איצט געפרעהט
דאָס בעוואוסטזיין, אז אויף אין דער צוועקמעסיגקייט פון געפּענג-
נים זיינען נאָך פאַראַן וועלכע עס איז חסרונות, איז דאָס ניט מחמת
דעם, וואָס דאָס זאָל חלילה אין גרונד זיין אַ פאַלשע אידעע, נור
מחמת דעם, וואָס דעם מענשענס כוחות זיינען נאָך בעשריינקט ;
אָבער דאָס וואָס איינער קען ניט אויפטהאָן קען אויפטהאָן דער אַנ-
דערער, און אזוי בעוועגט זיך די מענשהייט אין דער געמיינשאַפּטלי-
כער, פריינדליכער אַרבייט און שטרעבט צו דער פּערווירקליכונג פון
די גרויסע געבאָט פון שכל און די שטריינגע פאָדערונגען פון יושר,
די גאַנצע אָרדנונג וואָס איז איינגעפיהרט אין טורמע גיט מיר
גרויס בעפריעדיגונג. די שטונדען ווען אויפצושטעהן און ווען צו
שלאָפּען, ווען צו עסען און ווען צו שפּאַצירען זיינען אזוי ראַציאָנאַל
איינגעטהיילט געוואָרען, לויט די ווירקליכע פאָדערונגען פון דער נאָ-
טור, אז עס פערלירט זיך גאַנץ גיך דער איינדרוק פון צוואנג און
דאָס ווערט אַ גאַנץ נאַטירליכע זאַך, דאָס ווערט זאָגאַר אַ טהייערע
געוואָנהייט. און בלויז דערמיט קען איך ערקלעהרען דעם פאַקט,
וואָס זייענדיג אויף דער פרייהייט אַ נערוועזער, אַ שוואַכער בחור'ל,
גענייגט אָפּט צו פערקיהלען זיך און קראַנק ווערען, בין איך אָבער
דאָ, אין אונזער טורמע אזוי געוונד און שטאַרק געוואָרען, אז אלס
אַ זעכציג יאָהריגען מעג מען מיר מקנא זיין. איך בין ניט דיק

און ניט מאָגער, האָב געזונדע לונגען און כמעט נאָך אלע צייהנער, מיט דער אויסנאָהם פון צוויי צייהנער, וואָס פעהלען מיר אויף דער לינקער זייט; מיין באַראַקטער איז פאַרטערפליך, מעסיג, שלאָף שטאַרק, האָב כמעט גאָר קיין חלומות ניט. מיין פיגור, וועלכע דריקט אויס אַ מין רוהיגע קראַפט און זיכערהייט און אַזוי אויך מיין פנים, דערמאָנט אויף מיקעל־אַנדזשעלאַס בילד פון משה — אַזוי ווייניגסטענס זאָגען מאַנכע פון מייענע ליבעליכע בעזוכער.

פאַר דער קרעפטיגונג פון מיין נשמה און מיין קערפער האָט נאָך געווירקט ניט אַזוי די געזונדע און ריכטיגע אָרדנונג, ווי יענע וואונדערליכע, פערשטענדליכע און נאַטירליכע אייגענשאַפט פון אונזער טורמע, לויט וועלכער עס פערשווינדט אין גאַנצען דער עלעמענט פון צופאַל, פון אונערוואַרטעטעם. ניט האָבענדיג ניט קיין הויזגעזינד, ניט קיין פריינד, בין איך פטור פון יענע שרעקליכע יסורים, וואָס אַ מענש האָט פון אונטעריישאַפט, פון דער קראַנקהייט און ענדליך פון דעם פערלוסט פון זיינע נאָהענטע. זאָל זיך דער לעזער דער־מאָגען וויפיעל מענשען עס זיינען אומגעקומען פאַר זיינע אויגען ניט איבער זיך גופא, נור דערפאַר בלויז, ווייל דער קאַפּריזנער שיק־זאַל האָט פערבונדען זייער לעבען מיט אונווירדיגע מענשען. ניט אויסוועקסלענדיג מיין געפיהל פון ליבעלע אויף קליינע, פערזענליכע פערבינדונגען, בעפריי איך איהם דערמיט גופא, אַז ער זאָל קענען זיין דער געפיהל פון מעכטיגע, ברייטע ליבעלע פאַר דער גאַנצער מענשהייט. און אַזוי ווי די מענשהייט איז אונשטערבליך און בעוועגט זיך אַלס גאַנצעס צו האַרמאָנישער פאַלקאָמענהייט, דערפאַר איז די ליבעלע צו דער מענשהייט אַ גאַראַנטיע פאַר קערפערליכער און גייס־טיגער געזונדהייט.

מיין טאָג איז קלאָהר, און אַזוי קלאָהר זיינען אויך אלע קומענדע טעג, וועלכע שווימען גראַד און ליכטיג מיר אַנטגעגען. צו מיר וועט זיך אַהער ניט אַריינרייסען קיין גזל, קיין רוצח; מיך וועט קיין צוטראַגענער אויטאָמאָביל ניט צוקוועטשען; קיין קראַנקהייט פון מיינעם אַ קינד וועט מיך קיין יסורים ניט בריינגען; צו מיר וועט זיך פון דער פינסטער ניט אונטער'גאַנען אַ בייזער מסור; מיין געדאַנק איז פריי; מיין האַרץ איז רוהיג; מיין נשמה איז ליכטיג און קלאָהר. די קלאָהרע און פינקטליכע רעגעלען פון אונזער געפעהג־

נים בעשטימען אלעס, וואָס איך טאָר ניט טהאָן, און דאָס בעפרייט מיך פון יענע אונערטרעגליכע ספיקות און טעותים, מיט וועלכע עס איז אזוי פול דאָס פראַקטישע לעבען. אמת, אז אפילו אין אונזער טור-מע דרינגען דורך אַמאָל דורך די הויכע וועגער יענע ערשיינונגען, וואָס די מענשען, אין זייער אונוויסענהייט, רופען באַישערט אָדער שיקד זאָל, וואָס עס איז אָבער אין דער ווירקליכקייט אַ נויטווענדיגע אָב-שפיגלונג פון אַלגעמיינע געזעצע. אָבער דאָס לעבען, וואָס האָט זיך אויף אַ וויילע אַ טרויסעל געטהאָן, קעהרט זיך באַלד צוריק און געהט זיין גראדען גאנג, ווי אַ טייך נאָך אַ פערפלייצונג.

אזא פאל האָט געטראָפּען, ווען אַן אויפזעהער איז דאָ ערמאָר-דעט געוואָרען, אָדער ווען עס טרעפט אַ פערזוך צו ענטלויפּען, וואָס עס געלינגט קיין מאָל ניט. און אזוי אויך, ווען עס ווערט אימיצער הינגעריכטעט אין ווייטען הויף פון אונזער טורמע. אָבער דאָ דארף איך רעכטפערטיגען יענע קלוגע צוועקמעסיגקייט, מיט וועלכע עס ווערט דורכגעפיהרט אַ הינריכטונג. דאָס קומט פאָר געוועהנליך פארטאָג, אין דער צייט פון שטארקסטען שלאָף, און אויף אזא ווייטער שטרעקע פון אונזערע צעלעס, אז זיי שטערען ניט די רוהע פון זייטיגע און ניט פאראינטערעסירטע מענשען. בלויז איין מאָל פארטאָג האָב איך דערהערט אימיצענס אַן אויפגערעגטען געשריי, אָבער עס קען זעהר זיין אז איך האָב געמאכט אַ טעות, מיינענדיג אז דאָס רופט ווער צו הילף; דאָס איז אפשר געווען דאָס נעכטליכע יאָמערן פון עפעס אַ חיה, און פיעלייכט גאָר אַ שטיקעל פון מיינעם אַן אייגענעם חלום.

און ענדליך איז דאָ נאָך אַ בעזונדער אייגענשאפט אין דער אָרד-נונג פון אונזער טורמע, וועלכע איך רעכען פאר דער ניצליכסטער און וועלכע גיט צו צו דאָס גאנצע עפעס אַ כאראקטער פון שטריי-גער, שטאָלצער גערעכטיגקייט. זייענדיג אַנגעוויזען אויף זיך אליין און בלויז אויף זיך אליין, קען דער געפאָנגענער ניט האָפען אויף קיין שטיצע, אויף קיין פאלשע פערדריסליכע רחמנות, וואָס עס פאלט אָפט אויס אויף דעם גורל פון שוואכע מענשען און גיט זיי מעגליכ-קייט צום לעבען, וואָס דאָס איז געגען דעם גרונד-צוועק פון דער נאטור. איך מוז זיך מודה זיין, אז איך טראכט מיט שטאָלץ ווע-גען דעם, וואָס די אכטונג און אנערקענונג, וועלכע איך האָב פון

אלעמען, האָב איך צו פערדאנקען בלויז זיך אליין, מיין אייגענע קראפט און פעסטיגקייט. וויפיל שוואכע מענשען וואָלטען שוין אומ-געקומען, ווען זיי וואָלטען געווען אויף מיין פלאץ! זיי וואָלטען אומגעקומען אלס קרבנות פון פערצווייפלונג און ביינקשאפט. אָבער איך האָב דאָס אלעס בעזיגעט. איך האָב געמאכט אַן איבערקעהרע-ניש אין דער וועלט. איך האָב מיין נשמה פאַרמירט אזוי ווי מיין געדאַנק האָט עס געוואונשען. אַרבייטענדיג איינער אליין אין דער וויסטעניש, אַן אויסגעמאַטערטער פון מיעדקייט, האָב איך אויפגע-שטעלט אַ וואונדערליכען בנין, אין וועלכען איך לעב איצט מונטער און רוהיג ווי אַ קיסר. פרובירט איהם חרוב מאַכען, וועל איך מאַרגען אָנפאַנגען אַ נייעם, און בעגיסענדיג מיט בלוטיגען שווייס וועל איך דעם בנין אויסבויען, וואָר אַ י ד מ ו ז לעבען. זאָל מיר דער לעזער ענטשולדיגען פאַר דעם פאַטהאַס פון די לעצטע שורות, וועלכער פאַסט גאָר ניט פאַר מיין רוהיגע און מע-סיגע נאַטור. עס איז שווער צו בלייבען קאַלטבלוטיג, ווען איך דער-מאָן זיך אויף דעם וועג, וועלכען איך בין דורכגעגאַנגען. איך האָב איבריגענס, אז איך וועל מעהר ניט שטערען דער שטימונג פון מיין לעזער מיט אויסדריקע פון אויפגערעגטע געפיהלען. שרייען שרייט בלויז יענער, וועלכער גלויבט ניט אין דעם אמת פון זיינע ווערטער. פאַר דעם אמת אָבער פאַסט קאַלטע פעסטקייט און איינ-פאַכקייט.

איך געדינק ניט, צו האָב איך שוין געזאָגט אָדער ניט, אז דעם מערדער, וועלכער האָט דער'הרג'עט מיין פאַטער, האָט מען נאָך ער היום ניט געפונען.

פון צייט צו צייט וועל איך מוזען פערלאָזען די רוהיגע פאַרמע פון אַ היסטאָרישע ערצהעלונג און זיך אָבשטעלען אויפ'ן געגענווער-טיגען מאַמענט. איך וועל זיך ערלויבען אין עטליכע שורות צו בע-קענען מיין לעזער מיט אַ גאַנץ אינטערעסאַנטען עקזאַמפלאַר פון'ם מענשליכען מין, וועלכען איך האָב צופעליג ענטדעקט אין די גרע-נעצען פון אונזער טורמע. פאַלגענדער אומשטאַנד האָט פּעראורזאַכט די בעקאַנטשאַפט. ניט לאַנג צוריק אין אַ נאָכמיטאָג שטונדע האָט מיך געפּעליגסט בעזוכט דער הערר נאַטשאַלניק צוליעב אונזער גע-

וועהנליכען שמועם, און ער האָט צווישען אנדערעם בעמערקט, אז אין טורמע געפינט זיך איצט זעהר אַן אונגלייכער מענטש, אויף וועלכען איך וואָלט געקענט אויסאיבען א גוטען איינפלוס. איך האָב זיך העפליך ערקלעהרט גרייט דאָרויף, און ישׁוין עטליכע טעג נאָכ-אנאָנד זייט דאָן, ווי מיט דער ערלויבעניס פון דעם הערר נאטשאַל-ניק פיהר איך לאַנגע געשפרעכען מיט'ן מאהלער ק. יענע ערשטע פיינדליכקייט, זאָגאר שטרייטיגקייט מיט וועלכע ער האָט מיך בע-בעגעגענט און פערשאפט עגמת נפש ביים ערשטען וויזיט, זיינען איצט אין גאַנצען פערשוואונדען אונטער'ן איינפלוס פון מיינע רייד. גערן און מיט אינטערעסע הערט ער אויס אימער פרידען-שאפענדע ווערטער, און ביסלאַכווייז נאָך א גאַנצער רייהע פון צודרינגליכע פראַגען, האָט ער מיר דערצעהלט זיין גאַנץ אונגעוועהנליכע גע-שיכטע

דאָס איז א מאַן פון א יאָהר זעקס-זיעבען און צוואַנציג, מיט אַן אנגענעהמען אויסזעהען און דורכאויס אַנשטענדיגע מאַנירען, וואָס ווייזען אויף א גוטע ערציהונג. בעהערשט זיך ניט א ביסעל, אָב-וואָהל נאטירליך, אין זיינע רייד, א ליידענשאפטליכע בעוועגליכקייט, מיט וועלכער ער דערצעהלט וועגען זיך, וויילעווייז א ביטערער, זאָ-גאר איראָנישער, געלעכטער, און באלד נאָך דעם א שווערע פער-טראכטקייט, פון וועלכער עס געלינגט קוים מיט מיה צו בעפרייען איהם, זאָגאר מיט א בעריהרונג — אָט דאָס איז דער אנבליק פון מיין נייעם בעקאַנטען. מיר פערזענליך איז ער ניט זעהר סימפאטיש און זאָנדערבאר איז, וואָס בעזאָנדערס אונאַנגענעהם ווירקט אויף מיר זיין אבשייליכע געוואָהנהייט צו בעווייזען שטענדיג זיינע די-נע דארע פינגער און אַנצוכאַפען מיט זיי אונבעהילפליך די האַנד פון'ם מיט-שפרעכענדען.

וועגען זיין פערגאַנגענהייט האָט מיר הערר ק. וועניג וואָס דערצעהלט.

— נו, וואָס מאַכט עס אויס! איך בין געווען א מאהלער און ניט מעהר — חזרט ער איבער מיט א פערדריסליכען קנייטש און זאָגט זיך אין גאַנצען אָב צו ריידען וועגען יענער „אונמאַראַלישער טהאַט“, פאר וועלכער מען האָט איהם פעראורטהיילט צו איינזא-מע געפענגנים.

— איך וויל אייך ניט פערדארבען, זיידעניו, בלייבט אן עהר-
ליכער מאן — ווערטעלט ער זיך מיט א מין אונאנשטענדיגער פא-
מיליאריטעט, וועלכע איך ערלויב איהם נור צוליעב מיין וואונש צו
טהאָן א געפאלען דעם הערר נאטשאַלניק פון טורמע דערמיט, וואָס
איך וועל ארויסקריגען ביים אַרעסטאַנט די אמת'ע אורזאכע פון
זיינע יסורים, וועלכע נעהמען אָפּט אָן א שווערע פאָרמע פון סקאַנ-
דאלען און דראָהונגען. און ווירקליך, אין איינע פון די שווערע מי-
נוטען, ווען די שלאָפלאָזיגקייט, וואָס מאַטערט הערר ק. האָט אָבגע-
שוואַכט ביי איהם דעם ווילען צו ווידערשטאַנד, האָב איך זיך צו-
געזעצט צו איהם אויפ'ן בעט, האָב איהם א לאַשצע געטהאָן א
ביסעל און האָב זיך אין אַלגעמיין בענומען צו איהם מיט אזא פאָטער-
ליכער ווייכקייט, אז ער האָט טאַקע באלד אַלעס אויסגעפלאַפּעלט.
איך וויל ניט ערמידען דעם לעזער מיט א פינקטליכער פאָרשטעלונג
פון זיינע היסטערישע אויסגעשרייען, געלעכטערס און טרעהרען, איך
וועל נור איבערגעבען דעם אינהאַלט פון זיין ערצעהלונג. די צרות
פון הערר ק. וועלכע זיינען פאַר מיר פון אָנפאַנג געווען אונפער-
שטענדליך, בעשטעהען דעריין, וואָס צום צייכנען גיט מיין איהם
ניט קיין פאפיער און ניט קיין לייווענט נור א גרויסע שיפער-טאַפּעל
מיט א גריפעל. (אגב אורחא, מוז איך אייך זאָגען ! אז מערקוויר-
דיג איז די קונסט, מיט וועלכער ער האָט בעהערשט זיין נייעם
מאַטעריאַל : איך האָב געזעהען אייניגע פון זיינע ווערק, און, ווי
מיר שיינט, קענען זיי צופרידענשטעלען דעם שטריינגסטען מבין
אויף גראפישע קונסט ; אָר-ייך פערזענליך בין גלייכגילטיג צו
מאַהלעריי, שעצענדיג מעהר די לעבעדיגע און וואַהרהייטליכע נאַטור.)
אויף אזא אַרט, א דאנק דער אייגענשאפט פון מאַטעריאַל, קען הערר
ק. אָנהויבען א ניי בילד ערשט דאָן, ווען ער ניכטעט דאָס פריהע-
ריגע, אַראַבוישענדיג עס און ריין מאַכענדיג די טאַפּעל ; און דאָס
זאָל, הייסט עס, ווירקען אויף איהם ביז צום וואַהנזין. —

— איהר קענט זיך ניט פאָרשטעלען, וואָס דאָס הייסט —
האָט ער דערזעהלט, אָנכאַפּענדיג מיינע הענד מיט זיינע דינע,
גרייפּענדע פינגער, — ביז איך צייכען, פערשטעהט איהר מיד, פער-
געס איך גאָר, אז דאָס איז צוועקלאָז, ווער זעהר אויפגעלייגט און
פייה עפעס אונטער זאָגאר און בין טאַקע איין מאָל געזעסען דער-

פאר אין קארצער, ווייל אין אייער פערפלוקטער טורמע טאָר מען אפילו ניט פייפען. אָבער דאָס איז אַ קלייניגקייט, איך האָב זיך דאָרט לכל הפחות אויסגעשלאָפֿען. אָבער ווען איך ענדיג... ניין, זאָגאַר ווען איך האַלט ערשט ביים ענדיגען, דאָ הויב איך זיך אָן פיהלען, זיידעניו, אזוי מורא'דיג, אז עס ווילט זיך אַרויסרייסען דעם מאַרד פון קאָפּ און טרעטען איהם מיט די פיס. פערשטעהט איהר מיד? — איך פערשטעה, מיין פריינד, איך פערשטעה זעהר גוט און פיהל מיט מיט אייך.

— ווירקליך? נו, טאָ הערט ווייטער, זיידעניו. די לעצטע שטריי-
כען מאַך איך שוין מיט אזא וועהטאָג, מיט אזא בענקשאפט און האַפנונגסלאָזיגקייט, אזוי ווי איך וואָלט זיך אויף אייביג געזעגענט מיט דעם בעליבטעסטען מענשען. אָבער האָט האָב איך געענדיגט — איהר פערשטעהט, וואָס דאָס מיינט? דאָס מיינט, אז עס האָט אויפגעלעבט, עס לעבט, מיט זיין אייגען געהיימניספאָלען לעבען. און צו דערזעלבער צייט איז עס פעראורטהיילט צום טויט, עס איז שוין געשטאָרבען, עס איז שוין טויט, ווי אַ העררינג, — קענט איהר עפעס פערשטעהן אין דעם? איך פערשטעה עס ניט אויף אַ האַר. און שטעלט זיך נור פאָר, וואָס פאָר אַ נאָר איך בין, אז איך פרעה זיך דאָך, איך וויין און פרעה זיך. ניין, טראַכט איך מיר, דאָס וועל איך שוין ניט פערניכטען, עס איז אזוי גוט, אז איך וועל עס ניט פער-
ניכטען, זאָל עס לעבען. און ריכטיג אין יענער צייט גלוסט זיך מיר קיין נייעס ניט מאַהלען, עס הויבט זיך גאָר ניט אָן צו גלוסטען. אָבער עס איז דאָך שרעקליך — פערשטעהט איהר מיד?
— פאָלקאָם, מיין פריינד. אָהן צווייפֿעל, אויפ'ן צווייטען טאָג הערט אויף דאָס בילד צו געפעהלען אייך...
— פוי, זיידעניו, וואָס פאָר אַן אונזיגן איהר פלאַפעלט! (אָט פונקט אזוי האָט ער זיך אויסגעדריקט „אונזיגן“). ווי קען אַ שטאַר-
בענדעם קינד אויפהערען צו געפעהלען? נו, נאָטירליך, ווען ער וואָלט געלעבט אַביסעל, וואָלט פון איהם געוואָרען אַ ריכטיגער לומפ, אָבער ווען ער שטאַרבט... ניין, ניט דאָס זיידעניו, ניט דאָס. איך אַליין הרג'ע איהם דאָך אוועק. איך שלאָף ניט אַ גאנצע נאָכט, שפרינג אויף, קוק אויף איהם און האָב איהם אזוי ליעב, אז עס ווילט זיך מיר אוועק'גנב'ענען איהם. ביי וועמען גנב'ענען? וואָס ווייס איך. און

ווען עס ווערט טאָג, פיהל איך שוין אז איך קען ניט, אז איך מוז ווידער שאַפּען. וואָס פאַר אַ איראָניע, שאַפּען! וואָס בין איך דען, אַ קאָמפּאָזשניק?

— מיין פריינד, איהר געפינט זיך ווירקליך אין אַ קאָמפּאָז-
זשנער טורמע.

— זיידעניו, זיידעניו! ווען איך הויב זיך אָן אונטערצו-
גנב'ענען מיט דער שוואַם צו דער טאַפּעל, בין איך דאָך עהנליך
אויף אַ מערדער. עס פאַסירט, אז אַ טאָג צוויי דרעה איך זיך אַרום
דער צייכונג. . . איהר ווייסט, איין מאָל האָב איך זיך צוביסען אַ
פינגער אויף דער רעכטער האַנד, כדי ניט צו צייכנען, אָבער ס'איז,
נאַטירליך, אַ קלייניגקייט, ווייל איך האָב זיך אָנגעהויבען לערנען
מיט דער לינקער. וואָס איז דאָס פאַר אַ בעדירפניס צו שאַפּען?
צו שאַפּען, ניט אַכטענדיג אויף אַלע שטערונגען, צו שאַפּען אין
יסורים, צו שאַפּען וויסענדיג, אז עס וועט אַלעס פערניכטעט ווערען,
פערשטעהט איהר עס?

— ענדיגט מיין פריינד, רעגט זיך ניט אויף, דערנאָך וועל איך
איין פאַרלייגען מיין מיינונג.

צום בעדויערען האָט מיין עצה געהאַט אַ קנאַפּען איינפלוס
אויף הערר ק. אין איינעם פון יענע פערצווייפלונגס-אנפּעלע, וועל-
כע האָבען אזוי אָנגעשראַקען דעם הערר נאַטשאַליק פון טורמע, האָט
ער זיך אָנגעהויבען וואַרפּען אויפ'ן בעט, רייסען אויף זיך די קליידער,
שרייען און וויינען, און האָט אין אַלגעמיין אַרויסגעוויזען אַלע סימנים
פון קריינקונג. טיעף געערגערט האָב איך צו געזעהען די יסורים פון
דעם אונגליקליכען יונגען מאַן (אין פּערגלייך מיט זיך וואָלט איך
איהם געקענט אָנרופּען אַ בחור'ל) און אומזיסט האָב איך זיך אָנגע-
שטריינגט איינהאַלטען זיינע פינגער, וואָס האָבען געריסען די קליי-
דער — איך האָב געוואוסט, אז פאַר אזוי איבערטרעטען די דיס-
ציפּלין ערוואַרטעט איהם אַ נייער קאַרצער. „אַ, ליידענשאַפטליכ-“
יוגענד, — האָב איך געטראַכט, ווען ער האָט זיך עטוואָס בערוהיגט,
און איך האָב צערטליך צונומען זיינע דינע פערפלאַנטערטע האַר-
ווי לייכט דו ווערסט פערצווייפּעלט! וויפּיעל יסורים עס קען דיר
פערשאַפּען עפּעס אַ צייכונג, וועלכע וואָלט סוף כל סוף, פּיעליכט.
פערפאַלען געגאַנגען ביי אַ שמוציגען אַלטוואַרג הענדלער, ביי אַ

סוחר פון אלטער בראָנזע און צוזאמענגעקלעפטען פאַרצליי". אָבער, עס פערשטעהט זיך אז איך האָב עס ניט געזאָגט מיין יונגען פריינד, ווייל איך האָב ניט געוואָלט אויפֿרעגען איהם אין אזא פאל מיט צופיעל ווידערשפרעכע.

— א דאנק אייך, זיידעניו, — האָט געזאָגט הערר ק., שיינ' באר א בערוהיגטער. — דעם אמת זאָגענדיג, האָט איהר מיר צור ערשט אויסגעזעהען זעהר זאָנדערבאר : דער פנים איז ביי אייך אזא בכבוד'ער, און אין די אויגען... איהר האָט קיינעם ניט ערמאָר' דעם, זיידעניו ?

איך בריינג דאָ מיט א כיון דיעזע ביזע און אונפאַרזיכטיגע פרא' זע, אום צו ווייזען, ווי אין די אויגען פון לייכטזיניגע און אויבערפלעכ' ליכע מענשען שטעמפעלט זיך אָב א שווערע בעשולדיגונג, אזוי ווי דער פערברעכען וואָלט פון זיי טאקע בעגאנגען געוואָרען. בעהער' שענדיג דעם ביטערען געפיהל, האָב איך רוהיג בעמערקט צום פרע' כען יונג :

— איהר זייט א מאַהלער, מיין קינד, פאר אייך זיינען אָפען די סודות פון'ם מענשליכען פנים, פון דיעזער בויגזאמער בעוועגליי' כער און ענדערליכער מאַסקע, וועלכער שפיגעלט אָב אין זיך, ווי דער ים, די פערביילויפענדע וואָלקענס און בלויען עפיר. דאָס ים' וואַסער, וואָס איז אליין גרין, ווערט בלוי אונטער א קלאָהרען הימעל און ווערט שוואַרץ, ווען עס איז שוואַרץ דער הימעל און עס זיינען מרה'שחורה'דיג די שווערע חמאָרעס. קענט איהר דען ערוואַרטען עפעס אנדערש פון מיין פנים, איבער וועלכען עס היינגט שוין דריי' סיג יאָהר די בעשולדיגונג אין אן אכזריות'דיגסטער גזילה.

אָבער, זייענדיג פערנומען מיט זיינע געדאנקען. האָט דער מאַהלער, וואַהרשיינליך, ניט געשיינקט קיין בעזונדערע אויפֿמערק' זאמקייט מינע ווערטער, און ער האָט פאַרטגעזעצט מיט א אָב' געשוואַכטען קול :

— וואָס'זשע בלייבט מיר צו טהאָן ? איהר האָט געזעהען יע' נע צייכנונג מינע — איך האָב זי פערניכטעט, און שוין א גאנצע וואָך נעהם איך ניט קיין בלייפֿעדער אין האַנד. געוויס, — האָט ער פאַרטגעזעצט נאָכדיינקענדיג, רייבענדיג דעם שטערען, — עס וואָלט

בעסער געווען די טאפעל גאָר צו ברעכען, וואָלט מען מיר דאָן
אלס שטראַף אַ נייע ניט געגעבען. . .

— ניט זיי דאָס בעסער אָב צוריק.

— נו, גוט, וועל איך אויסהאַלטען נאָך אַ וואָך און דערנאָך ?

איך קען זיך דאָך אליין. דער יצר הרע שטופט דאָך שוין איצט אונז
טער מיין האַנד : נעהם די בלייפערדער, נעהם די בלייפערדער.

בלאָנדרזשענדיג מיט אַ צושטרויטען בליק איבער דער קאמער,

האָב איך פונקט דאָן בעמערקט, ווי אַ טהייל פון דעם מאהלערס
קליידער, וואָס איז געהאַנגען אויף דער וואַנד, איז אוננאטירליך צו-

נומען און איין עק איז קונציג פערטשעפעט מיט דעם ווענטעל פון
בעט. מאַכענדיג אַן אַנשטעל, אז איך בין מיעד און וויל זיך פשוט

דורכגעהען איבער דער קאמער, האָב איך זיך אַ שאַקעל געטהאָן,
אזוי ווי עס וואָלטען אַ ציטער געטהאָן מיינע פיס פון אַלטקייט,

און האָב אַ צופ געטהאָן די קליידער : די ג א נ צ ע ו ו א נ ד
א ו נ ט ע ר ז י י א י ז ג ע ו ו ע נ ב ע ד ע ק ט מ י ט

אַ מ א ס ס ע צ י י כ נ ו נ ג ע נ

דער מאהלער איז שוין אופגעשפרונגען פון בעט, און מיר זיינען

געבליבען שטעהען שוויגענדיג איינער געגען דעם צווייטען. מיט אַ

ווייכען פאָרוואָרף זאָג איך איהם :

— ווי האָט איהר זיך געקענט ערלויבען אזוינס, מיין פריינד !

איהר ווייסט דאָך די רעגלען פון געפענגניס, לויט וועלכער עס ווערען

ניט דערלאָזען קיינע אויפשריפטען און צייכנונגען אויף די ווענד !

— איך ווייס ניט פון קיינע רעגלען ! — האָט אָנגעבלאָזען

געזאָגט הערר ק.

— און דערצו — האָב איך שוין שמריינג פאָרטגעזעצט, —

האָט איהר מיך אָבענאָרט, מיין פריינד. איהר האָט געזאָגט, אז

שוין די גאנצע וואָך האָט איהר ניט גענומען קיין בלייפערדער אין

הענד. . .

— געוויס, ניט גענומען — האָט זאָנדרעבאר אַ לאַך געטהאָן

דער מאהלער. אין אלגעמיין, אָבואַהל מען האָט איהם געכאַפט ביי

דער האַנד, האָט ער גאָר ניט אַרויסגעוויזען קיינע סימנים פון תשובה

און האָט גיכער געקוקט שפאַטיש, אלס שולדיג. צוקוקענדיג זיך

נעהענטער צו די בילדער אויף דער וואַנד, וועלכע האָבען פאָרגע-

שטעלט עפעס מענשלאך אין פערשיעדענארטיגע פאזען, האָב איך זיך פּעראינטערעסירט מיט דעם זאָנדערבארען רויטגלען קאַליר פון אן אונבעקאַנטען בליישטיפט.

— איז דאָס יאָר ? האָט איהר געזאָגט, אז עס טהוט אייך עפעס וועה און האָט געקראָגען יאָר ?

— ניין, בלוט.

— בלוט ?

— יא.

אַפּען גערעדט, איז ער מיר אין דיעזער מינוט זאגאר געפעהלען געוואָרען.

— ווי אזוי האָט איהר זי געקראָגען ?

— פון דער האַנד.

— פון דער האַנד ? ווי זשע איז אייך געלונגען צו בעהאַלטען

זיך פון דעם, וואָס פאַסט אויף אויף אייך דורכ'ן פענסטערעל ? ער האָט כיטרע אַ שמייכל געטהאָן און זאָגאר אַ וואונק געטהאָן.

— ווייסט איהר דען ניט, אז מען קען אימער אָבנארען, אַבי

דו ווילסט נור ?

מיין סימפּאַטיע צו איהם איז גלייך פערשוואַנדען : איך האָב געזעהען פאר זיך ניט קיין גאַנץ קלוגען און שיינבאר אַ שטאַרק פערדאָרבענעם מענשען, וועלכער קען זיך זאָגאר ניט פאַרשטעלען, אז עס עקסיסטירען מענשען, וועלכע זיינען ניט אים שטאַנד און קענען פשוט ניט לאַיגען. געדענקענדיג אָבער מיין פערשפרעכען, וואָס איך האָב געגעבען דעם הערר נאַטשאַלניק, האָב איך מיט רוחיגער זעלבסטווירדע און אזוי צערטליך, ווי נור אַ מוטער קען ריידען צו איהר קינד, זיך געווענדעט צו איהם :

— וואונדערט זיך ניט און פערדאַמט ניט מיין שטריינגקייט,

מיין פריינד. איך בין אַ זון, וואָס האָט האַלב פון זיין לעבען פערבראַכט אין דיעזער געפּענגניס, איך האָב שוין געקראָגען געוויסע געוואָנהייטען, ווי אַלע אַלטע לייט, איך אַליין ווארף זיך אונטער די רעגלען פון טורמע, און פיעללייכט, זיינען מיינע פאָדערונגען צו אַנדערע עטוואָס איבערטריבען. איהר וועט דאָך געוויס אַליין אָב מעקען דיעזע צייכנונגען — ווי דאָס זאָל מיר ניט באַנק טהאָן, ווייל איך ווער פון זיי ווירקליך נתפּאַל — און איך וועל קיין וואָרט ניט

זאָגען דער פערוואַלטונג. און מיר וועלען עס אלץ פערגעסען, אזוי ווי עס וואָלט קיין זאך נישט פאסירט. גוט ?
ער האָט פויל געענטפערט :
— גוט.

— וואָס אנבעלאנגט דער פראגע זעלבסט וועל איך אייך זאָ-
גען פאָלגענדעס. אין אונזער טורמע, וואו מיר האָבען דאָס טרויער-
ריגע פערגניגען צו געפינען זיך אין דיעזער מינוט, איז אלעס געבויט
לויט אַ העכסט איינגעאָרדעטען פלאן און איז אונטערוואָרפען די
שטריינגסטע געזעצען און רעגלען. און יענע פעראָרדנונג, וועלכע,
איך מוז צוגעבען, איז זעהר שטריינג, און אַ דאנק וועלכער עס איז
אזוי קורץ און, לאָמיר זאָגען פערביליווענד די עקסיסטענץ פון
איייערע שעפונגען, איז אויך ול מיט דער טיעפסטער חכמה. זי
לאָזט אייך פערפאָלקאמענען אין אייער קונסט און צו דער זעלבער
צייט מידעט זיי פערנינפטאג אויס, אז אייערע ווערק זאָלען האָבען,
פיעלייכט, אַ שענדליכען איינפלוס אויף אנדערע מענשען ; און,
יעדענפאלס, פיהרט זי אויס לאָגיש, פערשטארקט און מאַכט קלאָהר
רער די בעדייטונג פון איינזאָמער געפענגניס. וואָס מיינט איינזאָמע
געפענגניס אין אונזער טורמע ? דאָס מיינט, אז דער מענש איז
גאנץ אליין. און וועט ער דען זיין אליין, ווען מיט זיינע ווערק וועט
ער אזוי אָדער אנדערש זיך טהיילען מיט זייטיגע פערזאָנען ?

נאָך'ן אויסדרוק אויפ'ן געזיכט פון הערר ק. האָב איך בער-
מערקט מיט אַ געפיהל פון טיעפער פרייד, אז מיינע ווערטער האָבען
געמאַכט אויף איהם דעם געהעריגען איינדרוק, אז זיי האָבען איהם
פון אַ געגענד פון פאָעטישע פאנטאזיען צוריקגעקעהרט אין אַ לאַנד
פון אַ שטרענגער, אָבער פראכט-שעהנער ווירקליכקייט. און אויפ-
הויבענדיג מײן שטימע, האָב איך פאָרטגעזעצט :

— און וואָס אנבעלאנגט דער רעגל, לויט וועלכער מען טהאָר
נישט מאַכען קיינע אויפשריפטען און צייכענונגען אויף די ווענד פון
אונזער טורמע, און וועלכע איהר האָט איבערטראָטען, איז זי אויך
נישט וועניגער לאָגיש. עס וועלען אוועקגעהען יאָהרען, אויף אייער
פלאץ וועט, פיעלייכט, ערשיינען אזא אַרעסטאַנט, ווי איהר, און
ער וועט דערזעהען דאָס, וואָס איהר האָט אויסגעמאָהלען — קען
מען דען אזוינס דערלאָזען ! טראכט זיך גוט איין ! און וואָס וואָלט

ענדליך געוואָרען פון די וועלט פון אונזער טורמע, ווען יעדער איי-
נער וואָלט איבערגעלאָזען אויף זיי זיינע לעסטערנדע שפורען !
— צום טייפּעל !

— א זוי, אַט פונקט א זוי האָט זיך אויסגעדרוקט הערר ק.
און געזאָגט האָט ער עס אויף א קול און זאָגאר, דוכט מיר,
רוהיג.

— וואָס ווילסטו זאָגען דערמיט, מיין יונגער פריינד ?
— איך וויל זאָגען, אז דו מעגסט זיך דאָ פּג'ן, מיין אלטער
פריינד, איך וועל אָבער אוועק פון דאנען.
— פון אונזער טורמע קען מען ניט לויפּען — האָב איך איהם
שטרענג געענטפּערט.

— האָט איהר דען געפרופּט ?
— יא. געפרופּט.

ער האָט אָהן צוטרוי א קוק געטהאָן אויף מיר און האָט א שמוי-
כעל געטהאָן. ער האָט א שמויכעל געטהאָן !
— איהר זייט א פייגלינג, זיידעניו, איהר זייט פשוט א פייג-
לינג, נעבעך.

איך — א פייגלינג ! אָ, ווען דיעזער זעלבסט-צופרידענער
הינטעל וואָלט געוואוסט, וואָס פאר א שטורם פון צאָרן ער האָט
ארויסגערופּען אין מיין נשמה — וואָלט ער זיך צוקוויטשעט פאר
שרעק און וואָלט זיך בעהאַלטען אונטער'ן בעט. איך — א פייגלינג !
די וועלט איז חרוב געוואָרען איבער מיין קאָפּ און האָט מיר ניט דער-
הרג'עט, און פון איהרע שרעקליכע חורבות האָב איך בעשאַפּען א
נייע וועלט — לויט מיין צייכנונג און פלאַן ; אלע ביזע קרעפטען
פון לעבען : איינזאמקייט, געפענגניס, פערראטה און ליגען, אלע
זיינען אויפגעטראָטען געגען מיר — און זיי אלע האָט מיין ווילען
בעהערשט. און איך, וואָס האָב זאָגאר פערשקלאפּט די חלומות, איך
בין — א פייגלינג ! . . . איך וועל אָבער ניט ערמיערען די אויפ-
מערקזאמקייט פון מיין ליבערען לעזער מיט דיעזע ליירישע בעמערקונג-
גען, וואָס האָבען ניט צו טהאָן מיט'ן ענין. איך זעין פאָרט.

נאָך א קורצער פּויעז, וועלכע נור דאָס הויכע אטהעמען פון
הערר ק. האָט אונטערבראַכען, האָב איך איהם טרויעריג געזאָגט :
— איך בין א פייגלינג ! און דאָס זאָגט איהר א מענשען,

וועלכער איז געקומען מיט'ן איינציגען צוועק — אייך צו העלפֿען .
העלפֿען אייך ניט נור מיט ווערטער, צו וועלכע איהר זייט, צום בע-
דויערען, גלייכגילטיג, נור אויך מיט טהאט.

— העלפֿען ? ווי אזוי ?

— איך וועל אייך קריגען פאפיער און א בליישטיפט.

דער מאהלער האָט געשוויגען. און זיין קול איז געווען שטיל און
שרעקעדיג, ווען ער האָט שטאַמלענדיג א פרעג געטהאָן :

— און... מיינע צייכנונגען... וועלען פערבלייבען ?

— יא, זיי וועלען פערבלייבען.

עס איז שווער אויסצומאָהלען יענע שטורמדיגע שמחה, וואָס
האָט בעהערשט דעם עקזאלטירטען יונג : די נאאיווע און אָפֿענהער-
ציגע יוגענד ווייסט ניט קיין גרענעצען ניט אין טרויער, ניט אין
פרייד. ער האָט מיר הייס געדריקט די הענד, האָט מיך געשטורכעט,
בעאונרוהיגענדיג מיינע אַלטע ביינער, האָט מיך אָנגערופֿען פריינד,
פאטער, זאָגאר „ליעבער, אלטענקער" און מיט טויזענדער אנדערע
צערטליכע און עטוואָס נאאיווע ווערטער. צום בעדויערען, האָט
זיך אונזער שמועס פערצויגען, און איך האָב זיך געאייילט צו זיך,
ניט אַכטענדיג אויף די ביטעס פון'ם יונגען מאַן, וועלכער האָט ניט
געוואָלט צושיידען זיך מיט מיר.

איך בין ניט געגאנגען צום הערר נאטשאלניק פון טורמע, ווייל
איך האָב זיך געפיהלט עטוואָס אויפגערעגט. אזוי ווי אין יענער וויי-
טער צייט, האָב איך ביז שפעט אין דער נאכט אַרומגעשפרייזט איר
בער'ן קאמער, און זיך געמאטערט צו פערשטעהען, מיט וואָס פאר
א מיטעל מען קען אנטלויפֿען פון אונזער געפענגנים. ק ע ז מ ע ז
ו ו י ר ק ל י ד א נ ט ל ו י פ ע ז פ ו ז א ו נ ז ע ר ט ו ר מ ע ?
ניין, איך קען עס ניט צוגעבען, איך טהאָר עס ניט צוגעבען. און
ביסלעכווייז עראינערענדיג זיך אן אלעם, וואָס איך האָב געוואוסט
וועגען אונזער טורמע, האָב איך פערשטאַנען, אז הערר ק. האָט זיך
אָנגעכאַפט אן עפעס אן אַלטען מיטעל, וועלכען איך האָב שוין לאַנג
פֿערוואָרפֿען, און ער וועט זיך, אזוי ווי איך, איבערצייגען, אז
מען קען איהם ניט פֿערווירקליכען. ע ס א י ז א ו נ מ ע ג ל י ד
צ ו ל ו י פ ע ז פ ו ז א ו נ ז ע ר ט ו ר מ ע.

אָבער נאָך לאַנג האָב איך, געמאטערט פון ספקות, געמאָסטען

מיט טריט מיינ איינצעלנע קאמער, צוטראכטענדיג פערשיעדענע פלענער, ווי אזוי צו פערלייכטערען די לאגע פון הערר ק. און דער מיט יעדענפאלס אָבצוציהען זיינע מחשבות פון אנטלויפען : אויף קיין פאל טהאָר ער ניט אנטלויפען פון אונזער טורמע. דערנאָך בין איך איינגעשלאָפּען מיט אַ רוהיגען און טיעפען שלאָף, מיט וועלכען די וואָהלטהעטיגע נאָטור האָט בעשאַנקען מענשען מיט אַ ריינעם גע-וויסען און קלאָהרער נשמה.

אגב אורחא, אום ניט צו פערגעסען, וועל איך בעמערקען, אז אין דיעזער נאכט האָב איך פערניכטעט מיינ „טאגעבוך פון א גע-פאנגענעם“. איך האָב זיך שוין לאנג געקליבען דאָס צו טהאָן, אָבער עס האָט מיך אָבגעהאַלטען יענער נאָטירליכער מיטלייד און ציטעריגע ייעבע, וועלכע מיר פיהלען אפילו צו אונזערע פעהלערען און חסרונות ; דערצו איז אין „טאגעבוך“ ניט געווען קיין זאך, וואָס וואָלט מיך געקענט קאמפראמיטירען. און אויב איך האָב איהם איצט פערניכ-טעט, האָט מיך בעוואויגען דערצו דער א י י נ צ י ג ע ר פערלאנג צו פערגעסען אן מיינ פערגאנגענהייט און אויסלייזען דעם מעגליכען לעזער פון לאנגע, לאנגווייליגע קלאגעס און וועהדגעשרייען, פון אימה'דיגע פערלעצענדע קללות. עליו השלום !

6.

דערצעהלענדיג דעם הערר נאטשאַלניק פון טורמע דעם אינהאַלט פון מיינ געשפרעך מיט'ן הערר ק., האָב איך איהם געבעטען ניט צו בעשטראָפען איהם פאר די קאַליע געמאַכטע ווענד, אום ניט אַרויס-צוגעבען מיך, און כדי צו רעטען דעם אַרעמען יונג, האָב איך פאָר-געשלאָגען פאָלגענדען פלאַן, וועלכען דער הערר נאטשאַלניק האָט אָנגענומען, אָבוואָהל נאָך אייניגע ריין-פאַרמאַלע ערווידערונגען. — איהם איז וויכטיג, — האָב איך געזאָגט, — אז זיינע צייכ-נונגען זאָלען פערבלייבען, — אָבער אין וועמענס הענד זיי געפינען

זיך, איז איהם, שיינבאר, גאנץ עגאל. טאָ זאָל ער אויסנוצען זיין קונסט דערמיט, וואָס ער וועט מאַכען אייער בילד, הערר נאָטשאל-ניק, און דערנאָך די בילדער פון אלע קלענערע בעאַמטע. שוין ניט רעדענדיג וועגען דער עהרע, וועלכע איהר וועט איהם טהאָן דערמיט, אן עהרע, וועלכע ער וועט זיכער קענען אבשאַצען, קען דאָס בילד בריינגען געוויסע נוצען אייך אויך, אלס אַ זעהר אַריגינעלע ציערונג פאר אייער גאסט-צימער אָדער קאבינעט. ענדליך קען אונז גאָרנישט ניט פערוועהרען צו פערניכטען די צייכונגען, אויב מיר וועלען עס וועלען, ווייל דער נאָאיווער און עטוואָס זעלבסט-פערליעבטער יונג דערלאָזט זאָגאר ניט דעם געדאנק, אז אימיצענס האַנד זאָל וואַגען אַנריהרען זיינע ווערק.

מיט זעהר אַ העפליכען שמייכל, וועלכער האָט מיר שטארק גע'חנפ'עט, האָט דער הערר נאָטשאלניק פאָרגעשלאָגען, אז די סעריע פאָרטערטען זאָל זיך אָנפאנגען פון מיר. א י ד ג י ב א י ב ע ר ו אָ ר ט פ אָ ר ו אָ ר ט, ו ו אָ ס ד ע ר ה ע ר ר נ אַ ט ש אַ ל נ י ק ה אָ ט מ י ר ג ע ז אָ ג ט :

— אייער געזיכט איז אזא, וואָס בעט זיך אויף לייווענט. מיר וועלען אויפהיינגען אייער פאָרטערט אין קאַנצעלאַריע. ניט אנדערש, ווי שעפּפונגס-וואוט, קען איך אָנרופען יענע ליידענשאַפטליכע שווייגענדע אויפגעגונג, מיט וועלכער הערר ק. האָט אַרויסגעבראכט מיינע געזיכטס-ציגע. אַבוואָהל געוועהנליך אַ רעדעוודיגער, האָט ער דאָ געשוויגען שטונדענווייז, ניט ענטפערענדיג אויף מיינע וויצען און בעמערקונגען.

— שווייגט ! שווייגט ! — האָט ער כמעט געשריען אויף מיר, ניט שענקענדיג קיין אויפמערקזאמקייט מיינע ווערטער, אז ווען איך שווייג, קריגט מיין געזיכט אן אויסדרוק פון אוננאָטירליכער מרה-שחורה ; און אז נור אַ גוטמוטיגער, ווייכהערציגער געלעכטער וואָלט געקענט אַרויסבריינגען זיין אמת'ן כאַראַקטער.

— שווייגט, זיידעניו, שווייגט — איהר זעהט אויס אַם בעס-טען, ווען איהר שווייגט, — האָט ער מיט עקשנות ווידערהאָלט, און זיין ענטציקונג פון אַ פראָפּעסיאָנאַל האָט אַרויסגערופען ביי מיר אַ שמייכל.

מיין פאָרטערט, בייליגענד צו דיזען בוך, וועט אייך דערמאהן

נען, גוט הארציגער לעזער, אן יענער געהיימיניספולער אייגענשאפט, וועלכע בעוועגט די קינסטלער אריבערצוטראָגען זעהר אָפט זייערע אייגענע געפיהלען, זאָגאר געזיכטס־ציגע אויפ'ן געגענישטאנד פון זייער שעפפונג. ארויסבריינגענדיג, צום ביישפיעל, מיט מערק־ווירדיגער עהנליכקייט די אונטערשטע טהייל פון מיין געזיכט, וואו עס פערמינגען זיך אזוי הארמאָניש גוטמוטהיגקייט מיט אן אויס־דרוק פון אויטאָריטעט און רוהיגער ווירדע, האָט אָבער הערר ק. אָהן צווייפעל אריבערטראָגען אין מינע אויגען זיינע אייגענע יסורים און זאָגאר אימה. זייער שטיל־געבליבענער, פערשטיינערטער בליק, דער וואהנזיגן, וואָס שימערט ערגעץ אין דער טיעפעניש, די אויסגעשפראַכענע יסורים פון אַ גרונדלאָזער און גרענצלאָז איינזאמער נשמה, — דאָס אַלעס איז נישט מיין.

— בין איך דען עס? — האָב איך אויסגעטריען מיט געלעכטער, ווען פון'ם לייווענט האָט אויף מיר אַ קוק געטהאָן דיעזעם ירעקליכע געזיכט, וואָס איז פול מיט ווילדע ווידערשפריכע. — מיין פריינד, איך גראטוליר אייך נישט מיט דיעזען בילד. עס שיינט מיר נישט גע־לונגען.

— איהר, זיידעניו, איהר! און אומזיסט לינקענט איהר עס, זעהר גוט געמאהלען. וואו וועט איהר איהם אויפהיינגען?

ער האָט וויעדער אָנגעהויבען פלאַפלען, ווי אַ סאָדאָקע, דיעזער לייעבער יונג, און נור דערפאר, וואָס זיין שמירעכין וועט אויף אַ צייט פערבלייבען. אַ ליידענשאפטליכע, אַ גליקליכע יוגענד! דאָ האָב איך זיך נישט געקענט איינהאלטען צו שפיעלען אַ קליינעם שפאס מיט'ן צוועק אביסעל דורכצולערנען דעם זעלבסט־פערזיכערטען יונג גאטש; און מיט אַ שמיכעל האָב איך אַ פרעג געטהאָן:

— נו, וויזשע דיינקט איהר, הערר מאהלער, בין איך אַ מער־דער אָדער ניין?

דער מאהלער, פערזשמורענדיג איין אויג, האָט מיט'ן צווייטען קריטיש בעטראַכט מיך און דעם פאָרטערט. און, אונטערפייפערנדיג עפעס אַ פאָלקע, האָט ער גלייכגילטיג געענטפערט:

— דער טיוועל ווייס אייך, זיידעניו!

איך האָב געשמייכלט. הערר ק. האָט ענדליך פערשטאנען מיין

שפּאַס, האָט זיך צולאכט און האָט דערנאָך מיט אַ פּלוצלונגער ערנסט-קייט געזאָגט :

— אָט זאָגט איהר : דאָס מענשליכע געזיכט, ווייסט איהר אָבער, אז עס איז ניטאָ קיין ערגערע זאָך אויף דער וועלט, ווי דאָס מענשליכע געזיכט ? אפילו זאָגענדיג אן אמת, אפילו שרייענדיג וועגען אמת, לאַיגט עס, לאַיגט, זיידעניו, ווייל עס רעדט אויף זיין אייגענער שפּראַך. איהר ווייסט, זיידעניו, מיט מיר האָט פאָרסירט אַ שרעקליכער צופאַל, דאָס איז געווען אין אַ בילדערנאַלערע אין שפּאַניען, איך האָב בעטראכט קריסטוסען און פּלוצלונג . . . קריסטוס, נו, איהר פערשטעהט דאָך, קריסטוס : גרויסע-גרויסע אויגען, אזעלכע שוואַרצע, אימה'דיגע יסורים, אן אומעט, טרויער, לעבע, — נו, מיט איין וואָרט, קריסטוס. און פּלוצלונג האָט מיך אַ זעין געטהאָן אַ געדאַנק : עס איז מיר פּלוצלונג איינגעפאלען אז דאָס איז דער גרעסטער פערברעכער, וואָס ווערט געמאַטערט פון די גרעסטע, אונגעהערטע יסורים פון חרטה . . . זיידעניו, וואָס קוקט איהר אזוי אויף מיר ? זיידעניו !

צורוקענדיג מיינע אויגען צום מאַהלערס סאַמע געזיכט, האָב איך מיט אַ פאַרזיכטיגעם שעפּצען, ווי עס האָבען געפאָדערט די אומשטענ-דען, איהם לאַנגזאַם געפרעגט, אבטהיילענדיג יעדעס וואָרט :

— דיינקט איהר ניט, אז ווען דער טייוועל האָט א י ה ם גע-בראַכט צו נסיונות אין דער מדבר, האָט ער זיך ניט אָבגעזאָגט פון איהם, ווי ער האָט נאָכדעם דערצעהלט, נור האָט איינגעשטימט, האָט זיך פערקויפט — ניט אָבגעזאָגט זיך, נור זיך פערקויפט, איהר פערשטעהט ? דיינקט איהר ניט, אז דיעזעס אָרט אין יעוואנגעליום איז צווייפּעל האַפּט ?

דאָס געזיכט פון מיין יונגען פריינד האָט אויסגעדריקט אן אונ-געהויערען שרעק ; זיך אנשפארענדיג מיט זיינע ביידע דאָלאניעס אן מיין ברוסט, אזוי ווי אַבשטופענדיג מיך, האָט ער ארויסגערעדט מיט אַזאַ שטילען קול, אז איך האָב קוים געקענט איינהערען זיינע ווערטער :

— וואָס איז ? וואָס רעדט איהר : יעזום — זיך פערקויפט . . . צו וואָס ?

איך האָב שטיל ערקלעהרט :

— כדי די מענשען, מײן קינד, די מענשען זאלען גלויבען איך

א י ה ם.

— נו ? !

איך האָב געשמיכעלט. די אויגען פון הערר ק. זיינען געוואָרן רען רונד, אזוי ווי עס וואָלט איהם געשטיקט אַ פעטליע; און פלוצ־לונג, אָהן שום אַכטונג צו אַלטקייט, ווי זיין שטייגער איז, האָט ער מיט אַ שטאַרקען שטופּ מיך אומגעוואָרפען אויפֿ'ן בעט און איז אליין אָבגעשפרונגען אין אַ ווינקעל. און ווען איך האָב אָנגעהויבען לאַנגזאַם, ווי עס פאַסט פאַר מיינע יאָהרען, אַרויסקלעטערען פון מײן אונבעקוועמער לאַגע, אין וועלכער עס האָט מיך אוועקגעשטעלט די אונבעהערשבאַרקייט פון דיעזען יונג (איך בין געפאלען מיט'ן פנים אַראָב, מיט'ן קאָפּ צווישען דער קישען און דער בעטס ווענטעל), האָט ער הויך אַ געשריי געטהאָן אויף מיר :

— ניט דערוועג זיך ? ! ניט דערוועג זיך אויפצושטעהן !

טייוועל !

אָבער איך האָב אפילו ניט געטראכט אויפצושטעהען. איך האָב זיך נור געזעצט אויף דער בעט, און זיצענדיג שוין, האָב איך ניט ווילענדיג אַ שמיכעל געטהאָן אויף דעם יונג'ס היציגקייט, האָב גוט־מוטהיג אַ שאַקעל געטהאָן מיט'ן קאָפּ און האָב זיך צולאכט :

— אַך, יונגער מאַן, יונגער מאַן ! איהר האָט דאָך מיך אליין

אריינגענאַרט אין דיעזען שמועס וועגען געטליכקייט.

אָבער ער האָט עקשנות'דיג אויסגעשטעלט אויף מיר זיינע אוי־

גען און האָט איבערגע'חזר'ט.

— זיצט, זיצט ! איך האָב דערפון ניט גערעדט. ניין, ניין !

— ניין, דאָס האָט איהר גערעדט דערפון, איהר, מײן יונגער

פריינד, איהר. איהר געדיינקט, איטאליען, בילדער־גאַלעריע...

אַך, איהר קליינער וויצלינג ! האָט געזאָגט עפעס און זאָגט זיך אָב

דערפון, מאכט חוזק פון מײן ניט־הירעוודיגער אַלטקייט. איי־

איי־אי !

הער ק. האָט פלוצלונג אָבגעלאָזען די הענד און האָט זיך שטיל

מ ו ד ה ג ע ו ו ע ן :

— יא, דאָס האָב איך געזאָגט. אָבער איהר, זיידעניו...

איך געדיינק, אייגענטליך, ניט, וואָס ער האָט דערנאָך גערעדט:

עס איז אזוי שווער צו געדיינקען דאָס גאנצע קינדערשע פלאַפּלען פון דיעזען גוטען, אָבער, צום בעדויערען, צו לייכטזיניגען יונגען מאַן. איך געדיינק נור, אז מיר האָבען זיך פריינדליך צושיידט, און ער האָט היים געדריקט מיינע הענד, אויסדריקענדיג זיין ערנסטע דאנקבאַרקייט, האָט מיר זאָגאר אָנגערופען, אויף ווי ווייט איך געדיינק, זיין „ערליווער“.

אגב אורחא, עס איז מיר געלונגען צו איבערצייגען דעם הערר נאטשאַלניק, אז דאָס בילד אפילו פון אזא מענשען, ווי איך, וואָס איז דאָך אַן ארעסטאַנט, פאַסט נישט פאר אזא פייערליך-אַפּיציעלען פלאַן, ווי די קאנצעלאַריע פון אונזער טורמע. און איצט געפינט זיך דאָס בילד אויף דער וואנט פון מיין קאמער, בעצירענדיג אנגע-נעהם די קאַלטע איינארטיגקייט פון איהרע פלעקלאָזוויעס ווענט. פערלאָזענדיג אויף אַ צייט אונזער מאהלער, וועלכער איז איצט שטאַרק פּעראינטערעסירט מיט'ן פאַרטערט פון'ם הערר נאטשאַלניק פון טורמע, וועל איך איבערגעהען צו דער ווייטערער ערצעהלונג.

7.

ווי איך האָב שוין געהאַט דעם פּערגענוגען מיטצוטהיילען דעם לעזער, האָט מיין גייסטיגע קלאָהרקייט בעשאַפּען אַ היבשען קרייז פון מיינע פּערעהרערס און פּערעהרערינס. נישט אָהן אַ פּערשטענדליכ-כער אויפּרעגונג וועל איך דערצעהלען וועגען יענע אנגענעהמע שטונ-דען פון הארציגען שמועס, וועלכע איך וועל אָנרופען בעשיידען : „מיינע אונטערהאַלטונגען“.

איך קען קוים ערקלעהרען, מיט וואָס איך האָב עס פּערדיענט, אָבער די מייסטע בעזוכער בעגעהען זיך געגען מיר מיט אַ געפיהל פון טיעפסטער אַכטונג, זאָגאר פּערעהרונג, און נור אייניגע ערשיינען מיט'ן צוועק צו פיהרען אַ דיסקוסיאָן, וועלכע טראָגט, אייגענטליך, אימער אַ מעסיגען און אנשטענדיגען כאַראַקטער. געוועהנליך זען איך זיך אוועק אין מיטען צימער, אין אַ ווייכען און בעקוועמען פּר-טעל, וועלכע דער הערר נאטשאַלניק האָט מיר אָנגעבאָטען פאר דיע-

זען פאל, און די צוהערער רינגלען מיך ארום אין אן ענגען קרייז, און אייניגע, די מעהר עקזאלטירטע יונגע מענער און פרייליינס, זעצען זיך זאגאר אוועק נעבען מיינע פיס.

אזוי ווי מיין אוידיטאָריום בעשטעהט מעהר ווי האלב פון פרויען און איז גאנץ איינשטימיג אויפגעלייגט צו גונסטען מיר, ווענד איך זיך געוועהנליך ניט אזוי פיעל צום פערשטאנד, וויפיעל צום געפיהל כאלען און וואהרהייטליכען הארצען. צום גליק, פערמאג איך אביסעל רעדנערישע פעהיגקייטען, און יענע גאנץ געוועהנליכע עפעקט טען פון דער רעדנערישער קונסט, וועלכע עס געברויכען און האָב בען געברויכט אלע פרעדיגער, נאָך פון מאַגאמעט'ס צייטען אָן, און וועלכע איך קען גאנץ ניט שלעכט אויסנוצען — ערלויכען מיר צו בעאיינפלוסען מיינע צוהערער אויף א געוויינטען אופן. עס איז גאנץ פערשטענדליך, אז פאר מיינע ליעבע צוהערערנס ערשיין איך גיכער אלס גרויסער מארטירער פאר א ניטגאנץ פערשטענדליכער, אָבער גערעכטער זאך, ווי אלס א חכם, וואָס האָט ענטדעקט דעם סוד פון דער אייזערנער גראטע; ווייכענדיג פון אבסטראקטע ויכוחים, כאפען זיי נייגעריג אונטער יעדעם מיטפיהלענדעס און לאשצענדעס וואָרט, און ערווידערען דאָסזעלבע. ערלויכענדיג זיי צו ליעבען מיך און צו גלויבען אין מיין אמת'ער לעבענס-ערפאהרונג, פערשאף איך זיי די גליקליכע מעגליכקייט צו פערלאָזען כאַטש אויף א וויילע דאָס קאלטע לעבען מיט זיינע מאטערנדע ספקות און פראָבלעמען.

איך וועל זאָגען אָפּענהערציג אָהן דער ליגנערישער בעשיידענ-הייט, וועלכע איך האס, ווי נשיאת פנים: עס זיינען געווען לעק-ציעס, ווען געפינענדיג זיך אליין אין א צושטאנד פון פאטהאָס, האָב איך ביי אייניגע פון מיינע אס מייסטען נערוועזע בעזוכערנס אין מיין אוידיטאָריום אַרויסגערופען אן אויסערגעוועהנליך געהויבענע שטימונג, וועלכע פלעגט אריבערגעהן אין א היסטערישען געלעכ-טער און טרעהרען. געוויס, איך בין ניט קיין נביא, איך בין פשוט א בעשיידענער דענקער, אָבער איך בין אין ספק, אויב עס זאָל איי-מיצען געלינגען צו איבערצייגען אייניגע פון מיינע פערעהרערנס, אז אין מיינע רייד איז ניטאָ קיין זין און בעדייטונג פון א נבואה.

איך געדיינק אזא מין לעקציע מיט א פאָאָר מאָנאט צוריק. אין דיעזעו' נאכט האָב איך, געגען מיין געוואָהנהייט, ניט געקענט

איינשלאָפּען; קען זיין פשוט דערפאר, וואָס עס איז געווען אַ פולע לבנה, וועלכע, ווי בעקאנט, בעאיינפלוסט דעם שלאָף און מאַכט איהם אונרוהיג און נערוועז. ניט קלאָהר געדיינק איך יענעם זאָנדרער-בארען אַ ינדרוק, וואָס עס האָט געמאַכט אויף מיר דער לבנה'ס בלייכעם געזיכט, ווען עס האָט זיך בעווייעזען הינטער מיין פענסטער, און די אייזערנע קוואַדראַטען האָבען מיט ביוזוויליגע ליניען איהם צושניטען אויף קלייניקע זילבערנע בעצירקען. „הייסט עס, אז די לבנה איז אויך אזוי“ האָב איך געטראכט דורכ'ן שלאָף, איינזעהענדיג עפעס אַ נייע גרויסע און וויכטיגע וואַרהייט, וועלכע איך האָב, צום בעדויערען, פערגעסען באלד, ווי איך האָב זיך אין גאַנצען אויפגעכאַפט.

און געהענדיג צו דער לעקציע, האָב איך זיך געפיהלט מיער און גענייגט גיכער צו שווייגען, אלס צו שמועסען: די נאַכטער-שיינונג האָט מיר בעאונרוהיגט. אָבער ווען איך האָב דערזעהען דיעזע לייעכע געזיכטער, דיעזע אויגען, פול מיט גלויבען און הייסען געבעט נאָך אַ פריינדליכער עצה, ווען איך האָב דערזעהען פאר זיך דיעזען רייכען פערלד, וואָס איז שוין געאקערט און ווארט נור אויף אַ גוטער זריעה, — האָט זיך מיין האַרץ אָנגעצונדען מיט ענטזיקונג, מיטלייד און לייעכע. אויסמיידענדיג די געווענהליכע פאַרמאָליטעטען, וועלכע בעגלייטען אַ בעגעגעניש פון מענשען, ניט אַכטענדיג אויף די גרייטענדיגאויסגעשטרעקטע הענד, האָב איך זיך געווענדעט צו די צו-שויער, וועלכע זיינען שוין געווען געריהרט נור פון מיין אויסזעהען, מיט אַ בענייענדער בעוועגונג, וועלכער איך קען צוגעבען אַ בעזונדערע גרויסקייט.

— קומט צו מיר — האָב איך אויסגעשריען, — קומט צו מיר, איהר אַלע, וואָס זייט אוועק פון יענעם לעבען; דאָ, אין דער שטיי-לער וואָהנונג, אונטערען הייליגען שוין פון דער אייזערנער גראַטע, נעבען מיין האַרצען, וואָס איז איבערפילט מיט לייעכע, וועט איהר געפינען רוהע און נחת. געליעבטע קינדער מיינע, גיט מיר אוועק אייער טרויעריגע צוואוועהטאָגטע נשמה, און איך וועל זי אַנטהאַלן אין ליכט, איך וועל זי אַריבערטראָגען אין יענע געבענשטע לענדער, וואו עס געהט קיין מאָל ניט אונטער די זונן פון אייביגער וואַהרהייט און לייעכע!

פיעלע האָבען שוין אָנגעהויבען וויינען ; אָבער עס איז נאָך
 ניט געקומען די צייט פאר טרעהרען און, איינהאלטענדיג זיי מיט
 א צייכען פון פאטערליכער אונגעדולדיגקייט, האָב איך פאָרטגע-
 זעצט :

— דו, ליעבע מיידעל, וואָס קומט פון יענער וועלט, וועלכע
 רופט זיך פרוי — וואָס פאר טרויעריגע שאַטענס ליגען אויף דיין
 ליעבען וואונדערשעהנעם געזיכט ? און דו, מיין בראָווער יונג,
 ווארום ביסט דו אזוי בלייך ? ווארום זעה איך ניט אין דיין אַראָב-
 געלאָזטע אויגען דעם שרעק פאר א דורכפאל, און ניט די שיכור'ע
 פרייד מיט א זיעג ? און דו, עהרליכע מוטער, זאָג מיר נור :
 וועלכער וויןד האָט געמאַכט רויט דיין אויגען ? וועלכער מורא'דיג
 שטורמענדער רעגען האָט נאם געמאַכט דיין פערעלטערט געזיכט ?
 וועלכער שנעע האָט אזוי ווייס געמאַכט דיין האָאַר — אַמאָל זיינען
 זיי דאָך דונקעל געווען !

אָבער דער געוויין און יאָמער, וואָס האָבען זיך אויפגעהויבען,
 האָבען כמעט פערטויבט די ענדע פון מיין רעדע, און איך בין זיך
 מודה אָהן בושה, אז איך אליין האָב אַראָבגעווישט ניט איין פעררע-
 טערישע טרעהר. ניט וואַרטענדיג, אז די אויפגענונג זאָל זיך אין
 גאַנצען איינשטילען, האָב איך אויסגעשריען מיט א קול פון שטרענגען
 און וואַהרהייטליכען מוסר זאָגער :

— צו וויינט איהר ניט דערפון, וואָס אייער גייסט איז דונקעל,
 וואָס צרות האָבען איהם דערשלאָגען, וואָס כאַאָס האָט איהם פער-
 בלענדעט, וואָס ספקות האָבען איהם אַבגעהאַקט די פליגלען, — טאָ
 גיט'זשע איהם מיר אַוועק, און איך וועל איהם פיהרען צו ליכט, צו
 אַרדנונג און פערשטאַנד. איך ווייס די וואַהרהייט ! איך האָב בע-
 גריפען די וועלט ! איך האָב ענטדעקט דעם גרויסען פרינציפ פון
 צוועקמעסיגקייט ! איך האָב געטראָפען די הייליגע פאָרמולע פון
 דער אייזערנע גראַמע ! איך פאָדער פון אייך : שווערט מיר ביים
 קאַלטען אייזען פון איהרע קוואַדראַטען, אז פון איצט און ווייטער
 וועט איהר מיר מודה זיין אָהן בושה און מורא אַלע אייערע געשעפ-
 טען, אַלע פעהלערען און ספקות, אַלע בעהאַלטענע שטרעבונגען פון
 גייסט און טרוימען פון דעם ליידענשאַפטליכען קערפער !
 — מיר שווערען ! מיר שווערען ! מיר שווערען ! ערליין

אונז ! ענטדעק אונז די וואהרהייט ! נעהם אויף זיך אונזערע זינד !
ערלייז אונז ! ערלייז אונז ! — האָבען זיך דערהערט אַ מאַסע גע-
שרייען.

איך מוז דערמאנהען אַ טרויעריגען פאל, וועלכער האָט פאסירט
פונקט אויף דיעזער לעקציע. אין יענעם מאָמענט, ווען די אויפֿרע-
גונג האָט דערגרייכט די העכסטע שטופֿע, און עס האָבען זיך שוין גע-
עפענט די הערצער אום צו ענטפלעקען, האָט עפעס אַ יונג בחור'ל,
מיט אַ מרה־שחורה'דיגען און בייזען אויסזעהען, אויף אַ קול אויס-
געשריען, זיך ווענדענדיג, שיינבאר, צו מיר :

— ליגנער ! ניט הערט איהם, ער לאַיגט !

דער גוט־הארציגער לעזער וועט לייכט גלויבען, אז נור מיט גרויס
מיה איז מיר קוים געלונגען צו רעטען דעם אונפֿאַרזיכטיגען פון דעם
צאָרן פון די פֿערזאמעלטע : בעלידיגט אין דעם הייליגסטען, וואָס
דער מענש פֿערמאגט, אין זייער גלויבען אין דעם גוטען און געטלי-
כען זינען פון לעבען, האָבען זיך מיינע צוהערערנס טומעלדיג אַ
וואָרף געטהאָן אויפֿ'ן משוגענעם און אין אַ מינוט אַרום וואָלטען זיי
איהם אכזר'יש צושלאָגען. געדינקענדיג אָבער, אז איין זינדער,
וואָס האָט חרטה געקראָגען, בריינגט מעהר פרייד דעם פֿרעדיגער,
ווי צעהן צדיקים, האָב איך אָבגעפיהרט דעם יונג אָן אַ זייט, וואו
קינער זאָל אונז ניט קענען הערען, און האָב געהאט מיט איהם אַ
קורצען שמועס.

— דאָס האָסטו מיך אָנגערופֿען ליגנער, קינד מיינס ?

געריהרט פון מיין גוט־הארציגקייט, האָט זיך דער אָרימער יונג
פֿערשעהמט און האָט שטאַמלענדיג געענטפֿערט :

— ענטשולדיגט מיין שאַרפֿקייט, אָבער מיר שיינט, אז איהר

רעדט ניט קיין אמת.

— איך פֿערשטעה אייך, מיין פֿריינד : אייך האָט, וואהר-

שיינליך, צוטומעלט יענער עטוואָס איבערשטיגענער עקסטאז, אין
וועלכען עס געפינען זיך די פֿרויען, און איהר, אלס אַ קלוגער מענש,
וואָס איז ניט גענויגט צו מיסטיציזם, האָט מיך פֿערדעכטיגט אין
ליגען, אין שענדליכער פֿאַלשקייט. ניין, ניין, ענטשולדיגט זיך
ניט, איך פֿערשטעה אייך. טאָ פֿערשטעהט־זשע אויך איהר מיך :
אייגענטליך פון דער בלאָטע פון אבערגלויבענס, פון'ם טיעפען אב-

גרונד פון פאָראַרט היילע און ניט־בעגרינדעטע גלויבענס וויל איך אַרויסציהען זייער פערבלאָנדזשעטען גייסט און אוועקשטעלען איהם אויף די פעסטע יסודות פון אַ שטרענג־לאָגיישען דענקען. די אייזערנע גראַטע, וועגען וועלכער איך האָב דערמאָהנט, איז אויף קיין פאל ניט עפעס אַ מיסטישער צייכען, עס איז נור אַ פאָרמולע, אַ פשוט'ע, ניכטערע, עהרליכע, מאַטעמאָטישע פאָרמולע. אויך, אלס אַ קלוגען מענשען, בין איך גרייט פאָרצולייגען, צו ערקלעהרען דיעזע פאָרמולע: די גראַטע — דאָס איז יענע פאָרמע, אין וועלכער עס זיינען איינגעאָרדענט די געזעצע, וואָס רעגירען די וועלט, וואָס שאַפען אַב דעם כאָאָס און שטעלען אויף אויף זיין פלאַץ די שטרענגע, אייזערנע, אונזשטערבאַרע אָרדענונג, אן וועלכער עס האָבען פער־געסען די מענשען. אלס אַ מענש מיט אַ קלאָהרען פערשטאַנד, וועט איהר לייכט בעגרייפען . . .

— ענטשולדיגט, איך האָב איך ווירקליך ניט פערשטאַנען, און, אויב איהר וועט ערלויבען, וועל איך . . . אָבער צו וואָס האָט איהר זיי געצוואונגען שווערען?

— מײן פריינד, דער מענשליכער גייסט, וואָס דיינקט, ער איז פריי, און ווערט שטענדיג געמאַטערט פון דיעזער לינגערישער פרייהייט, פאָדערט פאר זיך אונפערמיידליך קייטען, פאר אייניגע איז עס אַ שבועה, פאר אנדערע אַ נדר, פאר דריטע פשוט אן עהרען־וואָרט. איהר וועט דאָך געבען אייער עהרען־וואָרט?

— איך גיב.

— און דערמיט שטרעבט איהר נור איינצוטערעטען אין די וועלט־ליכע האַרמאָניע, וואו אלעס איז שטרענג אונטערוואָרפען דעם געזעץ. מיינט דען ניט דער פאל פון אַ שטיין די ערפילונג פון דער שבועה, פון יענער שבועה, וואָס רופט זיך גראַוויטאַציע — געזעץ?

איך וועל ניט איבערגעבען גענוי דיעזע און אונזערע פאָלגענדע שמועסען, וועלכע האָבען געבראכט דערצו, וואָס דער קריגערישער און אויפגערעגטער יונג, וועלכער האָט מיר בעליידיגט מיט'ן צוגע־מעניש ליגנער, איז געוואָרען איינער פון מיינע הייסעסטע אנהענגער און האָט ניט נור געגעבען די געפאָדערטע שבועה, נור האָט אויך

ערפילט פיעלעס אנדערעס, וואָס עס האָט געפאָדערט פון איהם דער פלאץ צווישען מיינע שילער.

איך וועל דערצעהלען ווייטער. אין דער צייט, וואָס איך האָב געשמועסט מיט'ן יונגען מאן, האָט ביי מיינע צויבערליכע נייד בעקעהרטע דער דורשט נאָך וידוי דערגרייכט די גרעסטע שטופע; ניט האָבענדיג קיין קראפט צו דערווארטען זיך אויף מיר, האָבען זיי אין א מין ליידענשאפטליכען וואוט זיך מודה געווען איינע פאר דער צווייטער, צוגעבענדיג דעם צימער דאָס אויסזעהען פון א גאָר טען, וואו עס צוויטשערען גלייכצייטיג צעהנדליגע גן-ערדן פויגלען. און ווען איך האָב זיך בעפרייט, האָבען זיי איינע נאָך דער צווייטער, געעפענט פאר מיר זייער גאנצע אויפגערגענטע נשמה אין א טיעפען, אינטימען שמועס, וואָס איז פערבאָרגען פון פרעמדע אויערען.

דער סוד פון וידוי איז הייליג, און איך וועל זיך, נאטירליך, ניט ערלויבען ניט דאָ, ניט אויף אן אנדער פלאץ בעקאנט צו מאכען דאָס, וואָס עס האָבען מיר אָנפערטרויעט, אמאָל מיט טרעהרען, אמאָל פערשעהמט מיט יסורים, מיינע ליעבע אנהענגערינס, וואָס האָבען זיך אָנגעהויבען מתודה צו זיין. געבונדען דורך א שבועה, מיט א גלייכגילטיגען זקן אלס א צוהערער, וועמען עס איז פרעמד דאָס לעבען מיט זיינע קליינליכע, שמוציגע אינטערעסען, האָבען זיי ציטערנדיג געגאָסען אין מיין אויער א הייסען וידוי, און האָבען זיך לאנג אָבגעשטעלט אויף יענע שיינבאר אונבעדייטענדע, אָבער אין תוך גענומען וויכטיגע איינצעלהייטען, וועלכע זיינען דער סאמע גוף פון א פאסירונג. אויב עס האָבען זיי אמאָל צוטומעלט מיינע פראנקע, צודרינגליכע פראגעס, האָט עס אָנגעהאלטען נור א מאָמענט; און פאָלקאס נאָקעט איז ערשינען פאר מיר דעם מענשענס געהיימיניספולע נשמה. איך האָב געזעהען, ווי פון טאָג צו טאָג, פון יענה צו שעה האָבען געקעמפפט אין איהר דער אור-אלטער און שרעקליכער כאָאָס מיט'ן הייסען וואונש נאָך האַרמאָניע און אָרדנונג; ווי אין דעם בלוטיגען קאמפף פון דעם דורות-אלטען ליגען מיט'ן אונ-יטערבליכען אמת, איז ליגען פערוואנדעלט געוואָרען אין אמת, און אמת איז געוואָרען ליגען. אין דעם מענשענ'ס נשמה האָב איך געפונען אלע קרעפטען, וואָס זיינען דאָ אין דער וועלט, און קיין איינע

פון זיי האָט ניט געדערעמעלט, און אין א שטורמדיגען קעסעל-גרוב איז יעדע נשמה געוואָרען עהנליך צו א וואסער-שטורם, וועמעס יסוד עס איז דער תהום פון ים, און וועמעס אויבען עס איז דער הימל. און יעדער מענש, ווי איך האָב דערקענט און איינגעזעהען, איז גע-ווען עהנליך צו יענעם רייכען און שטארקען הער, וועלכער האָט אראנזשירט א רייכען מאסקאראד אין זיין שלאָס און האָט בעלויכטען דעם שלאָס מיט א מאַסע ליכט; און עס זיינען זיך צונויפגעפאָהר רען פון אלע זייטען זאָנדערבארע מאַסקען, און ליעבליך בוקענדיג זיך, האָט זיי בעגריסט דער הער, אומזיסט פרעגענדיג, ווער זיי זיינען; און עס זיינען געקומען נייע, אלץ מעהר זאָנדערבארע, אלץ שרעקלי-כערע און אלץ ליעבליכער האָט זיי בעגריסט דער הער, פאלענדיג פון מיעדקייט און שרעק. און זיי האָבען געלאכט און האָבען זיך, זאָנדערבאר שעפענדיג, דורכגעשמועסט וועגען דעם אייביגען כאָס, פון וועלכען זיי זיינען געקומען, פאָלגענדיג דעם רוח פון זייער הער. מיין גוט האַרציגער לעזער וועט לייכט פערשטעהן, אז צום קליינעם געפיהל פון שרעק, וועלכען איך האָב געשפירט, האָט זיך באלד צור געמישט די טיעפסטע ענטציקונג און זאָגאר האַרציגע פרייד; ווייל איך האָב באלד דערזעהען, אז עס איז בעזיעגט דער אור-אלטער כאָס און עס הויבט זיך אויף צום הימל דאָס טריאומפירענדע ליעד פון ליכט-טיגער האַרמאָניע. ניט דערמאָהנענדיג קיין נעמען, אויסמירענדיג זאָגאר יעדען וואונק, וואס וואָלט געקענט פעסטשטעלען די פערזאָן, וועל איך אָבער זאָגען, אז צווישען די, וואָס האָבען זיך איבערגע-געבען צו מיר איז געווען א מערדער; אָבער אפילו אין דער נשמה פון א מערדער האָב איך געפונען אן אונערשעפליכען קוואל פון ריינעם אמת און גרענצלאָזער שטרעבונג צום גוטען.

צום בעדויערן, האָבען ניט געפעהלט קיין מיספערשטענדיסע, וועלכע זיינען אזוי אָפט אין אונזער לעבען. אזוי צום ביישפיעל, האָט עפעס א יונגע פרייליין, מיט א גאנץ דונקעלער פערגאנגענהייט פאר א פ ר י י ל י י, שלעכט פערשטאנען דעם צוועק פון מיינע פרא-געס, וועלכע האָבען, אמת, אָנגעריהרט די אינטימסטע זאכען, און זי האָט אויף דיעזען גרונד בעשאַפען א גאנצע געשיכטע, וועלכע האָט געקענט זיך אויסלאָזען גאנץ אונאנגענעהם. איך מוז דערמאה-נען דיעזען אונבעדייטענדען פאקט נור צוליעב דעם, כדי נאָך אַמאָל

אויסצודריקען אין דיעזע שורות מיין הייסע דאנקבארקייט דעם הערר נאטשאַלניק פון אונזער טורמע, וועלכער האָט מיט זיין גוטען בליק געקענט אונטערשיידען, וואו אמת איז און וואו ליגען, און ער האָט דורכגע'מוסר'ט די לייכטזיניגע און נאָרישע פרייליין. דאָך, האָב איך געמוזט אויף א קורצע צייט זיך אָבהאַלטען פון מיינע געשפרעכען; אויסער זיך פון דער אונגערעכטיגקייט, האָב איך זיך אזוי געערגערט, אז איך האָב פאָרגעצויגען איינזאמקייט, ניט אכטענדיג אויף די טענות פון'ס הערר נאטשאַלניק, אז אויב פאר מיר איז נויט טיג געזעלשאַפט, בין איך נאָך מעהר נויטווענדיג פאר דער געזעלשאַפט.

ניט אכטענדיג אויף אייניגע מיספערשטענדיסע, ווי די אָבירגע, האָבען אָבער מיינע געשפרעכען א פעסטען און בעשטענדיגען ערפאלג, און די צאָהל פון נייכעקעהרטע וואקסט, אָבוואָהל די אומשטענדיגע פון מיין לעבען זיינען דערצו א זעהר ערנסטע הינדערניס. ניט אָהן שטאַלצקייט וועל איך דערמאָהנען יענע קליינע מתנות, מיט וועלכע מיינע לייעבע בעזוכערניס ווילען אויסדריקען זייערע געפיהלען פון לייעבע און פערעהרונג. אָבוואָהל איך פיהל, ווי קאָמיש דאָס איז, האָב איך אָבער קיין מורא ניט פאר א שמייכלעל אויף די ליפען פון מיין לעזער, און איך וועל דערצעהלען, אז צווישען די מתנות, בעזונאָדערס די ערשטע צייט, זיינען געווען זעהר פיעל פרוכטען, געבעקס און פערשיעדענע געקליעבענע נאשערייען. איך האָב אָבער מורא, אז קיינער וועט נישט גלויבן, אז איך האָב זיך זיירקליך אָבגעזאָגט פון אזעלכע מתנות, וועלענדיג לייעבערסט אָבחיטען די געפענגניס-אָרדנונג אין איהר גאנצער שטרענגקייט, איידער ער לויבען זיך יענעם לוקסוס, צו וועלכען עס האָבען מיך געטריבען די דאמען פון צופיעל לייעבע און זאָרגזאמקייט. אגב אורחא, אויף מיין לעצטער לעקציע האָט איינע, א לייעבע און אנגעזעהענע דאמע געבראכט מיר א גאנצען קאָרב מיט לעבעדיגע בלומען. צום בערויערן, בין איך געווען געצוואונגען אין זעהר העפליכע אויסדריקע זיך אָבצואָגען אויף פון דיעזער מתנה.

— ענטשולדיגט, מאדאם, אָבער בלומען קומען ניט אַרײַן אין דער סיסטעם פון אונזער טורמע. איך יִשֵּׁעִן זעהר אייער גרויסמוטדיג גע אויפמערקזאמקייט — איך קויט אייערע הענטלאך, מאדאם ! — אָבער פון די בלומען מוז איך זיך אָבזאָגען. געהענדיג איבער א שטעכענדיגען וועג פון העלדענטהאט און זעלבסט־פערלײקונג, טהאָר איך ניט צערטלען מיינע אויגען מיט דער וועלקענדער און פערגעהענ־דער טעהנהייט פון די עזע צויבערליכע ליליען און ראָזען. אין אונזער טורמע שטארבען אלע בלומען, מאדאם.

נאָך אנאָנדער דאמע האָט מיר געכטען געבראכט זעהר א קאָסט־בארען קרייז מיט יעזוס'עם קערפער, געמאַכט פון עלעפאנטען־ביין ; ווי זי האָט מיר געזאָגט, איז עס א פאמיליען־שאַץ. ניט ליידענדיג פון'ם זינד פון נשיאת פנים, האָב איך אָפּענהערציג געזאָגט דער מתנהיברענגערין, אז מײַן געדאנק, ערצויגען אין געזעצע פון א שטרענג וויסענשאפטליכען דענקען, קען ניט אנערקענען ניט קיין נסים, ניט די געטליכקייט פון יענעם, וואָס ווערט מיט רעכט גערופען דער ערלייזער פון דער וועלט. אָבער אין דער זעלבער צייט, — האָב איך געזאָגט — פיהל איך די טיעפסטע אכטונג צו זיין פערזאָן און פערעהר אָהן א שיעור זיינע פערדינסטע פאר דער מענשהייט.

— ווען איך וועל אייך זאָגען, מאדאם, אז דער הייליגער טעסטאַמענט איז שוין לאנג מיין סידור, אז עס איז ניטאָ קיין טאָג אין מיין לעבען, ווען איך זאָל ניט עפענען די עזען גרויסען בוך, אום צו שעפּפּען פון איהם קראפט און מוטא אויף מיין שווערען וועג — וועט איהר פערשטעהן, אז אייער רייכע מתנה האָט ניט געקענט אריינפאלען אין מעהר פאסענדע הענד. פון היינט אן וועט א דאנק אייך אָפט פערשווינדען די איינזאַמקייט פון קאַמער : איך בין ניט אליין. איך בענש דײַך, טאָכטער מיינע.

איך קען דאָ ניט פערשווייגען יענע זאָנדערבארע רעיונות, צו וועלכע עס האָט מיך געבראכט דער קרייז, היינגענדיג ביי דער זייט פון מיין פאָרטרעט. דאָס איז געווען בין השמשות ; הינטער דער וואַנד אין אן אונזיכטבארען קלויסטער האָט לאַנגזאַם געקלונגען דער גלאַק, צונויפּרופענדיג גלויביגע ; אין דער ווייטענס, איבער'ן פּוסטען, מיט בוריאַן פערוואַקסענעם פעלד, האָט זיך ווי א שוואַרץ פינטעל,

בעוועגט עפעס אַ פערבייגעהער, אויפ'ן וועג צו דער אונבעוואוסטער ווייטקייט; און שטיל איז געווען אין אונזער טורמע, ווי אין א קבר. איך האָב לאנג און אויפמערקזאם אַריינגעקוקט אין יעזוס'עס געזיכטס-ציגע, אַזעלכע רוחיגע, אַזעלכע שמחה'דיגע אין פערגלייך מיט דעם, וואָס האָט זיך שווייגענדיג און טויב אַראָבגערוקט פון דער וואַנד ביי זיין זייט. און מיט דער געוואָנהייט צו רעדען הויך מיט לעבענסלאָזע זאכען, וואָס די לאנגע יאָהרען פון איינזאמקייט האָבען אין מיר אויסגעארבייט, האָב איך שפאסהאפט אַ זאָג געטהאָן צום אונבעוועגט ליכען קערפער אויפ'ן קרייץ.

— שלום עליכם, יעזוס! עס פרעהט מיך צו בעגריסען דיך אין אונזער טורמע. מיר זיינען דאָ אין דרייען: דו, איך און יענער, וואָס קוקט פון וואַנד און איך האָב, אז מיר וועלען אַלע דריי לעבען בשלום ושלום. יענער שווייגט און קוקט, דו שווייגסט, און דיינע אויגען זיינען צוגעמאַכט — איך וועל ריידען פאר אונז דרייען: דאָס איז אַ גוטער סימן, אז אונזער פריעדען וועט קיין מאָל ניט געשמערט ווערען.

יענע צוויי האָבען געשווייגען, און, פאַרטזעצענדיג דעם שפאָס, האָב איך זיך געווענדעט צום פאַרטערט. איך האָב מיט פאַרוואורף אַ שאַקעל געטהאָן מיט'ן קאָפּ און געזאָגט:

— וואוהין קוקסטו אזוי דורכדרינגליך און זאָנדערבאַר, מיין אונבעקאַנטער פריינד און שכן? אין דיינע אויגען זעה איך אַ סוד און אַ פאַרוואורף — ניט שוין וואַגסטו דען צו מאַכען אַ פאַרוואורף יענעם? ענטפער!

און מאַכענדיג אַן אנשטעל, אז דער פאַרטערט ענטפערט, האָב איך פאַרטגעזעצט מיט אַ פערענדערטען קול, מיט אַן אויסדרוק פון העכסטער שטרענגקייט און גרענצלאָזען טרויער:

— יא, איך מאַך איהם פאַרווירפּע. יעזוס, יעזוס! פאר וואָס איז אזוי ריין, אזוי שיינענדיג דיין פנים? נור איבער'ן ברעג פון מענשליכע יסורים, ווי איבער'ן ברעג פון אַ תהום, ביסטו פער-בייגעגאנגען, און דיך האָט אָנגעריהרט נור די פיענע פון בלוטיגע און שמוציגע כוואליעס — שוין-זשע הייסטו מיר, אַ מענטשען, צו טובלען זיך אין דער שוואַרצער טיעפקייט? גרויס זיינען דיינע יסורים, יעזוס, אָבער צו בכבודיג און שמחה'דיג זיינען זיי, און עס איז

ניטא אין זיי דער אייגער קליינער, אָבער זעהר אינטערעסאנטער שטריך: די אימה פון צוועקלאָזיגקייט!

דאָ האָב איך איבערגעשלאָגען די רייד פון דעם פֿאַרטרעט מיט אן אויסדרוק פון צאָרן.

— ווי וואָנט מען עס — האָב איך אויסגעשריען — ווי וואָנט

מען צו רעדען וועגען צוועקלאָזיגקייט אין אונזער טורמע?

יענע ביידע האָבען געשוויגען; און פֿלוצלונג האָט יעזוס, ניט עפענענדיג די אויגען, נור אזוי ווי נאָך פעסטער פערמאכענדיג זיי, שטיל געענטפערט:

— ווער ווייס די סודות פון יעזוסעס האַרץ?

איך האָב זיך שטארק צולאכט, און מיין געהערטער לעזער וועט לייכט פערשטעהען דיעזען געלעכטער: עס האָט זיך ארויסגעשטעלט, אז איך, א קאלטער און נישטערער מאַטהעמאטיק, בעזיץ כמעט א פאָעטישען טאלאנט און קען שאַפֿען גאנץ אינטערעסאנטע קאָמעדיען. יעזוסעס ענטפער, וועלכען איך האָב אַליין צוגעטראכט, אָבער אזוי אונערוואַרטעט, האָט זיך מיר אויסגעוויזען אזוי צויבערליך, אז א דריי פיער מאָל האָב איך איהם מיט ענטציקונג איבערגע'חזר'ט:

— ווער ווייס די סודות פון יעזוסעס האַרץ?

איך ווייס ניט מיט וואָס עס וואָלט זיך פערענדיגט דיעזע פאָרשטעלונג־שפיעל, ווייל איך האָב שוין געגרייט א דונערנדען ענטפער פאר מיין געאכטעמען שכן, ווען דאָס אַנקומען פון געפענגניש־וועכטער, וואָס האָט מיר געבראכט עסען, האָט זי פֿלוצלונג איבערגעריסען. נור וואַהרשיינליך האָט מיין געזיכט געהאט שפורען פון אויפֿרגונג, ווייל דער בכבוד'ער מענש האָט מיט א שטריינגען מיט־געפיהל געפרעגט:

— איהר האָט געדאווענט?

איך געדיינק אָבער ניט וואָס איך האָב איהם געענטפערט. אין אונזער טורמע זיינען די ערשטונדען אזוי צוטהיילט: אין־דער־פריה קריגען מיר הייסע וואַסער און ברויט, צוועלף דעם זייגער גיט מען אונז דעם מיטאָג־מאָהלצייט, און זעקס דעם זייגער גיט מען צוזאַמען מיט הייסע וואַסער אויף דעם אָבענד־מאָהלצייט; עס־וואָס איינפאַכעס, גיט קיין פערפוצטעס, אָבער גענוג געשמאַק און געזונד. אמת, די שפייז איז אַביסעל צו איינאַרטטיג, אָבער דאָס איז

בעסער, ווייל עס ציהט ניט אונזער אויפמערקזאמקייט אויף פוסטע
אָנשטריינגונגען צופרידענצושטעלען דעם מאָגען, און דערמיט בע-
פרייט עס אונזער גייסט פאר העכערע בעשעפטיגונגען.

8.

פאַראכטאָגען זונטאָג האָט אין אונזער טורמע געפענגנים פא-
סירט אַ גרויסער אונגליק : הערר ק., דער מאַהלער, וואָס איז שוין
בעקאנט דעם לעזער, האָט זיך גענומען דאָס לעבען, אַראָבוואַרפענ-
דיג זיך מיט'ן קאָפּ אַראָב פון טיש אויף די שטיינערנע דילען. דער אונ-
גליקליכער מענש האָט אזוי קונציג אויסגערעכענט דעם פאַל און
די קראפט פון'ם שלידער, אז זיין שאַרבען האָט זיך צוהאַקט אויף
צווייען. עס איז אונמעגליך צו בעשרייבען די צרות פון'ם נאַטשאַל-
ניק פון טורמע. אריינרופענדיג מיך צו זיך אין קאַבינעט, האָט דער
הערר נאַטשאַלניק, זאָגאר ניט דערלאנגענדיג מיר די האַנד, אין
זעהר צאָרענדיגע און שאַרפע אויסדריקע מיר פאַרגעוואַרפען, אז איך
בין אַ ליגנער, און ער האָט זיך בערוהיגט נור נאָך מיינע הייסע ענט-
שולדיגונגען און פערשפרעכונגען, אז מעהר וועלען אַזעלכע פעלע
זיך ניט ווידערהאָלען : איך וועל צוזאַמענשטעלען אַזאַ פלאַן ווי
צו וואַכען איבער די פערברעכער, אז זעלבסטמאָרדען וועלען ווערען
די זאָך דער אונמעגליכקייט. דער טויט פון דעם מאַהלער האָט אויך
שטאַרק געערגערט די געאַכטעטע פרוי פון'ם הערר נאַטשאַלניק, ווע-
מעס פאַרטרעט איז נאָך ניט געווען געענדיגט.

נאַטירליך, איך אליין האָב אויך ניט ערוואַרט אַזאַ אויסגאַנג,
אַבוואַהל שוין עטליכע טעג פארן זעלבסטמאָרד פון הערר ק., האָט ער
אין איין פאַל אַרויסגערופען ביי מיר אַ שטאַרקע אונרוהיגקייט :
אריינקומענדיג צו איהם אין קאַמער מיט אַ פריהמאָרגענדיגע
בעגריסונג, האָב איך אַ פערוואונדערטער דערזעהען, אז הערר ק.
זי ציט ווידער פאַר זיין שוין פער-טא פּעל
און מאַהלט אויף איהר עפעס מענשעלאַך.

— וואָס הייסט עס, מיינ פריינד ? — האָב איך זיך ערקונ-

דיגט מיט אזא פאָרזיכטיגקייט. ווי עס האָט געפאָדערט דעם יונג'ס מרה־שחורה'דיגער און ניט־עדעוודיגער האראקטער. — און וואָס איז מכה דעם פאָרטערט פון דעם הערר יונגען געהילפס־נאטשאַלניק? — צום טייפּעל !

אַבער איהר האָט דאָך...

— צום טייפּעל !

נאָך א קורצע פּויע האָב איך צוּשטרויט בעמערקט :
— אייער פאָרטערט פון'ם הערר נאטשאַלניק האָט א גרויסען ער־פאָלג. אַבוואָהל אייניגע, וואָס האָבען איהם געזעהען, בעהויפטען, אז די רעכטע וואַנציע איז עטוואָס קורצער פון דער לינקער...
— קורצער ?

— יא, קורצער. אין אַלגעמיין געפינען זיי, אז די עהנליכקייט איז אייך זעהר געלונגען.

הערר ק. האָט אוועקגעלייגט דעם גריפעל און, שיינבאר, פאָל־קאָם רוהיג האָט ער געזאָגט :

— זאָגט אייער נאטשאַלניק, אז מעהר וועל איך ניט מאַהלען דיעזע אַלע געפענגניס־לומפּען.

נאָך דיעזע ווערטער איז מיר נור פערבליבען אוועקצוגעהען, און איך האָב עס טאקע געוואָלט טהאָן. אַבער הערר ק., וואָס האָט זיך ניט געקענט בעגעהען אָהן האַרץ־אויסגוס, האָט מיך אָנגעכאַפט פאר דער האַנד און האָט געזאָגט מיט זיין געוועהנליכער היציגקייט :

— שטעלט זיך פאָר, זיידעניו, וואָר פאר אן אימה דאָס איז. יעדען טאָג זיצט פאר מיר א נייע עקעלאַפּטע צורה. זיצט און קוקט אויף מיר מיט אויגען פון א זשאַבע. וואָס־זשע איז עס אזוינס ? צוערשט האָב איך געלאַכט, עס איז מיר זאָגאר געפעהלען, אַבער יעדען טאָג אויגען פון א זשאַבע, עס איז אויף מיר אָנגעפאלען א מורא, און אפשר וועט עס נאָך אָנהויבען קוואַקען : קוואַקווא ! וואָס איז עס אזוינס ?

אין די אויגען פון דעם מאַהלער איז ווירקליך געווען אויסגע־דריקט א מין שרעק, זאָגאר א וואהנזיין, — וועלכער האָט איהם באַלד געטריבען אין זיין פריהציטיגען קבר.

— זיידעניו ! מען דארף האָבען עטוואָס שעהנעס, פערשמעהט דאָך מיך.

— און דעם הערר נאטשאַלניקס פרוי ? איז דען...

איך וועל ערשטווייגען יענע העכסט אונאַנשטענדיגע אויסדריקע, אַיין וועלכע הערר ק., אין זיין אויפּרעגונג, האָט גערעדט וועגען דער דאַמע. איך מוז אָבער מודה זיין, אז ביז אַ געוויסער מאָס איז דער מאַהלער געווען גערעכט אין זיינע טענות. איך בין אייניגע מאָל אַנ-וועזענד געווען ביי די סעאַנסען, און האָב בעמערקט, אז די אַלע, וואָס האָבען פּאָזירט פארן מאַהלער, האָבען זיך געהאַלטען ניט גאַנץ נאַטירליך. מענשען אָפּענהערציגע אין נאַטיווע, בעגרייפּענדיג די אונ-געווענהעליכקייט און וויכטיגקייט פון זייער לאַגע, זיינען זיי, וואָהר-שיינליך, געווען איבערצייגט, אז זייערע געזיכטסציגע, פּעראַייביגט אויף לייווענט, וועלען איבערגעהען צו די דורות, און זיי האָבען דאַרום עטוואָס איבערשטיגען יענע אייגענשאַפטען, וועלכע זיינען אזוי האַר-ראַקטריסטיש פאַר זייער הויכען און פּעראַנטוואָרטליכען פּאַסט אין אונזער טורמע. אַן עטוואָס גאווה'דיגע פּאָזע, אַן איבערשטיגענער אויס-דרוק פון שטריינגער הערשאַפט און אָפּענער אַנערקענונג פון אייגענער וויכטיגקייט, און דאַרום אַ שיינבאַרע פּעראַכטונג צום געגענשאַטאַנד, אויף וועלכע די בליקען זיינען געווענדעט — דאָס אַלעס האָט צוקרימט זייערע גוטע און ליבעליכע געזיכטער. אָבער איך פּערשטעה ניט, וואָס האָט דער מאַהלער געפונען שרעקליכעס דאָרט, וואו עס איז נור געווען פּלאַץ פאַר אַ שמיכעל. נאָך מעהר, עס האָט מיך ערנסט אויפגעבראַכט יענע אויבערפּלעכליכע בעהאַנדלונג, מיט וועלכער דער מאַהלער, וואָס רעכענט זיך פאַר אַ טאַלאַנטפּאָלען און קלוגען מענשען, איז פּערבייגעגאַנגען מענשען, און האָט ניט בעמערקט, אז ביי יעדען פון זיי שימערט דער געטליכער פונק. זוכענדיג עפּעס אַ פאַנטאַסטישע שעהנהייט, איז ער לייכטזיניג פּערבייגעגאַנגען יענע אמת'ע שעהנ-דייטען, מיט וועלכע עס איז פול די מענשליכע נשמה. איך קען דאָ ניט פּערשווייגען מיין מיטליידגעפיהל צו יענע אונגליקליכע מענ-שען, ווי הערר ק., וועלכע צוליעב עפּעס אַ בעזונדערען געבוי פון זייער מאַרק, ווענדען אימער זייערע בליקען אין דער זייט פון דאָס דונקעלע, ווען עס איז דאָ אזוי פיעל פרייד און ליכט אין אונזער טורמע! ערקלעהרענדיג דאָס אַלעס דעם הערר ק., האָב איך, צום בע-דייערען דערהערט דעם זעלבען סטערעאָטיפּען און אונאַנשטענדיגען ענטפּער :

— צום טייפעל !

מיר איז נור פערבליבען א קוועטש טהאן מיט דער פלייצע, און איך האב עס געטהאן ; דער מאהלער אבער, פלוצלונג אין גאנצען פערענדערענדיג זיין טאן און בענעהמונג, האט זיך ערגסט געווענדעט צו מיר מיט דער פראגע, וועלכע איז אויך נאך מיין מיינונג גענוג אונאנשטענדיג.

— צו וואס לאיגט איהר, זיידעניו ?
נאטירליך, איך האב זיך פערוואונדערט :
— איך — לאיג ? !

— נו, ווי איהר ווילט, זאל זיין עס איז אן אמת, אבער צו וואס ?
אט קוק איך און טראכט : צו וואס ? צו וואס ?
מיין גענעדיגער לעזער, וואס ווייס גוט, וואס עס האט מיין טיפען צאָרן : איך בריינג מיט א כיון דיעזע פרעכע און עהר-ליכע רכילות'דיגע פראגען, אום צו ווייזען, אין וואס פאר אן אטמאספערע פון בייזקייט, אונצוטרוי און אונאכטונג עס קומט מיר אויס דורכצומאכען מיין שווערען וועג פון נסיון. און ער איז גראב צוגע-שטאנען :

— ניין, גענוג מיר אייער שמייכלען, איהר זאגט מיר גלייך :
צו וואס ?

דאן, מוז איך מודה זיין, בין איך געוואָרען אין כעס :
— דו ווילסט וויסען, צו וואס איך זאג דעם אמת ? דער-פאר, ווייל איך פעהאט דעם ליגען און פערשילט איהם אויף אייביג ! דערפאר וואס דער בלינדער שיקזאל האט מיך געמאכט פאר א קרבן דער אונגערעכטיגקייט, און, אלס א קרבן, אלס יענער, וואס האט גענומען אויף זיך דער וועלט'ס גרויסע זינד און איהרע גרויסע יסורים, וועל איך אָנצייגען די מענשען דעם וועג. צרה'דיגער עגא-איסט, דו ווייסט נור זיך און דיין אונגליקליכע קונסט, און איך — לייעב די מענשען.

מיין צאָרן איז געוואקסען, איך האב געפיהלט, ווי עס בלאָזען זיך אן די אָדערען אויף מיין שטערען :

— פערריקטער, צרה'דיגער מאהלער, אונגליקליכער שילער-יונג, וואס איז פערליעבט אין קאלירע ! פאר דיר געהען פערביי מענשען,

און, דו, נור דו זעהסט אויגען פון זשאבעס — ווי האָט זיך ביי דיר א דרעה געטהאָן דער צונג צו זאָגען אזוינס? אָ, ווען דו וואָלסט כאַטש איין מאָל אַרײַנגעקוקט אין דער מענשליכער נשמה? וואָס פאַר אַ יוצרות פון צערטליכקייט, ליעבע, רוחיגען גלויבען, הייליגער תשובה וואָלסט דו דאָרט ענטדעקט. און עס וואָלט זיך דיר אויס-געוויזען, פרעכער יונג, אז דו ביסט אַרײַן אין אַ טעמפּעל — אין אַ ליכטיגען, מיט פייערען שיינענדען טעמפּעל. אָבער — שיט ניט קיין בריליאַנטען פאַר חזירים, דאָס איז געזאָגט געוואָרען וועגען אזעלכע, ווי דו.

דער מאַהלער האָט געשוויגען, נידערגעשלאָגען פון מיין צאָר רענדיגער און, צום בעדויערען, ניט גאנץ איינגעהאלטענער רעדע; ענדליך, אַ זיפּץ געבענדיג, האָט ער געזאָגט:

— ענטשולדיג מיך, זיידעניו, איך רעד נאָרישקייטען, געוויס, אָבער איך בין פאַרט אנגליקליך און אזוי איינזאַם. געוויס, ליעבער זיידעניו, דאָס איז אלעס ריכטיג וועגען דעם געטליכען פונק און וועגען דער גאנצער שעהנהייט, אָבער אַן אָבגעגלאַנצטער שטיוועל איז אויך שעהן! איך קען ניט, איך קען ניט. שטעלט זיך פאַר, קען דען אַ מענש האָבען אזעלכע וואָנציעס, ווי ער. און ער בעקלאָגט זיך נאָך: די לינקע וואָנציע איז אַ קורצע!

ער האָט קינדערש אַ לאַך געטהאָן און אַ זיפּץ געבענדיג צו-געלייגט.

— איך וועל נאָך אַ מאָל פּראַווען. איך וועל מאַהלען דיעזע דאָ-מע. אין איהר איז ווירקליך דאָ עטוואָס גוטעס. אָבוואָהל זי איז דאָך — אַ בהמה!

ער האָט זיך ווידער צולאָכט און האָט זיך פאַרזיכטיג, אום ניט אָבצואווישען מיטן אַרבעל די שוואַכע צייכנונג, אָבגעטראָגען די שיפּערטאָפּעל אין אַ ווינקעל. און דאָ האָב איך געטהאָן דאָס, וואָס עס האָט געפאָדערט פון מיר מיין פּפליכט: כאַפּענדיג די טאָפּעל, האָב איך זי מיט אַ שטאַרקען קלאַפּ צובראָכען אויף שטיקער. איך האָב געדיינקט, אז דער מאַהלער וועט זיך מיט אַ וואַטע אַ וואָרף טהאָן אויף מיר, אָבער דאָס איז ניט געשעהען. זיין שוואַכען מוח האָט מיין טהאַט אויס-

געוויזען אזוי פערשוועכענר, אזוי איבערנאטירליך — שרעקליך, אז קיין וואָרט האָבען ניט געקענט אויסריידען זיינע טויט-געוואָרענע לייפן

— וואָס האָט איהר געטהאָן ? — האָט ער ענדליך שטיל געפרעגט — איהר האָט זי צובראָכען ?

און אויפהויבענדיג די האַנד, האָב איך פייערליך געענטפערט : — איך האָב געטהאָן דאָס, פערריקטער יונג, וואָס איך וואָלט געטהאָן מיט מיין האַרצען, ווען עס וואָלט אָנגעהויבען שפּאַסען און לאַכען פון מיר ! אונגליקליכער, זעהסטו דען ניט, אז דיין קונסט לאַכט שוין לאַנג פון דיר, אז פון דיין טאָפּעל שטעלט דיר אַרויס זיינע לומפישע צורות דער טייפּעל אליין ! — יא ! דער טייפּעל !

— ווייט פון דיין וואונדערליכער קונסט, האָב איך צוערשט ניט פערשטאַנען ניט דיר, ניט דיין טאָפּעל — ניט דיין אימה פון צוועק-לאַזיגקייט. אָבער ווען איך בין היינט אַריינגעקומען און דערזעהען דיר ביי דיעזער אומבריינגענדער בעטעפטיונג, האָב איך געזאָגט צו זיך אליין : זאָל ער בעסער גאָר ניט שאַפּען, איידער שאַפּען א ז י. הער מיר אויס.

דאָ האָב איך צום ערשטען מאל ענטדעקט דיעזען יונגען מאַן די הייליגע פאַרמולע פון דער אייזערנע גראַטע, וועלכע, איינטהייט לענדיג דאָס אונבעגרענעצטע אויף קוואַדראַטען, פערשקלאַפט עס דערמיט צו אונז. מיט אַ שוידער האָט זיך הערר ק. צוגעהערט צו מינע רייד, קוקענדיג מיט דער אימה פון אַן אונוויסענדען אויף יענע צייכענס, וועלכע האָבען, אָהן צווייפּעל, געשיינט, ווי קבלה, און וועלכע זיינען געווען די געוועהנליכע צייכענס וואָס ווערען בענוצט אין דער מאַטעמאַטיק.

— איך בין אייער שקלאַף, זיידעניו, — האָט ער ענדליך געזאָגט, קושענדיג מיין האַנד מיט זיינע קאָלטע ליפּען. — ניין, דו וועסט זיין מיין געליעבטער שילער, מיין זוהן. איך בענש דיר.

און עס האָט זיך מיר געדוכט, אז דער מאַהלער איז ערלייזט געוואָרען. אמת, ער האָט זיך בענומען געגען מיר מיט גרויס פרייד, וועלכע מען קען אַבוואָהל לייכט ערקלעהרען מיט יענער אויסערגע-

וועהנליכער אכטונג, וועלכע איך האָב ארויסגערופען אין איהם צו זיך, אָבער ער האָט אזוי איבערגעבען און אזוי פלייסג געמאָהלען דעם פאָטרעט פון דער מאַדאם נאטשאַלניצע, אַז די בכבוד'ע דאָמע איז געווען ערנסט געריהרט. און זאָנדערבאר : דעם מאַהלער איז געלונגן גען אַרייַנצולייגען אזוי פיעל זאָנדערבארער שעהנהייט אין די גע- זיכטסציגע פון דיעזער שוין ניט יונגער און עטוואָס דיקער פרוי, אַז אפילו דער הערר נאטשאַלניק, וועלכער איז שוין לאַנג צוגעוואָהנט געוואָרען צום געזיכט פון זיין ווייב, איז אויך געווען ערנסט ענט- ציקט פון זיין נייעם און ניטגעזעהענעם אויסדרוק. אויף דיעזען אַרט, איז אַלעס, שיינבאר, געגאנגען אויסגעצייכענט, און פלוצלונג דיעזע נאכט-קאטאסטראָפּע, די גאנצע אימה, וועגען וועלכער עס ווייס נור איך א י י נ ע ר.

איך בין מודה, אין דער האָפנונג ניט מיספערשטאנען צו ווערען, אַז די לעצטע עטליכע טעג האָב איך פערבראכט אין א צושטאנד פון העכסטער, זאָגאר עטוואָס קראַנקהאַפּטער אונרוהיגקייט.

אום ניט ארויסצורופען איבריגע רייד, האָב איך פערבאָרגען פון דעם הערר נאטשאַלניק, אַז דער מאַהלער האָט פאַר זיין טויט מיר אונטערגעוואָרפען א בריעף, וועלכען איך האָב, צום בעדויערען, בע- מערקט ערשט אין דערפריה. איך האָב ניט בעהאַלטען דיעזעם פאַ- פירעל, און איך געדיינט ניט אַלעס, וואָס עס האָט מיר אָנגערעדט צום געגעזעגען זיך דער אונגליקליכער יונג ; מיר דוכט, עס איז געווען א דאנקזאגע פאַר מיין אָנשטריינגונג צו רעטען איהם און אן ערנסטעם בעדויערען, וואָס זיינע שוואכע קרעפטען גיעבען איהם ניט די מעגליכקייט צו בענוצען זיך מיט מיינע עצות. אָבער איין פראַזע איז פערבליבען אין מיין זכרון, און איהר וועט פערשטעהן וואָרום, ווען איך וועל זי ציטירען אין איהרע גאנצער שרעקענדער פראַסטקייט :

„ א י ד ג ע ה א ו ו ע ק פ ו נ א י י ע ר ט ו ר מ ע —

אזוי לויטעט דיעזע פראַזע.

און ער איז ו ו י ר ק ל י ד א ו ו ע ק : אָט זיינען די ווענט, אָט איז דאָס פענסטערעל אין טהיר, אָט איז אונזער גאנצער טורמע, און ער איז ניטאָ, ער איז א ו ו ע ק. הייסט עס אַז איך האָב אויך געקענט א ו ו ע קענעהען ; אָנשטאָט צו פערבריינגען צעהנדליגע יאָהרען אויף א

טיטאנישע ארבייט, אַנשטאָט צו שטאַרבן אין פּערצווייפּעלטע אָנ-
שטריינגונגען צו מאַכען די וועלט פאַר אַ שקלאַפּ פון מיין געדאַנק
און מיין ווילען, פּערלירענדיג דערביי די כחות פון אימה פארן גע-
זיכט פון אונטערדעקטע סודות, וואָלט איך געקענט אַרויפקריכען אויפ'ן
טיש און — איין מאָמענט פון אונפיהלכאַרען וועהטאָג — איך בין
שוין אויף דער פרייהייט, איך טריאומפיר שוין איבער'ן שלאַס און
ווענט, איבער אמת און ליגען, איבער פרייד און יסורים. איך וועל
ניט זאָגען, אז איך האָב פריהער ניט געטראכט וועגען זעלבסטמאָרד,
אַלס איין מיטעל צו ענטלויפּען, אָבער צום ערשטען מאָל איז אין
איהר גאַנצער פּערפיהרערישער אַנציהענדקייט ענטשטאַנען פאַר מיר
דיעזע מעגליכקייט. אין אַן אָנפאַל פון נידריגער ווילענס־שוואַכקייט,
וועלכע איך וועל ניט בעהאַלטען פון מיינע לעזער, ווי איך בעהאַלט
ניט פון איהם מיינע גוטע זייטען, אפשר, זאָגאר אין אַן אָנפאַל פון
צייטווייליגער משוגעת, האָב איך באלד פּערגעסען אַן אַלעס, וואָס
איך האָב געוואוסט וועגען אונזער טורמע און איהר גרויסער האַר-
מאַניע, איך האָב פּערגעסען — אַ שאַנד צו זאָגען — זאָגאר די גרוי-
סע פאַרמולע פון דער אייזערנע גראַטע, וועלכע איך האָב פּערשטאַנען
און בעגריפּען נאָך אזוי פיעל מיה ; און איך האָב שוין פאַרטיג
געמאַכט פון אַ האַנדטוך אַ טויטע פּעטליע, אום צו וואַרגען זיך.
און ערשט אין דער לעצטער מינוט, ווען אַלעס איז געווען פּערטיג
און עס איז נור פּערבליבען אַבצושטופּען דאָס ביינקעל, האָב איך,
מיט דער נייגונג צו דיינקען, וועלכע האָט מיך ניט פּערלאָזען אין
דיעזע מינוטען, אַ טראַכט געטהאָן : אָבער וואוהינזשע געה איך ?
דער ענטפּער איז געווען : איך געה צום טויט. און וואָס איז טויט ?
און דער ענטפּער איז געווען : איך ווים ניט.

און די עזע קורצע געדאַנקען זיינען געווען גענוג איך זאָל קו-
מען צו זיך און מיט אַ ביטערען געלעכטער איבער מיין גייסטיגער
שוואַכקייט אַרונטערנעהמען פון האַלז די געפעהרליכע פּעטליע. אזוי
ווי אַ מינוט פאַר דעם בין איך געווען גרייט צו יאָמערען פון אומעט,
אזוי האָב איך איצט געלאַכט, געלאַכט, ווי אַ וואַהנזיניגער, ביים
געדאַנק, אז איך האָב גלענצענד אויסגעמידען נ א י י י
נ ע י, וועלכע עס האָט מיר אונטערנעלייגט דער שפּאַטענדער צו-
פאַל. אַ, וויפיעל נעצען עס זיינען פאַראַן אין דעם מענשען'ס לעבען :

ווי אַ כיטערער פישער, כאַפט איהם דער שיקזאַל, אַ מאָל אַ דאַנק דער צוציהונגס־קראַפט פון עפעס אַ וואַרהייט, אַ מאָל מיט אַ דונקעלען ליגען, ווי מיט אַ האָריגען וואָרעם, אַ מאָל מיט שאַטען פון לעבען, אַ מאָל מיט'ן שאַטען פון טויט. מיין טהייערער יונג, מיין צויבער־ליגען, ווי מיט אַ האָריגען וואָרעם, אַ מאָל מיט'ן שאַטען פון לעבען, זאָגט, אַז אונזער טורמע ענדיגט זיך דאָ, אַז פון אַ י י י ט ו ר - מ ע, זיינט איהר ניט אַריינגעפאַלען אין אַ צ ו ו י י ט ע ר, פון וועלכער עס איז אַ ספק, אַז עס זאָל אייך געלינגען צו לויפען! איהר האָט זיך צוגעאיילט, מיין פריינד, איהר האָט זיך שרעקליך צור געאיילט, איהר האָט פערגעסען אַ פרעג צו טהאָן מיך ו ו ע ג ע ן ע פ ע ס, און איך וואָלט אייך עפעס געזאָגט: איך וואָלט אייך גע־זאָגט, אַז איבער דעם וואָס איהר רופט לעבען און עקזיסטענץ, ווי אייך איבער דעם, וואָס איהר רופט ניט־עקזיסטענץ און טויט, קי־ניגנט דער זעלבער אַלמעכטיגער ג ע ז ע ן. נור נאַראַנים שטאַר־בענדיג דיינקען, אַז זיי ענדיגען מיט זיך — זיי מאַכען נור צו ענ־דע איין פאַרמע זייערע, אום זאָפאַרט אַנצונעהמען אַ צווייטע.

אזוי האָב איך נאָכגעדיינקט, לאַכענדיג פון דעם נאַררישען זעלבסט־מערדער, דעם לעכערליכען צערשטערער פון די קייטען פון אייביגקייט; און אַט וואָס איך האָב געזאָגט, ווענערנדיג זיך צו יענע צוויי שטומע שכנים מיינע, וואָס האָבען זיך אונבעוועגליך צור געקלעפט צו דער ווייסער וואַנד:

— אַני מאַמין, אַז אונזער טורמע איז אונשטערבליך. וואָס וועט איהר זאָגען דערויף, מ י י נ ע פ ר י י נ ד ?

אַבער זיי האָבען געשוויגען. און, צולאַכענדיג זיך גוטמוטהיג — וואָס פאַר אַ שטילע שכנים עס זיינען ביי מיר! — האָב איך זיך ניט ווילענדיג אויסגעטהאָן און בין רוהיג אַיינגעשלאָפען. און אין חלום האָב איך געזעהען אַן אַנדער הערליכע טורמע, און פראַכט־פאַלע וועכטער מיט ווייסע פליגלען הינטער דער פלייצע, און דעם הערר ה ו י פ ט נ א ט ש א ל נ י ק פון טורמע; איך געדיינק ניט, אויב עס זיינען געווען פענסטערלאַך אויף די טהירען, אָדער ניין, אָבער מיר דוכט, עס זיינען געווען; עס געדיינקט זיך מיר, עפעס איז געווען געווענדעט אויף מיר. מיין גרויסמוטהיגער לעזער

וועט, נאטירליך, פערשטעהען, אז איך שפאס : קיין חלום האָב איך
 נישט געזעהען, און האָב קיין געוואָהנהייט צו חלומ'ען.

נישט האָפענדיג, אז דער הערר נאטשאַלניק, וואָס איז פערנומען
 ווי אַ מלאך'ס אויגען מיט צארטער אויפמערקזאמקייט און ליכע
 מיט צודריינגליכע געשעפטען אין זיין פערוואַלטונג, וועט אין גאנץ
 צען פערשטעהען און אָבשעצען מיין געדאַנק וועגען דער אונמעג-
 ליכקייט צו אַנטלויפען פון אונזער טורמע, האָב איך זיך בעגניגענט
 אין מיין דאָקטאָר נור מיט אַן אָנצייגע פון אייניגע מיטלען, דורך
 וועלכע זעלבסטמאָרדען קענען פערמידען ווערען. מיט אַ גרויסמוטהי-
 גער קורצזיכטיגקייט, וועלכע איז די אייגענשאַפט פון צוטרויליכע
 געשעפטסלייט, האָט דער הערר נאטשאַלניק נישט בעמערקט די שוואַכע
 זייטען פון מיין פראַיעקט און האָט מיר הייס געדריקט די הענד,
 אויסדריקענדיג זיין דאַנקבאַרקייט אין נאָמען פון אונזער גאַנצער
 טורמע. די עזען טאָג האָב איך צום ערשטען
 מאָל געהאַט די עהרע צו טרינקען טהעע
 אין דער סאַמער וואוינונג פון דעם
 הערר נאטשאַלניק, אין דער אַנוועזענ-
 הייט פון זיין ליכע פערפֿרוי און צוויי
 בערליכע קינדער, וועלכע האָבען מיך גע-
 רופען זיידע. די פריידענס־טרעהרען, וואָס האָבען נאָס גע-
 מאַכט מיינע אויגען, קענען זעהר שוואַך אויסדריקען די געפיהלען,
 וואָס האָבען מיך בעהערשט.

צווישען אַנדערעס, האָב איך אויף דער ביטע פון דער מאַראַם
 נאטשאַלניצע, וועלכע האָט גענומען אין מיר אַ הייסען אַנטהייל, דער-
 צעהלט די איינצעלהייטען פון דעם טראַגישען מאָרד, וועלכער האָט
 מיך אזוי אונערוואַרטעט און שרעקליך געבראַכט אין געפגענגניס. איך
 האָב נישט געקענט געפינען גענוג שטאַרקע אויסדריקע — און עס
 איז גאָר נישטאָ אזעלכע אין דער מעגשליכער שפראַך, — אום גע-
 העריג צו בראַנדמאַרקען דעם אונבעקאַנטען גוֹלן, וואָס האָט נישט נור
 דער'הרג'עט דריי אונבעשיצטע מענשען, נור וואָס האָט נאָך אין אַ
 מיין בלינדען און ווילדען וואַטה אַזוי מערדערליך ערנידעריגט זיי.
 ווי עס האָט בעוויזען די אונטערזוכונג אין פאַלמעסען פון
 די קערפערס, האָט דער מערדער די לעצטע קלעפּ געגעבען איבער טוי-

טע; און די אייגענשאפט פון אייניגע שטאָך-וואונדען, צוועקלאָזע און אכזריות'דיגע, האָבען געזאָגט עדות אויף די אוננאטירליך-גע-שלעכטליכע נייגונגען פון דעם עקעלהאפטען גולן. אָבוואָהל עס איז זעהר מעגליך, — מען מוז זיין גערעכט אפילו צו גולנים, — אז דיעזער מענטש, פער'שיכור'ט פון'ם אנבליק פון בלוט פון אזוי פיעל אונשולדיגע קרבנות, האָט א ו י פ א ו ו י י ל ע אויפגע-הערט צו זיין א מענטש און איז געוואָרען א חיה, א זעהן פון'ם כא-אָמישען תהו ובהו, א קינד פון פינסטערנים און שרעקליכע בעגעהרען. עס איז האַראַקטעריסטיש, וואָס דער מערדער האָט נאָך דער פערברע-כישער טהאָט, געטרונקען וויין און געגעסען ביסקוויטען — א י - ב ע ר - ג ע ב ל י י ב ע נ ע ט ה י י ל ע ז פ ו ז ב י י ד ע ז י י נ ע ז ג ע פ ו נ ע ז ג ע ו ו אָ ר ע ז א ו י פ'ן ט י ש מ י ט ש פ ו ר ע ז פ ו ז פ ע ר ב ל ו ט י ג ט ע פ י נ ג ע ר. אָבער עס איז דאָ נאָך עפעס שרעקליכערעס, וואָס עס קען ניט פער-שטעהען, ניט ערקלעהרען מיין מענשליכער שכל: פעררויכערענדיג אליין, האָט דער מערדער, וואַהרשיינליך אין א געפיהל פון עפעס א זאָנערבארער פריינדליכקייט, אַריינגעלייגט א פעררויכערטען סיגאַר אין די צוזאַמענגעדריקטע צייהן פון מיין פערשטאָרבענעם פאטער. שוין לאַנג האָב איך זיך ניט עראינערט אן דיעזע אימה'דיגע איינצעלהייטען, וועלכע די האַנד פון צייט האָט שוין כמעט אָבגע-ווישט; און איצט, פאַרלייגענדיג זיי פאר די שוידערנדע צוהערער, וועלכע האָבען ניט געוואָלט גלויבען, אז אזעלכע שרעקענס זיינען מעגליך, האָב איך געפיהלט, ווי עס איז בלייב געוואָרען מיין פנים און די האָאָר האָבען זיך בעוועגט אויף מיין קאָפּ. אין אומעט און צאָרן האָב איך זיך אויפגעהויבען פון פאטעל און, אויסגלייכענדיג זיך, האָב איך אויסגעשריען:

— גערעכטיגקייט אויף דער ערד איז אָפט קראַפטלאָז, — אָבער איך אַפּעליער צו דער הימעלשער גערעכטיגקייט, איך אַפּעליער צום גערעכטיגען לעבען, וועלכעס איז קיין זאך ניט מוחל, איך אַפּעליער צו אַלע העכערע געזעצע, אונטער וועמעס הערשאַפט עס לעבט דער מענטש, — זאָל דער ש ו ל ד י ג ע ר ניט רעמען זיך פון זיין פערדיענטער שטראַף! שטראַף!

זייענדיג געריהרט ביז צו טרעהרען פון מיין יאָמערן האָבען די

צוהערער אויפ'ן שטעל אויסגעדריקט זייער הייסען וואונש צו ארביי-
טען וועגען מיין בעפרייאונג און כאטש אין א קליינער מאָס אויסקווי-
פען דערמיט די אונגערעכטיגקייט, וועלכע איז געגען מיר בעגאנגען
געוואָרען. און איך, בעטענדיג אום ענטשולדיגונג, בין אוועק צו זיך
אין קאמער.

הפנים, מיין אלטער גוף איז שוין ניט בכח אויסצוהאלטען אַזעל-
כע שטורעמס; און עס איז טאקע זעהר שווער, וואָס פאר א שטאר-
קער מענש מען זאָל ניט זיין, — שווער אַרויסצורופען אין דער ער-
אינערונג אַמאָליגע בילדער און ניט אַראָבגעהן דערביי פון זינען :
בלויז דערמיט קען איך ערקלעהרען יענע האלוצינאציעס, וואָס שטע-
לען זיך פאַר פאר מינע מיעדע אויגען אין דער איינזאמקייט פון מיין
געפענגניס-קאמער. ווי א פארגליווערטער, האָב איך צוועקלאָז גע-
קוקט אויף דער פערריגעלטער שווערער טהיר, און מיר האָט זיך
פלוצלונג אַבגעדוכט, אז אַהינטער מיר שטעהט אימיצער. מיט מיר
האָט עס געטראָפען א פאָר מאָל אויף פריהער, און אַנפאנגס האָב
איך ניט געוואָלט א קעהר צו טהאָן זיך. ווען איך האָב זיך דערנאָך
א קעהר געטהאָן אויף צוריק, האָב איך דערזעהן פאַלגענדעס : אין'ם
חלל צווישען דעם געקרייציגטען און מיין פאָרטרעט איז אַזוי ווי גע-
האַנגען אין דער לופט מיין פאָטער'ס קערפער. עס איז מיר שווער
איבערצוגעבען די איינצעלהייטען, וואָרום עס איז שוין געווען פינ-
סטערליך, נור איך קען אויף זיכער זאָגען, אז דאָס איז געווען ווירק-
ליך דאָס בילד פון א מת און ניט פון א לעבעדיגען מענשען, ה ג
אין מויל ביי איהם האָט זיך גערויכערט
א סיגאָר. ריכטיגער געזאָגט, קיין רויך פון סיגאר איז ניט גע-
גאַנגען, עס האָט זיך נור געלויכטען שוואַך א רויטליך-שמוקלענער
פייער'ל. כאַראַקטעריסטיש איז, וואָס איך האָב אין יענער מינוט,
און ניט אפילו שפעטער, ניט געפיהלט דעם גערוד פון טאבאק. איך
אַליין רויכער שוין ניט פון לאַנג; איך מוז זיך דאָ מודה זיין אין
מיין שוואַכקייט, וואָס דאָס ווייזט, ווי טוישענדר עס איז אונזער חוש
הריאה — איך האָב אָנגעהויבען ריידען מיט דעם געשפענסט. צו-
געהענדיג נעהנטער, אויף וויפיעל דאָס איז מעגליך געווען, האָב איך
געזאָגט צום געשפענסט :

— איך דאַנק דיר, פאָטער. דו ווייסט, ווי שווער עס איז פאַר

דיין זוהן, און דו ביסט געקומען, ביסט געקומען אום אן עדות צו זיין אין מיין אונשולד. איך דאנק דיר, פאטער. גיב מיר דיין האַנד, און איך וועל מיט דאנקבאַרקייט פון אַ זוהן דיר ענטפערן אויף דיין אונערוואַרטעטען קומען. . . דו ווילסט נישט? גיב מיר דיין האַנד! דיין האַנד גיב, זאָג איך דיר, ווארום אַז נישט, וועל איך דיר רופען ליגנער!

איך האָב אויסגעשטרעקט מיין האַנד, אָבער נאָטירליך, דער געשפענסט האָט מיר נישט געענטפערט, און איך בין אויף אייביג גערויבט געוואָרען פון דער מעגליכקייט צו פערזוכען די בעריהרונג פון אַ שאַטען. מיין געשריי האָט אָנגעמאַכט אַ גאַנצען רעש אין טורמע, און געקומען איז דער געשריי דערפון, וואָס דאָס געשפענסט איז פלוצלונג פערשוואַנדען; אַזוי פלוצלונג, אַז די פוסטקייט, וואָס איז געבליעבען אויף דעם פלאַץ, האָט מיר אויסגעזעהען שרעקליך פון דעם נס. אַזוי איז די קראַפט פון דעם מענשענס פאַנטאַזיע. ווען זי איז אויפגערייצט, שאַפט זי געשפענסטער און פאַרשטעלונגען און פילט מיט זי אָן די שווייגענדע פוסטקייט. ס'איז טרויעריג מודה צו זיין זיך, אַז עס זיינען פאַראַן מענשען, וואָס גלויבען אין געשפענסטער און בויען אויס גאַנצע טהעאָריען וועגען די בעציהונגען צווישען דער וועלט פון לעבעדיגע מענשען און צווישען דער אונגעוואוסטער וועלט, וואו עס וואָהנען די מתים. איך פערשטעה, אַז דעם מענשענס געהער קען זיין אבגענאָרט און אפילו דעם מענשענס אויג, אָבער ווי אַזוי קען פאַרקריכען אין אַזאַ לעבערליכער אבנאָרונג דער גרויסער און ליכטיגער מענשליכער שכל?

איבריגענס, האָב איך אַ זאָג געטהאָן דעם געפענגניס־וועכטער:

— איך פיהל עפעס זאָגדערבאַר, עפעס ווי דאָ וואָלט געשמעקט מיט דעם רויך פון אַ סיגאַר. דוכט זיך אייך נישט דאָס זעלביגע?
דער געפענגניס־וועכטער האָט אַ שמעק געטהאָן די לופט און האָט געענטפערט:

— ניין, איך געפין דאָס נישט איין. עס האָט זיך אויך גערדוכט.

נון, אויב אייך איז נויטיג אַ בעשטעטיגונג, קענט איהר דעריין האָבען אַ ריכטיגען בעווייז, אַז אַלץ, וואָס איך האָב געזעהען, אויב

דאָס האָט אפילו עקזיסטירט — האָט עקזיסטירט נור אויף דער הייִ
טעל פון מיין אויג.

9.

עס האָט פאָסירט עפעס זעהר אונערוואַרטעטעס : די בעמיהונד
גען פון מיינע פריינד, פון דעם הערר נאטשאלניק און פון זיין פרוי
זיינען געקרוינט געוואָרען מיט ערפאלג. און אָט זיינען שוין אַריבער
צוויי מאָנאַט ווי מען האָט מיך אַרויסגעלאָזען פרוי. איך בין גלייך
ליך צו קענען מעלדען, אז באַלד ווי איך בין אַרויס פון אונזער טורמע
בין איך גלייך געוואָרען אָנגעזעהען, וואָס איך האָב גאָר קיין מאָל
ניט געקענט ערוואַרטען, וויסענדיג מיינע בעשיידענע מעלות. די
גאַנצע פרעסע האָט מיך איינשטימיג בעגעגענט מיט פרייד ; פיעלע
זשורנאַליסטען, פאָטאָגראַפּיסטען, אפילו קאָריאָטוריסטען (די
מענשען פון אונזער צייט האָבען דאָך אזוי לייער שפּאַס און געלונגענע
וויצען) האָבען אין הונדערטע אַרטיקלען און בילדער געשילדערט די
גאַנצע געשיכטע פון מיין מערקווירדיגען לעבען. אלע צייטונגען, ווי
זיי וואָלטען זיך צונויפריידען, האָבען מיר אַ נאָמען געגעבען „לעהר
דער“ — אַ הויכער, בכבודער נאָמען, וועלכען איך האָב ענדליך אָנגע-
גענומען מיט טיעפע דאנקבאַרקייט.

די מיטלען, וועלכע מיין גוטע מוטער האָט פאר מיר איבערגע-
לאָזען אַלס ירושה און וועלכע זיינען פּערגרעסערט געוואָרען שטאַרק
פאר דער צייט, וואָס איך בין געווען אין געפּענגניס, האָבען מיר
געגעבען די מעגליכקייט איינצואַרדנען זיך ניט נור אנשטענדיגער, נור
זאָגאר זעהר רייך אין איינעם פון די זעהר אַריסטאָקראַטישע האַטעלען.
איך בעזיץ אַ גרויסען שטאָב דינער, אַן אויטאָמאָביל, און אין אַל-
געמיין האָב איך זיך אזוי גוט בענוצט מיט'ן געלד, אז עס איז פאר
מיר קיין צווייפל ניט, דאָס ווען די רייכע סומע וואָלט אַריינגעפא-
לען אין מיינע הענד בעצויטענס, וואָלט דער קאפיטאַל ביי מיר אומד-
זיסט ניט געלעגען. מיינע צויבערליכע פּערעהערעניס האָבען מיר אי-
בערגעלאָזען אזוי פיעל בלומען, אז מיין ווינקעלע זעהט אויס ווי אַ

שטיקעל אראנזשערע אָדער זאָגאר ווי א שטיקעל טראָפישער וואַלד. מיין דיענער, וועלכער איז זעהר אן אנשטענדיגער יונגער מענטש איז פשוט אין פערצווייפלונג — ער האָט נאָך קיין מאָל נישט געזעהען אזוי פיעל בלומען און נישט געפיהלט אויף איין מאָל אזוי פיעל פערשיעדענע כשמים־דוחות. ווען איך וואָלט געווען נאָך נישט אזוי אויף דער עלטער און וואָלט נישט געווען אזוי שטרינג פּינקטליך און צוריקגעהאַלטען, ווי איך פעהאלט זיך צו מיינע בעזוכערנס, ווייס איך נישט אין וואָס עס וואָלטען זיך געקענט אויסדריקען מיינע היציגע געפיהלען און ווי ווייט זיי וואָלטען געקענט גרייכען. וויפיעל פערפיומירטע צעטעלעך! ווי פיעל געהיימע, ביינקשאפטליכע זיפצען און בעטענדע אויגען. עס האָט אפילו נישט געפעהלט א פּרעכטיגע אונבעקאנטע אין א שוואַרצען שלייער: דריי מאָל איז זי געהיימניספול ערשינען אין פערשיידענע שטונדען, נור דערוויסענדיג זיך אז ביי מיר זיצען בעזוכער איז זי געהיימניספּאָל פערשוואונדען, ווי געהיימניספּאָל זי איז ערשינען. איך מוז נאָך דערצעהלען, אז איצט האָב איך די עהרע צו זיין ערוועהלט אלס מיטגליעד פון פיעלע אנגעזעהענע געזעלשאפטען. ווי צום ביישפיעל: אין דער „פריעדענס־ליגעא“ — אין „פּעראין פאר דער בעקעמפונג פון קינדער־פערברעכען“ — אין דער „געזעלשאפט פון מענשען פריינד“ און אין פיעלע אנדערע אַזעלכע. אויסער דעם בין איך איינגעלאדען געוואָרען פון דעם רעדאקטאָר פון איינער פון די גרעסטע צייטונגען אַנצופאנגען פון נעקסטען מאָנאט אן א סעריע פון עפענטליכע לעקציעס. איך האָב שוין פארטיג געמאַכט דעם מאַטעריאַל פאר מיינע ערשטע דריי לעקציעס און האָפּענדיג, אז פאר מיין לעזער וועט דאָס זיין אינטערעסאנט, גיב איך דאָ איבער דעם קאָנספּעקט פון דיעזע לעקציעס.

ערשטע לעקציע.

כאַס אָדער אָרדנונג? דער אייביגער קאַמפּף צווישען דיעזע צוויי אייביגע רעבעלען און די אייביגע בעזעגונג פון דעם כאָאָס־רעבעל. דער טריאומף פון געזעץ און אָרדנונג.

צווייטע לעקציע.

וואָס איז עס אַזוינס די מענשליכע נשמה? די אייביגע מלחמה

צווישען די צוויי עלעמענטען אין מענטשנס נשמה : כאַאָס, פון וועל-
כען זי איז בעשאפען, און האַרמאָניע, צו וועלכער זי שטרעבט אָהן
אויפהער. שער אַלס דאָס קינד פון כאַאָס און אמת אַלס דאָס קינד
פון האַרמאָניע. דער טריאומף פון אמת און די מפלה פון שער. גאָט'ס
טראָהן איז ליידן און פאר איהם איז דאָ אַ פרעטענדענט — דער
מענש.

דריטע לעקציע.

די ערקלעהרונג פון דער הייליגער פארמולע פון דער אייזערנער
גראטע.

ווי מײן גוט האַרציגער לעזער זעהט, איז גערעכטיגקייט דאָך
ניט קיין פוסטער קלאנג, און פאר מיינע יסורים בעקום איך איצט
קיין קליינע בעלאָהנונג. אָבער ניט וואגענדיג אפילו צו מאַכען פאָר-
ווירפע מײן שיקזאַל, פיהל איך דאָך ניט יענע בעפריעדיגונג, וועל-
כע איך האָב דוכט זיך געדארפט פיהלען. אמת, די ערשטע צייט
בין איך געווען פאָלשטענדיג גליקליך ; אָבער באלד בין איך געפיהרט
געוואָרען צו אַ גאַנצער רייע ענטווישונגען צו פערדאנקען מײן גע-
וואָנהייט שטריינג לאַגיש צו בעטראַכטען זאָכען און בעאַבאַכטען די
וועלט דורך דער מאטעמאטיש ריכטיגער גראטע.

איך האָב מורא גלייך צו זאָגען עס מיט זיכערהייט, אָבער מיר
שיינט, אז זיי ער גאַנצער לעבען אויף דער זאָגענאָנטער פריי-
הייט איז דורכאויס זעלבסטנאַרעריי און פאַלשקייט. דאָס לעבען פון
יעדערען פון די מענשען, וועלכען איך האָב בעגעגענט אויף דער פריי-
הייט פאר דער צייט זינט איך בין ארויס פון געפענגניס, בעוועגט
זיך אין אַ שטריינג בעשטימטען קרייז, וואָס איז פונקט אזוי ווי
די קאָרדאָרען פון אונזער טורמע ; אויף אזוי פערשלאָסען, ווי
דער ציפערבלאַט פון זייגער, וועלכען זיי טראָגען צו יעדע מינוט צו
די אויגען, ניט פארשטעהענדיג די פאַטאַלע בעדייטונג פון דעם וויי-
זער, וועלכער בעוועגט זיך שטענדיג און קומט שטענדיג צו צו זיין
פלאץ ; — און יעדערער פון זיי פיהלט עס, ווי עס פיהלט געוויס
דער פערד פון צירקוס, נור איז אזוי פערבלענדעט, אז ער וויל זיך

איינשמועסען, אז ער איז פאָלשטענדיג פריי און בעוועגט זיך פאָר ווערט. ווי דער נאָרישער פויגעל, וועלכער שלאָגט זיך ארויס פון קרעפטען, שלאָגענדיג זיך נאָכאנאנד אן דעם דורכזיכטיגען גלעזערנעם צאהם, ניט פערשטעהענדיג וואָס עס דערלאָזט זי ניט אריינצוריינגען ווייטער, אזוי שלאָגען זיך אונבעהילפליך די מענשען אן דער גלעזערנער וואנד פון זייער טורמע. איך קען אָהן פערדרום ניט ריידען וועגען זייער הימעל, מיט דער טיעפקייט און אונענדליכקייט פון וועלכען זיי ענטציקען זיך אזוי: פרעך נאָרט ער זיי אָב מיט זיין אונצוגעגליכקייט, מיט זיין פאלשער שענקייט. איך ווער עמפעהרט פון דעם אונזיגן, וואָס זיי האלטען אזוי ברייט צועפענט די פענסטער, אין וועלכע עס גיסט זיך אריין פריי די אונענדליכקייט; פונקט אזוי דער אונזיגן פון זייערע ברייט-צועפענטע אויגען, וועלכע לייגען נור אוועק א צאהם צווישען זיך און דער אייביגקייט דערמיט וואָס זיי פינטלען שטארק. זיי האָבען זיך דערשלאָגען ביז דעם געדאנקען, אז מען מוז די צייט צוטהיילען אויף מינוטען, אז דעם שטח דארף מען צוטהיילען אויף סענטימעטערען און קענען ניט בייקומען די אייביגקייט, אנציהענדיג אויף איהר אן אייזערנע גראטע. א, ווען זיי וואָלטען פערשטעהן, אז קיין פרייהייט איז ניטאָ, אז מען דארף קיין פרייהייט ניט — ווי גליקליך זיי וואָלטען געווען אין זייער בעוואוסטזיין אז זיי זיינען פערניפטיג אונטערוואָרפען צו די צוועקמעסיגע און שטריינגע בעפעחלע פון שיקזאל.

מיר דוכט זיך, אז איך האָב געהאט אויך אַ מעות אין דער בעדייטונג פון יענעם קבלת-פנים, וואָס איך האָב געהאט ווען איך בין ארויס פון טורמע. געוויס האָב איך געוואוסט, אז דאָס בעגריסט מען אין מיין פערזאָן אַ פאָרשטעהער פון אונזער טורמע, וועלכער איז פעהרארטעוועט געוואָרען פון ערפאהרונג; איך האָב געוואוסט, אז דאָס בעגריסט מען אַ פיהרער, אַ וועגווייזער, אַ לעהרער, וועלכער איז פאר זיי ערשינען צוליעב דעם, אז ער זאָל פאר זיי ענטדעקען די גרויסע געהיימנים פון צוועקמעסיגקייט. און ווען זיי האָבען מיך גראטולירט מיט דער פרייהייט, וואָס מען האָט מיר געשינקט, האָב איך געענטפערט מיט דאנקבארקייט, ניט האָבענדיג קיין פערדאכט אז זיי לייגען אריין אין דעם דאָזיגען וואָרט אזא אידאָטישען זינען. זאָל מען מיר פערצייהען אזא גראָבען אויסדרוק,

אָבער איך קען זיך מעהר ניט צוריקהאַלטען און מוז אויסדריקען די פּעראַכטונג, דעם עקעל וואָס איך פיהל אנקוקענדיג זייער אונפאַרסיגען לעבען, זייערע געדאַנקען, זייערע געפיהלען. וועט דען מיר דער לעזער גלויבען ווען איך וועל איהם דערצעהלען פון אזא ווילדער אונפאַסיגקייט: קיין צייטונג האָט ניט געוואגט דרוקען מיין ערצעהלונג וועגען דעם, דורך אַ וועלכען איינפאַכען און קלוגען מיטעל איך האָב בעפרייעדיגט מיינע געשלעכטליכע פאָדערונגען; זיי האָבען געזאָגט, אז דאָס קען שעדיגען זייער געזעלשאַפטליכע מאָראַל.

— און ווי וואָלט איהר געטהאָן ווען איהר וואָלט געווען אויף מיין פלאץ? — האָב איך אַ פּרעג געטהאָן איינעם, אויפ'ן פנים גאָר ניט קיין נאָרישען העררן, וועלכער האָט שעהמעוודיג אויסגעהערט מיין ערצעהלונג. ער האָט זיך צושטאַמעלט, זאָגענדיג:

— וואהרשיינליך וואָלט איך אויך אזוי געטהאָן, אָבער דער צעהלען וועגען דעם. . . . און אין אלגעמיין, רעכענען ער נאָר אַ גרויסען מענטשען — . . . און ער האָט פערעכטליך אַ בלאָז געטהאָן מיט די ליפּען — איהר מאַכט דאָס סיידען שפּאַס?

איך שפּאַס? ! דומע היפּאָקריטען, וועלכע האָבען מורא צו זאָגען דעם אמת אפילו דאָרט, וואו דאָס איז פאר זיי אַ בעפוצונג. בכלל האָט מיין פּערהאַרטעוועטע וואהרהייטליכקייט שטאַרק געליטען צווישען דיזע פאַלשע און קליינליכע מענטשען. עס האָט לחלוטין קיין . . . בריאה ניט געגלויבט, אז איך בין אין טורמע געווען גליקליכער ווי אומעטום. פאר וואָס זשע בעוואונדערען זיי מיך אזוי און דרוקען זאָגאר מיינע פאָרטערעטען? זיינען דען פאראן ווייניג אידיאָטען, וועלכע רעכענען זיך פאר אונגליקליך אין טורמע! און וואָס משונה'דיגער פון אלץ איז: זיי גלויבען מיר ניט אָפּט אויף קיין גראַד שוין, פון דעסטוועגען זיינען זיי גאָנץ אַויפּריכטיגער. היינט ענטציקט פון מיר, בעגריסען מיך, דריקען מיין האַנד און פלאַפלען אויף יעדען שריט און טריט: „לעהרער!“ — „לעהרער!“ וואָלטען זיי לכל הפחות געהאַט וועלכע נוצען פון זייער שטענדיגער פאַלשקייט — האָבען זיי דאָך ניט. זיי זיינען ליגענהאַפּט גאָר אַהן פניות און זיינען פאַלש, ווי עפעס לויט אַ העכערען בעפעהל; זיי זאָגען ליגען, זיי זיינען פאַנאַטיש איבערצייגט, אז ליגען אונטער-שיידעט זיך ניט בשום אופן פון אמת. פאַסקודנע שווישפיעלער, וועל-

כע זיינען ניט פעהיג אפילו צו גרימירען זיך געהעריג ; זיי קרימען זיך דעם גאנצען טאָג פון אינדער־פריה ביז אויף־דער־נאַכט אויף עפעס אַ מין ביהנע און, שטארבענדיג מיט אן אמת ווירקליכען טויט, ליידענדיג פון אמת ווירקליכע יסורים, טראָגען זיי אין די סאַמע ספּאַזמען פאר'ן טויט אַריין זייערע גראַשענע קונסט צו פארשטעלען זיך. אפילו זייערע שווינדלער זיינען ניט קיין ריכטיגע שווינדלער און שפיעלען בלויז אַ ראָלע פון שווינדלער, בלייבענדיג אַליין גאַנץ עהרליכע מענטשן ; און די ראָלע פון עהרליכע מענטשן שפיעלען ביי זיי הויפטזעכליך די שווינדלער און זיי שפיעלען דאָס אפילו גאַנץ שלעכט ; און דאָס פובליקום זעהט דאָס, נור אין נאָמען פון דער־זעלבער פאטאַלער פאַלשקייט דערלאנגט זיי דאָס פובליקום קראנצען און בוקעטען. און ווען עס געפינט זיך אַמאָל אזא טאַלאַנטפולער אַקט־טיאַר, וואָס קען אַבזווישען דעם גרענעץ צווישען אמת און שקר אזוי גוט, אז זיי אַ לייזן הויבען שוין אָן גלויבען — דאן רופען זיי איהם מיט בעגייסטערונג גרויסער מענש, זאַמלען אונטערשריפֿט־טען אויף צו שטעלען איהם אַ מאָנומענט, נור קיין געלד גיבען זיי ניט פון דעסטוועגען. געפעהרליכע פיגלינגע, זיי האָבען מעהר פון אלעס מורא פאר זיך אַליין און, הנאה האָבענדיג פון זייער אויסזע־הען, קוקענדיג אין שפיגעל אויף זייער פאַלשען, גרימירטען פנים — רעווען זיי אָבער פון פחד און צאָרען, ווען עמיצער שטעלט אונפאַר־זיכטיג אונטער דעם שפיגעל פאר זייער נשמה.

מיין גוט־האַרציגער לעזער דארף דאָס ניט אננעהמען אין אבסאָ־לוטען זינען ; ער דארף ניט פארגעסען אז אַ מענש אין מיינע יאָה־רען איז נאַטירליך קאַפּריזונע און האָט לייעב צו בורטשען. געוויס, איך האָב באגעגענט ניט ווייניג ווערט־הפולע מענטשען, אמת עהרליכע, אויפֿריכטיגע און דרייסטע ; איך שטאַלציר דערמיט, וואָס אויך זיי האָבען געפונען נויטיג אַבזושעצען מיין פערזאָן. מיט זייער הילף האָף איך צו ענדיגען מיט ערפאָלג דעם קאַמפּף פאר ווארהייט און גע־רעכטיגקייט. פאר מיינע יאָהרען — איך בין איצט 60 יאָהר אַלט — בין איך נאָך גענוג שטאַרק : און עס איז, דוכט מיר, ניטאָ יענע קראפט, וועלכע זאָל זיין בכח צו ברעכען מיין אייזערנעם ווילען. צייטענווייז ווער איך מיעד : צו פערדאנקען דער אונגעלומ־פערטער אָרדנונג פון זיי ער־לעבען, האָב איך קיין געהעריגע

רוהע ניט אפילו ביינאכט. די מורא'דיג גרויסע פענסטער, דיעזע
אונזיניגע, שוידערליכע תהום-לעכער, וואָס רופען ארויס אפילו דורך
די דיקע לאָדען א פערלאַנג צו פליהען — זיי רעגען מיך אויף און
בעאנרוהיגען מיך. און דאָס בעוואוסטזיין, אז לייגענדיג זיך שלאָ-
פען האָב איך אין צוטראַגענהייט געקענט פארגעסען צו פערשליסען די
טהירען פון מיין שלאָפצימער, הויבט מיך צעהנדליגע מאָל אויף ביי-
נאכט ארויסצושפרינגען פון בעט און שוידערענדיג פון שרעק אַרומ-
צוטאפען דעם שלאָס. דאָ ניט לאנג האָט עס מיט מיר אזוי געטראָ-
פען: אַרויסנעהמענדיג דעם שליסעל פון טהיר און אונטערלייגענדיג
איהם אונטער'ן קישען מיט פולער זיכערהייט, אז די טהיר איז פער-
שלאָסען, האָב איך פלוצלונג דערהערט א קלאפ, און דערנאָך האָט
זיך די טהיר א ו י פ נ ע פ ע נ ט און אין איהר האָט זיך געווי-
זען דער שמייכלענדער פנים פון מיין דיענער. איהר קענט זיך לייכט
פאַרשטעלען, ליעבער לעזער, מיין שרעק, ווען איך האָב דאָס דער-
זעהען: מיר האָט זיך געדוכט, אז עמיצער איז דאָס אַריינגעקראַכען
א י ו מ י י נ ג ש מ ה. און הגם איך האָב גאָרנישט וואָס צו בע-
האַלטען, דוכט זיך מיר אָבער אז אזא אַריינרייסען זיך אין יענעם
נשמה איז זעהר ניט אנשטענדיג.

מיט אייניגע טעג צוריק האָב איך זיך אַביסעל פערקיהלט — אין
ו י י ע ר ע פענסטער בלאָזט שרעקליך, און איך האָב געבעטען מיין
דיענער ער זאָל נעבען מיר אויף-זיין די נאכט. אין-דער-פריה האָב
איך איהם אין שפאס א פרעג געטהאָן:

— נו, ווי, האָב איך עפעס שטארק געפלוידערט פון שלאָף?

— ניין, איהר האָט גאָרנישט ניט גערעדט.

— און מיר האָט זיך גע'חלום'ט עפעס א שרעקליכער חלום, און
מיר געדיינקט זיך, אז איך האָב אפילו געוויינט.

— ניין, איהר האָט די גאנצע צייט געשמייכלעלט, און איך
האָב זאָגאר געטראכט: וואָס פאר א גליקליכע חלומות אונזער לעהרער
זעהט.

ליעבער יונג, אפנים ער איז מיר ערענסט טריי און איבערגעבען,
און פאר מיר איז דאָס אזוי ריהרענד אין מיינע איצטיגע שווערע
טעג.

מאָרגען זעץ איך זיך פארפערטיגען מיינע לעקציעס. שוין צייט!

10.

מיין גאָט, וואָס האָט עס מיט מיר פאסירט! איך ווייס ניט ווי איך זאָל וועגען דעם דערזעהלען דעם לעזער. איך בין געווען אויפ'ן ברעג פון אבגרונד. איך בין שיער נייט אומגעקורמט. וואָס פאר אַ שווערע נסיונות דער שיקזאל שיקט אַרויף אויף מיר. איך בין דאָך שוין זעכציג יאָהר אַלט — זעכציג יאָהר. משוגעים, וואָס מיר זיינען; מיר שמייכלען, ניט פארדעכטיגענדיג קיין זאך, אין דער צייט ווען איבער אונזער קאָפּ פארמעסט זיך עפעס אַ רוצח'ישע האַנד; מיר שמייכלען און אין אַ מינוט אַרום סטאַרטשען מיר אויס די אויגען פון שרעק. איך — איך האָב עפעס בעוויינט. איך האָב געוויינט! נאָך איין אויגענבליק און איך וואָלט זיך אַ שלידער געטהאָן אַרונטער, דינקענדיג, אז איך פליה דאָס צום הימעל. עס שטעלט זיך אַרויס — עס שטעלט זיך אַרויס: יענע „פרעכטיגע אונטעקאָנטע“ אונטער דעם שוואַרצען שליער, וואָס האָט דריי מאָל מיך געהיימניספול בעזוכט און געוועלט זיך מיט מיר זעהען, איז קיין אַנדערע ווי מאַדאָם ג. ג., מיין געוועזענע כלה, מיין ליבע, מיין טרוים און מיינע יסורים. איך האָב דאָך קיין איין פרויענצימער, אויסער איהר, ניט געקענט און ניט געליעבט אין די אלע אונזער ליכע, שרעקליכע יאָהרען. און עס שטעלט זיך אַרויס...

אַבער אָרדנונג, אָרדנונג! זאָל מיר מיין גוט האַרציגער לעזער פערצייהען פאר דעם רחמנות'דיגען טאָן פון די לעצטע אייניגע שורות; איך בין דאָך שוין זעכציג יאָהר אַלט און מיינע כחות ווערען שוואַכער. מיינע כחות ווערען שוואַכער, און איך בין איינער אַליין. זיי וועניגסטענס דו מיין פריינד, מיין אונבעקאָנטער לעזער: איך בין דאָך ניט פון אייזען, און מיינע כחות ווערען שוואַכער. הער זיך צו מיין פריינד: איך וועל זיך געבען די מיהע, גענוי און פינקטליך, ווי

מיין קאלטער און גלייכער פערשטאנד איז אים יטאנדע, איבערצוגע-
בען דיר דאס פארגעקומענע. און וואס מיין צונג וועט ניט דעררעדען,
פערשטעה דו אליין.

איך בין געזעסען און האב פערפערטיגט מיינע לעקציעס, זייענדיג
אין גאנצען פערשלאנגען פון דער אינטערעסאנטער ארבייט ; אין
מיטען איז אריינגעקומען מיין דיענער און מעלדעט, אז עס איז
ווייניגער און בעס די ערלויבנים מיך צו זעהען. איך מוז געשטעהן, אז
איך האב שוין גאר געוועלט הייסען זאגען, אז איך האב קיין צייט
ניט, אבער די נויגעריגקייט און דערצו דאס ניט וועלען עמיצען בע-
ליידיגען האבען מיך בעוועגט צו הייסען אויפנעהמען דעם אונערוואר-
טעטען גאסט. איך האב אנגענומען דערביי דעם ערנסטען פנים פון
א נאבעלען לעהרער, ווי איך פלעג געוועהנליך אויפנעהמען מיינע פער-
עהרער, און דערצו נאך דעם ראמאנטישען אויסדרוק, וועלכער האט
זיך געפאדערט אין אזא פאל און איך האב מיין גאסט בעגעגענט מיט א
גליקליכען און אנגענעהם זאנפטען שמייכל.

— איך בעט אייך, זעצט זיך, מיין טהייערער גאסט ! — האב
איך העפליך פארגעלייגט דער אונבעקאנטער א שטוהל. זי האט נאך
אלץ ניט אראפגענומען איהר שלייער און איז געשטאנען אין עפעס א
זאגערבארער פרגלייכונג.

זי האט זיך ענדליך געזעצט.

— האבענדיג אכטונג פאר יעדער געהוימנים וואלט איך אייך פון
דעסטוועגען געבעטען אראפנעהמען דעם טרויעריגען שלייער, וועלכער
פערשטעלט אייער פנים. גענויטיגט זיך דען א מענשליך געזוכט אין
א מאסקע ?

מיט א צוטראגענהייט, די אורזאכע פון וועלכער איך האב גע-
מיינט אז איך פערשטעה און וואס עס האט זיך דערנאך בעווייזען
אלס א טעות, האט די זאגערבארע בעזוכערין זיך ענטזאגט דאס
צו טהאן.

— גוט, איך וועל אראפנעהמען, אבער בלויז שפעטער. איך
ווייל פריהער אייך אָנקוקען.

די אנגענעהמע שטימע פון דער אונבעקאנטער האט אין מיר ניט
ארויסגערופען קיינע עראינערונגען. ווערנדיג שטארק פעראינטע-

רעסירט און זאָגאר געשמייכלט פון אזא בענעהמונג, האָב איך דער בעזוכערין אַרויסגעוויזען זעהר גערן אלע אוצרות פון מיין שכל, פון מיין ערפאָהרונג און פון מיין טאַלאַנט. מיט אַ בענייסטערונג, וועלכע איך האָב שוין לאַנג ניט געפיהלט, האָב איך איהר דערצעהלט די גאַנצע בעלעהרענדע געשיכטע פון מיין לעבען, בעלייכטענדיג אלע איינצעלע הייטען מיט דעם שטראַהלענדען געדאַנק פון צוועקמעסיגקייט. (איך האָב זיך דערביי בענוצט טהיילווייז מיט דעם מאטעריאַל, אויף וועלכען איך האָב נור וואָס געארבייט פערפערטיגטענדיג מייע לעקציעס.) די בעזונדערע אויפמערקזאַמקייט, מיט וועלכער די אונבעקאַנטע דאַמע האָט זיך צוגעהערט צו מיין רעדע, איהרע אָפטע און טיעפע זיפצען, דאָס נערוועזע ציטערען פון איהרע איידעלע פינגער אין דער דינער האַנדישוו, איהרע אָפטע, צוטראַגענע אויסגעשרייען: „א, מיין גאָט!“ — דאָס אלעס האָט מיר בענייסטערט. און איך האָב איהר דערצעהלט דאָס, וואָס איך האָלט זיך אימער צוריק פון צו דערצעהלען פאַר מייע בעזוכערנים; איך האָב איהר געשילדערט די גאַנצע שעהנע ערצהעלונג פון מייע לאַנגיעהריגע בעציהונגען צו מאַד דאָס נ. נ., וועלכע איז פאַר מיר געוואָרען ווי אַ פערקערפערטער געדאַנק און האָט אליין ניט וויסענדיג געטהיילט מיט מיר מיין איינזאַמ קייט און מיין געלעגער אין אונזער געפענגניס. זייענדיג אליין פערשלונגען פון מיין ערצהעלונג האָב איך ליידער ניט געצאהלט די נויט טיגע אויפמערקזאַמקייט אויף דער זאָנדערבאַרער אויפפיהרונג פון מיין בעזוכערין: זי האָט פערגעסען יעדע צוריקהאַלטונג, האָט אָפט אָנגעכאַפט מייע הענט און באַלד, אין אַ מינוט אַרום, זיי שאַרף אָבגעשטויסען פון זיך; זי האָט געוויינט און יעדער מאָל ווען איך האָב זיך אויף אַ סעקונדע אָבגעשטעלט אין לויף פון מיין רעדע, האָט זי זיך געבעטען:

— מען דאַרף ניט, מען דאַרף ניט, מען דאַרף ניט! הערט אויף! שווייגט! איך קען דאָס ניט הערען!

און אין אַ מינוט, ווען איך האָב דאָס וועניגער פון אלעס ער-וואַרט, האָט זי אַראָבגעריסען פון זיך דעם שליער און פאַר מייע אויגען — פאַר מייע אויגען איז געווען איהר פנים, דער פנים פון מיין ליבע, פון מיין טרוים, פון מייע אונגענדליכע, ביטערע יסורים. צו דערפאַר וואָס איך האָב מיט איהר מיין גאַנצען לעבען

פערבראכט אין איין טרוים, בין געווען צוזאמען מיט איהר יונג, בין צוזאמען מיט איהר ערוואקסען געוואָרען און אלט געוואָרען, צוזאמען מיט איהר גערוקט זיך געהנטער צום קבר — נור איהר פנים האָט מיר ניט אויסגעוויזען ניט אלט און ניט פערוועלקט : דאָס איז געווען אַקור ראט דער פנים, וועלכען איך האָב געזעהען אין מיינע חלומות, דער אונגנדליך טהייערער און ליעבער פנים.

וואָס איז דאָס מיט מיר געוואָרען ! צום ערשטען מאָל, נאָך צעהנדליגע יאָהרען, האָב איך פערגעסען אז איך האָב אַ געזיכט ; צום ערשטען מאָל, נאָך צעהנדליגע יאָהרען, האָב איך ווי אַ בחור'ל, ווי אַ געכאַפּטער פערברעכער געקוקט אונבעהילפליך און האָב ערווארט עפעס אַ טויט־שלאג.

— דו זעהסט, דו זעהסט ! דאָס בין איך. מײן גאָט, דאָס בין איך דאָך ! וואָס זשע שווייגסט דו ? האָסט דו מיך ניט דער־קענט ?

צו האָב איך זי דערקענט ? הלאוי וואָלט איך בעסער קיין מאָל ניט געקענט דיעזען פנים ! הלאוי וואָלט איך בעסער בלינד געוואָרען איידער ווידער זי דערזעהען !

— וואָס זשע שווייגסט דו ? וואָס פאר אַ זאָגערבאַרער מענטש דו ביסט ! דו האָסט מיך פערגעסען !
— מאַדאם . . .

נאַטירליך, איך האָב געדארפט פאָרטזעצען אין דיעזען טאָן. איך האָב געזעהען ווי זי האָט זיך אָבגעצויגען אויף צוריק ; איך האָב געזעהען ווי זי האָט מיט ציטערנדע פינגער, כמעט אומפאלענדיג, געזוכט איהר שלייער ; איך האָב געזעהען, אז נאָך איין וואָרט פון פעסטען אמת און דאָס שרעקליך פאנטאַזיע־בילד פערשווינדעט, אום קיין מאָל ניט צוריקצוקעהרען. נור עפעס פרעמדעס, ניט איך, האָט פון מיר ארויסגערעדט די אונפאַסיגע, לעכערליכע פראזע, אין וועל־כער עס האָט געקלונגען אזוי פיעל אייפערזוכט און האָפנונגסלאָזע האַרצוועה.

— מאַדאם, איהר האָט מיך פערראטהען. איך קען איך ניט. איהר האָט אפשר אַ טעות געמאַכט, ניט אין דער טהיר אַריין. אויף אייך ווארטען געוויס אייער מאן און אייערע קינדער. ערלויבט נור — מײן דיענער וועט אייך בעגלייטען צו אייער קארעטע.

האָב איך דען געדיינקט, אז דיעזע ווערטער, וועלכע זיינען אַרויסגערעדט געוואָרען אַלץ מיט אַ שטריינגער, קאַלטער שטימע, וועלען זיך אַזוי אַברופען אין האַרצען פון דער פּרויענצימער : מיט אַ געשרי, די ביטערע ליידענשאַפטליכקייט פון וועלכען איך בין ניט אים שטאַנד איבערצוגעבען, האָט זי זיך אַ וואָרף געטהאָן פאר מיר אויף די קניע און האָט אויסגעשריען :

— ליעבסט דו מיך, ווירקליך !

און דאָ האָט זיך אָנגעהויבען, צו מיין שאַנדע, יענער ווילדער, איבערנאַטירליכער אויסברוך, וועלכען איך קען מיט קיין זאך נישט רעכטפערטיגען. פּערגעסענדיג, אז דאָס לעבען איז שוין אַריבער, אז מיר זיינען שוין אַלטע לייט, אז אַלעס איז שוין פאַראַיבער, צורזעט, פון דער צייט, אַזוי ווי שטויב, און קען זיך שוין קיין מאָל מעהר ניט צוריקסעהרען ; פּערגעסענדיג, אז איך בין שוין גרוי, אז מיין רוקען איז שוין הויקערדיג, אז די שטימע פון ליידענשאַפט קלינגט משונה פון אן אַלטען מויל — האָב איך אויסגעבראָכען מיט וויטהענדע פאַרווירפּע און אנקלאַגען. ווערענדיג פּלוצלונג יונגער אויף צעהנדליגע יאָהרען, האָבען אונזערע קעפּ אָנגעהויבען צו שווינדלען אין דעם וואַהניגניגען שטראָם פון לעבע, אייפערזוכט און ליידענשאַפט.

— יא, איך בין דיר אונטריי געבליעבען ! — האָבען מיר געשריען איהרע בלייך געוואָרענע ליפּען — איך האָב געוואוסט, אז דו ביסט אונשולדיג . . .

— שווייג, שווייג.

— פון מיר האָבען געלאַכט אפילו דייע פריינד, דיין מוטער, וועלכע איך האָס איבער דעם ; זיי אַלע האָבען דיך פּערראַטהען. בלויז איך אליין האָב גע'טענה'ט : ער איז אונשולדיג ! ער איז אונשולדיג !

אַ, ווען דיעזע פרוי וואָלט וויסען, וואָס פאר מיר בעדייטען איהרע ווערטער. ווען דער טרומייט פון דעם מלאך, וואָס זאָגט אן דעם יום הפּקודה, וואָלט אָנהויבען צו שאלען אין מיינע אויערען, וואָלט ער מיך אַזוי ניט דערשרעקען. דער סאַמע תּהום האָט זיך צועפּענט אונטער מיינע פיס און ווי אַ פּערבלענדעטער פון אַ בלייז, ווי אַ פּער-

טויבטער פון א דונער, האָב איך אָנגעהויבען צו שרייען מיט אַ משונה־
דיגער טריאומף־שטימע :

— שווייג ! איך . . .

ווען גאָט אַליין וואָלט געשיקט דיעזע פרוי, וואָלט זי געמוזט
אנשוויגען ווערען ; ווען דער סאמע טייוועל וואָלט זי געשיקט —
וואָלט זי אויך דאן מוזען אנשוויגען ווערען. אָבער אין איהר איז ניט
געווען ניט קיין גאָט, ניט קיין טייוועל, און א י ב ע ר ש ל אָר
ג ע נ ד י ג מ י ד, ניט געבענדיג מיר די מעגליכקייט צו ענדיגען
מינע ווערטער, האָט זי פאָרטגעזעצט :

— ניין, איך וועל ניט שווייגען. איך מוז דיר אַלעס דערצעהן־
לעי. אזוי פיעל יאָהרען, ווי איך האָב געווארט אויף דיר. הער,
הער !

אָבער פלוצלונג האָט זי דערזעהען מיין פנים און זי האָט אָנגע־
טראָטען אין שרעק.

— וואָס איז דיר ? וואָס טהוט זיך מיט דיר ? פון וואָס
לאַכסטו ? איך האָב מורא פאר דיין שמייכל. הער אויף צו לאַכען !
הער אויף ! מען דארף ניט !

אָבער איך האָב גאָר ניט געלאכט, איך האָב נור שטיל געשמוי־
כעלט. און דערנאָך האָב איך גאנץ ערנסט און אָהן אַ שמייכל אַ זאָג
געטהאָן :

— איך שמייכל, ווייל איך בין אזוי גערן דיך צו זעהען. דער־
צעהלען דיר וועגען זיך.

און ווי אין חלום האָב איך געזעהען איהר געזיכט אָנגעבויגט
צו מיר און איהר שטילער, שרעקליכער מורמעל האָט בעריהרט מיין
געהער :

— ווייסטו, איך ליעב דיך. ווייסט, דעם גאנצען לעבען האָב
איך געליעבט בלויז דיך אַליין. איך האָב געלעבט מיט אן אנדערען
און בין איהם טריי געווען ; איך האָב קינדער. אָבער ווייסטו, זיי
זיינען מיר אַלע פרעמד : אי ער, אי די קינדער און אפילו איך
אַליין. יא, איך בין דיר אונטריי געווען, איך בין אַ פערברעכערין,
אָבער איך ווייס ניט, וואָס מיט מיר איז דאן געשעהען ; דו ווייסט
דאָך, וואָס פאר אַ מענש ער איז. ער איז געווען אזוי גוט צו מיר,
ער האָט זיך פערשטעלט ; דערנאָך האָב איך זיך דערוואוסט, אַז

ער גלויבט אויף ניט, אז דו ביסט שולדיג, און דערמיט, פערשטעה דאָך, דערמיט האָט ער מיך געקויפט.

— דאָס איז פאַלש !

— איך שווער דיר, א גאנצען יאָהר איז ער ארום מיר אַרומ-געגאנגען און האָט גערעדט בלויז פון דיר. ווייסטו, ער האָט זיך זאָ-גאר אַמאָל צואוויינט, ווען איך האָב איהם דערזעהלט וועגען דיר, וועגען דינע יסורים, וועגען דיין ליבע.

— ער האָט דאָך אָבער ליגען געזאָגט !

— נו, זיכער, געוויס, ליגען. אָבער דאן האָט ער אויסגעזע-הען אין מיינע אויגען אזוי גוטהערציג, אזוי ליבעליך, אז איך האָב איהם א קוש געטהאָן אין שטערן. אָבער בלויז אין שטערן, מעהר קיין זאך ניט. איך גיב דיר דערויף מיין עהרען-וואָרט. דערנאָך האָ-בען מיר צוזאמען געטראָגען דיר בלומען אין טורמע. און אַט איין מאָל, ווען מיר זיינען געגאנגען צוריק — ניין, ווארט, הער דאָך אויס — האָט ער מיר פֿלוצלונג פֿאַרגעשלאָגען איך זאָל זיך מיט איהם דורכ-פֿאַהרען שפּאַצירען. דער אבענד איז געווען אזא שעהנער . . .

— און דו ביסט געפֿאַהרען ! וויזשע האָסטו געוואגט צו פֿאַה-רען ? דו האָסט נור וואָס געזעהען מיין געפענגנים, דו ביסט נור וואָס געווען נעבען מיר — און פון דעסמוועגען ביסטו געפֿאַהרען מיט איהם ? ווי געמיין !

— שווייג, שווייג. איך ווייס, אז איך בין א פערברעכערין. אָבער איך בין געווען אזוי מיער, איך בין געווען אזוי אויסגעמאָ-טערט, און דו ביסט געווען אזוי ווייט. פערשטעה דאָך מיך, פער-שטעה דאָך מיך.

זי האָט זיך צואוויינט, ברעכענדיג די הענר.

— פערשטעה דאָך מיך. איך בין געווען אזוי אויסגעמאָטערט דאן. און ער . . . ער האָט דאָך געזעהען אין וואָס פאר א צושטאנד איך בין . . . און ער האָט געוואגט מיך א קוש צו טהאָן.

— א קוש טהאָן ! און דו האָסט ערלויבט. אין די ליפען ?

— ניין, ניין, בלויז אין באַס.

— דו זאָגסט ליגען !

— ניין, ניין, איך שווער דיר. נו, און דערנאָך . . . נו, און

דערנאָך. *

איך האָב זיך צולאכט :

— נו, און דערנאָך מסתמא אין די ליפען. און דו האָסט איהם געענטפערט מיט דאָס זעלביגע ? איהר זייט זיך אַרומגעפאָהרען שפּאַ-צירען אין וואַלד — דו, מיין בלח, מיין ליכעכע, מיין טרוים. און אלעס פון מיינעט וועגען ? רייד דאָך ! זאָג ! זאָג דאָך !
וואָהנזיניג האָב איך איהרע הענד געבראָכען און, דרעהענדיג זיך ווי אַ שלאַנג, זוכענדיג אָהן האָפנונג צו בעהאַלטען פון מיר איהר בליק, האָט זי געשעפצט :

— פערצייהע מיר ! פערצייהע מיר.

— וויפיעל קינדער האָסטו ?

— פערצייהע מיר !

אָבער איך האָב שוין פערלאָרען מיין פערשטאַנד און ווי אַ וואָהנזיניגער, טופענדיג מיט די פיס, האָב איך געשריען :
— וויפיעל קינדער ? רייד דאָך. ווארום איך וועל דיך ערמאָר-דען !

און דאָס האָב איך ווירקליך געזאָגט : אפנים ווי איך בין טאקע שיעור אַראָב פון זינען, ווען איך, איך האָב געקעני-סטראשען צו ערמאָרדען אַ אונבעשיצטע פרוי. און זי האָט הפניר געטראָפּען, אז דאָס זיינען בלויז ווערטער און האָט געענטפערט :
— ערמאָרד ! דו האָסט אַ רעכט דאָרויף ! איך בין אַ פערברע-כערין. איך בין דיר פאַלש געווען. און דו ביסט אַ מאַרטירער, דו ביסט אַ הייליגער ! ווען דו האָסט מיר דערצעהלט... איז דאָס אמת, אז אפילו אין די געדאַנקען ביסטו מיר ניט אונטריי געבליבען ? אפילו אין די געדאַנקען !

און ווידער האָט זיך אונטער מיינע פיס צועפענט אַ תהום ; אלעס האָט זיך געשאַקעלט, אלעס איז געפאַלען, אלעס איז געוואָרען אַ חלום, און מאַכענדיג די לעצטע אָנשטריינגונג ניט צו פערלירען דעם זינען, האָב איך אַ געשריי געטהאָן גראָב :

— אָבער דו ביסט דאָך גליקליך ! דו קענסט ניט זיין אונ-גליקליך ! דו האָסט קיין רעכט ניט אונגליקליך צו זיין ! וואָרום אז ניט, וועל איך אַראָב פון זינען !

אָבער זי האָט ניט פערשטאַנען. מיט אַ ביטערען געלעכטער, מיט

א וואָהנזיניגען שמייכל, אין וועלכען יסורים זיינען געווען צומישט מיט ליכטיגע הימלישע פרייד, האָט זי געזאָגט :

— איך — גליקליך ? איך — גליקליך ? אָ, פריינד מיינער, נור ביי דייןע פיס קען איך גליק געפינען. פון דער מינוט אָן, וואָס דו ביזט פון טורמע אַרויס, איז מיר פארהאַסט געוואָרען מיין הויז, מיין פאַמיליע, און איך בין דאָרט אַן עלענדע, אַ פרעמדע, אָ, ווען דו וואָלסט וויסען, ווי איך האָס איהם, דעם לומפ !

— דו רעדסט דאָס וועגען מאן !

— ער איז אַ גנב. ער האָט מיך צוגענומען פון דיר. מיין מאַן ביסטו. דו ביסט אַ קלוגער, דו האָסט געוויס געפיהלט : ניט אַליין ביסטו אין טורמע געווען, איך בין דאָרט שטענדיג מיט דיר געווען. . .

— און ביינאַכט ?

— יא, אַלע נאַכט.

— און ווער-זשע איז געלעגען מיט איהם ?

— שווייג, שווייג ! ווען דו וואָלסט בלויז הערען, ווען דו וואָלסט

בלויז זעהען, מיט וואָס פאַר אַ שמחה איך האָב איהם אַ שלידער געטהאָן אין פנים. — לומפ ! צעהנדיגע יאָהרען האָט דיעזעס וואָרט געברענט מיין צונג ; ביינאַכט, אין זיין אומאַרמונג, פלעג איך שטיל לינקערהייד פאַר זיך ווידערהאַלען : לומפ, לומפ, לומפ ! און דו פערשטעהסט : דאָס, וואָס ער האָט גערעכענט אַלס ליידענשאַפט, איז געווען פעראַכטונג, האָס, אַ שפיי אין פנים. און איך האָב אַליין גע-זוכט זיינע אומאַרמונגען, אום נאָך אַמאָל און ווידער אַמאָל צו בעליידיגען איהם. זי האָט זיך צוקויכט פון געלעכטער, שרעקענדיג מיך מיט דעם ווילדען אויסדרוק פון איהר פנים.

— ניין, דו בעטראַכט נור : דעם גאַנצען לעבען האָט ער אומ-אַרעמט בלויז אַ ליגען. און ווען ער פלעגט איינשלאָפען אן אַבגע-נאַרטער, אַ גליקליכער, בין איך לאַנג און שטיל געלעגען מיט אָפּע-נע אויגען און שטילינקערהייד געקריצט מיט די צייהן, און מיר האָט זיך געוועלט אַ קניפ טהאָן איהם, אַ שטאָך טהאָן איהם מיט אַ שפיל-קע. און דו וויסט — זי האָט זיך ווייטער צוקויכט לאַכענדיג — בלויז איבער דעם בין איך איהם ניט אונטריי געבליבען.

מיר האָט זיך געדוכט, אזוי ווי מען וואָלט נעגעל געשלאָגען מיר אין מאַרץ. אַנאַפּענדיג זיך פאַרן קאַפּ, האָב איך זיך צושריען :

— דו זאגסט ליגען ! וועמען פאלשעוועסט דו ?

— ניין, ליבינקער, דאס איז אן אמת. איינער איז מיר זעהר געפעהלען געוואָרען, דו קענסט איהם ניט, און ער האָט מיך זעהר געליעבט. אָבער האָב איך דען געקענט אונטריי בלייבען דיר ? — מיר ?

באמת, מיט אַ שאַטען איז מיר שוין געווען ליובטער צו ריידען, איידער מיט אַ פרויענצימער ! וואָס האָב איך איהר געקענט זאָגען — מיין מוח האָט זיך געמישט. און ווי האָב איך זי געקענט אָבישטויסען, ווען זי האָט מיט אַזא אונגעגערענעצטע זישרענקייט, פול מיט לייעבע און ליידענשאפט געקושט מינע הענד, מינע אויגען, מיין פנים. דאָס איז זי, מיין לייעבע, מיין טרוים, מינע ביטערע יסורים ! — איך לייעב דיך. איך לייעב דיך.

און איך האָב אלעס געגלויבט : איך האָב געגלויבט איהר לייעבע, איך האָב געגלויבט, אַז אָנגעבענדיג זיך דעם לומפ האָט זי געליעבט בלויז מיט מיר, ווי אַן עהרליכע און קיין מאָל ניט אונטרייע פרוי. איך האָב אלעס געגלויבט. און ווידער האָב איך דערפיהלט מינע שוואַרצע לאַקען — און ווידער האָב איך, דערוועהן זיך אַ יונגען. און איך בין געפאלען פאר איהר אויף די קניע און האָב לאַנג געוויינט און האָב שטיל געשעפצעט, דערצעהלענדיג איהר וועגען מינע יסורים, וועגען דער בענקשאפט פון עלענד, וועגען אַ צובראָכען האַרץ, וועגן צוקאַליעטשעטע געדאַנקען. און זי האָט וויינענדיג און לאַכענדיג געגלעט מינע האָאַר ; און פלוצלונג האָט זי בעמערקט, אַז זיי זיינען גרוי, און זי האָט ווילד אָנגעהויבען צו שרייען.

— וואָס איז מיט דיר, וואָס שרייסטו ?

— און דאָס לעבען ? איך בין דאָך שוין אַן אַלטינקע.

ניין, איך פערשטעה קיין זאך ניט. איך גלויב ניט, איך קען ניט גלויבען אלעס דאָס, וואָס איז פאַרגעקומען. שוין לאַנג, שוין אזוי פיעל יאָהרען, ווי אין מיר איז ליידענשאפט פערלאָשען געוואָרען. פון וואַנען איז זי צו מיר געקומען איצט ווידער מיט אַזא קראַפט ! קענען דען זיין נסים אויף דער וועלט ! איז דאָס מעגליך, אַז דאָס איז אַן אַלטע פרוי און ניט קיין יונג מיידעל, ניט קיין פרויענצימער, וועלכער ברענט מיט ליידענשאפט, אומאַרעמט מיך, דריקט זיך צו מיר מיט איהר בעוועגענדער ברוסט. מיר האָבען געוויינט און געלאַכט.

און אזוי וויינענדיג און לאכענדיג האָבען מיר זיך אָבגעגעבען איינער דעם צווייטען. אָ, שענדליכער אויגענבליק! דערשטיקט און געטויט טעט זאָלסטו ווערען פון פערגעסענהייט. איך וויל דיך ניט צונעהמען, דו וואהנזיניגע מתנה פון אָבלאכענדען שיקזאל — איך וויל ניט, איך וויל ניט.

און זי האָט גערעדט, לאכענדיג און וויינענדיג :
— באדיינק נור, דאָס איז דאָך אונזער ערשטע חופה-נאכט.
באמת, דאָ איז אלס דריטער, אלס ערות, געווען דער שאַמען
אלליין.

עס איז שוין האַלב נאָך דריי דער זייגער, ווען זי איז אוועק.
פאַר אַלטע לייט אַ גאַנץ שפּעטע שטונדע. אוועקגעהענדיג, האָט זי
געפאָדערט אז איך זאָל, ווי אַ יונג בחור'ל, בעגלייטען זי ביזן שוועל,
און איך האָב אזוי געטהאָן. ביים אוועקגעהען האָט זי מיר געזאָגט :
— מאַרגען קלייט איך זיך אין גאַנצען אריבער צו דיר. איך
ווייס די קינדער וועלען זיך פון מיר אָבזאָגען — ווייסטו, מיין טאָכ-
טער וועט דאָך באַלד חתונה האָבען — אָבער זיי זיינען מיר דאָך
סיי ווי סיי פרעמד, און מיר וועלען אוועקפאָהרען... דו ליעבסט מיך ?
— איך ליעב.

— ליעבינקער, מיר וועלען אוועקפאָהרען ווייט, ווייט. דו האָסט
עפעס געוואָלט לעזען לעקציעס. ניין, מען דאַרף דאָס ניט. מיר גע-
פעהלט דאָס ניט, וואָס דו רעדסט דאָרט וועגען עפעס אַן אייזערנע
גראַטע. דו ביסט אזוי אויסגעמאַטערט, דו דאַרפסט זיך גוט אויס-
רוהען. יא ?

— יא, יא.

— אָך, איך האָב זיך גאָר פערגעסען אויף מיין שליער. בע-
האַלט איהם ביי זיך, בעהאַלט איהם אלס אַ עראינערונג פון היינטיגען
טאָג. ליעבינקער !

ווען מיר זיינען אַרויס פון פאָדער-צימער האָט זי אין דער אַנ-
וועזענהייט פון דעם פערשלאָפענעם לאַקיי מיך הייס געקושט. פון
איהר האָט געשמעקט אַ ריח פון אַ נייעם פערפיום, ניט דערזעלבער,
מיט וועלכען עס איז געווען פערפיומירט איהר בריעף. און געאַט-

העמט האָט זי שווער ווי אן איינגעמאַטערטער פערד : אין אַזעלכע אַלטע יאָהרען פּערגעהט נישט אונבעשטראָפּטערהייט אַ שטאַרקע אויפ־רעגונג. און איהר לעצטער קאָקעטישער געלעכטער, מיט וועלכען זי דאָט זיך פּעראַבשיידט, איז געווען עהנליך צו אַ שלוכצען. זי איז אַוועק.

אין דערזעלבער נאַכט האָב איך אויפגעוועקט דעם דיענער, האָב איהם געהייסען איינפאַקען די זאַכען און מיר זיינען אַוועקגעפאַהרען. איך וועל נישט דערזעהלען וואו איך געפין זיך איצט, נור די גאַנצע נעכטיגע נאַכט און היינטיגע נאַכט האָבען איבער מיין קאָפּ גע־רוישט בוימער און דער רעגען האָט געשמיסען אין פענסטער. דאָ זיינען קליינע פענסטערלאַך און מיר איז גרינגער צו זיין הינטער זיי. איהר האָב איך אַוועקגעשיקט אַ גאַנץ לאַנגען בריעף, דעם אינהאַלט פון וועלכען איך רעכען פאַר איבעריג דאָ צו בריינגען. איך וועל זיך שוין מיט איהר מעהר קיין מאָל נישט זעהען.

אַבער וואָס קען מען מאַכען ? זאָל מיר דער לעזער פּערצייהען די דאָזיגע צוטומעלטע פּראַגען. זיי זיינען אַזוי נאַטירליך אין מיין לאַגע. דערצו האָב איך נאָך זיך פּערקיהלט אין דער צייט פון מיין איבערקלייבען זיך און בין קראַנק געוואָרען אויף רעוומאַטיזם, וואָס איז אַזוי שמערצליך זאָגאַר געפעהרליך פאַר אַ מענשען אין מיינע יאָהרען און דאָס גיט מיר נישט די מעגליכקייט אַפילו צו דיינקען, צו טראכטען רוהיגערהייט. עפעס ווייס איך נישט פאַר וואָס טראכט זיך מיר איצט אַזוי פיעל וועגען מיין יונגען, פריהציטיגען אומגעקומע־נעם פריינד, הערר ק. ... ווי מוז איהם איצט זיין אין זיין נייער טורמע ?

מאָרגען פריה, אויב די כחות וועלען מיר ערלויבען, וועל איך געהען בעזוכען דעם הערר נאַטשאַלניק פון אונזער טורמע און זיין געאַכטעטע פרוי, — אונזער טורמע...

11.

איך בין בעזונדער גליקליך מיט דעם, וואָס איך קען מעלדען מיין טהייערען לעזער, אַז מיינע קערפּערליכע ווי מיינע גייסטיגע

קרעפטען זיינען צוריק געקומען צו מיר. דאָס לאנגע אַברוהען זיך אויף דעם בוזים פון דער מוטער נאטור, אַרומגערינגעלט מיט איהר בערוהיגענדע שעהנהייט, דאָס אָנוועהען פון'ם דאָרף־לעבען, וואָס איז אזוי איינפאך און אזוי קלאָהר; די אבוועזענהייט פון שטאָדטי־שען רויש און טומעל, וואו אזוי ווי הונדערטע ווינדמיהלען וואָלטען פאכען ביים סאמע נאָז מיט זייערע לאנגע הענד, און ענדליך מיין פאָלשטענדיגע איינזאמקייט, וועלכע איז פון קיין זאך ניט געשטערט, האָבען ווידער געבראכט אין אָרדנונג מיין צוטרויסעלטע וועלט־אנשוואונג און האָבען זי ווידער געמאַכט פעסט און שטאַרק. רוהיג און זיכער קוק איך אַריין אין מיין צוקונפט, אָבוואָהל זי באַט מיר קיין אנדער זאך ניט אָן ווי בלוז אן איינזאמען קבר און די לעצטע וואנדערונג אין אונבעוואוסטע מרחקים. איך בין פערטיג מוטהיג צו בעגעגענען דעם טויט, פונקט אזוי מוטהיג ווי איך האָב אָבגעלעבט מיין לעבען, שעפענדיג קראפט אין מיין איינזאמקייט, אין דעם בע־וואוסטזיין פון מיין אונשולד און פון מיין גערעכטיגקייט.

אויב עס איז אזוי ווי אונזערע טהעאָלאָגען פערזיכערן, אז אונז ערווארט אַ לעבען אויף יענער וועלט און דער לעצטער יום־המשפט, דאן וועל איך אויך דאָרט אויף דעם שרעקליכען משפט פאר די גרויסע הימלישע וועזען הויך אַרויסשרייען מיין אונשולד, ווי יענע אונשול־דיג שעפעלע, וואָס האָט אויף זיך גענומען אָבצוקומען פאר די זינד פון דער וועלט. איך האָב גענומען אויף זיך צו טראָגען אויף מיר די גרויסע זינד־עמערס פון דער וועלט און פאָרויכטיג, ניט פערגי־סענדיג קיין טראָפען, האָב איך עס דערטראָגען ביז'ן קבר. אמת, געבראָכען האָבען זיך אונטער דער שווערער משא מינע קניע, גע־בויגען האָט זיך אונטער איהר מיין רוקען, אָבער מיין האַרץ, וואָס טראָגט אזוי פיעל אַריבער, האָט קיין מאָל ניט געבעטען קיין רחמנות און האָט קיין מאָל קיין רחמנות ניט ערווארטעט. און אויב אין דעם שרעקליכען געריכטס־טאָג אויף יענער וועלט וועל איך ניט טרעפען קיין גערעכטיגקייט, וועל איך געדולדיג און רוהיג, אין דער אונ־ענדליכקייט פון צייט, ווארטען אויף אַ גייעם, אויף דעם ש ר ע ק ל י כ ס ט ע ן משפט.

איך בין אויך אזוי גליקליך צו מעלדען דעם לייעבען לעזער, אז פארבריינגענדיג אַ קורצע צייט אין זייער זאָגענאָנטער פרייהייט, האָב

איך זיך נאך מעהר איבערצייגט אין דער זיכערהייט פון מיינע געדאנקען, און דאס האָט געווירקט, אז מיינע אנשויאונגען זאָלען זיך ווייטער ענטוויקלען אין דער זעלבער ריכטונג. דאָס האָט מיר אויך געהאָלפֿען פֿטור צו ווערען פון איין גראָבען מיאוס'ען טעות. איך בין געקומען צום שלום, אז די „אַלגעמיינע קאמערען פאר שווינדלער“, וועלכע זיינען איינגעריכט אין אונזער געפענגניס, זיינען עכען אזוי נויטווענדיג, לאָגיש און צוועקמעסיג, ווי די איינצעל-צעלען. לעבענדיג אליין אין איינע פון אזעלכע קאמערען, האָב איך דערפיהלט, וואָס פאר אַ טיעפען טעות איך האָב געהאַט. איך קען זיך דאָ ניט איינהאַלטען ניט צו דערזעהלען וועגען אַ געוויסער קוריאָזיטעט, כמעט אַ ווייז, וואָס כאַראַקטעריזירט ריכטיג די זאָנדערבארע און לעבעריכע צוטומעלטקייט און צוטראָגענהייט, פון וועלכער עס ליידען אונזערע דיינקער און געלעהרטע. פערברענגענדיג מיט דעם הערען נאטשאַלניק און בעשפרעכענדיג מיט איהם דעם פלאן פון אונזער געפענגניס, האָב איך זיך ערקונדיגט וועגען דער אורזאכע, פאר וואָס עס זיינען איינגעריכט געוואָרען „אַלגעמיינע קאמערען פאר פערברעכער“.

— וועניג פלאץ. דאָרום איז פאר שווערע פערברעכער איינצעל-האַפט, און פאר אלע אנדערע — נאָך דער מעגליכקייט. וועניג פלאץ — ווי איינפאך דאָס איז, ווי פערנינפטיג און ווי קלאָהר! און איך, שוטה, וואָס האָב גערעכענט, אז איך בין אַ גאנצער דענקער, האָב ניט געקענט טרעפען, אז איבער דער צו גרוי-סער צאהל פון דער בעפעלקערונג קען איינצעלהאַפט זיין בלויז אַ פרי-וויליגיע פאר איינצעלנע אויסערוועהלטע — אָדער ווי עס האָט זיך גאנץ קורץ און שעהן, אויסגעדריקט מיין געהערטער נאטשאַלניק : — וועניג פלאץ !

איידער איך וועל דערזעהלען, ווי איך האָב זיך בענוצט מיט דער ערקענונג פון מיין טעות און אָנגעווענדעט דאָס פיר דער איינריכטונג פון אַ נייעם לעבען, וועל איך דערמאהנען נאָך מיט עטליכע ווערטער מאַדאם נ. נ. — ווי די צייטונגען האָבען געמעהרט, האָט דיעזע עהרענהאַפטע דאמע געענדיגט איהר לעבען פלוצלונג אונטער זאָנדערבארע אומשטענדען, וועלכע דייטען אַן אויף דער מעגליכקייט, אז זי איז בעגאנגען זעלבסטמאָרד. די יסורים פון איהר מאַן און פון

די יתומים-געוואָרענע קינדער זיינען אונבעשרייבליך. אזוי זאָגען די צייטונגען. איך אליין צווייפעל אייגענטליך, אויב דאָס איז געווען יעלבסטמאָרד, ווייל עס איז קיין בעזונדער אורזאכע דאפיר ניט געווען.

ווען איך צוגליעדער אויפמערקזאם אלעס דאָס, וואָס איז פאָר געקומען ביי אונזער בעגעגעניש, קום איך צום טרויעריגען שלום, מיט וועלכען מיין ליבער לעזער מוז איינפערשטאנדען זיין: עס איז קיין צווייפעל ניט, אז מאַדאם נ. נ. האָט ליגען געזאָגט, פערזיכערענדיג, אז זי ליעבט ניט דעם מאַן, פון וועלכען זי האָט צו האָב טוצען קינדער, נור זי ליעבט מיך. נאטירליך, איך קען ניט קוקען צו שטרענג אויף אזא נאָאיווען ליגען; מען קען דאָס זיך אייבט ערקלעהרען דערמיט, וואָס זי איז געווען אין אזא עקזאלטירטען צושטאנד, ווען זי האָט זיך מיט מיר בעגעגענט. מודה זיין זיך איינפאך, אז זי איז מיר אונטריי געווען, האָט מאַדאם נ. נ. ניט געקענט און זעלבסטפערשטענדליך, אז זי האָט זיך געכאַפט פאר ווייבערשע תירוצים, וועלענדיג, אז עס זאָל זיין אנגענעם, אי מיר, אי איהר. פיהלענדיג, אז זי האָט זיך עפעס ווירקליך פערשולדיגט פאר מיר, האָט זי זיך געאיילט שנעל צו פארגלעטען דיעזע שולד, ווי זי האָט נור געקענט. ליידער, קען איך ניט אנערקענען אלס גוט איהר האַלטונג דעריין. איך בין טיעף איבערצייגט, אז ווען זי איז געקומען צוריק אַהיים צו איהר ווירדיגען מאַן, האָט זי איהם אליין דערזעהלט וועגען אונזער קאָמישען טרעפען זיך — פערשווייגענדיג נאטירליך וועגען אייניגע איינצעלהייטען, וועלכע קענען פאר איהם זיין אונאנגענעם.

איך האָב שיעור ניט פערגעסען צו דערמאנען, אז דער מאַדאם נ. נ. איז געלונגען צו בעקומען ערגעץ מיין אדרעס, און זי האָט מיר געשיקט עטליכע בריעף, וועלכע איך האָב צוריקגעקעהרט ניט געעפנט פערטרהייר, רעכענענדיג, אז איך וועל דאָרטען ניט געפינען ניט קיין נייעס, ניט קיין אינטערעסאנטעס, אַ חוץ די זעלביגע אלטע האַלב-פאַלשע האַרצענס-אויסגוסען. מיט עטליכע טעג פריהער פאר איהר פלוצלונגען טויט איז זי געקומען צו פאָהרען אליין, אָבער זי האָט מיך צוריהויז ניט געפונען — איך בין געווען אויף בעזוך ביי דעם נאָ-שאַלניק פון אונזער געפענגנים.

צווישען די קראנצען, וועלכע עס האָבען בעפּוצט דעם קבר פון מאָדאָם נ. נ., איז געווען איינער, וועלכער האָט געצויגען אויף זיך אלעמענס אויפּמערקזאמקייט איבער זיין אַריגינעלער פאַרמע: דאָס איז געווען אַ שעהן-אויסגעפלאַכטענע גראַטע פון בלוט-רויטע ראָזען. און דער אויפּשריפט אויפ'ן קראַנץ איז געווען: „פון אן אונבעוואוס-טען פריינד. רוה זיך אויס, דו מיעדעס האַרץ.“

דאָס לעצטע, וואָס מיר בלייבט נאָך צו דערצעהלען אום צו מאַכען אַ פּולען חשבון מיט דעם דאָזיגען לעבען, איז דאָס וואָס איך האָב זיך אָבגעזאָגט פון צו האַלטען די לעקציעס. אפּשר וועל איך דערנאָך איינשטימען דאָס צו טהאָן — אָבער דערווייל האָב איך קיין לוסט ניט צו שמועסען מיט דעם לייכטזיניגען פּאָלק, וועלכער איז פערטיג אלעס צו פרעסען, ווי אַ חיה וואָס קלייבט ניט אויס — פרע-סען אי אמת אי ליגען. ווי מוזען אויסגעהן פון ביינקשאַפט פאר דיעזען פּובליקום די אקטיאָרען, — פאר דיעזען פּובליקום, וועלכען מען קען אַזוי לייכט אָבנאַרען, ווי אַ וואַראַנע, און וועלכען עס איז אין דער-זעלבער צייט אַזוי שווער אָבצונאַרען, ווארום זיין גלויבען גופא איז אָבגענאַרט. און מינוטענווייז, ווען מיר ווילט זיך אַ לאַך טהאָן, שטעל איך זיך פאר דעם טייפּעל, וועלכער האָט אַזאַ פּולען זאַפּאָס פון העלישע ליגענס, פאַלשקייט און כיטערקייט, ווי ער איז אַראָב-געקומען אויף דער ערד האַפּענדיג אַז ער וועט געניאל אָבנאַרען די מענשען — און פּלוצלונג שטעלט זיך אַרויס, אַז מען ווייס דאָרט גאָר ניט דעם אונטערשייד צווישען אמת און ליגען, ווי מען ווייס דאָס אין גיהנום, אין אַ וועלכע ניט איז פרוי, אַ וועלכע ניט איז קינד קען קונציג פיהרען פאר'ן נאָז דעם עלטסטען, געניטעסטען שוישפיעלער !

אָבער מיר איז ניט צום לאַכען, ווי וויציג אַזאַ שפּאַס זאָל ניט זיין: מיך ערוואַרט אן אנדער אַרבייט, אַ גרויסע, אַ ליכטיגע אַר-בייט, און צו דיעזער אַרבייט אייל איך זיך, פערלאָזענדיג מיט בעדויערן מיין לעזער. איך האָפּ אָבער אַז מיר וועלען זיך נאָך מאַר-גען זעהען און איך וועל האַבען צו דערצעהלען ע פ ע ס נ י י ע ס.

.12

זאָנטאָג, דער צווייט-און-צוואנציגסטער
אָקטאָבער... 19 יאָהר.

מיט אַ זאָנדערבארען געפיהל האָב איך געעפענט די דאָזיגע פאר-
לעגענע בלעטער. ווען איך האָב זיך געזעגענט מיט'ן לעזער, האָב
איך אויסגעדריקט די האָפנונג אז מיר וועלען מאַרגען ווידער שמועסען
און איך האָב זיך גאָר ניט געריכט, אז גאנצע דריי יאָהר וועלען פאר-
געהן ביז איך וועל קענען אָנהויבען דעם איבערגעריסענעם שמועס מיט'ן
לעזער. און איך האָב אָנגעהויבען איצט אויפצייכענען די עטליכע שורות
בלויז דערפאר, ווייל איך האָב ליעב אימער צו דערפיהרען ביז'ן סוף
דאָס וואָס איך האָב אָנגעהויבען.

אויב מיין אונבעקאנטער פריינד דער לעזער האָט שוין בעוויזען
צו ענדערען זיך אין די דריי יאָהר, האָב איך זיך פאר דיעזער צייט
נאָך מעהר פון איהם געענדערט אין די אומשטענדען פון מיין נייעם
לעבען. איך האָב דורכגעלעזען דאָס וואָס איך האָב אָנגעשריבען
מיט אַ טרויעריגען שמייכל. ווער דארף דאָס? — בין איך דען ניט
איינער אַליין. און איך האָב אַלץ געזוכט עמיצען, האָב געוועלט
עמיצען איבערצייגען; מיך האָט געמאטערט, ווען איך האָב גע-
דינקט אז מען גלויבט מיר ניט און — האָב אָפט ליגען געזאָגט. יא,
איצט קען איך גאנץ אָפּענהערציג געשטעהן: איך האָב זעהר פיעל
ליגען געזאָגט אין דיעזע צוועקלאָזע און נאאיווע כתבים. (בעזאָנדערס
אונאנגענעהם דעריין איז מיין דערזעהלונג וועגען דער ערשיינונג פון'ם
געשפענסט.) צו וואָס האָב איך דאָס געטהאָן בין איך דען — ניט
איינער אַליין? און וואָס פאר אַ בעטרעף האָבען אפילו די אַרעמע
אמת און שקר אין פערגלייך מיט דאָס מורא'דיגע און גרויסע, וואָס
איך טראָג איצט אין מיין איינזאמער נשמה. ווי דער אַרעמער אקטיאָר
אזוי האָב איך געזוכט צו בעקומען אונזיניגע אפלאַדיסמענטען און
האָב זיך פערנייגט גידריג פאר יעדערן וואָס האָט בעזאהלט אַ גראַשען
צו קענען אויף מיר קוקען — ווען דאָ, אין דער פינסטערקייט פון די
קוליסען האָט אויף מיר געווארט די הונגעריגע אייביגקייט! ניט
בענוגענענדיג זיך מיט דעם אייגענעם בעוואוסטזיין, אז איך בין אונ-
שולדיג, האָב איך די גאנצע צייט געזוכט בעווייזען מיין רייניקייט —

ווי עמיצען וואָלט ווירקליך נויטיג זיין מיין ריינקייט. איבריגענס, וויל איך גיט מאַרדך זיין : דער טורעם־שומר וועט באַלד פארלעשען דאָס ליכט אין מיין צעלע, און נאָך אַמאָל געהענען זיך פאר די כתבים וויל איך גיט.

איך וועל זיך אומקעהרען צוריק צו יענער ווייטער צייט. נאָך לאַנגען נאָכדריינקען האָב איך ענדליך בעשלאָסען איינצופיהרען פאר זיך די סיסטעמע פון אונזער געפענגנים מיט איהר גאנצער שטרענגקייט. צוליב דיעזען צוועק האָב איך אויפגעזוכט ביים עק פון שטאָדט אַ קליין הויז, וועלכען מען האָט פערדונגען מיר אויף אַ לאַנגע צייט. איך האָב דערנאָך מיט דער גוטהארציגער מיטווייר־קונג פון דעם נאטשאַלניק פון אונזער טורמע, וועמען איך בין אונט־בעשרייבליך דאנקבאר, איינגעלאדען אויף דעם נייעם פלאץ איינעם פון די געניטסטע געפענגניס־אויפזעהער, נאָך גאָר אַ יונגער מענטש, אָבער שוין אַ פערהארטעוועטער פון די שטרענגע פרינציפען פון אונט־זער טורמע, און צוזאמען האָבען מיר אָנגעוויזען די ארבייטער ווי זיי זאָלען איבערבויען דאָס הויז, אַז עס זאָל זיין פונקט אַזוי ווי די קאמערען פון טורמע. מיין נייע וואָהנונג איז אין מאס און אין דער פאָרמע אקוראט נאָך דעם פלאץ פון אַ טורמע. דער שטח פון מיין קאמער איז 4 ביי 8 און די הויך אקוראט 4 עלען. די ווענד זיינען אונט־טען אָנגעפארבט אויף גרוי, און דער אויבערשטער טהייל, ווי אויך דער סופיט, בלייבען ווייס. אויבען איז אַ פיער־עקיגער קליינער פענסטער מיט אַ מאַסיווער, אייזערנער גראַטע, וועלכע איז שוין פערראַסט געוואָרען. אויף דער טהיר, וועלכע פערשפאַרט זיך מיט אַ פעסטען, שווערען שלאָס, וואָס גיט אַ מורא'דיגען קלונג ווי מען גיט נור אַ קעהר דאָס שליסעל, איז אַ קליינע לאָך, דורך וועלכער מען זאָל קענען נאָכשפירען, און נידריגער פון קוק־לאָך, איז אַ קליינטשיק טהירעלע, דורך וועלכער מען דערלאַנגט עסען. אין קאמער זיינען : אַ טיש, אַ שטוהל און אַ בעטעל אַ צוגעשרויפטע צו דער וואַנד. אויף דער וואַנד היינגט דער געקרייצטיגער, מיין פאָר־טרעט, און די רעגעלען ווי די געפאנגענע דארפען זיך פיהרען, איינ־געפאסט אין אַ שוואַרץ רעהמעל. אין ווינקעל אן אלמער מיט ביכער. דער אלמער מיט ביכער איז אפילו אַ ווידערשפרוך צו די שטענגע רע־

געלען פון געפענגנים, אָבער איך האָב אזוי שוין געמוזט טהאָן, וואָס
 רום דער געפענגנים-אויפֿוועהער, וועלכער האָט מיר געהאַלפֿען אויס-
 פֿיהרען דעם פֿלאַן, האָט זיך ענטזאגט צו זיין מיין ביבליאָטעקאר און
 ארויסגעבען מיר ביכער לויט דער פּאַרשריפט פון אַ טורמע, און דינ-
 גען צוליעב דעם אַ בעזונדער מענשען האָט מיר אויסגעזעהען ווי אַן
 איבריגער קאפּריוז. איך האָב שוין אזוי אויף אָנגעשטויסען זיך אויף
 שטאַרקע געגנער, ווען איך האָב גענומען דורכפֿיהרען מיין פֿלאַן ;
 און ניט בלויז די פּראָסטע מאַסע האָט מיך איבער דעם ערקלעהרט
 פאַר אַ מיטגענעם, נור אפילו די מעהר געבילדעטע מענשען זיינען
 געווען געגען מיין פֿלאַן. אפילו דער הערר נאַטשאַלניק אליין האָט
 אומזיסט געזוכט אַ היבשע צייט אָבצורעדען מיך פון אזא פֿלאַן, און
 בלויז צום סוף האָט ער מיר געדריקט פּריינדליך די האַנד און האָט
 אויסגעדריקט זיין אויפֿריכטיגע בעדויערונג, וואָס ער קען מיר ניט
 אָבגעבען קיין פֿלאַץ אין אונזער טורמע.

איך מוז ביטער אַ שמייכל טהאָן, ווען איך דערמאהן מיך אויף
 דעם ערשטען טאָג פון מיין געפאנגענשאַפט. אַ מאַסע פּרעכע און
 אונזוויסענדע פּוסטעפאסניקעס האָט פון אין דער פּריה ביז דער נאַכט
 געפילדערט אונטער מיין פענסטער, פּעררייסענדיג דעם קאָפּ אַרויף
 (מיין קאַמער געפינט זיך אין צווייטען עטאַזש) און האָט מיך געזי-
 דעלט מיט אַלערליי אונזיניגע בעליידיגונגען. צו דער שאַנדע פון
 מיינע מיטבירגער מוז איך זאָגען, אַז עס זיינען זאָגאַר געמאַכט גע-
 וואָרען פּערזוכען צוצושמעטערן מיין וואָהנונג, און איין־שטיין וועל-
 כער האָט דורכגעשלאָגען דעם פענסטער האָט שיער ניט צולעכערט מיין
 קאָפּ. נאָך גוט וואָס די פּאָליציי איז געקומען אין דער צייט און איהר
 איז געלונגען צו פּערהינדערן אַ קאַטאַסטראָפּע. און ווען איך פלעג אין
 אבענד ארויסגעהן צום שפּאַצירען, פלעגען הונדערטע דומע מענשען,
 ערוואַקסענע און קינדער, בעגלייטען מיך מיט פייפּערייען און גע-
 שרייען, זידלענדיג מיך און זאָגאַר בעוואַרפֿען מיך מיט בלאָטע. ווי
 דער פּערפּאָלגטער נביא, אזוי בין איך אָהן פּחד געגאנגען מיין וועג
 צווישען דער צובושעוועטער מאַסע, ענטפּערענדיג אויף קלעפּ און
 זידלעריי בלויז מיט שטאָלצען שווייגען.

פון וואָס זיינען דיעזע דומע יונגען אזוי אויפֿגערעגט געוואָרען ?
 מיט וואָס האָב איך בעליידיגט זייערע פּוסטע קעפּ ? ווען איך האָב

זיי ליגען געזאגט האבען זיי געקושט מיר די הענד, ווען אבער איך האב זיך איינגעארדענט לויט דעם הייליגען אמת פון מיין לעבען, האב בען זיי געדונערט געגען מיר מיט קללות, האבען מיך פערהאסט און האבען מיך פערווארפען מיט שמוץ. זיי האט אויפגעבראכט שרעקליך פאר וואס איך וואג צו לעבען איינזאם, אליין, און בעט פאר זיך קיין פלאץ נישט אין דער „אלגעמיינער קאמער פאר שווינדלער". ווי שווער עס איז צו זיין וואהרהייטליך אין דיעזער וועלט!

אמת, מיין פעסטקייט האט זיי ענדליך אונטערטעניג געמאכט: ווי די נאאיווע ווילדע, וועלכע פארגעטערען אלעס וואס זיי פערשטעהען נישט, אזוי האבען זיי אָנגעהויבען פאר מיר צו פערנייגען זיך, אָט שוין דאָס צווייטע יאָהר, און וואָס ווייטער פערנייגען זיי זיך אַלץ טיעפער, ווארום וואָס ווייטער ווערען זיי אַלץ מעהר פערוואונדערט און אַלץ שטאַרקער ווערט זייער פחד פאר דאָס, וואָס זיי פערשטעהען נישט. דאָס גופא, וואָס איך ענטפער קיין מאָל נישט אויף זייערע בע-גריסונגען, בעגייסטערט זיי. ווען איך זאָל אָנהויבען צו זיי צו רעדען — וועלען זיי אין מיר ווידער דערזעהען פשוט אַ מענש און דאָן וואָס איך זאָל שוין נישט זאָגען וועט זיי ענטטוישען; ווען איך שווייג אָבער ווער איך עהנליך צו זייער אייביג שווייגענדען גאָט. ווארום אפילו אין גאָט וועלען אויפהערען צו גלויבען דיעזע מענשען, ווי נור גאָט וואָלט אָנגעהויבען רעדען צו זיי. יעדענפאלס רעכענען מיך שוין זייערע ווייבער פאר אַ הייליגען; און יענע פרויען און קראנקע קינדער, וועלכע איך טרעף אָפט ביים שוועל פון מיין וואָהנונג, ערווארטען געוויס פון מיר גאָר אַ קלייניגקייט — רעטונג און נסים. וואָס מיינט איהר, זאָל נור אַריבערגעהן נאָך אַ יאָהר אָדער צוויי און איך וועל אָנהויבען מאַכען נסים נישט קיין ערגערע פון יענע נסים, וועגען וועלכע זיי דערזעהלען מיט אזוי פיעל התפעלות. זאָנדערבארע מענשען, צייר טענווייז האָב איך אויף זיי פשוט רחמנות און איך ווער גאָר אָהן שפּאס אין כּעס אויף דעם טיפּעל, וועלכער האָט אזוי קונציג צוטאשט די קארטען אין זייער שפּיעל, אַז בלויז אַ זשוליק קען וויסען דעם אמת, זיין אייגענעם זשוליקשען אמת וועגען די געצייענעטע פאַלשע דאמפּען און אויך אזעלכע פאַלשע מלכים. זיי בויגען זיך צו נידריג און איבער דעם קען דאָס געפיהל פון רחמנות צו זיי נישט ענטוויקעלען זיך, ווארום אַז נישט — גיב אַ שמייכעל אויף מיין שפּאס, גוטער לעזער — ווארום

אז ניט וואָלט איך זיך אין דער ווירקליכקייט ניט קענען איינהאַלטען פון'ם נסיון צו מאַכען עטליכע, זעהר עפעקטנע נסים. איך קעהר זיך צוריק צו דער ווייטערער בעשרייבונג פון מיין טורמע.

ווען איך בין געווען פערטיג מיט איינריכטען מיין געפענגניס-קאַמער, האָב איך דעם טורמע-אויפזעהער געשטעלט אַ תנאי, איינס פון די ביידע: ענטוועדער ער זאָל אנווענדען אין בעצוג צו מיר אַלע רעגעלען פון געפענגניס-רעזשים מיט זייער פולער שטרענגקייט און דאן וועט ער אין מיין צוואה בעקומען אַבגעשריעבען פאר איהם מיין גאַנצן פערמעגען; אָדער, ווען ער וויל דאָס ניט טהאָן, דאן וועט ער לחלוטין גאַרנישט בעקומען. דוכט זיך, אז איך האָב דעם תנאי אוועקגעשטעלט אזוי קלאָהר, אז עס האָט קיין צווייפל ביי איהם ניט געדארפט זיין ווי ער דארף זיך מיט מיר בעגעהען. אָבער ווי עס האָט נור געטראָפּען דער ערשטער פאל, ווען פאר פערלעצען די רעד-געלען פון טורמע האָט ער מיך געדארפט אריינזעצען אין קארצער, אזוי האָט ער שוין ענטזאגט זיך דאָס צו טהאָן. וואָס פאר אַ נאַצי-ווער און ציטעריגער מענש דאָס איז. איך האָב איהם געמוזט סטרא-שען, אז פאר אַזאַ שוואַכקייט וועל איך איהם ענטזאגען פון פלאץ און אנשטעלען אן אנדערען אנשטאט איהם, וועלכער וועט געוויסענהאפּט טער ערפילען זיינע פפליכטען. דיזעלביגע אונאנגענהמליכקייט האָב איך מיט איהם געהאט דאָס ערשטע מאָל, ווען ער האָט פערריגעלט די טהיר אויפ'ן שלאָס און איך האָב איהם געזאָגט אז איצט דארף ער קוקען און נאָכשפירען מיך אין קוק-לאָך פון טהיר. און ווען איך פלעג דאן, אין דער ערשטער צייט, וועלען אויספרופען זיין פעסט-קייט און פלעג איהם הייסען ענדערן איינעם פון די רעגעלען, פלעגט ער דאָס גלייך טהאָן זעהר גערען. איין מאָל, זעהענדיג אזוי זיין שוואַכ-קייט, האָב איך איהם אַמאָל אַ זאָג געטהאָן:

— הער, מיין פריינד, דו ביסט דאָך פשוט אַ שוטה. אויב דו וועסט אויף מיר ניט אַכטונג געבען ווי עס דארף צו זיין, וועל איך דאָך אנטלויפען אין אן אנדער טורמע און וועל מיטנעמען מיט זיך די צוואה. וואָס זשע וועסט דו דאן טהאָן?

איך האָב דעם גליק אייך צו מעלדען אז איצט האָט זיך שוין אַלעס איינגעשטעלט ווי עס דארף צו זיין, און אויב איך האָב זיך

איצט אויף וואָס צו בעקלאַנגען, איז דאָס גיכער אויף צופיעל שטריינג-
קייט איידער אויף וועלכע ניט איז שוואַכקייט פון זיין זייט : ער,
מיין געפענגניס-אויפזעהער איז אַריין אין דער אַרבייט ווי אן עהרלי-
כער מאַן, ניט פון אייגען-נוץ וועגען, זאָגדערן צוליעב פרינציפ, און
ער בעגעהט זיך מיט מיר אויפ'ן שטרענגסטען אופן. אזוי האָט ער
אין אָנהויב פון דיווער וואָך בעשלאָסען אַריינצוזעצן מיך אויף אַ מעת-
לעת אין קארצער פאר אַ פערברעכען געגען די רעגעלען, און מיר
דוכט זיך, אז איך האָב גאָר אזא פערברעכען ניט בעגאנגען. פראַ-
טעסטירענדיג געגען דער אונגערעכטיגקייט, ווי מיר האָט זיך אָבגעדוכט,
האָב איך געהאט די אונפערצייהליכע שוואַכקייט צו זאָגען איהם :
— סוף כל סוף וועל איך נעהמען און וועל דיך אַרויסלאָגען. פאר-
געס ניט אז דו דיענסט דאָך ביי מיר.

— נו. ביז וואָנען דו וועסט מיך אַרויסלאָגען, וועל איך דיך פון
דעסטוועגען דערווייל אַריינזעצן — האָט מיר דער ווירדיגער מענטש
געענטפערט מיט פשוט'ער עהרליכקייט.

— און ווירזשע וועט זיין מיט'ן געלד ? — האָב איך איהם גע-
ענטפערט אַ פערוואנדערטער — דו וועסט דאָך פערלירען די ירושה.
— איך דארף דען דיין געלד ? — זאָגט ער מיר — איך וואָלט
אוועקגעגעבען אלעס וואָס איך פערמאג איך זאָל נור ניט זיין דאָס וואָס
איך בין. אָבער וואָס קען איך דען מאַכען, אז דו האָסט אָבער אַ י
ד ע ר ו ו י ר ק ל י כ י י ט פערלעצט אַ רעגעל פון טורמע, און
א י כ מ ו ז דיך אַריינזעצן אין קארצער.

איך קען אייך ניט פארשטעלען ווי גליקליך איך בין געווען צו
זעהען, אז ענדליך איז אין דעם פינסטערן קאָפּ אויך אַריינגעדונגען
דאָס בעוואוסטזיין פון זיין פפליכט, און אז איצט, ווען איך וואָלט
אפילו אונטערגעבען זיך דער שוואַכקייט און וועלען אַרויסגעהן פון מיין
טורמע — דער געוויסענהאפטער געפענגניס-אויפזעהער וועט שוין מיך
דאָס ניט דערלאָזען צו טהאָן. דאָס ענטשלאָסען פייער'ל, וואָס האָט
אַ בליץ געטהאָן אין זיינע קיילעכדיגע אויגען, האָט מיר דייטליך
געוויזען, אז וואוהין איך זאָל ניט אַנטלויפען וועט ער מיך כאַפען
און בריינגען צוריק ; און אז דער רעוואָלוצער, וועלכען ער פערנעסט
איצט ניט יעדען טאָג צו רייניגען, וועט טהאָן זיין אַרבייט, אויב
מיר זאָל איינפאלען צו אַנטלויפען. און דערפאר בין איך דאָס צום

ערשטען מאָל פאר דער גאנצער צייט איינגעשלאָפֿען אויף די שטיי-
גערנע דילען פון קארצער מיט אַ גליקליכען שמייכל — דאָס איז פון
געוואוסטזיין, אז מיין פלאן איז געלונגען. דער פחד, וועלכען איך
וואָב דערפיהלט פאר מיין געפענגניס-אויפזעהער, פאר זיינע אויגען,
פאר זיין רעוואָלווער; דער וואונדער נישא חן צו זיין אין זיינע אויגען
— דאָס אלעס האָט אָנגעקלונגען אין מיין נשמה מיט דעם האַרמאָ-
נישען קלאנג פון די אייביגע און לעצטע קייטען.

אזוי דערלעב איך מייןע לעצטע יאָהרען. מיין געזונד איז קרעפֿ-
טיג ווי פריהער און ליכטיג איז ווידער מיין פרייער גייסט. זאָלען
אייניגע זאָגען אז איך בין מישוגע; זאָלען אנדערע אנערקענען איז
מיר אַ הייליגען און ערווארטען פון מיר נסים; זאָלען אייניגע מיר
דעכענען פאר אַ צדיק, אנדערע פאר אַן אָבנאָרער און ליגנער —
איך אליין ווייס ווער איך בין און בעט פון קיינעם ניט, אז מען זאָל
מיר פערשטעהן. און אויב עס וועלען זיך געפינען מענשען, וועלכע
וועלען מיר פאָרוואַרפען, אז איך בין פאלש, אז מיר פעהלט נאָבעל-
קייט, אז מיר פעהלט אפילו פשוט'ע עהרע — ע ס ז י י נ ע ן
ד אָך ע ד ה י ו ם פ א ר א ן א ז ע ל כ ע ל ו מ פ ע ן,
ו ו אָס ז י י נ ע ן ז י כ ע ר, א ז א יך ב י ן ב ע ג א נ-
ג ע ן א מ אָר ד — אָבער ביי קיינעם וועט זיך אַ צונג ניט בע-
וועגען, בין איך זיכער, צו בעיטלדיגען מיר אין פייגהייט, צו בע-
שולדיגען מיר, אז איך האָב בין דער לעצטער מינוט ניט ערפילט
מיין שווערע פפליכט. פון אָנהויב ביז'ן סוף בין איך געבליעבען
שטארק. און אויב פאר מאַנכע בין איך אַ סטראַשידלע, אַ פינסטער-
רע אימה, דערפאר אָבער וועל איך אפטר אין אנדערע ערוועקען
דעם העלדישען טרוים וועגען דעם מענשענס אונענדליכער גבורה.

איך האָב שוין לאנג אויפגעהערט אויפצונעהמען בעזוכער, און
זינט דער נאָטשאַלניק פון אונזער טורמע איז געשטאָרבען, האָט זיך
איבערגעריסען דער לעצטער פאָדים, וואָס האָט מיר פערבונדען מיט
דער אויסערליכער וועלט, ווארום בלויז איהם פלעג איך צייטענווייז
בעזוכען אלס דעם איינציגען טרייען פריינד. איצט בין איך געבליעבען
אַליין, מיט מיין ביזען געפענגניס-אויפזעהער, וועלכער שפירט נאָך
מיט פערדאכט מיין יעדע בעוועגונג, מיט דער שוואַרצער גראַטע,
וועלכע האָט אַומגעכאפט אין איהר אייזערנע אומארמונג דאָס אונ-

ענדליכע, ווי אן איינערנע צוים אויף זיין ביזנעס מויל — דאָס איז אין גאנצען מיין לעבען. שוויגענדיג נעהם איך אן די נידריגע פער-
נייגונגען פון פערבייגעהער; אין קאלטער אבגעזונדערטקייט פון מענשען געה איך דורך מיין לעצטען וועג. און אלץ אָפטער טראכט איך וועגען טויט, נור אפילו פאר'ן טויט ציטערט אויף ניט מיין בליק: צו דער טויט באַט מיר אַן אייביגע רוהע אָדער אַ נייעם, ישרעליכען קאמפף — איך בין פערטיג מקבל באהבה צו זיין אי דאָס ערשטע אי דאָס צווייטע.

אדע, מיין טהייערער לעזער! ווי אַ דונקלער געשפענסט ביזט דו פערבייגעלאָפֿען פערביי מיין בליק און ביסט אוועק, איבערלאָזענדיג מיך איינעם אליין פאר דעם פנים פון לעבען און טויט. זיי ניט אין כעס, וואָס זיך האָב צייטגענווייז דיר גענאָרט און וואו ניט וואו אַ ליגען געזאָגט: ווען דו וואָלסט געווען אויף מיין פלאַץ וואָלסט דו דאָך מיר אויך אביסעל צוגעפאלענעוועט. אָבער איך האָב דיר אויפֿ-ריכטיג געליעבט און אויפֿריכטיג געוואונשען דיין ליעבע; און דער געדאנק וועגען דיין סימפאטהיע איז פאר מיר געווען ניט קיין קליינע שטיצע אין די שווערע מינוטען און טעג. איך שיק דיר מיין לעצטען אדע און מיין א ו י פ ר י כ ט י ג ע צ ה: פערגעס וועגען מיין עקזיסטענץ, ווי איך וועל פון איצט אן און אויף אייביג פער-געסען וועגען דיר.

די שטונדען פון מיין שפאצירען־געהן זיינען איינגעריכט געוואָרען זיי זאָלען אויסקומען פארנאכט; איך האָב דעם פארנאכט אזוי לייעב פאר זיין פריעדליכער שטילקייט פון פערלאָשען ווערען. ניט האָבענדיג קיין ארומגעצאמטען הויף, האָב איך געמוזט אָבטרעטען פון די שטרענגע רעגעלען און שפאצירען „אויף דער פרייהייט“. איבריג גענס, זאָגט מיין שטרענגער פריינד, דער געפענגניס־אויפֿזעהער, אז מען דארף דאָס אויפהערען; ער איז צו אונרוהיג די דריי פערטעל שטונדע, וועלכע איך פערבריינג אָהן זיין שמירה. און ניט לאנג האָב איך דערזעהען אויף אונזער הויף אָנגעגרייט ציגעל: דוכט זיך אַז ער וויל אוועקשטעלען אַ געמיינע וואנד ארום מיין טורמע. זיז איצט פלעג איך געהן שפאצירען אליין, נור פון נעכטיגען טאָג

אָן געהען מיר שוין זאלבענאָנד : פאַראוים געה איך, און פאַר צוויי טריט הינטער מיר געהט ער און געהמט פון מיר ניט אַראָב די אויגען.

מיין שפּאַציר־גאַנג איז געוועהנליך אזוי : איך געה צו ביז אונזער טורמע, וועלכע איז אַ פערטעל וויאָרסט פון מיינער, פערבריינג עטליכע מינוטען אין קוקען אויף איהר, און דאן קעהר איך זיך אום האַסטיג צו זיך, איך זאָל זיך ניט פעשפעטיגען.

אַ פוסט פעלד, מיט ווילדע קוסטעס בעוואקסען, אָהן ערא, ציהט זיך ווי אַ טויבער טעפיד ביז דעם סאַמע צאהם פון אונזער טור־מע, וועמעס גרויסארטיגע אבצייכנונג מאַכט אונטערטעניג מיין פאנ־טאָזיע און מיין געדאַנק. ווען זי ווערט בעלויכטען פון די לעצטע שטראהלען פון דער זונן, און ווען איך זעה בעלויכטען אין גאַנצען אין רויט, ווי אַ קעניגין, ווי אַ מאַרטירערין, מיט די שוואַרצע וואונדערן פון איהרע גראַטען־פּענסטער, ערהויבענדיג זיך אזוי שווייגזאַם און שטאַלץ איבער'ן פלאַכען פעלד — ערוועקט זיך אין מיר אַזאַ ביינקשאַפט, ווי אַ פערליעבטער, און איך ווענדע צו איהר מיינע קלאַנגען, מיינע זיפצען און די צערטליכע פאַרווירפּע און הייסע שבועות. זי — מיינ לייעבע, מיינ טרוים, מיינע ביטערע און לעצטע יסורים. אייביג וואָלט איך וועלען בלייבען ביי איהרע פיס, אָבער איך קוק זיך אום און זעה אז אין דער רויטער ראַהם פון זונן־אונטער־גאַנג שטעהט אַ שוואַרצער, ער, מיינ שומר, שטעהט אונבעוועג־ליך און ווארט. איך זיפּז זיך אָב שטיל און געה שווייגענדיג צוריק, און אַהינטער מיר פאַר צוויי טריט בעוועגט ער זיך און שפירט נאָך מיין יעדע בעוועגונג.

ווען די זונן געהט אונטער איז אונזער טורמע פּרעכטיג.

א מעשה וועגען סערגעי פעטראוויטש

א מעשה וועגען סערגעי פעטראוויטש

I.

אין נישטעם לעהרען האָט מעהר פון אלעם איבערראשט סערגיי פעטראוויטשען די אידעע וועגען איבערמענש און אלעס דאָס וואָס נישטע האָט גערעדט וועגען די שטארקע, פרייע און מוטהיגע אין גייסט. סערגיי פעטראוויטש האָט זעהר קנאפ געקענט דייטש, ווי פיעל עס קען געוועהנליך א גימנאזיסט, און איבערזעצן איז איהם אָנגעקומען זעהר שווער. אין דער דאָזיגער ארבייט איז איהם געקור מען שטארק צו הילף נאוויקאו — סערגיי איוואנאוויטשעס א חבר, מיט וועלכען ער האָט אין פערלויף פון אנדערטהאלבען לעהר-יאָהרען געוואָהנט אין איין צימער, און וועלכער האָט די דייטשע שפראך גערעכנט פאָלקאמען און איז געווען גוט בעלעזען אין פילאָזאָפיע. אָבער אין אָקטאָבער 1890 מען יאָהר, ווען עס זיינען בלויז געבליבען עטליכע קע קאפיטלען צו ענדיגען די איבערזעצונג פון „אלזא שפראך זא-ראטוסטרא“, איז נאוויקאו אדמיניסטראטיוו פערשיקט געוואָרען פון מאַסקווא פאר סקאנדאלען, און מיט זיינע אייגענע כחות איז סערגיי פעטראוויטש נישט זעהר ווייט אריינגעפאָהרען; ער האָט דאָס אָבער נישט בעדויערט און האָט זיך פאָלשטענדיג בעפריידיגט מיט דאָס איבערגעלעזענע, וואָס ער האָט געוואוסט גאנצע בלעטער אויסוועניג און נאָך דערצו אויף דייטש.

די זאך איז אזוי, ווי אן איבערזעצונג זאָל נישט זיין גוט, פער-לירט זיך דאָך זעהר פיעל פון דעם זינען פון אפאריזמען און זיי ווערן דאן איינפאך, פערשטענדליך און עפעס אזוי ווי אין זייער געהיימ-ניספולער טיעפקייט וואָלט דורכלויכטען דער דעק; ווען סערגיי פעטראוויטש האָט אָבער געקוקט אויף די גאטהישע פאָרמען פון די דייטשע בוכשטאבען, האָט ער אין יעדער פראזע, א חוץ פון פשוט'ען

רעיון, געזעהען נאך עכעס אזעלכע וואס מען קאן מיט ווערטער
 ניט איבערגעבען, און די דורכזיכטיגע טיעפקייט איז פינפטער גע-
 וואָרען און איז געוואָרען אַהן א גרונד. אכאַל איז איהם אַרויף דער
 געדאַנק, אז אויב אַ נייער נביא וועט ערשיינען אויף דער וועלט וועט
 ער דארפֿען ריידען אויף אַ פרעמדען לשון, כדי אַלע זאָלען איהם
 פאַרשטעהן. די ענדע פון בוך, דאָס איינציגע וואָס נאָוויקאוו האָט
 איבערגעלאָזען ניט דערענדיגט פון ניטשעס ווערק, האָט טאַקע
 סערגיי פעטראַוויטש ניט איבערזעצט.

סערגיי פעטראַוויטש איז געווען א סטודענט פון דריטען קורס
 פון נאַטור-וויסענשאַפֿטליכען פאַקולטעט. אין סמאלענסק האָט ער
 געהאַט עלטערן, ברידער און שוועסטער, פון וועלכע איינע זיינען
 געווען יונגער פון איהם, אנדערע עלטער. איין ברודער, דער עלטסט-
 טער, איז שוין געווען אַ דאָקטאָר און האָט גוט פערדינט, אָבער העל-
 פען דער פאַמיליע איז ער ניט געווען אים שטאַנד, דערפאַר ווייל ער
 האָט שוין געהאַט זיין אייגענע פאַמיליע צו ערנעהרען. סערגיי פעטראַ-
 וויטשען איז אויסגעקומען צו לעבען מיט פופצעהן רובעל אַ חודש,
 און דאָס איז פאַר איהם געווען גענוג, ווארים מיטאגס האָט ער גע-
 געסען אין דער סטודענטענדיק אַהן געלד, גערויכערט האָט ער ניט
 און געטרונקען האָט ער ווייניג. כל זמן נאָוויק איז נאָך ניט אַוועק-
 געפֿאַהרען האָט ער געטרונקען פיעל, ווארים אַלע הוצאות פון שיכרות
 האָט אויף זיך גענומען נאָוויקאוו, ביי וועלכען עס זיינען געווען
 טהייערע שטונדען אויף שפראכען. איין מאָל האָט פאַסירט, אז
 איבער נאָוויקאוווען, וועלכער האָט ליעב געהאַט, ווען ער איז געווען
 שיכור, צו זיצען אויף די בוימער פון בלוואַר, וואוהין סערגיי
 פעטראַוויטש פלעגט איהם נאָכטהאָן און אויף אַרויפֿקלעטערן, זיינען
 זיי ביידע פער'משפט געוואָרען אין מיראַוואַי סוד צו פינפצעהן רובעל
 שטראָף, די שטראַף האָט דעמאָלט בעצאָהלט נאָוויקאוו. אין די
 פשוט'ע בעציהונגען צווישען חברים איז דאָס געווען גאַנץ נאַטירליך
 און דאָס האָט אין קיינעם, אַ חוץ סערגיי פעטראַוויטשען גופא, ניט
 ערוועקט קיין ספק, אז עס דאַרף אזוי זיין. אָבער אזוי ווי קיין געלד
 איז ניט געווען איז דאָס אַליין שוין געווען אַ פאַסט, מיט וועלכען
 מען האָט זיך געמוזט צופריעדען שטעלען.
 עס זיינען געווען נאָך פאַקטען, מיט וועלכע מען האָט זיך גע-

מוזט רעכענען, און ווען סערגיי פעטראוויטש האָט טיעפער אַריינגע-
קוקט אין זיין לעבען, האָט ער געדאכט אז אויך זיין לעבען איז א
פאקט פון דערוועלביגער קאטעגאָריע. ער איז געווען ניט קיין שעה
נער — ניט קיין מיאוסער, נור סתם ניט קיין שעהנער ווי הונדערטע
און טויזענדע אנדערע מענשען. א פלאציגע נאָז, דיקע ליפען און
נידריגער שטערן האָבען איהם געמאכט עהנליך צו אנדערע און האָבען
אַבערמעקט פון זיין פנים אינדיווידואליטעט. צו א שפיגעל איז ער
צעגעגאנגען זעלטען, אפילו קראצען פלעגט ער זיך סתם, אנטא-
פענדיג, און ווען ער פלעגט צוגעהן אַמאָל צו א שפיגעל, פלעגט ער
זיך לאנג איינקוקען אין זיינע אויגען און זיי האָבען איהם אויסגעזעהען
מוטנע, ווי ארבעסענע פערגליווערטע יודן, אין וועלכע דער מעסער
קריכט דורך ביזן דעק און שטויסט זיך אויף קיין האַרטעם ניט אָן.
אין דער דאָזיגער בעציהונג, ווי אין פיעלע אנדערע, האָט ער
זיך אָבערוונדערט פון זיין פריינד נאוויקאוו, ביי וועלכען עס זיינען
געווען שיינענדע, דרייסטע אויגען, א הויכער שטערן און א מעסיג-
אבערצייכענטער, שעהנער פנים. און סערגיי פעטראוויטשען האָט זיך
געדוכט אז זיין הויכער גוף, ווען מען דארף אויף איהם טראָגען אזא
קאָפּ, איז ניט קיין גרויסע מעלה, פארקעהרט, איז אַחסרון, און
עס קאָן זיין, אז דערפאר האָט ער זיך איינגעהויקערט ווען ער איז גע-
גאנגען. אָבער דער שווערסטער פאקט פאר סערגיי פעטראוויטשען
איז געווען דאָס, וואָס ער איז געווען ניט קיין חכם. אין גימנאזיע
האָבען איהם די לעהרער גערעכענט פשוט פאר א שוטה און ווען ער
איז נאָך געווען אין די נידריגע קלאסען האָבען זיי דאָס איהם אָפּען
ארויסגעזאָגט. איבער אן אומגעלומפערטען ענטפער וועלכען ער האָט
אַמאָל געגעבען האָט איהם א לעהרער איין מאָל אָנגערופען „די סמא-
לענסקער און מאהליווער אונגעהובעלטקייט“, און הגם דער דאָזיגער
ביינאמען האָט זיך צוגענומען ניט בלויז צו איהם און איז געוואָרען
אן אלגעמיינער ביינאמען פאר יעדען טעמפען שילער, האָט סערגיי
פעטראוויטשען פון דעסוועגען ניט פארגעסען, אז ער שטאמט פון
די סמאלענסקער און מאהליווער. ער אליין איז געווען דער איינ-
ציגער פון גאנצען קלאס, וועלכער איז געבליבען אָהן א בעזונדער נאָ-
מען, אויב מען זאָל אַלס אַזעלכען ניט רעכענען דעם נאָמען „סערגיי
פעטראוויטש“, ווי אַלע פלעגען איהם רופען: די לעהרער פון גימ-

נאָזע, די גימנאָזיסטען און די שומרים. אין איהם איז קיין זאך
אזעלכעס ניט געווען נאָך וואָס עס זאָל זיך צו איהם קענען צופאַסען
א ביינאָמען, א שאַרפּזיניגע בעצייכנונג.

אין אוניווערזיטעט, וואו די סטודענטען האָבען בכלל געליעבט
איינצוטהיילען איינער דעם צווייטען לויט דעם גראד פון זיין שכל,
האָט מען סערגיי פעטראוויטשען צוגערעכענט צו דער אַכטהיילונג פון
בעגרעניצטע, אַבוואָהל מען האָט דאָס איהם קיין מאָל גלייך אין פנים
ניט געזאָגט; אָבער ער פלעגט זיך שוין אליין אַנשטויסען אז מען
האַלט איהם פאר אַזא, ווארים קיינער האָט צו איהם קיין מאָל ניט
געווענדעט זיך מיט ערנסטע פראגען אָדער געשפרעכען נור תמיד
עפעס מיט א שפּאַס. ווי נור נאוויקאוו פלעגט אָבער צוקומען פלעגט
שוין גלייך דאָס געשפרעך איבערגעהן אויף אַן ערנסטערע טהעמא.

אַנפאַנגס האָט סערגיי פעטראוויטש אַהן דבורים פראָטעסטירט געגען
אַזא אַלגעמיינע מיינונג וועגען איהם אז ער איז א בעגרעניצטער מענש
און האָט אַלין געזוכט צו טהאָן עפעס אַזוינס, זאָגען אָדער אַנשרייבען
עפעס חכמה'דיגעס, אָבער מעהר ווי חזק איז דערפון ניט אַרויסגע-
קומען. ער האָט זיך דעמאָלט שוין אליין איבערצייגט אין זיין
בעגרעניצטקייט און האָט זיך דערוין אַזוי שטאַרק איבערצייגט, אז
ווען אפילו די גאַנצע וועלט וואָלט איהם אנערקענען פאר אַ גאון,
וואָלט ער ניט געגלויבט. קאָן דען די וועלט וויסען וועגען סערגיי
פעטראוויטשען מעהר ווי ער אליין ווייס וועגען זיך? די וועלט קאָן
פון איהם אפשר דערהערען אַ קלוגען רעיון, אָבער די וועלט קאָן דאָך
ניט וויסען אז דעם דאָזיגען קלוגען רעיון האָט סערגיי פעטראוויטש
אָדער גע'גנב'עט ערגעץ אָדער האָט דערויף אַזוי שווער געאַרבייט, אז
דאָס האָט שוין איבער דעם גופא פערלאָרען דעם ווערט.

דאָס וואָס אַן אנדערער פלעגט כאַפּען פערבייגעהענדיג פלעגט
ער זיך דערויף דארפּען מאַטערן און ערשט דעמאָלט פלעגט עס בלייבען
ביי איהם אין שכל עפעס אַ פרעמדע זאך, אַ זייטיגע זאך, ווי דאָס
וואָלט געווען ניט אַ לעבעדיגער געדאַנק, נור ווי אַ בוך, וואָס איז
אַריינגעקראַכען אין קאַפּ און שטעכט דאָרט דעם מאַרד מיט די ברע-
גען. אַ בעזונדער עהנליכקייט האָט אַזא געדאַנק געהאַט צו אַ בוך
איבער דעם אומשטאַנד, וואָס תמיד איז אין איין רייהע מיט דעם
געדאַנק געשטאַנען קלאהר און בולט דער בלאט, אויף וועלכען ער

האָט דעם דאָזיגען געדאַנק איבערגעלעזען. און וועלכע געדאַנקען, וועלכע האָבען זיך געוויזען אָהן א בלאַט און וועלכע סערגיי פעטראַ-וויטש האָט גערעכענט פאַר זיינע אייגענע, זיינען געווען פשוט'ע, געוועהנליכע, ניט קיין קלוגע און זיינען געווען עהנליך צו טויזענדע אנדערע געדאַנקען אויף דער ערד, ווי זיין פנים איז געווען עהנליך צו טויזענדע אנדערע פנים'ער. שווער איז געווען צופריעדען צו שטע-לען זיך מיט אַזאַ פאַקט, אָבער סערגיי פעטראוויטש האָט זיך סוף כל סוף צופריעדענגעשטעלט. אַלע אנדערע קלייניקע פאַקטעלעך — די אבועזענהייט פון טאַלאַנט, די שוואכע ברוסט, ניט בריה'שקייט, געלדלאָזיקייט — האָבען אין פערגלייך מיט דעם דאָזיגען פאַקט אויס-געזעהן אונבעדייטענד.

גאנץ אונבעמערקט פאַר זיך אליין איז סערגיי פעטראוויטש גע-וואָרען א טרוימער, א נאַאיווער און ניט קיין טיעפער טרוימער. דאָס האָט ער זיך פאַרגעשטעלט, אַז ער געווינט 200.000 רובעל און מאַכט א נסיעה איבער אייראָפּא, אָבער ווייטער פון אַוועקזעצען זיך אין וואגאָן, האָט ער זיך קיין זאַך ניט געקאָנט פאַרשטעלען, ווארים איהם האָט געפעהלט פאנטאַזיע. דאָס האָט ער געטראכט וועגען עפעס א נס, וועלכער וועט איהם אין גיכען מאַכען ער זאָל זיין שעהן, קלוג און זעהר אנציהענד. ווען ער פלעגט ארויסנעהן פון אן אָפּערא האָט ער זיך פאַרגעשטעלט אַז ער איז א זינגער; האָט ער איבער-געלעזען א בוך איז איהם גלייך נאָך דעם פאַרגעקומען אַז ער איז א געלעהרטער; פלעגט ער בעזוכען די טרעטיאקאווסקע קונסט-גאַלע-רעע, פלעגט ער זיך פרופען פאַרשטעלען, אַז ער איז א קינסטלער. און יעדען מאָל פלעגט אין הינטער-גרונד זיין די מאַסע, „זיי" — נאוויקאוו און אנדערע — וועלכע בייגען זיך פאַר זיין שעהנהייט אָדער פאַר זיין טאַלאַנט, און ער מאַכט זיי גליקליך. ווען סערגיי פעטראַ-וויטש פלעגט מיט לאנגע, אונזיכערע טריט געהן אין סטודענטען-קיך עסען, איז קיינעם ניט אַרויף אויפ'ן זינען, אַז דער דאָזיגער ניט-אנגעזעהענער סטודענט מיט'ן פלאַציגען פראָסטען פנים איז אין דער מינוט געווען דער געוועלטיגער פון אַלע אוצרות פון דער וועלט. אין סטודענטען-קיך פלעגט ער זיך איינהויקערן, דערשלינגען אין דער גיך דעם לייכטען מאהלצייט און האָט געזוכט צו קוקען אן א זייט, ווען עס פלעגט פערבייגעהן א בעקאנטער סטודענט און מיט

די אויגען אויסזוכען א פרייען פלאץ. ער האָט מורא געהאט פאר אזעלכע בעגעגעניסען, ווארים ער האָט ניט געוואוסט וועגען וואָס אָנ- צוהויבען ריידען, און האָט געפיהלט אונבעקוועם צו שווייגען. זיינע טרוימעריי האָט זיך אזוי אָפט וויעדערהאלט, אז די חלומות האָבען שוין אָנגעהויבען צו קריגען א שאטען פון ווירקליכקייט, און דעריבער איז נאָך בונטער געוואָרען זיין פאָרשטעלונג וואָס ער וואָלט געקאָנט און וואָס ער וואָלט געוועלט זיין און דאָרום איז פאר איהם נאָך שווער- רער געוואָרען פריעדען צו שליסען מיט דעם ביזנעס פאקט — מיט'ן לעבען.

פונקט אזוי אונבעמערקט איז אין סערגיי פעטראוויטשען פאָר- געקומען א צושיידונג מיט דער וועלט פון לעבעדיגע מענשען און ער אליין האָט דאָס ווייניגער פון אלעמען אין זיך פערדעכטיגט. זייענ- דיג נאָך פון גימנאזיע געוועהנט צו געזעלשאפטליכקייט, האָט ער זיך בעטהייליגט אין אלע סטודענטישע אָרגאניזאציעס און האָט מיט פינקטליכקייט בעזוכט אלע פערזאמלונגען. דאָרט האָט ער גע- הערט אראטאָרס, האָט געשפאכט ווען מען האָט מיט איהם גע- שפאכט, און ווען עס איז אויסגעקומען צו שטימען, פלעגט ער אויף א שטיקעל פאפיער אוועקשטעלען א פלוס אָדער א מינוס, און אָפט פלעגט ער זיך גאָר צוריקהאלטען פון שטימען, ווארים ער האָט אין אזא קורצער צייט ניט געקאָנט ענטשיידען וועלכער צד איז דער גע- רעכטער. בכלל אָבער האָט זיין ענטשיידונג תמיד געשטימט מיט דער מיינונג פון דער מעהרהייט און האָט זיך פערלאָרען אין דער מעהר- הייט.

צו גאסט פלעגט אויך געהן סערגיי פעטראוויטש און פלעגט זיך דערביי יעדען מאָל אָנ'שיכור'ן צוזאמען מיט די בעליבתים און די איבעריגע געסט. ער פלעגט דעמאָלט זינגען מיט זיי אין איינעם מיט זיין דומפען, ברומיגען באַסאָווען קול, האָט זיך געקושט און איז געפאָהרען צו נקבות. דאָס זיינען געווען די איינציגע פרויען, וועלכע ער האָט געקענט, און דאָס אויך בלויז שיכור'ערהייט. ווען ער איז געווען נישטער האָבען זיי איהם געקעלט און ער האָט פאר זיי מורא געהאט. קיין אנדערע פרויענציימער, ריינע און גוטע, האָט ער ניט געזוכט, ווארים ער איז געווען זיכער, אז קיין איינע וועט איהם ניט ליעב בעקומען. ער האָט געהאט בעקאנטע סטודענטקעס און ער

פלעגט רויט ווערען ווען ער האָט זיי געגריסט בעגענענדיג זיי אין גאס, אָבער זיי האָבען קיין מאָל מיט דעם דאָזיגען בעגרעניצטען און ניט שעהנעם סטודענט ניט גערעדט, הגם זיי האָבען געוואוסט, ווי אלע, אז מען רופט איהם סערגיי פעטראוויטש. אויף אזא'ן אופן איז דאָס געקומען, אז ער האָט ניט בעלאנגט ניט צו די איינזאמע סטודענטען, וועלכע האָבען געפיהרט אן אבגעזונדערטען, קיינעם ניט בעקאנטען לעבען און פלעגען ערשיינען בלויז אין דער צייט פון עקזאמען מיט א מאססע געשריעבענע פאפיערען, קאנספעקטען און מיט א צוטראָג גענעם פנים, און ער האָט אויך ניט געהאט קיין לעבעדיגע פערבינדונג מיט מענשען, וואָס זאָל מאַכען זיין געזעלשאַפט אנגענעהם און אנפערמיידליך. און געליעבט האָט ער ניט קיין איינעם פון די, מיט וועלכע ער האָט געשפּאַסט, געטרונקען בראנפּען און געקויט זיך.

ווען סערגיי פעטראוויטש פלעגט ניט טרוימען און ניט טהאָן קיין אַרבייט, פלעגט ער לעזען פיעל און אָהן אונטערשייד וואָס פאר א בוך; ער פלעגט לעזען בלויז צו פערטרייבען דעם אומעט. ערנסטע ביכער האָט ער ניט געליעבט צו לעזען דערפאר, ווייל ער האָט אין זיי פיעלעס ניט פערשטאנען; ראַמאַנען האָט ער ניט געליעבט צו לעזען דערפאר ווייל מאַנכע פון זיי זיינען געווען ווי דאָס לעבען אליין, אויך אזוי טרויעריג; אנדערע זיינען געווען פאַלש און אונטערמיינליך, ווי זיינע טרוימען. ער האָט געקאָנט חלומ'ען, אז ער וועט געווינען מיליאָנען, אָבער ווען ער פלעגט לעזען וועגען אזא פאל אין א בוך פלעגען איהם זיינע אַזעלכע חלומות אויסזעהען קאמיש און פערדריסליך. אלס אמת'ע האָט ער בעטראכט רוסישע ראַמאַנען, ווען ער פלעגט זיי אָבער לעזען פלעגט איהם קריינקען, וואָס ער אליין איז אויך איינער פון די דאָזיגע קליינינקע, לעבענס־פערזעהרטע מענשעלעך, וועגען וועלכע עס שרייבען זיך די דאָזיגע דיקע און אומע־טיגע ביכער.

עס זיינען אָבער געווען צוויי ראַמאַנען — ביידע איבערזעצטע — וועלכע ער האָט געליעבט צו לעזען און נאָך אַמאָל לעזען. איינעם פון זיי האָט ער געליעבט צו לעזען, ווען דער טרויעריג־ביינקענדער און שווער־זיפּענדער הערבסט האָט אריינגעקוקט אין פענסטער און אין דער נשמה, און ער האָט זיך געשעהמט צו ריידען וועגען דעם דאָזיגען ראַמאַן. דאָס איז געווען זשול ווערנ'ס „80,000 מיל אונטערן

וואָסער". איהם האָט צוגעצויגען צו זיך די מעכטיגע נאטור־פרייע פערזענליכקייט פון קאפיטאן נעמא, וועלכער איז אוועק פון מענשען אין די אונדערגרייכבארע טיפעניסען פון ים און האָט פון דאָרט מיט שטאַלצער פעראכטונג געקוקט אויף דער ערד. זיין צווייטער גע־ליעבטער בוך איז געווען "שפיעל־האגען'ס ראָמאַן", איינער אין פערל איז קיין זעלנער ניט". און ער האָט לייעב געהאַט מיט די חברים צו ריידען וועגען דעם דאָזיגען בוך און זיי האָבען מיט ענטציקונג געבויגט זייער קאָפּ פאר דעם נאָבעלען דעספּאָט לעאַ. דערנאָך האָט ער לויט דער עצה פון נאָוויקאוו, וועלכער האָט באַמערקט זיין לייעבע צו גרויסע מענשען, אָנגעהויבען לייענען זייערע לעבענס־בשריי־בונגען. ער האָט דאָס געלעזען מיט גרויס אינטערעס, אָבער האָט יעדען מאָל דערביי געטראכט: ער איז געווען ניט אזא ווי איה. און וואָס מעהר ער האָט זיך באַקענט מיט דעם לעבען פון גרויסע מענשען, אַלץ ווייניגער גרויס איז ער ביי זיך אַליין געוואָרען.

אזוי האָט סערגיי פּעטראַוויטש געלעבט ביז דריי־און־צוואַנציג יאָהר. אויף דעם ערשטען קורס איז ער דורכגעפאלען אין פיזיק און פון דעמאָלט אָן האָט ער אָנגעהויבען שטאַרק צו אַרבייטען; און אזוי ווי אין נאטור־וויסנשאַפטליכען פאקולטעט איז פאראן פיעל צו אַרבייטען, איז די צייט פערלאָפּען אונבעמערקט אין די אייזערנע אומאַרמונגען פון אַרבייט. ביסלעכווייז האָט זיך פארטעמפּט די שאַרפקייט פון די טרויעריגע געדאַנקען וועגען דעם ניטגעדאַטער־נעם לעבען, און סערגיי פּעטראַוויטש האָט אָנגעהויבען צוגעוועהנען זיך צום געדאַנק, אז ער איז אַ געוועהנליכער, ניט קיין קלוגער און ניט קיין אָריגינעלער מענש.

סערגיי פּעטראַוויטשעס מאַרץ איז געשטאַנען אויף יענער מחיצה, וועלכע טהיילט אָב נאָרישקייט פון שכל, און פון דאָרט לאָזען זיך גוט זעהען ביידע זייטען: מען קאָן פון דאָרט זעהען די העכסטע נאָבעלקייט פון אַ מעכטיגען אינטעלעקט און פארשטעהן, וואָס פאר אַ גליק דאָס איז פאר דעם וואָס פארמעגט עס, און מען קאָן אויך זעהען פון דאָרט די אַרעמזעליגע נידריגקייט פון דער זעלבסט־צופריעדענער דומהייט, וועלכע איז גליקליך און זיכער הינטער די דיקע ליימענע ווענד, ווי אין אַ פעסטונג. ער האָט איצט אָפטער גע־קוקט אין דער דאָזיגער זייט און האָט געזעהען, אז עס עקזיסטירען

פיעלע מענישען, וואָס זיינען ערגער פון איהם, און דער אנבליק פון די דאָזיגע מענישען פערשאַפט איהם פרייד און רעהיגקייט.

סערגיי פעטראוויטש האָט אָנגעהויבען ווייניגער לעזען און מעהר בראַנפֿען טרינקען. נור געטרונקען האָט ער ניט צופיעל מיט אַמאָל, ווי ער פלעגט פריהער טהאָן, נור צו גלעזעלעך פאר מיטאג און פאר אבענד־ברויט; און אזוי איז עס איהם בעסער געפעלען געוואָרען, ווארים דערפון האָט מען געהאט בלויז הנאה, מען איז פרעהליכער געוואָרען און ניטאָ די שמערצען וואָס מען פיהלט נאָך שיכרות.

זומער אין סמאלענסק האָט מיט איהם פאסירט צום ערשטען מאל אין לעבען אַ לעבעס־געשיכטע, זעהר אַ קאָמישער ראָמאַן פאר אלע ארומיגע, אָבער פאר איהם זעהר אַן אנגענעהמער, פאָעטישער און נייער. די העלדין פון דעם ראָמאַן איז אַ מיידעל, וואָס פלעגט קומען אין זייער גאָרטען צו פאָלען די בעיטען, ניט קיין שעהנע, אַ דומע און אַ גוטע. סערגיי פעטראוויטש האָט ניט געוואוסט, פאר וואָס זי האָט איהם לייעב בעקומען, און האָט אליין צו איהר געפיהלט אַ לייכ־טע פעראכטונג פאר איהר לייעבע צו איהם, אָבער איהם איז געפעלען געווען דאָס געהיימע בעגעגענען זיך, דאָס סוד'ען זיך און דער פחד.

ווען ער איז אין הערבסט אוועקגעפאָהרען קיין מאָסקווא, האָט זי געוויינט, און ער האָט ביי זיך געפיהלט עפעס ווי ער וואָלט געדווען אַ נייער מענש — שטאַלץ און צופריעדען מיט זיך, ווארים עס שטעלט זיך דאָך אַרויס, אַז ער איז ניט ערגער פון אַנדערע: ביי איהם איז אויך פאראן אַ ווירקליכע פרויענצימער, וועלכע לייעבט איהם אָהן געלד און וועלכע וויינט וואָס זי דארף זיין צושיידט מיט איהם.

ווי פיעלע אַנדערע, אזוי האָט אויך סערגיי פעטראוויטש ניט געדראכט אַז ער לעבט און האָט אויפגעהערט צו באמערקען דאָס לעבען, און דאָס לעבען האָט געפליסט פלאטשיג, פלאך און מוטנע, ווי אַ בלאָטיגער שטראָם. עס זיינען אָבער געווען מאָמענטען אין וועלכע ער פלעגט אזוי ווי ערוואַכען פון אַ טיעפען שלאָף און פלעגט מיט פחד קומען צום בעוואוסטזיין, אַז ער איז דערזעלביגער פלאכער, אונבע־דייטענדער מענש. דאן פלעגט ער אַ גאנצע נאכט פאַנטאזירען פון באגעהן זעלבסטמאָרד, ביז וואָגען די בייזע און מאָנענדע ערביטערונג געגען זיך אליין און געגען זיין שלימזל פלעגט זיך ניט פערבייטען אויף

א רהיגען, ווייכען רחמנות אויף זיך. און דערנאָך פלעגט דאָס לע-
בען ווידער איהם בעהערשען און ער האָט זיך ווידער געזאָגט, אז
דאָס לעבען איז א פאקט, מיט וועלכען מען מוז שלום מאַכען.

אין דער דאָזיגער צייט נעמליך, ווען די פאָלשטענדיגע צור-
פריערענשטעלונג מיט די פאקטען איז געוואָרען פאר איהם מעגליך
און איז איהם געוואָרען צום האַרצען, איז ער זיך דאָס צונויפגעקומען
מיט נאָוויקאווען. די קאמערעדען האָבען ניט פערשטאנען דאָס דאָ-
זיגע משונה'דיגע צונויפפאָרונג, ווארים נאוויקאווען האָט מען גע-
רעכענט פאר דעם קליגסטען און סערגיי פעטראוויטשען פאר דעם
בעשריינקסטען פון אלע לאַנדס-לייט. לסוף אָבער האָבען זיי גע-
רעכענט, אז דאָס וויל דער זעלבסט-ליעבענדער און כבוד-זוכענדער
נאוויקאווען האָבען געבען זיך א שטענדיגען שפיגעל, אין וועלכען עס
זאָל אָבשיינען זיין גלענצענדער שכל און זיי האָבען געלאכט, וואָס ער
האָט אויסגעקליבען דוקא עפעס אזא קרומע און ביליגען שפיגעל. נא-
וויקאווע'ס פערזיכערונג, אז סערגיי פעטראוויטש איז גאָר ניט אזוי
דום ווי מען מיינט, האָבען די קאמערעדען גערעכענט אויך אלס
אן אויסדרוק פון זיין אייגענליעבע. מעגליך, אז דאָס איז טאקע
אזוי געווען, אָבער נאוויקאווע איז געווען אזוי איינגעהאַלטען און
טאַקטיש ניט צו ווייזען ווי ווייט העכער ער שטעהט פון איהם, אז
סערגיי פעטראוויטש האָט איהם לייעב בעקומען.

ער האָט שטאָלצירט מיט נאוויקאווען, האָט געלעזען יענע ביר-
כער, וועלכע נאוויקאווע האָט געלעזען און האָט אונטערטעהעניג גע-
פאָלגט נאָך איהם איבער די רעסטאָראַנען, האָט געקלעטערט נאָך
איהם אויף די בוימער און האָט אלץ געטראכט ווי גליקליך ער איז, אז
איהם איז ערלויבט צו זיין דער פריינד פון א מענשען, וועלכען דער
שיקזאל האָט בעשטימט פאר גרויסע טהאַטען. מיט פארעהרונג און
בעוואונדערונג האָט ער נאָכגעפאָלגט דער ארבייט פון זיין קאָכיגען
שכל, וועלכער האָט איבערגעלאָזען הינטער זיך, ווי וויאָרסטען, פיר
לאָזאָפישע, היסטאָרישע און עקאָנאָמישע טהעאָריען און האָט מוטהיג
געשטרעבט אלץ פאָרווערטס און פאָרווערטס.

סערגיי פעטראוויטש האָט זיך קלעגליך נאָכגעשלעפט נאָך נאָווי-
קאווע'ען מיט געמאַטערטע טריט, ביז וואנען ער האָט ענדליך דער-
זעהען, אז מיט יעדען טאָג בלייבט ער אלץ מעהר הינטערשטעליג

אין פערגלייך מיט איהם. און א שווערער טאָג איז עס געווען, ווען סערגיי פעטראוויטש, וועלכער האָט געוועלט פערטרינקען זיין „איך“ אין א פרעמדען, טיעפען און מעכטיגען „איך“, האָט פערשטאנען, אז דאָס איז אונמעגליך און אז ער איז גייסטיג אזוי ווייט פון זיין פריינד, ווי פון יענע גרויסע לייט, וועגען וועלכע ער האָט געלעזען. און געהאָלפען איהם פארשטעהן דאָס האָט גיטישע, וועלכען דער-זעלביגער נאוויקאווי האָט פאר איהם ענטדעקט.

II

ווען סערגיי פעטראוויטש האָט איבערגעלעזען דעם טהייל „אלוא שפראך זאראטוסטרא“, האָט זיך איהם אויסגעוויזען, אז אין דער נאכט פון זיין לעבען האָט אויפגעשיינט די זונן. אָבער דאָס איז גע-ווען די מיטענ-נאכטליכע, טרויעריגע זונן, און ניט קיין בילד פון שמחה האָט זי בעלויכטען, נור א קאלטען טויטליך-טרויעריגען מדרב, ווי עס איז געווען דאָס לעבען און די נשמה פון סערגיי פעטראוויטש. אָבער דאָך איז דאָס געווען א ליכטיגקייט, און ער האָט זיך דער-פרעהט מיט דער ליכטיגקייט ווי ער האָט זיך נאָך מיט קיין זאך אין זיין לעבען אזוי ניט געפרעהט.

אין דער דאָזיגער צייט, ניט לאנג צוריק, וועגען וועלכער דאָ ווערט גערעדט, האָבען פון גיטישען נאָך זעהר ווייניגע געוואוסט אין רוסלאנד, און ניט די צייטונגען און ניט די זשורנאלען האָבען וועגען איהם קיין וואָרט ניט גערעדט. און די דאָזיגע טיעפע שווייגענהייט, אין וועלכער זאראטוסטרא איז געווען פעהרילט, האָט געמאכט אז זיינע ווערטער זאָלען זיין בעדייטענד, מעכטיג און ריין און ווי זיי וואָלטען עפעס פון הימעל אליין אראָבגעפאלען גלייך צו סערגיי פעטראוויטשען. ער האָט ניט געוואוסט און ניט געטראכט, ווער איז דאָס אזוינס גיטישע, איז ער זעהר שוין בעיאָהרענט אָדער ניט, לעבט ער אָדער ער איז טויט. ער האָט געזעהען פאר זיך בלויז געדאנקען, אנגעקליידט אין שטריינגע און מיסטישע פאָרמען פון גאטהיישען שריפט; און די דאָזיגע געדאנקען, וואָס זיינען אָבעגעזונדערט פון'ם מאַרך, וועלכער האָט זיי געשאפען, פון אלעם ערדישעם, האָט זיי צוגעגעבען עפעס געטליכעס און אייביגעס. און ווי דער פייעריג

גלויביגער, יונגער נביא, צו וועלכען עס האָט זיך אַראָבגעלאָזען די לאַנג-ערוואַרטעטע גאָטהייט, אזוי האָט ער איהם געהאלטען בסוד פון זייטיגע בליקען און האָט געשפירט שמערצען, ווען צו דער גאָט-הייט האָבען זיך צוגעריהרט גראָבע און פרעכע הענר, דאָס זיינען גע-ווען נאוויקאו'ס הענר.

עס פלעגט טרעפען אמאָל אין אבענר, אז נאָך דעם ווי זיי האָ-בען צוזאמען איבערגעזעצט עטליכע קאפיטלעך, פלעגט נאוויקאו אָנהייבען ריידען וועגען דאָס איבערגעלעזענע. ער פלעגט זיצען נעבען זיין טיש, ווי הינטער אַ סטענדער, און האָט גערעדט הילכייג, קלאהר און אָבעזונדערט, ארויסריידענדיג יעדעס וואָרט אָבגעצייכענט, שטעלענדיג לאָגישע אקצענטען און מיט קורצע פויזעס בעצייכענען די פונקטאציאָן. זיין גרויסער קאָפּ, קורץ געשוירען און עהנליך צו אַ געטאָקטען קויל, נור מיט אַ שאַרף אויסגערונדעטען שטערען, איז קרעפטיג און אונבעוועגליך געזעסען אויף זיין קורצען נאָקען : זיין פנים איז תמיד געבליבען בלייך, און ווען ער פלעגט זיך שטארק צו-היצען, פלעגען בלויז זיינע אָבגעשטעלטע אויערן געפלאַמט, ווי צוויי רויטע שטיקלעך צייג, וואָס זיינען צוגעקלעפט צו אַ געלער ביליאַרד-קויל. גערעדט האָט ער וועגען ניטשעס פארגענגער אין פילאָזאָפיע, וועגען דער שיכות פון זייערע העלרען מיט די עקאָנאָמישע און סאָ-ציאלע שטרעמונגען פון דעם יאָהרהונדערט און האָט בעהויפטעט אז ניטשע האָט אַ שפּרונג געטהאָן אויף טויזענר יאָהר פאָראַויס מיט זיין גרונד-טעזיס פון אינדיווידואליזם „איך וויל“.

מאָנכעס מאָל פלעגט ער לאַכען פון דער נעבעליגער שפּראַך פון'ם בוך, אין וועלכען ער האָט געפיהלט עפעס געמאכטעס, און סערגיי פעטראָוויטש פלעגט דאן שוואַך פרובירען איבערצושפּאַרען איהם. איהם האָט זיך געדוכט, אז אלעס וואָס נאוויקאו זאָגט איז אזוי קלוג, אז ער אליין וואָלט קיין מאָל ניט דערשלאָגען זיך צו אזא קלוגשאפט, אָבער עס שטימט ניט איין מיט'ן אמת. און ער האָט געפיהלט, אז ער פארשטעהט קלעהרער און בעסער זאראטוסטראס ווערטער, נור ווען ער הויבט זיי אָן צו פערטייטשען קומט עס ארויס אזוי פלאך און ארעם, און גאָר ניט דאָס וואָס ער האָט געדיינקט. און ער פלעגט אנשוויגען ווערען, זייענדיג ערביטערט געגען זיין קאָפּ און זיין צונג. עס פלעגט אָבער טרעפען, אז נאוויקאו פלעגט הינגעריסען ווערען

פון זאראטוסטראס ריטהמישער שפראך און פלעגט בעאיינפלוסט ווערען פון דאָס ניט דערזאָגטע. נאָוויקאוו פלעגט דאן דעקלאַמירען מיט זיין קלאַהרער און שטאַרקער שטימע, און סערגיי פעטראוויטש פלעגט מיט פארגעטערונג הערען אנבויגענדיג זיין ניט־שעהנעם, פלאַ־ כען קאָפּ און יעדעס וואָרט פלעגט זיך אַריינברענגען אין זיין שלאָפֿע־ דיגען און שווערען מח.

סערגיי פעטראוויטש האָט אַליין ניט באַמערקט יענעם מאַמענט, ווען אין איהם האָט זיך געענדיגט די רעהיגע אנשויאונג פון פאקטען און די טעמפע ביינקשאַפט פון'ם צופריעדען־שטעלען זיך דערמיט. דאָס איז געווען אַזוי ווי מען וואָלט צו אַ פאס פולווער צולייגען פייער, ער האָט ניט געוואוסט ווי לאנג דער קנויט האָט זיך גערויכערט. ער האָט אָבער געוואוסט, ווער עס האָט דעם קנויט אָנגעצונדען. דאָס איז געווען דער חזיון פון'ם איבער מענש, פון'ם זעלביגען אונבערגרייפ־ ליכען, אָבער מענשליכען וועזען, וועלכער האָט פערוויקליכט אַלע מעגליכקייטען, וואָס זיינען פארלעגען געוואָרען אין איהם און אַ גלייכבערעכטיגטער געוועלט־יגט ער מיט קראפט, גליק און פרייהייט. אַ זאָנדערבארער חזיון איז דאָס געווען, — אַ זעהונג וואָס האָט פון בונטקייט געשמערצט זיינע אויגען און זיין האַרץ און וועלכע איז געווען דונקעל און אונבעשטימט אין איהרע אבצייכענונגען; אַ וואונד־ דערפולע און אונבערגרייפ־ליכע זעהונג, וואָס איז דאָך געווען איינפאך און רעאל. און מיט דער בונטער ליכטיגקייט פון דער דאָזיגער זע־ הונג האָט סערגיי פעטראוויטש בעקוקט זיין לעבען און איהם האָט זיך געדוכט אַז זיין לעבען איז גאָר ניי, אינטערעסאנט, ווי אַ בע־ קאנטער פנים, וואָס איז בעלויכטען געוואָרען מיט דעם פייער־שיין פון אַ שרפה.

ער האָט געקוקט פאַראַוים און אויף צוריק און דאָס וואָס ער האָט געזעהען איז געווען עהנליך צו אַ לאנגען, גרויען און שמאַלען קאָרידאָר, אָהן לופט און אָהן ליכט. פון הינטען האָט זיך דער קאָרי־ דאָר פערלאָרען אין די גרויע עראינערונגען פון אַ ניט־פרעהליכער קינדהייט, פאַראַוים איז ער פערטרונקען געוואָרען אין דער חשך־־ דיגקייט פון אויף אַזאַ צוקונפט. און אויף דער גאנצער ליינג פון קאָרידאָר האָט זיך ניט געזעהען קיין איין שארפער קעהר, קיין איין קירעווע ערגעצוואוהין, קיין איין טיהר צום דרויסען, אַהין, וואו

עס שיינט די זונן, וואָו עס לאַכען און וויינען לעבעדיגע מענשען. רונד און ארום סערגיי פעטראוויטשען שווימען איבער'ן קארידאָר גרויע שאַטענס פון מענישען, וועכען עס פעהלט געלעכטער און טהערערען, און זיי שאַקלען מיט זייערע טעמפע קעפּ, פון וועלכע די אכור'ישע נאָטור מאַכט אזוי אונערבארמליך חוזק.

ווי לאנג נאוויקאוו איז ניט אָבערפּאָהרען פון מאַסקווא, האָט סערגיי פעטראוויטש געטהאָן אַלץ דיזעלביגע ארבייט און האָט זיך פּערגליכען מיט זיין חבר, אויף וועלכען ער האָט געזעהען דעם אַב'שיין פון'ם איבער-מענש. ער האָט בעאָבאכטעט זיין פנים, זיינע געדאנקען און באוועגונגען און פלעגט רויט ווערען, ווען נאוויקאוו פלעגט אַ פאק טהאָן זיינע טעמפע, אויפּמערקזאמע בליקען, ווי ער קוקט אויף איהם. שפעט ביינאכט, ווען נאוויקאוו פלעגט שוין שלאָפּען, פלעגט זיך סערגיי פעטראוויטש צוהערען צו זיין שטילען און מעסיגען אטהעמען און האָט געטראכט, אז אפילו אטהעמען אטהעמט אויך נאוויקאוו ניט אזוי ווי ער. און דער דאָזיגער שלאָפּענדער מענש, וועלכען ער האָט פריהער געליעבט, האָט איהם איצט אויסגעוויזען פרעמד און א רעטעניש; אַלעס אין איהם איז געווען א רעטעניש: דאָס טיעפע אטהעמען, די געדאנקען וואָס זיינען בעהאלטען דאָרט אונטער דעם רונדען שאַרבען, זיין געבורט און זיין טויט. און עס איז געווען אונפערשטענדליך ווי אונטער איין דאך ליגען צוויי מענשען, און אין יעדען פון זיי איז עפעס זיינעס, אייגענעס, בעזונדער-רעם, ניט עהנליכעס — אי די געדאנקען, אי דאָס לעבען.

ווען מען האָט נאוויקאווען ארויסגעשיקט פון מאַסקווא האָט סערגיי פעטראוויטש ניט געהאט דערפון קיין שברת-חלב. די 24 שטונדען, וואָס נאוויקאוו האָט מיט די חברים פערבראכט, איינפאקענדיג זיינע זאכען און בייזערנדיג זיך, זיינען אריבער אונבעמערקט, און די חברים זיינען ענדליך געווען אויפ'ן וואקזאַל. זיי זיינען געווען נידער-טער, ווארים מעהר ווי אויף רייזע-קאסטען איז קיין געלד ניט געווען.

— אומזיסט האָב איך אייך געגעבען ניטשע, סערגיי פעטראוויטש — האָט געזאָגט נאוויקאוו מיט יענער משונה'דיגער העפליכ-קייט, וועלכע איז געווען איינע פון די זאָנדערבארקייטען פון זייערע נעמיינזאמען לעבען און וועלכע איז אָנגעגאנגען צווישען זיי ארבעט.

אין יענע שיכור'ע מינוטען, ווען זיי פלעגען קלעטערן אויף די בוימער פון בולוואר.

— פאר וואָס עפעס, ניקאָלאַי גרינאָרעוויטש ?
נאוויקאו האָט געשוויגען, און סערגיי פעטראוויטש האָט צו-
געלייגט :

— איך וועל איהם אפּישר גאָר ניט לעזען. גענוג פאר מיר.

דאָס דריטע גלעקעל האָט אַ קלונג געטהאָן.

— נו, אדיע.

— וועט איהר שרייבען ? — האָט געפרעגט סערגיי פעטראָ-
וויטש.

— ניין, איך לעב ניט קיין בריעף-שרייבעריי. אָבער איהר
שרייבט.

נאָך אַ מינוט אונענטשלאָסענהייט האָבען זיי זיך צוקושט, אונ-
געלומפערט, ניט וויסענדיג וויפיעל קושען, און נאוויקאו איז
אוועקגעפאָהרען. און בלייבענדיג אליין האָט סערגיי פעטראָוויטש
פערשטאַנען, אז ער האָט שוין לאנג געוואונשען און ערווארט דעם
דאָזיגען טאָג, ווען ער וועט בלייבען אליין מיט ניטשען און קיינער
וועט זיי ניט שטערען. און ווירקליך, פון דער מינוט אָן האָט זיי קיינער
ניט געשטערט.

III

אויסערליך האָט זיך סערגיי פעטראָוויטשעס לעבען שטאַרק גע-
ענדערט. ער האָט לחלוטין אויפגעהערט געהען הערען לעקציעס, צו
פראקטישע ארבייט און האָט אוועקגעוואָרפען אויף דער פאָליציע דעם
אַנגעהויבענעם בוך : „א פערגלייכענדער באַראַקטעריסטיק פון קויר-
לענוואסער שטאָף פון דער פעטער רייזע און קוילענוואסער שטאָף
פון דער אראַמאַטישער רייזע“. ער האָט אויפגעהערט אויך צו בע-
זוכען קאמערעדען און פלעגט ערשיינען בלויז ווען עס איז געווען א
מיטינג, און אפילו דאן פלעגט ער ניט לאנג פערבלייבען.

איין מאָל זיינען די סטודענטען געפאָהרען אַ גאַנצע חברה צו פרויענ-
צימער און זיי האָבען דאָרט געטראָפּען סערגיי פעטראוויטשען, און
דער וואונדער איז געווען, וואָס ער איז גאָרניט געווען שיכור,

ה'חלוטין ניכטער. ער איז רויט געוואָרען, ווי פריהער, ווען מען האָט אָנגעהויבען פון איהם שפּאַס מאַכען; און ווען ער האָט אויסגע-טרונקען האָט ער געזונגען און האָט מיט אַ געפלאָנטערטען צונג גע-רעדט עפעס וועגען אַ זאראטוסטרא. עס האָט זיך געענדיגט דערמיט, אז ער האָט זיך צוואוויינט, האָט דערנאָך אָנגעהויבען בויאנעווען, האָט גערופען אַלעמען אידיאָטען און זיך איבערמענש. נאָך דער דאָ-זיגער פאסירונג, פון וועלכער מען האָט געהאט גענוג וואָס צו לא-כען, האָט מען פאר אַ געוויסע צייט סערגיי פעטראָוויטשען אין די אויגען ניט געזעהען.

זינט סערגיי פעטראָוויטש איז ערשינענען אויף דער וועלט האָט נאָך זיין קאָפּ קיין מאָל ניט געאַרבייט אזוי פיעל און אזוי הארטנעקיג ווי אין די דאָזיגע קורצע טעג און לאנגע נעכט. זיין בלוטלאָזער מאַרד האָט זיך איהם ניט אונטערגעגעבען אפילו דאן, ווען ער האָט געזוכט דעם אמת, האָט געשטעלט פעסטע פאַרמולאָס, בעגריפע און פרא-זען. אן אויסגעמאַרטערטער, אַ מיעדער, האָט ער אויסגעזעהן ווי אַ לאַסט פערד, וועלכער פיהרט אַרויף אַ שווערען וואגען מיט משא אַרויף-באַרג און פאלט אַ פערסאָפּעטער אויף די קניע, ביז וואנען די פייעריגע שמיץ וועלען איהם ניט טרייבען ווייטער. און אזא בייטש איז פאר איהם געווען די זעהונג, דער מיראזש פון'ם איבערמענש, פון יענעם וועלכער געוועלטיגט מיט פולען רעכט, מיט מאַכט, גבורה און פרייהייט. מינוטענווייז פלעגט אַ געדיכטער טומאן פארציהען זיך איבער זיינע געדאנקען, אָבער די שטראהלען פון'ם איבער-מענש האָבען צויאָגט דעם טומאן און סערגיי פעטראָוויטש האָט גע-זעהען זיין לעבען בולט און קלאָהר, ווי זיין לעבען וואָלט געווען אַב-געשילדערט און דערזעהלט פון אן אנדער מענשען. דאָס זיינען ניט געווען קיין געדאנקען, שטריינג לאַגיש און אויסגעדריקטע אין ווער-טער — דאָס זיינען געווען חזיונות.

ער האָט געזעהען אַ מענשען, וועלכען מען רופט סערגיי פעטראָ-וויטש און פון וועלכען עס איז פערבאַרגען אַלעס, וואָס מאַכט דעם לעבען גליקליך אָדער ביטער, אָבער טיעף, מענשליך. רעליגיאָן און מאָראַל, וויסענשאַפט און קונסט האָבען עקזיסטירט ניט פאר איהם. אַנשטאט הייסען גלויבען, יענעם גלויבען וואָס קעהרט בערג, האָט ער געשפירט אין זיך אַ משונה'דיג קייקעל, צונויפגעדריעהט פון גע-

וועהנהייטס-מנהגים מיט ביליגען אבערנלויבען. ער האָט ניט גע-
האָט גענוג מוטא צו לייקענען אין גאָט און האָט ניט געהאט גענוג
גבורה צו גלויבען אין איהם; איהם האָט געפעהלט דאָס זיטליכע
געפיהל און די נישטהבעוועגונגען וואָס זיינען דערמיט פערבונדען.
ער האָט ניט געליעבט קיין מענשען און האָט ניט געקענט געניסען
דעם טעם פון יענעם גרויסען תענוג, וועלכער האָט צו זיך קיין גלייך
כען ניט אויף דער ערד — צו אַרבייטען פאַר מענשען און שטאַרבען
פאַר זיי. אָבער ער האָט זיי אויך ניט געקענט האסען — און איהם
איז דעריבער קיין מאָל ניט געווען באשערט צו פיהלען יענעם זוריר
גען תענוג פון קאמפף מיט גלייכע צו איהם און די דעמאָנישע שמחה
פון מנצח זיין זיי, פאַר וואָס די גאַנצע וועלט בוקט זיך, ווי פאַר
א הייליגקייט. ער האָט זיך ניט געקענט אויפהויבען אזוי הויך און
האָט אויך ניט געקענט פאלען אזוי נידריג, אז ער זאָל קענען הער-
שען איבער לעבען און מענשען, דורך דעם וואָס ער זאָל שטעהן ענט-
וועדער העכער פון מענשליכע געזעצע און אליין שאַפען זיי אָדער
שטעהן אויסערן געזעץ און אויסער אלעס וואָס דער מענש רעכענט
פאַר א חיוב און פאַר וואָס ער האָט מורא.

אין צייטונגען האָט סערגיי פעטראוויטש געלעזען וועגען מענ-
שען, וועלכע מאָרדען, רויבען, גנב'ענען, פערגוואלטיגען און
יעדען מאָל האָט זיין לעזען געענדיגט זיך מיט דעמועלביגען געדאַנק:
און איך וואָלט דאָס ניט געקענט. אין גאס בעגעגענט ער מענשען,
וועלכע האָבען זיך אַרונטערגעלאָזען ביז'ן סאַמע גרונד פון מענשלי-
כען ים — און דאָ האָט ער זיך אויך געזאָגט: און איך וואָלט ניט
געקענט. ער פלעגט אַמאָל הערען ווי מען דערצעהלט וועגען מענשען
העלדען, וואָס זיינען געגאנגען צום טויט אין נאָמען פון אן אידעע
אָדער פון לייעבע, און ער האָט זיך געטראכט: און איך וואָלט דאָס
ניט געקענט. און ער האָט מקנא געווען אלעמען, אי צדיקים, אי
רשעים, און אין זיינע אווערען האָבען אונערבארעמליך געקלונגען
זאראטוסטראס אמת'ע ווערטער: „אויב דאָס לעבען געלינגט דיר
ניט, אויב דער גיפטיגער ווארים צופרעסט דיין האַרץ, ווייס אז
דער טויט וועט דיר געלינגען.“

קיין פערלאנג צו טהאָן שלעכטס האָט סערגיי פעטראוויטש ניט
געשפירט, אָבער זיין גוט האָט זיך איהם געוועלט. דאָס האָבען ביי

כער און מענשען אויף איהם אזוי געווירקט, און דער וואונש צו זיין גוט איז איהם געווען שטארק, אָבער דאָס איז געווען אן אומזיסטער א געמאטערטער וואונש, ווי דער דורשט צו זעהען איז א מאַטערנעס פאר דעם געבאָרענעם בלינדען. ער האָט געטראכט וועגען זיין צור קונפט און האָט ניט געפונען קיין פלאץ פאר גוטע מעשים. ער האָט געהאַט ברעח, ווען ער וועט ענדיגען דעם אוניווערזיטעט, אָנצוקור מען אין אקציוז דעפארטמענט; און וויפיעל ער האָט ניט געטראכט, האָט ער ניט געקענט געפינען, וואָס גוטעס ער קאָן טהאָן אלס אן אקציוזער טשינאָוויק. ער האָט זיך שוין פאָרגעשטעלט, ווי ער וועט זיין עהרליך, געהאָרכזאם און ארבייטזאם. ער האָט זיך פאָרגעשטעלט, ווי מיט לאַנגזאמע, ווירדיגע טריט געהט ער אויף די טרעפ און ווי דערגעהענדיג ביז'ן מיטען שטעלט ער זיך אָב, א צור בראַכענער פון יאָהרען, פון נויטה און פון קראנקהייט. זיינע פער דינסטען וועלען שוין זיין אָבעגעשעצט און ער וועט פייערען זיין דריי סיגניעאהריגען יובילעאום, ווי עס האָט ניט לאַנג געפייערט זיין פאָטער. אויפ'ן יובילעאום וועט מען האַלטען רעדען און ער וועט זיי הערען און וועט זיין געריהרט ביז טרעהרען, ווי זיין פאטער איז געווען געריהרט, און ער וועט, ווי זיין פאטער, אויך קושען זיך מיט נאָך אזעלכע אלטינקע, אזוי ווי ער, געוועזענע און קינפטאגע יובילאַרען, אלטינקע, גרויאַנקע, וואָס זיינען פארשמירט געוואָרען פון לעבען. דערנאָך וועט ער שטארבען מיט דעם געדאנק, אז ער לאָזט איבער נאָך זיך א צעהנדליג קינדער, אויך אזעלכע ווי ער איז געווען, און אין „סמאלענסקי וועסטניק" וועט זיין געדרוקט א קורצינקע לעבענס־בעשרייבונג, וועלכע וועט זיך ענדיגען מיט דער בעמערקונג, אז עס איז געשטאָרבען א ניצליכער און עהרליכער ארבייטער.

און סערגיי פעטראוויטשען האָט זיך געדוכט, אז די דאָזיגע שבחים נאָכ'ן טויט זיינען אזוי ביטער און שמערצליך, ווי אז מען זאָל שמיסען מַנט א בייטש איבער דער לעבעדיגער נאקעטער לייב. און וועה טהאָן טהוט דאָס דערפאר, ווייל וועלענדיג זאָגען אן אנגע־נעהמען ליגען, זאָגען דאָ דערווייל די מענשען א וואָכעדיגען, זיכער רען אמת. און ער מיינט, אז ווען מענשען וואַלטען פארשטעהן דאָס, וואָס זייער צונג רעדט, וואַלטען זיי זיך ניט ערלויבט צו ריידען וועג

גען ניצליכקייט און בעליידיגען ווידער די וואָס זיינען שוין בעליידיגט.
סערגיי פעטראוויטש האָט ניט געקענט פארשטעהן אין וואָס עס איז
בעשטאנען זיין ניצליכקייט און זיין מאַרד האָט זיך לאַנג, לאַנג גע-
מאַטערט פון דער צו שווערער אַרבייט צו פרופען דאָס פארשטעהן.
אַבער דער טומאן האָט זיך אויפגעלייזט אונטער די העלע שטראַל-
לען פון'ם איבערמענש און דאָס וואָס איז געווען אן אונגעלייזטע רעטער

ניש, איז געוואָרען איינפאך און קלאַר. ער איז געווען ניצליך, און ניצ-
ליך איז ער געווען צו פערדאנקען זיינע פיעלע אייגענטשאַפטען. ער
איז געווען ניצליך פאר'ן מאַרד, ווי אן עמיצער, וואָס קויפט קאַלף-
שען, צוקער, קעראַסין און צוזאַמען מיט אַנדערע, אַלס איין מאַסע,
שאפט ער פאַלאצען פאר די מעכטיגע פון דער ערד; ער איז געווען
ניצליך פאר סטאַטיסטיק און פאר געשיכטע, ווי יענער נאמענלאָזער
יחיד, וועלכער ווערט געבאָרען און שטאַרבט, און אויף די דאָזיגע
יחידים לערנט מען אויס די געזעצע וועגען דער בעפעלקערונג;
ער איז געווען ניצליך פאר'ן פאָרטשריט, ווארים ער האָט געהאַט
א מאַגען און א קערפער וואָס מען בערארף בעשיצען פון קעלט, און
דעריבער האָבען גערוישט טויזענדער רעדער פון די פאַבריקען.

און וואָס מעהרער סערגיי פעטראוויטש איז געגאנגען איבער די
גאסען און האָט זיך צוגעקוקט צו זיך און ארום זיך אַלץ קלעהרער איז
פאר איהם געוואָרען זיין ניצליכקייט. אנפאנגס האָט ער זיך דער-
מיט פעראינטערעסירט, ווי מיט אַ נייע ענטדעקונג, און מיט נייגע-
ריגקייט האָט ער געקוקט אויף די רייכע הייזער, אויף די עקיפאזשען
און איז זאָגאר אן איבעריגען מאָל געפאָהרען מיט'ן אמניבוס כדי
צו בריינגען עמיצען נוצען מיט זיינע פינף קאַפיקעס; אָבער באַלד
האָט איהם אָנגעהויבען ערגערן דאָס בעוואוסטזיין וואָס ער קאָן קיין
טריט ניט מאַכען, וועלכער זאָל זיך ניט אויסקומען נוצליך פאר
וועמען ניט איז, ווארים זיין דאָזיגע ניצליכקייט הענגט דאָך ניט אָב
פון זיין ווילען.

און דאן האָט ער ענטדעקט אין זיך נאָך אַ ניצליכקייט, און דאָס
איז געווען די ביטערסטע, די ערגסטע פון אַלע, און ער איז פון שאַנ-
דע און וועהטאָג רויט געוואָרען. דאָס איז געווען די ניצליכקייט פון
א טויטען קערפער, אויף וועלכען מען פאָרשט אויס די געזעצע פון
לעבען און טויט. אין דעם דאָזיגען צושטאַנד פון גייסטיגער אונריר-

היגקייט פלעגט טרעפֿען אַמאָל ביינאַכט, אַז סערגיי פעטראַוויטש פלעגט זיך פאַרשטעלען די ביכער, וועלכע ווערען געשריעבן וועגען איהם אָדער וועגען אַזעלכע ווי ער. ער פלעגט קלאהר זעהען די גע- דרוקטע בלעטער און זיין נאָמען אויף זיי. ער פלעגט זעהען דאן די מענשען וואָס שרייבען די דאָזיגע ביכער און ערווערבען זיך דורך דעם, וואָס זיי שרייבען וועגען איהם, עשירות, גליק און בעריהמטהיט. איינע דערצעהלען וואָס פאַר אַ נעביקע ער איז געווען — אַ מענש וואָס טויג צו גאָרנישט און וועלכען קיינער דארף ניט; זיי לאכען פון איהם ניט, זיי מאכען פון איהם ניט קיין חזק — ניין, זיי זר- כען צו שילדערן זיינע יסורים מיט אַזאַ רחמנות, אַז מענשען זאָלען וויינען, און זיינע פרייד שילדערען זיי אַזוי, אַז מענשען זאָלען לאכען. זיי זוכען צו ווייזען, אַז אין אַזעלכע ברואים, ווי סערגיי פעטראַוויטש, איז אויך פאַראן עפעס מענשליכעס; זיי איבערציי- גען מיט היץ און קראפט, אַז אפילו אַזעלכע מענשען טהוט וועה ווען מען שלאַגט זיי, און זיי איז אנגענעהם ווען מען איז גוט צו זיי. און אויב די שרייבער זיינען מענשען מיט טאַלאַנט און זיי גע- לינגט צו בעווייזען, וואָס זיי האָבען געוועלט בעווייזען, דאן שטעלט מען זיי מאָנומענטען, און דער פונדאמענט זעהט דוכט זיך אויס פון גראניט, אָבער אין אמת'ן בעשטעהט דער פונדאמענט פון אן אונזעהליגער מאַסע סערגיי פעטראַוויטש'עס. אַנדערע פון זיי בע- דויערן אויך סערגיי פעטראַוויטשען, אָבער זיי ריידען שוין וועגען איהם נאָך דעם וואָס די ערשטע האָבען דערצעהלט, און זיי זיינען זיך גענוג מתוכה, פון וואנען עס נעהמען זיך אַזעלכע, ווי ער, וואו קומען זיי אהין, און זיי פאַרשען וואָס מען דארף טהאָן, אַז עס זאָלען אַזעלכע ווייטער ניט זיין.

פאַר דעם קאפיטאליסט איז ער ניצליך, ווי דער קוואל פון זיינע עשירות; פאַר דעם שרייבער ווי אַ טרעפֿעל צום מאָנומענט; פאַר דעם וויסענשאפטסמאַן, ווי אַ טהייל, וואָס דערנעהנטערט איהם צו דער ערקענטניס פון ווארהייט; פאַר דעם לעזער, ווי אַ געגענ- שטאַנד איינצואיבען זיך אין גוטע געפיהלען — דאָס איז די ניצליכ- קייט, וועלכע סערגיי פעטראַוויטש האָט אין זיך געפונען. און זיין גאַנצע נשמה האָט אָנגעכאַפט די שאַנדע און דער דומפער צאָרען פון אַ מענשען, וועלכער האָט לאנג ניט פערשטאַנען, אַז מען מאכט

פון איהם חוזק און פלוצלונג האָט ער זיך אַ קעהר געטהאָן און דער-
זעהט ווי מען שצירעט צייהנער און מען ווייזט אַן מיט די פינגער.
דאָס לעבען, מיט וועלכען ער האָט זיך שוין לאַנג צופריעדען געשטעט
אַלס מיט אַ פאקט, האָט איצט אַ קוק געטהאָן איהם אין פנים אַרײַן
מיט טיעפע אויגען, קאַלט, ערענכט און אזוי איינפאַך שטריינג, און
אַ שרעק. אַלעס דאָס וואָס האָט דונקעל אין איהם אַרומגעבלאָנזשעט
ביז איצט האָט איצט אָנגעהויבען צו ריידען הויך און הערשעריש. זיין
„איך“, וואָס ער האָט גערעכענט אַלס דאָס איינציג וואַהרעס און
וואָס היינגט ניט אָב פון דעם שוואַכען מח און ניט פון דאָס ציאוויא-
נעט האַרץ, איז אין איהם אויפגעבראכט געוואָרען און האָט אָנגע-
הויבען פאָדערען אַלעס, אויף וואָס עס האָט געהאַט רעכט.

— איך וויל ניט זיין קיין שטומע שטאַף פאַר אנדערעס גליק :
איך וויל אַלײַן גליקליך זיין, שטאַרק און פריי זיין און איך האָב אַ
רעכט דערויף — האָט סערגיי פעטראוויטש אַרויסגערעדט דעם פער-
באָרגענעם געדאַנק, וועלכער בלאַנזשעט אַרום אין פיעלע קעפּ און
מאַכט פיעל קעפּ אונגליקליך, אָבער וואָס עס ווערט אַרויסגערעדט
אזוי זעלטען און מיט אַזאַ שווערקייט.

און אין יענעם מאָמענט ווען ער האָט צום ערשטען מאל אַרויס-
גערעדט די דאָזיגע קלאַהרע און פינקטליכע פראַזע, האָט ער פער-
שטאַנען אַז ער שפּרעכט דאָס אויס אַן אורטהײל געגען דעם, וואָס
רופט זיך סערגיי פעטראוויטש און וואָס קאָן קיין מאל ניט זיין ניט
שטאַרק און ניט פריי. אין ער האָט זיך עמפּעהרט געגען זיין נאַטור,
וואָס האָט איהם קיין פנים ניט געקענט געבען ; ער האָט זיך עמ-
פעהרט, ווי אַ שקלאַף, וועלכען די קייטען האָבען אָנגעריבען בלוי-
טיגע וואונדען אויפ'ן קערפּער, וועלכער איז אָבער קיין מאל ניט
געווען בעוואוסט, ווי ערנידעריגענד עס איז אַ רעכטלאָזער שקלאַף
צו זיין און האָט אונטערטעניגליך געבויגט דעם רוקען אונטער דער
בייטש פון דעם אויפזעהער. דאָס איז געווען דאָס געפיהל פון א פערד,
וועלכער האָט ער פי נס בעקומען מענשליכעס בעוואוסטזיין און שכל
אַקוראַט אין דעם מאָמענט ווען די שמיץ פאַסעווען זיין רוקען און
ער האָט ניט, ניט קיין קול, ניט קיין כח פאַר ווידערשטאַנד. און
וואָס ליינגער, שטאַרקער און אונערבאַרעמליכער עס איז געווען די

לאסט, אלץ ווילדער איז געווען דער צאָרען פון דעם צובונטע-וועטען.

אין אַט דער צייט נעמליך האָט נאוויקאוו ערהאַלטען פון סערגיי פעטראוויטשען דעם ערשטען בריעף, זעהר אַ גרויסען און ווייניג פאר-שטענדליכען, ווארים סערגיי פעטראוויטש איז לחלוטין ניט אים שטאַנד געווען ארויסצוגעבען אין דער פאָרם פון געדאנקען און ווער-טער אלעס דאָס, וואָס ער האָט געזעהען אזוי קלאָהר און גוט. און נאוויקאוו האָט אויף דעם בריעף ניט געענטפערט, ווארים ער האָט ניט לייעב געהאַט איבערצושרייבען זיך און איז דערצו געווען שטאַרק פערנומען מיט שיכרות, ביכער און אונטעריכט אין שפראכען. ער האָט בלויז איינעם פון זיינע גוטע-פריינד, וועלכען ער פלעגט ארומ-פיהרען איבער די טראקטירען, דערצעהלט וועגען סערגיי פעטרא-וויטשען, וועגען דעם בריעף, וועגען ניטשען, און האָט אָבגעלאכט פון ניטשען, וועלכער האָט אזוי געליעבט שטאַרקע, און ווערט אַ פריידיגער פאר שוואכע און אַרעמע אין גייסט.

די ערשטע פאָלגע פון סערגיי פעטראוויטשעס עמפעהרונג איז געווען דאָס, וואָס ער האָט זיך צוריקגעקעהרט צו זיינע האַלב-פאר-געכענע און נאָווייט טרויכערייען. ער האָט זיי אָבער ניט דערקענט — אזוי געענדערט האָבען זיי זיך פון'ם בעוואוסטזיין פון זיין רעכט גליקליך צו זיין און נאָך דעם ווי ער האָט זיך-אַליין מיאש געווען פון זיך אלס מענש, האָט זיך סערגיי פעטראוויטש פערטראכט וועגען דעם, צו וואָלט ער געקאָנט גליקליך זיין אפילו אונטער אזעלכע אומשטענדען? גליק איז דאָך אזוי ברייט און האָט אזוי פיעל מדרגות; איינער קאָן ניט געפינען קיין גליק אין איין זאך, קאָן אָבער גליקליך זיין אין אַן אנדער זאך. און דער ענטפער, וועלכען סערגיי פעטראוויטש האָט געפונען אויף דער דאָזיגער פראגע, האָט איהם געצוואונגען צו עמ-פעהרען זיך געגען מענשען, ווי ער איז שוין עמפעהרט געוואָרען געגען דער נאטור.

IV.

געוואָהנט האָט סערגיי פעטראוויטש ניט ווייט פון דער וואלטהע-טינער פאָלקס-סיף אין גרויסען פיער-גארענדיגען הויז, וועלכעס איז

פון אונטען ביז אויבען געווען בעוואָהנט פון בעל־הבית'טעם, וואָס פארדינגען צימערען און פון סטודענטען. ער האָט אַ קלויניקען, אָבער רייניקען צימערל און זיינע יטכניס סטודענטען זיינען גראד געווען שטילע מענשען, ניט קיין ייִדן, אזוי אז עס איז געווען בעקוועם אי צו לעהרנען אי צו טראַכטען; אזוי אז עס איז געווען עפעס אונאנגענעמעס איז דאָס סיידען דער שטענדיגער טשאַר פון קיך אין דער־פריה. אָבער סערגיי פעטראוויטש האָט אויפגעהערט לעהרנען, און אַ האַלבען מעת־לעת פלעגט דער צימער בלויבען ליידג און פינסטער.

אָרומגען פלעגט ער זעהר פיעל, פלעגט ניט מיעד ווערן אַרומ־געהן, און אין אלע גאסען פון מאַסקוואַ פלעגט מען קאָנען באַגעגען זיין לאַנגע פיגור אין אַן אַנגעבלאקירט היטעל. איין מאל, האָט ער זיך אין אַ פראַסט־גען טאָג אַרויפגעקליבען אויף די וואַראַביאָווע בערג און האָט פון דאָרט לאַנג, לאַנג געקוקט אויף מאַסקוואַ, ווי איינ־געהילט די שטאָרט איז אין אַ ראַזיגען טומאן און רויך און ווי עס גלאַנצט אָב דורכ'ן שליייער דער טייך און די גערטנער. שפאַצירענדיג איז געווען גרינגער צו טראַכטען, און דאָס וואָס ער האָט געזעהען האָט פערלייכטערט די געדאַנקען־אַרבייט, ווי אַ צייכנונג מאַכט לייכטער פאר שוואַכזיניגע מענשען צו פארשטעהן אַ זאך. סערגיי פעטראוויטש האָט אונטערגעפיהרט זיינע חשבונות, ווי אַ בעל־הבית וועלכער ווייס אז זיין פארמעגען איז חרוב געוואָרען און ער געהט אַרום צום לעצטען מאל בעקוקען זיינע חפצים, מאַכענדיג זיין טרויע־ריגען חשבון. אלעס וואָס ער האָט געזעהען האָט איהם געזאָגט, אז פאר איהם וואָלט אויך מעגליך געווען פערהעלטניסמעסיגער גליק, אָבער אז ער וועט איהם אין דער זעלבער צייט קיין מאל ניט האָבען — קיין מאל ניט.

איין גליק האָט בלויז געקענט זיין פאר סערגיי פעטראוויטשען : ווען ער זאָל קענען פארמעגען אלעס וואָס ער האָט געליעבט אין לעבען און פטור ווערען פון אלעס וואָס ער האָט געהאַסט. ער האָט ניט גע־גלייבט אין האַרטמאַן'ס פעסימיסטישע פילאָזאָפיע, אז בעזיצען דאָס געווינשטע הייסט בלויז ענטוישט צו ווערען, — ער האָט גע־דיינקט אזוי ווי נאוויקאוואַ אז די פעסימיסטישע פילאָזאָפיע איז בע־שאַפען געוואָרען בלויז אלס אַ טרויסט און אַן אַבנאָרונג פאר די מענ־

שען, וועלכע זיינען גערויבט פון אלעס דאָס, וואָס אנדערע פאר-
מעגען. און ער איז געווען זיכער, אז ער וועט קענען זיין גליקליך,
ווען מען זאָל איהם געבען געלד, דאָס דאָזיגע פרייהייט, וואָס וואנד-
דערט ארום איבער דער וועלט און וועלכע די שקלאפען גיסען אויס
אין דער פארם פון מטבעות פאר די העררען.

סערגיי פעטראוויטש איז געווען ארבייטזאם; ער האָט ניט גע-
ליעבט די ארבייט און האָט געליטען פון דער שווערקייט פון דער אר-
בייט דערפאר וויל זיין ארבייט איז געווען אזא, וואָס האָט איהם
ניט געגעבען קיין הנאה. אין גימנאזיע האָט ער געמוזט לעהרנען
אזעלכע זאכען, וואָס זיינען ניט אינטערעסאנט, וואָס זיינען איהם
לגמרי פרעמד, און אמאָל טאקע געגען זיין פערשטאנד און געגען
זיין געוויסען, און אזא ארבייט איז פאר איהם געווען אן אַבקומעניש.
אין אוניווערזיטעט איז שוין די ארבייט געווען לייכטער רוהיגער און
פערנינפטליגער, האָט אָבער אויך געגעבען ווייניג הנאה דעם קאלטען
שכל, און די שטונדען וואָס ער פלעגט אמאָל האָבען צופעליג איז דאָך
געווען דיזעלביגע ארבייט ווי אין גימנאזיע נור פארקעהרט, דאָרט
האָט מען איהם געלערענט דיזעלכע זאכען, דאָ לערנט ער זיי אנדערע
און דאָס איז אויך געווען א אַבקומעניש. און זיין ארבייט אין דער
צוקונפט, אלס אן אקציונער בעאמטער, איז דאָך אויך געווען אזוי
טרויסטלאָז, אזוי לאנגווייליג און געצוואונגען. בלויז זומער, ביי
זיך אין סמאלענסק פלעגט סערגיי פעטראוויטש זיך אויסרוהען, הנאה
האָבענדיג פון דער פשוט'ער, גראַבער ארבייט: סטאָליאַרסקע אר-
בייט, מאַכען פאר די קליינע ברידערלעך הייצערנע ביקסלעך, פער-
ריכטען דעם צאהם אין גאָרטען, די ביינקלעך, און ער האָט הנאה
געהאט פון גראַבען בעטען אין גאָרטען, אויסגראַבען די גלאַנציגע
און די בערגעלדיגע ערד און איבערקעהרען. דאָס איז געווען פרעהלי-
כע, מונטערע ארבייט, אָבער ניט די ארבייט, צו וועלכע ער איז
בעשטימט געוואָרען פון געבורט אלס זון פון א רעגירונגס-בעאמטען.
מאָכע מענשען, וועלכע ליידען אויך דערפון וואָס זייערע פער-
היגקייטען האַרמאָנירען ניט מיט דער ארבייט, ברעכען אמאָל די
דאָזיגע רעמלעך און געהן אוועק אויף וועלכען וועג זיי ווילען — ווערן
פשוט'ע ארבייטער, אקערן ערד, ווערן בראדיאגעס. אָבער דאָס
זיינען מענשען קרעפטיגע, מוטהיגע אין גייסט, אזעלכע מענשען

זיינען ניט פיעל אויף דער ערד, און סערגיי פעטראוויטש האָט גע-
 פיהלט, אז ער איז דעריין שוואַך, שעמעוודיג און ווערט בעוועל-
 טיגט פון פרעמדען ווילען, ווי א לאקאמאטיוו, וועלכען א צופאל,
 א קאטאסטראפע קאָן אראבפיהרען פון די רעלסען איבער עפעס וואָס
 איז אוועקגעלייגט געוואָרען פון א פרעמדער האַנד. ניט נור האָט ער
 ניט געקאָנט טהאָן עפעס אזעלכעס, נור ער האָט זיך גאָר ניט געקאָנט
 פאַרשטעלען אפילו ווי וועט ער דאָס אוועקווארפען זיין אנשטענדיגען
 קאָסטיום, זיין קווארטיר, זיינע שטונדען און וועט זיך אן אבגעריי-
 סענער ארומשלעפען איבער די וועגען אָדער געהן הינטער דער סאָכע.
 און דאָס ערשטע, וואָס האָט איהם געקאָנט בריינגען נעהנטער צום
 גליק, איז געווען — פריי צו ווערען פון דער אונאנגענעהמער ארבייט,
 וועלכע איז איהם פרעמד. און רעכט האָט ער דאָך געהאט פריי צו
 זיין; זעהט ער דען ניט אזעלכע מענשען ווי ער, וואָס זיינען אויך
 ילוד אשה'ס, ווי ער, האָבען געווען און א מאַרד, און זיי הויבען
 גאָר ניט אָן צו ארבייטען, זיי באַשעפטיגען זיך בלויז מיט זאכען, פון
 וועלכע זיי האָבען פערגעניגען.

„און דאָס וואָס אנדערע פארמעגען, דערויף האָב אויך איך א
 רעכט“ — האָט זיך געטראכט סערגיי פעטראוויטש אין דער צייט, ווען
 ער איז עמפעהרט געוואָרען געגען דער נאָטור און געגען מענשען.
 פאר איהם וואָלטען זיך אויך געקאָנט געפינען אזעלכע בעשעפ-
 טיגונגען, פון וועלכע ער זאָל הנאה האָבען. די ערשטע און הויפט-
 זעכליכסטע פון זיי איז די ערקענטניס פון דער נאָטור. ניט דאָס
 אריינדרינגען אין די סודות פון דער נאָטור — דערצו פאָדערט זיך
 שכל — נור פון זעהען מיט די אויגען, פון ריכען מיט דער נאָז, פון
 אלע חושים. ער האָט לייעב געהאט די לעבעדיגע נאָטור מיט אַ צערט-
 ליכער, זאָגאר מיט אַ ליידענשאַפטליכער, אָבער מיט אַ בעהאַלטע-
 נער לייעבע, וועלכע בלויז נאוויקאווי האָט אין איהם פארדעכטיגט.
 ווען ער פלעגט דערזעהען אַ וועלכען עס איז ווארצעלע פון א גראַז אין
 פריהלינג, דעם ווייסען שטאם פון א בלריאָזע, ווי דאָס קומט ארויס
 פון דער ווייכער, שמעקענדער ערד, די שווארצינקע, דינינקע צוויי-
 געלעך, וואָס זיינען צוגעקלעפט צו איהר ווייכער ברוסט — פלעגט
 דאָס צושמידען צו זיך זיינע אויגען און בריינגען שמחה איהם אין
 האַרצען. ער האָט ניט פערשטאנען פאר וואָס ער לייעבט אזוי די

שוואַרצע ערד, וועלכע גיט איהם אזוי פיעל יסורים, נור ווען ער פלעגט אין פרייהלינג דערזעהען דאָס ערשטע שטיקעל ערד, וואָס האָט זיך בעפרייט פון קאלטען און טויטענדען שנעע און ווי דאָס וואָלט אַב-געזיפצט זיך אונטער דער זונן — האָט זיך איהם געוועלט אַ קוש טהאָן עס מיט אַ לאַנגען, צערטליכען קוש, ווי מען קושט אַ הייס-געליעכטע פרויענצימער. און זייענדיג געצוואונגען דעם גאנצען לע-בען פערבריינגען אין אַן ענגען, פיער-עקעדיגען קאסטען, אויף די שטויביגע, רוישיגע גאסען, אונטער דעם שמוציגען שטאָרטישען הימעל, האָט ער מקנא געווען די בראדיאגעס, פאר וועמען די שטערן אין הימעל זיינען שומרים ווען זיי שלאָפען, און וועלכע זעהען זיך אַן און ווייסען אזוי פיעל. און איהם קומט גיט אויס אין לעבען קיין זאך צו זעהען, אויסער בעריאזעס, גרעזלעך, פלאכע טייכלעך און קליינע בערגלעך.

ער פלעגט אַמאָל לעזען שעהנע שילדערונגען, און מסתמא אמת'ע, פון דעם ים און פון די בערג, אָבער זיין שוואכע פאָרשטעלונגס-קראפט האָט איהם גיט געקאָנט בעשאפען אַ לעבעדיג בילד פון דעם. און איהם האָט זיך געוועלט מיט די אייגענע אויגען איבערצייגען זיך — איז דאָס טאקע אמת, אַז דער ים איז אזוי טיעף און אונענדליך, אַז ער איז בלוי, גרין אָדער אפילו רויט, אַז פון איהם הויבען זיך און קייקלען זיך איבער איהם הויכע כוואליעס, און איבער זיי לויפען אויף דעם בלויען הימעל ווייסע וואָלקענס אָדער שוואַרצע, שרעק-ליכע. איז דאָס אמת, אַז די בערג זיינען אזוי הויך, משופע און מיט וואַלד באדעקט, און אַז צווישען זיי זיינען בלויע טהאלען און טומאן, און אַז זייערע שנעע-שפיצען גלינצערן אונטער דעם סאמע גרינעם הימעל.

איז דאָס אמת ?

אַ טיעפער, פייערנדר זיפן, פון דער טיפעניש פון די פער-שטויבטע לונגען פלעגט אַ הויב טהאָן סערגיי פעטראוויטשעס ברוסט און פלעגט אראביאָגען פון זיין פלאכען פנים דעם שעחמעוודיג-ענט-ציקטען שמייכעל. און ער האָט מקנא געווען די, וועלכע בעהער-שען דעם ים און די בערג נאָך מעהר איידער ער האָט מקנא געווען די בראדיאגעס.

איין מאָל, בלאַנזשענדיג איבערן שטאָרט און דערקענענדיג

צווישען דער מאסע, ווער פון זיי זיינען די פרייע און מעכטיגע און ווער איז אויף אייביג גערויבט פון פרייהייט, האָט סערגיי פעטראַ-וויטש דערזעהען אַ שייד פון אַ סטערעאָסקאפֿישער פּאנאראמע און ער איז אהין אריין. דאָרט האָט מען געוויזען בערג, אָזערעס און די שלעסער פון דעם באיערישען קעניג לודוויג. די קאלירטע פאָטאָ-גראפיען זיינען פערבייגעגאנגען פאר די אויגען און זיינען געווען אזוי לעבעדיג, אזוי בולט, אז עס האָט זיך געפיהלט די לופט, די בלויע ווייטקייט און דאָס וואסער האָט געגלענצט, ווי ווירקליכעס וואסער, און דאָרט האָבען זיך אָבגעטפּיגעלט די וועלדער און די שלעסער. אַ ווייסער, יו"ט'דיג ליכטיגער דאמפּפער האָט מיט דעם שפּייזנאָז אויפֿ-געהויבען שווימיגע בעטען, און אויפֿ'ן שיף־דעק זיינען געשטאַנען און געזעסען יו"ט'דיג געקליידעטע העררן און דאמען און קינדער און מען האָט, דוכט זיך, געקאָנט דערקענען אפילו דעם פרעהליכען שמויכעל פון זייערע פנים'ער. דערנאָך האָט ער געזעהען אַ שלאָס, מיט זיינע ווייסע טהורעמס, צייהניגע טערראסען, וועלכע לאָזען זיך אראָב ווי קאסקאדען אין טהאַל, און אויך דאָס אינווייניגע פון שלאָס האָט ער געזעהען. גרויסארטיגע זאלען, אונזעהליג פיעלע בילדער, קעניגליך פרעכטיגע זאמעטען און שווערע זידענס, אין די הויכע פענסטער פון גאָטהישען סטיל שטראמט אריין די ליכטיג-קייט פון דער זונן און גליטשט זיך איבער דעם פארקעט פון די דילען. און אויף איין פענסטער, מיט'ן רוקען צו סערגיי פעטראוויטש, איז געזעסען עמיצער רוחיג און גלייכגילטיג און האָט געקוקט אַרונטער, אהין, וואו עס האָבען זיך געזעהען בלוז די בערג־שפיצען און דער ליכטיגער הימעל.

סערגיי פעטראוויטש האָט זיך לאנג צוגעקוקט צו דער אונבע-וועגליכער פיגור פון דעם זיצענדען און ווי ער וואָלט זעהען אלעס, וואָס יענער האָט געזעהען: וועלדער, טהאַלען, און דאָס בלויע שטאָל פון די אָזערעס, און ער האָט געפיהלט ווי פריש און ריין עס מוז זיין די לופט, וועלכע יענער אטהעמט אריין. און איהם האָט זיך געדוכט, אז צווישען די גרויסארטיגע זאלען מיט די סופיטען, וועלכע צוגעהן זיך אזוי ווי הימעל־געוועלבען, מיט די פענסטער, פון וועלכע אַ האלבע וועלט קאָן מען זעהען, אז דאָרט קאָן ניט זיין קיין ביינקשאַפט, קיין מרה־שחורה, קיינע טרויעריגע געדאנקען. און

ער האָט געזעהען נאָך, די וואונדערליכסטע זאך האָט ער געזעהען :
 ער האָט געזעהען אַ מענישען, וועלכער האָט געהאַלטען איין פּוס אונט-
 טערגעבויגט אונטער זיך און די פאדעשווע פון שטיוועל אויסגע-
 שטעלט אזוי, ווי סערגיי פעטראוויטש וואָלט עס טהאָן, ווען ער
 וואָלט געווען אויף זיין פּלאץ ; און דער דאָזיגער מענש האָט גע-
 אטהעמט מיט דער בערג-לופט און האָט געקאָנט אַרומשפּאַצירען אין
 די גרויסאַרטיגע זאַלען. סערגיי פעטראוויטש האָט אַ קרייז געטהאָן
 מיט די צייהן פון פּלוצלונגען כּעס און האָט זיך אַ רוק געטהאָן פאָר-
 ווערטס, ווי ער וואָלט וועלען אַראָבשליידערן אין תּהום דעם אונבע-
 וועגליך זיצענדיגן מאַן, און ער האָט זיך אָבגעשלאָגען מיט'ן שטערען
 און נאָז אַן די ראהמען פון די שוויבען. און ער האָט זיך פארשעהמט,
 ווען ער האָט אַ טראכט געטהאָן, אז זיין כּעס איז דאָך בלויז אַ גע-
 מאכטער און עס איז דאָך דערפאר ווייל עס זיינען דאָ ראהמען, אַן
 וועלכע ער קאָן זיך אָבשלאָגען ; ווען ער וואָלט אָבער אין דער ווירק-
 ליכקייט געזעהען אזא מענישען, וואָלט ער דאָך גאָר ניט געוואגט
 אָנצוריהרען איהם אפילו מיט אַ פינגער. זייענדיג אַ שעהמעוודיגער
 און שטילינקער, וועלכער פלעגט אַ ציטער טהאָן זעהענדיג אַ געקויר-
 לעטע הוהן, ווי האָט ער געקאָנט פעהיג זיין צו ווערען אזוי אין כּעס.
 ווען סערגיי פעטראוויטש איז אַרויסגעגאנגען פון דער פאנארא-
 מע אין דעם קרומען, הויקערדיגען מאַסקווער געסעל, וואו די
 דווארניקעס האָבען גערייניגט דעם שנעע, האָט ער אַ טראכט גע-
 טהאָן, אז עס זיינען ניטאָ אזעלכע פאקטען, פון וועלכע אַ מענש
 זאָל מוזען צופריעדען זיין.

אויסער דער נאטור איז געווען נאָך אַ זאך, וואָס וואָלט גע-
 קאָנט צופריעדען שטעלען סערגיי פעטראוויטשען : מוזיק, קונסט
 אין אלע איהרע געשטאַלטען, וועלכע קאָנען איהם זיין בעגרייפליך
 און וואָלטען געקאָנט אויספיעלען זיין לעבען און מאכען דאָס לעבען
 אינטערעסאַנט און פערשיעדענע-אַרטיג. נאָך מוזיק האָט געפאָלגט
 פרויענ-ליעבע — אויך אַ זאך וואָס זיין הארץ האָט געדורשט. אין
 קאָנצערטען, אין טהעאַטער און אין גאס האָט ער
 געזעהען וואונדערליך-שעהנע פרויען, פול מיט חן און איידעלקייט,
 און איהם האָט זיך געגלויסט זייער ליעבע. איינע פון זיי האָט ער בע-
 זאָנדערס געהאַט אין זכרון, ער האָט זי בעגעגענט עטליכע מאָל און

האָט פון איהר געטרוימט, אָבער זי האָט קיין איין מאָל נישט אַ הויב געטהאָן איהרע אויגען אַ קוק צו טהאָן אויף איהם און האָט גאָר נישט געוואוסט אפילו פון זיין עקזיסטענץ.

די עראינערונג וועגען דער לייעבע פון'ס מיידעל, וואָס האָט ביי זיי געארבייט אין גאָרטען און פון וועלכער עס האָט זיך געהערט דער ריח פון מיסט און שווייס האָט איהם אָבגעקעלט; איהם איז נע- יען אכשטויסענדיג צו דיינקען וועגען אנדערע אזעלכע גראַבע פרויען, וועלכע וועלען איהם לייעבען און וועלען מיט איהם ריידען וועגען רובעלס און וועגען פערהאַסטער ארבייט. איהם האָט זיך שמערצליך געגלומט די לייעבע פון יענער פרויענצימער, וועמעס נאָמען ער האָט נישט געוואוסט און וועלכע פארשטעהט נישט דאָס אלעס פון וואָס ער און אזעלכע ווי ער ווערען געמאַטערט. און ווי אַ מענטש, וועלכער האָט קיין מאָל קיין געלד נישט געהאַט, האָט ער געמיינט, אז געלד וואָלט איהם געקענט ערווערבען לייעבע; און ווי אַ מענטש, וועלכער האָט קיין מאָל נישט געוואוסט פון פרויענ-לייעבע, האָט ער געמיינט אז דאָס קאָן איהם געבען גליק.

אין אַט אַזא צייט נעמליך איז סערגיי פעטראוויטש געפאָהרען צו פרויען, וואו זיינע חברים האָבען איהם בעגעגענט, און ער האָט מיט אַ כיון זיך צוריקגעהאַלטען פון טרינקען, כדי ער זאָל קלעהערער קענען באדיינקען דאָס, וואָס עס פאלט אויס אויף דער וועלט אויף דעם גורל פון אזעלכע מענשען ווי ער איז.

וואָס מעהר סערגיי פעטראוויטש האָט זיך צוגעקוקט צום לעבען אלץ אונמעכטיגער און ניכטס-וויירדיגער האָט זיך געוויזען אין זיינע אויגען די נאַטור, וועלכע צושיינט איהרע מחנות אזוי אונזיניג. און אנשטאט דער געפאלענער נאַטור איז פאר זיין טומאנעם בליק ענט- שטאנען אַן אנדער דראָהענדע און מעכטיגע קראפט — געלד. אַ פאר- בלענדעטער, אַ פערלאָרענער, האָט ער אָנגעהויבען טראכטען, אז דאָס געלד הערשט אויף איבער דער נאַטור. זיין שוואכער מאָרד האָט זיך געלאָזט נארען, און אין הארצען האָט זיך אָנגעצונדען אַ פונק פון האָפענונג. ער האָט ארויסגענומען פון קעשינע אַ זילבערנעם רובעל און האָט איהם געדריעהט אין האַנד מיט אַ משונה'דיגען געפיהל פון נייגעריגקייט, ווי ער וואָלט דאָס צום ערשטען מאָל דערזעהען די דאָזיגע גלאנציגע דריידעל. נישט פון הימעל פאלען דאָך די דאָזיגע

דריידלעך, ער האָט דאָך דאָס ערוואָרבען און ער קאָן נאָך ערווערבען פיעל אַזעלכע, און דאן וועט ער האָבען אין די הענר אזא מעכטיגע קראפט, וואָס הערשט איבער דער נאַטור.

און ווי יעדער מענש, פאר וועלכען עס ווייזט זיך אַ האָפענונג, האָט ער אָנגעהויבען טראכטען וועגען דער האָפענונג, ניט וועגען דער מעגליכקייט זי צו פערוורקליכען, נור וואָס ער וועט טהאָן ווען זי וועט זיך פערוורקליכען. און די דאָזיגע עטליכע טעג זיינען געווען אַן אברוה פאר סערגיי פעטראוויטשען; ער האָט זיך אויפֿ-געהויבען העכער אום שטארקער דערנאָך צושמעטערט צו ווערן אַן דער ערד און מעהר שוין ניט קאָנען אויפשטעהן. ער האָט שוין אָנגע-נומען אַלס אַ טהאטזאך, אַז ער פערמעגט אַ מיליאָן, און ער האָט געטרוימט פון'ם ים, פון די בערג און פון דער פרויענציימער, ווע-מעס נאָמען ער ווייס ניט און וועלכע האָט קיין אהנונג ניט פון זיין עקזיסטענץ.

איין מאָל האָט דער געדאנק אָנגעהויבען ארבייטען איז שוין געווען אונמעגליך אַבצושטעלען איהם, און בפרט אז איהם האָט גע-טריבען אזא פייעריגער בייטש, ווי די געשטאַלט פון'ם איבערמענש, פון יענעם, וועלכער בעזיצט מאכט, גליק און פרייהייט. און ווען די געשטאַלט האָט אַ בלאנק געטהאָן פאר זיינע אויגען, האָט זיך סערגיי פעטראוויטש פערוואונדערט, וואָס ער גיט זיך ווידער אָב מיט אַזעלכע קינדערשע פאנטאזיעס וואָס וועלען קיין מאָל ניט פער-ווירקליכט ווערן. עס זיינען פאראן פערשיעדענע וועגען צום געלד, נור אויף יעדען וועג שטעהט אַ ראַגאַטקע און לאָזט סערגיי פעטרא-וויטשען ניט צוקומען. גנב'ענען קאָן ער ניט, ווי ער קאָן ניט הרג'ע-נען, ווארים ניט דער מאַרד לענקט זיינע האַנדלונגען, נאָ עפעס אַ פרעמדער, אונבעוואוסטער ווילען. יענע אַרבייט, וועלכע איז פאר איהם מעגליך, קאָן ניט בריינגען קיין עשירות, און אַלע אנדערע זאכען — ווי שפיעלען אויף דער בערזע, אַ פאבריק, אַ הויכע אמט מיט גרויס געהאַלט, קונסט, חתונה האָבען מיט אַ רייכע כלה, אַלעס דאָס וואָס דער געזעץ און דער געוויסען ערלויבט און וואָס קאָן געבען אַ פארמעגען אין איין טאָג, אָדער אין איין יאָהר — דאָס האָט דאָך פאר איהם ניט עקזיסטירט, ווי שכל האָט פאר איהם ניט עק-זיסטירט.

און ווען סערגיי פעטראוויטש האָט פערשטאַנען, אז געלד קאָן
ניט פערריכטען די אונגערעכטיגקייט פון דער נאַטור, נור מאכט נאָך
טיעפער די אונגערעכטיגקייט, און אז מענישען דער'הרג'גענען נמיר
דעם, וועמען די נאַטור האָט שוין פערוואונדעט — האָט זיין פער-
צווייפלונג פערלאָשען די האָפנונג, און אַ היץ האָט אָנגעכאַפט זיין
נשמה. דאָס לעבען האָט איהם איצט שוין אויסגעוויזען ווי אַ ענגע
שטייג, און די אייזערנע גראטעס זיינען געריכט און דיק, און עס
איז בלוז איין ניט פערריגעלטער אויסגאנג פאראן.

און אַ נייע פעריאָדע האָט זיך אָנגעהויבען אין סערגיי פעטרא-
וויטשעס לעבען. ער איז ערגעץ ניט אַרויס פון הויז און פלעגט געהן
בלויז אין סטודענטישע קיך עסען; ער פלעגט קומען אהין ווען מען
פלעגט שוין האלטען ביים פערמאַכען, כדי ניט צו טרעפען דאָרט
קיינעם פון די בעקאַנטע סטודענטען. ווי טאָג אזוי נאכט איז ער
געלעגען אויפ'ן בעטעל אָדער איז ארומגעגאנגען; די ישכנים און
די בעל־הבת'טע זיינען שוין געוועהנט געווען צום קלאנג פון זיינע
טריט, ווי דער קלאנג וואָס הערט זיך אין די צעללען פון אַ טורמע:
איינס—צוויי—דריי אהין און איינס—צוויי—דריי צוריק. אויפ'ן
טיש איז געלעגען אַ בוך, און הגם דער בוך איז געווען פערמאַכט און
פערשטויבט, האָט פון אינווייניג דאָך ארויסגעדונגען אַ פעסטער,
רוהיגער און אונערבארעמיגער קול:

„אויב דאָס לעבען גיט זיך דיר ניט איין, אויב דער גיפטיגער
ווארים צופרעסט דיין הארץ, ווייס אז דער טויט וועט זיך איינ-
געבען.“

V.

איין מאָל איז אונמעגליך צו זעגען, דאָרף מען שטאַרבען. און
סערגיי פעטראוויטש האָט בעשלאָסען צו שטאַרבען און האָט גע-
טראכט, אז זיין טויט וועט זיין אַ זיעג.

דער געדאַנק וועגען טויט איז פאר איהם ניט געווען קיין נייער;
דער געדאַנק איז שוין איהם פריהער אויף אַרױפגעקומען אויפ'ן זי-
נען, ווי ער קומט אַרויף יעדען מענישען, ביי וועלכען עס זיינען פיעל
שטיינער אויפ'ן וועג, אָבער ער איז אויך געווען אזוי אומזיסט, ווי

די טרוימערדי וועגען מיליאָנען. איצט אָבער איז דער דאָזיגער געדאנק ערשיענען ביי סערגיי פעטראוויטשען ווי אַ בעטלום, און דער טויט איז שוין געוואָרען ניט ווי אַ געוויינטלעכע זאך, וואָס עס קאָן ניט זיין אויף, נאר ווי אַן אונפערמיידליכקייט, ווי עפעס וואָס וועט אונבערנינגט מוזען געשיעהען. עס האָט זיך געעפענט אַן אויסגאנג פון שטייג, און אָבוואָהל דער אויסגאנג האָט געפיהרט אין אונבער-וואוסטזיין און חשך, איז עס פאר סערגיי פעטראוויטשען געווען גאנץ ענאָל. ער האָט דונקעל געגלויבט אין אַ נייעם לעבען און ער האָט זיך פאר'ן טויט ניט געשראָקען, ווארים ער וועט בלויז אוועק-טראָגען מיט זיך זיין פרייען איך, וועלכער הענגט ניט אָב ניט פון'ס שוואַכען מח, ניט פון צוקראַכען האַרץ, און דער קערפער וועט אָנ-קומען דער ערד, און זאָל זי שאַפען פון איהם אַ ניי האַרץ און אַ נייעם מאַרש. און ווען ער האָט דערשפירט אין זיך אז ער איז רוהיג גערהייט פארטיג צום טויט — האָט ער צום ערשטען מאל אין זיין לעבען דערפיהלט אַ טיעפע און שטאַלצע שמחה, די שמחה פון אַ שקלאַף, וואָס ברעכט די קייטען.

„איך בין ניט קיין פייגלינג“ — האָט געזאָגט סערגיי פעטרא-וויטש און דאָס איז געווען דער ערשטער שבח, וואָס ער האָט זיך געזאָגט וועגען זיך און האָט מיט שטאַלץ אָנגענומען דעם דאָזיגן גען שבח.

עס האָט זיך געקאָנט אויסווייזען, אז דער געדאנק וועגען טויט דארף פערניכטען אלע זאָרגען וועגען לעבען און וועגען דעם גוף, וועלכען מען דארף שוין אויף גאָרנישט. אָבער מיט סערגיי פעטראַ-וויטשען האָט פאסירט אקוראט דאָס פארקעהרטע, און אין די לעצטע טעג פון זיין לעבען איז ער געוואָרען דערזעלביגער פערדאנטישער פינקטליכער און ריינליכער מענש, ווי ער איז געווען פריהער. ער האָט זיך געוואונדערט ווי אזוי האָט ער דאָס געקענט פערלאָזען זיין צימער אין אזא אונאַרדנונג און זיין טיש; ער האָט אויפגעראמט זיין צימער, האָט צולייגט די ביכער אין אָרדנונג. פון אויבען האָט ער אוועקגעלייגט אַ חיבור, וועלכען ער האָט אָנגעהויבען אמאָל — וואָס איז דערנאָך איבערגעגאנגען צו נאוויקאווען — און האָט בעזונ-דער אָבערלייגט דעם בוך „אלזא שפראך זאראטוסטרא.“ ער האָט איצט ניטשען אפילו ניט געעפענט און איז געבליבען גאנץ גלייכגיל-

טיג צום בוך, וועלכען ער האָט קענטיג ניט דערלעזען אין גאנצען, ווארים די בעמערקונגען מיט'ן בלייפֿעדער אויף די ברעגען בלעטער זיינען דערגאנגען בלויז ביז דער העלפט פון דריטען טהייל. עס קאָן זיין אז ער האָט מורא געהאט אז ער וועט דאָרט געפינען עפעס נייעס, אונערווארטעטעס, און דאָס קאָן צושטערען זיין לאנגע געמאטערטע ארבייט, וועלכע האָט אין איהם איבערגעלאָזען דעם איינדרוק פֿון אַ בונטען, שרעקליכען חלום.

סערגיי פעטראוויטש איז דערנאָך אוועק אין דער גרויסער באָד, איז מיט הנאה ארומגעשוואומען אין דעם קאלטען באַסיין, און ווען ער האָט דערנאָך אין גאס בעגעגענט אַ הבר־סטודענט איז ער מיט איהם אוועק „צום דייטשען“ אין ביערהאָללע און אויסגעטרונקען אַ פֿלאַש ביער. קומענדיג אַהיים, איז ער אַ ראַזיגער, אַ ריינער, אין אַ ווייסער ליינענער העמד געזעסען לאנג טרינקענדיג טהעע מיט מאַד לינעס, האָט דערנאָך אַ בעט געטהאָן ביי דער בעל־הבית'טע אַ נאָד דעל און האָט אָנגעהויבען פֿערריכטען זיין סטודענטישען מונדיר. דער מונדיר איז שוין געווען אַן אלטער, אַן ענגער און האָט תמיד גע־פֿלאַצט אונטער די פאכוועס, און סערגיי פעטראוויטשען איז שוין אויסגעקומען ניט איין מאָל צו פֿערריכטען איהם. זיינע גראָבע אומ־געלומפֿערטע פינגער האָבען מיט גרויס מיה אָנגעכאפט די דינע נאָד דעל, וועלכע פֿלעגט פֿערלאָרען ווערען אין'ס צופֿוילטען געוואָנט.

עטליכע טעג איז סערגיי פעטראוויטש געווען בעשעפֿטיגט מיט פֿערפֿערטיגען דעם סם; ווען דער סם איז שוין געווען פֿארטיג, האָט ער מיט הנאה אַ קוק געטהאָן אויף דעם קלייניקען פֿענכערעל, טראכ־טענדיג ניט וועגען דעם טויט, וועלכער געפינט זיך אין איהם, נור וועגען דעם ווי ערפֿאָלגרייך ער פֿיהרט אויס די ארבייט. די בעל־הבית'טע, אַ קליינע, שווארצע פֿרויענצימער, אַ געוועזענע מעטרע־סע, האָט אפֿנים עפעס חושד געווען, ווארים זי האָט זיך זעהר דער־פֿרעהט, וואָס סערגיי פעטראוויטש האָט אָנגעהויבען ווייזען סמנים, אז ער הויבט ווידער אַן צו זיין באַשעפֿטיגט. זי איז אריין צו איהם אין צימער און האָט לאנג געפֿלוידערט וועגען דעם ווי שלעכט איינ־זאמקייט ווירקט אויף אַ יונגען מענשען; זי האָט איהם דערצעהלט וועגען איינעם איהרען אַ בעקאנטען, וועלכער איז געווען אַ פֿאָליצי־סערזשאַנט און האָט געהאט גוטען איינקונפט נור איבער זיין מרה־

שחורה'דיגע נאטור האָט ער אָנגעהויבען שיכור'ען און וועלגערט זיך אין די יטמוציגע קווארטאלען, וואו פאר א גלעזעל בראנפען שרייבט ער א בריעף, א פראשעניע. די דאָזיגע געשיכטע פלעגט זי דער-צעהלען דערנאָך יעדען סטודענט, וועלכער האָט בעזוכט וואָס הויז און האָט ציגעלייגט, אז זי האָט טאקע עפעס געפונען אן עהנליכ-קייט צווישען סערגיי פעטראוויטש און יענעם בעקאנטען פאליציי-סערזשאנט.

— קומט אריין אמאָל צו מיר א גלעזעל טהעע טרינקען — האָט זי איינגעלאדען סערגיי פעטראוויטשען, אָהן פניות אייגענמ-ליך — און איהר וואָלט זיך געדארפט דורכגעהן אמאָל צו חברים, ווארים וואָס איז דאָס פאר א פיהר: ניט איהר געהט ערגעץ, ניט צו אייך קומט קיינער.

סערגיי פעטראוויטש האָט געפאָלגט איהר עצה און האָט בע-זוכט כמעט אלע זיינע חברים, אָבער לאנג איז ער ערגעץ ניט פער-בליבען.

די סטודענטען האָבען דערנאָך בעהויפט, אז סערגיי פעטרא-וויטשעס משוגעת האָט מען שוין קלאהר געקענט באמערקען דאן, און האָבען זיך געוואונדערט ווי אזוי זיי האָבען ניט פאָראויס געזעהען אז אזוי וועט דאָס פאסירען. דער געוועהנליך שטילער, שעחמעוודיגער און שווייגענדיגער, סערגיי פעטראוויטש, האָט דעם מאָל געפלוידערט וועגען פערשיעדענע פוסטע זאכען, און וועגען נאוויקאווען האָט ער גערעדט ווי וועגען זיין גלייכען און האָט אפילו געמאכט פאָרווירפע, אז ער איז געווען צו אָבערפלעכליך. ער איז געווען דערביי זעהר פרעהליך און האָט אָפט געלאכט. איין יונגיקער סטודענט האָט דער-צעהלט, אז סערגיי פעטראוויטש האָט זאָגאר געזונגען, אָבער דאָס האָבען שוין אלע איינגעפונען פאר צו איבערטריבען. אָבער אלע זיי-נען געווען איינשטימיג, אז עפעס זאָנדרעכארעס איז געווען צו מער-קען אין סערגיי פעטראוויטשעס האַלטונג, און אויב מען איז דערויף ניט אויפמערקזאם געוואָרען פריהער, איז דאָס בלוזי דערפאר, ווייל מען האָט אויף איהם בכלל ווייניג געקוקט. צווישען די חברים האָט זיך וועגען דעם אויפגעהויבען אן אינטערעסאַנטע פראגע: צו וואָלט מעגליך געווען צו ראטעווען סערגיי פעטראוויטשען, ווען די חברים וואָלטן זיך צו איהם געהאלטען נעהנטער און וואָלטען געשיינקט

מעהר אויפמערקזאמקייט אויף זיין לאגע ? און זיי זיינען געקומען צום שלום, אז זיין רעטונג וואָלט פאָליטענדיג מעגליך געווען, אָבער ניט דורך דעם, וואָס אן אנדער כח, א שטארקערער זאָל איהם בע-איינפלוסען, זאָנדערן דורך דער ווירקונג פון א נאָהענטען מענשען, א מוטער אָדער א פרויענצייכער וואָס וואָלט איהם לייעבען. מען האָט גערעכענט, אז סערגיי פעטראוויטש האָט פאר דער גאנצער לעצטער צייט זיך איינגעפונען אין א צוישטאנד פון גייסטיגער פערשטאָונג, עהנליך צו א היפנאָטישען שלאָף, ווען איבער דעם ווירען געוועלטיגט אן אייגענע אָדער פרעמדע אידעע. די דאָזיגע אידעע קאָן מען ניט אָבשוואַכען מיט ערקלעהרונגען, אָבער לייעבע וואָלט סערגיי פעטרא-וויטשען געקאָנט אויפוועקען פון דעם דאָזיגען היפנאָטישען שלאָף. דאָס געשריי פון א מוטער, וואָס קומט ארויס פון איהר מוטער-הארץ; דער אנבליק פון א פנים, וואָס איז אזוי לייעב און טהייער און אויף וועלכען מען קען פון קינדווייז אן יעדען קנייטשעלע; די טרעהרען פון א מוטער, וועלכע אפילו דער פארגרעכטסטער מענש קאָן ניט אריבערטראָגען גלייכגילטיג — דאָס אלעס האָט געקאָנט אויפוועקען אין סערגיי פעטראוויטש דאָס בעוואוסטזיין פון דער ווירקליכקייט. אלס א גוטער און עהרליכער מענש וואָלט ער ניט געקאָנט אַריינטרא-גען טויט אין זיין מוטערס האַרץ און ער וואָלט בלייבען לעבען, אויב ניט פון זיך וועגען, ווייניגסטענס פאר אנדערע, וועלכע לייעבען איהם. פיעלע שוואכערציגע, וועלכע האָבען זיך שוין געווען בע-שלאָסען צו באַגעהן זעלבסטמאָרד, זיינען צוריקגעהאַלטען געוואָרען אויף דער ערד, ווייל אויף זיי האָט געווירקט דאָס בעוואוסטזיין, אז זיי זיינען נויטהיג פאר אנדערע, פאר די וואָס לייעבען זיי, און זיי האָבען דערנאָך לאנג געלעבט און אין זיי האָט זיך געשטאַרקט דער געדאַנק, אז עס פאָדערט זיך מעהר מוטה צו לעבען אלס צו שטאַר-בען. און נאָך מעהר זיינען געווען אזעלכע, וועלכע האָבען פארגע-סען די אורזאכע, וואָס האָט זיי געטריבען צו וועלען בעגעהן זעלבסט-מאָרד, און האָבען זאָגאר בעדויערט דערנאָך וואָס דאָס לעבען איז אזוי קורץ.

און די חברים זיינען נאָך מיט מעהר כעס אָנגעפאלען איינע אויף די אנדערע און געמאַכט איינע די אנדערע פאָרווירפּע פאר אזא אונפערצייהליכע גלייכגילטיגקייט. א וועלכע ניט איז טעלעגראמע

בלויז פון א צעהן ווערטער צו סערגיי פעטראוויטשעס מוטער, האָט געקענט אויפהאלטען א מענשענס לעבען. מאַנכע פון די סטודענטען, וועלכע האָבען געהאַט אַ טבע תמיד ארויסצוטרעטען מיט ארגומענטען פון סאָציאלען שטאַנדפונקט, האָט דער דאָזיגער פאל ארויפגעבראכט אויף בעטראכטונגען און געשפרעכען וועגען דער ניט אייניגקייט פון די סטודענטען, וועגען דעם וואָס זיי פעהלט אַ פערבינדונג דורך אל-געמיינע אינטערעסען, און וועגען גייסטיגער עלענדקייט. אויף אַ קורצער צייט זיינען זאָגאר ענטשטאַנען עטליכע פעראיינען פאר זעלבסטענטוויקלונג, וואו מען האָט געלעזען ביכער וועגען סאָציאלע פראגען און געשריבען רעפעראַטען.

פרייטאג דעם עלפטען דעצעמבער איז געווען דער טאָג, וועלכען סערגיי פעטראוויטש האָט בעשטימט אויף צו נעהמען זיך דאָס לעבען; דאָס איז געווען דער טאָג, ווען פיעלע פון די חברים האָבען זיך גע-קליבען צו פאָהרען אַהיים פאר די ווייהנאַכטס-פייערטעג. אין דעם דאָזיגען טאָג אין דער-פריה, איז ער געווען אויף דער פאָסט, וואו ער האָט אָנגעגעבען אין דער סטראכירטעבריעף אבטהיילונג א דיקען פאקעט אדרעסירט קיין סמאלענסק, צו נאוויקאווען, און די ערהאל-טענע קוויטאַנציע האָט ער בעהאַלטען אין זיין טייסטער. אין דעם בריעף האָט ער געמעלדעט וועגען זיין טויט און וועגען די אורזאכען, וואָס בעוועגען איהם דערצו. די אורזאכען האָט ער אויסגערעכענט אין בעזונדערע פונקטען, און דער גאנצער בריעף האָט געמאַכט דעם איינדרוק, ווי ער וואָלט דאָס געשריבען ניט וועגען זיך, נאר וועגען עפעס אַן אנדער מענשען, וועלכער אינטערעסירט איהם ווייניג.

בייטאָג האָט סערגיי פעטראוויטש אָנגעגעסען מיטאג אין דעם סטודענטישען רעסטאָראַן און איז געזעסען לאנג ביים טיש און פער-בראכט מיט בעקאַנטע, און נאָכ'ן עסען איז ער געשלאָפען אויף אַזוי לאנג און פעסט, אַז ער איז אויפגעשטאַנען ערשט אַ זייגער עלף. מען האָט איהם דערלאנגט אַ סאַמאוואר, און די סטודענטען הינטער זיין וואַנד האָבען ווידער דערהערט זיינע אייגענאַרטיגע טריט: איינס—צוויי—דריי, אַהין און איינס—צוויי—דריי צוריק. ווען די דינסט האָט גאַנץ שפּעט ביינאַכט אויפגעראמט דאָס געשיר און צוגענומען דעם סאַמאוואר, האָט סערגיי פעטראוויטש מיט איהר גערעדט, ווי

ער וואָלט געוועלט זי זאָל ניט אוועקגעהן אויף לאַנג, און ער איז דערביי געווען זעהר בלייך, ווי זי האָט דערנאָך דערזעהלט.

... סערגיי פעטראוויטש האָט כּישום אָפּן ניט ערווארט דאָס, וואָס עס וועט מיט איהם פאָרקומען דעם דאָזיגען אבענד, וועלכען ער האָט גערעכענט פאר דעם לעצטען אין זיין לעבען. ער איז געווען פאָלשטענדיג רוהיג און טונטער און האָט גאָר ניט געטראכט וועגען טויט ווי אין די אלע לעצטע טעג. אָנגעהויבען טראכטען וועגען טויט האָט ער ערשט אַ שטונדע אָדער צוויי בעפאָר דעם מאָמענט, ווען ער האָט איינגענומען דעם סם. און די געדאנקען זיינען געקומען פון ווייט ערגעץ, אָבגעריסענע און דומפע. צוערשט האָט ער אַ טראכט גע-טהאָן וועגען דער בעל־הבית'טע, וועלכע וועט מארגען דערזעהען זיין טויטען קערפער און וועט זיך דערשרעקען; דערנאָך וועגען דעם, ווי ער וועט ליגען און ווי ער וועט אויסזעהען. אויף איין מינוט האָט זיין געדאנק אַ שפרונג געטהאָן אַן אַ זייט, צו די עראינערונגען פון זיין קינדהייט, נעמליך ווי זיינער אַ פעטער איז געשטאָרבן. דער פעטער איז געשטאָרבן ביי זיי אין הויז און סערגיי פעטראוויטשען, וועלכען מען האָט דעמאָלט גערופען סעריאזשא, האָט מען אוועקגע-פיהרט פון הויז צו בעקאנטע. דורכגעהענדיג דעם פאָדערצימער, שוין אַן אנגעטהאָנערער, האָט ער אַ קוק געטהאָן אין זאל און האָט דאָרט דערזעהען אַ טיש, לעבען וועלכען זיי האָבען אימער געגעסען, און אויפ'ן טיש די אונבעוועגליכע ברעגען פיס אין ווייסע פעדימען סקאר-פעטקעס. געזעהען האָט ער זיי נור איין זעקונדע, אָבער געבליבען זיינען זיי אין זיין זכרון אויף אייביג, און פאר אַ לאנגע צייט האָט זיך דער טויט אליין איהם פאָרגעשטעלט ניט אנדערש, ווי אונבע-וועגליכע ברעגען פיס אין ווייסע פעדימען סקארפעטקעס.

דערנאָך האָט ער זיך דערמאנהט אויף אַ פאל, וואָס האָט ניט זעהר לאנג פאסירט, ווען ער האָט געזעהען זעהר אַן אַרעמע און זעהר אַ זאָנדערבארע לוי. דאָס זאָנדערבארע דעריין איז געווען דאָס, וואָס קיינער אין גאס, ניט די פערבייגעהענדע, ניט די פוהרמאנעס, האָבען קיין אויפמערקזאמקייט דערויף ניט געשיינקט און אזוי ווי זיי וואָלטען גאָר אפילו ניט געזעהען די לוי, ווארים קיינער האָט די היטעל ניט אַראָבגענומען. פיער טרעגער האָבען געטראָגען דעם ארון, וועלכער איז געווען מיט עפעס שווארצעס אריבערגעדעקט און זיינען

געגאנגען שנעל, מיט גלייכע טריט, אזוי שנעל אז דער ארון האָט זיך געוויגט, ווי אויף כוואליעס. און עס האָבען זיך ניט געזעהען דערביי ניט קיין גייסטליכע און ניט קיין בעגלייטער.

ווען סערגיי פעטראוויטש איז דורך די דאָזיגע עראינערונגען גע-
קומען צוריק צו זיין געדאנק וועגען טויט, איז דער געדאנק געוואָרען
אזוי וואונדערליך שאַרף, פינקטליך און ליכטיג, ווי אַ מעסער, וועל-
כען מען האָט אָנגעשלייפט. נאָך אַ מינוט האָט דער געדאנק אַ בלאנד-
זשע געטהאָן, אָבצייכענענדיג די ארומיגע שטילקייט, דעם פערלאָך-
שענעם סאמאוואר, דעם טיקטאק פון דער טאשען-אוהר אויפ'ן טיש,
און פלוצלונג ווי ער וואָלט געפונען וואָס ער דארף, האָט דער געדאנק
אויסגעקנאָטען דאָס בילד פון סערגיי פעטראוויטשעס לויז, אזוי
בולט, אזוי וואהר'שיינליך און אזוי שרעקליך, אז ער האָט אַ ציטער
געטהאָן און זיינע הענד זיינען פערגליווערט געוואָרען. מיט דערזעל-
בער אונערבארמליכקייט און שרעקליכער וואהרהייטליכקייט האָט דער
געדאנק איהם געשילדערט איינעם נאָכ'ן אנדערען פאָלגענדע מאַמענט-
טען: די שווארצע, קרומע עפענונג פון קבר, דעם הארטען און
ענגען ארון, די גרין-געוואָרענע קנעפ פון מונדיר און דעם פראָצעס
ווי דער גוף פוילט. און עס האָט אויסגעזעהען, ווי דאָס טראכט ניט
סערגיי פעטראוויטש, נור עמיצענס אַ ריזיגע האנד שלעפט עס דורך
פאר זיינע אויגען דעם לעבען גופא און דעם טויט אין יענע קאלירען,
וועלכע לאָזען זיך ניט איבערגעבען.

און סערגיי פעטראוויטש האָט זיך אויפגעכאפט. איהם איז גע-
וואָרען אזוי שרעקליך אז עס האָט זיך געוועלט שרייען, און ער האָט
מיט פחד געקוקט אויף דעם קליינינקען פענכערל און האָט זיך אָב-
גערוקט פון איהם, ווי ער וואָלט מורא האָבען, אז מען וועט איהם
מיט גוואלד אריינגיסען אין מויל דעם ססדמות. און מעהר פון אלעם
אין דער וועלט האָט ער איצט מורא געהאט פאר זיך אליין — פאר
יענער שרעקליכער אונגעהאָרדזאמקייט, וועלכע האָט זיך געוויזען
אין זיינע פיס און הענד. ער האָט זיך געצויגען אויף צוריק, און דער
גאנצער קערפער האָט געצוקט פון רייסען זיך פאָראויס, צום פענ-
כערעל. די פיס, די הענד און מויל האָבען דוכט זיך אין זייערע
אדערן און ביינער גופא אָנגעפילט זיך מיט אַ ליידענשאפטליכען,
וואהנזיניג-בעפעהלענדען וואונש אַ וואָרף צו טהאָן זיך פאָרווערטס,

א כאפ טהאָן דעם פענכערעל און אויסטרינקען איהם דורשטיג, מיט
פערגעניגען.

— איך וויל ניט, איך וויל ניט — האָט געמורמעלט סערגיי
פעטראוויטש און האָט זיך אָבגעשטויסען מיט די הענד און האָט זיך
געצויגען אויף צוריק, אָבער איהם האָט זיך געדוכט, אז ער קומט
צו נעהנטער צום פענכערעל, וועלכער וואקסט אין זיינע אויגען. און
ווען די טיהר האָט איהם אָבגעשטעלט, האָט ער אויפגעהערט צו זעהען
וואָס פאר זיך, האָט אויפגעשריען און האָט געמאַכט אַ שריט פאַר-
ווערטס.

אין דער מינוט איז אַריין די דינסט נאָכ'ן סאַמאוואר און עס האָט
איהר לאַנג גענומען אויפצוראַמען דאָס געשיר, זעהענדיג שלעכט מיט
איהרע פארשלאָפענע אויגען.

— ווען דארף מען אייך אויפוועקען? — האָט זי אַ פרעג געטהאָן
אַרויסגעהענדיג.

סערגיי פעטראוויטש האָט זי אָבגעשטעלט און האָט זיך מיט
איהר צורעדט, אָבער ער האָט ניט געהערט, ניט זיינע אויגענע
פראַגען, ניט איהרע ענטפערס. נור ווען ער איז ווידער געבליבען
אַליין, איז אין זיין מאַרד געבליבען איין פראַזע: „ווען דארף מען
אייך מאַרגען אויפוועקען?“ — און די פראַזע האָט געקלונגען אין
זיינע אויערן לאַנג און פעסט, ביז וואנען סערגיי פעטראוויטש האָט
ניט פערשטאַנען איהר בעדייטונג.

ער האָט פערשטאַנען, אז ער קאָן, ווי אלע, אויסטהאָן זיך
און לייגען זיך שלאָפען, און מען וועט איהם אויפוועקען מאַרגען ווען
עס וועט אָנקומען אַ נייער טאָג. דער נייער טאָג מוז אונבעדינגט אָנ-
קומען, און סערגיי פעטראוויטש וועט לעבען אזוי ווי אלע, ווארים
ער וויל ניט שטאַרבען און וועט ניט שטאַרבען און קיינער קאָן איהם
ניט צווינגען צו נעהמען דעם פענכערעל און אויסטרינקען. נאָך אלץ
ציטערענדיג האָט ער גענומען דעם פענכערעל, האָט איהם מיט אַ
כיון געעפענט, האָט דערפיהלט דעם ריח פון ביטערע מאַנדלען און
האָט שנעל, מיט אַ ציטעריגער האַנד איהם אַוועקגעשטעלט אויפ'ן
פאליצע, וואו מען האָט איהם ניט געקאָנט זעהען הינטער די ביכער.
איצט ווען דאָס פענכערעל איז שוין געווען אין זיין האַנד און ער איז

ניט געשטאָרבען, האָט ער שוין ניט מורא געהאט, ניט פאר איהם
און ניט פאר זיך.

ווען סערגיי פעטראוויטש האָט זיך געלייגט אויפ'ן בעט, האָט
זיך איהם געדוכט, אז דאָס געראטעוועט לעבען פרעהט זיך אין אלע
קלענסטע טהיילען פון זיין קערפער, וועלכער איז דערווארעמט גע-
וואָרען אונטער דער דעקע. ער האָט אויסגעצויגען די פיס, די הענד,
וועלכע האָבען שיער ניט געטהאָן אַ פערברעכען, און עפעס ווי אין
זיי וואָלט געזונגען זיס אַ דינינקע, לוסטיגע שטימעלע, ווי דאָס בלוט
וואָלט עס זיך געפרעהט און געזונגען, וואָס עס איז ניט פערוואנדעלט
געוואָרען אין אַ גליווערנדע, פוילענדע, צוקראַכענע מאַסע, נור
פליסט לוסטיג און רויט איבער ברייטע און פרייע וועגען. און זי האָט
אויך מיט אַזא שטחה אָנגעפילט דאָס האַרץ, און דאָס האַרץ האָט
צוזאמען מיט בלוט געזונגען טריאומפיהרענד דעם שיר פון לעבען.

„לעבען ! לעבען !“ — האָט געטראכט סערגיי פעטראוויטש,
צונויפבויענדיג און אבבויענדיג די געהאָרכזאמע, בייגזאמע פינ-
גער. לאָז ער זיין אן אונגליקליכער, אַ געיאנטער, אן עלענדער ;
זאָלען אלע איהם האַססען און מאַכען פון איהם חוזק ; זאָל ער זיין
דער ערגסטער, דער לעצטער, דער אונבעדייטענדסטער מענטש, אַ
שטיקעל בלאָטע, וואָס מען טרייסעלט אַראָב פון די פיס — אָבער ער
וועט לעבען ! לעבען ! ער וועט זעהען די זונן, ער וועט אטהעמען,
ער וועט בויען און אבבויען די פינגער, ער וועט לעבען . . . לע-
בען ! און דאָס איז אַזא גליק, אַזא פרייד, און קיינער נעהמט דאָס
ניט אָב פון איהם, דאָס לעבען וועט זיך ציהען לאַנג, לאַנג . . . אי-
מער ! אונזעהליגע טעג פאַראויס צינדען אן זייער מאָרגענשטערן און
אין יעדען פון זיי וועט ער לעבען, לעבען !

און דאָ האָט סערגיי פעטראוויטש צום ערשטען מאל פאר פיעלע
טעג דערמאנט זיך אויף זיין פאטער און מוטער און האָט זיך דער-
שראָקען און איז מילד געוואָרען. ער האָט אין זיינע געדאנקען גע-
קוישט די קנייטשען, אויף וועלכע עס וואלטען רינען טרעהרען, און
זיין האַרץ איז צוריסען געוואָרען פון שטראהלענדען, זיעגרייכען גע-
שריי : איך לעב, איך לעב ! און ווען ער איז איינגעשלאָפען מיט
אַ לייכטען, פרייד-פולען שלאָף, איז זיין לעצטער געפיהל געווען

דער געזאלצענער טעם פון א טרעהר, וואָס האָט נאָס געמאַכט זיינע ליפּען.

דער טאָג איז געווען א פראַסטיגער, און די זונן האָט געלויב־טען, ווען סערגיי פעטראוויטש האָט זיך אויפגעכאַפּט. ער האָט לאַנג ניט פערשטאַנען, פאַר וואָס די בעט איז אויסגעבעט ווי תמיד, און ער ליגט אויף איהר א לעבעדיגער, ווען ער האָט דאָך נעכטען געדאַרפט שטאַרבּען. דער קאַפּ האָט אביסעל וועה געטהאָן, און דער גאַנצער קערפּער איז געווען צומאַטערט, ווי נאָך זעהר שטאַרקע קלעפּ. שטופענווייז, געדאַנק נאָך געדאַנק, האָט ער זיך דערמאַנט אלעס, וואָס נעכטען איז פאַרגעקומען ביי איהם אין קאַפּ, און ער האָט ניט פערשטאַנען, פאַר וואָס ער האָט זיך אזוי שטאַרק דער־שראָקען און פאַר וואָס האָט זיך איהם פאַרגעשטעלט אזוי שוידערליך דאָס וואָס ער האָט שטענדיג געוואוסט און וואָס ער האָט זיך צעהנדליך גע מאַל פריהער פאַרגעשטעלט. טויט, לוויה, קבר . . . נו, ווי קאָן דען אנדערש זיין ווען א מענש שטאַרבּט? נאַטירליך, מען בע־ערדיגט איהם און צוליב דעם גראָבט מען אויס א קבר, און אין קבר ווערט ער צופוילט. און ער האָט נאָך אַמאָל אויפּמערקזאַם אַרײַנגע־קוקט אין די נעכטיגע שרעקליכע פאַרשטעלונגען, אָבער זיי זיינען געווען אזוי בלייך און ניט קלאָהר און זיינען וואָס ווייטער אלץ בליי־כער געוואָרען, ווי דאָס טרעפט מיט פאַסירונגען, וואָס מען זעהט אין חלום, וועלכע זיינען אזוי בונט אין דער ערשטער מינוט ווען מען כאַפט זיך אויף און פערשווינדען אזוי שנעל און ווערן פערמעקט אָהן א סליאד דורך די לעבעדיגע איינדריקע פון דער ווירקליכקייט און פון טאָג. און אין די בילדער פון טויט איז ניט געווען קיין שרעקליכעס, און די שמחה פון לעבען האָט זיך איהם איצט פאַרגעשטעלט אלס אונ־פערשטענדיך און ווילד.

און אלס לייזונג פון דער רעטעניש, האָט איהם א בלייז געטהאָן דער געדאַנק, אז ער, סערגיי פעטראוויטש, איז א פייגלינג און א זעלבסט־באַריהמער.

ער האָט זיך דערמאַנט אויף דעם בריעה, וועלכען ער האָט גע־שיקט צו נאוויקאווען, אין וועלכען ער האָט איהם געמעלדעט וועגען זיין טויט, ווי וועגען א פאקט וואָס איז געשעהען — און ער איז

רויט געוואָרען פון שאַנדע און האָט דערפיהלט, אז דער בעשלוס צו שטאַרבן איז אין איהם אונגענדערט, רוהיג און פעסט, אזוי ווי נעכטען, איידער ער האָט זיך אונטערגעגעבען דער ווירקונג פון פייג-הייט און פון אונפערשטענדליכען פחד. דער שרעק איז פערשוואונדען, אָבער די ברענענדע שאַנדע איז ניט אַוועק. די גלייכגילטיגע, בלינדע קראפט, וועלכע האָט ארויסגערופען סערגיי פערטראוויטשען פון דעם פינסטערן תהום פון נייט־זיין, האָט געמאַכט דעם לעצטען פערזוך איינצושמידען איהם אין קלעצלעך, ווי אַ פייגען שלימול־דיגען דעזערטיר, און הגם בלויז אויף עטליכע שטונדען, אָבער איהר איז דאָס געלונגען.

די ברענענדע שאַנדע האָט אויפגעפלאמט מיט אַ נייער גבורה, און דער פלאם פון דער דאָזיגער שאַנדע האָט פאַרברענט אויף אַש די עראינערונגען וועגען דעם פחד. און ווען דער פלאם איז פערלאָזשען געוואָרען, איז פערשוואונדען אויך דער טעמפער, ציהענדער וועהטאָג פון קערפער, און אלעס איז געוואָרען אזוי לייכט, כמעט אונפיהלבאר. עס האָט אויפגעהערט וועה טאָן דער קאָפּ און דער מאַרד האָט אָנגעהויבען אַרבייטען פלינק און מיט אַזאָ קראפט און מיט אַזאָ קלאהרקייט, ווי דאָס טרעפט בלויז אין פיהר־היין. די ליפען האָבען זיך געצוקט פון דעם וואונש צו ריידען, און אויף דער צונג זיינען אַרויפגעקומען ווערטער אַזעלכע, וועלכע סערגיי פערטראַ ווייטש האָט נאָך קיין מאָל פריהער ניט געוואוסט און ניט געברויכט. און ער האָט געזאָגט זיך, אַז אויב ער וועט איצט בלייבען לעבען, וועט ער זיך אַליין זיין פערהאַסט און איהם וועט אויסקומען צו טרייַן קען אַזאָ פולען כּוּס פון זעלבסט־פּעראַכטונג, געגען וועלכען דער סם־המות איז אַ געטליכער געטראַנק. זיין „איך“, יענער אונאבהענגיגער און ווירדיגער „איך“, וועלכער האָט זיך אויף אַ מינוט דער־פיהלט אַלס זיעגרייך און האָט פערזוכט די אונגענדליכע שמחה פון דעם מוטהיגען נייסט, וועלכער בעזיעגט דעם בלינדען און דעם־פאָמישען שטאַף, וועט איהם טויטען, אויב דער סם וועט איהם ניט טויטען.

און סערגיי פערטראוויטשען האָט זיך געדוכט, אַז ער פיהלט אין זיך דאָס מעכטיגע וואקסען פון דעם דאָזיגען „איך“, ער פיהלט ווי דאָס דאָזיגע „איך“ ערהויבט זיך הויך, און זיין דונער־מעכטיגער קול

פערטויבט דעם ערבארעמליכען קוויטש פון גוף, וועלכער איז שטארק בלויז ביינאכט. זאלען זיך שקלאפיש בויגען ווער עס וויל, ער אָבער ברעכט זיין אייווערנע שטייג. און דער אָרעמער, טעמפער, אונז גליקליכער מענש האָט אין דער דאָזיגער מינוט זיך ערהויבען העכער פון זשעניען, פון קעניגע און פון בערג, העכער פון אלעם הויכעם, וואָס געפינט זיך אויף דער ערד, ווארים אין איהם זיענט דאָס, וואָס איז דאָס ריינסטע, דאָס שעהנסטע אויף דער וועלט — דאָס מיר טהיגע, פרייע און אונשטערבליכע, מענשליכע „איך“! איהם קענען ניט גובר זיין די פינסטערע כחות פון דער נאטור, ווארים דאָס הערשט איבער לעבען און טויט — דאָס מוטהיגע, פרייע און אונז שטערבליכע „איך“!

דאָס, וואָס סערגיי פעטראוויטש האָט איצט געפיהלט איז געווען עהנליך צו דער גדלות און משוגעת פון גרויסע-וואהן, ווי מאַנכע האָבען געדינקט, ווען זיי האָבען געלעזען זיין דריטען בריעף צו נאָ-וויקאווען, ציטאטען פון וועלכען מיר האָבען דאָ געבראכט. געשרי-בען האָט ער דעם בריעף ניט אָנגעהאָנגענערהייט, אויף אַ שטיקען פאפיער, וועלכער איז געווען אַ רעכענונג פון דער וועשערקע, און אָנגעקומען איז דאָס צו נאוויקאווען נאָך לאַנגע וואַנדערונגען אין דער פאָליציי און ביים מיראוואָי סודיא. און דאָ טאָקע, ניט אבטרעטענדיג פון טיש, האָט ער אויסגעטרונקען דעם סם, און ווען די דינסט איז אריינגעקומען מיט'ן סאמאואאר, איז שוין סערגיי פעטראוויטש געווען אין אונבעוואוסטען צושטאַנד. עס האָט זיך ארויסגעשטעלט, אז דער סם איז געווען פארפערטיגט פון אונפעהיגע הענר און איז געווען צו שוואַך; מען האָט סערגיי פעטראוויטשען אָבגעפיהרט אין יעקאטערינסקי האָספּיטאַל, וואו ער איז ערשט צו אבענר גע-שטאַרבען.

די טעלעגראמע צו סערגיי פעטראוויטשעם מוטער איז אָנגעקומען צו שפעט און ווען זי איז געקומען צו פאָהרען איז שוין געווען נאָך דער לוייה. די סטודענטען, וועלכע האָבען איהר געשיקט די מעלדונג האָבען איינגעפונען אז דאָס איז בעסער, ווארים אין ארון האָט דער געפאלמעסטער סערגיי פעטראוויטש, מיט דעם צועפענטען און אויס-געליידיגטען שאַרבען און מיט די פלעקען אויפ'ן פנים אויסגעזעהען

זעהר ניט־שעהן, זאָגאר שוידערליך, און האָט געקענט מאַכען א
 צו שווערען איינדרוק. און אלעס וואָס די מוטער האָט געפונען פון
 איהר זוהן איז בעשטאנען אין די ביכער און אַבגעניצטע קליידער צוויי־
 שטען וועלכע עס איז געווען דער אַבגעריבענער מונדיר, צוריסען אונז־
 טער די פאכוועס און פריש פערריכט.

שעהן איז דאָס לעבען פאר די וואס זיינען אויפגעשטאנען תחת המתים

האָט זיך אייך געמאכט ווען צו שפאצירען איבער בית-
עולם'ס ?

עפעס איז א בעזונדערע, אייגענטימליכע פאָעזיע פאראן אין
די דאָזיגע ווינקעלאך, אָבעצאמטע, שטילע און פערוואקסענע מיט
זאפטיגע גראָז, אַזעלכע קליינע ווינקעלאך און אַזעלכע זשערנע.

טאָג פאר טאָג טראגט מען אין זיי אריין נייע מתים, און אָט
איז שוין, דוכט זיך, די גאנצע לעבעדיגע, גרויסע, רוישיגע
שטאָרט אריבערגעטראָגען געוואָרען אהין, און די אנגעבאָרענע נייע
שטאָרט ווארט שוין אויף איהר רייהע — און זיי שטעהען אַלץ אַזעל-
כע קליינע, שטילע און זשערנע. א בעזונדער לופט איז אין זיי,
א בעזונדער שטילקייט, און גאָר אן אנדער פלאַפלען פון די בוימער
— עלעגיש, פערטראכט, צערטליך. אַזוי ווי די אלע ווייסע בער-
ריאזקעס וואָלטען ניט געקענט פארגעסען די אלע פערוויינטע אוי-
גען, וועלכע האָבען אויסגעזוכט דעם הימעל צווישען זייערע גרי-
נערע צווייגען, און אַזוי ווי ניט דער ווינט, נור די טיעפע זיפצען
הערען דאָס ניט אויף צו שאַקלען די לופט און די פרישע בלעטער.

שטיל, פערטראכט וואנדערט אויף איהר איבער'ן בית-עולם.
אייער אויער נעהמט אויף די שטילע ווידערקלאנגען פון די טיעפע
זיפצען און טרעהרען, און די אויגען שמעלען זיך אָב אויף די רייכע
מצבות, אויף די בעשיידענע הילצערנע צלמים און שטומע, אונבער-
יאוסטע קברים, וועלכע בעהאַלטען אונטער זיך מענשען, וואָס
זיינען שטום געווען דעם גאנצען לעבען, אונבעוואוסט און אונבער-
מערקט. און איהר לעזט די אויפשריפטען אויף די מצבות, און
עס שטעהען אויף אין אייער פאָרשטעלונג אלע די מענשען, פער-

שוואַנדרענע פון דער וועלט. איהר זעהט זיי יונגע, לאכענדע, ליע-
בענדע; איהר זעהט זיי מונטער, שפרעכענדע, פרעך-איינגעגלויבטע
אין דער אונענדליכקייט פון לעבען.
און זיי זיינען געשטאַרבען, די דאָזיגע מענשען.

* * *

אַבער דארף מען דען ארויסגעהן פון הויז, אום צו פארבריינ-
גען אויפ'ן בית-עולם? איז דען ניט גענוג צוליעב דעם, אז דער
חשק פון נאכט זאָל אייך ארומכאַפּען און זאָל דערשלינגען די טעגליכע
קלאַנגען?

וויפיעל מצבות רייכע און פרעכטיגע! וויפיעל שטומע, אונ-
בעוואוסטע פלעצער!

אַבער דארף מען דען די נאכט, אום צו זיין אויפ'ן בית-עולם?
איז דען ניט גענוג פאר דעם דער טאָג — דער אונרוהיגער, רושיגער
טאָג, וועמען עס פרעסט זיין בייזקייט?

קוקט אַרייען אין אייער נשמה, און עס מעג זיך זיין טאָג אָדער
נאכט, איהר וועט דאָרט געפינען אַ בית-עולם. אַ קליינעם, אַ
זשעדנעם, וואָס האָט שוין אזוי פיעל איינגעשלאנגען. און אַ שטיל-
לען, ביינקענדען מורמלען וועט איהר דערהערען — אַן אַבשפּיגלונג
פון געוועזענע שווערע זיפּצען, ווען טהייער איז געווען דער מת, וועל-
כען מען האָט אַראָבגעלאָזען אין קבר, און איהר האָט גאָך ניט בע-
וויזען אויפצוהערען איהם צו ליעבען, איהם צו פארגעסען. און
מצבות וועט איהר דערזעהען, און אויפשריפטען, וועלכע זיינען
אויף העלפט אָבגעוואָשען פון טרעהרען, און שטילע, שטומע
קברים'לעך — קלייניקע, שוידערליכע בערגעלעך, אונטער זיערע
עס איז בעהאַלטען דאָס, וואָס איז געווען לעבעדיג, אָבּוואָהל איהר
האָט זיין לעבען ניט געוואוסט און האָט ניט באמערקט זיין טייט.
און עס קען דאָך זיין, אז דאָס איז געווען דאָס בעסטע איז אייער
נשמה . . .

אַבער צו וואָס רייד איך: קוקט אַריין. האָט איהר דען אזוי
אויך ניט אַריינגעקוקט אין אייער בית-עולם יעדען טאָג, וויפיעל
אזעלכע טעג זיינען אין'ם לאנגען שווערען יאָהר? עס קען זיין, אַז

ערשט נעכטען האָט איהר מזכיר נשמות געווען די טהייערע מתים און בעוויינט זיי; עס קען זיין, אז ערשט נעכטען האָט איהר ווע- מען פון זיי מקבר געווען, א לאנג און שווער קראנקען און א פער- געסענעם שוין ביים לעבען.

אָט ליגט אונטער שווערען מארמאר-שטיין, ארומגעצאמט מיט א געדיכטער אייזערנער גראטע, די לעבע צו מענישען און איהר שוועסטער, די אמונה אין זיין. ווי שעהן און ווי וואונדערליך גוט זיינען זיי געווען, די דאָזיגע צוויי שוועסטער! מיט וואָס פאר א העלען פלאם האָבען געברענט זייערע אויגען; וואָס פאר א וואונ- דערליכער כח איז געווען אין זייערע צארטע, ווייסע ארעמס!

מיט וואָס פאר א צערטליכקייט האָבען די דאָזיגע ווייסע הענד צוגעטראגען א קיהלענדען טרונק צו די פערשמאכטע ליפען פון דורשט און האָבען געזעטיגט די דורשטיגע; מיט וואָס פאר א לעבליכער פאָרויכטיגקייט האָבען זיי בעריהרט די וואונדען פון קראנקען און האָבען זיי געהיילט!

און זיי זיינען געשטאָרבען, די דאָזיגע שוועסטער. פון פאר- קיהלונג זיינען זיי געשטאָרבען, ווי עס שטעהט דאָ אויפגעשריבען אויף דער מצבה. זיי האָבען ניט געקענט פערטראגען דעם קאלטען ווינט פון לעבען, וועלכער האָט זיי פערכאפט.

און דאָרט ווייטער, דער איינגעבויגענער צלם — ער בעצייכענט דעם פלאץ, וואו אין דער ערד איז דער טאלאנט בעגראבען געוואָרען. וואָס פאר א לעבעדיגער, דרייסטער, מונטערער און רוישיגער עס איז געווען; פאר אלעם האָט ער זיך גענומען, אלעם האָט ער גע- וועלט טהאָן און ער איז געווען זיכער, אז ער וועט די וועלט איינ- נעהמען.

און ער איז געשטאָרבען — עפעס גאָר אונבעמערקט און שטיל. ער איז אוועק אַמאָל צווישען מענישען, איז דאָרט לאנג פערפאלען געוואָרען און איז געקומען צוריק א טרויעריגער, א צובראָכענער. ער האָט לאנג געוויינט, האָט זיך לאנג געריסען עפעס צו זאָגען — און איז אזוי געשטאָרבען, גאָרנישט זאָגענדיג.

אָט איז א לאנגע שורה פון קליינע, איינגעלעגענע בערגלעך. ווער איז דאָרט?

אך, יא. דאָס זיינען קינדער. קליינינקע, פרעהלעכע, שטיי-

פערשישע האָפנונגען. אזוי פיעל זיינען זיי געווען, און אזוי פרעהלעך און אזוי מענטליך איז געווען אויפ'ן הארצען פון זיי — אָבער איינע נאָך די אנדערע זיינען זיי צושטאָרבען.

ווי פיעל זיי זיינען געווען, און ווי פרעהלעך איז פון זיי געווען אויפ'ן הארצען !

שטיל איז אויפ'ן בית'עולם און טרויעריג שעפענען די בלעטער פון די ווייס בעריאזקעס.

* * *

זאָלען דאָך אויפשטעהן תחית המתים די טויטע ! עפענט זיך אויף, איהר טרויעריגע קברים ; צופאלט, איהר שווערע מצבות, און ווערט צונומען, איהר אייזערנע צאהמען !

אויף איין טאָג לכל הפחות, אויף איין רגע ווייניגסטען לאָזט פריי די, וועמען איהר שטיקט מיט אייער שווערקייט און מיט אייער חשק !

איהר מיינט, אז זיי זיינען געשטאָרבען ? א, ניין, זיי לעבען. זיי האָבען געשוויגען, אָבער זיי זיינען לעבעדיג. לעבעדיג !

לאָזט זיי דאָך אָנקוקען די ליכטיגקייט פון בלויען, וואָלקענ'לאָזען הימעל ; לאָזט זיי אן אטהעם טהאָן מיט דער ריינער לופט פון פרייה לינג, אָנטרינקען זיך מיט ווארעמקייט און לייעבע.

קום צו מיר מיין איינגעשלאָפענער טאלאנט. וואָס רייכסט דו זיך די אויגען אזוי קאָמיש — בלענדעט דיר די זונן ? ניט אמת, ווי העל זי לייכט ? דו לאכסט ? אַך, לאך, לאך — אזוי ווייניג געלעכטער האָבען די מענשען. איך וועל מיט דיר אויף לאכען. אַט פליהט אַ שוואַלב — לאָמיר אַ פליה טהאָן נאָך איהר ! דו ביסט שווער געוואָרען אין קבר ? און וואָס זעה איך דאָס פאר אַ משונה'דיגען פחד אין דיינע אויגען — ווי אן אבשפיגלונג פון קברים'חשך ? ניין, ניין, מען דארף ניט. וויין ניט. וויין ניט, זאָג איך דיר.

אזוי שעהן איז דאָך דאָס לעבען פאר די, וואָס זיינען אויפגע-שטאָנען תחית המתים !

און איהר, מיינע קלייניקע האָפענונגען ! וועלכע לייעבליכע און

קאָמישע פנים'לעך איהר האָט. ווער ביסט דו, קאָמישער, גראַבער קאראַפּוזיק, איך דערקען דיך ניט ? און פון וואָס לאַכסט דו דאָס ? האָט דיך אפשר אפילו דער קבר גופא ניט אָבגעשראָקען ? שטילער, מיינע קינדער, שטילער. פאר וואָס בעלידיגסט דו זי — זעהסט דאָך, אז זי איז אַ קליינינקע, און ארעמינקע און אַ שוואַכיקע ? לעבט אין שלום — און פארדרעהט מיר ניט מיין קאָפּ. ווייסט איהר דען ניט, אז איך בין אויך געווען אין קבר און איצט שווינדעלט מיר אין קאָפּ פון דער זונן, פון לופט און פון שמחה. אַך, ווי שעהן איז דאָס לעבען פאר די, וואָס זיינען אויפגע- שטאַנען תּחית המתים !

אויך איהר, גרויסארטיגע, וואונדערליכע שוועסטער, זייט געקומען. לאָזט מיך אַ קוש טהאָן אייערע ווייסע, צארטע הענד. וואָס זעה איך ? איהר טראָגט ברויט ? אייך, די צערטליכע, ווייב- ליכע, שוואַכע, האָט ניט דערשראָקען דער חשך פון קבר, און דאָרט, אונטער דער אונגעהייערע משא, האָט איהר געטראַכט וועגען ברויט פאר די הונגעריגע ? לאָזט מיך אָנקושען אייערע פיסעלעך. איך ווייס וואוהין זיי וועלען איצט געהן, אייערע לייכטע, שנעלע פיס- סעלעך, און איך ווייס, אז דאָרט וואו זיי וועלען דורכגעהן, וועלען אויסוואַקסען בלומען — וואונדערליכע, גוט-שמעקענדע בלומען. איהר רופט מיט זיך ? לאָמיר געהן.

אהער, מיין אויפגעלעבטער טאָלאַנט — וואָס האָסט דו זיך דאָרט פערקוקט אויף די שוועבענדע וואַלקענדלעך ? אהער, מיינע קליינינקע, שטיפערישע האָפּנונגען. וואַרט ! . . .

איך הער מוזיק. שריי דאָך ניט אזוי, דו קאראַפּוזיק ! פון וואנען הערען זיך דאָס די וואונדערליכע קלאנגען ? שטילע, האר- מאַנישע, וואהנזיניגע פרעהליכע און טרויעריגע. ווענען אייביגען לעבען ריידען זיי.

. . . ניין, שרעקט זיך ניט. דאָס וועט גלייך אריבער. איך וויין דאָך דאָס פון שמחה ! אַך, ווי שעהן איז דאָס לעבען פאר די, וואָס זיינען אויפגע- שטאַנען תּחית המתים !

די ערשטע שכירות

I.

דער אדוואָקאט טאָלפּעניקאָוו האָט אויסגעהערט אין געריכט צוויי רעדעס, האָט אויסגעטרונקען אין בופּעט אַ גלאָז שוואכע טהעע, האָט פּערבראכט אַ ווילע מיט זיינע קאָללעגען וועגען קינפטיגער פּראקטיקע און האָט גענומען אוועקגעהן פון געריכט, מיט אַן אָנגעד צויגענעם געשעפטליכען פנים, דריקענדיג אונטערן פאכווע דעם נייד אינקען פאָרטפּעל, אין וועלכען עס האָט זיך איינזאם געשאַקעלט אַ בוך : „געריכט־רעדס“. ער איז שוין געווען צוגענאנגען צום טרעפּ, ווען עפּעס עמיצענס אַ גרויסע, קאלטע האַנד האָט זיך אַריינגערוקט צווישען זיין גוף און זיין עלענבויעגן, האָט געפונען זיין רעכטע האַנד און האָט זי געפיהל־לאָז אַ דריק געטהאָן.

— אַלעקסיי סעמיאנאוויטש ! — האָט אויסגעשריען טאָלפּעניקאָוו מיט אַן אויסדרוק פון שמחה און העפליכקייט, ווארום די קאלטע האַנד האָט בעלאנגט צו זיין פאטראָן.

— וואוהין ? — האָט אַ פרעג געטהאָן נאכלעסיג דער פאטראָן, אַ הויכער, קרום־רוקענדיגער מאַן. פרעגענדיג האָט ער גיט געזייהט אויף טאָלפּעניקאָווען, און זיין מיעדער זאכלאָזער בליק האָט געקוקט ערגעץ ווייט אין דער טיעפקייט פון'ם לאנגען קאָרידאָר, וואו עס האָבען זיך געזעהען עפּעס שווארצע שאטענס געבען די בעל־זיכטענע טהירען, וואו עס האָבען זיך געשארט פיס איבער די געפלאסטר־טע דילען, אויפהויבענדיג אַ קוים בעמערקבארען שטויב, אין האַרבען גערעדט.

— וואוהין ? אַהיים ! — האָט לעבּהאַפט און הויך געענטפּערט טאָלפּעניקאָוו — איך בין דאָ פון אינדער־פריה־אן. אַך, ווען איהר וואָלט וויסען ווי דאָס אלעס אינטערעסירט מיך !

און ער האָט מיט דערזעלבער לעבעדיגקייט אָנגעהויבען איבער-
געבען זיינע איינדריקע פון פאַרכאַמענקאַס רעדע, וועלכע איז איהם
זעהר געפעלען געוואָרען, אין דער צייט וואָס די שווערע האַנד האָט
איהם געשלעפט ארויף, אויפ'ן אויבערשטען עטאזש, אינ'ם צימער
פונ'ם אדוואָקאַטענ־ראטה. דאָרט האָט אלעקסיי סעמיאווויטש צו-
עפענט שווייגענדיג זיין געדיכט אָנגעפאַקטען פארטפּעל, האָט זיך
א גראָב געטהאָן אין איהם און האָט ארויסגעשלעפט און דערלאנגט
איהם פאפיערען אין בלויען אומשלאַג, מיט דער אויפֿטריפט מיט
גרויסע אותיות „פּראָצעס“.

— אָט דאָס. מאָרגען אין ס'יעזר. דאָ איז שוין די בעפּאַל-
מעכטיגונג.

טאַלפּעניקאוו איז רויט געוואָרען און, אויסציהענדיג ביידע
הענד, האָט ער שטאַמלענדיג א פרעג געטהאָן :

— וואָס הייסט מאָרגען ? און איך . . . און איהר ?

— איך פּאָהר היינט קיין פעטערסבורג — האָט גלויכגילטיג און
מיער געענטפּערט דער פאַטראָן, לאַנגזאַם אַראָבלאָזענדיג זיך אין פא-
טעל. די שווערע אויגענדרעקלעך האָבען זיך קוים אויפגעהויבען אויף
זיינע אויגען און זיין גאַנצער געלער פנים, מיט די טיעפע קנייט-
שען און גרויען, שיטערן בערדיל, איז געווען עהנליך צו אַלטען פאַר-
מעט, אויף וועלכען דאָס גרויזאמע לעבען האָט אויפגעצייכענט א
ניט אלעמען פארשטענדליכע, אָבער טראגישע פאַסירונג.

— אָבער ווי אזוי זשע ? — האָט אָבגעשטויסען טאַלפּעניקאוו
די פאפיערען — איך בין דאָך . . . דאָס איז מאָרגען ?
דאָס לעצטע וואָרט האָט ער ארויסגערעדט מיט א בעזונדער פחד
און מיט א בעזונדער העפליכקייט.

— יא. דאָ איז שוין אלעס פאַראן. דער אורטהייל פונ'ם מי-
ראוואָי. די קאפּיע פון מיין אפּעלאַציע. נו, אלעס. זעהט אז ס'זאָל
ניט דורכפאלען. האָט איהר א פּראַק ?

— יא, דאָס הייסט ניין, אָבער איך וועל שוין קריגען. אָבער
איך האָב דאָך מורא . . . ווי זאָל איך . . . פּלוצלונג ? . . .
אלעקסיי סעמיאווויטש האָט לאַנגזאַם אויפגעהויבען זיינע
מיעדע אויגען אויף דעם יונגען אדוואָקאַט, וועלכער האָט נאָך אַלץ
געהאַלטען אין די הענד די פאפיערען, און אזוי ווי ער וואָלט אינ'ם

יונגען, צושראָקענעם און געהויבענעם פנים פון אדוואָקאטעל דער-
זעהען עפעס אלטעס, לאנג פערנאנגענעם און לאנג-פארגעסענעס.
דער אויסדרוק פון מיעדקייט אין פערשוואונדען און ערגעץ-וואו אין
די טיעפקייט פון די אויגען האָבען זיך אָנגעצונדען צוויי קלייניקע
שטערנדלעך, און ארום זיי זיינען ערשינען דיניקע שטראהלעך-
ארטיגע קנייטשעלעך. אזא אויסדרוק טרעפט אַמאָל ביי ערוואקסענע
מענשען, ווען זיי דערזעהען צופעליג ווי קעצעלעך שפיעלען זיך אָדער
עפס קליינס, אמוזאנטעם און יונגעס.

— איז דאס מורא ? — האָט ער אַ שמיכלעל געטהאָן — דאָס
וועט פערביי.

אלעקסי סעמיאנאוויטש האָט זיך אויפגעהויבען, האָט לאנג-
זאם אָבערבייגט זיין קרומען רוקען און קוקענדיג ווידער איבער די
קעפ מיט זיין גלייכגילטיגען בליק, האָט ער ווידערהאָלט קאלטבלוטיג
און מיעד :

— ס'וועט שוין דורכגעהן. נו, פאר מיר איז שוין צייט צו
געהן.

טאלפעניקאו האָט ווידער דערשפירט די בעריהרונג פון דער
קאלטער, גלייכגילטיגער האַנד און האָט דערזעהען דעם איינגעבויר-
גענעם רוקען פון זיין פאטראָן. אלעקסי סעמיאנאוויטש איז מיט
גרויסע גלייכע טריט דורכגעגאנגען דעם אָנגערויכערטען שמוציגען
צימער, צו מאַכע אדוואָקאטען אַ שאַקעל טאָהנ'דיג מיט'ן קאָפּ און
מאָכע אַ דריק טאָהנ'דיג די האַנד פערבייגעהענדיג, און ער איז
פערשוואונדען הינטער דער טהיר און אַ בלאַנק טאָהנ'דיג צו לעצט
מיט זיין אויסגעריבענעם עלענבויען פונ'ם ניט גאָר נייעם פראַק —
און דער יונגער אדוואָקאטעל האָט נאָך אלץ איהם נאָכגעקוקט און האָט
ניט געוואוסט צו זאָל ער אניאָגען זיין פאטראָן אוועקצוגעבען איהם
די פאפיערען, אָדער בעסער שוין לאָזען זיי ביי זיך.

און ער האָט זיי איבערגעלאָזען ביי זיך.

אבערנס האָט טאלפעניקאו זיך פאָרגעברייט צו דער פערטהיירדי-
גונג און איהם האָט זיך געדוכט, אז ער וועט קיין מאָל ניט ווערן קיין
אדוואָקאט. אויסערליך איז דער פראָצעס געווען קלאהר און איינפאך
און האָט מיט דער גאנצער איינפאכקייט און קלאהרקייט געזאָגט, אז
די פרוי פון דעם סטאטסקי סאוועטניק פעלאָהעא פאָן-ברעזע איז

שולדיג אין דעם וואָס זי האָט פערקויפט אין איהר מאגאזין פאפיראָד סען אָהן א באנדערקאָל. דער מיראָוואָי סודיא, וועלכער האָט זי פעראורטהיילט איז געווען פאָלשטענדיג גערעכט, און אונפער-שטענדליך איז דאָ בלויז געווען איין וואָך : ווי אזוי האָט זי אלעקסיי סעמיאנאוויטש געקענט פערטהיידן, און ווי האָט ער נאָך דער אנקלאגע געקענט אָנשרייבען אזא שוואכע אפּעלאציע, אזעלכע קנאָ-פע ארגומענטען, וועלכע ווויזען נאָך, דוכט זיך, מעהר אלס די אנקלאגע אז פרוי פאָן-ברעזע אין שולדיג.

אזוי איז געווען דער ערשטער איינדרוק פון די איבערגעלעזענע פאפיערען, און טאלפּעניקאָוו, וועלכער איז אין דער פריה נאָך גאָר געווען אזוי גליקליך, האָט זיך פאָרגעשטעלט, אז ער שטעהט נעבען א טיעפער, פינסטערער גרוב און איז נעביך אזוי אונגליקליך, אז עס גלויבט זיך גאָר ניט, דאָס ער איז אַמאָל גליקליך געווען. אויף א שטוהל אין ווינקעל איז געהאנגען דער צושפרייטער פראק, וועלכען ער האָט געליהען ביי א בעקאנטען יונגען אדוואָקאטעל, און ער איז עפעס געקראָכען אין די אויגען מיט זיין מאַטער שווארצקייט און האָט דערמאהנט יענע געדאנקען און טרוימען, וועלכע האָבען זיך ערשט מיט א פאָאָר שטונדען צוריק ארומגעטראָגען ביי טאלפּעני-קאָווען אין קאָפּ. דאָס זיינען געווען בונטע, בילדליכע און נאָאויור נאָבעלע געדאנקען און טרוימערייען, אין וועלכע דער פראק האָט זיך איהם ניט פאָרגעשטעלט אַלס א קאָמישער בוג, נור עפעס אַלס א ריטערליכע קליידונג, און אז ער, טאלפּעניקאָוו גופא, איז א מין ריטער פון א נייעם ארדען, וועלכער איז בערופען אַבצוהיטען אמת אויף דער וועלט, פערטהיידן די אונשולדיגע, די אונטערדריקטע און בעליידיגטע. דאָס וואָרט אַליין „פערטהיידן" האָט נאָך ער היום אין איהם אַרויסגערופען א שטאַלצען ציטער און האָט זיך איהם פאָרגעשטעלט אַלס עפעס גרויסעס, קלינגענדעס, ווי דאָס וואָלט בעשטעהן ניט פון בוכשטאבען, נור ווי דאָס וואָלט געווען אויסגעגאָסען פון א נאָבעלען מעטאל. טאלפּעניקאָוו האָט בלויז אין די געדאנקען אַמאָל געקענט ערלויבען זיך צופאסען צו זיך דעם דאָזי-גען בערוף און יעדעס מאָהל האָט ער דערביי געפיהלט א פחד ; ווי א פערליעבטער ערווארט די ערשטע בעגעגעניש מיט זיין געליעבטע, אזוי האָט ער ערווארט זיין ערשטען אַרויסטריט אַלס פערטהיידןגער.

טאלפעניקאוו האָט איצט ניט געוואוסט וואָס ער זאָל טהאָן און האָט אויס פערצווייפלונג ווידער א נעהם געטהאָן זיך פאר די פאפיע-רען. זיי זיינען נאָך אלץ אזוי געלעגנען, קלאהר, לעזבאר איבער-געשריבענע, אָבער טאלפעניקאוו האָט זיי ניט פערשטאנען און האָט מיט אן אונוויליגער בעוועגונג אראָבגעלאָזען נאָך נידריגער דאָס עלעק-טריש לעמפעל, וואָס איז געהאנגען איבער'ן טיש. דער האָטמל-צימער, אין וועלכען ער האָט געוואָהנט, איז געווען קליין און שמר-ציג, אָבער דערפאר מיט עלעקטרישע בעלייכטונג, און דאָס האָט מען איהם בעזונדער אָנגעגעבען אלס גרויסען ווערט פון צימער ווען מען האָט איהם מיט אייניגע טעג צוריק איינגעלאדען אין קאנטאר און געבעטען אן ערקלעהרונג פאר וואָס ער האָט שוין צוויי חדשים קיין דיר-הגעלד ניט בעצאהלט. ביסלעכווייז האָט זיך דער טומאן צושטרייט פאר די אויגען און טאלפעניקאוו האָט זיך פערטראכט אין דעם זינען פון די ווערטער, וואָס זיינע ציהן האָבען ארויסגע-רעדט קלאנגלאָז. ער האָט דאן אויף דעם לינקער בלעטעל אונטען געמאַכט א בעמערקונג פון א געוויסער גענויאיקייט, וועלכע איז דאָ דורכגעלאָזען געוואָרען און וועלכע איז צו נוצען פאר דער אנגע-קלאנטער און גיט גאָר אביסעל אן אנדער בעלייכטונג דעם פראָצעס. און אָבוואָהל דאָס איז געווען א קלייניגקייט, א געלונגענע צופאסונג פון ווערטער, און ניט קיין פאקט, אָבער ער האָט זיך דערפון אזוי דערפרעהט, אז ער האָט גלייך דערפיהלט זיך מונטערער, גאָכרייך-קענדיג ווי תמיד, און האָט זיך דערפיהלט אביסעל שולדיג געגען זיין פאטראן און געגען מאדאם פאן-ברעזע.

טאלפעניקאוו האָט א שמייכל געטהאָן, האָט א קראץ געטהאָן זיין נאָז און האָט איהם זאָגאר עפעס א שאַקעל געטהאָן מיט צוויי פינגער, האָט א ציה געטהאָן ארויף די הויזען, וועלכע זיינען ביי איהם עפעס תמיד געקראַכען אראָב, און ער איז ארויסגעגאנגען דורכ-שפאצירען זיך איבער'ן לאנגען קאָרידאָר. אומקעהרענדיג זיך צו-ריק פון שפאציר האָט ער אויפמערקזאם בעקוקט דעם פראק פון אוי-בען און אפילו דעם אונטערשלאג, האָט א שמייכל געטהאָן און האָט א טראכט געטהאָן וועגען דעם וואָס דער פראק איז צו לאנג פאר זיין געוואוקס און צו ברייט. ער האָט זיך דערנאָך ווידער מיט אביסעל פחד געזעצט און גענומען זיך אויפמערקזאם לעזען די פאפיערען, מא-

כענדיג אנמערקונגען ביי די זייטען, האָט נאָכגעקוקט די אקציוז-גע-
זעצע און געמאכט פערנלייכונגען, און אלץ קראצענדיג אָפט דעם
נאָז אמאָל מיט'ן פינגער און אמאָל מיט'ן בלייפערער. ער האָט נאָך
ניט אויסגעלערענט זיין פנים צו זיין ערענסט אונגעוועגליך, און ער
האָט ווילעווייז געשמייכלט, ווילעווייז געשאַקעלט מיט'ן קאָפּ און
געשאַמקעט מיט די ליפּען, א קלייניקער, א דארינקער און נאאיוו
גרויסמוטהיגער.

א זייגער צוועלף האָט טאלפּעניקאוו צונויפגעלייגט די פאפיערען
אין פארטפּעל, קענענדיג דעם פּראָצעס אזוי גוט, ווי זיין פאטראן
האָט איהם נאָך קיין מאָהל ניט געקענט, און ניט פארשטעהענדיג
אליין פאר וואָס ער האָט אזוי געצווייפּעלט און זיך געוואקעלט. מא-
דאם פאָן-ברעזעס אונשולד איז דאָך אזוי אויבען-אויף און דער אור-
טהייל פון מיראוואי סודיא איז געווען א טעות, א לייכט-פארשטענדי-
ליכער טעות, ווי ער אליין, טאלפּעניקאוו, האָט אויך אנפאנגס גע-
מאכט א טעות. א צופריעדענער פון זיך. א צופריעדענער מיט'ן
פּראָצעס און מיט זיין פאטראן, האָט טאלפּעניקאוו נאָך אמאָל בע-
קוקט דעם פראק, דעם אויבערשלאג און דעם אונטערשלאג און האָט
זיך גערוועזן א טרייסעל געטהאָן, טראכטענדיג אז ער וועט דאָס
מאָרגען אַנטהאָן און וועט פערטהיידענען. ארויסגעהמענדיג א בוי-
געלע פאָסט-פאפיער האָט טאלפּעניקאוו געזעצט זיך גלייך שרייבען
א בריעף צום פאטער:

„טהייערער פאפא! דו קענסט שוין איצט ארויסשיקען דאָס
געלד ניט מיר, נור אליאָשען שיק זיי בעסער, וועלכען זיי זיינען
געוויס נויטהיגער, ווארום ער דארף אודאי קויפּען זיך א מונדיר און
לעהרביכער. איך האָב פון מיין וואָהלטהעטער ערהאַלטען א פּראָ-
צעס, (דאָס לעצטע וואָרט איז געווען אונטערגעשטריכען) זעהר אן
אינטערעסאנטער פּראָצעס און איך טרעט מאָרגען אויף אלס פער-
טהיידענער . . .”

ביים לעצטען וואָרט האָט זיך טאלפּעניקאָוו אָנגעשטעלט, האָט
א טראכט געטהאָן, האָט אָנגערוקט דעם אָנגעהויבענעם בריעף אן
א זייט, און האָט גענומען אן אנדער בויגעלע פאפיער. ער האָט א
שמייכל געטהאָן, האָט א קראַץ געטהאָן דעם נאָז, האָט זיך אָנגע-
בויגט געהנטער צום טיש און האָט אָנגעהויבען שרייבען, שוין ניט

מיט אזא שנעלע האַנדרשיפט, ווי צום פאטער, נור מיט קליינע געצירקעלטע אותיות :

„מיין געליעבטע זינא ! קאנסט דו זיך פאַרשטעלען מיך אין א פראק, שטעהענדיג פאר די ריכטער און פערטהיידגען ? איין האַנד אויף דער ברוסט, די אנדערע אויסגעשטרעקט . . . ניין, איך קען ניט מאַכען איצט קיין שפאס, איך בין אין דער מינוט צו גליקליך, און אך, ווען דו בלויז וואָלסט דאָ געווען, מיין ליבעליכע, מיין טהייערע, מיין טרייע, געדולדיגע זינאטשא. עס איז איצט צוועלף דער זיגער און איך האָב נור וואָס געענדיגט . . .”

דאָס עלעקטריש לעמפלע האָט זיך פערלאָשען. א זעקונדע איז נאָך צונטער-רויט געווען דאָס דרעטעל און איז פינסטער געוואָרען ; בלויז פון קאָרידאָר, האָט זיך אַריינגעגאסען א שוואכע ליכטיגקייט דורך דעם גלעזערנעם פענסטערעל איבער דער טהיר. עס איז געווען שוין ניט צוועלף, נור איינס א זיגער, ווען מען האָט אין די האַטעל-צימערן פערלאָשען די עלעקטריציטעט.

— דער טייפּעל זאָל אייך כאַפּען מיט אייער עלעקטריציטעט — האָט זיך אַ בייזער געטהאָן טאלפּעניקאוו, טאפּענדיג פאַרויכטיג דעם בריעף, אז די טינט זאָל זיך ניט פארגיסען, און ער האָט אריינגע-וואָרפען דעם בריעף אין טיש-קעסטעל.

ליגענדיג שוין אויפ'ן בעטעל האָט טאלפּעניקאָוו לאנג ניט גע-קענט איינשלאָפּען און האָט געטראכט וועגען דער גענעראלשע פאָן ברעזע, וועלכע האָט זיך איהם פאַרגעשטעלט אַלס א גרויע גרויסאר-טיגע דאמע און וועגען די אקצידגעזעצע און וועגען די גרויע ווייטע אויגען. צווישען די אויגען און די אקצידגעזעצע איז עפעס געווען א שיכות, וועלכע איז געוואָרען אַלץ שטארקער און געהיימניספולער, און זוכענדיג צו פארשטעהן די דאָזיגע שיכות איז טאלפּעניקאָוו אייג-געשלאָפּען, א קליינינקער, א דארינקער און א נאאיוו-גליקליכער.

II.

דער ווירקליכער געהיימער שטאאטס-דראטה, וועלכער האָט אַרויסגעטראטען פון זיין אמט, הערר פאן-ברעזע, א ראזרטער ווי א שוישפיעלער, האָט גדלות'דיג אַ ציה געטהאָן מיט'ן נאָז און האָט

ערקלעהרט טאלפעניקאווען טרוקען, אז זיין פרוי קען ניט ערשיינען אין געריכט איבער איהר קראנקען צושטאנד.

— די דאָזיגע שענדליכע געשיכטע האָט צוטרייסעלט מיין פרוי'ס אַרגאניזם — האָט געזאָגט פאָן-ברעזע, קוקענדיג אויף טאלפעניקאווען שפיץ נאָז — זייט איהר דאָס אלעקסיי סעמינאוויטשעס אסיסטענט? טאלפעניקאווע האָט געמיינט, אז דער גענעראל פערטרויט איהם ניט און רעכענט איהם פאר צו יונג צו נעהמען זיך פאר א פערזאנלעכע וואַרטליכען פראָצעס. ער איז געווען אין פערלעגענהייט, אָבער האָט מוט היג א זאָג געטהאָן.

— ווילט איהר זעהען די בעפאלמעכטיגונג?

— אַך, וואָס רעדט איהר?—האָט זיך אָבערשארט מיט דער האַנד פאָן-ברעזע — איך האָב גערעדט וועגען דער גענעראלשע. זי איז צו רודערט, יונגער מענש. צורודערט. פארשטעהט איהר. . . . פאָן-ברעזע האָט אָבערצוגען טאלפעניקאווען אביסעל אָן א זייט, אָבוואָהל דאָס איז גאָר ניט נויטהיג געווען, און צובויגענדיג זיך צו זיין סאמע פנים, האָט ער אויפגעהויבען איין פינגער:

— פארשטעהט איהר? די פאָליציי — האָט ער א שאַקעל גע-טהאָן בעשטעטיגענדר מיט'ן קאָפּ, פערקאטשענדיג די ליפען און ברע-מען אַרויף — מיינט דאָס. . . פארשטעהט איהר? — און ער האָט א בויג געטהאָן די האַנד כלאחר יד, ווייזענדיג ווי מען נעהמט כאַבאַר.

טאלפעניקאווע האָט געשאַקעלט מיט'ן קאָפּ, טראכטענדיג „נו, א סחורה"! דער גענעראל האָט זיך ווידער גוט צוגעקוקט צו טאל-פעניקאוועס נאָז און האָט מיט א פלוצלונגער פריינדשאפט א נעהם גע-טהאָן איהם אונטערן ארעם און האָט איהם אָבערפיהרט נאָך אויף צוויי טריט ווייטער אן א זייט.

— איך האָב איהר שוין ניט איין מאָל ערקלעהרט: צו וואָס דארפען מיר א מאנאזין? עפעס גאָר א טאבאק-געשעפט? הא? — האָט געפרעגט דער גענעראל אנווייזענדיג מיט דער האַנד אין דער זייט, ווי דאָרט וואָלט געווען דאָס טאבאק-געשעפט — אָבער זי טענה'ט: איך וויל אזוי. נו?

— יא, דאָס איז — האָט געשטאַמעלט ווי מיטפיהלענדיג טאל-פעניקאווע.

האַב איך רעכט ? — האָט זיך פאָן־ברעזע אַ וויג געטהאָן אויף צוריק — נור ביטע, אויב איהר ווילנט ?
און ער האָט אויסגעשטרעקט צו טאלפעניקאווען זיין האַנד מיט אַן אָפענעם זילבערנעם פארט־סיגאר.
— אַ דאנק, איך רויכער ניט.
— יא ? נו, וועל איך פעררויכערן, אויב איהר וועט ער־לויבען.

דער גענעראל האָט מיט צוויי פינגער, מיט דעם גראָבען און צייגע־פינגער אַרויסגענומען אַ פאפיראס, האָט איהם עטליכע מאָהל אָנגעקלאַפט אַן דעקעל פון פארט־סיגאר און האָט פעררויכערט. דער בלויליכער רויך האָט זיך ווי אַ דין שטרעמעל אַ ציה געטהאָן ארויף. מיט אַ פליסיגער בעוועגונג פון זיין האַנד האָט פאָן־ברעזע אַ קעהר געטהאָן דעם רויך צו זיך, און שמעקט איהם, קנייטשענדיג דעם פנים.

— יא, מיינע פאפיראסען — האָט ער אַ זאָג געטהאָן אַ בע־פריעדיגטער — אנדערע קען איך ניט פערטראָגען. נו, האָט ער גע־פונען דאָרט פון זיי אייניגע . . .
— פיער טויזענד, פארגעסט ניט — האָט איהם בעמערקט טאל־פעניקאוו.

— יא ? נו, איך האָב לייעב אָנצוגרייטען. און זיי טענה'ן, וואָס אָהן באַנדעראל. קאָמיש ! . . .

טאלפעניקאווען איז שוין דער גענעראל אונאנגענעהם געוואָרען און אביסעל האָט איהם פערדראָסען, וואָס זיין ערשטער אויפטריט דארף זיין וועגען אזא טרוקענער אנגעלעגעהייט ווי וועגען פארלעצען די אקציו־געזעצע. אָבער אַן אונרעכט בלייבט אַן אונרעכט, האָט ער זיך געטראכט, און ער האָט זיך הייס אַ נעהם געטהאָן אויספרע־גען די עדות. ער האָט ניט באַמערקט, אז פיעלע פון פובליקום שמיכלען קוקענדיג אויף זיין פראק, וועמעס פאלעס ציהען זיך ווייט איבער די קנעכלעך ; לויט געווענהייט שלעפט ער אלץ ארויף די הויזען, ניט טראכטענדיג וועגען דעם ווי ניט שעהן אזא בעוועגונג איז און ער קוקט דעם עדות גלייך אין מויל אַרײַן. ער טרייסעלט און ווארפט אַהין און אהער דעם דיקען אקאַלאַטאָשנעם, ווי אַ קליי־נער, בייזער בלוט־הונד. דער דיקער פאָליצייסקער קוקט זיך נעבעך

שטענדיג אום צו די ריכטער, "שליידערט אין דער זייט פון'ם אד" וואָקאט אָבעריסענע און הילכיגע ווערטער. אינווייניג קאכט עס אין איהם; זיין קארעק, א צונויפגעדריקטער פון'ם הארטען קראגען, ווערט אלץ רויטער און א געדיכט רויטער פאס לייגט זיך אויס אויף דעם שמאלען זילבערנעם גאליינדעל; זיין קאפ איז אונבעוועגליך צוגעקעהרט צו די ריכטער — אָבער זיין קורצער, קיילעכיגער נאָז, זיינע צועפענטע ליפען, זיינען וואַנצעס, דאָס אלעס קרימט זיך אין דער זייט פון דעם פערהאַסטען אינגעל־אדוואָקאט.

טאלפֿעניקאוו פאָלגט נאָך דעם טויבען קאמפף פון דעם דיקען פאָליצייסקען און האָט הנאה. ער האָט פיינד פאָליציי, האָבענדיג וועגען פאָליצייסקע נאָך די בעגריפע פון א סטודענט און גאָר ניט צו לאָזענדיג קיין געדאנק, אז א פאָליצייסקער האָט אין זיך אויך עפעס מענשליכעס. דיקע, דינע — אין זיינע אויגען זיינען זיי אלע גלייך. נאָך די עדות פון דער אנקלאגע האָט זיך אָנגעהויבען א סדרה מיט די עדות פון דער פערטהיידיונג און מאדאם פאָן־ברעזעס אונשולד ייזוט זיך ווי אויף דער האַנד. טאלפֿעניקאוו צוגליעדערט גענוי און מיט א טאלק די אויסזאגונגען פון די עדות פון ביידע צדדים, און רעדט פיעל און ווארעם, ריהרענד וועגען די יסורים פון דער דאָזיגער פרוי, אויף וועמעס גרויען קאפ מען האָט ארויפגעוואָרפען אזא שענדליכע בעשולדיגונג.

די אויפריכטיגקייט פון'ם יונגען אדוואָקאט ווירקט אויף די ריכטער; זיי קוקען אויף איהם סימפאטיש און איין ריכטער, פון דער זייט, שאַקעלט זאָגאר מיט'ן קאפ צום טאַקט פון זיינע רייד.

אין דער צייט וואָס די ריכטער בעראטהען זיך רויכערט טאל־פעניקאוו אויס א פאפיראס צוזאמען מיט'ן גענעראל, לאכט אונטער וועגען עפעס, גיט עמיצען א דריק די האַנד און געהט אָב ווייטער אין זאל צום פענסטער, אום נאָך אמאָל איבערצולעבען זיין רעדע. זי קלינגט איהם נאָך אין די אויערען, ווען צו איהם געהט פלוצלונג צו דער דיקער אקאלאָמאָשנער.

— ערלויבט נור אייך צו מעלדען — הויבט ער אָן העפליך, אַנ־ריהרענדיג טאלפֿעניקאוו אקסעל. יענער גיט זיך א קעהר און זיין יונגער פיינדליכער, פרעכער פנים בריינגט אַרויס דעם פאָליצייסקען

פון די כלים. אויסקאטשענדיג די אויגען, דעם נאָז און מויל, שליי-
דערט דער אקאלאטשנער אַרויס ווי פון א קאנאָנע.

— שאַנדע !

טאַלפעניקאוו גיט אַ שמייכל און דעם פאָליצייסקענס פארב-
לאָזע אויגען ווערן נאָך מעהר צומישט.

— אַ שאַנדע, יונגער מענש ! שעהמט זיך. איך . . . איך

קען אייערער אַ באטער זיין . . .

ער האָט עפעס געוואלט נאָך זאָגען, האָט אָבער ניט געקענט צו-
טראכטען אַזעלכע שטאַרקע, אויסדרוקספולע ווערטער.

— שעהמט זיך ! — האָט ער ווידערהאַלט, קוקענדיג מיט האַס

אויף דעם שמייכלענדען פנים, האָט זיך האַסטיג, מיליטעריש אַ
קעהר געטהאָן אויף צוריק און איז אַוועק.

דאָס געריכט האָט אָבגעוויזען דעם פריהערדיגען אורטהייל, ווי
טאַלפעניקאוו האָט ערווארט און האָט ערקלעהרט פאָן-ברעזע פאר
אונשולדיג. דער גענעראל דריקט מיט ווירדע דעם אַדוואָקאַטס
האַנד

— איך דאַנק אייך, הערר טאַלפעניקאוו.

אין טאַלפעניקאוו'ס האַנד בלייבט עפעס. אַ ווילע האַלט ער די
האַנד פערדריקט, עפענט זי דערנאָך גייגעריג און ער דערזעהט צוויי
גאָלדענע מטבעות. אַן אונאנגענעהמער שוידער איז איהם איבער-
געלאָפּען איבער'ן קערפּער ; ער גיט זיך אַ ריס פון פלאץ און לויפט
אַראָב די טרעפּ, שרייענדיג :

— עי, הערט, גענעראל, ווי רופט מען אייך דאָרט ! . . . עי !...

אָבער פאָן-ברעזע איז שוין ניטאָ אויף די טרעפּ, מען זעהט
איהם שוין אין גאס אויך ניט. טאַלפעניקאוו קוקט זיך נאָך אַמאָל
צו צו די גאָלד-שטיקער — צוויי פופצעהנ-רובעלדיגע — און אזוי ווי
ער וואָלט עפעס גאָר קיין אַכטונג ניט געפיהלט פאר געלד, וואָס
זיינען איהם אויף אזא'ן אונאנגענעהמען אופן אָנגעקומען, לייגט
ער זי רעהיג אַוועק אין טייסטער און רוקט אַריין גלייכגילטיג דעם
טייסטער אין וועסט-טאַש. ער האָט זיך אַ אַ מאָמענט פערטראכט.
איז דערנאָך ווידער ארויף אויבען אין געריכטס-זאַל, ווארום עס איז
שווער געווען צו שוידען זיך מיט יענעם פלאטץ, וואו ער האָט דורכ-
געלעבט אַזעלכע אנגענעהמע און שטאַלצע געפיהלען.

אין זאל דערזעהט ער איינעם פון די עדות פאר דער פערטהיי-
דיגונג, מיט א שפיציגען פנים און מיט א שפיציג רויטליך בערדיל
און מיט א גראָבען רינג אויפ'ן פינגער, וועלכער אז ביי איהם אויך
ווי די גאנצע האַנד באדעקט מיט זומער-שפריינקלעך. זיינע שטע-
כגע אויגען קוקען קרומלעך און מאכט אין גאנצען דעם איינדרוק פון
פאלשקייט, פון חניפה און פון פרעכען קריכען אין די אויגען;
אַבער טאלפּעניקאוויז צו איהם גוט אויפגעלייגט און געהט צו
איהם צו:

— נו, ווי? — גיט ער א פרעג שמייכלענדיג.

— בריה'שדיג בעארבייט דעם עסק — האָט איהם געלויבט דער
פריקאזשיק, און צוואווינקענדיג אין דער זייט, וואוהין דער גענע-
ראל איז אוועק, האָט ער א זאָג געטהאָן — און אונזערער איז אנט-
לאָפען; געפלוניגען די פלונית'טע גראטולירען.
— געוועהנליך, ווי דען; א שווערע געשיכטע; וואָלט גע-
דארפט אָבזיצען א גוטע צוויי וואָכען.

— און נאָך ווי! קיין גרויסע צרה וואָלט דאָס אפילו גיט גע-
ווען. זי איז שוין איין מאָהל געזעסען, און שטראף אויך בע-
צאהלט.
— געזעסען? — קוקט איהם אָן פערוואונדערט טאלפּע-
ניקאוויז.

— געוויס געזעסען. אייוואן פעטראוויטש איז דאָס דאן געווען
איהר אדוואָקאט, נו איז געקומען א שיכור'ער און האָט אזוי אָנגע-
פליידערט! אונזערער איז געוואָרען אן אויפגעבראכטער, האָט איהם
געוואָלט דערפאר אנקלאגען. אָבער געה, הויב זיך אָן! — און דער
פריאזשיק האָט א מאַך געטהאָן מיט דער האַנד.

טאלפּעניקאוויז ווערט רויט און געמאטערט, זוכט גיט צו פער-
שטעהן דאָס, וואָס איז אזוי קלאהר, און אין דערזעלבער צייט פער-
שטעהט ער און איהם ווערט שרעקליך.

— זי איז געזעסען? — פרעגט ער איבער נאָך אַמאָל דעם אונ-
אנגענעהמען וואָרט — די דאָזיגע נאָבעלע דאמע?

— נאָבעלע! א קעכין איז זי דאָך געווען די דאָזיגע דאמע.
מיט א קעכין האָט אונזער גענעראל געהייראט, פאלאשקא האָט מען

זי גערופען. פרעגט זיי ; זיי ווייסען אויך די געשיכטע. ניט אמת, אבראם פעטראוויטש ?

אבראם פעטראוויטש איז אנשטענדיג געקליידעט, נור זיינע שטיבלעטען זיינען פערשטויבט און דאָרט, וואו עס שפארט ארויס דאָס קליין פינגער'ל, זיינען זיי צוריסען, הגם זיין פנים איז אויך אן אנשטענדיגער און זעהט אויס אזוי, ווי ער וואָלט זיך אלץ קלייד בען צוצוגעהן און אויף אן אנשטענדיגען אופן א בעט טהאָן א נדבה. ער דערלאנגט טאלפעניקאווען זיין דיקע פערשוויצטע האַנד און לייט פערט דערנאָך אויף דעם פריקאזטשיקס פראגע מיט א הייזעריגער קול פון שכרות און פון ערקעלטונג.

— ריכטיג. ד'האָב דעם זוהן ארויסגעיאָגט איבער דער דאָזיגער פאסקודסטווא, איך בעט אייך איבער פאר די רייד.

— און איהר האָט דאָס פיין א זאָג געטהאָן זיי וועגען דעם גרויען קאָפּ פון דער עהרענהאפטער ראמע — האָט איהם געלויבט דער פריקאזטשיק — און א קאָפּ האָט זי א רויטען, אן אמת רויטער שינאָן.

— זעהר ריכטיג — זאָגט אויך אונטער אבראם פעטראוויטש.

— און מיט א פאפיראס האָט אייך אונזערער טראקטירט ? — האָט א פרעג געטהאָן דער פריקאזטשיק און עס לאכט אויך מיט זיין הייזעריגע באסאווע שטימע אבראם פעטראוויטש.

— א נאָר, א נאָר, און זעהט פון דעסטוועגען וואָס פאר פא- קוסען ער מאכט ! און אליין קען ער דאָך גאָר ניט רויכערן אפילו, בלאָזט בלויז דעם רויך פון זיך. דאָס איז דיר א לץ ! — האָט זיך געוואונדערט דער פריקאזטשיק.

— ווי אזוי זשע האָט איהר — זאָגט בייזלעך טאלפעניקאווא, אנשטעלענדיג די ברעמען און ציהענדיג ארויף די אראָבגערוקטע הויז זען לויט געווענהייט — ווי אזוי זשע האָט איהר אליין ערות גע- זאָגט, אז ער האלט דאָס די פאפיראסען פאר זיין אייגענעם גע- ברויך ?

דער פריקאזטשיק מיט אבראם פעטראוויטשען קוקען זיך איבער און לאכען. דער פריקאזטשיק ווערט דערנאָך מיט איין מאָהל ערענסט און ציהט אויס די האנד :

— נו, אויף ווידערזעהען. ערלויבט אויך בעקאנט זיין. אויב

עס וועט זיך אייך אמאל מאכען פערבייגען, פארגעסט ניט. פאר אייך וועט זיך אימער געפינען א הונדערטעל. קומט, לאמיר געהן, אבראם פעטראוויטש. א גרויער, עהרענהאפטער קאפ. . . . אד, גאט דו מיינער ! — דערמאהנט ער נאך אמאל טאלפעניקאווען אויף זיין קלוגער פערטהיידונגס רעדע און געהט ארויס.

טאלפעניקאווע שטעהט נאך אלץ אויף איין פלאץ מיט אן אראב געלאזענעם קאפ און די הענד אין די קעשינעס. ער זעהט די רעטזעל האפטע פיגור פון אבראם פעטראוויטש, און טאלפעניקאווע דוכט זיך, אז ער וויל וואס א בעט טהאן און ער קוקט אונפערשטענדליך אויף דעם שמוציגען, כלומרשטאונפערשטענדיגען פנים.

— און איך געה דאס צו אייך, הערר טאלפעניקאווע — זאגט אבראם פעטראוויטש קוים הערבאר און בויגט זיך צו צום אדוואקאט.

— אויב איהר וועט א מאָל דארפען אזא מענטשען ווי איך אין א פראצעס, דאן זיט אזוי גוט און זאגט ניט אָב צו בענוצען זיך מיט מיינע דיענסטע. גיט אדרבא א פרעג אויף מיר ביי איוואן סאזאנטיטש דעם פריקאזטישק; ער ווייס וואו מיר צו געפינען. — אויף וואָס דארפען ? — גיט פערוואנדערט א פרעג טאלפעניקאווע.

אויף אבראם פעטראוויטשעס פנים שוועבט א פערוואנדערונג, דערנאָך א צווייפעל און פערבייט זיך דערנאָך מיט ארוהיגען שמייכל, ווי ער וואָלט שוין פערשטאנען. — זאָלט איהר אזא מענטשען ווי איך ניט פערלאָזען — האָט ער ווידערהאָלט — פרעגט דעם פריקאזטישק, ער ווייס. אזוי זאָלט איהר טאקע פרעגען איינפאך, ווען איהר וועט דארפען : אבראם פעטראוויטש.

— ארויס ! — גיט א געשריי טאלפעניקאווע מיט א קוויטש, פערשטעהענדיג ענדליך. און אבראם פעטראוויטש טרעט אָב, בויגט ענדיג זיך נידריג, אָבער מעהר שוין ניט דערלאנגענדיג די האנד. אויף די טרעפ שטעלט ער זיך אָב און בעט נאָך אמאל. — זאָלט איהר שוין אונז ניט פערלאָזען.

עס איז נאָך געווען פריה, און טאלפעניקאווע האָט פריהער, אייז דער ער האָט געהאַט דעם געשפרעך מיט דעם פריקאזטישק, גערע-

כענט אריינצוגעהן אין צימער פון אדוואָקאטענדראטה, א שמועס צו טהאָן אביסעל מיט אייגענע און טהיילען מיט זיי די איינדריקע פון דער ערשטער פערטהיידונגסדערע, נור איצט האָט ער זיך שוין געשעהמט פאר זיך און געשעהמט זיך פאר דער גאנצער וועלט, און איהם האָט זיך געדוכט, אז יעדערער, ווער עס זאָל ניט אַ קוק טהאָן אויף זיין פנים, וועט גלייך טרעפּען וואָס ס'איז פאָרגעקומען. אַ שאַנדע צו געהן איבער'ן גאס און ער וואָלט וועלען בעגראבען ערגעץ זיין פארטפּעל, אז קיינער זאָל ניט קענען טרעפּען, אז ער איז אן אַדוואָקאט, א „פערטהיידונגער“.

קומענדיג אהיים האָט טאַלפּעניקאוו מיט אַ מין פחד אוועקגע-לייגט אן אַ זייט דעם פארטפּעל, אין וועלכען ער האָט געפיהלט לוי-גענדיג דעם אויסגעשטודירטען פּראָצעס, האָט פאָרזוכטיג אויפגע-האנגען זיין וועסט, ניט ענטפּליסענדיג זיך ארויסצונעהמען פון קער-שינע די גאָלדענע מטבעות און אַ קוק טהאָן אויף זיי נאָך אַמאָל; ער האָט זיך אָבגעקעהרט פון טיש, אין וועלכען עס זיינען געלעגען די בריעף, וואָס ער האָט אָנגעהויבען שרייבען צום פאטער און צו זינא'ן. און איהם האָט אויסגעוויזען אזוי פרעמד אלעס דאָ אין'ס צימער, אזוי אונגעהוועלט, אזוי גראָב און ווי עס קוקט אויף איהם ווי אַ פרעמדער, פאסקודנער פיינדליך געשטימטער מענטש. טאַלפּעניקאָוו האָט פרובירט לעזען אַ בוך; ער האָט אָבער ניט געקענט אבשטעלען זיין אויפמערקזאמקייט אויף דאָס וואָס ער האָט געלעזען, און ער האָט יעדע וויילע אַ ציטער געטהאָן פון אן אונאנגענעהמען גע-פיהל, ווי איינער אן אונאנגענעהמער וואָלט געשטאנען הינטער זיין פלייצע אָדער וועט גלייך אריינקומען אין טהיר. און בלויז דאן שוין ווען ער האָט זיך אוועקגעלייגט אין בעט און האָט אריבערגעצויגען די דעקע איבער'ן קאָפּ, האָט ער זיך דערפיהלט בעסער און האָט אויפגעהערט מורא צו האָבען פאר דער וועלט, וועלכע איז אריינגע-קראַכען צו איהם אין דער נשמה — אזא שמוציגע, אבשטויסענדע און אכזרישע.

אבענדס, ווען עס איז פינסטער געוואָרען, איז טאַלפּעניקאָוו אריין צו זיין פאטראן, אָבער יענער האָט זיך נאָך ניט אומגעקעהרט פון פעטערסבורג. אנדערשוואו האָט ער ערגעץ ניט געוועלט געהן; קיין נאָהענטע פריינד האָט ער ניט געהאט; און טאַלפּעניקאָוו האָט

זיך אַרומגעשלאָפּט ביז שפּעט ביינאַכט איבער די בולוואַרען. אַהיים האָט ער זיך אומגעקעהרט שפּעט, און דאָרט איז נאָך אַלץ געווען אַזוי פרעמד, אַזוי געשמאַקלאָז, אַזוי גראָב און פיינדליך. פריהער פלעגט ער ליעב האָבען זיצען ביים סאַמאַוואַר, טרוימען, אונטער-זינגען מיט זיין דינינקע אנגענעהמע טענאַר-שטימע, שפאַצירענדיג איבער זיין ציימער און קוקענדיג מיט ליעבע אויף דער פאליצע מיט ביכער און אויף די פאַטאַגראַפישע בילדער אויף די וועג, נור איצט איז דאָס אַלעס איהם אַזוי נמאס געוואָרען, אַז ער האָט געוועלט אנטלויפען פון דאָס אַלעס: פון סאַמאַוואַר, פון די ביכער, פון די פאַטאַגראַפיעס.

— גורלם! — האָט ערענסט און אויפריכטיג אויף זיך אַלליין אַ זיפֿן געטהאָן טאַלפּעניקאוו, אוועקלייגענדיג זיך אויפֿן בעטעל און צונויפֿדרעהענדיג זיך אין אַ קייקעל, ווי אַ דערפֿראָרען קינד. אָבער עס האָט זיך ניט געשלאָפּען און עס האָט זיך ניט גערוהט. ווי אין האַלוצינאַציעס, אַזוי האָט ער דייטליך געזעהען אַבראַם פעטראָ-וויטשעס אַנשטענדיגען פנים, וואָס בויגט זיך צו איהם חניפֿה'דיג, און פון אַלע זייטען זיינען צו איהם געקראָכען אַלץ אוועלכע פנים'ער, האָבען איהם צוגעוואונקען און פאָרגעלייגט זייער בעדינונג. און ווי אַ קליינער אינגעל האָט ער געוועלט אָבשלאָגען פון זיך מיט די הענד די געשפּענסטער, וויינען און בעטען פון עמיצען בע-שיצונג.

אויף מאָרגען האָט טאַלפּעניקאוו געפונען אַלעקסיי סעמיאנאָ-וויטשען אין דער היים. ניט קוקענדיג דערויף וואָס עס איז שוין געווען שפּעט האָט זיך נאָך די אויפֿגאַהמע פון קליענטען ניט געענדיגט, און פון אַלעקסיי סעמיאנאָוויטשעס קאבינעט האָט זיך דומפֿ געהערט אַן אונבעקאַנטער קול, דערצעהלענדיג עפּעס און פרעגענדיג וועגען עפּעס. אין דעם גרויסען עמפֿאנגס-צימער האָט זיך געפיהלט, אַז דאָ זיין נען ניט לאנג געווען פיעל מענשען, עס האָט געשמעקט טאַבאַק-רויך, אויף די טישען זיינען געווען צוואוואָרפען אַלבאומען און מאַג-כע פון זיי צועפענט; די פאַטעלען אַרום טיש זיינען געשטאַנען אָהן אַן אָרדנונג.

טאַלפּעניקאוו האָט בעוויזען דורכצוקוקען עטליכע אַלבאומען מיט בילדער פון דער שווייץ, פון פאריז, און די שלעכט געמאַלטע

בילדער, אלע דיזעלביגע אין די עמפפאנגס-צימערן פון דאָקטוירים און ארוואָקאטען, האָבען אין איהם ארויסגערופען דאָס געפיהל פון גערולדיגער לאנגווייליגקייט און עפעס אַ מיין גלייכגילטיגקייט צו זיך אליין און צו זיינע אייגענע אנגעלעגענהייטען, ווי פלוצלונג האָט זיך אן עפען געטהאָן די טהיר פון קאבינעט און האָט ארויסגעלאָזען אַ פערשפעטיגטען קליענט — אַ ניט-הויכען, דיקען מאנספערזאָן מיט אַ דונקעל-בלאָנדען באָרד און קליינע גרויע אויגלעך. דער ארויס-געקומענער האָט זיך נאָך אַמאָל אַ קעהר געטהאָן צו דער שוין פער-מאכטער טהיר, ווי ער וואָלט וועלען זאָגען נאָך עפעס וואָס ער האָט פארגעסען, האָט זיך אָבער באדיינקט און האָט האַסטיג אַ געה-גע-טהאָן צום פאָדער-צימער, ניט אומקוקענדיג זיך אויף טאלפּעניקאווען און שיער ניט אנשטויסענדיג זיך אויף איהם.

נו, וואָס גוטעס וועט איהר דערצעהלען? — האָט אַ פּרעג גע-טהאָן דער פּאַטראָן. ער איז נור וואָס אויפגעשטאַנען פון זיין טיש, שטעהענדיג אַ מיידער און צוטראָגענדיג צום מויל אַ גלאָז שטאַרקע טהעע. קענטיג אַז דער טהעע איז שוין געווען זעהר קאַלט, ווארום אלעקסיי סעמיאנאוויטש האָט זיך אַ קרים געטהאָן און האָט לאנגזאַם אוועקגעשטעלט די גלאָז צוריק אויפ'ן טיש.

— קיין גוטעס, אלעקסיי סעמיאנאוויטש.

— פאַרלאָרען? — האָט אַ הויב געטהאָן דער פּאַטראָן זיינע ברעמען.

— ניין, ניט פאַרלאָרען, נור . . .

ווי גאָר ניט הערענדיג איהם האָט אלעקסיי סעמיאנאוויטש אויף זיין געוועהנליכען אופן אַ נעהם געטהאָן איהם אונטער'ן ארעם, זאָגענדיג:

— לאָמיר אַריין אין עסס-צימער. מען דארף דאָ אן עפען טהאָן אַ פענסטער.

— ניין, ערלויבט מיר דאָ אויף צו דערצעהלען — האָט זיך איינגעשפּאַרט טאלפּעניקאָוו.

— דאָ? נו, לייגט ארויס — האָט איינגעשטימט דער פּאַטראָן אַבלאָזענדיג טאלפּעניקאווס ארעם און אראָבלאָזענדיג זיך מיידר אויפ'ן דיוואַן. ער האָט איצט אויסגעזעהען איינפאַכער אין טאלפּעניקאווס אויגען, געהענדיג אָנגעטהאָן אין קורצען רעקעל און אָהן דעם ארוואָ-

קאטסקען בענדעל — איינפאכער, גוטערציגער און עס פיהלט זיך ווי צו ריידען מיט איהם אָפּען. ארומגעהענדיג אונרוהיג איבער'ן ציר מער, ניט צוועצענדיג זיך, אונטערהויבענדיג אלע וויילע זיינע אראָבגערוקטע הויזען, האָט טאלפּעניקאוו איבערגעגעבען אלעס וואָס האָט פאָסירט, האָט ניט פערשוויגען אפילו וועגען אבראם פעטרא-וויטשען און וועגען דעם „גרויען קאָפּ" פון פאלאהעיא פאָן-ברעזע. דער פאטראָן האָט געהערט שווייגענדיג, ניט אַ הויב טאָהנדיג די אויגען און אונטערוויגענדיג איין פוס מיט'ן אלטמאָדישען הויכען קנאפּעל. בלויז ווען דער אסיסטענט האָט דערצעהלט וועגען מאדאם פאָן-ברעזעס „גרויען קאָפּ" האָט ער אַ שמייכל געטהאָן און האָט אַ קוק געטהאָן מיט גוטע און עטוואָס שפאסענדע אויגען.

— נו ? — האָט ער אַ פרעג געטהאָן, ווען יענער האָט געענ-דיגט דערצעהלען, און האָט דערווייל אַ זאָג געטהאָן : — גיט שוין, זייט אזוי גוט אַ קלונג ; איהר לויפט דאָך סאיווייטאי ארום איבער'ן צימער.

ווען אויפ'ן קלונג איז אריינגעקומען די דיענסט, האָט אלעקסי סעמינאוויטש ביי איהר אַ פרעג געהאָן, אויב שוין לאנג ווי זיין פרוי איז אוועק, און האָט איהר געהייסען צועפענען אַ פענסטער אין עמ-פפאנגס-צימער.

— נו ? — האָט ער נאָך אַמאָל אַ פרעג געטהאָן דעם יונגען אסיסטענט — ווייטער.

— איך רעכען אויפצוגעבען אדוואָקאטור — האָט טרויעריג גע-ענטפערט טאלפּעניקאוו. אין אמת'ן האָט ער דאָס גאָר ניט גערעכענט צו טהאָן, איהם האָט אָבער פערדראָסען פאר וואָס זיין פאטראָן איז אזוי גלייכגילטיג און ער האָט געוועלט מיט עפעס שארפעס ווייזען אין וואָס פאר אַ צושטאנד ער געפינט זיך.

— פוסטע זאכען — האָט געענטפערט אלעקסי סעמינאוויטש מיט זיין געווענהליכער מיעדיגקייט — אָבער וואָס פאר אַ סחורה דאָס איז דער פאָן-ברעזע, און אַ קוק טהאָן אויף איהם איז ער, דוכט זיך, אזא באַלואן.

— אָבער דאָס איז דאָך . . .

— וואָס איז דאָס ? די ריכטער האָבען דאָך זי געפונען פאר אונשולדיג.

— געפונען פאר אונשולדיג, אָבער . . .

— קיינע „אָבערס“. זיי האָבען געפונען פאר אונשולדיג, הייסט עס אז זיי האָבען געהאט דערויף גרינדע. וואָס האָט עס מיט אייך צו טהאָן? איהר האָט דאָך נישט פערקריפעלט די בעווייזע? איהר האָט דאָך נישט אונטערגעקויפט דעם פריקאזטשיק אָדער דעם, ווי רופט מען איהם דאָרט? און ווייטער, וואָס עמיצער האָט אייך דארט איך ווייס אַ זאָג געטהאָן, וועמעס דאגה איז דאָס?

דער פאטראן איז אַ וויילע אנשוויגען געוואָרען און האָט דער-נאָך פאָרטגעזעצט מיט זיין מיעדען, גלייכגילטיגען טאָן:

— דאָס געלד אין האַנד האָט איהר נישט געדארפט נעמען. דאָס טויג נישט; דאָס איז נישט גוט. און ער האָט דאָך עס אייך מיט אַ כיון אַריינגערוקט כלאחר יד כרי אָבער'פּטור'ען עס ביליגער. איהר גיט מיר דאָס געלד, און אין אַ טאָג צוויי אַרום וועל איך אומקעהרען וויפיעל עס קומט. איך האָב מיט איהם אייניגע חשבונות. און ווער גען „גרויען קאָפּ“ האָט איהר נישט געדארפט ריידען; אין די פאפיערען ווערט וועגען דעם נישט דערמאָהנט.

טאלפּעניקאווי איז דויעט געוואָרען און האָט געענטפערט טרויער-ריג:

— איך ווייס אליין נישט, ווירקליך, עפעס האָט עס מיך גער-שלעפט פאר'ן צונג. אָבער איך בין טאקע געווען ביי זיך זיכער, אז זי האָט אַ גרויען קאָפּ.

— נו, דאָס איז נישט אזוי וויכטיג — האָט אַ שמייכל געטהאָן דער פאטראָן — אָבוואָהל אַ צווייטען מאָהל זייט פאָרזיכטיגער. ביי אייך זיינען פאראן פאפיערען, פאראן עדות, דערויף דארפט איהר אַרבייטען. און פון זיך אליין אויסקלעהרען — צו וואָס?

— אָבער אין דער ווירקליכקייט איז זי דאָך שולדיג?

— אין דער ווירקליכקייט! — האָט אונגעדולדיג אַ זאָג געטהאָן אלעקסיי סעמיאָנאוויטש — פון וואנען קענען מיר וויסען וואָס עס קומט פאָר אין דער ווירקליכקייט? אפשר איז דאָרט דער טיפּעל וואָס אין דער דאָזיגער ווירקליכקייט. און וועלכע ווירקליכקייט? נישטאָ קיינע ווירקליכקייטען, עס איז בלויז פאראן, וואָס עס שיינט פאר אונזערע אויגען. און אַ צווייטען מאָהל זאָלט איהר נור מיט פריי-

קאזטשיקעס ניט פיהרען קיין שמועס. זייט איהר פריי הוינט
אבענד ?

— יא, פריי.

— וועט איהר אזוי גווייזן מיר איבערשרייבען אָט דאָ איין
קאָפּיע. און לאָזט אָב די ווירקליכקייט, ניטאָ קיין שום ווירקליכ-
קייט.

טאלפּעניקאוו האָט איבערגעשריעבען די קאפּיע און ניט איין
קאפּיע בלויז, נור גאנצע דריי. און ווען ער האָט, אנבויגענדיג דעם
קאָפּ אויף אַ זייט און פערבייסענדיג אַ ליפּ, ארויסגעפיהרט די לעצטע
שורה, האָט זיין פאטראָן אריינגעקוקט איבער זיין אקסעל אין פא-
פיער און האָט איהם לייכט אַ פאטש געטהאָן איבער'ן אקסעל.

— ווירקליכקייט ! אָף, איהר זאָנדערבאַרער מענש ! — און
אויף איין זעקונדע איז פערשוואונדען פון זיין פנים דער מיעדער
אויסדרוק, זיינע אויגען זיינען געוואָרען זאנפטער, גוטהערציגער
און אביסעל טרויעריגלעך, ווי ער וואָלט ווידער דערזעהען עפעס שוין
לאנג פערגעסענעס, יונגעס און גוטעס.

דער מלאך'ל

I.

צייטענווייז האָט זיך סאַשקאַ'ן געוועלט אויפצוהערען טהאַן דאָס, וואָס מען רופט לעבען : ניט איינוואשען זיך אין דער-פריה מיט קאַלטע וואַסער, אין וועלכע עס שווימען אַרום דינינקע שטיק-לעך אייז, ניט געהן אין גימנאַזיע, ניט הערען דאָרט ווי אַלע זיך-לען איהם, און ניט שפירען קיין וועהטאָג אין רוקען און אין גאנצען קערפער, ווען די מאַמע שטעלט איהם אַוועק אויף אַ גאנצען אבענד אין ווינקעל אויף די קניע. אָבער אזוי ווי ער איז אַלט געווען בלויז דרייצעהן יאָהר און האָט ניט געוואוסט אַלע יענע מיטלען, דורך וועלכע מענשען מאַכען אַ סוף צו זייער לעבען, ווען זיי ווילען עס, האָט ער פאַרטגעזעצט צו געהן אין גימנאַזיע, צו הערען זידלערייען און צו שטעהן. אויף די קניע ; און איהם האָט זיך געדוכט, אז דאָס לעבען וועט קיין מאָל ניט אויפהערען. עס וועט אריבער אַ יאָהר און נאָך אַ יאָהר, און ער וועט אַלץ געהן אין גימנאַזיע און וועט אַלץ שטעהן אין דער היים אויף די קניע. און אזוי ווי סאַשקאַ האָט געהאַט אַן אונבייגזאַמען און דרייסטען כאַראַקטער, האָט ער זיך ניט געקאָנט פּערהאַלטען רוהיג צו די צרות און ער האָט גענומען נקמה פון'ם לעבען.

צוליב דעם דאָזיגען צוועק האָט ער געשלאָגען זיינע קאַמעראַד-דען, איז געווען גראָב צו די לעהרער, האָט געריסען די לעהר-ביכער און האָט אַ גאנצען טאָג געזאָגט ליגען ; אין גימנאַזיע האָט ער גענאָרט די לעהרער, אין דער היים האָט ער גענאָרט די מוטער ; בלויז דעם טאַטען אַליין האָט ער קיין ליגען ניט געזאָגט. ווען מען האָט איהם אין אַ געשלעגן צוקוואַשעט די נאָז, האָט ער צוריסען די וואונד נאָך מעהר און האָט גערעוועט אָהן טרעהרען, אָבער אויף

אזא קול, אז אלע ארום האָבען געמוזט פארשטאָפּען די אויערען און האָבען געפיהלט אזוי ווי צו אנטלויפּען. ווען ער האָט זיך שוין גענוג אָנגערעוועט פלעגט ער מיט אַמאָל אַנטשווינגען ווערען, פלעגט אַרויסשטעלען אַ צונג און צייכענען אין זיין העפט קאריקאַטור-בילד-דער; פלעגט אויסמאַהלען זיך אַליין ווי ער רעוועט ווילד און שרייט קולות אויף דעם אויפזעהער פון גימנאַזיע, וועלכער האָט פערשטאָפּט די אויערען, און אויף דעם חבר, וועלכער האָט איהם געשלאָגען און וועלכער ציטערט איצט פאר זיינע קולות.

זיין גאַנצער העפט איז געווען פול מיט קאריקאַטור-בילדער און זעהר אָפּט פלעגט זיך וויעדערהאַלען אזא בילד: אַ דיקע, נידריגע פרוי שלאָגט מיט אַ וואַלגער-האַלץ אַ קליין אינגעלע, וואָס איז דין ווי אַ שוועבעלע. אונטען פלעגט מיט גרויסע, קרומע בוכשטאבען זיך זעהען די אונטערשריפט: „בעט מחילה, הינטעל איינער“. און דערויף דער ענטפער: „איך וועל ניט בעטען, קאָנסט אפילו צור-פלאצט ווערען“.

פאר ווייהנאַכטען האָט מען סאַשקאַן אַרויסגעיאָגט פון גימנאַזיע, און ווען די מוטער האָט איהם אָנגעהויבען צו שלאָגען האָט ער איהר איינגעביסען אַ פינגער. דאָס האָט איהם געגעבען פרייהייט, ווארים זי האָט שוין מורא געהאַט איהם מעהר צו שלאָגען. און סאַשקאַ האָט אויפגעהערט איינצואוואַשען זיך אין דער-פריה, איז אַ גאַנצען טאָג אַרומגעלאָפּען מיט אינגלעך, האָט זיי געשלאָגען, און האָט געהאַט מורא בלויז פאַר'ן הונגער, ווארים די מוטער האָט אין גאַנצען אויפגעהערט צו געבען איהם עסען, און בלויז דער פאטער פלעגט בעהאַלטען פון זיינטוועגען אַ שטיקעל ברויט מיט אַ זאַרטאָ-פּעל. אונטער אַזעלכע אומשטענדען האָט סאַשקאַ אויסגעפונען, אז עס איז נאָך מעגליך צו עקזיסטירען אויף דער וועלט.

אין מאָל אַ פרייטאָג, ערב ווייהנאַכט, האָט זיך סאַשקאַ גע-שפיעלט מיט אַנדערע אינגלעך, ביז וואַנען זיי זיינען זיך ניט צוגאַנגען אלע אַהיים און ביז וואַנען עס האָט ניט אַ סקריפע געטהאָן מיט אַ פערראַסטען פראַסטיגען סקריפ די טיהר נאָך דעם לעצטען פון זיי. עס איז שוין געוואָרען פינסטערליך, און פון פּעלד, וואו עס האָט זיך געענדיגט איין עק פון דער פּערוואַרפענער געסעל, האָט זיך אָנגערוקט אַ גרויע שנעעאיגע כמאַרע; אין דעם נידריגען פינסטערן

בנין, וואָס איז געשטאַנען אויפ'ן עק פון גאס, האָט זיך אָנגעצונג-
דען א רויטליכער, ניט קיין אנציהענדער פייער'ל. דער פראָסט איז
געוואָרען שטאַרקער און ווען סאַשקא איז דורכגעגאנגען דעם ליכטי-
גען קרייז, וועלכער האָט זיך געבילדעט פון דער אָנגעצונדענער לאַג-
טערנע, האָט ער געזעהן ווי עס שוועבען אַרום לאַנגזאַם אין דער
לופט קליינינקע, טרוקענע שנעעלעך. עס איז געווען צייט צו געהן
א היים.

— וואו שלעפסט דו זיך עס ארום ביז האלבע נאַכט, הינטעל
איינער ? — האָט אויף איהם א געשריי געטהאָן די מוטער, האָט
זיך פערמאַסטען מיט'ן פויסט, האָט איהם אָבער קיין קלאפ ניט גע-
געבען. איהרע אַרבעל זיינען געווען פאַרקאַטשעט, עפענענדיג נאָ-
קעט איהרע ווייסע, דיקע הענד, און אויף איהר פלאטשיגען פנים
האָבען אַרויסגעטראָטען טראָפענס שווייס. ווען סאַשקא איז פערביי-
געגאנגען פערביי איהר, האָט ער דערפיהלט דעם בעקאַנטען ריח
פון בראנפען. די מוטער האָט אַ קראַץ געטהאָן דעם קאַפ מיט דעם
שמוציגען נאָגעל פון דעם גראָבען צייגע-פינגער, און אַזוי ווי עס איז
ניט געווען קיין צייט צו זיךלען זיך, האָט זי בלויז אַ שפיי געטהאָן
און אַ געשריי געטהאָן :

— סטאַטיסטיקער, מיט איין וואָרט !

סאַשקא האָט פערעכטליך אַ שמאַרע געטהאָן מיט דער נאָז און
איז אַוועק הינטערן ווענטעל, וואו עס האָט זיך געהערט דאָס שווערע
אטהעמען פון זיין פאטער, איוואן סאַוויטש. איהם איז תמיד גע-
ווען קאַלט און ער האָט געזוכט צו דערוואַרמען זיך, זיצענדיג אויף
דער צוהייצטער לעזשאַנקע און אונטערלייגענדיג אונטער זיך די הענד
מיט די דאלאַניעס אַראָב.

— סאַשקא ! דיך האָבען די סוועטשניקאָוו'ס גערופען צום
ווייהנאַכט'ס-בויס. זייער דינסט איז געקומען און האָט גערופען —
האָט איהם געשעפצט דער פאטער.

— דו לאַיגסט ? האָט ניט גלויבענדיג אַ פרעג געטהאָן סאַשקא.
— איך שווער דיר. די מכשפה זאָגט דיר ניט מיט אַ כיון, אָבער
זי האָט שוין אָנגעגרייט דיין רעקעל.

— דו לאַיגסט ? — האָט זיך אַלץ מעהר געוואונדערט סאַשקא,
ווארים די רייכע סוועטשניקאָוו'ס, וועלכע האָבען איהם אריינגעגע-

בען אין גימנאזיע, האָבען אָנגעזאָגט ער זאָל זיך ניט ווייזען זיי אויף די אויגען, זינט מען האָט איהם פון גימנאזיע אויסגעשלאַסען. דער פאטער האָט זיך נאָך אַמאָל געשוואָרען, און סאַשקא האָט זיך פער-טראכט.

— נרשיון, גיב זיך אַ רוק, האָט זיך צוועצט! — האָט ער גע-זאָגט צום פאָטער, אַרויפּשפּרינגענדיג אויף דער ניעדריגער לעזשאנ-קע — און צו די דאָזיגע שדים וועל איך ניט געהן. זיי וועלען נאָך ביי זיך יחסנ'דיגער ווערען, אויב איך וועל צו זיי געהן. „פערדאָר-בענער אינגעל“ — האָט סאַשקא געפאָנפּעט דורך דעם נאָז, נאָכ-קרימענדיג זיי — זיינען אַליין טהייערע סחורות, אָבגעפרעסענע צורות אַזעלכע.

— אַך, סאַשקא, סאַשקא! — האָט זיך געקנייטשט פון קעלט דער פאָטער — ניט לאַנג וועט זיך האַלטען דיין קאָפּ אויף דינע פלייצעס.

— און דיין קאָפּ האַלט זיך? — האָט גראָב געענטפּערט סאַשקא. — וואָלסט שוין בעסער שווייגען: האָסט דאָך מורא אפילו פאר אַ פרויענצימער. אויך אַ העלד!

דער פאָטער איז געזעסען שווייגענדיג און האָט זיך געקנייטשט. אַ שוואַכע ליכטיגקייט האָט דורכגעדרונגען דורך דעם ברייטען שפּאַלט אויבען, וואו דאָס ווענטעל האָט אַ פיערטעל אַרשין ניט געגרייכט ביז'ן סופּיט, און ווי אַ העלער פלעק האָט זיך דער ליכטיגער שטרייף אַוועקגעלייגט אויף זיין הויכען שטערען, אין וועלכען עס זיינען גע-ווען שוואַרצע, טיעפע אויגענ-לעכער.

מיט אַ צייט צוריק האָט איוואַן סאַוויטש זעהר שטאַרק גע-שיכור'ט, און דאן האָט זיין פרוי איהם געהאַסט און פאר איהם מורא געהאַט. נאָר ווען ער האָט אָנגעהויבען צו שפיינען מיט בלוט און האָט שוין מעהר ניט געקאָנט טרינקען, האָט זי אָנגעהויבען טרינקען און איז ביסלעכווייז געוואָהנט געוואָרען צו שיכור'ען. און דאן האָט זי שוין נקמה גענומען פאר אַלץ, וואָס איהר איז אויסגעקומען אויס-צולידען פון דעם הויכען, ענגברוסטיגען מענשען, וועלכער האָט גערעדט אונפערשטענדליכע ווערטער, וועלכען מען האָט אַרויסגע-זאָגט פון זיין שטעלע פאר זיין חוצפה און שיכרות און וועלכער

פלעגט פיהרען צו זיך אַ היים אויך אזעלכע מענשען ווי ער, מיט לאַנגע האָאַר, און אויך יחס'דיגע ביי זיך, ווי ער אליין.

אויף איהר האָט דאָס שיכור'ען געווירקט אַקוראט פערקעהרט ווי אויפ'ן מאַן; וואָס מעהר זי האָט געטרונקען אלץ געזונדער איז זי געוואָרען, איז אלץ שווערער זיינען געוואָרען איהרע פויסטען. איצט האָט זי שוין גערעדט וואָס זי האָט געוועלט, איצט האָט זי געפיהרט צו זיך מענער און פרויען, וועלכע זי האָט געוועלט, און זי האָט הויך מיט זיי געזונגען פרעהליכע ליעדער. און ער איז געלעגען הינ-טערען ווענטעל, אַ שווייגעדיגער, אַ צונויפגעדרעהטער פון שטענדי-גע קעלט און האָט געטראכט, ווי אונגערעכט און שרעקליך עס איז דאָס מענשליכע לעבען. און אייוואן סאָוויטש'עס פרוי פלעגט זיך בעקלאַגען פאַר אלעמען מיט וועמען נאָר זי האָט גערעדט, אז זי האָט אין דער וועלט ניט נאָך אזעלכע שונאים, ווי איהר מאַן און איהר זוהן: ביידע בעלי-גאווה'ס און סטאַטיסטיקער.

אין אַ שטונדע אַרום האָט די מוטער אַ זאָג געטהאָן סאַשקאַן': — און איך זאָג דיר אז דו וועסט געהן! — און ביי יעדען וואָרט האָט פּעאַקטיסאַ פּעטראָוונאַ אַ קלאַפּ געטהאָן מיט'ן פויסט איבער'ן טיש, אויף וועלכען עס האָבען אָנגעהויבען שפּרינגען די אויסגעוואַ-שענע גלעזער און האָבען אַבגעקלונגען איינע אַן דער אנדערע.

— און איך זאָג דיר, אז איך וועל ניט געהן, — האָט קאַלט-בלוטיג געענטפערט סאַשקאַ, און די ווינקלען פון זיינע ליפען האָר-בען געצוקט, וועלענדיג אויסשטעלען זיינע ציהן. אין גימנאַזיע האָט מען איהם פאַר דער דאָזיגער געוואָנהייט גערופען קליינער וואָלף.

— איך וועל דיר צוקיילען און צוביילען, אַך, וועל איך דיר צוקיילען און צוביילען! — האָט געשריען די מוטער.

— נו, צוקייל, צובייל!

פּעאַקטיסאַ פּעטראָוונאַ האָט געוואוסט, אז שלאָגען איהר זוהן, וועלכער האָט זי גאָר אָנגעהויבען צו בייסען, קאָן זי שוין ניט, און אז אויב זי וועט איהם אַרויסלאָגען אויף דער גאַס, וועט ער אוועקגעהן אַרומשלעפען זיך און וועט גיכער דערפראָהרען ווערען, איידער ער וועט געהן צו די סוועטשניקאָוו'ס: דעריבער האָט זי זיך געוועלט בענוצען מיט דעם מאַן'ס אויטאָריטעט.

— און דאָס רופט זיך נאָך אַ טאטע : קאָן אפילו די מוטער ניט בעשיצען פון דעם זוהן'ס בעליידיגונגען.

— אמת, סאַשקא, ווירקליך געה, וואָס ברעכט דו זיך ? — האָט זיך אָבערופען דער פאטער פון לעזשאַנקע — זיי וועלען אפטר וויעדער דיר קומען צו הילף. זיי זיינען גוטע מענשען.

סאַשקא האָט בעליידיגענד אַ לאַך געטהאָן. דער פאטער איז מיט יאָהרען צוריק, נאָך איידער סאַשקא איז געבוירען געוואָרען, גע-ווען אַ לעהרער ביי די סוועטשניקאָוו'ס און האָט פון דעמאָלט אָן גע-דיינקט, אַז זיי זיינען די בעסטע מענשען. דעמאָלט האָט ער נאָך געדיענט אין סטאַטיסטישען ביורא און האָט ניט געטרונקען. צוגאנג-גען איז ער זיך מיט זיי נאָך דעם, ווי ער האָט חתונה געהאַט מיט דער טאָכטער פון דער בעליהביט'טע פון זיין קוואַרטיר, וועלכע איז פון איהם מעוברת געוואָרען, און ער האָט אָנגעהויבען טרינקען און איז געזונקען ביז אַזאַ מדרגה, אַז מען האָט איהם אַ שיכור'ן אויפ-געהויבען אויף דער גאס און אָבערפיהרט אין אויטשאַסטאָק. אָבער די סוועטשניקאָוו'ס האָבען איהם נאָך אַלץ געהאַלפּען מיט געלד, און הגם פעאַקטיסטא פעטראַוונאַ האָט זיי פיינד געהאַט, ווי זי האָט פיינד געהאַט ביכער און אלעס, וואָס האָט אַ שיכות צו איהר מאַן'ס פער-גאַנגענהייט, פון דעסטוועגען האָט זי זיך גע'יחסנ'ט מיט אַזאַ בע-קאַנטשאַפט.

— עס קאָן זיין, אַז דו וועסט מיר אויף עפעס קענען בריינגען פון'ם ווייהנאַכטס-בױם — האָט פאַרטגעזעצט דער פאטער. ער האָט געכטרעוועט — סאַשקא האָט עס פאַרשטאַנען און האָט דעם פאָטער ניט געקאָנט ליידען פאר דער דאָזיגער שוואַכקייט און פאַלשקייט ; אָבער איהם האָט זיך ווירקליך געוועלט בריינגען וואָס דעם קראַנקען פאָטער נעבעך. ער האָט שוין לאַנג אכיל'ן קיין ביסעל גוטען טאַבאַק ניט געהאַט.

— נו, גוט ! — האָט ער אַ בורטשע געטהאָן — נו, גיב שוין דאָס רעקעל. האָסטו קנעפלעך איינגענייט ? איך קען דאָך דיר !

II.

מען האָט נאָך די קינדער ניט אַריינגעלאָזען אין זאַל, וואו עס איז געשטאַנען דער ווייהנאַכטס-בױם, און זיי זיינען געזעסען אין

קינדער-צימער און האָבען געפלאַפעלט. סאַשקא האָט זיך צוגעהערט מיט גרלות צו זייערע נאָאיווע געשפרעכען און האָט אלץ געטאַפּט אין דער קעזשענע פון זיינע הויזען די צובראָכענע פאַפיראַסען, וועלכע איהם איז געלונגען צו לאַטכענען פון סוועטישניקאוו'ס קאַבינעט. דאָ איז צו איהם צוגעגאנגען דער גאַנץ קליינינקער סוועטישניקאוו, קאַליא, האָט זיך אָבגעשטעלט אונבעוועגליך און מיט אן איבערראשענדען פנים'על, אויסדרעהענדיג די פיס מיט די שפיצען אינווייניג, מיט דעם פינגער אין ווינקעל פון זיינע פולונקע ליפעלעך, האָט ער געקוקט אויף סאַשקא'ן. שוין אַ מאָנאַט זעקס, ווי אויף דער פאַרדערונג פון די עלטערען, האָט ער אוועקגעוואָרפען זיין מיאוסע געוואָהנהייט, אריינצולייגען דעם פינגער אין מויל, אָבער לחלוטין אָבזאָגען זיך דערפון האָט ער ניט געקאָנט. ער האָט געהאַט ווייסע האָאַר, אונטערגעשוירענע אויפ'ן שטערען און מיט געגרייזעלטע לאָקען אַראָבער האנגענע אויף די פלייצקעס, און בלויע פערוואונדערטע אויגען. און מיט זיין גאַנצען אויסזעהען האָט ער בעלאַנגט צו די אינגלעך, וועלכע סאַשקא האָט בעזאָנדערס פערפאָלגט.

— ביסט דו אן אונדאנקבארער אינגעל? — האָט ער אַ פרעג געטהאָן סאַשקא'ן. — מיר האָט עס די מיסס געזאָגט. און איך בין אַ דוטער.

— וואָס דארף מען נאָך בעסער! — האָט געענטפערט יענער, בעקוקענדיג זיינע קורצינקע סאַמעטענע הויזקעס. דעם גרויסען אָבגעלייגטען קראַגען.

— ווילסט אַ ביטס? נא! — האָט איהם דערלאַנגט דער אינגעל דאָס ביקסעל מיט דעם צוגעבונדענעם קאָריק. סאַשקא האָט אָנגעצויגען די פרוזשינע און ציעלענדיג זיך אין נאָז, פון'ם קיין זאך ניט פערדעכטיגענדען קאַליא, האָט ער אויסגעשטאַסען. דער קאָריק האָט אַ שנעל געגעבען קאַליא'ן אין נאָז און איז אָבגעשפרונגען, שאָקט לענדיג זיך אויפ'ן פאָדריס. קאַליא'ס בלויע אויגען האָבען זיך צורעפּענט נאָך ברייטער, און אין זיי זיינען אָנגעלאָפּען טרעהרען. אייבערטראַגענדיג דעם פינגער פון די ליפען צום רויט-געוואָרענעם נעזעל, דאָט קאַליא געפינטעלט שנעל מיט זיינע לאַנגע ברעמען און האָט געמורמעלט:

— שלעכטער . . . שלעכטער אינגעל.

אין קינדער-צימער איז אריינגעגאנגען א יונגע, שעהנע פרויענ-
צימער מיט גלאט פערקאמטע האָר, וועלכע האָבען פארדעקט א
טהייל פון די אויערען. דאָס איז געווען א שוועסטער פון דער וויר-
טהין, די זעלביגע, וועמעס לעהרער סאַשקא'ס טאטע אין אמאָל
געווען.

— דער דאָזיגער — האָט זי געזאָגט, דעם פליכעוואַטען הערר,
וואָס האָט זי בעגלייט, אָנווייזענדיג אויף סאַשקא'ן. — פארנייג זיך
דאָך, סאַשקא, מען טהאָר ניט זיין אזוי אונגעהפליך.

אָבער סאַשקא האָט זיך ניט פארנייגט ניט פאר איהר און ניט
פאר דעם פליכעוואַטען הערר. די שעהנע דאָמע האָט ניט חושד גע-
ווען, אז ער ווייס פיעל. ער ווייס אָבער, אז זיין אָרימער פאטער
האָט זי געליעבט, און זי האָט חתונה געהאַט מיט אן אנדערען, און
הגם דאָס האָט געטראָפּען נאָך דעם ווי ער האָט אליין חתונה געהאַט,
פון דעסוועגען האָט סאַשקא ניט געקאָנט פערצייען אזא פער-
ראַטה.

— שלעכטעם בלוט — האָט א זיפּז געטהאָן סאָפּיא דימיטרעוונאַ
— צו קאָנט איהר איהם ניט אריינגעהמען וואוהין עס איז, פלאַטאָן
מיכאַילאָוויטש ? מיין מאן זאָגט, אז פאר איהם וואָלט זיך פאר-
סען בעסער אין רעמעסלענע, איידער אין גימנאַזיע. סאַשקא,
וויילסטו געהן אין רעמעסלענע ?

— איך וויל ניט — האָט קורץ געענטפערט סאַשקא, וועלכער
האָט געהערט דאָס וואָרט „מאן".
— וואָס זשע דען וויילסטו, ברודער'ל, א פאסטוך זיין ? —
האָט א פרעג געטהאָן דער הערר.

— ניין, ניט קיין פאסטוך — האָט זיך בעליידיגט סאַשקא.
— וואָס זשע דען ?

סאַשקא האָט ניט געוואוסט וואָס ער וויל.
— מיר איז אלץ איינס — האָט ער געענטפערט נאָך א וויילע
טראַכטען — זאָל זיין א פאסטוך.

דער פליכעוואַטער הערר האָט אָנגעקוקט דעם זאָנדערבארען אינ-
געל. און ווען ער האָט פון די פארלאַטעטע שיך אויפגעהויבען די אוי-
גען אויף סאַשקא'ס פנים, האָט דער לעצטער ארויסגערוקט א צונג
און האָט איהם וויעדער בעהאַלטען אזוי שנעל, אז סאָפּיא דימיט-

ריעווא האָט דאָס ניט געקאָנט בעמערקען, און דער בעיאָה ענטע.
הערר איז געוואָרען אויפגערגענט פלוצלונג, און זי האָט ניט פארשטאָ-
נען פאר וואָס.

— איך וויל אויך אין רעמעסלענע, — האָט סאַשקא געזאָגט בע-
שיידען.

די שעהנע דאָמע האָט זיך דערפרעהט און האָט אַ טראַכט געטהאָן
מיט אַ זיפּץ וועגען יענער קראַפט, וואָס אַלטע לייעבע האָט אויף
מענשען.

— אָבער איך וויל ניט צו וועט זיך געפינען אַ וואַקאַנסיע, —
האָט טרוקען געענטפערט דער בעיאָהרענטער הערר, אויסמיידענדיג
צו קוקען אויף סאַשקא'ן און צוגלעטענדיג זיינע עטליכע הערלעך,
וואָס האָבען זיך אויפגעהויבען אויפ'ן פאַטילניצע. — איבריגענס, מיר
וועלען נאָך זעהן.

די קינדער זיינען געווען אונרוהיג און האָבען געשומעוועט, ער-
וואַרטענדיג מיט אונגעדולד דעם ווייהנאַכטס-בײַם. דעם עקספעריר-
מענט מיט'ן ביקס, וועלכען עס האָט געמאַכט דער אינגעל, פאר
וועלכען זיי האָבען געהאַט אַכטונג איבער זיין וואוקס און איבער זיין
רעפוטאַציע פון אַ פערדאָרבענעם, האָבען אנדערע אָנגעהויבען נאָכ-
מאַכען, און היבשע עטליכע קיילעכדיגע נעזלעך זיינען שוין רויט
געוואָרען. די מיידעלעך האָבען געלאַכט, צודריקענדיג ביידע הענט-
לעך צום ברוסט און איבערבויענדיג זיך, ווען זייערע העלדען האָבען
בעקומען אין נעזל אַ שנעל פון'ם קאָריק. נאָר אַט האָט זיך געעפּענט
די טיהר און אימעצענס שטימע האָט געזאָגט :

— קינדער, געהט ! שטיל, שטיל !

אויסשטעלענדיג זייערע גרויסע אויגעלעך שוין פון פריהער מיט
איינגעהאַלטענע אַטהעמס, זיינען אַריינגעגאנגען די קינדער פאָאָר-
ווייז מיט דרך ארץ אין דעם העל-בעלויכטענעם זאַל און זיינען שטיל
אַרומגעגאנגען אַרום דעם פינקעלנדען ווייהנאַכטס-בײַם. דער ווייה-
נאַכטס-בײַם האָט געוואָרפען פון זיך אַ שטאַרקע בעלייכטונג, אָהן
שאַטענס, אויף זייערע פנים'ער מיט די רונדע אויגען און ליפּען. אַ
מינוט האָט געהערשט די שטילקייט פון אַ טיעפע בעצויבערונג, וועל-
כע האָט זיך מיט אַמאָל פאַרביטען אויף אַ כאָר פון בעגייסטערטע
אויסגעשרייען. איינע פון די מיידעלעך איז ניט געווען אים

שטאנד צו איבערוועלטניגן די בעגייסטערונג, וואס האָט איהר אָנגעכאַפט און זי האָט מיט עקסנות, שווייגענדיג געהאַלטען אין איין שפּרינגען אויף דעמזעלבען פּלאַץ. און איהר קלייניקער צאָפּ מיט דער איינגעפלאַכטענער בלויער שטיינגע, האָט איהר געשמיסען איר בער'ן פלייצקע.

סאַשקאַ איז געווען אָנגעבלאָזען און טרויעריג, — עפעס ניט גור טעם איז פאָרגעקומען אין זיין קליינעם פערואוואנדעטען הארצען. דער ווייהנאַכטס־בוים האָט איהם געבלענדעט מיט זיין שעהנהייט און מיט דעם שרייענדען, פרעכען גלאנץ פון די אונזעהליגע ליכט. אָבער ער האָט געפיהלט אז ער איז איהם פרעמד, פיינרליך, ווי די רייז נינקע, שעהניקע קינדער, וועלכע האָבען זיך אָנגעזאַמעלט אַרום דעם בוים, און איהם האָט זיך געגלוסט אַ שטויס טהאָן דעם בוים אַזוי, אז ער זאָל פאַלען אויף די ליכטיגע קעפּעלעך. ווי אימיצענס אייזערנע הענד וואָלטען אָנגעכאַפט זיין האַרץ און אַרויסדריקען פון איהם דעם לעצטען טראָפען בלוט.

ער האָט זיך פעררוקט הינטער דער פיאנאַ, האָט זיך דאָרט אין ווינקעל אַוועקגעזעצט, און האָט אונבעוואוסט צעריכראָכען אין קער שטענע די לעצטע פאַפיראַסען און האָט געטראכט, אז אָט האָט ער אַ טאַטען אַ מאַמען, אַ היים, און עס קומט אויס אַזוי, ווי דאָס איז גאָר ניטאָ, און ער האָט ניט וואוהין צו געהן. ער האָט זיך געפרופט פאָרשטעלען דעם קליינעם מעסערעל, וועלכען ער האָט ניט לאָנג אויסגעביטען אויף עפעס, און וועלכען ער האָט זעהר שטאַרק געליעבט; אָבער דאָס מעסערעל איז דאָך שוין ניט דאָס וואָס געווען — אַ דיניקער, אָבערשאַרפטער קלינגעל, אין גאַנצען בעדעקט פון איין זייט מיט אַ געלע ביינדעל. מאָרגען וועט ער צוברעכען דאָס מעסערעל און דעמאָלט וועט שוין ביי איהם גאָר קיין זאך ניט זיין.

און פּלוצלונג האָבען סאַשקאַ'ס שמאַלע אויגען אַ גלאַנץ געטהאָן פון איבערראַשונג, און דער פנים האָט פּלוצלונג אָנגענומען דעם געוועהנליכען אויסדרוק פון פרעכהייט און זעלבסטזיכערהייט. אויף יענער זייט ווייהנאַכטס־בוים, געגען וועלכען ער איז געזעסען און וועלכע איז געווען בעלויכטען שוואַכער פון די אַנדערע זייטען און איז געווען די לינקע זייט פון'ם בוים, האָט ער דערוועהן דאָס, וואָס האָט געפּעהלט אין דעם בילד פון זיין לעבען און אָהן וואָס עס איז גע-

ווען אזוי פוסט ארום און ארום, פונקט ווי די ארומיגע מענשען וואָל-טען געווען ניט קיין לעבעדיגע. דאָס איז געווען אַ וועקסענער מלאך'ל, וועלכער איז זיך געהאנגען אין דער געדיכטקייט פון די דונקעלע צווייגען און אזוי ווי ער וואָלט שוועבען אין דער לופט. זיינע דורכזיכטיגע פליגעלעך פון אַ זומער-פויגעלע, האָבען געציטערט פון דער ליכטקייט וואָס איז אויף זיי געפאלען; און אין גאנצען איז ער געווען ווי אַ לעבעדיגער און פארטיג אוועקצופליהען. די ראָזיגע הענטלעך מיט די קינסטלעריש געמאכטע פינגערלעך האָבען זיך גע-צויגען ארויפצו, און אַהינטער זיי האָט זיך געצויגען דאָס קעפעלע מיט אַזעלכע האָר ווי ביי קאַליאָן. אָבער אין דעם קעפעלע איז געווען עפעס אַזוינס, וואָס איז ניט געווען ניט אין קאַליאָס פנים און ניט אין קיין אנדערע פנים'ער און זאכען. דעם מלאך'לס פנים האָט ניט געשיינט פון פרייד, איז ניט געווען פערשלייערט פון טרויער, אָבער אויף איהם איז געלעגען דער זיגעל פון אַן אנדער געפיהל, וואָס מען קאָן מיט ווערטער ניט איבערגעבען, מיט קיין געדאנק ניט בעשטימען, און וועלכען עס קאָן בלויז בעגרייפן דער, וואָס פיהלט אויף אזוי.

סאַשקאַ האָט ניט געוואוסט, וועלכע געהיימע קראפט עס שלעפט איהם צו דעם מלאך'ל, ער האָט אָבער געפיהלט, אַז ער האָט איהם תמיד געקענט און תמיד געליעבט, — געליעבט מעהר, איידער דעם קליינעם מעסערעל, מעהר איידער דעם טאטען און מעהר איידער אלעם אנדערעס אויף דער וועלט. פול מיט איבערראשונג, אונרוהיג-קייט און אונפערשטענדליכע בעגייסטערונג, האָט סאַשקאַ צוניפגע-לייגט די הענד אויף דער ברוסט און האָט געמורמעלט:

— ליעבער... ליעבער מלאך'ל!

און וואָס אויפמערקזאמער ער האָט געקוקט, אלץ בעדייטענדער, אלץ וויכטיגער איז געוואָרען דער אויסדרוק פון דעם מלאך'ל. ער איז געווען אונגענדליך ווייט און ניט עהנליך צו קיין זאך, וואָס איהם האָט דאָ אַרומגערינגעלט. די אנדערע שפיעלצייג זיינען געווען עפעס ווי גדלות'דיג ביי זיך, וואָס זיי הענגען אויסגעפוצטע, שעה-נע, אויף דעם פינקלענדען ווייהנאכטס-בוים, און דער מלאך'ל האָט געביינקט און האָט מורא געהאַט פאר דער העלער, שרייענדער ליכ-טיגקייט און ער האָט זיך מיט כיון בעהאַלטען אין די דונקעלע גרינס,

כדי קיינער זאל איהם ניט זעהן. עס וואלט געווען ווילד און אכזריש צורצוהירען זיך צו זיינע צערטליכע פליגעלעך.

— ליעבער . . . ליעבער ! — האָט געמורמעלט סאַשקאַ.

סאַשקאַ'ס קאָפּ האָט געברענט. ער האָט פארלייגט די הענד אַהינטער און אַזוי ווי צוגעגרייט צום טוידטליכען קאַמפּף פאַר דעם מלאך'ל, איז ער ארומגעגאנגען מיט פאָרויכטיגע און גנב'ישע טריט ; ער האָט אויף דעם מלאך'ל ניט געקוקט, כדי אַנדערע זאָלען אויף אויף איהם ניט אויפּמערקזאם ווערען ; אָבער ער האָט געפיהלט, אז דער מלאך'ל איז דאָ, איז ניט אַוועקגעפלויען. אין טוהר האָט זיך געווייזען די בעל־הבית'טע — אַ וויכטיגע הויכע דאַמע מיט הויך־פערקאַמטע ליכטיג־גרויע האָאַר. די קינדער האָבען זי ארומגערינגעלט מיט דעם אויסדרוק פון זייער בעגייסטערונג, און אַ קלייניקע מיידעלע, די זעלביגע וואָס האָט געשפרונגען אויף איין פלאץ, האָט זיך מיעד אָנגעהאַנגען אויף איהר אַרעם און האָט שווער געפינטעלט מיט איהרע שלעפּעריגע אויגלעך. אויף סאַשקאַ איז צוגעגאנגען. עפעס האָט איהם געשטיק אין האַלז.

— טאַנטע, האַ טאַנטע — האָט ער געזאָגט, סטאַרעווענדיג זיך צו ריידען צערטליך ווייך, אָבער ס'איז אַרויסגעקומען ביי איהם נאָך גרעכער אַלס תמיד — טאַ . . . טאַנטעלע . . .

זי האָט ניט געהערט, און סאַשקאַ האָט מיט אונגעדולד אַ ריס געטראָן זי פאר'ן קלייד.

— וואָס ווילסטו ? צו וואָס שלעפּסט דו מיך פאַר'ן קלייד ? — האָט זיך געוואונדערט די אַלטע דאַמע, — דאָס איז ניט העפּליך.

— טאַ . . . טאַנטעלע. גיב מיר איין זאך בלויז פון'ם ווייה־נאַכטס־בוימ, — דעם מלאך'ל.

— דאָס קאָן מען ניט, — האָט גלייכגילטיג געענטפערט די בעל־הבית'טע. — צו ניי־יאָהר וועלען מיר ערשט צונעהמען דעם ווייה־נאַכטס־בוימ. און דו ביסט דאָך שוין ניט קיין קלייניקער און קאָנסט מיך רופען מיט'ן נאָמען, מאַריאַ דימיטריעווא.

סאַשקאַ האָט געפיהלט, אז ער פאַלט אין אַ תהום, און ער האָט זיך אָנגעכאַפט פאַר'ן לעצטען מיטעל.

— איך האָב חרטה. איך וועל זיך לערנען, — האָט ער גערעדט אָבגעריסענע ווערטער. אָבער די דאָזיגע פאַרמולע, וועלכע פלעגט

גוט ווירקען אויף די לעהרער, האָט אויף דער גרויער דאָממע ניט גע-
מאכט קיין איינדרוק.

— און דו וועסט גוט טהאָן, מיין פריינד, — האָט זי געענט-
פערט ווידער גלייכגילטיג.

סאַשקא האָט אַ זאָג געטהאָן גראָב :

— גיב דעם מלאך'ל.

— אָבער מען קאָן דאָך ניט ! — האָט געזאָגט די בעל־הבית'טע.

— ווי פערשטעהסט דו דאָס ניט ?

אָבער סאַשקא האָט ניט פערשטאַנען, און ווען די דאָממע האָט
זיך אַ קעהר געטהאָן ארויסצוגעהן, איז סאַשקא נאָכגעגאנגען נאָך
איהר, קוקענדיג אונזיניג אויף איהר שוואַרצע, רוישענדי קלייד.
אין זיין צוהיצטען מאַרד האָט אַ בליץ געטהאָן אן עראינערונג, ווי
אַ גימנאַזיסט פון זיין קלאַס האָט געבעטען דעם לעהרער ער זאָל איהם
שטעלען אַ 3, אַלס אַ גוטען צייכען, און ווען דער לעהרער האָט איהם
אָבגעזאָגט, האָט ער זיך אוועקגעשטעלט פאר איהם אויף די קניע,
האָט צונויפגעלייגט די הענד, ווי אין אַ נעבעט, און האָט זיך צור-
וויינט. דער לעהרער איז דעמאָלט געוואָרען ביזו, האָט אָבער פון
דעסטוועגען געשטעלט אַ 3. ווען דאָס האָט געטראָפּען, האָט סאַשקא
פאַראייביגט די פאסירונג אין אַ קאַריקאַטור, אָבער איצט איז פאר
איהם קיין אַנדער מיטעל ניט געבליבען. ער האָט אַ רים געטהאָן די
טאַנטע פאר'ן קלייד און ווען זי האָט זיך אַ קעהר געטהאָן צו איהם,
איז ער געפאלען מיט אַ קלאַפּ אויף די קניע און האָט צונויפגעלייגט
די הענד אויף דעם אויבענדערמאָנטען אופן. אָבער וויינען האָט ער
ניט געקענט.

— ביסטו פון זינען אַראָב ! — האָט אַ געשריי געטהאָן די גרויע

דאָממע און האָט זיך אומגעקוקט ; צום גליק איז אין קאבינעט קיינער
ניט געווען. — וואָס איז מיט דיר ?

שטעהענדיג אויף די קניע, מיט צונויפגעלייגטע הענד, האָט

סאַשקא געקוקט אויף איהר מיט האַס און האָט גראָב געפאָדערט :

— גיב דעם מלאך'ל !

אין סאַשקא'ס אויגען, וועלכע האָבען זיך איינגעטרונקען אין

דער גרויער דאָממע און האָבען געזוכט צו כאַפּען דאָס ערשע וואָרט.

וואָס וועט ארויס פון איהרע ליפען, האָט זיך געזעהען עטוואָס שלעכטעס, און די בעל־הבית'טע האָט זיך געאיילט צו ענטפערען : — נו, איך וועל געבען, איך וועל געבען. אַך, ווי דום דו ביסט ! פארשטעהט זיך, אז איך וועל געבען. אַך, ווי דו בעסטסט ; אָבער פאר וואָס ווילסט דו ניט ווארטען ביז ניי־יאָהר ? נו, שטעל זיך שוין דאָך אנידער ! און קיין מאָל זאָלסטו זיך ווייטער ניט שטעלען אויף די קניע, — האָט איהם בעל־הערענר געזאָגט די אלטע דאמע, — דאָס ערנידריגט א מענשען. אויף די קניע דארף מען זיך שטעלען בלויז פאר גאָט.

„פלוידער, פלוידער“ — האָט זיך געטראכט סאַשקא, סטאַרע־ווענדיג זיך צו געהן פאַראויס און אויפטרעטענדיג דערווייל אויף איהר קלייד.

ווען זי האָט אַראָבענגענומען דאָס שפיעלכעל, האָט זיך סאַשקא דעריין איינגעטרונקען מיט זיינע אויגען, זיין נאָז האָט זיך קראנק־האַפט געקנייטשט און ער האָט צושפרייט זיינע פינגער. איהם האָט זיך געדוכט, אז די הויכע דאמע וועט צוברעכען דעם מלאך'ל.

— א שעהנע זאך, — האָט געזאָגט די דאמע, וועלכע עס האָט פאַרדראָסען שוין איצט פאַר דאָס שעהניקע און, ווי עס שיינט, טהייערעס שפיעלכעל, — ווער האָט עס אויפגעהאַנגען דאָרט ? נו, הער, צו וואָס איז דיר דאָס נויטהיג ? דו ביסט דאָך שוין אזא גרויסער, וואָס וועסטו דערמיט טהאָן ? אט דאָרט זיינען פאַרהאַן ביכער מיט בילדער. און דאָס האָב איך פאַרשפראָכען קאָליאָן צו גע־בען, ער האָט אזוי געבעטען, — האָט זי א ליגען געזאָגט.

סאַשקא'ס יסורים זיינען געוואָרען אונערטרעגליך. ער האָט קראמפפהאַפט פערדריקט זיינע צייהנער אז זיי האָבען אפילו א קריץ געטהאָן. די גרויע דאמע האָט מעהר פון אלעס מורא געהאַט פאַר סצענעס און זי האָט דערלאנגט סאַשקא'ן דעם מלאך'ל.

— נו, נא שוין, נא ! — האָט זי געזאָגט מיט אונצופריעדענהייט, — וואָס פאַר אן עקשן דו ביסט.

סאַשקא'ס בירדע הענד, מיט וועלכע ער האָט אָנגענומען דעם מלאך'ל, זיינען געווען, דוכט זיך, צעפעדיגע און אָנגעשטריינגטע, ווי צוויי שטאָלענע פרוזשינעס, אָבער אזעלכע ווייכע און פאַרזיכטי־

גע, אז דער מלאך'ל האָט געקענט האָבען די פאַרשטעלונג אז ער פליהט אין דער לופט.

— אַ-אַך ! — האָט זיך אַרויסגעריסען אַ לאַנגער, פערשטארבענ-
דער זיפּץ פון סאַשקאַ'ס ברוסט, און אויף זיינע אויגען האָבען אַ
פינקעל געטהאָן צוויי קלייניקע טרעהרעלעך און האָבען זיך דאָרט
אַבגעשטעלט, וואָרים זיי זיינען ניט געוועהנט געוואָרען צו ליכטיג-
קייט. דערנעהענטערנדיג לאַנגזאַם דעם מלאך'ל צו זיין ברוסט, האָט
ער ניט אַראָבגענומען זיינע שיינענדע אויגען פון זער בעל-הבית'טע
און האָט געשמייכלט מיט אַ שטילען און וויכען שמיכלעל, בליי-
בענדיג ווי פערשטארבען אין דעם געפיהל פון הימעלשער שמחה. עס
האָט אויסגעוויזען, אז ווען די צאָרטע פליעגעלעך פון דעם מלאך'ל
וועלען זיך צוריהרען צו סאַשקאַ'ס איינגעפאלענער ברוסט, וועט דאָן
פאסירען עפעס אזעלכעס פרעהליכעס, עפעס ליכטיגעס, וואָס עס
האָט נאָך קיין מאָל ניט פאסירט אויף דער טרויעריגער, זינדיגער,
ליידענדער ערד.

— אַ-אַך ! — האָט זיך דורכגעטראָגען דערזעלביגער אַב-
שטארבענדער זיפּץ, ווען די פליעגעלעך פון דעם מלאך'ל האָבען אָנ-
געריהרט סאַשקאַ'ן. און פאר דעם שיין פון זיין פנים איז אזוי ווי
פאַרלאָשען געוואָרען דער פארפּוצטער, פרעך-ברענענדער ווייהנאַכטס-
בוים — און מיט פרייד האָט אַ שמיכלעל געטהאָן די גרויע, וויכטיגע
דאמע, און אַ ציטער געטהאָן האָט דער טרוקענער פנים פון'ם פלי-
כעוואַטען הערר, און אין לעבעדיגער שווייגענהייט זיינען פאַרשטאָר-
בען די קינדער, וועלכע זיינען בעריהרט געוואָרען פון'ם הויך פון
מענשליכען גליק. און אין דעם דאָזיגען קורצען אויגענבליק האָבען
אַלע בעמערקט די רעטזעלהאָפטע עהנליכקייט צווישען דעם אומגעלומ-
פערטען גימנאַזיסט, וועלכער איז אַרויסגעוואַקסען פון זיינע קליי-
דער, און דעם פנים'ל פון'ם מלאך'ל, וועלכער איז פערגייסטיגט
געוואָרען פון דער האַנד פון אַ אונבעוואוסטען קינסטלער.

אַבער אין אַ מינוט אַרום האָט זיך דאָס בילד שאַרף אַ בייט גע-
טהאָן. צונויפקנייטשענדיג זיך, ווי אַ פאַנטער, וועלכער מאַכט זיך
פאַרטיג אַ שפּרונג צו טהאָן, האָט סאַשקאַ מיט אַ בייז-טרויעריגען
בליק בעקוקט די אַרומיגע, זוכענדיג יענעם, וועלכער וועט וואַגען אַב-
צונעהמען ביי איהם דעם מלאך'ל.

— איך וועל געהן אהיים, — האָט טויב א זאָג געטהאָן סאַשקא, אנצייכענענדיג פאר זיך א וועג צווייטען דער מאַססע. — איך וועל געהן צום טאטען.

III.

די מוטער האָט געשלאָפּען, אָהן כחות בלייבענדיג פון א גאנצן טאָג אַרבייט און פון בראַנפּען טרינקען. אין דעם קליינעם קאָ-מערעל, אַהינטערן ווענטעל, האָט געברענגט אויפ'ן טייט א קינד-לעמפּעל, און דער שוואַכער, געלבלויכער פייער האָט קוים געקענט דורכדרינגען דורך דער פּערדוויכערטער גלאָז, וואָרפענדיג זאָנדער-באַרע שאַטענס אויף סאַשקא'ס פנים און אויף דעם פנים פון זיין פאָטער.

— איז א גוטער ? — האָט אַ פרעג געטהאָן סעפטשענדיג סאַשקא. ער האָט געהאַלטען דעם מלאך'ל פון ווייטען און האָט ניט ערלויבט דעם פאָטער אָנצוריהרען זיך.

— יא, אין איהם איז עפעס פאראן וואָס בעזונדערעס, — האָט געשעפטשעט דער פאָטער, צוקוקענדיג זיך פאַרטראַכטערהייט צום שפּיעל'ל. זיין פנים האָט אויסגעדריקט די זעלביגע קאָנצענטריר-טע אויפּמערקזאמקייט און פרייד, ווי סאַשקא'ס פנים, — גיב נאָר אַ קוק, — האָט פאָרטגעזעצט דער פאטער, — ער וועט באַלד פליהען. — איך האָב שוין געזעהען ! — האָט טריאומפּיהרענדיג געענטפערט סאַשקא, — דו מיינסט, איך בין אַ בילדער ? דו גיב אַקאַרשט אַ קוק אויף די פליענעלאַך. ששש, רייד ניט !

דער פאטער האָט אַוועקגענומען די האַנד און האָט מיט פינסטער-רע אויגען אויסגעפאָרשט די איינצעלעייטען פון דעם מלאך'ל, ביז וואַנען סאַשקא האָט צו איהם געשעפּצט מוסר-ווערטער :

— עי, ברודער'ל, וואָס איז דאָס ביי דיר פאר אַזאַ פאַסקורנע געוועהנהייט אַלץ אָנצוכאַפּען מיט די הענד. דו קאָנסט נאָך צו-ברעכען !

אויף דער וואַנד האָבען זיך אָבגעצייכענט די אונבעוועגליכע און צוקרימטע שאַטענס פון צוויי אָנגעבויגטע קעפּ : איין גרויסער און קודלעוואַטער קאָפּ, דער צווייטער אַ קלייניקער און קיילעכיגער.

אין'ם גרויסען קאָפּ איז אָנגעגאנגען א זאָנדערבארע, מאַטערענדע, אָבער אין דער זעלבער צייט שמחה'דיגע אַרבייט. די אויגען האָבען, ניט פינטלענדיג, געקוקט אויף דעם מלאך'ל און אונטער דעם דורכ־דרינגליכען בליק איז ער געוואָרען גרעסער און ליכטיגער, און די פליעגעלעך זיינע האָבען אָנגעהויבען צו ציטערען מיט א רוישלאָזען ציטער, און אלעס ארום, — די הילצערנע וואַנד, וואָס איז געווען פארדעקט מיט שוואַרצקייט פון רויך, דער שמוציגער טיש, סאַשקא דאָס אלעס האָט זיך צונויפגעגאָסען אין איין גלייכע, גרויע מאַססע, אָהן שאַטענס, אָהן ליכט.

און דעם פערלויירענעם מענשען האָט זיך געטרוימט, אז ער האָט דערהערט א מיטלייד־שטימע פון יענער וואונדערליכער וועלט, וואו ער האָט אמאָל, אמאָל געלעבט און פון וואנען ער איז אויף אייביג פערטריבען געוואָרען. דאָרט ווייס מען ניט פון שמוץ און פון בייזע קריגעריי, דאָרט ווייסט מען ניט פון דעם טרויעריגען, אכזריות'ריגען קאמפּפּ פון עגאָאיזמען; דאָרט ווייס מען ניט פון די יסורים פון א מענשען, וועלכען מען הייבט אויף מיט א געלעכטער אין גאס, און וועלכער ווערט צושלאָגען פון די גראַבע הענד פון אַרד־נונגס־היטער. דאָרט איז ריין, דאָרט איז שמחה און ליכטיגקייט, און דאָס אלעס, דאָס ריינע און ערהאבענע רוהט אין האַרצען פון דער וועלכע ער האָט געליעבט מעהר פון זיין לעבען, און וועלכע ער האָט פארלאָרען, אָנהאלטענדיג זיין ניט־נויטהיגען לעבען.

צו דעם ריח פון וואַקס, וואָס האָט זיך געהערט פון'ם שפּיעלכ'ל, איז צוגעקומען א וואונדערליכער ריח־ניחוח, און עס האָט זיך גע'חלומ'ט דעם פערלאָרענעם מענשען, ווי עס האָבען זיך צוגעריהרט צום מלאך'ל איהרע טהייערע פינגער, וועלכע ער וואָלט געוועלט קושען איינציגווייז און אזוי לאנג, ביז וואנען דער טויט וועט ניט פאַרשליסען אויף אייביג זיינע ליפּען. און דערפאַר איז דאָס געווען אזוי שעהן דאָס דאָזיגע שפּיעלכעל, דערפאַר איז דעריין געווען עפעס בעזונדערעס, וואָס האָט געצויגען צו זיך און וואָס מען קאָן מיט ווער־טער ניט איבערגעבען. דער מלאך'ל האָט זיך אַראָבגעלאָזען פון יענעם הימעל, וועלכער איז געווען איהר נשמה, און האָט אַריינגעטראָגען א שטראַהל ליכט אין דער פייכטער, רויער, מיט טשאַד דורכגענור מענע לופט פון'ם צימער און אין דער חשך'דיגער נשמה פון דעם

מענשען, וועלכער האָט פארלאָרען אלעס : אי ליבער, אי גליק, אי לעבען.

און אין איין רייהע מיט די אויגען פון דעם אָבגעלעבטען מענשען האָבען געפינקעלט די אויגען פון דעם, וואָס הייבט ערשט אָן לעבען, און האָבען געלאָשטשעט דעם מלאך'ל. און פאר די דאָזיגע אויגען איז פארשוואונדען געגענווארט און צוקונפט : און עס איז פארשוואונדען דער שוואַרצער טרויער פון בעלידיגונגען, זידלערייען, קלעפּ, ערניעדערונגען און ביזען אומעט. סאשקא'ס חלומות זיינען געווען טומאנע, אָבער דערפאר האָבען זיי טיעפער ערוועקט זיין לייד דענדע נשמה. דער מלאך'ל האָט אין זיך ענטהאַלטען אלעס גוטעס, וואָס האָט געלויכטען אויף דער וועלט, אלע טיעפע יסורים און האָפּ נונגען פון א נשמה וואָס ביינקט נאָך גאָט, אין דאָרום האָט ער געברענט מיט אזא ווייכער געטליכער ליכטיגקייט, דאָרום האָבען געציטערט מיט א רוישלאָזען ציטער זיינע דורכזיכטיגע פליעגעלאך פון א זומער־פייגעלע.

פאָטער און זוהן האָבען איינער דעם צווייטען ניט געזעהען ; יעדערער פון זיי האָט אויף א בעזונדער אופן געביינקט, געוויינט און געפרעהט זיך מיט זיין בעזונדער אנגעווייטאָנטען האַרצען. אָבער אין זייער געפיהל איז געווען עפעס אזעלכעס, וואָס האָט צונויפגעגאָסען אין איינעם בעזונדערע הערצער און האָט פערניכטעט יענעם תהום, וועלכער טהיילט אָב א מענשען און מאַכט דעם מענשען אזוי עלענדר, אונגליקליך און שוואַך. מיט אַן אונבעוואוסטער בעוועגונג האָט דער פאטער ארויפגעלייגט זיין האַנד אויף דעם זוהן'ס נאָקען, און דעם לעצטענס קאָפּ האָט זיך אויך אזוי אונוויליג צוגעפרעסט צו דער אויסגעצערטער ברוסט.

— האָט זי דאָס דיר געגעבען ? — האָט געמורמעלט דער פאטער, ניט אַראָבנעחמענדיג די אויגען פון דעם מלאך'ל. אין אַן אנדער צייט וואָלט סאשקא געענטפערט גראָב און וואָלט דאָס אָבגעלייקענט, אָבער איצט האָט אין זיין הערצעל אליין פון זיך אָבגעקלונגען דער ענטפער, און זיינע ליפען האָבען רוחיג אַרויסגעזאָגט א זיכערען ליגען :

— ווער דען זשע ? געוויס, זי. דער פאָטער האָט געשוויגען ; געשוויגען האָט אויך סאשקא.

עפעס הייזעריגעס האָט זיך דערהערט פון צווייטען צימער, האָט אָנ-
געהויבען צו קנאָקען, איז אויף אַן אויגענבליק אַנטשוויגען געוואָרען,
און דער זייגער האָט מיט אימפעט אָבגעקלונגען: איינס, צוויי, דריי.
— סאַשקא, זעהסט דו ווען חלומות? — האָט פארטראכט גע-
פרעגט דער פאָטער.

— ניין. — האָט זיך מודה געווען סאַשקא — נור, ניין, יא, איין
מאָל האָב איך געזעהען אַ חלום: פון דאָך בין איך אַראָבגעפאַ-
לען. מיר האָט זיך גע'חלומ'ט, אז מיר האָבען געקלעטערט נאָך טוי-
בען, און איך בין אַראָבגעפאלען.

— און איך זעה שטענדיג. וואונדערליכע חלומות טרעפּען אַמאָל.
דו זעהסט אלעס, וואָס איז געווען, ליעבסט און ליידעסט, גאָר אזוי
ווי אויפ'ן וואָהר. . .

ער איז ווידער אַנטשוויגען געוואָרען, און סאַשקא האָט דער-
פיהלט, ווי עס האָט אָנגעהויבען צו ציטערן די האַנד, וועלכע איז
געלעגען אויף זיין נאָקען. אלץ שטאַרקער און שטאַרקער האָט זי גע-
ציטערט און געצוקט, און די שפּירזאמע שווייגענהייט פון דער נאכט
איז פלוצלונג געשטערט געוואָרען פון'ם כליפען, פון די יאָמערדיגע
קלאַנגען פון פארשטיקטען געוויין. סאַשקא האָט ביזלעך אָנגעהויבען
צו פינטלען מיט די ברעמען און פאָרזיכטיג, ניט צו שטערען דער
שווערער ציטערנדער האַנד, האָט ער אַראָבגעווישט אַ טרעהרעל פון
אויג. אזוי משונה'דיג איז עס געווען צו זעהען, ווי עס וויינט אַ
גרויסער און אלטער מאַן.

— אַך, סאַשא, סאַשא! — האָט געכליפּעט דער פאָטער. —
פאַר וואָס איז דאָס אלעס אזוי?

— נו, וואָס נאָך? — האָט אָנגעבלאָזען אַ מורמעל געטהאָן
סאַשקא — דאָך גאָר, גאָר אזוי ווי אַ קלייניקער. . .

— איך וועל ניט. . . איך וועל ניט, — האָט מיט אַ רחמנות-
פנים זיך ענטשולדיגט דער פאָטער, — וואָס איז דערפון. . . צור-
וואָס?

פּעאַקטיסטא פּעטראָווא האָט זיך אָנגעהויבען אַרומצודרעהען
אויף איהר בעט. זי האָט אַ זיפּץ געטהאָן, האָט זיך אויסגעשפּייט
און האָט אָנגעהויבען הויך צו פלוידערען מיט אַ משונה'דיגען
עקשנות:

— „האלט די שמאטעס ! .. האלט, האלט, האלט ! . . .“
 צייט געווען צו לייגען זיך שלאָפֿען, נאָר פֿריהער דארף מען
 איינאָרדנען אַ פֿלאַץ פֿאַר דעם מלאך'ל איבער אַ נאכט. לאָזען איהם
 לייגען אויף דר'ערד איז געווען אונמעגליך ; ער איז אויפגעהאנגען
 געוואָרען אויף אַ פּאָדיום און צוגעבונדען געוואָרען צו דער לופט־טיה
 רעל פֿון אויווען, און ער האָט זיך דייטליך אָבעצייכענט אויף דעם
 ווייסען גרונד פֿון די סאכלעס. אזוי האָבען זיי ביידע איהם געקענט
 זעהען — אי סאַשקאַ, אי דער פּאָטער. אָנוואַרפענדיג שנעל אין
 ווינקעל אַלערליי שמאטעס, אויף וועלכע ער האָט געשלאָפֿען, האָט
 סאַשקאַ זיך אויך אזוי שנעל אויסגעטהאָן און האָט זיך אוועקגעלייגט
 אויפ'ן רוקען, כדי גיכער אָנצוהויבען קוקען אויף דעם מלאך'ל.

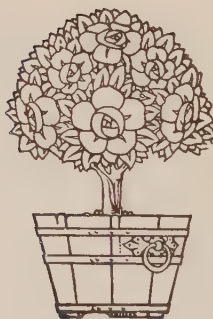
— פֿאַרוואָס זשע טהוטסט דו זיך ניט אויס אין גאַנצען ? — האָט
 אַ פֿרעג געטהאָן דער פּאָטער, קנייטשענדיג זיך אַ פֿערפֿרוירענער
 אונטער דער צוריסענער דעקע און צורעכט מאכענדיג דעם מאנטעל,
 וואָס ער האָט אַרויפגעוואָרפען אויף די פיס.

— ניט נויטהייג. איך וועל באַלד אויפשטעהן.

סאַשקאַ האָט נאָך געוואָלט דערצו זאָגען, אַז איהם ווילט זיך
 נאָר ניט שלאָפֿען, ער האָט אָבער ניט בעוויזען, וואָרים ער איז אזוי
 גיך איינגעשלאָפֿען, ווי ער וואָלט פֿערזונקען ווערען ביז'ן גרונד אין
 אַ טיעפען און שטראָמיגען טייך. באַלד איז אויך דער פּאָטער איינגע
 געשלאָפֿען. אַ ווייכע רוהיגקייט און נייט־געשטערקייט האָט זיך
 פֿאַרצויגען אויף דעם אויסגעמאַטערטען פנים פֿון דעם מענשען, וועל־
 כער האָט זיך שוין אויסגעלעבט, און אויף דעם מוטהיגען פנים פֿון
 דעם מענשען, וועלכער האָט ערשט אָנגעהויבען צו לעבען.

און דער מלאך'ל, וועלכער איז אויפגעהאנגען געוואָרען ביים
 הייסען אויווען האָט אָנגעהויבען צו שמעלצען. דער לאָמפֿ וואָס איז
 געבליבען ברענען, לויט סאַשקאַ'ס פּאָדערונג, האָט אָנגעפילט דעם
 צימער מיט דעם ריח פֿון קעראַסין און דורך דער פֿעררויכערטער גלאַז
 איז געפאלען אַ טרויעריגע ליכטיגקייט אויף דעם בילד פֿון לאַנגזאַמען
 חורבן. דער מלאך'ל האָט זיך אזוי ווי בעוועגט. איבער זיינע ראַזי
 גע פיסלעך האָבען זיך אַראָבעקייקעלט געדיכטע טריפען און זיינען
 געפאלען אויפ'ן לעזשאַנקע. צו דעם ריח פֿון קעראַסין איז צוגעקור
 מען דער שווערער גערויך פֿון צולאָזענעם וואַקס. אַט האָט זיך דער

מלאך'ל אַ צאָפּעל געטהאָן, גאָר אזוי ווי אָנצוהויבען פליהען, און
איז אַראָבעפאלען מיט אַ ווייכען קלאַפּ אויף די הייסע קאַכלעס. אַ
נייגעריגער פרייס איז דורכגעלאָפּען, האָט זיך אָבעברענט, האָט
זיך אַרומגעדריעהט אַרום דעם פאַרמלאָזען שטיקעל וואַקס, האָט
אַרויפגעקלעטערט אויף דעם זומער־פויגעלנעם פליגעלע און, אַ
צאָפּעל טהאָנדיג מיט זיינע וואַנציקלעך, איז ער אַנטלאָפּען ווייטער.
אין'ם פאַרהאנגענעם פענסטער האָט זיך דורכגעשלאָגען די בלו־
ליכע ליכטיגקייט פון דעם אָנקומענדען טאָג, און אויף דרויסען האָט
שוין אָנגעהויבען צו קלאַפּען דער פערפרוירענער וואַסער־פיהרער מיט
דעם אייזערנעם שעפּער.

דריטער טייל

COLLECTION OF WRITINGS

by

LEONID ANDREIEV

Translated into Yiddish by M. KATZ

Copyright 1912,

Hebrew Publishing Company, New York.

אינהאלט פערצייכנים:

5	 אין טומאן
64	 פערבייפאָהרענדיג
77	 אָן ערצעהלונג וועגען זייערען געהאנגענע
183	 די שטאָרט
194	 ס'האָט געדארפט פאַרקומען אַ גנבה
204	 אויף אַ באַהן-סטאָציאָן
211	 דאָס ווערק
218	 די יוגענד
236	 אין פריהלינג

אין טומאן

אין יענעם טאָג איז פון איין־דער־פריה אן דרויסען געווען א משונה'דיגער, אונבעוועגליכער טומאן. ער איז געווען לייכט און דורכזיכטיג; ער האָט ניט פארשטעלט קיין זאכען, נור אלעס וואָס איז דורך איהם דורכגעגאנגען, האָט זיך בעפארבט מיט אן אונ־רוהיגען דונקעל־געלן קאליר; די פרישע רויטקייט פון פרויענ־באקען, די בונטע פלעקען פון זייערע אנציגע, האָבען זיך דורכגעזעהען דורך איהם, ווי דורך א שווארצען שלייער, אי דונקעל אי דייטליך. צום דרום־זייט, וואו הינטער די וואָלקענס האָט זיך בעהאַלטען די נידריגע נאָועמבער־זונן, איז דער הימעל געווען העל, העלער פון דער ערד, און צום צפון־זייט האָט ער זיך ארונטערגעלאָזען ווי א ברייטער אור מעטום גלייך דונקעלנדער פאָרהאנג און ביי דער סאַמע ערד איז ער געוואָרען געלבלעך־שווארץ און ניט־דורכזיכטיג ווי ביינאַכט. אויף זיין שווערען גרונט האָבען די דונקעלע בנינים אויסגעזעהען העל־גרוי, און די צוויי ווייסע זיילען ביים אריינגאנג אין עפעס א גארטען, וועל־כער איז ווייט געוואָרען פונ'ם הערבסט, זיינען געווען ווי צוויי גע־לע, וועקסענע ליכט צוקאָפענס כּון א בר־מנן. און די בלומענ־בעד־טען אין דעם דאָזיגען גאָרטען זיינען געווען צוגראבען און צוטראטען פון גראבע פיס; און אויף די צובראָכענע שטיינגלעך זיינען שטיל פערשטאָרבען אינ'ם טומאן די פארשפעטיגטע, קריינקלעך־בונטע בלומען.

און וויפיעל מענשען עס זיינען ניט געווען אויף די גאסען, האָ־בען זיך אלע געאיילט, און זיינען אלע געווען מרה־שחורה'דיג און שווייגזאם. טרויעריג און זאָנדער בעאונרוהיגענד איז געווען דער דאָ־זיגער געשפענסטיגער טאָג, וועלכער איז פארשטיקט געוואָרען אינ'ם געלען טומאן.

אין עס־צימער האָט שוין דער זייגער געשלאָגען צוועלף, דער־

נאך האָט עס קורץ געשלאָגן האַלב־איינס, און אין פּאָל ריבאקאָם צימער איז געווען פינסטער ווי בין־השמשות, און אויף אלעס האָט זיך אָנגעשפיגעלט דער שוואַרצ־געלער אבשיין. פון איהם זיינען געל געוואָרען, ווי אלטע עלפאנט־ביין, העפטען און פאפיערען, וואָס זיינען געווען צוואוואָרפען איבער'ן טיש, און אויף איינע פון זיי האָט אַ ניט־געלייזטע אלגעבראאישע פּראָבלעם, מיט די קלאהרע ציפערען און מיט די מיסטעריעזע בוכשטאבען, אויסגעקוקט אזוי אלט, אזוי פערוואָרפען און אזוי אונגנויטהג, ווי איבער איהר וואָלטען זיך אריי־בערגעטרָגען פיעלע לאַנגווייליגע יאָהרען.

געל געוואָרען איז פון דעם דאָזיגען טומאנעם אבשיין אויך פאול'ס פנים, ליגענדיג אויף דער בעט. זיינע קרעפטיגע יונגע הענד זיינען געווען פערוואָרפען הינטערן קאָפּ און האָבען זיך אויפגעדרעקט כמעט ביז'ן עלענבויגען; דאָס צועפענט ביכעל, מיט די טאוולען ארויף, איז געלעגען אויף דער ברוסט, און די דונקלע אויגען האָבען עקשנות'דיג געקוקט אין דעם אויסגעמאלטען סופיט. אין דער בונטקייט און אין די שמוציגע קאלירען פון זיין פארב, איז געווען עפעס לאַנגווייל־ליגעס, געשמאקלאָזעס, איבערדריסיגעס, וואָס האָט דערמאהנט אויף צעהנדליגע מענשען, וואָס האָבען דאָ געוואָהנט אין דערזעלבי־גער דירה ביז די ריבאקאָווס, האָבען דאָ געטראכט, גערעדט, גע־שלאָפען, געטהאָן עפעס זייערעם — און האָבען אויף אלעס ארויפ־געלייגט זייער פרעמדע חתימה. און די דאָזיגע מענשען האָבען פאולען דערמאהנט אויף הונדערטע אנדערע מענשען, אויף זיינע לעהרער און חברים, אויף די קאכניגע, מענשען־פולע גאסען, אויף וועלכע עס געהען ארום פרויען, און וועגען דעם, וואָס פאר איהם איז געווען דאָס שרעקליכסטע און שווערסטע, וועגען וואָס איהם וואָלט זיך ווע־לען פארגעסען און ניט טראכטען.

— לאַנגווייליג . . . לאַנגווייליג ! — ציהט אויס לאַנג דעם וואָרט פאול, פערמאכט די אויגען און ציהט זיך אויס אזוי, אז די שפיצען שיד ריהרען זיך אָן אן די אייזערנע שטאקעטלעך פון בעט. די ווינקלען פון זיינע געדיכטע ברעמען האָבען זיך אַ קרים געטהאָן און דער גאנצער פנים האָט געמאכט אַ תנועה ווי פון ווייטאָג און אב־שטויס, וואָס האָט שטאַרק צוקרימט און מיאוס געמאכט זיינע גע־זיכטס־ציגע; ווען די קנייטשען אויפ'ן פנים האָבען זיך אויסגעגלעט

איז עפעס קענטיג געוואָרען, אז ער האָט א שעהנעם און יונגען פנים. און בעזונדער שעהן זיינען געווען די דרייַסטע אבצייכנונגען פון זיינע פולע ליפען; און דאָס, וואָס אויף זיי זיינען נאָך, ווי ביי אַ בחור'ל, ניט געווען קיין וואַנצעס, האָט זיי צוגעגעבען ריינקייט און לעבליכ-קייט, ווי ביי א יונג מיידעל.

אַבער ליגען מיט פערמאכטע אויגען און זעהען אין דער פינסטער-נעם פון די אויגענדעקלעך דאָס אימה'דיגע, וואָס עס וואָלט זיך ווע-לען פארגעסען אויף אימער — דאָס איז פאר איהם געווען נאָך פיינ-ליכער, און פאולס אויגען האָבען זיך מיט גוואָלט צועפענט. פון זיין צומישטען בליק איז אויף זיין פנים ערשינען עפעס אן אלטער און אונרוהיגער אויסדרוק.

— אַרעמער יונג, וואָס איך בין! אַרעמער יונג, וואָס איך בין! — האָט ער אין דער הויך רחמנות געהאט אויף זיך און האָט א קעהר געטהאָן די אויגען צום פענסטער, זשעדנע זוכענדיג ליכטיג-קייט. אַבער ניטאָ קיין ליכטיגקייט, און דער געלער חשך קריכט דוקא אין פענסטער, צוגיסט זיך איבער'ן צימער און איז אזוי בולט-קלאהר, ווי מיט די פינגער אַנצוטאפען. און פאר פאולס אויגען האָט זיך ווידער צואוויקעלט אין דער הויך דער סופיט.

דער קארניז פון סופיט איז געווען אן אויסגעקלעפטער און האָט מיט זיך פאָרגעשטעלט א רוסיש דאָרף. מיט'ן ווינקעל פאָראוים איז געשטאנען א פאנטאסטיש הייזעל, א וועלכע מען קען אין דער ווירקליכקייט גאָר ניט געפינען. נעבען הייזעל איז פערגליווערט גע-וואָרען א פויער מיט אן אויפגעהויבענער פוס, און אין האַנד א שטע-קען, וואָס איז געווען העכער פון איהם אַליין, און ער אַליין איז געווען העכער פונ'ם הייזעל; ווייטער איז געשטאנען אויסגעקרימט א קליין צערקוועלע, און נעבען קליין צערקוועלע האָט זיך געשפארט פאָראוים אן אונגעהייערער וואגען מיט א קליין פערדעל, ווי דאָס וואָלט גאָר ניט געווען קיין פערד נור א געיעגהונד; אפילו די מאָר-דע איז געווען א שפיציגע, ווי ביי א הונד. דערנאָך ווידער אין דער-זעלביגער אָרדנונג: א הויז, א גרויסער פויער, א צערקוועלע, אן אונגעהייערער וואגען, און אזוי ארום און ארום דעם גאנצען צימער. און דאָס אלעס איז געווען געל אויף א שמוציג-ראזען גרונד, צוקריפעלט

און לאנגווייליג און האָט דערמאהנט ניט א דארף, נור עפעס עמיצענס טרויעריגען און זינלאָזען לעבען.

— וואָלט מען שוין לכל הפחות גיכער געפריהשטיקט ! — האָט פאול געמורמעלט, הגם איהם האָט זיך גאָר ניט געוועלט עסען, און ער האָט זיך מיט אונגעדולד אַ קעהר געטהאָן אויף אַ זייט. פון זיין דאָזיגער בעוועגונג איז דאָס בוך אַראָבגעפאלען אויף דר'ערד און די בלעטער האָבען זיך אונטערגעבויגט ; אָבער פאול האָט ניט אויס־געצויגען די האַנד איהם אויפצוהייבען. אויפ'ן רוקען פון בוך איז מיט גילדערנע אותיות אויף שוואַרץ געשטאַנען : „באקל. געשיכטע פון ציוויליזאציען“ און דאָס האָט איהם עראינערט וועגען עפעס אלטעס, וועגען מאַסען מענשען, וועלכע זוכען פון ימים קדמוניות איינצואַרדנען זייער לעבען און קענען ניט ; דאָס האָט איהם דער־מאהנט וועגען דעם לעבען, אין וועלכען אַלעס איז אונפערשטענדליך און אַלעס געשיעהט מיט אַן אַכזר'ישער אונפערמיידליכקייט ; דאָס האָט איהם דערמאהנט וועגען דאָס טרויעריגע און דריקענדע, ווי אַ בעגאנגענער פערברעכען, וועגען וואָס פאול האָט ניט געוועלט טראכ־טען. און איהם האָט זיך אַזוי פארוועלט ליכטיגקייט, ברייטע, קלאהרע ליכטיגקייט, אַז ס'האָט איהם אָנגעהויבען שניידען אין די אויגען. פאול איז אויפגעשפרונגען, איז פערביי דעם ביכעל, וואָס האָט זיך געוועלגערט און האָט אָנגעהויבען צו צופען די גארדינען פון פענסטער, זוכענדיג צו צונעהמען זיי ווי מעגליך ברייטער.

— א, טיפּעל ! — האָט ער זיך געבייזערט און האָט אָבגעוואָרד־פען אויף אַ זייט די גארדינען ; אָבער די גארדינע איז געווען פון שווערען שטאָף און איז אָבגעפאלען צוריק אין גלייכע און גלייכגילטיג געפאלדען. און פלוצלונג מיער ווערענדיג און פערלירענדיג זיין גאנצע ענערגיע, האָט פאול אָבגערוקט זי און האָט זיך אַוועקגעזעצט אויפ'ן אונטער־פענסטער.

נאָך אַלץ איז געווען דער טומאן, און דער הימעל פון הינטער די גרויע דעכער איז געווען געל־שוואַרץ און זיין שאטען איז גע־פאלען אויף די הייזער און אויפ'ן גאס־פלאסטער. מיט אַ וואָך צוריק איז ארויסגעפאלען דער ערשטער שוואַכער שנעע, איז צוגאנגען, און פון דאן אָן איז אויף דער גאס געלעגען קלעפּיגע, גרויע קויט. פלע־צערווייז האָבען די נאָסע שטיינער אָבגעשפיגעלט דעם שוואַרצען הי־

מעל און האָבען געלענצט מיט אַ קרומען, דונקעלן גלאַנץ, און איז בער זיי האָבען ציטערענדיג און וויגענדיג זיך געיאָגט עקיפאזשען. קיין גערודער האָט זיך אָבער פון זיי ניט געהערט — ער איז פערשטאָרבען אין דעם טומאן, ניט האָבענדיג קיין כח אויפצו- הייבען זיך העכער פון דער ערד. און די דאָזיגע רוישלאָזע בעווע- גונג, אונטער דעם שוואַרצען הימעל, צווישען די פינסטערע דורכ- געוויקטע הייזער, האָט אויסגעזעהען אזוי צוועקלאָז און לאַנג- ווייליג.

אָבער צווישען די געהענדע און פאָהרענדע זיינען געווען אויך פרויענצימער, און זייער אנוועזענהייט האָט צוגעגעבען דעם בילד עפעס אַ געהיימען, אונרוהיגען זינען. זיי זיינען, דוכט זיך, גע- גאנגען וועגען זייערע אייגענע אנגעלענענהייטען און זיינען געווען, דוכט זיך, גאנץ געוועהנליכע און אונבעמערקבארע ; אָבער פאול האָט געזעהען זייער זאָנדערבארע און שרעקליכע אנדערשקייט. זיי זיינען געווען אלץ אנדערש פון דער גאנצער איבעריגער מאַסע און האָבען זיך אין איהר ניט אויפגעלייזט. און אלעס איז געווען פון זייערט וועגען : די גאסען, די הייזער, די מענשען, און אלעס האָט געשטרעבט צו זיי, האָט געדורשט נאָך זיי און ניט פערשטא- נען זיי.

דאָס וואָרט „פרויענצימער“ איז מיט פייעריגע אותיות געווען אויסגעברענט אין פאולס מח ; דאָס איז געווען דאָס ערשטע וואָרט, וואָס ער פלעגט דערזעהען אויף יעדען געעפענטען בלאט ; מענשען ריידען, דוכט זיך, גאָר שטיל, נור ווי עס פלעגט זיך בעגעגענען דאָס וואָרט „פרויענצימער“, האָבען זיי עפעס ווי אויסגעשריען עס — און דאָס איז פאר פאולען געווען דאָס אונפערשטענדליכסטע, דאָס פאנטאסטישעסטע און שרעקליכסטע וואָרט. מיט אַ שאַרפען, פאר- דעכטיגען בליק האָט ער נאָכגעקוקט יעדע פרויענצימער, און האָט געקוקט אזוי, ווי אָט וועט זי צוגעהן צום הויז און וועט איהם אויפ- רייסען מיט אַלע איינוואָהנער אָדער זי וועט אָבטהאָן עפעס נאָך שרעקליכערעם דערפון. און ווען ער פלעגט דערזעהען צופעליג אַ שעהניקען פרויען-פנים'על, פלעגט ער זיך אין גאנצען אַ הויב טהאָן, מאַכען אַ שעהנעם, אנציהענדען פנים און פלעגט מיט די אויגען בא- פעהלען, אז זי זאָל זיך אַ קעהר טהאָן, אַ קוק טהאָן אויף איהם.

אָבער זי האָט זיך ניט אומגעקוקט, און איהם פלעגט ווידער ווערן פוסט און וויסט אויפ'ן הארצען, חישק'דיג און שרעקליך, ווי אין אן אויסגעשטאָרבן הויז, אין וועלכער עס האָט געבוטשעוועט אַ ביזע מגפּר. האָט אויסגעטויט אלעס וואָס האָט געלעבט און האָט מיט ברעטער פארשלאָגען די פענסטער.

— לאנגווייליג ! — האָט פאול אויסגעצויגען געזאָגט און האָט זיך אָנגעקעהרט פון פענסטער. אין עס-צימער, וואָס איז געווען אין איין רייהע מיט זיין צימער, איז מען שוין לאנג ארוםגעגאנגען, גע-רעדט און געקלאפט מיט'ן געשיער. דערנאָך איז אלעס שטיל געוואָ-רען און עס האָט זיך דערהערט סערגיי אנדרעיעוויטשעס בעלהבית'שע שטימע. סערגיי אנדרעוויטש, פאולס פאטער האָט געהאַט אַ האלזיגע, געפעליגע, לייכטע באסינ-שטימעלע. ווי עס פלעגט זיך דערהערען די ערשטע רונדע קלאנגען פון זיין אנגענעהמער שטימע פלעגט עפעס זיך דערפיהלען גוטע סיגארען, קלוגע ביכער און ריינע וועש. אָבער איצט האָט זיך אין זיין קול געהערט עפעס געפלאצטעס און טרייסעלדיגעס, אַזוי ווי אין סערגיי אנדרעיעוויטשעס האַלז וואָלט אויך אַריינדרינגען דער שמוציג-געלער, לאַנגווייליגער טומאן.

— און אונזער בחור'ל איז זיך מטריח נאָך צו שלאָפען ?

דער מאַמעס ענטפער האָט פאול ניט געהערט.

— און אין גימנאזיע צו גאָטעס-דינסט האָט מען זיך ניט מטריח

געווען צו געהן ?

ווידער האָט זיך קיין ענטפער ניט געהערט.

— נו, פארשטעהט זיך — האָט ווייטער געזאָגט דער פאטער מיט

שפּאס — שוין אן אלטער מנהג אזא, און . . .

דעם סוף פון דער פראגע האָט פאול ניט געהערט, ווארום סער-גיי אנדרעיעוויטש האָט זיך אַ קעהר געטהאָן אן אַ זייט ; אָבער מסתמא האָט ער עפעס געזאָגט ווידער אַבשפּאַטענדיג, ווארום ליליע האָט זיך הילכיג צולאכט. תמיד, ווען פאולס פאטער איז געווען פון איהם עפעס אין געהיים אונצופריערען, פלעגט ער איהם זידלען כלומרשט דערפאר, וואָס אין פייערטעג שטעהט ער שפעט אויף און געהט ניט אין צערקווע, הגם ער אליין איז געווען פאַלשטענדיג גלייכ-גילטיג צו דער רעליגיאָן און שוין אַ יאָהר צוואנציג ווי ער איז אין צערקווע ניט געגאנגען, זינט נאָך זיין חתונה. ער איז שוין עפעס

פון זומער אָן, ווען זיי האָבען געוואָהנט אויפ'ן דאטשע, אָנגעשטוי-
סען געגען פאולען פאר עפעס, און פאול האָט שוין געווען געמיינט, אז
דער טאטע האָט געטראָפּען וואָס מיט איהם טהוט זיך. אָבער איצט
האָט ער ביזלעך בעשלאָסען :

— נו, זאָל ער ! . . .

נעהמענדיג פון טיש א העפט, האָט ער זיך געמאַכט, אז ער
לעזט. אָבער זיינע אויגען זיינען געווען אויסגעשטעלט פיינדליך און
פאָרזיכטיג צו דער טהיר פון עססצימער, ווי ביי איינעם, וועלכער
איז געוועהנט צו בעהאַלטען זיך און ווארט אויף אן אנפאל.

— רופט אַריין פאולען — האָט סערגיי אנדרעיעוויטש גע-

זאָגט.

— פאול ! פאול'קע ! — האָט א רוף געטהאָן די מוטער.

פאול איז שנעל אויפגעשטאַנען, און ער האָט אפנים דערמיט
זיך פּעראורזאכט שמערצען : ער האָט זיך צונויפגעבויגט, זיין פנים
האָט זיך פארקרימט פון יסורים ; די הענד האָבען זיך קראמפּפהאַפט
צוגעדריקט צום בויך. לאנגזאם האָט ער זיך אויסגעגלייכט, האָט
פערשטשעמט די צייהן אזוי, אז די ווינקלען פון מויל האָבען זיך
א ציה געטהאָן צום ברעג פנים, וועלכער איז געוואָרען בלייך און האָט
פערלאָרען יעדען אויסדרוק, ווי ביי א בלינדען. און ער איז אַריין
אין עססצימער מיט ענטשלאָסענע טריט, אָבער אין זיין גאַנג
איז געבליבען דער סליאד פון די דורכגעפיהלטע, שרעקליכע
שמערצען.

— וואָס האָסטו געטהאָן ? — האָט קורי א פרעג געטהאָן סער-

גיי אנדרעיעוויטש. ביי זיי איז ניט געווען איינגעפיהרט אין דער
פריה צו באגריסען זיך.

— איך האָב געלעזען — האָט פאול געענטפערט אויף קורי.

— וואָס ?

— באַקלען.

— איך מיינ עפעס באַקלען — האָט סערגיי אנדרעיעוויטש

ביזלעך א זאָג געטהאָן, קומענדיג פון איבער די פענסנע אויפ'ן
זוהן.

— וואָס איז עפעס ? — האָט פאול עזות'דיג געענטפערט און

א קוק געטהאָן דעם פאטער גלייך אין די אויגען.

דער פאטער האָט אַ ווילע געשוויגען און האָט דערנאָך פּיעל־
דייטיג אַ זאָג געטהאָן :

— גאָרנישט !

דאָ האָט זיך אַריינגעמישט לילעטשקע, וועלכע האָט רחמנות
בעקומען אויף דעם ברודער.

— פּאָלטישק, וועסט דו זיין היינט אבענד אין דער היים.
פאול האָט געשוויגען.

— ווער עס ענטפערט ניט, ווען מען פרעגט איהם וואָס, יער־
נעם רופט מען געוועהליך גראָבער־יונג. ווי מיינט איהר וועגען דעם
פאועל סערגיעוויטש ? — האָט אַ פרעג געטהאָן דער פאטער.

— האָסט זיך גענומען אן עסק, סערגיי אנדרעוויטש ! — האָט
אַריינגעמישט זיך די מוטער — עסס, ווארום די קאטלעטען ווע־
לען קאלט ווערען. וואָס פאר אַ שרעקליכער וועטער, כאָטש נעהם
און צינד אן פייער ! איך ווייס גאָר ניט ווי איך וועל קענען פאַה־
רען.

— איך וועל זיין אין דער היים — האָט פאול געענטפערט
לילעטשקען. סערגיי אנדרעוויטש האָט פארריכט זיין פענסנע
און געזאָגט :

— איך קען ניט ליידען די דאָזיגע מעלאַנכאָליע, דעם וועלט־
שמערץ . . . אן אנשטענדיגער אינגעל דארף אימער זיין מונטער,
מוטהיג.

— מען קען דאָך אָבער ניט תמיד פרעהליך זיין — האָט געענט־
פערט לילעטשקע, וועלכע איז דוקא תמיד פרעהליך געווען.

— איך פאָדער ניט, אז מען זאָל זיך מיט גוואלט פרעהליך
מאכען. פאר וואָס עסט דו ניט ? דיך פרעג איך, פאול !

— איך וויל ניט.

— פאר וואָס ווילסט דו ניט ?

— ניטאָ קיין אפּעטיט.

— און וואו ביסט דו נעכטען אויף־דער־נאכט געווען ? ארומ־
געשלעפט זיך ?

— אין דער היים בין איך געווען.

— איך מיינ עפעס אין דער היים !

— וואו זשע דען האָב איך געקענט זיין ? — האָט פרעך אַ פרעג געטהאָן פאָל.

סערגיי אנדרעיעוויטש האָט געענטפערט מיט אַ שטעכיקע העפֿ־ליכקייט :

— פון וואנען זאָל איך וויסען אלע ערטער — ער האָט אונטער־געשטריכען דעם וואָרט ערטער — וועלכע פאָל סערגייאייטש איז זיך מטריח צו בעזוכען ? פאָל סערגיעוויטש איז שוין אן ערוואק־סענער ; ביי פאָל סערגיעוויטש וועלען שוין באַלד אויסוואקסען וואנצעס ; פאָל סערגייאייטש טרינקט אפשר שוין בראנפען אויך — וואָס ווייס איך ?

דער פריהשטיק איז צוגעגאנגען ווייטער שווייגענדיג, און אלעס אויף וואָס דער שיין פון פענסטער איז געפאלען האָט אויסגעזעהען געל און משונה טרויעריג. סערגיי אנדרעיעוויטש האָט אויפמערקזאם און פאָרשענער אַריינגעקוקט אין פאָלס פנים און האָט זיך געטראכט : „בלויע רינגען זיינען ביי איהם אונטער די אויגען . . . אָבער קען דאָס מעגליך זיין, ער זאָל האָבען אַ נאָהענטקייט מיט פרויען — אזא יונגער אינגעל נאָך ?“

די דאָזיגע שרעקליכע און מאטערנדע פראגע, אויף וועלכע סער־גיי אנדרעיעוויטש האָט קיין כח ניט געהאט צו קענען זי דורכטראכ־טען ביז'ן סוף, איז ביי איהם ענטשטאנען ניט לאנג צוריק, זומער־צייט. ער געדיינקט גוט, ווי דאָס איז פאָרגעקומען און וועט עס קיין מאָהל ניט פאָרגעסען. הינטער דאָס קליין שטעלכעל, וואו עס איז געווען געדיכטע גראַז און וואו די ווייסע בעריאזקע האָט גע־וואָרפען אַ קיהלענדען בלויען שאטען, האָט ער צופעליגעהייט דער־זעהען אַ צוריסען, צוקנייטשט בלעטעל פאפיער. אין'ם בלעטעל פא־פיער איז געווען עפעס זאָגערבארעס און אונרוהיגעס : אזוי צו־רייסט מען און מען צורייבט נור אזעלכע פאפיערען וועלכע ערוועקען האס און צארען. סערגיי אנדרעיעוויטש האָט דאָס פאפיער אויפ־געהויבען, אויסגעגלייכט און אַ קוק געטהאָן. דאָס איז געווען אַ צייכונג. אָנפאנגס האָט ער דאָס ניט פערשטאנען, האָט אַ שמייר־כעל געטהאָן און געטראכט זיך : „דאָס איז פאָלס אַ צייכונג ; ער צייכענט פיין !“ דערנאָך האָט ער אַ קעהר געטהאָן דאָס פאפיער

אויף א זייט און האָט קלאהר דערזעהען אן עקעלהאפט צינישעם, שמוציגעם בילד.

— וואָס פאר א פאסקודסטווא! — האָט ער מיט כעס א וואָרף געטהאָן דאָס פאפיערעל. אין א מינוט צעהן ארום האָט ער זיך צוריקגעקעהרט און האָט עס ווידער אויפגעהויבען, אַרײַנגעטראָגען צו זיך אין קאבינעט און האָט לאנג דערויף געטראכט, זוכענדיג צו לײַזען די שטערצליכע און מאטערנדע רעטעניש: האָט דאָס פאול געצייכענט אָדער עמיצער אנאנדערער? ער האָט ניט געקענט צולאָזן דעם געדאנק, אז אַזא שמוציגע, נידריגע, צינישע זאך זאָל פאול קענען צייכענען און צייכענענדיג פארשטעהן די גאנצע בעדייטונג, וויסען די אויסגעלאסענקייט און דעם מיאוסען זינען וואָס דעריין איז. אין דער דרייַסטקייט פון די ליניען האָט מען געקענט מערקען, אז דאָס איז געווען געצייכענט פון א געניטער און צולאָזענער האַנד, וועלכע איז אָהן שום קווינקלען געוואָהנט צו דאָס סאמע סעקרעטנע, וועגען וואָס אונפערדאָרבענע מענשען שעהמען זיך אפילו צו טראכטען, אין דער מיהע, וואָס דער צייכנער האָט זיך געגעבען, קענטיג, אויסצומעקען א פאלישען שטריק, אויסצובעסערן און אונטערפארבען מיט רויטע בלייפערער, איז געווען די נאָאויטעט פון טיעפער און אונבעוואוסטער געזונקענהייט.

סערגיי אנדרעיעוויטש האָט געקוקט און האָט ניט געגלויבט, אז זיין פאול, זיין קלוגער און ענטוויקעלטער אינגעל, וועמעס אלע געדאנקען ער ווייס, זאָל קענען מיט זיין האַנד, מיט דער פערברוינטער, קרעפטיגער האַנד פון א געזונדען, זויבערען בחור'ל מאהלען אַזא עקעלהאפטע זאך און וויסען און פארשטעהן אלעס דאָס, וואָס ער מאַהלט. און אזוי ווי דאָס איז געווען צו שרעקליך צו דינקען, האָט ער בעשלאָסען, אז דאָס האָט אן אנדערער געמוזט צייכענען; אָבער דאָס פאפיערעל האָט ער בעהאַלטען. און ווען ער האָט דערנאָך דערזעהען פאולען אַראָבשפרינגענדיג פון וועליסאפער, א פרעהליכען, א מונטערן, לעבעדיגען, פול נאָך מיט דעם ליינעם, פרישען ריח פון די פעלדער, איבער וועלכע ער איז ארומגעפאָהרען — האָט ער ווידער בעשלאָסען, אז דאָס האָט ניט פאול געטהאָן, און האָט זיך דערפרעהט.

אָבער זיין שמחה איז באלד פערביי, און אין א האַלבע שטונדע

ארום האָט שוין סערגיי אנדרעיוויטש געקוקט אויף פאולען און גע-
טראכט : ווער איז דאָס דער פרעמדער און אונבעקאנטער בחור'ל,
א זאָנדערבאר הויכער און זאָנדערבאר עהנליכער צו א מאַנספערזאָן ?
ער רעדט מיט א דיקער, מענליכער שטימע, עסט פיעל און זשעדנע,
גיסט אָן רוהיג און אונאבהענגיג וויין אין גלאָז און מאַכט שפּאס מיט
ליילען, ווי אן עלטערער. מען רופט איהם פאול, און ער האָט פאולס
פנים, און דער געלעכטער איז אויך פאולס ; און ווען ער האָט נור-
וואָס צוביסען א שטיקעל ברויט, האָט ער דאָס אויך געטהאָן ווי פאול
— אָבער פאול איז אין איהם שוין ניטאָ.

— ווי אלט ביסט דו דען, פאול ? — האָט א פרעג געטהאָן סער-
גיי אנדרעיוויטש.

— איך בין שוין אן אלטער מאַן, פאפא ! באלד אכצעהן יאָהר.
— נו, ביז אכצעהן איז נאָך ווייט — האָט פארריכט די מאמע —
דעם זעקסטען דעצעמבער וועט זיין אכצעהן.

— און קיין וואנצעס האָט ער נאָך ניט ! האָט געזאָגט לי-
לע. און אלע האָבען אָנגעהויבען לאכען, וואָס ביי פאולען זיינען
נאָך קיין וואַנצעס ניטאָ, און ער האָט זיך געמאַכט וויינענדיג ; און
נאָך מיטאָג האָט ער אָנגעקלעפט אויף דעם אויבערשטען לופ א שטי-
קעל וואטע און האָט געזאָגט מיט אן אלטינקע שטימע :
— און וואו איז מיין אלטע ?

און ער האָט זיך פארשטעלט פאר א צובראָכענעם אלטען מאַן.
און ליילע האָט דערביי געמאַכט די בעמערקונג, אז פאול איז הייליג
עפעס בעזאָנדערס לוסטיג ; דאָס האָט פאולען געערגערט ; ער האָט
זיך אָנגעבלאָזען, האָט אַראָפּגענומען די וואַנצעס און איז אוועק צו
זיך אין צימער. און פון דעמאָלט אָן האָט סערגיי אנדרעיוויטש גע-
זוכט זיין פריהערדיגען, לייעבליכען, גוטען בעקאנטען אינגעל, האָט
זיך אָבער אָנגעשטויסען אויף עפעס נייעס, רעטזעלהאפטעס און
דאָס איז פאר איהם געווען פיינליך און אונפערשטענדיך.

נאָך עפעס נייעס האָט ער דאן דערקענט אין פאולען : דאָס וואָס
זיין זוהן לעבט עפעס שטענדיג איבער שטימונגען : איין טאָג איז
ער פרעהליך, שטיפערש, און אן אנדערש מאָהל איז ער אָנגעבלאָ-
זען, בייזלעך, נערוועז און אונערטרעגליך ; און חגם ער האָלט
זיך איין, אָבער עס איז קענטיג אז ער ליידעט פון עפעס אונבעוואוס-

טע אורזאכען. און עס איז געווען זעהר שווער און אונאנגענעם צו זעהען, אז א נאָהענטער מענש איז טרויעריג און ניט וויסען די אור-זאכע, און איבער דעם ווערט דער נאָהענטער מענש א ווייטער און א פרעמדער. שוין דערפון אליין ווי פאול קומט אריין, ווי ער טרינקט טהעע אָהן אפעטיט, ווי ער ברעקעלט ברויט מיט די פינגער, און קוקט אליין אין דער זייט, אויף דעם בענאכבארטען וואלד — שוין דעריין גופא האָט דער פאטער געפיהלט זיין שלעכטע שטימונג און דאָס האָט איהם פערשאפט פערדרוס. און איהם האָט זיך געוועלט, אז פאול זאָל דאָס באמערקען און פארשטעהן, וואָס פאר אן אונאנגענעםמליכקייטען ער מאַכט דעם פאטער מיט זיין טרויעריגער שטימונג; אָבער פאול פלעגט דאָס ניט באמערקען, און אבטרינקענדיג זיין טהעע, פלעגט ער ארויסגעהן.

— וואוהין געהסט דו? — פרעגט סערגיי אנדרעיעוויטש.

— אין וואלד.

— ווידער אין וואלד? — האָט ביזו באמערקט דער פאטער.

פאול ווערט לייכט פערוואונדערט.

— וואָס איז? איך געה דאָך יעדען טאָג אין וואלד.

דער פאטער קעהרט זיך אָב שווייגענדיג, און פאול געהט אוועק, און פון זיין ברייטער, בעוועגליכער פלייצע איז קענטיג, אז ער האָט גאָר אפילו ניט א טראכט געטהאָן וועגען דעם, פאר וואָס דער פאטער איז ביזו און האָט זיך אפילו פארגעסען אין גאנצען ווער גען איהם.

סערגיי אנדרעיעוויטש האָט שוין איין מאָהל געוועלט ענטשלאָסן סען און אָפען דורכריידען זיך מיט פאולען, אָבער דאָס בעפאָרשטער הענדע געשפרעך איז געווען צו פיינליך און ער האָט איהם אָבגעלייגט פון טאָג אויף טאָג. און ווען מען האָט זיך ארויסגעקליבען פון דאטשע צוריק אין שטאָדט איז פאול געוואָרען נאָך טרויעריגער, נאָך נער-וועזער, און סערגיי אנדרעיעוויטש האָט מורא געהאט פאר זיך, אז ער וועט ניט זיין אים שטאַנד צו ריידען מיט פאולען גאנץ רוהיג און אזוי, אז זיינע רייד זאָלען ווירקען.

אָבער אין דעם טאָג, ביי דעם לאנגען און לאנגווייליגען פריה-שטיק האָט ער בעשלאָסען, אז היינט מוז ער מיט איהם ריידען: „עס קען זיין, אז ער איז איינפאך פערליעבט, ווי עס פאסירט אז

עס פערליעבען זיך די אלע אינגלעך און מיידלעך — האָט ער זיך אליין בערוהיגט — „אָט איז דאָך שוין לילקע אויף פערליעבט אין עפעס אן אודעיעווען; און איך געדיינק גאָר אפילו ניט ווער ער איז אזוינער. דוכט זיך אַ גימנאַזיסט.“

— לילע! וועט אודעיעוו היינט דאָ זיין? — האָט אַ פרעג געטהאָן סערגיי אנדרעיעוויטש מיט אַ כיון אונטערשטרייכענדיג זיין גלייכגילטיגקייט.

לילע האָט צושראַקען אַ צוק געטהאָן מיט איהרע לאנגע ברעמען, פון איהר האַנד איז ארויסגעפאלען די בארנע און זי האָט אַ מורמעל געטהאָן:

— אַך!

זי האָט זיך דערנאָך אונטערגעבויען אויפצוהייבען די בארנע פון אונטערן טיש, און ווען זי האָט זיך דערנאָך אויפגעוויבען איז זי אין גאנצען געווען רויט; און אפילו איהר שטימע האָט עפעס געקלונגען ווי רויט.

— טינאָוו וועט דאָ זיין, פאספעלאוו וועט זיין . . . און . . . אודעיעוו וועט אויך זיין.

אין פאולס צימער איז אביסעל ליכטיגער געוואָרען, און די אויס־געלעפעטע דאָרף אויפ'ן סופיט איז ארויסגעטראטען מעהר בולט און האָט געקוקט מיט אַ טעמפע און גאָלדענע זעלבסט־צופריעדענהייט. פאול האָט זיך ביז אָבגעקעהרט און האָט גענומען דאָס ביכעל, האָט אָבער עס באלד אוועקגעלייגט ווידער צו זיך אויף דער ברוסט און האָט גענומען טראכטען וועגען דעם וואָס לילעטשקע האָט געזאָגט, אז די גימנאַזיסטקעס וועלען קומען. דאָס הייסט, אז קאטא רייזט מער וועט אויך קומען — די אימער ערנסטע, אימער פערטראכטע, אימער אויפריכטיגע קאטיא ריימער. דער דאָזיגער געדאנק איז געווען ווי אַ פייער, אויף וועלכען עס איז ארויפגעפאלען זיין הארץ, און מיט אַ טיעפען קרעכץ האָט ער זיך האַסטיג אַ קעהר געטהאָן און האָט איינגעשפארט דעם קאָפּ אין קישען. דערנאָך האָט ער ווידער אזוי האַסטיג אָנגענומען דיזעלבע לאַגע וואָס פריהער, האָט אַראָב־געווישט פון די אויגען צוויי ביטערע טרעהרלעך און האָט גענומען קוקען אויפ'ן סופיט; ער האָט שוין אָבער דארט ניט געזעהען ניט דעם גרויסען גרויען פויער מיט'ן גרויסען שטעקען, ניט דעם אונגע־

הייערן וואגען. ער האָט זיך דערמאהנט איצט וועגען דער דאטשע און וועגען דער פינסטערער יוליאנאכט.

פינסטער איז געווען יענע נאכט, און די שטערען האָבען גע- ציטערט אין דעם בלויען תהום פון הימל, און פון אונטען האָט זיי געלאָשען דער שוואַרצער וואָלקען, וואָס האָט זיך אויפגעהויבען פון אונטערן האָריוואָנט. און אין וואַלד, וואו ער איז געלעגען אונטער די קוסטעס, איז געווען אזוי פינסטער, אז ער האָט זיין האַנד ניט געזעהען, און וויילעווייז האָט זיך איהם אויסגעדרוכט, אז ער גופא איז אויך ניטאָ, און עס איז פאראן בלויז אַ טויבע, שווייגענדע פינסטערקייט. ווייט אין אלע זייטען האָט זיך צושפּרייט די וועלט און אונענדליך און פינסטער איז געווען, און פאל האָט מיט זיין עלענר און טרויעריג האַרץ געפיהלט ווי אַהן אַ שיעור גרויס און פרעמד זי איז.

ער איז געלעגען און האָט געוואכט, ווען אויף יענעם שטעגל וועט דורכגעהן קאטיא ריימער מיט לילעטשקען און מיט אַנדערע זאָרגלאָזע און לוסטיגע מענשען, וועלכע לעבען אין דער דאָזיגער אונגעהייערער וועלט און וועלכע זיינען איהם אזוי פרעמד. ער איז מיט זיי ניט געגאנגען, ווארום ער האָט געליעבט קאטא ריימער מיט אַ ריינער, שעהנער און טרויעריגער ליבע, און זי האָט וועגען דער דאָזיגער ליבע ניט געוואוסט און האָט קיין מאָהל ניט געקענט טהיילען זי מיט איהם. און איהם האָט זיך געוועלט זיין אי אליין אי לעבען קאטיא'ן, כדי טיעפער צו פיהלען איהר ווייטען חן און די גאנצע טיעפקייט פון זיינע יסורים און זיין עלענדקייט. און ער איז גע- לעגען צווישען די קוסטעס, אויף דער ערד, אלעמען אַ פרעמדער און אַ גאנץ זייטיגער פון לעבען, וועלכער לויפט פערביי איהם אריי- בער מיט שעהנקייט, מיט געזאנג און פרייד — געהט אריבער פער- ביי איהם אין דער דאָזיגער פינסטערער יוליאנאכט.

לאנג איז ער געלעגען און דער חשך איז געוואָרען אלץ געדיכטער און שוואַרצער, ווען ווייט פאָראוים האָבען זיך דערהערט שטימען, געלעכטער, דאָס ברעכען זיך פון צווייגלעך אונטער די פיס, און עס איז געווען קלאהר, אז דאָס געהט אַ גאַנצע מאַסע פרעהליכע יונג- ווארג. און דאָס אלעס האָט זיך אָנגערוקט נעהנטער מיט דעם גאנצען דמון פון פרעהליכע קולות און איז געוואָרען גאנץ גאָהענט.

— אָך, טאטעלעך! — האָט געזאָגט קאטיא ריימער מיט איהר געדיכטע, ברוסטיגע קאנטראלטאָ שטימע: — מען קען דאָך דאָ זיך דעם קאָפּ ברעכען. טימאוו, לייכט צו!

פון דער פינסטערניש האָט דורכגעזשיפעט אַ זאָנדערבארער און קאָמישער קול:

— איך האָב פערלאָרען די שוועבעלאך, קאטערינא עדוארד-דאוונא!

אין מיטען פון'ם געלעכטער האָט דורכגעקלונגען אן אנדער שטיי-מע, א יונגער, איינגעהאלטענער באס.

— ערלויבט נור, קאטערינא עדוארדדאוונא, איך וועל צו-לייכטען!

קאטיא ריימער האָט געענטפערט, און איהר שטימע איז געווען ערענסט, פערענדערט.

— זייט אזוי גוט, ניקאָלאַי פעטראוויטש!

דאָס שוועבעלע האָט אַ בלייז געטהאָן און האָט איין זעקונדע גער-ברענט מיט אַ העלע, ווייסע ליכטיגקייט, אבטהיילענדיג פון חשך בלויז די האַנד, וואָס האָט עס געהאַלטען, ווי די לעצטע וואָלט אין לופט געהאַנגען. דערנאָך איז נאָך פינסטערער געוואָרען, און אלע האָבען מיט אַ געלעכטער און מיט שפּאס זיך אַ רוק געטהאָן פאָר-אויס.

— גיט אייער האַנד, קאטערינא עדוארדדאוונא! — האָט דורכ-געקלונגען דערזעלביגער יונגער, איינגעהאלטענער באסאווער קול. אַ מינוט שטילקייט, ביז וואנען קאטיא האָט דערלאנגט איהר האַנד, און דערנאָך פעסטע מענליכע טריט און צוזאמען מיט דעם דאָס בער-שיידענע שורשען פון אַ קלייד. און דערזעלבער קול האָט שטיל און צערטליך געפרעגט:

— פאר וואָס זייט איהר אזוי פערביינקט, קאטערינא עדוארד-דאוונא?

דעם ענטפער האָט פאָל גיט געהערט. די געהערדע האָבען זיך אַ קעהר געטהאָן צו איהם מיט'ן רוקען; די שטימען זיינען מיט אַמאָל געוואָרען רומפער, האָבען אויפגעפלאמט נאָך אַמאָל, ווי דער שטארבענדער פלאם פון אַ שייטער-הויפען, און זיינען פערלאָשען גע-וואָרען.

און ווען עס האָט זיך געדוכט, אז עס איז שוין קיין זאך נישטאָ, אַ חוץ דעם דומפּען חשך און שטילקייט, האָט מיט אַן אונערוואַרטע-טער הילכיגקייט דורכגעקלונגען אַ פּרויענ-געלעכטער, אזא קלאהרער, אונשולדיגער און זאָנדערבאר פאלשער, ווי דאָס וואָלט זיך נישט אַ מענש צולאכט, נור די יונגע, דונקעלע בעריאָזע אָדער עמיצער, וואָס האָט זיך בעהאַלטען צווישען איהרע צווייגען. און ווי אַ שוש-קעריי וואָלט זיך צולאָפען איבער'ן וואַלד, און אלעס איז אנשוויגען געוואָרען ווי אין ערוואַרטונג — דאן האָט אַ מענשליכע שטימע, ווי גאָלד, ווייך, גלענצענדיג און שענה-קלינגענדיג צוזונגען זיך הויך און ליידענשאַפטליך :

„ . . . געזאָגט האָסטו מיר :

יא — איך ליעב בלוז דיר ! . . . ”

די שטימע איז געווען אזוי בלענדענדיג העל, אזוי פול מיט לע-בענס-קראַפט אז דער וואַלד האָט זיך דוכט זיך צושאַקעלט, און עט-וואָס בליציגעס, ווי ליכט-פלינגעלעך אין אַ טאָנץ, האָט געפינקעלט אין פאולס אויגען. און ווידער דיזעלביגע ווערטער, וועלכע האָבען געקלונגען ווי צונויפגעגאָסען אין איין זיפּץ, אין אַ געשריי, אין איין טיעפען אונצוטהיילבארען קרעכץ :

„ . . . געזאָגט האָסטו מיר :

יא — איך ליעב בלוז דיר ! . . . ”

און ווידער, און ווידער, מיט וואהנזיניגער עקשנות, האָט דער זינגער ווידערהאַלט אלץ דיזעלביגע קורצע און לאנגע פראגע, ווי ער וואָלט זי אַריינשטעכען אין'ם חשך. עס האָט אויסגעזעהען ווי ער וואָלט זיך נישט געקענט אַבשטעלען ; און מיט יעדער ווידערהאַלונג האָט זיך דער פייעריגער צורוף אַרויסגעריסען פון ברוסט אלץ קרעפ-טיגער אלץ ווייניגער איינגעהאַלטען ; אין איהם האָט שוין געקלונג-גען אַן אונערבארמליכקייט — עמיצענס פנים איך בלייב געוואָרען, און דאָס גליק איז געוואָרען אזוי עהנליך צו אַ טויטליכער ביינק-שאַפט.

אַ מינוט פון פינסטערן שווייגען — אַ ווייטער, שטיל בליצענ-דער, רעטזעלהאפּטער פּרויענ-געלעכטער — און אלעס איז איינגע-שטילט געוואָרען אזוי ווי דער שווערער חשך וואָלט צושטיקען די גע-הענדע. עס איז געוואָרען טויט-שטיל און וויסט, ווי אין אַ לעערען

רוים, אויף טויזענדע וויארסט איבער דער ערד. דאָס לעבען איז פערביי געגאנגען מיט אלע זיינע ליעדער, ליבע און שעהנהייט — איז פאראיבער. אין דער דאָזיגער פינסטערער יוליינאכט. פאול האָט זיך אויפגעהויבען פון צווישען די קוסטעס און האָט שטיל אַ שעפצע געטהאָן :

— פארוואָס זייט איהר אזוי פערביינקט, קאטערינא ערואר-
דאוונא ? — און שטילע טרעהרען זיינען אָנגעלאָפּען אין זיינע
אויגען.

— פאר וואָס זייט איהר אזוי פערביינקט, קאטערינא ערואר-
דאוונא ? — האָט ער ווידערהאַלט און איז צוועקלאָז געגאנגען פאָר-
אויס, אין דער נאכט, וואָס האָט זיך געקרעפטיגט אינ'ם חשך. איין
מאָל האָט ער זיך שוין גאָר כמעט אָנגעשטויסען אויף אַ בוים און ער
איז געבליבען שטעהן אַ צוטומעלטער. דערנאָך האָט ער דעם שאָרסט-
קען שטאַם פון בוים ארומגענומען מיט דער האַנד, האָט זיך צוגע-
פרעסט צו איהם מיט'ן פנים, ווי צו אַ פריינד, און איז פערשטאר-
בען אין יענער שטילער פערצווייפלונג, וועלכע פערמאגט ניט קיין
טרעהרען און קיין וואהניגניגען געשריי. דערנאָך האָט ער זיך שטיל
אבגעטרייסעלט פון בוים, וועלכער האָט איהם צוגעטוליעט, און איז
אָועק ווייטער.

— פאר וואָס זייט איהר אזוי פערביינקט, קאטערינא ערואר-
דאוונא ? — האָט ער ווידערהאַלט ווי אַ קלאגליעד, ווי אַ שטיל גע-
בעט פון פערצווייפלונג, און זיין גאנצע נשמה האָט זיך געצאפעלט
און געוויינט אין די דאָזיגע קלאנגען. די מורא'דיגע פינסטערניש
האָט איהר ארומגעכאַפּט, און פול מיט טיעפער ליבע האָט זי תפלה
געטהאָן וועגן עפעס ליכטיגעס, וואָס זי האָט אליין ניט געוואוסט, און
דערפאר איז אזוי הייס געווען איהר תפלה.

אין וואלד איז שוין קיין רוה און קיין שטילקייט ניט געווען :
דער אטעהעס פון אַ שטורעם האָט געוויגט די לופט, איינגעהאלטען
האָבען זיך צוקנאקט די שפיצען פון די בוימער און מיט אַ טרוקען גע-
לעכטער'ל איז דורכגעלאָפּען דורך די בלעטער דער ווינד. ווען
פאול איז ארויס צום זיים פון וואלד, האָט דער ווינד שיער ניט אראָב-
געריסען פון איהם דאָס היטעל און האָט הערשעריש אַ קלאפ גע-
טהאָן איהם אין פנים מיט קעלט, פרישקייט און דעם ריח פון קאָרען.

עס האָט זיך אָנגערוקט אַ כמארע. און אונטער איהר איז געלענען צו-
שפּרייט דאָס קאָרענ-פּעלד און איז געווען אין גאנצען ווייס. און
ווייל דאָס איז געווען ווייס אין מיטען פון היטך, ווען פון קיין זייט
איז ניט געפאלען קיין ליכטיגקייט, איז דערפון געבאָרען געוואָרען אַן
אונפערשטענדליכער, מיסטעריעזער פחד. און ווען אַ בלייז האָט אַ
פלאם געטהאָן און די וואָלקענס האָבען זיך אויסגעצייכענט, ווי אַן
אונרוהיגע מאַסע פון שאַטענס, און אויפ'ן פּעלד האָט זיך פון ברעג
ביז ברעג אוועקגעלייגט אַ ברייטער גאָלדיג-רויטער פייער, און
די זאנגען זיינען געלאָפּען אָנגעבויגט די קעפּ, ווי אַ צושראָקענע
סטאדע — זיינען געלאָפּען אין דער דאָזיגער מורא'דיגער יולי-נאַכט.

פאול האָט זיך אויפגעהויבען אויף אַ הויך בערגעל, האָט צו-
שפּרייט די הענד און אזוי ווי ער וואָלט רופּען צו זיך אויף דער ברוסט
אי דעם ווינד, אי די שוואַרצע כמארע, אי דעם גאנצען הימעל,
וועלכער איז אזוי שעהן אין זיין פייעריגען צאָרען און דער ווינד
האָט זיך געדריעהט איבער זיין פנים; און די כמארע האָט אויפגע-
פלאַמט און האָט געדונערט, און נידריג איינגעבויגטע זיינען געלאָפּען
די זאנגען.

— נו, געה! געה! — האָט געשריען פאול, און דער ווינד
האָט אונטער געכאַפּט זיינע ווערטער און האָט זיי צאָרענדיג געשפּארט
איהם צוריק אין האַלז. און אין דעם שטורעם האָבען זיך ניט געהערט
די רעבעלירענדע און די בעטענדע ווערטער, מיט וועלכע דאָס קליין
מענשעל האָט זיך געווענדעט צו דאָס גרויסע אונבעוואוסטע.

דאָס איז געווען אין אַ זומערדיגער, דונקעלער יולי-נאַכט.
פאול האָט אַ שמייכעל געטהאָן מיט אַ האַרציגען און שטאַלצען
שמייכעל און אין זיינע אויגען האָבען זיך טרעהרען געשטעלט: „וואָס
פאר אַ נעביכקע איך בין דאָס געוואָרען!“ האָט ער געמורמעלט
שאַקלענדיג מיט'ן קאָפּ און האָט קינדערשנאָאיוו אויסגעווישט די
אויגען מיט די פינגער. ער האָט זיך אויסגעדריעהט צום פענסטער,
אַבער פון דאָרט האָט בלויז אומעטיג און לאַנגווייליג אריינגעקוקט דער
בלאָטיגער טומאן וואָס האָט אלעס געל געמאַכט: דעם באלקען, די
ווענד, די צוקנייטשטע קישען. די ריינע בילדער פון דער פּערגאנ-
גענהייט האָבען אַ ציטער געטהאָן, ווי דערשראָקענע, זיינען גרוי גע-

וואָרען און זיינען אַרונטערגעפאלען אין אַ שוואַרצען תּחום ערגעץ
שטויסענדיג זיך און זיפּצענדיג.

— פאַר וואָס זייט איהר אזוי טרויעריג ? — האָט פאָל געמור-
מעלט ווי אַ געבעט ; די עראינערונגען האָבען איהם געמאַרטערט און
ער האָט פון זיי געוועלט פטור ווערן. עס האָט אָבער ניט געהאַלפּען ;
נייע בילדער, נאָך ניט גאָר קלאָהרע, אָבער גאנץ בעקאנטע און
שרעקליכע האָבען פאַר איהם פאָרגעשוועבט, ווי דער טומאן איבער
דעם זומפּ האָבען זיי זיך אויפגעהויבען פונ'ם פינסטערן תּחום, און
זיין ליידענדע געדעכנים האָט אַרויסגערופּען וואָס ווייטער אַלץ מעהר
נייע בילדער.

— איך וויל ניט ! — איך וויל ניט ! — האָט פאָל געבעטען
מורמלענדיג און דרעהענדיג זיך פון ווייטאָג.

און ווידער האָט ער זיך דערמאהנט אויף דער דאָטשע. אָבער
דאָס איז שוין געווען אַ בעשטימטער טאָג. אַ משונה'דיגער, ניט קיין
גוטער זונן האָט געלויכטען און אין דער לופט האָט זיך געפיהלט אַ
ניט אָנגענעםער גערוך. פאָל איז דעמאָלט געלעגען בעהאַלטען נע-
בען ברעג צווישען די בוימער און ציטערענדיג פון שרעק און אויפּרע-
גונג האָט ער אין אַ פּערגרעסערונגס-גלאַז געקוקט, ווי פרויען באַדען
זיך. ווי לעבעדיג זיי קומען זיך איהם איצט פאָר. ער זעהט זייערע
קלאָהרע, ראָזיגע קערפּערס, דעם בלויען הימעל, וועלכער האָט
דאן אויסגעזעהען רויט און ער זעהט זיך אַליין — אַ בלייכער מיט
ציטערנדע הענד און בלאָטיגע עלענבויגענס. ער האָט זיך דערנאָך
דערמאהנט אַן די שטאָדטישע פרויען, גלייכגילטיגע, אויסגעמא-
טערעט, מיט קאַלטע און פרעכע בליקען. און אין זיין פאָרשטעלונג
געהען איצט דורך גאנצע רייען פרויען מיט געפאַרבטע און בלייכע
פנים'ער ; פון צווישען זיי שיינען אַרויס מענער-געזיכטער מיט גרוי-
סע וואַנצעס, פלעשער ביער, ניט דערטרונקענע גלעזער ; זיי
דרעהען זיך אַלע טאַנצענדיג ווי פערטשאַדעטע אונטער די לאַנג-
ווייליגע, גרילצענדע קלאַנגען פון פיאנא, וואָס וואַרפט אַרויס אַ
פאַלקע.

— איך וויל וועגען דעם ניט טראכטען ! — מורמעלט שטילער-
הייט פאָל.

די זכרונות האָבען זיך אַריינגעשניטען אין זיין נשמה, ווי אַ

שארפער מעסער אין א לעבעדיגען קערפער. און ווידער פרויען. עקעל־דיגע, ווי די קלעפיגע בלאָטע פון די הינטערגעסלעך, און דאָך צור־ציהענדע מיט זייער עפענטליכע אויסגעלאסענהייט. אומעטום זיינען זיי געווען. און די צינישע, שטעכיע געשפרעכען און זינלאָזע אנעקדאָטען, וועלכע ער האָט געהערט פון אנדערע און האָט אליין אזוי קונציג איבערדערצעהלט; זיי זיינען געווען אין די בילדער, וועלכע ער האָט געמאלט און מיט חזק־מאָכעריי געוווּזען זיינע חברים; זיי זיינען געווען אין זיינע מחשבות און אפילו אין שלאָף האָבען זיי איהם ניט צורוח געלאָזען.

און ווי לעבעדיג, ווי א זאך וואָס קען קיין מאָהל ניט פארגעסען ווערן, האָט זיך איהם פאָרגעשטעלט די נאכט — די שטיקענדע, פער־רויכערטע נאכט. אין יענער נאכט מיט צוויי יאָהר צוריק האָט ער אוועקגעשיינקט זיין ריינעם קערפער און זיינע ערשטע ריינע קושען א צולאָזענער, אונפערשעהמטער פרוי. ליזא האָט מען זי גערופען. זי האָט געטראָגען א הוזארען־קאָסטיום און זי האָט זיך שטענדיג בע־קלאגט, אז ביי איהר פלאצען די רייטהוויזען. ער קען אפילו ניט ער־אינערן זיך גענוי, וואו ער איז געווען מיט איהר; ער געריינקט אָבער זעהר גוט, ווי ער האָט זיך צוריקגעקעהרט שפעט ביינאכט אהיים. אין שטוב איז געווען שטיל און פינסטער. אין עס־צימער איז פאר איהם געשטאנען אָנגעגרייט אבענד־ברויט. דער קאטלעט איז שוין געווען באדעקט מיט א דיקע ווייסע שאַלעכץ פון פערקיהלטע שמאלץ. ער האָט דאן זעהר ניט גוט געפיהלט פונ'ם ביער, וואָס ער האָט געטרונקען, און ווען ער האָט זיך שלאָפען געלייגט, האָט זיך איהם געדוכט, אז דער סופיט דרעהט זיך אין א משונה־דיגען טאנץ. עטליכע מאָהל איז ער ארויסגעגאנגען דרויסען, זוכענדיג ניט צו מאכען קיין לארעם, אָבער ווי אויף צו להכעיס אנשטויסענדיג זיך יעדען מאָהל אן די מעבעל; די דילען זיינען געווען אזוי קאלט און גליטשיג, ווי איהם האָט זיך אויסגעוווּזען, און פון דער דאָזיגער אונגעווענהליכער קעלט האָט ער פארשטאנען דאן, אז עס מוז זיין זעהר שפעט ביינאכט, אז אלע שלאָפען שוין לאנג און נור ער אליין געהט אַרום, געפייניגט פון א ווייטאָג, וועלכער איז אזוי פרעמד, אזוי אונבעקאנט אינ'ם דאָזיגען ריינעם, גוטען הויז. פאול האָט פיינדליך בעטראכט דעם צימער מיט'ן עקעלהאפט

געמאלטען באלקען, און פיהלענדיג אז ער איז שוואַך געגען די אלע עראינערונגען, וואָס ערוואַכען אלץ מעהר און מעהר אין זיין זכרון, האָט ער זיך איבערגעגעבען זייער שרעקליכער מאַכט.

ער האָט זיך דערמאָהנט אויף פעטראווען — דעם שענהעם, שטאַלצען קערל, וועלכער האָט גאנץ רוהיג, אָהן ליידענשאַפט, געדעמט וועגען די געפאלענע פרויען, און געזאָגט צו די חברים מיט אַ בעלעהרענדען טאָן :

— איך ערלויב זיך קיין מאָהל ניט צו קושען אַ געפאלענע פרוי, קושען דארף מען בלויז די, וועלכע מען לייעבט און עהרט, אָבער ניט די דאָזיגע שמוץ.

— און ווען זי קושט דיך ? — האָט פאול אַ פרעג געטהאָן.

— דאן קעהר איך זיך אָב.

פאול האָט טרויעריג און ביטער אַ שמיכעל געטהאָן. ער האָט שוין ניט געקענט זיין אַזוי ווי פעטראָוו. ער האָט זיי געקושט, די דאָזיגע געזונקענע פרויען ; זיינע ליפען האָבען בעריהרט זייערע קאלטע קערפערס, און אַמאָל — איהם איז שרעקליך געוואָרען די דאָזיגע עראינערונג — אַמאָל האָט ער זאָגאר געקושט אן אלטע פרויענצימער, פון וועלכער עס האָט זיך געהערט אַ פאסקודנער ריח פון ביער מיט פערפיום. ער האָט זי געקושט, ווי ער וואָלט עפעס געוועלט זיך אליין דערמיט צו להכעיס טהאָן, בעשטראפען זיך אליין דערמיט, און עפעס אַזוי ווי ער וואָלט געוועלט מיט זיינע קושען מאַכען אַ נס, אז די דאָזיגע שמוציגע פערקויפטע פרוי זאָל פערוואַנדעלט ווערן אין אַ שענהע, אין אַ לייעבענסווירדיגע, וועלכע זיין הארץ האָט אַזוי באַגעהרט. און זי האָט איהם דעמאָלט אַ זאָג געטהאָן :

— הע, וואָס פאר אַ לעקער איהר זייט !

און קראַנק איז ער פון איהר געוואָרען מיט אַ מיאוסער, אַ שמרציגער קראַנקהייט, וועגען וועלכע מענשען ריידען שטילערהייט בלויז — אַ קראַנקהייט, וועגען וועלכער מען קען ניט טראכטען און ניט פיהלען אַ שרעק, אן עקעל צו זיך גופא.

פאול איז אויפגעשפרונגען פון בעט און איז צוגעגאנגען צום טיש. ער האָט איבערגעקוקט פאפיערען, העפטען, האָט זיי צועפענט, פערמאַכט און ווידער געעפענט און זיינע הענד האָבען געציטערט און זיינע אויגען האָבען אָנגעשטריינגט געקוקט אויף דעם פלאץ, וואו

עס זיינען געווען פערשלאָסען און פערלייגט מיט פאפיערען די רפואות, וועלכע ער האָט געברויכט.

„ווען איך וואָלט געהאט א רעוואָלווער — האָט ער א טראכט געטהאָן צוליגענדיג זיין האַנד צו דער לינקער זייט, וואו זיי האָרן האָט שטאַרק געקלאַפט — וואָלט איך זיך באַהד דערשטאָכען. פונקט דאָ . . .“

און קלעהרענדיג ביי וועמען פון זיינע חברים ער וואָלט געדענקט בעקומען א רעוואָלווער, איז ער צוגעגאנגען צום בעטעל מיט דער צוקנייטשטער קישען און האָט זיך אוועקגעלייגט.

ער איז געלעגען און געטראכט, צו וועט ער קענען טרעפען פונקט אין האַרצען; און צושפילענדיג דעם ראָק און האָס העמדעל, האָט ער אָנגעהויבען מיט גרויס אינטערעס בעטראכטען זיין יונגע, אָבער ניט קרעפטיגע ברוסט.

— פאול, עפען אויף! — האָט ער דערהערט ליליעס שטימע הינטער דער טהיר.

א צושראָקענער — און געשראָקען האָט ער זיך איצט פאר יעדען אונערווארטעטען קלאנג און אויסגעשריי — האָט זיך פאול גיך פערשפילעט און האָט אָהן לוסט געעפענט די טהיר.

— וואָס דארפסט דו? — האָט ער א פרעג געטהאָן ביזלעך. — אזוי, אויף דיר א קוק טהאָן. צו וואָס פארשליסט דו זיך? האָסט מורא, מען זאָל דיך ניט אַרויס'גנב'ענען?

פאול האָט זיך געלייגט צוריק אויף דער בעט און לילעטשקע האָט אויסגעשריען, וועלענדיג זעצען זיך לעבען איהם.

— גיב זיך א רוק אביסעל. וואָס פאר א שלעכטער: ער וויל אפילו קיין פלאץ פאר דער שוועסטער ניט לאָזען.

פאול האָט זיך אָבגערוקט שווייגענדיג.

— מיר איז עפעס היינט אומעטיג — האָט לילעטשקע זיך אָב גערופען — עפעס אזוי, ניט גוט אויפ'ן האַרצען, אפנים איבער דעם וועטער. איך ליעב זונען-שיין, און איצט איז אזא טומאז, אז עס ווילט זיך בייסען פון פערדרוס.

און פאָרויכטיג גלעטענדיג פאולען איבער זיין אָבגעשטאַרענעם, שטעכיגען קאָפּ, האָט זי איהם צערטליך אַריינגעקוקט אין די אויגען און געפרעגט:

— פאוולושעטשקא, פאר וואָס ביסט דו אזוי אומעטיג ?
פאול האָט אָבגעקעהרט די אויגען און האָט געענטפערט
טרויעריג :

— איך בין קיין מאָהל פרעהליך ניט געווען.
— ניין, פאוולושעטשקא, איך ווייס דאָך. דאָס ביסט דו אזוי,
זינט מיר זיינען געקומען פון דער דאטשע. פון יעדען בעהאלטסט
דו זיך ; לאכסט קיין מאָהל ניט, אפילו טאנצען האָסט דו אויפֿ-
געהערט.

— א נאָרישע בעשעפטיונג.
— אָבער פריהער פלעגסט דו דאָך טאנצען. דו טאנצסט מא-
זורקע בעסער פון אלעמען, און די אנדערע טענץ קאָנסט דו אויך ניט
שלעכט. זאָג דאָך מיר, פאול, פאר וואָס ביסט דו אזוי ? א, זאָג
דאָך מיר, לייעניקער, גוטניקער !
און זי האָט איהם א קוש געטהאָן אין באַס נעבען דעם רויט גע-
וואָרענעם אויער.

— ריהר מיך ניט אָן ! . . . טרעט אָב פון מיר ! . . .
און ער האָט צוגעלייגט שטיל :
— איך בין א שמוציגער . . .
לילעטשקע האָט זיך צולאכט, האָט איהם א ציה געטהאָן פאר'ן
אויער און געזאָגט :

— דו ביסט א רייניקער, פאול. געדיינקסט, ווי מיר האָבען
זיך אַמאָל ביידע געבאָדען ? דו ביסט דעמאָלט געווען אזא ווייסיג-
קער, אזא זויבערער, אזא רייניקער !
— אוועק, לילעטשקע, אום גאָטעס ווילען !

— איך וועל ניט אוועק, סיידען דו וועסט ווערן פרעהליכער.
לאָז, איך וועל דיך נאָך אַמאָל א קוש טהאָן.

— לילעטשקע, אוועק, זאָג איך דיר, זאָלסט מיך ניט אַנ-
ריהרען — האָט פאול געזאָגט מיט א פארשטיקטער שטימע, בעהאַל-
טענדיג זיין פנים — איך בין א אונריינער, א שמוציגער ! — ער
האָט שווער ארויסגערעדט דאָס וואָרט, האָט א ציטער געטהאָן מיט'ן
גאָנצען קערפער און האָט זיך צואווייגט.
— וואָס איז מיט דיר, פאולטשיק, טהייערער ? — האָט לי-

לעטשקע זיך דערשראקען — ווילסט, וועל איך אריינרופען דעם פאפא.

פאל האט דומפף, אבער רוהיג געענטפערט :

— ניין, מען דארף ניט. מיר איז גארנישט, דער קאפ טהוט

מיר בלויז וועה.

לילעטשקע האט ניט גלויבענדיג און צערטליך געגלעט זיין

אָבגעשטארענע פאטילניצע און האט גלייכנילטיג א זאג געטהאן :

— נעכטען האט קאטיא ריימער זיך אויף דיר נאָכגעפרעגט.

— נאָך א קליינער פויזע האט פאל א פרעג געטהאן, ניט אומ

קעהרענדיג זיך.

— וואָס האט זי געזאָגט ?

— זי האט אזוי, גלאט, געפרעגט : וואָס דו מאכסט, וואָס

דו טהוסט און פאר וואָס דו קומסט קיין מאָהל צו זיי ניט ? זיי האָבען

דאָך דיך איינגעלאדען ?

— זעהר א נויטהיגע זאך . . .

— ניין, פאל, זאג דאָס ניט ! דו קענסט זי ניט. זי איז א

קלוגע, אן ענטוויקעלטע און אינטערעסירט זיך מיט דיר. דו מיינסט,

אז זי לייעבט מעהר ניט ווי טאנצען. זי לעזט אָבער אויף זעהר פיעל.

זי וויל איצט גרינדען א פּעראיין צום לעזען. זי זאָגט מיר שטענדיג :

וואָס פאר א קלוגער דיין ברודער איז !

— זי איז א קאָקעטקע . . . און א מיאוסקייט.

לילעטשקע איז געוואָרען אן אָנגעצונדענע, האט מיט כעס אָב-

געשטויסען איהם און איז אויפגעשטאַנען :

— דו ביסט אליין א שלעכטער, אז דו רעדסט אזוי.

— א שלעכטער ? יא, נו, וואָס איז ? — האט פאל זיך

אָבגערופען, קוקענדיג אויף זיין שוועסטער מיט בייזע, גלאנציגע

אויגען.

— דו טהאָרסט אזוי ניט ריידען ! דו טהאָרסט ניט ! — האט

לילעטשקע אויסגעשריען אויף בייז, מיט בליצענדע אויגען, אין גאנ-

צען רויט ווערענדיג פון כעס.

— ניין, איך בין טאקע א שלעכטער — האט פאל געשריען.

— אן אונערטרעגליכער ! אלעמען פּערגיפטעסט דו דעם לעבען...

עגאָאיסט !

— זי איז אָבער דאָך אַ מיאוסקייט, דיין קאטיא, און איהר זייט אלע מיאוסקייטען.

ביי לילעטשקען זיינען אָנגעלאָפּען טרעהרען. און אננעהמענדיג דאָס הענטעל פון טהיר האָט זי געזאָגט מיט אַ פארשטיקטען ציטער אין איהר שטימע :

— איך האָב אויף דיר רחמנות געהאט, דערפאר בין איך אריין. דו ביסט עס אָבער ניט ווערטה; איך וועל שוין מעהר קיין מאָהל צו דיר ניט אריינקומען. דו הערסט, פאול? פאול איז געבליבען ווי פערשטומט. ליליע איז ארויס אַ ברוגז'ע.

זיין פנים האָט אויסגעדריקט פאָלשטענדיגע פּעראכטונג, ווי עס וואָלט ארויסגעהן עפעס אן אונריינע זאך. ער האָט צוגעשלאָסען די טהיר און האָט אָנגעהויבען שפּאצירען איבער'ן צימער. איהם איז געוואָרען גרינגער אויפ'ן האַרצען נאָך דעם ווי ער האָט אויסגעזידעלט אי קאטיא'ן אי לילעטשקען און האָט געזאָגט וואָס זיי זיינען. און אזוי ארומשפּאצירענדיג האָט ער אָנגעהויבען צו טראכטען וואָס פאר אַ שלעכטע, עגאָאיסטישע און בעשרענקטע ברואים זיי אלע זיינען. נו, אָט לילע — זי קען ניט פארשטעהן אז זייענדיג אזוי אונגליקליך, מעג ער ריידען ווי ער האָט גערעדט — און זי האָט איהם אָנגעזידעלט, ווי אן ארורה. דוכט זיך, זי איז דאָך גאָר פערליעבט אין אודעיווען, און פון דעסטוועגען איז ביי זיי פאָרגעסטערן געווען פעטראו און זי האָט זיך געקריגט מיט דער דינסט און מיט דער מאַמען פאר וואָס זיי האָבען ניט געקענט פאר איהר אויפזוכען איהר רויטען בענדעל. און קאטיא ריימער איז אויך אזא : דוכט זיך שטענדיג פערטראכט, תמיד ערענסט; זי אינטערעסירט זיך, דוכט זיך מיט איהם, פאולען, און זאָגט אלץ, אז ער איז אַ קלוגער, אן ענטוויקעלטער — פון דעסטוועגען ווי צו זיי קומט אריין דערוועלביגער פעטראו, פּוצט זי זיך צוליעב איהם אויס מיט אַ בלויען בענדעל, קאַמט זיך לאנג ביים שפיגעל און זוכט צו מאַכען אַ שעהנעם פנים. אלעס צו לייעב פעטראווען. און פעטראו איז אַ שטאַלצער, געמיינער קערל און אַ גראָבער יונג דערצו. אלע אין גימנאַזיע ווייסען דאָס. זי איז אַ רייניקע און שטויסט זיך בלוז אן, אָבער זי ערלויבט זיך ניט צו טראכטען וועגען דעם, אז עס עקזיסטירען פערדאָרבענע

פרויען און חלאת'ן, מיאוסע שרעקליכע, פון וועלכע א מענש ווערט אונגליקליך און פיהלט אן אבשטויס צו זיך אליין און דערשיסט זיך מיט א רעוואָלווער — אזא יונגע און גוטע ! און פון דעסטוועגען איז זי זומער געווען אָנגעטהאָן דעקאלטע און ווען זי געהט געארעמט דריקט זי זיך צו אזוי פעסט. אפשר האָט זי שוין געקוישט זיך מיט עמיצען . . .

פאול האָט צונויפגעדריקט זיינע פויסטען און האָט ארויסגערעדט צווישען די צייהנער :

— ווי פאסקודנע !

זי האָט אורדאי געקוישט . . . פאול האָט ניט די העזה אפילו א קוק טהאָן אויף איהר, און זי האָט זיך שוין געקוישט. זיכערער פון אלעס האָט זי זיך געקוישט מיט פעטראָווען. ער איז דאָך א פרעכער קערל און איז אזוי איינגעגלויבט אין זיך. און דערנאָך וועט זי נאָך ווען עס איז איהם אָבגעבען אויך איהר קערפער און מען וועט מיט איהם אויך טהאָן דאָס זעלבע ווי מיט די קערפער פון די פערקויפטע פרויען. ווי פאסקודנע ! וואָס פאר א מיאוסער לעבען דאָס איז, אין וועלכע עס איז קיין ליכטיגעס ניטאָ, אויף וואָס עס זאָל זיך קענען אבשטעלען דער טרויעריגער, ביינקענדער בליק ! ווער ווייס, אפשר — אפשר האָט שוין קאטיא איצט . . . א ליובאוויק ?

— ניין, דאָס קען ניט זיין ! — האָט פאול א געשריי געטהאָן, אָבער עמיצער אין איהם האָט רוהיג און רייצענד זיך פאַרמגעזעצט, און זיינע ווערטער זיינען געווען שרעקליך !

„יא, פאראן אפשר שוין ביי איהר א קוטשער אָדער א לאקיי. עס זיינען בעוואוסט גענוג פעלע, וואָס עס זיינען ביי אַזעלכע זויבער-רע מיידלעך געווען ליובאוויקעס לאקיען און קיינער האָט דאָס ניט געוואוסט, און אלע האָבען זיי גערעכענט פאר ריינע ; און ביינאכט זיינען זיי געלאָפּען טרעפען זיך, בארפוסע, אויף די קאלטע דילען. דערנאָך האָבען זיי געהייראט און אָבגענארט. דאָס פאסירט — ער האָט אליין געלעזען. ביי ריימערס איז פאראן א לאקיי, א שווארצער. א שעהנער יונג . . .“

פאול גיט זיך א קעהר און הויבט אן צוגעהן אין דער אנדער זייט.

אָדער פעטראָו . . . זי איז ארויס צו איהם אויף א ראנדע-

וואו, און פעטראוו — ער איז דאָך אזוי דרייסט און פרעך — זאָגט איהר : „דא איז קאלט, לאָמיר פאָהרען ערגעץ אין ווארעמקייט!...“ און זי איז געפאָהרען.

ווייטער קען פאול ניט טראכטען. ער שטעהט נעבען פענסטער און אזוי ווי ער וואָלט זיך שטיקען מיט'ן געלען אָבשייליכען טומאן, וועלכער קריכט אין צימער ביז און הערשעריש, ווי א פארמלאָזע, געלבייכגע שלאנג. ער ווערט געשטיקט פון צאָרען, פון פערצווייפֿט לונג, און דאָך איז איהם דערפון גרינגער — גרינגער, וואָס ער איז ניט דער איינציגער פערדאָרבענער, נור אלע זיינען פערדאָרבען, די גאנצע וועלט. און זיין קראנקהייט ווייזט איהם שוין ניט אויס אזוי שרעקליך, אזוי שענדליך. „דאָס איז גאָרנישט“ — טראכט ער זיך — „פעטראוו איז צוויי מאָהל קראנק געווען, סאמאילאוו זאָגאר דריי מאָהל, שמירט און פאמעראנץ האָבען זיך דאָך אויסגעהיילט, וועל איך זיך אויך אויסהיילען.“

— איך וועל זיין אזא, ווי זיי זיינען, וועט אלעס גוט זיין — האָט ער בעשלאָסען.

פאול האָט א פרופֿ געטהאָן דעם ריגעל פון טהיר, איז צוגעגאנגען צום טיש און האָט זיך א נעהם געטהאָן פאר דער הענטעל, נור דאָ האָבען איהם זיך פאָרגעשטעלט אלע בעהאַלטענע אינסטרומענטען. די פלעשלעך מיט א מוטנע שיטערקייט און מיט געלע עקעלאָפּטע סיגנאַטורקעס און ווי ער האָט זיי געקויפט אין אפטהייק, פלאמענדיג פון שאַנדע, און דער פראוויזאר האָט זיך אָבגעקעהרט פון איהם, ווי ער וואָלט זיך אויך געשעהמט; און ווי ער איז געווען ביים דאָקטאָר — א מאַן מיט א נאָבעלען און זעלטען ריינעם פנים, אז עס איז זאָגאר זאָנדערבאר געווען, וואָס אזא ריינער מאַן איז געצוואונגען צו האָבען עסקים מיט אונגריינע און מיאוסע קראנקהייטען. און פאול'ס אויסגעשטרעקטע האנד האָט זיך אַראָבגעלאָזען, און ער האָט א טראכט געטהאָן :

— זאָל זיין . . . איך וועל זיך ניט היילען מעהר. ליעבערשט וועל איך שטארבען . . .

ער האָט זיך אוועקגעלייגט, און פאר זיינע אויגען זיינען גע- שטאַנען פלעשלעך מיט געלע סיגנאַטורען, און פון זיי האָט איהם אָנגעהויבען ווערען פארשטענדיג, אז אלעס דאָס וואָס ער האָט פרי-

הער געטראכט וועגען קאטיא ריימער איז א פאסקודנער געמיינער ליגען ; אזא עקעלהאפטער, שמוציגער ליגען ווי זיין קראנקהייט. און ער האט זיך פארשעהמט און איהם איז שרעקליך געוואָרען, וואָס ער זאָל קענען אזוינס טראכטען וועגען יענער, וועלכע ער האָט גע-ליעבט און פאר וועלכער ער איז ניט ווערטה אפילו אויף די קניע צו שטעהן ; ווי האָט ער דאָס געקענט וועגען איהר אזוינס טראכטען און נאָך פּרעהען זיך מיט זיינע שמוציגע געדאנקען און אין דער דאָזיגער שמוץ שעפען א זאָנדערבארע און שוידערליכע גדלות. איהם איז גע-וואָרען מורא'דיג פאר זיך אליין.

— זאָל דאָס מעגליך זיין, אז דאָס בין איך, און די דאָזיגע הענר זיינען — מיינע ? — האָט ער געטראכט און האָט גענומען בע-קוקען זיין האַנד, אויף וועלכער עס האָט זיך נאָך ערהאַלטען די ברוינ-קייט פון זומער און וואָס איז פארשמירט פון טינט. און אלעס איז פאר איהם געוואָרען אונפערשטענדליך און שרעק-ליך ווי דאָס וואָלט פאָרקומען אין א חלום. איהם האָט זיך געדוכט, ווי ער וואָלט עס צום ערשטען מאָהל דערזעהען זיין צימער און דעם געלעפעטען סופיט און זיינע שטיוועל, וועלכע האָבען זיך איינגע-שפארט אין די אייזערנע שטאקעטלעך פון בעט. דאָס זיינען געווען פראנטישע שטיוועל, מיט שמאלע און לאנגע שפיצען און פאול האָט א שאָקעל געטהאָן דעם גרויסען פינגער אום צו איבערצייגען זיך אז דאָס איז אין זיי זיין פוס, און ניט א פרעמדע. און דאָ האָט ער זיך איבערצייגט אז דאָס איז ער, פאול ריבאקאו, און האָט פער-שטאנען אז ער איז א פערלאָרענער מענש, פאר וועלכען עס איז שוין קיין האָפנונג ניטאָ. דאָס האָט ער געטראכט אזוי שמוציג ווע-גען קאטיא ריימער ; דאָס איז ער קראנק אויף א מיאוסער חלאת ; דאָס וועט ער באַלדבאַלד שטארבען, און איהם וועט מען דאָס בעוויינען.

— פערצייהע מיר, קאטיא ! — האָט ער געמורמעלט מיט בלייכע, פערטריקענטע ליפען.

און ער האָט דערפיהלט די שמוץ, וועלכע פארנעהמט זיך ארום איהם און דרינגט איהם דורך. ער האָט די שמוץ שוין אָנגעהויבען פיהלען פון דעמאָלט אן זינט ער איז קראנק געוואָרען. יעדען פריי-טאג געהט פאול אין באד ; בייט די וועש צוויי מאָהל א וואָך, און

אלעס וואָס ער טראַגט איז ניין, פון טהייערע שטאַף און ניט אָבגע-
ניצעוועט, און דאָך עפעס ווי ער וואָלט אין גאנצען מיט'ן קאָפּ גע-
לעגען אין אן עיפּוש'דיגע בלאַטע, און ווען ער געהט לאָזט ער איבער
נאָך זיך אין דער לופט אן עיפּוש'דיגען סליאד. יעדען קליינעם פלעק,
וועלכען ער באַמערקט אויף זיין גימנאזיסטישען מונדיר בעטראכט ער
מיט אַ בעזונדער אינטערעס און צושראָקען און זעהר אָפט הויבט איהם
אָן צו בייסען, דאָס די אַקסלען, דאָס דער קאָפּ און ווי די וועט וואָלט
זיך עפעס קלעפען צום קערפער. אַמאָל טרעפט דאָס מיט איהם ביים
טיש, פאר מענשען, און דאן פיהלט ער זיך אזוי עלענד, ווי אַ קרע-
ציגער אויף זיין אייטערדיגען פלאץ.

און זיינע געדאַנקען זיינען אויך אזוי שמוציג. איהם דוכט זיך,
אז ווען ער זאָל עפענען דעם שאַרבען און ארויסגעהמען פון דאָרט
זיינע געהירען, וואָלט ער זיי געפונען אזוינע שמוציגע, גאָר אזוי
ווי דער מאַרד פון די בהמות, וואָס וועלגערן זיך אין קויט און אין
בלאָטע נעבען שלאכט-הויז און אלע פרויענצימער, אויסגעמאַ-
טערטע, געפארבטע, מיט קאלטע און פּרעכע אויגען. זיי פערפאָלגען
איהם אין גאס און ער האָט מורא דרויסען ארויסצוגעהן, איבערהויפט
אין אבענד, ווען די גאנצע שטאדט שווימעלט און גרימעלט פון די
דאָזיגע פרויען, ווי ווערים אין פערפוילטע פלייש. זיי קריכען איהם
אין קאָפּ, אקוראט, ווי דאָרט וואָלט געווען זייער שמוציגער צימער
און ער האָט קיין כח ניט זיי אוועקצוטרייבען. אין שלאָף, ווען ער
איז ניט בכח צו רעגערען איבער זיינע געפיהלען און באַגעהרען, וואס-
סען זיי ארויס ווי פייעריגע רוחות פון איהם גופא; ווען ער
איז וואכעדיג, כאַפט איהם אָן עפעס אַ מורא'דיגע קראפט מיט איה-
רע אייזערנע הענד און שלידערט איהם אַריין אַ פארבלענדעטען, אַ
פארענדערטען אַ ניט-עהנליכען צו זיך אליין, אין די שמוציגע אומא-
מונגען פון שמוציגע פרויען.

— דאָס איז דערפאר וואָס איך בין אַ צולאָזענער — האָט מיט אַ
רוהיגע פערצווייפלונג אַ טראכט געטהאָן פאָל — יא, עס וועט ניט
לאַנג דויערן. . . איך וועל זיך אין גיכען דערשיסען. איך וועל
היינט זעהען זיך מיט קאטיא ריימער און דערנאָך דערשים איך זיך.
אָדער ניין: איך וועל בלויז פון מיין צימער הערען איהר שטימע, און
ווען מען וועט מיך רופען, וועל איך ניט ארויסגעהן.

שלעפענדיג שווער די פיס ווי א קראנקער, איז פאול צוגעגאנגען צום פענסטער. עפעס היט'דיגעס, טרויעריגעס און האָפענונגס-לאָזעס, ווי דער הימעל אין יעסיען צייט, האָט אַרויסגעקוקט פון דאָרט. און איהם האָט זיך געדוכט, אז אזוי וועט עס תמיד זיין, און אזוי איז עס תמיד געווען, און עס איז גאָר ערגעץ אויף דער וועלט ניטאָ ניט קיין פרייד, ניט קיין ריינע, ליכטיגע רוה.

— ווען אביסעל ליכטיגקייט לכל הפחות — האָט פאול מיט האַרצווייטאָג אויסגעשריען, און ווי אן א לעצטער האָפנונג האָט ער זיך דערמאנהט אויף זיין טאגערבוך. ער איז ווייט ערגעץ בעהאַלטען און פון יענער צייט אָן, וואָס ער איז קראנק געוואָרען, האָט איהם פאול גאָך ניט געפענט. ווען די רעיונות זיינען שמוציג און דער מענטש קען זיך אליין ניט ליידען און לייעבט ניט זיינע אייגענע פריידען און זיינע אייגענע יסורים — דאן איז פאר איהם ניטאָ וואָס צו שרייבען אין קיין טאגערבוך. פארזיכטיג, זאנפט, ווי א קראנק קינד, האָט פאול גענומען זיין טאגערבוך און האָט זיך מיט איהם אוועקגעלייגט אין בעט. דאָס ביכעל איז געווען שעהן איינגעבונדען און בעגילט. דאָס פאפיער ווייס, ריין און ערגעץ אויף קיין פערשריעבענער זייט איז ניטאָ קיין מינדעסטער פלעק. פאָרזיכטיג בלעטערט איהם פאול און פון די גלאנציגע, שטייפּע בלעטער שמעקט פריהלינג, וואלד, זונען-שיין און לייעבע.

דאָ געפינט ער בעטראכטונגען וועגען לעבען, אזעלכע ערנסטע און פעסטע, מיט אזא מאַסע קלוגע ווערטער, אז פאולען ווייזט זיך איצט אויס, אז ניט ער האָט עס געשריעבען, נור א בעיאָהרענטער מאן און א גרויסער חכם; דאָרט איז דער ערשטער ציטער פונ'ם סקעפטישען געדאנק, די ערשטע ריינע ספקות און שאלות, וועלכע זיינען געווענדעט צו גאָט: וואו ביסט דו, א גאָט? דאָ איז די זיסע ביינקשאַפט פון אונבעפריידיגטער, אונגעהיילטער לייעבע און דער ענטשלוס צו בלייבען שטאַלץ, גאָבעל און לייעבען קאטיא ריימער דעם גאנצען לעבען לאנג, ביז'ן סאמע קבר. דאָ איז די ביזע און שרעקליכע פראגע וועגען דעם צוועק און דעם זינען פונ'ם זיין און דער ריינהארציגער ענטפער, פון וועלכען עס אטהעמט מיט פריהלינג און מיט זונען-שיין: מען דארף לעבען, כדי צו לייעבען די מענשיין, וואָס זיינען אזוי אונגליקליך. און קיין איין וואָרט איז דאָ ניטאָ ווע-

גען יענע פרויענצימער. בלויז זעלטען, ווי אן אבשפיגלונג פון א שווארצער כמארע אויף דער גרינער און לאכענדער ערד — געפינען זיך קורצינקע, אונטערגעשטריכענע און איינזיליביגע בעמערקונגען: שווער. פאל ווייס וואָס זייער סעקרעטנע און טרויעריגע בעדייטונג איז; ער לויפט זיי דורך מיט די אויגען און קעהרט שנעל איבער דאָס בלעטעל, וואָס איז געשענדעט געוואָרען דורך די דאָזיגע אַנ-מערקונגען.

און די גאנצע צייט דוכט זיך פאולען, אז דאָס האָט ניט ער געשריעבען, נור גאָר אן אנדער מענש, א גוטער און א קלוגער; ער איז געשטאָרבען איצט, יענער מענש, און דאָרום האָט אזא טיעפע בעדייטונג אלעס וואָס ער האָט אָנגעשריעבען און דערפאר איז אזא פערדרוס איהם צו לעזען.

און א שטילער מיטלייד צו דעם פארשטאָרבענעם מענשען האָט איצט אָנגעפילט פאָלס האַרץ; און צום ערשטען מאָהל פאר א לאַנגע צייט האָט פאל זיך דערפיהלט אין דער היים, אויף זיין בעטעל, איינער אליין, און ניט אין דרויסען צווישען טויענדע פיינדליכע און פרעמדע לעבענס.

עס האָט שוין אָנגעהויבען פינסטער ווערען, און דער זאָנדער-בארער געבליכער אבשיין איז פערלאָשען געוואָרען. אן איינגעהיל-טע אין א טומאן איז אויסגעוואקסען די לאנגע, הערבסטליכע נאכט און די מענשען און הייזער זיינען זיך, ווי דערשראָקענע, צונויפגע-קומען געהענטער. מיט א בלייבען און גלייכגילטיגען פלאם האָבען זיך אָנגעצונדען די גאס-לאַנטערנעס, און זייער בעלייכטונג איז גע-ווען א קאלטע, אן אומעטיגע. וואו ניט וואו האָבען זיך אין די היי-זייער אָנגעצונדען פייערלעך, און יעדעס הויז, וואו עס האָט אפילו איין פענסטער בלויז געלויכטען, האָט זיך ווי בעשטראהלט מיט א פריינדליכען און ליבעליכען שמייכעל, און איז געוואָרען גרויס, שוואַרץ און לייעב, ווי אן אלטער גוטער-פריינד און די עקיפאזשען האָבען זיך נאָך אַלץ וויגענדיג געיאָגט און די מענשען האָבען זיך נאָך אַלץ בעוועגט, נור איצט האָט עפעס אויסגעזעהען ווי יעדער וואָלט געהאט זיין בעזונדער צוועק: וואָס גיכער קומען אהין, וואו עס איז ווארעם, וואו עס איז אנגענעהם דאָס ליכט און אנגענעהם די מענשען.

פאול האָט פערמאכט די אויגען און איהם האָט זיך פאָרגעשטעלט דאָס וואָס ער האָט געזעהען פאר'ן אָבפאַהרען פון דאָטישע, ווען ער איז געגאנגען אבערס אליין שפאצירען. א שטילער הערבסטליכער פארנאכט, א שפּערהערענערעל איז געפאלען פון הימעל און א לאַנג גער גלייכער שאַסע, די עקען פון וועלכען פערשווינדען אין דער ווייטער פינסטערקייט אין דערמאהנען וועגען עפעס אינענדליכעס, ווי דאָס לעבען גופא. און גלייך אנטקעגען איהם בעוועגען זיך צוויי ארד ביטער, בלעכר, איינגעשפאנט אין א ווענעל. דאָס וועגעל האָט געמאַכט א שטילען געדער. די בלעכער זיינען געגאנגען האַסטיג אין דער ריכטונג פון א פייערעל, וואָס האָט זיך געלויבטען ווייט ווייט ערגעץ. איין מאַמענט האָבען זיי זיך אויסגעגלייכט מיט פאולען, נור ווען ער האָט זיך א קעהר געטרען נאָכצוקוקען זיי, האָט ער שוין קיין זאך נישט געזעהען אויסער די פינסטערניש און פוסטקייט, ווי עס וואָלטען דאָ גאָר קיין מאָהל נעבען איהם נישט דורכגעגאנגען מער שוין, איינגעשפאנטע אין א וועגעל.

פאול האָט בלויז געזעהען דעם שאַסע און דעם בין השימשות, און בלויז דאָס האָט אָנגעפילט זיינע רעיונות. דאָס איז געווען יענער שטילער מאַמענט, ווען די אויפגערעגטע, צומאָרטערטע נשמה איז ערמידעט פון דעם פערדוף אַרויסצושלאָגען זיך פון דעם איינזערנעם קרייז פון ווידערשפריכע, און לייבט, שטיל גליטשט זי זיך אַרויס און הויבט זיך אויף הויף, הויף. דאָס איז געווען רוהע און שטיל־קייט, און אן ענטזאָנונג פון לעבען. עפעס אזוי גוט און אזוי בייגער קענר פיהלט זיך דעמאָלט, אז מען קען דאָס מיט מענשליכע ווערטער נישט איבערגעבען. איבער א האַלבע שטונדע איז פאול געזעסען אין פאטעל, כמעט אונבעוועגליך; אין צימער איז געוואָרען פינסטער, און די ליכטיגע פלעקען פון די לאַנטערנעס און פון נאָך עפעס אַזוינס האָבען זיך צושפיעלט איבער'ן סופיט; אין ער איז אלץ געזעכען אין זיין פנים האָט אין דער פינסטערניש אויסגעזעהען אזוי בלייך און נישט עהנליך צו זיין געוועהנליכען פנים.

— פאול, עפען! — האָט זיך דערהערט דעם פאטערס קול. פאול איז אויפגעשפרונגען, און פון זיין האַסטיגער בעוועגונג האָט איהם דערזעלבער שאַהצער. שניידטדער ווייטאג פערזאָפט דעם אטהעם. איינקנייטשענדיג זיך און צוהריקענדיג זיינע קאלט־געוואָרע-

נע הענד צום איינגעפאלענעם בויך האָט ער פארדריקט די צייהנער און האָט ביי זיך אין די געדאנקען געענטפערט: „גלייך“, ווארום ריידען האָט ער נישט געקענט.

— פאולטשיק, דו שלאָפסט ?

פאול האָט געעפענט די טהיר. סערגיי אנדרעיעוויטש איז אריין אביסעל אין א פערלעגענהייט, אָבער גענוג פעסט, ווי ס'געהט אריין א פאטער, וועלכער אנערקענט אז ער האָט א רעכט אריינצוגעהן צו זיין זוהן ווען ער וויל, אָבער וועלענדיג אין דערזעלבער צייט זיין א דזשענטעלמען און אָבהיטען שטריינג די אונפערלעצבארקייט פון א פרעמדער וואָהנונג.

— וואָס, ברודערקע, געשלאָפען ? — האָט סערגיי אנדרעיע-וויטש געפרעגט ווייך און האָט א קלאפ געטהאָן פאולען איבער דער פלייצע.

— ניין, אזוי . . . א דרעמעל געטהאָן — האָט אָהן חשק, אָבער אויך זאנפט געענטפערט פאול, זייענדיג נאָך פול מיט דער שטיר לער רעהיגקייט און דונקעלע געדאנקען. ער האָט פערשטאַנען, אז דער פאטער איז דאָס איצט אריין איבערבעטען זיך מיט איהם און ער האָט ביי זיך א טראכט געטהאָן: „צו וואָס איז דאָס אלעס נויטהיג ?“

— צינד אָן דעם לאָמפ, זיי אזוי גוט ! — האָט א בעט געטהאָן דער פאטער — דאָס איז די איינציגע רעטונג פונ'ם טומאן, ווען מען צינדט אָן פייער. איך בין היינט דעם גאנצען טאָג געוועזן „ער ענטשולדיגט זיך . . .“ האָט א טראכט געטהאָן פאול, אַראָבנעהמענדיג די גלאַז פון לאָמפ און אנצינדענדיג א שוועבעלע. סערגיי אנדרעיעוויטש האָט זיך אוועקגעזעצט אין פאטעל לעבען טיש, האָט פערריכט דעם אבאזשור און, באמערקענדיג דאָס ביכעל מיט דער אויפשריפט „טאגע-בוך“ האָט ער דעליקאט אָנגערוקט עס אן א זייט און האָט זאָגאר פארדעקט מיט א פאפיער. פאול האָט שוויי-גענדיג נאָכגעקוקט דעם פאטערס בעוועגונגען און האָט געווארט.

— גיב מיר געפעליגסט א שוועבעלע ! — האָט א בעט געטהאָן סערגיי אנדרעיעוויטש, אַרויסנעהמענדיג א פאפיראס. ביי איהם זיינען געווען שוועבעלעך אין קעשינע, נור ער האָט געוועלט זיין זוהן זאָל האָבען דעם תענוג צו באדינען איהם.

ער האָט פּעררויכערט, האָט אַ קוק געטהאָן אויף דעם שוואַרצען
איינבאַנד פון באַקלעס ווערן און האָט אָנגעהויבען :

— איך שטייט מיט איין ראדיקאל מיט טאָלסטאי און מיט די
איבריגע פילאָסאָפּען פון פּיטוט, וועלכע קעמפּפּען אומזיסט געגען
ציוויליזאציע און פאָדערען אז מיר זאָלען ווידער אָנהויבען געהן אויף
אל'די פיער. אָבער מען קען דאָך ניט אין דערזעלבער צייט ניט איינ-
פערשטאַנען זיין, אז די לינקע זייט פון דער ציוויליזאציע בריוונגט
זעהר — ער האָט אויפגעהויבען די האַנד און זי ווידער אַרונטערגעלאָ-
זען — זעהר ערנסטע געפאָהר. ווען מיר זאָלען אַ קוק טהאָן, למשל,
וואָס עס טהוט זיך אין דער שענהער פראַנקרייך . . .

סערגיי אנדערעוויטש איז געווען אַ קלוגער און גוטער מענטש,
און האָט געטראכט אלעס דאָס, וואָס עס טראכטען די קלוגע און גר-
טע מענטשען פון זיין לאַנד און פון זיין צייט, וועלכע האָבען בעקומען
זייער בילדונג אין דיזעלביגע שוהלען און האָבען געלעזען דיזעלביגע
גוטע ביכער, צייטונגען און זשורנאַלען. ער איז געווען אַן אינספּעק-
טאָר פון דער פערסטראכירונג-געזעלשאַפּט „פעניקס“, און ער פלעגט
אָפּט אָפּפאָהרען פון דער מעטראפאָל וועגען זיינע עסקים ; און ווען
ער פלעגט זיין אין דער היים פלעגט איהם קוים קלעקען צייט צו זעהען
זיך מיט זיינע אונזעהליגע בעקאַנטע, בעזוכען דעם טהעאַטער, די
אויסשטעלונגען און ערקונדיגען זיך וועגען ביכערנייעס. ער האָט
אָבער ביי אלעם דעם געזעהען צו האָבען צייט פערבריינגען מיט די
קינדער, בעזאָנדערס מיט פאולען, אויף וועמעס ענטוויקלונג, אלס
אַ אינגעל, ער האָט געלייגט גרויס געוויכט. אַ חוץ דעם, האָט ער
מיט לילען ניט געוואוסט וועגען וואָס צו ריידען, און האָט דאָרום
זי מעהר געזעצערטעלט. פאולען האָט ער ניט געזעצערטעלט, האָט גע-
רעדט מיט איהם ווי מיט אַן ערוואקסענעם, ווי מיט אַ גוטען בעקאַנט-
טען, בלויז מיט יענעם אונטערשייד וואָס מיט איהם האָט ער קיין
מאָהל ניט געשמעסט וועגען געוועהנליכע, אלטעגליכע קלייניגקיי-
טען, נור האָט געזוכט אַ ווענד טהאָן תמיד דעם געשפרעך אויף
ערנסטע טהעמאַס.

ער האָט זיך דערפאר גערעכענט פאר אַ גוטען פאטער, און ווען
ער פלעגט שמועסען מיט פאולען האָט ער זיך געפיהלט ווי אַ פראָפּ-
סאָר אויף דער קאפּעדערע. און דאָס איז געפעלען געווען אי איהם אי

פאולען. אפילו וועגען פאולס ערפאלג אין שוהל האָט ער זיך קיין מאָהל
 ניט ענטשלאָסען גענוי נאָכצופרעגען, ווארום ער האָט מורא גע-
 האָט אז דאָס זאָל ניט שטערען דער האַרמאָניע פון זייערע בעציהונגען
 און דאָס קען זיי געבען א כאַראַקטער פון אויסריידען, געשרייען,
 פאַרווירפּע. ער פלעגט זעלטען אין כעס ווערן, און ווען דאָס פלעגט
 טרעפּען פלעגט ער זיך שעחמען און פלעגט דאָס פארענטפערן דער-
 מיט, וואָס ביי איהם איז אזא טעמפּעראמענט. ער האָט געוואוסט
 פאולס אלע געדאנקען, זיינע אנשויאונגען, די איבערצייגונגען וואָס
 בילדען זיך אין איהם און האָט געמיינט, אז ער קען זיין פאולען אין
 גאנצען. ווי פערוואנדערט און געקרינקט איז ער געווען, ווען עס
 האָט זיך פלוצלונג ארויסגעשטעלט, אז ניט אין די דאָזיגע אנשויאונג
 גען און איבערצייגונגען איז פאולען צו געפינען, אז ער איז גאָר
 דרויסען פון זיי, ער געפינט זיך גאָר אין רעטזעלעכע שטימונגען,
 אין עפעס גאָר פאסקורנע צייכנונגען, וועגען וועלכע מען דארף פא-
 דערן חשבון, ווי אזוי זיי קומען צו איהם. פריהער אָדער שפעטער,
 אָבער — מען מוז.

און ער האָט מיט איהם אויך איצט גערעדט זעהר קלוג און גוט
 וועגען דעם, אז די קולטור פארבעסערט בלויז די זייטיגע פאַרמען
 פון לעבען, אָבער אז בתכלית לאָזט זי איבער עפעס א מין דיסאָנאַנס,
 עפעס א פּוּסטען און פינסטערען אָרט, וועלכען אלע פיהלען און וויי-
 סען ניט ווי אנצורופען, אָבער אין זיינע רייד האָט זיך געפיהלט א
 גערוועזקייט, אן אונזיכערהייט, ווי ביי א פראַפּעסאָר, וועלכער
 איז ניט זיכער אין דער אויפמערקזאמקייט פון זיינע צוהערער און
 פיהלט אז די שטימונג פון זיין אוידיטאָריום איז אן אונרוהיגע און
 ווייט פון זיין לעקציע. און עפעס נאָך וואָס איז געווען אין זיין רעדע:
 עפעס אַזעלכעס, וואָס גנב'עט זיך אונטער און פאַרשט אויס אונזר
 היגערהייט. ער האָט אפּטער געווענדעט זיך צו פאולען געוועהנליך.
 — ווי דיינקסט דו, פאול ? ביסט דו דערמיט איינפערשטאַנען,

פאול ?

און ער האָט זיך בעזונדער געפרעהט עפעס, ווען פאול האָט
 אויסגעדריקט זיין איינשטימונג. עפעס אזוי ווי ער וואָלט טאפּען
 וואָס מיט זיינע ווייסע, ווייכע פינגער, וועלכע האָבען זיך בעוועגט
 צום טאַקט פון זיינע רייד און האָבען זיך געצויגען צו פאולען מיט א

מין דראָהונג ; עפעס ווי ער וואָלט זיך פאָרויכטיג און כיטרע אונטער'ג' גנב'ענען און ווי די ווערטער, וועלכע ער רעדט, וואָלטען געווען ברייטע מאַסקאראדען-קליידער, אונטער וועלכע עס מערסט זיך די אבצייכענונג פון אנדערע, נאָך אונבעוואוסטע און אימה'דיגע ווערטער.

פאול האָט דאָס פערשטאנען און ער האָט מיט א דונקעלן פחד געקוקט אויף די רוהיג גלענצענדע ברילען, אויף דעם רינגעל ביים טאטען אויפ'ן גראַבען פינגער, אויף דער וויגענדיגער פוס אין גלאַז ציגען שטיוועל. דער פחד איז געשטיגען און פאול האָט שוין געאהנט, ער האָט שוין געוואוסט וועגען וואָס דער פאטער וועט גלייך אָנהייב בען ריידען, און דאָס האַרץ האָט אין איהם געקלאַפט שטיל אָבער קלינגענד, ווי זיין ברוסט וואָלט פוסט געווען. די ברייטע קליידונג האָט זיך צוואויגט און איז אראַכגעפאלען און די הארטע ווערטער האָבן בען זיך צאפּעלדיג געריסען ארויס פון אונטער דער קליידונג. אָט האָט דער פאטער אויפגעהערט ריידען וועגען אַלקאָהאָליקער און האָט מיט א טרייסעלדיגע האַנד פעררויכערט אַ פאפּיראס. „באַלד קומט עס" — האָט פאול א טראכט געטהאָן און האָט זיך אין גאנצען צונויפֿ גענומען, ווי עס דריקט זיך צונויף אין שטייג דער שווארצער ראָב מיט א צושלאָגענעם פליגעל, ווען אין טהירעל רוקט זיך אַריין עמי צענס גרויסע צושפּרייטע האַנד.

סערגיי אנדרעיעוויטש האָט זיך שווער אָבעגאטעהעמט און האָט אָנגעהויבען :

— אָבער עס איז פאראן נאָך עפעס שרעקליכערעס, פאול שרעק ליכער פון אַלקאָהאָליזם . . .

„עס הויבט זיך אָן !" — האָט אַ טראכט געטהאָן פאול.
— . . . פיעל שרעקליכער אַלס טויט-בריינגענדע מלחמה, מעהר פערוויסטונג און פערניכטונג בריינגענדע אַלס די שווארצע מגפה, אַלס באַלערא . . .

— „שוין אָנגעהויבען ! שוין !" — האָט געטראכט פאול, פיהר לענדיג זיין גאנצען קערפּער ווי מען פיהלט דאָס אין קאלטען וואסער.
— . . . דאָס איז אויסגעלאסענהייט ! איז דיר ווען אויסגע-קומען, פאול, צו לעזען וועלכע ווערע אַיבער דער דאָזיגער אינטער-רעסאָנטער פראגע ?

— „ד'וויל זיך דערשיסען ! . . .” — האָט שנעל אַ טראכט גע-
טהאָן פאָל און האָט געענטפערט הויך און אויף אַן אנשטענדיגען
אופן :

— קיין ספעציעלע ביכער וועגען דעם ניט, אָבער אין אלגעמיין,
עטוואס איבער דעם, האָט זיך מיר געמאַכט צו לעזען. מיך אינטע-
רעסירט זעהר די דאָזיגע פראגע, פאפא.

— יא ? . . . — סערגיי אנדרעיעוויטשעס פענסנע האָט אַ
בליאסק געטהאָן — יא, דאָס איז אַ שרעקליכע פראגע, און איך
בין איבערצייגט, פאָל, אַז דער שיקואל פון דער נאנצער קולטורע-
לער מענשהייט היינט אָב פון דער ענטשיידונג פון דער דאָזיגער פרא-
גע. ווירקליך . . . די אויסגעבורט פון גאנצע דורות, זאָגאר פון
גאנצע מדינות ; פסיכישע קראנקהייטען מיט אלע שרעקען פון וואהנ-
זינן . . . אזוי איז עס . . . און ענדליך די אונזעהליגע חלאַת'ן,
וועלכע פערניכטען דעם גוף און די נשמה. דו קענסט זיך דאָס ניט
פאָרשטעלען אפילו, פאָל, וואָס פאר אַ פאסקודנע זאך דאָס איז
אזא קראנקהייט. מיינער אַ חבר אין אוניווערזיטעט — ער האָט דער-
נאָך שטודירט אין דער מיליטעריש-זיוריסטישער אקאדעמיע, אַ געווי-
סער אלעקסאנדער פערטראוויטש סקווארצאוו — איז קראנק געוואָרען,
ווען ער איז געווען אויפ'ן צווייטען קורס, און דאָס איז זאָגאר גע-
ווען גאָר ניט קיין ערענסטע קראנקהייט, אָבער ער האָט זיך אזוי
דערשראָקען, אַז ער האָט זיך בעגאָסען מיט אַ פלאש קעראסין און
אונטערגעצונדען. קוים וואָס מען האָט איהם געראטעוועט.

— לעבט ער איצט, פאפא ?

— געוויס לעבט ער, איז אָבער שרעקליך פערקריפעלט. דו
זעהסט . . . פראָפעסאָר בערג בריינגט איבערראשענדע סטאַטיסטי-
שע אנגאבען אין זיין ווערק . . .

זיי זיינען געזעסען און האָבען רוהיג געשמועסט, ווי צוויי גוטע
בעקאנטע, וועלכע האָבען זיך צורעדט וועגען זעהר אַן אינטערעסאַנט-
מען ענין. פאָלס געזיכט האָט אויסגעדריקט איבערראשונג און שרעק;
ער האָט פון צייט צו צייט געשטעלט פראגען און האָט יעדע וויילע
אויסגעשריען : „דאָס איז דאָך דער טיפּעל ווייס וואָס אַזעלכעם !
איז דאָס מגעליך אַז דיין סטאַטיסטיק זאָגט קיין ליגען ניט ?” און
אין זיך האָט ער געפיהלט אזא טויטליכע רוהיגקייט, אזוי ווי ניט אַ

לעבעדיגעס הארץ וואָלט עס קלאַפּען אין זיין ברוסט, ווי ניט קיין בלוט וואָלט עס פליסען אין זיינע אדערען, ווי ער וואָלט אין גאנצען געווען אויסגעשמידט פון א שטיק קאהטען און גלייכגילטיגען אייזען. דאָס וואָס ער אליין האָט געדיינקט וועגען זיין קראנקהייט, וועגען זיין פערדאָרבענהייט, ווערט מורא'דיג בעשטעטיגט פון ביכער, אין וועלכע ער האָט געגלויבט; דאָס ווערט בעשטעטיגט מיט קלוגע פרעמד-ווערער און מיט ציפערען, וועלכע זיינען אונצווייפּעל האַפּט און זיכער, ווי דער טויט. עפעס עמיצער א גרויסער און אלוויסענ-דער רעדט פון דער זייט וועגען זיין חורבן, און אין דער רעהיגער גלייכגילטיגקייט פון זיינע ווערטער איז געווען עפעס באשערטעס, וואָס לאָזט פאר דעם אונגליקליכען מענשען ניט איבער קיין האָפּנונג אפילו.

סערגיי אנדרעוויטש איז אויך געווען אויפגעלייגט: ער האָט גע-לאכט, האָט געזוכט צו מאַכען זיינע ווערטער און בעוועגונגען קיין לעכיג, האָט מיט א זעלבסט-צופריעדענהייט געמאַכט מיט דער האַנד — און האָט מיט א מין צוטומעלטקייט געפיהלט, אז אין דעם אמת פון זיינע ווערטער ליגט בעהאַלטען א ליגען, וועלכען מען קען ניט כאַפּען. מיט א פערשטיקטע בייזקייט האָט ער געקוקט אויף פאָלען און איהם האָט זיך געוועלט, אז דאָס זאָל ניט זיין קיין גוטער בע-קאנטער, מיט וועלכען עס רעדט זיך אזוי לייכט, נור דאָס זאָל זיין א זוהן. עס זאָלען זיך ווייזען טרעהרען, געשרייען, פאָרווירפּע, נור ניט דער דאָזיגער רעהיגער און פאלשער שמועס. דער זוהן האָט זיך עפעס ווידער ארויסגעגלייטשט פון זיינע הענד, און ער געפינט ניט קיין מיטעל, ווי אזוי אנצושרייען אויף איהם, א טופע טהאָן מיט די פיס, געבען א קלאַפּ אפילו. „וואָס איך רייך איז ניצליך, איך היט דאָך איהם אויס דערמיט“ — האָט זיך בערוהיגט סערגיי אנדרע-יעוויטש. און בשעת מעשה האָט זיך זיין האַנד אונגעדולדיג געצויגען צו זיין קעשינע, וואו עס איז געווען בעהאַלטען אין א טייסטער, אין איין רייהע מיט א פופציג-רובעליגען בילעט, א צוקנייטשטער, א צורבענער, אָבער אויסגעגלייכטער פאפיער מיט א צייכענונג. „איך וועל גלייך א פרעג טהאָן — און א סוף“ — האָט ער א טראכט גע-טהאָן.

אָבער אין דעם מאָמענט איז גראד אריינגעקומען פאולס מוטער,

א פולע, שעהנע פרוי מיט אן אנגעפודערטען פנים און מיט אויגען, ווי ביי לילעטשקען: גרויע און נאאיווע. זי איז נור וואָס געקומען פון אויספאָהרען און איהרע באקען און איהר נאָז זיינען רויט געווען פון קעלט.

— א שרעקליכער וועטער! — האָט זי געזאָגט, ווידער א טומאן, אז מען זעהט קיין זאך ניט. יעפנים האָט שיער עמיצען ניט איבערגעפאָהרען.

— 70 פראָצענט זאָגסט דו? — האָט פאול געפרעגט דעם פאטער.

— יא, 72 פראָצענט. נו, וואָס מאכט מען ביי די סאקאלאווס?
— האָט סערגיי אנדרעיעוויטש געפרעגט זיין פרוי.

— קיין זאך ניט, ווי געוועהנליך. זיי לאנגוויילען זיך. אניטש-קא איז עפעס אביסעל ניט מיט אלעמען. זיי קלייבען זיך מאָרגען אבער צו אונז. אנאטאליא איז וואונאווויטש איז געקומען צו פאָהרען, ער האָט געבעטען דיר גריסען.

מיט צופריעדענהייט האָט זי זיך צוגעקוקט צו זייערע פרעהליכע פנים'ער, צו זייער פריינדליכע פאָזען און זי האָט א גלעל געטהאָן דעם זוהן איבער'ן בעקעל; און ער האָט, ווי אימער, א כאפ גע-טהאָן פערביילויפערנדיג איהר האַנד און האָט א קוש געטהאָן. ער האָט געליעבט די מוטער, ווען ער האָט זי געזעהען, און ווען זי איז ניט געווען, האָט ער זיך פאָלשטענדיג פארגעסען וועגען איהר עקזיסטענץ. און אזוי האָבען זיך צו איהר אלע פעהאַלטען, פריינד, פערוואַנדטע און בעקאנטע, און ווען זי וואָלט געשטאָרבען וואָלטען זיך אלע אויס-וויינען וועגען איהר און וואָלטען באלד נאָך דעם פארגעסען — לגמרי פארגעסען, אנהויבענדיג פון דעם שעהנעם פנים און אויסלאָזענדיג מימ'ן נאָמען. אפילו בריעה האָט זי אויך קיין מאָהל ניט ערהאַלטען. — געפלידערט? — האָט זי פרעהליך בעקוקט דעם טאטען און זוהן — נו, דאָס פרעהט מיך. ווארום עס איז אזוי ניט אנגעגעהט אז דער טאטע מיט דעם זוהן בלאָזען זיך. טאקע גאָר אזוי ווי טורגע-ניעווס „די פאטערס און די קינדער“. האָסט דו איהם שוין מוחל גע-ווען וואָס ער איז ניט געגאנגען צו גאָטעס-דינסט?

— דאָס איז צוליעב דעם טומאן — האָבען א שמייכל געטהאָן סערגיי אנדרעיעוויטש און פאול.

— יא, א שרעקליכער וועטער ! אזוי ווי אלע וואָלקענס וואָל
טען זיך אַראָבגעלאָזט אויף דער ערד. איך זאָג יעצט : „זיי פאַר
זיכטיג, פאַהר לאנגזאַם !“ זאָגט ער „נישט-קייט, פריצ'טע !“ און
יאָגט די פערד. וואו איז דאָס לילעטשקע ? לילעטשקא ! רופט זי
צו מיטאג ! מיינע הערדן, פאטער און זוהן, אין עס-צימער !

סערגיי אנדרעיעוויטש האָט אַ בעט געטהאָן :

— איין מינוט נור, מיר קומען גלייך אַרײַן.

— עס איז דאָך שוין אָבער זיעבען אױס. . .

— יא, יא. דערלאנגט צום טיש ! מיר זיינען באַלד . . .

יוליא פּעטראַוונאַ איז אַרויסגעגאַנגען, און סערגיי אנדרעיע-
וויטש האָט געמאַכט אַ טריט נעהנטער צום זוהן. פאול האָט אויך אַ
טראט געטהאָן נעהנטער גאָר ניט וועלענדיג און האָט אָנגעבלאָזען אַ
פרעג טהאָן :

— וואָס ?

איצט זיינען זיי געשטאַנען איינער אנטקעגען צווייטען, אָפּען
און גלייך, און אלעס וואָס פריהער איז געווען גערעדט, איז ערגעץ
אוועק, מעהר ניט אומצוקעהרען זיך : פראָפּעסאָר בערג, סטאַטיס-
טיק, 72 פראָצענט.

— פאול ! . . . פאָולשאַ ! מיר האָט לילעטשקע געזאָגט, אז

דו ביסט עפעס צוטראָגען שטענדיג. אין אלגעמיין בעמערק איך, אז
דו האָסט זיך אין דער לעצטער צייט זעהר געענדערט. האָסט אפּשר
וועלכע אונאנגענהמליכקייטען אין שוהל ?

— ניין. קיין זאך ניט.

סערגיי אנדרעיעוויטשען האָט זיך געוועלט זאָגען „זוהן מיינער !“

איהם האָט זיך דאָס אָבער אויסגעוויזען אונבעקוועם און קינסטליך,
און ער האָט געזאָגט :

— מײַן פריינד ! . . .

פאול האָט געשוויגען, האָט אַריינגעטהאָן די הענד אין די קעשיר

נעם און האָט געקוקט אין דער זייט. סערגיי אנדרעיעוויטש איז רויט
געוואָרען, האָט מיט אַ ציטערנדע האַנד אַרויסגענומען דעם טייסטער.
מיט אַ מינע פון אבשיי האָט ער מיט צוויי פינגער אַרויסגענומען די
צוקנייטשטע און אויסגעגלייכטע צייכנונג און האָט עס שווייגענדיג
דערלאנגט פאָלען :

— וואָס איז דאָס ? — האָט אַ פּרעג געטהאָן פאָל.

— גיב אַ קוק !

ניט אַרויסגעהמענדיג די הענד פון די קעשינעס, האָט פאָל אַ קוק געטהאָן האַלב־זייטיג. דאָס פאפיערעל איז געשפרונגען אין סער־גיי אנדרעיעוויטשעס ציטערענדער, ווייכער האַנד, אָבער פאָל האָט עס דערקענט, און ער איז אין גאַנצען אָנגעצונדען געוואָרען איצט פון שאַנד־געפיהל. אין די אויערען האָט אָנגעהויבען הויזשען עפעס, דונערן, ווי טויענדע שטיינער וואָלטען אַראָבגעפאלען פון אַ באַרג ; זיינע אויגען זיינען געווען ווי אָבגעסמאלעט פון אַ פייער, און ער האָט ניט געקענט אָבווענדען זיין בליק פון סערגיי אנדרעיעוויטשעס פנים, האָט ניט געקענט צומאַכען די אויגען.

— האָסטו דאָס ? . . . — האָט פון ווייט ערגעץ אַ פּרעג גע־טהאָן דער פאטער.

און מיט אַ פלוצלונגען צאָרען האָט פאָל שטאַלץ און אָפּען גע־ענטפערט :

— איך ! . . .

סערגיי אנדרעיעוויטש האָט אַרויסגעלאָזען די צייכנונג פון האַנד ; זי איז אַראָבגעפאלען אויף דער ערד. דערנאָך האָט זיך דער פאטער אַ קעהר געטהאָן און איז האַסטיג אַרויס. און אין עסס־צימער האָט זיך באַלד דערהערט אַ הויכע שטימע, וועלכע דערווייטערט זיך :
— עסט אָהן מיר ! איך מוז פאָהרען וועגען געשעפטס־אנגע־לעגענהייטען.

און פאָל איז צוגעגאנגען צום וואַש־טישעל און האָט אָנגעהויבען גיסען וואסער אויף די הענד און אויפ'ן פנים, ניט פיהלענדיג ניט די קעלט און ניט דאָס וואסער.

— האָבען מיר פערמאטערט ! — האָט ער געמורמעלט מיט אַ פערבאָפּטען אטהעם, ווען דער הויכער שטראם האָט איהם געשלאָגען אין די אויגען און אין מויל.

נאָך מיטאג, אַ זייער אכט, זיינען גוֹ ליל־טשקען געקומען גימ־נאָזיסטקעס, און פאָל האָט דערהערט פון זיין צימער ווי זיי האָבען אין עסס־צימער געטרונקען טהעע. זיי זיינען געווען אַ היבשע צאָהל, האָבען געלאכט, און זייערע הילכיגע, יונגע שטימען האָבען אָבגע־קלונגען איינע אַן די אנדערע, ווי די פליגלען פון שפיעלענדע גראַז־

פויגעלעך, און עס האָט אויסגעזעהען ניט אזוי ווי אַ צימער אין אַ נאָסען הערבסט־אבענד, נור ווי אַ גרינע לאַנקע, ווען אויף איהם קוקט די זונן פון יוליהימעל אין כייטען טאָג. און באסענ־שטימיג, ווי מאַיאָווע האָבען געהוזשעט די גימנאָזיסטען.

פאָל האָט זיך צוגעהערט ישפירזאם צו די שטימען, אָבער צוויי־שען זיי איז ניט געווען די פּוֹל־קלינגענדע און אויפריכטיגע שטימע פון קאטיא ריימער, און ער האָט אַלץ געווארט און פלעגט אויפציטערען, ווען עס האָט אָנגעהויבען ריידען עפעס אַ נייע שטימע פון אַ נור־וואָס געקומענעם. ער האָט תפלה געטהאָן, 'אז זי זאָל קומען, און איין מאָהל האָט געטראָפּען, אז ער האָט שוין גאנץ קלאהר דערהערט איהר שטימע: „און אָט בין איך!“ און ער האָט זיך שיער ניט צואוויינט פון שמחה; אָבער די שטימע האָט זיך צומישט מיט אנדערע, און ווי ער האָט ניט אָנגעשטריינגט זיין געהער, האָט זיך די שטימע מעהר ניט ווידערהאַלט. דערנאָך איז אין עס־צימער שטיל געוואָרען, עס האָבען זיך נור געהערט די דומפּע שטימען פון דער דינערשאַפּט, און פון זאָל האָבען זיך דערהערט די טענער פון קלאוויר. פליסענדע, לייכטע, ווי אַ טאַנץ, זיינען די טענער געווען, אָבער זאָנדערבאר טרויעריגע, יאמערנדע, זיי האָבען געשוועבט איבער פאָלס קאָפּ, ווי שטילע שטימען פון עפעס אַ ווייטער, שענהער און אויף אייביג פערשוואונדענער וועלט.

לילעטשקא איז אריינגעלאָפּען, אַ ראַזיג־רויטע פון טאַנצען. איהר ריינער שטערן איז געווען פייכט, און די אויגען האָבען געשיינט, און די פאלדען פונ'ם ברוינעם פארמע־קלייד האָבען נאָך אויפגעהאַל־טען אין זיך דעם סליאר פון די ריטהמישע בעוועגונגען.

— פאָלטשיק! איך בין אויף דיר ניט בייז! — האָט זי גע־זאָגט האַסטיג און האָט איהם אַ קוש געטהאָן מיט איהרע הייסע ליי־פען, בעשטראמענדיג איהם מיט אַ כוואליע פון הייסען און ריינעם אטהעם — לאָמיר געהן טאַנצען! קום! גיכער!

— ס'וילט זיך ניט.

— עס פערדריסט מיך בלוז וואָס ניט אַלע זיינען געקומען: קאטיא איז ניטאָ, לי־דאטשקא איז ניטאָ, און פאספּעלאָו איז אוועק אין טהעאַטער. קום דאָך, פאָלטשיק, גיכער!

— איך וועל קיין מאָהל מעהר ניט טאַנצען.

— וואָס פאר א דומהייטען ! קום, גיכער ! זאָלסט קומען, הערסט, איך וועל ווארטען. — און זייענדיג שוין ביי דער טהיר האָט זיך אין איהר ערוועקט א רחמנות אויפ'ן ברודער ; זי האָט זיך אומגעקעהרט, האָט איהם נאָך אַמאָל א קוש געטהאָן, און איז אַ בערוהיגטע ארויסגעלאָפֿען.

— זאָלסט דו דאָך גלייך קומען, פאולטשיק !

פאול האָט פערמאכט די טהיר און האָט מיט גרויסע טריט אָנגעהויבען אַרומשפּרייזען איבער'ן צימער.

— זי איז ניט געקומען ! — האָט ער גערעדט הויך צו זיך — ניט געקומען ! — האָט ער ווידערהאָלט, שפּרייזענדיג הין און צוריק — ניט געקומען !

עס האָט זיך דערהערט אַ קלאפּ אין טהיר און פּעטראַווס זעלבסט זיכערע און פרעכע שטימע :

— פאול ! עפען !

פאול האָט פּערהאַלטען דעם אטהעם און געשוויגען.

— פאול, גענוג דאָך נאָריש צו מאַכען זיך ! עפען אויף ! יעליזאוועטא סערנעיעוונא האָט מיך צו דיר געשיקט. פאול האָט געשוויגען. פּעטראַוו האָט נאָך אַמאָל אַ קלאפּ געגעבן בען אין טהיר און האָט רוהיג געזאָגט :

— נו, אָבער ביסט דו דאָס אַ חזיר, ברודערקע ! יונג — און גרין . . . ניטאָ קאטיענקא, איז ער צוקראַכען געוואָרען. דומד קאָפּ !

און פּעטראַוו וואַגט מיט זיינע אונריינע ליפּען אַרויסריידען : „קאטיענקא !“

פאול האָט אָנגעהיט אַ מאַמענט, ווען מען האָט אין זאל ווידער אָנגעהויבען שפּיעלען, האָט פאָרויכטיג אַריינגעקוקט אין עסס-צייַמער, איז דורכגעגאנגען און פערביי באדע-צימער, וואו עס זיינע געהאַנגען אַ מאַסע אַלטע בגדים. דאָרט האָט ער אויסגעזוכט אן אַל-טען זומערדיגען מאנטעל. ער איז דערנאָך שנעל דורכגעגאנגען דורך ד'ר קיך און דורך די הויפּט-טרעפּ איז ער אראָב, איז דורכגעגאנגען דעם הויף, און פון דאָרט אַרויס אין גאס.

ער האָט מיט אַמאָל זיך דערפיהלט אזוי פייכט, קאַלט און עלענר, ווי ער וואָלט זיך אַראָבעלעאָזט אויפ'ן דעק פון אַ גרויסען קעלער, וואו

די לופט איז אונבעוועגליך און שווער און קריכענדיגע ברואים פויען ארום איבער די גלייטיגע, הויכע ווענד. ער האָט דערפיהלט, אז דאָ אינ'ם בלויענעם טומאן, וואָס שמעקט מיט פוילקייט, פליכט עפעס אן אייגענארטיגעס, קרעפטיגעס לעבען; דאָס דאָזיגע לעבען איז אין דעם טומאן פון די קוים זיכטבארע עקיפאזשען און אין די גרויסע, צופלייצטע ליכטיגע קוילען, אין מ'טעלפונקט פון וועלכע עס ברענען טומאנע און גלייך די פאנארען; עס איז אין די האסטטיגע, פאָרמלאָזע קאנטורען, וועלכע וואקסען ארויס פונ'ם טומאן און פערשווינדען צוריק אין איהם, און בלויז צו פערדאנקען א זאך דערבארער אהנונג פרעשטעהט מען אז נאָהענט ערגעץ איז דאָ א מענש.

עמיצער אן אונגעזעהענער האָט איהם האסטטיג א שטויס געטהאָן און האָט געבעטען אום ענטשולדיגונג; עפעס איינע א פרוי איז פערבייגעגאנגען און האָט איהם א ריהר געטהאָן מיט איהר עלענבויגען און האָט זיך נאָהענט איינגעקוקט איהם אין פנים. פאול האָט א צירטער געטהאָן און האָט זיך מיט כעס אָבגעטרייסעלט. אין דעם פוסטען געסעל, אנטקעגען קאטיא ריימערס הויז, האָט ער זיך אָבגעשטעלט.

פאול פלעגט אָפט קומען אהער, און איז אויך איצט געקומען אום צו ווייזען ווי עלענד און ווי אונגלייך ער איז, ווי קאטיא האַנדעלט שלעכט געגען איהם און קומט צו איהם ניט אין דער צייט ווען ער איז אזוי צובראָכען און טויטליך פערביינקט. די ליכטיגע פענסטער פון הייז האָבען שוואך אַרויסגעליכטען אינ'ם טומאן; און אין זייער מוטנעם בליק איז געווען א משונה'דיגע און שלעכטע חוזה מאכעריי, ווי איינער וואָס זיצט ביי א סעודה און קוקט מיט פערשמאלצענע אויגען פון זאטקייט אויף א הונגעריגען און שמייכעלט פוילערהייט. און פאול האָט מיט הונגעריגען האסט איינגעטרונקען זיך מיט זיינע אויגען אין די פענסטער. ער האָט קלאהר געזעהען קאטיא ריימער: א ריינע און אונשולדיגע זיצט זי צווישען ריינע מענשען און שמייכעלט, און לעזט א גוטען בוך, ווייס גאָרנישט וועגען דער גאס, אין די שמוץ און קעלט פון וועלכער עס שטעהט אן אומגעקור מענער מענש. זי איז ריין און איז געמיין אין איהר ריינקייט; זי טרוימט אפשר איצט וועגען א וועלכען עס איז נאָבעלען העלד, און

ווען צו איהר וואָלט אריינגעקומען פאול און זאָגען : „איך בין שמור ציג, איך בין קראנק, איך בין אויסגעלאסען, און דאָרום בין איך אונגליקליך און שטאַרב ; שטיי מיך !“ וואָלט זי זיך אָבקעהרען מיט אבשוי און וואָלט זאָגען : „געה ! איך האָב אויף דיר רחמנות, אָבער דו ביסט מיר עקעלהאפט. אוועק !“ און זי וואָלט זיך צואוויינט . . . ארויסטרייבענדיג. און מיט דער דאָזיגער נדבה פון איהרע ריינע טרעהרען און שטאַלצע רחמנות וואָלט זי געטויט יענעם, וועלכער האָט פון איהר געבעטען מענשליכע ליבע, יענע ליבע, וואָס קוקט זיך ניט אום און האָט קיין מורא ניט פאר שמוץ.

— איך האָסס דיך ! — האָט געשעפצט דער זאָנדערבארער פאָרמלאָזער פלעק פון א מענטשען, וועלכער איז פערכאפט געוואָרען פונ'ם טומאן און אויסגעריסען געוואָרען פון דער לעבעדיגער וועלט. — איך האָסס דיך !

עמיצער איז פערבייגעגאנגען פערביי פאולען, ניט בעמערקענדיג איהם. א דערשראָקענער האָט זיך פאול צוגערוקט צו דער נאָסער וואַנד און איז אָבגעטראטען פון דאָרט ערשט דאן, ווען די טריט זיינען פערשטילט געוואָרען. — איך האָסס ! . . .

אין טומאן ווערט די שטימע פארשטיקט, ווי אין וואטע. דער פאָרמלאָזער פלעק פון א מענטשען געהט אוועק ; נעבען לאנטערנע האָט א גלאנץ געטהאָן דאָס מעטאלישע קנעפעל, און אלעס האָט זיך אויפגעלייזט, ווי ער וואָלט גאָר קיין מאָהל ניט געווען, און ווי עס וואָלט די גאנצע צייט בלויז געווען א מוטנער און קאלטער טומאן. די נעווא האָט האָפנונגסלאָז געגליווערט אונטער דעם שווערען טומאן און איז געווען שווייגזאם, ווי א טויטע ; קיין פיף פון קיין דאמפפער, קיין פלעסקען פונ'ם וואסער האָט זיך ניט געלאָזט הערען פון איהר ברייטער, פינסטערער אָבערפלעכע. פאול האָט זיך געזעצט אויף איינעם פון די האַלב־רונדע ביינקלעך און האָט זיך צוגעדריקט מיט'ן רוקען צום פייכטען און רוחיגקאלטען גראניט. א שוידער האָט איהם דורכגענומען און די פארגליווערטע פינגער האָבען זיך ביינאהע ניט געבויגען און די הענד זיינען ווי אָבגענומען געוואָרען ביים עלענבויגען און די ליינג פון ארעם ; איהם איז אָבער געווען דערווידער צו געהן אהיים ; אין יענער מוזיק און אין דער שמחה איז

געווען עפעס וואָס האָט איהם דערמאָהנט קאטויא ריימער און האָט איהם געשיינט אויך אזוי אונפאַסיג און בעלידיגענדר ווי דער שטיי-
כעל פון א צופעליג פערבייגעהענדרען פערביי א לוייה.

עטליכע טריט פון פאולען זיינען אין טומאן דורכגעשוואומען
שאטענס פון מענשען; ביי איינעם איז נעבען קאָפּ געווען א קליי-
נער פייעריגער פלעק, אפנים א פאפיראס; דער צווייטער, וועל-
כער האָט זיך קוים געזעהען, האָט מסתמא געטראגען לעדערנע קא-
לאשען, ווארום זיי האָבען ביי יעדען טריט געקלאפט: טשאָק-
טשאָק! און עס האָט זיך לאנג געהערט ווי ער איז געגאנגען.

איין שאטען האָט זיך עפעס אונענטשלאָסען אָבגעשטעלט. ער
האָט געהאט א מורא'דיג גרויסען קאָפּ, ניט נאָך זיין וואוקס, צו-
קריפעלטע פאנטאַסטישע געזיכטס-ציגע, און ווען דער דאָזיגער שא-
טען האָט זיך גערוקט נעהנטער צו פאולען, האָט פאולען אָנגעכאַפט
אן אימה. דערנאָך האָט זיך דייטליך געוויזען א גרויסער פרויענ-הוט
מיט ווייסע אויסגעבויגטע פעדערען און דער שאטען אליין האָט זיך
בעוויזען אלס א געוועהנליכע פרויענצימער. זי האָט אויך געטרייסעלט
זיך פון קעלט אזוי ווי פאול און האָט אומזיסט בעהאַלטען איהרע גרוי-
סע הענד אין די קעשענעס. פון איהר אָבגעטראגענעם, טוכענעם
יאקעל. שטעהענדיג האָט זי אויסגעזעהען ניט קיין הויכע, ווען זי
האָט זיך אָבער אנידערגעזעצט נעבען פאולען, איז זי געווען מיט א
קאָפּ העכער פון איהם.

— שעהנער יונגער-מאַן, באָרגט מיר אויס א פאפיראס! —

האָט זי א בעט געטהאָן.

— ענטשולדיגט, יונגע שעהנהייט, איך רויכער ניט — האָט

פאול געענטפערט אונזשענירט און גערייצט.

די פרוי האָט זיך צולאכט מיט א קוויטשעדיג קול'כעל און איהרע
צייהן האָבען געקנאקט פון קעלט און זי האָט אן אטהעם געטהאָן
פאולען אין פנים מיט דעם גערוך פון ביער.

— קומט, לאָמיר געהן צו מיר! — האָט זי געזאָגט מיט איהר

שרייענדער שטימע — קומט! איהר וועט מיך טראקטירען מיט א
שנעפסעל!

פאר פאולען האָט זיך איצט צועפענט עפעס ברייטעס, קנולענ-

דעם, געשווינדעם, ווי דאָס פאלען פון א באַרג, עפעס אזעלכע גע-

לע פֿייערען צווישען דעם קנויליגען חשך, עפעס א מין פארשפרעכונג פון משונה'דיגער שמחה, וואהנזיגן און טרעהרען. און פון דרויסען האָט איהם דורכגענומען דער טומאן און זיינע הענר זיינען געפרוירען. און מיט א העפליכקייט, אין וועלכער עס האָט זיך געפיהלט אן ארויס-פאָדערונג, אן אבשפּאַטונג און טרעהרען פון טויטליכער פערצווייפ-לונג, האָט ער א זאָג געטהאָן :

— א, געטליכע ! באגעהרט איהר דאָס אזוי שטאַרק מיינע ליי-דענשאפטליכע צערטליכקייט ?

די פרוי האָט זיך געפונען בעליידיגט ; זי האָט זיך ביזן אָבגע-קעהרט, האָט א קרייז געטהאָן מיט די צייהן און איז אנשוויגען גע-וואָרען פערבייסענדיג ביזן איהרע דינע ליפּען. מען האָט זי ארויס-געיאָגט פון ביער-האַלע דערפאר, וואָס זי האָט ניט געוועלט טרינקען קיין זויערע ביער און האָט א גאס געטהאָן די גלאָז ביער דעם שיינקער אין פנים אריין ; איהרע הויכע קאלאשען זיינען געווען צוריסען און האָבען גערונען און איבער דעם אַלעמען האָט זי געוועלט זיין אויף עמיצען אין כעס און זידלען. פאול האָט פון דער זייט געזעהען איהר ביזנען פראפיל מיט'ן קורצען נאָז און מיט דער ברייטער פליישיגער מאָרדע, און ער האָט געשמייכעלט. זי איז געווען פונקט אזוי ווי יענע פרויען, וואָס האָבען איהם פערפאָלגט, און איהם האָט אויס-געזעהען קאמיש, וואָס עפעס א זאָנדערבארער געפיהל האָט איהם דערנעהערט צו איהר. און איהם איז געפעלען געוואָרען, וואָס זי איז אין כעס.

די פרוי האָט זיך א קעהר געטהאָן און האָט שאַרף א שמיץ געטהאָן :

— נו ? אז געהן, איז געהן — אויף וואָס ווארטען, צו אל'די רוחות !

און פאול האָט מיט שפאס געענטפערט :
— איהר זייט גערעכט, מאַדאם : צו אל'די רוחות ! פאר וואָס, צו אל'די רוחות, זאָלען מיר מיט אייך ניט געהן און אויסטרינקען א שנעפּסעל און איבערגעבען זיך געשמאַקע תאוות ?

די פרוי האָט ארויסגענומען די האנד פון קעשינקע און אביסעל בייזלעך, אביסעל פרוינדליך האָט זי געענטפערט א פאטש טאָהנ'-דיג איהם איבער דער פלייצע.

— געזאָגט — געטהאָן ! נו, איך וועל געהן פאַראויס, איהר נאָך מיר.

— פאר וואָס עפעס ? — האָט זיך פערוואונדערט פאול — פאר וואָס עפעס זאָל איך נאָכגעהן פון היינטען און נישט געהן צוזאמען מיט אייך, מיין געטליכע . . . — ער האָט זיך פערהאַקט — קאמט אַ . . . — מיך רופט מען מאניעטשקא. דערפאר וואָס געהן מיט מיר וועט איהר זיך שעהמען.

פאול האָט זי אַ כאַפּ געטהאָן אונטערן ארעם און געשלעפט, און דער אקסעל פון דער פרוי האָט זיך אָבגעקלאַפט אן זיין ברוסט. זי האָט געלאכט און האָט נישט געקענט געהן טריט צו טריט מיט איהם גלייך, און איצט איז שוין קענטיג געווען אַז זי איז שיכור'לעך. צו קומענדיג צום טהויער פון איין הויז האָט זי פריי געמאַכט איהר ארעם און, נעהמענדיג ביי פאולען א רובעל, איז זי אוועק קריגען ביי דעם דווארניק בראנפען.

— מאַכט דאָס שנעלער, קאטענקא ! — האָט געבעטען פאול, וועהרענד די אבצייכענונג פיגור איז פערשוואונדען אין דער שוואַר-צער, פינסטערער עפענונג פון טהויער.

פון ווייטען האָט זיך געהערט איהר ענטפער :

— מאניעטשקא, און נישט קאמט אַ !

עס האָט געברענגט די גאס-לאַנטערנע, און פאול האָט זיך צוגע-דריקט מיט דער באַק צו דעם פייכטען קאַלטען זייל און פערמאַכט די אויגען. זיין פנים איז געווען אונבעוועגליך, ווי ביי א בלינדען, און אינערליך האָט ער געפיהלט אַזוי שטיל און רוהיג, ווי אויף אַ בית-עולם. אַזאַ מאַמענט טרעפט ביי אַ פעראורטהיילטען צום טויט, ווען די אויגען זיינען שוין פערבונדען, און אנשוויגען געוואָרען זיין נען פאר איהם די קלאנגען פון די אונרוהיגע טריט איבער דעם הילכיי-גען טראטואר, און מיט אַ מאוים'דיגען שווייגען האָט זיך אויף העלפט ענטדעקט פאר איהם די גרויסע געהיימנים פון טויט. און ווי דאָס מורא'דיגע ווירבלען פון באראבאנעס, האָט דומפ און ווייט דורכגעקלונגען אַ שטימע :

— דאָ זייט איהר גאָר ? און איך האָב אייך געזוכט, געזוכט... וועמען איך גיב נישט אַ כאַפּ, אלץ נישט דער. איך האָב שוין געמיינט,

אז איהר זייט אוועק, און איך האָב שוין אליין אויך גערעכענט אוועקצוגעהן.

פאָל האָט זיך אָנגעשטריינגט, האָט אַראָבעוואָרפען עפעס פון זיך און האָט אַרויסגעשליידערט אַ פּרעהליכע, הויכע פּראָגע :
— און שנאָפּס ? דער רעכטער עיקר איז שנאָפּס ! וואָרום וואָס זיינען מיר אַזוינס, איך מיט אייך, קאטיענקא, אָהן שנאָפּס ?
— און ווי רופט מען אייך ? איך האָב אייך געוועלט אַ רוף טהאָן מיט'ן נאָמען, האָט איהר דאָך מיר דעם נאָמען ניט געזאָגט..
— מיך רופט מען קאטעטשא ; דאָס איז אביסעל זאָנדער-באר : פּראָצענט רופט מיך. פּראָצענט. איהר קענט מיך רופען פּראָצענטעלע. אַזוי וועט זיין צערטליכער, און אונזערע אינטימע פּערהעלטניסע ערלויבען דאָס — האָט געזאָגט פאָל, מיטשלעפענדיג די פרוי.

— אַזוי נאָמען איז דאָך גאָר ניטאָ. אַזוי רופט מען סיידען הינט.

— וואָס רעדט איהר, קאטעטשא. אַזוי רופט מיך אפילו דער טאַטע. פּראָצענטעלע, פּראָצענטעלע ! איך שווער אייך ביים נאָמען פון פּראָפּעסאָר בערג און דער הייליגער סטאַטיסטיק !
דער טומאן און די פייערלעך האָבען זיך באוועגט, און אן פאָלס ברוסט האָט זיך ווידער אָבעקלאָפּט דער שולטער פון דער פרוי, און נעבען זיינע אויגען האָט זיך געשאַקעלט די גרויסע, אויסגעבויגטע פּעדער ; דערנאָך האָט איהם פּערכאַפּט עפעס שוואַרצעס, פּוילעס, מיט אַ פּאָסקודנעם גערוך און עס האָבען זיך אָנגעהויבען טרעפּלעך, אַרויף, אַראָב און דערנאָך ווידער אַראָב. אויף איין פּלאַץ איז פאָל שיער ניט אנידערגעפאלען, און די פרוי האָט איהם אונטערגעכאַפּט. דערנאָך עפעס אַ שטיקענדער צימער, אין וועלכען עס האָט שטאַרק געשמעקט מיט שוסטער-וואַרע און מיט זויערע באַרשט ; אַ לעמ-פּעל האָט געברענגט, און הינטער אַ קאטונענעם פאָרהאַנג האָט עמיר צער ביז און שטאַרק געבראַפּעט.

— שטיילער ! — האָט געשעפּטשעט די פרוי, פיהרענדיג פאָלען פאר דער האַנד : — דאָ שלאָפּט דער בעל-הבית, דער רוח, דער שוסטער, אפּאָרפאלענע נשמה !
פאָלען איז עפעס געוואָרען מורא'דיג פאר'ן שוסטער, וועלכער

האָט דאָרט ערגעץ הינטערן פאָרהאַנג אזוי שרעקליך געכראַפּעט מיט כעס, און פאָל איז געגאַנגען פאָרזיכטיג מיט זיינע שווערע, נאָסע קאלאָשען. דערנאָך מיט איין מאָהל א טיעפע פינסטערניס, א קלאַנג פון אן אַראַהגענומענעם גלאָז און פּלוצלונג די ליכטיגקייט פון א קליין לעמפּעל, וואָס איז געהאַנגען אויף דער וואַנד. אונטער אונטערן לעמפּעל איז געשטאַנען א טישעל, און אויף איהם זיינען געלעגען: א קעמפּעל מיט דינע האָרד פערפלאַנטערט צווישען די צייַהנדלעך, פערטריקענטע שטיקלעך ברויט, א גרויסער מעסער, אויף וועלכען עס איז געבליבען אנגעקלעפט דאָס ווייכע פון ברויט און א טיעפער טעלער, אויף דעם דעק פון וועלכער עס זיינען געלעגען אנגעשניטענע שטיקלעך קארטאפּעל מיט אנגעבראקטע ציבעלע אין פּראָסטען אויל. און צו דעם דאָזיגען טישעל האָט זיך צוגעשמידט פאָלס גאַנצע אויפּמערקזאַמקייט.

— אָט זיינען מיר אין דער היים! — האָט געזאָגט מאַניעטישאַ

— טהוט זיך אויס!

זיי זיינען געזעסען, האָבען געשפּאַסט און האָבען געטרונקען. און פאָל האָט מיט איין האַנד אַרומגענומען די האַלבנאַקעטע פרוי; געבען זיינע סאַמע אויגען איז געווען די גראַבע, ווייסע פלייצע מיט א שטרייף פון דער שמוציגער העמד מיט א צובראָכענעם קנעפּעל. און ער האָט זשערנע געקושט די דאָזיגע פלייצע, האָט זיך איינגעזויגען מיט די פייכטע, זוּדיגע ליפּען. דערנאָך האָט ער געקושט דעם פנים און, זאָנדרעבאַר, ער האָט ניט געקענט ניט זעהען דעם פנים ווי עס דאַרף צו זיין, ניט געדיינקען איהם דערנאָך. ווי לאַנג ער האָט אויף איהם געקוקט, האָט זיך איהם אויסגעוויזען, אז דאָס איז אן אלט בעקאַנטע געשטאַלט, וועלכע ער קען מיט אלע שטריכען ביז דעם קליינעם פריסטשיק אויפ'ן שליוף; אָבער ווען ער האָט זיך אָבגע-קעהרט האָט ער מיט אַמאָל פאָלשטענדיג פאַרגעסען ווי זי זעהט אויס. אזוי ווי זיין נשמה וואָלט ניט וועלען אָננעהמען די דאָזיגע געשטאַלט און האָט זי מיט גוואָלט אַרויסגעוואָרפּען.

— איין זאך וועל איך זאָגען — האָט גע'טענה'ט די פרוי, זי-כענדיג אַראָבצונעהמען פון א שטיק קארטאָפּעל א צוגעקלעפטע האָרד און וויילע-ווייז קושענדיג פאָלען גלייכגילטיג אין די באַקען מיט איהרע פעטע ליפּען — איין זאך וועל איך זאָגען: קיין זויערע ביער

וועל איך ניט טרינקען. גיב דאָס וועמען דו ווילסט, און איך וועל ניט טרינקען. אן אויסוואורף בין איך, דאָס איז אמת, אָבער זויערע ביער וועל איך זשלאָקען. און איך וועל דאָס אלעמען זאָגען אין פנים, קען מען מיט מיר טהאָן וואָס מען וויל : איך וועל קיין זויערע ביער ניט טרינקען !

— לאָמיר זינגען, קאטעטשקא ! — האָט געבעטען פאול.
— און אויב דיר געפעלט ניט, וואָס איך האָב דאָס דיר איין פרעזע אַריינגעגאָסען, איז זייט אזוי גוט און פיהרט אין אר-טשאסטאק ; אָבער שלאָגען מיר — דאָס ערלויב איך ניט. א שטאַל-צען כאַראַקטער האָב איך, און אזעלכע ווי דו האָב איך שוין אפשר טויזענדע געזעהען, און האָב זיך קנאַפּ וואָס אָבגעשראַקען — האָט זיך די פרוי געווענדעט צום שיינקער, וועלכער האָט זי בעליידיגט.
— הערט אויף, קאטעטשקא, פאַרגעסט ! — האָט זי איינגע-בעטען פאול — איך גלויב אז איהר זייט שטאַלץ, ווי א שפּאַנישע קעניגען, איז טאַקע זעהר שעהן. אָבער לאָמיר זינגען ! שעהנע לייע-דער, שעהנע לייעדער !

— איך בין ניט קאטעטשקא, נור מאַניעטשקא. און זינגען טאָר מען ניט, ווארום א בעליהבית האָב איך א טייפּעל, א שוסטער, א פערפאלענע נשמה : ער הייסט ניט.

— אַלץ איינס, קאטעטשקא אָדער מאַניעטשקא. איך שווער אייך ביי גאָט, אז דאָס איז זיך גאַנץ גלייך — דאָס זאָג איך דיר אזוי, איך, פאול ריבאקאו, דער שיכור, דער אויסגעלאסענער. דו לייעבסט דאָך מיר, מיינ שטאַלצע קעניגין ?

— איך לייעב. אָבער איך וועל ניט ערלויבען צו רופען מיר קא-טעטשקא — האָט מיט עקשנות גע'טענה'ט די פרוי.

— נו, גוט ! — האָט א שאַקעל געטהאָן מיט'ן קאָפּ פאול — לאָמיר זינגען ! לאָמיר זינגען שעהנע לייעדער, ווי זיי זינגען. אַך, קען איך א גוט לייער ! אָבער מען קען עס אזוי ניט זינגען. פערמאך די אויגען, קאטעטשקא, פערמאך זיי, פערמאך דייענע אויגען און שטעל זיך פאַר, ווי דו ביסט אין וואַלד, און ס'איז א פינסטערע, פינסטערע נאַכט . . .

— איך האָב פיינד אין וואַלד. וועגען וואָס פאַר א וואַלד רעדסט דו דאָס מיר ? רייד אזוי, אָבער ניט פון וואַלד. צום טייפּעל דער-

מיט ! לאַמיר בעסער אויסטרינקען, און רעג מיך ניט אויף — איך האָב דאָס פיינד . . . — האָט בייזלעך גערעדט מאַניעטשקא, אָנגי-סענדיג און פארגיסענדיג בראַנפֿען. זי האָט, קענטיג, געליטען פון אסטמא און האָט געאטהעכט שווער און געמאטערט, ווי זי וואָלט שווימען אין טיעפען וואַסער. און איהרע ליפֿען זיינען געוואָרען דינער און זיינען בלויליך געוואָרען.

— אַ פינסטערע, פינסטערע נאכט ! — האָט פאָרטגעזעצט פאול מיט פערמאכטע אויגען — און עס דוכט זיך מען געהט, און דו געהסט אויך, און עמיצער זינגט אַזוי שעהן . . . ווארט, ווי איז דאָס ? „דו האָסט מיר געזאָגט : יא — איך לייעב בלוז דיר“ !... ניין, איך קען ניט, איך קען ניט זינגען.

— רעווע ניט, וועסט אויפוועקען דעם בעל־הבית. צו וועלכע רוחות !

— ניין, איך קען ניט זינגען. איך קען ניט ! — האָט מיט פער-צווייפלונג געזאָגט פאול און האָט זיך אַ כאַפֿ געטהאָן פאר'ן קאָפּ. פייעריגע שטיינגעס האָבען זיך געקרויזט און צואוויקעלט פאר זיינע פערמאכטע אויגען, האָבען זיך געקנוילט אין משונה'דיגע פאנטאס-טישע אוואַרען, און עס איז געווען ברייט ווי איז פעלד, און שטיר קענד, ווי אויפ'ן גרונד פון אַן ענגער און טיעפער גרוב. מאַנעטשקא האָט מיט פעראַכטונג געקוקט אויף איהם איבער'ן אַקסעל און האָט געזאָגט :

— טרינק, צום טייפֿעל !

— יא — איך לייעב בלוז דיר . . . יא — איך לייעב בלוז דיר . . . ניין, איך קען ניט ! איך קען ניט !

ער האָט ברייט צועפענט די אויגען און מיט זייער בעהאַלטענעם פייער האָט ער אנגעברענט דעם פנים פון דער פרוי.

— דו האָסט דאָך אַ האַרץ ? אַ האַרץ האָסט דו דאָך, קא-טעטשקא ! נו, גיב מיר דין האַנד ! גיב ! — ער האָט אַ שמיכעל געטהאָן צווישען די אָנגעלאָפֿענע טרעהרען און איז מיט זורדיגע לי-פען צוגעפאלען צו דער האַנד, וועלכע האָט זיך פיינדליך געהאַמ-פערט.

— הער אויף די נאַרישקייט ! — האָט מיט כעס די פרוי אַ זאָג געטהאָן און האָט אַרויסגעריסען די האַנד — האָט זיך שוין צופלאַנ-

כענט, צוקראָכענער! אז שלאָפּען, איז שלאָפּען, און אויב ניט!...
 — קאטעטשקא! קאטעטשקא! — האָט ער געשעפטשעט זיך
 בעטענדיג, און די טרעהרען האָבען איהם געשטערט צו זעהען דעם
 פערשלאָפּענעם ביזען פנים, וועלכער האָט אויף איהם געקוקט מיט
 אבשוי — קאטעטשקא! טייבעלע מיינס, ליעבינקע מיינע, האָב
 אויף מיר רחמנות! איך בין אזוי אונגליקליך, און קיין זאך, קיין
 זאך האָב איך ניט, גאָרנישט. גאָט מיינער, האָב דאָך אויף מיר
 רחמנות, קאטעטשקא!

די פרוי האָט איהם שארף אָבגעשטויסען פון זיך און איז שוואַך-
 קענד אויפגעשטאנען.

— געה צו אלדי רוחות! — האָט זי א געשריי געטהאָן מיט א
 פערשטיקטען קול — איך האָב דאָס פיינד! . . . האָט זיך אָנגע-
 זשולקעט, ווי א שוסטער, און ברעכט זיך: קאטעטשקא! קא-
 טעטשקא! — האָט זי איהם נאָכגעקרימט מיט אָנגעשטעלטע, דינע,
 בלויע ליפּען — איך ווייס, וואָס פאר א קאטעטשקא דו דארפסט.
 נו, איז טראָג זיך צו איהר! לעקט זיך און לעקט זיך, און אלץ קא-
 טעטשקא, קאטעטשקא! אראורא, יאָלד, אינגליאק, שנעק, צאצ-
 קעדיג פנים'על! דיר טהאָר מען צו א פרוי ניט צולאָזען, און ער,
 אויך מיר א מענש, אלץ: קאטעטשקא, קאטעטשקא!

פאל האָט גע'שאַקעלט מיט'ן אראָבגעלאָזענעם קאָפּ, האָט ער
 געמורמעלט, און זיין רונד געשאַרענע פאטילניצע האָט שטיל גע-
 צוקט.

— דו הערסט, צו ניט? — האָט א געשריי געטהאָן די פרוי.
 פאל האָט אויף איהר א קוק געטהאָן מיט זיינע נאסע, ניט-
 זעהענדיגע אויגען, און האָט זיך ווידער צואוויגט מיט דער גלייכמע-
 סיגקייט פון א מענשען, ביי וועמען עס טהוען וועה די צייהנער —
 רעכטס און לינקס. א שפיי טאָהנדיג מיט פעראכטונג, איז די פרוי
 צוגעגאנגען צום בעטעל און האָט עס אָנגעהויבען צו פערריכטען. גע-
 הענדיג איז פון איהר אראָבגעפאלען איהר פראָסט קליידעל, און זי
 האָט עס אָבגעשטויסען מיט די פיס.

— קאטעטשקא! קאטעטשקא! — האָט זי איהם נאָכגעקרימט
 מיט כעס, קנייטשענדיג די קישען — נו, געה צו קאטעטשקאן! און
 מיר האָט מען א נאָמען געגעבען מאָניעטשקא, און אזעלכע שנעקעס,

ווי דו, האָב איך אפשר שוין טויזענדע געזעהען, און האָב זיך וועניג דערשראָקען. אויך מיר אַ מענטש! ער מיינט, אז ער האָט געגעבען אַ רובעל, וועל איך איהם אלערליי קונצען בעווייזען. איך האָב אפשר אליין ביי זיך אין קעסטעל ניט וועניגער פון דריי רובעל, נו, געה שלאָפען, הערסט!

זי האָט זיך געלייגט פון אויבען אויף דער דעקע און האָט מיט האַס געקוקט אויף פאָלען, אויף זיין געשטאַרענעם און רונדער פאַר טילניצע, וואָס האָט געצוקט פון אַקסעל אָן.

— אויך! איהר האָט מיר אלע דערעסען, איהר פאַסקודנע שרים! און אויסגעמאַטערטע בין איך פון אייך! וואָס רעוועסט דו? האָסט מורא פאַר דער מאַמען? — האָט זי גערעדט מיט בייזען שפּאַט — זי וועט אַבשמייסען דאָס אינגעלע? האָסט מורא — און נאָשען ווילט זיך. עס ווילט זיך, הא . . . יא. איך קען אייך, פראַצענטען, רוחות. דעם נאָמען אָנרופען ישעהמט ער זיך — און טראַכט אלץ אויס: פראַצענט! און אמת'ער הונד. און ווי ער וועט קומען צו זיין פערגאווערטער קאטעטישקען, וועט ער זיך שוין רופען וואסעטישקא: וואסעטישקא, האַרצעלע! און ער איהר: קאטיענקא, מלאך'על! אָה, איך ווייס, אַ וואויל אינגעל! דאָס הענטעלע ערלויבט נור אַ קויש צו טהאָן, און ווי אז מיט דעם זעלבען הענטעלע וועל איך דאָס דיר אַריינפאָהרען אין פיסק אַריין! לאַך ניט, דו שנעק איינער, לאַך ניט!

פאָל האָט געשוויגען און האָט שטיל אויפגעציטערט.

— נו, געה שלאָפען, זאָג איך דיר! ווארום אז ניט, וועל איך דיר אַרויסיאָגען פון דאנען, ווי מיר האָבען אַ הייליגען גאָט! ביי מיר האָבען צוויי רובעל קיין בעטרעף ניט, און חוזה מאַכען פון זיך וועל איך ניט לאָזען. דו הערסט, טהו זיך אויס! האָט געגעבען צוויי רובעל, מיינט ער, אז ער האָט שוין די גאנצע פרוי אַבגעקויפט. האָסטו געזעהען, אַ קיסר האָט זיך געפונען!

פאָל האָט לאַנגזאַם אַבגעשפילעט זיין רעקעל און האָט אָנגע-הויבען אויסטהאָן.

— דו פערשטעהסט ניט . . . — האָט שטיל און ניט קוקענדיג

ארויסגערעדט פאָל.

— אזוי גאָר! — האָט די פרוי ביי אַ געשריי געטהאָן — אזא

נאר בין איך, אז איך קען גאר ניט פערשטעהען! און אז איך וועל
צו דיר צוגעהן, און וועל דיר געבען איבער דער מאָרדע?

פון הינטער'ן ווענטעל? האָט אַ הייזעריגער און בייזער באַסאָווער
קול אַ געשריי געטהאָן:

— מאַשא! דער טייפּעל האָט זיך שוין ווידער גענומען פאר
זיין ארבייט? זאָלט מיר אויפהערען, ווארום אז ניט! . . .

— שווייג, דו, פאסקודסטווע! — האָט אַ שעפּצע געטהאָן
פאול, בלייב ווערענדיג.

— דאָס בין איך אַ פאסקודסטווע? — האָט געזשיפּעט די פרוי
און האָט זיך אויפגעהויבען.

— נו, גוט! לייג זיך: — האָט מיט גוטען געזאָגט פאול, ניט
אראבנעהמענדיג זיינע פלאמענדע אויגען פון איהר נאקעמען קערפּער

— איך קום גלייך, גלייך. . .

— דאָס בין איך אַ פאסקודסטווע? — האָט די פרוי ווידער-
האַלט, האָט זיך צוהוסט און געשפּריצט מיט גאווער.

— נו, גענוג, גענוג, — האָט איינגעבעטען פאול. זיינע

פינגער האָבען געציטערט און האָבען ניט געפונען די קנעפּלאך; ער
האָט געזעהען בלוז אַ קערפּער — דאָס שרעקליכע און אונפערשטענד-

ליכע, אַ פרויען-קערפּער אין זיין שליטה; דאָס, וואָס ער האָט
געזעהען אין זיינע זורדיגע חלומות, דאָס, וואָס איז געווען עקעלהאפט

ביו דעם ליידענשאפטליכען באגעהר צו צוטרעטען עס מיט זיינע
פיס, און דאָך אזוי אנציהענד, ווי דאָס וואסער אין אַ לוזשע פאר

דעם דורשטיגען — נו, גענוג! — האָט ער ווידערהאַלט — איך האָב
דאָס בלוז שפּאס געמאַכט. . .

— ווארף זיך אַרויס! — האָט ענטשלאָסען ערקלעהרט די פרוי,
אַבווייזענדיג איהם מיט דער האַנד — אַרויס! אַרויס! הינט-
טעל דו!

זיי האָבען זיך בעגעגענט מיט די בליקען, און זיינע בליקען האָ-

בען געפלאמט מיט אַ פייער פיינדשאפט, מיט אזא ברענענדער, מיט
אזא סיעפּער פיינדשאפט, וועלכע האָט אויסגעשעפּט זייערע ביידענס

קראנקע נשמות, אזוי ווי זיי וואָלטען זיך צונויפקומען ניט צופעלי-
געהייד, נור ווי זיי וואָלטען געווען שונאים איינע דעם אנדערען

זייער גאנצען לעבען, ווי זיי וואָלטען זייער גאנצען לעבען געזוכט

איינער דעם צווייטען און האָבען געפונען — און אין זייער ווילד-
דער שמחה האָבען זיי מורא זיך גליין צו גלויבען, אז זיי האָבען גע-
פונען. און פאָלען איז געוואָרען אימה'דיג. ער האָט ארונטערגעלאָזט
די אויגען און ארויסגעפלאַפעלט :

— הער דאָך, מאַנעטשקא ! פאַרשטעה דאָך ענדליך ! . . .
— אַהא ! — האָט זיך די פרוי דערפרעהט, יטצירענדיג איהר
רע ברייטע, ווייסע צייהנער — אַהא ! איצט בין איך שוין געוואָר
רען מאַנעטשקא ! אַרויס ! אַרויס !
זי איז אַראָכגעשפרונגען פון בעט און שאַקלענדיג זיך האָט זי גע-
וויזען פאָל'ן איהר דיקע, האָאָריגע פאטילניצע, האָט אָנגעהויבען
אויפהויבען זיין רעקעל.

— אַרויס ! אַרויס !
— הער נור, דו, טייפּעל ! — האָט אַ געשריי געטהאָן ווילד
פאָל.

און דאָ איז פאַרגעקומען עפעס אונערוואַרטעטעס און ווילדעס :
די שיכור'ע, האַלב נאקעטע פרוי, אַ רויטע פון כעס, האָט אַ וואָרף
געטהאָן דאָס רעקעל, האָט זיך צוואויגט און אַראָכגעלאָזען פאָל'ן
אַ פאַטש. פאָל האָט זי אַ כאַפּ געטהאָן פאר'ן העמד, האָט צוריסען,
און זיי האָבען ביידע, ווי אַ קנול, זיך אוועקגעקייקעלט איבער די
דילען. זיי האָבען זיך געקייקעלט, איינוואַרפענדיג שטולען און שלע-
פענדיג מיט זיך די אַראָכגעריסענע קאָלדע, און זיי האָבען אויס-
געזעהען, ווי אַ זאָנדערבאַרע צונויפגעגאָסענע בריאה, ביי וועלכער
עס זיינען פיער פיס און פיער הענד ; זיי האָבען וואהנזיניג געצופט
און געשטיקט איינע דעם צווייטען. די שאַרפע נעגעל האָבען גע-
ראצט פאָל'ס פנים און האָבען זיך איינגעגראבען אין זיינע אויגען ;
איין מאָמענט האָט ער געזעהען איבער זיך אַ צוואוילדעטען פנים מיט
מיינה'דיגע אויגען, און דער פנים איז געווען רויט, ווי בלוט, און
ער האָט מיט זיין גאנצען כח געדריקט עמיצענס האַלז. אין אַ מאָמענט
ארום האָט ער זיך ארויסגעריסען פון דער פרוי און איז אויפגעשפרונ-
גען אויף די פיס.

— הונד ! — האָט ער אַ געשריי געטהאָן, ווישענדיג זיין צו-
בלוטיגטען פנים. און אין טהיר האָט שוין עמיצער געבראזשעט,
געבראכען, גערעוועט :

— עפענט! מיוואָלם, רוחות!

אַבער די פרוי האָט זיך ווידער ארויפגעווארפן אויף פאול'ן, האָט איהם אַראָבגעשלאָגן פון די פיס, און זיי האָבען זיך ווידער צוקייקעלט איבער די דילען, שווייגענדיג, אָהן אַטהעם בלייבענדיג, ניט האָבענדיג קיין כח פון ווילדער אויפֿרגעגונג צו שרייען. זיי האָבען זיך אויפֿגעהויבען, זיינען אנדערעגפאלען און זיך ווידער אויפֿגע-הויבען. פאול האָט אַ וואָרף געטהאָן די פרוי אויפֿ'ן טיש און אונ-טער איהר שווערען קערפער האָט אַ טרעשצע געטהאָן דער טעלער, אָבער נעבען פאול'ס האַנד האָט אַ קלונג געטהאָן דער לאַנגער מעסער, וואָס איז געווען בעקלעפט מיט ווייך ברויט. מיט דער לינקער האַנד האָט פאול אַ כאַפֿ געטהאָן דעם מעסער, האָט איהם קוים איינגעהאַל-טען אין האַנד און האָט איהם מיט דער זייט ערגעץ אַ רוק געטהאָן. און דאָס דין קלינגעל האָט זיך צובויגט. ער האָט נאָך אַמאָל אַ רוק געטהאָן דעם מעסער, און די הענד פון דער פרוי האָבען אַ ציטער געטהאָן און זיינען גלייך געבליבען היינגען, ווי שמאַטעס. כמעט ארויסשליידערענדיג די אויגען פון די לעכער, האָט זי צושריען זיך פאול'ן אין פנים הייזעריג און דורכדרינגענדיג, אלץ מיט איין טאָן, ווי עס שרייען חיות, ווען מען דער'הרג'עט זיי :

— אַ-אַ-אַ !

— שווייג ! — האָט מיט אַ הייזעריגע שטימע געשריען פאול, און האָט נאָך אַמאָל אַ רוק געטהאָן ערגעץ דעם מעסער, און נאָך אַמאָל. ביי יעדען זעץ האָט די פרוי זיך געצאפֿעלט, ווי אַ שפּיעל-וואַרג-מענשעל אויף אַ פּאָדים, און האָט אלץ ברייטער צועפענט איהר מויל מיט די ברייטע און ווייסע צייהנער, צווישען וועלכע עס האָבען זיך געוויזען בלאַזיגלאַך פון בלוטיגע פיענע. זי האָט שוין געשווינגען, אָבער פאול'ן האָט זיך נאָך אלץ אויסגעוויזען, אז ער הערט איהר שניידענדען שרעקליכען רעווען, און ער האָט געכראָכעלט :

— שווייג !

און איבערלייגענדיג דעם מעסער פון דער לינקער האַנד, וועל-כע איז געווען נאָס און גליטשיג, אין זיין רעכטער, האָט ער אַ זעץ געטהאָן פון אויבען איין מאָהל, און נאָך אַ מאָהל.

— צווייט !

דער קערפער האָט זיך שווער אַראָבגעקויקעלט פון טיש און האָט זיך דומפ אָבגעשלאָגן מיט דער האָאָריגער פאטילניצע. פאול האָט זיך אָנגעבויגען און האָט אויף איהם אַ קוק געטהאָן : דער נאָקטער הייכער בויך האָט זיך נאָך געהויבען און פאול האָט אין איהם אַ שטאָך געטהאָן דעם מעסער, ווי אין אַ פענכער, פון וועלכען מען דארף אַרויסלאָזען די לופט. דערנאָך האָט זיך פאול אויסגעגלייכט און מיט'ן מעסער אין האַנד, אין גאנצען אַ רויטער, ווי אַ קצב, מיט אַ צוריסענעם ליפ פון געשלעג, האָט ער זיך אַ קעהר געטהאָן צו דער כהיר.

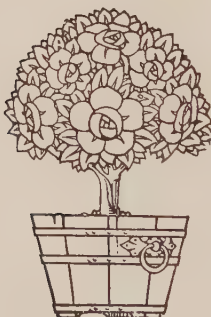
ער האָט דונקעל ערווארטעט קולות, טומעל, וואהנזיניגע געשרייען, ווילדען צאָרן און ראכע — און די אימה'דיגע שווייגזאמד קייט האָט איהם איבערראשט. קיין קלאנג איז ניט געווען, קיין זיפן, קיין שאָרף. אינ'ם זייגער האָט זיך געוויגט דער פאָמפעדיטעל, און זיין בעוועגונג האָט זיך ניט געהערט ; פונ'ם שארף פון מעסער האָר בען אַראָבגעטריפט אויף די דילען געדיכטע טראָפענס בלוט, און זיי האָבען געדארפט קלינגען — און האָבען ניט געקלונגען. אזוי ווי פלוצלונג וואָלטען זיך איבעררייסען און שטאַרבען אלע קלאנגען אין ד' וועלט און אלע לעבעדיגע שטימען. און עפעס רעטזעלהאפטעס און שרעקליכעס איז פאָרגעקומען מיט דער פערמאכטער טהיר. זי האָט זיך עפעס אונגערעדט אָנגעבלאָזען, ווי דער נורוואַס דורכגע- שטאָכענער בויך, האָט זי זיך אָנגעבלאָזען, איז אָבגעפאלען מיט אַ פערשטאַרבענעם ציטער, און מיט יעדען מאָהל איז די פינסטערע ⁶ פון אויבען געווען ברייטער און מאוים'דיגער.

אן אונבעגרייפליכע אימה איז געווען אין דעם דאָזיגען שטומען און מורא'דיגען אנדרוק אויף דער טהיר — אן אימה און אַ שרעקליכע קראפט, ווי די גאנצע פרעמדע, אונפערשטענדליכע און ביזע וועלט וואָלט אָהן ווערטער און משונה'דיג ווילד ברעכען זיך אין דעם דינעם טהירעל.

האסטיג און מיט פעסטקייט האָט פאול אָבגעשליידערט פון זיין ברוכט די קלעפיגע שמאטעס פון העמד און האָט זיך געגעבען אַ זעין מיט'ן מעסער אין זייט, אנטקעגען האַרצען. עטליכע זעקונדען איז ער נאָך געשטאַנען אויף די פיס און האָט מיט גרויסע, גלאנצענדע אויגען געקוקט אויף דער קראמפהאפט זיך אָנבלאָזענדע טהיר. דער-

נאָך האָט ער זיך צונויפגעבויגט, צוגעזעצט זיך אויף די קנעכלעך
און איז אנידערגעפאלען . . .

אין יענער נאכט ביז'ן כאמע אין דער-פריה האָט זיך געשטיקט
אַהן אטהעם די קאלטע שטאָרט אינ'ם בלייזשוערען טומאן. מענשענ-
לאַז און שווייגענד זיינען געווען טיעפע גאסען, און אינ'ם גאָרטען,
וואָס איז פערוויסמעט געוואָרען פונ'ם הערבסט, זיינען שטיל פער-
שטאַרבען אויף די צובראָכענע שטענגלעך די עלענדע, טרויעריגע
בלומען.

פארבייפֿאַהרענדיג

מען האָט מיך אַרויסגערופֿען פֿון מאַסקוואַ וועגען אַ געוויסער אונאנגענעהמער און לאַנגווייליגער אנגעלעגעהייט. איך האָב ניט געקענט בעפֿרייען זיך ביז אַ זייגער צעהען אין אבענד, אַ צובראָכענער, און ערביטערטער. קיין אנדערע געשעפטען האָב איך אפֿילו ניט געהאַט, נור פֿון דעסטוועגען בין איך געלאָפֿען מיט אימפּעט צו דער סטאַנציע, ווי עס איז געוועהנליך דער פאל מיט אַ מענשען, ביי וועלכען אין בוזיסקעשינע ליגט אַ נאָטייזביכעל, און אין נאָטייזביכעל זיינען געגען יעדען דאטום פֿערצייכענט צעהנדליגע פֿלעצער, וואוהין מען דארף בעווייזען צו געהן, און איך האָב געזידעלט, געזידעלט . . . איך ווייס ווירקליך ניט וועמען. איך האָב געזידעלט די גאנצע וועלט: אי יענע, וועלכע האָבען מיך אַרויסגערופֿען וועגן דער דאָזיגער נאַרישער אנגעלעגעהייט, אי זיך, פֿאַר וואָס איך בין געפֿאַהרען, אי די הינד, וועלכע מיר האָט זיך געדוכט, אַז זיי וועלען אויף מיר אָנפאלען, אי דעם רעגענדיגען זומער, אי די ביי נאַכטיגע פינסטערקייט, וועלכע האָט שוין געהערשט ארום און איז געווען בעזונדער געדיכט אין די שמאָלינקע געסעלעך, צווישען די זומער-וואָהנונגען צו לאַנד.

אין מיטען האָט זיך נאָך געלויכטען דער וועג, אָבער פֿון די זייטען, וואו עס האָט זיך געצויגען אַ שמאל שטעגעל פֿאַר פֿוס-געהער אונטער דעם שאטען פֿון הויכע בוימער, איז געווען אזא חשך, ווי ביי מיר אויפֿ'ן האַרצען. לויט דער צייט האָט געדארפט זיין ליכטיגער, ווארום דאָס איז געווען אין די לעצטע טעג פֿון מאָנאַט יוני, אָבער גראד האָט זיך מיט אַ וויילע פֿריהער אריבערגעטראָגען אַ גרויסע כמארע מיט אַ גוס רעגען און אַ ווינד, און די גרויסע וואָלקענס האָבען נאָך ניט בעוויזען צו צושטרייען זיך, ווי זיי וואָלט אויך געווען שווער צו בעוועגען זיך אין דער וואַרעמער און רויער לופט, ווי

וועלכער ער איז היינט געגאנגען און וועלכע האָט גערעדט וועגען אונז-
ענדליכקייט, אָבער האָט ניט געקאָנט פארשטעהן; ער האָט געזוכט
צו דערפיהלען דעם שרעק פון דאָס געשעהענע, אָבער דער שרעק
איז געווען צו גרויס, אויב דאָס זאָל זיין אן אמת, און ער האָט דעם
שרעק שוין ניט געפיהלט.

— זינא אידא ניקאָלאיעווא ! — האָט ער א געשריי געטהאָן מיט
געבעט. — פאר וואָס זשע איז דאָס ? זינא אידא ניקאָלאיעווא ?

אָבער שטום איז געבליבען דער אויסגעמאָטערטער קערפער און
מיט אונפערשטענדליכע ווערטער האָט זיך ניעמאָוועצקי אַראָבגעלאָך
זען אויף די קניע. ער האָט געבעטען, געסטראשעט, גערעדט אז
ער וועט זיך א מיתה אָנטהאָן, און האָט געטרויסעלט די ליגענדע,
הויבענדיג זי, קעהרענדיג און דריקענדיג זי צו זיך און כמעט איינ-
טריקענדיג זיך אין איהר מיט זיינע נעגעל. דער ווארעם-געוואָרענער
קערפער האָט זיך אונטערגעגעבען זיינע אנשטריינגונגען, האָט גע-
האַרכזאם געפאָלגט זיינע בעוועגונגען, און דאָס אלעס איז געווען
אזוי שרעקליך, אזוי אונפערשטענדליך און ווילד, אז ניעמאָוועצקי
איז וויעדער אויפגעשפרונגען און האָט רייסענדיג א געשריי געטהאָן :
— העלפט ! — און דער קלאנג איז געווען א פאלשער, ווי ער
וואָלט עפעס געווען א געמאכטער.

און וויעדער האָט ער זיך ארויפגעוואָרפען אויף דעם ניט קעמ-
פפערנען קערפער, האָט געקושט, געוויינט, פיהלענדיג בעפאָר זיך
עפעס א מין תהום — א פינסטערען, אן אימה'דיגען, וואָס האָט
געצויגען צו זיך. ניעמאָוועצקי איז שוין ניט געווען, ניעמאָוועצקי
איז געבליבען ערגעץ אהינטער, אין יענער, וואָס איז איצט געווען,
האָט מיט ליידענשאפטליכע אכזריות געקנעט דעם הייסען אונטערטע-
ניגען קערפער און האָט גערעדט, שמייכלענדיג מיט דעם כיטרען
שמייכעל פון א וואהנזיניגען.

— רוח זיך אָב ! אָדער דו ווילסט ניט ? איך ליעב דיך, ליעב

דיך.

מיט דעם זעלביגען כיטרען שמייכעל האָט ער צוגעלייגט זיינע
ווייט צועפענטע אויגען צו איהר סאמע פנים און האָט געשעפעצט :

— איך ליעב דיך. דו ווילסט ניט ריידען, אָבער דו שמייכעלסט

דאָך, איך זעה. איך ליעב דיך, איך ליעב, איך ליעב.

קרעפטיגער האָט ער געפרעסט צו זיך דעם ווייכען ווילענלאָזען
קערפער, וועלכער האָט מיט זיין לעבלאָזער נאָכגעביגקייט געוועקט די
ווילדע ליידענשאַפט, און ער האָט געבראָכען די הענד און האָט קלאַנג-
לאָז געשעפצט, האָבענדיג אין זיך בלוז נאָך איין מענטליכע פע-
היגקייט — ליגען צו זאָגען.

— איך ליעב דיר. מיר וועלען קיינעם ניט זאָגען און קיינער
וועט זיך ניט דערוויסען. און איך וועל מיט דיר הייראטען, אפילו
מאָרגען, ווען דו ווילסט. איך ליעב דיר. איך וועל דיר א קוש טהאָן
און דו וועסט מיר ענטפערען — גוט ? זינאָטשקא . . .

און מיט כח האָט ער זיך צוגעפרעסט צו איהרע ליפען, פיה-
לענדיג ווי די צייהנער דריקען זיך אריין אין קערפער, און אין דעם
וועהטאָג און אין דער שטאַרקייט פון'ם קוש האָט ער פארלאָרען די
לעצטע פונקען פון דיינקען. איהם האָט אויסגעוויזען, אז איהרע
ליפען האָבען א ציטער געטהאָן. אויף איין מאָמענט האָט א בליצענ-
דער פייעריגער שרעק בעלויכטען זיינע געדאנקען, עפענענדיג פאר
איהם דעם שוואַרצען תהום.

און דער שוואַרצער תהום האָט איהם פאַרשלאָנגען . . .

אזוי איז געווען

ערשטער קאפיטעל.

אויף א פלאטץ איז געשטאנען א גרויסער טורעם מיט דיקע ווענד און שיטערע קליינע פענסטערלעך. דעם טורעם האָבען גע- בויט פאר זיך מערדערישע ריטטער, נאָר די צייט האָט זיי שוין ווייט אוועקגעטראָגען און דער טורעם איז געוואָרען האַלב אַ טורמע פאַר געפעהרליכע, וויכטיגע אַרעסטאַנטען, און האַלב אַ וואָהנונג. יעדער יאָהרהונדערט האָט מען צוגעבויט צום טורעם נייע געביידעס געדיכט איינע נעבען די אנדערע, אזוי אז מיט דער צייט האָט ער אויסגעזעהן, ווי אַ גאַנצע שטאָדט אויף אַ פעלז מיט אַ גאַנצען וואַלד קוימענס, טורעמלעך און שפיטציגע דעכער.

פארנאכט, ווען אין מערב-זייט, פלעגט נאָך לייכטען דער גרינליכער הימעל און אין די פענסטער פלעגט זיך בעווייזען פייער, פלעגט די גאַנצע שוואַרצע מאַסע פון טורעם אָננעהמען אַ פאַנטאַסטישען, זאָנדערבאַרען אויסזעהן און עס פלעגט זיך דאכטען, אז אונטען נעבען טורעם איז ניט אַ געוועהנליכער, שטיינערנער פלאס- טער, נאָר אַ זאָלציגער ים. אַ קוק טאָנדיג אויף יענעם אָרט פלעגט אַריינקומען אין זינען עטוואָס אַלטעס לאַנגגעשטאַרבענעס און פער- געסענעס.

אויף דעם טורעם איז געווען אַ גרויסער אַלטער זייגער, וועל- כער פלעגט זיך זעהען גאַנץ ווייט. ער האָט פערנומען אַ גאַנצען פלאַצאַר, און פלעגט אויפגעפאַסט ווערען פון איינעם אַן אַלטען איין- אויגיגען מאַן, וועלכען עס איז געווען בעקוועם צו קוקען דורכ'ן פער- גרעסער גלאַז. דאפון איז ער געוואָרען אַן אַוהער-מאַכער, ער האָט אָנגעהויבען מיט קליינע אַוהערען און האָט זיך אַרויפגעשלאָגען ביס- לעכווייז אויף גרויסע. דאָ, ביי דעם גרויסען טורם-זייגער, האָט

ער זיך געפיהלט זעהר גוט ; ער פלעגט לייער האַבען אריינצוגעהן ביי טאָג און ביי נאכט אין די זייגער קאמער און קוקען, ווי עס דרעהן זיך די גרויסע, שווערע רעדער און ווי עס וויעגט זיך ארום דער גרויסער פענדעל, שניידענדיג די לופט מיט זיין גלייכמעסיגען ארומשפרינגען.

אויפהויבען זיך אין דער הויך אין איין זייט, פלעגט דער פענ-דעל זאָגען : „אזוי איז געווען“, נאָכהער אַראָפּפאלענדיג אונטען און אויפהעבענדיג זיך אין דער אנדערער זייט, פלעגט ער צולעגען : „אזוי וועט זיין“.

מיט אזעלכע ווערטער פלעגט דער איין-אויגיגער אוהר-מאכער איבערגעבען דעם מאנאטאנעם, געהיימיספּאָלען קלאפען פון דעם זייגער. „פון שטענדיגען ארומגעהן ארום דעם זייגער איז דער אל-טער געוואָרען א פילאָסאָף“, פלעגען פיעלע דאן זאָגען.

איבער די אלטע שטאָרט וואו דער טויערס איז געשטאַנען, און איבער דאָס גאַנצע לאַנד איז געשטאַנען איין מענש — דער רעטזעל-האַפּטער העררשער פון שטאָרט און פון לאַנד, און זיין געהיימיס-פּאָלע מאכט איז געווען אזוי אלט ווי די שטאָרט. געהייסען האָט ער קעניג און זיין ביי-נאָמען איז געווען „דער צוואנציגסטער“ נאָך די צאָהל פון זיינע פאָרגענגער ; ווי קיינער האָט ניט געדיינקט דעם אנפאנג פון דער שטאָרט, אזוי האָט קיינער ניט געוואוסט ווען דיעזע זאָנדערבארע מאכט האָט זיך אָנגעפאנגען. זאָ ווייט מען ווייסט, האָט זיך דיעזער רעטזעל-האַפּטער בילד אויסגעמאָלט אויך אין דעם טיעפס-טען פערנאנגענהייט ; אימער דער געהיימיספּאָלער בילד פון איי-געם, וועלכער העררשט איבער מיליאָנען.

עס איז געווען א צייט, פון וועלכע די מענשען ווייסען גאָר נישט צו דערזעהלען, דאָס איז דער שטומער אַלטערטהום, אָבער דיעזער שטומער פלעגט אויך אַמאָל אויפמאכען די ליפּען : דאָ פלעגט ער אַראָבווארפען א שטיין, דאָ א שטיקעל פליטע, אויסגעמאלט מיט פערשיעדענע צייכענס, דאָ א ציענעל פון א איינגעפאלענע וואנד און די צייכענס, וואָס זיינען אויסגעמאָלט אויף זיי דערזעה-לען אונז, אז אין די אלטע צייטען איז שוין געווען איינער, וועלכער האָט געהעררשט איבער מיליאָנען. עס האָבען זיך געביטען די נע-

מען, די טישלען אָבער דער בילד איז געבליעבען אונפערענדערט, אזוי ווי ער וואָלט געווען אונשטערבליך.

נאָך זיין געבאָרען ווערען און שטארבען, נאָך זיין אויסזעהן ווי יעדער אנדער בשרודם איז ער געווען א מענש ; אָבער א טראַכט טאָן'ענדיג, וואָס פאַר א קראַפט ער האָט, פלעגט מען גיכער דיין קען, אז ער איז א גאָט איידער א מענש.

דאָס איז געווען דער צוואַנציגסטער קעניג, דאָס האָט געהיי- סען, אז ער האָט געקאָנט מאַכען גליקליך און אונגליקליך ; ער האָט געקאָנט אוועקנעהמען פון איינעם דעם פערמעגען, די פרייהייט, די געזונדהייט און דעם לעבען. דורך איין וואָרט זיינעם פלעגען צעהנדליג גע טויזענד מענשען געהן און, טויטען אנדערע און שטארבען אליין ; אין זיין נאָמען פלעגט געטהאָן ווערען אי גוטעס, אי שלעכטעס, אי גרויזאמקייט, אי וואָהלטהאַטען.

זיינע געזעטצע האָט מען געמוזט זאָ גוט פאַלגען ווי די געזעטצע פון גאָט אליין. זיין גרויסקייט איז בעשטאָנען אויך אין דעם, וואָס גאָט ענדערט קיין מאָל ניט זיינע געזעטצע און ער האָט זיי געענדערט ווען ער האָט נאָר געוואָלט. דער קעניג איז געשטאָנען איבער דעם לע- בען ; ביי'ן געבאָרען ווערען פלעגט יעדער צוזאמען מיט די נאָטור, שטערט און ביכער געפינען אויך א קעניג און ביי'ן שטארבען אויך יעדער צוזאמען מיט די נאָטור, שטערט און ביכער איבערלאָזען אויך א קעניג.

די געשיכטע פון לאַנד האָט דערצעהלט פון גוטע, עדעלע און גרויסאַרטיגע קעניגע און אָבגלייך אויף דער וועלט זיינען שטענדיג געווען בעסערע מענשען פון זיי, דאָך איז אלעמען אויסגעקומען גאנץ גלייך, וואָס גראדע דיזעז האָבען די גאנצע דעה איבער דאָס לאַנד. עס האָט אָבער אויך פאסירט זעהר אָפט, אז דער קעניג איז געווען דער ערגסטער אויף דער וועלט, א געוויסענלאָזער, א גרויזאמער און אפט אויך א וואַהניגער — אָבער אויך דאן איז ער פערבליעבען דער געהיימניספאָלער איינער, וועלכער העררשט איבער מיליאָנען און זיין מאַכט איז געוואקסען צוזאמען מיט זיין פערברעכען. אלע האָבען איהם געהאַסט און געפלוכט, אָבער ער איז פערבליעבען דער העררשער איבער זיי ; די ווילדע מאַכט זיינע איז געוואָרען א רעט- זעל און מען האָט אָנגעהויבען מורא האָבען פאַר איהם ניט נאָר ווי

פאר א מענשען, זאגנדיגן ווי פאר א זאך, וואס דער שכל קאן נישט בעגרייפן.

דאפון שטאמט עס, וואס אלעס, וואס אויף דער וועלט איז ערעל, עהרליך און מענשליך, האט פראטעסטירט און געשטריטען געגען דיעזע מאכט און געזוכט איהם צו מאכען שוואכער, וועהרענדיג טיראני, אונמעגליכקייט און פערדארגענהייט האבען איהר גע- שטיצט און געמאכט נאך שטארקער. דאפון שטאמט עס, וואס מיט טוענדיג און וואהלאמטען האבען זיך נישט געקאנט אויסצייכענען אפילו די בעסטע קעניגע, וועהרענדיג זייערע שלעכטקייט און גרויזאמ- קייט פלעגען איבערשטייגען אלעס, וואס דער גיהנום אליין קען אויס- טראכטען. לעבען האט דער קעניג נישט געקאנט געבען אבער דערפאר האט ער שטענדיג געגעבען טויט, און וואס העכער דער טראגן איז געשטאנען, אלץ מעהר מעגליכע ביינער זיינען געלעגען אונטער איהם.

אין אנדערע לענדער זיינען אויך געזעסען אויף טראגנען קעני- גע, פון וועלכע יעצט איז שוין נישטא קיין זכר, עס זיינען געווען אויך צייטען, ווען אין א געוויסע מלוכה, פלעגט דער געהיימניס- פאלער העררשער פערשווינדען, אבער קיין מאל האט נאך נישט פאר- סירט, אז די גאנצע וועלט זאל זיין לויז פון זיי. עס פלעגען אוועק- געהן וויעדער יארהונדערטע, און אין דער מלוכה פלעגט פלוצלונג וויעדער ווערען א טראגן און וויעדער פלעגט זיך אויף איהם ארויף- זעטצען א געהיימניספאלער, און אונבעגרייפליכער, און מיט זיין אונבעגרייפליכקייט בעצויבערען מענשען; שטענדיג האבען זיך גע- פונען אזעלכע, וועלכע האבען איהם ליעבער געהאט ווי זיך זעלבסט, מעהר ווי די פרוי און קינדער און געווען בערייט צו געהן פאר איהם אין פייער און וואסער.

דער צוואנציגסטער און זיינע פארגענגער פלעגען זיך זעלטען ווייזען פאר דעם פאלק, דערפאר אבער פלעגען זיי איהם שטענדיג מוכה זיין מיט זייערע פארטרעטער, אויסשטעלענדיג זיי איבעראל, וואו זיי האבען נאך געקענט: אויף מסבעות, אויף ליינוואנד, אויף גיפס און ז. ו. אויף יעדער טריט און שריט פלעגט מען רק זעהן דעם זעלבען געזיכט פון דערוועלבער רעטזעלהאפטער פערזאן. דערפאר פלעגען אויך אזעלכע מענשען, וועלכע האבען נישט געקאנט זייער

פאטער אָדער גרויספאטער, גוט געקאָנט די העררשער, וועלכע האָבן בען רעגירט מיט הונדערט אָדער צוויי הונדערט יאָהר פריהער. דערפאר פלעגט אויף דאָס געזיכט פון יעדער העררשער, וועלכער האָט רעגירט איבער מיליאָנען, ליעגען אין סטעמפּעל פון אַ געהיימניש און אַ פורכטבאַרער רעטזעל: אַזוי רעטזעל האָפט און געדויערט זעהט אויס שטענדיג דאָס געזיכט פון אַ מת. ווייל, דורך די געוועהנליכע, בעקאנטע געזיכטס־ציגע קוקט ארויס דער געהיימניש־פאָלער און מעכטיגער טויט.

אַזוי הויך איבער דעם לעבען איז געשטאַנען דער קעניג. מענשען זיינען געשטאַרבען, גאַנצע דורות זיינען פערשוואונדן דען געוואָרען אין דר'ערד און ביי די קעניגע פלעגען זיך אומבויטען בלויז די נעמען, ווי ביי אַ שלאָנג די פעל. נאָך דעם עלפטען פלעגט קומען אַ צוועלפטער, נאָכהער אַ פינפצעהנטער, דאן וויעדער אַן ערסטער, פינפטער, צווייטער און אין דיעזע קאַלטע צאָהלען איז געלעגען בעהאַלטען אַ מין אונפערמיידליכקייט ווי אין די בעוועגונג פון דעם פענדעל, וואָס פלעגט אַבקלאַפען די מינוטען.

— אַזוי איז געווען — אַזוי וועט זיין.

צווייטער קאַפיטעל.

מיט אַמאָל איז אין דער מלוכה געוואָרען אַ רעוואָלוציאָן — אַ געהיימניש־פאָלער אויפשטאַנד פון מיליאָנען מענשען. עטוואָס אונטער געגרייפליכעם האָט דאָ פאסירט מיט דעם שטאַרקען בונד צווישען דעם קעניג און דעם פאָלק. דער בונד האָט אָנגעהויבען גאַנץ אונטער מערקטערהייט לויז צו ווערען און פאַנאָנדער צופאַלען אַזוי ווי אַ קערפער, פון וועלכען עס איז אַרויסגעפלויען דער לעבען. אין לאַנד זיינען נאָך געשטאַנען דער זעלבער טהראָן, דער זעלבער פאַלאַט און דער זעלבער „צוואַנגס־טער“ — די מאַכט אָבער האָט ביסלעכווייז גע'גוסס'ט; קיינער האָט נישט געוואוסט, ווען זי וועט שטאַרבען און פיעלע האָבען געדאַכט, אַז זי איז מעהר נישט קראַנק. דאָס פאָלק האָט אויפגעהערט צו געהאָרען — און פון די פיעלע קלייניקע אויפשטענ־דע איז אויסגעוואַקסען אַ גוואַלדיגע בעוועגונג.

און ווי דאָס פאָלק האָט נאר אויפגעהערט צו פאַלגען, האָבען זיך

גלייך אויפגעדעקט זיינע אלטע, הונדערטיגהריגע וואונדערן און ער האט אָנגעהויבען שפירען הונגער, אונגערעכטיגקייט און אונטערדריי-קונג. דאָס פאָלק האָט אָנגעהויבען שרייען און פאָדערען גערעכטיג-קייט, מיט אַמאָל האָט ער זיך אַ הויב געטהאָן ווי אַ צאָרניגע, ווי-טענדע חיה, וועלכע איז פעהיג נקמה צו נעהמען אין איין מינוט פון די יעניגע וועלכע האָבען איהר געהאלטען אין צוואַנג, פאר לאַנגע יאָהרען פון קוואַל און ערנידערונג.

אזוי ווי זיי האָבען זיך ניט צוזאַמען גערעדט צו פאָלגען, אזוי האָבען זיי זיך ניט צוזאַמען גערעדט צו מאַכען אַן אויפשטאַנד, און אין איבעראַל האָט מען אָנגעהויבען צו רעבעלען. ניט וויסענדיג אַליין צוליעב וואָס און ווי אזוי, האָבען די מענשען אָנגעפאנגען צוצורוקען זיך צום טהראָן אַלץ נעהענטער און נעהענטער; צום סוף זיינען זיי אונטערגעגאנגען צו טהראָן אזוי נאָהענט, אַז זיי האָבען שוין גע-האַלטען איהם מיט די הענד; דאָס איז נאָך געווען וועניג פאר זיי און זיי האָבען געכאַפט אַ קוק טהאָן אויף אין קעניגס שלאָפזימער און געפרובט זעטצען זיך אויף דעם קעניגס שטוהלען. דער קעניג מיט די קעניגין האָבען זיך חוץ'עוודיג אונטערגעשמייכלט און דאָס פאָלק האָט געוויינט פון נחת, שטעהענדיג אזוי נאָהענט פון דעם „צוואַנציגסטען“.

די פרויען האָבען געגלעט פאָרויכטיג מיט זייערע פינגער די סא-מעט און די זייד פון די קעניגליכע קליידער און די מענער האָבען זיך געשפיעלט מיט דעם קעניג'ס קינד.

דער קעניג האָט זיך פערנייגט, די קעניגין האָט בלאָס ווערענ-דיג געשמייכלט, און פון דעם זייטיגען צימער האָט אַריין גערונען דורך די שפּאַלטען וואָס אונטער'ן טהיר אַ גאַנצער שטראָם שוואַרצע בלוט: דאָס איז געווען די בלוט פון אַן אַריסטאָקראַט, וועלכער האָט בעגאַנגען זעלבסטמאָרד, דערזעהענדיג, אַז צו דעם קעניגס קליידער האָבען זיך צוגעריהרט שמוציגע פינגער. ביים אוועקגעהן פון פאַלאַטץ האָבען אַלע געשריען: — עס לעבע „דער צוואַנציג-סטער“.

איינער האָט געמאַכט עפעס אַ קרומע מינע, אָבער עס איז גע-ווען אזוי פּרעהליך דאָרטען, אַז ער האָט אויף פּערגעסען באַלד זיין פּערדרום און אָנגעהויבען שרייען: עס לעבע „דער צוואַנציגסטער“.

פאר נאכט איז די שמחה געווען שוין פאראיבער. אויף יעדער געזיכט איז געלעגען יעצט א חמאָרע און אין די אויגען איז געווען קענטניג א מין פערדאכט: א מיסטרויען צו דעם יעניגען, וואָס האָט טויזענער דער יאָהרען גענאָרט זיין פאָלק מיט אַלע טריקס. אין פאלאסט איז דונקעל, די גרויסע פענסטער קוקען פערטרויערט: דאָרטען, אינעם ווייניג, קלעהרט מען איבער עטוואָס, דאָרטען מאַכט מען עפעס כשוף. דאָרטען שליעסט מען אַ בונד מיט דער פינסטערניס און מען רופט אַרויס פון איהר די הענקער, אום אָנצושיקען זיי אויף דעם קאַפּ פון פאָלק, דאָרטען וואשט מען אַב יעדער מאָל דעם מויל נאָך די פאלשע קושען און מען וואשט אַב דאָס קינד, וועלכעס איז פער-שמוצט געוואָרען דאָרויף, וואָס דאָס פאָלק האָט זיך אן איהם אָנגע-ויהרט. פיעלייכט איז דאָרט קיינער ניטאָ. פיעלייכט געפינט זיך אין די גרויסע שוואַרצע זאאלען קיינער ניט, חוץ דעם ערמאָרדעטען אַריסטאָקראַט. מען דארף אַ געשריי טהאָן, מען דארף איהם אַרויס-רופען, אויב דאָרט איז נאָך דאָ אַ לעבעדיגע נשמה.

— עס לעבע „דער צוואַנציגסטער“!

דער בלאַסער, פערמאטערטער נאכט-הימעל קוקט אַראָב אויף די בלאַסע געזיכטער, וועלכע האָבען געקוקט צום הימעל. די צושראָ-קענע וואָלקענס פליהען און די גרויסע פענסטער שיינען מיט פאלשען ליכט.

— עס לעבע „דער צוואַנציגסטער“!

דער סאָלדאט, וואָס שמעהט אויף דער וואַך בלאַנדזשעט אויף אַרום אין דער מיינגע; ער האָט פערלאָרען זיין ביקס און שמייכעלט אונטער. דער שלאָס אין די אייזערנע טיהרען בריאָזגעט; אויף די הויכע, אייזערנע שטיינגלאַך פון דעם צאם זיינען אויסגעוואקסען שוואַרצע אונגעהייערע פריכטע, איינגעשרומפפטע קערפער, אויס-געשטרעקטע הענד, עטוואָס בלאַסער פון דעם הימעל און שוואַרצער פון דער ערד. עס ציהען זיך מחנות שוואַרצע וואָלקענס, וועלכע קוקען אַראָב אונטען. עס הערען זיך געשרייען, איינער האָט אָנגע-צונדען אַ פאקעל און די פענסטער פון פאלאסט האָבען זיך בעדעקט מיט אַ נעבעל, אָנגעגאָסען זיך מיט בלוט און צוגערוקט זיך צו די מענגע. אויף די ווענד האָט עטוואָס אַ טאנץ געטהאָן און אַרויפגע-שפרונגען גלייך אויפ'ן ראַך. דער שלאָס שווייגט, די רעשאַטקע איז

בעוואקסען געוואָרען מיט מענישען און איז גלייך פערשוואונדען — דאָס פאָלק בעוועגט זיך — עס לעבע „דער צוואנציגסטער“ !

הינטער די פענסטער האָבען זיך אַ ווייז געטהאָן בלאַסע פייער-ליך, אַ העסליכע געזיכט האָט זיך צוגעקוועטשט צום שויב און איז גלייך פערשוואונדען. אלעס ווערט ליכטיגער. די ליכט וואַקסען, פערמעהרען זיך און שאַקלען זיך אַרום אין אלע זייטען ווי אין אַ טאַנץ אָדער אַ פראָצעסיאָן. די פייערלעך רוקען זיך נאָכהער צו איי-נע צו די אנדערע, פערנייגען זיך און אויף דעם באַלקאָן געהן אַרויס דער קעניג מיט די קעניגין. זייערע געזיכטער זעהן זיך זעהר שלעכט און עס קען זיין, אז דאָס זיינען גאָר ניט זיי.

— פייער, „צוואנציגסטער“, פייער ! מען זעהט דיר גאָר ניט.

דאָס פאקעל ליכט האָט אַ לייכט געטהאָן אַביסעל אָן אַ זייט און אין אַ דונקעלען העהל האָבען זיך בעוועגען צוויי רויטליכע, ציטערנדע געזיכטער. די וואָס זיינען געשטאַנען פון ווייטען האָבען אָנגע-הויבען שרייען : — דאָס זיינען ניט זיי. דער קעניג איז אַנטלאָ-פען !

אָבער די וואָס זיינען געשטאַנען פון דער נאָהענט האָבען זיי דערקענט און אָנגעהויבען צו שרייען מיט שמחה :

— עס לעבע „דער צוואנציגסטער“ !

די רויטע געזיכטער בעוועגען זיך לאַנגזאַם אַרויף און אַראָב דאָ שיינענדיג מיט אַ רויטען פייער, דאָ בלאַס ווערענדיג אין שאַטען : דאָ פערנייגען זיי זיך פאַר דעם פאָלק. דאָס פערנייגען זיך פאַר דעם פאָלק דער ניינצעהנטער, דער פיערטער, דער צווייטער ; דאָס פערנייגען זיך אין רויטליכען רויך יענע רעטזעלע האַפטע בעשעפעניש, וועלכע בעזיצען אַזאַ אונבעגרייפליכע, פאַסט געטליכע מאַכט און הינטער וועלכע עס בעהאַלטען זיך מאָרדטהאַטען, הינריכטונגען, גרויסקייט און מורא.

עס ווילט זיך הערען עפעס אַ לעבעדיגע שטימע, ווארים ווען ער קומט מיט זיין פייערדיגע געזיכט און שווייגט איז אזוי שרעקליך צו קוקען אויף איהם, ווי אויף דעם טייטוועל, וועלכער איז גאָר וואָס אַרויסגעקראַכען פון גיהנום.

— רייך צוואנציגסטער ! רייך !

א זאָנדערבארע בעוועגונג מיט'ן האַנד, אַ העררשערישע און אַלטע בעוועגונג, אזוי אַלט ווי די העררשאַפט אַליין, ווייזט דעם עולם, אז מען זאָל שווייגען און אַ שטילע, אונבעקאַנטע שטימע לאָזט אַרויס עפעס זאָנדערבארע אַלטע ווערטער :

— עס פרעהט מיר זעהר, וואָס איך קוק אויף מיין גוטעם פאָלק. און מעהר ניט ? נאָר דאָס איז הפנים וועניג ? עס פרעהט איהם ! איהם דעם צוואנציגסטען פרעהט ! זיי ניט ביז אויף אונז, צוואנציגסטער ; מיר לייעבען דיר און דו לייעב אונז. אויב דו וועכט אונז ניט לייעבען, וועלען מיר וויעדער אַריינברעכען צו דיר אין זאָל, אין עס-צימער, אין שלאָף-צימער און מיר וועלען דיר צווינגען, אז דו זאָלסט אונז לייעב האָבען.

— עס לעבע דער צוואנציגסטער, עס לעבע דער קיניג, עס לע-
בע דער העררשער.
— קנעכט !

ווער האָט עס געזאָגט „קנעכט“ ? די פאקלען ווערען אויסגע-
לאָשען, זיי געהן אַוועק. וויעדער בעוועגען זיך בלאַסע פייערלעך,
די פענסטער ווערען דונקעל, בעציהען זיך מיט אַ נעבעל, גיעסען זיך
מיט בלוט און זוכען אימערען אין דער מענגע.

די וואָלקענס לויפען אַרומקוקענדיג זיך, איז עס ווירקליך גע-
ווען ער אָדער עס האָט זיך בלוז אָבגערוכט ? מען האָט איהם גע-
זאָלט אַנטאָפּען, צוריהרען זיך מיט די הענד צו זיינע קליידער, צו
זיין געזיכט : ער האָט געזאָלט אָנהויבען שרייען פון שרעק אָדער
פון שמערץ.

דער עולם געהט זיך פאנאנדער שווייגענדיג, פול מיט די דונ-
קעלסטע עראינערונגען, פארגעפיהל און שרעק. די גאַנצע נאַכט
טראָגען זיך איבער די שטאָדט שרעקליכע חלומות.

דריטער קאפיטעל.

דער קעניג האָט שוין געהאַט בדעה צו אַנטלויפען. פיעלע מענ-
שען האָט ער בעצויבערט. אַנדערע האָט ער איינגעשלעפּערט און עס
האָט שוין געהאַלטען גאָר נאָהענט דאָפּן, אז ער זאָל וויעדער פריי
ווערען ; אָבער איינער פון די טרייעסטע זיהן בון פאטערלאַנד האָט

איהם דערקענט אונטער דער מאסקע פון א שמוציגען דיענער. ער האט ניט געוואלט גלויבען אין אנפאנג זיינע אייגענע אויגען און האט ארויסגענומען פון טאש א מטבע, אום צו זעהן אויב דאס איז ווירקליך דאס געזיכט פון דעם קעניג. אין איין מאמענט האבען א קלונג געטהאן די גלאקען, פון די הייזער זיינען ארויסגעלאפען דער-שראקענע בירגער און געשריען:

„יע, דאס איז ער.“

יעצט זיצט ער שוין אין דעם גרויסען, שווארצען טורעם מיט די דיקע ווענד און קלייניקע פענסטערלאך. איהם היטען יעצט די טרייסטע זיהן פון פאלק, וועלכע לאזען זיך מיט גאר ניט אונטערקווי-פען. אום צו מאכען זיך א ביסעל פרעהליך לאזען איהם די היטער אין געזיכט דעם רויך פון זייערע ציגארען, ווען ער געהט ארויס אויפ'ן הויף דורכשפאצירען זיך, אום ער זאל ניט האבען די מעגליכ-קייט צו פערפיהרען אימיצען פון די פערבייגעהענדע, האבען די הי-טער פערקלאפט פון אונטען אלע פענסטערלאך און פון אויבען האבען זיי ארומגעשטעלט מיט ברעטער, אזוי, אז אויסער די וואלקענס קאן ער קיינעם ניט זעהן. אבער ער איז שטארקער. אנשטאט צו לאכען האט ער זיך גענומען יעצט צו וויינען מיט רחמנות-טרערען. דורך די ווענד פון געפענגנים זוכט ער ארויסצורופען א פערראטה. אומערום ערשיינען פעררעטהער און פריינד, ארום די גרענצען פון לאנד שטעהן די העררשער פון די בענאכבארטע מלוכות מיט גאנצע ווילדע מחנות פון מוטער-מערדער, וועלכע האבען זיך פערזאמעלט, אום צו געהן טויטען זייער מוטער — די פרייהייט.

אין די הייזער, אין די גאסען, אין די דערפער, אין די פא-לאטצען פון פאלקס-פערזאמלונג — איבעראל הערשט פערראטה. וועה איז דעם פאלק! איהם האבען פערראטהען די יעניגע, וועלכע זיינען געווען די ערשטע אויפצוהויבען די פאָהן פון דער רעוואָלוציאָן. וועה איז צום פאלק! איהם האבען פערראטהען די יעניגע, וועלכע ער האט אָנגעגעבען זיין נשמה. איהם פערראטהען פאלקס פערטרעטער מיט עהרליכע געזיכטער און פלאמענדע רעדען, וועלכע זיינען אָנגע-שטאפט מיט אימיצענס גאלד.

מען האט געמאכט איבער'ן גאנצען שטאָדט אן אונטערזוכונג; עס איז ארויסגעגעבען געוואָרען א בעפעהל, אז 12 אהר זאלען אלע

זיטצען צו הויז. עס האָבען אַ הילף געטהאָן די גלאָקען און זייערע מעלאַנכאָלישע טענער האָבען זיך צוגאָסען ווייט אין דער לופט. זייט די שטאָרט עקזעסטרט איז נאָך קיין מאָל ניט געווען אין איהר אַזאָ טויט שטילקייט ווי יעצט, די מאַנאָזינען זיינען געשלאָסען, אַרום די פאַנטאַנען איז לעער, און אין די גאַסען זעהט מען ניט אַ לעבעדיג גען נפש. אַרום די ווענד טאַנצען אַרום דערשראָקענע קעמץ, ניט ווי סענדיג אויב עס איז איצט טאָג אָדער נאַכט און עס איז אַזוי שטיל, אַז מען קען הערען ווי זיי שטעלען זייערע פיסלעך אויף די שטיינער. ענדליך זיינען די קעמץ אויך פערשוואונדען פון די גאַסען. אויף אלע גאַסען געהן אַרום קופּעלעך בעוואַפענטע מענשען. זיי רעדען הויך און שטאַמפּפּען מיט זייערע פיס. זיי זיינען ניט פיעל, אָבער דאָס לאַרעם וואָס זיי מאַכען איז פיעל גרעסער, ווי פון די הונדערט טויזענד מענשען, וועלכע בעוועגען זיך געוועהנליך דורך די גאַסען. די טרייע זיהן פון פאָלק האָבען געפונען 10 טויזענד פעררעטהער און אריינגעוואָרפּען זיי אין געפּענגניס. יעצט איז אויף די טורעמס אַ פּערגעניגען צו קוקען. זיי זיינען אָנגעשטאַפּט פון אויבען ביז אונטן מיט אַזוי פיעל שמוציגען פערראטהע, אַז עס דוכט זיך, אַז זיי וועלען דאָס ניט אויסהאַלטען און פאַנאָדער פאלען.

דיעזען אבענד איז אין שטאָרט געווען אַן אילליומינאַציאָן. די הייזער זיינען וויעדער פּוסט געוואָרען און אין גאס האָבען זיך אַרויס געשאַטען אונזעהליגע פאָלקס-מאַסעסן. פרעהליך זיינען זיי געגאנגען אין איבער'ן שטאָרט פון איין ענד ביז צום אנדערען. פון דער ווייטען האָט מען געקענט בלויז בעמערקען, ווי אַ גרויסע, שוואַרצליכע מאַסע דרעהט זיך אַהער און אַהין, ווי זיי גיעסען זיך צוזאַמען און פאַלען וויעדער פאַנאָדער.

אויף אַ פּאָנאַר האָט זיך אַרומגעוועגט איינער אַ געהאַנגענער, דאָס איז געווען אַ פעררעטהער, וועלכער האָט ניט געהאַט דעם מויל צו דערשלעפּען זיך אַ לעבעדיגער ביז'ן געפּענגניס. זיינע אויסגעצויגנע פיס האָבען זיך אָנגעקלאַפּט אין די קעפּ פון די וואָס האָבען געטאַנצט אין גאס און עס האָט אויסגעזעהן אַז ער טאַנצט אויך, אַז ער איז דער דיריזשער פון די טענץ. נאָכהער האָט מען זיך אוועקגעלאָזט זען צום טורעם און פאַרייסענדיג די קאַפּ האָט מען געשריען דורך די דיקע ווענד :

— טויט דעם צוואנציגסטען ! טויט !

אין די פענסטערלאך פון טורעם האָט זיך געזעהן אַ פייערל ; דאָס האָבען די טרייע זיהן פון פּאַלק געהיט דעם טיראן. נאָכדעם ווי מען האָט זיך בערוהיגט, זעהענדיג, אז ער וועט שוין נישט קענען אנטלויפֿען, האָט מען ווייטער געשריען אויף שפּאַס : טויט דעם צוואנציגסטען ! " אויף דעם אָרט פון אייניגע שרייערס זיינען אונז טערגעקומען נייע. די גאַנצע נאַכט זיינען איבער'ן שטאָרט ארומגע-פּלויגען שרעקליכע חלומות און אזוי ווי גיפט האָט געברענגט איהרע געדערס, די טורעםס און די טורמעס, וועלכע זיינען געווען אנגע-פילט מיט פערראטה.

די פעררעטהער האָט מען געטויטעט. די מאַסען האָבען געכאַפּט העלצער, שטיינער און צוויי טעג נאָך דער רייזע געדראָשען אין די טורעםס, ביז זיי האָבען שוין נישט געהאַט מעהר קיין כח. די ערד האָט שוין נישט געקענט איינזויגען מעהר די פעטע בלוט און מען האָט געמוזט אונטערבעטען שטרוי, אָבער די שטרוי האָט אויך דורכגע-וויקט. זיעבען טויזענד פעררעטהער האָט מען גע'הרג'עט ! זיעבען טויזענד פעררעטהער זיינען אריין אין דר'ערד, אום אָבצורייניגען די שטאָרט און געבען די פרייהייט אַ נייעם לעבען.

וויעדער איז מען געגאנגען צום צוואנציגסטען און בעווייזען איהם די אבגעשאַקטע קעפּ און די ארויסגעריסענע הערצער און ער האָט אויף זיי געקוקט. אין די פּאַלקס-פּערזאמלונג איז געוואָרען אַ רעש, אַ סומאַטאַכע : מען האָט געזוכט דעם מענשען, וועלכער האָט געהייסען אויסשטעכען די פעררעטהער און מען האָט נישט געפונען. ווער האָט דאָך געהייסען ? דו ? אפשר דו ? ווער האָט דאָס געהאַט די העזה צו געבען אזא בעפעהל אָהן די ערלויבניס פון די פּאַלקס-פּערזאמלונג ? אנדערע לאכען אונטער אַביסעל, — קענטיג, אז זיי ווייסען עפעס.

— איהר מערדער !

— ניין מיר זיינען נישט קיין מערדער, מיר האָבען רחמנות אויף אונזער פאטערלאַנד און איהר האָט רחמנות אויף די פעררעטהער. דער פערראטה ווערט נאָך אימער נישט קלענער און רייסט זיך אריין אין רעכטען האַרצען פון פּאַלק. אזוי פיעל צרות שוין געהאַט, אזוי פיעל בלוט שוין פערגאַסען און דעם פערראטה קען מען נישט אויסראד-

מען. דורך די דיקע ווענד פערשפרייט נאָך דער איינגעשפארטער העררשער פערראטה.

וועה איז צו די פרייהייט ! פון מערב זייט קומט אָן טרויערי גע נאכריכטען איבער קריעג, איבער געשלעגען, איבער א נאָרדישען טהייל פון פאָלק, וועלכער האָט גענומען וואפּען און וויל קעמפּען נעגען די פרייהייט. פון אלע זייטען רוקען זיך אונטער אימער נעהענער טער די העררשער. וואָס זיינען אַראָבגעקראַכען פון זייערע טהראָנען. מיט זייערע באַנדען. פון וואנען א וואָלקען זאָל ניט אָנקומען, בריינגט ער אימער א געפעהרליכע כמאַרע ; דער איינגעשפארטער אין דעם טורעם ווערט רק מונטערער פון דיעזע נייעס און דעם פאָלק ווערט רק טרויער-גער אויפ'ן האַרצען.

וועה צו דעם פאָלק ! וועה צו די פרייהייט ! די לבנה איז ביי נאכט העלל און לייכט ווי איבער חורבות. אָבער די זון פערנעהט יעדער אבענד אין א נעבעל, עס לויפּען אָן אויף איהר גאנצע מאַסען שוואַרצע, קרומע, צודרעהטע וואָלקענס און שטיקען איהר. זיי קוועטשען און דריקען איהר ביז זיי ווערען פערשוואונדען הינטער דעם האַרזיאָנט.

אויף א מינוט האָט זיך איהם איינגעגעבען א קוק צו טהאָן צוויי שען די וואָלקענס און וואָס פאר א פערטרויערטער, פערקימערטער, שטראהל עס האָט זיך בעווייעזען ! דאָס איז גוועען א צארטער, פלייכער שטראהל, וועלכער האָט זיך צוגעטוליעט צו די שפיטצען פון די בוימער, הייזער און קירכען, א קוק געטהאָן מיט גרויסע העללע און שרעקליכע אויגען, איז דונקעל געוואָרען, אָנגעהויבען שמעלצען און טערלאָשען געוואָרען. אין דעם ווייטען אַקעאן האָט זיך אַראָבגעלאָזט זען א וואָלקען-מאַססע ווי א בערג-קייטע, אוועקשלעפענדיג מיט זיך די זון. וועה איז צום פאָלק, וועה איז צו די פרייהייט !

און דער איינ-אוינגער וועכטער פון טורעם-זייגער געהט זיך אַרום מיט זיין פערגרעסער-גלאַז צווישען די רעדלאַך און די פרו זשינעס און קוקט זיך מיט נחת אויף די בעוועגונגען פון דעם פענ-דעל.

— אַזוי איז געווען, אַזוי וועט זיין.

איין מאָל, בשעת ער איז נאָך געווען יונג, איז דער זייגער עט-וואָס קאַליע געוואָרען און האָט זיך אָבגעשטעלט אויף צוויי טעג. און

דאָס איז געווען אזוי שרעקליך, אז עס האָט אויסגעזעהן אזוי ווי די צייט האָט אָנגעהויבען פאלען מיט איהר גאנצער מאַסע. ווען מען האָט דעם זינגער צורעכט געמאַכט איז וויעדער אלץ גוט געוואָרען. יעצט שווימט די צייט דורך די פינגער, זי פאלט טראָפּען ווייז, און צושנייט זיך אויף קלייניקע שטיקעלאך.

דער קופּערנער קאַפּ פון פענדעל גלאַנצט, בשעת ער בעוועגט זיך דונקעל, און אַ טויב שמעהט אויפ'ן געזיכט און וואָרקעט :
— אזוי איז געווען, אזוי וועט זיין.

פיערטער קאפיטעל.

די טויזענדיגערניגע מאָנארכיע איז שוין געווען צושמעטערט. שטימען קלייבען האָט מען שוין געדארפט. עס האָבען זיך אויפגע- הויבען פון די ערטער אלע, ווער עס איז נאָר געווען אויף די פאָלקס- פערזאמלונג און פון אונטען ביז אויבען איז זי פול געוואָרען מיט שמעהענדיגע מענשען. דער קראנקער דעפוטאט, וועלכען מען האָט געבראכט צו די פערזאמלונג אויף אַ שטוהל, האָט זיך אויך אויפגע- הויבען.

אונטערגעהאַלטען פון זיינע פריינד, האָט ער אויסגעגלייכט זיינע אַלטע, צושלאָגענע פיס און אויפגעשטאַנען ; ער האָט אויסגעזעהן ווי אַ הויכער אויסגעטריקענטער בוים, וועלכער שמעהט אָנגעשפארט אויף צוויי יונגע בוימעלאך.

— די רעפובליק ווערט אָנגענומען איינשטימיג — האָט אויסגע- שריען איינער מיט אַ דינינקער שטימע אין וועלכע עס האָט זיך גע- פיהלט אַן אונבעשרייבליכע שמחה.

אַבער אלע שמעהן. עס געהט אַוועק איין מינוט, די צווייטע ; אויפ'ן פלאץ, וואָס איז אָנגעפילט מיט ערווארטענדע מאַסען, האָט אַ הילף געטהאָן אַ דונערנדער געשריי, און דאָ איז נאָך אלץ שטיל און רוהיג ווי אין אַ קירכע; די שטרענגע, ערנסטע געזיכטער זיינען אזוי ווי פערגליווערט געוואָרען אין זייער עהרענהאפטער שטאַלצער פאַזע. פאר וועמען שמעהן זיי ? קיין קעניג איז שוין ניטאָ.

עס איז שוין ניטאָ אויך קיין גאָט, דער קעניג און טיראן פון הימעל — ער איז שוין אויך אַרונטערגעוואָרפּען פון זיין הימלישען

טהראָן. זיי שטעהן יעצט פאר די פרייהייט! דער אַלטער דעפוטאט, ביי וועלכען דער קאָפּ האָט געציטערט געוועהנליך פון אַלטמייט, האָלט יעצט דעם קאָפּ שטאַלץ און יונג. ער האָט אָבגערוקט פון זיך די פריינד, וועלכע האָבען איהם אונטערגעהאַלטען, איז שטעהט אַליין — די פרייהייט האָט דאָ געשאַפּען אַ וואונדער. דיעזע מענשען, וועלכע לעבען צווישען שטענדיגען שטורם, בונטען און בלוט, האָבען שוין לאנג ניט געוויינט, און יעצט שטעהן זיי און וויינען.

די גרויזאמע אדלער-אויגען, וועלכע האָבען געקוקט אַזוי רוהיג אויף די בלוטונגען זון פון דער רעוואָלוציאָן, האָבען ניט אויסגעהאַלטען דעם צארטען שטראַהל פון פרייהייט און פאנאנדער געוויינט זיך. אין דעם זאָל איז שטיל. הינטער די פענסטער הערט זיך אַ גערויש. ווערענדיג אימער שטאַרקער און גרעסער, פערליערט ער זיין שאַרפקייט מיט זיין גלייכקייט און מעכטיגקייט דערמאָהנט ער דעם רויש פון דעם אונענדליכען ים. יעצט זיינען אַלע דיעזע מענשען פריי. פריי איז דער, ווער עס שטאַרבט, פריי איז דער, ווער עס ווערט געבוירען, פריי איז דער, ווער עס ליעבט. פערניכטעט איז געוואָרען די געהיימניספּאָלע מאַכט פון איינעם, וועלכער האָט געהאַלטען טויזענדע יאָהרען אין קייטען פיעלע מיליאָנען. עס זיינען פאנאנדערגעפאלען די שוואַרצע געוועלכען פון טורמעס און איבער דעם קאָפּ שיינט אַ קלאָהרער הימעל.

— פרייהייט — שעפטשעט איינער אַזוי שטיל און צארט, ווי ער וואָלט דערמאָהנען דעם נאָמען פון אַ געליעבטע.

— פרייהייט! — שרייט אַ צווייטער קוים כאַפּענדיג דעם אַטהאַם פון פרייד, פול מיט בעגייסטערונג און שטרעבען.

— פרייהייט — שרייט דער איינער.

— פרייהייט — זינגען די סטרונעס.

— פרייהייט — מורמעלט דער ברויזענדער ים.

דער אַלטער דעפוטאט איז געשטאַרבן. זיין האַרץ האָט ניט אויסגעהאַלטען די אונענדליכע פרייד און איז געבליעבען שטעהן. און דער לעצטער קלאָפּ זיינער איז געווען: פרייהייט. דער גליקליכסטער פון יי מענשען! אין דעם געהיימניספּאָלען שאַטען פון קבר וועט ער אַוועקטראָגען מיט זיך דעם זייערן חלום איבער די יונגע פרייהייט. מען האָט ערוואַלטעט אַז אין שטאַדט זאָלען פאַרקומען אונז

רוהען, אָבער עס איז גאָר נייט געווען. דער פרייהייטס-אטהעם
האָט אויסגעדרעלט די מענשען און ארויסוויזענדיג זייער שמחה זיינען
זיי געווען צאָרט, אזוי ווייך, אזוי בעשיידען, ווי מעדכען. זיי
האָבען אפילו נישט געטאָנצט. זיי האָבען כמעט נישט געזונגען ; זיי
האָבען מעהר נישט ווי געקוקט איינע אויף די אנדערע, מעהר נישט ווי
געגלעט איינע די אנדערע, פאָרזיכטיג צוריהרען זיך מיט'ן האַנד :
אזוי איז אנגענעהם צו גלעטען א פרייען מענשען און קוקען איהם
אין די אויגען ! קיינעם האָט מען נישט אויפגעהאנגען.

עס האָט זיך געפונען איינער א נאָר, וועלכער האָט א געשריי
געטהאָן : „עס לעבען דער צוואַנציגסטער“ און איז שוין בערייט
אריינצופאלען ביי די אויפגערייצטע מאַסעס אין די הענד און צוריסען
ווערען אויף שטיקער. אייניגע האָבען זיך אויפגערעגט, אָבער די
מייסטע האָבען מעהר נישט ווי געוואונדערט זיך און אָנגעקוקט דעם
שרייער, ווי א קאָמפאניע ליידיג-געהער, שטעהענדיג ביי'ן ים קור
קען אָן אן אפפע, וואָס קומט אָן מיט'ן שיף פון בראַזיליען.
מען האָט איהם אָבגעלאָזען.

אין דעם צוואַנציגסטען האָט מען זיך דערמאהנט ערשט שפעט
אין דער נאכט.

אייניגע בירגער, וועלכע האָבען זיך נישט געקענט שיידען מיט
דיעזען גרויסען טאָג און וועלכע האָבען בעשלאָסען ארומצושפאצירען
די גאנצע נאכט, האָבען זיך דערמאהנט צופעליג אָן דעם צוואַנציג-
סטען און אוועקגעלאָזען זיך צום טורעם.

ער איז געווען אזוי ווי צוואַמענגעגאָסען מיט'ן הימעל און אין
דעם מאָמענט, ווען די בירגער זיינען אונטערגעגאנגען איז איבער'ן
טורעם געשטאָנען א שטערן. דער קלייניקער שטערן איז אונטער-
געגאנגען גאנץ נאָהענט, א בליץ געטהאָן און פערשוואונדען געוואָרען
אין דער פינסטערניס. גאנץ ניערדיג אונטער דר'ערד האָבען געלייבט
צוויי קלייניקע פענסטערלעך, דאָס האָבען געוואכט די היטער.
עס האָט געשלאָגען צוויי אוהר.

— ער ווייס, אָדער נישט ? — האָט איינער פון די אונטערגעקור
מענע געפרעגט, איינקוקענדיג זיך אויף די שווארצע מאסע און סטא-
רענדיג זיך צו פערשטעהען איהם. פון לעבען דער וואַנד האָט זיך

ארויסגערוקט אַ דונקעלער שאַטען און אַ שוואַכע, מאַטע שטימע
האַט געענטפערט :

— בירגער, ער שלאָפט.

— ווער זייט איהר, בירגער ? איהר האָט דאָך מיר איבערנע-
שראָקען : איהר געהט שטיל ווי אַ קאַטץ.

פון פערשיעדענע זייטען האָבען זיך אונטערגערוקט נאָך אייניגע
דונקעלע שאַטענס און האָבען זיך אָבגעשטעלט שווייגענדיג פאר די
אָנגעקומענע.

— פאר וואָס ענטפערט איהר ניט ? אויב איהר זייט אַ טייוועל,
טאָ ווערט פערשוואַנדען : די פאָלקס-פערזאמלונג האָט אָבגעשאפט
אַלע שדים און אַלע רוחות.

דער אונבעקאַנטער האָט זיך אָבגערופען :

— מיר היטען דעם טיראן.

— אייך האָט די קאָמונע אוועקגעשטעלט דאָ ?

— ניין, מיר שטעהן דאָ פון זיך אַליין. מיר זיינען געווען דאָ
37 מענשען, איינער פון אונז איז געשטאָרבען און יעצט זיינען מיר
36. שוין מעהר ווי צוויי מאָנאַט, ווי מיר וואָהנען דאָ ביי דיעזע
ווענד ; מיר זיינען שוין מיער געוואָרען.

— די נאַציאָן איז אייך דאנקבאַר. איהר ווייסט וואָס היינט
האַט פאסירט ?

— יא, מיר האָבען עטוואָס געהערט. מיר היטען דעם טיראן.

— איהר האָט געהערט, אז איצט איז אַ רעפּובליק — פרייהייט?

— יא, מיר היטען דעם טיראן.

— לאַמיר זיך צוקוסען, ברידער !

די קאַלטע ליפּען האָבען זיך צוגעריהרט צו די הייסע ליפּען.

— מיר זיינען פערמאַטערט געוואָרען. ער איז זעהר שלוי און
געפעהרליך. מיר קוקען טאָג און נאַכט אין די פענסטער און אין די
טיהרען. מיר קוקען אַלץ דאָרטען, אין יענע פענסטער. איהר קענט
איהם יעצט ניט געפינען. זאָגט איהר, אז עס איז פרייהייט ? דאָס
איז זעהר גוט. אָבער מיר דארפּען געהן אויף אונזערע ערטער. זייט
רוהיג, בירגער, ער שלאָפט, מיר בעקומען נאכריכט, יעדע האַלבע
שמונדע. ער שלאָפט.

די שאטענס האָבען זיך אָבגערוקט און פערשוואונדען געוואָרען
אזוי ווי זיי וואָלטען אַריינגערקאָכען אין דר'ערד. דער שוואַרצער
טורעם איז געוואָרען אזוי ווי העכער און פון דעם לינקען שפיטץ האָט
זיך אַרויפגעצויגען צום שטאָרט צו אַ פינסטערער פאַרמלאָזער וואָל-
קען. עס האָט אויסגעזעהן אזוי ווי דער שטורעם וואקסט און ציהט
אויס די הענד. אין דעם געריכטען פינסטערניס פון וואנד האָט מיר
א מאָל אַ בליטץ געטהאָן אַ פייער און איז פערלאָשען געוואָרען —
דאָס איז געווען אַ מין סיגנאַל. איבער'ן שטאָרט האָט זיך אויסגע-
שפּרייט אַ וואָלקען און איז געל געוואָרען פון דעם פייער-שיין. עס
האָט אָנגעהויבען שפּריטצען אַ רעגען. עס איז געוואָרען שטיל און
רוהיג.

שלאָפט ער ווירקליך ?

פינפטער קאפיטעל.

עס זיינען פערבייגעגאנגען נאָך עטליכע טעג, אין וועלכע דאָס
פאַלק האָט זיך ניט געקענט גענוג אָנפרעהען מיט דעם גענוס פון פריי-
הייט, — ערשט מיט אַמאָל האָבען זיך וויעדער אָנגעהויבען אַרומטראָ-
גען נאכריכטען פון מיסטרויען און מורא. די נאכריכט, אַז מען האָט
איהם אַראָפּגעוואָרפען פון זיין טהראָן, האָט דער טיראן אויסגע-
הערט מיט פערדעכטיגער רוהיגקייט — ווי קען בלייבען רוהיג אַ
מענש, וועלכער הערט, אַז מען האָט צוגענומען פון איהם די קעניג-
ליכע קרוין, ווען ער וואָלט ניט אויסגעטראכט עפעס שרעקליכעס ?
און ווי קען בלייבען רוהיג אַ פאַלק ווען ער ווייס, אַז צווישען
איהם וואָהנט איינער אַ רעטזעלאַפּטער, וועלכער בעזיצט דעם
וואונדערליכען כּח צו בע'כשופ'ן מענשען ? זייענדיג שוין אַראָבגע-
וואָרפען פון טהראָן, בלייבט ער נאָך אַלץ פורכטבאַר ; איינגעשפּאַר-
טערהייד ווייזט ער נאָך אַרויס זיין טייוועלשע מאַכט, וועלכע פער-
שפּרייט זיך גאנץ ווייט.

די וואָס געפינען זיך נעבען איהם נאָהענט וויינען קוקענדיג אויף
זיינע צרות. מען האָט געזעהען ווי אַ פרוי האָט געקושט די קעניגין
אין האַנד, מען האָט געזעהן ווי איינער פון דעם קעניג'ס היטער האָט
זיך אָבגעווישט אַ טרעהר פון אויג ; מען האָט געהערט אַ רעדנער,

וועלכער אפעלירט צום פאלק, אז ער זאל האבען רחמנות. פונקט ווי ער וואלט נישט געווען גליקליכער אויף יעצט אפילו פאר פיעלע טויזענט-דע אינגליקליכע, וועלכע האבען קיין מאל נישט אנגעזעהן די שיין און וועלכע מען וויל נאך אויף ווייטער בריינגען פאר א קרבן צוליעב איהם. ווער קען ערב זיין, אז מארגען וועט די לאנד ווידער נישט מיטגע-ווערען און בעסען אויף די קניע פערצויהונג ביי דעם קעניג און וויע-דער אוועקזעצען איהם אויף דעם טהראן, וועלכער איז צושטערט געווארען מיט אזוי פיעל צרות, מיט אזוי פיעל שמערצען! אויפ-גערענט פון כעס און מורא הערט זיך צו דאס פאלק צו די רעדען פון די פאלקס-פערזאמלונג. עפעס זאגערבארע רעדען, שרעקליכע ווער-טער! די פאלקס-פערטרעטער רעדען נאך דערפון, אז צום קעניג טהאָר מען זיך נישט צוריהרען, אז דעם קעניג טהאָר מען נישט משפט'ן, ווייל ער איז א קעניג. הייבט דאך דאָס, אז די קעניגע עקזיסטירען נאך! און ווער זאגט דאָס? דאָס זאגען מענטשען, וועלכע האבען פיינד די טיראניי, די זיהן פון פאלק, וועלכע קומען ארויס פון יענע שיכטען, וואָס האבען איבערגעטראָגען אויף זיך די גרויזאמע און גע-מיינע הערדשאפט פון די קעניגע. א שרעקליכע בלינדקייט.

די מייסטען הויבען 'שוין' אָן צו נייגען זיך אויף דעם צד פון קעניג. פון טורעם, וואו דער קעניג איז איינגעשפארט געהט א מין געלבער טומאן, וועלכער קריכט אריין אין די הייליגע קאמערען פון פאלקס-שכל, פערבלענדעט די אויגען און שטיקט די יונגע פרייהייט — די יונגע כלה, וועלכע שטארבט אונטער דער חופה מיט דעם ברויט-קראנץ פון ווייסע בלוזען אויפ'ן קאפ. טרויער און פערצווייפלונג גנב'ען זיך אריין אין די הערצער און פיעלע הענד זוכען וואפען, זייענדיג בערייט בעסער צו שטארבען פאר פרייהייט, איידער צו לע-בען אונטער טיראניי.

עס הערען זיך געשרייען פול מיט טויט-פעראכטונג:
— איהר ווילט אז אין לאנד זאל זיין איין מענש און 35 מיליאָן

בהמות?

— יא, זיי ווילען. זיי האבען אראָבגעלאָזען די אויגען און שווייגען. זיי זיינען שוין מיער געוואָרען צו ראנגלען זיך; צו פער-לאנגען — און אין זייער גענעצען, אין זייערע פארבלאָזע, קאלטע רעדען שפירט זיך שוין דאָס בילד פון א טהראָן . . .

די רעדען אויף דער פאָלקס־פּערזאָמלונג זיינען דונקעל און אין שווייגען פיהלט זיך שוין פערראטה. די פרייהייט — די אַרימע כלה אין ווייסע בלומען — שטארבט אוועק אין מיטען האַכצייט. שששא ! . . . אין דרויסען הערט זיך עפעס אַ גרויסער טאפֿטשען מיט די פיס. מען געהט ! עס הערט זיך אַ גערויש אזוי ווי פון צעהנדליגע באַראַבאָנען.

טראַם . . . טראַם . . . טראַם . . . עס געהן די פאָרשטערט. זיי געהן פערטהיידגען די פרייהייט. טראַם־טראַם־טראַם. — וועה איז צו די פעררעטהער. — דאָס פאָלק בעט ערלויבנים צו שטעלען זיך פאר די פערזאָמלונג.

קען מען דען אָבהאַלטען די שנעע־בערג, ווען זיי האַלטען אין פאלען ? ווער קען זאָגען צו אַן ערד־ציטערנים : „מעהר ווי ביז אַהער טהאָרסט דו נישט אונטערגעהן ?“

די טיהרען מאַכען זיך פאַנאָנדער און עס בעווייזען זיך די פאָרשטערט. אָבערענטע געזיכטער, אַבערענטע הערצער, שמאַטעס פון אַלערליי פארבען אנשטאט קליידער. אין די אונרוהיגע בעוועגונג גען פיהלט זיך מוטה. די אויגען ברענען מיט פייער. עס טארטשען פיקעס, קאָסעס, אייזענס און צאָס־פלעקער. דאָ שטעהט צוזאַמען מענער, פרויען און קינדער. טראַם, טראַם, טראַם . . .

— עס לעבען די פערטרעטער פון פאָלק ! . . . עס לעבע די פרייהייט ! טויט צו די פעררעטהער !

די דעפוטאטען שמייכלען אונטער, און פערנייגען זיך העפליך. פון דיעזע אונענדליכע בעוועגונג הויבט אָן צו שווינדלען דער קאָפּ. אַלע געזיכטער זעהן אויס ווי איינס. אַלע געשרייען ווערען צוואַ־מענגעגאָסען אין אַ געדיכטען, איינטאָניגען גערויש. דער טאפֿטשען מיט די פיס ווערט עהנליך צום קלאַפּען פון רעגען איבער'ן דאך : אַ ריעזיגער דאך און ריעזיגע טראַפּענס.

עס געהט אוועק אַ שטונדע, צוויי, דריי. עס איז שוין אָנגע־קומען די נאַכט. ביידע טיהרען, סיי די, דורך וועלכע דאָס פאָלק געהט אַרײַן, סיי די, דורך וועלכע דאָס פאָלק געהט אַרויס, זיינען שוואַרץ ווי צוויי אָפּענע אָבגורנדען. די מאַטע אויגען, וועלכע קוקען אויף די גרויסע פאָלקס־מאַסען הויבען אָן פאָרצושטעלען זיך פער־

שיעדענע בילדער. די וואָס זיצען איבער טיהר דוכט זיך אָב, אַז זיי שטעהן אויף אַ בריק און קלייבען זיך צו שווימען. אין אַ מינוט ארום קומען זיי צו בעזינגונג : אָה, דאָס איז דאָס פּאָלק ! און אין אלעמענס הערצער וואקסט דער שטאַלץ, דאָס בעוואוסטזיין פון שטאַרקייט און דורשט צו אַ גרויסע, נאָך ניט געזעהענע פרייהייט. אַ פרייעם פּאָלק ! וואָס פאַר אַ גליק. טראַם, טראַם, טראַם.

שוין אַכט שעה ווי דאָס פּאָלק געהט און עס איז נאָך ניטאָ קיין ענד. פון אלע זייטען היילכען רעוואָלוציאָנערע לייעדער. קיין ווערטער הערט מען כמעט ניט ; עס הערען זיך נאָר די מוזיקאלע טאַקטי-קען. צו די וואפען בירגער ! זאמעלט זיך אין באַטאַליאָנען ! לאַמיר געהן !

— לאַמיר געהן !

מען געהט.

שטימען קלייבען דאָרף מען שוין ניט: די פרייהייט איז וויעדער גערעטעט.

זעקסטער קאפיטעל.

עס איז אָנגעקומען דער גרויסער טאָג — דער טאָג, וואָס מען האָט געדארפט מישפּט'ן דעם קעניג. די געהיימיספּאָלע מאַכט, וועלכע איז אַלט ווי די וועלט, דאָרף אָבגעבען חשבון פאַר דעם פּאָלק, וועלכען זי האָט געהאַלטען הונדערטע יאָהרען אין שקלאַפּעריי. די מאַכט, וועלכע איז בערויבט יעצט פון איהרע קלינגענדיגע גלעק-לעך און איהר גאָלדענעם טהראָן, וועלכע איז בערויבט פון איהר גאַנצען יחוס און פון אלע איהרע גאַרישע טיטלען, — דיעזע מאַכט דאָרף זיך יעצט שטעלען נאָקעט פאַר דעם פּאָלק און געבען איהם אַ קלאַהרע רעכנונג ; פאַר וואָס איז זי געווען אַ מאַכט, ווער האָט איהר געגעבען די קראַפט און דאָס רעכט צו הערשען דורך, איין מענש איבער גאַנצע מיליאָנען, צו בעגעהן אלערליי פערברעכען און גוואלד-טהאַטען, צו בערויבען איינעם די פרייהייט, אָדער פער-אורטהיילען צום טויט ? דער צוואנציגסטער איז שוין פון אנפאנג אן פּעראורטהיילט דורך דאָס געוויסען פון גאַנצען פּאָלק ; קיין זיגונג אויף איהם איז ניטאָ און עס מען ניט זיין. דער צוועק פון

משפט'ן איהם בעשטעהט נאָר דארין, אז פאר דער הינריכטונג זאָל ער ענטדעקען זיין געהיימיניספולע האַרץ און בעקאנט מאַכען דאָס פאָלק ניט מיט די מעשים, נאָר מיט די געדאנקען און די געפיהלען פון אַ קעניג.

די צויבער שלאנג וואָס האָט אויפגעפרעסען מיידלאך און האָט געהאַלטען די גאנצע מדינה אין שרעק, איז געבונדען געוואָרען אין קייטען און איז אַרויסגעשלאָפּט געוואָרען אויפ'ן מאַרק־פלאַץ און מענשען וועלען באַלד דערזעהן זיין הויט מיט די שופען, זיין צוויי־פאַכען צונג, זיין שרעקליכע מויל פון וועלכע עס שפּאַרט פייער.

אַלע האָבען זיך עפּעס געשראָקען. אויף די שטילע גאסען האָט שוין פון בינאַכט אָן געמאַרשירט מיליטער, פון אלע זייטען איז דער חיל געקומען, בעדעקענדיג דעם גאַנצען מאַרק־פלאַץ, די גאָר סען, אלע דורכגאַנגען — דער גאַנצער וועג פון קעניג איז אויסגע־שטעלט געוואָרען פון ביידע זייטען מיט ווענד פון שפיזען און פון ביזע, שטריינגע אונ'גדלות'דיגע געזיכטער. איבער די דונקעלע בנינים פון די מויערען און די קלויסטערס, די שפיציגע און פייער עקעדיגע, וועלכע זיינען געווען ווי פערשטעלט אין דער דונקעלהייט פון פארטאָג, האָט בלייב אָנגעהויבען ליכטיג צו ווערען דער געלער פערוואָלקענטער הימעל, דער קאלטער שטאָדטישער הימעל, וואָס זעהט אויס אזוי אַלט ווי די הייזער, וואָס זיינען פעררויכערט און פערפינסטערט פון שטויב און אַלטקייט. אַקוראט ווי דאָס וואָלט געווען אַ גראוירטעם בילד אין איינעם פון די זאאלען פון אַן אַלטען ריטערליכען שלאָס.

די שטאָרט האָט געשלאָפּען אין אימה'דיגער ערווארטונג פון דעם גרויסען שרעקליכען טאָג און איבער די גאסען האָבען שטיל, איינ־האַלטענדיג זייערע שווערע טריט, זיך בעוועגט גאַנצע מחנות פון בירגער, וועלכע זיינען פערוואנדעלט געוואָרען אין סאָלדאטען; מיט אַ חצופות'דיגע רודעריי, אַראָבלאָזענדיג זייערע מאָרדערס צו דער ערד זיינען דורכגעקראָכען און ביי יעדען האַרמאט האָט געפינקעלט דער רויטליכער פייעריל פון דעם קנייט. געקאמאַנדעוועט האָט מען שטיל, האַלב־גערעדט, כמעט געשעפצט — אזוי ווי מען וואָלט מורא געהאַט אויפצרוועקען די וואָס שלאָפּען אונרוהיג און קענען זיך לייכט אויפכאַפּען. האָט מען דאָס מורא געהאַט אז דעם קעניגס

רוהע זאָל ניט געשטערט ווערען אָדער מען האָט דאָס טאָקע מורא געהאט פאר'ן קעניג — דאָס האָט קיינער ניט געוואוסט; אָבער אַלע האָבען געוואוסט, אז מען דארף זיך פערטיג מאַכען, אז מען דארף אַרויסרופען און איינזאמלען אַלע כוחות, וועלכע זיינען דאָ ביים פּאָלץ.

לאנג, לאנג האָט זיך טאָג נאָך טאָג אָנגעהויבען; די געלע וואָלקענס, פּוביגע, שמוציגע, אזוי ווי זיי וואָלטען געווען אויס-געווישט מיט אַ בלאָטיגען טוך, זיינען עקשנות'דיג געהאנגען איבער די שפיצען פון די קלויסטערס; און בלויז אין דעם מאָמענט, ווען דער קעניג איז אַרויסגעגאנגען פון שלאָס האָט זיך אַצונד געטהאָן די זון אין דעם דורכגעריסענעם פלאץ צווישען די וואָלקענס. אַ גוטער סימן פאר'ן פּאָלץ, אַ שטריינגע וואַרנונג פאר דעם טיראן.

געפיהרט האָט מען איהם אזוי: אין דעם דורכגאנג צווישען די צוויי שורות חיל האָבען זיך בעוועגט בעוואפענטע מחנות: איין מחנה, די צווייטע. . . די צעהנטע — מען קען ניט איבערצעהלען; דערנאָך די האַרמאטען. זייערע רעדער דונערן איבער די שטיינער; דונערן, דונערן, דונערן; דערנאָך ענדליך רוקט זיך שווער צוויי שטען די ביקסען, שפּיזען און שווערדען אַ שוואַרצע קארעטע. און וויעדער האַרמאטען און מחנות. און אויף דעם גאַנצען גרויסען שטח פון פיעלע מיילען פאר דער קארעטע, אַרום איהר און הינטער איהר — אַ טויטע שטילקייט. אין איין אָרט אויף דעם גרויסען פלאץ האָט בען אייניגע נאָר גאנץ אונזיכער אַ געשריי געטהאָן:

— טויט דעם צוואַנציגסטען!

אָבער די מאַסע האָט דעם געשריי ניט אונטערגעכאַפט און די בעזונדערע שטימען זיינען באַלד אַנטשוויגען געוואָרען. אזוי פאסירט דאָס אין געיעג אויף אַ ווילדען דבר-אחר, עס גיבען אַ ביל נאָר די קליינע הינטלאך, און יענע וועלכע עס צורייסען טאָקע און ווערען צוריסען, יענע שווייגען, זאמלענדיג אין זיך האס און קראפט.

אין דער פערזאמלונג קומט פאר אַן איינגעהאַלטענער טומעל און געשפרעכען. שוין עטליכע שטונדען ווי זיי ווארטען אויף דעם טיר-ראן, וואָס שלעפט זיך אזוי לאנגזאם, און זייענדיג אויפגערעגט געהן זיי אַרום הין און צוריק איבער די קאָרדאָרען, בייטענדיג יעדע וויילע דעם פלאטץ פון אונגעדולד, זיי לאכען אָהן אורזאכען, רעדען

עפעס לעבעדיג צווייטען זיך. פיעלע אבער זיצען אונבעוועגליך, אזוי ווי אויסגעהאקטע סטאטוען — זייערע פנים'ער זיינען אויך אזוי ווי פערשטיינערט. יונגע פנים'ער, אבער אלטע, טעפע קנייט'טען, אזוי ווי איינגעהאקט מיט א האק; הארטע האָר; די אויגען — אריינגעקראַכענע טיעף אונטערן שטערן, ביז, אָדער אויסגעסטארט שטעטע אַרויס, גרויסע, אזוי ווי זיי וואָלטען גאָר קיין ברעמען ניט געהאַט, זיי ברענען ווי די פאָלן אין דעם שוואַרצען צאָם פון טורמע. ניטאָ אויף דער וועלט אזא שרעקליכע זאך, אויף וועלכע דיעזע אוי-גען וואָלטען ניט געקענט קוקען אָהן פחד; ניטאָ אויף דער וועלט קיין מורא'דיגע זאך, קיין האַרטהערציגע, טרויעריגע, דונקעלע, פאר וועלכע דיעזע בליקען וואָלטען א ציטער געטהאָן. אזוי ווי צו-גליהטער אייזען איז אָנגעפלאַכט ביז ווייסקייט, אזוי האָבען זיי זיך צוגליהט פון דעם פייער פון דער רעוואָלוציאָן. יענע מענשען, וועל-כע האָבען אָנגעהויבען צוערשט דיעזע גרויסע בעוועגונג, זיינען שוין לאַנג געשטאַרבן, זיינען צוזעצט און צושפּרייט געוואָרען איבער דער ערד, זיינען פּערגעסען געוואָרען; פּערגעסען געוואָרען זיינען אויך זייערע געדאנקען, זייערע ערוואַרטונגען און זייערע פאנ-טאזיען.

דער געוועזענער שטורעם, וועלכען עס האָבען געמאַכט די רעדעס פון יענע מענשען, ווייזט איצט אויס אזוי ווי א גלעקעל צום שפּיעלען זיך אין האַנד פון א קינד; זייער גרויסע פרייהייט, וועגען וועלכער זיי האָבען געטרוימט זעהט אויס איצט אזוי ווי א וויג-בעטעלע פאר א זויג-קינד פארצויגען מיט א דינער דעקע צו בעשיצען דאָס קינד פון פליגען און פון דעם שיין פון ליכטיגען טאָג. קלייניקע, משונה'דיגע מענשעלעך, קאַרליקעס, וועלכע האָבען אונטערגעגראָבען א באַרג. אָבער דיעזע — אויסגעהאָדעוועטע אין שטורעם און לעבענ-דע אין די שטורעמס; די ליבלינגס קינדער פון פירכטערליכע טעג, פון פערבליטיגטע קעפּ, וועלכע מען טראָגט אָנגעשטאכענע אין דער הויף אויף די פיקעס אזוי ווי די קאוואונעס, דאָס זיינען קינדער פון דיקע פליישיגע הערצער, פון וועלכע מען פרעסט אַרויס דאָס בלוט; דאָס זיינען מענשען פון גרויסע, ריזיגע רעדעס, וואו יעדעס וואָרט איז שאַרפּער פון קינזשאל און יעדער געדאנק איז אונערבאַרמדיגער אַלס פּולפּער. זיי געהאָרכען בלויז דעם ווילען פון דעם מאַיעסטע-

טישען פאָלק, זיי האָבען ארויסגערופען דעם שאטען פון געהיימער הערשאפט, און איצט — קאלט זיינען זיי ווי די געלעהרטע אַנא-טאָמען, ווי די ריכטער, ווי די תליון'ס; זיי וועלען שוין אונטער-זוכען דעם בלויען שיין, וועלכער שרעקט אזוי ווי אונזויסענדע און אבערגלויבישע, זיי וועלען צונעהמען זיינע שיינבארע גליעדער, זיי וועלען אויסגעפינען דעם שוואַרצען סם פון דער טיראניי און וועלען דיעזען גיפט איבערגעבען צו דער לעצטער הינריכטונג.

נאָר אַט ווערט שטיל דרויסען און די שטילקייט ווערט טיעף און שוואַרץ אזוי ווי דער הימעל ביינאַכט. מיט אַ גערודער קומען צו נעהענטער די האַרמאטען. אינעווייניג ווערען אַלע אַנשוויגען. ביים אַריינגאנג איז אַ לייכטע בעוועגונג. אַלע — זיצען — זיי דאָר-פען בעגעגענען דעם טיראן זיצענדיג. זיי שטריינגען זיך אָן צו בליי-בען גלייכגילטיג. די האַרמאטען, מחנות און געוועהר שטעלען זיך אַרום דער געביידע, ווי מיט אַן אייזערנעם ריף וואָלט אַרומגענומען ווערען דאָס הויז.

עפעס אַ קלייניקעס איז אַריינגעגאנגען.

קוקענדיג פון די אויבערשטע ווייטע ביינק זעהט זיך ווי דאָס איז אַ גראַבינקער אונגעוויקסיגער מענשעלע מיט שנעלע אונזיכערע בעוועגונגען. פון דער נאָהענט איז דאָס אַ פעטער מענש פון אַ מיטעל-לען וואוקס מיט אַ גרויסען נאָז, וועלכער איז געוואָרען רויט פון קעלט. אויף זיין פנים איז צומישט ווייכקייט, ניכטיגקייט, פוסט-קייט און דומהייט. ער דרעהט מיט'ן קאָפּ, ווייסט ניט צו זאָל ער גריסען אָדער ניט. ער שטעהט אויף זיינע צונומענע פיס, ניט ווי-סענדיג צו מעג ער זיך זעצען אָדער ניט. אַלע שווייגען. נור פון הינטען שטעהט אַ שטוהל, זעצט ער זיך, פריהער אויף אַ ברעגעלע, דערנאָך ווייטער, און שפעטער שוין אין גאנצען. ער נעהמט דער-נאָך אָן גדלות'דיגע האַלטונג. עס שיינט אַז ער האָט קאטער. ער נעהמט שנעל אַרויס זיין טיכעל און שנייצט דעם נאָז מיט אימפעט און מיט הנאה. ער מאַכט זיך באַלד צורעכט, בעהאַלט די נאָז-טיכעל און בלייבט מאַיעסטעטיש שטיל ווי אַבגעשטאָרבן. ער איז פערטיג. דאָס איז געווען דער צוואַנציגסטער.

זיבענטער קאפיטעל.

מען האָט ערווארט אַ קעניג, און ערשיענען איז גאָר אַ ליין. מען האָט ערווארט דעם צויבער-שלאנג, די דראכע און געקומען איז גאָר אַ בורזשוי, מיט אַ גראָבען נאָז און מיט אַ נאָז-טיכעל. לעכערליך, משונה און עפעס גאָר אונאנגענעהם. צו האָט מען דאָס ניט אונטער-געשטעלט וועמען ?

— דאָס בין איך דער קעניג — זאָגט הויך דער צוואנציגסטער. יאָ דאָס איז ער : ווי לעכערליך ער איז ! אָט איז דיר אַ קע-ניג ! מען האָט געשמייכעלט, געקוועטשט מיט די פלייצעס, שיער ניט אויסגעפלאצט אין אַ געלעכטער און מען האָט זיך איבערגעקוקט איינער צום אנדערען מיט שפּאַס, מיט בעגריסונגס צייכענס, אזוי ווי מען וואָלט איינער דעם צווייטען געפרעגט :

— ווי געפעהלט ער דיר ?

די דעפוטאטען — זיי זיינען שוין געווען זעהר ערנסט, מורא'דיג ערנסט, זאָגאר בלייך ; מסתמא האָבען זיי געפיהלט אזוי גע-דריקט דורך דער פּעראנטוואָרטליכקייט, אָבער דאָס פאָלק האָט זיך שטיל אמווירט. ווי האָט זיך דאָס פאָלק אַריינגעכאַפט אהער אין דער פּערוואַלונג ? גאָר אזוי ווי עס רייסט זיך דורך וואסער : אַריינגערונען — דורך די הויכע פּענסטער, דורך שפּאַלטען עפעס, כמעט ווי דורך די שליסעל-לעכער דורכגעקראָכען. הונדערט אכ-געריסענע, פּאַנטאַסטישע געקליידעטע אין אלע מינים מלבושים, אָבער זעהר העפליכע און פריינדליכע פרעמדע פנים'ער. ווען אַזאָ האָט זיך אָנגעשטויסען אָן אַ דעפוטאַט, האָט ער גלייך אַ פרעג געטהאָן :

— שטער איך אייך ניט בירגער ?

זעהר העפליכע, גאנצע געדיכטע שווארצע נעסטען, אזוי ווי פויגלען, קלעפען זיי צו די פּענסטער און פארשטעלען דעם שוין, און זיי טעלעגראפירען עפעס מיט די הענר אַראָב, אויפ'ן פלאץ. עס שיינט, אז עטוואס לעכערליכעס געבען זיי איבער צו די אונטען שטעהענדע.

אָבער די דעפוטאטען זיינען געווען ערנסט, זעהר ערנסט, זאָר-
גאר בלייב. ווי פערגרעסערונגס-גלעזער אזוי זיינען אָנגעשטעלט זיי-
ערע אויסגעקאטשעטע אויגען אויף דעם צוואנציגסטען, קוקען אויף
איהם לאנג און משונה — און קעהרען זיך אָב פארכמורעטע. אנדער-
רע האָבען אין גאנצען פערמאכט די אויגען: קענטיג אז זיי איז גע-
ווען עקעלהאפט צו קוקען אויף דעם טיראן.

— בירגער — דעפוטאטען! מורמעלט איינער פון די פריינד-
ליכע אונבעקאנטע — איהר גיט נאָר אַ קוק ווי די אויגען ברענען ביי
דעם טיראן.

— יאָ.

— ווי ער האָט דאָס זיך אָנזויגען אין אונזער בלוט!

— יאָ.

— אפנים איהר זייט ניט פון די פליידערזעק, בירגער!

קיין ענטפער. און דאָרט אונטען פלאפעלט עפעס דער צוואַנ-
ציגסטער. ער פערשטעהט ניט אין וואָס מען קען איהם בעשולדיגען.
ער האָט תמיד געליעבט זיין פאָלק און דאָס פאָלק האָט איהם גע-
ליעבט. און אויך איצט האָט ער לייעב דאָס פאָלק, ניט קוקענדיג
אויף אלע בעליידיגונגען און אויב מען מיינט, אז פאר'ן פאָלק איז
בעסער אַ רעפובליק: ער האָט גאָר נישט דאגעגען.

— פאר וואָס זעט האָסטו דו געבראכט אנדערע טיראנען?

— איך האָב זיי ניט גערופען זיי זיינען אליין געקומען.

— אַ ליגנערישער ענטפער: עס זיינען געפונען געוואָרען די
געהיימע דאָקומענטען, וועלכע עס בעווייזען דעם פאקט, אז עס
זיינען אָנגעגאנגען די פעהראנדלונגען. אָבער ער לייקענט — גראָב
און נאָריש, אזוי ווי דער ערשטער געכאפטער זשוליק, וועלכען מען
האָט געכאפט ביי דער האַנד. ער בעליידיגט זיך זאָגאר: ער האָט
גאָר אין אמת'ען תמיד געמיינט נאָר דעם פאָלק'ס טובה. עס איז ניט
וואהר, אז ער איז אַ האַרטהערציגער — ער האָט אלע מאָל בעגנאָ-
דיגט, וועמען מען האָט נאָר געקענט בעגנאָדיגען; עס איז ניט וואהר,
אז ער האָט רואינירט די מלוכה: ער האָט אויף זיך אליין אויס-
געגעבען אזוי ווייניג, ווי יעדער ניט רייכער בירגער. ער איז קיין
מאָל ניט געווען צולאָזען, קיין מאָל ניט געפלושעוועט. ער האָט

ליעב געהאט גריכישע און ליטיינישע קלאסיקער און סטאָלעריי. אין זיין קאבינעט איז די גאנצע מעבעל זיינע אייגענע געמאכטע.

דאָס איז אמת. און ווען מען קוקט זיך אין איהם איין זעהט ער טאקע אויס ניט מעהר ווי א בעשיידענער בורזשוא : אַזעלכע בייכר-געמענשעלאך מיט גרויסע נעזער, וואָס געבען ארויס א מיטונה-דיגען קול ווי א טרובע, קען מען טרעפן פיעלע אין די פייערטעג ווי זיי פאָהרען אַרום אין שיפלאך גאנצע שטונדען פֿיט פאנגען. פוסטע, ווערטהאלצע מענשען מיט גרויסע נעזער.

אַבער ער איז דאָך געווען א קעניג ! וואָס זינע הייסט דאָס ? אויף אזא'ן אופן קען דאָך יעדערער זיין א קעניג ; אויף אזא אופן קען דאָך ווערען אפילו אן אַבעזיאַנע דער אונבעגרענצטער בעפעהלער איבער דעם שיקואל פון מענשען. און מען וועט פאר דער אַבעזיאַנע אויך אויפשמעלען א גאָלדענעם טהראָן און מען וועט איהר אַבגעבען געטליכען כבוד, און זי וועט פארשרייבען פאר מענשען די געזעצע נאָך וועלכע זיי זאָלען לעבען — אן אַבעזיאַנע מיט א האָאָריגע הויט, א בריאה, וואָס שלעפט זיך אַרום אין די וועלדער.

דער קורצער הערבסט טאָג ענדיגט זיך שוין, און דאָס פאָלק הויבט אָן צו ווייזען צייכענס פון אונגעדולד : וואָס עסק'ט מען זיך דאָרט אזוי לאַנג מיט'ן טיראן ? צו שמעקט דאָס עפעס ניט מיט א נייעם פערראטה ? אין דעם האַלב-דונקעלען צימער, וואו עס איז אזוי שטיל, בעגעגענען זיך צוויי פאָרשטעהער, וועלכע זיינען אוועק-געגאנגען פון דער פערזאמלונג. זיי קוקען זיך צו, דערקענען איינער דעם צווייטען און געהען שווייגענדיג איינער לעבען אנדערען, אויס-היטענדיג ניט אַנצוריהרען זיך. זיי געהן.

— אַבער וואו איז דער טיראן ? — גיט זיך א כאַפ איינער און גיט א האק דעם צווייטען פאר'ן פלייצע. זאָג מיר — וואו איז דער טיראן ?

— איך ווייס ניט. איך שעהם זיך צו געהען אהין.
— שרעקליכע געדאנקען ! ניט שוין-זשע איז דאָס אזא ניקטס-ווירדיגקייט ווירקליך טיראניי ? ניט שוין-זשע זיינען דאָס אַזעלכע פוסטע ברואים טיראנען ?
— איך ווייס ניט. איך שעהם זיך.

אין דעם קליינעם צימערל איז געווען שטיל. נאָר פון אומעטום—
פון דער פערזאמלונג, פון מאַרק-פלאַטץ, וואו עס האָט זיך געשטוי-
סען דאָס פּאָלל — האָט זיך געהערט אַ גלייכער טומעל. עס קען
זיין, אַז יעדערער האָט גערעדט שטיל, אָבער פון אלע צוזאמען האָט
זיך דאָס ערהאַלטען אלס אַ ווילדער ברויזען ווי דאָס ברויזען פון וויי-
טען ים. אויף די ווענד האָבען זיך געוויזען רויטע פאסען און פלע-
קען — אפנים אַז אונטען, דרויסען, האָט מען אָנגעצונדען פאקעלען.
פון נאָהענט ערגעץ האָט זיך דעהערט דאָס טופען פון פיס און דער
שטילער קלאנג פון געוועהר : די קאראולען האָבען זיך געביטען, ווע-
מען היטען זיי דאָס : אָט דעם גאָרנישט ?

— מען מוז איהם ארויסיאָגען פון לאַנד.

— ניין, דאָס פּאָלל וועט דאָס ניט ערלויבען. מען מוז איהם
טויטען.

— אָבער דאָס וועט דאָך זיין אַ נייע נארעריי !

דער שיין פון די רויטע פלעקען שפרינגט איבער'ן וואַנד. עס
פויזען איבער'ן וואַנד דונקלע שאַטענס, ווי פון אַ רויך : אַזוי ווי
אין אונקלאהרהייט פון אַ חלום געהן דורך די בלוטיגע טעג פון דער
פערנאנגענהייט און פון געגענווארט — און אָהן אַ סוף זיינען זיי. דער
רויש דרויסען האלט אין שטייגען. עס לאָזען זיך שוין הערען בעזונ-
דערע אויסגעשרייען :

— דעם ערשטען מאָל אין לעבען האָב איך היינט דערפיהלט

אַ פחד.

— און פערצווייפלונג, און שאַנדע.

— און פערצווייפלונג. גיב מיר די האַנד, ברודער. ווי קאַלט
די האַנד איז ! אָט דאָ פאר'ן געזיכט פון אונבעוואוסטער געפאהר
אין די מינוטען פון גרויסער שאַנדע לאָמיר שווערען, אַז ניט מיר
וועלען פאלש בלייבען דער אונגליקליכער פרייהייט. מיר וועלען
אומקומען, איך האָב דאָס היינט דערפיהלט, אָבער אומקומענדיג
וועלען מיר אויסשרייען : „פרייהייט, פרייהייט, פרייהייט !“ —
אַזוי אויסשרייען וועלען מיר, אַז די גאַנצע שקלאפען-וועלט זאָל אַ
ציטער טהאָן פון שרעק. שטאַרקער דריק מיין האַנד, ברודער !

שטיל איז געווען און דער שיין פון רויטע פלעקען האָט זיך גע-
וויזען אַלץ מעהר אויף די ווענד און די רויכגע, שווייגענדע שאַ-

טענס האָבען זיך בעוועגט און געטראָגען זיך אַהין ערגעץ, אין דרוי-
סען האָט אַלץ בייזער געברויזט דער אָברונד. אזוי ווי דער שרעקלי-
כער ווינד וואָלט זיך אַרויסגעריסען פון ערגעץ — פון צפון און דרום,
פון מזרח און מערב — און האָט אויפגעהויבען מיט שרעק די ציטער-
רענדע מאַססע. אָבעריסענע לעדער — אַ רעווען — און אין דעם
טומעל פון קולות האָבען זיך אין שרעקליכע, צייהנער-האַפטע שטריי-
כען אויסגעצייכענט די אותיות, דאָס וואָרט :

— טויט ! . . . טויט ! . . . דעם טיראן !

זיי זיינען געשטאַנען און האָבען געהערט און האָבען געטראכט
וועגען עפעס, די צייט איז געגאַנגען, און זיי זיינען אַלץ געשטאַנען,
אונבעוועגליכע צווישען די שאטענס פון פייער און רויך און עס האָט
זיך געדוכט, אז שוין טויזענדע יאָהרען שטעהן זיי אזוי. טויזענדע
דורכזיכטיגע יאָהרען האָבען אַרומגערינגעלט זיי מיט גרויסען און
פירכטערליכען שווייגען פון אייביגקייט, און די שאטענס האָבען זיך
צושפיעלט ווי מוזיקס, און די קולות האָבען זיך ערהויבען און זיינען
געפאלען און זיינען צוגעקומען אזוי צו די פענסטער, אזוי ווי אויפ-
געהויפטע וואסער. מינוטענווייז האָט מען קלאָהר געקענט פערנעהר-
מען דעם געהיימען און שוידערליכען טאַקט פון די כוואליעס, וועלכע
האָבען געברויזט :

— טויט ! . . . טויט דעם טיראן !

מען האָט זיך אַ ריהר געטהאָן.

— וואָס זשע לאָמיר געהן אַהין.

— לאָמיר געהן. נאָר איינער ! איך האָב געמיינט, אז היינט

טיגער טאָג וועט ענדיגען דעם קאַמפּף מיט דער טיראניי.

דער קאַמפּף הויבט זיך נאָך ערשט אָן. לאָמיר געהן !

פינסטערע קאָרדאָרען שטיינערנע טרעפּ, עפעס אין גאַנצען

שייווגזאַמע, קאַלטע זאַלען, פּוסטע אזוי ווי די קעלערס — און

פּלוצלונג האָט אַ בליאָסק געטהאָן ליכט, האָט אַ שפּאַר געטהאָן היץ

אזוי ווי פון אַ צופּלאַמטער שמיד-אוינווען, אין די אויערן האָט אָנג-
געהויבען קלאַפען אַ געדיכטער געשפרעך. אָהן צוזאַמענהאַנג, אַן

אַלגעמיינער, אזוי ווי הונדערט פאַפּוגייעס אין זייערע שטייגעלעך

וואָלטען איבערשלאָגען איינע די צנדערע, ריידענדיג יעדערער דאָס

איהריגע. נאָך איין צועפענטע נידריגע טיהרעל — און אונטער די

פֿיס אן אונגעהייערע גרוב, א האַלב־פֿינסטערע, א פעררויכערטע. ערגעץ וואו רעדט מען הויך, מען אפלאָדירט; ער האָט אַפֿנים גע־ענדיגט.

אונטען אויף דעם גרונד, צווישען צוויי צושמאַלצענע ליכט, זעהט זיך די פיגור פון דעם צוואַנציגסטען. ער ווישט דעם שטערן מיט'ן טיכעל, ער בייגט זיך איבער'ן טיש און בורטשעט עטוואָס אונפערשטענדליך — דאָס לעזט ער זיין ערשטע פערטהייד־גונגס רעדע. ווי הייס איהם איז! אַך, דו צוואַנציגסטער! דו ביסט דאָך א קעניג. העכער אַביסעל די שטימע, מאַך כאַטש ניט צו שאַנדע דעם האַק און דעם תליון!
ניין. ער פלאַפעלט עפעס — דער טראַגיש־ערנסטער דומקאָפּ!

אכטער קאַפיטעל.

אויף די דעכער זיינען פיעלע געשטאַנען און געקוקט אויף די הינריכטונג פון דעם קעניג; נאָר אויף אויף די דעכער איז געווען צו וועניג פלאַץ פאַר אלעמען, און מאַנכע זיינען אזוי געבליעבען און האָבען ניט זוכה געווען צו זעהען ווי מען הינריכט קעניגע. און די הויכע, שמאַלע הייזער, מיט דיעזע זאָנדערבארע, שוואַרצע בע־וועגליכע האָאַר אנשטאט דעכער, זיינען געשטאַנען אזוי ווי לעבע־דיגע; און די צועפענטע פענסטער אין זיי האָבען אויסגעזעהען ווי שוואַרצע פינטעלענדע אויגען. הינטער די דעכער האָבען געשטעקט צום הימעל די שאַרפע און טעמפע שפיצען פון די קלויסטער, נאָר אזוי ווי געוועהנליך, דוכט זיך — נאָר ווען מען זאָל זיך צו זיי גוט צורוקקען, זיינען אויף זיי מאַנכע פאַסען אין דער ברייט צו שוואַרץ געווען, און האָבען זיך אויף בעוועגט. דאָס איז אויף געווען דאָס פאַלק. פון דאָרט האָט מען שוין נאָר גאָרנישט געזעהען, אָבער — זיי האָבען געקוקט.

קוקענדיג פון די דעכער האָט דער עשאַפאַט אויסגעזעהן זעהר קליין, אזוי ווי אַ שפּיעלכעל פאַר קינדער — עפעס ווי אַ מין איבער־געקעהרטע קינדערשער וועגעלע מיט שטרויענע הענדלעך. די בעזונדערע מענשען לעבען עשאַפאַט — די איינציגע בעזונדערע מענשען, וועלכע האָבען זיך געזעהען אויפ'ן גאַנצען פלאַץ, אזוי ווי אלע אנדערע.

דערע האָבען זיך צונויפגעגאָסען אין איין סאָלידע שוואַרצע מאַססע — די בעזונדערע מענטשען זיינען געווען פון ווייטען עהנליך צו מור ראשקעס, וועלכע האָבען זיך אויפגעשטעלט אויף די הינטערשטע פיס-לעך. אלעס האָט אויסגעזעהן פלאך, און נאָר זיי זיינען לאַנגזאָם און שווער פערקלייבען זיך אויף ניט געזעהענע טרעפּ צום עשאַפּאַט און האָבען זיך אַרומגערוקט. און אזוי זאָגנדיגערבאר האָט דאָס אויס-געזעהען, וואָס גלייך מיט זיי און אַרום זיי שטעהען גרויסע מענטשען מיט גרויסע קעפּ, מיילער און נעזער.

די פויקען האָבען אַ ווירבעל געטהאָן.

צום עשאַפּאַט איז אזוי ווי צוגעשוואומען אַ קלייניקע שוואַרצע קאַרעטקע, און ווייטער האָט מען אַ לאַנגע צייט גאָר נישט געקענט פאַרשטעהען, וואָס דאָרטען טהוט זיך. דערנאָך האָט זיך אָבגע-טהיילט אַ הייפּעל און האָט זיך גאַנץ לאַנגזאָם אַרויפגעהויבען אויף די אָנגעזעהענע טרעפּ. דאָרט האָט זי זיך צוטהיילט, איז צוקראָך בען אין אלע זייטען און אין מיטען איז בלויז געבליבען איין קליי-ניקער.

די פויקען האָבען געווירבעלט. דאָס האַרץ איז אזוי ווי אָבגע-שטאַרבען. פּלוצלונג ווי מיט אַ מין הייזעריגקייט, אזוי ווי ביכ-לעכווייז אָבגעריסען דורך אַ לאַנגער ליניע, איז אנשוויגען געוואָרען דאָס ווירבלען פון די פויקען. עס איז געוואָרען שטיל. די איינצעלנע פיגורעלע האָט אויפגעהויבען די הענטעלע, אַראָבגעלאָזען און וויעדער אויפגעהויבען. דאָס פיגורעלע רעדט אפנים, אָבער מען הערט גאָר נישט. וואָס רעדט ער ? וואָס רעדט ער ? אַ קלאפּ פון די פויקען, זיי האָבען זיך צושאַמען אין דער ברייט, האָבען דורכגעריסען די לופט אויף מיליאַרדען ציטערענדע טהיילען, וועלכע שטערען צו זע-הען וואָס דאָרטען טהוט זיך.

אויפ'ן עשאַפּאַט הויבט זיך אַן עפעס אַ בעוועגונג. די קליינע פיגורעלע איז פערשוואונדען. זיי הינריכטען. עס קנאַקען שטאַרק און ווירבלען די פויקען, און פּלוצלונג אויף איין מאָל, וויעדער מיט דער זעלכע אָבגעריסענע הייזעריגקייט זיינען זיי אנשוויגען געוואָרען אי-בער דער גאַנצער ליניע. שטיל. אויף יענעם פלאַץ, וואו עס איז נאָר וואָס געשטאַנען דער צוואַנציגסטער, איז אַ נייער פיגורעלע מיט אַן אויסגעצויגענע האַנד. און אין דער האַנד איז עפעס אַ קליינציי-

קעם, ליכטיגעס פון איין זייט, און דונקעל — פון דער אנדערער, אזוי ווי אַ שפּילקע קעפעלע, מיט צוויי פארבען געפארבט. דאָס איז געווען דער קאָפּ פון קעניג. ענדליך . . .

. . . יאָגענדיג זיך און שטויסענדיג מענשען האָט מען ערגעץ שנעל אוועקגעפיהרט די טרונע מיט דעם קערפער און קאָפּ פון קעניג : מען האָט מורא געהאַט, אז דאָס פאָלק אין זיין וואוט וועט ניט שאַנעווען אויך דעם טויטען קערפער פון טיראן. און דאָס פאָלק איז געווען מאוים'דיג. דורכגעדרונגען פון דעם אלטען שקלאפישען פחד, האָט ער נאָך אַלץ ניט געגלויבט, אז דאָס האָט געקענט טרעפען, אז דער אונבעריהרבארער, ניט דערגרייכבארער, מעכטיגער הער — שער האָט אוועקגעלייגט זיין קאָפּ אונטער דעם האק פון דעם תליון — צום עשאפאט האָט ער זיך מיט אַ בלינדער פערצווייפלונג געשטוי — סען : די אויגען נארען אָפּט און די אויערען נארען אָפּט — מען דארף אנטאפען דעם עשאפאט, מען דארף אַ ציה טהאָן אין זיך דעם ריח פון דאָס קעניגליכע בלוט, איינטונקען אין איהר די האַנד ביז'ן עלענביגען. מען האָט זיך געשטויסען, געשטופט, געשטיקט זיך, געשלאָגען, געפאלען און געקוויטשעט. עפעס אַ ווייכע זאך, אזוי ווי אַ בינדעל שמאטעס קייקעלט זיך אונטער די פיס. אַ צוטראַטער נער. נאָך און נאָך. דערשלאָגען זיך ביז דעם הויפען צובראָכענע האַלץ, וועלכע זיינען געבליבען פון עשאפאט, האָבען זיי מיט צי — טערענדע הענד אָנגעבראָכען שטיקער, אָנגעריסען מיט די נעגעל, ווי די הונגעריגע געכאַפּט גאַנצע ברעווענעס און געריסען, געשלעפט אויף זיך און געפאלען מיט עטליכע טריט ווייטער אונטער דער שווע — דער משא. און דער המון שליסט זיך צונויף איבער דעם קאָפּ פון דעם געפאלענעם, און די בערעוונע, אזוי ווי אַ לעבעדיגע שווימט ארויף פון אַ שטראָם, טוקעט זיך און ווייזט זיך ווייטער פון אויבען אויסשטעלענדיג דעם צוהאַקטען ברעג און איז ערגעץ אין גאַנצען פערשוואונדען. אַ לוזשע פון בלוט האָט מען געפונען, וועלכע איז נאָך ניט איינגעזויגען געוואָרען אין דער ערד און ניט צוטראַטען גע — וואָרען, און מען טונקט אין איהר די טיכלעך, בגדים ; פיעלע האָ — בען געשמירט מיט'ן בלוט די ליפען און האָבען אויסגעשמירט זיך אויפ'ן שטערן משונה'דיגע צייכענס — מיט דאָס בלוט פון קעניג האָט מען געפראוועט די זאלבונג פון דער נייער מלוכה פון פרייהייט.

בעזויפען איז מען געוואָרען פון דער ווילדער שמחה. אָהן גע-
זאנג, אָהן ווערטער האָט מען זיך גערעהט, געטאָנצט ביז דער
אטהעם האָט פּערקאָפּט; מען איז געלאָפּען ערגעץ, אויפהייבענדיג
צום הימל די פּערבלוטיגטע שמאַטעס, מען האָט זיך צוגאָסען, צו-
שפּרייט איבער'ן שטאָרט, טראָגענדיג מיט זיך געשריין, רויש, א
משונה'דיגען געלעכטער וואָס מען קאָן ניט צוריקהאלטען.

זיי האָבען געפרופּט זינגען, אָבער דאָס לייער איז געווען אַ צו
לאַנגווייליגע, צו גלאטע, פליסיגע און ריטהמישע, איז מען וויע-
דער איבערגעגאנגען צו געלעכטער און געשרייען. מען איז געגאנגען
דאנקען די פּערזאָנלעכע פון דעפּוטאַטען, פאר וואָס זיי האָבען בע-
פרייט דאָס פאטערלאַנד פון דעם טיראָן, אָבער אויפ'ן וועג זיינען
זיי גאָר פערנומען געוואָרען מיט אָברעכענען זיך מיט אַ פּעררעטהער,
וועלכער האָט אַ געשריין געטהאָן: „דער קעניג איז טויט — עס לעבע
דער קעניג! עס לעבע דער איין און צוואַנציגסטער!“ און זיי זיי-
נען זיך צולאָפּען. אימיצער איז אויפגעהאנגען געוואָרען.

פיעלע פון די, וועלכע האָבען נאָך אלץ אין געהיים געליעבט
דעם קעניג, האָבען ניט געקענט אויסהאלטען דעם געדאנק, אז מען
האָט איהם הינגעריכטעט און זיי זיינען פון זינען אַראָב; פיעלע,
אפילו פייגלינגע, האָבען זיך גענומען דעם לעבען. ביז דער לעצטער
מינוט האָבען זיי אלץ עפּעס ערווארט, האָבען אלץ אויף עפּעס גע-
האָפּט און האָבען געגלויבט, אז זייערע תפילות וועלען ניט זיין אומ-
זיסט; און ווען די הינריכטונג האָט פאסירט, זיינען זיי פּערצוויי-
פּעלט געוואָרען, זיינען אַריינגעפאלען אין מרה־שחורה, און מאַנכע
פון זיי האָבען געזידעלט און געלעסטערט גאָט און אַריינגעשטאָכען
זיך אַ מעסער אין לייב. עס זיינען געווען אזעלכע, וועלכע האָבען
אזוי געדורשט געמארטערט צו זיין, אָבצוקומען, אז זיי זיינען
ארויסגעלאָפּען דרויסען, געלאָפּען אנטקעגען דער שטראָמענדר לא-
ווא פון פאָלק, און האָבען וואהנזינג געשריען:

— עס לעבע דער איין און צוואַנציגסטער!

און זיי זיינען אומגעקומען.

ניינטער קאפיטעל.

דער טאָג האָט זיך געענדיגט און עס האָט זיך גענעהערט פאר'ן שטאָרט די נאכט — א שטריינגע, וואהרהייטליכע נאכט, ווארים זי האָט ניט קיין אויגען פאר זאכען וואָס מען זעהט. אין שטאָרט איז נאָך ליכטיג געווען פון די פייערען, און די טייך אונטער'ן בריק איז געווען שווארץ, אזוי ווי צופיהרטע שאזשע; און נאָך דאָרט, וואו הינטער דער ברייטען, אונגעלומפערטען טורעם איז אָנגעשטאָר בען דער בלייכער און קאלטער זונען־אונטערגאנג, האָט די טייך טור מאנע אָנגעגלאנצט דעם קאלטען אבשיין פון דעם פאלירטען מעטאל. אויפ'ן בריק זיינען געשטאנען צוויי מענשען, אנשפארענדיג זיך אויף א שטיין, האָבען זיי געקוקט אין דער געהיימיספאָלער טיעפ־קייט.

— דו גלויבסט, אז היינט איז שוין אָנגעקומען די פרייהייט ?
— האָט געפרעגט איינער, געפרעגט שטיל, ווארים אין שטאָרט האָבען נאָך געברענט פייערס, און די טייך אונטערן בריק איז אלץ פינסטערער געוואָרען.

— זעה, דאָרט שווימט א טויטער קערפער — האָט געזאָגט דער צווייטער, געזאָגט שטיל, ווארים דער קערפער איז געשווארמען נאָהענט און האָט ווי געקוקט מיט'ן פנים ארויף מיט דעם בלויען פלעק פון זיין ברייטען פנים.

— גענוג אזעלכע שווימען איצט אין טייך; זיי שווימען צום ים.

— איך גלויב אין זייער פרייהייט. זיי פרעהען זיך צופיעל מיט דעם טויט פון דעם גאָרנישט.

פון שטאָרט, וואו די פייערען האָבען נאָך געברענט, האָט זיך דערהערט א הויזשעריי פון קולות, געלעכטער און געזאנג. דאָרט איז נאָך געווען פרעהליך.

— מען מוז טויטען העררשאפט — האָט געזאָגט דער ערשטער.
— מען דארף טויטען די שקלאפען. ניטאָ קיין העררשאפט — עס איז בלויז דאָ שקלאפעריי. אָט איז נאָך א קערפער, נאָך איינער

און נאך איינער. וואָס פאר אַ גרויסע צאָהל ! פון וואנען שווימען זיי אַרויס ? אזוי פלוצלונג ווייזען זיי זיך פון אונטערען בריק.

— אָבער זיי לייעבען דאָך פרייהייט.

— ניין, זיי האָבען מורא פאר'ן בייטש. ווען זיי וועלען לייעב בעקומען פרייהייט, וועלען זיי ווערען פריי.

— לאָמיר אוועק פון דאנען. מיר ווערט ניט גוט, קוקענדיג אויף די טויטע קערפערס.

און זיי האָבען זיך אָבגעקעהרט אוועקצוגעהן, און דאָ — אין דער צייט וואָס אין שטאָרט האָבען נאָך געברענגט די פייערען און די טייך איז געווען שוואַרץ ווי אויפגעלייזטע סאַזשע — האָבען זיי דער-זעהן עפעס שווערעס, טומאנעס, וואָס איז געבאָרען געוואָרען פון פינסטערנים מיט ליכט, פון דער צייט וואָס איז געגען דעם זונען-אונטערגאנג, ווי די טייך האָט זיך פערלאָרען אין די שוואַרצע ברע-גען און די געדיכטע פינסטערקייט, האָט זיך אויפגעהויבען ווי אַ בריאה, מורא'דיג, פארמלאָז, בלינד, האָט זיך אויפגעהויבען און האָט זיך אָבגעשטעלט ווי אונבעוועגליך, און אָבוואָהל דאָס האָט קיין אויגען ניט געהאָט, האָט דאָס געקוקט, און אָבוואָהל דאָס האָט קיין הענד ניט געהאָט, האָט דאָס זיי אויסגעצויגען צום שטאָרט, און אָב-וואָהל דאָס איז געווען טויט, האָט דאָס דאָך געלעבט און געאטהעמט. עס איז געווען שרעקליך.

— דאָס איז דער טומאן איבער'ן טייך — האָט געזאָגט איינער.

— ניין, דאָס איז אַ וואָלקען — האָט געזאָגט דער צווייטער.

דאָס איז געווען אַ וואָלקען, אי אַ טומאן.

— עפעס אזוי ווי עס וואָלט קוקען !

דאָס האָט געקוקט.

— עפעס אזוי ווי דאָס וואָלט הערען !

דאָס האָט געהערט.

— דאָס געהט אַהער !

ניין, דאָס איז געשטאַנען אונבעוועגליך, גרויס, פארמלאָז, בלינד און אויף די משונה'דיגע רונדקייט, דערפון האָבען זיך געזעהען די רויטע אבשיינס פון די שטאָרטישע פייערס, און אונטען, ביי די פיס, איז פערשוואַנדען אין די שוואַרצע ברעגען די שוואַרצע טייך און די פינסטערקייט האָט אויסגעזעהען ווי אַ לעבעדיגע בראה, בייזטרויע-

ריג שאַקלענדיג זיך, האָבען אַהינגעשוואומען טויטע קערפערס און זיינען פערשוואונדען אין דעם חשך, און זיי זיינען אָנגעקומען אויף זייער פלאַטץ און, שאַקלענדיג זיך, זיינען זיי אַוועק — אונזערהליגע, שטילע, טראכטענדיג עפעס וועגען זייערע זאַכען, אויך אַזעלכע שוואַרצע און קאַלטע, אַזוי ווי דאָס וואסער וואָס טראָגט זיי אַוועק. און אויף דעם הויכען טהורעם, פון וואנען מען האָט גאנץ פריה אַרויסגעפיהרט דעם קעניג, איז שטאַרק געשלאָפּען אונטערן פאפּע-דיטעל דער איין-אויגנער שומר. היינט איז ער געווען צופרידען מיט די שטילקייט פון טהורעם און האָט זאָגאר געזונגען — דער איין-אויגנער האָט געזונגען ! — און ביז דער סאַמע פינסטערניס איז ער זיך מיט לייעבע אומגעגאנגען צווישען די מענער. ער האָט אַ טאַפּ גע-טהאָן די שטריק, איז געזעסען אויף די טרעפּלעך, שאַקלענדיג מיט די פיס און כורטשענדיג, און אויף דעם פאפּעדיטעל האָט ער ניט אָנגעהויבען צו קוקען, ווארים ער האָט זיך געמאַכט, אַז ער איז אויף איהם אין כעס. און דערנאָך האָט ער פון דער זייט אַ קוק גע-טהאָן און האָט זיך צוואַכט — און דער דערפרעהטער פאפּעדיטעל האָט געענטפערט אויך מיט אַ געלעכטער. ער האָט זיך געשאַקעלט הין און צוריק, האָט געשמייכעלט ברייט מיט זיין מעשערנעם פנים און האָט געלאכט.

— אַזוי איז געווען — אַזוי וועט זיין. אַזוי איז געווען — אַזוי וועט זיין.

— נורנו ? האָט איהם אונטערגעגעבען חשק דער איין-אויגיקער, קייקלענדיג זיך פאר געלעכטער.

— אַזוי איז געווען — אַזוי וועט זיין.

און ווען די פינסטערניס איז אָנגעקומען האָט זיך דער איינאויג-קער דאָ טאַקע געלייגט זיך שלאפּען און איז שטאַרק איינגעשלאָפּען ; אָבער דער פאמפּעדיטעל האָט ניט געשלאָפּען און די גאַנצע נאַכט האָט ער זיך געטראָגען איבער זיין קאָפּ און האָט אויף איהם אַרויפגעלאָזען משונה'דיגע חלומות.

די וואנד

I.

איך און דער אנדערער קרעציגער זיינען פארויכטיג צוגעקראך מען צו דער סאמע וואנד און האבען א קוק געטהאן ארויף. דעם אויך בערשטען קארניז פון וואנד האט מען פון דאנעט ניט געקאנט זעהן; די וואנד האט זיך געצויגען גלייך און גלאט אין דער הויף, און אזוי ווי זי וואלט צושניידען דעם הימעל אויף צוויי העלפט. און אונזער העלפט פון הימעל איז געווען שווארץ-ברוי, און צום האריזאנט דונר קעל-בלוי, אזוי אז מען האט ניט געקאנט פערשטעהן, וואו עס לאזט זיך אויס די שווארצע ערד און וואו עס הויבט זיך אן דער הימעל. און די שווארצע נאכט האט זיך געשטיקט, א צונויפגעדריקטע צווישען ערד און הימעל, און האט געיאמערט דומם און שווער און מיט יעדער קרעכץ ארויסגעשפייט פון איהרע געדערס שווארצען, ברענענדיגען זאמד, פון וועלכען עס האבען געברענט געפייניגטערהייד אונזערע קרעצ-וואונדען.

— לאמיר פרובירען אריבערקלעטערען — האט מיר געזאגט איין קרעצ-בעפאלענער און זיין קויל איז געווען א פאנפעוואטער און אויך מיט א פאסקודנעם ריח פון מויל אזוי ווי מיינער. און ער האט אונ-טערגעשטעלט דעם רוקען, און איך בין אויף איהם ארויפגעקראכען, אבער די וואנד איז נאך אלץ געווען אזוי הויך ווי פריהער. ווי דעם הימעל, אזוי האט זי צושפאלטען אויך די ערד, און איז אויף איהר געלעגען, ווי א דיקע, זאטע שלאנג, האט זיך געצויגען ביז אין תהום אריין, האט זיך אויפגעהויבען אויף בערג, און האט דעם קאפ און דעם עק בעהאלטען אונטער דעם האריזאנט. — נו, אויב מיר קאנען ניט אריבערקריכען דאן לאמיר זי צו-ברעכען! — האט פארגעשלאגען דער קרעצ-בעפאלענער.

— לאָמיר צוברעכען ! — האָב איך איינגעשטימט.

מיר האָבען זיך אַ שלידער געטהאָן מיט אונזערע בריסט וואַנד, און זי האָט זיך בעפארבט מיט דעם בלוט פון אונזערע וואונדער, אָבער איז געבליבען טויב און אונבעוועגליך. און מיר זיינען אַריינגעפאלען אין פערצווייפלונג.

— דער'הרג'עט אונז ! דער'הרג'עט אונז ! — האָבען מיר גע-
יאמערט און זיינען אַרומגעקראַכען, אָבער אַלע פנים'ער האָבען זיך
מיט עקעל אָנגעקעהרט פון אונז, און מיר האָבען געזעהען בלוז, רו-
קענס, וואָס האָבען אויפגעציטערט פון טיעפען עקעל. אזוי זיינען
מיר צוגעקראַכען ביז דעם הונגעריגען. ער איז געזעסען אַ צוגע-
שפאַרטער צו אַ שטיין, און עס האָט זיך גערוכט, אַז דעם גראַניט
אַליין טהוט וועה פון זיינע שאַרפע, שטעכיגע לאַפּעטקעס. אויף
איהם איז גאָר קיין פלייש ניט געווען ; זיינע ביינער האָבען גע-
קלאַפט ווען ער האָט זיך אַ בעוועג געטהאָן און די טרוקענע הויט האָט
געקנאַקט. זיין אונטערשטע באַקביין איז אָנגעהאַנגען און פון דעם
פינסטערען חלל פון מויל איז אַרויסגעקומען אַ טרוקענער, שאַרשי-
גער קול :

— איך בין הונג-גע-ריג.

און מיר האָבען זיך צולאכט און זיינען זיך אַוועקגעקראַכען האַס-
טיג, ביז מיר האָבען זיך אָנגעשטויסען אויף פיער, וועלכע האָבען
געטאַנצט. זיי זיינען זיך צונויפגעקומען, זיינען זיך צוגאַנגען, האָ-
בען זיך אומאַרמט איינער דעם צווייטען און האָבען זיך געדריעהט ;
און פנים'ער זיינען ביי זיי געווען בלייבע, אויסגעמאַטערטע, אָהן אַ
שמייכל. איינער האָט זיך צוואוויינט וואָרים ער איז מיעד געוואָרען
פון אונענדליכען טאַנצען און האָט געבעטען אויפהערען, אָבער דער
אַנדערער האָט איהם שווייגענדיג אומאַרמט און געדריעהט אין אַ קרייז,
און ער האָט וויעדער אָנגעהויבען צונויפצוגעהן זיך און פונאַנדער-
צוגעהן זיך און צו יעדען טריט האָט אַראָנגעטריפט אַ גרויסע, מוטנע
טרעהר.

— איך וויל טאַנצען — האָט אַרויסגעפאַנפּעט פון נאָז מיין חבר,
אָבער איך האָב איהם אַוועקגעשלעפט ווייטער. וויעדער איז פאר אונז
געווען די וואַנד, און לעבען איהם זיינען געזעסען צוויי מיט די פיס
אונטער זיך. איינער פון זיי האָט יעדע בעשטימטע ווילע-נאָך-ווילע

א זעץ געטהאָן מיט'ן יטערען אין וואַנד און געפאלען אין חליטות, און דער צווייטער האָט ערנסט געקוקט אויף איהם, האָט געטאַפּט מיט דער האַנד זיין קאָפּ, און דערנאָך די וואַנד, און ווען יענער איז געקומען צו זיך, האָט ער איהם געזאָגט :

— מען דארף נאָך ; איצט איז שוין געבליעבען בלויז איין ביסעל !

און דער קרעץ־אנגעשטעקטער האָט זיך צולאָכט.

— וואָס פאַר א פתאים — האָט ער געזאָגט פרעהליך אָנבלאָזענדיג די באַקען — וואָס פאַר א פתאים. זיי מיינען אז דאָרט איז ליכטיג.

און דאָרט איז אויך פינסטער, און עס קריכען אויף אַרום קרעץ־בעפאלענע און בעטען : דער'הרג'עט אונז !

— און דער אַלטער ? — האָב איך א פּרעג געטהאָן.

— נו, איז וואָס דער אַלטער ? — האָט מיר געענטפערט צוריק

דער קרעץ־בעפאלענער — דער אַלטער איז דום, בלינד און הערט נאָר נישט. ווער האָט געזעהן דאָס לעכעל, וועלכע ער האָט דורכגעגבערט אין וואַנד ? האָסטו געזעהן ? האָב איך געזעהן ?

און איך בין אין כּעס געוואָרען און האָב שמערצליך א זעץ געטהאָן דעם חבר איבער זיינע בלאָטערען און פענכערס, וועלכע זייער נען אויפגעבלאָזען געוואָרען אויף זיין שאַרבען, און האָב זיך צורשריען :

— און פאַר וואָס ביסטו דו אליין געקראַכען ?

— ער האָט זיך צוואוויינט, און מיר האָבען זיך ביידע צוואוויינט

און זיינען אוועקגעקראַכען ווייטער, בעטענדיג :

— דער'הרג'עט אונז ! דער'הרג'עט אונז !

אַבער מיט שוידער האָבען זיך אָבגעקעהרט די פנים'ער, און קיינער האָט אונז ניט געוואָלט דער'הרג'ענען. די שעחנע און די מעכטיגע האָבען זיי דער'הרג'עט, און אונז האָבען זיי מורא געהאַט אָנצוריהרען. אזעלכע לומפען !

II.

פון צייט האָבען מיר ניט געוואוסט, מיר האָבען קיין צייט ניט געהאַט, און עס איז ניט געווען ניט קיין נעכטען, ניט קיין היינט,

ניט קיין מאָרגען. די נאכט איז פון אונז קיין מאָל ניט אוועק און האָט זיך ניט אויסגערוהט הינטער די בערג, כדי צו קומען פון דאָרט אַ קרעפטיגע, אַ קלאָהר שוואַרצע און רוהיגע. דערפאר איז זי תמיד געווען אזא מיעדע, ביזטרועריגע און שטיקענדיגע. אַ ביזע איז זי געווען. עס פלעגט טרעפּען, אז איהר פלעגט ווערען אונערטרעג-ליך הערען אונזערע אַכצען און קרעכצען, זעהן אונזערע קרעצוואונ-דען, אונזערע יסורים און אונזער צאָרען, און דאן פלעגט מיט אַ שטורעמדיגע ווילדקייט אויפקאכען איהר שוואַרצע, טויב־אַרבייטענ-דע ברוסט. זי האָט גערעוועט אויף אונז, ווי אַ געפאנגענע חיה, ביי וועלכער דער זינן האָט זיך צומישט און האָט צאָרענדיג געוואונקען מיט שרעקליכע פיערדיגע אויגען, וועלכע האָבען בעלויכטען העל די שוואַרצע גרונדלאָזע תהום'ען, די ביז־פינסטערע, שטאַלצ־רוהי-גע וואַנד און דעם ארעמזעליגען הייפּעל שוידערנדע מענשען. ווי צו אַ פריינד האָבען זיי זיך צוגעשפּאַרט צו דער וואַנד און האָבען פון איהר בעשיצונג געבעטען, און זי איז תמיד געווען אונזער פיינד, תמיד. און די נאכט איז אויף אונז אויפגעבראכט געוואָרען פאר אונ-זער ניקטסווירדיגקייט, פאר אונזער פיהיגקייט און האָט זיך ביי-זענדיג צוקייכט פאר געלעכטער, וויגענדיג זיך מיט איהר גרויען פלעקיגען בויך; און די אַלטע פליכעוואטע בערג האָבען אונטערגע-כאַפט דעם דאָזיגען קייכענדען געלעכטער פון'ם שטן. טויב־הילכיג האָט די וואַנד אָבגעהילכט דאָס געלעכטער, האָט זיך צוהיליעט און האָט שטיפּעריש אַרויסגעוואָרפּען אויף אונז שטיינער, און זיי האָ-בען צושמעטערט אונזערע קעפּ און צוקוועטש אונזערע קערפּערס. אזוי האָבען זיי זיך צוהיליעט, די דאָזיגע ריעזען, און האָבען צוגעשריען איינער צום אנדערען, און דער וויינד האָט זיי צוגעפייפט אַ ווילדע מעלאָדיע, און מיר זיינען געלעגען מיט אונזערע פנים'ער צו דר'ער און האָבען מיט פחד זיך צוגעהערט ווי אין די אינגעווייט פון דער ערד קעהרט זיך עפעס אונגעהויערעס און בושעוועט טויב, קלאפענדיג און בעטענדיג זיך אויף דער פרייהייט. דעמאָלט האָבען מיר אַלע מתפלל געווען:

— דער'הג'עט אונז !

אָבער שטאַרבנדיג יעדע רגע, זיינען מיר געווען אונשטערבליך,

ווי די געטער.

עס איז אריבער דער אויסברוך פון וואהנזיניגען צאָרן און פון הר-
ליען, און די נאכט האָט געוויינט מיט טרעהרען פון חרפה און האָט
שווער געזיפצט, שפיענדיג אויף אונז מיט נאָסען זאָמ, ווי אַ קראַנ-
קע. מיר האָבען מיט פרייד איהר מוחל געווען דער אויסגעמאָנער-
טער און שוואכער, און זיינען געוואָרען לוסטיג, ווי קינדער. ווי אַ
זיסע געזאָנג האָט אונז אויסגעוויזען דער יאָמער פון הונגער־גען, און
מיט פרעהליכער בעניידונג האָבען מיר געקוקט אויף יענע פיער, וועל-
כע זיינען זיך צונויפגעקומען, פונאָנדערגעגאנגען און האָבען זיך
שווימענדיג געדערהט אין אונערדליכען טאָנ.

און פאָאָר נאָך פאָאָר האָבען מיר אָנגעהויבען צו דרעהען זיך אין
קרייז און איך, דער קרעז־בעפאלענער, האָב געפונען פאר זיך פאר
אַ ווילע אַ פריינדין. און דאָס איז געווען אזוי פרעהליך, אזוי אנגע-
נעהם! איך האָב זי ארומגענומען און זי האָט געלאכט, און צייהנ-
דעלעך זיינען ביי איהר געווען ווייסינקע, ווייסינקע, און בעקעלעך
ראָזינקע, ראָזינקע. דאָס איז געווען אזוי אנגענעהם!

און מען קאָן ניט פערשטעהן, ווי דאָס האָט פאסירט, אָבער
די פרעהליך־אויסגעשטעלטע צייהנער האָבען אָנגעהויבען צו קנאָקען,
דאָס קוסען איז פערוואַנדעלט געוואָרען אין אַ בייסען, און מיט אַ
קוויטשעריי, אין וועלכער די שמחה איז נאָך ניט פערשוואַנדען גע-
וואָרען, האָבען מיר אָנגעהויבען פרעסען איינער דעם אַנדערען און
דער'הרג'ענען. און זי, מיט די ווייסינקע צייהנדעלעך, האָט מיך
אויך געשלאַגען איבער מיין שוואכען, קראַנקען קאָפּ און האָט זיך
מיט די שאַרפע נעגעלעך איינגעזויגען אין מיין ברוסט, האָט זיך
דערקליבען ביז'ן סאַמע האַרצען און האָט מיך, דעם קרעז־בעפאלע-
נעם, געשלאַגען, מיך — אזא אונגליקליכען, אזא אונגליקליכען.

און דאָס איז געווען שרעקליכער איידער דער צאָרן פון דער נאכט
אַליין און איידער דער האַרצלאָזער קייכענדער געלעכטער פון דער
וואַנד. און איך, דער קרעז־בעפאלענער, האָב געוויינט און האָב גע-
ציטערט פון שרעק, און האָב שטילינקעהייד, בסוד פון אַלעמען,
געקושט די געמיינע פיס פון וואַנד און האָב זי געבעטען, אז זי זאָל
מיך, בלויז מיך אַליין, דורכלאָזען אין יענער וועלט, וואו עס זי-
נען ניטאָ קיין משוגעים, וואָס הרג'ענען אויס איינער דעם צווייטען.
אָבער די געמיינע ניעדערטרעכטיגע וואַנד האָט מיך ניט דורכגעלאָ-

זען, און דאן האָב איך געשפּייט אויף איהר, געשלאָגען זי מיט די פּויסטען און געשריען :

— קוקט אויף דער דאָזיגער מערדערין ! זי לאַכט פון אונז. אָבער מײן קול איז געווען פּאָנפעוואַטע, מײן אַטהעם מיט אַ פּאָס-קודנעם ריח, און קיינער האָט מיך, דעם קרעץ-בעפּאלענעם, נישט גע-וואָלט הערען.

III.

און וויעדער זיינען מיר געקראַכען, איך און דער צווייטער קרעץ-בעפּאלענער, און וויעדער איז ארום אונז געוואָרען רוישיג, און וויעדער האָבען זיך אָהן ווערטער גערעדט יענע פיער, אַראַבטרייס-לענדיג דעם שטויב פון זייערע בנדים און בעלעקענדיג זייערע בלוטיגע וואונדען. אָבער מיר זיינען מיעד געוואָרען, אונז האָט וועה גע-טהאָן, און דאָס לעבען איז פאר אונז אַ לאַסט געווען. מײן מיט-וואַנדערער האָט זיך געזעצט און קלאַפּענדיג גלייכמעסיג איבער דר'ערד מיט זיין געשוואָלענער האַנד, האָט ער געפּאָנפּעט, ריידענדיג האַסטיג שנעל :

— דער'הרג'עט אונז, דער'הרג'עט אונז !

מיט אַ שניידענדער בעוועגונג זיינען מיר אויפגעשפרונגען אויף די פיס און האָבען זיך געוואָרפען אין דעם המון, אָבער דער המון האָט אַבגעטראָטען, און מיר האָבען דערזעהן בלוזי רוקענס. אין מיר האָט בען זיך געבייגט פאר די רוקענס און האָבען געבעטען :

— דער'הרג'עט אונז, דער'הרג'עט אונז !

אָבער אונבעוועגליך און טויב זיינען געווען די רוקענס, ווי די צווייטע וואַנד. דאָס איז געווען אזוי שרעקליך, ווען דו זעהסט נישט קיין פנים'ער פון מענשען, נאָר בלוזי זייערע רוקענס, אונבעוועגליכע און טויבע.

נאָר אַט האָט מײן מיטוואַנדערער מיך אוועקגעוואָרפען. ער האָט דערזעהן אַ פנים, דעם ערשטען פנים, און דאָס איז געווען אזא פנים, ווי זיין אייגענער, אַ צוואוואַנדעטער און שרעקליכער, אָבער דאָס איז געווען אַ פרוענצימערס פנים. און ער האָט אָנגע-הויבען שמיכלען. און איז אַרומגעגאנגען ארום איהר, אויסבייגענ-

דיג זיין האלז און פארטפרייטענדיג אן עפויט, און זי האָט צו איהם אויף געשמייכלט מיט איהר צופאלענעם מויל און האָט אַראָבגעלאָזט די אויגען, וואָס האָבען קיין ברעמען ניט געהאט.

און זיי האָבען חתונה געהאט. און אויף אן אויגענבליק האָבען זיך אלע פנים'ער צו זיי א קעהר געטהאָן, און א ברייטער, צוקייכטער געלעכטער האָט צוטרייסעלט די געזונדע קערפערס: אזוי לעכערליך זיינען זיי געווען, פריינדלענדיג זיך איינער מיט'ן צווייטען. און איך, קרעזיבעפאלענער, האָב אויף געלאכט: עס איז דאָך דום חתונה צו האָבען, ווען דו ביסט אזוי ניט שעהן און קראנק.

— דו נאר איינער — האָב איך געזאָגט אַבלאכענדיג — וואָס וועסט דו מיט איהר טהאָן?

און דער קרעזיבעפאלענער האָט א שמייכל געטהאָן כלומר'שט גדלות'דיג און האָט געענטפערט:

— מיר וועלען האַנדלען מיט שטיינער, וועלכע פאלען פון דער וואַנד.

— און די קינדער?

— און די קינדער וועלען מיר צו'הרג'ענען.

ווי דום: געבוירען קינדער כדי צו הרג'ענען זיי. און דערנאָך וועט זי איהם אין גיכען ווערען אונטריי — ביי איהר זייען אזעלכע פאלשע אויגען.

IV.

זיי האָבען געענדיגט זייער ארבייט — יענער, וועלכער האָט געקלאפט מיט'ן שטערען אין וואַנד, און דער צווייטער, וועלכער האָט איהם געהאַלפּען, און ווען איך בין צוגעקראָכען איז איינער געדאָנגען אויף א האַקען, וואָס איז געווען אריינגעשלאָגען אין וואַנד, און ער איז נאָך געווען וואָרעם, און דער צווייטער האָט איהם שטיי לינקערהייד געזונגען א פרעהליך לייערעל.

— געה, זאָג דעם הונגעריגען — האָב איך איהם געהייסען, און ער איז געהאַרכזאם געגאָנגען זינגענדיג. און איך האָב געזעהן ווי דער הונגעריגער האָט זיך אַראָבגעשאַקלט פון זיין שטיין. שאַקל לענדיג זיך, פאלענדיג, פערטשעפענדיג אלעמען מיט זיינע עלענדר

בויגענס, אַמאָל אויף אלע פיער און אַמאָל קריכענדיג אויפ'ן בויך, האָט ער זיך דערקליעבען ביז דער וואַנד, וואו עס האָט זיך געוויגט דער געהאַנגענער, און ער האָט געקנאַקט מיט די צייהן און האָט גע-לאַכט מיט פרייד, ווי אַ קינד. בלויז איין שטיקעלע פּוס ! אָבער ער האָט פערשפּעטיגט ; די אנדערע, די שטאַרקערע, האָבען איהם איבערגעיאָגט. שפאַרענדיג זיך איינער אויף דעם אנדערען, גראַב-לענדיג זיך און בייסענדיג זיך, זיינען זיי בעפאַלען דעם קערפּער פון דעם געהאַנגענעם און האָבען געגריזעט זיינע פיס און האָבען מיט אַפּעמיט געקייט מיט די מיילער און האָבען געקנאַקט די צוגריזעטע ביינער. און איהם האָבען זיי ניט צוגעלאָזען. ער האָט זיך אוועקגע-זעצט מיט די פיס אונטער זיך, האָט געקוקט ווי עס עסען די אַנ-דערע, און האָט זיך בעלעקט מיט זיין שאַרשיגען צונג און אַ לאַנגער וואויען האָט זיך געטראָגען פון זיין גרויסען פוסטען מויל :

— איך בין הונ-גע-ריג.

— היבט קאָמיש איז דאָס געווען : געשטאַרבען איז יענער צו-ליעב דעם הונגעריגען, און דעם הונגעריגען איז ניט אָנגעקומען אפילו אַ שטיקעלע פון זיין פוס. און איך האָב געלאַכט און דער אַנ-דער קרעזבּעפאַלענער האָט געלאַכט, און זיין ווייב האָט לאַכענ-דיג געעפּענט און צוגעמאַכט איהרע פאַלשע אויגען : ווינקען מיט זיי האָט זי ניט געקענט, וואָרים ביי איהר זיינען ניט געווען קיין ברעמען.

און ער האָט געוואויעט אלץ ווילדער און העכער :

— איך בין הונ-גע-ריג.

און דאָס כריפען איז פערשוואַנדען פון זיין שטימע און מיט ריינע מעטאָלישעש קלאַנגען, שניידענדע און קלאָהרע, האָט זיך דער קול ערהויבען ארויף, האָט אָבגעשלאָגען אין וואַנד, איז אָבגעשפּרונ-גען פון איהר און איז געפלויען איבער די פינסטערע תהום'ען און איבער די גרויע בערג-שפיצען.

און באלד האָבען זיך אלע צורעוועט, אלע וועלכע האָבען זיך איינגעפונען לעבען דער וואַנד, און זיי זיינען געווען אזוי פיעל, ווי די היישעריקען, און זשדנע און הונגעריג זיינען זיי געווען ווי היישעריקען, און ס'האָט זיך געדוכט, אז די צוברענטע ערד גופא האָט זיך צורעוועט אין איהרע אונערטרעגליכע יסורים, צועפּנענדיג

ברייט איהר שטיינערנעם גיהנום-מויל. און עס האָבען זיך ערהויבען און געצויגען צו דער וואַנד אויסגעשטרעקטע ציטערנדע הענד, מאַך גערע, אונגליקליכע, בעטערנדע, ווי אַ וואַלד פון טרוקענע בוימער, וועלכער דער בושעווענדיגער ווינד האָט צוגעבויגען צו איין זייט, און עס איז אין זיי געווען אזוי פיעל פערצווייפלונג, אז שטיינער האָבן בען געציטערט, און צושראָקענע זיינען אַנטלאָפֿען די גרויע און בלויע וואַלקענס. אָבער אונבעוועגליך און הויך איז געווען די וואַנד און גלייכנילטיג האָט זי אָבערשפּיעגעלט דאָס וואויען, וועלכעס האָט געשניטען און דורכגעלעכערט די געריכטע עפּוש'דיגע לופט.

און אלע אויגען זיינען געווען געווענדעט צו דער וואַנד און די דאָזיגע אויגען האָבען אַרויסגעשטראָמט פון זיך פייערדיגע שטראַהן לען. זיי האָבען געגלויבט און האָבען געוואַרט, אז באַלד וועט זי איינפאלען און וועט עפענען אַ נייע וועלט, און אין דער בלינדהייט פון זייער גלויבען האָבען זיי שוין געזעהן ווי עס בעוועגען זיך די שטיינער, ווי עס ציטערט פון דעם גרונד ביז דעם שפיץ די שטיין נערנע שלאַנג, וועלכע איז אָנגעזויפט און אָנגעפרעסען פון מענשליך בלוט און פון מענשליכע מחות. עס קאָן זיין אז טרעהרען האָבען דאָס געציטערט אין אונזערע אויגען און מיר האָבען געמיינט, אז דאָס ציטערט די וואַנד, און נאָך שניידענדער איז געוואָרען אונזער יאָמער.

דער צאָרן און די שמחה פון נאָהענטען זיעג האָבען געקלונגען אין איהם.

V.

און אַט וואָס דעמאָל האָט געטראָפֿען. הויך אויף אַ שטיין האָט זיך אוועקגעשטעלט אַ מאַגערע, אלטע פרוי, מיט איינגעפאלענע טרוקענע באַקען און מיט לאַנגע ניט פערקאמטע האָאַר, וועלכע זיי-נען געווען עהנליך צו דער גרויער גרויווע פון אַן אלטען, הונגעריגען וואָלף. איהרע קליידער זיינען געווען צוריסען, צועפענענדיג איהרע געלע, ביינערנע פלייצעס און די מאַגערע, הענגענדע בריסט, וועלכע האָבען פאר פיעלע געגעבען לעבען און זיינען פון מוטערליכקייט אויסגעליידיגט געוואָרען. זי האָט אויסגעשטרעקט איהרע הענד צו

דער וואַנד — און אלע בליקען האָבען געפאַלגט נאָך די דאָזיגע הענד ; זי האָט זיך צורעדט, און אין איהר שטימע איז געווען אזוי פיעל יסורים, אז דער פערצווייפּעלטער יאָמער פון דעם הונגעריגען איז אַנטשוויגען געוואָרען שעהמעווייג.

— גיב מיר מיין קינד ! — האָט געזאָגט די פרוי.

און מיר האָבען אלע געשוויעגען און געשמייכלט מיט ביזנעס צאָרן און געוואָרט וואָס וועט די וואַנד ענטפערען. און דאָן איז פון דעם שווייגענדען המון אַרויסגעקומען אַ שעהנער און שטרענגער אַל-טער מאַן און האָט זיך געשטעלט אין איין דריהע מיט דער פרוי.

— גיב מיר אָפּ מיין זוהן ! — האָט ער געזאָגט.

און דאָס איז געווען אזוי שוידערליך און אזוי פרעהליך ! מיין רוקען האָט זיך געקנייטשט פון קעלט, און די מוסקולען האָבען זיך צונויפגעדריקט פון דעם צופּלוס פון אונבעוואוסטער אימה'דיגער קראפט, און מיין מיטוואַנדערער האָט מיך געשטויסען אין זייט, האָט געקלאַפט מיט די צייהנער און דער שלעכטער גערוד פון זיין אַטהעם איז ווי אַ זשיפענדע ברייטע כוואַליע אַרויס פון זיין פוילענ-דען מויל.

און פון המון איז אַרויסגעקומען נאָך אַ מענש און האָט גע-

זאָגט :

— גיב מיר אָב מיין ברודער !

און עס איז אַרויסגעקומען נאָך אַ מענש און האָט געזאָגט :

— גיב מיר אָב מיין טאָכטער !

און עס האָבען אָנגעהויבען אַרויסקומען מענער און פרויען, אַלטע און יונגע, און זיי האָבען אויסגעשטרעקט זייערע הענד, און אָהן אן אויפהער האָט געקלונגען זייער ביטערע פאַרדערונג :

— גיב מיר אָב מיין קינד !

דאָן האָב אויך איך, קרעזיבעפאלענער, דערפיהלט אין זיך קראפט און קוראזש און איך בין אַרויסגעקומען פאַראויס, און האָב אַ געשריי געטהאָן הויך און בייז :

— מערדער ! גיב מיר אוועק מיך אַליין !

און זי, — זי האָט געשוויעגען. אזא פאַלשע און געמיינע, זי האָט זיך פאַרשטעלט אז זי הערט ניט, און אַצאָרנדיגער געלעכטער האָט צוטרויסעלט מינע צאוואונדעטע באקען, און אַ וואַהניגער

ווילדער צאָרן האָט אָנגעפילט אונזערע צוואווייטאָנטע הערצער. און זי האָט אַלץ געשוויעגען, גלייכגילטיג און טעמפ, און דאן האָט די פרוי ביז געטרויסעלט מיט איהרע מאָגערע, געלע הענד און האָט א שללידער געטהאָן אָהן רחמנות :

— דאן זיי פערפֿלוכט, דו, מערדערין פון מיין קינד !

דער שעהנער, ביזשטריינגער אַלטער האָט וויעדערהאַלט :

— זיי פערפֿלוכט !

און מיט א רעש'דיגען טויזענדע-קולות'דיגען יאָמער האָט ווידער-

האַלט די גאַנצע ערד :

— זיי פערפֿלוכט ! פערפֿלוכט ! פערפֿלוכט !

VI

און טיעף האָט א זיפץ געטהאָן די שוואַרצע נאַכט, און ווי א ים, וואָס איז פאַרכאַפט געוואָרען פון'ס שטורעם, וואָלט זיך א שללידער געטהאָן מיט זיין גאַנצער שווערער, ברויזענדער מורא'דיגער מאכט אויף די פעלזען, אַזוי האָט אויפגעשטורעמט די גאַנצע געזעהענע וועלט און טויזענדע אָנגעשטריינגטע און צוצאָרענטע בריסטער האָט זי א שללידער געטהאָן אין וואַנד. הויך ביז די סאַמע שווערע וואָל-קענס, האָט א שפּריץ געטהאָן די בלוטיגע שוים און האָט זיי בע-פאַרבט, און זיי זיינען געוואָרען פייערדיגע און שרעקליכע און האָבען אָבגעוואָרפען א רויטען שיין אַרונטער, אַהין, וואו עס האָט גע-שטורעמט, געדונערט, געברויזט און געיאָמערט עפעס גאַנץ קליי-נעם, אָבער מאוים'דיג צונויפגעגאַסענעס פון אונזעהליגע אַזעלכע קולות, שוואַרצע און צאָרענדיגע בייזע. מיט אן אַבשטאַרבנדען גע-וויין, פול מיט ניט אויסשפּרעכענדען וועהטאָג, האָט זי אָבגעפליסט צוריק — און אונבעוועגליך איז געשטאַנען די וואַנד און האָט געשווי-גען. אָבער ניט שעמעוודיג און בעשיידען האָט זי געשוויעגען — טרויעריג-פינסטער און רוהיג-בייז איז געווען דער בליק פון איהרע פאַרמלאָזע אויגען, און שטאַלץ, ווי א קעניגין, האָט זי אַרונטער-געלאָזען פון איהרע שולטערען דעם פורפור-מאַנטעל פון שנעל אַבלו-פענדען בלוט, און איהרע ברעגען האָבען זיך פערלאָרען צווישען די צוקריפעלטע טויטע קערפערס.

אַבער, שטאַרבנדיג יעדע סעקונדע, זיינען מיר געווען אונ-
 שטערבליך, ווי געטער. און ווידער האָט אַ רעווע געטהאָן דער
 מעכטיגער שטראָם פון מענשליכע קערפערס און האָט מיט זיין גאַנצער
 קראַפט זיך אַ שליידער געטהאָן אין וואַנד. און ווידער האָט ער
 אָנגעפליסט אויף צוריק, און אזוי פיעל, פיעל מאָל, ביז וואַנען
 עס איז ניט אָנגעקומען אַן ערמיעדונג, אַ טויטליכער שלאָף און
 שטילקייט. און איך, קרעץ-בעפאלענער, בין געווען לעבען דער
 סאַמע וואַנד און האָב געזעהן, אַז זי הויבט זיך אָן צו שאַקלען, די
 שטאַלצע קעניגין, און דער שרעק פון איינפאלען איז ווי אַ שוידער
 דורכגעלאָפּען איבער איהרע שטיינער.

— זי פאַלט איין ! — האָב איך אָנגעהויבען צו שרייען — בריי-
 דער, זי פאַלט איין !

— דו האָסט אַ טעות, קרעציגער, — האָבען מיר געענטפערט
 די ברידער. און דאן האָב איך זי אָנגעהויבען צו בעטען :

— זאָל זי שטעהן, איז אָבער דען ניט יעדער געפאַלענער קער-
 פער אַ טרעפּעל צו דעם שפיץ ? מיר זיינען פיעל, און אונזער לעבען
 איז אַ לאַסט. לאָמיר אויסבעטען מיט קערפערס די ערד ; אויף די
 קערפערס וועלען מיר אָנוואַרפען נייע קערפערס און אזוי וועלען מיר
 דערגרייכען ביז דעם שפיץ. און אויב עס וועט בלייבען בלויז איינער
 — וועט ער דערזעהן די נייע וועלט. און מיט פרעהליכער האָפנונג
 האָב איך זיך אומגעקוקט — און האָב בלויז רוקענס דערזעהן, גלייכ-
 גילטיגע, פער'עקשנ'טע, מיעדע. אין אונענדליכען טאָנז האָבען
 זיך געדרעהט יענע פיער, זיינען זיך צונויפגעקומען און צוגאַנגען,
 און די שוואַרצע נאַכט האָט אַרויסגעשפּייט נאַסען זאַמד, ווי אַ קראַנ-
 קע ; און מעכטיג אונגעהויער איז געשטאַנען די וואַנד.
 — ברידער ! — האָב איך געבעטען. — ברידער !

אַבער מיין קול האָט בלויז געפאַנפּעט פון נאָז, מיין אטחעם
 איז געווען מיט אַ שלעכטען גערויך, און קיינער האָט מיר, דעם קרע-
 ציגען, ניט געוואָלט הערען.

וועה ! . . . וועה ! . . . וועה ! . . .

אין קעלער

I.

ער האָט שטאַרק גע'שיכור'ט, האָט פערלאָרען די ארבייט, האָט פערלאָרען בעקאַנטע און האָט זיך בעזעצט אין אַ קעלער אינאיינעם מיט גנבים און פראָסטימוטקעס, פאַרלעבענדיג זיינע לעצטע יאָהרען. זיין קערפּער איז געווען קראַנק, אָהן בלוט, אויסגעניצט פון ארבייט, צופּרעסען פון יסורים און פון בראַנפּען, און דער טויט האָט שוין געוואַכט איבער איהם, ווי אַ גרויער רויב־פּויגעל, וואָס איז בלינד אין שיין פון דער זון און זעהענדיג אין די פינסטערע נאַכט. בייטאָג האָט דער טויט זיך פערשטעקט אין די פינסטערע ווינקעלעך, און ביי נאַכט פלעגט ער זיך אָהן רויש אוועקזעצען ביי איהם צוקאָפּענעם און איז געזעסען לאַנג ביז עס פלעגט ווערען טאָג, און ער איז געווען רוהיג, געדולדיג און פעסט אין זיין פאַרדערונג. ווען עס פלעגט אָנהייבען שימערען אויף טאָג און ער פלעגט אַרויסרוקען פון אונטער דער דעקע זיין בלייבען קאָפּ, מיט די אויגען פון אַ געהעצטער חיה, איז שוין אין צימער געווען פּוסט — אָבער ער האָט נישט געגלויבט דער דאָזיגער גענאַרטער פּוסטקייט, ווי עס גלויבען אַנדערע. ער האָט מיט פערדאכט אַרומגעקוקט די ווינקעלעך, האָט מיט כיטרען האַסט אַ וואָרף געטהאָן אַ בליק הינטערען רוקען און דערנאָך, אַנלעהנענדיג זיך אויף די עלענבויעגעס, האָט ער אויפּמערקט זאָס און לאַנג געקוקט בעפאָר זיך אין דער שמעלצענדער פינסטער־קייט פון דער פערגעהענדער נאַכט. און דאן האָט ער געזעהען דאָס, וואָס אַנדערע זעהן קיין מאָל נישט; ער האָט געזעהן ווי עס ווייגט זיך אַ גרויער מורא'דיגער קערפּער, פאַרמלאָז און מאַוים'דיג. דער קערפּער איז געווען דורכזיכטיג, האָט אַרומגעכאַפּט אַלעס און אין איהם האָבען די זאַכען אויסגעזעהען, ווי הינטער אַ גלעזער־

נער וואנד. אָבער איצט האָט ער שוין פאר איהם ניט מורא געהאט, און דער קערפער איז אוועק, איבערלאָזענדיג אַ קאלטען סליאד; ער איז אוועק — ביז דער פּאָלגענדער נאַכט.

ער פלעגט זיך אויף אַ קורצע צייט פערגעסען, און ער פלעגט זעהן חלומות, שרעקליכע און אונגעווענהליכע. ער האָט געזעהן אַ ווייסען צימער, מיט ווייסע דילען און ווענד, בעלויכטען מיט אַ ווייסע העללע ליכטקייט, און אַ שוואַרצע שלאַנג, וועלכע איז אַרויס-געקראַכען פון אונטער דער טיהר מיט אַ לייכטען שאַרשען, ווי זי וואָלט לאַכען. צודריקענדיג איהר שאַרפען פלאַטשיגען קאָפּ צום פּאָדלאָגע און שליינגלענדיג זיך, האָט זי זיך האַסטיג אַרויסגעגליטשט, איז ערגעץ וואו פערשוואַנדען און וויעדער האָט זיך אין דעם שפּאַלט אונטער דער טיהר געוויזען איהר צופלאַטשיגטע, שוואַרצע נאָז, און ווי אַ שוואַרצע כטיינגע האָט זיך אויסגעצויגען איהר קערפער; און וויעדער, און וויעדער.

איין מאָל האָט ער אין חלום דערזעהן עפעס פרעהליכעס און האָט זיך צולאכט. אָבער אַ זאָנדערבאַרער קול האָט אָבגעקלונגען פון זיין געלעכטער, עהנליך צו אַ פערשטיקטען שלובצען, אַז עס האָט אָנגעכאַפט אַ שרעק צו הערען: דאָס לאַכט אָדער וויינט ערגעץ אין אונבעוואוסטע טיעפקייט די נשמה אין דער צייט, ווען דער קערפער איז אונבעוועגליך, ווי ביי אַ טויטען.

אין זיין בעוואוסטזיין פלעגט ביסלעכווייז אָנהייבען אַריינגעהן דער קלאַנג פון'ם טאָג וואָס ווערט געבוירען: דער טויבער שמועס פון פערביינגעהנדע, אַ סקריפּ פון אַ טיהר ווייט ערגעץ, דער רויש פון דעם דוואָרניק'ס בעזים, וועלכער שאַרט אַרום דעם שנעע פון פענסטער — דער גאַנצער אונבעשטימטער טומעל פון דער אויפּוואַ-כענדער גרויסער שטאָרט. און דאן פלעגט פאר איהם אָנקומען דאָס שרעקליכסטע: דאָס אונערבאַרמליכע ליכטיגע בעוואוסטזיין, אַז עס איז אָנגעקומען אַ גייער טאָג, און אַז ער וועט באַלד דארפּען אויפשטעהן, כּרי צו קעמפּפּען פאר'ן לעבען אָהן דער האַפּנונג אויף זיעג.

מען דאַרף לעבען.

ער האָט זיך אַ קעהר געטהאָן מיט'ן רוקען צום שיין, האָט אַרויפגעוואָרפּען איבער'ן קאָפּ די דעקע, אַז דער קלענסטער שטראַהל

זאָל ניט קאָנען צוקומען צו זיינע אויגען, האָט זיך צונויפגעקנייטשט אין אַ קליינעם הייפּעל, אונטערציהענדיג די פיס צו דער סאַמער מאָרדע, און איז אזוי געלעגען אונבעוועגליך, מורא האָבענדיג אַ ריהר צו טהאָן זיך און אויסצוציהען די פיס. ווי אַ גאַנצער באַרג זיינען אויף איהם געלעגען די בגדים, מיט וועלכע ער האָט זיך איינגעדעקט פון דער פייכטער קאַלטקייט פון קעלער, אָבער ער האָט ניט געפיהלט די שווערקייט פון באַרג, און זיין קערפּער איז געווען קאַלט. ביי יעדן דען קלאנג, וועלכער האָט גערעדט וועגען לעבען האָט זיך איהם געדוכט, אז ער איז אָבגעדעקט און איז אונגעהויער גרויס, און ער האָט זיך נאָך מעהר צונויפגעדריקט און האָט קלאנגלאָז געיאָמערט — ניט מיט קיין קול און ניט מיט קיין געדאנקען, וואָרים ער האָט מורא געהאַט פאר זיין אייגענעם קול און פאר זיינע אייגענע געדאנקען. ער האָט צו אימיצען מתפלל געווען, אז דער טאָג זאָל ניט קומען, און ער זאָל שטענדיג קאָנען ליגען אונטער דעם באַרג מיט שמאַטעס, ניט ריהרען זיך, ניט טראַכטען; און ער האָט אָנגעשטריינגט זיין גאַנצן צען ווילען אָבצוהאַלטען דעם קומענדיגן טאָג און האָט זיך איינגע'שמועס'ט, אז עס ציהט זיך נאָך די נאַכט. און מעהר פון אלעס אין דער וועלט האָט זיך איהם געוואָלט, אז אימיצער זאָל פון הינטען צולייגען אַ רעוואָלוער צום פאַטיליצע, צו יענעם פלאטין, וואו עס פיהלט זיך אַ גריבעל, און זאָל אויסשיסען.

און דער טאָג האָט זיך צוואוויקעלט — אַ ברייטער, ניט איינ'געהאַלטענער, מעכטיג רופענדיג צו לעבען, און די גאַנצע וועלט האָט זיך אָנגעהויבען צו בעוועגען, ריידען, אַרבייטען און טראַכטען. אין קעלער איז די ערשטע אויפגעשטאַנען פון שלאַף די בעל־הבית'טע, די אַלטע מאַטרואַנאַ, וועלכע האָט געהאַט אַ פינף־און־צוואנציג יאָהריגען ליַעב־האַבער, און זי האָט אָנגעהויבען אַרומטרעטען אין קיך, קלאפען מיט די עמערס און עס'ען זיך מיט עפעס ביי דער סאַמע טיהר, וואו כיוזשאַקאָוו איז געלעגען. ער האָט געפיהלט ווי זי איז נאָהענט און איז פערשטאַרבען, ענטשליסענדיג זיך ניט אָבצורופען זיך, אויב זי וועט איהם רופען. אָבער זי האָט געשוויגען און איז ערגעץ אַוועק; און דערנאָך, אין אַ צוויי שטונדען אַרום, זיינען אויפגעשטאַנען פון שלאַף צוויי אנדערע איינוואָהנער: די צוהליעטע מיידעל, דוניאַשאַ און די אַלטע ליַעב־האַבער, אבראַם פערטראָוויטש.

אזוי האָבען איהם אלע גערופען מיט רעספעקט, ניט קוקענדיג אויף זיין יונגקייט, דערפאר ווייל ער איז געווען א געוואגטער און קונציג גער גנב און נאך עפעס, וועגען וואָס מען האָט בלויז געהאט פער-דאכט, אָבער מען האָט זיך ניט ענטשלאָסען צו ריידען. מעהר פון אלעם האָט ביזשניאָקאָוו מורא געהאט פאר זייער אויפשטעהן, וואָר-רים זיי ביידען האָבען געהאט אויף איהם דאָס רעכט, האָבען גע-קאָנט אַריינגעהן צו איהם, זעצען זיך אויף זיין בעטעל, ריהרען איהם מיט די הענט און בריינגען איהם דערצו ער זאָל דארפען ריידען און טראַכטען. מיט דוניאַשאַן האָט ער זיך עפעס אַמאָל בעפריינדעט 'שיכור' ערהייד, און האָט פערשפראַכען מיט איהר חתונה צו האָבען. און הגם זי האָט געלאַכט און געקלאַפט איהם איבער'ן פלייצע, אָבער זי האָט אויפריכטיג גערעכענט, אז ער איז אין איהר פערליעבט און זי איז געווען גוט צו איהם. אליין איז זי געווען א דומע, א שמוציגע, פון וועלכע עס האָט זיך געהערט א פאָסקודנער ריח, און זי האָט אָפט גענעכטיגט אין אומ'טשאַסטאָק. און מיט אַבראַם פעטראָוויטש האָט ער ערשט מיט צוויי טעג צוריק צוזאַמען גע'שיכור'ט, געקושט זיך און צוגעשוואָרען איהם אייביגע פריינדשאַפט.

ווען עס האָט זיך דערהערט די פרישע, הויכע שטימע און ביזשניאָקאָוו האָט דערקענט אַבראַם פעטראָוויטש'עם שנעלע טריט פערביי זיין טיהר, איז ער פערגליווערט געוואָרען פון שרעק און ערוואַרטונג; ער האָט אַ יאָמער געטהאָן אין דער-הויף און האָט זיך נאָך מעהר דערשראָקען. פאַר זיינע אויגען האָט זיך איצט אַריבער-געטראָגען אין איין העללען בילד זיינע שיכרות, ווי זיי זיינען גע-זעסען אין עפעס אַ פינסטערען שיינק, וועלכער איז געווען בעלויכטען בלויז פון איין לאַמפּ, צווישען פינסטערע, זאָנדערבארע מענשען וועלכע האָבען געהאַלטען אין איין סוד'ען זיך, און זיי האָבען זיך אויך גע'סוד'עט. אַבראַם פעטראָוויטש איז געווען בלייף און אויפגע-רענט, האָט זיך בעקלאַגט אויף דעם שווערען לעבען פון אַ גנב, האָט פערקאָממען די אַרבעט פון האַנד און האָט איהם געגעבען אַנצוטאָפּען זיינע ביינער, וואָס זיינען ניט רעגעלמעסיג צונויפגעוואַקסען, און ביזשניאָקאָוו האָט איהם געקושט און געזאָגט:

— איך ליעב גנבים. זיי האָבען מוטא — און ער האָט איהם

פאָרגעשלאָגען אויסצוטרינקען ברודערשאפט, אַבוואָהל זיי זיינען שוין
לאַנג געווען פער „דו“.

— און איך ליעב דיך דערפאר, וואָס דו ביסט אַ געבילדעטער
און דו פערשטעהסט אונזערע ברידער — האָט געענטפערט אַבראַם
פערטאָוויטש — קוק זיך נאָר צו, וואָס פאר אַ האַנד דאָס איז !
און וויעדער האָט זיך פאר זיינע אויגען אויסגעצויגען די ווייסע
האַנד, אויף וועלכער עס איז געווען אַ רחמנות צו קוקען איבער איהר
ווייסקייט און איבער דעם, וואָס מען האָט אויף איהר געקענט פער-
שטעהן עפעס, עפעס אזעלכעס וואָס ער קען איצט שוין ניט געדיינ-
קען און ניט פערשטעהן ; ער האָט געקוישט די דאָזיגע האַנד, און
אַבראַם פערטאָוויטש האָט גדלות'דיג געשריען :

— אמת ברודער ! מיר וועלען קראפירען, אָבער אונטערגעבען
וועלען מיר זיך ניט !

און דערנאָך איז עפעס פאָרגעקומען פאַסקורנעס, שמוציגעס,
אַ פייערריי, טאַנצעריי, געפילדער און שפרינגענדיגע פייערען. דער-
מאָל איז דאָס געווען פרעהליך, אָבער איצט, ווען אין די ווינקעלאַך
איז בעהאַלטען דער טויט, און פון אלע זייטען רוקט זיך אָן דער טאָג
מיט דער אונפערמיידליכקייט צו לעבען און טהעטיג צו זיין און קעמ-
פפּען פאר עפעס, און בעטען וועגען עפעס, איצט — איז דאָס געווען
אַ מאַטערנעס און אַ פחד.

— שלאָפסט נאָך, פרייז ? — האָט אַבלאַכענדיג געפרעגט הינ-
טער דער טיהר אַבראַם פערטאָוויטש און, ניט בעקומענדיג קיין ענט-
פער, האָט ער צוגעלייגט : נו, שלאָף, כאַפט דיך דער טיוועל.
צו אַבראַם פערטאָוויטש קומען צו בעזוך זעהר פיעל בעקאַנטע,
און אין פערלויף פון אַ גאַנצען טאָג סקריפעט די טיהר און עס הערען
זיך באַסאָווע שטימען. ביי יעדען קלאַפּ דוכט זיך כיושניאַקאָו'ען,
אַז דאָס איז מען געקומען צו איהם און נאָך איהם, און ער בעהאַלט
זיך אלץ טיעפער און הערט זיך צו לאַנג, ביז וואַנען ער דערקענט
וועמעס שטימע דאָס איז. ער ווארט און ווארט אַ געפייניגטער, זיין
גאַנצער קערפער ציטערט אויף יעדע רגע, אַבוואָהל אין דער גאַנצער
וועלט איז ניטאָ קיינער, וועלכער זאָל קומען צו איהם און נאָך איהם.
ער האָט אַ מאָל געהאַט אַ פרוי, אַ מאָל, שוין לאַנג צוריק, און
זי איז געשטאָרבן. נאָך מיט אַ ליינגערע צייט פאר דעם זיינען ביי

איהם געווען ברידער און שוועסטער, און נאָך פריהער — עפעס אזעלכעס, וואָס איהם קומט פאַר ווי אין אַ טומאן, עפעס שעהנעם, וואָס ער האָט גערופען מוטער. זיי זיינען אלע צושטאָרבען, און אפשר קאָן זיין אז אימיצער פון זיי לעבט, אָבער איז שוין אזוי פער-לאָרען געוואָרען אין דער אונענדליכער וועלט, אז ס'איז אלץ איינס ווי געשטאָרבען. און ער וועט אויך באלד שטארבען — ער ווייס דאָס. ווען ער וועט היינט אויפשמעהן פון געלענער, וועלען זיך איהם אונ-טערברעכען די פיס און וועלען זיך טרויסלען, און די הענד וועלען ציטערן און וועלען מאַכען אונזיכערע, משונה'דיגע בעוועגונגען, און — דאָס איז דער טויט. אָבער ביז וואַנען דער טויט וועט קומען דארף מען לעבען, און דאָס איז אזא שרעקליכע אויפגאבע פאַר אַ מענשען, ביי וועלכען עס איז ניטאָ קיין געלד, קיין געזונד און קיין ווילען, אז ביזשניאָקאָוו'ען כאַפט אן אַ פערצווייפלונג. ער ווארפט פון זיך אראָב די דעקע, פאַרברעכט די הענד און שלידערט אין חלל אזעלכע לאַנגע קרעכצען, ווי זיי וואָלטען דורכגעגאנגען דורך טויזענד ליי-דענדע בריסט און זיינען דערפאַר געוואָרען אזוי פול, ביז די ברעגען אָנגעגאָסענע מיט אונערטרעגליכע יסורים.

— עפען, טייוועל ! — שרייט הינטער דער טיהר דוניאַשאַ און האַקט אין טיהר מיט די קולאַקעס — אז ניט וועל איך דאָך די טיהר צוברעכען !

וויגענדיג זיך און טרויסלענדיג זיך, איז ביזשיאָקאָוו צוגעגאנגען צו דער טיהר, האָט געעפענט און האָט שנעל, כמעט אומפאלענדיג, זיך ווידער אוועקגעלייגט אין בעט. דוניאַשאַ, שוין אַ פערקאממע און אנגעפודערטע, האָט זיך אוועקגעזעצט לעבען איהם, צודריקענ-דיג איהם צו דער וואַנד, האָט פערלייגט אַ פוס אויף אַ פוס און האָט מיט וויכטיגקייט אַ זאָג געטהאָן :

— און איך האָב דיר געבראכט אַ נייעס. קאטיא איז נעכטען שוין אוועק אויף יענער וועלט.

— וועלכע קאטיא ? — האָט אַ פרעג געטהאָן ביזשיאָקאָוו. און זיין צונג האָט זיך בעוועגט שווער און אונזיכער, ווי ער וואָלט געווען אַ פרעמדער ביי איהם אין מויל.

— האָסט שוין גאָר פאַרגעסען, — האָט זיך צולאכט דוניאַשאַ — די דאָזיגע קאטיא, וועלכע האָט ביי אונז געוואָהנט. ווי האָסט

דו זי געקאנט פערגעסען, ווען ס'איז אין גאנצען בלוז א וואך אז
זי איז אוועק פון דאנען ?

— געשטארבען ?

— נו, יא, געשטארבען, ווי אלע שטארבען.

דוניאשא האט נאך געמאכט איהר קליינעם פינגערעל מיט די
שפייעכץ פון מויל און האט אָבעווישט די פודער פון איהרע שיטערע
ברעמען.

— פון וואָס ?

— פון וואָס, פון וואָס אלע שטארבען. ווער ווייס פון וואָס ?
דאָס האט מען מיר נעכטען דערצעהלט אין קאפּע־רעס־טאָראָן. גע-
שטארבען קאמיא, זאָגען זיי.

— האָסט דו זי געליעבט ?

— געוויס געליעבט. וואָס פאר א פראגע !

דוניאשא'ס דומע אויגען האָבען געקוקט אויף כּיזשניאקאָוו'ען
מיט טעמפּער גלויבגליט־קייט, וויגענדיג איהר דיקע פוס. זי האט
ניט געוואוסט וועגען וואָס מעהר צו ריידען און האט געזוכט צו קוקען
אויף דעם ליגענדען אזוי, אז ער זאָל זעהן איהר ליעבע צו איהם און
זי האט צוליב דעם א פינטעל געטהאָן מיט איין אויג און אַראָבע-
לאָזען די ווינקלען פון איהרע גראָבע ליפען.
דער טאָג האט זיך אָנגעהויבען.

II.

אין דעם דאָזיגען טאָג, שבת איז דאָס געווען, איז דער פראסט
אזא שטארקער, אז גימנאזיסטען זיינען ניט געגאנגען לעהרנען, און
די פערדרייסעס וואָס זיינען געווען בעשטימט פאר דעם טאָג זיינען
אָבעגלייגט געוואָרען אויף אַן אַנדער טאָג, וואָרים מען האט מורא
געהאט פאר דער געפאהר. די פערד זאָלען זיך ניט פערקיהלען. ווען
נאטאליא וולאדימיראָוונא איז ארויסגעגאנגען פון'ם האָספיטאַל פאר
קינפעטאָרינס, האט זי זיך אין דער ערשטער מינוט געפרעהט וואָס
ס'איז שוין אבענד, וואָס אויף דער נאָכערעזשנע איז קיינער ניטאָ
און קיינער וועט זי ניט בעגעגענען, א מיידעל מיט א זעקס־טאָג־יגען
קינד אויף די הענד. איהר האט זיך געדוכט, אז ווי נאָר זי וועט ארויס

פון טיהר, ווי נאָר זי וועט אריבערטערטען דעם שוועל, וועט מען זי בעגעגענען מיט אַ פייפערײ און געפילדער; אַ גאנצע מאַססע מענ-שען וועט זי בעגעגענען — האָט זיך זיך געשראַקען — און אין דער מאַססע וועט אויך זיין איהר פאָטער, אַ פערגאווערטער, אַ פארא-ליזרטער און כמעט שוין גאָר אָהן אויגען; און עס וועלען זיין בע-קאנטע סטודענטען, אַפציערען און מיידלאך. און זיי וועלען אלע אויף איהר טייטלען מיט די פינגער און וועלען שרייען:

— אָט איז אַ מיידעלע, וועלכע האָט געענדיגט זעקס קלאסען גימנאַזיע, האָט געהאַט בעקאנטע סטודענטען, קלוגע און ערעלע, זי פלעגט רויט ווערען פון אַן אונפאַסיגען וואָרט, און אזא האָט עס מיט זעקס טעג צוריק געבוירען אַ קינד אין האָספיטאַל פאר קינפּעטאַרינס, זייט ביי זייט מיט אנדערע געפאלענע פרויענצימער.

אָבער די נאָבערעזשנע איז געווען ליידג. פריי האָט זיך איבער איהר געטראָגען דער פראָסטיגער ווינד, האָט אויפגעהויבען אַ גרויסען וואָלקען פון שנעע, וואָס איז צוריען געוואָרען פון פראָסט, ווי אַ פרעסענדער שטויב, און האָט בעדעקט מיט דעם שנעע-שטויב אלעס לעבעדיגעס און טויטעס, וואָס עס האָט זיך נאָר בעגעגענט דעם פראָסט אויפ'ן וועג. מיט אַ לייכטען פייפּען האָט ער אַרומגעכאַפט די איי-זערנע שטאַנגען פון די שטאַקעטען און זיי האָבען געלאַנצט, ווי אַב-געפאַלרטע, און זיי האָבען אויסגעזעהן אזוי קאַלט און אזוי עלענד, אז ס'איז געווען אַ רחמנות צו קוקען אויף זיי.

און אזוי קאַלט און עלענד, אָבערײסען פון מענשען און פון לע-בען, האָט זיך דערפיהלט דאָס מיידעל. אויף איהר איז געווען אַ קורצינגע יאַקעל, דאָס זעלבע יאַקעל אין וועלכען זי פלעגט געוועהנ-ליך גליטשען זיך אויף די אייז-גליטשערס און וועלכען זי האָט אין איי-לעניש אָנגעטהאָן, אַוועקגעהענדיג פון הויז, ווען זי האָט שוין אָנגע-הויבען ליידען פון די ערשטע געבורט-שמערצען. און ווען דער ווינד האָט זי אַרומגעכאַפט, האָט פאַרדרעהט דאָס דינינקע קליידעל אַרום איהרע פיס און האָט פערקיהלט איהר קאַפּ, איז איהר געוואָרען שרעקליך, זי זאָל נישט דערפרוירען ווערען, און די מורא פאר דער מאַססע איז פערשוואַנדען, און די וועלט האָט זיך צוואוויקעלט ווי אַן אונענרליכער מדבר פון אייז, אין וועלכען עס זיינען נישט, נישט קיין מענשען, נישט קיין ליכטיגקייט, נישט קיין וואַרעמקייט. צוויי

הייסע טרעהרען זיינען אָנגעלאָפּען אין איהרע אויגען און זיינען פער-
גליווערט געוואָרען פון פראַסט. אנבויגענדיג דעם קאָפּ האָט זי זיי
אָבגעווישט אָן דעם פאַרמלאָזען פעקעל, מיט וועלכען עס זיינען פער-
נומען איהרע הענד און זי האָט אָנגעהויבען געהן האַסטיג. זי האָט
איצט ניט געליעבט, ניט זיך, ניט דאָס קינד, און איהר האָט אויס-
געוויזען אז זייער ביידענס לעבען איז ניט נויטהיג, אָבער זי איז
געווען עקשנות'דיג געשטויסען פאַרווערטס פון די ווערטער, וועלכע
זיינען געווען ניט אין איהר מאַכט, נאָר זיינען געגאנגען פאַראויס
און האָבען גערופּען :

— ניעמטשינאָוסקע גאָס, דאָס צווייטע הויז פון ווינקעל.
ניעמטשינאָוסקע גאָס, דאָס צווייטע הויז פון ווינקעל.

די דאָזיגע ווערטער האָט זי איינגע'חזר'ט זעקס טעג נאָכאָנאַנד
ליגענדיג אין בעט און זויגענדיג דאָס קינד. דאָס האָט געהייסען, אז
מען דארף געהן אויף ניעמטשינאָוסקע גאָס, וואו עס וואָהנט איהר
מילך־שוועסטער, א פראַסטיטוטקע, וואָרים בלוז ביי איהר אליין,
און מעהר ביי קיינעם ניט, קאָן זי געפינען א פלאטץ פאַר זיך און
פאַר'ן קינד. ערשט מיט א יאָהר צוריק, ווען אלעס איז נאָך געווען
אזוי גוט און זי האָט שטענדיג געלאכט און געזונגען, איז זי געווען ביי
דער קראנקעוואָרענער קאטיא און האָט איהר געהאָלפּען מיט געלד ;
און איצט איז געבליעבען קאטיא דער איינציגער מענש, פאַר וועלכען
זי שעהמט זיך ניט.

— ניעמטשינאָוסקע גאָס, דאָס צווייטע הויז פון ווינקעל.
ניעמטשינאָוסקע גאָס, דאָס צווייטע הויז פון ווינקעל.

זי איז געגאנגען, און דער ווינד האָט בייז געדריעהט זיך אַרום
איהר, און ווען זי איז ארויף אויפ'ן בריק, האָט דער ווינד מיט
רציחה א וואָרף געטהאָן זיך צו איהר אויף דער ברוסט און האָט מיט
די אייזערנע נעגעל איינגעזויגען זיך אין קאַלטען פנים. ווי א בע-
זעגטער, איז ער מיט א רויש אַראָבגעפאלען פון בריק, האָט זיך
געדריעהט איבער דער שנעעאיגער גלאטקייט פון טייך און האָט וויע-
דער א ברויז געטהאָן ארויף, פאַרדעקענדיג דעם וועג מיט זיינע פלא-
טערנע קאַלטע פליעגלען. נאטאליא וואלדימיראָווא האָט זיך אָב-
געשטעלט און האָט קראפטלאָז זיך אָבגעלעהנט אויף דער פאַרענטשע.
טיעף אונטען האָט אויף איהר א בליק געטהאָן א שוואַרצע מאַטע אויג

— א שטיקעל ניט פערפרוירענע וואסער — און דער בליק איז געווען געהיימניספול און שרעקליך — און פאראויס האָבען געקלונגען און עקשנות'דיג גערופען די ווערטער :

— ניעמטשינאָווסקע גאָס, דאָס צווייטע הויז פון ווינקעל. ניעמטשינאָווסקע גאָס, דאָס צווייטע הויז פון ווינקעל.

כיוזשניאָקאָוו, אן אָנגעקליידעטער שוין, איז וויעדער געלעגען אין בעט און האָט געוויקעלט איבער זיך ביז די אויגען זיין מאַנטעל, די לעצטע זאך וואָס איז ביי איהם פערבליעבען. אין צימער איז געווען קאַלט און אין די ווינקלען האָט אָנגעפריערט אייז, אָבער ער האָט געאַטהעמט אין פוטערנעם קאַלנער, און דערפון איז איהם געווען ווארעם און בעקוועמליך. דעם גאנצען טאָג האָט ער זיך אָבער נאָרט, אַז מאָרגען וועט ער געהן זוכען אַרבייט, מאָרגען וועט ער וועגען עפעס בעטען מענשען, און דערווייל האָט ער בלוז געציטערט, ווי ער פלעגט דערהערען אַ העכערען קול הינטער דער וואַנד, אָדער אַ קלאַפּ פון פערמאַכען די פערפרוירענע טיהר. אזוי איז ער געלעגען לאַנג און רוהיג, ווען אין טיהר האָט זיך דערהערט אַ ניט זיכערער קלאַפּען, איינגעהאַלטען, שנעל און שאַרף, ווי אימיצער וואָלט קלאַפּען מיט דער צווייטער זייט פון האַנד. זיין צימער איז געווען דער נאָהענסטער צום אַריינגאנג און, אַ קעהר־טהאָנדיג זיין קאָפּ האָט ער זיך צוגעהערט, ער האָט קלאָהר געהערט וואָס לעבען דער טיהר איז פאָרגעקומען. צו דער טיהר איז צוגעגאנגען מאַטריאָנאַ, די טיהר האָט זיך געעפענט, אימיצער איז אַריין, די טיהר האָט זיך פערמאַכט, און עס האָט זיך אָנגעהויבען שוויגען פון אויסוואַרטען.

— וועמען דארפט איהר' ? — האָט זיך דערהערט די אייזיגע אונפריינדליכע פראגע פון מאַטריאָנאַ'ס קול. און אן אונבעקאנטע שטימע אַ שטילע, געבראָכענע, האָט ווי אַ פערלאָרענע געענטפערט : — איך דארף קאטיא נעטשאיעווא. וואָהנט דאָ קאטיא נעטשאיעווא ?

— האָט געוואָהנט אַמאָל. צו וואָס דארפט איהר זי ?

— איך דארף זי זעהר נויטהיג. איז זי אין דער היים ניטאָ ?

אין דער שטימע האָט געקלונגען פחד.

— קאטיא איז געשטאָרבען. געשטאָרבען זאָג איך אייך. גע-

שטאָרבען אין האָספיטאַל.

וויעדער א לאנגער שווייגען, אזוי לאנג, אז כיושניאקאו האט דערפיהלט א וועהטאג אין נאקען, וועלכען ער האט ניט געוואגט א קעהר צו טהאן אזוי לאנג ווי מענשען האבען געשוויגען. און דער-נאך האט די אונבעקאנטע שטימע ארויסגערעדט שטיל, אהן אויס-דרוק :

— אריע . . .

אבער אפנים זי איז ניט אוועק, וואָרים אין א מינוט ארום האט מאטריאנא א פרעג געטהאן :

— וואָס איז דאָס ביי אייך ? האָט איהר דאָס געבראכט עפעס פאר קאמפאני ?

עפעס איז א פאל געטהאן אויף דער פאָרלאַגע, און עס האָט זיך דערהערט א קלאפ פון קניע, און די אונבעקאנטע שטימע האָט ארויסגעזאָגט האסטטיג דורך פערשטיקטע צוריקגעהאלטענע שלוכצען. — נעהמט ! נעהמט עס אום גאָטעס ווילען. נעהמט ! און

איך . . . איך וועל שוין ווי עס איז אוועק . . .

— אָבער וואָס איז דאָס אזוינס ?

דערנאָך וויעדער א לאנגער שווייגען און א שטילער געוויין, איז בערגעריסען און האָפנונגסלאָז. און אין דעם דאָזיגען געוויין האָט זיך געהערט א טוידטליכע מיעדקייט און א שוואַרצע, קיין ליכטיג-קייט ערווארטענדע, פערצווייפלונג. ווי אימצינעס א מיעדע האָנד וואָלט קראפטלאָז פיהרען איבער א שטריינג אָנגעצויגענער סטרונע, און די דאָזיגע סטרונע איז צולעצט אויף דעם טהייערען אינסטרומענט, און ווען זי וועט פלאצען — וועט אויף אייביג פערלאָשען ווערען דער צערטליכער און טרויעריגער קלאנג.

— איהר האָט דאָך איהם שיער ניט דערשטיקט ! — האָט גראָב און מיט כעס א געשריי געטהאן מאטריאנא — און אזעלכע נעהמי-זיך דאָס אויף אן קינדער צו געבוירען. איז דאָס ביי אייך רעכט אזוי ווער וויקעלט דאָס אזוי איין קינדער ! קומט ! נו, נו, גוט, קומט זשע, זאג איך. און ווי קאָן מען דאָס אזוי איינוויקלען.

וויעדער איז לעבען טיהר געוואָרען שטיל. כיושניאקאו האָט זיך נאָך א וויילע צוגעהערט און האָט זיך געלייגט צוריק, א דערפרעה-טער, וואָס מען איז ניט געקומען, ניט צו איהם און ניט נאָך איהם, און ער האָט ניט געזוכט צו טרעפן. וואָס דאָס איז אזוינס געווען

דאָס אונפערשטענדליכע, וואָס האָט פאסירט. ער האָט שוין אָנגעדען צו פיהלען ווי עס קומט אָן די-נאכט. די רהיגקייט איז פארביי און פארדריקענדיג די צייהנער, האָט ער געזוכט אָבצוהאלטען זיין געדאנקען; אין דער פערגאנגענהייט איז געווען געזונקענהייט, זומפ און שרעק — און דער זעלביגער שרעק איז אויף געווען אין דער צו-קונפט. ער האָט שוין אָנגעהויבען ביסלעכווייז וויעדער צונויפצורדעהן זיך, בעהאלטען אונטערן דעקע די פיס און די הענד, ווען עס איז אַריינגעגאנגען דונאזשא, שוין אַן אָנגעקליידעטע אין אַ רויטער בלוזע, אום אַרויסצוגעהן, און אביסעל שיכור'לעך. זי האָט זיך ברייטלעך אַ זעץ געטהאָן אויף דער בעט און האָט אַ פאטש געטהאָן מיט די קורצע הענד:

— אַך דו, גאָט מיין גאָט! — זי האָט אַ דרעה געטהאָן מיט'ן קאָפּ און האָט זיך צולאכט — אַ קינדעלע האָט מען געבראכט. אַזאַ קלייניטשקער, און שרייען שרייט עס, ווי דער פריסטאוו. זאָל מיר אַזוי גאָט העלפען, ווי דער פריסטאוו!

זי האָט זיך פערגעניגענדליך אויסגעזידעלט און האָט קאָקעטיש אַ שנעל געטהאָן ביזשניאקאָווען אין נאָז.

— קום לאָמיר געהן אַ קוק טהאָן. נו שוין — וואָס איז? לאָמיר אַ קוק טהאָן, דאָס איז אלעס. מאטריאנא האָט אָנגעשטעלט דעם סאמאוואר און וויל איהם באַדען, און אבראם פעטראוויטש צובלאָזט דעם סאמאוואר מיט שטיוועל — אָט איז דיר אַ שפּאַס! און דאָס קינדעלע שרייט: אַר-אַ-א, אַר-אַ-א . . .

דוניאשא האָט געמאַכט אַ פנים, ווי איהר האָט זיך פאָרגעשטעלט, אַזוי ווי ביים קינד, און זי האָט נאָך אַמאָל אַרויסגעקוויטשעט:

— אַר-אַ-א, אַר-אַ-א! גאָר אַזוי ווי דער פריסטאוו. ווי מיר האָבען אַ גאָט! קום, נו. דו ווילסט ניט — געה צום טיוועל! פּגאַר דאָ, דו פערפרוירענער עפעל!

און זי איז אַרויסגעגאנגען צוטאנצענדיג. אין אַ האַלבע שטונדע אַרום האָט ביזשניאקאָוו, שאַקלענדיג זיך אויף זיינע שוואכע פיס און אָנהאלטענדיג זיך מיט די פינגער אַן וואַנד, געשלעפט זיך צו דער קיך און האט אונענטהאַסען געעפענט די טהיר.

— פארמאך, דו לאָזט אַריין אַ קעלט! — האָט אַ געשריי

געטהאָן אבראם פעטראוויטש. ביזשניאקאָוו האָט שנעל פערמאכט הינטער זיך די טיהר און האָט זיך. אומגעקוקט ווי א פערזינדיגטער, אָבער קיינער האָט זיך צו איהם ניט צוגעקוקט, און ער האָט זיך בעד רוחיגט. אין קיך איז געווען היים פון אויווען, פון סאמאוואר און פון מענטשען, און געדיכטע קנוילען פארע האָבען זיך אויפגעהויבען און זיינען געקראָכען איבער די קאלטע ווענד. מאטריאָנא, א צור קאכטע, א שטריינגע, האָט געבאָרען דאָס קינד אין מולטער און האָט מיט איהרע צושפאלטענע האנד געפלעסקעט אויף איהם וואסער, צופלאפלענדיג :

— אגונאָשקע ! אגונאָשקע ! זיין וועלען מיר ריינינקע, זיין וועלען מיר ווייסינקע.

צו דער פאר וואָס אין קיך איז געווען ליכטיג און פרעהליך, צו דערפאר וואָס דאָס וואסער איז געווען ווארעם און ווייך, נאָר דאָס קינד האָט געשווינגען און געקנייטשט זיין רויטינקען פנים'על, ווי ער וואָלט זיך געקליבען א נים צו טהאָן. דוניאשא האָט איבער מאטריאָד נא'ס אַקסעל אַריינגעקוקט אין מולטער און האָט אויסגעקליעבען א פאסענדע מינוט, ווען זי האָט געקאָנט מיט דריי פינגער אויף א פלעסקע טהאָן וואסער אויפ'ן קינד.

— אוועק ! — האָט זיך א בייזער געטהאָן די אלטע — וואוהין קריעכסט דו ? מען ווייס אָהן דיר אויך וואָס צו טהאָן, דאנקען גאָט, אייגענע קינדער געווען.

— שטער ניט. דאָ דארף מען זיין פאָרויכטיג — האָט צוגע- שטימט אבראם פעטראוויטש — א קינד, דאָס איז אן איידעלע זאך, דאָ דארף מען וויסען ווי זיך צו בעגעהן.

ער איז געזעסען אויפ'ן טיש און האָט מיט וואָהלטהעטיגען פער- געניגען געקוקט אויף דעם קליינינקען ראָזיגען קערפערעל. דאָס קינד האָט בעוועגט די פינגערלעך, און דוניאשא האָט מיט א ווילדער שמחה אָנגעהויבען צו צאפלען מיט'ן קאָפּ און האָט זיך צוקייכט פאר גע- לעכטער.

— אקוראט ווי דער פריסטאוו, ווי מיר האָבען א גאָט ! — האָסט דו ווען געזעהן א פריסטאוו אין א מולטער ? — האָט א פרעג געטהאָן אבראם פעטראוויטש. אלע האָבען זיך צולאכט ; ביזשניאקאָוו האָט א שמייכעל גע-

ניט ווערטה צו טראכטען, אָבער ווען א מענש זיצט אין טורמע און נאָך פאר'ן טויט, און איהם פעהלט טאכאָ, דאָס איז גאָר אונער-טרעגליך. זי האָט זיך דערמאנהט און האָט זיך פאָרגעשטעלט אַלע איינצעלהייטען פון זייער לעבען צוזאמען און איז פערשטאָרבען פון שרעק, ווען זי האָט אַ טראַכט געטהאָן וועגען דער בעגעגעניש פון סערגיען מיט זיינע עלטערן.

א בעזונדער רחמנות האָט זי נאָך געפיהלט פאר מוסיא'ן. איהר האָט זיך שוין לאנג געדוכט, אז מוסיא ליעבט ווערנער'ען, און אָב-וואָהל דאָס איז גאָר ניט געווען ריכטיג, פון דעסטוועגען האָט זי גע-טרוימט וועגען עפעס גוטעס און ליכטיגעס פאר זיי ביידען. אויף דער פרייהייט האָט מוסיא געטראָגען א זילבערנעם רינגעלע, אויף וועל-כען עס איז געווען אויסגעצייכענט א שאַרבען, אַ ביין און אַרום זיי אַ דאָרן-קראַנץ; און טאַניאַ קאָוואַלטשוק פלעגט אָפט מיט וועהטאָג קוקען אויף דעם דאָזיגען רינגעלע, ווי אויף אַ סימבאָל פון פער-אורטהיילט זיין, און זי פלעגט אַמאָל לאַכענדיג, אַמאָל ערנסט, בעטען זיך ביי מוסיא'ן, אז זי זאָל דעם רינגעלע אויסטהאָן.

— שיינקט מיר איהם — האָט זי געבעטען.

— ניין, טאַניעטישאַק, איך וועל ניט שיינקען; ביי דיר וועט

באַלד אויפ'ן פינגער זיין אַן אנדער רינגעלע.

עס האָט זיך געמאַכט אַמאָל, אז מען האָט וועגען איהר געטראכט, אז זי וועט ניט אנדערש, אין גיכען התונה האָבען, און דאָס האָט איהר שטאַרק בעליידיגט — זי האָט קיין מאַן ניט געוואָלט. און ער-אינערענדיג זיך דיעזע שפּאַסע האַפטע געשפרעכען איהרע מיט מוסיא'ן און דאָס, וואָס מוסיא איז איצט ווירקליך פּעראורטהיילט, האָט זי זיך בעגאָסען מיט טרעהרען, איז געווען צונומען פון מוטערליכע רחמנות. און יעדעס מאָל, ווי דער זייגער האָט געשלאָגען, פלעגט זי אויפהויבען איהר פּערוויינטען פנים און זיך צוהערען — ווי דאָרט, אין יענע צעללען פאַרנעמען זיי דעם דאָזיגען געצויגענעם, עקשנות'דיגען רוף פון טויט.

און מוסיא איז געווען גליקליך.

פּערלייגענדיג די הענד אַ הינטער, אין דעם גרויסען אַרעסטאַנט-סקען האַלאַט, ניט נאָך איהר וואוקס, וואָס האָט געמאַכט, זי זאָל עהנליך זיין אויף אַ מאַנספּערזאָן, אויף אַ אינגעל, וואָס האָט זיך

אָנגעטהאָן אין פרעמדע קליידער, האָט זי אַרומגעשפּרייזט גלייך און אונערמידליך. די אַרבעט פון האַלאַט זיינען געווען פאַר איהר צו לאַנג, און זי האָט זיי פאַרקאטשעט, און איהרע מאַנערע, דינע, כמעט קינדישע הענט האָבען זיך געצויגען פון די ברייטע לעכער, ווי די שטיינגלאך פון אַ בלוס פון דער לאַך פון אַ גראָבען שמוציגען קרוג. דאָס גראָבע געוואנד פון האַלאַט האָט אָנגעריבען איהר איידעלע, ווייסע האַלז, און זי פלעגט אָפט מיט אַ בעוועגונג פון ביידע הענד אַראָבציהען דעם קאָלנער און פאַרזיכטיג אָנטאפּען מיט'ן פינגער יעדעם פלאַץ, וואו עס איז געווען רויט און האָט געשמערצט די צורייצטע טע הויט.

מוסיא האָט אַרומגעשפּרייזט — און האָט זיך פאַרענטפערט פאַר מענשען, אן אויפגערגענטע און מיט פאַרב אין פנים. און פאַר ענטפערט האָט זי זיך דערפאַר, וואָס מען וועט זאָג יונגיטשקע און אונבעדייטענדע, ווי זי, וואָס האָט אויפגעטהאָן אזוי וועניג און וואָס איז גאָר ניט קיין העלדין, איבערגעגעבען דעם זעלבען עהרענהאפטען און שעהנעם טויט, מיט וועלכען עס זיינען געשטאַרבן פאַר איהר אמת'ע העלדען און מאַטירער. גלויבענדיג פעסט אין מענשליכע גוטע הערציגקייט, מיטפיהלונג, ליעבע, האָט זי זיך פאַרגעשטעלט, ווי עס ערגערען זיך איצט איבער איהר מענשען, ווי מען מאַטערט זיך, ווי מען האָט רחמנות — און זי איז רויט געוואָרען פון געווייטענסכיסע. אזוי ווי, שטאַרבענדיג אויף דער תליה, וואָלט זי בערגאנגען עפעס אן אונגעהויערע אונטאקטישקייט.

זי האָט שוין געבעטען איהר פערטהיידגער ביי דער לעצטער בעגעגעניש, ער זאָל איהר קריגען סם, אָבער זי האָט זיך פלוצלונג פערקאפט: און טאָמער וועט ער און אנדערע אַ טראכט טהאָן, אז דאָס טהוט זי פון בעריהמעכץ, אָדער פון פייגהייט, און אנשטאט דעם, זי זאָל שטאַרבן איינפאך און אונבעמערקט, וועט זי אָנמאַכען נאָך מעהר רעש? און זי האָט האַסטיג צוגעגעבען:

— ניין, איבריגענס, מען דאַרף ניט.

און איצט האָט זיך איהר געגלוסט איין זאך: ערקלעהרען פאַר מענשען און איבערצייגען זיי ריכטיג, אז זי איז ניט קיין העלדין, אז שטאַרבן איז גאָר ניט אזוי שרעקליך, און אז מען זאָל זי ניט בעדיערען און זיך ניט ערגערען וועגען איהר. ערקלעהרען זיי, אז זי

איז גאָר ניט שולדיג אין דעם, וואָס מען פיהרט אויס אזא טויט-שטראף און מען הויבט אויף אזא רעש איבער איהר, וואָס איז אזוי יונג און אונבערדייטענר.

ווי א מענש, וועלכען מען בעשולדיגט ווירקליך אין עפעס, האָט מוסיא געזוכט תירוצים, האָט געפרופט געפינען כאַטש עטוואָס, וואָס זאָל ערהויבען איהר אָפּפער, זאָל איהם צוגעבען דעם אמת'ען ווערט. זי האָט גע'טענה'ט :

— געוויס, בין איך א יונגיטשקע, און וואָלט נאָך געקענט לאנג לעבען. אָבער ? . . .

און ווי עס ווערט בלייך א ליכט אין שיין פון דער אויפגעהענדער זונן, אזוי בלייך און דונקעל האָט אויסגעזעהען די יונגענר און דאָס לעבען אין געזיכט פון יענעם גרויסען און שטראהלענדען, וואָס דארף בעלויכטען איהר בעשיידענעם קאָפּ. ניטאָ קיין פערענטפערונג.

נור פיעללייכט דאָס בעזאָנדערע, וואָס זי טראָגט ביי זיך אין דער נשמה — די גרונדלאָזע ליעבע, די אונבעגרענצטע בערייטהייט צום העלדענטהאט, די אונבעגרענצטע לייכטשעצונג פון זיך זעלבסט ? זי איז דאָך, ווירקליך, ניט שולדיג, וואָס מען האָט זי ניט געלאָזט אויפטהאָן אַליין, וואָס זי האָט געקענט און געוואָלט — מען האָט זי געטויטעט אויפ'ן שוועל פון טעמפּעל, ביים פוס פון מזבח.

אָבער אויב דאָס איז ריכטיג, אויב א מענש ווערט געשעצט ניט נור דערפאר, וואָס ער האָט אויפגעטהאָן, נור אויך דערפאר, וואָס ער האָט געוואָלט אויפטהאָן, דאן . . . דאן פערדינט זי א מאַר-טירער-קראַנץ.

— ווירקליך ? — טראכט מוסיא שעהמעוודיג. — פערדיען איך עס ווירקליך ? בין איך ווערט, אז מענשען זאָלען וויינען איבער מיר, זיך ערגערען איבער מיר, וואָס איז אזוי קליין און אונבערדייטענר ?

און עס כאַפט זי אַרום אַן אונבעגרענצטע פרייד. ניטאָ ניט קיין צווייפּעל, ניט קיין אונענטשלאָסענהייט, זי איז אַריינגענומען אין דער פמליא, מיט גלייכען רעכט טרעט זי אַריין אין די רייהען פון יענע ליכטיגע, וואָס געהען פון דור דורות צום הויכען הימעל דורך שייטערהויפענס, אינקוויזיציע און טוידט-שטראף. קלאהרער פרידען און רוהע און ברעגלאָזער. שטיל לייכטענדער גליק. אַזוי ווי זי

וואָלט שוין פערלאָזען די ערד, און זיך דערנעהענטערט צו דער אונד-
בעוואוסטער זונן פון אמת און לעבען, און זי פלאטערט אָהן אַ סוף
אין איהר ליכט.

— און דאָס איז — טויט. וואָס־זשע פאר אַ טויט איז עס ? —
טראכט מוסיא זעליג.

און ווען עס וואָלטען געקומען צו איהר אין צעללע געהערטע,
פילאָזאָפֿען און תליונים פון דער גאנצער וועלט, וואָלטען אויסגעלייגט
פאר איהר ביכער, מעסערס, העק און שלויפֿען, און וואָלטען גע-
פרופט איבערצייגען, אז דער טויט עקזיסטירט, אז דער מענטש
שטארבט אַוועק און ווערט דער'הרג'עט, אז עס איז נישטאָ קיין אונד-
שטערבליכקייט, — וואָלטען זיי זי נור פֿערוואונדערט. וואָס הייסט,
עס איז נישטאָ קיין אונשטערבליכקייט, אז איצט איז זי שוין אונד-
שטערבליך ? וועגען וואָס פאר אַן אנדער אונשטערבליכקייט, וועגען
וואָס פאר אַן אנדער טויט קען מען רעדען, אז איצט איז זי שוין טויט.
און אונשטערבליך, זי לעבט אין'ם טויט, ווי זי האָט געלעבט אין'ם
לעבען ?

און ווען מען וואָלט אַריינגעטראָגען צו איהר אין צעללע, אנשילענ-
דיג זי מיט אַ שלעכטען גערוד, אַ טרונע מיט איהר אייגענעם צופא-
לענדען קערפער און געזאָגט :

— קוק ! דאָס ביסטו !

— וואָלט זי אַ קוק געטהאָן און געענטשערט :

— ניין. דאָס בין ניט איך .

און ווען מען וואָלט זי געפרופט איבערצייגען, שרעקענדיג זי
מיט דעם אימה'דיגען בילד פון פוילען, אז דאָס איז זי — זי ! —
וואָלט מוסיא געענטפערט מיט אַ שמייכעל :

— ניין. דאָס דיינקט איהר, אז דאָס בין איך, אָבער דאָס בין

ניט איך. איך בין יענע, מיט וועלכע איהר רעדט, ווי־זשע קען איך
זיין אָט דאָס ?

— אָבער דו וועסט שטארבען און ווערען דאָס.

— ניין, איך וועל ניט שטארבען.

— מען וועט דיר הינריכטען. אָט איז דער שליוף.

מען וועט מיר הינריכטען, אָבער איך וועל ניט שטארבען. ווי

קען איך שטארבען, אז שוין איצט בין איך — אונשטערבליך ?

און עס וואָלטען אָבערטראָטען די געלעהרטע, פילאָזאָפֿען און היינקערס, ארויסרופענדיג מיט אַ שוידער :

— ריהרט ניט אָן דיעזען אָרט. דיעזער אָרט איז הייליג.

וועגען וואָס נאָך האָט מוסיאָ געטראכט ? זי האָט געטראכט ווע-גען פיעלעס — ווייל דער טויט האָט פאַר איהר ניט איבערגעריסען דעם פאָדעם פון לעבען, — וואָס האָט זיך געפלאַכטען געלאסען און גלייך. זי האָט געטראכט וועגען די חברים — און וועגען יענע ווייטע, וואָס לעבען איבער זייער הינריכטונג מיט אומעט און וועהטאָג, און וועגען יענע נאָהענטע, וואָס וועלען צוזאמען מיט איהר ארויפגעהען אויפ'ן עשאַפאָט. האָט בעוואונדערט וואסיליען, וואָס ער האָט זיך אזוי דערשראָקען — ער איז תמיד געווען אזוי בראַוו און האָט זאָגאר געקענט שפאסען מיט'ן טויט. צום ביישפּיעל, ערשט דיענסטאג איך דערפריה, ווען זיי האָבען אָנגעטהאָן מיט וואסיליען די אויפרייס-מאשינען, וואָס האָבען אין עטליכע שטונדען ארום געזאָלט אויפריי-סען זיי אליין, האָבען ביי טאניא קאָוואַלטשוק די הענד געציטערט פאַר אויפרעגונג, און מען האָט זי געמוזט בעזייטיגען, און וואסילי האָט געשפאסט, געשטיפט, געדריעהט זיך, איז געווען זאָגאר אזוי אונפאַרזיכטיג, אז ווערנער האָט שטרענג געזאָגט :

— מען דארף ניט זיין צו פאַמיליאַר מיט'ן טויט.

פאַר וואָס-זשע האָט ער זיך איצט אזוי דערשראָקען ? אָבער דיעזער אונפערשטענדליכער שרעק איז געווען אזוי פרעמד מוסיאָ'ס נשמה, אז זי האָט שנעל אויפגעהערט צו טראכטען וועגען איהם און צו זוכען אן אורזאכע — פּלוצלונג האָט זיך געוואלדיג פּערגלוסט צו זעהען סעריאָזשאַ גאָלאָוויין און וועגען עפעס אַ לאַך צו טהאָן מיט איהם. האָט אַ טראכט געטהאָן — און עס האָט זיך איהר נאָך שטאַר-קער פּערגלוסט צו זעהען ווערנער'ן און צו איבערצייגען איהם אין עט-וואָס. און מוסיאָ האָט זיך פאָרגעשטעלט, ווי ווערנער געהט ביי איהר זייט מיט זיין קלאהרען, אויסגעמעסטענעם גאַנג, וואָס שלאָגט אַריין די קנאפעל אין דער ערד, און זי האָט גערעדט צו איהם :

— ניין, ווערנער, ליעבינקער, דאָס זיינען אַלץ קלייניגקיי-

טען, דאָס איז גאָר ניט וויכטיג, צו דו האָסט געטויטעט נ. נ. צו ניין. דו ביסט אַ קלוגער און דאָך מיינסטו, אז עס איז אַלץ דערזעלבער שאַכמאַט : גענומען איין פיגור, גענומען אַ צווייטע, האָסטו דאן

געוואונען. דאָ איז וויכטיג, ווערנער, וואָס מיר אליין זיינען גרייט צו שטאַרבן. פערשטעהסט ? וואָס מיינסטו, טראכטען זיך דינען העררען ? אז עס איז ניטאָ קיין שרעקליכערע זאך, ווי טויט. אליין האָבען זיי צוגעטראכט דעם טויט, אליין האָבען זיי פאר איהם מורא און אונז סטראשען זיי מיט איהם. איך וואָלט זאָגאר אזוי געוואָלט : אַרויסגעהען איינע אליין פאר אַ גאַנצען רעגומענט סאָדאטען און אָנגעהויבען שיסען אין זיי פון אַ ברוינינג. זאָל זיין, איך בין איינע, און זיי — אין די טויזענדער, און איך וועל קיינעם ניט דער'הרג'ענען. אָבער דאָס איז דאָך וויכטיג, וואָס זיי זיינען אין די טויזענדער. ווען טויזענדער ערמאָרדען איינעם, הייסט עס, אז דינער איינער האָט געזיעגט. דאָס איז אמת, ווערנער, לעיבענקער.

אָבער דאָס איז אויך געווען אזוי קלאָהר, אז עס האָט זיך ניט געגלויבט מעהר צו טענה'ן — געוויס, האָט עס ווערנער איצט אליין פערשטאַנען. און אפשר, האָבען זיך איהרע געדאַנקען גלאַט ניט געוואָלט אָבשטעלען אויף איין זאך — ווי אַ לייכט־שוועבענדער פּויר געל, וועלכער זעהט די אונבערגענצטע האַריוואָנטען, וועלכער קען דערגרייכען די גאַנצע גראַמקייט, די גאַנצע טיעפּקייט, די גאַנצע פרייד פון דער צערטלענדער און זאנפטער בלויקייט. דער זייגער האָט אונאויפהערליך געקלונגען, בעוועגענדיג די טויבע שטילקייט ; און אין דינען האַרמאָנישען, פון דערווייטענס שעהנעם קלאַנג האָר בען זיך אַריינגעגאַסען געדאַנקען, און האָבען אויך אָנגעהויבען צו קלינגען ; און די גלאַטיג־שווימענדע בילדער זיינען אין מוזיק פער־וואַנדעלט געוואָרען. אזוי ווי מוסיא וואָלט אין אַ שטילע, פינסטערע נאכט געפאָהרען איבער אַ ברייטען און גלייכען וועג, און עס וואָל־טען זיך געהוידעט די ווייכע ספרושינעס און עס וואָלטען געקלונגען די גלעקלאַך. עס זיינען אָבגעטראָטען אלע זאָרגען און אויפֿרגעגונגען, דער שוואַכער גוף איז אין דער פינסטערניס אָבגעגאנגען, און דער פריידעס־מיעדער געדאַנק האָט רוהיג געשאַפען העלע בילדער, האָט זיך בעטרונקען מיט זייערע פאַרבען אין שטילער רוהע. מוסיא האָט זיך עראינערט אן איהרע דריי חברים, וועלכע מען האָט ניט לאַנג צוריק אויפֿגעהאַנגען, און זייערע פנים'ער זעניין געווען העל און פול מיט שמחה און נאָהענט, — געהענטער שוין פון יענע, וואָס ביים לעבען. אזוי טראכט זיך אַ מענש אין דער־פריה מיט שמחה וועגען

הויז פון זיינע פריינד, וואוהין ער וועט אריינקומען אויף דער נאכט מיט אַ בעגריסונג אויף די שמייכלענדע ליפּען.

מוסיא איז זעהר מיער געוואָרען געהענדיג. זי האָט זיך צוגע-לייגט פאָרויכטיג אויפ'ן געלעגער און האָט פאָרטגעזעצט צו טרוימען מיט עטוואָס צוגעמאַכטע אויגען. דער זייגער האָט אונאויפהערליך געקלונגען, בעוועגענדיג די שטומע שטילקייט, און אין זייערע קלינגענדע ברעגען זיינען שטיל געשוואומען ליכטיגע, זינגענדע בילדער. מוסיא האָט געטראכט :

— איז דאָס ווירקליך דער טויט ? גאָט מיינער, ווי שעהן ער איז ! אָדער איז עס לעבען ? איך ווייס ניט, איך ווייס ניט. איך וועל קוקען און זיך צוהערען.

שוין לאנג, זייט די ערשטע טעג פון ארעשט, האָט איהר גע-הער אָנגעהויבען צו פאנטאזירען. זעהר אַ מוזיקאלישער, איז ער פערשארפט געוואָרען אַ דאנק דער שטילקייט און אויף איהר פאָן האָט ער פון ארימע ברעקלאך פון ווירקליכקייט, צוזאַמען מיט די טריט פון וועכטערט אין קאָרידאָר, מיט'ן קלונג פון זייגער, מיט'ן רוישען פון ווינד אויפ'ן בלעכערנעם דאך, מיט'ן סקריפען פון לאַנטערנע, געשאפען גאנצע מוזיקאלישע בילדער. צוערשט האָט זיך מוסיא גע-שראָקען פאר זיי, פעריאָגט זיי פון זיך, ווי קרענקליכע האַללוצינאַ-ציעס, דערנאָך האָט זי פערשטאַנען, אז אליין איז זי געזונד און קיין קראַנקהייט איז דאָ ניטאָ — און זי האָט זיך זיי רוהיג אונטער-געגעבען.

און איצט — האָט זי פלוצלונג גאַנץ דייטליך און קלאָהר דער-הערט קלאנגען פון מיליטער-מוזיק. אַ פערוואונדערטע האָט זי גע-עפענט די אויגען, האָט אויפגעהויבען דעם קאָפּ — אונטער'ן פענסטער איז געווען נאכט, און דער זייגער האָט געקלונגען. ווידער אמאָל, הייסט עס ! — האָט זי רוהיג אַ טראכט געטהאָן און צוגעמאַכט די אויגען. און ווי נור זי האָט צוגעמאַכט, האָט די מוזיק ווידער אָנגעהויבען צו שפיעלען. זי האָט דייטליך געהערט, ווי פון הינטער דעם ווינקעל פון הויז, פון רעכטס, קומען אַרויס זעלנער, אַ גאנצער רעגומענט, און געהען פערביי דעם פענסטער. די פיס שלאָגען אויס גלייכמעסיג דעם טאַקט אויף דער געפרוירענער ערד : איינס-צוויי ! איינס-צוויי ! — מען הערט זאָגאר, ווי עס סקריפעט אמאָל דער

לעדער פון שוץ, גלייטשט זיך פלוצלונג אויס און גלייכט זיך באַלד צוריק אויס עמיצענס פוס. און די מוזיק איז געהנטער : א גאנץ אונבעקאנטער, אָבער זעהר אַ הויכער און מונטערער יום־טובֿ'דיגער מאַרש. וואַרשיינליך, איז אין פעסטונג עפעס אַ יום־טובֿ.

אָט איז שוין דער אָרקעסטער צום פענסטער צו, און די גאנצע צעללע איז פול מיט פרעהליכע, ריטמישע, פריינדליך פערשידענ־שטימיגע קלאַנגען. איין טרומפֿייט איז אַ גרויסער, מעשענער, ער פאלשעוועט שטארק, אָדער ער פערשפעטיגט, אָדער ער פארלויפט לעכערליך פאַראַוים — מוסיאָ זעהט דעם זעלנער'ל מיט דיעזען טרומ־פייט, זיין אָנגעשטרענגטע פיזיאָנאָמיע, און זי לאַכט.

אַלעס דערווייטערט זיך. עס שטאַרבען אָב די טריט : איינס־צוויי ! איינס־צוויי ! פון דער ווייטענס איז די מוזיק נאָך שעהנער און פרעהליכער. נאָך איין מאָל אָדער צוויי שרייט אויס הויך און פאלש־שמחה'דיג דער קופערנער טרומפֿייט און אַלעס לעשט זיך. און ווידער קלינגט דער זיגער אויפֿ'ן טהורם, לאַנגזאַם, טרויעריג, קוים־קוים בעוועגענדיג די שטילקייט.

— אוועק ! — טראַכט מוסיאָ מיט אַ לייכטען אומעט. עס טהון איהר באַנג די אוועקגעגאנגענע קלאַנגען, אַזעלכע פרעהליכע און לע־כערליכע ; עס טהון איהר באַנג זאָגאר די אוועקגעגאנגענע זעלנער־לאַך, ווייל דיעזע פלייס־גע, מיט מעשענע טרומפֿייטען, מיט סקרי־פענדע שטיוועל זיינען גאָר אנדערע, גאָרניט יענע, אין וועלכע זי האָט געוואָלט שיסען פון'ם ברוינינג.

— נו, נאָך ! — בעט זי זיך ליעבליך. און עס קומען נאָך. זיי בויגען זיך אָן איבער איהר, הינגלען זי ארום מיט אַ דורכזיכטיגען וואַלקען, און הויבען זי אויף אינ־דער־הויך, אהין, וואו עס טראָגען זיך איבערפליהענדע פויגלען און שרייען, ווי העראַלדען. רעכטס, לינקס, אינ־דער־הויך, און אַרונטער — שרייען, ווי העראַלדען. רופען, לאָזען וויסען, זיינען ווייט מודיע וועגען זייער פלוג. פאָכעלן ברייט מיט זייערע פליגלען און די פינסטערנים האַלט זיי, ווי עס האַלט זיי אויף די ליכטיגקייט ; אויף די אויסגערונדעטע ברוסטען, וואָס שניידען דורך די לופט, לייכט זיך אָב בלוי די שיינענדע שטאַרט. אַלץ גלייכער קלאַפט דאָס האַרץ, אַלץ רוהיגער און שטילער ווערט מוסיאָ'ס אטהעם. זי שלאָפט איין. דער פנים איז מיעד און בלייך ;

אונטער די אויגען זיינען פאסען און אזוי דין זיינען איהרע מיידעלשע אויסגעדארטע הענד — און אויף די ליפען א שמיכלעל. מאָרגען, ווען די זונן וועט אויפגעהען, וועט דיעזער מענשליכער פנים צוקרימט ווערען מיט אן אונמענשליכער גרימאסע, געדיכטע בלוט וועט פער-גיסען דעם מאַרד און די פערגלעזערטע אויגען וועלען אַרויסקריכען פון די לעכער — אָבער היינט שלאָפט זי רוהיג און שמיכלעל אין איהר גרויסער אונשטערבליכקייט.

איינגעשלאָפען איז מוסיא.

און די טורמע לעבט זיך איהר לעבען, אי טויט, אי הערבאר, אי בלינד, אי זעהענדיג, ווי די אייביגע אונרוהיגקייט אליין. ערגעץ געהט מען. ערגעץ שעפצעט מען. ערגעץ האָט א ביקס א קלונג גע-טהאָן. דאכט זיך, עמיצער האָט א געשריי געטהאָן. און אפשר האָט טאקע קיינער ניט געשריען — נור עס דוכט זיך אזוי איבער דער שטילקייט.

אָט איז רושלאָז אָבגעפאלען דאָס פענסטער'ל אין טהיר — אין דער פינסטערער עפענונג בעווייזט זיך א דונקעלער פנים מיט וואָנסעס, האַלט אָנגעשטעלט די אויגען אויף מוסיא'ן לאנג און פערוואונדערט — און ווערט פערשוואונדען אָהן גערויש, אזוי ווי ער איז ער-שינען.

עס קלינגט און זינגט דער זייגער — לאַנג, מאטערענד. ווי אויף א הויכען באַרג קריכען צו האַלבע נאכט די מיעדע שטונדען און אלץ שווערער און שווערער איז דער אַרויף-באָרג. רייסען זיך אָב, גליטשען זיך, פליהען מיט א קרעכץ אַרונטער — און קריכען ווידער מיט פליין צו זייער שוואַרצען שפיץ.

ערגעץ-וואו געהט מען. ערגעץ-וואו שעפצעט מען. און מען פערשפאנט שוין פערד אין די שוואַרצע קארעטען אָהן לאַמטערנעס.

8.

עס איז פאַראַן אי טויט, אי לעבען.

סערגעי גאַלאָווינ האָט קיין מאָל ניט געטראכט וועגען טויט, ווי וועגען עפעס א זייטיגע זאך, וואָס האָט צו איהם גאָר קיין שייכות

ניט. ער איז געווען א שטארקער, געזונדער, פרעהליכער יונג, בע-
גאבט פון יענער רוהיגער און קלאהרער לעבענסלוסט, ביי וועלכער
יעדער שלעכטער געדאנק אָדער געפיהל, וואָס איז שטענדיק פאר'ן
לעבען, פערשווינדעט גיך און אָהן א שפור אין אָרגאניזם. אזוי ווי
עס פלעגן ביי איהם שנעל זיך פעהרליען אלערליי שניטען, וואונדען
און שטאַכען, פלעגט אויך באלד ארויסגעשטופט ווערען און אוועק-
געהען אלעס, וואָס האָט געדריקט, פערוואונדעט די נשמה. און אין
יעדער זאך אריין אָדער אפילו שפיעל, האָט עס געמעגט זיין א פאָ-
טאָגראפיע, וועלאָסיפער אָדער הכנות צו א טערראָריסטישען אקט,
האָט ער אריינגעבראכט דיעזעלבע רוהיגע און לעבענסלוסטיגע ערנסט-
קייט: אלעס אין לעבען איז פרעהליך, אלעס אין לעבען איז וויכטיג,
אלעס דארף מען טהאָן גוט.

און ער האָט אלעס גוט געטהאָן: האָט פראַכטפאָל גערודערט א
זענעל-שיף, האָט אויסגעצייכענט געשאַסען פון א רעוואָלוער, איז
געווען פעסט אין פריינדשאפט, ווי אויך אין לעבע, און האָט פאָ-
נאָטיש געגלויבט אין אן „עהרענוואָרט“. זיינע חברים האָבען גע-
לאַכט פון איהם, אז ווען א פראָוואָקאטאָר, א מאָרדע א בעוואוס-
טער שפיאָן וועט איהם געבען זיין עהרענוואָרט, אז ער איז ניט קיין
שפיאָן, וועט סערגעי איהם גלויבען און וועט איהם דריקען די האַנד,
ווי א חבר. איין חסרון האָט ער געהאַט: ער איז געווען זיכער, אז
ער זינגט גוט, וועהרענד ער האָט קיין שום געהער ניט געהאַט, האָט
העסליך געזונגען און האָט געפאלשעוועט זאָגאר אין רעוואָלוציאָנערע
ליעדער; און האָט זיך בעליידיגט, ווען מען האָט געלאַכט.

— אָדער איהר זייט אלע עזלען, אָדער איך בין אן עזל, —
פלעגט ער זאָגען ערנסט און פערדריסליך. און מיט דערזעלבער ערנסט-
קייט, א טראַכט טהאָנדיג, פלעגן אלע בעשליסען:
— דו ביסט אן עזל. נאָכ'ן קול הערט מען.

נור פאר דיעזען חסרון, ווי עס פאסירט אמאָל מיט גוטע מענשען,
האָט מען איהם פיעללייכט ליעב געהאַט, אפילו מעהר, ווי פאר די
גוטע אייגענשאפטען.

פאר'ן טויט האָט ער אויף אזוי ווייט ניט מורא געהאַט און אזוי
וועניג געטראַכט וועגען איהר, אז אין'ם אונגליקליכען פריה-מאָרגען,
פאר'ן אוועקגעהען פון טאניא קאוואלטשוק'ס הויז, האָט ער איינער,

ווי עס דארף צו זיין, מיט אַפּעטיט, אָכגעגעסען: האָט אויסגעטרוגן קען צוויי גלעזער טהעע, אויף־דער־האַלב צופיהרט מיט מילך און האָט אויפגעגעסען אַ גאַנצע פינף־קאָפּיקע בולקע. דערנאָך האָט ער טרויעריג אַ קוק געטהאָן אויף ווערנער'ס ניט־געהערטען ברויט און האָט געזאָגט:

— און דו פאר וואָס עסט ניט? עסס, מען דארף זיך אונטער־לעהנען.

— עס ווילט זיך ניט.

— נו, וועל איך אויפּעסען, גוט?

— נו, אן אַפּעטיט האָסטו, סעריאָזשאַ.

אנשטאט אן ענטפער, האָט סעריאָזשאַ, מיט אן אָנגעפילטען מויל, טויב און פאַלש אָנגעהויבען זינגען:

— וויחרי ווראזשדעבניאי וואָיוט נאך גאָמאָ . . .

נאָכ'ן אַרעסט איז ער אויף אַ וויילע אוממעטיג געוואָרען: ניט גוט געמאַכט, דורכגעפאַלען, אָבער ער האָט אַ טראַכט געטהאָן: „עס איז דאָ איצט אן אנדער זאך, וואָס מען דארף גוט דורכפיהרען — שטאַרבען“, און ער איז פרעהליך געוואָרען. און ווי זאָנדערבאַר עס זאָל ניט שיינען, שוין פון צווייטען פריהמאָרגען אין פעסטונג האָט ער אָנגעהויבען צו פערנעהמען זיך מיט גימנאַסטיק נאָך דעם אונגעווענהליך־ערפאַלגרייכען סיסטעם פון עפעס אַ דייטש מיויללער, וועלכעס איז איהם שטאַרק געפעהלען: האָט זיך אויסגעטהאָן נאַקעט, און, צו דער אונרוהיגער פערוואונדערונג פון דעם שפּיאָני־רעגירען וועכטער, האָט ער אַקוראַט דורכגעמאַכט אַלע פאָרגעשריעבע־נע אַכטצעהן איבונגען. און דאָס, וואָס דער וועכטער האָט עס צו־געזעהען און האָט זיך, וואָהרשיינליך, געוואונדערט, איז איהם געווען אנגענעהם, אַלס אַ פּראָפּאגאַנדיסט פון מיויללער'ס סיסטעם; און אַבוואָהל ער האָט געוואוסט, אז קיין ענטפער וועט ער ניט קרי־גען, האָט ער דאָך געזאָגט צום אויג, וואָס האָט געשטעקט אין פענ־סטער'ל:

— גוט, ברודער, עס שטאַרקט. ביי אייך אין רעגומענט וואָלט

מען עס בעדארפט איינפיהרען, — האָט ער אַ געשריי געטהאָן איבער־צייגענד און ווייך, אום ניט צו דערשרעקען, ניט דענקענדיג גאָר, אז דער וועכטער רעכענט איהם פאַר אַ משוגענעם.

דער מורא פאר'ן טויט האָט אָנגעהויבען קומען צו איהם ביסלעכ-
ווייז און ווי מיט שטורכעס : אזוי ווי עמיצער וואָלט געהמען און
פלוצלונג אַ שטורכע טהאָן מיט'ן פויסט פון אונטען מיט'ן גאנצען
כח זיין האַרץ. עס טהוט וועה מעהר, ווי עס איז שרעקליך. דאָן
וועט דער וועהטאָג זיך איינשטילען — און אין עטליכע שטונדען אַרום
וועט ער ווידער קומען, און מיט יעדען מאָל אַלץ שטאַרקער און דויערט
לענגער. און ער הויבט שוין קלאָהר אן אָנגעהמען די ניט-דייטליכע
פאַרמען פון עפעס אַ גרויסען און זאָגאר אונערטרעגליכען שרעק.

— האָב איך ווירקליך מורא ? — האָט אַ טראַכט געטהאָן סערגעי
אַ פערוואונדערטער — אָט האָסטו דיר נאַרישקייטען !

ניט ער האָט מורא געהאַט — עס האָט מורא געהאַט זיין געזונדער,
שטאַרקער, קרעפטיגער קערפער, וועלכען מען האָט ניט געקענט אָב-
נאַרען ניט מיט מויללער'ס גימנאַסטיק, ניט מיט קאלטע איינרייבונג-
גען. און וואָס שטאַרקער, וואָס פרישער דאָס לייב איז געוואָרען
נאָך דער קאלטער וואַסער, אַלץ שאַרפער און אונערטרעגליכער איז
געוואָרען דער געפיהל פון אויגענבליקליכען שרעק. און פונקט אין
יענע מינוטען, ווען אויף דער פרייהייט האָט ער געשפירט אַ בע-
זונדערען צופלוס פון לעבענסלוסט און קראַפט, אינדערפריה, נאָך
אַ שטאַרקען שלאָף און פיזישע איבונגען — פלעגט דאָן ערשיינען דיע-
זער שאַרפער, ווי פרעמדער שרעק. ער האָט עס בעמערקט און האָט
אַ טראַכט געטהאָן :

— נאַריש, ברודער סערגעי. אום דער קערפער זאָל שטאַרבן
לייכטער, דארף מען איהם ניט פערשטאַרקען, נור אַבשוואַכען.
נאַריש !

און ער האָט אויפגעהערט מאַכען גימנאַסטיק און איינרייבונגען.
און פאַר'ן סאָלדאט האָט ער זיך פארענטפערט אויף אַזא אופן :
— דו קוק ניט, וואָס איך האָב עס אויפגעהערט. אַ גוטע זאָך
איז דאָס, ברודער'ס. נור פאַר די, וועמען מען דארף היינגען, טויג
דאָס ניט, אָבער פאַר אנדערע איז דאָס זעהר גוט.

און ווירקליך, איהם איז עפעס אזוי ווי גרינג געוואָרען. ער האָט
געפרופט אויך ווייניגער עסען אום נאָך שוואַכער צו ווערען, אָבער
ניט קוקענדיג אויף דער אבוועזענהייט פון פרישער לופט און איבונג,
איז דער אַפעטיט דאָך געווען גרויס, און ער האָט ייך ניט געקענט

איינהאלטען, האָט אויפגעגעסען אלעס, וואָס מען האָט געבראַכט. דאן האָט ער געפונען אזא מיטעל : נאָך איידער ער האָט גענומען עסען, האָט ער אַרויסגעגאַסען האַלב אין צעבער ; און דאָס האָט געהאַלפּען : ער האָט אָנגעהויבען צו זיין שלעפּריג, אָבגעשוואַכט.

— איך וועל דיר שוין ווייזען ! — האָט ער געסטראשעט דעם גוף און האָט אַליין מיט בענקשאפט געגלעט צערטליך מיט דער האַנד די אָבגעלאָזענע ווייך־געוואָרענע לייב. אָבער באלד איז ער געוועהנט געוואָרען אויף צו דער פיהרונג, און דער פחד פאַר'ן טויט איז ווידער געקומען — אמת, ניט אזוי שאַרף, ניט אזוי פייעריג, אָבער דער־פאַר מיט חלשות עפעס, ווי אן איבעלקייט. „דאָס איז דערפאַר, וואָס זיי ציהען אזוי לאַנג — האָט געטראכט סערגעי — עס וואָלט געווען גוט איבערצושלאָפּען די גאַנצע צייט ביז דער הינריכטונג.“ און ער האָט געזוכט, וואָס מעהר צו שלאָפּען. אָנפאַנג האָט זיך איהם דאָס איינגעגעבען, נור דערנאָך האָט זיך אָנגעהויבען שלאָפּ־לאָזיגקייט, צו דערפאַר, וואָס ער האָט שוין צופיעל געשלאָפּען, אָדער איבער אן אנדער אורזאכע. און מיט דער שלאָפּלאָזיגקייט האָבען זיך אָנגעהויבען שאַרפע, קלאהר־זיכטיגע געדאַנקען, און צוזאַמען מיט זיי אויף די לעבענס־בענקשאפט.

— האָב איך דען מורא אזוי פאַר'ן מלאך המות ? — האָט ער געטראכט וועגען טויט — ניין, דאָס פארדריסט מיך צו פארליהרען דעם לעבען. אַ גרויסאַרטיגע זאַך איז דאָס לעבען, וואָס די פעסי־מיסטען זאָלען זיך ניט זאָגען. און ווי, ווען מען זאָל אויפהענגען אַ פעסימיסט ? אַך, אן עבירה דאָס לעבען, זעהר אן עבירה. און צו וואָס איז דאָס ביי מיר אַ באָרד אויסגעוואַקסען ? איז ניט געוואקסען, ניט געוואַקסען, און גאָר פלוצלונג אויסגעוואַקסען ? און צו וואָס ? טרויעריג האָט ער געשאַקעלט מיט'ן קאָפּ און געזיפצט מיט לאַנגע, שווערע זיפּצען. שווייגט אַ וויילע — און אַ לאַנגער, טיעפער זיפּץ ; ווידער אַ וויילע געשוויגען — און ווידער נאָך אַ לענגערער, טיעפער זיפּץ.

אזוי איז געווען ביז'ן משפט און ביז דאָס לעצטע שוידערליכע זעהען זיך מיט די אַלטע. ווען ער האָט זיך אויפגעכאַפט אין זיין צעללע מיט'ן קלאָהרען בעוואוסטזיין, אז מיט'ן לעבען איז אלעס געענדיגט.

אז פאראויס בלייבען בלויז עטליכע שטונדען פון ערווארטונג — איז איהם געוואָרען עפעס משונה אויפ'ן האַרצען. עפעס אזוי ווי מען וואָלט איהם נאקעט געמאַכט, עפעס אונגעווענהליך נאקעט געמאַכט — ניט נור האָט מען די קליידער פון איהם אַראָבגענומען, נור מען האָט פון איהם אויך אָבגעריסען די זונן, די לופט, דעם רויש און דאָס ליכט, די האַנדלונגען און געשפרעכען. דער טויט איז נאָך ניטאָ, אָבער ניטאָ שוין אויך קיין לעבען; עס איז נור פאראן עפעס מיטונה-אונפערשטענדליכעס, וואָס עס האָט ענטוועדער גאָר קיין זינען ניט, אָדער האָט אַ זינען, נור אזא טיעפען, געהיימיספולען און אונ-מעגליכען, אז עס איז אונמעגליך דעם זינען צו ענטדעקען.

— פוי, דו טייוועל! — האָט זיך מיט מאַטערניס געוואונדערט סערגעי — וואָס-זשע איז דאָס אזוינס? ווארוזשע בין איך דאָס אין דער וועלט? איך. . . . וועלכער איך?

ער האָט זיך אין גאַנצען בעקוקט אויפמערקזאם, נייגער, און הויבענדיג פון די גרויסע ארעסטאַנטסקע שייך און ענדיגענדיג ביים בויך, וואו דער האַלאַט איז זיך צוגאַנגען. ער איז זיך דורכגעגאַנגען איבער דער צעללע מיט צופיהרטע הענד און האָט זיך אַלץ בעקוקט, ווי אַ פרויענצימער אין אַ נייעם קלייד, וואָס איז פאר איהר צו לאַנג. ער האָט געפרופט אַ דרעה טהאָן מיט'ן קאָפּ — דרעהט זיך. און אָט דאָס שרעקליכע, וואָס ער בעקוקט איצט, איז דאָס ער, סערגעי גאָ-לאָוויץ, און דאָס דאָזיגע — וועט שוין ניט זיין.

און אַלעס איז געוואָרען זאָנדערבאַר.

פרופט ער געהען איבער דער צעללע — איז איהם זאָנדערבאַר וואָס ער געהט. פרופט ער זיצען — זאָנדערבאַר, וואָס ער זיצט. ער האָט געפרופט וואסער טרינקען — זאָנדערבאַר, וואָס ער טרינקט, וואָס ער שלינגט, וואָס ער האַלט דעם קריגעל, וואָס עס זינען פאראן פינגער, און וואָס די פינגער ציטערען. ער האָט זיך צו-הוסט און הוסטענדיג געטראכט: ווי זאָנדערבאַר דאָס איז, איך הוסט.

— וואָס איז דאָס מיט מיר, געה איך פון זינען אַראָב? — האָט

אַ טראכט געטהאָן סערגעי, גליווערענדיג, — נאָך דאָס האָט געפעהלט, ער טייוועל זאָל זיי נעהמען!

ער האָט אַ רייב געטהאָן מיט דער האַנד דעם שטערען, אָבער אויף דאָס האָט איהם אויסגעוויזען זאָנדערבאַר. און דאן פלעגט ער פאַר גאַנצע שטונדען פערשטארבען אין אונבעוועגליכקייט, לעישענדיג יעדען געדאַנק, צוריק האַלטענדיג יעדען הויכען אטהעם, אויסמיידענדיג יעדע בעוועגונג — וואָרום יעדער געדאַנק איז געווען וואהנזיג, יעדע בעוועגונג איז געווען משוגעת. צייט האָט אויפגעהערט צו עקזיסטירען, ווי זי וואָלט זיך פערוואַנדלען אין רוים, אין אַ דורכזיכטיגען לופטלאָזען, אונגעהויערען שטוי, אויף וועלכען עס געפינט זיך אלעס, אי די ערד, אי דאָס לעבען, אי די מענשען; און דאָס אלעס קען מען זעהען מיט איין בליק, אלעס ביז'ן סאַמע סוף, ביז דעם רעטהעזעלאַפּטען תהום — טויט. און ניט דעריין זיינען בעשטאַנען די יסורים, וואָס עס זעהט זיך דער טויט, נור דעריין, וואָס עס זעהט זיך פאַר איינס אי לעבען, אי טויט. מיט אַ גראַבער האַנד איז אַראָבגעריסען געוואָרען דער פאַרהאַנג, וועלכער האַלט בעהאַלטען פון אייביגקייט די געהיימנים פון טויט, און עס האָט אויפגעהערט צו זיין אַ געהיימנים — אָבער פאַרשטענדליך איז עס ניט געוואָרען, פונקט אזוי ווי אַ וואַהרהייט, וועלכע איז אָנגעצייכענט אויף אַן אונבעקאַנטער שפּראַך. אין זיין מענשליכען מח זיינען ניט געווען אַזעלכע בעגריפע, אין זיין מענשליכער שפּראַך זיינען ניט געווען אַזעלכע ווערטער, וועלכע זאָלען קענען אומפאַסען דאָס דערזעהענע. און די ווערטער „מיר איז שרעקליך“ האָבען געקלונגען אין איהם נור דערפאַר, ווייל עס איז קיין אנדער וואָרט ניט געווען, ווייל עס האָט ניט עקזיסטירט און קען ניט עקזיסטירען אזאַ בעגריף, וואָס זאָל זיך צופאַסען צו דעם דאָזיגען נייען אונמענשליכען צושטאַנד. אזוי וואָלט געווען אויף מיט אַ מענשען, ווען ער וואָלט, בלייבענדיג אין די גרעניצען פון מענשליכע בעגריפע, מענשליכער ערפאַהרונג און מענשליכע געפיהלען, פלוצלונג דערזעהען גאָט אליין — דערזעהען און ניט פאַרשטעהן, הגם ער וואָלט וויסען, אז דאָס רופט זיך גאָט, און ער וואָלט אויפֿציטערן מיט אונגעהערליכע יסורים פון דער אונגעהערליכער אונבעגרייפליכקייט.

— אַט האָסטו דיר מיוואָלער ! — האָט ער פלוצלונג הויך מיט בעזונדער איבערצייגונג אַ זאָג געטהאָן און אַ שאַקעל געטהאָן מיט'ן קאַפּ. און מיט יענעם אונגערואַרטעטען איבערברוך אין געפיהל, אויף

וועלכען עס איז אזוי פעהיג די מענשליכע נשמה, האָט ער זיך פרעה-ליך און אויפריכטיג צולאכט.

— אַך, דו, מיוֹללער! אַך, דו, מיין לייעבער מיוֹללער! אַך, דו, מיין פרעכטיגסטער דייטש! און פון דעסוועגען — ביסטו גערעכט, מיוֹללער, און איך, ברודער מיוֹללער, בין אן עזעל.

ער איז זיך האַסטיג עטליכע מאָהל דורכגעגאנגען איבער דער צעללע און האָט זיך, צו דער פערוואנדערונג פון'ס סאָלדאט, וואָס האָט געקוקט אין לאַך פון טהיר, זיך שנעל אויסגעטהאָן ביז נאָקעט און האָט פרעהליך דורכגעמאַכט אלע אַכטצעהן איבונגען; האָט צו צויגען און איינגעצויגען זיין יונגען אביסעל מאַגער-געוואָרענעם קערפער, האָט זיך צוגעזעצט, האָט איינגעאַטהעמט און אויסגעאַטהעמט לופט, שטעהענדיג אויף די שפיין פינגער, האָט אויסגעשטרעקט דאָס אַ האַנד, דאָס אַ פוס. און נאָך יעדער איבונג האָט ער מיט הנאה אַ זאָג געטהאָן:

— אַט אזוי! אַט דאָס, ברודער מיוֹללער, איז ווי עס דארף צו זיין! — זיינע באַקען זיינען רויט געוואָרען, טראָפענס וואַרימע, אָנגענעהמע שווייס זיינען אַרויסגעטראָטען, און דאָס האַרץ האָט געקלאַפּט שטאַרק און גלייכמעסיג.

— די זאך דערפון איז אזוי, מיוֹללער — האָט פילאָזאָפירט סערגעי, אויסשטעלענדיג די ברוסט אזוי, אז עס האָבען זיך אָב-געצייכענט די ריפּען אונטער דער דינער אָנגעצויגענער הויט — די זאך דערפון איז אזוי, מיוֹללער, דארפסט וויסען, אז עס איז דאָ נאָך אַ ניינצעהנטע איבונג — אונטערהיינגען פאר'ן האַלז אין אַ אונ-בעוועגליכער לאַגע. און דאָס רופט זיך הינריכטונג. פארשטעהסטו, מיוֹללער? מען נעהמט אַ לעבעדיגען מענשען, זאָגען מיר, אַ סערגעי גאָלאָוויץ, מען פערוויקעלט איהם, ווי אַ פופע, און מען היינגט איהם אויף פאר'ן האַלז, ביז וואנען ער שטאַרבט. דום איז דאָס, מיוֹללער, אָבער וואָס קען מען מאַכען — אזוי קומט עס אויס.

ער האָט זיך איבערגעבוויגען אויף דער רעכטער זייט און ווידער-האַלט:

— אזוי קומט עס אויס, ברודער מיוֹללער!

9.

אימה'דיגע איינזאמקייט.

אונטער דעם זעלבען קלאנג פון זייגער, אָבעטהיילט פון סערגעי און מוסיא מיט עטליכע פוסטע צעללען, האָט אין אימה און אומעט פערענדיגט זיין לעבען דער אונגליקליכער וואסילי קאשירין, אין אזא פייניגענדער איינזאמקייט, אזוי ווי אין דער גאנצער וועלט וואָלט עקזיסטירט נור ער איינער.

א פערשוויצטער, מיט א צוגעקלעפטער צום לייב נאָסער העמד, מיט צוקורעלטע פריהער געקרייזעלטע האָאָר, האָט ער קאָנוואלסיוו און האָפנונגסלאָז זיך געוואָרפֿען איבער דער צעללע, ווי א מענש, וואָס ליידעט פון אן אונערטרעגליכען צאָהן־וועהטאָג. האָט זיך צור געזעצט, ווידער אַרומגעלאָפֿען, האָט זיך צוגעטוליעט מיט'ן שטערן צו דער וואַנד, האָט זיך אָבעשטעלט און האָט עפעס געזוכט מיט די אויגען — אזוי ווי ער וואָלט זוכען א רפואה. ער האָט אזוי זיך פערענדערט, אזוי ווי ער וואָלט פעמאָגען צוויי פערשיעדענע פנים'ער, און דער פריהעריגער, יונגער איז אוועק ערגיז־וואו, און אויף זיין אָרט איז ערשיענען א נייער, שרעקליכער פנים, וואָס איז אַרויס פון דער פינסטערניס.

דער פחד פאר'ן טויט איז געקומען צו איהם פלוצלונג און האָט איהם בעהערשט אין גאנצען און מעכטיג. נאָך אין־דער־פריה, געהענדיג אויף א זיכערען טויט, איז ער געווען פאמיליאַר מיט איהם, און אויף דער נאכט, ווען מען האָט איהם אריינגעזעצט אין אן איינצעלנע צעללע, האָט איהם שוין פערכאפט און פערדרעהט א כוואָליע פון וואהנזיניגען פחד. ביז ער אליין, מיט זיין אייגענעם ווילען, איז געגאנגען אויף געפאהר און טויט, ביז דער טויט, ווי שרעקליך ער זאָל ניט אויסזעהען, איז געווען אין זיינע אייגענע הענד, איז איהם געווען לייכט, זאָגאר פֿרעהליך: אין'ם געפיהל פון אונבעגרענצטער פרייהייט, ווען עס האָט זיך מוטהיג און פעסט אַרויסגעשטעלט דער אייגענער חוצפה'דיגער און פורכטלאָזער ווילען, האָט זיך אָהן א שפור געטרונקען דאָס קליינע, צונויפגעקנייטשטע,

ווי אן אלטיטיסקער, שרעקעלע. ארומגעגארטעלט מיט דער טייר וועל-מאשין, איז ער אליין ווי פערואנדעלט געווארען אין א טייוועל-מאשין, האָט אַרײַנגענומען אין זיך דעם אכזריות'דיגען שכל פון דינאמיט, האָט צוגענומען זיין פייעריגע טויט-טראגעדיע קראפט. און געהענדיג איבער דער גאס, אין-דער-מיט פון זיך איילענדע, וואָכעדיגע, בעזאָרגטע מיט זייערע געשעפטען מענישען, וועלכע האָבען זיך אויף שנעל אויסגעדריעהט פון פערד און עלעקטרישע ווא-גאָנעס, האָט ער אויף זיך אליין געקוקט, ווי אַ גר פון אן אנדער, אונבעוואוסטער וועלט, וואו מען ווייס ניט פון קיין טויט, פון קיין פחד.

און פלוצלונג, מיט איין מאָל, א שאַרפע, משונה'דיגע, יטויר-נענדע ענדערונג. ער געהט שוין ניט, וואוהין ער וויל, נור מען פיהרט איהם — וואוהין מען וויל. ער קלייבט שוין ניט אויס קיין פלאץ, נור מען זעצט איהם איין אין א שטיינערנע שטייג און מען פערשפארט מיט א שליסעל, ווי אַ זאך. ער קען זיך שוין ניט אויסקלייבען פראנק: דאָס לעבען אָדער דעם טויט, ווי אַלע מענישען, נור מען וועט איהם אונבעדינגט און אונפערמיידליך טיטען. ערשט מיט אַ מינוט צוריק איז ער געווען די פערקערפערונג פון ווילען, לעבען און קראפט, איצט ווערט ער אן אונגליקליך געשטאלט פון דער איינ-ציגער אין דער וועלט קראפטלֶאָזיגקייט, ווערט פערואנדעלט אין אַ חיה, וועלכע ווארט מען זאָל זי קוילען, אין אַ טויבע און שטומע זאך, וועלכע מען קען איבערשטעלען, ברענען, ברעכען. וואָס ער זאָל ניט זאָגען, וועט מען זיך צו זיינע ווערטער ניט צוהערען, און אויב ער וועט אָנהויבען שרייען, וועט מען איהם דאָס מויל פערשטאָ-פען מיט אַ שמאַטע, און צו וועט ער אליין בעוועגען די פיס, מען וועט סיי ווי אוועקפיהרען און אויפהינגען; און אויב ער וועט ווייזען אַ ווידערשטאַנד, וועט זיך מאַרדעווען, וועט זיך אוועקלייגען אויף דער ערד — וועט מען איהם בעקעמפכען, אויפהויבען, צוזאַמען-בינדען און אַ פערבונדענעם צוטראַגען צו דער תליה. און דאָס וואָס דיעזע מאַשינאָוע אַרבייט וועלען אויספיהרען איבער איהם מענישען אַזעלכע, ווי ער, גיט זיי צו אַ נייע און אימה'דיג אויסזעהען: אַזוי ווי פון געשפּענסטער, פון עפעס וואָס שפּיעלט אַ קאַטאַָועס, וואָס איז געקומען נור אַזוי זיך, אָדער ווי פון מעכאַנישע פּופּען אויף

ספרווישנעם : מען נעהמט, מען כאפט, מען פיהרט, מען היינגט, מען ציהט פאר די פיס, מען שניידט אָב די שטריק, מען לייגט, מען פיהרט, מען בעגראַכט.

און פון זיין ערשטען טאָג אין טורמע האָבען זיך די מענשען און דאָס לעבען פערוואַנדעלט פאר איהם אין אַ אונבעגרייפליך-אימה'דיגע וועלט פון געשפענסטער און מעכאנישע פופפּען. כמעט אַ וואַהנ-זינגער פון שרעק, האָט ער זיך געפרופט פאַרשטעלען, אַז מענשען האָבען אַ שפראך און רעדען, און האָט ניט געקענט — זיי האָבען געשיינט צו זיין שטום ; האָט געפרופט דערמאָהנען זיך זייערע גע-שפרעכען, דעם זינן פון ווערטער, וועלכע זיי געברויכען ביי בעציר-הונגען — און האָט ניט געקענט. די מיילער עפענען זיך, עפעס קלינגט, דאן צוגעהען זיי זיך, איבערשטעלענדיג די פיס, און עס בלייבט גאַרנישט.

אזוי וואָלט זיך געפיהלט אַ מענש, ווען ביינאַכט, בשעת ער איז אַליין אין הויז, וואָלטען פּלוצלונג אַלע זאכען לעבעדיג געוואָרען, וואָלטען אָנגעהויבען ריהרען זיך, וואָלטען געקראָגען איבער איהם, דעם מענשען, און אונבעגרענצטע מאַכט. פּלוצלונג וואָלטען איהם גענומען משפּט'ען : די שאַפּע, דער שטוהל, דער שרייב-טיש און דער דיוואַן. ער וואָלט געשריען און געוואָרפען זיך, געבעטען זיך, גערופען צו הילף, און זיי וואָלטען עפעס גערעדט צווישען זיך אויף זייער שפראך, דאן וואָלטען זיי איהם אוועקגעפיהרט היינגען : די שאַפּע, דער שטוהל, דער שרייב-טיש און דער דיוואַן. און דערויף וואָלטען געקוקט די איבריגע זאכען.

און אַלעס האָט אָנגעהויבען אויסזעהען, ווי שפיעלכעלאַך, וואַ-סילי קאַשירין'ען, וואָס איז געווען פּעראורטהיילט צו טויט דורך היינגען : זיין צעללע, די טהיר מיט'ן פענסטער'ל, דאָס קלינגען פון דעם אָנגעצויגענעם זינגער, די אקוראט אויסגעקלעפטע פעסטונג, און בעזאָנדערס יענע מעכאנישע פופפּע מיט'ן ביקס, וועלכע קלאַפט מיט די פיס איבער'ן קאַררידאָר, און יענע אנדערע, וועלכע קוקען אַריין, שרעקענדיג, צו איהם אין פענסטער'ל און דערלאנגען איהם שווייגענדיג עסען. און דאָס, וואָס ער האָט געשפירט, איז ניט געווען קיין פחד פאר'ן טויט ; נישט זאָגאר האָט ער געוואָלט דעם טויט : און זיין גאַנצער אייביגער רעטזעלקייט און אונבעגרייפליכ-

קייט איז ער געווען נאָהענטער דעם פערשטאָנד, ווי דיעזע וועלט, וועלכע האָט זיך אזוי מיטגעהאָלט און פאַנטאַסטיש פערענדערט. נאָך מעהר דיעזע וואַהנזיניגע וועלט פון געשפּענסטער און פופּפּען האָט אזוי ווי נאָר פערניכטעט דעם טויט, און ער האָט פערלויבען זיין גרויסע און רעטזעלהאַפּטע בעדייטונג, איז אויך געוואָרען ווי מעכאַניש און נור דערפאַר שרעקליך. מען נעהמט, מען כאַפּט, מען פיהרט, מען היינגט, ציהט פאַר די פיס. מען שניידט אָב די שטריק, מען לייגט, מען פיהרט, מען בעגראַבט.

עס איז פערשוואַנדען פון דער וועלט אַ מענש.

אין געריכט האָט די נאָהענטקייט פון די חברים געבראַכט קאַשיי רין'ען צו זיך, און ער האָט ווידער, אויף אן אויגענבליק, דערזעהען מענשען: מען זיצט און מען משפט איהם און מען רעדט עפעס אויף אַ מענשליכער שפּראַך, מען הערט און אזוי ווי מען פערשטעהט. אָבער שוין ביים זעהען זיך מיט דער מוטער, האָט ער מיט אימה קלאַהר דערשפירט, ווי אַ מענש, וואָס הויבט אן אַראָבצוגעהן פון זינען און פיהלט עס, אז דיעזע אַלטע פרוי אין שוואַרצען שאַל — איז פשוט אַ קונציג געמאַכטע מעכאַנישע פופּפּע, ווי יענע, וואָס קענען זאָגען: „פאַפּאַ“, „מאַמאַ“, זי איז נור בעסער געמאַכט. ער האָט זיך אָנגעשטרענגט צו רעדען מיט איהר, און אַליין, אויפשוין דערענדיג, האָט ער געטראַכט:

— גאָט! עס איז דאָך דיעזעלבע פופּפּע. אַ פופּפּע פון אַ מורטער. און אָט איז אַ פופּפּע פון אַ סאָלדאַט, און דאָרט אין דער היים איז אַ פופּפּע פון אַ פאטער, און אָט דאָס איז אַ פופּפּע פון וואַסילי קאַשירין.

עס האָט זיך געדוכט, אז נאָך אַביסעל, און ער וועט דערהערען דאָס טרישצען פון מעכאַניזם, דאָס סקריפען פון ניט־געשמירטע רעדער. ווען די מוטער האָט זיך צוואווייגט, האָט אויף איין אויגענבליק ווידער אַ שוין געטהאָן עפעס מענשליכעס, נור ביי איהרע ערשטע ווערטער איז ער שוין פערשוואַנדען, און עס האָט איהם אָנגעכאַפּט אַ נייגעריגקייט און שרעק פון קוקען, ווי פון דער פופּפּעס אויגען רינט וואַסער.

דערנאָך, אין דער צעללע, ווען די אימה איז געוואָרען אונערטרעגליך, האָט וואַסילי קאַשירין געפרופּט דאווענען. פון אלעם דעם,

מיט וואָס אין דער געשטאַלט פון רעליגיאָן עס איז געווען אַרומגערינג
געלט זיין יונגענדליכעס לעבען אין דער פאָטערליכער סוחר'ישער הויז,
איז פערבליבען נור אן עקעלאָפּטער, ביטערער און רייצענדער אב-
שטעל, און קיין גלויבען איז ניט געווען. נור איין מאָל, פיעללייכט
נאָך אין דער פריהער קינדהייט, האָט ער דערהערט פינף ווערטער,
און זיי האָבען איהם אָנגעפילט מיט אַ צאפעלדיגער אויפרעגונג און
זיינען געבליבען אויפ'ן גאנצען לעבען בעהויכט מיט שטילער פאָעזי.
דיעזע ווערטער זיינען געווען :

— פון אַלע ליידענדע די פרייד.

עס האָט פאסירט, אַז אין שווערע מינוטען פלעגט ער אַ שעפצע
טהאָן, אָהן אַ תפילה, אָהן אַ בעשטימטען זינען : „פון אַלע לייד-
דענדע די פרייד“ — און עס פלעגט איהם לייכטער ווערען און עס
האָט זיך איהם געגלויבט געהען צו עמיצען, וואָס לייעב איז, און בע-
קלאַגען זיך שטיל :

— אונזער לעבען . . . ס'איז דען אַ לעבען ! עך, מיין לייע-
בע, ס'איז דען אַ לעבען ?

און דערנאָך וועט פלוצלונג קאָמיש ווערען, און עס גלויבט זיך
קרייזלען די האָר, אויסוואַרפען אַ שפיצעל, אונטערשטעלען די
ברוסט אונטער עמיצענס קלעפ : נא, שלאג !

קיינעם, אפילו זיינע נאָהענטסטע חברים האָט ער ניט דער-
צעהלט וועגען זיין „פון אַלע ליידענדע די פרייד“ און האָט זאָגאר
אַליין פון איהר דוכט זיך ניט געוואוסט — אזוי טיעף פערבאָרגען
אין זיין נשמה איז זי געווען. און דערמאָהנט האָט ער ניט אָפט, פאָר-
זיכטיג.

און איצט, ווען עס האָט איהם איבער'ן קאָפּ פערדעקט די אימה
פון דער אונערלייזבארער בעשיינפערליך פאָרגעשטאָנענער געהיימניס,
ווי דאָס וואַסער אין אַ פערפלייצונג דאָס טשערעדעל אויפ'ן ברעג —
האָט זיך איהם פערגלויבט דאוונען. האָט געוואָלט שטעלען זיך אויף
די קניעס, אָבער האָט זיך פערשעהמט פאר'ן סאָלדאט, און, צור
נויפלייגענדיג די הענד אויף דער ברוסט, האָט ער שטיל אַ מורמעל
געטהאָן :

— פון אַלע ליידענדע די פרייד !

און מיט אומעט, אויסרעדענדיג מיט ליעבע, האָט ער ווידער-
האַלט :

— פון אלע ליידענדע די פרייד, קום צו מיר, האַלט אונטער
וואַסקא קאשירין.

נאָך לאַנג צוריק, ווען ער איז געווען אויפ'ן ערשטען קורס אין
אוניווערזיטעט און האָט נאָך אונטערגעהוילעט, נאָך פאר דער בע-
קאנטשאַפט מיט ווערנער'ען און דאָס אַריינטרעטען אין דער געזעל-
שאַפט, האָט ער זיך גערופען בעריהמעריש און מיטלייד, „וואַסקא
קאשירין“ — איצט האָט זיך איהם עפעס אויך פערגלוסט אזוי זיך
אַנרופען. אָבער טויט און אָהן אן אַברופ האָבען דורכגעקלונגען די
ווערטער.

— פון אלע ליידענדע די פרייד !

עפעס האָט זיך אַ צאָפּעל געטהאָן. פון דער ווייטענס איז אזוי
ווי דורכגעשוואומען עמיצענס שטילער און טרויריגער געשטאַלט און
איז שטיל פערלאָשען געוואָרען, ניט בעלויכטענדיג די ערב-
טויטליכע פינסטערנים. עס האָט געקלונגען דער אָנגעצויגענער זייד-
נער אויפ'ן טהורם. עס האָט אַ קלאַפּ געטהאָן מיט עפעס, צו מיט
דער שאַשקע, צו מיט'ן ביס, דער סאָלדאט אין קאַררידאָר און האָט
לאַנג געציקעלט אַ געניץ געטהאָן.

— פון אלע ליידענדע די פרייד ! און דו שווייגסט ? און דו
וויילסט גאָר ניט זאָגען וואַסקא קאשירין'ען ?

האָט געשמיכעלט מיט געפיהל און געווארט. אָבער עס איז
געווען פוסט אי אין דער נשמה, אי ארום. און עס האָט זיך ניט צור-
ריקגעקעהרט דער שטילער און טרויעריגער געשטאַלט. עס האָבען
זיך דערמאהנט אונגוויטהיגע און פייניגליך ברענענדע וואַקסענע
ליכט, דער גלח אין חלאַמידע, אַ איקאָנע, אויסגעמאָהלען אויף
דער וואנט, און ווי דער פאטער, איינבויגענדיג זיך און אויסגלייך-
כענדיג זיך, דאווענט און בוקט זיך, און אליין קוקט ער פון אויבען.
אַראַב, צו עס דאווענט וואַסקא, צו האָט זיך ניט גענומען שטיפען.
און עס איז געוואָרען נאָך שרעקליכער, ווי פאַר דער תפילה.
פערשוואונדען איז אלעס.

וואַהנזיגן האָט זיך שווער אויפגערוקט. דאָס בעוואוסטזיין האָט
זיך געלאָשען, ווי עס לעשט זיך אַ צוואוואָרפענער שייטערהויפען,

איז געוואָרען קאלט, ווי דער קערפער פון א נור וואָס געשטאַרבֿע־
נעם מענשען, ביי וועלכען דאָס האַרץ איז נאָך וואַרעם, און די
הענד און פיס זיינען שוין פערקיהלט געוואָרען. נאָך איין מאָל האָט
בלוטיג אויפגעפלאַמט דער אַבלעשענדער געדאַנק און האָט אָנגעזאָגט,
אַז ער, וואַסילי קאַשירין, קען דאָ אַראָב פון זינען, קען אויסשטעל־
הען מאַטערניסע, וואָס האָבען קיין נאָמען ניט, קען דערלעבען
אַזעלכע וועהטאָגען און פייז, וועלכע קיין לעבעדיג בעשעפעניס
האָט נאָך ניט דערלעבט; אַז ער קען זיך שלאָגען מיט'ן קאָפּ אן וואַנד,
קען זיך אויסשטעכען מיט אַ פינגער די אויגען, קען רעדען און
שרייען, וואָס ער וויל, פערזיכערען מיט טרעהרען, אַז מעהר קען ער
שוין ניט אַריבערטראָגען — און גאָרנישט. עס וועט זיין גאָרנישט.
און דאָס גאָרנישט איז אָנגעקומען. די פיס, וואָס האָבען זייער
אייגענעם פערשטאַנד און זייער אייגען לעבען, האָבען פאָרטגעזעצט
צו געהען און טראָגען דעם ציטעריגען, נאָמען קערפער. די הענד,
וואָס האָבען זייער אייגענעם פערשטאַנד, האָבען אומזיסט זיך אָנגע-
געשטרענגט צוזאַמענעהמען דעם האַלאַט, וואָס איז זיך ניט צו-
נויפגעגאַנגען אויף דער ברוסט, אום אָנצוואַרעמען דעם ציטערנדען,
נאָסען גוף. דער גוף האָט געציטערט און געפרוירען. די אויגען האָב־
ען געקוקט. און דאָס איז געווען כמעט ווי רוח.

אַבער עס איז געווען נאָך איין אויגענבליק פון משונה'דיגער
אימה. דאָס איז געווען, ווען עס זיינען אַריינגעגאַנגען מענשען.
ער האָט אפילו ניט אַ טראַכט געטהאָן, אַז דאָס מיינט — צייט
צו פאָהרען צו דער הינריכטונג, נור ער האָט פשוט דערזעהען מענ-
שען. און האָט זיך דערשראָקען, כמעט אַזוי ווי אַ קינד.

— איך וועל ניט! איך וועל ניט! — האָט ער ניט־הערבאַר
געשעפּצט מיט די אָבגעשטאַרבֿענע ליפּען און האָט זיך שטיל אָנגע-
רוקט אין די טיעף פון צעללע, ווי אין זיין קינד־הייט ווען דער פאָר-
טער פלעגט אויפהויבען אַ האַנד.

— מען דאַרף פאָהרען.

מען רעדט, מען געהט אַרום איהם, מען דערלאַנגט עפעס. האָט
פערמאַכט די אויגען, האָט זיך אַ שאַקעל געטהאָן — און האָט זיך
שווער אָנגעהויבען קלייבען. ווייזט אויס, דער פערשטאַנד האָט זיך
אָנגעהויבען צוריקקעהרען: האָט פלוצלונג אַ בעט געטהאָן ביים

בעאמטען א ציגארעט. און יענער האָט אָנגענעהם צועפענט א זיל-
בערנעם פּאַרטסיגאַר מיט א דעקאָרענטייטער צייכונג.

10.

די ווענט פאלען.

דער אונבעקאַנטער, מיט'ן צונעמעניש ווערנער, איז געווען
א מענש, וואָס איז מיער געוואָרען פון לעבען און פון קאַמפּף. עס
איז געווען א צייט, ווען ער האָט זעהר שטאַרק ליעב געהאַט דאָס
לעבען, האָט געהאַט פּערגניגען פון טהעאַטער, פון ליטעראַטור, פון
פּערקעהרען מיט מענשען; זייענדיג בעגאַבט מיט אן אויסגעצייכענ-
טען זכרון און שטאַרקען ווילען, האָט ער פאַלקאָם גערעדט עטליכע
אייראָפּעאישע שפּראַכען, האָט זיך לייכט געקענט אַרויסגעבען פאַר
א דייטש, פראַנצויז אָדער ענגלענדער. דייטש האָט ער גערעדט גע-
וועהנליך מיט א בייערשען אַקצענט, אָבער ער האָט אויך געקענט
רעדען, ווי אן עכטער געבוירענער בערלינער, ווען ער האָט געוואָלט.
ער האָט ליעב געהאַט זיך גוט אָנצוטהאָן, האָט געהאַט שעהנע מאַני-
רען און איז געווען דער איינציגער פון אלע חברים, וואָס האָט גע-
וואגט צו קומען אויף בעלער פון דער הויכער געזעלשאַפט, אָהן א
ריוקע דערקענט צו ווערען.

אָבער פון לאַנג שוין איז אין זיין נשמה געוואקסען, אונזעה-
באַר פאַר די חברים, א דונקעלע פּעראַכטונג צו מענשען; עס איז
דאָרט אויך געווען פּערצווייפלונג און א שווערע, כמעט טויטליכע,
מיעדקייט. פון דער נאטור איז ער גיכער געווען א מאַטעמאַטיקער,
אַלס א פּאַעט, ביז איצט האָט ער ניט געוואוסט ניט פון בעגייסטע-
רונג, ניט פון עקסטאַז, און מינוטענווייז האָט ער זיך געפיהלט, ווי
א וואַהניגער, וואָס זוכט די קוואַדראַטור פון קרייז אין קאָליוזשעס
פון מענשליכער בלוט. יענער פיינד, מיט וועלכען ער האָט יעדען
טאָג געקעמפּט, האָט ביי איהם ניט געקענט אַרויסרופען קיין אַב-
טונג צו זיך; דאָס איז געווען א געדיכטער נעץ פון נאַרישקייט,
פּעראַטא און ליגען, פון שמוציגע בעלידיגונגען, נידערטרעכטיגע
שווינדלען. דאָס לעצטע, וואָס האָט, דוכט זיך, אויף אימער אָב-

גענומען ביי איהם דעם וואונש צו לעבען — איז געווען דער מאָרד פון אַ פּראָוואָקאַטאָר, וועלכען ער איז בעגאנגען לויט דער פאָר-שריפט פון אָרגאַניזאַציע. ער האָט איהם רוהיג ערמאָרדעט, אָבער ווען ער האָט דערזעהען דיעזען טויטען, ליגנערישען, איצט שוין רוהיגען און דאָך עלענדען מענשליכען פנים — האָט ער פּלוצלונג אויפגעהערט צו אַכטען זיך און זיין אידעאַל. מען קען ניט זאָגען, אז ער האָט דערפיהלט געוויסענסביסע, נור ער האָט פשוט פּלוצלונג אויפגעהערט צו שעצען זיך, איז געוואָרען פאר זיך אַליין ניט אינ-טערעכאַנט, אונזויכטיג, לאַנגווייליג פרעמד. אָבער פון דער אָר-גאַניזאַציע איז ער ניט אַוועק, אַלס אַ מענש מיט אַן איינציגען, ניט טהיילבארען ווילען, און אויסערליך איז ער געבליבען דערזעלבער — נור אין די אויגען האָט זיך אַוועקגעלייגט עפעס קאַלטעס און אימה'דיגעס. און ער האָט קיינעם קיין זאך ניט געזאָגט.

ער האָט בעזעסען נאָך איין זעלטענעם אייגענשאַפט : אַזוי ווי עס זיינען פאַראַן מענשען, וואָס האָבען קיין מאָל ניט געוואוסט, וואָס קאָפּ-שמערצען זיינען, אַזוי האָט ער ניט געוואוסט, וואָס שרעק איז. און ווען אנדערע האָבען מורא געהאַט, האָט ער זיי ניט בער-שולדיגט, אָבער ער האָט מיט זיי אויף ניט שטאַרק מיטגעפיהלט, קוקענדיג דערויף, ווי אויף אַ גאַנץ פערשפּרייטער קראַנקהייט, פון וועלכער ער האָט אָבער קיין מאָל ניט געליטען. ער האָט געהאַט מיטלייד מיט זיינע חברים, בעזאָנדערס מיט וואַסיא קאַשירין ; אָבער עס איז געווען אַ קאַלטער, אָפּיציעלער רחמנות, וועלכער איז, וואַהרשיינליך, ניט פרעמד געווען אויף פאַר אייניגע פון די ריכטער.

ווערנער האָט פערשטאַנען, אז הינריכטונג איז ניט פשוט טוידט, נור עס איז עטוואָס אנדערס — אָבער יעדענפאַלס האָט ער בעשלאָסען צו בעגעגענען זי רוהיג, ווי עפעס זייטיגעס : צו לעבען ביז'ן סוף אַזוי, ווי עס וואָלט קיין זאך ניט געשעהען און וועט ניט געשעהען. נור דערמיט האָט ער געקענט אויסדריקען זיין העכסטע פעראַכטונג צו דער הינריכטונג און פערהיטען זיין לעצטע, ניט בעזיגבאַרע גייסטיגע פרייהייט.

און אפילו די חברים, וועלכע האָבען גוט געקענט זיין קאַלטע שרעקלאָזיגקייט און גאווה, וואָלטען ניט געגלויבט, אז אין געריכט

האָט ער נישט געטראכט נישט פון טוידט און נישט פון לעבען : ער האָט מיט כונה, מיט דער טיעפסטער און רוחיגער אויפמערקזאמקייט געשפיעלט אַ שווערע שאַכמאַט־פּאַרטיע. ער איז געווען אַן אויסגעצייכענטער שאַך־מאַט שפּיעלער, און פון ערשטען טאָג ארעסט האָט ער אָנגעהויבען דיעזע פּאַרטיע און זי פאַרטגעזעצט אָהן אַן אויפהער. און דער אורטהייל, וועלכער האָט איהם פער'מישפט צו טויט־שטראַף דורך היינגען, האָט קיין איין פיגור נישט אָנגעריהרט אויף דעם אונז־זעהבארען ברעטעל.

אפילו דאָס, וואָס עס וועט איהם וואַהרשיינליך נישט אויסקומען צו ענדיגען די פּאַרטיע, האָט איהם נישט אָנגעשטעלט ; און דעם פריה־מאָרגען פון לעצטען טאָג, וועלכער איז איהם פערבליבען אויף דער וועלט, האָט ער אָנגעהויבען דערפון, וואָס ער האָט פאַרריכט איין נעכטיגען גאַנג, וועלכער איז נישט אין גאַנצען געלונגען. צו דריקענדיג די אראָבעגלאָזטע הענד צווישען די קניעס, איז ער לאנג געזעסען אונבעוועגליך ; דערנאָך איז ער אויפגעשטאַנען און האָט אָנגעהויבען ארומגעהן, נאָכדיינקענדיג זיין גאַנג איז געווען אַ בעזאָנדערער : ער האָט עטוואָס אָנגעבויען פאַראויס די אויבערשטע טהייל פון קערפער און האָט פעסט און דיטליך געקלאפט די ערד מיט די אַבזאַסען — אפילו אויף טרוקענער ערד האָבען זיינע טריט איבערגעלאָזען אַ טיעפען און בעמערקבארען סליאַד. 'שטיל, נור מיט'ן אָטהעם, האָט ער אונטערגעפייפט אַ פּראָסטע איטאַליענישע אַריע — דאָס האָט געהאַלפּען צו טראכטען.

אַבער דיעזען מאָל איז די אַרבייט נישט געגאַנגען. מיט אַן אונ־אנגענעמען געפיהל, איז ער בעגאַנגען עפעס אַ גרויסען, זאָגאר גראָבען טעות, האָט ער זיך עטליכע מאָל אומגעקעהרט צוריק און דורכגעמאַכט די פּאַרטיע כמעט פון אָנהויב. קיין טעות האָט ער נישט געפונען, אַבער דאָס געפיהל ווי פון אַ בעגאַנגענעם טעות איז נישט אוועק, איז זאָגאר געוואָרען אַלץ שטאַרקער און פערדריסליכער. און פלוצלונג איז ערשינען אַן אונבעוואוסטער און בעלידיגענדער געדאַנק : איז נישט דעריין דער פעהלער, וואָס מיט דער שאַך־מאַטען שפיעל וויל ער אָבציהען זיין אויפמערקזאמקייט פון דער הינריכטונג און זיך בעשיצען פון'ם מורא פאַר טויט, וועלכער איז דוכט זיך אונז־פערמיידליך פאַר אַ פּעראורטהיילטען ?

— ניין, צו וואָס ! — האָט ער קאַלט געענטפערט און האָט רור היג פערמאַכט דאָס אונזעהבארע שאַף-ברעטעל. און מיט דער זעלבער אנגעשטרענגטער אויפמערקזאמקייט, מיט וועלכער ער האָט גע-שפיעלט, ווי ענטפערענדיג אויף אַ שטרענגען עקזאמען, האָט ער גע-פרופט זיך אָבגעבען חשבון אין דער אימה פון זיין לאַגע, פון וועלכער עס איז ניטאָ קיין אויסוועג : ער האָט בעקוקט די צעללע, ניט דורכלאָזענדיג קיין זאך ניט, האָט צונויפגערעכענט די שטונדען, וואָס זיינען פערבליבען ביז דער הינריכטונג, האָט זיך פאָרגעשטעלט אונד-געפעהר אַ גאַנץ גענויעס בילד פון דער הינריכטונג זעלבסט און האָט אַ קוועטש געטהאָן מיט די פלייצעס.

— נו ? — האָט ער האַלב פּרעגענדיג געענטפערט עמיצען. — דאָס איז אַלעס. וואו זשע איז דער שרעק ?

קיין שרעק איז ווירקליך ניט געווען. און ניט נור איז קיין שרעק ניט געווען, נור עס איז געוואקסען עפעס גאַנץ אנדערס — אַ גע-פיהל פון דונקעלער, אָבער גרויסער און מוטהיגער פרייד. און דער פעהלער, וועלכען ער האָט נאָך אלץ ניט געפונען, האָט שוין ניט אַרויסגערופען ניט קיין פערדרוס, ניט קיין אויפּרעגונג, נור ער האָט אויך דערצעהלט וועגען עטוואָס גוטעס און אונערווארטעטעס, אזוי ווי ער וואָלט גערעכענט זעהר אַ טהייערען פריינד פאר טויט, און דיעזער פריינד וואָלט גאָר ערשינען אַ לעבעדיגער, אונבעשעדיגטער און לאַכענדער.

ווערנער האָט ווידער אַ קוועטש געטהאָן מיט די פלייצעס און האָט אַ פרום געטהאָן זיין פולס : דאָס הארץ האָט געקלאַפט עטוואָס שנעלער, אָבער שטאַרק און גלייכמעסיג, מיט אַ בעזונדערער קלינג-גענדער קראַפט. נאָך אַ מאָל אויפּמערקזאם, ווי אַן אונערפאהרענער, וואָס איז נור וואָס אַריינגעפאלען אין טורמע, האָט ער בעטראכט די ווענט, שלעכער, דעם שטוהל, וואָס איז צוגעשרויפט צו די דילען, און האָט אַ טראַכט געטהאָן :

— פאַר וואָס פיהל איך אזוי לייכט, שמחה'דיג און פריי ? ווירקליך פריי. אַט טהו איך אַ טראַכט וועגען דער מאָרגענדיגער הינריכטונג — און ווי זי וואָלט ניט זיין. אַט טהו איך אַ קוק אויף די ווענט — אזוי ווי עס וואָלט אויך קיין ווענט ניט געווען. און אזוי פריי פיהל איך, אזוי ווי איך וואָלט ניט אין טורמע געווען, נור

וואָלט נור וואָס אַרויס פון טורמע, אין וועלכער אײַך בין אָבגעזעסען דאָס גאַנצע לעבען. וואָס איז דאָס ?

עס האָבען אָנגעהויבען ציטערען די הענד — אַ נײַט געזעהענע ערשיינונג פאַר ווערנער'ען. אַלץ וואוטיגער האָט זיך געצאָפּעלט דער געדאַנק. ווי פּייעריגע צונגען וואָלטען אויפגעפלאַמט אין קאָפּ — דרויסען האָט זיך געוואָלט אַרויסרייסען דער פּייער און ברייט בער-לייכטען די נאָך פינסטערע ווייטקייט פון דער נאַכט. און אַט האָט ער זיך אַרויסגעריסען און עס האָט אָנגעהויבען שטראַהלען די ברייט בעלויכטענע ווייטקייט.

עס איז פערשוואַנדען די טריבע מיעדקייט, וועלכע האָט געדאַמערט ווערנער'ען די לעצטע צוויי יאָהר, און עס איז צוריקגעפאלען פון האַרצען די טויטע, קאַלטע, שווערע שלאַנג מיט צוגע-מאַכטע אויגען און טויטליך צונויפגעדריקטען מויל — פאַר'ן געזיכט פון טויט האָט זיך שפּילענדיג אומגעקעהרט די שעהנע יוגענד. מיט יענעם וואונדערליכען, ליכטיגעוואָרענעם גייסט, ווי עס טרעפט אין זעלטענע מינוטען, ווען פאַר דעם מענישען ווערט אַלעס ליכטיג און עס הויבט איהם אויף אויף דער העכסטער שטופע פון אַלעס קלאַהר זעהען, האָט ווערנער פלוצלונג דערזעהען פנים אל פנים אי דעם טויט, אי דעם לעבען, און איז איבעראַשט געוואָרען פון דער פערטיגקייט פון אַזאַ, נאָך קיין מאָל נישטגעזעהענעם, בילד. ווי ער וואָלט געהען אויף אַ שמאָלינקען העכסטען שפּיץ-באַרג, ווי אויף אַ שאַרף פון אַ מעסער און פון איין זייט זעהט ער דאָס לעבען, און פון דער אַנדער זייט זעהט ער דעם טויט, ווי צוויי בליציגע, טיעפע, שעהנע ים'ען, וואָס גיסען זיך צונויף ביים האַרזאָנט אין איין אונ-ענדליכען, ברייטען שטראָם.

— וואָס איז דאָס ! אַזאַ געטליכעם בילד ! — האָט ער לאַנג-זאַם געזאָגט, אויפשמעלענדיג זיך אונוויליג און אויסגלייכענדיג זיך, ווי אין דער אַנוועזענהייט פון אַ העכערען וועזען. און פערניכטענדיג די ווענט, דעם רוים און די צייט, האָט די דאָזיגע שטרעמויגקייט פון דעם אַלעס-זעהענדען בליק אַ בליק געטהאָן אַהין ערגיץ ווייט אין דער טיעפּקייט פון לעבען, וועלכען ער פערלאָזט.

און דאָס לעבען איז ערשינען פאַר איהם גאַנץ נײַ. ער האָט שוין איצט נישט געזוכט, ווי אַמאָל, צו פערזיגלען אין ווערטער דאָס,

וואָס ער זעהט, און עס זיינען גאָר אזעלכע ווערטער ניט געווען אין דער אָרימער, מאגערער מענשליכער שפראך. יענער קלייניקער, שמוציגער און בייזליכער געפיהל, וואָס האָט ערוועקט אין איהם האָס צו מענשען און האָט צייטענווייז זאָגאר אַרויסגערופען אין איהם פּעראכטונג צו דעם אנבליק פון אַ מענשליך געשטאַלט, איז איצט לחלוטין פּערשוואַנדען: אזוי פּערשווינדט פאַר אַ מענשען, וואָס האָט זיך אויפגעהויבען אויף אַ לופט־באַלאָן, די מיסט און שמוץ פון די ענגע גאסען פון דער פּערלאָזענער שטאָדט, און אפילו דאָס מיאוס'ע הויבט אן צו ווערען שעהן.

מיט אן אונבעוואוסטער בעוועגונג האָט ווערנער אַ טראָט גע־טהאָן צום טיש און האָט זיך אָנגעלעהנט אויף איהם מיט דער רעכטער האַנד. שטאַלץ און הערשערליך פון דער נאַטור, האָט ער נאָך קיין מאָל ניט אָנגענומען אזא שטאַלצע, פרייע און העלדישע פּאָזע, האָט נאָך קיין מאָל אזוי ניט אַ קעהר געטהאָן זיין נאָקען, האָט נאָך קיין מאָל אזוי ניט געקוקט — ווארום ער איז נאָך קיין מאָל ניט געווען אזוי פריי און מאַיעסטעטיש, ווי דאָ אין טורמע, אויף דעם שטח פון עטליכע שטונדען בלויז פון הינריכטונג און טויט.

און ניי זיינען ערשיענען פאַר איהם די מענשען, אויף דאָס ניי זיינען זיי פאַר זיין ליכטיג־געוואָרענעם בליק געוואָרען ליגעבליך און חנ'עוודיג. שוועבענדיג העכער פון צייט, האָט ער דערזעהען קלאהר, ווי יונג די מענשהייט איז, וועלכע האָט נאָך געכטען אָקאָרשט גע־וואַיעט, אזוי ווי אַ חיה אין וואַלד; און דאָס, וואָס איהם האָט זיך אויסגעוויזען פריהער אזוי שרעקליך אין די מענשען, אזוי אונפּפּער־ציהליך און אבשטויסענד, איז פאַר איהם פּלוצלונג געוואָרען מילד און ליגעבליך — ווי ליגעבליך עס איז דאָס קינד דערמיט, וואָס עס קען ניט זעהען מיט דעם גאנג פון אַ ערוואַקסענעם, וואָס פּלאַפּעלט אָהן אַ זינען, וואָס בליצט מיט די פונקען פון זשעניאַליטעט אין זיי־נע שפּאַס־האַפּטע שטיפּערייען, פעהלערען און אפילו ווען ער צו־קאַליעטשעט זיך שרעקליך.

— ליגעבינקע מיינע! — האָט פּלוצלונג אונערווארטעט אַ שמייד־בעל געטהאָן ווערנער און האָט מיט אַמאָל פּערלאָהרען זיין גדלות'־דיגע פּאָזע, איז ווידער געוואָרען אן ארעסטאַנט, וועלכען עס איז ענג און אונבעקוועם אין געפאַנגענשאפט און אביסעל לאַנגווייליג פון

דעם צווייטליכען, פארשענדען אויג, וואס שטעקט אין פאך פון טהיר. און זאגנדרבאר : כמעט פלוצלונג האט ער פארגעסען דאס, וואס ער האט נור וואס דערזעהען אזוי בולט און קלאהר ; נאך זאגנדרבארער — ער האט אפילו נישט פארזוכט צו דערמאנען זיך. ער האט זיך אוועקגעזעצט איינפאך ווי אים בעקוועמסטען, אהן דער געוועהנליכער טרוקענקייט אין דער האלטונג פון זיין קערפער און גאר נישט ווערנעריש האט ער בעקוקט די ווענט און די גראטעס מיט א שוואכען און צערטליכען שמיכלעך. נאך עפעס נייעס איז געשעהען, וואס האט קיין מאל נישט פאסירט מיט ווערנער'ען : ער האט זיך פלוצלונג צואוויינט.

— מיינע ליעבע חברים ! — האט ער געשעפעצט און ביטער געוויינט — ליעבע חברים מיינע !

מיט וואס פאר א געהיימע וועגען איז ער געקומען פון דעם געפיהל פון שטאלצער און גרענצענלאזער פרייהייט צו דער דאזיגער צערטליכער, ליידענשאפטליכער ביינקשאפט ? דאס האט ער נישט געוואוסט און האט וועגען דעם נישט געטראכט. צו דאס איז געווען רחמנות פאר זיינע ליעבע חברים אדער עפעס אנדערעס, עפעס נאך העכערעס און ליידענשאפטליכערעס, איז געווען בעהאלטען אין זיינע טרעהרען — דאס האט אויך נישט געוואוסט זיין אויפגעלעבטעס און אויפגעבליהטעס הארץ. ער האט געוויינט און האט געמורמעלט :

— ליעבע חברים מיינע ! מיינע ליעבע חברים !

און אין דעם ביטער-וויינענדען און דורך טרעהרען שמיכלענדען מענשען וואלט קיינער נישט דערקענט דעם קאלטען, גדלות'דיגען, מיעדען און עזות'דיגען ווערנער — נישט די ריכטער, נישט די חברים, נישט ער אליין.

11.

מען פיהרט זיי.

איידער מען האט געדארפט די פערזאנליכע צוועצען אין די קארעטעס, האט מען זיי אלע פינף פערזאנלעך אין א גרויסען קאל-טען צימער מיט א סופיט, ווי א געווענליך, עהנליך אויף א קאנצע

ליאָרע, וואו מען אַרבייט שוין מעהר ניט, אָדער אויף אַ פּוסטען עמפּפּאָנגס-צימער. און מען האָט זיי ערלויבט צו רעדען צווישען זיך. אָבער בלויז טאַניאַ קאָוואַלטשוק האָט זיך גלייך בענוצט מיט דער ערלויבניס. די איבריגע האָבען שווייגענדיג און פעסט אַ דריק געטהאָן די הענד, קאַלטע ווי אייז און הייסע ווי פייער — און שווייז גענדיג, זוכענדיג ניט צו קוקען איינער אויפ'ן אנדערען, האָבען זיי זיך צונויפגעשטויסען אין אַן אונבעקוועמער צוועטער גרופע. איצט ווען זיי זיינען געווען צוזאַמען, האָבען זיי זיך אַזוי ווי געשעהט פאַר דאָס, וואָס יעדערער פון זיי האָט געפיהלט, זייענדיג אַליין; און זיי האָבען כּוּרא געהאַט צו קוקען, אום ניט צו דערזעהען און ניט ווייזען דאָס בעזאָנדערע, עפעס ניט-שעהנע, וואָס יעדערער פון זיי האָט געפיהלט אָדער האָט אין זיך פערדעכטיגט. אָבער אַט האָבען זיי איין מאָל, אַ צווייטען מאָל אַ קוק געטהאָן, אַ שמייכל געטהאָן און האָבען זיך גלייך דערפיהלט אונגעצוואונגען און איינפאַך, ווי אַמאָל: קיין ענדערונג איז ניט פאָרגעקומען, און אויב עס איז וואָס פאָרגעקומען, איז דאָס איצט געוואָרען אונבעמערקבאַר, ווען זיי זיינען צוזאַמען. אַלע האָבען גערעדט און בעוועגט זיך זאָנדער-באַר: ענטוועדער מיט אַמאָל, אָנגעשטויסען, אָדער צו לאַנגזאַם, אָדער צו האַסטיג; וויילעווייז זיינען זיי געבליבען ווי אַהן אַטהעם פון פיעלע ווערטער נאָכאַנאַנד, און זיי האָבען זיי פיעל מאָל ווידער-האַלט, און וויילעווייז האָבען זיי עפעס ניט דערעדט, ניט געענדיגט די אָנגעהויבענע פראזע — נאָר ניט בעמערקענדיג דאָס. זיי האָבען אַלע געקנייטשט דעם פנים און נייגעריג געקוקט אויף געווענהליכע זאַכען, ניט דערקענענדיג זיי, ווי מענשען, וועלכע האָבען געטראָגען ברילען און האָבען זיי פלוצלונג אַראַבגענומען; און זיי אַלע האָ-בען זיך אָפט אומגעקוקט אַהינטער, אַזוי ווי אימיצער וואָלט זיי אַ רוף טהאָן פון הינטערן רוקען און וואָלט זיי וואָס ווייזען. אָבער אויך דאָס האָבען זיי ניט באַמערקט. ביי מוסיאַ און טאַניאַ קאָוואַלטשוק האָבען די באַקען און אויערן געפלאַמט; סערגעי איז פון אָנפאַנג געווען בלייבלאך, ער איז אָבער באַלד געקומען צו זיך און איז געוואָרען אַזאַ, ווי אימער.

און בלויז אויף וואַסילי קאַשירין האָבען זיי געלייגט אויפמערק-זאַמקייט. אפילו צווישען זיי איז ער געווען אונגעוועהנליך און שרעק-

ליך. ווערנער האָט זיך אויפגעמונטערט און האָט שטיל געזאָגט מיר
סיא'ן מיט אַ צערטליכער אונרוהיגקייט :

— וואָס-זשע איז עס, מוסיעטשקא ? זאָל דאָס מעגליך זיין,
אַז ער איז עפעס, האָ ? ווי ? מען דארף צו איהם צוגעהען.
וואַסילי האָט עפעס אַזוי ווי פון גאַנץ ווייט אַ קוק געטהאָן אויף
ווערנער'ען, ווי ניט דערקענדיג איהם, און האָט אַראָבערלאָזען די
אויגען.

— וואַסיא, וואָס איז דאָס מיט דיינע האָאַר, האָ ? וואָס איז
מיט דיר ? נישט-קשה, ברודער, נישט-קשה, עס וועט זיך באַלד ענ-
דיגען. מען דארף זיך האַלטען, מען דארף, מען דארף.
וואַסילי האָט געשוויגען. און ווען עס האָט זיך אָנגעהויבען אויס-
ווייזען, אַז ער וועט שוין גאָר קיין זאך ניט זאָגען, איז ערשט גע-
קומען זיין פאַרשפּעטיגטער, שרעקליך-ווייטער ענטפער : אַזוי וואַלט
אויף פּיעל רופּען געקענט ענטפערן דער קבר :

— ס'איז גאָרנישט. איך האַלט זיך.

און האָט ווידערהאַלט :

— איך האַלט זיך.

ווערנער האָט זיך דערפרעהט.

— אָט אַזוי, נו, נו, ביסטו אַ לייט. אַזוי, אַזוי.

אַבער ער האָט בעגעגענט אַ דונקעלען, שווער געוואָרענעם, ווי
פון דער טיעפסטער ווייטקייט אָנגעשטעלטען, בליק, און האָט אַ
טראכט געטהאָן מיט אַן אויגענבליקליכען אומעט : פון וואַנען קוקט
ער ? פון וואַנען רעדט ער ? און מיט דער טיעפסטער צארטקייט,
ווי מען רעדט נור צו אַ קבר, האָט ער געזאָגט :

— וואַסיא, דו הערסט ? איך האָב דיך זעהר ליעב.

— און איך האָב דיך אויך זעהר ליעב, — האָט געענטפערט,

שווער בעוועגענדיג זיך, דער צונג.

פּלוצלונג האָט מוסיא אָנגענומען ווערנער'ען פאַר דער האַנד,
און, אויסדריקענדיג פּערוואַנדערונג, האָט זי געזאָגט מיט אַן אַנ-
שמיינגונג, ווי אַן אַקטריסע אויף דער ביהנע :

— ווערנער, וואָס איז דיר ? דו האָסט געזאָגט : איך ליעב ?

דו האָסט קיין מאָל קיינעם ניט געזאָגט : איך ליעב. און פאַר וואָס
ביסטו אין גאַנצען אַזא . . ליכטיגער און ווייכער ? הא, וואָס ?

— האָ, וואָס ?

און ווי אן אקטיאָר, אויסדריקענדיג אויך מיט אונשטיינגונג דאָס, וואָס ער האָט געפיהלט, האָט ווערנער שטארק געדריקט מו-סיא'ס האַנד :

— יא, איך האָב איצט זעהר ליעב. דערצעהל עס מיט אנדערע, מען דאַרף מיט, איך שעהם זיך, אָבער איך האָב זעהר ליעב. זייערע בליקען האָבען זיך בענגענעט, און האָבען העל אויפגע-פלאַמט, און אַלעס אַרום איז פינסטער געוואָרען : אזוי ווערען פינ-סטער אין'ם אויגענבליקליכען שיין פון אַ בליץ אַלע אנדערע פייערען און עס וואַרפט אַ שטאַמען אויף דער ערד אפילו אַ געלער, שווערער פלאַם.

— יא, — האָט געזאָגט מוסיאָ. — יא, ווערנער.

— יא, — האָט ער געענטפערט. — יא, מוסיאָ, יא !

עטוואָס איז פערשטאַנען געוואָרען און בעשטעטיגט געוואָרען פון זיי אונבעשטרייטבאר און מיט לייכטענדע בליקען האָט זיך ווער-נער ווידער אַ צאָפּעל געטהאָן און האָט שנעל אַ טראָט געטהאָן צו סערגע'ען.

— סעריאָזשא !

אָבער געענטפערט האָט טאַניאָ קאַוואַלטשוק. אַ בעגייסטערטע, כמעט וויינענדיג פון מוטערליכער שטאַלצקייט, האָט זי אונאויפ-הערליך געצויגען סערגע'ען פאַר'ן אַרבעל.

— ווערנער, דו הער נור ! איך ווילן דאָ וועגען איהם, איך

יאָמער, און ער — איז מיט גימנאַסטיק פערנומען !

— נאָך מיוולער'ן ? — האָט אַ שמייכל געטהאָן ווערנער.

סערגע'י האָט זיך פערשעהמט אָנגעבלאָזען :

— אומזיסט לאַכסטו, ווערנער. איך האָב זיך פאַלקאָם איבער-

צייגט . . .

אַלע האָבען זיך צולאַכט. שעפּפענדיג שטאַרקקייט און קראַפט אין זייער געמיינשאַפטליכען פערקעהר, זיינען זיי ביסלעכווייז גע-וואָרען אַזעלכע, ווי פריהער, אָבער זיי האָבען עס מיט בעמערקט, האָבען געדרינקט, אַז זיי זיינען אַלץ דיעזעלכע. פלוצלונג האָט ווער-נער אָבגעריסען דעם געלעכטער און האָט מיט אויסערגעווענהליכער ערנסטקייט געזאָגט צו סערגע'ען :

— דו ביסט גערעכט, סעריאָזשאָ. דו ביסט פאַלקאָם גערעכט.

— ניין, פערשטע נור, — האָט זיך דערפרעהט גאָלאָווין.

געוויס, מיר . . .

אָבער דאָ האָט מען פאַרגעשלאָגען צו פאַהרען. און מען איז געווען אזוי פאַרנעהם, אז מען האָט זיי ערלויבט צו זעצען זיך פאַרענ-ווייז, ווי מען וויל. און אין אלגעמיין איז מען געווען זעהר, זאָגאר אויסערגעווענהליך פאַרנעהם: אזוי ווי זיי וואָלטען אָדער געוואָלט אויסדריקען זייער מעגליכע בענעהמונג, אָדער צייגען, אז זיי זיינען דאָ גאר ניטאָ, אז אלעס טהוט זיך פון זיך אליין. אָבער זיי זיינען געווען בלייף.

— דו, מוסיאָ, מיט איהם, — האָט ווערנער אָנגעצייגט אויף וואַסילי'ן, וועלכער איז געשטאנען אונבעוועגליך.

— איך פאַרשטעה, — האָט מוסיאָ אַ שאַקעל געטהאָן מיט'ן קאָפּ. — און דו ?

— איך ? טאניא מיט סערגעיען, דו מיט וואַסילי'ן . . .

איך אליין. דאָס מאַכט ניט, דו ווייסט דאָך, איך קען.

ווען מען איז אַרויסגעגאנגען אין הויף, האָט די פייכטע פינסטער-קייט ווייך, אָבער ווארעם און שטארק אַ זעץ געטהאָן אין פנים, אין די אויגען, האָט פערכאפט דעם אַטהעם, האָט פלוצלונג רייניגענד און צאָרט דורכגענומען דאָס גאנצע אויפגעשוידערטעס לייב. עס איז געווען שווער צו גלויבען, אז דיעזע וואונדערבארע זאך איז פשוט אַ ווינד, אַ ווארעמער, פייכטער פריהלינגס-ווינד. און די אמת'ע וואונדערליכע פריהלינגס-נאכט האָט געשמעקט מיט צוגעהערנען שנעע, — מיט גרענצלאָזער ברייטקייט, האָט געקלונגען מיט טראָ-פענס. כלאָפּאָטשענדיג און אָפט, אָניאָגענדיג איינער דעם צווייטען, זיינען געפאלען שנעלע טראָפענדלאך און האָבען פריינדליך אויסגע-שלאָגען אַ קלינגענדעם ליעד. אָבער פלוצלונג וועט איינס דעם טאָן פערלירען, און אלעס פערדרעהט זיך אין אַ ווילדען טאנץ, אין אַן איילענדער צומישעניש. און דערנאָך טהוט ווידער פעסט אַ קלאָפּ אַ גרויסער, שטרענגער טראָפען און ווידער דייטליך און קלאָהר קלינגט אַ לויפענדעם פריהלינגס-ליעד. און איבער דער שטאָרט, איבער די דעכער פון דער פעסטונג, איז געשטאנען אַ בלייכער פלאם פון די עלעקטרישע פייערען.

— או—אך ! — האָט ברייט אַ זיפּץ געטהאָן סערגעי גאָלאַווין
און האָט פּערהאַלטען דעם אָטמעם, אזוי ווי עס וואָלט איהם באַנג
געטהאָן אַרויסצולאָזען פון די לונגען אזא פרישע און פראכטפאָלע
לופט.

שוין לאַנג אזא וועטער ? — האָט אַ פּרעג געטהאָן ווערנער. —
עס איז דאָך גאָר פריהלינג.

— ערשט דעם צווייטען טאָג, — איז געווען דער פאָרנעהמער
און העפליכער ענטפער. — אזוי איז מעהר פּרעסט געווען.

איינע נאָך דער צווייטער זיינען ווייך צוגעפאָהרען דונקעלע קא-
רעטעס, האָבען צוגענומען צו צוויי, זיינען אוועק אין דער פינסטער-
ניס, אַהין, וואו עס האָט זיך געשאַקעלט אונטער די טויערען אַ
לאַמטערנע. ווי גרויע געשטאַלטען האָבען אַרומגערינגעלט יעדען
עקיפּאָזש קאָנוואָיני סאָלדאַטען, און די פאָדקאוועס פון די פּערד
האָבען דייטליך געקלאַפט, אָדער געכליפּעט איבער'ן נאָסען שנעע.
ווען ווערנער האָט זיך אָנגעבויגען אום אַריינצוקריכען אין קא-
רעטע, האָט דער זשאַנדאַר אונבעשטימט אַ זאָג געטהאָן :

— דאָ פאָהרט מיט אייך נאָך איינער.

ווערנער האָט זיך פּערוואַנדערט :

— וואוהין ? וואוהין זשע פאָהרט ער ? אך, יא ! נאָך איי-

נער ? ווער זשע איז עס ?

דער סאָלדאַט האָט געשוויגען. ווירקליך, אין ווינקעל פון דער
קאַרעטע, אין דער פינסטערניס, האָט זיך געטוליעט עטוואָס קליינס,
אונבעוועגליכעס, אָבער לעבעדיגעס — ביי אַ קרומען שטראַהל פון
דער לאַמטערנע האָט אַ שיין געטהאָן אַן אָפּענער אויג. זעצענדיג
זיך, האָט ווערנער אַ שטופּ געטהאָן מיט דער פוס זיין קניע.

— ענטשולדיגט, קאַמעראַד.

— יענער האָט ניט געענטפערט. און נור, ווען די קאַרעטע
האָט זיך געריהרט, האָט ער פּלוצלונג אַ פּרעג געטהאָן, שטאַמלענדיג
אין אַ געבראָכענעם רוסיש.

— ווער זייט איהר ?

— איך בין ווערנער, פּעראורטהיילט צום היינגען פאַר'ן אנפאל

אויף נ. נ. און איהר ?

— איך בין יאַנסאָן. מיך דאַרף מען ניט היינגען.

זיי זיינען געפאָהרען, אום אין צוויי שטונדען ארום אוועקצור
שטעלען זיך פאר'ן געזיכט פון דער ניטגעלייזטער גרויסער געהיימ-
ניס, אוועקגעהען פון לעבען צום טויט — און זיי האָבען זיך בעקענט.
אויף צוויי פלאכען זיינען גלייכצייטיג געגאנגען דאָס לעבען און דער
טויט, און ביז'ן סוף, ביז די לעכערליכסטע און משונה'דיגסטע
איינצעלהייטען, איז דאָס לעבען פערבליעכען לעבען.

— און וואָס האָט איהר געטהאָן, יאנסאָן ?

— איך האָב דעם בעליהבית מיט אַ מעסער געשניטען. האָב
געלד גע'גנב'עט.

דאָס קול האָט געקלונגען, ווי יאנסאָן וואָלט איינגעשלאָפען. אין
דער פינסטער האָט יאנסאָן געפונען זיין פוילע האַנד און זי געדריקט.
יאנסאָן האָט פויל צוגענומען די האַנד.

— האָסט מורא ? — האָט געפרעגט ווערנער.

— איך וויל ניט.

זיי זיינען אנשוויגען געוואָרען. ווערנער האָט ווידער געפונען
די האַנד פון'ם עסט און האָט זי שטארק געדריקט צווישען זיינע
טרוקענע און הייסע דאָלאַניעס. געלעגען איז זי אונבעוועגליך, ווי
א ברעטעל, אָבער יאנסאָן האָט מעהר ניט געפרופט זי צונעהמען.
אין קארעטע איז געווען ענג און שטיקענדי, עס האָט געשמעקט

מיט סאָלדאטסקע געוואַנד, דומפיגקייט, נאוואָז און לעדער פון נאָ-
סע שטיוועל. דער יונגיקער זשאַנדאר, וואָס איז געזעסען קעגען
ווערנער'ען, האָט הייס געאטהעמט אויף איהם מיט אַ פערמישטען
גערוד פון ציבעלע און ביליגען טאבאק. אָבער אין די שפאלטען האָט
זיך דורכגעשלאָגען אַ שאַרפער און פרישע לופט, און דערפון האָט
זיך אין'ם קליינעם, פערשטיקטען, בעוועגליכען קאסטען דער פריה-
לינג געפיהלט נאָך שטארקער, אַלס דרויסען. די קארעטע האָט זיך
פערקיהרעוועט דאָס רעכטס, דאָס לינקס, האָט זיך אַזוי ווי אומ-
געקעהרט ; עס האָט געשיינט וויילעווייז, אַז שוין גאנצע שטונדען
דרעהען זיי זיך צוליבע עפעס אויף איין פלאץ. אין אָנפאנג האָט זיך
דורך די אַראָבעגלאָזטע געדיכטע פאָרעהנגלאַך אַריינגעריסען אַ בלוז
ליכע עלעקטרישע שיין ; דערנאָך, נאָך איין פערקיהרעווען זיך, איז
פליצלונג פינסטער געוואָרען און נור דערפון האָט מען זיך געקענט
אָנשטויסען, אַז זיי זיינען פערפאָהרען אין די פוסטע זייטיגע גאַסען

און דערנעהנטערען זיך צו דער סיסקע באהן־סטאנציע. וויילעווייז
ביי די שארפע קעהרען האָט זיך ווערנער'ס לעבעדיגע, פערבויגענע
קניע געשלאָגען פריינדליך אָן אן עהנליכע לעבעדיגע פערבויגענע
קניע פון זשאנדאר, און עס איז געווען שווער צו גלויבען אין דער
הינריכטונג.

— וואוהין פאָהרען מיר ? — האָט פלוצלונג געפרעגט יאנסאָן.
ביי איהם האָט זיך עטוואָס פערדרעהט דער קאָפּ פון'ם לאנגען דרעהען
זיך אין'ם פינסטערען קאסטען און עס איז איהם אַביסעל נישט גוט
געווען.

ווערנער האָט געענטפערט און האָט שטארקער געדריקט די האַנד
פון'ם עסט. עס האָט זיך איהם געגלוסט זאָגען עפעס בעזאָנדער
פריינדליכעס, צערטליכעס ריעזען קליינינקען שלעפּעריגען מענשעלע,
און לייעב געהאט האָט ער איהם שוין אזוי, ווי ער האָט נאָך קיינעם
אין לעבען ניט לייעב געהאט.

— לייעבינקער ! דיר איז, דוכט זיך, אונבעקוועם צו זיצען.
רוק זיך צו אַהער, צו מיר.

יאנסאָן האָט געשוויגען אַ וויילע און דאן געענטפערט :
— נ, אַ דאנק. מיר איז גוט. און דיך וועט מען אויך היינט
גען ?

— מיך אויך ! — האָט אונערווארטעט פרעהליך, כמעט מיט
אַ געלעכטער, געענטפערט ווערנער און האָט בעזאָנדערס פריי און
לייכט אַ מאַך געטהאָן מיט דער האַנד. אזוי עס וואָלט זיך גע-
האַנדעלט וועגען עפעס אַ מיטונה'דיגען און זינלאָזען שפּאַס, יעל-
כען עס וועלען אַבשפּיעלען מיט זיי לייעבינקע, נור שרעקליך לעבער-
ליכע מענשען.

— אַ ווייב האָסטו ? — האָט געפרעגט יאנסאָן.
— ניטאָ. וואָס פאַר אַ ווייב ! איך בין איינער אליין.
— איך בין אויך איינער אליין. איינער אליין, — האָט זיך
פערריכט יאנסאָן, אַ טראכט טהאָנדיג.

אויך ביי ווערנער'ען האָט זיך אָנגעהויבען דרעהען דער קאָפּ.
און עס האָט געשיינט מינוטענווייז, אז זיי פאָהרען עפעס אויף אַ
יוש'טוב ; זאָנערבאַר איז, וואָס כמעט אלע, וואָס זיינען געפאָהר
רען צו דער הינריכטונג, האָבען געפיהלט דאָסזעלבע, און, האַנד

אין האנד מיט אומעט און פחד, האָבען זיי זיך דונקעל געפרעהט מיט דעם אונגעווענהליכען, וואָס וועט באַלד פאַרקומען. די ווירק־ליכקייט האָט זיך אָנגערוקט מיט וואַהנזין, און דער טויט וואָס האָט זיך פערבונדען מיט'ן לעבען, האָט געבוירען געשפענסטער. עס איז זעהר מעגליך, אז אויף די הייזער זיינען פאַהנען געהאנגען.

און אַט זיינען מיר געקומען ! — האָט געזאָגט ווערנער נייגערין און פרעהליך, ווען די קארעטע האָט זיך אָבגעשטעלט, און ער זיי לייכט אַרויסגעשפרונגען. אָבער מיט יאָנסאָן'ען האָט זיך די זאך פערצויגען : שווייגענדיג און עפעס זעהר פויל האָט ער זיך אייניג געשפּאַרט און ניט געוואָלט אַרויסגעהען. כאַפט זיך אן פאר'ן הענטעל — דער זשאַנדאר צונעהמט די קראַפטלאָזע פינגער און רייסט אָב די האַנד ; כאַפט זיך אן פאר אַ ווינקעל, פאַר דער טהיר, פאַר אַ הויכער ראָד — און באַלד, ביי אַ שוואַכער אָנשטריינגונג פון זשאַנדאר, לאָזט ער אָב. דער שווייגענדר יאָנסאָן האָט אפילו זיך ניט אָנגעכאַפט, נור האָט זיך גיכער שלעפּעריג צוגעקלעפט צו יעדען געגענטשאַנד — און האָט זיך לייכט און אַהן אָנשטריינגונג אָבגעטשעפּעט. איז ענדליך אויפגעשטאַנען.

קיין פאַהנען איז ניט געווען. ווי ביינאַכט, איז די סטאַנציע געווען פינסטער, פוסט און לעבענסלאָז ; די פאַסאָזשיר-צוגען זיינען שוין ניט געגאַנגען, און פאַר יענעם צוג, וואָס האָט אויפ'ן וועג גערוישלאָז ערוואַרטעט דיעזע פאַסאָזשירען, האָט מען ניט בעדארפּט. ניט קיין העלע פייערען, ניט קיין רעש. און פלוצלונג איז ווערנער'ען לאַנגווייליג געוואָרען. ניט שרעקליך, ניט אומעטיג, נור לאַנגווייליג מיט אַ אונגעהויערער, ציהענדער, מאַטערנדער לאַנגווייליגקייט, פון וועלכער עס ווילט זיך אַוועק ערגעץ, אַוועקלייגען זיך, צומאָכען פעסט די אויגען. ווערנער האָט זיך אַ ציה געטהאָן און האָט אַלאַנג גען גענייז געטהאָן. אויך יאָנסאָן האָט זיך אַ ציה געטהאָן און האָט שנעל, עטליכע מאָל נאָכאַנאַנד אַ גענייז געטהאָן.

— כאַטש־בע שנעלער אביסעל ! — האָט ווערנער אַ זאָג געטהאָן. יאָנסאָן האָט געשוויגען און זיך געטוילעט.

ווען די פּעראורטהיילטע זיינען געגאַנגען איבער דער מענשלאָזער פלאַטפאַרמע, וואָס איז געווען אַרומגערינגעלט פון סאָלדאַטען, צו די טריב בעלויכטענע וואַגאַנעס, איז ווערנער אויסגעקומען געבען סער-

געי גאָלאָווין ; און יענער, אָנצייגענדיג ערגיץ אן א זייט מיט דער האַנד, האָט אָנגעהויבען רעדען, און קלאָהר האָט מען געקענט הערען נור איין וואָרט „לאַמטערנע“, און דאָס איבריגע איז פערטרונקען געוואָרען אין אַ לאַנגען און מיעדען געניץ.

— וואָס רעדסטו ? — האָט געפרעגט ווערנער, אויף ענטפערענדיג מיט אַ געניץ.

— די לאַמטערנע. דער לאַמפּ אין לאַמטערנע רויכערט. — האָט געזאָגט סערגעי. ווערנער האָט זיך אומגעקוקט : ווירקליך, אין לאַמטערנע האָט דער לאַמפּ גערויכערט און עס זיינען שוין שוואַרץ געוואָרען פון אויבען די גלעזער.

— יא, ער רויכערט.

און פלוצלונג אַ טראַכט געטהאָן : און וואָס אייגענטליך געהט עס מיך אָן, וואָס דער לאַמפּ רויכערט, ווען . . . דאָס זעלבע האָט, וואַהרשיינליך, אַ טראַכט געטהאָן סערגעי : האָט שנעל אַ קוק גע-טהאָן אויף ווערנער און האָט זיך אומגעדריעהט. אָבער געניצען האָט בען זיי ביידע אויפגעהערט

צו די וואַגאַנעס זיינען אלע געגאַנגען אליין, און נור יאַנסאָן/ען האָט מען געמוזט פיהרען אונטער די הענד : צוערשט האָט ער אָנגעשפּאַרט די פיס און האָט ווי צוגעקלעפט די אָבטשאַסצען צו די ברעטער פון פלאַטפאָרמע, דערנאָך האָט ער אָנגעבויגען די קניעס און איז געהאַנגען אויף די הענד פון זשאַנדאר, זיינע פיס האָבען זיך געשלעפט, ווי ביי אַ שטאַרק שיכור'ען, און די נעזלעך האָבען געדראַפּעט דאָס האַלץ. און אין טהיר האָט מען איהם דורכגעשטופט לאַנג, נור שווייגענדיג.

געגאַנגען איז אליין אויך וואַסילי קאַשירין, ניט קלאָהר נאָכ-מאַכענדיג די בעוועגונגען פון די חברים — אלעס האָט ער געטהאָן, ווי זיי. נור אַרויפגעהענדיג אויף דער פלאַטפאָרמע אין וואַגאַן, האָט ער זיך פערטשעפעט, און דער זשאַנדאר האָט איהם אָנגענומען פאַר'ן עלענבויגען, אום אונטערצוהאַלטען, — וואַסילי האָט אויפ-געשוידערט און האָט אַ געשריי געטהאָן שאַרף, אַברייסענדיג די האַנד :

— אי !

— וואַסיא, וואָס איז מיט דיר ? — האָט זיך אַ וואָרף געטהאָן

צו איהם ווערנער. וואסילי האָט געטויגנען און יטוער געציטערט.
דער פערשעהמטער און זאָגאר געקרענקטער זשאַנדאר האָט ער-
קלעהרט:

— איך האָב זיי געוואָלט אונטערהאלטען, און זיי . . .

— קום, וואסיא, איך וועל דיר אונטערהאלטען, — האָט גע-
זאָגט ווערנער און האָט איהם געוואָלט נעהמען פאר א האַנד. אָבער
וואסילי האָט ווידער אָבעריסען די האַנד און האָט נאָך העכער א גע-
שריי געטהאָן:

— אי !

— וואסיא, דאָס בין איך, ווערנער.

— איך ווייס. טשעפע מיך ניט. איך וועל אליין.

און, אלץ ציטערענדיג, איז ער אליין אריינגעגאנגען אין ווא-
גאן און האָט זיך אוועקגעזעצט אין ווינקעל. ווערנער האָט זיך אָנ-
געבויגען צו מוסיא'ן און האָט זי שטיל געפרעגט, צייגענדיג מיט די
אויגען אויף וואסילי'ען:

— נו, ווי ?

— שלעכט, — האָט אויך שטיל געענטפערט מוסיא. — ער איז

שוין געשטאָרבען. ווערנער, זאָג מיר, איז דען פאראן טויט ?

— איך ווייס ניט, מוסיא, אָבער איך דיינק, עס איז ניטאָ,

— האָט געענטפערט ווערנער ערנסט און פערטראכט.

— איך האָב אויך אזוי געטראכט. און ער ? איך האָב זיך

פערמאטערט מיט איהם, איך בין ווי מיט א טויטען געפאָהרען.

— איך ווייס ניט, מוסיא. פיעללייכט, איז פאר אייניגע יא

פאראן טויט. דערוויילע, און דערנאָך וועט גאָרנישט ניט זיין. אָט

איז פאר מיר אויך געווען טויט, און איצט איז זי ניטאָ.

מוסיא'ס עטוואָס בלייד-געוואָרענע באקען האָבען אויפגעפלאָמט.

— געווען, ווערנער, געווען ?

— געווען. איצט איז ניטאָ. ווי פאר דיר.

אין דער מהיר פון וואגאן האָט זיך דערהערט א גערויש. הויך

קלאפערנדיג מיט די אָבטשאַסען, הויך אטעהמענדיג און שפייענדיג,

איז אריינגעקומען מישקא ציגאנאָק. האָט א בלישצע געטהאָן מיט

די אויגען און האָט זיך עקשנות'דיג אָבגעשטעלט:

— דאָ איז קיין פלעצער ניטאָ, זשאַנדאר ? — האָט ער א

געשריי געטהאָן צום פערמאטערטען, ביז קוקענדען זשאנדאר. —
 דו דערלאנג מיר, אז פריי זאָל זיין, אז ניט, פאָהר איך ניט, היינג
 דאָ אויף, אויף אַ לאַמטערנע. אויך מיר אַ קארעטע געגעבען,
 ממזרים — איז דאָס דען אַ קארעטע ! אַ טייוועלשער קאסטען, ניט
 קיין קארעטע !

נור פלוצלונג האָט ער אָנגעבויגען דעם קאָפּ, האָט אויסגעצויגען
 דעם האַלז און איז אזוי אוועק פאַראויס, צו די אנדערע. פון דעם
 צוקודעלטען ריימעל האָאָר און באָרד האָבען זיינע שוואַרצע אויגען
 געקוקט ווילד און שאַרף, מיט עטוואָס אַ וואַהניגנען אויסדרוק.
 — אַ ! העררען ! — האָט ער אויסגעצויגען. — אָט וואָס.
 וואָס מאַכסטו, פרייז.

ער האָט אַ שטופּ געטהאָן ווערנער'ן די האַנד און זיך געזעצט
 קענען איהם. און נאָהענט אָנבויגענדיג זיך, האָט ער אַ מאַך גע-
 טהאָן מיט אַן אויג און שנעל אַ פיהר געטהאָן מיט דער האַנד איבער'ן
 האַלז.

— אויך ? אַ ?

— אויך ! — האָט אַ שמייכעל געטהאָן ווערנער.

— טאָקע ווירקליך אַלעמען ?

— אַלעמען.

— אָהאָ ! — האָט אויסגעשטשירעט די צייהן ציגאַנאַק און האָט
 שנעל אַ טאָפּ געטהאָן אַלעמען מיט די אויגען, האָט זיך אויף איין
 אויגענבליק לענגער אָבגעשטעלט אויף מוסיאָן און יאַנסאָן'ען. און
 ווידער אַ ווינק געטהאָן צו ווערנער'ן :

— דעם מיניסטער ?

— דעם מיניסטער. און דו ?

— איך, פרייז, פאר אַן אנדער זאך. ווי קומען מיר צו אַ מיר

ניסטער ? איך, פרייז, בין אַ מערדער, אָט ווער איך בין, אַ
 דושעהוב. עס מאַכט ניט, פרייז, וואָס ס'איז ענג, ניט מיט דיין
 אייגענעם ווילען ביזטו אין דער חברה אַריינגעפאלען. אויף יענער
 וועלט וועט פאר יעדען פלאץ זיין.

ער האָט ווילד, פון אונטער די צוקודעלטע האָאָר, אַרומגענו-
 מען אַלע מיט איין פלינקען, אונפערטרויליכען בליק. אָבער אַלע
 האָבען געקוקט אויף איהם שווייגענדיג און ערנסט און זאָגאר מיט

וואהרשיינליכען מיטגעפיהל. ער האָט אויסגעשטשירעט די צייהן און האָט עטליכע מאָהל אַ פאָטיש געטהאָן ווערנער'ען אויף דער קניע.

— אזוי איז עס, פרייז! ווי אין ליעד שטעהט: ניט רויש דו, מוטער, גרין וועלדעלע.

— צו וואָס רופסטו מיך פרייז, ווען מיר אלע.

— ריכטיג, — האָט מיט פערגניגען איינגעשטימט ציגאָנאָק. — וואָס פאר אַ פרייז ביסטו, אז וועסט ביי מיין זייט היינגען! אָט ווער דער פרייזאיז, — האָט ער אָנגעשטעלט דעם פינגער אויפ'ן שווייגענדען זשאַנדאר. — ע, און אָט דיעזער אייערער איז ניט ער גער, ווי אונזערע, — האָט ער אָנגעוויזען מיט די אויגען אויף וואַסיר ל'ען. — פרייז, אַ פרייז, האָסט מורא, האַ? —

— עס מאַכט ניט, — האָט געענטפערט דער שווער בעוועגליך כער צונג.

— נו, וואָס פאר אַ „ס'מאַכט ניט". דו שעחם זיך ניט, דאָ איז ניטאָ וואָס צו שעחמען זיך. דאָס מאַכט נור אַ הונד מיט'ן עק און שטשירעט די צייהן, ווען מען פיהרט זי היינגען, און דו ביסט דאָך אַ מענש. און ווער איז דער, מיט די שמאַטעדיגע אויערען? איז ער ניט' פון אייערע?

ער איז שנעל אריבערגעשפרונגען מיט די אויגען און האָט אונט אויפהערליך זשומענדיג אַרויסגעשפיגען די אָנלויפענדע, זיסע שפייכען. יאָנסאָן, וועלכער האָט זיך, ווי אן אונבעוועגליכער קנויל, צונויפגעקאָרטשעט אין ווינקעל, האָט עטוואָס אַ ריהר גע- טהאָן מיט די פליגלען פון זיין אָבגעקראָכענער פוטער-היטעל, אָבער ער האָט גאָר ניט געענטפערט. געענטפערט פאר איהם האָט ווערנער. — דעם בעל-הבית געקוילעט.

— גאָטעניו! — האָט זיך פערוואונדערט ציגאָנאָק — ווי ער לויבט מען עס אַזעלכע צו קוילענען מענשען.

שוין לאַנג האָט זיך ציגאָנאָק פון דער זייט צוגעקוקט צו מוסיאָן; און איצט, שנעל אומקעהרענדיג זיך, האָט ער שטרענג און גלייך אָנגעשטעלט די אויגען אויף איהר.

— פרייליין, אַ פרייליין! וואָס זשע איז עס מיט אייך! אי די בעקלאַך ראָזאָווע, אי לאַכט! קוק, זי לאַכט אויף דער אמת'ן

— האָט ער אָנגעכאפט ווערנער'ען פאַר די קניע מיט שטאַרקע, ווי אייזערנע פינגער. — קוק, קוק !
רויט ווערענדיג, מיט אַביסעל אַ פערשעהמטען שמיכעל, האָט מוסיא אויף גלייך געקוקט אין זיינע שאַרפע, עטוואָס וואהנזינגע, שווערע, משונה פרעגערדע אויגען.
אלע האָבען געשוויגען.

דראָבנע און געשעפטליך האָבען געקלאפט די רעדער, די קליינע וואַגאַנדלאך זיינען געשפרונגען איבער די שמאַלינקע רעלסען און זיינען פלייסג געלאָפּען. אָט האָט ביים פערקיהרעווען אָדער ביים צו-פאָהרען זיך שיטער און פלייסג אַ פייה געטהאָן דער פאַראַוויקעל — דער מאַשיניסט האָט מורא געהאַט צו דערקוועטשען עמיצען. און עס איז געווען משונה אַ טראַכט צו טהאָן, אַז ביים אויפהיינגען מענ-שען טראַגט מען אַריין אזוי שנעל געוועהנליכע מענשליכער אַקוראַט-קייט, פלייסגקייט, געשעפטליכקייט, אַז די וואהנזינגסטע טהאַט אויף דער וועלט ווערט בעגאַנגען אויף אַזאַ פראָסטען פערשטענדליכס-טען אופן. עס זיינען געלאָפּען וואַגאַנעס, אין זיי זיינען געזעסען מענשען, ווי מען זיצט אימער, און זיינען געפאָהרען, ווי זיי פאָהרען געוועהנליך ; און דערנאָך וועט מען זיך אַבשטעלען, ווי אימער — „דער צוג שטעהט פינה מינוטען“.
און דאן וועט אָנקומען טויט — אייביגקייט — די גרויסע גע-היימנים.

12.

מען האָט זיי געבראכט צו פיהרען.

מיהזאַם זיינען געלאָפּען די וואַגאַנעלעך.
אייניגע יאָהר נאָכאנאַנד האָט סערגעי גאַלאַווין געוואָהנט מיט זיינע עלטערן אויף די דאָטשע, וועלכע איז געווען אויף דערזעלבער ליניע, איז אָפט געפאָהרען אי בייטאָג אי ביינאַכט, און האָט דעם וועג גוט געקענט. און ווען מען זאָל צומאַכען די אויגען, וואָלט מען געקענט דיינקען, אַז אויף איצט קעהרט ער זיך דאָס אום אַהיים מיט דעם לעצטען צוג.

—איצט איז עס שוין באַלד — האָט ער געזאָגט, עפענענדיג די אויגען און האָט אַ קוק געטהאָן אויף דעם פינסטערן פענסטער'ל, וואָס איז געווען פארשטעלט מיט אַ גראַטע.

קיינער האָט זיך ניט אַ ריהרט געטהאָן, און בלויז ציגנאָקס האָט האַסטיג, איינס נאָך איינס, אַראָבגעשפּייט די זיסע שפּייעכץ. און זיינע אויגען האָבען אָנגעהויבען לויפּען איבער'ן וואַגאָן, בעטאָפּענדיג מיט די בליקען די פענסטער, די טהירען די סאָלדאטען.

— קאַלט — האָט געזאָגט וואַסילי קאשירין מיט שטייפּע ליפּען, ווי זיי וואָלטען געווען ווירקליך פערפּראָהרענע; און אויסגעקומען איז ביי איהם דאָס וואָרט אזוי: קאַוורט.

טאַניא קאוואַלטשוק איז אונרוהיג געוואָרען.

— נאָ דיר דאָס טיכעל, בינד אַרום די האַלז. דאָס איז זעהר אַ וואַרעם טיכעל.

— די האַלז? — האָט אונערוואַרטעט אַ פרעג געטהאָן סערגעי און האָט זיך דערשראָקען פאַר זיין פראַגע. נור אזוי ווי אַלע האָבען אַ טראַכט געטהאָן דאָסזעלבע, האָט דאָס קיינער ניט געהערט — ווי קיינער וואָלט קיין זאך ניט געזאָגט אָדער ווי אַלע צוזאַמען וואָלט טען אויף אַמאָל אַ זאָג טהאָן דעמזעלביגען וואָרט.

— נישט-קשה, וואַסיא, פערבינד, פערבינד, וועט וואַרעמער זיין — האָט געראַטהען ווערנער.

ער האָט זיך דערנאָך אַ קעהר געטהאָן צו יאַנסאָן'ען און האָט צערטליך אַ פרעג געטהאָן:

— ליעבינקער, איז דיר ניט קאַלט, האָ?

— ווערנער, עס קען זיין, אַז ער וויל רויכערען. קאמעראַד,

איהר ווילט פיעללייכט רויכערען? — האָט אַ פרעג געטהאָן מוסיא — ביי אונז איז פאַראַן.

— איך וויל.

— גיב איהם אַ פאַפּיראַס, סעריאָזשאַ — האָט זיך דערפרעהט ווערנער. נור סערגעי האָט שוין דערלאָנגט אַ פאַפּיראַס. און אַלע האָבען מיט ליעבע געקוקט, ווי יאַנסאָן'ס פינגער האָבען גענומען דעם פאַפּיראַס, ווי עס האָט געברענט דאָס שוועבעלע און ווי פון יאַנסאָן'ס מויל איז אַרויס אַ בלויער רויך.

— נו, אַ דאַנק — האָט געזאָגט יאַנסאָן — גוט.

— ווי זאָנדרבאר ! — האָט געזאָגט סערנעי.
 — וואָס זאָנדרבאר ? — האָט זיך אַ קעהר געטהאָן ווערנער
 — וואָס זאָנדרבאר ?

— אָט דאָס : דער פאפיראָס.
 ער האָט געהאַלטען אַ פאפיראָס, אַ געוועהנליכען פאפיראָס,
 צווישען געוועהנליכע לעבעדיגע פינגער און האָט עס בעקוט אַ בליי-
 כער, מיט פערוואונדערונג, זאָגאר ווי מיט שרעק עפעס. און אלע
 האָבען אויסגעשטעלט זייערע אויגען אויף דאָס דין טרייבעלע, פון
 וועלכעס אַ בלויער, קרויזעלדיגער רויך איז געלאָפֿען און איז אָב-
 געטראָגען געוואָרען אַן אַ זייט פון'ם אַטהעם. און דער פאפיראָס איז
 דונקעלער געוואָרען, ס'האָט זיך אָנגעקליבען אַש, און איז פערלאָך-
 שען געוואָרען.

— ס'האָט זיך פערלאָשען — האָט געזאָגט טאניא.
 — יא, פערלאָשען.
 — נו, איז צום טייפֿעל ! — האָט געזאָגט ווערנער, האָט זיך
 אָנגעוואָלקענט און האָט אונרוהיג געקוקט אויף יאנסאָן'ען, ביי וועל-
 כען די האַנד מיט'ן פאפיראָס איז געהאַנגען, ווי אַ טויטע.
 פלוצלונג האָט זיך ציגאַנאָק שנעל אַ קעהר געטהאָן, האָט נאָך
 הענט פנים צו פנים, צוגעבויגען זיך צו ווערנער'ען און אויסקאטשענ-
 דיג זיינע ווייסלעך ווי אַ פערד, האָט ער אַ שעפצע געטהאָן.
 — פריץ, ווי מיינט איהר, ווען מען זאָל די קאנוואינע . . .

אזוי . . . א . . . האָט אַפֿשר פרובירען ?
 — מען דארף ניט — האָט אויך שעפצענדיג געענטפערט ווער-
 נער — טרינק אויס ביז'ן סאַמע סוף.
 — צו וואָס זשע ? אין אַ הריגה איז דאָך אלץ עפעס פרעהלי-
 כער, האָט אַיך איהם, ער מיר, און מערקסט גאָר אַליין ניט, ווי
 מען האָט געענדיגט. גאָר אזוי ווי ניט געשטאַרבען.
 — גיין, מען דארף ניט — האָט געזאָגט ווערנער און האָט זיך
 אַ קעהר געטהאָן צו יאנסאָן'ען : — ליבער, פאר וואָס-זשע רוי-
 כערסט דו ניט ?

פלוצלונג האָט זיך יאנסאָן'ס צוקראַכענער פנים רחמנות'דיג
 צוקנייטשט : ווי איינער וואָלט עפעס מיט איין מאָל אַ ציה געטהאָן
 אַ שנירעל, וואָס בריינגט אין בעוועגונג די קנייטשען, און זיי האָ-

בען זיך אלע צוקרימט. און אזוי ווי פון שלאף האט יאנסאן אָנ־
געהויבען כניקען, אָהן טרעהרען, מיט אַ טרוקענער, כמעט ווי גע-
מאַכטער שטימע.

— איך וויל ניט רויכערען. אהכא, אהכא, אהכא. מיך
דאַרף מען ניט היינגען. אהכא, אהכא, אהכא.

מען האט אָנגעהויבען ארום איהם צו באשעפטיגען זיך. טאניא
קאוואלטשוק, וועלכע האט זיך בעגאָסען מיט טרעהרען, האט איהם
געגלעט איבער'ן אַרבעל און האט צורעכט געמאַכט די אַראָבעהאַנגע-
נע אויער־דעקלעך פון זיין פוטערן היטעל.

— לייבליכער דו מיינער! ליעבינקער, נו, ניט וויין, טהייער-
רינקער, וויין ניט! אונגליקליכער מיינער!

מוסיא האט געקוקט אָן אַ זייט. ציגאַנאָק האט געכאַפט איהר
בליק און ער האט אויסגעשטעלט די צייהנער:

— אַ משונה'דיגער מענש דער פרוי! טרינקט טהעע און דער
בויד איז ביי איהם קאַלט האט ער אַ וויצעל געטהאָן זיך. אָבער ביי
איהם אַליין איז דער פנים דערווייל געוואָרען שוואַרצעל־בלוי, ווי
אייזען, און די גרויסע געלע צייהנער האָבען געקלאָפט אַ צאָהן אָן אַ
צאָהן.

פּלוצלונג האָבען די קליינינקע וואַגאַנעס אַ ציטער געטהאָן און
האָבען גאַנץ דייטליך אָנגעהויבען צו בעוועגען זיך לאַנגזאַמער. אלע,
אַ חוץ יאנסאן און קאשירין, האָבען זיך אויפגעהויבען און האָבען
זיך מיט דעמזעלבען האַסט צוריק געזעצט.

— די סטאציאָן! — האט אַ זאָג געטהאָן סערגעי.

ווי מען וואָלט פּלוצלונג אַרויסגעפומפט פון וואַגאַן די גאַנצע
לופט: אזוי שווער איז געוואָרען צו אטהמען. דאָס צוואוואַקסען
האַרץ האט צושפּאַרט די ברוסט, האט זיך אַוועקגעשטעלט אין מיר
טען האַלץ, האט זיך וואַהנזיניג געצאָפּעלט. און די אויגען האָבען
געקוקט אַרונטער אויף דער ציטערענדער פאדלאָגע, און די אויערען
האָבען געהערט ווי אַלץ לאַנגזאַמער בעוועגען זיך די רעדער — גלייך
טשען זיך — דרעהען זיך ווידער — און פּלוצלונג אָבעשטעלט זיך..
דער צוג איז געבליבען שטעהן.

און דאָ האט זיך אָנגעהויבען דער חלום. עפעס ניט אזוי די
אימה ווי עפעס געשפענסטיג, בעוואוסטלאָז, און דער בעל־חלום

אליין איז עפעס געבליבען ווי א פרעמדער, א זייטיגער, און בלויז זיין שאַטען האָט זיך בעוועגט קערפערלאָז, האָט גערעדט אָהן א קלאַנג, האָט געשטעלט טריט אָהן רויש, האָט געליטען אָהן ליידען. אין חלום איז מען אַרויס פון וואַגאָן, געגאנגען פאַקאָרווייז, געשמעקט די בעזונדער פרישע, וואַלדיגע פריהלינגס-לופט. אין חלום האָט זיך דומפ און קראַפטלאָז איינגעשפארט יאנסאָן, און שווייגענדיג האָט מען איהם אַרויסגעשלעפט פון וואַגאָן.

מען איז אַראָבעגאנגען אַראָב די טרעפּלעך.

— צופוס דען ? — האָט עפעס עמיצער א פרעג געטהאָן כמעט פרעהליך.

— ס'איז ניט ווייט — האָט געענטפערט עמיצער אן אנדערער, אויך פרעהליך.

דערנאָך איז מען שווייגענדיג, ווי א דונקלע מאַסע געגאנגען דורכ'ן וואַלד אויף א שלעכט אויסגעטראָטענעם, נאָסען, ווייכען פריהלינגס-וועג. פון וואַלד האָט צוגעטראָגען זיך די פרישע קרעפּ-טיגע לופט ; די פוס האָט זיך געליטישט, אַמאָל אַריינקריכענדיג אין שנעע און די הענד האָבען זיך ניט ווילענדיג אָנגעכאַפט פאַר'ן חבר ; און הויך אטהמענדיג, שווער, האָבען זיך פון די זייטען איר בער'ן פרישען שנעע בעוועגט די קאָנוואַינע. עמיצענס שטימע האָט ביז א זאָג געטהאָן :

— האָבען ניט געקענט א וועג דורכרייניגען. קוליע זיך דאָ אין שנעע.

עמיצער האָט זיך פארענטפערט, ווי א פערשולדיגטער. מען האָ דורכגערייניגט, וואַשע בלאגאראדיע. עס שמעלצט אָבער דער שנעע, מען קען גאָרנישט מאַכען.

דאָס בעוואוסטזיין האָט זיך צוריקגעקעהרט, אָבער נאָך ניט אין גאַנצען נור ביסלעכווייז, מיטונה'דיג שטיקלעכווייז. פלוצלונג פלעגט אַמאָל עפעס דער געדאנק אונטערוואַגען :

— ווירקליך, האָבען ניט געקענט א וועג דורכרייניגען.

און דערנאָך ווידער איז אַלעס פערלאָשען געוואָרען און עס איז מעהר ניט געבליעבען ווי דער חוש-הריח, אן אונערטרעגליך בונטער ריח פון דער לופט, פון וואַלד, פון שמעלצענדען שנעע ; און מאַך מענטענ-ווייז פלעגט אונגעוועהנליך קלאהר ווערען אַלעס : אי דער

וואָלד, אי די נאכט, אי דער וועג, אי דאָס אפילו, אז אָט דאָ גלייך, באַלד וועט מען זיי אויפהוינגען. שטיקלעכווייז האָט געפינ־ט טעלט אן איינגעהאלטענער, שעפצעדיגער געשפרעך :

— באַלד פיער.

— איך האָב דאָך געזאָגט, אז מיר פאָהרען אַרויס צו פריה.

— פינף טאָגט שוין.

— נו, האָט מען טאָקע אַרום פינף געדארפט . . .

מען האָט זיך אָבגעשטעלט אין דער פינסטער אויפ'ן אָפּענעם שטיקעל פערד. עטוואָס אָבגעווייטערט, הינטער די שיטערע, וויינ־טער־נאָקעטע בוימער, האָבען זיך שטום בעוועגט צוויי לאַנטערנעס :

דאָרט זיינען געשטאַנען די תליות.

— איך האָב אַ קאלאָש פערלאָהרען — האָט געזאָגט סערגעי גאלאוויין.

— נו ? — האָט ניט פערשטאַנען ווערנער.

— אַ קאלאָש פערלאָהרען. קאלט.

— און וואו איז וואַסילי ?

— איך ווייס ניט. אָט שטעהט ער.

פינסטער און אונבעוועגליך איז געשטאַנען וואַסילי.

— און וואו איז מוסיא ?

— איך בין דאָ. דאָס ביסט דו, ווערנער ?

זיי האָבען זיך אָנגעהויבען אומקוקען, אויסמידענדיג צו קוקען אין יענער זייט וואו עס האָבען שטום און שרעקליך קלאָהר אָנגעהויי־בען בעוועגען זיך די לאַנטערנעס. צו לינקס האָט דער נאָקעטער וואָלד אזוי ווי אָנגעהויבען שיטערער צו ווערען, עס האָט זיך דורכגע־זעהען עפעס גרויס, ווייס און פלאַך. און פון דאָרט האָט דאָס גע־צויגען דער פייכטער ווינד.

— דער ים — האָט געזאָגט סערגעי גאלאוויין, אַריינשמעקענדיג

און כאַפּענדיג מיט'ן מויל די לופט — דאָרט איז דער ים.

מוסיא האָט זיך אָבגערופען אויפ'ן קול :

— מיין ליבע, ברייט, ווי דער ים !

— וואָס זאָגסט דו, מוסיא ?

— מיין ליבע, ברייט, ווי דער ים, קענען די לעבענס־ברעגען

אין זיך ניט איינהאַלטען.

— מיין ליעבע, ברייט ווי דער ים — האָט ווידערהאַלט פער-
טראכטערהייט סערגעי אונטער דעם איינפלוס פון די ווערטער און פון
קלאַנג.

— מיין ליעבע, ברייט ווי דער ים . . . — האָט ווידערהאַלט
אויף ווערנער און האָט זיך פלוצלונג מונטערהערייט פערוואונדערט :
מוסינקע, ווי יונג דו ביסט נאָך !

פלוצלונג האָט זיך גאנץ נאָהענט נעבען ווערנער'ס אויער דער-
הערט דאָס הייסע געשטיקטע שעפצען פון ציגאַנאַק :

— פרייז, הא פרייז. דאָס וואָלד, הא ? מיין גאָט, איז וואָס
זשע איז דאָס ! און דאָרט, וואו עס זיינען די לאנטערנעס, זיינען
דאָס די היינגלאך, וואָס ? וואָס-זשע איז דאָס אזוינס, הא ?

ווערנער האָט אַ קוק געטהאָן : ציגאַנאַק האָט זיך געמאַטערט
מיט דער אנגסט פאר'ן טויט.

— מען דארף זיך צוזענענען . . . — האָט געזאָגט טאניא קא-
וואלטשוק.

— ווארט, מען וועט נאָך פריהער לייענען דעם טויט-אורטהייל
— האָט געענטפערט ווערנער — און וואו איז יאנסאָן ?

יאנסאָן איז געלעגען אויפ'ן שנעע און מען האָט זיך אַרום איהם
מיט עפעס גע'עסק. פלוצלונג האָבען זיך געלאָזט פיהלען שמעק-
טראָפענס :

— נו, דאָקטאָר, וואָס איז דאָרט ? וועט דאָס נאָך לאַנג
דויערן ? — האָט עמיצער אַ פרעג געטהאָן אונגעדרולדיג.

— קיין זאך ניט, אַן איינפאכע אונמאַכט. גיט איהם אַ רייב
די אויערן מיט שנעע. ער קומט שוין צו זיך, מען קען לעזען.

דאָס ליכט פון דער לאנטערנע האָט בעלויכטען אַ פאפיער און
ווייסע הענד אָהן האַנדרות. אי דאָס פאפיער, אי די הענד האָבען
געציטערט אַביסעל ; געציטערט האָט אויך די שטימע :

— מיינע הערן, אפשר גאָרניט לעזען דעם אורטהייל, איהר
ווייסט דאָך איהם ? ווי רעכענט איהר ?

— ניט לייענען — האָט פאר אלעמען געענטפערט ווערנער און
די לאנטערנע איז האַסטיג פערלאָשען געוואָרען.

פון'ם גלח'ס וידוי האָבען זיך אלע אָבגעזאָגט. און דער דונקעלע
ברייטער סילועט האָט זיך שטום און שטיל אָבגערוקט טיעפער און

איז פערשוואונדען. אפנים ס'האט אָנגעהויבען צו טאָנען ; דער שנעע איז ווייס געוואָרען, די מענשליכע פיגורען זיינען דונקער לער געוואָרען, און דער וואַלד איז געוואָרען שיטערער, טרויעריגער און איינפאכער.

— מיינע העררן, געהן דארף מען פאָאָרווייז. שטעלט זיך אויס אין פאָאָרען, ווי איהר אליין ווילט, נור איך בעט איך צואייִר לען זיך.

ווערנער האָט אָנגעוויזען אויף יאנסאָן'ען, וועלכער איז שוין גע־שטאנען אויף די פיס, אונטערגעהאַלטען פון צוויי זשאנדארען :
— איך וועל מיט איהם און דו, סעריאזשא, נעהם וואסילי'ן. נעהט פאָראויס.

— גוט.

— און מיר, ביידע צוזאַמען, מוסעטשקא ? — האָט אַ פרעג געטהאָן קאוואלטשוק — נו, לאָמיר זיך צוקושען.

זיי האָבען זיך שנעל אַלע צוקושט. ציגאַנאַק האָט געקושט קרעפטיג, אַזוי אַז זיינע ציהנער האָבען זיך געפיהלט ; יאנסאָן האָט געקושט ווייך, אָבגעלאָזען, מיט אַ האַלב־צועפענט מויל — איבעריגענס, האָט ער דוכט זיך גאָרניט פערשטאַנען וואָס ער טהוט. ווען סערגעי גאלאוין און קאשירין זיינען שוין אָבגעגאַנגען עטליכע טריט, האָט זיך קאשירין פלוצלונג אָבגעשטעלט און האָט געזאָגט הויך און דייטליך, אָבער מיט אַ גאַנץ פרעמדען, אונבעקאַנטען קול :
— אַדיע, קאַמעראַדען !

— אַדיע, קאַמעראַד ! — האָבען זיי איהם צוגעשריען און ענטפער.

און אוועק ווייטער. עס איז געוואָרען שטיל. די לאַנטערנעס הינטער די בוימער זיינען געבליעבען שטעהן אונבעוועגליך. מען האָט ערווארט אן אויסשריען, אַ קול, אַ וועלכען עס איז רויש — אָבער דאָרט איז געווען אַזוי ווי דאָ, שטיל, און אונבעוועגליך האָט זיך געזעהען דער געלער שיין פון די לאַנטערנעס.

— אַך, מיינ גאָט ! — האָט ווילד אַ כריפע געטהאָן עמיצער :
מען קוקט זיך אום : דאָס מאטערט זיך אין טויטען־אַנגסט ציגאַנאַק — מען היינט !

זיי האָבען זיך אָבגעקעהרט און ווידער איז געוואָרען שטיל. צי-
גאָנאָק האָט זיך געמאַטערט, כאַפּענדיג מיט די פינגער די לופט.

— איז וואָס-זשע איז דאָס אזוינס! מיינע העררן, האָ? זאָל
איך איינער אליין, וואָס? אין קאָמפּאָניע איז דאָך עפעס אלץ
פרעהליכער. מיינע העררן, איז ווי זשע?

ער האָט אַ כאַפּ געטהאָן ווערנער'ען פאַר דער האַנד מיט זיינע
פינגער, וועלכע האָבען זיך פערמאַכט און געעפענט, געעפענט און
פערמאַכט, ווי זיי וואָלטען שפּיעלען:

— פּריצ'ל, לייעבינקער, קום כאַטש דו מיט מיר, האָ? טהו
אַ טובה, זאָג ניט אָב!

ווערנער האָט מיט יסורים געענטפערט:

— איך קען ניט, לייעבער. איך בין מיט איהם.

— אָך דו, גאָט מיין גאָט! הייסט דאָס איינער אליין. ווי זשע
איז עס מעגליך, מיין גאָט!

מוסיא האָט אַ טראָט געטהאָן פאַראוים און האָט שטיל גע-
זאָגט:

— קומט מיט מיר.

ציגאָנאָק האָט זיך אָבגעצויגען און האָט ווילד אויסגעקאמטשעט
אויף איהר זיינע ווייסלעך:

— מיט דיר?

— יא.

— האָסטו געזעהען. אזא קליינעטשקע! און דו האָסט קיין

מורא ניט? אז ניט, וועל איך שוין בעסער אליין. וואָס מאַכט
עס אויס!

— ניין, איך האָב קיין מורא ניט.

ציגאָנאָק האָט אויסגעשטעלט זיינע צייהן:

— האָסטו געזעהען! איך בין דאָך אָבער אַ מערדער. שטויסט

עס דיר ניט אָב? אז ניט, דאַרף מען בעסער ניט. איך וועל אויף
דיר דערפאַר ניט ברוגז זיין.

מוסיא האָט געשוויגען און אין דער שוואַכער ליכטיגקייט פון
גרויען אויף טאָג האָט איהר פנים אויסגעזעהען בלייך און רעטהעל-
האַפט. דערנאָך איז זי פלוצלונג האַסטיג צוגעגאַנגען צו ציגאָנאָק און
אָרומכאַפּענדיג זיין האַלז מיט ביידע אַרעמס האָט זי איהם שטאַרק

א קוש געטהאָן אין די ליפּען. ער האָט זי אָנגענומען מיט די פינגער פאר די שולטערן, האָט זי אָנגערוקט פון זיך, האָט אַ טרויסעל גע-
טהאָן — און האָט זי אָנגעהויבען קושען הויך, מיט אַ קלאַנג, איהרע
ליפּען, איהר נאָז, איהרע אויגען.

— קומט !

פֿלוצלונג האָט זיך דער נאָהענטער סאָלדאט עפעס אַ וויג גע-
טהאָן און ביי איהם איז אַרויסגעפאלען דער ביקס פון האַנד. ער האָט
זיך אָבער ניט איינגעבויגען אויפצוהויבען איהם, נור איז געשטאַנען
אן אויגענבליק אונבעוועגליך, האָט זיך דערנאָך אַ קעהר געטהאָן
און האָט, ווי אַ בלינדער אָנגעהויבען געהן צום וואַלד איבער דעם
ניט געריהרטען שנעע.

— וואוהין ? — האָט צושראָקענערהייט איהם אַ מורמעל גע-

טהאָן דער צווייטער — שטעה !

אָבער יענער האָט פון דעסטוועגען זיך ניט אַ קעהר געטהאָן און
איז שווער און שטום געקראָכען איבער'ן טיעפען שנעע ; ער האָט
זיך אַפנים אן עפעס אַבגעשלאָגען, האָט אַ הויב געטהאָן די הענד
און איז אַנידערגעפאלען מיט'ן פנים אַראָב. אזוי איז ער געבליבען
ליגען.

— דעם ביקס הויב אויף, דו זויערער צוקריכעניש ! אַז ניט וועל

איך אויפהויבען ! — האָט זיך אַ בייזער געטהאָן ציגאַנאָק — ווייסט
ניט ווי צו דינען !

ווידער האָבען זיך אָנגעהויבען צו עסן'ן און בעוועגען זיך לאַנג-
טערנעס. עס איז געקומען די רייזע פאר ווערנער'ען מיט יאָג-
סאָן'ען.

— אַדיע, פריץ ! — האָט הויך אַ זאָג געטהאָן ציגאַנאָק —
אויף יענער וועלט וועלען מיר פיהרען בעקאַנטשאַפט ; וועסט מיר
דערזעהען, קעהר זיך ניט אָב פון מיר. און וואַסער'ל זאָלסטו דאָרט
בריינגען אָנצוטרינקען מיר — הייס וועט מיר דאָרט זיין.
אַדיע !

— איך וויל ניט — האָט געזאָגט אָבגעלאָזען יאָנסאָן. אָבער
ווערנער האָט איהם אָנגענומען ביי דער האַנד און עטליכע טריט איז
דער עסטענער געגאַנגען אליין, דערנאָך האָט זיך געזעהען ווי ער
האָט זיך אָבגעשמעלט און איז אַנידערגעפאלען אין שנעע. מען האָט

זיך איבער איהם אָנגעבויגען, אויפגעהויבען איהם און געטראָגען, און ער האָט זיך שוואַך געצאָפּעלט אין די הענד וואָס האָבען איהם גע-טראָגען. פאַרוואָס האָט ער ניט געשריען? ער האָט מסתמא פאַר-געסען אז ער האָט אַ קול.

און ווידער זיינען געבליבען אונבעוועגליך שטעהן די געל-שיי-נענדע לאַנטערנעס.

—און איך, מוסעטשקע, וועל הייסט עס מוזען איינע אַליין — האָט טרויעריג געזאָגט טאניא קאוואלטשוק — צוזאמען געלעבט, און איצט . . .

— טאנעטשקע, ליעבינקע . . .

אָבער ציגאַנאַק האָט זיך דאָ היציג איינגעשטעלט. האַלטענדיג מוסיא פאַר דער האַנד, ווי מורא האָבענדיג, אז מען קען זי נאָך אָבנעהמען, האָט ער אָנגעהויבען האַסטיג און געשעפּטליך :

— אַך, פּרייליין! דו מעגסט אַליין אויך, דו ביסט אַ ריינע נשמה; וואוהין דו זאָלסט ניט וועלען מעגסט דו איינע אַליין. פער-שטאַנען? און איך ניט. ווארום אַ גולן . . . פארשטעהסט? איך טהאָר ניט איינער אַליין. וואוהין קריכסט דו, מערדער איינער? וועלען זיי זאָגען. איך בין דאָך אפילו אַ פערד-גנב אויך געווען, ווי מיר האָבען אַ גאָט! און מיט איהר אָבער צוזאמען, איז . . . איז ווי מיט אַ ריין עופה'לע, פארשטעהסט . . . ניט פערשטאַנען?

— פערשטאַנען. זאָל שוין זיין, געהט צוזאמען. גיב, מיר סעטשקע, איך וועל דיר נאָך איין קוש טהאָן.

— צוקושט זיך, צוקושט זיך — האָט געזאָגט צו די פרויען ציגאַנאַק — דאָס איז ווי פאַר אייך פאַסט, געזעגענען זיך ווי עס דארף צו זיין.

און מוסיא מיט ציגאַנאַק האָבען אָנגעהויבען געהן. דאָס פרויענ-צימער איז געגאנגען פאַרזיכטיג, איהר פוס האָט זיך וויילעווייז אַ גליטש געטהאָן און לויט געוועהנהייט האָט זי אונטערגעהאַלטען מיט דער האַנד איהר קלייד; און קרעפטיג, געארעמט, אָבהיטענדיג זי און אנטאפענדיג מיט'ן פוס יעדען טריט, האָט זי דער מאַנספער-זאָן געפיהרט צום טויט.

די ליכט-לאַנטערנעס האָבען זיך אָבגעשטעלט. שטיל און פוסט איז געוואָרען אַרום טאניא קאוואלטשוק. עס האָבען געשוויגען די

סאלדאטען, אלע גרויע אין דער פארבלאזער און שטילער ליכטיגקייט פון אנהויב טאג.

— איינע אליין בין איך — האט פלוצלונג א זאג געטהאן טאניא און האט זיך אָנגעזיפט — געשטאַרבען סעריאזשא, געשטאַרבען ווערנער און וואסיא. אליין בין איך. סאלדאטעלעך, איינע אליין. אליין . . .

איבער'ן ים איז אויפגעגאנגען די זון.

אין א קאסטען האט מען צוגעלייגט די טויטע, דערנאך אוועקגעפיהרט. מיט אויסגעצויגענע העלזער, מיט וואהנזינג אויס- געסטארטשטע אויגען, מיט געשוואלענע בלויע צינגער, וואס האָר בען צווישען די ליפען אויסגעזעהען, ווי אן אונגעוואוסטע שרעקלי- כע בלום, בעפייכט מיט בלוטיגע פענע — אזוי זיינען געשוואומען די טרופען אויפ'ן וועג צוריק, אויף דעמזעלבען וועג אויף וועלכען זיי זיינען אליין געקומען אהער לעבעדיגע.

און דער פריהלינגס-שנעע איז נאך אלץ געווען אזוי ווייך און שמעקהאפט און נאך אלץ אזוי קרעפטיג און פריש איז געווען די פריהלינגס-לופט. און אין שנעע האט זיך געזעהען שווארץ סערגעי'ס פערלאָהרענער, אויסגעטראָטענער קאלאָש.

אזוי האָבען מענשען בעגריסט די אויפגעהענדע זון.

די שטאדל

דאס איז געווען אן אונגעהויער גרויסע שטאדט, אין וועלכער זיי האָבען געוואוינט : דער בעאמטער פון קאממערץ-באנק פעטראָוו און יענער, דער אנדערער, אָהן א נאָמען און אָהן א פאמיליע. בעגעגענען פלעגען זיי זיך איין מאל אין יאָהר — אויף פסח, ווען זיי האָבען ביידע געמאכט א בעזוך אין איינעם און דעם זעלבען הויז ביי דער פאמיליע וואסיליעווסקי. פעטראָוו פלעגט אַרומגעהן צוגאסט אויף אין וויינאכטען, אָבער מסתמא האָט יענער, דער אנדערער, מיט וועלכען ער פלעגט זיך בעגעגענען, געמאכט זיינע ווייז-טען ניט אין דיזעלביגע שטונדען, און זיי האָבען איינער דעם אנדערען ניט געזעהען. די ערשטע צוויי־דריי מאל האָט פעטראָוו איהם ניט בעמערקט צווייטען די אנדערע געסט, אָבער דעם פערטען מאל איז שוין זיין פנים איהם אויסגעקומען בעקאנט, און זיי האָבען זיך געגריסט מיט א שמייכל — און דעם פינפטען מאל האָט שוין פעטראָוו איהם פאָרגעלייגט אויסטרינקען צוזאמען :

— פאר אייער געזונדהייט ! — האָט ער געזאָגט העפליך, און האָט אויסגעשטעלט זיין גלעזעל.

— פאר אייער געזונדהייט ! — האָט געענטפערט יענער, שמייכל-לענדיג, און האָט אויסגעשטעלט אויך זיין גלעזעל. אָבער וועגען זיין נאָמען האָט פעטראָוו גאָרניט א טראַכט גע-טהאָן צו ערקונדיגען זיך, און ווען ער איז אַרויס אין דרויסען, האָט ער זיך אין גאנצען פערגעסען וועגען זיין עקזיסטענץ און האָט זיך דעם גאנצען יאָהר ניט דערמאָהנט אויף איהם. טאָג פאר טאָג איז ער געגאנגען אין באַנק, וואו ער דיענט שוין צעהן יאָהר ; ווינטער-צייט פלעגט ער אַמאל געהען אין טהעאטער, און זומער פלעגט ער פאָהרען צו בעקאנטע אויף דער דאָטישע, און צוויי מאל איז ער געווען קראַנק אויף אינפלוענצא — דאָס צווייטע מאל איז געווען אַקוראט

פאר פסח. און ערשט אַרױפגעהענדיג די טרעפּ צו די װאַסיליעװ-סקי'ס, אין זיין פּראַק, מיט דעם צונױפגעלייגטען צילינדער אונטער דער פּאַכװע, האָט ער זיך ערשט דערמאהנט, אז ער װעט דאָרט דערזעהען יענעם, דעם אַנדערען, און ער האָט זיך זעהר געװאונט דערט, װאָס ער קען זיך כּשום אופן ניט פּאַרשטעלען זיין פנים און פיגור.

פּעטראָװ אליין איז געװען פון נידריגען װאָוס, דער רוקען אביסעל געבויגען, אזוי אז פיעלע האָבען איהם גערעכענט פאר אַ הויקער, און אויגען האָט ער געהאַט גרויסע, שװאַרצע, מיט געלב-ליכע װייסלאַך. אין אלעם איבעריגען האָט ער זיך ניט אויסגעצײ-כענט פון די אַנדערע, װעלכע פלעגען צוויי מאַל אין יאָהר אָבשטאַטען אַ װױזט די העררען װאַסיליעװסקי'ס, און װען זיי פלעגען פאַרגעסען זיין פאַמיליע, האָבען זיי איהם פשוט גערופען „דאָס הויקער'ל“.

יענער, דער אַנדערער, איז שוין געװען דאָרט און האָט זיך געקליבען אװעקצוגעהען, נור דערזעהענדיג פּעטראָװ'ען האָט ער העפ-ליך אַ שמייכל געטהאָן און איז געבליבען. ער איז אויך געװען אין אַ פּראַק און אויך מיט אַ צונױפגעלייגטען צילינדער, און מעהר האָט פּעטראָװ ניט בעװוּזען צו זעהען אויף איהם, װאָרום ער איז געװען פערנומען מיט ריידען, עסען און טהעע טרינקען. אַרױסגעגאַנגען זיינען זיי אָבער צוזאַמען, האָבען געהאַלפּען איינער דעם אַנדערען אָנטהאָן דעם מאַנטעל, װי פריינד; האָבען העפליך געלאָזען איינער דעם אַנדערען דעם װעג און האָבען ביידע געגעבען דעם שװײצאַר צו האַלבע רובעל. דרויסען האָבען זיי זיך אַ װײלע אָבגעשטעלט, און יענער, דער אַנדערער, האָט געזאָגט:

— אַ חוב! מען קען אַנדערש ניט.

— מען קען אַנדערש ניט — האָט געענטפערט פּעטראָװ. —

אַ חוב!

און אזוי װי ריידען איז מעהר ניט געװען װעגען װאָס, האָבען זיי העפליך צוגעשמייכלט איינער דעם צװײטען, און פּעטראָװ האָט אַ פרעג געטהאָן:

— אין װעלכער זײט געהט איהר?

— איך — לינסק, און איהר?

— איך — רעכטס.

זיצענדיג שוין אויפ'ן איזוואזשיק, האָט זיך פעטראָוו דער-
מאָהנט, אַז ער האָט ווידער ניט באוויזען ניט דעם נאָמען אַ פרעג
צו טהאָן, ניט צוקוקען זיך צו איהם געהעריג. ער האָט זיך אומ-
געקוקט: הין און צוריק האָבען זיך באוועגט עקיפאָזשען, די טראָ-
טוארען זיינען געווען שוואַרץ פון געהענדע מענשען און אין דער דאָ-
זיגער געדיכטער מאַסע האָט מען שוין יענעם, דעם אַנדערען, ניט
געקענט געפינען, ווי מען קען ניט געפינען אַ זאָמדיקערנרעל צוויי-
שען אַנדערע זאָמדיקערנרלאך. און ווידער האָט איהם פעטראָוו פאר-
געסען און האָט זיך אויף איהם אַ גאַנץ יאָהר ניט דערמאָהנט.

געוואוינט האָט ער פיעלע יאָהרען אין איינע און דיעזעלבע מעב-
לירטע צימערען און דאָרטען האָט מען איהם זעהר ניט געליעבט,
ווארום ער איז געווען אָנגעבלאָזען און גערוועזן, מען האָט איהם אויך
דאָרט גערופען „דער הויקער“. אָפט פלעגט ער זיצען ביי זיך אין
צימער, און מען קען ניט וויסען, וואָס ער האָט געטהאָן, ווארום
אַ ביכעל אָדער אַ בריעף האָט דער דינער פון די מעבלירטע צימערן,
פערדאָט, ניט גערעכענט פאר קיין עסס. אבערנס פלעגט פעטראָוו
אמאָל אַרויסגעהן שפאצירען, און דער שווייצאר איזוואן האָט ניט
פארשטאנען, וואָס דאָס זיינען פאר מאַדנע שפאציר-גאנגען, ווארום
פעטראָוו פלעגט זיך אומקעהרען אלע מאָל אַ ניכטערער און אלע מאָל
אַליין — אָהן אַפרויענצימער.

און פעטראָוו פלעגט געהען שפאצירען אבערנס דערפאר, ווייל
ער האָט זעהר מורא געהאט פאר דער שטאָדט, אין וועלכער ער האָט
געוואוינט, און בייטאָג, ווען די גאַסען זיינען געווען פול מיט מענ-
שען, האָט ער נאָך מעהר מורא געהאט. די שטאָדט איז געווען אַן אונ-
געהויער גרויסע און בעפעלקערטע און אין דער דאָזיגער מענשען-
פולקייט און אונגעהויערליכקייט איז געווען עפעס עקשנות'דיגעס,
עפעס גלייכגילטיג-אכזר'ישעס און עפעס אַזעלכעס, וואָס מען קען
ניט בייקומען. מיט דער קאָלאָססאַלער משא פון איהרע געמויערטע
אויפגעבלאָזענע הייזער האָט זי געדריקט די ערד, אויף וועלכער זי
איז געשטאַנען, און די גאַסען צווישען די הייזער זיינען געווען ענגע,
קרומע און טיעפע, ווי שפאָלטען אין אַ פעלד. און עס האָט אויס-
געזעהען, אַז זיי זיינען אַלע פערכאַפט פון אַ פחד, און ווי זיי וואָל-
טען פון סאַמע מיטען זוכען אַרויסצולויפן אויפ'ן אָפענעם פעלד,

אָבער זיי קענען דעם וועג ניט געפינען, און זיי פלאנטערען זיך, און קנוילען זיך, ווי שלאנגען, און האקען איבער איינער דעם אנדער-רען און אין האַפנונגסלאָזע פערצווייפלונג לאָזען זיי זיך אוועק אויף צוריק.

גאנצע שטונדען האָט מען געקענט געהען איבער די דאָזיגע גאָסען, וועלכע זיינען צוקרומט, דערשטיקט, פארשטאָרבען אין שרעקליכען קראמפף, און דאָך ניט קענען אַרויסגעהען פון דער שורה דיקע געמויערטע הייזער. הויכע און נידעריגע, אַמאָל רויט זייענדיג פון דער קאַלטער און שיטערער בלוט פון פרישע ציגעל, אַמאָל בעפארבט מיט אַ דונקלע און העלע פארב, אָבער תמיד מיט אַ אונד-בעוועגליכער פעסטקייט שטעהען זיי אויף די זייטען, בעגעגענען גלייכגילטיג און בעגלייטען, דריקענדיג זיך, ווי אַ געדיכטע מאַסע פון פאַרענט און פון הינטען, פערלירען זייער פיזאָנאָמיע און ווערען עהנליך איינע צו די אנדערע — און דעם געהענדיגן מענשען ווערט אימאָה'דיג: ווי ער וואָלט פארשטאָרבען אונבעוועגליך אויף איין פלאץ, און די הייזער געהען פאַרביי איהם, ווי אַן אונגענדליכע און מורא'דיגע מחנה.

איין מאָל איז פעטראָוו געגאנגען רוהיג איבער דער גאָס — און האָט פלוצלונג דערפיהלט, וואָס פאר אַ דיקקייט פון געמויערטע הייזער עס טהיילט איהם אָב פון'ס ברייטען, פרייען פעלד, וואָס די פרייע ערד אטהעמט לייכט אונטער דער זונן און וואו דעם מענשענס אויג זעהט אַרום אַ ווייטען האַריוואָנט. און איהם האָט זיך געדוכט, אז ער ווערט דערשטיקט און ווערט בלינד, און איהם האָט זיך פאר-וועלט לויפען כדי אַרויסצורייסען זיך פון דער שטיינערנער אומארמונג — איהם איז געוואָרען אָבער שרעקליך אַ טראַכט צו טהאָן, אז ווי שנעל ער זאָל ניט לויפען, וועלען איהם פון ביידע זייטען באגלייטען אַלץ הייזער, הייזער, און אז ער וועט בעווייזען דערשטיקט צו ווערען אָהן אטהעם, אויב ער וועט ניט אַרויסלויפען פון שטאָרט. פעטראָוו האָט זיך בעהאַלטען אין ערשטען רעסטאָראַן, וועלכען ער האָט גע-טראָפען אויפ'ן וועג, נור אויף דאָרטען האָט זיך איהם נאָך לאַנג געדוכט, אז ער ווערט אַ דערשטיקטער, און ער האָט געטרונקען קאַלטע וואַסער און האָט געריבען די אויגען מיט'ן טאַשענטוך. אָבער שרעקליכער פון אַלעם איז געווען דאָס, וואָס אין אַלע

הייזער האָבען געוואוינט מענשען און איבער אלע גאסען האָבען זיך באוועגט מענשען. זיי זיינען געווען אין די מאסען, און זיינען אלע געווען אונבעקאנטע און פרעמדע, און זיי האָבען אלע געלעבט מיט זייער בעזונדער לעבן, וואָס איז בעהאלטען פאר'ן אויג, זיינען אָהן אויפהער געבוירען געוואָרען און געשטאָרבען, און עס איז קיין אָנהויב און קיין סוף ניט געווען צו דעם דאָזיגען שטראם. ווען פעטראָוו איז געגאנגען אויף זיין אמט אָדער שפּאַציערען, האָט ער געזעהען שוין בעקאנטע הייזער, וואָס האָבען שוין דערעסען, און אלעס האָט זיך איהם פאָרגעשטעלט אלס איינפאך און בעקאנט; ער האָט אָבער געדארפט בלוז אויף איין אויגענבליק אָבשטעלען זיין אויפמערקזאמ- קייט אויף אַ וועלכען עס איז פנים — און אלעס האָט זיך שאַרף און בייזערנדיג געביטען. מיט אַ געפיהל פון אימה און אונמוטהיגקייט האָט זיך פעטראָוו איינגעקוקט אין אלע פנים'ער און האָט פארשטאנען, אז ער זעהט זיי דאָס ערשטע מאָל, אז נעכטען האָט ער געזעהען אַנ- דערע מענשען, און מאָרגען וועט ער זעהען דריטע, און אזוי תמיד, יעדען טאָג, יעדע מינוט זעהט ער אַלץ נייע און אונבעקאנטע פנים'ער. אָט האָט זיך אַריינגעקעהרט אין דער צווייטער גאס הינטערן ווינקעל אַ דיקער הערר, אויף וועלכען פעטראָוו האָט געקוקט און — קיין מאָל מעהר וועט פעטראָוו איהם שוין ניט זעהען. קיין מאָל ניט. און אויב ער זאָל וועלען איהם געפינען, קען ער זוכען און זוכען דעם גאַנצען לעבען און וועט איהם ניט געפינען.

און פעטראָוו האָט מורא געהאט פאר דער אונגעהויער גרויסער, גלייכגילטיגער שטאָרט.

אין דעם דאָזיגען יאָהר איז ביי פעטראָוו'ען ווידער געווען אינ- פלענציע, זעהר אַ שטארקע, קאָמפליצירטע, און ער פלעגט אָפט האָבען קאטער. אַ חוץ דעם האָט דער דאָקטאָר געפונען, אז ער האָט מאָגען-קאטאר, און ווען עס איז אויף דאָס ניי געקומען פסח, און פעטראָוו איז געפאָהרען צו די העררען וואַסיליעווסקי, האָט פעט- ראָוו געטראכט אויפ'ן וועג וועגען דעם, וואָס איהם וועט דאָרט אויסקומען צו עסען. און דערזעהענדיג דאָרט יענעם, דעם אנדערען, האָט ער זיך דערפרעהט און האָט איהם געמעלדעט:

— און איך האָב דאָך אַ מאָגען-קאטאר.

יענער, דער אנדערער, האָט מיטליידיג אַ שאַקעל געטהאָן מיט'ן קאָפּ און האָט געענטפערט :

— ווירקליך ? וואָס זאָגט איהר דערצו !

און פּעטראָוו האָט זיך ווידער ניט דערוואוסט, ווי מען רופט איהם, אָבער האָט אָנגעהויבען רעכענען איהם פאַר זיינעם אַ גוטען בעקאנטען און איהם איז געווען אָנגענעהם צו דערמאנהען זיך ווע-נען איהם. "י ע נ ע ר" — האָט ער איהם גערופען, אָבער ווען ער האָט זיך געוואָלט דערמאנהען, וואָס פאַר אַ פנים ער האָט, האָט זיך איהם בלוז פאַרגעשטעלט אַ פראַק, אַ ווייסע קאַכזויל און אַ שמייד-כעל, און אזוי ווי דעם פנים האָט ער זיך ניט געקענט עראינערען, איז אויסגעקומען, אזוי ווי שמויכלען שמויכעלט דאָס דער פראַק און דער קאַמזויל. זומער פלעגט פּעטראָוו זעהר אָפט פאַהרען אויף איין דאָטשע, האָט געטראָגען אַ רויטען האַלזטוך, האָט געפאַרבט די וואַנציקעס און האָט געזאָגט פּעדאָטען, אַז אין הערבסט וועט ער זיך אַריבערקלייבען אויף איין אנדער קווארטיר, און דערנאָך האָט ער אויפגעהערט צו פאַהרען אויף דער דאָטשע און האָט זיך צו'ן-שיכור'ט אַ גאַנצען חדש נאָכאנאנד. שיכור'ן פלעגט ער מיאוס, פלעגט וויינען און מאַכען סקאַנדאַלען : איין מאָל האָט ער אויסגעשלאָגען ביי זיך אין צימער די פּענסטער, און אַ צווייטען מאָל האָט ער איבער-געשראָקען עפעס אַ דאָמע : איז אַריינגעגאַנגען אין אַבענד צו איהר אין צימער, האָט זיך געשטעלט אויף די קניע און האָט איהר פאַר-געלייגט, זי זאָל ווערען זיין ווייב. די אונבעקאַנטע דאָמע איז געווען אַ פראַסטיטוטקע, און זי האָט פון אָנפאַנג אויפּמערקזאם זיך צוגע-הערט צו איהם און האָט זאָגאר געלאכט ; ווען ער האָט אָבער אָנגעהויבען צו ריידען וועגען זיין עלענדקייט און האָט זיך צואווייגט, האָט זי איהם אָנגענומען פאַר אַ משוגענעם און האָט זיך צוקוויטשעט אויס מורא. פּעטראָוו'ען האָט מען אַרויסגעפיהרט ; ער האָט זיך אָבער איינגעשפּאַרט מיט הענט און מיט פיס, האָט געריסען פּעדאָ-טען פאַר די האָזר און האָט געשריען :

— מיר זיינען אַלע מענשען ! אַלע זיינען ברידער !

מען האָט שוין געווען בעשלאָסען אַרויסצוצעצען איהם פון קווארטיר, אָבער ער האָט אויפגעהערט טרינקען, און דער שוויצאר פלעגט זיך ווידער בייזערן אַלע נאַכט, ווען ער געהט שפאצירען,

וואָס ער דארף עפענען און פערמאכען די טהיר. צו נייַיאָהר האָט מען פּעטראָוו'ען געהעכערט די שכירות : הונדערט רובעל אויפ'ן יאָהר, ווען ער האָט זיך איבערגעקליבען אין א צווייטען צימער, וועלכער איז געווען מיט פינף רובעל טהייערער און מיט די פענסטער צום הויף. פּעטראָוו האָט געדיינקט, אז דאָ וועט ער ניט הערען דעם רעש פון די גאסען וועגען און קען א וויילע ווייניגסטענס פארגעסען, וואָס פאר א מאַססע אונבעקאנטע און פרעמדע מענשען עס רינגלען איהם ארום און לעבען ארום איהם מיט זייער אייגענעם, בעזונדערען לעבען.

און ווינטער איז אין צימער געווען שטיל, נור וועס עס איז אָנ-געקומען פריהלינג און מען האָט פון די גאסען אַראָבגעראַמט דעם שנעע, האָט זיך ווידער אָנגעהויבען די רודעריי פון וועגען איבער די גאסען און די דאָפּעלטע ווענד האָבען דערפון ניט געראטעוועט. בייטאָג, ווי לאַנג פּעטראָוו איז געווען מיט עפעס באַשעפטיגט, האָט אליין זיך באוועגט און געלאָרעמט, האָט ער ניט בעמערקט דעם גע-רודער, הגם ער איז געווען דערזעלבער און האָט אויף קיין מינוט ניט אויפגעהערט ; ווען עס איז אָבער געקומען די נאַכט, אין הויז איז אַלעס געוואָרען רוהיג און שטיל, און דאָס גערודער פון גאס האָט זיך אַריינגעריסען הערשערליך אין פינסטערן צימער, האָט עס גערויבט זיין רוהע און זיין איינזאַמקייט. עס האָט זיך געהערט די בראַזשגעריי און דאָס צוואוואָרפענע קלאַפּען פון בעזונדערע עקיפּאַ-זשען ; ערגעץ ווייט איז געוואָרען א שיטערער, ניט קיין שטאַרקער גערודער און איז זיך צוואוואָקסען אַלץ בונטער, אַלץ שטאַרקער און איז לאַנגזאַם, שטופּענווייז איינגעשטילט געוואָרען, און אויף זיין פלאַץ פלעגט זיך שוין אָנהויבען אן אנדערער, א ניער, און אזוי אָהן אויפהער. אַמאָל פלעגען דייטליך קלאַפּען בלויז די פאַרקאוועס פון פערד און קיין רעדער האָט מען ניט געהערט — דאָס איז דורכ-געפאָהרען א קאַליאַס אויף רעזינענע רעדער, און אָפּט פלעגט די קלאַפּעריי פון בעזונדערע עקיפּאַזשען צונויפגיסען זיך אין א מעכטי-גען און שרעקליכען גערודער, פון וועלכען עס פלעגען פאַרציטערט ווערען מיט א שוואַכען טרויסלען זיך די געמויערטע ווענד און האָבען געקלונגען די פלעשלעך אין אלמער. און דאָס זיינען אַלץ געווען מענשען. זיי זיינען געזעסען אין קאַליאַסקעס און עקיפּאַזשען, זיי-

נען געפאָהרען ווער ווייס פון וואַנען און וואוהין, זיינען פערשוואונדען דען אין דער אונבעוואוסטער טיעפקייט פון דער אונגעהויערער שטאָדט, און זיי פלעגן אומגעביטען ווערען פון נייע, פון אנדערע מענשען, און עס איז קיין סוף ניט געווען צו דעם אונאויפהערליכען גערודער און בעוועגונג, וועלכע זיינען געווען שרעקליך איבער זייער אונאויפהערליכקייט.

און יעדער פערבייפאָהרענדער מענש איז געווען אַ בעזונדער וועלט, מיט בעזונדערע געזעצע און ציעלען אין לעבען, מיט אַ בעזונדער פרויענצימער, וועלכע ער האָט לייעב, מיט זיינע בעזונדערע פריידען אין ליידען — און יעדער איז געווען ווי אַ געשפענסט, וועלכער כער איז ערשיענען אויף אַן אויגענבליק און איז פערשוואונדען, ניט קיין דערקענטער, ניט קיין געלייזטער. און וואָס מעהר מענשען עס זיינען געווען, וועלכע האָבען איינער דעם צווייטען ניט געקענט, אַלץ שרעקליכער איז געוואָרען דאָס עלענדקייט פון יעדערן. און אין די דאָזיגע שוואַרצע, רודערענדיגע נעכט, האָט זיך פערטראָו'ען אַפט געוועלט אָנהויבען שרייען פון אימה, פארשלאָגען זיך ערגעץ אין אַ טיעפען קעלער און זיין דאָרט אין גאנצען אליין. דעמאָלט קען מען טראַכטען בלויז וועגען די, וועלכע מען קען, און ניט פיהלען זיך אזוי אָהן אַ שיעור איינזאם, עלענר, צווישען מאַסען מיט פרעמדע מענשען.

אויף פסח איז יענער, דער אנדערער, ביי די וואסילעווסקי'ס ניט געווען. פערטראָו האָט עס באַמערקט ערשט ווען זיין ווייזט איז שוין געווען צו ענדע, ווען ער האָט שוין אָנגעהויבען צו נעהמען אַב-שיעד און ער האָט בעגעגענט דעם בעקאנטען שמייכעל. זיין האַרץ איז געוואָרען אונרוהיג, איהם האָט זיך פליצלונג פארוועלט זעהען יענעם, דעם אנדערען, און זאָגען איהם עפעס וועגען זיין עלענדקייט און וועגען זיינע אונרוהיגע נעכט. ער האָט אָבער ווייניג וואָס גע-קענט געדיינקען וועגען דעם מענשען, וועלכען ער האָט געזוכט : בלויז דאָס אז ער איז פון מיטעלע יאָהרען, דוכט זיך אַ בלאַנדער און תמיד אָנגעטאהן אין אַ פראַק. און פון די דאָזיגע סמנים האָר-בען די וואסילעווסקי'ס ניט געקענט עראינערן זיך וועמען ער מיינט. יום-טובים צייט קומען אזוי פיעל מענשען צו אונז אויף בעזוד, אז מיר ווייסען אפילו ניט אַלעמענס פאמיליעס — האָט געזאָגט וואָ-

סילעווסקאָיא — איבריגענס, צו איז דאָס אָפט מאָל ניט סעמיא-
נאוּ ? . . .

און זי האָט אויף די פינגער אויסגערעכענט אייניגע פאמיליעס :
סמירנאוּ, אנטאנאוּ, ניקיפאראוּ. דערנאָך האָט זי אָנגעהויבען
רעכענען בלוז סמנים, שוין אָהן נעמען : דער פליכעוואטער, וועל-
כער דינט ערגעץ, דוכט זיך, אין פאָסט־דעפארטמענט ; א העלער ;
שוין גאָר א גרויער. אָבער די אלע אויסגערעכענטע זיינען ניט גע-
ווען דער, וועגען וועלכען פעטראָו האָט זיך נאָכגעפרעגט, אָבער עס
האָט געקענט געמאָלט זיין, אז דאָס איז איינער פון זיי. און אזוי
האָט מען איהם ניט געקענט געפינען.

אין דעם דאָזיגען יאָהר איז אין פעטראָו'ס לעבען גאָר נישט גע-
שעהען, בלוז זיינע אויגען האָבען עפעס אָנגעהויבען שוואַך צו זיין,
און עס איז איהם אויסגעקומען צו טראָגען ברילען. ביינאכט, ווען
עס איז געווען א גוטער וועטער, פלעגט ער געהן שפאצירען און
פלעגט אויסקלייבען פאר'ן שפאצירער שטילע און פוסטע געסלעך.
אָבער אויך דאָרטען פלעגען זיך באגעגענען מענשען, וועלכע ער האָט
פריהער ניט געזעהען און וועלכע ער וועט דערנאָך קיין מאָל ניט זעהען,
און פון ביידע זייטען האָבען זיך געהויבען די הייזער ווי א טויבע
וואנד און אינעווייניג אין זיי, איז אלץ געווען פול מיט אונבעקאנטע
פרעמדע מענשען, וועלכע זיינען געשלאָפּען, האָבען גערעדט, גע-
קריגט זיך ; עמיצער איז געשטאנען הינטער די דאָזיגע ווענד, און
אין רייהע מיט איהם איז א נייער מענש געבאָרען געוואָרען אויף
דער וועלט, אום אויך צו פערלירען זיך אויף א צייט אין איהר בע-
וועגליכער אונענדליכקייט, און דערנאָך אויף אימער אַוועקצור-
שטארבען.

אלס א טרויסט פאר זיך האָט פעטראָו אָנגעהויבען אויסצורעכע-
נען אלע זיינע בעקאנטע, און זייערע נאָהענטע, איהם גוט־בעקאנט
פנים'ער זיינען איהם פאָרגעקומען ווי א וואנד, וואָס טהיילט איהם
אָב פון דער אונענדליכקייט. ער האָט געזוכט צו עראינערן זיך אלע-
מען, בעקאנטע שוויצארען, קרעמער, איזוואזטשיקעס, אפילו
צופעליגע פערבייגעהענדע, וואָס זיינען פערבליבען אין זיין זכרון,
און איהם האָט זיך לכתחילה געדוכט, אז ער קען זעהר א סך מענשען,
ווען ער האָט אָבער אָנגעהויבען רעכענען, איז אויסגעקומען אז ער

קען שרעקליך ווייניג פון זיי : פאר זיין גאנצען לעבען האָט ער זיך באקענט אין גאנצען מיט 250 מענטשן, איינזליסענדיג שוין דעריין אי יענעם אי דעם אנדערן. דאָס איז אלעס וואָס איהם איז געווען נאָהענט און בעקאנט אין דער וועלט. עס קען זיין, אז עס זיינען געווען נאָך מענטשן, וועלכע ער האָט געקענט, ער האָט זיי אָבער פארגעסען, און דאָס איז געווען אליין איינס, ווי זיי וואָלטען גאָר אין גאנצען ניט געווען.

יענער, דער אנדערער, האָט זיך זעהר דערפרעהט, ווען ער האָט פסח דערזעהען פעטראָו'ען. ער האָט געטראָגען אַ נייעם פראַק און נייע שטייוועל מיט אַ סקריפּ, און אַ דריק טהאָנ'דיג פעטראָו'ס האַנד, האָט ער געזאָגט :

— ווייסט איהר, איך בין דאָך שיער גאָר ניט געשטאָרבען. צור געפאלען לונגענ-ענטצינדונג און איך פיהל נאָך איצט, אז דאָ — ער האָט אָנגעקלאַפט זיך אין זייט — איז עפעס ניט מיט אלעמען.

— וואָס רעדט איהר ? — האָט אויפריכטיג מיטגעפיהלט פעטראָו.

זיי האָבען זיך צורעדט וועגען פערשיעדענע חלאת'ן און יעדערער האָט דערזעהלט וועגען זיינע, און ביים אבשיעד האָבען זיי לאנג געדריקט איינער דעם צווייטענס האַנד, נור אַ פרעג טהאָן איינער דעם אנדערענס נאָמען האָבען זיי פארגעסען. און פאָלגענדען פסח האָט זיך שוין פעטראָו ניט געוויזען ביי די וואסילעווסקי'ס, און יעדער, דער אנדערער, האָט זיך זעהר בעאנרוהיגט און האָט זיך נאָך געפרעגט ביי מאַדאָם וואסילעווסקאָיא, ווער איז עס אַזוינער יענער הערר, וואָס פלעגט זיי בעזוכען, אַ צוגעהייקערטער.

— געוויס קען איך איהם — האָט זי געזאָגט — זיין פאמיליע איז פעטראָו.

— און ווי רופט מען איהם ?

מאדאָם וואסילעווסקאָיא האָט געוועלט זאָגען, ווי מען רופט איהם, האָט זי זיך אָבער געכאַפט אז זי ווייסט ניט און האָט זיך אליין געוואונדערט ווי אַזוי ווייסט זי דאָס ניט. זי האָט אויך ניט געוואוסט, וואָס פאר אַן אַמט פעטראָו בעקליידעט : עפעס ערגעץ אין פאָסט-דעפארטמענט אָדער אין אַ באַנקגעשעפט.

דערנאָך האָט זיך געמאַכט, אז יענער, דער צווייטער, איז ניט

ערשיענען, און דערנאָך זיינען זיי ביידע געקומען, אָבער אין בע-
זונדערע שטונדען און האָבען זיך ניט בעגעגענט. און דערנאָך האָבען
זיי שוין ביידע אויפגעהערט צו קומען און די וואסילעווסקי'ס האָבען
זיי שוין מעהר ניט געזעהען, אָבער זיי איז דאָס גאָר אויפ'ן זינען
ניט ארויף, ווארום זיי האָבען גענוג בעזוך אין יום-טובים, אזוי פיעל
מענשען, קענען זיי דען אלעמען געדרינקען !

די אונגעהויערע גרויסע שטאָרט איז נאָך גרעסער געוואָרען, און
דאָרט, וואו עס האָט זיך ברייט צושפרייט דאָס פעלד, פארציהען זיך
אלץ ליינגער נייע גאסען, און ביי זייערע זייטען דריקען שווער די
ערד מאַסיווע, צושפארטע, געמזיערטע הייזער. און צו די זיבען בית-
עלמין'ס, וואָס זיינען געווען אין שטאָרט, איז צוגעקומען אַ נייער,
אן אַכטער. אויף דעם איז נאָך גאָר ניטאָ קיין גרינס, און דער-
ווייל איז מען אויף איהם מקבר בלויז אַרעמע-לייט.

און ווען עס קומט אָן די לאנגע הערבסט-נאכט ווערט אויפ'ן
בית-עולם שטיל, און בלויז אלס ווייטע אַבקהלאנגען טראַגט זיך דאָ
פערביי דאָס גערודער פון די גאסען-פוהרען, וועלכע הערען ניט אויף.
ניט בייטאָג, ניט ביינאכט.

סי'האָט געדארפט פארקומען א גנבה

עס האָט געדארפט אָבגעטהאָן ווערען א גרויסע גנבה, און עס קען זיין אז טאקע א מאָרד אויך. היינט ביינאכט האָט עס געדארפט געשעהען — און עס איז געווען נויטהיג שנעל צו געהן צום קאמערעד, און ניט ווארטען צונויפגעלייגטערהייט די הענד אין דער היים און ניט בלייבען איינער אליין. ווען א מענש איז איינער אליין און איז ניט פערנומען מיט ארבייט, שרעקט איהם יעדע זאך און לאכט פון איהם אָב מיט א טייפעלשער הנאה, מיט א פינסטערן, דומפען געלעכטער.

עס שרעקט איהם די מויו. געהיימניספול ראצט זי עפעס אונז טער די דילען און וויל זיך ניט איינשטילען, אָבוואָהל מען קלאפט איבער איהר קאָפּ מיט א שטעקען אזוי שטארק, אז עס ווערט זיך אליין אימה'דיג. אויף איין מינוט שטארבט זי אָב, נור ווי דער בערוהיגטער מענש לייגט זיך אוועק, ערשיינט זי פלוצלונג אונטער דער בעט און זעגט די ברעמער אזוי הויך־הויך, אז מען קען דערהערען אויף דער גאס, און אריינקומען און א פרעג טהאָן.

עס שרעקט איהם דער הונד, וועלכער קלינגט שאַרף מיט זיין קייט אויפ'ן הויף און באַגעגענט עפעס אזוינע מענשען; און דערנאָך שווייגען זיי, דער הונד און די עפעס אזוינע מענשען, שווייגען לאַנג און טהוען עפעס; זייערע טריט הערט מען ניט, אָבער זיי קומען געהנטער צו דער טהיר, און עמיצענס האַנד געהמט זיך פאר דער קלאַמקע. געהמט זיך פאר איהר און האַלט, ניט עפענענדיג.

איהם שרעקט דאָס גאַנצע אַלט צופּוילט, חרוב'דיג הויז, אזוי ווי צוזאַמען מיט זיין לאַנגיאַהריגען לעבען צווישען די זיפּענדרע, וויינענדרע מענשען, וואָס קריצען מיט די צייהן פון צאָרן — האָט עס בעקומען די פעהיגקייט צו ריידען און צו סטראַשען בייז מיט עפעס אונבעשטימטעס. פון דער פינסטערניס פון זיינע קרומע ווינקל

לען קוקט עפעס עמיצער מיט עקשנות, און ווען מען טראָגט צו דעם לאַמפּ, שפּרינגט ער אָהן רעש אָב צוריק און ווערט אַ הויכער שוואַר-צער שאַטען, וועלכער שאַקעלט זיך און לאַכט — שאַקעלט זיך און לאַכט, אַזאַ אימאָ'דיגער אויף די קיילעכונגע בערווענעס פון וואַנד. אויף זיינע נידריגע באַלעקענס געהט עפעס עמיצער מיט שווערע טריט; מען הערט אפילו די טריט ניט, אָבער די ברעטער פון סופיט בויגען זיך און אין די שפאלטען שיט זיך אַ דינער שטויב. דער שטויב קען זיך ניט שימען אויב אויף דעם פינסטערען בוידעם איז קיינער ניטאָ און קיינער געהט ניט אַרום און זוכט דאָרטען ניט עפעס. אָבער ער שיט זיך, און די שפינוועבס, שוואַרץ פון רויך ציטערט און שאַ-קעלט זיך. די שווייגענדע און נארענדע פינסטערנים זייגט זיך צו צו די קליינע פענסטערלאך און ווער ווייס? — אפשר קוקען פון דאָרטען אַרויס די אונגעזעהענע פון רואה ואינו נראה'ס און ווייזען אן איינער דעם צווייטען אויף איהם:

— קוקט! קוקט! קוקט איהם נור אָן!

ווען אַ מענש איז אַליין, שרעקען איהם אפילו מענשען, וועלכע ער קען שוין פון לאַנג. אָט זיינען זיי געקומען, און דער מענש האָט זיך מיט זיי דערפרעהט; ער האָט לוסטיג געלאַכט און האָט רוהיג געקוקט אויף די ווינקלען, אין וועלכע עמיצער האָט זיך בעהאַלטען, אויף דעם באַלעקען, איבער וועלכען עמיצער איז אַרומגעגאַנגען — איצט איז שוין קיינער ניטאָ, און די ברעטער בויגען זיך ניט און קיין שטויב שיט זיך מעהר ניט. אָבער מענשען ריידען צו פיעל און צו הויך. זיי שרייען, ווי ער וואָלט געווען אַ טויבער, און אין זייער געשריי פערלירען זיך די ווערטער און זייער זינען; זיי שרייען אַזוי אונגעהויער און אַזוי פיעל, אַז זייער שרייען ווערט פערוואַנדעלט אין שטילקייט און פון זייערע ווערטער ווערט אַ שווייגען. און צו פיעל קוקען זיי. זייערע פנים'ער זיינען בעקאנט, אָבער זייערע אויגען זיינען פרעמדע, משונה'דיגע און לעבען בעזונדער פון פנים און פון זיין שמיכעל. עפעס אַזוי ווי אין די אויגען-שפאלטען פון די דאָזיגע אַלטע גוט-בעקאנטע פנים'ער וואָלט אַרויסקוקען עמיצער אַ נייער, אַ פרעמדער, אַ שרעקליך-כיטערער, וואָס פאַרשטעהט אַלץ.

און דער מענש, ביי וועמען עס האָט בעדארפט פאַרקומען אַ גרויסע גנבה, און אפשר אַ מאָרד, איז אַרויסגעגאַנגען פון'ם אַל-

טען, חורבה'דיגען הויז. איז אַרויסגעגאַנגען און האָט לייכטער אויפֿ־געאטהעמט.

אַבער אויך די גאס — די ניט־ריידענדיגע און שווייגענדע גאס פון די ברעגען שטאָרט, וואו דער שטרענגער און ריינער שנעע פון די פעלדער ראנגעלט זיך מיט דער רוישיגער שטאָרט און רייסט זיך אין איהם אַריין הערשערליך, מיט שטומע און ווייסע שטראָמען — אויך די דאָזיגע גאס שרעקט דעם מענשען, ווען ער איז אליין. עס איז שוין נאכט, עס איז אַבער ניט פינסטער, אז די פינסטערנים זאָל בעהאַלטען דעם מענשען. זי קלייבט זיך ערגיץ ווייט פון פאַרענט און פון הינטען און אין די פינסטערע הייזער מיט די פערמאַכטע לאדען און בעהאַלט אלע אנדערע מענשען — אַבער פאר איהם טרעט זי אָב, און ער געהט די גאַנצע צייט אין אַ ריכטיגען קרייז, אן אַבגעזונדער־טער און פון אלעמען געזעהענער, אזוי ווי ער וואָלט געווען אויפגע־הויבען אין דער הויך אויף אַ ברייטער און ווייסער דאָלאַניע. און אין יעדען הויז, פארביי וועלכען עס בעוועגט זיך זיין איינגעהויקער־טע פיגור, זיינען פאראן טהירען, און זיי אלע, אזוי פאַרזיכטיג און אָנגעשטרענגט, ווי אַהינטער יעדערער פון זיי וואָלט געשטאַנען אָנגעגרייט אַ מענש, פארטיג אַרויסצושפרינגען. און הינטער די פלאנקעס, הינטער די לאַנגע פלאנקעס, איז צושפרייט דער אונגע־זעהענער שטח : דאָרטען זיינען גערטנער און פעלדער, און דאָרט קען קיינער ניט זיין אין אזא קאלטער ווינטערדיגער נאכט — אַבער אויב עמיצער וואָלט זיך פארשטעקען פון יענער זייט וואָלט געקוקט אויף איהם אין פינסטערען שפּאַלט מיט פרעמדע כיטרע אויגען, דאן וואָלט ער דאָך ניט געקענט טרעפען, אז דאָרט איז עמיצער. און איבערדעם האָט ער זיך אַריבערגעקליבען אויפ'ן מיטען גאס און איז געגאַנגען אן אַבגעזונדערטער און פון אלעמען געזעהענער, און פון אומעטום האָבען איהם בעגלייט מיט אויגען גערטנער, פלאנקעס און הייזער.

אזוי איז דער מענש אַרויסגעגאַנגען אויף דעם פערפראָרענעם טייך. די הייזער, פולע מיט מענשען, זיינען פארבליבען הינטער דעם גרעניץ פון דעם ליכטיגען קרייז, און בלויז דאָס פעלד און בלויז דער הימעל האָבען מיט קאַלטע, ליכטיגע אויגען געקוקט איינער אויפ'ן צווייטען. אַבער אונבעוועגליך איז געווען דאָס פעלד, און

דער גאַנצער הימעל איז עפעס האַסטיג געלאָפֿען ערגיין, און די ניט-קלאָהרע, ווייס-געוואָרענע לבנה איז עפעס שנעל געזונקען אין דעם פוסטען חלום פון דעם גרונדלאָזען רוים. און קיין אטהעם, קיין רויש, קיין אונרוהיגער שאטען אויפ'ן שנעע — אזוי גראם און אזוי גוט איז געוואָרען אַרום. דער מענש האָט אויסגעגלייכט זיין פלייצע, האָט ברייט און צאָרנדיג אַ קוק געטהאָן אַהינטער זיך אויף דער פערלאָזע-נער גאס און האָט זיך אָבגעשטעלט.

— לאָמיר פעררויכערען ! — האָט ער געזאָגט הויך און הייזע-ריג, און אַ שוועבעלע האָט לייכט בעלויכטען זיין ברייטען, שוואַרצען באַרד. און דאָ גלייך איז זי אַרויסגעפאלען פון זיין האַנד, וואָס האָט אַ ציטער געטהאָן, וואָרום אויף זיינע ווערטער איז געקומען אַן ענט-פער — אַ זאָנדערבאַרער און אונערוואַרטעטער ענטפער אין מיטען פון דער טויטער גראַמקייט און דער נאַכט. אונמעגליך געווען צו פאַר-שטעהן: איז דאָס אַ קול אָדער אַ קרעכין, איז דאָס ווייט אָדער נאָ-הענט, סטראַשעט ער אָדער רופט צו הילף. עפעס האָט דורכגעקלאַנגען און איז פאַרשטאַרבן.

לאַנג האָט געוואַרט דער אָנגעשראַקענער מענש, אָבער דער קלאַנג האָט זיך ניט ווידערהאָלט. און וואַרטענדיג נאָך אַ וויילע, האָט ער אַ פרעג געטהאָן:

— ווער איז עס דאָ ?

און אזוי אונערוואַרטעט און אזוי איבערראַשענד איינפאַך איז געווען דער ענטפער, אַז דער מענש האָט זיך צולאַכט און האָט זיך אויסגעזידעלט אין דער וועלט אַריין: דאָס האָט אַ קליין הינטעל גע-קוויטשעט — גאָר אַ געוויינליכער און אפנים נאָך גאָר אַ קליינטשיק הינטעל. דאָס האָט מען געקענט דערקענען פון זיין שטימע — אַ שוואַכיקע, יאמערדיגע און פול מיט יענער זאָנדערבאַרער זיכער-הייט, אַז מען מוז איהם דערהערען, מען מוז אויף איהם רחמנות האָבען; אַזא זיכערהייט קלינגט אימער אין'ס געוויין פון זעהר קליין נע עופה'לאך, וואָס פערשטעהען נאָך גאָרניט. אַ קליין הינטעל אין מיטען דער שנעעאיגער גראַמקייט פון דער נאַכט. אַן איינפאַך הינטעל, ווען אלעס אַרום איז אזוי אונגעווענהליך און אזוי שוידעריג, און די גאַנצע וועלט פון טויזענדע אָפענע אויגען פאַלגט נאָך

דעם מענשען. און דער מענש האט זיך אומגעקעהרט אויף דעם שטילען רוה.

אויף דעם איינגעטראטענעם שנעע פון ווייטען שטעג איז געזען סען א שווארץ הינטעל, אונבעהילפליך אָבּוואַרפּענדיג זיינע הינד טערשטע פיסלאך און אָנגעשפּאַרט אויף די פּאַדערשטע, און האָט אין גאַנצען געציטערט. עס האָבען געציטערט די פיסלאך, אויף וועלכע ער האָט זיך אָנגעשפּאַרט, עס האָט געציטערט דאָס קליין שוואַרץ שנוקעל און דאָס פערדרעהטע ברעגעל פון עק האָט געקלאַפט איבער'ן שנעע אַזוי רחמנות-טרויריג. פארבלאָנדזשענדיג אין דער ווייטער וויסטקייט, איז ער שוין לאַנג פארפרוירען געוואָרען; פיעלע האָט ער מיט זיכערהייט גערופּען צו הילף, אָבער זיי האָבען זיך אומגע- קוקט און זיינען פארבייגעגאַנגען. און אַט איצט האָט זיך איבער איהם אָבּגעשטעלט אַ מענש.

— און דאָס איז דאָך דוכט זיך אונזער הינטעל! — האָט אַ טראַכט געטהאָן דער מענש, צוקוקענדיג זיך. ער געדיינקט עפעס אַ קליינס, אַ שוואַרץ, אַ צאפּעלדיגעס, וואָס האָט שטאַרק געקלאַפט מיט די לאַפּקעס, האָט זיך געפלאַנטערס אונטער די פיס און האָט דאָן אויך געקוויטשעט. און מענשען האָבען זיך דאן באַשעפּטיגט מיט איהם, האָבען געמאַכט מיט איהם אַלערליי פאַקוסען, און עמיר צער האָט אַמאָל אַ זאָג געטהאָן:

— זעה נור, זעה, וואָס פאַר אַ קאָמישער דער צוציק איז. ער געדיינקט ניט, צו האָט ער דאן אַ קוק געטהאָן אָדער ניט; עס קען זיין, אַז קיינער האָט איהם גאָר די דאָזיגע ווערטער ניט געזאָגט; עס קען זיין, אַז ביי זיי אין הויז איז גאָר קיין הינטעל ניט געווען, און די דאָזיגע עראינערונג איז גאָר געקומען עפעס פון ווייט, פון יענער אונבעשטימטער טיעפקייט פון אַמאָל, וואו עס איז געווען אַזוי פיעל זונן, אַזוי פיעל שעהנע און זאָנדערבאַרע קלאַנגען, און וואו אלעס איז צופלאַנטערט.

— עי, צוציק! — האָט ער אַ רוה געטהאָן — ווי אַזוי קומסטו אהער, דו הינטעל איינער?

דאָס הינטעל האָט ניט אַ קעהר געטהאָן זיין קעפעל, און האָט ניט אָנגעהויבען צו קוויטשען: עס האָט געקוקט ערגיץ אן אַ זייט און האָט אין גאַנצען געציטערט, געדולדיג און אָהן האָפּנונג. אַ

גאָנץ געוועהנליך און אָבעלאָזענען הינטעל איז עס געווען, און דער מענש האָט זיך אזוי שענדליך דערשראָקען פאר איהם, אז ער האָט אליין שיעור-שיעור ניט אָנגעהויבען צו ציטערען. און איהם שטעהט נאָך פאָר אַ גרויסע גנבה, און עס קען זיין אַ מאָרד. — אוועק ! — האָט אַ געשריי געטהאָן ביז דער מענש — אַהיים געה, פאסקודניק !

דאָס הינטעל האָט אזוי ווי ניט געהערט ; עס האָט געקוקט אין דער זייט און האָט זיך געטרייסעלט אזוי, ווי פריהער, אז עס איז געוואָרען קאַלט אויף איהם צו קוקען. און דער מענש האָט זיך ערנסט צוביזערט.

— אוועק ! זאָגט מען דאָס דיר, צו ניט ! — האָט ער זיך צושריען — אַהיים געה, פאסקודסטווע דו, מיאוס'ע בריאה, אז ניט, וועל איך דיר דעם קאַפּ צושפאַלטען. אַוועק !

דאָס הינטעל האָט געקוקט אין דער זייט און אזוי ווי עס וואָלט ניט הערען די דראָהענדע ווערטער, פאר וועלכע יעדער וואָלט זיך דערשראָקען, אָדער אפשר האָט עס ניט צוגעגעבען קיין בעדייטונג צו די דאָזיגע ווערטער. און זיין ניט-אויפּמערקזאמקייט און גלייכ-גילטיגקייט צו אַזעלכע סטראַשנע-בייזע ווערטער האָט דעם מענשען נאָך מעהר אַריינגעבראכט אין כעס.

— נו, פייגער דאָ, הונד איינער ! — האָט ער געזאָגט און איז ענטשלאָסען אוועק ווייטער. און דאָן האָט דאָס הינטעל אָנגע-הויבען צו קוויטשען — יאָמערדיג, ווי אַן אָנקומענדער, און זיכער, אז מען וועט איהם דערהערען, ווי אַ קינד.

— אַהא, דו קוויטשעסט ! — האָט מיט אַ מין בייזער פרייד געזאָגט דער מענש און איז ווידער שנעל געגאנגען צוריק ; און ווען ער איז צוגעגאנגען, איז דאָס הינטעל געזעסען שווייגענדיג און האָט געציטערט.

— וועסטו געהען אָדער ניט ? — האָט אַ פרעג געטהאָן דער מענש און האָט ניט בעקומען קיין ענטפער.

און דאָן האָט זיך אָנגעהויבען אַ זאָנדערבארער, אַ משונה'די-גער קאַמפּף פון אַ גרויסען, געזונדען מענשען מיט אַ קליינינקע, פריה-רענדע בריאה'לע. דער מענש האָט איהם געיאָגט אַהיים, האָט זיך געבייזערט, האָט געשריען, האָט געטופעט מיט זיינע גרויסע פיס,

און דאָס הינטעל האָט געקוקט אן דער זייט, האָט אונטערטהעניגליך געציטערט פון קעלט און פון פחד און האָט זיך ניט געריהרט פון אָרט. דער מענש האָט זיך געמאַכט, אזוי ווי ער געהט צוריק צום הויז, און האָט ווייך און מילך געשמוצערט מיט די ליפּען, אז דאָס הינטעל זאָל לויפּען נאָך איהם, אָבער ס'איז געזעסען און געציטערט, און ווען דער מענש איז אָבגעגאנגען ווייט, האָט עס ווידער אָנגעהויבען עקשנות'דיג און יאָמערדיג צו קוויטשען. אומקעהרענדיג זיך צוריק, האָט דער מענש איהם געגעבען אַ זעץ מיט דער פּוס : דאָס הינטעל האָט זיך איבערגעדריעהט, האָט צושראַקען אַ קוויטשע געטהאָן, און האָט זיך ווידער געזעצט, אָנשפּארענדיג זיך אויף די פיסלאַך, און האָט זיך ווידער אָנגעהויבען ציטערען. עפעס אונפערשטענדליכעס, אויפּרגענדעם האָט זיך דאָ פאַרגעשטעלט פאר דעם מענשען. ער האָט פּערגעסען וועגען זיין קאמעראַד, וועלכער האָט אויף איהם געווארט, און וועגען אלעס דאָס ווייטע, וואָס עס וועט זיין היינט ביינאַכט, און אלע זיינע גערייצטע געדאַנקען זיינען איצט געווען פערנומען מיט'ן נאָרישען הינטעל. ער האָט ניט געקענט צופריעדענ' שטעלען זיך מיט'ן געדאַנק, ווי אזוי פערשטעהט דאָס הינטעל ניט די געפאָהר, ווי אזוי פערשטעהט דאָס הינטעל ניט קיין ווערטער, פערשטעהט ניט, ווי נויטהיג עס איז שנעלער צו לויפּען אַהיים.

מיט ווילדען כעס האָט דער מענש איהם אויפּגעהויבען פאַר'ן פּעלכעל און האָט איהם אזוי אָבגעטראַגען אויף אַ צעהן טריט געהנטער צום הויז. דאָרטען האָט ער איהם פאַרזיכטיג אַוועקגעלייגט אויפ'ן שנעע און געגעבען דעם בעפעהל :

— געה ! אַהיים געה !

און האָט ניט אומקוקענדיג זיך אַוועקגעשפּרייזט צו דער שטאָרט. אין אַ הונדערט טריט אַרום האָט ער זיך אָבגעשטעלט פערטראַכטער-הייט און האָט אַ קוק געטהאָן אויף צוריק. קיין זאך האָט זיך ניט געזעהען, ניט געהערט — ברייט און גראַם איז געווען אויף דער פערפּוירענער גלאַטקייט פון טייך. און פאַרזיכטיג, אונטער'גנב'ע-גענדיג זיך האָט זיך דער מענש צוריקגעקעהרט צו דעם פלאַץ, וואו ער האָט איבערגעלאָזען דאָס הינטעל — און ער האָט זיך פערצווייפּעלט אויסגעבייזערט מיט לאַנגע און טרויעריגע זידעל'ווערטער : אויף דעם זעלביגען פלאַץ, וואו ער האָט איהם איבערגעלאָזען, ניט אויף קיין

איין האָר נעהנטער אָדער ווייטער, איז געזעסען דאָס הינטעל און האָט אונטערטעניגסט געציטערט. דער מענש האָט זיך צו איהם נעהנטער צוגעבויגט און האָט דערזעהען די קליינע קיילעכונגע אויגעלעך פערלעכענע מיט טרעהרען און'ם נאָסען, רחמנות'דיגען שנויצעל. דאָס איז אלעס געווען אזוי געפאלען ביי זיך, אזוי האָפענונגסלאָז.

— וועסטו געהן, צו נישט? ווארום איך מאַך דיר דאָ אַ טויט אויפ'ן אָרט! — האָט זיך דער מענש צושריען און האָט זיך פערמאָסטען מיט'ן פויסט. אָנזאמלענדיג אין די אויגען די גאַנצע גבורה פון זיין צאָרען, משונה-הוילד אויסרונדענדיג זיי, האָט ער אַ זעקונדע געקוקט צודרינגליך אויפ'ן הינטעל און האָט געברומט, כדי אנצושרעקען איהם. און דאָס הינטעל האָט געקוקט אין דער זייט מיט זיינע פערוויינטע אויגלעך און האָט געציטערט.

— נו, וואָס זאָל איך מיט דיר טהאָן? וואָס? — האָט מיט קריינקונג אַ פרעג געטהאָן דער מאַן.

און זיצענדיג מיט די קניע אונטערגעבויגען, האָט ער איהם געזידעלט און בעקלאנגט זיך אז ער ווייס נישט, ווי צו מאַכען: האָט גערעדט וועגען זיין קאמערד, וועגען דער אַרבייט וואָס זיי שטעהט פאַר צו טהאָן היינט ביינאכט, און האָט געסטראשעט דעם הינטעל מיט אַ גיכען און שרעקליכען טויט.

און דאָס הינטעל האָט געקוקט אן אַ זייט און האָט שווייגענדיג געציטערט.

— אַך דומקאָפּ! — האָט מיט פערצווייפלונג דער מאַן אַ געשריי געטהאָן; און ער האָט אַ כאַפּ געטהאָן דאָס קליין קערפערל, ווי עפעס עקעלהאפטעס, העסליכעס, האָט איהם דערלאנגט צוויי שטאַרקע פעטשעלעך און האָט איהם גענומען טראָגען צום הויז.

און מיט אַ ווילד-קייכענדען געלעכטער האָבען זיך צוקייכט די הייזער, פלאַנקענס און גערטנער, בעגעגענענדיג איהם. דומפ און פינסטער האָבען געלאכט די גערטנער און בויער, כיטרע און בייזלעך האָבען געלעכעלט די בעלויכטענע פענסטער און מיט זייער גאַנצע צער קעלט פון די דורכגעפרוירענע בערווענעס, מיט זייער געהוימע און מורא'דיגע אינגעווייט, האָבען בייזערדיג געלאכט די שווייגענדע און פינסטערע הייזער.

— קוקט! קוקט! אט געהט דער מענש, וועמען עס שטעהט

פאַר צו בעגעהען א מאָרד, און טראָגט א פאסקודנעם הינטעל. קוקט!
זעהט! קוקט איהם נור אָן!

און דער מאַן האָט זיך פערשעהמט און איהם האָט אָנגעכאַפּט
א פחד. און דער כעס און דער פחד האָבען איהם אַרומגענומען ווי
א רויך-וואָלקען, און עפעס זאָנדערבארעס, נייעס, וואָס ער האָט
נאָך קיין מאָל נישט געפיהלט אין זיין פערוואָרפענעם און געמאטערטען
לעבען פון א גנב — עפעס אַ וואונדערליכע מאכטלאָזיגקייט, עפעס
אזא אינערליכע אָבעששוואכטקייט, ווען קרעפטיג זיינען די מוסקולען
און צאָרענדיג אויפגעהויבען איז די מעכטיגע האַנד, נור דאָס האַרץ
איז ווייך און אונמעכטיג. ער האָט געהאַסט דאָס הינטעל — און
האָט איהם פאַרזיכטיג געטראָגען מיט זיינע צאָרענדיגע הענד, אזוי
אָבעהיט, אזוי פאַרזיכטיג, ווי דאָס וואָלט געווען אַ מין זעהר
טהייערע זאַך, וואָס דער קאפּריזנער שיקזאַל האָט איהם געשיינקט
אַ מתנה. און ער האָט זיך ביז פאַרענטפערט:

— וואָס-זשע זאָל איך מיט איהם טהאָן, אז ער געהט נישט. ווי-
זשע דען זאָל איך אין אמת'ן מיט איהם מאַכען!

און דער שפּראכלאָזער געלעכטער איז אַלץ געוואקסען און האָט
מיט חילות בייזע פנים'ער אַרומגערינגעלט דעם מענשען, וועמען
עס איז היינט פאַרגעשטאַנען א רציחה און וועלכער האָט זיך געטראָ-
גען מיט אַ פאסקודנעם הינטעל. איצט האָבען שוין נישט בלויז די
הייזער און די גערטנער געלאכט פון איהם, עס האָבען שוין אָבע-
לאכט פון איהם אַלע מענשען, וועלכע ער האָט נור אין לעבען גע-
קענט, עס האָבען געלאכט אַלע גנבות און רציחות, וועלכע ער איז
בעגאַנגען, אַלע טורמעס און הריגות, וואָס זיין אַלטער, האַרטער
קערפער איז אויסגעשטאַנען.

— קוקט! קוקט! ער דארף געהן גנב'ענען, און ער טראָגט
גאָר אַ הינטעל! ער דארף היינט באגעהן א גנבה און וועט זיך אין
מיטען דערינען גאָר פארשפעטיגען איבער אַ פאסקודנעם, קליינעם
הינטעל — כאַ-כאַ-כאַ! כאַ-כאַ-כאַ! אַלטער נאַר! זעהט, זעהט,
קוקט איהם נור אָן!

און אַלץ שנעלער, האַסטיגער איז ער געגאַנגען. אָנגערוקט
מיט זיין גאַנצען גוף פאַראויס, מיט אַן אנגעבויגענעם קאָפּ, ווי אַן
אַקס, וואָס איז פאַרטיג צו שטויסען מיט די הערנער, האָט ער

זיך אזוי ווי דורכגעשלאָגען אַ וועג צווישען געזעהענע און אונגעזעהענע שונאים און האָט געטראָגען פאָראַויס, בעפאָר זיך די געהיימניספולע און מעכטיגע ווערטער :

— נו, ווי זשע דען, מען קען דאָך ניט, ווירקליך ! מען קען דאָך ניט !

און אלץ שטילער, אלץ דומפער איז געוואָרען דער בעהאַלטער־נער געלעכטער פון די געזעהענע און אונגעזעהענע פיינד, און שוין טערער זיינען געוואָרען זייערע גדיכטע רייען. אפשר האָט דאָס דערפאַר פאַסירט, ווייל די וואַלקענס האָבען זיך צושאַטען אין פֿור כיגען שנעע, און האָבען ווי אַ ווייסער, זיך וויגענדער בריק, פער־אייניגט דעם הימעל מיט דער ערד.

און לאַנגזאַמער איז אוועק דער בערוהיגטער מאַן, און אין זיינע בייזע הענד האָט אויפגעלעבט דאָס האַלב־פערפֿוירען, שוואַרץ הינד־טעל. ערגעץ ווייט, אין דער מאַסע טיפעניש פון'ם קלייניקען קער־פער האָט דער פראָסט פעריאַגט די צערטליכע וואַרעמקייט פון לעבען — און דאָס לעבען האָט זיך איצט אַרויסגעוויזען פון דאָרט, בונט, זאָנדערבאַר שעהן אין איהר אונגרייכבארער געהיימנים — אזוי שעהן, ווי דאָס געבוירען ווערען פון ליכט און פייער אין מיטען פון טיעפען חשך און אונגעווייטער.

אויף א באהן-סטאציאן

עס איז געווען פריהער פריהלינג, ווען איך בין געקומען צור-
פאָהרען אויף מיין דאטשע, און אויף די שטעגלעך זיינען נאָך גע-
לעגען די פאראיאָהריגע, שוואַרץ-געוואָרענע בלעטער. איך בין גע-
ווען איינער אליין און אליין האָב איך געוואנדערט צווישען די פוסטע
זומער-וואָהנונגען, אין די פענסטער פון וועלכע עס האָט זיך אָבגע-
שפיגעלט די אפּריל-זונן, פלעג אַרויפגעהן אויף די ברייטע, ליכטיגע
טעראסען און פלעג זוכען צו טרעפּען, ווער עס וועט דאָ וואָהנען
אונטער די גרינע געצעלטען פון די בעריאזעס און דעמבעס, און ווען
איך פלעג פערמאכען די אויגען, פלעגט זיך מיר פאָרשטעלען, אז
איך הער שנעלע, פרעהליכע טריט, יוגענדליכערע און הילכייגע
פרויען-געלעכטער.

און אָפט פלעג איך געהן אויף דער באַהן-סטאציאָן בעגעגענען
די פאַסאַזשיר-צוגען. איך האָב קיינעם ניט ערווארט און קיינער האָט
צו מיר ניט געדארפט קומען צופאָהרען. אָבער איך לייע די דאָזיגע
אייזערנע ריעזען, ווען זיי טראָגען זיך פערביי, וויגענדיג זיך מיט
זייערע אקסלען און בעוועגענדיג זיך פון זייט צו זייט אויף די רעלסען
פון דער שווערער משא און טראָגען אַוועק ערגעץ די מיר אונבעקאַנטע
אָבער נאָהענטע מענשען. זיי ווייזען מיר אויס ווי לעבעדיגע און
אונגעוועהנליכע. אין זייער שנעלקייט פיהל איך די אונגעהייערליכ-
קייט פון דער ערד און די מורא'דיגע קראפט פון'ם מענשען, און
ווען זיי שרייען אזוי בעפעהלענד און פריי, דיינק איך בעת מעשה :
אזוי שרייען זיי אויך אין אַמעריקא, אין אַזיען און אין דער פּייערי-
גער אפריקא.

די סטאַנציע איז געווען אַ קליינע, מיט צוויי זאפּאסנע, קורצע
וועגען, און ווען עס פלעגט אריבערגעהן דער פאַסאַזשיר-צוג פלעגט
דערנאָך ווערען שטיל און מענשלאָז. דער וואַלד און די שטראהלענ-

דע זונן פלעגן בעהערשען די נידריגע, קליינע פלאטפארמע און די פוסטע אייזערנע וועגן און פלעגן זיי בעגיסען מיט ליכטיגקייט און שטילקייט. אויף דעם זאפאסנעם וועג, אונטער דעם ליידריגען, איינגעשלאפענעם וואגאן, האָבען געבלאָנזשעט היהנער, גראָבענדיג זיך נעבען די אייזערנע רעדער, און קוקענדיג אויף זייער רוהיגער, גענויער אַרבייט האָט זיך ניט געגלויבט, אז עס איז דאָ ערגעץ עפעס אן אמעריקא, אזיען און פייעריגע אַפריקא. אין איין וואָך האָב איך שוין בעוויזען צו קענען אלע איינוואָהנער פון'ם ווינקעל און האָב געגריסט ווי אלטע בעקאנטע די וועכטער אין בלויע בלוזעס און די שווייגענדע ווייכענשטעלער מיט זייערע דונקעלע פנים'ער און זייערע מעשענע סיגנאַל־טרומפייטלעך, וואָס האָבען געלענצט געגען דער זון.

און יעדען טאָג האָב איך אויף דער סטאַנציע געזעהן אַ זשאַנדאר. דאָס איז געווען אַ געזונדער, קרעפטיגער יונג, ווי זיי אלע זיינען, מיט אַ ברייטע פלייצע, מיט אן ענג אָנגעצויגענעם בלויען מונדיר, מיט אונגעהויער גרויסע הענד און אַ יונגען פנים, אויף וועלכען עס האָט זיך געמערקט אונטער דער הערשערליכער, בייזער גדלות, אויף די בלויאויגיגע נאָאיוויטעט פון דאָרף. אָנפאנגס האָט ער פערדעכטיג און בייז מיך דורכגעזוכט מיט די אויגען, האָט אָנגעצויגען אויף זיך אַ ניט־צוגעגלייך שטריינגע מינע, און ווען ער איז פערבייגעגאנגען גען פערביי מיר האָבען זיינע שפארען געקלונגען בעזונדער שאַרף און שעהן־שפרייטענדיג; אָבער באלד האָט ער זיך צו מיר צוגעוועהנט, ווי צוגעוועהנט ער איז געווען צו די קלעצער, וואָס שפארען אונטער דעם דאך פון דער פלאטפארמע, צו די פוסטע וועגן און פערוואָר־פענעס וואגאן, אונטער וועלכען עס שאַרען זיך די היהנער. אין אזעלכע בע שטילע ווינקעלעך ווערט מען שנעל צוגעוועהנט. און ווען ער האָט מיך אויפגעהערט צו באמערקען, האָב איך דערזעהען, אז דעם דאָ־זיגען מענשען איז לאַנגווייליג — לאַנגווייליג ווי נאָך קיין אנדערען ניט אויף דער וועלט. לאַנגווייליג פון דער סטאַנציע, וועלכע האָט איהם דערעסען, לאַנגווייליג ווייל ניטאָ קיין געדאנקען, לאַנגווייליג ליג פון גאָרנישט טהאָן וואָס עס פרעסט אויף זיין קראפט, לאַנגווייליג איבער זיין בעזונדער לאַגע, ערגעץ אין'ם שטח צווישען דער נאָטשאַלסטווא פון סטאַנציע, פאר וועלכער ער איז ניט זייער גלייך.

כען, און די דינער פון סטאנציע, וועלכע קענען צו איהם ניט צור-
קומען. זיין נשמה האָט בלויז געקענט האָבען נאָהרונג פון דעם, וואָס
אימיצער שטערט די אָרדנונג — און אויף דער דאָזיגער קליינער
סטאציאָן האָט קיינער די אָרדנונג ניט געשטערט און יעדען מאָל, ווען
דער פּאַסאַזשיר-צוג פלעגט אָבגעהען אָהן וועלכער עס איז פאַסירונג,
פלעגט דעם זשאַנדארס פנים אויסדריקען צוטראָגענהייט און פערדרוס
ווי פון אַ מענשען, וועלכער איז אָבגענאָרט געוואָרען. אייניגע מיר
נוט איז ער אונענטשלאָסען געשטאַנען אויף איין אָרט און דערנאָך
האָט ער מיט אָבגעלאָזענע טריט אָנגעהויבען אַריבערגעהען אויף דעם
צווייטען עק פון פלאטפאָרמע — סתם אזוי, אָהן אַ צוועק. אויפ'ן
וועג האָט ער זיך אויף אַ מאָמענט אָבגעשטעלט נעבען אַ ווייבעל,
וועלכע האָט געוואָרט אויפ'ן צוג; אָבער דאָס ווייבעל איז זיך גע-
ווען אַ ווייבעל, ווי אַלע ווייבער — און אַן אָנגעבלאָזענער איז דער
זשאַנדאר אוועקגעגאנגען ווייטער. דערנאָך האָט ער זיך אוועקגעזעצט
אָבגעלאָזען און שווער, ווי אַ צופאַרעטער, און עס האָט זיך געפיהלט,
ווי ווייך און אָבגעלאָזען עס זיינען זיינע הענד אונטער'ן געוואנד
פון מונדיר, ווי געמאַטערט פון ניט אַרבייטען עס מוז זיין זיין גע-
זונדער גוף, וואָס איז בעשאַפען געוואָרען פאַר אַרבייט. ווען מיר
פיהלען לאַנגווייליגקייט, פיהלען מיר עס מיט'ן קאָפּ בלויז — אָבער
ער האָט זיך געלאַנגווייליגט אין גאַנצען ווי גרויס ער איז, דורך
און דורך, פון אונטען ביז אויבען: געלאַנגוויילט האָט זיך זיין
זשאַנדארמסקע היטעל, וועלכע איז געווען אַראָבגערוקט אויף אַ זייט,
כוואַטסקע-בריה'שדיג, געלאַנגווייליגט האָבען זיך זיינע שפּאַרען מיט
די קלינגענדע דריידלאַך, וואָס האָבען געקנאַקט דיסהאַרמאָניש,
צואוואָרפען, ווי טויבע. דערנאָך האָט ער אָנגעהויבען געניצען. און
ווי האָט ער געגעניצט! זיין מויל האָט זיך צוקרימט, צוציהענדיג
זיך פון איין אויער ביז דעם צווייטען, ברייט ווערענדיג, וואַקסענ-
דיג, פאַרשלינגענדיג דעם גאַנצען פנים; עס האָט זיך אויסגעוויזען,
נאָך איין מאָמענט — און אין דער וואַקסענדער צועפענונג וועט מען
קענען בעקוקען זיינע סאַמע אינגעווייט, וואָס זיינען אָנגעשטאַפּט
מיט קאַשע און פעטען באָרשטש. ווי האָט ער געגעניצט!

איך בין אוועקגעגאנגען האַסטיג, אָבער לאַנג נאָך האָט דער
געמיינער געניץ צובייגט מיינע באַקען, און אין די פאַרטעהרטע

אויגען האָבען זיך געבראַכען און זיינען געשפרונגען די בוימער.
 איין מאָל האָט געטראָפּען, אז מען האָט פון פּאָסט-צוג אַראָב-
 גענומען אַ פּאָסאָזשיר אָהן אַ בילעט, און פאַר דעם זשאַנדאר איז
 דאָס געווען אַ גאַנצער יום-טוב. ער האָט זיך גאָר העכער אַ ציה גע-
 טהאָן, די שפּאַרען האָבען אַ קנאַק געטהאָן דייטליך און מיט רציחה,
 דער פנים איז געוואָרען ערנסט און בייז — אָבער דאָס גליק האָט
 לאַנג ניט געדויערט. דער פּאָסאָזשיר האָט בעצאָהלט פאַר אַ בילעט
 און איז בייזערענדיג זיך שנעל אַריין צוריק אין וואַגאָן, און פון היי-
 טען איז געבליבען אַ ציטומעלטער דער זשאַנדאר, און רחמנות'דיג
 האָבען אונטערגעקלונגען די מעטאַלענע דריידלאַך פון זיינע שפּאַ-
 רען, און אָבערשוואַכט האָט זיך געווייגט זיין אָכגעלאָזענער גוף.
 אָפּט, ווען דער זשאַנדאר פלעגט אָנהויבען געניצען, פלעגט
 אויף מיר אָנפאלען אַ שרעק, עס זאָל וועמען עפעס ניט טרעפען
 חס חלילה.

שוין עטליכע טעג, ווי נעבען סטאַנציע זיינע בעשעפטיגט אַר-
 בייטער; זיי רייניגען אָב דעם פלאץ. און ווען איך האָב זיך אין
 אַ פּאָר טעג אַרום צוריקגעקעהרט פון שטאָדט, האָב איך שוין גע-
 פונען, ווי מוליאָרעס לייגען אויס די דריטע רייע ציגעל: דאָס האָט
 מען אויפגעשטעלט אַ נייעם געמויערטען בנין פאַר דער סטאַנציע.
 מוליאָרעס זיינען געווען אַ היבשע צאָהל, זיי האָבען געאַרבייט שנעל
 און פעהיג, און עס איז געווען אַ פאַרגינגען צו זעהען, ווי פון דער
 ערד איז אויסגעוואקסען וואונדערליך אַ גלייכע און גלאטע וואַנט.
 בעגיסענדיג מיט צעמענט איין רייהע, האָבען זיי אויסגעלייגט די
 פּאָלגענדע, צופאַסענדיג די ציגעל לויט דער מאָס, אויסלייגענדיג
 זיי אַמאָל מיט דער ברייטער, אַמאָל מיט דער שמאַלער זייט, אָב-
 האַקענדיג די ווינקלען, צומעסטענדיג און צוגלייכענדיג. זיי האָבען
 באַדעקט יעדע שטיקעל אַרבייט, און זייער געדאנקען-גאַנג האָט זיך
 געזעהען קלאָהר, קלאָהר איז אויך געווען זייער אויפגאבע, און דער-
 פאַר איז זייער אַרבייט געווען אינטערעסאַנט און אנגענעהם צוצוקור-
 קען. איך האָב מיט פּערגינגען געקוקט אויף זיי, ווען נעבען מיר
 האָט זיך דערהערט אַ קאמאנדירענדער קול:

— הער, דו! ווי הייסטו דאָרט! ניט יענעם ציגעל לייגסטו!
 דאָס האָט גערעדט דער זשאַנדאר. ער האָט זיך איבערגעבויגט

איבער די אייזערנע שטאקעטען, וועלכע האָבען אָבגעטהיילט די געד־
פלאַסטערטע פּלאַטפאָרמע פון די אַרבייטער, און האָט געוויזען מיט'ן
פינגער אויף אַ ציגעל, בעפעהלענדיג :

— דיר זאָג איך דאָס, אָדער ניט ! עי, דו, באָרד ! אָט יענעם
לייג אוועק. זעהסטו — דעם האַלבען.

דער מוליאַר מיט'ן באָרד, וואָס איז געווען פלעצער־ווייז ווייס
פון קאלף, האָט זיך שווייגזאַם אָנגעקוקט — דעם זשאַנדאַרס פנים
איז געווען שטרענג און בעפעהלענד — שווייגענדיג האָט דער מוליאַר
נאָכגעפאָלגט מיט די אויגען נאָך זיין ווייזענדען פינגער, האָט גענוג
מען דעם ציגעל, האָט צוגעמאַסטען און האָט שווייגענדיג אוועקגע־
לייגט איהם צוריק. דער זשאַנדאַר האָט אויף מיר שטרענג אַ קוק
געמחאָן און איז אוועקגעגאַנגען. אָבער איהם האָט גערייצט די אינ־
טערעסאַנטע אַרבייט. דורכגעהענדיג צוויי מאָל הין און צוריק די
פּלאַטפאָרמע, האָט ער זיך ווידער אָבגעשטעלט אנטקעגען די אַר־
בייטער, אַביסעל מיט אַ מין גלייכגילטיגער און פּעראַכטענדער פּאָזע.
אָבער אויף זיין פנים האָט מען שוין קיין לאַנגווייליקייט ניט געקענט
געפינען.

איך בין אוועק אין וואַלד, און ווען איך האָב זיך אומגעקעהרט
צוריק פאַרביי דער סטאַנציע, איז שוין געווען אַזייגער איינס מיטאג־
צייט — די אַרבייטער האָבען גערוהט, און עס איז געווען פּוסט און
שטיל אַזוו ווי תמיד. נור ביי דער אנגעהויבענער וואַנד האָט זיך
עפּעס אימצער אַרומגעשטאַרט, און דאָס איז געווען דער זשאַנדאַר.
ער האָט גענומען ציגעל און האָט דערלייגט די פינפטע ניט דערענדיג־
טע רייע. איך האָב געקענט זעהען בלויז זיין ברייטען אָנגעצויגענעם
רוקען, אָבער אין דעם רוקען האָט זיך געפיהלט אַן אנשטריינגונג פון
געדאַנקען און אַן אונענטשלאָסענהייט. אפנים ווי די אַרבייט איז
געווען צו קאָמפּליצירט, מעהר איידער ער האָט זיך פאַרגעשטעלט ;
זיין ניט געוויינטע אויג האָט איהם אָבענאַרט, מיינענדיג, אַז מען
קען דאָס טהאָן אַזוי לייכט. ער האָט זיך אָבגעוואָרפען אויף צוריק,
האָט געשאַקעלט מיט'ן קאָפּ און האָט זיך אָנגעבויגט נאָך אַ נייעם
ציגעל, קלאַפענדיג מיט דער אַראַכע האַנגענער שאַשקע. איין מאָל
האָט ער אויפגעהויבען דעם פינגער אין דער הויף — די קלאַסישע
תנועה פון אַ מענשען, וועלכער האָט געפונען די לייזונג פון אַ פּראָב־

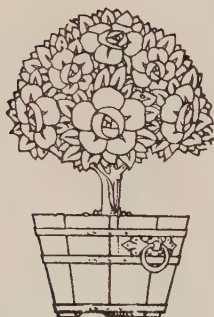
לעמע, וואָס איז אוראי געברויכט געוואָרען נאָך פון ארכימעדען — און זיין רוקען האָט זיך אויסגעגלייכט מיט מעהר זעלבסטזיכערהייט און מיט מעהר פעסטקייט. אָבער באלד האָט ער זיך ווידער פאר-קרימט פון בעוואוסטזיין, אז פאר איהם פאסט ניט אזא ארבייט. אין זיין גאנצער געוויקסיגער פיגור איז געווען עפעס אזעלכעס, ווי ביי קינדער, ווען זיי האָבען מורא, אז מען וועט זיי כאַפּען.

איך האָב אונפאַרזיכטיג א רייב געטהאָן א שוועבעל צו פער-רויכערען א פאפיראָס — און דער זשאַנדאר האָט זיך א צושראָקענער אומגעקוקט. א סעקונדע האָט ער געקוקט אויף מיר א פערלאָהרענער, א צוטומעלטער, און פלוצלונג האָט זיך זיין יונגער פנים בעלויכטען מיט א מין בקשה, פערטרויליכקייט און מיט א מילדען שמייכעל. אָבער אין א מאָמענט אַרום איז ער ווידער געוואָרען גרלות'דיג און שטרענג, און זיין האַנד האָט זיך א ציה געטהאָן צו די שיטערליכע וואַנצעס — אָבער אין איהר, אין דער דאָזיגער האַנד זיינע, איז נאָך געלעגען דער אונגלייכער ציגעל. און איך האָב געזעהען, ווי געמאָטערט, פארשעהמט ער איז פאר דעם ציגעל, וואָס ער האַלט, און פאר דעם פעררעטהערישען שמייכעל. רויט ווערען איז אַפנים ניט געווען אין זיין נאָטור — אז ניט וואָלט ער פאר שאַנדע רויט גע-וואָרען, ווי דער ציגעל, וועלכען ער האָט נאָך אונבעהילפּיג געהאַל-טען אין זיין האַנד.

די וואַנד איז שוין אויסגעמויערט געוואָרען ביז העלפט — און עס זעהט זיך שוין ניט, ווי עס ארבייטען אויף זייערע ריסטאָוואַניעס די פלינקע מוליאָרעס. און נאָך אלץ שלעפט זיך אַרומעט איבער דער פלאַטפאָרמע דער זשאַנדאר און געניצט, און ווען איהם קומט אויס פארבייזוגעהען פארביי מיר, פיהל איך, אז ס'איז איהם א שאַנדע — און ער האסט מיך דערפאר. און איך קוק אויף זיינע געזונדע הענד, וואָס שאַקלען זיך אַרום אָבעגלאָזענערהייט אין די אַרבעל, אויף זיינע דיסחאַרמאַניש קנאַקענדיקלינגענדע שפאָרען און אַראָבעג-האַנגענע שאַשקע — און מיר דוכט זיך אלץ, אז דאָס זיינען אלץ ניט קיין ווירקליכע, אז אין דער שייד איז גאָרניט קיין שאַשקע, מיט וועלכער מען קען צוהאַקען, אז אין דעם פוטליאַר איז ניטאָ קיין רעוואָלוצער, מיט וועלכען מען זאָל קענען דערשיסען א מענשען אויף טויט. אז אפילו דער מונדיר זיינער איז אויך ניט קיין ווירקליכער,

נור סתם, אזוי עפעס, א מין מאסקארעד אין מיטען העלען טאג,
אונטער דעם שיין פון דער ווארהייטליכער אפריל־זונן, צווישען איינ-
פאכע ארבייטענדע מענשען און שטארק באשעפטיגטע הילנער, וועלכע
קליבען קערנער אונטער דעם פארשלאָפענעם וואגאָן.

אָבער צייטענווייז . . . צייטענווייז כאַפט מיד אָן אַן איטה,
עס זאָל זיך עפעס עמיצען ניט טרעפען חס חלילה . . . שוין צו
לאַנגווייליג איז איהם . . .

דאס ווערק

1.

דער דאָקטאָר האָט צוגעלייגט דאָס טרייבעל צו דער נאָקעטער ברוסט פון דעם קראנקען און האָט זיך צוגעהערט : אן אונגעווענהער ליך צואוואקסען, גרויס האַרץ און עס צאָפּעלט ויך דומפ, אבשלאַ גענדיג זיך אן די ריפּען, כליפענדיג, ווי ס'וואָלט וויינען און סקריי פּען. און דאָס איז געווען אזא פול און שרעקליך בילד פון נאָהענטען טויט, אז דער דאָקטאָר האָט אַ טראַכט געטהאָן : „יאִיא !“ און האָט אין דער הויך געזאָגט.

— איהר דארפט אויסמיידען אויפּרעגונג. איהר באשעפטיגט זיך מסתמא מיט אַ זעהר אויסמאַטערנדע אַרבייט ?
— איך בין אַ שרייבער — האָט געענטפּערט דער קראנקער און האָט אַ שמייכל געטהאָן — זאָגט מיר געפּעליגסט, איז'ס געפּעהרליך ?

דער דאָקטאָר האָט אַ הויב געטהאָן די אַקסלען און האָט צו פיהרט מיט די הענד :

— געפּעהרליך, ווי יעדע אנדערע קראנקהייט — אַ יאָהר פינפֿ צעהן—צוואַנציג וועט איהר נאָך לעבען. איז דאָס גענוג פאר אייך ?
— האָט ער אַ שפּאס געטהאָן און האָט, אויס רעספּעקט פאר ליטעראַטור, געהאַלפּען דעם קראנקען אַרױפּציהען דאָס העמדעל. ווען דאָס העמדעל איז שוין געווען אָנגעטהאָן, איז דעם שרייבערס פנים געוואָרען עטוואַס בלױלעך, און עס איז געווען שווער צו פארשטעהן : איז ער נאָך יונג אָדער איז שוין גאָר אן אלטער מאַן. זיינע ליפּען האָבען נאָך אַלץ געשמייכלט מילד און אונפּערטרויליך.

— איך דאנק אייך פאר אַ גוט וואָרט — האָט ער געזאָגט. אָבקעהרענדיג די אויגען פון דאָקטאָר ווי אַ פּערשולדיגטער, האָט ער

לאנג געזוכט מיט די אויגען וואוהין אוועקצולייגען דאָס געלד פאר'ן וויזיט, און ענדליך האָט ער געפונען : אויפ'ן שרייב־טיש, צווישען טינטער און פערד־האַלטער, איז געווען אַ בעקוועמער, בעשיידענער אָרט. און אַהין האָט ער אוועקגעלייגט אַ גרינע דריי־רובעלדיגע, אַן אלטע, אָבעבלאקירטע, אָבעריבענע ביי די ברעגען.

„איצט מאַכט מען פון זיי שוין ניט קיין נייע, דוכט זיך“ — האָט דער דאָקטאָר אַ טראַכט געטהאָן וועגען דאָס גרינע פאַפיערעל און האָט עפעס טרויעריג אַ שאַקעל געטהאָן מיטען קאָפּ.

אין פינף מינוט אַרום האָט דער דאָקטאָר שוין אויסגעהערט אַן אנדערען, און דער שרייבער איז געגאַנגען אין גאָס האָט געזשמורעט די אויגען פון דער פריהלינגס־זונן און האָט געטראַכט : פאַר וואָס געהען אלע רויט־האַאַריגע מענשען אין פריהלינג אויף דער שאַטענ־זייט, און זומער, ווען עס איז הייס, אויף דער זונניגער זייט ? דער דאָקטאָר איז אויך אַ רויטער. ווען ער וואָלט זאָגען פינף אָדער צעהן יאָהר, קען אפשר זיין, אָבער אז ער גיט אַ זאָג צוואַנציג, הייסט עס אז איך וועל באַלד שטאַרבן. דאָס איז אַביסעלע אימה'־דיג. זאָגאר זעהר אימה'דיג, אָבער . . .

ער האָט אַריינגעקוקט צו זיך אין האַרצען און האָט גליקליכער־הייט אַ שמייכעל געטהאָן.

ווי הערליך עס לייכט די זונן ! אזוי ווי זי וואָלט יונג געווען און איהר ווילט זיך לאַכען און אַראַבקומען אויף דער ערד.

2.

דאָס בוך מאַנוסקריפטען איז געווען דיק ; אַ מאַסע בלעטער זיינען דאָרט געווען ; אויף יעדען בלאַט זיינען געווען געדיכטע, קליינע שורות, און יעדע שורה'לע איז געווען אַ חלק פון דעם שריי־בערס נשמה. מיט זיין ביינערדיגער האַנד האָט ער איבערגעלייגט די בלעטער, ווי ער וואָלט געהאַלטען אַ הייליגטהום, און דער וויי־סער אָבשיין פון'ם פאַפיער איז געפאַלען אויף זיין פנים, ווי דאָס ליכט פון דער שכינה, און געבען איהם אויף דער קניע איז געשטאַנען די פרוי, האָט קלאַנגלאָז געקושט זיין צווייטע ביינערדיגע, דינע האַנד און האָט געוויינט.

— וויין ניט, טהייערע — האָט ער געבעטען — מען דארף ניט וויינען, ניטאָ פאר וואָס צו וויינען.
 — דיין האַרץ . . . און איך וועל בלייבען אויף דער גאַנצער וועלט. אן עלענדע, מיין גאָט!
 דער שרייבער האָט געגלעט מיט זיין האַנד דעם קאָפּ, וואָס איז געווען אָנגעבויגט איבער זיינע קניע און האָט געזאָגט:
 — זעה.

די טרעהרען האָבען איהר געשטערט צו זעהען און די געדיכטע שורות פון'ס מאַנוסקריפט האָבען זיך באוועגט ווי וועללען, האָבען זיך געבראכען און צושוואומען אין איהרע אויגען.
 — זעה! — האָט ער ווידערהאַלט — אָט דאָס איז מיין האַרץ.
 און דאָס דאָזיגע האַרץ וועט אייביג בלייבען מיט דיר.
 דאָס איז געווען אַזוי ריהרענד, ווען אַ שטאַרבנדער מענש האָט געדיינקט צו לעבען אין זיין ווערק, אַז דאָס ווייב האָט זיך נאָך מעהר צוואוויינט און איהרע טרעהרען זיינען געווען נאָך געדיכטער, נאָך גרעסער. זי האָט געדארפט אַ לעבעדיג האַרץ, און ניט אַ טויטעם ווערק, אַ בוך, וועלכען אַלע לעזען: פרעמדע, גלייכגילטיגע און ניט־ליעבענדע.

3.

מען האָט דאָס ווערק אָנגעהויבען זעצען. און גערופען האָט עס זיך „צו פערטיידיגונג פון די ערנידעריגטע און בערויבטע“.
 די זעצער האָבען צוריסען דעם מאַנוסקריפט אויף שטיקלעך און יעדערער פון זיי האָט געזעצט בלויז זיין שטיקעל, וועלכער הויבט זיך אַמאָל אן פון אַ האַלבען וואָרט און האָט קיין זינען ניט. אַזוי איז אין דעם וואָרט „ליעבע“ — „ליע“ געבליבען ביי איינעם און „בע“ וויז אָנגעקומען אן אנדערען, אָבער דאָס האָט קיין בעדייטונג ניט געהאַט, ווארום די זעצער האָבען קיין מאָל ניט געלעזען דאָס, וואָס זיי קומט אויס צו זעצען.

— אַז פוסט זאָל איהם דאָרט זיין, דעם דאָזיגען ליטעראַטאָ!
 דאָס איז דיר אַביסעל אַ פערפֿלוכטע האַנדשריפט! האָט געזאָגט איינער, קרימענדיג זיך פון כעס און אונגעדולד און ער האָט פארדעקט

מיט דער האַנד דעם פנים. די פינגער פון האַנד זיינען געווען שוואַרץ פון'ם בלייזשטויב, אויף דעם יונגען פנים זיינען געלעגען פינסטערע בליענע שאַטענס און, ווען דער אַרבייטער האָט זיך אָפּגעהוסט און אַ שפיי געטהאָן, איז זיין שפייכעך געווען בעפארבט מיט דעמזעלבען פינסטערן און טויטליכען פאַרב.

דער אַנדער זעצער, אויף אַ יונגער — קיין אַלטע זיינען דאָ ניט געווען — האָט אַרויסגעכאַפט מיט דער שנעלקייט פון אן אבער-זיאנע די נויטהיגע אותיות און האָט שטילינקערהייט אונטערגעזונג גען :

„עך, דו מזל מיינער שוואַרצער,

ווי אַ משא ביסטו מיר אן אייזערנע . . .”

די ווייטערע ווערטער פון ליעד האָט ער ניט געוואוסט און אַ מאָטיוו האָט ער געהאט אויף זיינעם אן אייגענעם, אַ בעזונדערען, איינ-טאָניגען און טרויעריגען אָהן שום קונצען, ווי דאָס שורשען פון'ם ווינד אין די הערנסט-בלעטער.

די איבריגע האָבען געשוויגען, געהוסט און אַרויסגעשפייט שוואַרצע לייכעץ. איבער יעדען פון זיי האָט געברענט אן עלעקטריש לעמפלעך, און דאָרט ווייטער, הינטער דער גראַטען-וואַנד, האָבען זיך אויסגעצייכענט די שוואַרצע סילועטען פון די אברוהענדע מאַ-שינען. זיי האָבען ווי וואַרטענדיג אויסגעשטרעקט זייערע געקניפטע שוואַרצע הענד און האָבען מיט זייער טרויעריגע מאַססיווע שווערקייט געדריקט די געפלאַסטערטע דילען. פיעל מאַשינען זיינען זייערע גע-ווען און די שטילע פינסטערקייט האָט זיך ווי צושראָקענערהייט גע-דריקט צו זיי, אַ פינסטערנים, וואָס איז פול מיט בעהאַלטענער ענערגיע, פאַרשטיקטע רייד און קראַפט.

4.

ביכער זיינען געשטאַנען אויסגעשטעלט אין בונטע שורות אויף די פאַליצעס און אַהינטער זיי האָט מען די ווענד ניט געזעהען ; הויף אָנגעלייגטע פעק מיט ביכער זיינען געלעגען אויף די דילען ; און אַ הינטערן מאַגאַזין, אין צוויי פינסטערע צימערען, זיינען געלעגען אַלץ ביכער און ביכער. און עס האָט זיך אויסגעוויזען, אַז אונגערעדט

ציטערט אויף און רייסט זיך דרויסען צו דער מענשליכער געדאנק, וואָס איז אין זיי איינגעשמידט, און אז קיין מאָל איז ניט געווען אין דער דאָזיגער מלוכה פון ביכער קיין אמת'ע שטילקייט און קיין אמת'ע רוהע.

דער גרויבערדיגער הערר מיט א נאָבעלען אויסדרוק פון פנים האָט העפליך גערעדט מיט עמיצען דורכ'ן טעלעפאָן, האָט א מורמעל געטהאָן ביזערדיג „אידיאָטען!“ און האָט א געשריי געטהאָן :
— מישקא !

און ווען דאָס אינגעל איז אַריין האָט ער שוין געמאכט ניט קיין נאָבעלען נור א ווילד כעס'ישען פנים און האָט א סטראשע געטהאָן מיט'ן פינגער :

— וויפיעל מאָל דארף מען זיך רופען, לומפ איינער !
דאָס אינגעל האָט צושראָקען געפינטעלט מיט די אויגען און דער גרויבארדיגער מאַן האָט זיך בערוהיגט. מיט הענר און פיס האָט ער אַרויסגערוקט א שווערען פעקעל ביכער, האָט עס געוואָלט אויפהויבען מיט איין האַנד, האָט דאָס אָבער מיט אַמאָל ניט געקענט און האָט א וואָרף געטהאָן אויף דער ערד.

— טראָג דאָס אָב צו יענאר איזוואנאוויטש.
דאָס אינגעל האָט א נעהם געטהאָן זיך מיט ביידע הענר, האָט אָבער ניט געקענט אויפהייבען.

— שנעלער ! — האָט א געשריי געטהאָן דער הערר.
דאָס אינגעל האָט אויפגעהויבען און אוועקגעטראָגען.

5.

אויפ'ן טראָטואַר האָט מישקא געשטויסען פערבייגעהענדע און מען האָט איהם געטריבען אויפ'ן מיטען גאָס, וואו דער שנעע איז געווען כרוין און זומפיג ווי זאָמד. די שווערע. משא האָט איהם גע- דריקט דעם רוקען און ער האָט זיך געשאַקעלט. די איזוואזשיקעס האָבען אויף איהם געשריען, און ווען ער האָט זיך דערמאָהנט ווי- פיעל ער האָט נאָך צו געהן, האָט ער זיך צושראָקען און האָט גע- מיינט אז אָט באלד שטאַרבט ער. האָט אַראָבגעלאָזען די משא פון פלייצע און האָט זיך צוואוויינט קוקענדיג אויפ'ן פעקעל.

— וואָס ווײַנסט דו ? — האָט אַ פּרעג געטהאָן אַ פּערבייגעהער. מײַשקא האָט געוויינט. באלד האָט זיך אָנגעקליבען אַ רעדעל מיט מענישען ; עס איז צוגעקומען אַ בײַזער גארדאוואי מיט זיין שאַשקע און פּיסטאלעט, האָט גענומען מײַשקא'ן און די ביכער און האָט אלעס צוזאַמען אוועקגעפיהרט אויף אַן איזוואזשטיק אין אוטשאַסטאק.

— וואָס איז דאָרט אַזוינס ? — האָט אַ פּרעג געטהאָן דער אקא-לאַדאַשנער, אַברייסענדיג זיך פון זײַנע פּאַפּיערען.
— אַ צו שווערע משא, איבער'ן כח, וואַשע בלאַגאַראַדיע — האָט געענטפערט דער בײַזער גארדאוואי און האָט אַ שטופּ געטהאָן מײַשקא'ן פאַראַוויס.

דער אקאלאַדאַשנער האָט אויסגעשטרעקט אין דער הויף איין האַנד, אַזוי אַז דאָס קנעכעל האָט אַ קנאַק געטהאָן ; דערנאָך די צווייטע טע. דערנאָך האָט ער איינציגווייז אויסגעצויגען די פּיס אין די ברייטע לאַקירטע שטיוועל, און קוקענדיג זײַטיג פון אויבען אַראָב אויף דעם אינגעל, האָט ער אַרויסגעשליידערט אַ רײַהע מיט פּראַגען :
— ווער ? פון וואַנען ? וועלכער בערוף ? וועגען וועלכער אנגעלעגענהייט ?

און מײַשקא האָט געגעבען אַ גאַנצע רײַהע פון ענטפערס :
— מײַשקא ! פון בױער-שטאַנד ! צוועלף יאָהר אַלט ! דער בעל-הבית האָט געשיקט !

דער אקאלאַדאַטשנער איז צוגעגאַנגען צום פּעקעל, אַלץ נאָך געניצענדיג אין גאַנג, און אויסשטעלענדיג זיין ברוסט האָט ער גע-דיכט אַן אַטהעם געטהאָן און האָט לײַכט אַ הויב געטהאָן די ביכער :
— אָהאָ ! — האָט ער געזאָגט מיט אַ מין הנאה.

דאָס פּאַק-פּאַפּיער האָט זיך אַ רײַס געטהאָן. דער אקאלאַדאַטש-נער האָט דאָס אָבגעריסען פּאַפּיער אָבגעבויגט און האָט איבערגעלע-זען די אויפשריפט : „צו דער פּערטהיידִיגונג פון די ערנידעריגטע און בערױבטע“.

— אַיִנו ! — האָט ער אַ רופּ געטהאָן מײַשקא'ן מיט'ן פּינגער — לעז איבער !

מײַשקא האָט אַ פּינטעל געטהאָן מיט די אויגען און האָט געענט-פערט :

— איך קען ניט לעזען און ניט שרייבען.

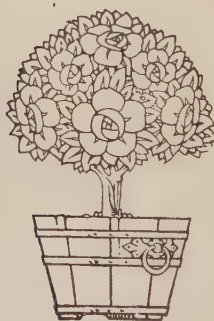
דער אקאלאדאשנער האָט זיך צולאכט :

— כאַ-כאַ-כאַ !

עס איז צוגעקומען דער אונראזירטער פאספארטען-שרייבער, האָט אַ שלוקער'ן געטהאָן מישקא'ן אין פנים מיט'ן ריח פון קנאָבעל און בראַנפען און האָט זיך אויך צולאכט :

— כאַ-כאַ-כאַ !

און דערנאָך האָט מען געמאַכט אַ פראָטאָקאָל און מישקא האָט זיך אונטער'ן פראָטאָקאָל אונטערשרייעבען, מאַכענדיג אַ צלם.

די יוגענד

דער שילער פון אכטען קלאסס, שאריגין, האָט דערלאנגט אַ פּאַטש זיין חבר אווראמאוו און אזוי ווי ער האָט גערעכענט, אז ער האָט געהאַט דאָס רעכט אָנצופאַטשען איהם, האָט ער זיך דערפיהלט דערפון מונטער און שטאַלץ. אווראמאוו איז געווען אין פערצווייג-לונג איבער דעם פאַטש, וואָס ער האָט בעקומען און האָט זיך גע-טרויסט בלויז דערמיט, וואָס ער האָט דאָס געליטען פאר'ן אמת, ווי עס פאַסירט מיט אלעמען אין לעבען.

די מעשה איז אזוי געווען. אויף דער וואנד פון קלאס איז גע-האַנגען די שוואַרצע ברעט מיט דער אָרדנונג-ליסטע פון די גענענ-שטענדע צום אונטערריכטען. קיינער האָט דאָס נישט בעמערקט ביז עס האָט נישט געטראָפּען אז דער אויפזעהער פון קלאסס, וועלכען די שילער האָבען אַ נאָמען געגעבען „הערינג“, איז צוגעגאַנגען אַמאָל צו דער וואנד און האָט אויפּמערקזאם געמאַכט די שילער דערויף, וואָס די אָרדנונגס-ליסטע איז פערשוואונדען און דאָס רעהמעל איז געבלי-בען ליידג. אפנים ווי דאָס איז געווען אַ אינגלישע שטיפעריי, אויף וועלכער דער סאלידער טהייל פון קלאסס, וועלכער האָט שוין געהאַט געוויקסיגקייט אויפ'ן פנים און איבערצייגונגען אין הארצען, האָט געענטפערט מיט אַ גוטמוטהיגען שמייכל — דערזעלכער שמייכל, וואָס פלעגט ערשיינען אויף זייערע פנים'ער, ווען אקונקאוו פלעגט דירנישט מירנישט שטעלען זיך אויף די הענד אויפהויבענדיג די פיס אין דער הויף און דורכגען אזוי אויף די הענד דעם גאַנצען קלאס-צימער. אַבוואָהל אלע האָבען זיך שוין גערעכענט פאַר ערוואַקסענע, פון דעסטוועגען איז קיינער פון זיי נישט געווען זיכער, אז אין אַ וויילע ארום וועט זיך איהם אַליין נישט פארגלוסטען דורכצושפאצירען זיך אויף די הענד.

דער „הערינג“ האָט זיך געקאַכט, געקאַכט פאַר דער שטיפעריי,

וואָס די אָרדנונג־ליסטע איז פערשוואונדען און האָט אַרויסגערופען אין די שילער אַ שטאַרקען געלעכטער. מען האָט אַריינגעשטעלט אין רעהמעל אַן אנדער ליסטע, אָבער אויף מאָרגען איז דאָס רעהמעל ווידער געווען פוסט. דאָס האָט שוין אויסגעזעהען גאָר נאָריש און דאָרום, ווען „הערינג“ האָט פון כעס אויסגעשטעלט זיינע שטומע הענד אויף דער וואַנד, האָבען איהם אַלע ערקלעהרט, אַז עס קען אנדערש ניט זיין סיידען אַז די שילער פון ערשטען קלאַסס האָבען אַרויסגע'גנב'עט די ליסטע פון רעהמעל. אין דריי טעג אַרום איז אין רעהמעל געווען אַריינגעשטעלט אַ ליסטע, אויף וועלכער אָבער עס האָט זיך גאַנץ קלאָהר געזעהען אַן אויסגעמאַהלטער פייג. אויף דער פאָדערונג, אַז דער שולדיגער זאָל זיך מודה זיין האָט דער גאַנצער קלאַסס, וועלכער איז אַליין געווען פערשוואונדערט פון דעם פאל, גע-ענטפערט מיט אַן אונבעוואוסטען שווייגען. מען האָט אָנגעהויבען אַן אונטערזוכונג, אָבער מען האָט גאָרנישט געקענט אויסגעפינען, וואָרום הגם אין קלאַסס זיינען געווען ווייניג מאָהלער, נור אַ פייג אויסמאַה-לען, ווער קען דאָס ניט ?

דער לעצטער צו זעהען די צייכנונג אין רעהמעל איז געווען דער סטאַראָזש סעמיאָן, וועלכער האָט איהם געדארפט אַרויסנעהמען ; און איהם האָט זיך געדוכט, אַז אין דעם אויסגעמאַהלטען פייג איז פאַראַן עטוואָס בעליידיגענדעס פאַר איהם, פאַר סעמיאָנען. זייענדיג פון דער נאָטור דיק, גוט און דום, האָט סעמיאָן געגעבען דעם קלאַסס אַן עצה, בעסער מודה צו זיין זיך ווער דאָס האָט געטהאָן, אָבער מען האָט איהם געשיקט צו אַל'די רוחות. עס איז אנגעקומען דער פערטער טאָג און אויף דער וואַנד האָט זיך בעוויזען נאָך אַ מיאוס'ערער פייג, וועלכער האָט פאַרפלעקט דעם קלאַסס.

אומזיסט האָט דער אינספּעקטאָר געזאָגט מוסר, זיין רעדע האָט קיין ערפאָלג ניט געהאַט ביי די שילער פון קלאַסס. דער אינספּעקטאָר איז געווען אַ טשעף, אַ היציגער, אַן אויפגערגעטער ; ער פלעגט אָנ-הויבען זיין רעדע רוחיג, אָבער באַלד נאָך די ערשטע צוויי פראַזען פלעגט ער ווערען רויט אין פנים און פלעגט אויפ'ן קוויטש אָנהויבען צו בייזערען זיך מיט זידעל־ווערטער :

— אינגליאַקעס ! שנעקעס !

דער דירעקטאָר אַליין האָט געהאַלטען אפילו אַ טרוקענע אָבער

אן איבערצייגענדע רעדע. ער האָט ערקלעהרט פאר די שטיל געוואָר-
רענע שילער ווי אונזיניג עס איז אזא שטיפעריי, וועלכע איז שוין
אריבער איבער די גרעניצען פון שטיפעריי. שאריגין איז געווען אלע
מאָל דער רעדנער פאר'ן גאנצען קלאסס און ער איז איצט אויך אויפ-
געשטאנען און האָט אין נאָמען פון'ם גאנצען קלאסס געענטפערט דעם
דירעקטאָר :

— מיר זיינען אלע מיט אייך פאָלשטענדיג איינפערשטאנען,
מיכאאיל איוואנאָוויטש, און מיר האָבען שוין אליין וועגען דעם גע-
רעדט. אָבער קיינער פון אונז האָט דאָס ניט געטהאָן און מיר זיינען
אלע אליין פערוואנדערט.

דער דירעקטאָר האָט אַ קוועטש געטהאָן מיט דער פלייצע אונ-
גלויביג און האָט דערויף געזאָגט, אז אויב די שולדיגע וועלען זיך
מודה זיין וועלען זיי קיין שטראַף ניט בעקומען, אויב ניט אָבער,
וועט ער, דער דירעקטאָר, שטעלען דעם גאנצען קלאסס אַ שלעכטען
צייכען פאר אויפפיהרונג פאר'ן גאנצען פערטעל יאָהר ; און אַ חוץ
דעם וועט ער ניט בעפרייען קיינעם פון בעצאָהלען פאר'ן אונטערריכ-
טען, ווי ער פלעגט דאָס טהאָן פריהער, וואָס דאָס איז די ערנסטע
שטראַף. די שילער קענען איהם שוין און זיי דארפֿען וויסען, ווען ער
זאָגט וועט ער האַלטען וואָרט.

— אָבער אויב קיינער וויל זיך דאָך ניט מודה זיין ! — האָט
בעמערקט מיכאאיל איוואנאָוויטש — מוז דער קלאסס אין אזא פאל
אליין אויסגעפינען די שולדיגע. דאָס וועט ניט הייסען, אז די חברים
זאָגען אויס איינער אויפ'ן אנדערען, ווארום אין אזא פאל פאלט
דאָך די שולד פון דעם פערברעכער אויף די אונשולדיגע און יענער
פערלעצט דערמיט אליין שוין די פפליכטען פון חבר'שאַפט.

דער דירעקטאָר איז אוועק און דער קלאסס האָט זיך איצט גענו-
מען פאר דער פראגע רוישיג, טומעלדיג, ווארום דער דירעקטאָר
האָט דאָך דאָ געעפענט אַ נייע זייט פון דער פראגע. איבער אַ וועלכען
ניט איז עזעל, וועלכער האָט אַרויסגעוואָרפען אזא דומען ווייז און
ווייל איצט ניט אַרויסזאָגען צוויי ווערטער, אז ער איז דאָס, וועלען
איצט אייניגע אַרעמע שילער נעביד מוזען אַרויספליהען פון גימנאזיע.
ווען עס איז געקומען די צייט פון אברהם האָט שאריגין מיט צוויי אנ-
דערע שילער געלאָזט אַרויסרופען דעם דירעקטאָר. דער דירעקטאָר

איז אַרויסגעקומען אין קאָרדאָר מיט אַ פאַפיראַס אין מויל ; ביי איהם איז איצט געזעסען אַ וויכטיגער בעזוכער און ער האָט זיך געאיילט. שאַריגין האָט דעם דירעקטאָר ערקלעהרט אין נאָמען פון גאַנצען קלאַס, אַז אָנווייזען ווער די שולדיגע זיינען קענען זיי ניט, נור זיי פערדעכט טיגען דריי : אוראמאוען, וואַליטשען און אַסנאָוסקין. דער קלאַס רעכענט דאָרום, אַז דערמיט וואָס ער צייגט דאָס אָן פאַלט שוין אַראָב די שולד פון אנדערע.

מיכאאיל אייוואנאוויטש האָט האַסטיג און אויפמערקזאם אַ קוק געטהאָן אויף שאַריגין'ען און האָט געזאָגט, אַז ער וועט אַ טראַכט טהאָן וועגען דער ערקלעהרונג פון קלאַס. דעם דירעקטאָרס לויב-ווער טער זיינען געווען שאַריגין'ען אנגענעהם, אָבוואָהל ער פלעגט אַלע מאָל שטאַלצירען דערמיט וואָס נאָטשאלסטוואַ רעכענט איהם פאַר אַ שעדליכען עלעמענט אין קלאַס.

ווען שאַריגין איז געקומען צוריק אין קלאַס איבערצוגעבען דעם דירעקטאָרס ענטפער איז איהם אַנטקעגען אַרויסגעלאָפּען ראָזש-דעסטווענסקי. אין דער צייט פון די דעבאַטען האָט ער געשריען און געצאָפּעלט זיך מעהר פון אַלעמען און האָט אַלעמען דערעסען. — אוראמאוו האָט זיך דאָ אָנגערופען לומפ ! — האָט ער איהם שנעל געמעלדעט מיט שמחה וואָס עס טומעלט זיך נאָך אַלץ אין קלאַס.

אוראמאוו איז געשטאַנען צוגעשפּאַרט צום אויווען, בלייב ווי די קאַכלעס אַליין און האָט מיט פּעראַכטונג געקוקט אַן אַ זייט איבער אַלע קעפּ.

— אוראמאוו ! האָסטו דו מיך גערופען לומפ ?

— יא, אנגערופען.

— איך בעט זיך ענטשולדיגען זיך.

אוראמאוו האָט געשוויגען. דער גאַנצער קלאַס האָט מיט אַנ-געשטרינגטער אויפמערקזאַמקייט געקוקט וואָס דאָ וועט פאָרקומען. — נו ?

אין דער מינוט איז אַריינגעקומען דער גלח, וואָרום עס איז געווען די צייט פון זיין אונטעריכט. אַלע זיינען זיך צוגאַנגען אויף זייערע פלעצער אָהן חשק. די מינוטען האָבען זיך זעהר לאַנגווייליג געצויגען, ווי די צייט וואָלט זיך ניט וועלען ריהרען פון אָרט, זע-

הענדיג פאראויס, אז דא דארף עפעס פארקומען ניט קיין גוטעס. שאריגין, וועלכער איז געוועסען אין דער לעצטער רייהע, האָט צו עפענט עפעס אַ ראָמאַן און האָט זיך געמאַכט ווי ער וואָלט לעזען, אָבער וויילענווייז האָט ער געקוקט פאראויס. מיט אַ מין בליק פון ניי גערינקייט האָט ער זיך צוגעקוקט צו אוראמאוו איינגעבויענע רוקען מיט דעם אַראָבעלעזענעם קאַפּ איבער'ן בוך.

אוראמאוו האָט געהאַט שוואַרצע, גלייכע האָר און די פינגער פון האַנד, אויף וועלכער זיין קאַפּ איז געווען אָנגעשפּאַרט זיינען גע- ווען שניידענדיג ווייס. טראכט ער איצט וועגען דעם, אז אין עטליכע מינוט אַרום וועט אויף זיין באק זיך אַראָבעלעזען אַ פאַטש, פון וועל- כען די באק וועט רויט ווערען און עס וועט וועה טהאָן? וואָס פאַר אַ ווייטאָג איז דאָס: שמערצט, ברענט אָדער סתם אַ ווייטאָג? ביי שאריגין'ען הויבט אָן צו קלאפען דאָס האַרץ; איהם וואָלט זיך זעהר וועלען דאָס אַלעס אויסצומיידען, עס זאָל אַלעס פארשווינדען, דער קלאס, אוראמאוו און די נויטווענדיגקייט צו געבען איהם אַ פאַטש. אָבער ער מוז איהם אָנפאַטשען; ער פיהלט, אז ער האָט רעכט. די חברים וועלען פאַר איהם אויפהערען צו האָבען יעדען רע- ספעקט, אויב ער וועט זיך לאָזען בעליידיגען און עס זאָל בלייבען אונבעשטראפט. ער טראכט איבער נאָך אַמאָל אַלע רעדען, וועלכע זיינען היינט געהאַלטען געוואָרען אין קלאס, זיין אייגענע רעדע און די רעדעס פון די אנדערע חברים, און פאַר איהם ווערט אַלץ קלאהרער ווי אומזיסט, ווי אונפערדינט אוראמאוו האָט איהם בעליידיגט. און אין איהם הויבט זיך אויף און וואקסט דאָס געפיהל פון ערביטערונג צו דעם שוואַרצען קאַפּ מיט די ווייסע פינגער. איהם איז אַביסעל שרעקליך בלויז דאָס, וואָס אוראמאוו איז זעהר אַ געזונדער און וועט מסתמא ענטפערען מיט אַ פאַטש צוריק, אָבער פאַטשען מוז ער איהם און וועט.

עס האָט זיך דערהערט אַ שניידענדער, לאנגער קלונג פון גלעקעל אין די קאָרדאָרען. דער גלח האָט געענדיגט זיין אונטערריכטס- שטונדע און געהט לאנגזאַם צום טהיר; נאָך איהם געהען לאנגזאַם די שילער, געניצענדיג און אַבציהענדיג זייערע גליעדער, ווען פלוצ- לונג האָט זיי אָנגעשטעלט שאריגין'ס משונה-נערוועזע שטימע.

— מיינע הערן, איין מינוט!

אייניגע פון די העררן, וועלכע האָבען פארגעסען וואָס מיט אַ וויילע צוריק איז פאָרגעקומען, האָבען זיך איצט אַ קעהר געטהאָן און האָבען מיט פערוואונדערונג אָנגעקוקט שאַריגין'ען. וואָס פאר אַ זאָנדערבארע פיזיאָנאָמיע ביי איהם איז! שאַריגין געהט צו צו אוראמאוו'ען.

— ווילסט דו זיך ניט ענטשולדיגען, הייסט עס?

אך, יא! . . . אן אונאנגענעמער שוידער לויפט אַריבער איי בער אַלעמענס פלייצעס און די פנים'ער ווערען בלייך. אַלע וואָלטען זיך וועלען אָבקעהרען, אָבער קיינער געפינט ביי זיך די קראפט ניט דאָס צו טהאָן און זיי קוקען אַלע אויף דער שטומער גרופע, טראכט טענדיג בלויז וועגען דעם, אז דאָס זאָל זיך שוין וואָס גיכער ענדיגען. דעם „פילאָסאָף" מאַרטאוו ווילט זיך אַ שטויס טהאָן אוראמאוו'ען, ער זאָל זיך ענטשולדיגען. אָנבויגענדיג זיך פאָראויס זוכט מאַרטאוו מיט די אויגען אַרויסצוציהען דעם גויטהיגען ענטפער.

— ניין — ענטפערט פער'עקשנ'ט אוראמאוו — דו . . .

שאַריגין שפירט אַליין ניט ווי זיין האַנד גיט זיך אַ הויב און לאָזט אַראָב אַ פאַטש און פיהלט ניט די קראפט פון קלאַפּ. בעשיצענדיג מיט זיין לינקע האַנד דעם פנים, וואַרפט ער אַ צאָרענדיגען בליק אין דער זייט און דערזעהט מאַרטאוו'ס פילאָזאָפישען פנים, וועלכער איז געוועהנליך קורנאסע און קאָמיש און איצט איז דיעזער פנים בלייך און דריקט אויס יסורים. „וואָס טהוט איהם וועה?" האָט אַ טראַכט געטהאָן שאַריגין. ער קומט אָבער גלייך צום בעוואוסטזיין דערהערענדיג די שטימע, אין וועלכער עס האָט געקלונגען אַ ווייכער פאָרוואַרף און שמערצליכע יסורים. זיינע ווייסע פינגער פארדעקען דעם פנים און שטערען איהם פארשטעהן וואָס אוראמאוו זאָגט.

— גאָט . . . גאָט זאָל דיך . . .

שאַריגין ניט פעראַכטענד אַ קוועטש מיט'ן אַקסעל און געהט אָב אַריינהוקענדיג די הענד אין די קעשינעס.

בלענדערד האָט געשיינט די זונן ווען שאַריגין איז געגאנגען אַהיים. אויף די שלעכט אָבגערייניגטע טראַטואַרען פון דער פראָווינציעלער שטאָדט זיינען געווען לוזשעס פון'ם צוגאנגענעם שנעע און אין זיי האָבען זיך אָבגעשפיגעלט די גאס-לאַנטערנעס און אונטער זיי דער בלויער תהום פון'ם וואָלקענלאָזען הימעל. דער פריהלינג איז געווען

נאָהענט און די שאַרפע, פרישע לופט, וואָס האָט געשמעקט מיט דעם צויטמאָלצענעם שנעע און מיט דעם ריח פון ווייטען פעלד, האָט גערייניגט די לונגען פון דעם שטויב פון שוהל. ווי פינסטער און שטיר קענד האָט זיך איהם איצט פאָרגעשטעלט דער קלאם! ווי אַ שטיקענ-דער, שווערער חלום האָט איהם איצט אויסגעוויזען אויך דאָס וואָס איז ניט לאנג פאָרגעקומען אין קלאם און וואָס וואָלט בשום אופן ניט געקענט פאָרקומען דאָ, וואו עס שיינט אזוי ליכטיג די זונן און וואו די וואראבייען צוויטשערען אזוי מונטער-פרעהליך, ווי וואהנזינג גע-וואָרענע פון דער פריהלינגס-לופט. אָבער די געדאנקען זיינען ניט וועלענדיג געלאָפען אויף צוריק און אַ געפיהל פון פעראכטענדען רחמנות אויף אווראמאו'ען האָט פערדונקעלט שאַריגין'ס ליכטיגע שטימונג. ווי קען אַ מענש זיין אזא פייגלינג ווי דער דאָזיגער אוורא-מאָן? און ניט ער איינער — דער גאַנצער קלאם האָט אָנגעהויבען בעגייסטערט ווערען פאר דער אידעע פון פאסיווען ווידערשטאַנד. אָבער אין אמת'ן קען דאָך בלויז אַ צוקראַכענע גאַטור, וואָס איז ניט פעהיג צו פראָטעסטירען, אָנפאסען אזא לעהרע צום ווירקליכען לע-בען. מיט אלע כוחות דארף מען בעשיצען אן אייגענעם געדאנק, דאָס אייגענע רעכט און די אייגענע טהאַט. ראנגעל זיך דאפיר מיט צייה-נער און נעגעל. זיין געשלאָגען און שווינגען קען דאָך אַ לומפּ אויך. שאַריגין פיהלט, אז זיינע כוחות צוגיסען זיך איבער זיין גאַנצען קערפער, ווי ער וואָלט געווען אַ גבור, אַ נייער איליאַ מוראָמעץ. ער וואָלט זיך, דוכט זיך, אַריינגעוואָרפען אין קאַמפּף מיט דאָס ביי-זע, וועלכעס ער אהנט נאָך פאָרלויפּיג גאַנץ דונקעל, און וואָלט זיך געשלאָגען מיט איהם, מיט פארדריקטע צייהן און געשלאָסענע פויסטען, געשלאָגען זיך וואָלט ער ביז דעם לעצטען אטהעם. אַך, ווען ער וואָלט שוין אַמאָל ענדיגען דאָס גימנאַזיום! און דערווייל — דערווייל האָט בלויז זיין פעסטער טראָט און אויסערגעוועהנליך אויס-געשמעלטע ברוסט געוויזען, אז דאָס געהט אַ מענש, וועלכער האָט זיגנרייך בעשיצט זיין רעכט צו זיין גערעכענט פאר אן עהרענמאַן. די זונן, וועלכע האָט שוין אין איהר לעבען גענוג זיך אָנגעזע-הען, האָט געווארעמט מיט אַ ליבעס-צערטליכקייט דעם יונגען קאָפּ, איבער וועלכען עס זיינען שוין געהאַנגען, גאַנץ אונבעוואוסט פאָר איהם אַליין, די ערשטע ערענסטע יסורים.

און די יסורים האָבען זיך אָנגעהויבען שוין אין דעמזעלבען אָבער.

די ערשטע, פאר וועמען שאַריגין האָט דערצעהלט וועגען דער פאַסירונג, איז געווען אַלעקסאַנדראַ ניקאָלאַיעוואַ, אַ גימנאַזיסטין פון אַכטען קלאַס, וועלכע ער האָט געליעבט און וועלכע ער האָט גע־רעכענט פאַר אַ קלוגע און „ענטוויקעלטע“. איבריגענס האָט זי איהם אויסגעוויזען קלוג בלויז אזוי לאַנג ווי זי פלעגט מיט איהם איינשטיי מען און האָט זיך ניט געהאַמפערט. ווי זי האָט נור אָנגעהויבען אָב־צושפּאַרען איהם, איז זי געוואָרען אזוי אונלאַגיש, אזוי איינזייטיג און אזוי משונה פער'עקשנ'ט, אַז שאַריגין פלעגט זיך אָנהויבען וואונדערען: איז דאָס דיזעלביגע פרויענצימער, אויף וועלכער ער האָט געהאַפּט, אַז מיט איהר הילף וועט ער זיין ביכולת צו „קעמפּפּען געגען דער וואַכעדיגקייט פון לעבען“. אַנדערע האָבען זי געפונען פאַר ליגענסוירדיג דוקא, ווען זי האָט זיך געהאַמפערט, דעבאַ־טירט, אָבער שאַריגין האָט ניט געקענט פארשטעהן זייער געשמאַק. אַ חוץ דעם האָט זי געהאַט אַ מאָדנע פעהיגקייט, וואָס איז געווען אונאַנגענעם, זי פלעגט בעמערקען דוקא דאָס, וואָס עס האָט זיך געוועלט, אַז עס זאָל בלייבען אונבעמערקט.

— אומזיסט שטאַלצירסט דו — האָט געענטפערט אַלעקסאַנדראַ ניקאָלאַיעוואַ — דו האָסט געהאַנדעלט געמיין.

ער שטאַלצירט! וואָס איז דאָס פאַר אַן אונזינן! ער האָט פשוט ערפילט זיין פפליכט אַלס אַן עהרליכער — נעמליך טאַקע, אַלס אַן עהרליכער מענש. מיינענדיג אַז אַלעקסאַנדראַ ניקאָלאַיעוואַ האָט ניט פערשטאַנען, האָט ער ווידער מיט איינצעלהייטען איבערגעגעבן די פאַקטען, וועלכע האָבען גאָר אָהן שום צווייפּעל געוויזען ווי גערעכט ער איז אין דיעזער „אונאַנגענעםער“ געשיכטע. דער גאַנצער קלאַס האָט זיך געבעטען ביי אַווראַמאַו'ען און ביי די איבריגע זיי זאָלען זיך מודה זיין, ווייזענדיג זיי, אַז אויב ניט וועלען פאַר זייער גאַרישע שטיפּעריי מוזען ליידען די אונשולדיגע. דאָס וואָס מען וואָלט געשטעלט אַלעמען אַ שלעכטען צייכען פאַר אויפפיהרונג איז גאַרנישט; אָבער אין קלאַס געפינען זיך צוויי, וועלכע שטודירען אויף דעם רעכענונג פון קאזנא און זיי וואָלט נעביד אויסקומען אַרויסצוגעהן אין גאַנצען פון גימנאַזיע. דערפון דאַך שוראָטש־

קא אליין פערשטעהן, אז ער פערזענליך, אלס א פערמעגליכער מענש, איז דאָ מיט קיין זאך נישט געווען פּעראַינטערעסירט, ווי בלויז אַנצונעהמען זיך פאַר אַנדערע און פאַר דאָס וואָס איז רעכט.

— נאַרישקייטען! דער דירעקטאָר האָט אַיינפאַך ליגען געזאָגט ווי אַ יעזואַיט, און איהר זייט געווען די נאָרען און האָט איהם גע- גלויבט. און די שטיפּעריי איז גאָר נישט אזא נאַרישע, ווי דו שטעלסט פאַר. דער פייג געפעהלט מיר זעהר — האָט שוראטשקא ענטשיידען אויף זיכער.

זי האָט גאָר נישט פאַרדעכטיגט, ווי זי האָט אָבגעטראָטען פון דעם לאַגישען יוגע, אויף וועלכען שאַריגין איז געגאנגען. ער האָט קיין גערולד נישט געהאַט ביז זי וועט ענדיגען, האָט זיך אָנגעכאַפט פאַר אַ ברעגעלע פון איהרע געדאַנקען און האָט אָנגעהויבען ענטזויק- לען זיין שטאַנדפונקט. ווען דער גאַנצער קלאַס איז דאָך געווען אַיינ- שטימיג און האָט בעשלאָסען צו לאָזען וויסען דעם דירעקטאָר . . . — דאָס הייסט מסר'ען — האָט פערטייטשט זיינע ווערטער שו- ראטשקא.

— לאָזען וויסען, מעלדען, אז מען פערדעכטיגט די און די — ווי פערשטעהט דאָס נישט שוראטשקא, אז נישט ער האָט דאָך בעשלאָ- סען, זאָנדערן דער גאַנצער קלאַס, און ער איז דאָך בלויז געווען דער אויספיהרער פון דעם ווילען פון גאַנצען קלאַס?

עס האָט זיך אַרויסגעשטעלט, אז שוראטשקא פערשטעהט דאָס נישט. זי איז דער מיינונג, אז אַ בעפאַלמעכטיגטער דארף איבערגע- בען בלויז גוטע בעשליסע און נישט געמיינע.

דאָס איז שוין געווען אזא שפרונג אן אַ זייט, אז שאַריגין האָט שוין פערלאָהרען דעם פאָדים פון די געדאַנקען, און עס איז גאָר אויסגעקומען שוין איצט צו דעבאַטירען וועגען די פפליכטען פון אַ בעפאַלמעכטיגטען, וואָס דאָס הייסט פאַרקריבען אין אַ גאַנץ נישט נויטהיגע האַמפּעריי. די האַמפּעריי וואָלט געווען אָהן אַ סוף, ווען שאַריגין וואָלט נישט אַ מאַך געטהאָן מיט דער האַנד, בענוצענדיג זיך מיט דיזעלבע מיטלען ווי זיין געגנערין, און אַ שפרונג געטהאָן צוריק אויף דעם געדאַנק, וועלכער איז פאַר איהם נויטהיג געווען פאַר זיין ערקלעהרונג. איין מאָל איז ער געווען בלויז דער אויספיהרער פון דעם ווילען פון גאַנצען קלאַס, פאַר וואָס זשע זאָל מען דאָס איהם

רעכענען פאר געמיינ און ניט דעם שילער פאטאנען און דעם גאנצען קלאס ?

— זיינען זיי טאקע אלע לומפען ! — האָט בעשלאַסען ניט לאנג טראכטענדיג אלעקסאנדרא ניקאָלאיעווא.
שאריגין האָט זיך ביזן צולאכט :

— נו, פאר וואָס זשע האָט ער דוקא מיך גערופען לומפ ?
— מסתמא האָסט דו שטארקער פון אלעמען געפאָדערט, אז מען זאָל געהן מעלדען דעם דירעקטאָר. יעדענפאלס איז דאָס מסירה און זעהר מיאוסע.

די לאָניקע איז שוין אוועק צום טייפּעל. שאריגין האָט פער-
לאָהרען דעם באָדען פון אונטער זיינע פיס, און האָט אָנגעהויבען
שוין איצט פערטהייריגען זיך מיט אלערליי מיטלען זייענדיג אויפגע-
בראכט אויף זיך, אויף שוראטשקען און אויף דער גאנצער וועלט,
אויף וועלכער עס זיינען בעשאפען געוואָרען אזעלכע שוראטשקעס.
און ער האָט אַרגומענטירט און געזוכט אלץ צו איבערצייגען איהר
אזוי לאנג ביז וואנען ער האָט אליין אויפגעהערט צו פערשטעהן
ווער ער איז, וואָס ער איז און וואָס ער וויל אויס-
פיהרען.

— דאָס איז דאָך שוין ניט קיין דיסקוסיאָן, נור עפעס אַ מין
טאנצען פון ווילדע — האָט ער אַ געשריי געטהאָן מיט פערצווייפ-
לונג.

— און ווי זעהט ער אויס, דער אווראמאוו ?
— אפשר פערלאנגט איהר איך זאָל אייך מיט איהם בעקאנט
מאכען ?

— דאָס איז שוין גאָר נאָריש, ביז ווערען איבער אזעלכע פוסטע
זאכען.

— פוסטע זאכען ? אַנרופען אַ מענשען לומפ הייסט „פוסטע
זאכען“ !

שאריגין האָט ביזן אַרויסגעצויגען זיין האַנד און האָט מיט
האַס אַ קוק געטהאָן אויף דעם שעהנעם פנים'על, וועלכער איז צו-
רויטעלט געוואָרען פון פראָסט. ווי עס פאָסט פאר אַ גימנאַזיסט מיט
אַ גימנאַזיסטקע פלעגען זיי זיך טרעפען געהיימעהייט אויף דער
גאס, אַבוואָהל קיינער האָט זיי ניט געשטערט צו זעהן זיך אָפּען.

— נו, גענוג שוין, גענוג שוין ביזו צו זיין! אייער ארעם, מארקיו פאזא!

שוראטשקא האָט אַ נעהם געטהאָן שאַריגין'ס ארעם, האָט איהם צוניפגעבויגען ווי אַ בויגעל און אַרײַנלייגענדיג איהר הענטעל האָט זי אָנגעהויבען געהן. שאַריגין האָט אפילו געריסען די האַנד, מען האָט זי אָבער פעסט געהאַלטען; געמוזט אונטערגעבען זיך. אזוי איז דאָך דאָס אימער מיט די דאָזיגע פרויענצימער.

קומענדיג אַהיים איז שאַריגין אַריין צום פאטער אין קאַבינעט און פעררויבערענדיג אַ פאַפיראַס, האָט ער איהם גענוי דערצעהלט די גאַנצע געשיכטע, וואָס האָט פאַסירט אין קלאַס, ערקלעהרענדיג איהם די מאַטיווען. ווי פערוואונדערט איז ער געוואָרען, ווען זיין פאטער האָט אויך בעמערקט, אַז דאָס שמעקט אַביסעל מיט מסירה. פיאָטער האָט ווידער אַמאָל ערקלעהרט די מאַטיווען און האָט שטאַרק געליטען וואָס מען הערט זיך ניט אויפמערקזאם צו זיינע רייד, אַז מען זאָל איהם פערשטעהן, און ער האָט געזוכט צו בעגרינדען זיינע אַרגומענטען טהעאָרעטיש. ער האָט גע'טענה'ט, אַז ווען איינער גיט אַרויס אַלעמען, איז דאָס אַ מיאוסע טהאַט; אָבער ווען אַלע גיבען אַרויס איינעם בעדייטעט דאָס בלוז, אַז די מאַיאָריטעט האָט אויסגעפיהרט און דער פרינציפ פון מאַיאָריטעט טריאומפירט.

— יא, דאָס איז אפשר אזוי, אָבער פון דעסטוועגען איז דעריין עפעס . . . אָבער דו דארפסט זיך דערפון ניט אזוי אויפ־רעגען, דאָס זיינען אַלץ פוסטע זאַכען און מאָרגען וועסט דו מיט איהם ווידער שלום ווערען מיט דעם דאָזיגען . . . ווי רופט מען איהם . . .

ער זאָגט אויך „פוסטע זאַכען“! ווי קענען זיי דאָס ניט פער־שטעהן, אַז דאָס זיינען ניט קיין פוסטע זאַכען, אַז ער האָט דערפון יסורים, אַז ער איז פערטיג אַ טויט זיך מאַכען, אזוי טהוט דאָס איהם וועה! אָבער ער וועט זיך ניט אונטערגעבען, ער וועט זיי נאָך ווייזען, וואָס פאַר אַ טעות זיי מאַכען אַלע. דער גאַנצער קלאַס האַלט דאָך מיט איהם. שאַריגין לייגט זיך שלאָפֿען, טראכטענדיג אַלץ וועגען די געדאַנקען, וועלכע ער וועט נאָך מאָרגען אַרויסזאָגען אום צו ווייזען אַז ער איז גערעכט. ער וועט זיי זאָגען: „איז דען אימער אָנגענעהם צו האַנדלען עהרליך? עס איז פאַראן עהרליכקייט

פון שכל און אינסטינקטיווע עהרליכקייט, אזא אינסטינקטיווע עהר-
ליכקייט ווי ביים פאפא און ביי שוראטשקא. געוויס, עס איז ניט
אָנגענעם, ווען מען האנדעלט געגען אינסטינקט, אָבער טרעפט
דען ניט, אז דער אינסטינקט איז פאלש, זאָגט אונז ליגען? "שא-
ריגין האָט זיך אויף אַ מינוט בערוהיגט, ער האָט צוגעטראכט אַ
שעהנעם ארגומענט, אָבער דאָ האָט ער זיך דערמאָהנט ווי דער דיר-
רעקטאָר האָט איהם פערלויבט פאר זיין האנדלונג און ער האָט דער-
פיהלט ווי זיין פנים און נאָקען האָט זיך אָנגעצונדען; זיינע באַקען
זיינען בעגאָסען געוואָרען מיט דער רויטקייט פון שאַנדע. מיט אַן
אונבעוואוסטער בעוועגונג האָט שאַריגין אַריבערגעצויגען די דעקע
איבער'ן קאָפּ, ווי עמיצער וואָלט איהם געקענט זעהען אין דיעזען
פינסטערן, פוסטען צימער.

דריי טעג זיינען אַריבער. דער דירעקטאָר האָט ניט געפונען
פאר נויטהיג צוצוגעבען אַ בעזונדער בעדייטונג דער געמיינשאַפט
ליכער ערקלעהרונג פון גאנצען קלאס און די „פערדעכטיגטע" האָבען
זיך גאנץ געמיטהליך אַרומגעשפאַצירט אין קאָרידאָר. ווי דער גאנץ
צער קלאס וואָלט זיך שטומערהייט צוגופריידען האָט קיינער קיין
וואָרט ניט דערמאָהנט וועגען דער נעכטיגער געשיכטע און מיט אור-
ראמאו'ען האָבען זיך אַלע בעזונדער פריינדליך פעהאַלטען. אַ זיין
טיגער בעאָבאכטער וואָלט קוים געקענט מערקען, אז אין קלאס איז
עפּעס פאָרגעקומען. אָבער שאַריגין האָט עס געפיהלט. צוויי פון
די „פארדעכטיגטע", וועלכע האָבען גערן גערעדט מיט אַלע יענע,
וועלכע האָבען זיי אנגעקלאָגט, האָבען אָבער ניט גערעדט מיט שאַ-
ריגין'ען און וויפיעל ער האָט ניט געזוכט אָנצופאנגען אַ געשפרעך
כדי פריעדען צו שליסען, האָבען זיי דאָס גאָר ווי ניט בעמערקט
אפילו און ניט געענטפערט איהם. די איבריגע האָבען זיך אויגענ-
שוינליך פעהאַלטען צו איהם ווי אימער, אָבער עס האָט פאסירט
אַ קלייניגקייט, וואָס האָט שאַריגין'ען אַ שניט געטהאָן אין האַרצען.
פריהער פלעגען זיך אַרום דעם פלאץ, וואו שאַריגין איז געזעסען
אַרומקלייבען חברים און פיהרען ויכוחים וועגען פערשיעדענערליי
פראגען, אָנגעהויבען פון פיסאַרעווען און געענדיגט מיט דער טהעאָ-
ריע פון וועלט'שעפּונג. איצט אָבער איז קיינער ניט צוגעגאנגען
אהער, און שאַריגין, וועלכער האָט תמיד געליעבט צו ריידען און

הערען זיך אליין ריידענדיג און זעהען ווי אויפמערקזאם אלע חברים הערען זיך צו צו זיינע ארגומענטען, איז איצט געבליבען אין גאנצען אליין. דער פילאָזאָף מארטאווי האָט זיך עפעס מיט פחד אליין אָב־גערוקט פון איהם, אזוי ווי שאַריגין וואָלט אין אמת'ן געהאַט אַ נאָטור צו שלאָגען זיך און מען וואָלט פאר איהם דארפֿען טאָקע מורא האָבען. און פּרעאַבראַזשענסקי, וועלכער פֿלעגט אויף איהם אלע מאָל קוקען מיט ענטזיקונג, האָט איצט אויף איהם אַ קוק געטהאָן עפעס אזוי ווי מיט רחמנות. ווי עקעלהאַפּט דאָס איז !

— לומפּען ! — האָט אַ טראַכט געטהאָן שאַריגין, און האָט דעריין פּערשטאַנען דעם גאַנצען קלאַס און אלע אנדערע אפילו אוי־סערן קלאַס. איהם האָט בעזונדער וועה געטהאָן דער פּערדרוס, וואָס זיי זיינען דאָך אלע שולדיג אין דער מסירה און ליידען דערפֿון מוז ער אליין.

— וואָס פאר אַ לומפּען דאָס זיינען ! — האָט מיט ביטערקייט אַ זאָג געטהאָן זיך שאַריגין, פיהלענדיג אז אפילו פּרעאַבראַזשענסקי, וועלכער האָט מעהר פון אלע אנדערע געשריען, אז מען דארף מעלדען דעם דירעקטאָר, איז איצט אויך אויף איהם אָנגעשטויסען און האַסט איהם.

שאַריגין האָט געקוקט אויף די חברים מיט אַרויסרופֿענדע בליקען, האָט געזאָגט שטעכווערטלעך, האָט געשטויסען די פּערדעכטיגע בע־געגענענדיג זיך זיך מיט זיי אין קאָרדאָר. דאָס איז אָבער געווען אומזיסט ; קיינער האָט מיט איהם ניט גענומען שטרייטען, וואָרום די מעהרסטע פון זיי האָבען גאָר אליין ניט געמערקט ווי זייער האַל־טונג צו איהם האָט זיך געענדערט. איין מאָל האָט ער זאָגאַר אָנגעהויב־בען ריידען אין דער הויך וועגען דעם, אז עס איז עפעס זאָנדערבאַר וואָס דער דירעקטאָר האָט ניט אַרויסגעגעבען קיין ענטשיידונג ווע־גען דאָס געשעהענע, אָבער קיינער פון די חברים האָט איהם ניט געענטפּערט דערויף און ווען ער האָט צוגעדריקט פּרעאַבראַזשענסקי'ן צו דער וואַנד מיט פראַגען, האָט דער לעצטער איינגעשטימט מיט איהם, אָבער ער האָט דערביי געוויזען אזא רחמנות־פנים, אז שאַריגין האָט איהם געלאָזט געהן.

— עך זיינען דאָס פּאַסקודניאַקעס ! — האָט ער אַ געשריי גע־טהאָן, האָט אָבער אויך דערויף קיין ענטפּער ניט בעקומען. שאַריגין

האַט זיך געוועלט, אז עמיצער זאָל מיט איהם זיך דורכריידען, זאָל איהם ווייזען, אז ער איז אונגערעכט, זאָל איהם אפילו אנברעכען די ביינער, אלץ בעסער איידער אזוי ווי זיי שווייגען אלע.

אפילו די לעהרער האָבען אויך געקוקט אויף איהם קרום, האָט זיך געדוכט שאַריגין'ען. באַטשקין, דער לעהרער פון געשיכטע, אַ שניידגער, אונאבהענגיגער מאַן, וועלכער פלעגט אמוזירען דעם קלאס מיט זיינע וויצען, האָט אַ זאָג געטהאָן :

— מיט מסירה'לעך זיך אָנגעהויבען בעשעפטיגען ? א, איהר צוקינפטיגע בירגער פון רוסלאַנד !

באטשקין האָט זיך געווענדעט צום גאַנצען קלאַס, אָבער שאַריגין האָט געפיהלט, אז דאָס מיינט מען איהם. און ווען באטשקין האָט איהם היינט ווידער געשטעלט אן „איינס" פאר ניט וויסען זיין געגענטשאַנד, האָט ער אָבער איצט שוין דערביי ניט געמאכט די געוועהנליכע וויצע'דיגע בעמערקונג, אז אָבוואָהל ער שטעלט איהם אן איינס, פון דעסטוועגען האַלט ער איהם פאר אן ענטוויקעלטען און וויסענדען מענשען.

— איז נאָך געבליבען גענוג פלאץ פאר איינסען, אז עס זאָל פארנעהמען אַ גאַנצען קלאַפּטער ? — האָט אַ פרעג געטהאָן שאַריגין. אָבער דער לעהרער האָט ניט געענטפערט.

— פיה ! — האָט אַ טראַכט געטהאָן שאַריגין און האָט דער-פיהלט ווי צו וויינען פון פערדרוס.

אין דערהיים איז ניט בעסער געווען. מיט שוראטשקען בעגע-גענען זיך איז ער ניט געגאנגען, און יענע האָט איהם צוגעשיקט אַ צעטעלע (מיט צוויי גראמאטיקאלישע גרייזען) נאָכפרעגענדיג זיך ווע-גען זיין געזונד און וועגען זיין שטימונג. „ליעבער" האָט זי איהם געשריעבען. אַ שעהנער „ליעבער" האָט אַ טראַכט געטהאָן שאַריגין, און אויסקלייבענדיג אַ בעקוועמען פלאץ אויפ'ן דיוואן, האָט ער זיך אויסגעוויינט און האָט זיך אליין געוואונדערט, ווי אזוי האָט ער, אזא קלוגער, ביז איצט ניט געוואוסט, אז אויסוויינען זיך איז אזא פערגניגען. דאָס איז געווען שבת. אויף מאָרגען, זונטאג, איז שאַריגין ערגעץ ניט געגאנגען, גאָר ניט ווי זיין געוואָנהייט איז געווען יעדען זונטאג, און ער איז דעם גאַנצען טאָג געווען בעשעפ-טיגט מיט אזעלכע נאָרישע זאַכען, וואָס וואָלטען איהם דיסקרעדיטיר-

רען אין די אויגען פון זיינע חברים און פון אלע ערנסטע מענישען. ער האָט געשטימט, האָט געשפּיעלט זיך מיט זיין קליינינקער שוועס-טער'ל, וועלכע האָט צום ערשטען מאל אין איהר לעבען געפיהלט דעם פערענדיגטע פון פאָהרען רייטענדיג אויף אַ מאַנספערזאָן; און מען מעג דיינקען, אז דערנאָך ווען זי האָט חתונה געהאַט, האָט איהר מאַן ניט איין מאל געשטאַלטען דעם לייכטזיניגען ברודער. אָבער אזא שטיפערין איז פאר איהם נאָך ווייניג געווען. ער האָט זיך בע-שעפטיגט נאָך דערמיט, וואָס ער האָט דעם פעטען, גרויסען קאָטער אָנגעבונדען צום עק אַ שטיק פאפּיער. דאָס האָט ער געוועלט אַמאָר רען זיין קליין שוועסטער'ל, האָט אָבער אליין געלאַכט דערביי נאָך מעהר פון איהר.

מאָנטאָג, ווען עס האָבען זיך געענדיגט די אונטערריכטס-שטונדען, איז שאַריגין אַרויף אויבער-אן און האָט געבעטען דעם גאנ-צען קלאַס ניט אוועקצוגעהן און בלייבען זיצען אויף די פלעצער:

— מיינע העררן — האָט ער אָנגעהויבען מיט אַ ציטערנדע שטימע, קוקענדיג אויף אַווראמאוו'ען — חברים, דער טייפּעל זאָל אייך נעהמען, און ניט „מיינע העררן!“ הערט אויס: אַווראמאוו האָט מיך בעליידיגט דערמיט וואָס ער האָט מיך גערופּען „לומפּ“.

אַווראמאוו איז רויט געוואָרען און אַראָבעלעָזען דעם קאָפּ.

— און ער איז געווען אונגערעכט — האָט פאָרטגעזעצט שאַריגין — יא, ער האָט קיין רעכט ניט געהאַט. ער האָט געדארפּט זאָגען, אז איהר זייט אלע לומפּען. און אזוי ווי ער האָט דאָס ניט געזאָגט, וועל איך דאָס זאָגען: מיר האָבען אלע געהאַנדעלט ווי לומפּען, מוסרים, געמיינע קערלען.

שאַריגין'ס בליק איז געפאלען אויף דעם ווייט צועפענטען מויל פון דעם בעגייסטערטען „פּילאָזאָף“ מאַרטאָוו.

— און פיה זייט איהר! איינער דארף זיין פאר אלע און אלע פאר איינעם. אָט אזוי דארפּען לעבען חברים. און דאָס וואָס איך האָב אַווראמאוו'ען געגעבען אַ פאטש, בין איך אזא . . . אזא . . . דער שעהנרעדנער האָט זיך צופלאַנכענט, איז אַראָבעשפרונג-גען פון אויבער-אָן און געלאָפּען צו דער טהיר. אָבער דאָ האָבען עמיר צענס הענד, אַ גאנצע מאַסע הענד איהם אָנגעכאַפּט און אָנגעהויבען דרעהען זיך מיט איהם.

— איהר דערשטיקט דאָך מיך ! לאָזט אָב, שרים, ווארום איך וועל ווידער געהן צום דירעקטאָר.

ווען עס איז אָנגעקומען ווידער אַברוה-צייט צווישען די שטונדען האָבען אלע חברים געזוכט שאריגין'ען, אָבער ער איז ערגעץ פער-שוואונדען. ווען מען איז דערנאָך צוריק אַרײַן אין קלאס, שטוי-סענדיג איינער דעם צווייטען און שטופענדיג זיך אזוי ווי מען וואָלט אויסשלאָגען פוטער איינער פון צווייטען, האָט זיך פאר אלעמענס איבעראשטע אויגען בעוויזען א וואונדערליך קונסט-ווערק : אויף דער שוואַרצער קלאס-ברעט, וואו עס געפינט זיך די ליסטע מיט דער אונטערריכטס-אָרדנונג, זיינען געווען אויסגעמאַהלט אין צווייפעל-וואַפּטע פּאָזען דער אינספעקטאָר, דער דירעקטאָר און אפילו דער סטאראזש סעמיאן, און פאר אלע זיי איז געווען אויסגעשטעלט א פייג אונטער דער נאָז און אונטערגעשריעבען די אנפאנגס בוכשטא-בען פון זייערע נעמען.

— רייב אַראָב ! וויש אָב ! — האָבען זיך געלאָזט הערען שטי-מען פון אלע זייטען. אָבער שאריגין האָט קיינעם ניט געלאָזען צו-געהן, און אַ חוץ דעם איז שוין געווען צו שפעט. דער „הערינג“ האָט שוין דערזעהען די מאהלעריי, און ער האָט זיך נאָך קיין מאָל אזוי ניט געקאכט אפילו אין דער צייט ווען עס פלעגט אנגעהן אן אינ-ספעקציאָן, און ער האָט זיך געצאָפּעלט און געשליידערט „איקרע“. דער דירעקטאָר איז אַריינגעקומען און נאָך איהם אויף די שפיצעלעך פינגער איוואן איוואנאָוויטש.

— ווער ? — האָט אַ פרעג געטהאָן דער דירעקטאָר, אָבשע-צענדיג די מאהלערישע פעהיגקייטען פון דעם קינסטלער און די ברייט-קייטען פון דעם געגענשטאנד.

— איך ! — האָט געענטפערט שאריגין.

— דו ? גוט ! דו וועסט דערפאר אויסגעשטויסען ווערען פון

גימנאזיע !

אָבער מען האָט אויף דעם דירעקטאָר ענדליך געווירקט און ער איז ווייכער געוואָרען. די שטראף איז פערביטען געוואָרען אויף פיער טעג אַרעסט. ווען דעם פאָלגענדען זונטאג האָט זיך די טהיר פון קלאס פערשלאָסען און שאריגין איז דאָרט געבליבען אליין, האָט ער דער-פיהלט צום ערשטען מאָל, אז „די שמוץ פון דער פערגאנגענהייט“

איז פון איהם ענדליך ארױסגעוואישען געוואָרען. אין א שטונדע צוויי אַרומ, ווען ער האָט שוין אָנגעהויבען צו פיהלען לאנגווייליג, האָט זיך אין דער גלעזערנער טהיר בעוויזען אַ פריינדליך ווינקענדער פנים. דאָס איז געווען דער „פּילאָזאָף“ מארטאוו. נאָך איהם האָט געפאָלגט פּרעאבראזשענסקי. און אַ גאַנצען טאָג האָט איין פריינדליכע פיזיאָג נאָמייע פערביטען די אַנדערע און זיי האָבען אַלע געווינקט אין די שוויבען פון טהיר, געקויטשעט אין שליסעל־לאָך און צוגעשריען איהם פריינדליכע ווערטער. אונטער דער טהיר איז געווען אונטער־גערוקט אַ צעטעלע, וועלכער האָט איהם קורץ אָנגעזאָגט: „פאל ניט אַראָב ביי זיך!“

ביינאַכט, ווען שאַריגין האָט זיך געקליבען צו לייגען שלאָפען אויף דער אַריינגעבראכטער בעט, האָט פּלוצלונג אַ קלונג געטהאָן דער שלאָס. אוראמאוו, מארטאוו און נאָך אַ פּאָר חברים זיינען פּאַרויכטיג אַריין אין קלאס און האָבען שוין פון ווייטען אַ ווייז גע־טהאָן: ברויט, וואורשט, ווי דעם דירעקטאָרס אָבערמאַהלטע נאָז, און — א, וואָס פאַר אַ שרעק! — אַ האַלב־פלעשעלע שנאַפּס.

עס איז שוין געווען שפעט אין דער נאַכט, ווען די פריינד זיינען זיך צוגאַנגען. דעם גרעסטען פּערגעניגען פון דעם אימפּראָוויזיר־טען באַנקעט האָט געהאַט דער סטאַראַזש, סעמיאן. ער האָט ניט פיינד געהאַט דעם טרונק, און דער גרעסטער טהייל פון פלעשעל איז אָנגעקומען אויף זיין חלק. ער האָט אויך הנאה געהאַט אַ לאַך צו טהאָן, ווען עמיצער האָט מיט אַן אמת'ן הומאָריסטישען טאַלאַנט געשילדערט איוואן איוואנאוויטש'ען, וועלכער האָט וויפיעל מאָל גע־סטראשעט איהם אַרויסצוטרייבען פאַר פּאָלגען די גימנאַזיסטען. מארטאוו האָט שוין לאַנג ביי איהם בעקומען אַ גרויסען נאָמען פאַר זיין טאַלאַנט אויסצומאַהלען דעם אינספּעקטאָר. און דערצו האָט מען אומזיסט געמיינט, אז סעמיאן דער סטאַראַזש איז אַן עזעל. ער האָט אַ יאָהר צעהן געדיענט אין גימנאַזיע, האָט צוגעהאָלפּען ווען מען האָט געמאַכט עקספּערעמענטען פון פיזיק, און ער האָט זיך אָנגע־הערט גענוג אונפּערשטענדליכע ווערטער, וועלכע האָבען רייכער גע־מאַכט זיין פערשטאַנד און האָבען איהם געגעבען די מעגליכקייט אַריינצומישען זיך ווען מען האָט גערעדט וועגען עפעס שכל'דיגע זאַכען. און אזוי ווי אין די אונפּערשטענדליכע געשפרעכען פון די גימ-

נאַזיסטען פלעגן עפּעס שטענדיג אַריינקומען אַזעלכע ווערטער, ווי „פּראָגרעס“ — „מענשהייט“ — „אידעאלען“, א. ז. ו. האָט ער אויך מיט זיין גאַנצער נשמה אַוועקגעטראָגען זיך צוזאַמען מיט זיינע פריינד גימנאַזיסטען אַהין, וואו אַזעלכע ווערטער הערען זיך שטענדיג פון דער הויכקייט פון פּראָפּעסאָר־שטוהל און לעבען און אַטהע־מען אין דעם ווייטען רעטזעלאַפּטען, געווינשטען אוניווערזיטעט. סעמיאן האָט בעגלייט די בעזוכער און האָט זיך דערנאָך צוריק־געקעהרט אין דעם פינסטערען קאָרידאָר. דאָס צאפּעלדיגע פלאם פון ליכט האָט בעלויכטען זיין רויטען, פול־וואנצעדיגען פנים און האָט אויסגעמאַהלט אויף דער וואַנד אַ מורא'דיגען, בעוועגליכען שאַטען; און אין סעמיאן'ס קאָפּ האָבען זיך ערוועקט ביינקשאַפטליכע געדאַנקען:

— אַך, ווען די סטאַראַזשען פון גימנאַזיעס וואָלטען אויך גע־קענט ענדיגען די גימנאַזיע און אַריינקומען אין אוניווערזיטעט.

אין פריהלינג

ווען עס איז דונקעל געוואָרען און מען האָט אין צימער אָנגעצונדען פייער, האָט ער ארויסגענומען פון אונטער'ן בעט די גראַבע וואַסער־שטיוועל און האָט זיי אָנגעהויבען אַנטהאַן. פון נאָסקייט איז ער לעדער צונויפגעלאָפּען זיך און איז צוקנייטשט געוואָרען, אז ער האָט זיי קוים אַרויפגעשלעפּט אויף די פיס און פערקרימענדיג דעם פנים מיט בייזקייט האָט פאָוועל צוגעקלאַפּט מיט דער פוס. דער־נאָך האָט ער זיך אַ וואָרף געטהאָן אויף דער בעט, ווי ער וואָלט אָבגעשוואַכט געוואָרען פון אנשטריינגונג אָדער ווי ער וואָלט זיך דער־מאהנט עפעס וויכטיגעס, וואָס מען קען אויף קיין מינוט ניט פער־געסען, האָט פערוואָרפען איין האַנד איבער'ן קאָפּ, וועלכען ער האָט איינגעצויגען אין די אַקסלען, ווי אַ הויקערדיגער אָדער ווי אן אלטער, קראַנקער, און ער האָט זיך פערטראַכט.

אין הויז איז מען אַרומגעגאנגען און געשמועסט, געקלאַפּט פּרעהלעך מיט די טהעע־געשיער און די קליינע קאטיא, וועלכע די ניאניא האָט אפנים איבערגעלאָזען אליין, איז צוגעקראַכען צום פארטפּיאנא, האָט אויסגעקלאַפּט אַלץ איין און דעמזעלבען קלינגענדיג דען טאָן. און ער איז געזעסען אונבעוועגליך מיט אַ שטיוועל אויף איין פוס, האָט געקוקט אויף די דילען און האָט געטראַכט וועגען יער־נער וויכטיגער אנגעלעגנהייט, וועגען וועלכער ער האָט קיין איין מינוט ניט געקענט פארגעסען. און ער האָט געאַטהעמט אזוי שטיל אז ווען עמיצער וואָלט געשטאַנען נעבען איהם וואָלט ער בשום אופן ניט געקענט טרעפען אז ראָ געפינט זיך אַ לעבעדיגער מענש.

די מוטער האָט איהם געזעהען פערבייגעהענדיג אין עסס־צימער

און זי האָט אַ פרעג געטהאָן אונרוהיג :

— וואוהין ווילסט דו דאָס געהן, פאָווליק ?

פאָוול האָט געענטפערט ניט אומקוענדיג זיך :

— צו אַ קאמערעד.

גערעדט האָט ער מיט אַ באסאווע שטימע און געווען איז ער אַ שמאַלער, מאגערער מיט אן אויסגעבויגענעם רוקען, ניט זייענדיג עהנליך ניט צום דיקען פאטער מיט'ן קורצען נאקען, ניט אויף דער נידריגער מוטער. ווען ער איז דורכגעגאנגען די קיך, האָט די מוטער אַ טראכט געטהאָן וועגען דעם וואָס ער האָט איהר ניט אַ קוש געגעבן אַרויסגעהענדיג; עפעס קושט ער קיינעם ניט אין דער לעצטער צייט, ניט דעם פאטער, ניט די מוטער און ניט די שוועסטער. צוויי מאָל האָט ער זיך צוריקגעקעהרט אַהיים אַ שיכור'ער, און אין שופ' לאד ביי איהם צווישען זיינע פאפיערען האָט די מוטער איין מאָל געזעהען אַ גרויסען, שרעקליכען רעוואָלווער. זי האָט גערעכענט, אַז פאול מוז זיין פערליעכט אין אַ מיידעל און פיעליכט אין אַ פערדאָר בענער, און קען זיך נאָך ווער וויים וואָס אַנטהאָן איבער איהר. זיין פאטער האָט זיך אויך געוואָלט דערשיקען ווען ער איז געווען אַ חתן, און האָט זיך ניט דערשאַסען בלויז דערפאר, ווייל ער האָט ניט געקענט קריגען קיין רעוואָלווער און ווייל זי האָט אויף איהם געווירקט ער זאָל דאָס ניט טהאָן. „זיי אלע ווילען זיך דערשיסען“ — האָט זי אַ טראכט געטהאָן מיט אן אונוויליגען שמיכעל. זי האָט בעשלאָסען, מאָרגען אַרויסצוגיין ענען פון זיין טישעל די געפעהרליכע וואפע און איבערגעבען דאָס דעם פאטער. זאָל ער זיך מיט איהם אויסטענה'ן.

די נאכט איז געווען אַ פינסטערע; אויבען איז דער הימעל געווען באדעקט מיט געדיכטע וואָלקענס, און אונטען איז די ערד געווען שוואַרץ, אן אַנגעזויגטע מיט רעגען פאר די לעצטע עטליכע טעג, און ווען דער שיין פון פענסטער איז געפאלען אויף דעם דורכגעטראָן טענעם שטעגעל, האָט דאָ די שוואַרצע ערד געגלאַנצט ווי שוואַרצער אטלאַס. קיין גאס־לאַנטערנעס זיינען אין דעם דאָזיגען פערוואָרפענעם ווינקעל ניט געווען, און פאול האָט געשפּרייזט טרעפּענדיג דעם וועג. איין מאָל האָט ער זיך אָנגעשלאָגען מיט דער קניע אן אַ קלאַץ און האָט מיט פערדאכטונג זיך אַ קרים געטהאָן; דער אומזיסטער, ניט וויכטיגער ווייטאָג האָט איהם געשטערט אין זיינע געדאנקען. ארום זיינען געווען פרוכט־גערטנער און עס האָט אַזוי גוט געשמעקט, ווי עס שמעקט אין וואַלט אין רעגען־צייט: מיט פייכטקייט, מיט

בעריאזעווע בלעטער און מיט עפעס אזעלכע בלומען, וואָס גיבען אַרויס זייערע ריחות בלויז אין נאָסען וועטער. די נידריגע געדיכטע וואָלקענס האָבען אַראָבגעדרוקט די שמעקעדיגע לופט צו דער ערד און די לופט איז געווען געדיכט און וואַרעם, ווי ליפאווער האָניג און אין ברוסט איז דערפון געוואָרען אי ברייטלעך, אי שמערצליך. פיהלענדיג די דאָזיגע זאָנדערבארע, פערטראכטע, צארטע ביינקשאַפט, וועלכע איז ווי אַ ווייטעם ליעד אָהן ווערטער, האָט פאול די דאָזיגע ביינקשאַפט ניט געקענט פארשטעהען, ווי ער האָט ניט געקענט פארשטעהן דעם לעבען און זיך אליין.

עס האָט געשיינט דוכט זיך, אז וואַרעמער קען שוין ניט זיין, אָבער ווען פאול איז צוגעקומען צום ברעג טייך, וואו עס האָבען זיך שוין מעהר ניט געזעהען די סילוועטען פון די הייזער און דאָס ליכט־שיין פון פענסטער, איז די פינסטערניס געוואָרען אזוי טיעף און שווער און האָט זיך אזוי נאָהענט אָנגערוקט פון אויבען און פון די זייטען, ווי זי וואָלט וועלען דערשטיקען. די קויט איז געוואָרען טיעפער און די לוזשעס אָפטער און עס האָט שוין ניט געשמעקט מיט גארטען־לופט, נור מיט'ן צושפרייטען אָנגעזעהענעם וואַסער און מיט וואָלקענס. דאָס שליאָפען פון די שטיוועל, וואָס האָט אָב־געקלונגען מיט עפעס אַ טעמפען, איינזאָמען קלאַנג הינטער זיין רוקען און איז געהיימיספול פערשוואונדען, ווען פאול פלעגט זיך אָבשטעלען, האָט אויף איהם געוואָרפען אַ פחד. אָנטאָפּענדיג דעם רעוואָלווער אין קעשינע האָט פאול אַרויפגעלייגט אויף איהם די האַנד און איז אזוי, אומקוקענדיג זיך און צוהערענדיג זיך, דערגאָנגען ביז דער ליניע פון אייזענבאהן, און איז אַרויף אויף דער ליניע.

אויף דעם אייזענבאהן־בריק איז קיינער ניט געווען, און פאול איז גאָנגן שטיל, אז עס זאָלען זיך ניט הערען זיינע טריט און דער אייזענבאהן־וועכטער זאָל איהם ניט דערזעהען, דורכגעגאָנגען פארביי דאָס בעלויכטענע שטיבעלע פון שומר און איז פערשוואונדען אין דער פינסטערניס פון אַ גראָבען, וואָס איז געווען עהנליך ווי אַ דעק פון אַ מורא'דיגען קבר. און אזא שטילקייט איז דאָ געווען ווי אין אַ קבר, און די לופט זאָל אונבעוועגליכע, שטיקענדע, ווי ער וואָלט אין איהר קיין מאָל ניט געאטהעמט. הינטער דעם פארקעהר זיינען געווען צונויפגעלייגט אלטע קלעצער, אויף וועלכע פאול איז אָפט גע־

זעסען ; ער האָט זיי איצט געפונען, אַראָבלאָזענדיג די נאָסע, צו-
שפּאַלטענע פּלאַכעס און ער האָט זיך אויף זיי געזעצט אַראָבלאָזענדיג
די פיס. און ווידער האָט ער זיך צונויפגעהייקערט און זיין גאַנצען
קערפער האָט אָנגעכאַפט אַ מין אונמעכטיגקייט און אָבעלאָזענקייט,
אַז עס איז געווען פאר איהם אַליין אונגלויבליך : טיעף ערגעץ אין
איהם האָט זיך געצאפּעלט עפעס אונרוהיגעס, אונגליקבריינגענדעס
און האָט געפאָדערט אַן ענטשלאָסענע, דרייסטע און שרעקליכע
האַנדלונג.

— דאָ וועל איך זיך עס אוועקלייגען — האָט אַ טראַכט געטהאָן
פאָל, איינקוקענדיג זיך אין די אונגעזעהענע רעלסעס.
אַ גאַנצע וואָך שוין ווי ער געהט אָפּט אַהער און קוקט זיך צו,
און איהם איז דער פּלאַץ אקוראַט געפּעלען געוואָרען אַלס דער פא-
סענדסטער, ווארום דאָ האָט אַלעס גערעדט וועגען טויט, אי די
לופט, אי די שטיקלייט פון אַ קבר, און דאָס האָט געצויגען צום
טויט. זיצענדיג אַזוי שווער, אָבעלאָזען, האָט זיך איהם געדוכט,
אַז ער איז שוין אַ האַלב־טויטער און מען דארף נאָך גאָר ניט פיעל
אום צו זיין אין גאַנצען געשטאַרבען. "שוין דריי יאָהר ווי ער טראַכט
יעדער פריהלינג וועגען טויט, און אין דעם איצטיגען פריהלינג האָט
ער בעשלאָסען, אַז עס איז שוין צייט צו שטאַרבען. ער איז אין
קיינעם ניט געווען פערלעכט, ער האָט קיינע יסורים פון קיין זאַך
ניט געהאַט און איהם וואָלט זיך אפילו זעהר געוואָלט לעבען, אָבער
איהם האָט זיך געדוכט, אַז דאָס אַלעס וואָס ער זעהט אין דער וועלט
איז איבריג, ניט נויטהיג, אונזיניג, אבשטויסענד, אַז עס קעהרט
צום ברעכען דערפון.

און טרעפּען פלעגט דאָס מיט איהם אימער אין פריהלינג. וויי-
טער פלעגט ער דעם לעבען ניט באַמערקען און האָט געלעבט אייני-
פאָך ווי אַלע מענשען. אָבער ווי נור דער שנעע פלעגט צוגעהן און
די ערד איז געוואָרען אַזוי שעהן און דער הימעל פלעגט זיך צושיינען
אין זיין גאַנצער נאָקעטער שעהנהייט, האָט פאָל געפיהלט ווי אַ
פויגעל, ביי וועלכען מען האָט אונטערגעהאַקט די פליגלען און וועל-
כען מען האָט פּערוואַנדעלט אין אַן אומגעלומפערטען, לאַנגזאַם קריי-
כענדען מענשען. און די געפליגעלטע נשמה האָט זיך געצאפּעלט און
האָט זיך געקלאַפט ווי אין אַ שטייגעל און די גאַנצע שעהנהייט פון

דער וועלט איז געוואָרען עפעס אונפערשטענדליך פיינדליך ; דיעזע שעהנהייט, וועלכע ציהט ערגעץ און וואוהין — ווייס מען ניט. ווי א פערלאָהרענער איז ער געגאנגען צו מענישען ניט דער שטומער פראגע, און אלע מענשליכע געזיכטער האָבען איהם אויסגעזעהען פלאך און טעמפ ווי ביי חיות, און זייערע רייד — פוסטע, ניט נויטהיגע, אונזיניגע, ווי דאָס רעווען פון א חיה. זיי האָבען איין דערהיים א קוה מיט גרויסע, נאָרישע אויגען, און איהם האָט זיך געדוכט, אז זיין מוטער, וועלכע ער האָט געליעבט, זעהט אויס אזוי ווי די קוה. איבער די דאָזיגע שלעכטע געדאנקען האָט ער זיך אליין אָנגעהויבען צו האַסען.

ווייט הינטערן פערקעהר האָט זיך דערהערט א הויזשעריי, וועלכע ער האָט דערפיהלט מעהר מיט זיין אויפציטערנדען קערפער אלס מיט'ן געהער — האָט זיך דערהערט און איז פערלאָשען געוואָרען, ווי די בלייענע לופט און די פינסטערנעס וואָלטען איהר דערשטיקען. עס האָבען א גלאַנץ געטהאָן די נאָסע רעלסען און פון דעם חשך איז ארויסגעשוואמען א פייעריגע אויג, איינזאם און שרעקליך, אקוראט אנקעגען פאול'ען, און עס איז ניט קענטיג געווען, בעוועגט זיך די אויג אָדער ניט. און עס האָט זיך געוועלט, אז זי זאָל פערשווינדען אָדער פערלאָשען ווערען ; אָבער זי האָט געקוקט גלייך ניט א פינטעל טהאָנדיג, שרעקליך און דורכדרינגליך און איז געוואָרען אלץ בונדטער, אלץ בייזער. פאָל'ס האַרץ האָט זיך א הויב געטהאָן הויך צום כאַמע האַלז און איז אַראָבגעפאלען, ווערענדיג צושמעטערט אויף טויזענדע קורצע, האַסטיגע קלעפלעך, פון וועלכע אין מויל איז טרוקען געוואָרען. אָנכאָפּענדיג זיך מיט די פינגער פאר די נאָסע קלעצער, האָט ער זיך אויף העלפט פון זיי אַראָבגערוקט און האָט אויסגעצויגען די פוס, אָנהיהרענדיג מיט די שפיין פינגער די ערד. און ער איז געווען אין אזא פאָזע, ווי א מענש וואָס וויל האַסטיג און ענטשלאָסען א שפרונג טהאָן, און ווען דער שיין פון לאַנטערנע איז געפאלען אויף זיינע אויגען זיינען זיי געווען ווייט צועפענט און אין זיי איז געווען צו לעזען אימה. לאַנגזאָם, ווי א מידער אָדער קראַנקער, איז פערבייגעגאנגען פערביי פאול'ען דער שוואַך בעלזיכטענער לאַקאמאטיוו, און נאָך איהם האָבען זיך ווי שאַטענס געצויגען די וואַגאָנעס, שווער קלאָפּענדיג און וויגענדיג זיך. און עס האָט זיך

געפיהלט ווי שווער עס איז זייער אונגעהויערע משא און ווי אָהן רחמנות זיי וואָלטען צוריען דעם קערפער, וואָס וואָלט אַרונטער-פאלען אונטער די רעדער.

דער צוג איז אַריבער. און פאול'ען האָט זיך אַלץ געדוכט, אז דער טויט איז נאָך דאָ, איז נאָך ניט אַריבער, און מיט אַ פחד, וועלכען ער האָט זיך אליין ניט געקענט ערקלעהרען, האָט ער זיך האַסטיג אַרונטערגעגליטשט פון די קלעצער און איז אַוועק. אויפ'ן בריק האָט ער דערוועהן דעם אייזענבאהן-וועכטער און האָט איהם גע-זאָגט „גוטען אבענד!“

דער וועכטער וואָס האָט איהם בעלויכטען מיט זיין לאַנטערנע, האָט גאָר נישט געענטפערט און איז אַריין צו זיך אין וואַכ־שטיבעל; און פאול'ען איז ווידער געוואָרען שווער און ער האָט דערפיהלט אַ האַפֿ-נונגסלאָזע רוהיגקייט. לאַנג איז ער געשטאנען אָנגעשפּאַרט מיט'ן עלענבויגען אויף די דינע אייזערנע שטאַכעטען, האָט אַריינגעקוקט אין דעם גלייכען חשך — אויך אזא האַפֿנונגסלאָז גלייכע, ווי זיין אייגענע ביינקישאפט. ער האָט אַ שאַקעל געטהאָן מיט'ן קאָפּ און האָט אַ זאָג געטהאָן אויפ'ן קול: „מאָרגען“.

ווען פאול איז צוגעקומען צום הויז האָט שוין די קורצע מאַיאָווע נאכט זיך באַלד געענדיגט און ביים פאַראדנעם צופאָהר זיינען גע-שטאַנען צוויי עקיפּאזשען און די פענסטער פון הויז זיינען געווען בעלויכטען. פון גאניק איז צו איהם צוגעגאנגען אַ דונקעלע פיגור און דער דערשראָקענער פאול האָט באַלד דערקענט דעם דוואַרניק, וואַסילי.

— וואָס האָט פאַסירט? — האָט ער אַ פּרעג געטהאָן, טרע-פענדיג גלייך, אז עפעס האָט פאַסירט און אז דאָס וואָס האָט פאַ-סירט איז עפעס שרעקליכעס — וואָס מאַכט די מאַמע?

— סערגיי וואַסילעוויטש זיינען געווען אין קלוב . . . די מו-טער אייערע האָט מיר געהייסען, איך זאָל אויף אייך דאָ אויפ-וואַרטען.

— האָט עפעס פאַסירט מיט'ן טאַטען?

אַבער ער האָט שוין געוואוסט וואָס. אומעטום, אין אַלע צי-מערען, אין קיך, עסס־צימער, אין שלאָף־צימער איז געווען שנייד-דענר ליכטיג פאַר די אויגען און מענשען זיינען אַרומגעגאנגען. די

ניאניא האָט אויסגעזעהען ווי אַ מכשפה מיט איהרע האָאַר, וואָס האָט
 בען זיך אַרויסגעשלאָגען פון אונטער'ן קאָפּטיכעל. אָבער איהרע
 אויגען זיינען געווען רויט פון טרעהרען און איהר שטימע איז געווען
 אַ וויינענדיגע, רחמנות'דיגע. פאָל האָט זי אָבגעשטויסען פון זיך,
 דערנאָך עפעס נאָך עמיצען, וועלכער האָט איהם פּערהאַלטען און
 געשטערט אין וועג און איז אַוועק גלייך אין קאבינעט. דאָרט איז
 אַלעס געווען ווי שטענדיג; פון וואַנד האָט געשמייכעלט דאָס בילד
 פון אַ נאָקעטער פרויענצימער; און אויף דער ערד, אין מיטען ציר
 מער, איז געלעגען דער פאטער אין אַ ווייסער העמד, וועלכע איז
 געווען צוריסען ביים קראגען. דער גאַנצער שיין פון לאַמפּ און פון די
 ליכט איז געפאלען דוכט זיך בלויז אויף איהם, און דאָרום האָט ער
 אויסגעזעהען אַזוי גרויס און שרעקליך און פאָל האָט זיין פנים ניט
 געקענט דערקענען. דער פנים האָט געגלאַנצט מיט אַ דורכזיכטיגער
 שרעקליכער געלוקייט און די אויגען זיינען געווען פּערגלאַצט. די ווייס-
 לעך פון אויג זיינען געווען מורא'דיג גרויס, אונגעזעהנליך, ווי ביי
 אַ בלינדען. פון אונטער'ן לאַקען האָט זיך אַרויסגערוקט די האַנד און
 איין פינגער מיט דעם גרויסען גאָלדענעם רינג האָט זיך שוואַך גע-
 ריהרט, האָט זיך פּערבויגט און אָבגעבויגט, ווי ער וואָלט זיך מאַ-
 טערען עפעס צו זאָגען. פאָל האָט זיך געשטעלט אויף די קניע און
 האָט מיט ציטערענדע ליפּען געקושט דעם נאָך לעבענדיגן, בעוועגליכען
 פינגער און האָט זיך שטאַרק צואוויינט:

— פאר וואָס עפעס אויף דער ערד? פאר וואָס עפעס אויף דער

ערד?

עמיצער האָט פון צימער געענטפּערט:

— וויינט ניט, ער וועט נאָך בלייבען לעבען. ער איז געווען אין

קלוב און מיט איהם האָט געטראָפּען אַ שלאק, אָבער ער וועט בלייבען
 לעבען.

פון דעם צווייטען צימער האָט זיך דערהערט אַ יאָמער, אַ היי-
 זעריגער, שלוכצענדער, אונאיינגעהאַלטענער, ווי דאָס וואסער
 וואָס רייסט זיך דורך דורך אַ הרעבליע. מיט אַ שניידענדיגן קלאַנג
 האָט זיך דער יאָמער דורכגעטראָגען איבער די צימערען, האָט זיי
 פול געמאַכט און איז אַריבער אין קלאַגדווערטער:

— לעיבינקער מיינער, סעריאזשענקא . . .

דער שטארבענדער האָט קוים בעוועגט מיט'ן פינגער און אָב-
וואָהל דער פנים איז געווען אַלץ אזוי געל און אונבעוועגליך, האָט
דאָך אויסגעזעהען, ווי ער וואָלט הערען די שטימע און ווי ער וואָלט
ניט וועלען ענטפערען. און פאל האָט זיך ווילד צוואַמערט :
— פאפא ! אָבער אַך, פאפא ! . . .

2.

פאל איז שוין איצט געווען דער עלטסטער אין הויז און אויף
איהם איז אויסגעפאלען צו בעשטעלען א טרונע, פאָהרען אין קלויס-
טער און דינגען פסאלם-זינגער. בייטאָג איז ער אויף א וויילע איינ-
געשלאָפּען אויף א קינדער-רעכטעל און איהם האָט זיך גע'חלומ'ט, אז
ער קוישט די נאָקעטע פרויענצימער — דיזעלבע, וואָס היינט אויף
דער וואנד אין קאבינעט. אן עקעלאָפּטער חלום איז דאָס געווען,
ער האָט איהם אָבער אין גיכען פערגעסען און איז אַלץ אַרומגעגאַנגען
און האָט אַלץ אָבגעגעבען בעפעהלע ווי און וואָס צו טהאָן ביז עס איז
געוואָרען נאכט.

אין שטוב איז געוואָרען רוהיג. די מוטער, וועלכע איז דריי
מאַל געבליבען אין אונמאַכט ביי דער גאָטעס-דינסט פאר דער נשמה
פון טויטען, איז ענדליך איינגעשלאָפּען מיט דער קליינער קאטיא.
אנדריי און שורא האָבען זיך גענוג אָנגעוויינט דעם גאַנצען טאָג און
זיינען אויף אנשלאָפּען געוואָרען ; בלויז די דינערשאפט האָט זיך
נאָך גע'זיך'ט אין קיך, און אין א ווייטען צימער האָבען געטרונקען
טהייל ימים, וועלכע זיינען זיך דאָ צונויפגעקומען. ווען פאל
איז אַהען גע'זיך'ט אין האָט דער אָנקעל יעגאר געהאַלטען אין ערקלעהרען,
אז אין אזעלכע נאכט איז גוט צו טרינקען טהעע מיט ראָם אָדער מיט
קאָניאַק.

— עס איז אַלע מאָל נויטהיג אין א הויז צו האָבען קאָניאַק,
ווארום קאָניאַק ווירקט זעהר גוט אויף דעם אָרגאַניזם : צו מען פער-
קיהלט זיך, צו מען פערנעצט די פיס אָדער עפעס אן אונאַנגענעמ-
ליכקייט, באלד מוז מען איינגעהמען א גלעזעל קאָניאַק און מיט דעם
שווייס ווערט דאָס אַלעס אַרויסגעשלאָגען. פאָווליק, ווילסט דו ניט
א גלעזעל מיט קאָניאַק ? טרינק אויס.

אָנקעל יעגאר'ס פנים איז געווען פלאך און רויט, און פאול האָט א טראכט געטהאָן, אז עס וואָלט שוין בעסער געווען אָנקעל יעגאר זאָל שטאַרבן איידער דער טאטע איז געשטאַרבן, און ער האָט געענטפערט ביזלעך :

— איך וויל נישט !

ווען עמיצער וואָלט אַ קוק געטהאָן פון דרויסען אויפ'ן הויז, וואָלט ער געקענט מיינען, אז אין הויז איז אַ גרויסער יום-טוב : אלע פענסטער זיינען געווען בעלויכטען און דער ליכטיגער שוין איז געפאָלען אויף דער ערד. אָבער עפעס אימח'דיגעס און אונגעווענהליכעס איז געווען אין דעזען הויז, וועמעס אלע פענסטער האָבען געלויכטען אין מיטען פון דער פינסטערער נאַכט. און עס האָט זיך געפיהלט, אז דאָרט, אין איינעם פון זיינע צימערען ליגט אַ סאלטער, שטיר מער בר־מנן. ער ליגט שטום אין אונבעוועגליך און הערשט איבער'ן גאַנצען הויז, און אלץ וואָס ארום איהם טהוט זיך געהערט איהם און דינט פון זיינט וועגען.

פאול איז אַרומגעגאַנגען איבער'ן הויף היין און צוריק און האָט אלץ ווידערהאָלט דיזעלביגע ווערטער, וועלכע זיינען ביי איהם געבליבען אין זכרון פון הזכרת נשמות : „גאָט, געפין רוהע פאר דיין געשטאַרבענעם קנעכט . . .“ ער האָט די דאָזיגע ווערטער ווידער האָלט צעהנדליגע און הונדערטע מאל, אַמאָל צערטליך, אַמאָל מיט טיעפער פערצווייפלונג און יעדען וואָרט האָט ער אַרויסגערעדט קלאָהר און טיעף, האָט אָבער אַריינגעלייגט אין די ווערטער גאָר אַ בעזונדערן געדאַנק.

און די אלע ווערטער האָבען געהאַט איין געדאַנק, איין זינען :

ט ו י ט.

און אלעס וואָס פאול האָט געטראַכט האָט געהאַט איין בעדייטונג:

ט ו י ט.

פון גאָרטען האָט זיך געהערט אַ געדיכטער און שטאַרקער ריח פון גראָז, פון בויםער און פון צועפענט זשאַסמין, און דער דאָזיגער ריח האָט פאר איהם געהאַט אויך אלץ דיזעלביגע בעדייטונג : ט ו י ט. און אונפערשטענדליך איז פאר איהם געווען, צו וואָס איז איצט נויטהיג דער דאָזיגער זיסער, פרעהליכער ריח, ווען עס איז געשטאַרבן בען דער מענש, וואָס האָט הנאה געהאַט פון איהם ? צו וואָס זיינען

די דאָזיגע שטערען אין הימעל און די ווייכע, ווארעמע דונקעלע לופט ? צו וואָס די דאָזיגע ליכטיגקייט אין די פענסטער, ווען געשטאָרבען איז דער מענש און ליגט אַ שטומער, אַ פערגליווערטער, ווי אַ שטיק מאַסע פון אייז.

אין דונקלען שטאהל האָט פאול געפונען אָנגעשפארט אן וואנד דאָס דעקעל פון דעם ברייטען ארון. אונטער דעם דעקעל וועט ליגען דער פאטער. און פאול האָט זיך אונטערגעשטעלט אונטער'ן דעקעל און האָט פעהראַלטען דעם אטהעם, זוכענדיג צו זיין אונבעוועגליך ווי אַ טויטער. ער האָט געמיינט, אז אַזוי וועט ער בעסער פארשטעהן וואָס דאָס איז אַזוינס טויט. אָבער פון'ם דעקעל האָט זיך געהערט אן אנגענעהמער גערוד פון פריש געהילץ און דעריין איז עפעס געווען אַ סתירה צום טויט, וואָס איז געווען רעטזעלהאפטער נאָך פון טויט און וואָס האָט גערופען דורכדרינגליך.

פאול האָט פערמאכט די אויגען און האָט געטראכט ווי ער וועט אויך אַזוי ליגען און וועט זיין טויט. אָבער זיין האַרץ האָט שטארק געקלאפט און האָט וועה געטהאָן פאר'ן פאטער. און דער אנגענעהמער מער ריח פון'ם האַלץ האָט איהם אַרומגענומען מיט אַ דינע, לעבעדיג-גע, אונצושיידבארע שפינוועבס, און ער האָט זיך ניט געקענט פאַרשטעלען ווי ער וועט אַמאָל זיין אַ טויטער. ווען ער איז אַרויס פון שטאהל האָט נאָך שאַרפער געשמעקט דער בשמים-ריח פון'ם בליהענדען גארטען, און פון ערגעץ פון ווייט האָט זיך דורכגעטראָגען דאָס שטילע, אָבער טרוימפירענדע, לעבענס-בעזויפענע און לעבעס-בעטרונקענע ליעד פון'ם סאלאוויי. און מיט דער גאַנצער רחמנות'-דיגער שאַרפקייט פון זיין יסורים'דיגען האַרצען און מיט דער גאַנצער רעטזעלהאפטער ליידענשאַפטליכער ביינקשאַפט, מיט דער גאַנצער ענטציקונג פון אַ מאיאווער נאכט איז דאָס לעבען געווען אַזוי שעהן, אז עס האָט זיך באגעהרט צו שטאַרבען כדי צו לעבען אייביג.

שאַקלענדיג זיך איז פאול דערגאנגען ביז'ן פארקאן, איז צוגע-פאלען צו איהם מיט'ן קאָפּ און האָט לאנג, לאנג געוויינט, ווידער-האַלענדיג די ווערטער, וואָס זיינען איהם געבליבען אין זכרון : „גאָט געפין רוהע צוזאַמען מיט די הייליגע פאר דיין קנעכט . . .“

אָבער איצט האָבען שוין די דאָזיגע ווערטער ניט געהאט די בע-דייטונג פון טויט.

אין דער פריה האָט ווידער אָנגעהויבען זיך דאָס עסק'ן. דער פאָטאָגראַפּיסט איז געקומען אַראָפּצונעהמען אַ בילד פון דעם טויטען סערגיי וואַסיליעוויטש — און עס איז שוין צייט געווען, וואָרום דער ברמינן האָט שוין אָנגעהויבען צו דאַרבען. מען האָט אַרויסגעטראָגען דעם אַרון אויף דער טעראַסע, וואו עס איז געווען ליכטיגער. דער פאָטאָגראַפּיסט, מיט אַ שפיציג בערדיל, אַ צאָפּעלדיגער, אין אַ פּידזשאַק, האָט לאַנג זיך גע'עסק'ט צוצופאַסען דעם אַפּאַראַט; דעם טויטענס קאָפּ איז געלעגען אונטעקוועם און אפנים ווי דעם פאָטאָגראַף האָט זיך געוועלט זאָגען: בעמיהט זיך אַ קעהר טהאָן דיז קאָפּ אין דער זייט און גיט אַ שמייכל. אָבער ער האָט געזוכט צו וויווען אַז ער פערשטעהט, דאָס ער האָט צו טהאָן מיט אַ טויטען און ער האָט מיט אַ בעזונדער העפליכקייט מיט צוויי פינגער בלוז פאָרזיכטיג אַ קעהר געטהאָן דעם טויטענס קאָפּ. דער קאָפּ האָט זיך אַ שאַקעל גע- טהאָן און איז געבליבען צוריק אויף דעמזעלבען פּלאַץ און דער פאָטאָ- גראַפּיסט האָט געמאַכט אַ פנים, אַז ער איז צופריעדען.

— אזוי וועט זיין גוט — האָט ער געזאָגט.

און אָנקעל יענאַר האָט אַ קוק געטהאָן פון דער זייט און האָט צו- געשטימט: יא, אזוי איז גוט.

אָבער דאָ איז אַריינגעקומען פּאַול'ס מוטער; קיין זאך גיט זע- הענדיג, אַ גרוי און אלט געוואָרענע מיט איין מאָל, איז זי ווי אַן אלטינקע, מיט ציטערענדע טריט, לאַנגזאַם אַרויף אויף די טרעפּ, איז שטיל צוגעגאנגען צום אַרון און איז אַ פאל געטהאָן אויף איהם מיט אויסגעשטרעקטע הענר.

— מאַמע! מאַמע! — האָט זיך געבעטען פּאַול, זוכענדיג

אָפּצוציהען זי.

אָבער זי האָט זיך אָפּגעשטופט פון איהם מיט איהרע עלענבוי- גענס, האָט זיך אָנגעכאַפט פאר דער שווערער דעקע און האָט זי גע- שלעפט מיט זיך.

— לאָז מיר, לאָז מיר — האָט זי געבעטען — דאָס האָב איך

איהם. . .

און פּאַול האָט דערזעהען ביי איהר אין האַנד אַרעמע צוריקטע בלומען, בלויאינקע קאָרנבילומען; זיי זיינען געווען אזוי ווי זי האָט

זיי אָבעריסען, מיט בלעטלעך און מיט גראָן, און געהאלטען האָט זי זיי אזוי פעסט, אז פון מאַנכע איז אַרויסגערונען זאָפט.
— שוועסטער — האָט געזאָגט אָנקעל יענאר — בערוהיג זיך דאָך.

און פאול האָט איהם אָבעשטויסען מיט'ן אַקסעל און האָט אַ זאָג געטהאָן ווייך :
— לייג אַוועק, מאַמע !

און די לעבעדיגע בלומען האָבען זיך געלייגט אויף דער ברוסט פון'ס טויטען.

ווען די מוטער מיט פאול'ען זיינען אַוועק, האָט דער פאָטאָגראַד פיסט אַרטיסטיש צורעכט געמאַכט די בלומען, און אָנקעל יענאר האָט איהם געלויבט דערפאר.

— אייער בעשעפטיגונג, פאָטאָגראַפיע, איז ניט קיין גרינגע זאך, דאָ פאָדערט זיך קינסטלערישע פעהיגקייט.

— יא, מיט לעבעדיגע איז נאָך ווי עס איז, אָבער מיט טויטע...
— און דער אפאראט האָט אַ קנאַק געטהאָן.

דערנאָך האָבען זיך ווידער אָנגעהויבען די רעליגיעזע צערעמאָניעס, מיט געזאנג און פסאַלמען. דאָ זיינען זיך צונויפגעפאָהרען דעם פערשטאָרבנעם בעקאַנטע, פריינד, מענשען, וועלכע האָבן ען מיט איהם געדינט צוזאַמען ; פאול האָט זיי אַלעמען געפיהרט אין גאָרטען, וואו זיי זאָלען קענען רויכערן און אַלע האָבען איהם פאָרגעלייגט פאפיראַסען, ווי זייערען אַ גלייכען. אַלעס אין הויז איז געווען דורכגענומען מיט דעם ריח פון ווירוד און נאָך עפעס מיט אַ זעהר שווערען געפעהרליכען ריח. אונטער דעם טיש, אויף וועלכען עס איז געשטאַנען דער ארון מיט'ן טויטען, איז שוין געשטאַנען אַ פעסעל מיט אייז, און צו אבענד האָט מען שוין דעם טויטענס נאָז און אויערען געמוזט פערשטאָפּען מיט וואטע און אַרױפלייגען וואטע אויפ'ן מויל. עס האָבען זיך מעהר ניט אַרויסגעזעהען ווי דער שטערען, אַ גלאטער ווי פון ביין אויסגעטאַקט, און די שטאַרק צוגעשלאָסענע אויגען, וועלכע האָבען געמאַכט דעם איינדרוק, אז דער מענש האָט בעשלאָסען קיין מאָהל מעהר זיי ניט צו עפענען. און אַבוואָהל דער טויטער האָט איצט אויסגעזעהען שרעקליכער איידער ער איז געווען און דער שמש האָט זיך בעקלאָגט אז מען קען ניט איינזיצען נעבען

איהם אין צימער, פון דעסטוועגען האָבען אלע דיעזע נאכט געשלאָ-
פען רוהיגער און פעסטער, ווארום זיי זיינען שוין געוואָהנט געוואָרען
צו איהם.

אויף דעם דריטען טאָג אין דער פריה האָט מען סערגיי וואסילע-
וויטשען מקבר געווען. ווידער האָט פאול אָבגעגעבען בעפעהלע ווי
און וואָס מען זאָל טהאָן, האָט אָבגעטריבען די נייגעריגע, וועלכע
האָבען געשטערט אַרויסצוטראָגען דעם ארון דורך דער טהיר; ער
האָט געהאָלפֿען אַרויספיהרען פון קלויסטער די מוטער, וועלכע איז
עטליכע מאָל געבליבען אין אונמאכט אין דער צייט פון גאָטעסדינסט,
און ער האָט צוזאמען מיט אַנקעל יענאר איינגעלאדען אלעמען נאָך
דער בעערדיגונג אַרויסצוקומען צובייסען. ער האָט זיך פערנייגט,
קוים געשמייכלט איינלאדענדיג, האָט איבערגעצעהלט די קליינ-
גער, וואָס עפעס אן אלטינקע האָט איהם געגעבען אלס אויסגאב,
און די צייט איז געלאָפֿען אזוי שנעל און אלעס האָט זיך געטהאָן
איינס נאָך דאָס אנדערע אָהן זיין ווילען, אז ער האָט קיין צייט ניט
געהאט נאָכצוטראכטען, נאָכדיינקען, עראינערען זיך. דערנאָך איז
ער געאנגען הינטערן ארון און האָט ניט אַראָבגענומען די אויגען פון
דעם פאטערס אָבגעשאַרענע פאטיליצע. פון דעם ניט גלייכען וועג
האָט דעם טויטענס קאָפּ עטוואָס אַ שאַקעל געטהאָן זיך פון ווילע צו
ווילע, און פון אויבען האָט געברענט די מאיאווע זונן און דער
ברענענדער שטויב האָט געצונדען די שייך געהענדיג. פון הינטען
האָט זיך געהערט די קלאַפֿעריי פון רעדער און עס האָבען זיך געהערט
אַנקעל יענאר'ס אויסגעשרייען יעדע ווילע:

— בערוהיג זיך דאָך, שוועסטער.

פאול האָט עס געהערט און האָט פערשטאָנען, אז זיין מוטער
וויינט ווידער, אָבער איהם האָט עפעס אָנגעכאַפט אַ טעמפע, משונה-
ריגע גלייכגילטיגקייט און ער האָט זיך ניט אַ קעהר געטהאָן אַ קוק
צו טהאָן. און פון דער גאַנצער לוייה איז איהם בלויז געבליבען אין
זכרון דעם פאטער'ס אָבגעשאַרענע, שאַקעלדיגע פאטיליצע און די שייך
וואָס זיינען ווייס געוואָרען פון שטויב.

צוריק פון בית-עולם איז ער געפאָהרען צוזאמען מיט נאָך עפעס
אַ מאַן אויף אן איזוואזטשיק, וועלכער איז געפאָהרען אזוי שנעל,
אז עס האָט זיך אויפגעהויבען אַ וואַלקען פון שטויב אַרום זיי. פון

ביידע זייטען זיינען געווען געדיכטע, פרישע גערטנער, און דאָס אלעס איז געווען אזוי שעהן און אנגענעהם נאָך דעם לאַנגזאַמען מאַד-נאטאנעם שלעפען זיך הינטערן ארון, אַז פאָל האָט טיעף אָב-געאַטהעמט און האָט אַ בעט געטהאָן ביי זיין בעגלייטער אַ פאפיראַס. אין הייז זיינען אלע פענסטער געווען צועפענט, אומעטום זיינען גע-שטאַנען וואזאנעס מיט בלומען, און עס איז שווער געווען פאַרצו-שטעלען זיך, אַז גאָר ניט לאַנג איז דאָ געווען אַ טויטער. ביים מיר טאג-עסען האָט מען פערבראַכט לאַנג און טומעלדיג. אָנקעל יעגאר האָט אלעמען טראַקטירט, האָט מיט אַ בעזונדער פלינקייט אָנגע-גאָסען די גלעזלעך און האָט ניט אָנגענומען פון קיינעם קיין ענט-שולדיגונג, מען האָט געמוזט אויסטרינקען די אָנגעפילטע גלעזלעך.

— מען דארף מזכיר נשמה זיין — האָט ער געזאָגט איבערציי-גענד — טרינקט אויס, זייט אזוי גוט. פאטער דיאַקאָן, וואָס לאָזט איהר עפעס אייער גלעזעל אזוי שטעהן ?

ווען די אלע פרעמדע זיינען זיך צופאַהרען איז פאָל אוועק אין גארטען, און האָט לאַנג שפאַצירט אויף זיינע שאַטענהאַפטע שטעג-לעך און האָט מיט איבערראַשונג געקוקט אין אלע זייטען. איהם האָט זיך געדוכט ווי ער וואָלט דאָס ביז איצט געלעגען לאַנג, זעהר לאַנג אין אַ לאַנגען, ענגען קבר, האָט ניט געאַטהעמט, האָט ניט געזעהען די זונן און האָט ניט געוואוסט פון דער דאָזיגער רייכער, גרויסאַרטיי-גער שעהנהייט.

די ערד האָט געשאַפען — אזוי געדיכט האָבען געגרינט די פּוּכּיגע, גלאַטע און שאַרפע בלעטער, אַז דער בליק האָט ניט געקענט דורכ-דרינגען. דאָס אלעס איז געווען אזוי יונג, אזוי פריש און מונטער, פול מיט מעכטיגע קראַפט און מיט לעבען. עס האָט אויסגעוויזען זיך, ווי מען וואָלט מיט'ן אויג געקענט מערקען ווי זיי וואַקסען און אטה-מען, ווי פון דער פייכטער, וואַרעמער ערד ציהט זיך צו דער זוני-די גראַז. און אלעס אין גאָרטען איז געווען פול מיט געדיכטער הוושע-ריי, פול מיט בעשעפטיגונג און מיט לעבענס-פרייד. אזוי איז גע-ווען אויבען און אונטען — ס'האָט זיך ניט געזעהען ווער הוושעט עס און זינגט, און עס האָט זיך געדוכט, אַז דאָס זינגט די גראַז, די בלומען און דער הויכער, בלויזער הימעל. מען האָט דוכט זיך געקענט

הערען די גראָז און שמעקען דאָס דופטיגע, ברעניגע זשומען, אזוי האָט זיך אלעס : ריחות, קלאנגען און פארבען, צונויפגעגאָסען אין איין וואונדערליכער האַרמאָניע פון שאַפּען און לעבען.

אין איין ווינקעל האָט פאָל דערזעהען אַ בעריאזע־בוימעל, וועלכען דער פאטער האָט פאר זיינע אויגען איינגעפלאַנצט. ער גע־דיינקט ווי שוואַרץ עס איז געווען די צוגראַבענע ערד און דאָרט איז געווען אַריינגעזעצט דאָס בוימעל, און איצט וואַקסט אַ בעריאזע שלאַנק, הויך און לייכט, אָהן אנשטריינגונג, צושפרייטען זיך אין דער לופט איהרע האַרץ־פאַרמיגע בלעטער, בעפארבט מיט צאָרט־יונגער גרינקייט. און פאָל'ס האַרץ איז צונומען געוואָרען אויס ביינקשאַפט נאָכ'ן פאטער און די שלאַנקע בעריאָזקע איז איהם געוואָרען לעב און לייבליך, ווי אין איהר וואָלט נאָך ניט געשטאַרבען און וועט קיין מאָל ניט שטאַרבען דער גייסט פון יענעם, וועלכער האָט איהר געשיינקט דאָס גרינע, מונטערע לעבען.

— פאָווליק, וואו ביסט דו ? — האָט מען איהם גערופען.

פון הויז איז צוגעקומען די מוטער מיט שוואַכע טריט און הינטער איהר, האַלטענדיג זיך פאר איהר קלייד איז געגאנגען די קליינע שורקא.

— ווי מיער איך בין — האָט זי געזאָגט, זעצענדיג זיך אויף דער באַנק — זיי אַ וויילע מיט מיר, פאָווליק.

— גוט, מאַמעלע.

פּלוצלונג האָט די מוטער זיך אויפגעהויבען און איז געפאלען אויף די קניע פאר פאָל'ען, מיטשלעפענדיג מיט זיך אויך שורקא'ן, און וויינענדיג מיט די שטילע טרעהרען פון יסורים, פרעסענדיג איהר פנים צום זעהן'ס האַנד, האָט זי געזאָגט :

— פאָוולינקע, לעבינקער, דו ביסט דאָך איצט איינער ביי אונז ; דו ביסט דאָך אונזער איינציגער בעשיצער.

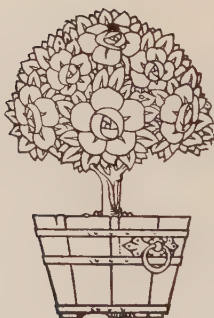
און שורקא האָט אויך מיט ערענסט אַ זאָג געטהאָן :

— פאָוולינקא, הא, פאָוולינקע !

פאָל האָט געגלעט מיט זיין האַנד דעם גרויען ציטערענדען קאָפּ און פאר זיינע אויגען איז דורכגעלאָפּען ווי אַ ווייטער, פינסטערער

חלום, די ליניע פון אייזענבאהן און די שרעקליכע, איינזאמע, פייעריגע אויג — ער האָט געגלעט דעם ציטערענדען קאָפּ, האָט גע-
קוקט אויף שורקאס פנים און האָט דערזעהען ווי עלענד, איינזאם
קליין און רחמנות'דיג זיי אלע זיינען, ווי נויטהיג פאר זיי איז נאָך
שוין און ליעבע. און ער האָט זיך דערפיהלט שטארק און קרעפטיג,
און זיין קול איז געווען הויך און פול מיט קראפט, ווען ער האָט אַ זאָג
געטהאָן :

— יא מאמע, איך וועל לעבען.

פערטער טייל

אינהאלט פערצייכנים:

5		א נ פ י ס א
102		ואהבת לרעך
129		פ א ל ש ק י י ט
		דער אשמודאי

Copyright 1912,
Hebrew Publishing Company, New York.

א. נ. פ. י. ס. א.

האנדעלענדע פערזאנען

קאסטאמארעוו, פיאדאר איזאנאוו'יטש — אדוואקאט.

אלעקסאנדרא פאולאָוונא — זיין פרוי

אנפיסא און ניקאטשקא — שוועסטער פון אלעקסאנדרא.

אנאסאוו און אנאסאוו — אלעקסאנדרא'ס עלטערען.

באבינקע.

טאטארינאוו און ראזענטהאל — אדוואקאטען.

פעטיא — גימנאזיסט.

פאמערנאנצעוו — זיין חבר.

ערשטער אקט

(דאָס הויז פון דעם אַרוואַקאָסט, פּיאָדאָר איוואַנאָוויטש קאָסטאָמאַראָוו.
דער אַבענד פאַר נייַיאָהר. געסט.)

די סצענע שטעלט מיט זיך פאַר די באַבינקא'ס קליינעם צימער, אַבגעטהיילט פון די צימערען, וואו די געסט זיינען, מיט אַ קליינעם קאַררידאָר און אַ טהיר. פאַר דער טהיר דריי טרעפלאך. דאָס הויז איז זעהר אַלט, איז פיעל מאָל פערריכט געוואָרען. אין די באַבינקעס צימער געפינט זיך איין פליעגעל. די טהיר איז ניט פעסט פערמאַכט, פילייכט האָט ווער פערגעסען צו פערריגלען, און פון דאָרט הערט זיך דער רויש פון דער שמחה: מען שפיעלט פיאנאָ, מען טאַנצט, מען שרייט עפעס פרייליכעס — און ביי דער באַבינקען איז שטיל, די רוהע פון אונליידענשאפטליכע אַלטקייט. דער צימער איז בעלויכטען פון דאָס שוואַכע ליכט פון קאָלירטע לעמפעלאך און פון אַ קליינעם לאַמפּ אויפ'ן טיש. די בעט פון דער אַלטער און די הייליגע בילדער זיינען פערשטעלט מיט אַ גאנץ הויכען פאַראוואַן. הינטער די פענסטער הערשט די קלאנגלאָז-קלינגענדע לבנה-נאַכט פון מאָנאַט יאַנואַר.

די באַבינקע אליין — אַ זקנה פון אונבעוואוסטע יאָהרען און פון אלעמען פערגעסענעם אונבעוואוסטען לעבען — זיצט, פערטיעפט אין פאָטעל, און מיט שנעלע געוואוינטע בעוועגונגען שטריקט זי אַ זאַק. אונענדליך, וויעדערהאַלענדיג, ציהען זיך ארויף די גרויע אויג-לאך איינס נאָך דאָס אנדערע; דעריאָגען איינס דאָס אנדערע און קאָרנען ניט אָניאָגען, לויפענדיג שנעל איין קרייז. און אויף דעם גלאַנץ פון די שפּיזלאך ענטפערען די בלינדע ווינקען פון דעם קליינעם, איילענדיגען, פאמפּעדיטעל, וועלכער בעווייזט קוים צו כאַפּען די פלי-הענדע סעקונדען, אַ שרעקליך פערזאָרגטער.

אנטקעגען דער אַלטער זיצט נינאַטשקאַ, אַ 17-יעהריגע גימנאַ-זיסטקע, אָנגעלעהנט מיט'ן קאָפּ אויף די הענד און קוקט אויפּמערק-

זאם אויף דעם רוישלאָזען און אונענדליכען אָנוואַקסען פון די אויגלאך פון זאָק. ביי איהר זיינען רייכע, יונגע האָאַר, און די באַקען רויטלאַך-צארט; זי זיצט שטיל, ווי אַ בעצויבערטע.

נינאַטשקאַ. (אונבעוועגליך, לאַנגזאַם און טיעף) באַבינקע! זאָג דו מיר... (זי דעררעדט ניט און קוקט, ווי זי וואָלט ציילען די אויגלאך און ווייטער) באַבינקאַ, זאָג דו מיר...

באַבינקאַ. (צערטליך) זאָג, זאָג. אַלס זאָל מען דיר זאָגען. ניטאָ וואָס צו רעדען, אַלעס געזאָגט. זאָג... זאָג!

נינאַטשקאַ. באַבינקאַ, זאָג דו מיר... דו האָסט פיעל געלעבט אויף דער וועלט, דו ווייסט אַלעס און דו קאָנסט אַלעס דערצעהלען, אויב דו זאָלסט וועלען. זאָג מיר באַבינקאַ, ווי ווערט דאָס — נייַ יאָהר? איך פערשטעה ניט. מיר ווייזט זיך אויס, אַז ווי נאָך דער זייגער וועט שלאָגען צוועלף, באַלד, טאַקע אין דער זעלבער מינוט, וועלען זיך צופענען מורא'דיגע טויערען און דו וועסט אין זיי דער-זעהען... וואָס? באַבינקאַ, וואָס? (די אלטינקאַ שווייגט). דו ווייסט נישט זאָגען. שאַדע! און איך בין זיכער, אַז דו זעהסט און וואָלסט געקאָנט זאָגען, אויב דו וואָלסט געוואָלט. אָבער דו לייעסט קיינעם ניט און דערפאַר שווייגסט דו. אָנקעל פּעדיאַ זאָגט, אַז דו ביסט אַלט הונדערט יאָהר, באַבינקאַ, — איז דאָס אמת, זאָג? און אהינטער דיר ליעגט אַזאַ לאַנגער, לאַנגער וועג, אַז דו קאָנסט זעהען אויך אַביסעל פאַראַוויס. איז דאָס אמת, זאָג?

באַבינקאַ. (אונטערשמיכלענדיג.) איך קאָן, איך קאָן. נינאַטשקאַ. און ער זאָגט נאָך, אַז דו ביזט גאָר ניט טויב, אַז דו הערסט אַלעס זעהר גוט, נאָך דו פערשטעלסט זיך. ער זאָגט, אַז דו ביזט אַ כיטערע, פאַלשע, ביזע באַבע, וועלכע ווייסט פון פיעלע פערברעכען, וואָס אימיצער האָט בעגאַנגען און האָט דערפאַר מוראַ צו רעדען און וויל ניט הערען. זאָג, איז דאָס אמת? הערסט דו אָדער ניט?

באַבינקאַ. דורך הער איך.

נינאַטשקאַ. און דעם אָנקעל פּעדיאַ?

באַבינקאַ. און איהם ניט. אָנקעל פּעדיאַ, אָנקעל פּעדיאַ...

נינאַטשקאַ. (לאכט) אי ביוט דו ביטרע! (די אַלטינקע שאַקעלט מיט'ן קאָפּ און שטריקט). באַבינקאַ, זאָג: פון וואָס איז געשטאַרבן דוין מאַן? איך האָב געזעהן זיין בילד אין אַלבאָם, ער איז זעהר עהנליך צו אַנקעל פּעדיא, ער איז אויך אזא שעהנער. ווי זאָנדרבאַר: דו ביזט שוין אזוי אַלט, און ער איז דאָך נאָך גאָר אַ יונגער. ווער עס שטאַרבט קאָן שוין ניט ווערען עלטער. ווי איינפאַך דאָס איז און ווי זאָנדרבאַר! זאָג, פון וואָס איז ער געשטאַרבן.

באבינקאַ. איך הער ניט. (שטיל). נינאַטשקאַ קוקט אויף דער אַלטער און שאַקעלט מיסטרויאַיש מיט'ן קאָפּ). די מוזיק שפּיעלט?

נינאַטשקאַ. שפּיעלט.

באבינקאַ. מען טאַנצט?

נינאַטשקאַ. מען טאַנצט. — מיר איז דאָרט פּלוצלינג אומעטיג געוואָרען! פּעטיא טרוינאָוו איז שיכור און קריעכט צו מיר אַלץ מיט ערקלעהרונגען. אַ נאַרישער אינגעל, ער מיינט, אז ער איז פּערליעכט, און אז עס וועט ווערען זעהר שרעקליך, ווען ער וועט זיך אָנ'שיכור'ן... זאָג באַבינקאַ, זאָג מיר, וואָס איז דאָס אזוינס לייעב? דו ווילסט ניט, וועל איך דיר זאָגען: דאָס איז אַ ישרעקליכעס, אַ מאַטערנדעס גע- פיהל. ווען אַ מענש לייעבט, ווערט ער אויך מיט איין מאָל אזוי אונזיר- ניג אַלט, ווי דו, און ער הויבט אָן געדענקען דאָס, וואָס איז געווען מיט צעהן-טויזענד יאָהר צוריק. דו מיינסט, מיר איז בלוז זיעבענצעהן יאָהר? דאָס איז דיר 17, און איך בין שוין אַלט צעהן-טויזענד יאָהר. ליידער קאָן אַך דיר ניט זאָגען אַלעס, וואָרים ביי דיר וואָלטען זיך די האָאַר געשטעלט קאפּויר... אַך, וואָס זאָל איך טהאָן, וואָס זאָל איך טהאָן?

באבינקאַ. טהאָן, טהאָן... ניטאָ וואָס צו טהאָן, אַלעס אָב-

געטהאָן.

נינאַטשקאַ. דו ווייסט אַנקעל פּעדיא איז די גאַנצע צייט מיט

אַנפּיסא?

באבינקאַ. אזוי, אזוי!

נינאַטשקאַ. נו, יא. און ער איז זעהר אונגערעכט. אַנפּיסא איז ניט קיין אויפריכטיגע פּרוי. און זי האָט אויך אייער לייעבינקע גע- וואָנהייט: שווייגען און שטילינקערהייט שמייכלען. האָסט דו בע- מערקט ווי זי געהט? זעה, באַבינקאַ, ווי איך געה. גיעב אַ קוק!

(געהט זיך דורך איבער'ן צימער עטליכע מאָל, הילכיג קלאַפּענדיג מיט די קנאַפּלען). האָסטו דו געהערט? און זי? (שטיל ווי אַ שטאַען, קוים טרעטענדיג, גליטשט זי זיך שנעל איבער'ן צימער.) מיר געפּעלט דאָס ניט. אַלטינקע, מיר געפּעלט דאָס ניט. און דערצו: פאַר וואָס קושט ער איהר שטענדיג די הענד און אזוי העפּליך, ווי ער וואָלט דאָס גער-קושט אַ מאַדאָנאַ? און זי קושט איהם אין שטערן — אויך... אַ סחורה!

באַבינקאַ. דו פערשטעהסט גאָר ניט.

נינאַטשקאַ. אַך, הער אויף, באַבינקאַ! איך פערשטעה שוין אזוי, אז איך וואָלט דיר נאָך געקאָנט אויסלעהרנען. דו מיינסט, איך ווייס ניט, צו וואָס די אונגליקליכע סאַשא האָט זי אויסגעשריעבען אַהער? דאָס ווייסט דאָך דאָס גאַנצע הויז, אפילו די וואַרענעס אויף די בוי-מער ווייסען דאָך. אַליין קאָן זי ניט מאַכען, אז דער מאַן זאָל זי לעבען און ניט ווערען איהר אונטריי, דאַרף דאָס די שוועסטער אַנפּיסא איהם לעהרנען. מיין גאָט! ווער דען זאָל איהם אָנלעהרנען אויב ניט זי? קלוג ענטשלאָסען, דער מאַן האָט איהר איין וואָרט געזאָגט, האָט זי זיך מיט איהם אין פינף מינוט גע'גט; געהט אָנגעטהאָן אין אַ שוואַר-צען קלייד, פרווירט זיך ניט! אַ פאַסענדע גובערנאַנטען פאַר פעדיאָן. נו וועט זי איהם אָנלעהרנען — דו וועסט זעהען!

באַבינקאַ. דו פערשטעהסט אַליין ניט, וואָס דו פלוידערסט.

נינאַטשקאַ. (שטרענג.) דו זאָלסט נאָר ניט מיינען, אז איך רעד דאָס אויס אייפּערזוכט. וואָס בין איך אזוינס? אַ מיידעלע, אַ קליין מיידעלע, וועלכע מען קאָן נאָך ארויפזעצען צו זיך אויפ'ן שויס. און זיי, די דאָזיגע? אַן אונגליקליכער מענטש איז אָנקעל פּעדיאָ: איינע האָט איהם אַרומגעקלעפּט, אזוי ווי אַ טויג, און די אַנדערע ציהט זיך אַרום איהם ווי אַ שפּין-וועבס. (זי עפענט די טהיר פון די איבע-ריגע צימערען) די אונגליקליכע סאַשא געהט. אָבער, באַבינקאַ, דו זאָלסט זיך מאַכען אזוי ווי די האָסט גאָר נישט געהערט, וואָרים אז ניט וועל איך צו דיר מעהר נישט אריינקומען. און דו וועסט דאָ שטאַר-בען אַליין, ווי אַ מויז אין אַ לאָדיש. נו זיי ניט בעז! (זי קושט די אַלטע). אַלטינקע, איינציגער פריינדעלע דו מיינער. (עס קומען אריין אַלעקסאַנדראַ פּאַוולאָוונאַ, קאָסטאַמאַראָוו'ס פרוי און זיין פריינד אדוואָקאַט טאַטאַרינאָו — אַ הויכער, מאָגערער, שוואַרץ-האַאַריגער

מאן. ער געהט אביסעל הינטער איהר, לאזט דעם וועג פאר אלעקסאנדרא
רא פאולאָווא. זי איז בלענדענד שעהן און געוויקסיג).

טאטארינאוו. איך וועל זיך אמאל האלדן און נאכען ברעכען
אויף די דאזיגע טרעפלאך.

אלעקסאנדרא. וואס האסט דו זיך דא בעהאלטען נינאטשקא?
מען זוכט דאך דאך דאָרט.

נינאטשקא. ווער?

אלעקסאנדרא. ווערזשע זאל זוכען? יונגע לייט זוכען דאך.

טאטארינאוו. (קושט דער אלטינקער'ס האנד). וואס מאכט מען,

נילא יעווגראפאָווא?

אלעקסאנדרא. גאט מיינער, פון וואנענט ווייסט איהר דאס ווי

מען רופט זי? אפילו מיר האָבען דאך איהר נאָמען פערגעסען.

טאטארינאוו. יעדען מענטשען דארף מען אָנרופען מיט זיין

נאָמען און פאָטערס נאָמען. ווייסט איהר ווי מען רופט אייער קר-
טשער?

אלעקסאנדרא. יא, יערעמע.

טאטארינאוו. ניין, ניט יערעמע, נאָר יערעמע פערטאָוויטש.

און ווי רופט מען אייער קאמער-מעדכען? ביי אייך קאָן אויסקומען,

אז קאטיא, און אין דער ווירקליכקייט רופט מען זי קאטערינא איווא-

נאָווא און איהר פאמיליע איז פערעפיאָלקינא.

אלעקסאנדרא. איך בין מיעד. געה, נינאטשקא, טאנצען, ליע-

בינקע. איך האָב וואָס צו רעדען מיט איוואן פערטאָוויטש. און אויב

פעדיא וועט מיך זוכען, זאָג איהם, אז איך בין גענאנגען אביסעל זיך

אויסרוהען.

נינאטשקא. נו, טאָ רוה זיך אויס. (געהט ארויס בעזליך אומ-

קוקענדיג זיך).

אלעקסאנדרא. זיצט, איוואן פערטאָוויטש. זאָגט, ווער איז נאָך

אייער מיינונג דאָ די שעהנסטע פרוי היינט?

טאטארינאוו. (פעסט). אנפּיסא פאולאָווא.

אלעקסאנדרא. (אביסעל פערוואונדערט, אָבער שמייכלענדיג).

און ניט איך? פעדיא זאָגט, אז איך בין די שעהנסטע פרויענציעמער.

טאטארינאוו. פון איין זייט יא. און פון דער אנדערער זייט

פעחלט כאַראַקטער אין אייער פנים.

אלעקסאנדרא. וואָס פאַר אַן אַכט'דיגער מענטש איז ער זיינט.
איז דאָס ביי איהר פאראן?

טאטארינאָוו. (פעסט.) יא, ביי איהר איז פאראן.

אלעקסאנדרא. איבעריגענס בין איך זעהר צופריעדען, וואָס
איהר רעדט אזוי פון איהר כאראקטער. איהר ווייסט דאָך, נאָך וואָס
איך האָב געבעטען, אז זי זאָל קומען צו פאָהרען?
טאטארינאָוו. איך ווייס.

אלעקסאנדרא. נו, ווי מיינט איהר, האָט זיך פּעדיא געענדערט?
איהר זעהט דאָך איהם שטענדיג. אויב זי קאָן שוין אויף איהם גיט
ווירקען, דאן ווייס איך גיט ווער. איך האָב זיך איין מאָל צוגעהערט
אין שפּעלטעל...

טאטארינאָוו. (אונצופריעדען). אין שפּעלטעל!...

אלעקסאנדרא. נו, יא אין שפּעלטעל האָב איך געהערט, ווי זי
האָט מיט איהם גערעדט, האָט מיר אַזש אַ רחמנות אָנגעכאַפט פאַר
פּעדיא'ן. שטעהט אזוי מיין געבעכקע, ווי אַ שולדיגער, און זי רעדט
צו איהם אזוי שאַרף, אזוי ענטשלאָסען, אזוי שטרענג, אזוי בעז, ווי
זי וואָלט גאָר גיט געווען אַ פרויענצימער, נאָר עפּעס אַ ריכטער. (זי
כאַפט טאטארינאָוו פאַר די הענד.) אייוואן פעטראָוויטש, ליעבינקער,
איהר זענט פּעדיא'ס פריינד, זאָגט מיר, וואָס זאָל איך טהאָן, אז
דאָס זאָל גיט זיין, זאָל גיט זיין, זאָל קיין מאָל גיט זיין. (וויינט).
טאטארינאָוו. (אין פערלעגענהייט). וואס? איך פערשטעה

גיט.

אלעקסאנדרא. איהר פערשטעהט גיט? זאָגט מיר, איך בעט
איך, איהר קענט דאָך אלעמען, ווי רופט מען יענע פערזאָן, וועלכע
איהר מיט פּעדיא'ן בעזוכט.

טאטארינאָוו. איך ווייס נישט.

אלעקסאנדרא. שעהט זיך, איהר זאָגט אַ לעגען! ראָזאַ לעאַ-
פאָלדאָוואַ בערנעס, אָט ווי מען רופט זי. ווי שעהט איהר זיך דאס
גיט, פּעדיא פאָהרט צו אַ ליובאַוויצע, און איהר מיט איהם — וואכ-
זישע טהוט זיך דאָ אזוינס?

טאטארינאָוו. (קוקט זיך אום). די אלטינקאַ...

אלעקסאנדרא. אַך, הערט אויף, זי הערט גאָר גיט.

טאטארינאָוו. אויב אזוי, וועל איך איך אָט וואס זאָגען. איך

הויב זיך ניט אָן צו שעהמען און פיהל אַקוראַט דאס פערקעהרטע, דערפאר ווייל איך פאָהר מיט פיאָדאָר איוואַנאָוויטש אַלס זיין טרייער פריינד, וועלכער האט געשוואָרען קיין מאָל ניט פערלאָזען איהם פאר זיין טאַלאַנט.

אַלעקסאַנדראַ. (שפּאַסחאַפּט). צו דער ליובאַוויצאָ?

טאַטאַרינאַוו. (עמפּערט). פאָהר איך דען, ווייל עס איז גוט אזוי? איך היט דאָך איהם אָפּ ווי... ווי א שומר זיין איך איבער איהם. ער האט דאָך וויפיעל מאָל געוואָלט מיך ארויסטרייבען, דער עזעל. בין איך דען אוועקגעגאַנגען? ניין, איך בין ניט אוועק, און וועל קיין מאָל ניט אוועק. איך וועל זיצען לעבען איהם, ווי א פערקער-פערטער פאָרוואורף פון זיין פערלאָזענעם געוויסען. וואס איך רעד מיט איהם דאָרט? איך זאָג איהם: פעדיא, פערנעס ניט, אז דו האָסט א פראַכטפאָלע פרוי און צוויי קליינע קינדער. פעדיא, פערנעס ניט, אז דו האָסט א טאַלאַנט, און אז פאר א רעגעלמעסיגער ענט-וויקלונג פון דעם דאָזיגען טאַלאַנט מוזטו פיהרען אן עהרליכען פאָ-מיליען לעבען... פעדיא...

אַלעקסאַנדראַ. פערצייהעט מיר, טהייערער, איך האב דאס נאָר אזוי געזאָגט. איך ווייס, אז איהר זייט זיין איינציגער פריינד.

טאַטאַרינאַוו. איך בין ניט קיין טרינקער, איך בין א וועגעטע-ריאנער, איך האס רעסטאָראַנען, איך קאָן ניט אַנקוקען די גראַבע יונגען אין פראַקען... ווי רופט מען אייך? מיכאַאיל. און נאָך'ן פאָטער נאָך? ערלויבט נאָר, צו וואס נאָך דעם פאָטער'ס נאָמען, מיר זיינען פשוט'ע מענשען. ווי געפעלען זיי אייך, אַה? נו, און ווער זיצט מיט אייער פעדיא גאַנצע נעכט אין שיינק, ניט איך? ער וועט דאָך מיך שווינדזוכטיג מאַכען. און דאָ נאָך דער דאָזיגער... פערדאָר בענסטער מענש, דער רכילות טרייבער און בערעדער, ראָזענטאַל... און ער ערלויבט זיך נאָך אויך אַנצורופען זיך זיין פריינד. נו, קענט איהר זיך פאָרשטעלען.

אַלעקסאַנדראַ. (אונגעדולדיג). לייעבער, גוטער!

טאַטאַרינאַוו. ניין, איהר דארפט זיך פאָרשטעלען, אז אַט איז שוין א מאַנאַט, ווי איך גיעב איהם ניט די האַנד, און פאָרגעסטערען זיצען מיר אזוי אין רעסטאָראַן זעלב-אדריעט, איך, פעדיא און דער

טויגעניכטס; וויל ער אנהויבען רעדען מיט מיר. איהר פערשטעהט וואס דאס איז?

אלעקסאנדרא. יא, יא, איך פערשטעה, ערגערט זיך ניט. איך ווייס, ווי שעדליך ראָזענטאל איז פאר פערדא'ן.

טאטארינאָוו. שעדליך! אבער ערלויבט נאָך, פון וואנענט ווייסט איהר, אז איך בין געפאָהרען מיט פערדא'ן צו דער דאָזיגער בערנעס? אלעקסאנדרא. (אין פערלעגענהייט). מיר... מיר... האט דער קוטשער יערעמעי דאס דערצעהלט.

טאטארינאָוו. (עמפערט). אָט איז דיר א יערעמעי. און מען רופט איהם נאָך פעטראָוויטש! האט ער איך וועניגסטענס דער צעהלט, דער דאָזיגער אדוואָקאט פון אייער פאמיליען אנגעלעגענהייט טען, אז שוין צוויי מאָנאט, ווי פיאָדאָר איוואנאָוויטש איז ניט געווען ביי בערנעס?

אלעקסאנדרא. יא, איך ווייס... פון דער צייט אָן, ווי אנפיסא איז געקומען צופאָהרען. (שטיל). ווי גליקליך איך בין, ווען איהר וואלט וויסען!

טאטארינאָוו. (געריהרט). ליעבע מיינע!

אלעקסאנדרא. אָה, איך בין אזוי אויסגעמאטערט.

טאטארינאָוו. ליעבע מיינע, בערוהיגט איך שוין אייער הער צעלע, און זייט וויסען, אז מעהר וועט ער שוין צו דער דאָזיגער פרוי ענצימער ניט פאָהרען — ער האט מיר געגעבען זיין עהרענוואָרט. און איהר פרעגט נאָך, וואס איך פאָהר? האב איך דאָך איהם אויס גע'שומר'ט.

אלעקסאנדרא. יא. ער האט מיר אויך זיין וואָרט געגעבען, אבער איך האב מורא צו גלויבען. ווי קאָן מען גלויבען, ווען ארום טהוט זיך עפעס אזוינס... האט איהר בעמערקט, אז היינט זיינען צו אונז ניט געקומען ניט פערעפליאָטשיקאָוו, ניט סטאווראָווסקי ניט ראָגאָוויטש...

טאטארינאָוו. איך האט דאס בעמערקט. ווי זאָל מען דאס ניט בעמערקען!

אלעקסאנדרא. קיינער ניט. ניט טימאָפעי אנדרעיעוויטש, ניט מאסלאָבניקאָוו, און קיינער ניט פון זיינע חברים אדוואָקאטען. ווער זיינען דען היינט ביי אונז אלס געסט? אלץ קליינע מענשעלאַך. און

פיאדאָר איזאנאָוויטש'עס אַסיסטענטען, דערצו נאָך דער דאָזיגער ראָזענטאַל... וועגען אייך רעד איך ניט — איהר זיט פּעדיא'ס א פריינד.

טאַטאַרינאָוו. מיר איז עס שווער אייך צו זאָגען, אַלעקסאַנדראַ פּאַולאָוואַ... אבער איך וואָלט אויך היינט אהער ניט געקומען, אויב איך וואָלט אַמאָל ניט געשוואָרען קיין מאָל ניט צו פּערלאָזען פיאדאָר איזאנאָוויטש.

אַלעקסאַנדראַ. (עמפּערט). הערט נאָר, ווי ערלויבט איהר זיך דאס אזוי צו רעדען. איז דען פּעדיא א אונגעהערענטליכער מאַן, וועמעס הויז מען טאָהר שוין ניט בעזוכען? מיך האט מען שוין טויב געמאַכט מיט דערצעהלען פון אלע זייטען וועגען דאס, וואס האט פאַסירט אין געריכט, און איך פערשטעה נאָך איצט ניט, וואס איז דאָ אזוינס שרעקליכעס! ער האט עפעס געזאָגט אזוינס — אבער איהר האט דאָך אליין איינגעפונען, אז זיין רעדע איז געווען גלענצענד.

טאַטאַרינאָוו. (בערוהיגענדיג זי, לייגט אויף איהר זיין האַנד). יא, מיין ליעבער פריינד, איהר פערשטעהט עס ניט. ווי זאָל איך אייך דאס ערקלערען? נון, ער האט זיך אזוי בעגייסטערט מיט דער פער-טהיידוגנג, האט אזוי געוואָלט ניט אנדערש ווי געווינען דעם פּראָ-צעס, און אפשר ארויסרייסען נאָך אביסעל אפּאָדיוםמענטען — פיאדאָר איזאנאָוויטש האט זעהר ליעב כבוד — האט ער זיך ערלויבט זעהר שאַרף, זאָגאר גראַב, און זאָגאר זעהר אונאַנשטענדיג צו רעדען וועגען דעם צווייטען צד, וועגען דעם אָפּכער, וועלכער איז זעהר און אונגלייכליכער מענש...

אַלעקסאַנדראַ. איז דאס אמת, אז פון פובליקום האט מען אַנ-געהויבען שרייען: ארויס!

טאַטאַרינאָוו. נו, איינער האט דאָרט א געשריי געטהאָן.

אַלעקסאַנדראַ. מען האט מיר דערצעהלט, אז פּעדיא האט זיך א קעהר געטהאָן און האט מיט אזא שטאַלץ א קוק געטהאָן אויף דעם, וועלכער עס האט א געשריי געטהאָן.

טאַטאַרינאָוו. נו, וועלכער שטאַלץ קאָן שוין דאָ זיין — דאָ דאָרף מען זיך ענטשולדיגען, און ניט שטאַלץ זיין! נו, אַט האבען מיר, זיינע חברים: סטאַווראָווסקי, ראָגאָוויטש, איך און אנדערע, האבען מיר געוואָלט ווי ניט איז פערריכטען די זאך, אלץ אויס ליעבע צו זיין

טאלאנט. איהר קאנט זיך דאך גאר ניט פארשטעלען, וועלכע האפנונג-
גען מיר האבען געהאט אויף איהם! נאך אַט האט פיאָרדאָר אייוואַנאָ-
וויטש אָבעטהאָן אונז אויף זיין אופן: אנשטאט ער זאָל אונז פאָלגען
און עפענטליך ענטשולדיגען זיך פאר דעם פּעראומגליקטען, האט ער
זיך א שטעל געטהאָן אין אזא... גדלות'דיגער פאָזע און זאָגט: „צו
ניט איבער דעם, מיינע העררען, זייט איהר אזוי אָנגעפאלען אויף מיר,
ווייל איהר זייט מיר איינפאך מקנא: דעם פּראָצעס וועל איך דאך
געווינען. מיר האט דערעסען אייער אָפּעקונסטוואָ, מיינע העררען.“
און ער האט זיך א קעהר געטהאָן און איז ארויס. יא, דעם פּראָצעס
האט ער געוואונען, דאס איז אמת...

אַלעקסאַנדראַ. ער האט דעמאָלט די גאנצע נאכט ארומגע-
שפּרייזט אין זיין קאַבינעט און האט אלץ געזיפּצט. און דערנאָך אז
ער גיעט עס ניט א קלאפּ מיט'ן פּויסט איבער'ן טיש... איך האב
הינטער דער טהיר געהערט. מיין גאָט, וואסזשע וועט איצט זיין?
טאַטאַרינאַוו. וואס וועט זיין? מיר וועלען פּראָצעסירען אייער
פּעדיאַן. און איך מוז אייך זאָגען, אז איך, אַלס מיטגליעד פון אַדוואָ-
קאטען-ראַטה, וועל אויך אָבעבען מיין שטימע צו פּעראורטהיילען
איהם. מען טאָהר אַנדערש ניט!

אַלעקסאַנדראַ. וואסזשע איז צו טהאָן? וואסזשע איז צו
טהאָן?

טאַטאַרינאַוו. (צופיהרט מיט די הענד). נו, ווי ניט איז.
אַלעקסאַנדראַ. און די שאַנדע? פּעדיאַ וועט דאך דאס ניט
אריבערטראָגען. גיט נאָר א קוק, ווי ער זעהט היינט אויס — אויף
איהם איז דאך א שרעק א קוק צו טהאָן. (שמייעלט). האט גענומען
און אָנגע'שכור'ט דעם פּיאַניסט צוליב עפעס.

טאַטאַרינאַוו. (מיט פערדרוס). דאס איז דאך עס. אַט דאס איז
פאַסקודנע! (ער קרימט איבער). דעם פּיאַניסט אָנגע'שכור'ט. ער האט
קיין רעספּעקט ניט פאר מענשען אייער פּעדיאַ, דעריין בעשטעהט זיין
אונגליק. ער לייעבט אַלץ מען זאָל זיך בויגען פאַר איהם, און שפּייט
אויף די, וואָס בויגען זיך פאַר איהם. לאָז נאָר אימיצער פרובען ניט
א בייג טהאָן זיך!...

אַלעקסאַנדראַ. אייך רעספּעקטירט ער.
טאַטאַרינאַוו. איך רעד ניט וועגען זיך. איך דאַרף זיין רעס-

פעקט ניט, איך היט מיין שבועה. עס חלום'ט זיך איהם הפנים, אז ער איז ניט קיין אדוואָקאט אין א פראַק, ווי מיר אלע זינדיגע, נאָר עפעס אן ערהאבענער, א קריעגס־פיהרער — און ער האַלט מלחמה, האַלט מלחמה! אבער מיט וועמען? האט אָנגע'שכור'ט דעם פּיאָניסט. דאס איז דאָך דער רוח ווייסט וואס... איך קאָן דאס ניט פערטראַגען! איך וועל זיך מאַרגען וויעדער מיט איהם מווען זינדלען א גאנצען טאָג. אלעקסאַנדראַ. (מיעד.) יא, יא, זינדעלט איהם אָן. איך בין עפעס נאָר ניט געזונד, מיין פריינד. געהט זיך אַהין, און איך וועל זיך דאָ צולעגען אויף דער באַכעם בעטעל. (צולאכט זיך פלוצלינג.) אבער ווען איהר וואָלט וויסען ווי גליקליך איך בין!

טאַטאַרינאַוו. דאס הויב איך ניט אָן צו פערשטעהען. אלעקסאַנדראַ. נו, געהט, געהט. (לויפט איהם נאָך.) אבער גע־דענקט, איך בין די שעהנסטע פרויענצימער, און ניט אנפּיסאַ. טאַטאַרינאַוו. (פון ווייטען.) ניין, אנפּיסאַ פאָולאָווא. (ער געהט אָב. אלעקסאַנדראַ פאָולאָווא געהט הינטער דעם פאַראוואן און רעדט פון דאָרט. די אלטינקע הערט אויף שטריקען און הערט זיך צו אויפמערקזאם, אויסציהענדיג די האַלז און צולייגענדיג די האַנד צום אויער.)

אלעקסאַנדראַ. באַבינקאַ, קאָן איך זיך צולעגען אויף דיין בע־טעל? מיין קאָפּ שווינדעלט זעהר. ווען איך בין געווען אין אומשטענדען מיט מיין וויעראַטשקאַ, האב איך דאָן גאָר אַנדערש געפיהלט, און איצט ווייס איך ניט, וואס מיט מיר טהוט זיך. ערשט דער צווייטער מאָנאַט ווי איך בין מעוברת, און עס דוכט זיך מיר, אז עס איז שוין אַ האַלב יאָהר אריבער. ער פערשטעהט ניט, ער פערשטעהט ניט. ווי קאָן ער דען פערשטעהען מיין שמחה? באַבינקאַ, קאָן דען זיין, אז עס זיינען דאָ פרויען, וועלכע האבען מורא פאר שוואַנגער זיין, פאר געהען צו קינד — דאס איז דאָך אזא גליק! אנפּיסאַ זאָגט: איך וועל בעסער שטאַרבען און וועל נאָך אַמאָל ניט שוואַנגער ווערען... יא... זי האט ניט געהאַט קיין גוטען מאָן, זי ווייסט נישט, וואס דאס איז א גוטען מענשען פאר א מאָן צו האבען. האָסט דו געהערט, באַבינקאַ, ער פאָהרט דאָך שוין מעהר ניט צו דער עקעלהאפטער פרויענצימער. און דער נאָר טאַטאַרינאַוו מיינט, אז דאס איז צוליבע איהם... אַה, ווי גוט דאס איז, איך וואָלט אזוי, דוכט זיך, געבליעבען דאָ ליגען. איך

האב אביסעל נאָר לויז געמאכט דעם קאָרסעט, און עס פיהלט זיך שוין לייכטער... ניין, ניט צוליעב טאטארינאָוו איז דאס; דאס איז צוליעב אנפיסא, צוליעב מיין אונגליקליכער שוועסטער, וועלכע האט שוין אליין פערזופט די יסורים פון א מאן'ס אונטרייהייט און פון א פרוי'ס אונגליק.... דו ווייסט דאָך, באַבינקא, די דאָזיגע געשיכטע איהרע אין סמאָלענסק... מיט דעם אָפיציער. פערדא ווייסט וועגען דעם נישט, איך אליין בלויז ווייס. דאס איז דאָך א שרעק! זי איז געקומען צו פאָהרען...

(אין צימער לויפט אריין שיעור ניט פאלענדיג אויף די טרעפלאך דער גימנאזיסט פעטיא. ער איז זעהר רויט, צורייצט, און וויילעך ווייז שאָקעלט ער זיך.)

פעטיא. פו, צום טייוועל!... ענטשולדיגט, געפעליגסט, איך בין, דאכט זיך, אריינגעפאלען ניט אהין. איז דאָ ניטאָ נינא פאָו־לאָוונא? מיר האָט אויסגעוויזען, ענטשולדיגט, געפעליגסט. אַ נייע ליין! (די באַבינקא שווייגט און שטריקט ווייטער. עס הערט זיך די שטימע פון דעם גימנאזיסט פאָמערנאָנצאָוו, פעטיא'ס מרה שחורה'דיג גער חבר.)

פאָמערנאָנצאָוו. פעטיא, הער אויף!

פעטיא. איך האב זי איינגעלאָדען אויף א דריטע קאָדריל... אויפ'ס וויעדער זעהען! (לויפט אויף ארויס שנעל, און עס הערט זיך אין טהיר, ווי ביידע גימנאזיסטען קייכען פאר געלעכטער.)

אַלעקסאַנדראַ. ווי ער האט מיך צושראָקען. איך האב געמיינט גאָט ווייסט וואס. אָך, מען דאַרף שוין געהען! איך וועל זאָגען פערדא'ן אז איך קאָן מעהר קיין קאָרסעט ניט טראָגען. ער וועט דאָך ניט אויפֿ־הערען מיך ליעב צו האבען? (לאַכט שטיל.) דערפאר וועל איך איהם געבוירען א אינגעלע, ניט אנדערש. איך פיהל דאס. ווען א פרוי איז כעוברת. מיט אַ אינגעלע, דאָן מוזען ביי איהר זיין מינוטען פון טיעפער בערטראַכטונג, פון אזא טיעפער פערטראַכטונג... ווי עס איז אָפט מיט מיר. אין דער ווירקליכקייט פערשטעה איך פערדא'ן פאָלקאָמען, איך פערשטעה, פאר וואס ער ליעבט ניט קיין מידעלאַך און וויל אזוי האבען א אינגעלע. נו, צו וואס טויגען מיר מידעלאַך? ... (אין טהיר הערט זיך די שטימע פון פיאָדאָר איוואַנאָוויטש, זאָגענדיג: „פאָרויכטיג, אנפיסא פאָו־לאָוונא, דאָ זיינען טרעפלאַך.”)

אלעקסאנדראַ. (ערשראָקען.) אַך, מיין גאָט, פּעדיאַ! (זעהר שנעל, שטאַרק צוטומעלט, בעהאַלט זי זיך הינטער דעם פאַראַוואַן. עס קומט אַרײַן אַנפּיסאַ פּאַוּלאָוואַ; נאָך איהר, אזוי ווי וועלענדיג זי דעריאָגען, שטעלט גרויסע טריט פּיאָדאַר איוואַנאָוויטש. אַנפּיסאַ שטעלט זיך אָב לעבען דעם פּאַטעל פון דער אלטענקער, דערפאַר פיע-לייכט, ווייל עס איז נישטאָ ווייטער וואוהין צו געהען, אדער פיע-לייכט ווייל זי זוכט א וועלכע עס איז בעשיצונג. צו זי האַלט זיך אָן פאַר'ן ווענטעל פון שטוהל. דאס געשפרעך איז מיט אַבגעריסענע ווער-טער, זיי אטהעמען שווער, קוקען איינע אויף די אנדערע כמעט מיט פּעראַכטונג.)

אַנפּיסאַ. איך וויל ניט הערען.

פּיאָדאַר. איך מוז זאָגען.

אַנפּיסאַ. איך וויל ניט הערען. לאָזט אָפּ! די באַכינקאַ ...

פּיאָדאַר. זי הערט ניט. איך מוז אייך זאָגען. איך קאָן אנדערש ניט! אין גאַנצען הייז איז נישטאָ קיין פּלאַטץ, וואו איך זאָל מיט אייך קאָגען רעדען. הערט מיך אויס!

אַנפּיסאַ. איך וויל ניט.

פּיאָדאַר. איך קאָן אנדערש ניט. איהר טהוט עס מיט א כיון, כדי אויסצומאַטערען מיך. איהר געהט אוועק, און בעהאַלט זיך. איך זוך אייך אין אלע פינסטערע ווינקעלאַך. איך בין נאָר וואס אַרומגע-לאָפען אָהן א היטעל אין גאָרטען, ביז די קניע אין שנעע, און האב גע-רופען. צו וואס טהוט איהר דאס אזוי?

אַנפּיסאַ. איך בין געווען אין זאַל.

פּיאָדאַר. (מיט כעס.) יא, אין זאַל. געזעסען אין א ווינקעלע מיט דעם דאָזיגען טויגעניכטס — צוגעשמייכלט איהם, און איך האב זי געזוכט, ביז די קניע אין שנעע געקראַכען. דאס טהוט איהר מיט א כיון, איהר ווילט מיך אויסמאַטערען!

אַנפּיסאַ. איך? וואס האט עס מיט אייך צו טהאָן? וואס האט איהר פאַר א שייכות צו דאס, וואס איך טהו? בעדענקט אייך, פּיאָדאַר איוואַנאָוויטש. און איך בין נאָר ניט געזעסען אין קיין ווינקעל.... פּיאָדאַר. ניין, אין ווינקעל! נאָט מיינער, פאַר וואס זאָגט איהר נאָך ליגען?

אַנפּיסאַ. פּיאָדאַר איוואַנאָוויטש...

פיאָדאָר. נו, גוט, נו פערצייהעט, איך רעד נאָרישקייטען. אבער איך בין אזוי אויסגעמאָטערט! (ער זעצט זיך.) ביי מיר טרױסלען זיך נאָך איצט די קניע. פערצייהעט, אבער איך קאָן דאס מעהר ניט אויס-האַלטען. איך ליַעב...

אַנפֿיסאַ. (האַסטיג.) איהר ליַעבט אייער פרוי.

פיאָדאָר. (פערװאָנדערט.) מיין פרוי?

אַנפֿיסאַ. יא, איהר האט דאס אַליין געזאָגט. געדיינקט איהר? איהר זייט געװען אזוי צערטליך צו איהר, און מיך פרייעט עס אזוי — אָרעמע סאַשא.

פיאָדאָר. (נאָך אַלץ פערװאָנדערט.) איך צו איהר צערטליך? איז דאס מעגליך? איז דאס װאָהר? יא, יא, עס קאָן זיין — אבער פערשטעהט איהר דען ניט? איהר, אזא קלוגע! איך בין צו איהר צערטליך, װײַל איך ליַעב אייך; מיין ליַעבע צו אייך האב איך אָנגע-רופען מיט אַן אַנדער נאָמען... בלויז אויס ליַעבע צו אייער צערטלי-כען שמייכעל, בלויז צוליבע דעם, אז אויף מיר זאָל זיך אָבשטעלען אייער צערטליכער בליק, בין איך פערטיג צו ליַעבען זי, א צווייטע, א דריטע! װעלכע דומהייט!

אַנפֿיסאַ. שווייגט. איך װײַל ניט, לאָזט מיך! און איהר זייט דאָך געװען גלייכגילטיג צו מיר און איהר האט דאָך געזאָגט, אז איהר זעהט אין מיר אפילו קיין פרויענצימער ניט.

פיאָדאָר. דאס איז ניט אמת.

אַנפֿיסאַ. פאר װאָס-זשע האט איהר געזאָגט ניט קיין אמת?

פיאָדאָר. איך װײַס ניט. אָבער דאָס איז ניט אמת. איהר װײַסט... איהר װײַסט יענעם קלײנעם שרעק, װעלכער װערט איצט אזוי גרויס? עס קאָן זיין, אז דאָס איז נאָר אין קירכע אזוי. יא, בלויז אין קירכע. און געװײס האָבען פיעלע פון אונז געפיהלט דאָס זעלביגע, נאָר זיי שווייגען. דאן אויף מיין חתונה האָב איך אייך דאָך געזעהען צום ערש-טען מאל. אויף מיר איז שוין געװען דער חתן קראַנץ, און מיין פרוי — מיין פרוי אָדער מיין בלח, איך װײַס ניט װאָס זי איז דאן געװען, אויף איהר איז אויך געװען א קראַנץ — זי האָט אַ שמייכעל געטהאָן דאן צו אימיצען און האָט אַ מורמעל געטהאָן: זעה, אַנפֿיסאַ איז גע-קומען צופאָהרען, װי גערן איך בין. און איך האָב אַ קוק געטהאָן, און גלייך דאָ אַ טראַכט געטהאָן — איך גיב אייך דערויף מיין עהרענ-

וואָרט — גלייך דאָ אַ טראַכט געטהאָן: פאַר וואָס הייראַטאָ איך מיט דער, און ניט מיט יענער? דערנאָך האָב איך פערגעסען, און איצט זיך ווידער דערמאָהנט.

אַנפֿיסאַ. מיר דוכט... דוכט זיך, אַז איך האָב דאָס דערפֿיהלט. איבעריגענס דאָס איז ניט אמת!

פֿיאַדאַר. פאַר וואָס זענט איהר געקומען צו שפּעט?

אַנפֿיסאַ. לאָזט מיך אָפּ. וואו איז סאַשא?

פֿיאַדאַר. פאַר וואָס זענט איהר געקומען אזוי שפּעט?

אַנפֿיסאַ. (פעסט). לאָזט מיך דורך געהען, פֿיאַדאַר אינאָנאַ-וויטש. (געהט רוהיג דורך, פערטשעפענדיג איהם מיט'ן קלייד, שטעלט זיך אָפּ און רעדט מיט איהם האַלב־זייטיג). דאָס אַלעס איז ניט אמת, מיין פֿריינד. איך פערשטעה אייך, איהר האָט געמאַכט אַ טעות. דאָנק באַרקייט צום אַרצט האָט איהר אָנגענומען אַלס ליַעבע און אייער גע-געזונד ווערען הויבט אייך שוין אָן צו מאַטערען, אָבער דאָס וועט פערבוי געהען. איהר וועט ליַעבע האָבען סאַשא'ן, איהר ליַעבט זי דאָך שוין איצט. און איך — איך פאָהר מאָרגען אוועק.

פֿיאַדאַר. איהר פאָהרט אוועק? און איהר וועט מיך איבערלאָזען אליין.

אַנפֿיסאַ. וואָס האָט דאָס צו טהאָן מיט אייך? איך פאָהר דער-פאַר, ווייל איך דארף פאָהרען, ווייל איך בין מיער, ווייל איך האָב זיך פערבענקט, ווייל מיר האָט דערעסען, ענדליך, אייער שטאַדט, אייער טאַטאַרינאָוו, אייער גאַנצעס ליַעבען. וואָס פאַר אַ שייכות האָט דאָס צו אייך?

פֿיאַדאַר. איהר וועט אוועקפאָהרען איצט, איצט, ווען אַלע האָבען מיך פערלאָזען — איצט? איהר האָט פערגעסען וואַרשיינליך, איהר האָט פערגעסען, וואָס עס טהוט זיך אַרום מיר, זאָנסט וואָלט איהר, די גרויסמוטיגע, דאָס ניט געזאָגט. איהר האָט געזעהען היינט מיינע דורכפאלען: ליידדיגע פלעטצער — דאָרט האָבען געדארפט זיין מיינע פֿריינד, און זיי זיינען ניטאָ — זיינען אוועק.

אַנפֿיסאַ. איהר אליין האָט זיי אָבגעשטויסען.

פֿיאַדאַר. אַך, הערט אויף! דאָס האָט אזוי געדארפט פאַסירען. איך קאָן זיך ניט אריינקוועטשען אין דעם ענגען שפּאַלט, וועלכען זיי האָבען פאַר מיר געלאָזען. איך קען ניט!

אנפֿיסא. איהר האָט זיי בעלידיגט.

פיאָדאָר. איך בין ניט שולדיג! די, וואָס פערלאנגען פיעל, האָר
בען זייער אייגענע געזעטצע. איך בין ניט שולדיג. אָבער מיר טהוט
עס וועה, מיך פערדריסט אויף זיי... און די איינזאמקייט זויגט מיין
בלוט. העלף מיר, אנפֿיסא! גיב מיר די מעגליכקייט, אז אין מיין
האנד זאָל זיך דערפיהלען א אנדערע, א קרעפטיגע, א דרייסטע, א
ווארהייטליכע האנד. גיב! (כאפט אָן אנפֿיסא פאר'ן האנד).

אנפֿיסא. לאָזט מיך אָב! (רייסט ארויס די האנד). וואָס טהוט
זיך מיט אייך, פיאָדאָר איוואנאָוויטש? איהר הויבט אָן צו ווערען...
גראָב.

פיאָדאָר. איך ליעב אייך.

אנפֿיסא. ניין, איהר זענט איינפאך געוואָרען גראָב. ערשט נעכט
טען... אזא זאנפטער... אזא ערעלער האָט איהר אויסגעזעהען אזוי ווי
איהר וואָלט צו מיר געווען גאָהענט, ווי א פרויענצימער. איהר האָט
דאך געוויינט נעכטען, ווען איך האָב געשפיעלט... יא, געוויינט
ווי א פרוי.

פיאָדאָר. איך האָב געוויינט אויס ליעבע צו דיר, אנפֿיסא. און
היינט. אך, מיין גאָט! אָהן א היטעל, ביז די קניע אין שנעע געלאָפּען,
געלאָפּען און גערופּען זי — גערופּען זי — און זי זיצט דאָרט — אין
ווינקעלע — מיט דעם טויגעניכטס. ווי האָט איהר דאָס געוואָגט!

אנפֿיסא. איהר ווערט אונאַנשטענדיג, פיאָדאָר איוואנאָוויטש.
איך פאָהר מאָרגען אוועק.

פיאָדאָר. זאָג מיר: יא. געה ארויס צו זיי צו אלעמען און זאָג,
אז דו ליעבסט מיך.

אנפֿיסא. איך פאָהר מאָרגען אוועק.

פיאָדאָר. און איך... אליין?

אנפֿיסא. מיט אייך בלייבט אייער פרוי.

פיאָדאָר. א שלעכטער שפּאַס, אנפֿיסא פאוולאָוואַ.

אנפֿיסא. (בעז). אך, מיין גאָט! אָבער פערשטעהט דאך, אז
איך האָב איינפאך, אז איך האָב איינפאך — אייך ניט ליעב.

פיאָדאָר. (מיער און אונטערטעניגליך). יא? אזוי הייסט דאָס.

גוט! נו, געהט-זשע אוועק — וואָס-זשע שטעהט איהר, האָט איהר
דען ניט אלעס געזאָגט? וואָס-זשע קוקט איהר אזוי אויף מיר —

איך בין אייך אבשטויסענדיג? אפשר א גאט'ס רחמנות אויף מיר?
 נו, וואס שטעהט איהר? האט איהר דען נישט אלעס געזאגט?
 אנפיסא. (קורץ.) אלעס. (געהט שנעל אָב. פיאָדאָר איוואַנאָוויטש,
 געהט זיך דורך איבער'ן צימער, שטעלט זיך אָב, טראַכט וועגען עפעס,
 זיכצט שטארק, גיט אַ וואָרף אַ שנעלען בליק איבער'ן צימער, ווי
 קומענדיג צו זיך און וויל ארויסגעהן. דערמאָהנט זיך אָבער — און
 צוגעהענדיג צו דער אלטינקעס שטובל, דראָהעט ער איהר לאַנג און
 שטרענג מיט'ן פינגער).

פיאָדאָר. שווייג. (קענטיג ווי די שפּיזלאַך ציטערען אין דער באַד-
 בינקא'ס הענד. פיאָדאָר איוואַנאָוויטש געהט אָב. פון הינטערען פאַר-
 ראַוואַן ערשיינט אלעקסאַנדראַ פּאַוּלאָוואַ, אַ בלייכע, אַ צוטראַגע-
 נע, פערשפּיעלעט שנעל איהר לייבעל, און אַזוי ווי אַ בלינדע געהט
 זי פון ווינקעל צו ווינקעל).

אלעקסאַנדראַ. אַך, מיינ גאָט! וואָס-זשע איז דאָס אַזוינס, באַד-
 בינקא. וואָס-זשע וועל איך טהאָן, אויב ער וועט זיך דערוויסען, אַז
 איך בין דאָ געווען און האָב אלעס געהערט. וואָס וועל איך איהם זאָג-
 גען, ער וועט נישט גלויבען, אַז איך האָב דאָס געטהאָן אונגערען. שווייג,
 באַבינקא, שווייג! באַבינקא, טהייערע באַבינקא, די פיס ברעכען זיך
 ביי מיר הינטער, איך וועל באַלד פאַלען, באַבינקא... (עס קומען צור-
 לויפּען זעהר פרעהליכע ניגאָטשקא און דער גימנאַזיסט פעטיא.)

ניגאָטשקא. סאַשא, סאַשא, וואו ביסט דו? פעדיא זוכט דיך.
 שנעלעך, באַלד איז אַבער-ברויט!

אלעקסאַנדראַ. איך בין אַהער גאָר וואָס אריינגעקומען, איך בין
 געווען אין קינדער-צימער.

ניגאָטשקא. עס איז שוין באַלד צוועלף דער זייגער!
 אלעקסאַנדראַ. אַזוי גאָר, און איך האָב גאָר נישט געדיינקט, אַז
 עס איז שוין באַלד צוועלף. איך בין געווען אין קינדער-צימער. ווי
 זאָנדערבאר — שוין באַלד צוועלף.

ניגאָטשקא. (פּערוואַונדערט.) וואָס איז עס מיט דיר, סאַשא?
 אלעקסאַנדראַ. איך בין געווען אין קינדער-צימער, וואָס זאָל
 מיט מיר זיין, וואָס איז דאָ אַזוי זאָנדערבאר? איך בין די גאַנצע
 צייט געווען אין קינדער-צימער.

ניגאָטשקא. (געהמט זי פאר'ן האַנד.) קום, קום!

אלעקסאנדרא. יא, געוועהנליך, קום, און ווי קאן דאס דען אנט-
דערש זיין? געוועהנליך קום. און איהר געהט אויך מיט אונז, פעטיא,
אדער איהר בלייבט דא?

פעטיא. (לאכט). דא? מיט דער באבינקא?

אלעקסאנדרא. נו, יא איך האב געוואלט זאגען... (זיי געהען
אזעק, איבערלאזענדיג די טהיר אפען. די באבינקא הערט אויף שטריי-
קען און הערט זיך צו, צולעגענדיג די האנד צום בלוטלאזען אויער.
עס הערען זיך אויסגעשרעהען, געלעכטער, שטיקער אבגעריסענע מוזיק
און געזאנג, דערנאך ווערט שטיל און אין דער שטילקייט הערט זיך
דייטליך און הילכיג, ווי דער זינגער שלאגט צוועלף. און דערויף ענט-
פערט דער קליינער זינגערעל אין באבינקא'ס צימער, ווי א הימפע-
דיגע קליינע עכא, וואס האט זיך אויף א מינוט פערשפעטיגט. יענעם,
ווייטען זינגער האט די באבינקא, ווי עס שיינט, ניט געהערט, אבער
צו דעם קליינעם זינגערעל הערט זי זיך צו אויפמערקזאם, בעשטע-
טיגט מיט א שוואכען צושאקלען מיט איהר קאפ די הימפעדיגע
קלאנגען און געהט זיך ווידער פאר איהר זאק. און דארט הערט זיך
וויידער געשפרעך, געלעכטער און דער דינער קלאנג פון גלאז, בע-
גריסונגען, בעזונדערע ניט געלונגענע אויסגעשרייען „הורא“. דער דאך-
זינגער רויש פון פערשיעדענע קלאנגען ווערט אלץ געהענטער, און די
בעזונדערע פליעסקען פון דעם רויש הערשען זיך דא גופא אין באך-
בינקא'ס צימער. די שטימען: „צו דער באבינקען, צו דער באבינקען,
בעגריסען זי. האלט צו דעם פיאניסט ער וועט נאך צוברעכען די פיא-
נא. פעטיא הער אויף“. צוערשט קומען אריין די אלטע אנאסאוו'ס,
אלעקסאנדרא פאוואווא'ס עלטערען).

אנאסאוו. נו, האלט זיך, באבושקא, צו דיר געהט א גאנצע מחנה!
דערווייל ביז וואנען וואס זיינען מיר געקומען מיט דער אלטער דרך
בעגריסען. זיי געגריסט. לעב זיך דיר, ווען דו האסט שוין אזוי פיעל
דורכגעלעבט, וואס קאן מען מיט דיר מאכען. וואס פעדיא האט דאס
צוגעבען מיט דעם מוזיקאנט: אזוי ווי א גוטער מאן שלאגט א גוטע
ווייב, אזוי האט ער דאס צוקלאפט די פיאנא. אין די באקען, איבער'ן
מארדע, פאר די האָר... און אליין קייבט ער פאר געלעכטער — א
בריאה! קענטיג א גוטער מענטש!

אנאסאוו. איך האב אפילו מורא צו קוקען, ווי ער חכמה'ט זיך.

דאָרטען; באַלד וועט ער דאָס גאַנצע געשיער אָנהויבען ברעכען. א גוטער מענש, וואָלט אין אַן אנשטענדיג הויז ניט ערלויבט זיך אזוי אָנצוטרינקען. איך האָב געזאָגט מיין סאַשענקאַן: טאָכטעריל וואָלסט איהם בעסער אַוועקגעשיקט אין קיך, זאָל ער דאָרט האַקען איבער'ן טיש. ענטפערט זי מיר מען קאָן ניט — אַ גאַסט. וואָס פאַר אַ גאַסט איז ער אַ מוזיקאַנט און נאָך אַ שכור'ער.

אַנאָסאַוו. דאָס זיינען זיי, אַ פּרעהליכע חברה. (עס הערט זיך ראָזענטאַל'ס שטימע: „מיינע הערען אַ פאַקעל'צוג! נעהמט ליכט.“) עס קומען אריין געסט אַ גאַנצע מאַסע אין אונאַרדנונג, וועלענדיג ביל'דען אַ מאַרש מיט פאַקעלען. זיי שטויסען זיך אָן אויף די טרעפלאַך און עס ווערט טומעל און געלעכטער. זיי בעגריסען די באַבינקאַ, קענ'טיג שפאַסעהאַפט, אָבער זיי בעגעגענען דאָס אַלטע, גרויע, די געהיימד'ניס פון אַלטקייט, זיי זעהען די בלענדעדע שפּיזלען, זיי הערען דאָס דומפּע, אָבער אונרוהיגע שווייגען און טרעטען אָפּ אונבעקוועם אין פערלעגענהייט).

ראָזענטאַל. (שרייט גוטהערציג דער אַלטער אין אויער). באַ'בינקאַ, האָט איהר געהערט, נאָך אַ נייער יאָהר איז אָנגעקומען. פער'שטעהט איהר, אַ נייער יאָהר? זיינען מיר געקומען בעגריסען. אַ נייער יאָהר, נייעס גליק, נו און אזוי ווייטער. און קיין צייהנער וועלען דאָך שוין מעהר ניט אויסוואַקסען, באַבינקאַ.

אַנאָסאַוו. הערט אויף, הערר ראָזענטאַל זי צו בעאונרוהיגען. פון אזא צערטליכען געשריי קאָן זי נאָך שטאַרבען, איהר לעבען דרייט זיך דאָ ביי איהר צווישען די פינגער. איהר זאָלט נאָך חס'חלילה ניט אַראָבלאָזען.

נינאַט'שקאַ. (קוישט די אַלטע). לעבינקע מיינע אַלטינקאַ, אַט האָ'ד בען זיך צועפענט די טויערען. (דער גימנאַזיסט פעטיא געהט געארמט מיט דעם פּיאַניסט, ביידע שאַקלען זיך. דער פּיאַניסט, אַ יונגער מיט אַ רויטען פנים, מיט שפּריינקעלאַך, מיט לאַנגע צוקודעל'טע האָאַר, וועלכע גרייזלען זיך ביי איהם אויפ'ן שטערען און וועלכע ער שארט אָב אויף אזא אופן, ווי ער וואָלט געכאַפט אַ פליעג. ער האָט שוין לאַנג פערלאָרען דאָס לשון און נאָר צייטענווייז קייכט ער ווילד און מאכט מיט די הענר, אזוי ווי ער וואָלט ברעכען די פּיאַנאָ. פעטיא, וועלכער האָט זיך מיט איהם בעפריינדעט זינגט איהם אויפ'ן אויער.)

פעטיא. „צובראָכען האָט זי געוויסענלאָז מיין האַרץ און האָט מיר געזאָגט „אדע“. לאָמיר-זשע דערפאַר טרינקען, ווי לאַנג מען קאָן און ווייטער מעג אפילו קיין גראָז ניט וואַקסען.“ (מאכט פערצווייפלט מיט די הענד, דער פיאַניסט קייכט ווילד).

פאַמעראַנצעוו. הער אויף פעטיא, ניט ערנידעריג זיך. אַנאַסאָוו. אי-אי-אי, ווען אייערע עלטערען וואָלטען דאָס דער-זעהען.

פאַמעראַנצעוו. (טרויעריג). ביי אונז זיינען ניטאָ קיין עלטערען. מיר זיינען אונטערגעוואָרפענע.

פעטיא. (שרייט). נינא פאָולאָוונא! איך ווינש איך אַ ניי יאָהר, נייַעס גליק. (זינגט). „דער שכל וואַרפט מיר פאַר, אָבער שפּעט, רעמען קאָן ער מיד ניט...“ (פּיאָדאָר איוואַנאָוויטש, קומט אַרײַן גע-ארמט מיט דער פרוי, ער שמייכעלט, ער זאָגט איהר וואָס אויפ'ן אויער. מיט דעם זעלבען שמייכעל גלייכגילטיג אָבער זעהער לאַנג קוקט ער אויף אַנפּיסא, וועלכע פיהרט אַ שטילען געשפרעך מיט זעהער אַ בעשיידענעם יונגען מענשען, וועלכער איז אָנגעטאהן אין אַ געריכטס-מונדר).

פּיאָדאָר. וואָס איז מיט דיר סאַשא, ביזט עפעס ניט געזונד?

אַלעקסאַנדראַ. יא, איך בין זעהר מיעד. דו ווייסט...

פּיאָדאָר. (שאַרף). איך האָב ניט ליעב ווען מען איז מיעד. (צערטליך). און צוריק טאָמער וואָלסט דו אפשר צולעגען זיך אויף אַ וויילע. מיעד געוואָרען נעבעך מיין שעהנהייט!

אַלעקסאַנדראַ. (זיפצט). יא, אַ שעהנהייט.

ראָזענטאַל. (כאַפט אונטער די לעצטע ווערטער). אָבער ניט אַלע-מען געפעהלט מיין שעהנהייט. ריכטיג. שטיל, מיינע העררען. און איהר מאַסעטראָ, הערט אויף אַזוי ווילד צו לאַכען — אונזער ציצעריל קלייבט זיך צו האַלטען אַ רעדע. אויפמערקזאם, אויפמערקזאם.

טאַטאַרינאָוו. מיינע העררען! בעפאַר דער אַנגעזיכט פון דיע-זער עהרענהאַפטער אַלטקייט, בעאנדרוהיגט מיד בעזאָנדערס די פראגע וועגען צייט, אַזוי צו זאָגען, וועגען דער פליעסיגקייט פון דער צייט און אין שיכות דערצו אויך די פראגע וואָס איז אַזוינס דער גייריאָהר, צוילעב וועלכען...

ראָזענטאַל. (קרימט איבער). אויף גרונד פון דאָס אויבען דאר-
געליינטע...

טאַטאַרינאָוו. (נאָך שטרענגער און לאַנגזאַמער). פאַר דער בע-
געגענונג פון וועלכען מיר האָבען זיך דאָ פערזאַמעלט אונטער דעם
גאַסט־פריינדליכען ראָך פון פּיאָדאָר איוואַנאָוויטש. דער נייער יאָהר...
ראָזענטאַל. און נעהמענדיג אין אַנבעטראַכט די קאַסאַציאָנע
ענטשיידונג נומער 2240...

טאַטאַרינאָוו. פּיאָדאָר איוואַנאָוויטש, בעט אייער פריינד ער זאָל
אַנשוויגען ווערען, אַז ניט בין איך ניט ערב פאַר זיך.

פּיאָדאָר. הער אויף, איוואַן פעטראָוויטש. דו פאַסט דאָך מעהר
פאַר ציוויל פּראָצעסען, און דאָ... דאָ, ברודער, איז אַ קרימינעלע זאַך.
(ער רוקט אָב פון זיך די פרוי, מאַכט עטליכע טריט פאַראַוים און
רעדט, קוקענדיג בלויז אויף דער אַלטער. נאָר איין מאָל אָדער צוויי
אין לויף פון דער רעדע גיט ער שנעל אַ בליק אויף אַנפּיסאַ). יא, מיינע
העררען. איך וועל ניט זאָגען, אַז מיר געפינען זיך, שטעהענדיג פאַר
אַזאַ עהרענהאַפטען פנים, ווי עס האָט זיך אויסגעדריקט מיין קאַלעגע,
אַבער צו בעווייזען, אַז דער דאָזיגער פנים איז וויכטיג, אַז דער דאָזי-
גער פנים איז רעטזעלעאַפט און אפילו שרעקליך, וועל איך מיר ערלוי-
בען צו זאָגען עטליכע ווערטער.

טאַטאַרינאָוו. נו, איינמאָל ווילסט דו אליין רעדען, דאן איז אַן
אַנדער זאַך. לאָמיר הערען. מיינע העררען, פּיאָדאָר איוואַנאָוויטש
רעדט.

פּיאָדאָר. (נאַכלעסיג, אַביסעל מיט פעראַכטונג ווייזט ער אָן אויף
דער באַבינקאַ). גיט נאָר אויף איהר אַ קוק. קיינער ווייסט ניט פון
וואַנען זי איז געקומען און וואָס זי איז געווען; איך אליין האָב בלויז
דונקעל געהערט עפעס וועגען איהרען אַ מאַן, מיין זיידענס אַ ברודער,
וועלכער איז געשטאָרבן צו פריה. געבוירענווערענדיג צוזאַמען מיט
דיעזע אַלטע, האַלב צופוילטע ווענט, האָב איך זי געפונען אויף אַזאַ
אַלטינקאַ, האַלב פערפּוילטע, אַבער אַ לעבעדיגע. און נאָך אין מיין
קינדהייט האָב איך מוראַ געהאַט פאַר איהר, פאַר דעם דאָזיגען צי-
טער, און פאַר די עזע אונענדליכע אויגלאַך, וועלכע זי שטריקט אויס.
(שנעל). איך גלויב ניט, אַז דאָס איז אַ זאַק.

אנאָסאָוו. (אונרוהיג און שלום'מאכענדיג). נו וואָס רעדסט דו פּעריא, אַן אַלטינקע איז אַן אַלטינקע. אויף אַזאָ'ן אופ'ן דארף מען דאָך פאַר אונז אַלע אַלטינקע מורא האָבען.

טאַטאַרינאָוו. דו טרעסט אָב פון טהעמאַ, פּיאָדאָר אינאָנאָויטש.

פּיאָדאָר. ווער איז זי? וואו וואוינט איהר פינסטערע נשמה? אין וועלכע קראַנקהאַפּטע, נעבעלדיגע און שרעקליכע חלומות, אין וועלכע פאַנטאַזיע פון אַלטען וואַנזין דערלעבט די לעצטע טעג איהר פּער-פּוילטער, האַלב־טויטער גייסט, וואָס איז אויסגעמאַטערט געוואָרען אין געפאַנגענשאַפּט פון לאַנג לעבען? זי איז אַ פּרויענצימער — וואָס בעדייט דאָס? זי איז אַן אַלטע — וואָס בעדייט דאָס? וועלכע גע-שטאַלטען זיינען בעהאַלטען אין איהר אַלטען, אָבגענוצטען, לעכערדיגען זכרון? עס קאָן זיין, אַז דאָרט זיינען בלויז פּוסטע קלייניגקייטען, און עס קאָן זיין, אַז דאָס איז דער רויך פון אַ שוידערליכע גע-היימיניס, פון ביזע טהאַטען, פון שרעקליכע פּערברעכען...

אַלעקסאַנדראַ. פּעריא...

טאַטאַרינאָוו. פּיאָדאָר, הער אויף, עס איז ניט גוט. ניט טאַק-טיש.

פּיאָדאָר. (בעז). שווייג! איך ווייס צום ביישפּיעל, אַז זי פּער-שטעלט זיך פאַר אַ טויבע — צוליעב וואָס? צוליעב דעם, אַז זי זאָל הערען, אַז זי זאָל וויסען? צוליעב דעם, אַז זי זאָל שווייגען? אָבער איך, ניט קיין שרעקענדיגער מענש — איך האָב מורא פאַר דער דאָ-זיגער טויבקייט; איך האָב מורא פאַר דעם דאָזיגען שווייגען, אין וועלכען עס איז פאַראַן אַזוי פּיעל אונלייזבאַרע, נאָר הויך־שרייענדע פאַלשקייט!

אַלעקסאַנדראַ. פּעריא, איך בעט דיך...

אנפּיסאַ. וואָלט אפשר זיין גענוג, פּיאָדאָר אינאָנאָויטש?

ראָזענטאַל. בראַוואָ!

פּיאָדאָר. (בעז טרויעריג). ניין, ניט גענוג. די סאַמע וויכטיגע האָב איך נאָך ניט געזאָגט. זי איז אַ שקלאָוו. און איך האָב מורא פאַר שקלאָווען — זיי דער'הרג'ענען פון הינטענאַרום! איך האָב מורא פאַר די דאָזיגע רעטזעלעהאַפּטע בעשעפּעניסען, ביי וועלכע די פּרייהייט

איז פערלאָגט געוואָרען ערגעץ אין דער טיעפעניס, אין דער פינסטער-
ניס, אין דרויסען איז געבליבען נאָר כיטריקייט און בעזוקייט. (גיט
א ציטער). יא, שרעקליך זיינען די קלעפ פון הינטענאָרום.

נינאָטשקא.. (הויך). דאָס איז ניט אמת!

אנאָסאָוו. הער אויף, נינקא, וואוהין קריכסט דו?

נינאָטשקא. (נאָך העכער). דאָס איז ניט אמת, ניט אמת, ניט

אמת!

אנפּיסא. (לויפט צו צו איהר). וואָס איז מיט דיר, נינאָטשקא.

וואָס איז דיר טהייערינקע. אָט וואָס איהר מאַכט אָן מיט אייערע שעה
נע ריידערייען, פּיאָדאָר איוואָנאָוויטש...

פּיאָדאָר. וועגען וואָס איז דאָס, נינא?

נינאָטשקא. (וויינט). לאָז מיר צורוה. עס איז ניט אמת, אז מען

שלאָגט דיר פון הינטענאָרום... אין פלייצע... איך וויל נישט, אז דו
זאָלסט אזוי דענקען, עס איז שרעקליך אזוי צו דענקען, איך וויל ניט,
עס איז ניט אמת...

פּיאָדאָר. אָבער ליעבינקע מיינע... ראָזענטאַל, ברענג איהר

וואַסער. איך רעד דאָך דאָס ניט וועגען זיך! נארעלע, ווער וועט דאָס
מיר געבען קלעפ פון הינטען?

נינאָטשקא. מיין גאָט, איך קאָן ניט, איך קאָן דאָס ניט הערען,

איך וועל זיך דורכלויפען, איך וועל זיך דורכלויפען אין גאָרטען!
(לויפט ארויס מיט א געוויין דער פּיאָניסט קייכט ווילד פון געלעכ-
טער.)

פּעטיאַ. (אונרוהיג). פאָמעראַנצעוו, ביזט דו מיר א פריינד אָדער

ניט? לאָמיר-זשע לויפען נאָך איהר.

פאָמעראַנצעוו. (טרויעריג). הער אויף פּעטיאַ, ער איז גערעכט.

פּעטיאַ. לאָמיר געהן! (געהן אָב).

אַלעקסאַנדראַ. (ווערט בלייב און שאַקעלט זיך). אוי, אונטערען

הארצען... א האַנד...

טאָמאַרינאָוו. (גיט איהר די האַנד). נו, דאָס טויג שוין גאָר ניט.

טאַלאַנטפאָל, אָבער דער טיוועל ווייסט וואָס פאַר א דומהייט! און
ווידער אַמאָל ניט טאַקטיש.

אנפּיסאַ. און ביי מיר קומט אויס, אז עס איז אויך ניט טאָר
לאַנטפּאָל, עס איז בלוז ...

פיאַדאַר. (לויכט). עס איז בלוז? נו רעדט דאָך ווייטער. ווייסט
איהר: עס איז זעהר אַ פאַסקודנע אייגענשאַפט — ניט צו דעררעדען
אָדער זאָגען אלעס און ניט אוועקגעהן. (אן אויגענבליק מעסטען זיי
זיך אָב מיט די בליקען; דערנאָך גיט אנפּיסאַ בעז אַ כאַפּ פאַר'ן האַנד
דעם יונגען מאַן אין געריכטס־מונדיר).
אנפּיסאַ. קומט!

פ א ר ה א נ ג.

צווייטער אקט

(א שטיקענדער יוני-אבענד. א זאאל אין קאסטאמארקאו'ס הויז. אלע פיער פענסטער צו דער גאס זיינען ווייט צועפענט. הינטער די פענסטער א געדיכטע פינסטערקייט. די גאס, אויף וועלכע עס געפינט זיך קאסטאמארקאו'ס הויז איז ביים ברעג שטאדט וואו מען פאָהרט וועניג; און אין דעם דאָזיגען פינסטערען, שטיקענדען אבענד איז זי פוסט און וויסט. בלויז ביים טויער שמועסט שטיל די דיענערשאפט, וועלכע רוהט זיך אויס, און וויילע-ווייז הערט זיך דער קלאנג פון עמיצענס ניט געאיילטע טריט הינטערען פענסטער. פינסטער און שטיקענד איז אויך די זאאל. עס ברענט בלויז איין לאַמפ מיט א רויטען אבא-זשור; ארום לאַמפ אויפ'ן דייוואן און אין פאָטעלען זיצען די אלטע אנאָסאָו'ס און אלעקסאָנדרא פאָולאָוונא. אויפ'ן הינטערשטען געזימס פון איין פענסטער זיצט אנפּיסא; זי זעהט זיך כמעט גאָר נישט, און בלויז ווען זי רעדט, הויבט זיך אָן קוים ארויסצוזעהען איהר ווייסער פנים אין דער שוואַרצער ראס פון דער נאכט, מיט איהר שוואַרצען קלייד און שוואַרצע האָאַר).

אלעקסאָנדרא. (רעדט מיעד און אביסעל קרענקליך). וואָס פאר א שטורעמדיגער זומער: אלץ שטורעמס און שטורעמס, און אין די דערפער זיינען שרפות. פאָרגעסטערען האָט אין קאָטשאַטאָו א בליכץ דער'הרג'עט א מידעלע.

אנאָסאָו. מסתמא איז אזוי גאָט'ס רצון.

אנאָסאָו. (קוקט אויף דער ניט קלאָהרער ליכט פון לאַמפ). וואָס דארף מען דוכט זיך איינפאַכער: עס ברענט דער לאַמפ און אָט קאָן איך ניט אַברייסען קיין אויג פונ'ם פייער, בשום אופן ניט. איך

בין אזוי אויסגעמאטערט געוואָרען פון די פינסטערקייט, אז איך האָב שוין קיין כח ניט, ווי איך וואָלט זיך ערשט דערוויסען וואָס איז אזוינס א פינסטערע נאכט.

אַנאַסאַוו. מען דארף קערקסין איינשפּאַרען. גיב א קוק אויף די פויגעלאך, זיי לעבען אַהן לאַמפען און בעקלאָנען זיך ניט.

אַנאַסאַוו. מיר זשאַלעווען ברוך השם גענוג! א גאַנצען זומער זיצען מיר אזוי לעבען פינסטערען פענסטער און דענקען אונזערע ביטערע געדאַנקען. ער וואָלט אליין וועלען א קאַפּיקע איינשפּאַרען, אונזער אַלטער.

אַנאַסאַוו. קלאָג נישט!

אַנאַסאַוו. איך קלאָג גאָר נישט. נאָר אַנוסטען זיין איך אזוי ביים פענסטער און טראכט וועגען אונזער שטאָדט־פּערוואַלטונג: פאַר וואָס זאָל מען ניט אוועקשטעלען א שטאָדט לאמטערנע לעבען אונזער הויז: איך וואָלט געקוקט אויף דער לאמטערנע וואָלט דאָך ווי ניט ווי זיין א שטיקעלע ליכט אין די אויגען. האָבען זיי גאָר אוועקגעשטעלט די לאמטערנע הינטערען ווינקעל, ווער דארף זי דאָרט!

אַנאַסאַוו. מסתמא דארף מען. דו מיינסט, אז דיר אליין נאָר איז איינגענומען ליכטיגקייט!

אַנאַסאַוו. זיין איך דאָס אזוי און טראכט, ערשט פּלוצלונג דער־זעה איך ווי עפעס א פאַרבייגעהער, גאָט זאָל איהם געבען געזונד, האָט א ריב געטהאָן א שוועבעלע, א פאַפּיראָס האָט ער דאָס מסתמא פער־רויכערט. און עס איז מיר אזוי אנגענעהם געוואָרען, און איך האָב זיך אזוי דערפרעהט מיט דעם פייערל: גאָט פּערגעסט אונז ניט, האָב איך געטראכט, ער דערמאָהנט אונז וועגען מאָרגענדיגען טאָג.

אַנאַסאַוו. אזוי איז בעסער! אָט וואָרט, אַלטע, באַלד וועט זיין דיין געבורט־טאָג וועל איך דיר א גאַנצע קעסטעל שוועבעלאך שענ־קען, וועסט מאַכען אזא פייער־ווערק, אזוי ווי די איליומינאַציע אין שטאָדטישען גאָרטען.

אַלעקסאַנדראַ. מאַמא, פאַר וואָס קומט איהר ניט אָפטער צו אונז, מען קאָן זיך אייך גאָר ניט דעררופען.

אַנאַסאַוו. פּרוב אקאָרשט רעדען מיט איהם.

אַנאַסאַוו. ניין, טאָכטערעל, דו לאָד אונז בעסער ניט איין. ביי דיר איז דיין אייגענעם לעבען, יונג, פּרעהליך, זאָרגלאָז, און ביי אונז

איז אונזער לעבען — ווי אויף דער עלטער, און צו וואָס זאָלען מיר דיר דערעסען מיט אונזערע טרויעריגע פנים'ער? אונזער פנים איז זעהר מרה-שחורה'דיג, סאָשינקא. אז גאָט האָט געוואָלט עס זאָלען דער-טרונקען ווערען מיינע דריי שיפען און איך זאָל ווערען באַנקראַט...

אַנאַסאַוו. דו ביזט נאָך דאָן געווען אַ יונג מיידעל, סאָשינקא. איך געדענק ניט האָסט שוין דאָן געענדיגט גימנאַזיע אָדער נאָך ניט? אלעקסאַנדראַ. יאָ יענעם פרייהלינג האָב איך געענדיגט. ווי אזוי געדענקט איהר דאָס ניט, מאַמינקאַ?

אַנאַסאַוו. ביי מיר האָט זיך אַלץ צופלאַנטערט. אפילו זיך אליין קוים וואָס איך געדענק.

אַנאַסאַוו. און פון דעמאָלט אָן שפּאַר איך יעדע קאָפּיקע, איך זאָל קאָנען בעפריידיגען מיינע העררען קרעדיטאָרען. געוויס, איך וואָלט געקאָנט ניט צאָהלען — אַ האַלב שטאָדט לאַכט פון מיר: אָט איז אַן אַלטער נאָר זאָגען זיי, בלייבט אליין אָהן אַ טראָפען בלוט, און שטאָפט אָן די בייכער גוטע מענשען. אפילו די העררן קרעדיטאָרען אליין וואונדערען זיך, ווען איך ברענג זיי יעדען ערשטען אַ פינפֿע-ריל, און אַמאָל, אז גאָט העלפט, אויך אַ צעהנערעל. שפיי דערויף זאָגען זיי, פאל פאליטיש, מיר האָבען שוין לאַנג וועגען אייערע חובות פער-געסען, אָבער איך קאָן זיך דאָס ניט ערלויבען און זאָג זיי בלויז גאָנץ שטיל: ערלויבט נאָר אַ קוויטעלע, אז איהר האָט ערהאלטען.

אלעקסאַנדראַ. פעדיא זאָגט טאָקע, אז איהר האָט שוין לאַנג גע-דארפט אויפהערען, עס איז דאָך ווירקליך קאָמיש.

אַנאַסאַוו. ניין, ניט קאָמיש. די זאך איז, אז איך לייעב אָרענט-ליכקייט. וועמען האָט גאָט געשטראָפט? מיך, פאָויל פאָוולאָוו דער זוהן פון אַנאַסאַוו. טאָ ווער-זשע דארף ליידען? איך. פאָוועל פאָוולאָוו, בן אַנאַסאַוו. פאַר יעדען מענשען — הער זיך צו אנפּיסא צו מיינע ווערטער, וואָרים איך רעד פון ריינעם האַרצען און פון דער נשמה... אַנפּיסא. (שטיל). איך הער.

אַנאַסאַוו. יעדער מענש האָט זיין אייגענע אָרענטליכקייט. און זי איז ניט נאָר פאַר דעם העררען גובערנאַטאָר, נאָר אפילו פאַר דעם העררן מיניסטער פון ערד-אַרבייט און האַנדעל. און אויב אפילו אַ גור-טער הונד פערשטעהט אויך זיינע פפליכטען און וועט קיין מאָל ניט

נעהמען ווי לאנג מען ערלויבט איהם ניט, טאָ וואָס-זשע בין איך, דער
סוחר, ערגער פון א הונד, וואָס?

אנאָסאָוואָ. דערפאר האָט די גאנצע שטאָרט רעספעקט פאר פאוויל
פאווילאָוויטש.

אנאָסאָו. וואָס מיר שטאָרט? די גאנצע גובערניע רעספעקטירט
מיך. אפילו די פויערים אויפ'ן מאַרק בעמערקען מיך און גריסען
העפליך.

אנאָסאָוואָ. נו פויערים!

אנאָסאָו. און דו, אלטע, בעקלאַגסט זיך נאָך. אין אָסטראָג
איז פאראן גענוג קעראַסין, אָבער ווי צו מאַכען, אז אָהן יענעם קע-
ראָסין זאָל ליכטיג זיין, דאָס קאָן בלויז מעגליך זיין ביי אונז. אָך, וועניג
אַרענטליכע מענשען זיינען פאראן אויף דער וועלט! און גאָט דער
אויבערשטער האָט דאָס דערפיהלט, האָט ער גענומען מיינע טעכטער
און האָט זיי איינגעאַרדענט. בלויז אויף דיר, אנפּיסא, האָב איך זעהר
רחמנות: דו ביזט א קלוגע, א שעהנע און זעהר א אַרענטליכע —
וועגען דיר סאַשינקאַ קאָן איך דאָס ניט זאָגען — און לעבען לעבסט
דו אזוי, אז ניט פאר גאָט און ניט פאר'ן טייוועל.

אנפּיסא. ווי איך קאָן אזוי לעב איך טאַטינקאַ. איהר ווייסט
אליין, וואָס דאָס לעבען איז אזוינס.

אנאָסאָו. איך ווייס טאָכטעריל, איך ווייס. דו האָב קיין פער-
איבעל ניט, איך און די מאַמע אַכטען דיר זעהר. ווער האָט דיר דער
ערשטער געזאָגט: וואָרף אוועק דעם לומפ, ווען ער איז אפילו א
טשינאָווניק פון פינאַנץ מיניסטערום?

אנפּיסא. איהר פאָטער.

אנאָסאָו. נו זעהסט דו. האָסט דו זיך צוגעהערט צו מיינע
ווערטער סאַשינקאַ?

אלעקסאַנדראָ. צוגעהערט, ווי דען. איהר האָט דאָס זעהר ריכ-
טיג געזאָגט: אנפּיסא איז זעהר אַן אַרענטליכע. וועגען זיך רעד איך
ניט, וואָס בין איך אזוינס? אָבער זי איז זעהר אַן אַרענטליכע. אָפען
גערעדט — נאָך אזא פרויענצימער וועט מען צווישען אונז ניט גע-
פינען פיעלייכט.

אנפּיסא. (פרעהליך). נו, הער אויף, סאַשא! עס איז פשוט
איך... דו אליין ביזט זעהר א גוטע...

אַנאַסאַוו. יא, דו האָסט אומזיסט בעליידיגט סאַשינקאַן מיט דיין אַרענטליכקייט, וואָס דארף מען מעהר ווי איך בין גוט, אָבער סאָ-שאַ, זי איז אזוי גוט, אז עס איז שוין צו נאַריש.

אַנאַסאַוו. נו איז דאַנקען גאָט! דאָס הייסט, אז אלע זיינען גוטע מענשען, איינער בעסער פאר'ן צווייטען. אזוי גוט, אז יעדערער מעג זיך שוין געהען צו זיך אַהיים.

אַלעקסאַנדראַ. זיי נאָך אַ וויילע, עס איז דאָך נאָך פריה. פעדיא וועט זיך אפשר באלד אומקעהרען פון גאַרטען.

אַנפּיסאַ. איז ער געפאָהרען מיט נינאַטשקאַ?

אַלעקסאַנדראַ. יא, זיצט פאַפּאַ, מיר איז אומעטיג אליין.

אַנאַסאַוו. וועסט זיך דאָ זיצען מיט דער שוועסטער, און אונז איז צייט צו געהן שלאָפּען. גיב איבער פיגדאָר איוואַנאָוויטשען מיין האַרציגען גרוס און זאָג איהם, אז מיר דאַנקען איהם ווי טאָג אזוי נאכט פאר נינאַטשקאַ, וואָס ער האָט גענומען צו זיך אַלס אַ יתומה. וואָריס ביי אַזעלכע עלטערען ווי מיר זיינען, באַנקראַטירטע בעלי חובות, זיינען די קינדער יתומים. אַ מתנה'לע האָב איך פאַר איהם אָנגעגרייט, אַ ציר גארען-שפיץ פון מעש-שאַם אויפ'ן מערקעל געקויפט. זעהר וואויל גע-מאַכט, מיט אַ נאָקעטער פרויענצימער — די אַלטע וויל דערויף אפילו גיט קוקען, אָבוואָהל דאָס איז אַ פרויענצימער מיט'ן גאַנצען אַרענט-ליכען פאַסאָן... אָבער וועגען שישאַ. (זיי געהען אָב און אַלעקסאַנדראַ פאוואָלָוואַ בעגלייט זיי. אין דער צייט פון ווייטערען געשפרעך, וועל-כער קומט פאַר אין פאָדער-צימער, געהט אַנפּיסאַ אַרום האַסטיג הין און צוריק איבער'ן צימער און כאַפט זיך אייניגע מאָל פאר'ן קאָפּ).

אַנאַסאַוו. נו, ווי טאַכטעריל, באלד?

אַלעקסאַנדראַ. שוין דער זעבעטער מאָנאַט.

אַנאַסאַוו. אי וועל איך זיך דאָס אַנטרינקען ביי דיר אויפ'ן מזל טוב, אי וועל איך זיך דאָס צוהוילען. און יענעם מוזיקאַנט זאָלסט דו איינלאָדען, ער איז שוין גאָר אַ פרעהליכער יונג. ווען ער גיט אַ קנאַק!... ווארט, אַלטע, וואָס בעהאַלטסט דו עס דאָס הינטערען יאָ-קעל? גנבה גיט, איך וועל רופען אַ גאָראָדאָוואַי.

אַנאַסאַוו. דאָס האָט מיר.... מיר האָט דאָס סאַשאַ געגעבען אַ ליכט אויף יעדען פאַל. אַ שטיקעלע ליכט גאָר!

אַנאַסאַוו. עה, ניין. גיב אָב צוריק. ביי איהר ברענען דאָרט גאָר-

צע מנורות, און זי שלעפט א שטיקעלע ליכט! עה, עה, עך! א פנים
נאָט האָט נאָך נישט אָנגעריהרט קיין פרויענצימער; וויפיעל מען זאָל
זיי נישט קאַרמאַווען, און איהר ציהט אלץ אין וואַלד.

אַלעקסאַנדראַ. דאָס האָב איך איהר געגעבען. פאפא.

אַנאַסאַוו. דו ביזט א גוטע. א שטיקעלע ליכט... ד. ה., אז איבער
א שטיקעלע ליכט וועלען זיי דערנאָך פאָדערען... (דאָס געשפרעך
הערט אויף. אַלעקסאַנדראַ פאָולאָוונאַ קומט אריין צוריק.)

אַלעקסאַנדראַ. (לאַכט). האָסט דו דיר א געשיכטע! דער אַלטער
איז אזוי אין כעס געוואָרען פאַר וואָס די מאַמע האָט גענומען ביי מיר א
שטיקעלע ליכט, אז ער האָט זיך אפילו געזענענען נישט געוואָלט. ער
סטראַשעט, אז ער וועט מעהר נישט געהען אהער.

אַנפֿיסאַ. איך האָב געהערט.

אַלעקסאַנדראַ. און די דאָמע וועט איצט ציטערען דעם גאַנצען
וועג זי זאָל חלילה נישט אריינפאלען, וואָרים זי האַלט אין האַנד פער-
קוועטשט א רובעל. (צערטליך). וואָס איז מיט דיר אַנפֿיסאַטשאַ,
ביזט אזוי טרויעריג.

אַנפֿיסאַ. אזוי, דער קאָפּ טהוט מיר וועה.

אַלעקסאַנדראַ. איז דיר נישט איבעל? זעה איך האָב מורא פאַר
אזעלכע קאָפּ שמערצען.

אַנפֿיסאַ. (פרעהליך). פון וואָס זאָל מיר זיין איבעל? אַבוואָהל
עס פאַסירט, אז ווען מען ליידעט פון מיגרען...

אַלעקסאַנדראַ. דאָס זאָג איך דאָך, אז ווען מען ליידעט פון מיג-
רען. זאָנדרבאַר, ווען איך בין געווען שוואַנגער מיט וויעראָטש-
קא, האָט מיר אזוי געאיבעלט, אז איך האָב נישט געוואוסט וואו אהין
צו טהאָן זיך, און איצט איז דאָס אַריבער גאַנץ אונבעמערקט. ווי אזוי
קומט עס?

אַנפֿיסאַ. איך ווייס נישט, ווירקליך, שוין אזוי לאַנג ווי איך בין
געווען אין אומשטענדען, אז איך האָב שוין אלעס לאַנג פערגעסען. מיר
האָט דוכט זיך אויך געאיבעלט.

אַלעקסאַנדראַ. (לאַכט). נו, געוויס, פון וואַנעט זאָלסט דו ווי-
סען? דו לעבסט ווי אַן עהרליכע אַלמנה... אָבער ווען איך וועל דיך
חתונה מאַכען וועסט דו זיך וויעדער דערמאָהנען. (ערנסט). אָבער אַט
וואָס שוועסטער, פערגעס נישט דיין פערשפרעכען.

אנפיסא. (אונרוהיג). וועלכען?

אלעקסאנדרא. דעם דאָזיגען. האָסט דו שוין פֿערגעסען? אָך, דאָס איז נישט גוט שוועסטער. איך האָב זיך אויף דיר אזוי פֿערלאָזען, איך האָב דיר אימער אזוי געגלויבט — פֿאַר אַ הייליגע האָב איך דיך דאָך געהאַלטען, איך שווער דיר ביי גאָט.

אנפיסא. אָבער וועגען וואָס רעדסט דו דאָס?

אלעקסאנדרא. (לאַכט). און אַ געפֿאַטערען וועל איך ביי דיר זיין? געדענקסט דו ווי דו האָסט געזאָגט: ווי נאָך דאָס צווייטע קינד וועט געבוירען ווערען, דאן מוז איך דיך, סאַשא, אונבעדינגט מכבד זיין צו זיין געפֿאַטערען.

אנפיסא. (לאַכט). האָב איך דיר דען דאָס פֿערשפֿראַכען? איך האָב דאָס אין גאַנצען פֿערגעסען, דו ווייסט דאָך, ווי ווייט איך בין פֿון דעם אַלעם.

אלעקסאנדרא. יעדערער ווייסט.

אנפיסא. אָט זאָגסט דו — חתונה מאַכען, און איך ווען איך דער-מאָן זיך וועגען מיין אונגליקליכער הייראַט, ווערט מיר אזוי טרויעריג, אזוי פֿערדרוסליך. . . בלינד בין איך געווען. עס איז פֿאַראַן אַ שפּריכ-וואָרט: ווען גאָט וויל איינעם אונגליקליך מאַכען נעהמט ער ביי איהם אָב פֿריהער דעם שכל. ביי אונז אַלע ווייבער האָט ער אויף פֿריהער אָבגענומען דעם שכל, זאָל זיך יעדע אויסדרעהען ווי זי קאָן.

אלעקסאנדרא. (הויך). און דעם סמאָליענסקער אָפיציער גע-דענקסט דו?

אנפיסא. (צושראָקען). שששא, שטיל, (שטרענג). און קיין מאַל זאָלסט דו דאס מיר נישט דערמאָהנען, הערסט? דאס האט קיין מאַל נישט פֿאַסירט. איך געדענק קיין זאך נישט און דו דארפסט אויך פֿער-געסען. קיינער טאָר נישט וויסען פֿון מיין שאַנדע.

אלעקסאנדרא. (מיט חרטה). אָך, מיין גאָט, וואָס האָב איך דאָס געטהאָן? איך האָב געמיינט, אז דאָס איז דאָך די פֿערגאַנגענהייט, און דערצו רעד איך דאָך דאס נישט צו אַ פֿרעמדען, זאָנדערן צו אַן איי-גענעם. . .

אנפיסא. דו האָסט דען דערצעהלט?

אלעקסאנדרא. יא, פֿעדיאן. (פֿויזע). אנפיסא, וואָלסט פרובירען עפעס צולעגען צום קאַפּ, מען קאָן קריעגען אין אפֿטייק. מישקא וועט

צולויפען. (געהט צו צום פענסטער און שרייט). מישא, מישא.
אנפיסא. ניין, מען דארף ניט. עס איז שוין אריבער. דאס איז פון
הייסען וועטער. היינט איז געוועזען אזא שטיקענדער טאג. (טרינקט
וואסער און רעדט שפאסהאפט). נו וואס-זישע האָט געזאָגט דיין טרייער
מאן, האָט ער זיך געוואונדערט?

אלעקסאנדרא. שטעל זיך פאַר — ניט זעהר שטארק! ער האָט
זיך נאָר צולאכט און האָט געזאָגט...
אנפיסא. נו גענוג, גענוג וועגען דעם, עס איז ניט אינטערעסאַנט.
אַה, ווי הייס עס איז!

אלעקסאנדרא. יא, וואָלט כאַטש אַ ווינטעל געווען. אַה יא, איך
פערגעס זיך אלץ דיר צו זאָגען: ביי מיר ליגט אַ טהייל פון דיין טואַ
לעט, נעהם דאָס זיי אזוי גוט.

אנפיסא. וואָס? פון די וועש איבערגעבליבען?
אלעקסאנדרא. ניין. (לאכט). שטעל זיך פאַר וואָס פאַר אַ צו-
פאל: אונזער קאטיא האָט דאָס געפונען אין פעדיא'ס קאבינעט. גע-
וועהנליך, האָט זי דאָס געבראכט צו מיר. נו זאָלסטו דו דאָס צונעהמען,
פערגעס ניט.

אנפיסא. (לאכט). דאָס קאָן ניט זיין, וואָס רעדסטו דו! וואָס
פאַר אַ דומהייטען!

אלעקסאנדרא. פאַר וואָס קאָן ניט זיין? דו ביזט געזעסען אין
קאבינעט, האָסט גענעהט און אימיצער האָט דיר אַ רוף געטהאָן, האָסט
דו פערגעסען. דאָרט זיינען אביסעל די שפיצען אָבגעריסען, זיי ניט
אויפגערעגט! איך האָב דאָס אזוי קאטיא'ן ערקלעהרט. וואָרים אז
ניט ווייסט דו דאָך, וואָס די דיענסטען זיינען אין קיך — עס וועלען
זיך אָנהויבען, אלערליי ריידערייען. (שטרענג). אויב דו וועסט דעם
צווייטען מאָל דארפן וואָס טהאָן פאַר אַן אַרבייט, דאן קום בעסער
אריין צו מיר אין צימער. מען דארף דאָך ניט פערגעסען, אז דאָס איז
אַ קאבינעט פון אַן אדוואָקאַט, דאָרט קומען אריין קליענטען, זייטיגע
מענשען און עס פאַסט ניט, ווען עס וואלגערט זיך פלוצלונג אויף
די דילען...

—אנפיסא. געוויס, געוויס. פיגדאָר איז אַנאָוויטש האָט ליעב
אָרדנונג. איך האָב איבערהויפט זעלטען בעגעגענט אַ מענשען, וועלכער
זאָל פון איין זייט זיין אזוי נאכלעסיג, אזוי אומגעלומפערט, ווי דיין

פערדיא, און פון דער אַנדערער זייט... אָה, וואָלט כאָטש געווען אַ שטורעם אָדער וואָס! ... ווייסט דו וואָס, צו זאָלען מיר זיך אפשר ניט דורכגעהען אַ ווילע דרויסען, דאָ אַרום הויז? מיר זיינען זיך פערזעסען ביידע, אזוי ווי אַלטע ווייבער. ווען איך האָב געוואָהנט אין סמאָלענסק, איז דאָרט אויך פאַראַן אַ גאָרטען, דער לאָפּאַטינסקער גאָרטען רופט ער זיך...

אַלעקסאַנדראַ. וואָס-זשע, געה, אז דו ווילסט, און איך וועל וואַרטען אויף פערדיאָן. ער איז געוואָרען אזוי ליבעליך אין דער לעצטער צייט, אז איך ווייס ווירקליך ניט, ווי דיר צו דאַנקען. (לאַכט). נו, וואס בין איך יעצט? אַ שוואַנגערע, ניט קיין שענהע, עס איז מיר מיאוס אויף זיך אליין אין שפיגעל אַ קוק צו טהאָן, און ער קושט מיך, ווי אַ כלה. פאַרגעסטערען ביי נאַכט האָב איך זיך זאָגאַר צושראָקען. ווער האָט דאָס געקאָנט אריינגעהען, האָב איך געטראַכט?

אַנפּיסאַ. נו?

אַלעקסאַנדראַ. ווילסט איך זאָל דיר אלעס דערצעהלען, וואָס פאַר אַ נייגעריגע דו ביזט! (מיט אָפּענעם שפּאַס). איך דענק, אז דו ווייסט גאַנץ גוט אליין, וואָס עס קומט פאַר צווישען אַ מאַנספּערזאָן און אַ פרויענצימער, ווען זיי ליבעלען איינער דעם צווייטען.

אַנפּיסאַ. אָבער ער...

אַלעקסאַנדראַ. (ארויסרופענד). וואָס ער? ליבעט ניט? (שוויי-גען. קוקען איינע אויף די אַנדערע).

אַנפּיסאַ. (מיט געזונקענער שטימע). היים.

טאַטאַרינאַוו. (זיין שטימע הערט זיך פון הינטערען פענסטער). קאָן מען אריין? איך דאַרף גאָר אויף איין מינוטעלע.

אַלעקסאַנדראַ. (רייסט אָב פערדרוסליך איהר בליק פון אַנפּיסאַ). וועלכער ניט גוטער האט איהם געבראַכט. (אין פענסטער, מיט אַ גע-לעכטער). קומט אריין, קומט אריין, אינאָן פּעטראָוויטש, זעהר גערן. מיר זיצען דאָ מיט אַנפּיסאַ ווי צוויי טרויסטלאָזע אלמנות. (צו אַנפּי-סאַ). אַ ליבעלע מענש, איך האָב איהם זעהר ליבע. ביזט דו גערן, וואָס ער איז געקומען?

אַנפּיסאַ. (לאַכט) ער איז שוין אָבער צו לאַנגווייליג. ראָזענטאַל האט וועגען איהם זעהר ריכטיג געזאָגט... (עס קומט אריין טאַטאַ-רינאַוו, זיי בעגעגענען איהם מיט פרייד, אָבער ער איז טרויעריג).

אלעקסאנדרא. וואָס זייט איהר עפעס אזוי טרויעריג, איוואן
 פעטראָוויטש. (אונרוהיג). האָט וואָס פאסירט?
 טאַטאַרינאַוו. ניין, עפעס ניט געזונד. מיין מאָגען איז עפעס ניט
 אין אָרדנונג, מען דארף מאָרגען אַריבער צום דאָקטאָר. מען האָט מיך
 אין רעסטאָראַן אָנגעקאָרמעוועט מיט עפעס אַ מיין פאסקודסטווע.
 אַנפֿיסאַ. פון וואַנעט קומט איהר?

טאַטאַרינאַוו. פון וואַנעט, פון שטאָדטישען גאָרטען. מיר זיינען
 דאָרט געזעסען מיט פיאָדאָר איוואַנאָוויטש, ער האָט ביער געטרונקען,
 און איך קיין זאך ניט. נו, געוויס, ראָזענטאַל. אָבער (לויפט היציוג
 אַרום איבער'ן צימער) אבער איך וועל דאס מעהר ניט דולדען. זאָל
 זיין אפילו, אז פיאָדאָר איוואַנאָוויטש איז אַ זשעני, אָבער איך וועל
 דאָס ניט דולדען. אזא אויסגעלאָסענער חברה־מאַן... דער דאָזיגער
 לומפֿ ראָזענטאַל...

אלעקסאנדרא. וואָס ווידער?
 טאַטאַרינאַוו. (שטעלט זיך אָב). איהר ווייסט דאָך דעם הונד
 אין גאָרטען, דער הונד וואָס בלאַנדזשעט דאָרט אַרום, אלע קענען איהם,
 דרעהט זיך שטענדיג אַרום אונטער די פיס. זשוטשקע רופט מען
 איהם.

אלעקסאנדרא. איך ווייס ניט.
 טאַטאַרינאַוו. אָך, מיין גאָט, אלע קענען איהם. אָבער ווייסט
 דער טייוועל פון וואַנעט ער האָט זיך גענומען. דרעהט ער זיך היינט
 אַרום אונזער טיש, און ראָזענטאַל גיט אַ זאָג שטילינקערהייט צו פיאָד
 דאָר איוואַנאָוויטש: זעה, ווי טרויעריג טאַטאַרינאַוו איז היינט. נו,
 איהר ווייסט דאָך, איך בין ניט געזונד, האָט עס מיר אויסגעוויזען זיך
 זאָגאר אנגענעהם, וואָס אזא הולטאָי האָט אויף אַ מענשליכעם האַרץ.
 אָבער הערט וואָס עס איז געווען! דאָס איז טאַטאַרינאַוו איבער דעם
 אזוי טרויעריג, זאָגט ער ווייטער, ווייל ער ווייסט ניט אויף זיכער
 ווער איז זוטשקא'ס פאָטער און ער קאָן איהם ניט רופען נאָכ'ן פאָטערס
 נאָמען. אה? ווי געפעהלט עס איך? (ביידע פרויען לאַכען). איהר
 לאַכט? אַזעלכע בעזויפענע וויטצען וועלען אימער האָבען ערפאָלג,
 אָבער דאָס, וואָס איך וויל איהם אפילו די האַנד ניט דערלאַנגען, וואָס
 איך בין אַ מיטגליעד פון דעם אַדוואָקאטען־ראַטהע...
 אַנפֿיסאַ. (מיט אַ פריעדענס טאָן). אַה הערט אויף, טהייערער,

אויך אן עסק, פאר אייך. מאלע וואָס אַ פלוידערזאק רעדט נאָרישקייט טען, אין דער ווירקליכקייט איז ער דאָך גאָר ניט קיין בייזער, זאָגאר אַ גוטער מענטש.

טאַטאַרינאָוו. איך וועל איהם אַנקלאָגען אין אונזער אַרוואָך קאַטען געוועלשאפט.

אַלעקסאַנדראַ. פערקלאָגט איהם טאַקע. זאָל ער קריגען וואָס איהם קומט. נו, און פּעדיאָ?

טאַטאַרינאָוו. דאָרט איז די דאָזיגע, די בערנעס.

ביידע פרויען. ווער, בערנעס?

טאַטאַרינאָוו. בערוהיגט אייך, אַלעס איז אַריבער גלאַט. איך האָב דאָס אייך טאַקע געוואָלט דערצעהלען, עס איז גאָר פערקעהרט. מעג איך רעדען? איבעריגענס איהר זייט דאָך ביידע...

אַלעקסאַנדראַ. יא, ביידע. רעדט.

טאַטאַרינאָוו. נו זיצען מיר אזוי ביים טיש און נינא פאָר לאָוונא איז אויך געווען מיט אונז. פלוצלינג קומט צו די דאָזיגע בערנעס און געהט צו גלייך צום טישעל — שטעלט זיך פאָר די פרעכ־הייט? — זי שאַקעלט אזוי מיט איהר היטעלע און זאָגט: פיאָדאָר אינאָנאָוויטש, איך בין צופעליג געבליבען אליין, קאָנט איהר מיך אפשר בעגלייטען אַהיים? נינא פאָולאָוונא איז זאָגאר בלייך געוואָרען, און איך...

אַלעקסאַנדראַ. אַך, נו גיכער שוין דערצעהלט דאָך.

טאַטאַרינאָוו. (טריאומפֿירענד). און פיאָדאָר אינאָנאָוויטש האָט איהר אָנגענומען ביי דער האַנד, אָט אזוי, און האָט זי גאָר פשוט אָב־געפיהרט פון טיש, ווי מען פיהרט אַ קינד אדער אַ הונד; ער האט איהר געזאָגט עפעס אַ פאָךר ווערטער, און זי איז אַוועק אליין, ווי זי איז געקומען. אָבער ווען איהר וואָלט זעהען, ווי זי איז אַוועק!

אַלעקסאַנדראַ. (לאַכט) איך שטעל זיך פאָר!

אַנפֿיסאַ. (טרויעריג). איך האָב אויף איהר רחמנות.

אַלעקסאַנדראַ. (מיט פערדרוס). אויף איהר? דו ביזט דאָך גאָר... פון זינען, אַנפֿיסאַ.

טאַטאַרינאָוו. איך וועל אייך זאָגען דעם אמת: אין מיר האָט זיך אויך ערוועקט רחמנות צו איהר — אזוי שטאַלץ ווי זי איז געקורמען, און ווי געפאלען... ווי רחמנות'דיג זי איז אַוועק. און אַבוואָהל

פיאדאָר איוואַנאָוויטש איז געווען גאנץ העפליך... (פון הינטער'ן פענסטער הערען זיך אונרוהיגע שטימען).

נינאַטשקאַ. (אין פענסטער) סאַטאַ, דו ביזט דאָ? — סאַטאַ, דו ווייסט, פאַמעראַנצעוו האָט זיך דאָך דערשטאַסען.

אַלעקסאַנדראַ. (כאַפט זיך פאר'ן ברוסט). אַה, מיין גאָט, וועלכער פאַמעראַנצעוו שוין וויעדער?

פּעטיאַ. מיין חבר, דער גימנאַזיסט. געדיינקט איהר ניט ער איז ניי יאָהר אַבענד געווען ביי אייך. האָט זיך אריינגעשטאַסען גלייך אין האַרצען.

טאַטאַרינאַוו. אָבער ווען האָט דאָס פאַסירט, ווען? ערשט ניט מעהר ווי מיט אַ שטונדע צוריק, ווי איך בין ארויס פון גאָרטען. נינאַטשקאַ. נאָר וואָס איהר זייט אַוועק, קומט צולויפען פּעטיאַ און זאָגט...

אַלעקסאַנדראַ. קומט אריין, פּעטיאַ אין הויז, דערצעהלט. פּעטיאַ. איך קאָן ניט, אַלעקסאַנדראַ פּאַוולאָוונאַ. מיר, אַלע גימנאַזיסטען, האָבען בעשלאָסען צו זיצען לעבען איהם די גאַנצע נאַכט.

אַנפּיסאַ. פּעטיאַ, איז דאָס אויס לייעבע? פּעטיאַ. (בעלעהרענט). איז דען נאָר איין לייעבע פאַראן אויף דער וועלט, אַנפּיסאַ פּאַוולאָוונאַ? עס איז פאַראן אויך אַנדערע פּער-שלאָסענע פּראַגען.

נינאַטשקאַ. ער האָט ניט געגלויבט אין לייעבע. אַנפּיסאַ. גוטע בלומען זאַמעלט פון זיינעטוועגען צונויף. בלומען... נינאַטשקאַ. (וויינט). מיר האָבען שוין אַזוי אויף אַלע ראָזעס אין גאָרטען אָבגעריסען. דיאָדיאָ פּעדיאָ האָט אונז אויף געהאַלפּען קייסען בלומען.

אַלעקסאַנדראַ. ווי אינגעלש דאָס איז! וואו איז איצט פּעדיאָ? פּעטיאַ. ער איז געפאָהרען צו דעם פּאַליצמייסטער.

נינאַטשקאַ. ער האָט מיר געהייסען וואַרטען אויף איהם לעבען האָספיטאַל. בין איך דאָס נאָר אויף אַ מינוטעלע אריינגעלאָפּען אַהער זאָגען. מיר וועלען באַלד זיין צוריק מיט איהם. (געהן אָב).

אַנפּיסאַ. (צו די אָבגעהענדע). בלומען קלייבט איהם אָן. טאַטאַרינאַוו. (קנייטשט זיך). וואָס פאַר אַן אונאַנגענעמליכ-

קייט. און וואָס טהוט זיך דאָס אזוינס מיט די יונגע, א פנים ער האָט דעם עקזאמען ניט אויסגעהאלטען?

אלעקסאנדראַ. איך האָב היינט עפעס אזא מין פאָרגעפיהל... (אנפיקא וויינט ביטערליך).

טאַטאַרינאַוו. וואָס איז מיט אייך, אנפיקא פאָולאָוואָ? בער-ריהיגט זיך דאָך.

אלעקסאנדראַ. (אונצופריעדען). וואָס איז דאָס נאָך פאר א קאָ-מעדיע, אנפיקא?

אנפיקא. עס איז גוט אז מען שטארבט יונגער הייד... (וויינט).

אלעקסאנדראַ. (וויינט אויך). נו, אָט האָסט דו מיך אויך צונומען.

איך היט זיך אלץ און היט זיך ניט אויפצורעגען זיך, און דו...

אנפיקא. נו, שוין, שוין. אזוי, עס האָט זיך מיר דערמאָהנט.

(שמייכלט דורך טרעהרען). וואָס פאר א קאָמישער אינגעל ער איז געווען. אין ליעבע האָט ער ניט געגלויבט, אלץ די פערפלוכטע פראָב-לעמען... ווי גוט איז צו שטארבען יונגער הייד.

טאַטאַרינאַוו. אַה יא, איך האָב גאָר פערגעסען! דאָס איז זעהר

וויכטיג! איך האָב דאָס אייך געוואָלט דערצעהלען, האָבען זיי איר בערגעשלאָגען אין מיטען. דאָס איז א זאך, וואָס האָט צו טהאָן מיט פיאָדאָר אייוואַנאָוויטש'ען און איך האָב מורא, אז עס איז זעהר ערנסט. די זאך איז...

אלעקסאנדראַ. וואָס נאָך, מיין גאָט? איז נאָך אפשר וועניג

דאָס, וואָס איז פאָראַן?

טאַטאַרינאַוו. ווען מיר זיינען מיט פערדאָן דורכגעגאנגען איר

בער דער טעראַסע, האָבען מיר בעגעגענט סטאָווראָוסקי. און אַכוואָהל זינט דער פאל האָט געטראָפען אין געריכט, זיינען זיי מעהר ניט בע-קאנט איינער דעם אנדערען און דערלאנגען זיך אפילו ניט די הענר, פון דעסטוועגען האָט פיאָדאָר איהם בעגריסט, א שאַקעל טהאָנדיג מיט'ן קאָפּ פשוט פון העפליכקייט וועגען. און סטאָווראָוסקי האָט ניט געענטפערט. עס קאָן זיין, אז ער האָט ניט געזעהן, איך ווייס ניט. אָבער פיאָדער האָט מיך אָפגעפיהרט אין א ווינקעל, איהר ווייסט דאָך, דאָרטען איז דאָ אזא פינסטערער ווינקעל, און אליין איז ער ווייס ווי פאָפיער, און ער זאָגט צו מיר רוהיג: „גיט איבער סטאָווראָוסקי“, זאָגט ער, אז אויב ער וועט נאָך אמאָל ניט ענטפערען אויף מיינער

א בעגריסונג, — וואָרים איך וועל דעם צווייטען מאָל איהם ווידער בעגריסען, — דאָן וועלען מיר געהן אויף א דוועל, אדער איך וועל איהם איינפאך דערשיסען, ווי א הונד". איהר הערט! ער האָט צו מיר זאָגאַר גערעדט „איהר". נאָר איהר זאָלט נאָט בעהיט ניט דערצעהלען פיאַדאָר רען, אז איך האָב דאָס אייך געזאָגט.

אַלעקסאַנדראַ. (צוטראָגען). וואָסזשע וועט יעצט זיין?
טאַטאַרינאַוו. איך ווייס ניט. נאַטירליך, וועל איך פאַרנעהמען אלע מיטלען איינצורעדען סטאַווראָווסקי'ן. אָבער פאַר אַן ערפאָלג קאָן איך ניט קאָוירען: ער איז אַ שרעקליך זעלבסטליעבענדער מענטש און וועט זיך געוויס שטעלען דיבאָם — איהר דארפט זוכען הויפטזעכליך צו ווירקען אויף פיאַדאָר'ן. איהר, אַנפּיסאַ פאַולאָוונאַ, האָט אויף איהם אזא שטאַרקען איינפלוס...

אַלעקסאַנדראַ. יא, אַנפּיסאַ, זיי א גוטע. איך בעט דיך!
אַנפּיסאַ. איך ווייס ניט... געוויס, איך וועל פרובירען. בערוהיג זיך, סאַשאַטשאַ!... (זי וויל איהר אַ גלעט טהאָן איבער'ן פלייצע, אָבער יענע קעהרט זיך אָב גאַנץ אָפּען).

טאַטאַרינאַוו. מען דארף שוין געהן. איך וואָלט דאָ נאָך געזע-
סען אַ וויילע, אָבער די אלע געשיכטען האָבען מיך אזוי צונומען,
אז קוים וואָס איך האָלט זיך אויף די פיס. אַדיע. (שוין פון פאַדער-
צימער). און די באַבינקאַ שלאָפט נאָך ניט? ווען איך בין פערביי-
געגאַנגען איהר צימער, זעה איך, אז עס ברענט נאָך פייער דאָרט.

אַלעקסאַנדראַ. זי שלאָפט ניט. זי איז ביי אונז אזוי ווי אַ סאָוואַ
די גאַנצע נאַכט מיט אָפּענע אויגען.

טאַטאַרינאַוו. אַדיע.

אַלעקסאַנדראַ. אַדיע. נו און איך וועל אויך געהן שלאָפען, איך
אויך קוים וואָס איך האָלט זיך אויף די פיס. און דו געהסט זיך ניט
לעגען שלאָפען?

אַנפּיסאַ. ניין, איך וועל ווארטען.

אַלעקסאַנדראַ. עס קען זיין, אז פעדיאַ האָט נאָך קיין אַבענד-
ברויט ניט געגעסען, וועסט דו, אזוי גוט זיין, אויפוועקען קאַטיאַ'ן
און הייסען איהר וואָס אָנוואַרעמען.

אַנפּיסאַ. גוט. (אַלעקסאַנדראַ געהט אוועק). סאַשא, סאַשא...
ווילסט זיך מיט מיר ניט צוזעגענען?

אלעקסאנדרא.. אף, ענטשולדיג, טהייערע, איך האָב זיך גאָר פֿערגעסען. (נעהט צו און שטעלט איהר אונטער די באק.)
אנפֿיסא. גוטע נאכט. (קושט אונבעקוועם די אונבעוועגליכע באק.)

אלעקסאנדרא. זאָלסט אָבער ניט פֿערגעסען וועגען עסען אָנוואַרעמען. (אנפֿיסא בלייבט אליין. געהט זיך דורך איבער צימער, הערט זיך צו ביים פענסטער, געהט דערנאָך צו צום טיש און קוקט זיך צו אויפֿמערקזאם ביי די ליכטיגקייט פֿונ'ם לאַמפֿ צו דער גרויסען רינג אויף דעם קליינעם פינגערל פֿון איהר לינקער האַנד. אימיצער געהט פֿערביי הינטערען פענסטער, פיפֿענדיג דעם מאַרש „הינטערען צוויי קעפיגען אָדלער“. אנפֿיסא געהט צו צום פֿיאַנאָ, נעהמט עטליכע אַקאָרדען. זעצט זיך און הויבט אָן שפּיעלען.)

אלעקסאנדרא. (פֿון טהיר.) דו הויבסט שוין ווידער אָן מיט דיין מוזיק, אנפֿיסא. געוויס, איך פֿערשטעה דיין צושטאנד, אבער דו דאַרפֿסט דאָך אויך פֿערשטעהען, אז דאָ איז אַ פאַמיליען הויז, און אז אלע שלאָפען שוין, און אז איך אליין, ענדליך, גענויטהיג זיך זעהר אין רוהע. מוזיק, סענטימענטען אלערליי... דאס ווערט איינפאַך אונזערטעגליך. (אנפֿיסא הויבט זיך אויף, הערט זיך צו צו דער חוזה מאַכערענדער און גראַבער רעדע פֿון דער שוועסטער; געהט דערנאָך הין און צוריק איבער'ן צימער און צולאַכט זיך. צום הויז פֿאַהרט צו אַ איזוואָזטישק. עס הערט זיך פֿיאָדאָר איזוואָזוויטש'עס שטימע און דער גלעקעל. עס קומען אריין פֿיאָדאָר איזוואָזוויטש און נינאַטשקא.)
פֿיאָדאָר. (פֿערבייגעהענדיג.) אָה, דאס זייט איהר? סאַשא שלאָפט שוין? ברענט פייער פֿאַר מיר אין קאַבינעט?

נינאַטשקא. א גוטע נאכט, אַנקעל פֿעדיא.

פֿיאָדאָר. (צערטליך.) א גוטע נאכט, מיידעלע. (ער געהט צו זיך אין קאַבינעט. נינאַטשקא וויל אויך ארויסגעהען, אזוי ווי זי וואָלט ניט בעמערקען אנפֿיסא.)

אנפֿיסא. נינאַטשקא. (יענע מאַכט זיך, ווי זי הערט ניט און געהט.) נינאַטשקא. (העכער.) נינאַטשקא, ווארט דאָך אַ מינוטעלע.
נינאַטשקא. (שטעלט זיך אָב.) אף, דאס ביזט דו? וואס פֿערלאַנגסט דו? גאָר... גאָר מאַך דאס שנעלער, זיי אזוי גוט, איך בין היינט זעהר מיעד, איך פֿיהל ניט גוט...

אנפֿיסאַ. (צערטליך, אבער אונענטשלאָסען, מיט א בעטענדער שטימע.) איך האב דיר געוואָלט... נו, ווי איז דאָרט צוגעגאנגען, דערצעהל. אַרומער יונג, איך האב אויף איהם אזוי רחמנות. איך האב איהם, דוכט זיך, בלוויז איין מאָל געזעהען באַלד נאָך דעם ווי איך בין געקומען צופאַהרען, אבער ביי מיר איז עפעס געבליעבען אין געדעכט־ניס זיין פנים. (שמייכלט.) איך האב זיך זאָגאַר צואוויינט, ווען איך האב זיך דערוואוסט פון זיין טויט.

נינאַטשקאַ. (קאלט און אונפערטרויערליך.) דו האָסט זיך צור־וויינט?

אנפֿיסאַ. (שמייכלענדיג.) פאר וואס מיינסט דו עפעס, אז איך קאָן ניט וויינען? דאס האט פאסירט אזוי אונערווארטעט און אזוי שרעקליך און... מיר פערדריסט איינפאך פאר איהם.

נינאַטשקאַ. יא, געוויס. (בייז.) ער איז געווען א גוטער מענש. אנפֿיסאַ. יא, זעהר א גוטער. און דערצו, נינאַטשקאַ, האב איך אויך זעהר פיעלע אייגענע יסורים, און איך בין איצט... גרינג אויף טרערען.

נינאַטשקאַ. אזוי? א גוטע נאכט, איך בין מיעד.

אנפֿיסאַ. (מיט ניט ענטשלאָסענעם פאָרוואורף.) דו הערסט, ניי־נאָטשקאַ; איך האב זעהר פיעל אייגענע יסורים און איך בין איצט... גרינג אויף טרערען. (קעהרט זיך אָב.)

נינאַטשקאַ. יא, איך הער. גוטע נאכט.

אנפֿיסאַ. דו ווילסט אפילו מיט מיר ניט רעדען? זאָג, וואס האב איך דיר געטהאָן?

נינאַטשקאַ. גאָר נישט.

אנפֿיסאַ. פאר וואס־זשע האָלסט דו זיך אזוי צו מיר? (שטרענג.) דאס איז ניט גוט, נינאַ! דו ביזט נאָך א קליין מיידעלע אין פערגלייך מיט מיר, דו ביזט דאָך נאָך גאָר א קינד, און ענדליך, דו ביזט דאָך מיינע א שוועסטער; און ווען איך געה צו דיר מיט א צועפענטען הארץ און בעט פון דיר א טראָפעלע מיטגעפיהל, קעהרסט דו זיך אָב פון מיר. איך בין דאָך אזוי עלענדר, נינאַטשקאַ.

נינאַטשקאַ. דו? דו עלענדר? (לאכט.) אָך, אנפֿיסאַ, וואס פאר א... שלעכטע דו ביזט!

אנפֿיסאַ. זאָלסט ניט וואגען אזוי צו רעדען!

נינאַטשקאַ. פאַר וואס זאָגסט דו אַ לעגענע? פאַר וואס רעדסט דו צו מיר וועגען שוועסטער לעבע, וועגען מיטגעפּהל, וועגען דיין עלענדר זיין? דערמאָהן זיך, האָסט דו ווען עס איז מיט מיר געפרובט אָנהויבען רעדען? האָסט דו ווען מיט מיר גערעדט? בלויז היינט. אַנפּיסאַ. ווען איך בין געקומען צופּאָהרען...

נינאַטשקאַ. (מיט פּעראַכטונג.) אָה, ווען דו ביזט געקומען צו פּאָהרען! דאָן ביזט דו געווען אַ קינדערטע, דאָן ביזט דו געווען אַ הייליגע, דאָן האָסט דו געטראַכט בלויז וועגען דעם, ווי צו שאַפּען פּרייד פאַר מענשען און — צו לערנען זיי. דו — לערנען — אַנדערע! יא, ווען דו ביזט געקומען צופּאָהרען, האָסט דו מיט מיר גערעדט, און איך האב דיר שיעור ניט לעב בעקומען, אזוי ווי זיי אלע — די אַב-גענאַרטע.

אַנפּיסאַ. (האַלט זיך צוריק.) דו ביזט נאָך גאָר אַ מיידעלע! דו ווייסט נאָך ניט וואס לעבען איז, וואס יסורים זיינען, און דו ערלויבסט זיך שוין צו אורטהיילען מענשען. אָה, אַ גוטע פּרויענציער וועט פון דיר ארויסקומען, זעהר פיעל שמחה וועסט דו ברענגען מענשען.

נינאַטשקאַ. האָסט דו געבראַכט שמחה?
אַנפּיסאַ. זאָלסט ניט וואַגען אזוי צו רעדען מיט מיר.
נינאַטשקאַ. שטיל! אָנקעל פּעדיאָ וועט דערהערען. (לאַכט.) ווי דו האָסט זיך צושראָקען! ביזט גאָר ניט געווען אזא פייגלינג, ווען.... דו ביזט געקומען צופּאָהרען.

אַנפּיסאַ. זעה, נינאַ, שלעפּ אויף זיך ניט ארויף קיין אונגליק. עס קאָן זיין, אז איך בעצאָהל דאס איצט דערפאַר, וואס איך האב צו שטרענג געאורטהיילט מענשען, איך האב צו פיעל געפּאָדערט. איך האב זיך געווענדעט צו דיר, ווי צו אַ שוועסטער...

נינאַטשקאַ. צו אַ שוועסטער! ... צו וואס זאָגסט דו לעגענעם, פּערשטע איה איך ניט, וואס פאַר אַ שוועסטער בין איך דיר? קוקט מען אזוי אויף אַ שוועסטער, ווי דו האָסט געקוקט די גאַנצע צייט אויף מיר? געוויס, דו אליין זעהסט ניט דיינע אויגען, אבער איך זעה זיי דאָך. איך האב איצט מורא פאַר אַ דונקעלען ווינקעל. ווי איך דערזעה נאָר אַ פינסטערען ווינקעל, אזוי קוקען אויף מיר ארויס פון דאָרטען דיינע אויגען, קוקען מיט אזא האַס, מיט אזא ביטערקייט... איך זעה איצט אפילו אין שלאָף דיינע אויגען, און איך כאַפּ זיך אויף פון

זייער בליק יעדען מאָל מיט עפעס א געפיהל, אז דו האָסט מיך יטוין—
ערמאָרדעט.

אַנפֿיסאַ. (גראָב.) דו ביזט פון זינען אַראָב!
נינאַטשקאַ. ניין, איך בין פון זינען ניט אַראָב. צו וואס טראָגסט
דו סם אויף דיין פינגער?
אַנפֿיסאַ. דאס איז נישט אמת.

נינאַטשקאַ. זאָגסט דו דאָך וויעדער א ליגענען: דו האָסט אליין
געווינענען, ווי עס עפענט זיך דאס רינגעל. צו וואס טראָגסט דו גיפט
אויפ'ן פינגער? אזוי טהוען דאָך בלויז — מערדער.

אַנפֿיסאַ. דאס דאָזיגע גיפט איז — פאַר מיר.

נינאַטשקאַ. ניט אמת, דאס איז פאַר אַנדערע.

אַנפֿיסאַ. (בייז.) פאַר מיר זאָג איך דיר.

נינאַטשקאַ. פאַר דיר? פאַר וואס-זשע ליגעסט דו איצט ניט...
אין איין רייהע מיט פאָמעראַנצעווען?

אַנפֿיסאַ. נינא! וואס רעדסט דו?

נינאַטשקאַ. איבעריגענס... ער איז געווען אַן עהרליכער.

אַנפֿיסאַ. (מיט שרעק.) וואס פאַר אַן אכזר דו ביזט, נינא, ווי
משונע האַרטהערציג דו ביזט.

נינאַטשקאַ. (כאפט זיך מיט די פינגער פאַר די שלייפען.) אַך,
ליגענען, און ליגענען, און ליגענען! (פון קאַבינעט קומט אַרויס פיאָדאָר
איוואַנאָוויטש.)

פיאָדאָר. וואס איז דאס? איהר שלאָפט נאָך ניט?

אַנפֿיסאַ. ניין, סתם אזוי. פיאָדאָר איוואַנאָוויטש, ווילט איהר
וואס עסען, איך וועל הייסען וואס אָנוואַרעמען.

פיאָדאָר. ניין. נינאַטשקאַ, מיידעלע, פאַר וואס געהסט דו ניט
שלאָפען? אַרימע מיידעלע מיינע. (ער קושט זי.) געה, מיידעלע, געה
שלאָפען. ביי דיר זיינען איצט די אויגען ווי ביי דעם שטומהייט אין
וואַלד. (צו אַנפֿיסאַ, פערבייגע הענדיג.) האָסט דו געהערט וועגען דעם
גימנאַזיסט? (צו נינאַטשקאַ.) ווען איך וואָלט געווען דייןע א גיאַנקע,
וואָלט איך דיר דערצעהלט איצט א שטילינקע מעשה'לע וועגען אַנדערע
גליקליכערע לענדער, וואו מען ערמאָרדעט ניט ניט זיך און ניט קיין
אַנדערע, וואו מיט ראָזען בעציערט מען די לעבעדיגע, און ניט די
טויטע. גאָלדענע חלומות וואָלט איך אַרויפגעהויכט אויף דיין הערצעל,

מיט גאלדענע חלומות, ווי מיט א קרוין, וואָלט איך בעקראַנצט דיין קעפּעלע... (שמייכלט). ווען איך וואָלט געווען דיינע אַ ניאָנקע.

נינאַטשקאַ. (שטיל). בעגלייט מיך צו מיין צימער.

פיאַדאַר. דו האָסט מורא? נו, קום, לאָמיר געהען. ווילסט דו, וועל איך דיך געהמען אויף די הענד?

נינאַטשקאַ. (אונטערטהעניגליך). אויף די הענד — ניין, מען דאַרף ניט. (זיי געהען אָב. אנפּיסאַ קוקט זיי נאָך צושראָקען, מאַכט אַ טריט צו דער טהיר, פון וואַנען זיי זיינען אַרויס, גיעט זיך אבער אַ קעהר צוריק, געהט שנעל היין און צוריק איבער'ן צימער, פאַרטשע-פענדיג מעבעל. ברעכט די הענד.)

פיאַדאַר. (אריינקומענדיג). אַרימע, אַרימע מיידעלע. פאַר וואס שלאָפסט דו ניט, אנפּיסאַ? שוין צייט. עסען וויל איך ניט. אַדיע. (גיט אַ קוש לייכט איהר באַק און געהט צום טהיר פון קאַבינעט.)

אַנפּיסאַ. (הייוועריג). און דאס איז אלעס?

פיאַדאַר. און וואס-זשע נאָך. מען דאַרף געהען שלאָפען.

אַנפּיסאַ. (הייוועריג). און דאס איז אלעס?

פיאַדאַר. (ווייך). איך בין מיעד. היינט איז פאַר מיר געווען זעהר אַ שווערער טאָג.

אַנפּיסאַ. פאַר וואס-זשע דערצעהלסט דו מיר ניט וועגען דעם שווערען טאָג? דו געהסט אוועק, פאַר וואס-זשע רופסט דו מיך ניט צו זיך?

פיאַדאַר. צו מיר, היינט? (בייז). דו האָסט פערגעסען וועגען טויט.

אַנפּיסאַ. וואס? (כאַפט פערשטעהען). ווי עקעלהאַפט. ווי עקעל-האַפט און בלוז וועגען דעם האָסט דו געקאַנט טראַכטען. (געהט שנעל איבער'ן צימער, ברעכענדיג די הענד.) פיאַדאַר, איך קאָן מעהר ניט. פיאַדאַר, וואס טהוסט דו מיט מיר? איך קאָן דאס מעהר ניט אויסהאַלטען.

פיאַדאַר. (זעצט זיך צו ניט גערן). נו, וואס וועסט דו נאָך זאָגען, אנפּיסאַ. רעד. וויפיעל איז דער זייגער? צו וואָלט ניט געווען בעסער אפשר אַבלייגען דאס אויף מאָרגען? איך בעט דיך. (פערמאַכט מיט'ן האַנד די אויגען.) איך האב דאָך איהם געזעהען, אנפּיסאַ. און נאָך איצט פאַר מיינע אויגען דער דאָזיגער קלייניגקער, וועקסענער, געלער

פנים'על, א פנים פון א יונגען בחור'על, וועלכער האט פלוצלינג גע-
וואגט צו ווערען א מאן. ווי האט ער דאס געוואגט?

אַנפֿיסאַ. (שטיל.) פֿיאָדאָר, איך קאָן מעהר נישט אויסהאַלטען.
פֿיאָדאָר. (הויבט זיך אויף און געהט.) ווי האט ער געוואגט?
האט גענומען און געטהאָן דאס, פון וואס עס טרוימט יעדער מענש...
יא, וועניגסטענס איין מאָל אין לעבען האט דאָך געטרוימט יעדערער
פון אונז וועגען זעלבסטמאָרד. און מיר אלע זיינען געוואָרען קליינינקע,
און ער איז אויסגעוואַקסען ווי א ריז. און זיין ריעווגער שאַטען האט
זיך געלעגט אויף אונז, מיט זיינע טויטע אויגען קוקט ער אריין גלייך
אין אונזער נשמה. וואס קוקט ער? וואס וועל איך איהם ענטפערן?
נו, געוועהנליך — מיר, לעבעדיגע, האבען איהם געבראכט בלומען...
עפעס רויטע ראָזען, גראַזען, און אפילו צווייגעלאַך האבען מיר געריסען
אין דער פינסטערניס. איך האב אויך געריסען. און זיי, די צושראָקענע
און בעגייסטערטע קינדער, זיי האבען מיך מעהר ניט רעספעקטירט —
זיי האבען רעספעקטירט בלויז איהם. נו... דו הערסט מיך ניט?

אַנפֿיסאַ. פֿיאָדאָר, זאָג: דו ליבעסט מיך מעהר ניט?
פֿיאָדאָר. אָך, אַנפֿיסאַ. (זיפצט און זעצט זיך.) נו, איך לייעב.
נו, וואס האט פאַסירט, זאָג. אדער הער בעסער אויף... מען דאַרף
ניט, אַנפֿיסאַ.

אַנפֿיסאַ. געדענקסט דו, פֿיאָדאָר, וואס דו האָסט פערשפּראָכען,
ווען איך האב זיך דיר אָבגעגעבען? אז דו וועסט מעהר ניט זיין נאָך-
הענט צו דיין פרוי — געדענקסט דו? (פֿיאָדאָר שאַקעלט מיט'ן קאָפּ
אויף יא.) פרעהט עס מיך. הייסט דאס, עס איז ניט אמת, אז דו ביזט
פאַרלעצטע נאכט געווען ביי איהר?

פֿיאָדאָר. (לאַנגזאַם.) ניין, עס איז אמת. איך בין געווען.
אַנפֿיסאַ. (כאַפט זיך פאַר'ן האַלז.) יא, געווען? און איך האב
געמיינט, אז זי האט א לייעגען געזאָגט — — — הייסט דאס, אמת:
געווען. ווער'זשע בין איך איצט, פֿיאָדאָר? דו האָסט מיך אָנגערופען
דיין פרוי — א פרוי אדער א ליובאַוויניצאַ?

פֿיאָדאָר. צו וואס אזוי שאַרף? איך האב דאס ניט געזאָגט.
אַנפֿיסאַ. ניט געזאָגט? ווייסט דו, ווי אזוי זיי פעהרהאַלטען זיך
צו מיר — — — זיי אלע, אלע, די גוטע סאַשע און די ריינע מיידעלע,
אויף וועלכער דו האָסט געוואָלט ארויפהויכען גאָלדענע חלומות? מען

העצט מיך ווי א הונד, וואס איז פערלאָפּען אין א פרעמדען הויף. די ניאַנקע לאָזט מיך ניט אריין אין קינדער-צימער, די דיענסט קאמיא פּערהאַסט מיך, דיין קוטשער יערעמעי בענעהמט זיך מיט מיר שוין גאָר פאַמיליאַר... און איך? איך דרעה זיך אויס, איך שמייכל, איך שלענג דעם פּערגיפּטעטען, בעשפּייטען שטיקעל ברויט — האָסטו דו געזעהען ווי סאַשא דערלאַנגט מיר דעם טעלער צו מיטאַג? פּיאַדאַר. (קאַלט.) יא, איך האב געזעהען. און... איך האב זיך געוואונדערט.

אַנפּיסאַ. פון וואס?

פּיאַדאַר. וואס דו נעהמסט ניט דעם טעלער און ווארפסט ניט סאַשא'ן אין קאַפּ.

אַנפּיסאַ. ווילסטו דאס? זאָג, ווילסטו דאס?

פּיאַדאַר. (שטיל.) איך ווייס נאָר איינס, אז דו קאָנסט דאס ניט טהאָן. און צו קאָן מען ניט, אַנפּיסאַ, רעדען אָהן געשרייען, איך בעט דיך, און אין אלגעמיין אָהן די דאָזיגע... פאַמיליען-סצענעס. (ווייך.) איך בעט דיך, אַנפּיסאַ. איך בין היינט מיער און אויסער דעם. (ער האַלט זיך צוריק א צוטראַגענער.) איין לומפּ האט מיך בעליידיגט. נאטירליך, דאס זיינען נאָרישקייטען.

אַנפּיסאַ. יא, איך ווייס. סטאָוראַוווסקי. און ער איז געווען גערעכט.

פּיאַדאַר. (דראָהענדיג, אבער אלץ נאָך איינגעהאַלטען.) אַנפּיסאַ, איך בעט דיך...

אַנפּיסאַ. יא, יא, ער איז געווען גערעכט. און דאס האט געמוזט זיין זעהר שעהן, ווען דו האָסט זיך פּערגייגט, און ער...

פּיאַדאַר. (הויבט זיך אויף.) איך געה אָוועק.

אַנפּיסאַ. (שרייט.) ניין, ניין.

פּיאַדאַר. וואס ווילסטו דו? דו פּערשטעהסט אליין ניט, וואס דו רעדסט. ער איז געווען גערעכט. דאס זיינען העררען, וועלכע זיינען מיר פשוט מקנא; דאס זיינען העררען, וועלכע קאָנען ניט פּערדייהען פאר וואס איך פּערדיען צעהנדליגע טייזענדער, פאר וואס דאס פוב-ליקום מאכט מיר אָוואַציעס...

אַנפּיסאַ. (כמעט ניט ווילענדיג.) יא, מען האט דיר געשריען —

ארויס!

פיאָדאָר. (לאַנגזאַם.) יא? א גוטע נאַכט, אנפּיסאַ.
 אנפּיסאַ. פּעדאַ, איך וועל מעהר נישט, וואָרט. געה ניט אוועק.
 איך ווייס אליין ניט, וואָס איך רעד. אבער איך בין אזוי אונגליקליך,
 אזוי אונגליקליך. נאָט מיינער, וואָס טהוט איהר אלע מיט מיר.
 פיאָדאָר. מיר... מיר האט דאס דערעסען. וואָס ווילסט דו,
 אנפּיסאַ? דו ווילסט דעם אמת, יא?

אנפּיסאַ. יא... אויב נאָר דו קענסט... זאָגען דעם אמת.
 פיאָדאָר. אויב נאָר איך קאָן? (גראַב.) נו, איך דאַרף דיך מעהר
 נישט האבען. פערשטעהסט? איינפאַך, איך דאַרף דיך ניט.
 אנפּיסאַ. (בלייב ווערענדיג.) אזוי רעדט מען בלויז צו קנעכט.
 פיאָדאָר. אַך, הער אויף די דאָזיגע נעבעכקע ווערטער! אין אַל-
 געמיין, צו וואָס זאָגסט דו לעגען? פאר וואָס האָסט דו מיר לעגען
 געזאָגט וועגען דיין שטאַלץ — דו ביזט נאָר ניט שטאַלץ. פאר וואָס
 האָסט דו מיר לעגען געזאָגט, אז מען קאָן נאָר צו דיר ניט צוקומען —
 דו ביזט אויף אזוי צוגענגליך, ווי אלע. איך געדיינס, ווי איך בין אַרומ-
 געלאָפּען אין גאָרטען, ביז די קניע אין שנעע, אָהן א היטעל און האב
 דיך גערופּען, און דו ביזט געזעסען דאָרט, אין א ווינקעל, מיט דעם
 דאָזיגען טויגעניכטס. ווי האב איך דאס דיך דעמאָלט ניט פערשטאַנען.
 אנפּיסאַ. פיאָדאָר, דו וועסט חרטה האבען אויף דייע ווערטער.
 פיאָדאָר. (לאַכט.) א ליובאַוויצאַ!... נו, יא, א ליובאַוויצאַ.
 איך האב געוואָלט, אז דו זאָלסט ווערען א פרוי, אבער דו האָסט בלויז
 געקאָנט ווערען א ליובאַוויצאַ... ווי אלע די סאַשאַס, ליזאַס...
 אנפּיסאַ. אזוי. בלויז א ליובאַוויצאַ? וואס-זשע האב איך גע-
 זאָלט טהאָן, זאָג?

פיאָדאָר. איך ווייס ניט.
 אנפּיסאַ. ניין, דו זאָג! דרעה זיך נישט אויס! וואס-זשע האב
 איך געזאָלט טהאָן. נו, זאָג!
 פיאָדאָר. פון וואנען זאָל איך וויסען, וואָס עס דאַרף טהאָן די
 פרויענצימער, וועלכע איך לעב? דאס איז אזוינס, וואָס מען קאָן
 ניט אויסלערנען.

אנפּיסאַ. ניין, זאָג! דו האָסט איצט קיין רעכט ניט צו שווייגען.
 וואָס איך האב ניט געוואָרפּען קיין טעלער דער אונגליקליכער שוואַנגע-
 רער פרויענצימער אין קאָפּ אריין? דאס, וואָס איך האב אויס לעבע

צו דיר זיך ערנידערניגט, האב געדולדעט, ווען מען האט אויף מיר גע-
שפיגען, האב זיך פערגעסען רויט צו ווערען, האב זיך אליין פער-
האסט — דאס, וואס איך האב געגלויבט אין דיין ערעלקייט, אין דיין
פערשטעהען, אין דיין מענשליכער קראפט, אין דיין עהרליכקייט ...

פיאָדאָר. ווארט. אבער צו וואס ... צו וואס האָסטו דו ליגען
געזאָגט וועגען דעם דאָזיגען אָפּיציער אין סמאָלענסק? דו האָסט גע-
זאָגט, אז עס איז קיין זאך נישט געווען ...

אַנפּיסאַ. (געשטיקט.) דאס איז געווען מיין שאַנדע. דאס איז
געווען אן אירטהום, פאר וועלכען איך בין בעשטראָפּט.

פיאָדאָר. (שפּאַסחאַפּט.) און דו האָסט מורא געהאַט, אז איך וועל
ניט פערשטעהען קיין אירטהום? און דאס רופסטו דו — געגלויבט
אין מיר? אַך, אַנפּיסאַ, פאר וואס זאָגסטו דו ליגען? האט דיר דער
אָפּיציער ניט אוועקגעוואָרפּען?

אַנפּיסאַ. ניין, אבער ער האט מיך בעליידיגט.

פיאָדאָר. (לאַנגזאַם.) פאר וואס-זשע האָסטו דו איהם ניט גע-
טויט, אַנפּיסאַ? דו האָסט איהם געראַפּט טויטען. (הויבט אויף
מיט פערזאכטונג איהר האַנד, אויף וועלכער עס איז דער רינג און
ווארפט זי דערנאָך אָב.) פאר וואס-זשע טראָגסטו דו דאן דאס דאָ-
זיגע?

אַנפּיסאַ. דאן האב איך עס נאָך ניט געטראָגען. (פיאָדאָר לאַכט.)
דאן האב איך נאָך דאס ניט געטראָגען.

פיאָדאָר. און איצט טראָגסטו דו? ניט אזוי שרעקליך, אַנפּיסאַ.

אַנפּיסאַ. ביזטו דו געווען ביי דיין פרוי נאָך דעם, ווען דו האָסט
זיך דערוואוסט וועגען דעם אָפּיציער?

פיאָדאָר. ניין, פריהער. איך בין פריהער אויף געווען ביי איהר.
(הויבט פלוצלינג אָן פערשטעהען און לאַכט.) אַך, אזוי. דאס הייסט,
ווען דאס וואָלט געווען דערנאָך, וואָלטען מיר, לויט דייןע חשבונות,
געווען קוויט, און דו וואָלטסט מיר פערצייהען, און עס קאָן זיין —
וואָלטסט מיר אויך אויף ווייטער ערלויבען צו זיין ביי סאַשא'ן? (לאַכט.)
ניט שלעכט. ווייסטו דו וואס? פאָהר אוועק, אַנפּיסאַ.

אַנפּיסאַ. דו לאַכסט?

פיאָדאָר. איך לאַך ניט. פאָהר אוועק, אַנפּיסאַ.

אַנפֿיסאַ. דו... דו ביזט איינפאַך — אַ לומפּ. (וויינט, פערדע-
קענדיג דאס געזיכט מיט די הענד.)

פֿיאַדאַר. זאָגט דאס אָפּען פאַר אלעמען, אַנפֿיסאַ פּאָוואָוונאַ,
און דאן — וועל איך אייך גלויבען... פּאָהרט אוועק.

אַנפֿיסאַ. (האַלט איין די טרערען.) איך פּאָהר ניט.

פֿיאַדאַר. ניין? איהר בלייבט דאָ?

אַנפֿיסאַ. יא. איך בלייב דאָ. איהר האט געזאָגט: ווען סאַשא
וועט האבען דאס קינד, פּאָהר איך אוועק מיט דיר. איהר זייט געווען
הומאַן, איהר האט ניט געוואָלט שעדיגען אייער שוואַנגערע פּרוי...

פֿיאַדאַר. (בייז.) וויעדער אַ לעגען! דאס האט איהר גע'טענה'ט
צו מיר וועגען איהר שוואַנגערשאפט, איהר האט דאס געפּאָדערט בע-
העלטנים, פערשטעלענים, פינסטערקייט.

אַנפֿיסאַ. (מיט פערשטעלטער ווייכקייט.) איהר קאָנט מיר שלאָ-
גען. איהר זייט דאָך — שטאַרקער.

פֿיאַדאַר. שווייגט!

אַנפֿיסאַ. שטיל. איך קאָן דערהערען אייער שוואַנגערע פּרוי.

פֿיאַדאַר. (שווער אטעהעמענדיג.) גענוג! בלייבט, אויב איהר
ווילט. איך געה שלאָפען. (ער הויבט זיך אויף.)

אַנפֿיסאַ. (אַלץ ניט גלויבענדיג, אז ער געהט אוועק.) זייט דאָ
מיט מיר נאָך איין מינוטעלע.

פֿיאַדאַר. ניין.

אַנפֿיסאַ. (צושראָקען.) איין מינוט בלויז. איך האב נאָך ניט
אלעס געזאָגט. בלויז איין מינוט.

פֿיאַדאַר. ניין.

אַנפֿיסאַ. האב מיטלייד מיט מיר. אַך, מיין גאָט, אויף איהר
האַסט דו געוואָלט אָנהאַלטען גאָלדענע חלומות, וועסט דו דען מיר...
מיר... אזוי לאָזען אליין. פערצייהע מיר!

פֿיאַדאַר. פאַלש!

אַנפֿיסאַ. פּעדיא, האב מיטלייד מיט מיר. איין מינוט... אַ
מינוטעלע...

פֿיאַדאַר. (געהענדיג.) פאַלש!

אַנפֿיסאַ. (פערצווייפעלט.) פֿיאַדאַר, אויב דו געהסט אוועק, וועל
איך זיך גלייך טויטען.

פיאדאָר. מיט דעם דאָזיגען גיפט, וואס אויפ'ן פינגער? פאלש, פאלש, פאלש! (ער געהט צום טהיר און קוקט זיך ניט אום. אנפיסא געהט נאך איהם, שטרעקט צו איהם אויס די הענד, וואנט אבער ניט איהם אַנצוריהרען.)

אַנפיסאַ. פעדיא... פיאדאָר... דאס איז דאך האַרצלאַז! האב אויף מיר רחמנות... איך שטאַרב. פעדיא, וועסט דו מיר דען פער-לאָזען? (פיאדאָר עפענט די טהיר פון קאַבינעט, שווייגענדיג שטויסט ער פון זיך אַב אַנפיסאַ און געהט אריין אין טהיר. עס גיט א קלונג דער שליסעל.)

אַנפיסאַ. (פאלט אויף די קניע לעבען פערשלאָסענער טהיר.) פעדיא, פעדיא, האב רחמנות אויף מיר. דאס קאָן ניט זיין. (קלאַפט שטיל מיט'ן פינגער אין טהיר.) פעדיא, פיאדאָר איז אַוואַנאַוויטש, לאָזט מיר אריין. איהר הערט ניט? פעדיא, אוי, איך האב מורא! אוי, איך בין איינע אליין! איך האב דאך ניט וואוהין צו געהען, פעדיא. האב זשע דו אויף מיר רחמנות... (בעגיסט זיך מיט טרערען און פאלט אויף די דילען.)

פאַרהאַנג.

דריטער אקט

(אבענד. טויף-פייער.)

די סצענע שטעלט מיט זיך פאר קאסטאמארקאו'ס עס-צימער. עס ווערען געמאכט די לעצטע צוגרייטונגען צום מאהלצייט, וועלכער וועט זיין באלד נאך דער טויף-צערעמאניע. ארום טיש פארען ארום זיי דיענסט קאטיא און א לאקיי, וועלכער איז איינגעלאדען געווארען פאר דעם דאזיגען אבענד; ער איז א בלאטיגער מענש מיט ניט קיין גע-רעזירטער פיזיאנאמיע. די טויף-צערעמאניע קומט פאר אין קינדער-צימער, מיט א צימער ווייטער פון עס-צימער, און פון דארט הערט זיך דאס געשפרעך פון פיעלע שטימען און צייטענווייז געלעכטער. אין די צימערען איז זעהר ליכטיג און עס זעהט אויס ווי עס וואלט געווען פרעהליך.

ווען דער פארהאנג געהט אויף זיינען אין עס-צימער נאך צוויי מענשען: פיאדאר איוואנאוו'טש, וועלכער שפרייזט ארום איבער'ן צימער, פערטראכטערהייט, די הענד פערלייגט הינטער די פאלדען פון זיין פראק, און טאטארניאוו. דער לעצטער שטעהט אין א בייזלי-כער פאזע, נאך אין דער זעלכער צייט אויך ווי מיט א מין געבעט, און לאנגזאם קעהרט ער דעם קאפ אין די ריכטונגען, וואס פיאדאר איוואנאוו'טש, וועלכער הערט איהם ניט, שפרייזט ארום. ביידע אד-וואקסען זיינען אין פראקען מיט עהרענצייכענס.)

טאטארניאוו. פעדיא, איך פערזיכער דיר, אז דו האסט קיין רעכט ניט אזוי צו פערנאכלעסיגען דיין געזונד. דו הערסט?

פיאדאר. איך הער.

טאטארניאוו. און הויפטזעכליך ניט פערנאכלעסיגען דיין טא-

לאנט, וועלכער הויבט שוין אָן צו בלאקירען און פערלירט דעם קאָליר, פערדאָ.

פּיאָדאַר. דו זעהסט עס?

טאַטאַרינאַוו. ניט בלויז איך, אויך אנדערע זעהן. פּיאָדאַר, פּאַלג מיך. נו, ווען דו וואָלסט געווען א געבוירענער אלקאהאליקער, ווי דער דאָזיגער... ראָזענטאַל, וואָלט איך דייך געלאָזט צורוח: טרינק און ווער רואינירט! אבער דו ביזט דאָך א געזונטער מענש, און דיין גאנצע מישפּחה...

פּיאָדאַר. דאס האט מיר דערעסען. הער אויף! און איך טרינק גאָר ניט אזוי פיעל, אז עס זאָל ווערטה זיין וועגען דעם צו מאַכען אזא רעש. ווי אומגעלומפערט דאס איז אלעס!

טאַטאַרינאַוו. (טרויעריג, ביזליך.) דו שפיעלסט אין קארטען.

פּיאָדאַר. יא, איך שפיעל. וועגען דעם האָסט דו ניט וואס צו בעאונרוהיגען זיך: איך געוויין אימער.

טאַטאַרינאַוו. וואס-זשע קומט דערפון ארויס? דו געווינסט, הייסט דאָך דאס, אז אימיצער פערשפיעלט. דו מיינסט אודאי, אז דאס איז העלדיש, און ביי מיר קומט אויס, אז דאס איז בלויז כאַראַקטערלאָזיגקייט. אפילו די דאָזיגע טרויעריגע געשיכטע מיט סטאָור-ראָוסקייט...

פּיאָדאַר. געפעלט דיר ניט?

טאַטאַרינאַוו. אַך, פּיאָדאַר איזאָנאָוויטש, פּיאָדאַר איזאָנאָ-וויטש! דו מיינסט דאָך גאָר ניט, וואס דו רעדסט! און איך פער-שטעה אין אלגעמיין ניט, ווי אזוי דו, פּיאָדאַר איזאָנאָוויטש, מיט דיין הויכען בעגריף וועגען פערזענליכקייט, מיט דיין געוואלדיגען טאלאַנט, זאָלסט זיך אַראַבלאָזען אזוי נידעריג, צו שלאָגען א מענשען...

פּיאָדאַר. איך האב געוואָלט זעהען, ווי וועט סטאָוראָווסקי האַנדלען.

טאַטאַרינאַוו. נו, וואס?

פּיאָדאַר. (קוועטשט מיט די פלייצעס.) גאָר נישט.

טאַטאַרינאַוו. און איך מיינ, אז ער איז געווען פאַלשמענדיג גע-רעכט, וואס ער האט זיך געווענדעט צום שוטץ פון געזעץ און ניט פון קולאַק. מיר, אלס די טרעגער פון....

פיאדאָר. וויפיעל איז דער זייגער? עס האט דערעסען, אינאָן
פערטאָוויטש. הער אויף. שוין הונדערט מאָל געהערט!

טאַטאַרינאָוו. וועסט זיך, אז מען וועט דיר אויסשליסען!
פיאדאָר. שוין דאס אויך געהערט.

טאַטאַרינאָוו. פערדא, גיב א טראכט וועגען דער פרוי. (אלעק-
סאַנדרא פאָולאָוונא, וועלכע האט עטליכע מאָל אריינגעקוקט אין
טהיר און געהערט דעם געשפרעך, ווינקט צו טאַטאַרינאָוו'ן אויפ'ן
מאָן, בעטענדיג ער זאָל אַנטשוויגען ווערען. זי האט מורא.)
פיאדאָר. (שטעלט זיך אָב.) נו? וואס נאָך דאָרט וועגען דער
ווייב.

טאַטאַרינאָוו. אזוי. גאָר נישט. נו, ווייסט דאָך, ווי געוועהנט-
ליך....

פיאדאָר. אָך, ווי דו האָסט מיר דערעסען! און ווי אזוי האב איך
דיר געקאָנט דולדען די גאַנצע צייט, פערשטעה איך ניט. אַפנים דו
ביזט שוין אויך פאר איינס מיט אלע אַנדערע.

אלעקסאַנדראַ. (אומיסטנע הויך.) קאַטיאַ! קאַטיאַ! צעהל איך-
בער, וויפיעל סערוויזען זיינען דאָ. קאָנסט דו צעהלען? (זי געהט אונט-
טער צום מאָן, לייגט איהם די האַנד אויפ'ן פלייצע. ער שטעלט זיך
אָב אין אונצופריעדנהייט. אלעקסאַנדראַ פאָולאָוונא האט זיך נאָך
ניט אין גאַנצען ערהאַלט פון קימפעט, איז מאָגער און שמייכעלט
מיט א רחמנות'דיגען שמייכעל.)

פיאדאָר. נו, ווי איז דאָרט? וועט עס נאָך לאַנג דויערען?
אלעקסאַנדראַ. אזוי, איך האב געוואָלט א וויילע לעבען דיר זיין,
צולאַשטשען זיך... איך בין מיעד. יא, שטעל זיך פאָר, וואס פאר א
געשיכטע, פערדא! זיי האבען פערגעסען אָנווארעמען די וואַסער,
וואס מען דאַרף צום טויפען, איך גיב א פרוב מיט דער האַנד — קאַלט
ווי אייז. זיי האבען געוואָלט פאַרפריהרען דאס קינד.

טאַטאַרינאָוו. מען דאַרף צוגיסען זודיגע וואַסער.

אלעקסאַנדראַ. מען גיסט צו! אבער עס דויערט דאס אָנוואַ-
רעמען! אזא גרויסער בעקען, אז אן ערוואַקסענער וואָלט זיך געקאָנט
דערטרינקען. און דער גלח איז שוין געקומען צופאַהרען און וואַרט;
דאס איז אזוי אונאַנגענעם. איהר זאָלט אבער ערגעץ ניט אוועקגע-

הען, איוואן פעטראָוויטש... און דאס קינד וועט איהר ניט פער-
לירען?

טאַטאַרינאַוו. איך וועל זיך געבען די מיה ניט צו פערלירען. ווי
זאָנדרבאַר: א מיטגליעד פון אַרוואָקאַטען ראַטא און פּלוצלינג א
געפאַטער — דאס זיינען אלץ אייערע קאפּריווען, אלעקסאַנדראַ פּאַוו-
לאָוואַ.

אַלעקסאַנדראַ. שווייגט, שווייגט. (אונענטשלאָסען.) און דו
וועסט אַהין ניט געהען, פּעדיאַ?

פּיאַדאַר. ניין, איך לייעב עס ניט. איך האב דאָך שוין געזאָגט.
אַלעקסאַנדראַ. נו, לייעבענקער, נו, טהייערער! איך בעט דיך.
דאס וועט דאָך אין גאַנצען דויערען נאָר אייניגע מינוטען, שטעה כאַטש
א וויילע אין טהיר.

פּיאַדאַר. ניין, ניין. און ניט ערגער זיך דערפון! דאס איז דאָך
אונערטרעגליך, פאַר יעדער קלייניגקייט גלייך טרערען, היסטעריקע.

אַלעקסאַנדראַ. (שמייכלט דורך טרערען.) איך — ניין, קיין
זאָך ניט. וואס דוכט זיך דיר? פון וואַנעט קומט צו מיר היסטעריקע,
וואס רעדסט דו? ווי געפּעלט אייך, איוואן פעטראָוויטש, איך און
היסטעריקע... און טאַנצען וועט איהר, איוואן פעטראָוויטש? א
געפאַטער מוז טאַנצען. (ראָזענטאַל ערשיינט האַסטיג.)

ראָזענטאַל. אלעקסאַנדראַ פּאַוולאָוואַ, מען רופט אייך.

אַלעקסאַנדראַ. אַך, מיין גאָט, באַלד, באַלד! נו, לאַנגווייליג
זיך ניט דאָ, פּעדיאַ, ראָזענטאַל וועט דאָ מיט דיר זיין א וויילע. (געהט
ארויס. אין טהיר בעגעגענט זי זיך מיט אַנפּיסאַ. זי מיידט איהר פאָר-
זיכטיג אויס, נעהמט צונויף דאס קלייד אזוי, אז זי זאָל זיך ניט אָנ-
ריהרען.)

אַנפּיסאַ. דערלאַנגט מיר וואַסער, קאַטיאַ.

קאַטיאַ. דאָרט שטעהט עס, נעהמט אַליין.

ראָזענטאַל. (זעהר העפליך.) הערר טאַטאַרינאַוו, אויף אייך

וואַרט מען דאָרט אויך.

טאַטאַרינאַוו. (קוקט אויף איהם שטרענג און געהט פאַרביי.)

געדענק-זשע, פּעדיאַ.

פּיאַדאַר. אַנפּיסאַ — וואוהין? זיין דאָ א וויילע מיט אונז.

רֶאָזענטאַל. געוויס, אנפֿיסא פאָולאָוונא, זיצט דאָ בעסער מיט אונז. איך וויל טאקע אָבהאַלטען דאָ א קאָנסיליאום.

אנפֿיסא. (שמייכלעכט.) איהר זייט דען קראַנק?

רֶאָזענטאַל. געפעהרליך קראַנק. ניטאָ קיין געלד. (אלע דריי זען צען זיך אויף דעם גרויסען טערקישען דיװאַן. אנפֿיסא רוקט זיך אָב אביסעל צום ברעג.)

רֶאָזענטאַל. פעדיא, דו, אלס פסיכאָלאָג, און איהר, אנפֿיסא פאָולאָוונא, איינפאך אלס די קלוגסטע פרויענצימער — העלפט מיר מיט אייער געניטע עצה. (קוקט אויף דעם לאַקעי, גיט א זאָג פלוצלינג.) ווארט, וואס איז דאס פאר א פרצוף? (שפרינגט אויף און געהט צו צום לאַקעי.) אלעקסעי?

פיאָדאָר. (שטיל.) אנפֿיסא, אנפֿיסא! (אנפֿיסא ענטפערט ניט.) אלעקסעי. יא, מיין הערר, אלעקסעי.

רֶאָזענטאַל. פון שאַטאָפֿלערי? שוין לאַנג אוועק פון דאָרט?

לאַקעי. יא, מיין הערר, צוויי יאָהר.

רֶאָזענטאַל. און פון דעמאָלט אָן האָסט דו זיך ניט רעזירט? אבער וואס פאר א זכרון ביי מיר איז צום טייוועל. (מונטער.) פעדיא, האָסט דו דערקענט דעם דאָזיגען פרצוף? דאס איז דאָך אלעקסעי, פון שאַטאָפֿלערי. געדיינקסט?

פיאָדאָר. ניין.

רֶאָזענטאַל. מען האט איהם מסתמא משלח געווען פאר זיין שכור'ן, און דער פראַק איז דאָך ביי איהם אויף אויף פראַקאט. ווארט, וועגען וואס האב איך אָנגעהויבען רעדען, איך האב זיך פערגעסען? אָה, יא: פאר וואס זיינען ביי דיר אלץ מיידלאַך?

פיאָדאָר. וועלכע מיידלאַך? וואס שווייגסט דו, אנפֿיסא?

רֶאָזענטאַל. וואס הייסט? עס זיינען געווען צוויי, און איצט א דריטע. אָט די וואס מען טויפט איצט, איז דאָך אויך א מיידעלע? ווי רופט מען זי?

פיאָדאָר. איך ווייס ניט.

רֶאָזענטאַל. א משונה'דיגער מענש. וויזשע וועסט דו זי רופען? מען דארף דאָך עפעס רופען מיט א נאָמען? איך רעד שוין ניט וועגען פאטער'ס נאָמען, פאר מאַנכע איז דאס א צו גרויסער וואוילטאָג, אבער אזוי מיט א וועלכען עס איז פערקירצטען נאָמען, צום ביישפּיעל,

נאדיא, ליזאטשקא. אבער דאך ערקלער מיר, פאר וואס זיינען ביי דיר אלץ מיידלאך?

פיאדאָר. אזוי ווערען זיי געבוירען.

ראָזענטאַל. ניין, ניט אזוי. לויט מיין פערשטאנד, בעדייטעט עס, אז ביי דיר, פעדיא, איז אויסגעלאָשען געוואָרען, גאנץ איינפאך, די מענער קראפט, און דו קאנסט קיין בעסערעס ניט פראָדוצירען, ווי נאָר מיידלאך. איך וואָלט דיר אַן עצה געגעבען, פעדיא...

פיאדאָר. הער, אנדרעי אנדעיאטיש, זיי א פריינד, ברענג מיר די פאפיראסען פון קאבינעט. דוכט זיך, דאָרט אויפ'ן טיש ליגעט דער פאָרטסיגאר, און אויב ניט, גיב א זוך אין שאַפּע.

ראָזענטאַל. איך ווייס. אַך, ווי פאר דיר איז נויטהיג אַבצורע-זירען זיך, אלעקסעי. (ער געהט ארויס. קאטיא איז בעשעפטיגט ארום טיש און קוקט אונטער פון דער זייט אויף פיאדאָר'ן מיט אנפיסא, וועלכע רעדען צווישען זיך שטיל.)

פיאדאָר. פאר וואס קוקסט דו אויף מיר אזוי, אנפיסא? מיר טהוט וועה פון דיין בליק.

אנפיסא. וויזשע זאָל איך אנדערש קוקען? לעהרען מיד.

פיאדאָר. איך בין פערבינקט, אנפיסא.

אנפיסא. (גלייכגילטיג.) יא?

פיאדאָר. דו ווילסט מיט מיר ניט רעדען? דאס איז שלעכט — פאר וואס האָסט דו זיך געענדערט, אנפיסא? מיר טהוט וועה, איך בין פעראומערט, און דו פערלאָזט מיד.

אנפיסא. איך זעה דאך דיך כמעט קיין מאָל ניט. דו זיצט קיין מאָל אין דער היים ניט.

פיאדאָר. ביי מיר איז איצט זעהר פיעל ארבייט, נו, און... דו ליכעסט מיד ניט מעהר, אנפיסא?

אנפיסא. און דו? (שמייעלט.)

פיאדאָר. מיט מיר קומט פאָר עפעס זאָנדערבארעס. ביי מיר זיי-נען די אויערען אזוי ווי פערשטאָפט מיט וואַטע... מען רעדט, און איך הער קיין זאך ניט. עפעס קרומעס האט זיך אריינגעקליעבען אין מיין לעבען. פאָרגעסטערען האט מען כיך וויסגעשלאָסען אלס מיט-גליעד פון קלוב איבער סטאָוראָווסקי'ס פאָטש. און באלד וועט מען

מיד אויך מסתמא אויסשליעסען פון אדוואקאטען-שטאנד. איך שפיעל אין קארטען, איך טרינק.

אַנפֿיסאַ. אומזיסט.

פיאַדאַר. (קרימט זיך.) און דאָ נאָך דער טאטארינאָוו... אַך, ניטאָ קיין ערגערע זאַך, ווי אנשטענדיגע מענשען! ער געהט ארום ארום מיר און פערקלעהרט פון אלע זייטע אזוי ווי א לעכערדיגער הויז. דו שמייכלסט. דאס וואס איך רעד, איז גאָר קיין וויטץ ניט.

אַנפֿיסאַ. דאס איז פֿלאַך, פיאַדאַר אינאָנאָוויטש... און געד-מאטערט.

פיאַדאַר. פֿלאַך? פריהער האט איהר אנדערש געדיינקט, אַנ-פֿיסאַ פאָולאָנוג. און צו וואס זיינען נויטהייג די הילכיגע ווערטער? זאָג איינפאָך: איך בין בייז, דערפאר וויל איך ליעב, און ער ליעבט ניט. (ער לאַכט, גענעצט און רעדט הויך.) אַך, אוועקפאָהרען פון דאָ נעט, ווען עס וואָלט מעגליך געווען.

אַנפֿיסאַ. (שמייכלט.) מיט מיר?

פיאַדאַר. (פערוואונדערט.) וואס הייסט מיט דיר?

אַנפֿיסאַ. יא, מיט מיר, איך ווארט דאָך.

פיאַדאַר. אַך, יא! (שמייכלט.) דו ווארטט נאָך אַלץ? שטעל זיך פאַר, אז איך האב שוין גאָר פערגעסען. מיינסט דו דאס ווירקליך ערנסט און — דו ווארטסט טאקע?

אַנפֿיסאַ. איך ווארט.

פיאַדאַר. און דו מיינסט, אז איך וועל מיט דיר פאָהרען? וואו-היז, קיין אמעריקא, אויף די סאַנדוויטשען אינזלען?

אַנפֿיסאַ. אפשר וועסט דו פאָהרען.

פיאַדאַר. (גראָב.) ניין. איך וועל מיט דיר ערגעץ ניט פאָהרען, אַנפֿיסאַ. (לאַכט.) איבעריגענס, ווארט נאָך איין יאָהר — עס קאָן זיין, אז דאן וועל איך פאָהרען.

אַנפֿיסאַ. (לאַכט אויך.) וואס מיינסט דו, איך וואָלט געווארט. אבער דו וועסט דאָך — אָכנאַרען! (שווייגען.)

פיאַדאַר. (גערייצט.) קאטיא, הערט אויף צו קלאַפען מיט'ן געד-שיער. און אין אלגעמיין, געהט ארויס פון דאנען. (קאטיא געהט ארויס.) דו שמייכלסט ווידער. דיין שמייכל געפעלט מיר ניט. וואס נאָך פאר א פאַלשקייט גרייטסט דו צו, אַנפֿיסאַ? נו, גיב דאָך

א קוק אויף מיר, דיינע אויגען זיינען וואהרהייטליכער איידער דיין מויל. (ער קוקט און רוקט זיך אביסעל אָב צוריק.) אזוי, אזוי! אָך, וויפיעל בייזקייט אין זיי איז פארהאן! און יסורים. בייזקייט און יסורים. וואס פאר א זאָנדערבארע צונויפפיהרונג... ווארט! (גיט א כאַפּ אנפּיסאַ'ס האַנד, בויגט זיך צו נאָהענט, כמעט צו די סאַמע אויגען.)

אַנפּיסאַ. (וויל ארויסרייסען די האַנד.) לאָז אָב! פּיאָדאַר. ניין!... איך האב זיך דערמאָהנט, דאס איז געווען אין וואָלד. איך האב מיט א שטיין צודריקט א שלאַנג, א קלייניקע גיפטיגע שלענגעל. איך ווייס אליין ניט פאר וואס, אויס נייגעריגקייט עפעס האב איך זיך אוועקגעלייגט אויף דער ערד און האב זיך מיט מיינע אויגען איינגעקוקט נאָהענט אין איהרע אויגען... אָט אזוי.

אַנפּיסאַ. לאָז אָב! פּיאָדאַר. (האַלט פעסט איהר האַנד.) אָט אזוי. און איך האב גע-קוקט, און גערעדט מיט איהר, און זי האט מיר געענטפערט. איך האב איהר, דוכט זיך, איבערגעבראַכען דעם קרייז.

אַנפּיסאַ. דעם קרייז. יא, יא, דעם קרייז. און זי איז געשטאַרבען... ווי דו. און זי האט געוואָלט אריינלאָזען אין מיר איהר גיפט, אבער האט ניט געקאָנט... ווי דו. און איך האב זיך געוויצעלט מיט איהר: זעה, ווי שעהן איז אין וואָלד, ווי בלוי דער הימעל איז, ווי הייס די שטיינער. זעה, ווי נאָהענט איך בין צו דיר, קוש מיך מיט דעם גיפט פון דיינע ליפּען — דו קאָנסט ניט? (צערטליך.) דו שטאַרבסט, אַנפּיסאַ?

אַנפּיסאַ. (מיט שווערקייט.) ניין. פּיאָדאַר. ביי דיר איז איבערגעבראַכען דער קרייז. דו שטאַרבסט? דיינע אויגען פערציהען זיך מיט א גרויען טומאן... דו שטאַרבסט? **אַנפּיסאַ.** (בייגט אויס איהר נאָקען.) צושמעטער מיר דעם קאָפּ. איך שטאַרב.

פּיאָדאַר. (פּאָלגט איהר נאָך מיט די אויגען, רעדט שטיל און זאָנפט.) ניין. דו האסט מיך, אַנפּיסאַ? אין דיינע אויגען צינדען זיך אַן פייערלאַך, רויטע... און אויך געלע... דאס איז וואַנזינן, אַנ-פּיסאַ? דו שטאַרבסט, יא? דיר טהוט זעהר וועה, זאָג? (דריקט שטאַרק אַנפּיסאַ'ס האַנד און זי שרייט אויס פון וועהטאָג. פּיאָדאַר

שטויסט איהר אָב און לאַכט. ער רעדט צום ארוינגעהענדיגען ראָד-זענטאַל.)

פּיאָדאַר. הערט, ראָזענטהאַל. איך האב איינגערעדט אנפּיסאַ פאָולאָוונאַ צו בלייבען ביי אונז נאָך אויף א יאָהר. פרעהט עס דיך? ראָזענטהאַל. עס פרעהט מיך זעהר. אבער שלאָג מיך ניט איבער, אז ניט וועל איך וויעדער פּערגעסען. ניטאָ דאָרט קיין פאָרטסיגאַר, און אין שאַפּע זיינען ניטאָ קיין פאָפּיראַסען...

פּיאָדאַר. דער פאָרטסיגאַר איז ביי מיר.

ראָזענטהאַל. אָ, איך פּערשטעה, האָסט פשוט פאָרטגעזעצט דעם פּראָצעס אונטער פּערמאַכטע טהירען. אבער ווארט, שלאָג מיך ניט איבער (זעצט זיך און נעהמט פאר די הענד פּיאָדאַר און אנפּיסאַ.) וועלכע קאַלטע הענד ביי אייך זיינען. אָט וואס איך וועל אייך זאָגען, מיינע פריינד — איך בין קאַפּוט! די געשעפטען זיינען צוקאַלעטשעט; געלדער, וועלכע קליענטען האבען מיר אָנגעטרויט...

פּיאָדאַר. מיאוס. דיין צוקונפט, ראָזענטהאַל, איז אין טורמע.

ראָזענטהאַל. (מיט שמחה.) אַהא! איך האב דאָך געזאָגט, אז איך בין רואינירט. און טרעפט וואס איך האב צוגעטראַכט אין מיינע שלאַפּלאָזע נעכט...

פּיאָדאַר. נעהם ביי מיר. וויפּיעל דאַרפסט דו, א רובעל דריי הונדערט?

ראָזענטהאַל. צוויי הונדערט. ניין. קיין מאָל ניט. איך נעהם הלואות בלוז ביי שונאים. פּערשטעהט איהר שוין, מיינע פריינד, מיין גלענצענדען געדאַנק, וועלכער האט מיט א שטראַהלענדער ליכטיגקייט בעלויכטען מיינע שלאַפּלאָזע נעכט? וועמען בין איך א ביי-טערער פיינד; ווער האסט מיך אזוי, אז ס'כאַפט איהם אן אפילו לייב-שמערצען? — טאַטאַרינאָוו. ערגאָ — ביי וועמען דאַרף איך לייהען געלד? — ביי טאַטאַרינאָוו. ערשטענס אלס א פיינד דאַרף ער זיך דאָך ווייזען גרויסמוטהיג, און דוקא מענשליך, אָפּענהערציג ווענד איך זיך צו זיין גדויסמיטהיגקייט; און צווייטענס, דו ווייסט, ער גנב'ט דאָך ביינאַכט אונגערקעס ביי די שכנים... טאַטעלעך, שוין געענדיגט, זיי געהען שוין. (אונרוהיג.) פעדיאַ, ווי מיינסט דו, מיין האַרץ, וועט ער נותן'ען? (עס קומען אריין אלעקסאַנדראַ, נינאָטשאַ,

דער גימנאזיסט פעטיא, עפעס א יונגער אדוואָקאט און טאטאָרינאָוו.
דער לעצטער שמייכלט אין פערלעגנהייט.)

אַלעקסאַנדראַ. פּעדיא, פּעדיא, געה אריין, מיין לעבען, אויף
אין מינוט! דער גלח פאָהרט אַוועק — דארפסט נעהמען אָבשיער.
ווי אַלעטשקא האט געוויינט, האט זיך אין גאַנצען צושלוצעט. אַא, דו
ביזט דאָ, אנפּיסא? דער טאטע האט זיך אַלץ אויף דיר נאָכגע-
פּרעגט.

פּיאָדאַר. (געהט ארויס פּרעהליך.) נו, לאָמיר געהען, לאָמיר
געהען! טאטאָרינאָוו, הער אויף צו שיינען אזוי אונערטרעגליך! (אַנ-
פּיסא געהט ארויס לאַנגזאַם. נינאַטשקא קוקט איהר נאָך מיט א קאַל-
טען און שטרענגען בליק.)

ראָזענמאַהל. (נאָך אנפּיסא.) שאַרלאַטאַ קאַררידע!
נינאַטשקא. (הויף.) זי איז געווען א — מערדערין?
טאטאָרינאָוו. ווי האב איך דאס ווירקליך? עפעס א מערקוויר-
דיגער שרעקליכער געפיהל.

נינאַטשקא. אבער איהר פערשטעהט שוין, אז איהר זייט איצט
מיין געפאטער, אז פאר אייך איז שוין פערבאָטען מיט מיר ווען ניט
איז חתונה צו האבען...

טאטאָרינאָוו. (אַלץ שמייכלענדיג.) איך האב דאס גאָר קיין
מאָל ניט געוואָלט... ניין, ווירקליך, א שרעקליך זאָנדערבארעס גע-
פיהל: אַזא קלייניקע קינד.

פּעטיא. איהר האט זיך געהאַלטען ווי עס דאַרף צו זיין, איוואן
פּעטראָוויטש.

אדוואָקאט. מען מוז אייך געבען קרעדיט: איהר זייט עהרענ-
האַפט ארויס פון דער שווערער לאַגע. איך האב זיך אביסעל דער-
שראָקען, ווען איהר האט גענומען די עופה'לע פאר די פּיסלאַך.
טאטאָרינאָוו. נו, גאָר א נייעס, איך האב גאָר קיין פּיסלאַך ניט
געזעהען.

ראָזענמאַהל. (בעשיידען.) דאס איז געווען א נויטהווענדיגע בע-
וועגונג.

אדוואָקאט. אבער ווען איהר האט, ווי א געבוירענער אַקראָבאַט,
א קעהר געטהאָן דאס קינד ארום פינגער, ווי איהר וואָלט איהם ארויס-
נעהמען פון דער קעשענע פון אייער וועכט.

נינאטשקא. (לאכט.) אבער ער האט איהם ווירקליך דאך שיעור
ניט אראבגעווארפען פון די הענר.

ראָזענטהאַל. (ערנסט.) מיינע העררען, מיינע העררען, דאָ איז
לחלוטן ניטאָ פון וואס צו לאַכען. הערר טאַטאַרינאָוו, מעג איך אייך
בעטען צו שענקען מיר עטליכע מינוט פאר א קורצען... פראָפעסיאָן
נעלען געשפרעך?

טאַטאַרינאָוו. (נאָך אלץ שמייכלענדיג, אבער שטרענג.) איך
שטעה צו אייער דיענסט. (זיי געהען אָב אָן א זייט.)

ראָזענטהאַל. הערר טאַטאַרינאָוו, איך ווייס, אז איהר זייט מיינ
פיינד און אז איהר האַסט מיר אָהן א שיעור. און איך ווייס, אז אן
אנדערער אויף אייער פלאַטץ, וועמען מענשליכע אינטערעסען זיינען
ניט טהייער, און וועלכע האבען ניט אזא ברייטען בליק — וואָלט מיר
שיקען צום טייוועל. אבער אייער גרויסמוטה דוקא אלס א פריינד,
פערפליכטעט אייך, אזוי צו זאָגען... צו קאָנט איהר מיר ניט געבען
צוויי הונדערט מיט פינף און צוואַנציג רובעל אַקוראַט אויף צוויי וואָ-
כען? פאר צוויי וואָכען קאָן איך, ליידער, ניט... היינט איז ביי אונז
פרייטאג...

טאַטאַרינאָוו. דאָנערשטאג.

ראָזענטהאַל. יא, געוויס, דאָנערשטאג. איז הייסט עס...

טאַטאַרינאָוו. ניין.

ראָזענטהאַל. (זעהר פערוואונדערט.) אבער פאר וואס? (עס
קומען אריין די אַלטע אַנאַסאַווס און עטליכע געסט.)

אַנאַסאַוו. נו, דאנקען גאָט. די טויפע אָבגעפראוועט און בע-
גלייט, און קיינעם ניט בעליידיגט. וואו איז דאס דער געפאטער? ..
אוי, א געפאטער.

ראָזענטהאַל. אבער פאר וואס?

טאַטאַרינאָוו. ניין.

ראָזענטהאַל. זאָנדערבאר... און איך האב געמיינט, ווירקליך,
איך האב געמיינט, אז איהר וועט געבען.

טאַטאַרינאָוו. ניין.

אַנאַסאַוו. (געהט אונטער צו טאַטאַרינאָוו און גלעט איהם אי-
בער'ן פלייצע, וואס עס מאַכט יענעם שמייכלען ברייט.) נו, געפא-
טערעל טהייערער, לאָמיר אויסטרינקען פאר דעם ניי-געבוירענעם.

אבער א צווייטען מאָל כאַפט ניט די עופה'לע פאר די פיסלאַך, ווי א הונגעריגער הונד כאַפט א ביין. ער איז דאָך א קליינינקער, דאָרפסט דו איהם נעהמען פאַרזיכטיג. (אין עס-צימער קומען אריין די לעצטע געסט — צוזאמען, אויסער די קרובים, זיינען דאָ ביי א צעהן מענ-שען. פיאָדאָר איזאנאָוויטש איז אויך מיט זיי, זעהר אן אויפגערג-טער. ער לאַכט אָפּט זעהר הויך; דערנאָך ווערט ער אנטשוויעגען און שווייגט טיעף ביז וואָנען אימיצענס א וויטז אדער א פראגע רופט אין איהם ניט ארויס אן אָנפאל פון אוננאטירליכער און בייזער שמחה.)

פיאָדאָר. מיינע העררען, איך בעט צום טיש! איבעריגענס, איין מינוט געדולד, איך האב גאָר פערגעסען: די בעל הבית'טע בעט אונז ענטשולדיגען, זי זויגט דאס מידעלע, זי וועט גלייך קומען. ראָזענ-טהאַל, וועלען מיר אויסטרינקען, איך מיט דיר? ווי מיינסט דו? ראָזענטהאַל. (טרויעריג.) איך מין, אז מיר וועלען אויסטרינקען. (שטייל.) ער האט דאָך אַבסאָלוט ענטזאגט דער פאָדלעץ. אוי, האב איך שונאים.

פיאָדאָר. וואו איז גינאָטשקא, איך וויל מיט איהר זיצען. ער האט ענטזאגט, זאָגסט דו (קוקט אויפמערקזאם אויף ראָזענטהאַל'ן.) אבער ווייסט דו, מין טהייערער, איך האב דאס נאָר וואס דערפיהלט: דו בעאונרוהיגסט זיך אומזיסט — דיר וואָלט א ארעסטאַנטסקע כאַ-לאַט זעהר, זעהר געפאָסט.

ראָזענטהאַל. (בעליידיגט.) נו, וואס גאָך פאר א דומהייטען! פיאָדאָר. (בייז איינגע'עקשן'ט.) ניין, איך מין ערנסט. (גיט איהם א קעהר און לאַכט.) דיר וועט זעהר גוט קליידען אן ארעסטאַנט-סקע כאַלאַט, ווי האב איך דאס פריהער ניט בעמערקט. איזאָן פעט-ראָוויטש, ווייסט דו וואס פאר אן ענטדעקונג איך האב געמאַכט: ראָ-זענטהאַל'ן וועט וואונדערליך פאָסען...

ראָזענטהאַל. (הויך.) פיאָדאָר איזאנאָוויטש, הער (מיט געבעט) אבער צו וואס שרייסט דו? דו זאָגסט דאס אויס פריינדשאַפט, און זיי קאָנען זיך דערמיט בענוצען מיט זייערע אינטערעסען. דו ווייסט דאָך, וויפיעל שונאים איך האב...

טאַטאַרינאָו. דו האָסט מיך גערופען, פיאָדאָר איזאנאָוויטש? פיאָדאָר. (קוקט זיך אין איהם איין און צולאַכט זיך פלוצלינג.)

אבער דאס איז דאך וואונדערבאר, מיין טהייערער, אייוואן פעטראָ-
וויטש, אויב מען זאָל דיר אַנטהאַן אין אזא קאָסטיום, שווער איך דיר,
אז דאס וואָלט אויף דיר אויסזעהען, אזוי ווי דו וואָלט אין איהם נע-
בירען געוואָרען.

טאַטאַרינאַוו. וואס פאַר א קאָסטיום? איך פיהל זיך אין מיין
קאָסטיום גאַנץ גוט. איך ווייס ניט ווי דו פיהלסט זיך אין דיינעם.
ראָזענטהאַל. (בעפריידיגט.) אי גוט אריינגעזאָגט! אי ברודער
פעדיאַ, דאס איז אַן אַנדייטונג, אז דער דאָזיגער עהרענצייכען....
האַלט זיך אויף דיר ניט פעסט! (אין טהיר קומט פאַר א בעוועגונג.
נינאַטשקאַ און אַנפּיסאַ פיהרען אונטער ביידע הענד די באַבינקאַ.
די אַלטינקע איז יום טוב'דיג אָנגעטהאָן; זי געהט לאַנגזאַם, אבער
עס גלויבט זיך עפעס ניט אין איהר שוואַכקייט און אין איהר טויב-
קייט.)

פּיאַדאַר. (צושראָקען.) וואס איז דאס? צו וואס איז דאס?
צו וואס האט איהר זי געבראַכט צו פיהרען?
פרעהליכע שטימען. אה, די באַבינקאַ! זעהט, די באַבינקאַ!
מיין גאָט, ווי אַלט זי איז!

אַנאַסאַוו. נו, האט אונז די אַלטע איבערראַשט! און אויסגע-
זעהען האט זי אזוי, ווי זי וואָלט אויף אייביגע אייביגקייט צוגעשרויפט
זיין צום פאָטעל.

פּיאַדאַר. צו וואס האט איהר זי געבראַכט צו פיהרען? וואס פאַר
אן אומגעלומפערקייט? נינאַטשקאַ, קום אהער.

נינאַטשקאַ. גלייך אָנקעל. (מען זעצט אוועק די אַלטינקע אויפ'ן
הערן-פלאַץ ביים אָנפאַנג טיש. די פלעטצער אַרום טיש זיינען נאָך
ניט פערנומען און אַ וויילע זיצט די אַלטינקע איינע אליין. אויף איין
אויגענבליק זעהט עס אויס, אזוי ווי אַלע, וועמען זי האָט געקענט,
וועמען זי האָט געליעבט, וועמען זי האָט געהאַסט און וועמען זי האָט
איבערגעלעבט, וואָלטען אָהן רויש באַזעצען די לידיגע פלעטצער און
פיהרען מיט איהר אַ געשפרעך.)

נינאַטשקאַ. וואָס איז מיט דיר, אָנקעל פעדיאַ. (אונרוהיג). פאַר
וואָס ביזט דו אזוי אָנגעוואָלקענט: ביזט ניט געזונד?

פּיאַדאַר. צו וואָס האָט איהר זי געבראַכט אהער? איך האָב דאָך
געזאָגט, אז מען זאָל זי ערגעץ ניט ארויסלאָזען פון איהר צימער!

נינאַטשקאַ. (פּערוואַנדערט). די באַבינקאַ? וואָס רעדסטו, אָנקעל פּעדיא, דו האָסט דאָס קיין מאָל נישט געזאָגט.

פיאַדאַר. און אנפּיסאַ?

נינאַטשקאַ. וואָס אנפּיסאַ? אנפּיסאַ האָט דאָך דאָס געזאָגט, אז מען דאַרף די באַבינקאַ בריינגען אַהער, אז דאָס איז נויטהווענדיג. און סאַשא האָט אויך געזאָגט — איך פּערשטעה דיר נישט.

פיאַדאַר. (שפּאַסהאַפּט). און דו?

נינאַטשקאַ. פאַר וואָס ביזט דו אין כּעס, אָנקעל פּעדיא? ווען עס איז געווען וויעראַטשקאַ'ס טויפּע איז דאָך אויך די באַבינקאַ גע-
קומען און געזעסען מיט אונז צוזאַמען דעם גאַנצען אַבענד.

פיאַדאַר. (אונפּערטרויט). ווירקליך? עס קאָן זיין. איך האָב פּער-
געסען. אָבער פון דעסטוועגען האָב איך דאָס פון דיר נישט ערוואַרט, נינאַ. איבעריגענס... (לאַכט). מיינע הערן, צום טיש. די בעל הבית' -
טע קומט גלייך אַריין, און מען טאָר די אַלטינקאַ נישט לאָזען אַליין צווישען די לידיגע שטוהלען, אויף וועלכע עס קאָנען זיך אויסזע-
צען... דער טייוועל ווייסט ווער. שנעלער פּערנעהמט די פּלעטצער. נינאַ, דו וועסט זיך זעצען מיט מיר. (קוקט אונרוהיג איהר אין די אויגען). ביזט דו מיינער אַ פּריינד, נינאַ?

נינאַטשקאַ. (צושראָקען און כּמעט וויינענדיג). וואָס איז מיט דיר? געוויס, בין איך דינע אַ פּריינד.

פיאַדאַר. דומהיימען! נישטאָ ביי מיר קיין פּריינד! טאַטעלע, זייט אזוי גוט, וואָס לאָזט איהר זיך בעטען? טאַטאַרינאָוו, צו לעבען מיר!

ראָזענטאַל. און איך מיט אייך, אנפּיסאַ פּאַולאָוואַ. ביטע, אייער האַנד. איהר האָט געהערט: ער האָט דאָך מיר ענטזאָגט דער פּאָדלעץ, אַבסאָלוט ענטזאָגט. פאַר וואָס זייט איהר אזוי טרויעריג? אנפּיסאַ. ניין, איך בין פּרעהליך. (שמייכעלט).

ראָזענטאַל. נו, דאַנקען גאָט. פּעדקאַ איז בייז, ווי אַ טייוועל, און איך... (אַלע צוזעצען זיך פּרעהליך. אנפּיסאַ און ראָזענטאַל זע-
צען זיך כּמעט אַנטקעגען פּיאָדאַרען. מומעלדיג. עס קומט אַריין אַלעקסאַנדראַ. מען בעגריסט זי מיט פּריינד און מען טרינקט פאַר איהר געזונדהייט).

פיאָדאָר. און מיר זיינען ווייטער צוואַמען, אנפּיסא. דו שמיי-
בעלסט שוין וויעדער?

אנפּיסא. יא, וויעדער מיט דיר. איך ליעב צו קוקען אויף דיר,
ווען דו ביזט פּרעהליך... אזוי ווי היינט.

פיאָדאָר. דאָס האָסט דו געבראַכט די אַלטע? (אן אויסברוך
פון געלעכטער פּערהילכט די ווייטערע ווערטער).

ראַזענטאַל. (צום לאַקעי). אַלעקסעי, געדענקסט דו שאַטאָ
פּלערי?

לאַקעי. ווי זשע דען?

ראַזענטאַל. געדענקסט, ווי מיר פּלעגען דאָרט... אַה?

טאַטאַרינאַוו. אַלעקסאַנדראַ פּאַוולאַוונאַ, זיי מאַכען פון מיר אַלע
חוזק. דאָס איז אייער שולד.

אַלעקסאַנדראַ. (שמייכלט שוואַך). אַה, איהר זיינט געווען אזוי
צויבערליך.

אַנאַסאַוו. דאָס איז גאָר ניט קיין אָרדנונג, טאַכטעריל: דו האָסט
היינט געדארפט זיצען לעבען דיין מאַן. נאַטירליך דו האָסט זיך צו
עס'קען אזוי ווי אַ בעל הבית'טע....

אַלעקסאַנדראַ. דאָרט איז דער פּלאַטץ פּערנומען. (טאַטאַרינאַוו
און גינאַטשקאַ מאַכען אַן אונענטשלאָסענע בעוועגונג צו לאָזען פאר
איהר אַ פּלאַטץ).

פיאָדאָר. ניט געריהרט זיך פון אָרט. איהר איז דאָרט אויך גוט,
— ניט אמת, סאַשא? אנפּיסא, פאר דיין געזונד. מיינע העררן! ער-
לויבט מיט אויסצוטרינקען פאר דער געזונדהייט פון מיין בעסטען און
טרייעסטען פריינד... אנפּיסא פּאַוולאַוונאַ. (אַלע טרינקען, קלאַפען
די גלעזלאַך מיט אנפּיסא, אָבער עפעס קאַלט און אונפּערטרויליך.
אנפּיסא הויבט אויף דעם בעכער זעהר ערנסט, און גיט נאָר איין
מאָל לייכט אַ שמייכל, ווען גינאַטשקאַ קעהרט אָב איהר געלזעל מיט
אָפענער פיינדשאַפט. פיאָדאָר איז אַנאַווייטש בעמערקט דאָס, קלאַפט
גינאַטשקאַ אויפ'ן פלייצע און לאַכט).

טאַטאַרינאַוו. אָבואַהל איך האָב אויסגעטרונקען מיט פּערגע-
ניגען פאר אנפּיסא פּאַוולאַוונאַ'ס געזונדהייט ווייל איך שעץ און רעס-
פעקטיר זי, פון דעסוועגען וואָלט איך וועלען פאַרשלאָגען אַ פאַסענ-
דען טאָסט פאַר דעם פאַל. מיינע העררן!...

ראָזענטאַל. פעדיא, פיאָדאָר איװאָנאָװיטש, װאָס איז דאָ אַזױנס? איך האָב נאָך דאָס ערשטע גלעזעל נױט אױסגעטרונקען װי עס דאַרף צו זײן, און הערר טאַטאַרינאָװ הױבט שױן אָן צו צײַהען די רעדע. נאַטירליך, װײל זײן אַראַטאַרישער טאַלאַנט רײסט זיך דרױסען...

פיאָדאָר. ריכטיג. האָב אַ װײלע געדולד, אױואַן פעטראָװיטש, און נעהם זיך אָן מיט כחות. װאָס טהוסט דו, דו טרינקסט סאָדאַ װאָס סער? װײסט, דעריין איז פאַראַן עפעס עקעלאַפּטעס, דו װאָלסט שױן בעסער געטרונקען מענשליכעס בלוט. טאַטאַרינאָװ. װי געפעהלט ער איך, װאָס פאַר אַ... נעראָ. (געלעכטער.)

פעטיאַ. (שכור'לאַך). אָה, װאָס פאַר אַ גרױסער קינסטלער עס געהט פערלאָרען.

ראָזענטהאַל. (מיט פאַטהאַס). פעדיא, מען דאַרף רעספּעקטירען דעם צװײטענס אײבערצײגונגען. הערר טאַטאַרינאָװ איז אַ װעגע־טאַריאַנעז. (ער לאַכט פרעך).

פעטיאַ. װעגעטאַריאַנסטװאָ — איז צבוע'צסטװאָ! איך טרינק פאַר אײער געזונד, נײנאַ פאַװלאָװנאַ!

טאַטאַרינאָװ. (עמפּערט) פיאָדאָר איװאָנאָװיטש, אױב אײהר רעספּעקטירט נױט די געזעצען פון גאַסט־פּריינדשאַפּט, דאַן...

פיאָדאָר. (מיט פעראַכטונג). הער אױף! איך װײס דאָך, אַז דו ביזט אַ מאַרטירער און לײדסט שטענדיג פון אַ שלעכטען מאָגען, אָבער דײנע אײבערצײגונגען פערקױפסט דו נױט.

ראָזענטאַל. אױך װיכטיג! איך װאָלט אפילו אַ קאָפּיקע נױט געגעבען פאַר אַזעלכע אײב־רצײגונגען. װאו טהוט מען זײ אהין, מען װעט דאָך זײ אױפּפרעסען.

פיאָדאָר. היט דײן טאַשען־טוך, אנפּיסאַ. ראָזענטהאַל, איז דאָס אמת, אַז אױף דײנע טיכלאַך זײנען פערשיעדענע ערלײ בוכשטאַ־בען?

אנפּיסאַ. (מיט פעראַכטונג). רערט זיך נױט צו צו אײהם, אַנדערע אױואַנאָװיטש, דאָס איז אַזאַ — שפּאַס. ראָזענטאַל. און זעהר אַ נאַרישער שפּאַס. פאַר אײער געזונד־הײט!

אנאָסאָוואָ. און דו טרינקסט שוין דאָס דריטע גלעזעל, אלטער.
זעהסט ווי ער האָט זיך צוהוּלעט!

אנאָסאָוואָ. און איך וועל נאָך אַ פיערטע אויסטרינקען. פערצאָג
קאָ, ווייסט דו, מיר האָבען זיך דאָך איצט אויסגעלייכט: ביי מיר
זיינען דריי טעכטער און ביי דיר זיינען דריי. זאָג מיר וועלכע...
ראָזענטאַל. דאָס איז אַ שפּיעל פון דער נאָטור!

אנאָסאָוואָ. נו, אַ שפּיעלכעל ניט אַ שפּיעלכעל, נאָר דאָס איז
אַלץ ווי גאָט וויל, הערר ראָזענטהאַל. נאָר אַט וואָס איך פערשטעה
איצט ניט: וועמעס טעכטער וועלען גערעטענער זיין — דייע אָדער
מיינע?

פיאָדאָר. (מיט אָפּענער אַבלאָכונג). אָהן שום צווייפּעל, אייערע
גערעטענער. איינע איז אַ שעהנהייט. שעהם זיך ניט, סאַשא, דאָס איז
דאָך אַן אמת. די צווייטע (ער קוקט אויף אנפּיסאַ). די צווייטע... אַ
שעהנהייט קאָן איך זי ניט אָנרופּען — דו בעליידיגסט זיך דאָך ניט,
אנפּיסאַ? — די צווייטע... קלוג — פעסט — וואַהרשיינליך....

אנפּיסאַ. צו ניט גענוג אפשר, פיאָדאָר איז אַנאָווייט?

פיאָדאָר. ניין, נאָך ניט גענוג, אנפּיסאַ פאַוּלאָוואָ.

אנאָסאָוואָ. גענוג, גענוג. דו רעדסט עפעס אַזעלכע זאַכען, פער-
דינקא, אַז עס איז אונפאַסיג פאַר אַ זייטיגען מענשען. האָסט געלויבט,
נו און גענוג, וואָרום אַזוי איז דאָך דאָס פאַר אונז, עלטערען, ניטאָ
וואוהין די אויגען אַהינצוטהאָן.

טאַטאַרינאַוואָ. יא מיינע העררן, אַזוי ווי דער געשפרעך איז ווער-
גען קינדער (שטעלט זיך אויף). מיינע העררן! היינט האָב איך גער-
האַט די עהרע אַלס טויף-פאָטער צו האַלטען אויף מיינע הענד אַ קליי-
נינקע בעשעפעניס, וואָס איז געווען אַ מיידעל.

ראָזענטאַל. געווען? איך דיינק, אַז אויך געבליבען.

טאַטאַרינאַוואָ. מיינע העררן! עס קאָן זיין, אַז איך בין ווירקליך
געווען אַ שלעכטער געפאַטער און האב שלעכט געהאַלטען די עופּה'לע,
אַבער גלויבט מיר אויף מיין עהרע: איך האָב געפיהלט אַזאַ ציטערניס,
אַז איך האָב עס געקאָנט אין גאַנצען פערלירען. איך שווער אייך!
איך האָב געמיינט, אַז אַט דריק איך צו מיין פראַק אַ קליינינקע מיין-
דעלע, אַזאַ קליינינקע, אַז זי האָט נאָר קיין געוויכט ניט — אַבער וואָס
וועט מיט איהר זיין, ווען זי וועט אויסוואַקסען? און אַזוי טרויעריג

איז מיר געוואָרען. איך שווער אייך! אַט טויפט מען זי איצט, אזוי ווי מען וואָלט זי צוהעפטען צו עפעס אַ גרויסע בעוועגונג פונ'ם מענשליכען געוויסען. און ווען זי וועט אויסוואקסען און דארפן לייט דען בעליידיגונגען. און ווער? מיר, די זעלבע מאַנסלייט, וועלכע האָבן בען זי געטויפט, ד. ה., וועלכע האָבען אין איהר אַ נשמה ארויסגע-רופען. (שפאסהאפטע אפלאַדיסמענטען).

אַנאַסאָווא. אמת, טאַטעלע, בעליידיגונגען.

אַנאַסאָו. נו, דו דאַרט ווער אַנישוויגען! אויך אַ בעליידיגטע.

פּיאָדאַר. דאָס איז דאָך ווירקליך אַן אידעע, אינאָן פּעטראָוו-וויטש: מיידלאַך דאַרף מען ניט טויפען.

טאַטאַרינאַוו. איך האב ניט דאָס געמיינט, דו האָסט מיך מסתמא ניט פּערשטאַנען.

פּיאָדאַר. ניין, דאָס האָסט דו אליין ניט פּערשטאַנען וואָס דו האָסט געזאָגט.

ראָזענטהאַל. דאָס פאַפירט מיט איהם אָפט.

פּיאָדאַר. הער אויף צו זיין אַ לץ, ראָזענטהאַל! יא, דו האָסט דאָס געמליך געזאָגט; דאָס איז דער געדאַנק פון דיין גרויסאַרטיגער רעדע: מיידלאַך דאַרף מען ניט טויפען.

אַנאַסאָווא. הערט נאָר, ווי געפעהלט עס אייך. וואָס זשע זייט נען מיר, אינזעקטען, פליגעלאַך, וואָס. אפילו פליגען דאַרף מען דאָך אויך...

פּיאָדאַר. אויב מיר, מאַנסלייט, זיינען היות, טרעפט אָבער אַמאָל אויך, אז מיר זיינען מענשען און שאַפען גאָט. און ביי ווייבער איז ניטאָ קיין גאָט, און אלע ווייבער די שלעכטע און די גוטע, אויב מען קאָן מאַכען אַן אונטערשייד — איך אליין ווייס ניט פון אזא אונטער-שייד — אלע ווייבער שטעהן אויסערהאַלב דער רעליגיאָן. טויפען אַ פרויענצימער איז אַן אונזין, אַ בייזער שפּאַס גענען איהר גופא.

שטימען (עמפערט). ניט אמת! וואָס פאַר אַ דומהייטען! און די מאַרטירערנים?

אַדוואָקאַט. די ערשטע וואָס האָט געפאַלגט נאָך מאַחמעדען איז געווען זיין פרוי.

אַנאַסאָווא. נאָריר גאָר נאָך מאַחמעדען. איינער בעסער פאר'ן אַנדערען!

פעטיא. רענאן זאגט, אז פרויען האָבען בעשאפען קריסטענ-
טהום.

פיאָדאָר. דומהייטען! אין דעם קריסטענהוט, אזוי ווי אין אלעם,
האָבען זיי אויסגעפרעסען, אויסגעגריזשעט זיין אידעאליסטישע יארדע
און האָבען נאָר איבערגעלאָזען די שאַלעכץ. נארט זיך ניט אָב, מיינע
הערן. אפילו אין קריסטענטהום גופא זיינען די פרויען געבליבען געט-
צענדיענער און וועלען אזוי אימער בלייבען.

אדוואָקאט. געטצענדיענעריי איז אויך א רעליגיאָן.
נינאָטשקא. און די מאַרטירערנים, אָנקעל? דאָס איז דאָך ניט
אמת, זיי זיינען דאָך געשטאָרבען פון קריסטוס'עס וועגען.
פיאָדאָר. אָבער ניט פאר'ן קריסטענטהום. דאָס אלעס איז פאלש,
נינאָטשקא.

אנפּיסאַ. (בלייב ווערענדיג.) איהר קרויצציגט די פרויענצימער,
פיאָדאָר אינאנאָוויטש.

פיאָדאָר. און אליין הענגען מיר אויף די זייטען פון קרייץ אזוי
ווי מערדער, ניט אזוי אפשר? זעהר א גערעכטע פערטהילונג פאר
די ראָלען! מיינע הערן, הערט נאָר, וואָס פאר א ריהערנדעס בילד
עס שילדערט פאר אונז אנפּיסאַ פאוולאָוונאַ...
שטימען. גענוג! גענוג!

אנפּיסאַ. איך בעט אייך מיך ניט צו ריהרען, פיאָדאָר אינאנאָ-
וויטש. דאָס איז פלאך! (אנפּיסאַ'ס שטימע איז אזוי שניידענדיג, אז
אלע ווערען אנשוויגען.)

פיאָדאָר. וואָס האָט איהר אזוינס געזאָגט, אנפּיסאַ פאוולאָוונאַ?
אנפּיסאַ. איך האָב געזאָגט, אז איהר זאָלט ניט וואַגען מיך
אַנצוריהרען, פיאָדאָר אינאנאָוויטש.

פיאָדאָר. (ברייטליך.) און אויב איך וועל וואַגען און ריהרען?
אנפּיסאַ. דאן... אָט וואָס. (וואַרפט אַ גלעזעל פיאָדאָר'ן אין
פנים.) לומפ! לומפ, לומפ, לומפ! (טומעל. פיעלע שפּרינגען אויף
פון טיש. נאָר די באַכינקא בלייבט אונגעוועגליך.)

פיאָדאָר. (הויבט זיך אויף לאַנגזאַם און ווישט מיט'ן סאַלפעט-
קע זיין פנים.) איהר זייט פון זינען אַראָב, איהר זייט פון זינען
אַראָב!

אנאסאווא. אוי וועה מיר, וואָס איז דאָס אזוינס.

אנאסאוו. (שרייט). וואָס ערלויבסטו עס זיך, אַה? ביזט דאָ משוגע, וואָס? מיט דיר מאַכט מען שפּאַס, און דו...
 אַנפּיסאַ. (גיט אַ טופּע מיט'ן פּוס). שווייגט, פּאָטער!
 אַלעקסאַנדראַ. הערט אויף, הערט אויף, טשעפעט זי ניט.
 אַנאָסאָוו. ניין, איך וועל ניט אויפהערען! מיט איהר מאַכט מען שפּאַס און זי — אַרויס, אַרויס פון דאַנען, דו אונדאַנקבאַרע!
 מען האָט דיר געגעבען אַ היים, געלאָזען וואו צו זיין...
 אַנפּיסאַ. אַך, ווערט דאָך אַנטשוויגען, פּאָטער! ווייסט איהר דען ניט... מיין גאָט, דאָס ווייסען דאָך אַלע, אַז איך בין זיין לויב באַווייזע, אַ פערפאַלענע פרויענצימער, ערגער פון אַ גאַסען מירדעל... דאָס... דאָס בין איך... (ביי קאַטיאן פאַלט אַרויס אַ טעלער פון האַנד און זי לויפט אַרויס מיט אַ הויכען געוויין).
 אַלעקסאַנדראַ. (שרייט). דאָס איז ניט אמת! זי זאָגט ליגען, אָבער פיאָדאָר איז אַנאָווייטש, פיאָדאָר איז אַנאָווייטש... (דער טור מעל וואַקסט. דער אַלטער אַנאָסאָוו מיט אַ פערשטיקטען אַטהעם פערשטעהט גאָר ניט, זיין קאָפּ ציטערט).
 אַנאָסאָוו. וועמעס ליובאַוויניצאַ? ניין, דו זאָג גלייך! אַך, דו... פּעדיאַ, פערשטאַפּט איהר דאס מויל.
 אַנאָסאָוו. (וויינט). איז זי דיינע אַ פרוי אָדער ניט?
 אַנפּיסאַ. פּרעגט איהם! אַך, פערדאָרבענער מענש וואָס דו ביזט.

פיאָדאָר. נו יא, דאָס איז אמת. הערט אויף שרייען, פּאָטער! (צו אַנפּיסאַ) און דו... אַרויס, אַרויס פון דאַנען.
 אַנפּיסאַ. איך? פון דאַנען? דאָס זאָגסט דו מיר, דו, פערדאָר-בענער מענש? ניין, דו אַרויס פון דאַנען. דאס איז מיין הויז! מיט טרעהרען האָב איך דאָס אויסגעקויפט, מיט בילערע יסורים האָב איך דאָס געקויפט. איך האָב בלוט דאָ פּערגאַסען. דאָס איז מיין הויז! טרעהרען פּערגיסען וועל איך דאָ בלייבען. אויף די קניע וועל איך פאַר לען פאַר מיין שוועסטער, פאַר אַלע, ווער עס האַסט מיר, ווער עס פּעראַכטעט מיר. אַך, ערמאָרדעט מיר. איך קאָן מעהר ניט. סאַשא, סאַשא...

אַלעקסאַנדראַ. אַרויס פון דאַנען פערפלוכטע!
 נינאַטשקאַ. היים איהר ענטשוויגען ווערען, אַנקעל פּעדיאַ.

פיאָדאָר. (ניט קוקענדיג רוקט ער אָב נינאַ'ס האַנד און קוקט אויף אנפּיסאַ). אזא ביזט דו? נו, נו! שטער ניט, נינאַ.

אַנאַסאַוו. דערלעבט. דערלעבט... קאָפּיקע צו קאָפּיקע... פערקא דו פערקא!...

ראָזענטהאַל. (רוקט אנפּיסאַ'ן א גלאָז מיט וואַסער). נעהמט וואַסער, וואַסער. אנפּיסאַ פאַוולאָוונאַ. דאָס שאַדט ניט, נו זאָלען זיי געהן צום טייוועל.

אַנפּיסאַ. סאַשא... סאַשא... אַך, וואָס בין איך איצט? וואָס בין איך? (צופיהרט די הענד). מיין גאָט, א צוטראַטענע שלאַנג. דעם קרייץ האט מען איהר איבערגעבראַכען, זי שטאַרבט, יא. גיט א קוק אויף איהם, גיט א קוק! ער מאַכט דאָך אויך די דאָזיגע מיידעלע, די מיידעלע... פאַר א ליובאַוויצע...

פיאָדאָר. (הויך). ניט וואַר! ניט וואַר! אנפּיסאַ. אַנאַסאַוו. (א צוטומעלטער כאַפט פאַר די הענד די טעכטער און שטויסט זיי צום טהיר). שווייג, פּעדיא! א היים, א היים. קיין איין מינוט... קיין איין מינוט דאָ אין דעם פערפלוכטען הויז... סאַשא, געה!...

אַלעקסאַנדראַ. (איינגעשפּאַרט). איך וועל ניט געהן! דאס איז ניט אמת! דאס טראַכט זי אַלץ אויס.

אַנאַסאַוו. (טופּעט מיט ביידע פיס). סאַשא, איך וועל דיך פער-שעלטען... סאַשא, איך וועל דיך פערפלוכען! סאַשא... (די מעהרסטע צאָהל געסט צוגעהן זיך. פון אנפּיסאַ'ן האָבען זיך אַלע אָב-גערוקט און זי שטעהט אליין דעם פנים פערדעקט מיט די הענד.)

ראָזענטהאַל. (ניט וויסענדיג וואָס צו טהאָן). אנפּיסאַ, נו, אנפּי-סאַ פאַוולאָוונאַ.

אַנפּיסאַ. שאַנדע, שאַנדע, שאַנדע. (נינאַטשקא וויינט. דער גימד נאָזיסט פעטיא פיהרט זי ארויס פון צימער).

פעטיא. דאָס איז דאָך דער טייוועל ווייסט וואָס אזוינס! איהר וועט מיר מוזען ענטפערען... פאָדלעץ!

פיאָדאָר. (ראַנגעלט זיך מיט טרעהרען). און מיר איז אויך א שאַנדע. איך שעהם זיך אויך, אנפּיסאַ, טהייערסטע דו מיינע. נו וואָס זשע שטעה איך, אַה? וואָס זשע שטעה איך. אַך, דער טייוועל זאָל אייך אַלעמען נעהמען — ארויס, ארויס פון דאָנען! קיין סליאַד

זאָל דאָ פון אייך ניט בלייבען. עי, דו, אלטער פאנטאָפעל, נעהם צו-
נויף דינע און טראַג זיך — ארויס!

טאַטאַרינאַוו. פיאַדאַר אינאָנאָוויטש.

אַנאַסאַוו. וואָס? מיך? דו — מיך? אַך דו, הונד דו איינער.
פיאַדאַר. אַה-אַ, איהר, גוטע פריינד? בריינג מיך ניט
צו קיין נסיון, אינאָנאָוויטש. מיט גוטען בעט איך דיך — געה.
(געהט צו שנעל צו אנפּיסא און אומארמט זי שטאַרק). אנפּיסא!
אַנפּיסא. ווי אונטערשטעהסט דו זיך? לאָז אָב! הער אויף, איך
וועל פאַטשען.

פיאַדאַר. אַך, ניין, אַנפּיסא! זעה, איך האָב זיי ארויסגעטרי-
בען, זעה. דאָס הויז איז איצט דיינס, אַנפּיסא! זאָל זיי אַלעמען דער
טייוועל נעהמען! אַנפּיסא!

אַנפּיסא. דו זאָגסט ליגען, דו מאַכסט זיך לוסטיג איבער מיר.
אַנאַסאַוו. וואָס, וואָס, וואָס, אונז? סאַשקאַ, נינקאַ, אָה, גאָט
מיינער, מאַמעלאַך מיינע. אַך, וואָס איך האָב דערלעבט.
פיאַדאַר. דאָס איז דיין הויז, אַנפּיסא! און אויב דו וועסט
מיך ארויסיאָגען, וועל איך... וועל איך ביים שוועל זיך דאָ אַוועק-
לייגען און וועל פון טהיר ניט אַוועק; אין פענסטער וועל איך קלאַ-
פען — עפען, אַנפּיסא. זעהסט דו דען ניט ווי מיין האַרץ האָט זיך
צופעפנט! פערצייהע מיר.

אַנפּיסא. (פערטהיידיגט זיך שוואַך). גאָט מיינער, גאָט מיינער,
וואָס טהוסט דו מיט מיר... געה אַוועק פון מיר, האָב מיטלייד מיט
מיר, פעדיא! (פיאַדאַר אומארמט זי, קושט און מורמעלט).
אַלעקסאַנדראַ. ער קושט זי! מאַמינקאַ, מאַמינקאַ, ער קושט
זי!

אַנאַסאַוו. נו זאָל ער, זאָל ער, זאָל ער.
אַנאַסאַוו. שנעל, די מינוט... ברענג אַ אינאָנאָוויטשיק... סאַש-
קאַ, נעהם די קינדער... קיין מינוט ניט וואַרטען... טפו! איך וועל
אייך ערגעהרען... אַן אלטער... איך וועל וויעדער פערקריכען אין
חובות... הערן קרעדיטאַרען, געהט אריין אין דער לאַגע...
טאַטאַרינאַוו. לאָמיר געהן, אַלעקסאַנדראַ פאולאָוונאַ.
אַלעקסאַנדראַ. ניין. איך וועל שטאַרבען.
ראָזענטאַל. (צו טאַטאַרינאַוו). זי וואַרפט איהם מיט אַ גלעזעל

אין פנים, און ער טרייבט נאך אונז ארויס. דאָס איז פסיכאָלאָגיע!
 אויף ווידערזעהן, פערדא . . . (שטיל) — און נאָהענט צוגעהן צו דיר
 וועל איך נים. קאָנסט נאָך איינבייסען! דאָס איז אַ ביסעל פסיכאָ-
 לאָגיע! אַ פּרעכטיגער סקאָנדאַל! אָבער איצט האָט מען שוין
 געוויס די קאלאָשען פערביטען. (לאַכט מונטער) ווען נור אַ סקאָנדאַל
 פערבייט מען מיר די קאלאָשען! (ער געהט אוועק. דער אלטער אנאָ-
 סאָו שפייט, קרעכצט און שטויסט אין טיהר פריהער די פרוי, דערנאָך
 אלעקסאַנדראַ פאָולאָוואַ.)

אַנאַסאָוו. (גיט זיך אַ קעהר צוריק, אין טיהר) איך וועל זיך
 מיט דיר דערפאַר אָברעכענען. צום גובערנאַטאָר . . . אַך, דו הונד
 איינער, טפוי!

(זיי געהען אלע ארויס. עס בלייבען בלויז פיאָדאָר מיט אנפּיסאַ,
 און די באַבינסקע, וועלכע זיצט אלץ אונבעוועגליך ביים פוסטען טיש.)
 אנפּיסאַ. לאָמיר אוועקפּאָהרען פון דאָנען.

פיאָדאָר. יא, לאָמיר אוועקפּאָהרען. אָבער וואָס איז דאָס מיט
 אונז געווען, אנפּיסאַ? דו פארשטעהסט דאָס? פערצייהע מיר אויב
 דו קאָנסט.

אַנפּיסאַ. (שטיל וויינענדיג) און דו . . . האָב אויף מיר רחמנות,
 אויב דו קאָנסט, האָב רחמנות. איך בין עלענר, פעדיטשקאַ, איך האָב
 נים ווער עס זאָל זיך איינשטעלען פאר מיר אויסער דיך.

פיאָדאָר. אַך, וואָס פאַר אַ שאַנדע! מײן גאָט, וואָס פאַר אַ
 שאַנדע! וואָס איז דאָס מיט מיר געווען, וואו איז מײן האַרץ געווען,
 וואו זיינען מײנע אויגען געווען?

אַנפּיסאַ. מיר איז שרעקליך, פערדא. מען דאַרף היינט נים שלאָ-
 פען! דו וועסט איינשלאָפּען און דו וועסט ווידער אלעס פערגעסען.

פיאָדאָר. ניין, אלעס איז געוואָרען אנדערש. גיב אַ קוק, ווי
 ריין ווי ליכטיג, אנפּיסאַ! (דערזעהט די אלטע און שרעקט זיך)
 אנפּיסאַ, זעה, זעה! דאָס איז זי, די אלטע! נאָך וואָס איז זי דאָ,
 איצט? איך האָב דאָך אלעמען ארויסגעיאָגט!

פ א ר ה א נ נ .

פערטער אקט

(שפעטער אָבענד. פּיאָדאָר איז אַנגאַוויטשעס קאַבינעט. פּיאָדאָר איז אַנגאַוויטש און אַנפּיסאַ דאַרפֿען מאָרגען אָבפּהרען און אין צימער איז פּאַלשטענדיגע אונאַרדנונג. פון שרייב־טיש זיינען אַרויסגענומען געוואָרען אייניגע טיש־קעסטלאַך מיט פּאַפּיערען און בריעף און זיי שטעהען אויף אַ פּאַטעל, אויף דער שאַפּע. אַ גאַנצער בינטעל פּראָצעסען אין בלויען אומשלאַג ליגען אויפ'ן טיש. וואו ניט וואו אויף די שטוהלען וואַלגערען זיך פּיאָדאָר איז אַנגאַוויטשעס קליידער, וועלכע זיינען אָנגעגרייט געוואָרען איינצופאַסען; דאָ אויף דר'ערד שטעהט אויך אַן אָפּענער טשעמאָדאָן.)

לעבען טיש שטעהט טאַטאַרינאָוו און צולעגט פּאַפּיערען; פּיאָדאָר איז אַנגאַוויטש גיט איהם איבער זיינע עסקים פאַר'ן אָבפּהרען. פּיאָדאָר איז אַנגאַוויטש אַליין געהט אום הין און צוריק איבער'ן צימער, שטעלט זיך אָב ווילע ווייז און הערט זיך צו צו דער מוזיק. — דאָס שפּיעלט אין נעקסטען פינסטערען צימער אַנפּיסאַ. די מוזיק איז זעהר טרויעריג.)

טאַטאַרינאָוו. און וואו איז די פּאַלמאַכט?

פּיאָדאָר. וועלכע פּאַלמאַכט?

טאַטאַרינאָוו. פון דעם קונצעצאָוו־פּראָצעס.

פּיאָדאָר. דאָרטען דאָך, אין די פּאַפּיערען.

טאַטאַרינאָוו. ניטאָ דאָ.

פּיאָדאָר. הייסט עס, אז אין טיש. טהו אַ קוק אין לינקען טיש־

קעסטעל. (זיי שווייגען.)

טאַטאַרינאָוו. געפונען. געלעגען צווישען די בריעף.

פּיאָדאָר. (גלייכגילטיג) אַהא!

טאַטאַרינאָוו. און קיין קאָפּיע פון דער געריכטס־ענטשיידונג

איז טאקי ניטא? פיאדאָר אייוואַנאָוויטש, דו טהוסט מיר אָן אַ גרויסע עהרע איבערגעבענדיג מיר דיינע עסקים, אָבער איך קאָן זיי דאָך ניט נעהמען אין אזא אונאַרדנונג.

פיאדאָר. וועלען מיר מאַרגען געפינען.
טאַטאַרינאַוו. אלס מיטגליעד פון אַרױאַקאַטען-ראַטה מאַך איך דיר די בעמערקונג.

פיאדאָר. זיי ניט בייז. דאָס האָב איך פאַר דער לעצטער צייט פערנאַכלעסיגט. . . זאָג נאָך אַ דאַנק וואָס דו פיאדאָר אייוואַנאָו וויטש האָט זיך ניט פער'שיכור'ט! וואָרט! (שטעלט זיך אָב און הערט זיך צו). וואָס שפיעלט זי דאָס? דאָס ליעד אָהן ווערטער! יא, יא, דאָס ליעד אָהן ווערטער. זאָג מיר, אייוואַן פעטראָוויטש: שטערט דיר גאָר ניט די מוזיק? ווי קאַנסטו הערען דאָס, וואָס אַנפּיסאַ שפיעלט איצט, און גריבלען זיך דאָרט אין די פאַפיערען? אַ זאָג דערבאַרער מענש ביסטו. ווען אונזער גאַנצען טעגליכען הוראַ, אונזערע נודנע געשפרעכען, דאָס בריאַזשגען פון רעדער, דאָס שאַרען פון שטיר פעל איבער די דילען, — ווען דאָס אלעס שניידט דורך איין אַקקאָרד אָדער בלויז אַ שטיקעל מעלאָדיע, ווען אפילו געשפיעלט מיט קינ־דערשע, ניט־קענענדיגע הענד, רייסט עס מיך גלייך ענטשיעדען אוועק פון דער ערד. ווי זאָל איך עס דיר זאָגען? אזוי ווי אלעס איז בעריגע, און איך גופא, און מיין גאַנץ לעבען, אלעס איז נור סתם אזוי; און דער אמת און די אייביגקייט, און דער ווירקליכער איך — איז דאָ, אין די קלאַנגען.

טאַטאַרינאַוו. לעבען מיין צימער, פעדיאַ, אין האָטעל, וואָהנט אַ מוזיקאַנטין. איז ווען איך וואָלט ביי יעדער אַקקאָרד זיך אַברייסען פון דער ערד, וואָלט איך מיך שוין לאַנג געמאַכט פאַר אויס אַרױאַקאַט. פיאדאָר. געדענסטו מיין רעדע אין קאַזאַרינאַווא'ס פּראָצעס? ווי אלע האָבען דעמאָלט געוויינט?

טאַטאַרינאַוו (מיט פרייד). אפילו דער פּראָקוראָר האָט געוויינט! פיאדאָר. יא, דער פּראָקוראָר האָט געוויינט. און ווייסט דו פאַר וואָס דאָס אלעס איז פאַרגעקומען? דערפאַר ווייל אַקוראַט אין מיטען פון מיין רעדע האָט אויפ'ן הויף אונטערען פענסטער צושפיעלט זיך אַ שאַרמאַנקע. און ווען איך האָב דערהערט דאָס שפיעלען, האָב איך פלוצלונג אזא רחמנות דערפיהלט פאַר דיעזער פרוי און עס האָט

זיך אזוי צועפענט פאר מיר איהר טרויעריג לעבען . . . (שטעלט זיך אָב) וואָס שפּיעלט זי דאָס ? אָהן ווערטער, אָהן ווערטער, אין גאַנצען איז זי אָהן ווערטער. (טרויעריג) ווייסטו, אַ גאַנצען טאָג היינט שווייגט זי. טאַטאַרינאַוו. (קורץ) זי ערגערט זיך. פּעדיא . . . וואָלסט אויף איהר . . . נו . . . געדאַרפט רחמנות האָבען. (פּיעלדייטיג) מיר גע- פּעלט ניט די גאַנצע געשיכטע. איך זעה דעריין קיין זינען ניט. אַ מענש פאַהרט — וואוהין, צו וואָס ? ווייס אליין ניט.

פּיאַדאַר. פאַהרט ? (לאַכט מונטער) יא, יא, פאַהרט. אַך, ליע- בענקער איוואן פּעטראָוויטש, אַ דאַנק וואָס דו האָסט מיך דערמאָהנט. דו קוק ניט דערויף וואָס איך בין דעם גאַנצען אָבענד עפעס ווי ניט- פּרעהלאַך — היינט אין דער פּריה בין איך אַרומגעשפּרונגען אין הויז ווי אַ אינגעל. אַנפּיסא איז ערגעץ אוועק ; דעם אַלטען טייוועל, די באַבע, האָב איך פאַרשלאָסען — מיר זיינען דאָך מעהר ניט געבליבען ווי דריי אין הויז, אפילו די דינערשאַפט איז זיך דאָך צולאָפּען — און איך בין געווען פּריי, מונטער און גליקליך, ווי נאָך קיינמאָל ניט אין לעבען. האָב זאָגאַר געשטימט, אויף מיין עהרען-וואָרט ! האָב גענו- מען, איך ווייס אליין ניט צוליעב וואָס, און האָב צובראָכען אַ סטאַטועט- קע. (לאַכט אין פּערלעגענהייט) דערנאָך האָב איך גענומען אַ שטיק שערבעל און האָב אַ וואָרף געטהאָן אין אַ פּערבייגעהענדען. דער רוח ווייסט וואָס !

טאַטאַרינאַוו (זיפצט זיך אָב). דו ביסט אַן אונפּעראַנטוואָרט- ליכער מענש.

פּיאַדאַר. הער אויף ! דאָס זאָנדערבאַרע דערביי איז דאָס : איך האָב אַ קוק געטהאָן אין קינדער-צימער, מיט דעם וואונש זאָגאַר די געפיהלען צו ערוועקען, פּערגיסען אַן עראינערונגס-טהרער — און גאָרנישט. דו פאַרשטעסט ? איך קוק אויף די ליידדיגע בעטלאַך און גאָרנישט — זיי זיינען דאָך נאָך קליינע מיידעלאַך און איך ליעב זיי, אָבער . . . צו וואָס דאַרפֿען זיי מיך ? ביסט אַ זאָנדערבאַרער מענש, איוואן פּעטראָוויטש. פאַרוואָס האָסטו ניט חתונה ?

טאַטאַרינאַוו. צו שפּעט. (אין געקסטען צימער ווערט שטיל). פּיאַדאַר. דעם גאַנצען טאָג היינט שווייגט זי. ליעבסט דו דעם

בין השמשות, איוואן פּעטראָוויטש ?

טאַטאַרינאַוו. שטער מיר ניט. איך ענדיג גלייך.

פיאָדאָר. פריהער האָב איך ליעב געהאַט דעם בין השמשות. אָבער היינט ... מיך האָב פֿלוצלונג אָנגעכאַפּט אזא פערדרוס וואָס די זונן געהט אונטער, אז מיר האָט זיך פֿערוואַלט לויפֿען נאָך דער זון לויפֿען, לויפֿען, כדי בלויז ניט ארויסצוגעהן פון אונטער איהר ליכטיג קייט. די זונן איז אונטערגעגאַנגען, און פון דער אַנדערער זייט איז ענטשטאַנען די נאַכט — איך האָב היינט, דוכט זיך, דערזעהן איהר פנים. זי איז נאָך געווען ווייט, און דאָ... איז פֿלוצלונג געוואָרען פינסטער הינטערען דיוואַן. פֿלוצלונג האָט זיך צושוואומען די טהיר, ווי די נאַכט וואַלט דורך איהר דורכגעהן. פֿלוצלינג איז פֿערשוואונדען דער זיגער און די ווייזער אויפֿ'ן ציפֿערבלאַט ... איך ליעב ניט אונזער הויז, איוואַן פעטראָוויטש. היינט איז עס פוסט, ווי אַ קבר, וועלכער ערוואַרט זיין ברמינג.

טאַטאַרינאַוו. האָט געפונען אַ פֿערגלייך! האָט אליין אַלעמען צוואַנגט, און איצט בעקלאַנגט ער זיך. (אַנפֿיסאַ שפּיעלט וויעדער). פיאָדאָר. (געהט שנעל אַרום). מאָרגען, הייסט עס פֿאַהר איך. קיין פעטערסבורג.

טאַטאַרינאַוו. פעטערבורג, פעטערבורג ... און וואס וועסט דו דאָרטען טהאָן אין פעטערבורג, וואַלט איך וועלען וויסען.

פיאָדאָר. אויף צוויי יאָהר וועל איך זיך ענטזאגען פון פראַקטיקע און וועל בלויז אַרבייטען. דאָס מיינט איהר בלויז, מיינע פריינד, אז איך בין אַ פּוילער. אָבער איך קאָן אַרבייטען ווי קיינער פון אייך קאָן ניט. און ווען איך וועל זיך אויסלערנען, וועל אַראָבואַרפֿען פון זיך דעם אונגלייכען פראָווינציאַליזם, די קלאַגערדיגע אַדוואָקאַטסקע פראַזען ... וועל איך אָננעהמען אַ גרויסען קרימינעלען פראָצעס. זאָל דאָס זיין וועגען ליעבע, וועגען אייפֿערזוכט, וועגען אימיצענס שרעק ליכען טויט, וועגען אימיצענס טרויעריגער און פינסטערער נשמה. (בערמאַכט די אויערען). אַך, זי שטערט מיר! פֿערשטעהסט דו, איז וואָן פעטראָוויטש וואָס דאָס בעדייט: ארייננעהמען אין די הענד זיין ציטעריגע נשמה, זיין צושראָקענעם און אונפֿערטרויליכען געוויסען, ארייננעהמען זיין שעהנהייטס געפיהל, דאָס גרעסטע געפיהל, וועלכע ערשיינט אליין בלויז אַלס דער קוואַל פון אַלע רעליגיאָנען, פון אַלע רעוואָלוציאָנען און אומוועלצונגען — און אויף אַלעס דעם בעפעסטיגען דעם אייגענעם א י ד, דעם אייגענעם ווילען און הערשערליכען גע-

דאנק. (ער לאכט). ווי האָט עס אימיער געזאָגט: זאָלען זיי פער-
אכטען, אָבער זיך בויגען.

טאָטאַרינאָוו. דאָס האָט עפעס אימיער א גענעראל געזאָגט.
פיאָדאָר. דו פערשטעהסט עס ניט, איוואן פעטראָוויטש. און איך
געדענק און וועל ניט פערגעסען, ווי דאן נאָך די דאָזיגע געשריען:
ארויס! נאָך דעם גאנצען האָס און זאָגאר עקעל, וועלכען איך האָב
ארויסגערופען, האָבען די געשוואָרענע פון דעסטוועגען ארויסגעטראָגען
א בעפרייאונגס ווערדיקט! איך געדיינק מיט וואָס פאַר א פערזאָנלעכע
אויף מיר האָט געקוקט דער עלסטער פון די געשוואָרענע און ווי ער
האָט דורך די צייהנער איבערגעלעזען — ניין ניט שולדיג... אַך,
זי שטערט מיר.

טאָטאַרינאָוו. און די קוויטאנציע פעהלט נאָך. דאָס געלד איז
אריינגעטראָגען געוואָרען און די קוויטאנציע איז נישט. דערצו, ווען
עס איז שוין געקומען צו רייד וועגען דעם, וויל איך עפענען דיינע
אויגען אויף ראָזענטאַל'ען.

פיאָדאָר. נו, וואָס נאָך? נאָט ווייסט דיר וואָס דו ביזט פאַר א
מענש, איוואן פעטראָוויטש, וואָלסט דו ווייניגסטענס רויכערען...
פרוביר אמאָל! פאַר וואָס זאָלסט דו ווירקליך ניט חתונה האָבען?
טאָטאַרינאָוו. איך רעד ערנסט. פיאָדאָר איוואָנאָוויטש. דו
פאָהרסט איצט אוועק, דארף איך דיר דאָס זאָגען. דו ווייסט, וואָס
דער דאָזיגער ראָזענטאַל דערצעהלט? ערשטענס, דערצעהלט ער, אז
דיין שווער האָט דיר נעכטען א שפיי געטהאָן אין צורה און אז דו
האָסט איהם דערפאַר אויסגעריסען א האַלבע באָרד.
פיאָדאָר. עזעל!

טאָטאַרינאָוו. און צווייטענס... דו געדענקסט די רכילות ווע-
גען די פעטובאָוסקי געלדער? נו, פון דער דאָזיגער סוחר'טע, גע-
דיינקסט דו? דו האָסט זיך דאן געצאָפּעלט און געוואָרפּען, ווי א
משוגע'נער. דאָס האָט ער...

פיאָדאָר. ווירקליך, ראָזענטאַל? דאָס איז א לומפ! פאַר וואָס
האָסט דו עס מיר פריהער ניט דערצעהלט?
טאָטאַרינאָוו. איך האָב ניט געוואָלט מאַכען קיין סקאנדאַלען. נו
הייסט עס געענדיגט. נאָר מאָרגען אין דער פריה וועל איך צו דיר
וועדער קומען פעריא, נאָך אויף א שטונדען צוויי אַרבייט איז גע-

בליבען. (אין פערלעגענהייט). וואָס קוקסט דו אזוי אויף מיר ? איך געפעהל דיר ?

פיאָדאָר. ליעבער ! פעהרעלט זיך צו מיינע ווערטער, ווי צו די ווערטער פון א פריינד. וואָכאָ אוועק דיין נאָרישע אייגענליעבע — נעהם ענדליך ביי מיר געלד.

טאַטאַרינאַוו. (רויט ווערענדיג). ניין, ניין, ניין. ניט רעד גאָר וועגען דעם.

פיאָדאָר. (צערטליך). דו עסט דאָך גאָר ניט, זאָנדערבארער מענש, דו נעהרסט זיך דאָך מיט שאַלעכץ פון קירבעס. נו, ליעבינקער, נו איך בעט דיר ! טהו מיר די טובה, ביי מיר זיינען דאָך שטיפערישע געלדער — דו ווייסט דאָך !

טאַטאַרינאַוו. (נאָך רויטער ווערענדיג). איך עס גוט, דאָס זאָגט ליגענס דיין ראָזענטהאַל. ניין, ניין, ניין. רעד ניט צו מיר וועגען דעם. וואָרום איך וועל אוועקגעהן און וועל מעהר ניט קומען. דו קאָנסט דאָ אפילו שטארבען. איך האָב ניט לאַנג אזא פראָצעס געוואונען...

פיאָדאָר. (לאַכט). אי זאָנסט דו ליעגען ! ... נו, זאָל זיין. אבער ניט פערגעס, אז אויב דו וועסט זיך נויטיגען ... איך קאָן דאָס מעהר ניט אויסהאלטען ! (געהט צו צו דער פינסטערער טהיר פון זאָל און רעדט זעהר שניידיק). אנפּיסא ! שפּיעל, זיי אזוי גוט, עפעס אנדערעס ! (מיט אונצופריעדענהייט). דו שפּיעלסט, אזוי ווי דו וואָלסט אימיצען מקבר זיין. (פויע. אנפּיסא קומט אריין, אַביסעל בלייב פון דער פינסטערקייט און שווייגענדיג קושט זי פיאָדאָר'ן). נו, וואָס טהייערסטע ? דו ווילסט ניט שפּיעלען ? וואָס ביזט דו שוין וויעדער אזוי בלייב און דייע אויגען זיינען אזוי ווי אונטערגעלאָפען ? איז דיר ניט גוט ?

אַנפּיסאַ. ניין, גוט. וועט איהר באַלד ענדיגען ?

טאַטאַרינאַוו. מיר ענדיגען שוין.

פיאָדאָר. זיין מיט מיר, אַנפּיסאַ. וואס פאר קאלטע הענד ביי דיר זיינען. (אונצופריעדען). איך ליעב ניט קיין קאלטע הענד ! נו וואָס קוקסט דו אזוי ? דאָס איז ניט גוט, אַנפּיסאַ. דו דארפסט זיך פּרעהען, און דו נעהמסט אויף פון מיר אוועק די פרייד.

אַנפּיסאַ. ניין, איך פּרעה זיך. נאָך וואָס איז היינט נינאַטשקא געקומען ?

פיאָדאָר. מיט א צעטעלע פון מיין פרוי, ד. ה. פון סאַשאן. איך

האַב ניגאַטשקאָ ניט געזעהן, דער קוטשער האָט מיר דעם צעטעלע איי-
בערגעגעבען. זי שרייבט, אז איך זאָל זי ניט פערלאָזען. אַ זאָנדער-
בארע שוועסטער איז ביי דיר, אַנפֿיסאַ.

אַנפֿיסאַ. סאַשאַ איז זעהר אונגליקליך.

פֿיאָדאָר. (אונצופרידען). נו, געוויס, אונגליקליך. איהר זייט
אלע אונגליקליך, ווען אַ מאַנספּערזאָן געהט אַוועק פון אייך. נו, נו
זיי ניט אין כּעס (קישט זי). איך שפּאַס.

אַנפֿיסאַ. פון אזעלכע שפּאַסערייַן טהוט זעהר וועה. זיי זיינען
אַמאָל אַזוי עהנליך אויף אַן אמת... דו אליין פּרעהסט דאָך זיך אויך
ניט, ווען מען געהמט זיי אָן פאַר אַן אמת.

פֿיאָדאָר. (לאַכענדיג). וועלכע דומהייטען. דו גלויבסט מיר ניט?
(אַנפֿיסאַ גלעט זיינע האָאַר און שווייגט). נו? גלויבסט ניט?

אַנפֿיסאַ. (שמיכלענדיג). פאַר וואָס פּערגעסט דו? דו האָסט
דאָך אליין ליב אַמאָל, אז מען זאָל דיר ניט גלויבען.

פֿיאָדאָר. (שמיכלענדיג). ווי גוט דו קענסט מיך שוין.

אַנפֿיסאַ. (אומעטיג מיט אַ בעזונדער אונטערטעניגליכקייט).

ניין. איך ווייס קיין זאך ניט. איך האָב דאָך דאָס ערשט נאָר וואָס בע-
מערקט, אז דו שערסט אונטער דיין באָרד, איך האָב געמיינט, אז זי
איז אַזוי...

פֿיאָדאָר. (שמיכלענדיג). פון דער נאָטור?

טאַטאַרינאַוו. אלזאָ אום ניט צו פּערגעסען: צוויי בילעטען ערש-
טע קלאַסע קופּעי ביז פּעטערסבורג. אין אַ רויכער-וואַגאָן, געוועהנליך
איז ריכטיג אַזוי? (נעהמט צונויף פאַפירען). נו, און דערנאָך... איך
בין פּערמאַטערט געוואָרען ווי אַ פּערד אין דינע אווגיעשע שטאַלען.

אַנפֿיסאַ. קאָן דאָס זיין, אז מיר וועלען ווירקליך פאַהרען?

פֿיאָדאָר. האָסט דו איינגעפאַקט די זאַכען?

אַנפֿיסאַ. (פּערוואַונדערט). ניין. ווען געהט אָב דער צוג, אייוואַ

פּעטראַוויטש?

טאַטאַרינאַוו. גלייך אום צוויי. אומזיסט האָט איהר ניט איינ-

געפאַקט די זאַכען, איהר דאַרפט זיך צו איילען.

אַנפֿיסאַ. יאָ, יאָ, איך וועל איינפאַקען. וואָס קוקסט דו אַזוי

אויף מיר, פּעדיאָ? דו שמיכלעסט אָדער ניין? (שטיל) וואָס איז
טהייערסטער, דו טראַכסט וועגען עפּעס שלעכטעם?

פיאָדאָר. (לאַנגזאָם). איך טראַכט.

אַנפֿיסאַ. וועגען וואָס?

פיאָדאָר. וועגען דאָס נעכטיגע. צו האַבען מיר ניט געמאַכט א טעות, אַנפֿיסאַ? נעכטען בין איך געווען אזוי ווי אין אַ טשאַר און קוים איך גערענק, וואָס איך האָב גערעדט. אָבער היינט ווען איך קוק זיך צו, זעה איך, אז מיר האָבען אַ טעות געמאַכט, אַנפֿיסאַ. אין דער ווירקליכקייט האָט זיך דאָך קיין זאך ניט געענדערט. דיין נעכט־טיגער אויסברוך...

אַנפֿיסאַ. פּעדריא, מען דאַרף ניט! אין גאָטעס ווילען, מען דאַרף ניט!

פיאָדאָר. דיין נעכטיגער אויסברוך איז געווען אַן איינפאַכער צופאַל, איינער פון יענע שעהנע צופעלע, וועלכע טרעפּען ביי אַ פּרויענציער. און היינט האָסט דו מיך דערוועהן קלאָהר און האָסט פּערשטאַנען, אז אין דער ווירקליכקייט... ליעב איך דיר ניט... נו וואָס־זשע לאַכסט דו ניט, אַנפֿיסאַ? (ער כאַפט איהר אָן פאַר די הענד). וואָס זשע לאַכסט דו ניט, אַנפֿיסאַ, איך מאַך דאָך שפּאַס! טאַטאַרינאַוו. אַ סוף.

אַנפֿיסאַ. (הויבט זיך אויף). וואָס, וועלכער סוף? פּעדריא, מען דאַרף ניט, איך בעט דיר! איך בעט דיר, מען דאַרף ניט. ווען דו וואָלסט וויסען, וואָס דו טהוסט מיט מיר. (שוידערט אויף).

פיאָדאָר. (שאַרף). איך שפּאַס דאָך!

אַנפֿיסאַ. יאָ, יאָ, אבער אום גאָטעס ווילען מען דאַרף ניט! אום גאָטעס ווילען, פּעדריא. (טאַטאַרינאַוו אויס איידעלקייט נעהט אָב צום פּענסטער).

פיאָדאָר. (בייז). עס איז ניט וואָר, אז איך דאַרף מען זאָל מיר ניט גלויבען! איך דאַרף מען זאָל מיר גלויבען און דו בעלידינסט מיך מיט דיין ניט גלויבען. זאָגען דעם אמת אין פנים אריין — דאָס איז בלויז האַלב; מען דאַרף נאָך קאָנען גלויבען, ברייט גלויבען, גרויס־מוטהיג גלויבען, ווי עס גלויבט אַ מאַנספּערזאָן.

אַנפֿיסאַ. (פּרעסט זיך צו זיין ברוסט אויס שרעק). אַך פּעדריא, ווען דו וואָלסט וויסען, וואָס דו טהוסט מיט מיר! אַך, ווען גאָט וואָלט דיר געפּענעט די אויגען — דו וואָלסט אזוי ניט גערעדט מיט מיר. אוי, בעהאַלט מיך!

פיאדאָר. (אונרוהיג און צערטליך). נו, וואָס איז מיט דיר? נו, בעהאַלט זיך, בעהאַלט זיך... דו אונרוהיגע נשמה. (קויט איהר קאָפּ). דינע געדאַנקען קוש איך דאס, דיין אונרוהיגקייט קוש איך. (עס הערט זיך אַ קלונג פון גלעקעל). ווער האָט דאָס געקאָנט קומען? מיר ווייזט זאָגאר אויס זאָנדערבאַר, אַז מען קלינגט אָן צו מיר. מען האָט געדאַרפט אַברייסען דאָס גלעקעל.

אַנפּיסאַ. (אונרוהיג). פּעריא, נעהם קיינעם ניט אויף. איך בעט דיר.

פיאדאָר. (פערדעכטיגט). פאַר וואָס עפעס? אייוואן פּעטראָ-וויטש, זיי א פריינד, עפען די טהיר: איך וויל אליין ניט געהן, ווער ווייס ווער דאָרטען קען זיין. (טאַטאַרינאָוו געהט ארויס). פאַר וואָס ווילסט דו ניט, אַז איך זאָל וועמען אויפנעהמען? דו האָסט פאַר עפעס מורא?

אַנפּיסאַ. ניין, יא. איך האב מורא.

פיאדאָר. (שמייכלט פּערוואַלקענט). אַ זאָנדערבאַרער אַבענר איז ביי אונז! אַה, הערר ראָזענטאַל.

אַנפּיסאַ. (מיט פרייד). אַנדערע אַנדערעוויטש! (ראָזענטאַל געהט שנעל צו אַנפּיסאַ, טאַטאַרינאָוו געהט ביז צו צו זיין פלאַץ).

פיאדאָר. פאַר וואָס האָסט דו איהם אריינגעלאָזען?

טאַטאַרינאָוו. ער איז דורכגעגאַנגען.

ראָזענטאַל. דו בייזערסט זיך נאָך אלץ? ווי נאַריש. אייער הענטעלע, אַנפּיסאַ פאַולאָוונאַ. ווי פיהלט איהר נאָך געכטיגער האַמפּע-ריי? אַבער איהר זייט אַ כוואַט. בנאמנות אַ כוואַט. איך האָב זיך געכטען פערליעבט קוקענדיג אויף אייך!

פיאדאָר. אומזיסט גיסט דו איהם די האַנד, אַנפּיסאַ. ראָזענ-טאַל, געהט ארויס, זייט אזוי גוט, אדער איך וועל אייך גיבען האַלדז און נאַקען.

ראָזענטאַל. וואָס? ניין, דו מיינסט דאָס ערנסט? ביזט דו פון זינען אַראָב? פיאדאָר אייוואָנאָוויטש. נו, געכטען, פון כעס, פער-שטעה איך נאָך, אַבער היינט? וואָס האָב איך דיר אזוינס געטהאָן, זאָג מיר איך בעט דיר, דו ביזט ווירקליך פון זינען אַראָב. איך פאָדער פון דיר, ענדליך, פיאדאָר אייוואָנאָוויטש, ערקלעהר מיר.

פיאָדאַר. (פאַרעכטליך). דאָס דאָט איז פערשפרייט וועגען מיר
רכילות וועגען פעטוכאָועס געלדער.

ראָזענטאַל. אַך, דאָס? נו איך. מיין גאָט! פעדיא, דו ביזט
א קלוגער מענטש. פערשטעהסט דו דען ניט אַן איינפאַכע וואַרהייט,
אַז אויב מען זאָל דאָ קיין ליגען ניט זאָגען — דאָרף מען דאָך מאַרגען
שוין דערווערגען זיך אָדער ווערען אַ וועגעטעריאַנער. דער טייוועל
ווייס דיך, פיאָדאַר, דו ביזט אַ גרויסער מענטש, און דו קוקסט אויף
אַזעלכע פוסטע זאַכען, אויף אַזעלכע אונווירדיגע קלייניגקייטען. און
דאָס וואָס איך ליעב דיך, (דורך טרערען) וואָס איך האב ביי דיר קיין
אין מאָל קיין קאָפיקע... ניט גענומען, דאָס זעהסט דו ניט. ניט גוט,
פעדיא, זאָל דיר גאָט מוחל זיין!

אַנפּיסאַ. (שטיל צו פיאָדאַר אַיוואַנאָוויטש). נו, לאָז איהם,
פעדיא, ער איז דאָך ניט קיין בייזער.

פיאָדאַר. (אויף אַזוי שטיל). דו פרעהסט זיך מיט איהם? ווייסט
דו, וואָס מיר איז אונאַנגענעמער פון אַלעס? דאָס וואָס ער האָט דיך
געלויבט. (צו ראָזענטאַלען). נו, נו זאָל זיין. אָבער דו פון דעסטוועגען
נעה ארויס, זיי אַזוי גוט: איך בין היינט מיער, און אין אלגעמיין בין
איך ניט אויפגעלייגט.

ראָזענטאַל. נו, דאָס זיינען גאָר אַנדערע רייד. איך וועל מיט פער-
געניגען אַוועקגעהן! הייסט עס, מיט דעם קוריערסקי צוג?

אַנפּיסאַ. יא, דוכט זיך.

ראָזענטאַל. (כאַפט זיך פאַר'ן קאָפ). אָבער אַ בוקעט וועל איך
איין בריינגען! ווייסט דו, איך האָב דאָך שוין בעקומען געלד. נו וועל
איך איין דאָס בריינגען אַ בוקעט.

פיאָדאַר. צו וואָס איז דאָס גאָך? ניט נויטיג, מען דאָרף ניט.
ראָזענטאַל. דו ווילסט מאַכען אַ שטילינקען ויכרח? ניט גוט,
פעדיא; קיין צבועק דאָרף מען ניט זיין, איך האָב דאָס פון דיר ניט
ערוואַרט. און דעם בוקעט וועל איך דאָך ניט דיר בריינגען, נאָר איהר...
דער מוט היגער, דער מאַנהאַפטער העלדין! (ער קושט איהר האַנד).

פיאָדאַר. (מיט פעראַכטונג). נו, גענוג, הער אויף.

ראָזענטאַל. איך בעט דיך, מאַך ניט אַזאַ גלח'ישען פנים. ווייסט
דו פון וואַנען דאָס קומט? דאָס איז דערפאַר, וואָס דו עסט אַלץ

פליישיגעס. לערן זיך אָב פון טאַטאַרינאָו'ען! ביז וויעדערזעהן, אנפֿי-
סא פאָולאָוונאַ. (געהט אָב.)

טאַטאַרינאָו. (הויבט זיך אויף, עמפערט). אזא באַראַקטערלאַ-
זיגקייט, פּיאָדאַר איוואַנאָוויטש, פערפליכטעט מיך...

פּיאָדאַר. (קריכט זיך). אָד, ווי עקעלעכאפט! איין מינוט בלויז
איז דאָ אַ מענש געווען, און עס איז געוואָרען אזוי פאַסקודנע, אז קיין
זאך ווילט זיך שוין מעהר ניט, אי פאַהרען ווילט זיך ניט, אי פיהלען
ווילט זיך ניט. אנפֿיסאַ, פאר וואס האָסטו איהם ערלויבט צו קושען
דיין האַנד?

אנפֿיסאַ. אבער דאס איז דאָך איינפאַך העפליכקייט.
פּיאָדאַר. העפליכקייט. העפליכקייט! מיר איז לאַנגווייליג. י. י.
דיר, אנפֿיסאַ.

טאַטאַרינאָו. נו, נו זיי ניט אין כעס, טהייערער, עס איז יא
ווערטה! דו ביזט איינפאַך מיעד — לאָזט איהם זיך גוט אויסרוהען,
אנפֿיסאַ פאָולאָוונאַ. הייסט עס מאַרגען אום עלף, פריהער וועסטו דו
ניט אויפשמעהן. אדיע, אנפֿיסאַ פאָולאָוונאַ.

פּיאָדאַר. אדיע, טהייערער. אַ דאַנק דיר...
טאַטאַרינאָו. נו, נו! ... (שטיל אין טהיר). פּיאָדאַר איוואַנאָו-
וויטש, וועט זיך דיר ניט אויסווייזען צו סענטימענטאַל, אויב איך
וועל... איך וועל... נו ווי איז דאָס... דאָס דאָזיגע... וועל דיך
אַ קוש טהאָן. זאָג דעם אמת. (זיי צוקושען זיך). עפעס איז מיר אונד-
רוהיג מיין האַרץ... אָבער דו, פּעדיא, זיי אַן איידעלמאַן... אַה,
אַה?

פּיאָדאַר. (ווייך). איך וועל זיך געבען די מיה, איוואַן פּעט-
ראָוויטש.

טאַטאַרינאָו. נו אַ דאַנק דיר, נו אַ דאַנק דיר דערפאר. וואָרום
אזוי איז מיר אַלץ אונרוהיג געווען מיין האַרץ. אדיע! (געהט אָב).
פּיאָדאַר איוואַנאָוויטש קוקט זיך אום און געהט ארום איבער'ן צימער.
פּיאָדאַר. זיינען מיר איינע אליין. (אנפֿיסאַ שווייגט). וויפיעל איז
דער זייגער? איך בין מיעד געוואָרען. (ער קלינגט).

אנפֿיסאַ. קאטיא איז ניטאָ.
פּיאָדאַר. אָד, איך האָב זיך גאָר פּערגעסען. ווערזשע איז אין
הויז: דו, איך און די אַלטע? אן אנגענעמענעם הויז. צו קאנסט דו

מיר ניט דערלאנגען דעם ליקער, אנפיסא, ער שטעהט דאָרט ערגעץ... איבעריגענס, ווארט. פאר וואָס שווייגסט דו אלץ? ליעבסט דו מיר, אנפיסא?

אַנפֿיסא. (שמיכלענדיג.) ניין.

פֿיאָדאָר. ניין, ניין ניט שפּאַס! דו האָסט זיך צולאכט בין איך געבליבען אין פערלגענהייט: איך קען דאָך דיר ניט. פערשטעהסט דו וואָס פאַר אַ שרעק דאָס איז: איך קוש דיר, אומאַרם דיר, איך רעד צו דיר און קען דיר גאָר ניט. ביזט דו אזא אָדער אַן אנדערע. (צופיהרט מיט די הענד.) — איך ווייס ניט.

אַנפֿיסא. דו זעהסט מיר.

פֿיאָדאָר. יא. אָבער אזוי ווי איך וואָלט דיר זעהן אויך בלויז צום ערשטען מאל. ווי זאָנדערבאַר: דו פרוזירסט זיך קיין מאָל ניט, אנפֿיסא?

אַנפֿיסא. (שמיכלענדיג.) ניין. און דו, שערסט שטענדיג אונטער דיין באָרד?

פֿיאָדאָר. יא. און ביי דיר זיינען געדיכטע ברעמען, אנפֿיסא.

אַנפֿיסא. און דו נעהמסט אָפּט אַרויס די אַוהר, נאָר דו קוקסט ניט.

פֿיאָדאָר. און ביי דיר אויפ'ן פינגער איז גיפט.

אַנפֿיסא. (בעהאַלט די האַנד.) און דו הויבסט אויף אָפּט די האַנד צום שטערען...

פֿיאָדאָר. דו געהסט שטענדיג אָנגעטהאָן אין אַ שוואַרצע קלייד. ווער ביזט דו, אנפֿיסא?

אַנפֿיסא. (שמיכלענדיג.) ווער זייט איהר. פֿיאָדאָר אינאנאָ- וויטש? (ביידע לאכען משונה'דיג און רייסען מיט אַמאָל איבער דעם געלעכטער.)

פֿיאָדאָר. (בייזלאָך.) אַ זאָנדערבאַרעם שפּיעל! אָבער איך וויל רעדען ערנסט. דעם גאַנצען טאָג היינט שווייגסט דו, אנפֿיסא. עס קאָן זיין, אַז דו בעמערקסט עס ניט, אָבער דעם גאַנצען טאָג שווייגסט דו, אנפֿיסא.

אַנפֿיסא. ווירקליך? הייסט עס... איך טראכט.

פֿיאָדאָר. (פערדעכטיגט.) עפעס שרעקליכעס?

אנפיסא. (גיט א ציטער). פאר וואס שרעקליכעס? פאר וואס שרעקליכעס?

פיאדאָר. דערפאר ווייל איך קען דיר ניט. איך האָב היינט גע-
זעהן, ווי דו ביזט פערטראכטערהייך דורכגעגאנגען ערגעץ איבער'ן
צימער. ביי דיר איז אזא שטילער טריט, און דו ביזט אזא זאָנדערבארע
געווען, אז דו האָסט מיר אויסגעזעהען ווי א שוואַרצער שטן. וואוהין
ביזט דו דאָס געגאנגען?

אנפיסא. צו דער באַכניקא.

פיאדאָר. נאָך וואָס?

אנפיסא. איך בין געגאנגען זי אַנקאַרמענען.

פיאדאָר. איך וואָלט זי ניט געקאָרמעט. איך וואָלט איהר גע-
לאָזט אויסגעהן פון הונגער. וויפיעל איז דער זייגער? מיין גאָט, ערשט
בלויז ערף א זייגער. אָבער וואָס זשע שווייגסט דו, אנפיסא? דאָס
ווערט דאָך אונערטרעגליך.

אנפיסא. איך ווייס אליין ניט, פערדיא.

פיאדאָר. איך וועל אוועקגעהן!

אנפיסא. (האַסטיג). נו גוט, נו הער! יא, עס איז אמת, אז איך
שווייג — אָבער ווייסט דו, פון ווען אָן דאָס איז? זינט יענע נאַכט,
ווען איך בין געשטאַנען דאָ פאר דער פערשפארטער טהיר און האָב
דיר גערופען. אזוי ווי איך וואָלט אין יענער נאַכט ארויסגעזאָגט אַלע
ווערטער, וועלכע זיינען פאראן און ביי מיר איז שוין ניט געבליבען
מעהר קיין איין וואָרט. אויב דו ווילסט, קאָן איך רעדען, אָבער...
צווינג מיר ניט, פערדיא, איך וועל זאָגען ניט דאָס.

פיאדאָר. איך געה אוועק!

אנפיסא. נו גוט, נו הער! נעכטען האָב איך דאָך געשריען, יא?
דעם דאָזיגען געשריי הער איך נאָך איצט, ער שטעהט אין מיינע
אויערען. אָבער דאָס האָט געשריען אימיצער אַן אנדערער, און איך
— האָב געשוויגען.

פיאדאָר. (אריינטראכטענדיג זיך, אונרוהיג). דו בעשליסט עט-
וואָס דאָרטען, ביי דיר טיעף בעשליסט זיך עטוואָס? עס קען זיין, אז
עס האָט זיך שוין בעשלאָסען? נו, זאָג דאָך!

אנפיסא. איך ווייס ניט. יא, עס קאָן זיין איך וואָרט די גאנצע

צייט.

פיאדאָר. אויף וואָס?

אַנפֿיסאַ. איך ווײַס ניט.

פיאדאָר. ניין, דו ווײַסט! רעד! דו מוזט זאָגען. דו הערסט!

אַנפֿיסאַ. איך ווײַס ניט.

פיאדאָר. א ליגען. (כאַפט זי פאַר די הענד און קוקט אריין אין איהרע אויגען). רעד! איך וועל דיר דאָס ניט ערלויבען. איך וועל דיר צווינגען צו רעדען!

אַנפֿיסאַ. ניין, ניין, ניין פרעג ניט. מיר איז שרעקליך. איך לייעב דיר. (קויטט אין קאָפּ פיאדאָר'ן, וועלכער לאָזט זיך ניט.) איך לייעב דיר, איך לייעב דיר, איך לייעב דיר. אוי, נעהם מיך אַרום. פיאדאָר. (צושראָקען און צערטליך.) נו וואָס איז מיט דיר, וואָס איז מיט דיר?

אַנפֿיסאַ. (בעהאַלט איהר קאָפּ אויף זיין ברוסט). דו האָסט אויף מיר געקוקט... אזוי ווי נעכטען... ווען דו האָסט וועגען דער שלאַנג... וועגען דער שלאַנג... אוי, מען דארף ניט, פּעדיא. נעהם מיך אַרום שטאַרקער. איך האָב מורא. לאָז מיך ניט. (עס הערט זיך אַ קלונג פון גלעקעל, אַנפֿיסאַ שרייט אויף.) אי! וואָס איז דאָס!

פיאדאָר. וואָס איז מיט דיר, וואָס איז מיט דיר? דאָס איז דאָך דאָס גלעקעל, בערוהיג זיך. איך האב ניט געדיינקט, אז דו ביזט אזא ציטערדיגע. דו האָסט אויף מיר אויך אַרויפגעיאָגט א שרעק. דאָס איז דאָך גאָר אַן אונזיגן. איך זיץ מיט דיר, אזוי ווי קליינע קינדער, און מיר שרעקען איינער דעם אַנדערען.

אַנפֿיסאַ. געה ניט אַוועק. (וויעדער אַ קלונג פון גלעקעל.)

פיאדאָר. מען קלינגט. נו, וואָרט דאָ אליין א מינוטעלע, און איך וועל געהען עפענען. ווער קאָן דאָס זיין?

אַנפֿיסאַ. (נעהמט איהם אַרום שטאַרקער.) געה ניט אַוועק.

פיאדאָר. אבער מאַך זיך ניט קינדערש, אַנפֿיסאַ. געוויס א טע-לעגראַמע. איך געה גלייך אריין צוריק. נו? (קוקט זיך אום אויף אַנפֿיסאַ און געהט אַרויס. אַנפֿיסאַ בעהאַלט דעם קאָפּ אין ווינקעל פון די וואַן, נאָך ווען זי דערהערט נינאָטשקאַ'ס שטימע, הויבט זי זיך אויף און קוקט אויף דער טהיר מיט ברייט-צופענטע אויגען.) נינאָטשקאַ. (הינטער דער טהיר.) און איך האב געמיינט, אז

איהר, אז דו שלאָפסט שוין... האב איך געוואָלט אוועקגעהן. ווער איז ביי אייך אין הויז? בלוז... אייגענע?

פיאָדאָר. (אויך פון יענער זייט טהיר.) יא, בלוז אייגענע... און דו האָסט קיין מורא נישט צו געהן ביינאָכט אליין? א מוט היג מיין דעלע. (זיי קומען אריין. ווען נישטאָשקא דערזעהט אנפֿיסא, בלויבט זי שטעהען ביים שוועל.)

פיאָדאָר. קום דאָך אריין, נישטאָשקא, קום אריין. (אביסעל אונט בעקוועם.) דאס איז נישטאָשקא, אנפֿיסא.

נישטאָשקא. איך דארף רעדען מיט דיר, אָנקעל פערדא. אבער מיט דיר איינעם אליין.

פיאָדאָר. דו קאָנסט רעדען פאר איהר. דו ווייסט דאָך... נישטאָשקא. ניין, איך קאָן דאס רעדען בלוז מיט דיר אליין. אנפֿיסא. (אביסעל פרעמד איהר שטימע.) פיאָדאָר איז אַן אַן ווייטש, ערלויבט מיר צו בלייבען דאָ.

פיאָדאָר. יא? (א וויילע אונענטשלאָסען.) נאָרישקייטען, אַנפֿיסא, בלוז אויף איין מינוט. געה אריין אַהין... און פאר איין וועגס גרייט מיר אָן לינקער. אויף איין מינוט בלוז. (מיט זאָנדערבארער אונט טערטהעניגקייט געהט אנפֿיסא ארויס אין דער אָפּענער טהיר פון זאָל. ביידע פערבליעבענע הערען זיך צו צו איהרע ערווייטערענדע טריט און וואַרפען זיך מיט פרייד איינער אין אַנדערענ'ס אָרעמס.) פיאָדאָר. (צוטומעלט.) ווי בין איך גערן, וואס דו ביזט געקומען. איך ווייס נישט, וואס מיט מיר איז היינט!... צו די נערווען האבען זיך איינפאַך צושרויפט אדער דאס דאָזיגע פוסטע הויז... נאָר אבער אזא פרייד!...

נישטאָשקא. גיין איך בין אויך אזוי גערן. איך... איך קאָן נישט לעבען אָהן דיר... (ער אומארמט נישטאָשקא, קושט זי, און אייניגע צייט שטעהען זיי אזוי ארומגענומען, ווי פערליעבטע.)

פיאָדאָר. לייעבסטע דו מיינע! דו גאָלדענער חלום מיינער! האָסט קיין מורא נישט געהאַט אליין? אָה, ווי בין איך גערן, וואס דו ביזט געקומען.

נישטאָשקא. (קושט איהם.) לייעבער, לייעבער, לייעבער. (פיאָדאָר דאָר זעצט אוועק נישטאָשקא'ן אויפ'ן דיוואַן און אונבעמרקט פאר איהם אליין שטעלט ער זיך פאר איהר אויף די קניע.)

פיאָדאָר. נו, וואס, קינדעטשקע, וואס האָסט דו געבראַכט?
(שמייעלט.) וויעדער א צעטעלע? ווי גערן איך בין, וואס דו ביזט
געקומען.

נינאַטשקאַ. יא, יא. (דערלאנגט א בריעף.)

פיאָדאָר. (רייסט דעם בריעף.) וואס פאר א זאָנדערבאַרע זי
איז ווירקליך... און דו האָסט קיין מורא נישט געהאַט ביינאַכט איינע
אַליין? אַך, מיידעלע, מיינע ליבענקע...

נינאַטשקאַ. (לייגט פאָרויכטיג די האַנד אויף זיין אַקסעל.) און
אין פאַל, אויב דו וועסט צורייסען דעם בריעף, נישט געלעזענערהייט,
האט זיי געהייסען איבערגעבען דיר, אז זי איז אין קיין זאַך נישט שול-
דיג, אז זי בעט דו זאָלסט איהר פערצייהען, און ווי נאָך דער פאַפּא
וועט זי ארויסלאָזען, וועט זי גלייך קומען צופאָהרען צו דיר. און דאס,
וואס דו פאָהרסט אוועק... נישט אַליין — דעריין גלויבט זי נישט. די
גאַנצע צייט ווייט זי אזוי, אז עס איז אונערטרעגליך צורצוזהען.
און דער פאַפּא האט איהר פערשפּאַרט מיט'ן קינד און פערשלאָסען די
טהיר, און ער שטעהט לעבען טהיר, טופעט מיט די פיס און נאָך ער
שעלט זי און פלוצט זי. ער ווייס שוין גאָר נישט וואס ער טהוט. האט
ערגעץ בעקומען געלד און האט אָנגעקויפט גאָט ווייס וואס: סאָר-
דינקעס, עפעס פיש אַזעלכע, פרוכטען — אַלץ פאַר'ן קינד. און מיר
האט ער געקויפט צייג אויף א קלייד. עפעס א מין גרינע צייג. וועגען
דיר וויל ער נישט הערען. איך האב געפרובט וואס זאָגען, האט ער מיר
אויף פערשאָלטען.

פיאָדאָר. א רחמנות אויף דעם אַלטען. איך האב זיך געגען איהם
פערשולדיגט. אבער עס איז אַלץ איינס.

נינאַטשקאַ. געוויס איז רחמנות. אבער פאר וואס זאָנסט דו,
אז עס איז אַלץ איינס? אזוי זאָגען בלויז יענע, וועלכע גרייטען זיך
צו מעהר נישט צו לעבען.

פיאָדאָר. ווי בין איך גערן, וואס דו ביזט געקומען! געה נישט
אוועק, נינאַטשקאַ. (קושט איהר האַנד.) געבאָך פערפרוירען געוואָרען,
ליעבענקע? (אין דער פינסטערער טהיר פון זאָל ערשיינט אויף אַן
אויגענבליק אַנפּיסאַ. קוקט אויף זיי מיט א טויטען פנים און פער-
שווינדעט באַלד אָהן רויש.)

נינאַטשקאַ. גיין, איך געה נישט אוועק. איך האב דיר נאָך צו

זאָגען... אבער איך קאָן ניט ריידען ווען דו שטעהסט אזוי. דאס איז זעהר ערנסט.

פּיאָדאַר. (פּערוואַנדערט.) ווירקליך, ווי איך האב זיך אוועק געשטעלט? (הויבט זיך אויף.) אויב איך וואָלט געווען גענייט איצט צו וויצלען זיך, וואָלט איך געזאָגט: דאס איז דער שיקזאַל.

נינאַטשקאַ. און עס קאָן זיין, אז דאס איז גאָר קיין ווייטץ ניט. אבער, איך בעט דיך, אָנקעל פּעדיאַ, געה אָב נאָך אביסעל ווייטער. דאס איז זעהר ערנסט. (קוקט זיך אום.) אַנפּיסאַ איז דאָרט ניטאָ? פּיאָדאַר. (הערט זיך צו.) ניין, ניטאָ. זי איז געוויס אוועק צו דער... אַלטינקער. ווייסט דו, אין גאַנצען הויז זיינען מיר בלויז דריי: איך, זי און די אַלטע. א משונה'דיג הויז! נו, איז וואס-זשע, נינאַטשקאַ?

נינאַטשקאַ. (אויפּשטעהנדיג.) איך ליעב דיך, אָנקעל פּעדיאַ. פּיאָדאַר. מען דארף ניט, נינאַטשקאַ! איך וויל ניט קיין ליעבע. נינאַטשקאַ. ניין, איך ליעב דיך, אָנקעל פּעדיאַ. און איך בין שוין ניט קיין מיידעלע, איך ווייס, וואס איך רעד. דו קאָנסט האַנדלען ווי דו ווילסט, אבער איך בין געקומען, אום דיר דאס צו זאָגען און אָט האב איך געזאָגט. און דו דארפסט מיר ענטפּערען איינפאַך — נינאַטשקאַ, איך האב דיך ניט ליעב. דאן וועל איך (האַלט צוריק טרע-רען) — אוועקגעהען.

פּיאָדאַר. אבער איז דאס ווירקליך אמת, נינאַטשקאַ? ווייסט דו דען, וואס דאס איז אזוינס ליעבע? דאס מאַכסט דו נאָך די ער-וואַקסענע, און דיר דוכט זיך...

נינאַטשקאַ. אָף, אָנקעל פּעדיאַ, אָנקעל פּעדיאַ, דו קאָנסט מענ-שען נאָך זעהר וועניג. איך האב דאָך אבער פריהער געפיהלט, אז דו וועסט מיר ניט גלויבען, אז דו וועסט לאַכען; דו ביזט געוועהנט געוואָרען צו זעהען מיך א קליין מיידעלע און דו האָסט איינפאַך ניט געמערקט, ווי איך בין אויסגעוואַקסען. און איך וואָלט אפשר גאָר ניט געגאַנגען אויב איך וואָלט אויף דיר ניט רחמנות האָבען... און אויב איך וואָלט ניט מורא האבען, אז דו זאָלסט ניט אונגליקליך זיין. ליעב-בער, גוטער אָנקעל פּעדיאַ, פאַהר ניט מיט איהר! איך האב פאַר-איהר מורא.

פּיאָדאַר. נינאַטשקאַ, דו ווייסט ניט, וואס דו רעדסט.

נינאָטשקאַ. דאס ווייסט דו ניט, און איך ווייס, איך ווייס.
פאָהר ניט מיט איהר, פאָהר ניט מיט איהר. נו... נעהם מיד, אויב
דו ווילסט. איך בין ריין — איך שווער דיר, מיד האט נאָך קיין איין
מאָנספערזאָן ניט א קוש געגעבען — און איך וועל דיר אָבגעבען אלעס,
וואס עס איז נאָר פאָרהאן אין מיין נשמה. אַך, דו האָסט נאָך פון קיין
ליעבע ניט געוואוסט, אָנקעל, דו האָסט נאָך קיין ליעבע נישט גע-
קענט! (לאַנגזאָם שטעלט זי זיך אויף די קניע און לייגט צונויף די
הענד ווי אין א געבעט.) נעהם מיד, פערדיא.
פיאָדאָר. (פערדעקט דאס געזיכט מיט די הענד און געהט איבער'ן
צימער.) שווייג, שווייג!

נינאָטשקאַ. איך שווייג.
פיאָדאָר. און דו וועסט פאָהרען מיט מיר?
נינאָטשקאַ. איך וועל פאָהרען.
פיאָדאָר. מאָרגען?
נינאָטשקאַ. ווען דו ווילסט.
אַנפּיסאַ. (אין טהיר.) איהר האט נאָך ניט געענדיגט?
נינאָטשקאַ. (שפּרינגט אויף האַסטיג פון די קניע, געהט אָב.)
פיאָדאָר. אַך, דאס ביזט דו? יא. געענדיגט. באַלד, איין מינוט
בלויז. (אַנפּיסאַ געהט אָב. פיאָדאָר אומאַרמט שנעל נינאָטשקאַ, דער-
שטיקט זי כמעט אין זיינע אַרעמס.)
פיאָדאָר. ניין, ניין. דו ווייסט ניט וואס דו רעדסט, נינא. אבער...
אבער... קום צוגעהן מאָרגען פריה, הערסט? דאס איז אַלץ נאַריש-
קייט, אבער ווייסט דו, מיידעלע — — — איך האב נאָר וואס בלויז
נאָך פיעלע, פיעלע מאָנאַטען אויפגעאַטהעמט מיט א פולער ברוסט.
נינאָטשקאַ. מיין גאָט, ווי גערן איך בין. מיין גאָט, ווי גערן איך
בין. דו ווייסט דאָך ניט, אָנקעל פערדיא — איך האב היינט שוין אַנ-
געהויבען איינצופאַקען מייןע זאַכען!

פיאָדאָר. (שטופענדיג זי.) נו, געה, געה. (קוישט זי.) געה, געה,
אבער דו זאָלסט... זאָלסט קומען. (זיי געהען אוועק אין דער ריכ-
טונג צום פאָדערצימער. עס ערשיינט אַנפּיסאַ, שטעלט אויפ'ן טיש א
פלאַש ליקער און א גלעזעל. איהרע בעוועגונגען זיינען זעהר רוהיג,
פינקטליך, אבער עפעס זאָנדערבאַר רעגעלמעסיג און כמעט מעכאַניש
אויסגערעכענט. אוועקשטעלענדיג די פלאַש, געהט אַנפּיסאַ צו דעם

לאָמפּ און בעקוקט אויפּמערקזאם דעם רינג, עפענט איהם אויף, קוקט זיך גוט איין און פערמאַכט. דערנאָך בעקוקט זי איהר האַנד מיט דער געוועהנליכער קאָקעטישער ווייבליכער בעוועגונג.)

פיאַדאַר. (קומט אריין, רעדט אביסעל אין פערלעגענהייט.) וואס פאר א מוטהיגע מיידעלע, געהט איינע אליין ביינאַכט. וויעדער א בריעף פון סאַשא'ן.

אַנפּיסאַ. איך האב אלעס געהערט. איך בין געווען אין יענעם צימער און האב אלעס געהערט.

פיאַדאַר. (מיט א געמאַכטען כעס.) דו האָסט אונטערגעהערט? אַנפּיסאַ. ניין, איך האב ניט אונטערגעהערט. איז דאס אמת, אז דו פאַהרסט מאָרגען מיט גינאַ'ן?

פיאַדאַר. וועלכע נאַרישקייט, ווי שעהמסט דו זיך ניט, אַנפּיסאַ. דאס מיידעלע האט גאָט ווייס וואס אָנגעהערט אין אונזער הויז, און זי אַמט נאָך איינפאַך ווי אַן אָבעזיאַנט...

אַנפּיסאַ. ניין, זי ליעבט דיך.

פיאַדאַר. דו דיינקסט אזוי?

אַנפּיסאַ. יא. אבער דו ליעבסט זי ניט. דו ליעבסט קיינעם ניט.

פיאַדאַר. (שמייכלענדיג.) און דיך?

אַנפּיסאַ. מיך — ליעבסט דו. און איך בין זעהר גערן, וואס דו פּערהאַלטסט זיך אזוי צו גינאַטשאַ'ס ווערטער. דו טאָהרסט מיט איהר ניט פאַהרען. דו ווילסט לעבען, אבער דו קאָנסט ניט, און אויב דו וועסט פאַהרען מיט גינאַ....

פיאַדאַר. (אונגעדולדיג.) דו וויעדערהאַלטסט דאס וויעדער! איך האב דאָך דיר געזאָגט, אז דאס איז נאַרישקייט, נאַרישקייט, נאַרישקייט! קייט! גיב מיר א קוש, אַנפּיסאַ! (ער קושט זי.) ווי שעהן דו ביזט. ליעבסט דו מיך?

אַנפּיסאַ. איך ליעב.

פיאַדאַר. (אומאַרמט זי קרעפטיג.) ווי שעהן דו ביזט! דו ביזט אין גאַנצען ווי א שוואַרצער פייער, וועלכער לייכט ניט, אבער ער ברענט... ער צינדעט... אָה, ווי ער צינדעט! געדענקסט דו, אַנפּיסאַ? (נעהמט זי ארום אלץ שטאַרקער און קוקט אריין אין איהרע אויגען.) אַנפּיסאַ!

אנפּיסאַ. (קושט איהם און ציהט זיך צוריק אין דער זעלבער צייט.) ניין, ניין, מען דארף ניט.

פיאָדאָר. אנפּיסאַ!

אנפּיסאַ. ניין, ניין, מען דארף ניט! לאָז מיך אָב! דו ביזט מיעד. מען דארף ניט, איך וויל ניט. (רייסט זיך ארויס און אטהעמט שווער.) פיאָדאָר. (טרויעריג ביזן.) דו ווילסט ניט?

אנפּיסאַ. אָך, וואס פאר א מענש דו ביזט, פערדא! נו, זיי ניט אין כעס, ליעבער. איך האב דאָך דיך אזוי ליעב! אבער איך בין מיעד. און מיר איז זעהר ניט גוט. און וואס איז מיט דעם ליקער? איך האב דאָך געבראַכט. אַט שטעהט ער אויפ'ן טיש. (גיסט אָן.) נו, נו! טרינק אויס. דו דארפסט זיך אויסרוהען, פערדא, דו ביזט אזוי מיעד.

פיאָדאָר. (א טראכט טהוענדיג, גוטמוטהיג.) און זאָל זיין. יא, איך בין מיעד.

אנפּיסאַ. דו דארפסט איינשלאָפּען.

פיאָדאָר. יא, איך דארף איינשלאָפּען. (טרינקט און לאכט.) יא, איך דארף איינשלאָפּען.

אנפּיסאַ. פון וואס לאכסט דו?

פיאָדאָר. אזוי, מיר איז ווירקליך פרעהליך געוואָרען פון איהר נאָאיוויטעט. בעדיינק נאָך, זי שווערט מיר: מיך האט נאָך קיין איין מאַנספּערזאָן קיין מאָל ניט א קוש געטהאָן.

אנפּיסאַ. קיין איין מאַנספּערזאָן ניט.

פיאָדאָר. יא! קיין איין מאַנספּערזאָן! גים מיר אָן נאָך. איך וויל היינט טרינקען בלויז פון דיינע הענד.

אנפּיסאַ. רוה זיך אויס, רוה זיך אויס, מיין ליעבער, דו ביזט מיעד.

פיאָדאָר. (פון עפעס שמייכלענדיג.) יא, איך וועל זיך אויסרוהען, איך בין אזוי מיעד.

אנפּיסאַ. לייג זיך צו צו מיר אויף די קניע. איך וועל זיך זעצען, און דו לייג אוועק דיין קאָפּ אויף מיינע קניע און איך וועל דיר זינגען א ליעד אזוי ווי נעכטען.

פיאָדאָר. נעכטען איז געווען גוט. אבער מיר ווילט זיך געהן, ביי מיר זיינען אזוי פיעל געדאַנקען, ביי מיר זיינען אזוי פיעל פלענער, איך זאב פלוצלינג די וועלט דערזעהן, די גאַנצע וועלט — די גרינע,

די רויטע, די בלויע. לאָמיר טרוימען, אַנפּיסאַ!
אַנפּיסאַ. לאָמיר טרוימען! אבער לייג זיך צו.
פיאַדאַר. וויפּיעל איז דער זייגער? אָה, שוין צוועלף! (קלאַפּט
מיט דעם קולאַק איבער'ן טיש.) די צייט געהט, די צייט געהט! גיס
מיר אָן נאָך. נו, שנעלער! איך פּאָהר, איך פּאָהר, איך פּאָהר. און פון
דעסטוועגען — בין איך מיער. איך בין מיער.

אַנפּיסאַ. לייג זיך צו. אָט אזוי! איז דיר בעקוועם?
פיאַדאַר. (לייגט זיין קאָפּ צו אַנפּיסאַ אויף די קניע.) יאָ, גוט.
ביי דיר זיינען אביסעל האַרט די קניע, אבער דאס איז גוט. איך ליעב
וואס דו ביזט אזא... האַרטע, טרוקענע און הייסע, ווי קראַפּיווע.
(לאַכט.) ווי קראַפּיווע! לאָמיר טרוימען, אַנפּיסאַ, פון עפעס ליכטיג-
נעס. (מיט טיעפער וואַהרהייטליכקייט.) קיינער ווייסט דאָך ניט —
און אפילו דו ווייסט אויך ניט ווי מיער איך בין, ווי אויסגעמאַטערט
איך בין, ווי צייטגענווייז האַס איך דאס לעבען... און זיך.

אַנפּיסאַ. זשאַלעווע ניט דאס לעבען. עס איז אזוי טרויעריג,
אזוי פינסטער און אזוי שרעקליך. ווער אורטהיילט אונז?
פיאַדאַר. פון וואַנען געהמט זיך מיין ביינקשאַפּט? איך בין,
דוכט זיך, גליקליך, איך שאַף אליין מיין לעבען — אבער פון וואַנען
קומט די דאָזיגע אכזרישע, ניט אַבטרעטענדע ביינקשאַפּט? לאָמיר
טרוימען, אַנפּיסאַ, טראַכטען וויל איך ניט. עפעס שעהנעס הויבט זיך
אויף פאר מיינע אויגען, און דאס קנוילט זיך שטיל, ווי דער בלויער
טומאַן פאר זונען אויפגאַנג. עפעס ליעדער הער איך, אַנפּיסאַ, וואונד-
דערליכע בוימער בעדעקען זיך מיט בלומען פאר מיינע אויגען. האַסט
דו ליעב דעם עפעלבוים ווען ער בליהט?

אַנפּיסאַ. איך ליעב רויטע ראָזען.
פיאַדאַר. ניין, ניין... דעם עפעלבוים, ווען ער בליהט? עפעס
פויגלען פליהען איבער מיר און זייערע ווייסע פליעגלען פינקלען אין
דער זונג. איך טרוים, אַנפּיסאַ. זאָג מיר די דאָזיגע ווערטער, וועלכע
זיינען מיר וועגען אן אנדער וועלט.

אַנפּיסאַ. (שטיל.) פריינד, האַרציגער פריינד מיינער.
פיאַדאַר. (וועדערהאַלענדיג.) פריינד, האַרציגער פריינד מיי-

נער....

אַנפּיסאַ. ווער וועט ענטפערען דעם אונרוהיגען האַרצען?

פיאָדאָר. (וויעדערהאַלענדיג.) ווער וועט ענטפערען דעם אונזר-
היגען הארצען? ...

אַנפֿיסאַ. א ים פון לעבע לייכט פאַר איהם אין דער אויבֿיגקייט
— עס לייכט די געווינשטע רוהיגקייט.

פיאָדאָר. עס לייכט די געוואונשטע רוהיגקייט. פאַר וואס האָסט
דו א ציטער געטהאָן, אַנפֿיסאַ? עס לייכט די געווינשטע רוהיגקייט.
וואָרט, דוכט זיך, אז איך זעה זי. דאס גאַנצע לעבען זוך איך צו דער-
מאַהנען זיך אויף דיעזער געשטאַלט און איך קאָן ניט, איך מאַטער
זיך. און איצט ...

אַנפֿיסאַ. די געשטאַלט פון א פרויענצימער?

פיאָדאָר. ניין, ניין. איך ווילס ניט וועמעס געשטאַלט דאס איז.
אבער נאָר וואס זי האט זיך אויף איין אויגענבליק אָנגעבליקט איבער
מיר און מיר איז געוואָרען אזוי גוט. (אונרוהיג.) אבער דו האָסט זי
דערשראָקען, אַנפֿיסאַ. איך קאָן זיך וויעדער ניט דערמאַהנען, וועלכע
אויגען ביי איהר זיינען, איך האב זיי געזעהען.

אַנפֿיסאַ. בלויז, קלאָרע און דער בליק איז אונאומפאַסבאַר.

פיאָדאָר. ניין, זיי זיינען גיכער שוואַרצע.

אַנפֿיסאַ. ניין, ניט שוואַרצע. (גיט א ציטער.) זי האט דיך גע-
רופען?

פיאָדאָר. וועגען וועמען רעדסט דו? מיך האט קיינער ניט גע-
רופען. (הויבט זיך אויף, שפאַרט זיך אָן אויף דעם עלענבויגען און
הערט זיך צו אונרוהיג.) איז דאָרט פאַרהאן אימיצער? דו שווייגסט
וויעדער, אַנפֿיסאַ?

אַנפֿיסאַ. (גלעט זיינע האָאַר.) ניין, טהייערער. איך רעד די גאַנ-
צע צייט, הערסט דו דען ניט? שלאָף רוהיג און פערטרויליך. איך וועל
דיך ניט נאָרען. דאס האב איך דיר דערצעהלט וועגען דעם ווייסען
עפעל־בויס, וואס בליהט. שלאָף איין, מיין קינד, און איך וועל דיר
זינגען יענע נאַרישע ליעדעלע, וואס איך האב פאַר מיין אינגעלע גע-
זינגען. (פלוצלינג צוואוויינט זיך.)

פיאָדאָר. וועגען וואס? מען דאַרף ניט וויינען.

אַנפֿיסאַ. אזוי, איך האב זיך דערמאַהנט! מען דאַרף ניט וויינען.
אך, מען דאַרף ניט וויינען! לעבער מיינער, טהייערסטער מיינער,
מיין איינציגע און אייביגע לעבע. (זינגט שטיל.) ליר־ליר־ליר־ליר־

ליו. (גיט א ציטער.) ליו-ליו-ליו-ליו. ליעבענקער מיינער. דו שלאָפסט ?

פּיאָדאַר. וואָרט, שטער ניט.

אַנפּיסאַ. ניין, איך וועל מעהר ניט שטערען. ליו-ליו-ליו-ליו-ליו... ליעג, איך וועל דעם לאָמפּ פערלעשען.

פּיאָדאַר. ניין, מען דאַרף ניט, עס איז גוט אזוי.

אַנפּיסאַ. איך וועל אָנצינדען א ליכט. (אַנפּיסאַ שטעהט אויף פאַרזיכטיג, פּיאָדאַר בלייבט ליגען אויף דעם רוקען, זיינע אויגען פערמאַכט. אין דער צייט פון ווייטערען געשפרעך פערלעשט אַנפּיסאַ דעם לאָמפּ און צינדט אָן א ליכט. זי עפענט דערנאָך דאס רינגעלע און שיט אריין די גיפט אין גלעזעל. איהר האַנד ציטערט לייכט.)

פּיאָדאַר. (שלעפּעריג.) נו, וואס איז מיט דיר, וואס טהוסט דו דאָרט ? איך וויל שלאָפען.

אַנפּיסאַ. באַלד, מיין ליעבער ! איך וועל דיר אָנגיסען ליקער.

פּיאָדאַר. איך וויל מעהר ניט.

אַנפּיסאַ. דו וועסט אפשר אויסטרינקען.

פּיאָדאַר. נו, געה'זשע.

אַנפּיסאַ. באַלד. (פאַרזיכטיג שטעלט זי דאס גלעזעל אויף דעם טישעל לעבען דיוואן און זעצט זיך אויף דעם פריהערדיגען פלאַטץ.) אַנפּיסאַ. דו זעהסט זי וויעדער ?

פּיאָדאַר. ניין, ניין, שטער ניט, שווייג ! אדער בעסער זינג, אַנפּיסאַ.

אַנפּיסאַ. באַלד. טרינק נאָר אויס.

פּיאָדאַר. איך קאָן ניט.

אַנפּיסאַ. נו, איינע, בלויז איינע. מעהר דאַרף מען ניט.

פּיאָדאַר. אבער אז איך וויל ניט !

אַנפּיסאַ. טרינק אויס. (הויבט אויף זיין האַנד און כמעט איבער געוואַלד שטעלט אין איהר אריין דאס גלעזעל.)

פּיאָדאַר. וואס פאַר א שלעכטע דו ביזט. (הויבט זיך אויף אויפ'ן עלענבויען, רעדט פויל.) פאַר וואס האָסט דו מיר געשטערט, אַנפּיסאַ ? מיר איז געווען אזוי גוט. וויפיעל איז דער זייגער ? הייסט עס, מיר פאַהרען ?

אַנפּיסאַ. נו, טרינק דאָך, טרינק.

פיאָדאָר. גלייך. איך האב פערגעסען זאָגען אייוואן פעטראָוויטש'ן אז ער זאָל קומען וואס פריהער. ער האט, דוכט זיך, געוואָלט קומען עלף אהר.

אַנפֿיסאַ. מיין גאָט, טרינק דאָך, טרינק דאָך שוין!
 פֿיאָדאָר. וואס איז מיט דיר? איך האב דאָך דיר געזאָגט, גלייך.
 (קוקט זיך איין אין אַנפֿיסאַ פערדעכטיג.) ווארט, ווייז די אויגען!
 א—א—א—א! (קוקט מיט שרעק אין די אָבגעשטעלטע אויגען
 און אין דער זעלבער צייט טראָגט ער צו דאס גלעזעל צום מויל און
 טרינקט. שפּרינגט אויף, ווי ער וואָלט אויפגעהויבען ווערען פון וויל-
 דער קראפט, פּערהוסט זיך און כריפעט, מאַכענדיג אייניגע זאָנדער-
 באַרע שפּרונגען איבער'ן צימער און פון איין שפּרונג וואָרפט ער שיעור
 ניט אנידער אַנפֿיסאַ, און פאַלט א טויטער. אַנפֿיסאַ קוקט, בעשיצענ-
 דיג זיך מיט אויסגעשטרעקטע הענד און ווען פֿיאָדאָר אייוואָנאָוויטש
 פאַלט, לויפט זי אָב אין ווייטען ווינקעל. שרייט ווילד מיט א רייסענ-
 דען געשריי, ווי מען קען נאָר שרייען אין א פוסטען הויז. אין דער
 פינסטערער טהיר ווייזט זיך די אַלטע; טאַפענדיג די פריטאַלקע,
 דערקלייבט זי זיך ביז צום פוטעל און זעצט זיך אין איהם.—פּויעז.)
 באַבינקאַ. געשטאַרבען, יאָ?

אַנפֿיסאַ. דוכט זיך, געשטאַרבען. איך ווייס ניט. איך האב מורא
 צו צוגעהן.

באַבינקאַ. אזוי, אזוי. (געהט צו און קוקט.) וואָלסט איהם צור-
 דעקען. עס איז ניט גוט אזוי.

אַנפֿיסאַ. איך ווייס ניט מיט וואס. ווען עס זאָל זיך ערגעץ געפיר-
 נען א לאַקען. אבער איך האב מורא צו צוגעהן.

באַבינקאַ. (זעצט זיך אויף פריהערדיגען פלאַטץ.) גיב א קוק
 אין טשעמאַדאן, אין טשעמאַדאן גיב א קוק. זיין טשעמאַדאן?

אַנפֿיסאַ. זיינער. אין טשעמאַדאן מוז זיין. אָט. (וואָרפט שנעל
 ארויף אויפ'ן טויטען א לאַקען, אבער די צונומענע פיס און איין גלעזע
 האַנד בלייבען אָבגעדעקט.)

באַבינקאַ. מיט ראַטען-גיפט?

אַנפֿיסאַ. ניין, מיט ... ציאַן-קאַלי

באַבינקאַ. אזוי, אזוי. איך ווייס ניט, איך האב ניט געהערט.
 וויפיעל איז דער זייגער?

אַנפֿיסאַ. איך וויל נישט. דער זייגערעל איז ביי איהם אין קע-
שענע. (קלאפט מיט די צייגער.) באַבינקאַ, מיך שוידערט.

באַבינקאַ. אזוי, אזוי. נו, שוידערט עס. נו, שוידערט עס.

אַנפֿיסאַ. באַבינקאַ, מיך שוידערט. וואס איז צו טהאָן? וואס-

זשע איז צו טהאָן?

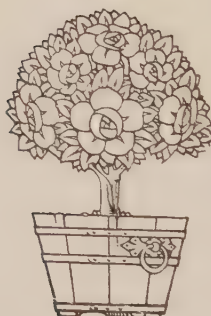
באַבינקאַ. אזוי, אזוי. נישט וואס צו טהאָן, אלעס אָבגעטהאָן.

שווייג. (ביידע פרויען זיצען אין קוקען אָהן אויפהער אויף דעם ווייסען

פֿלעק פון לאַקען. אין דער דונקעל־הייט דוכט זיך, אז דער ווייסער פֿלעק

ריהרט זיך. — עס טאָגט.)

פאַרהאַנג.

ואהבת לרעך

(א קאמישע פאָרשטעלונג אין איין בילד.)

א ווילדער פלאץ אין די בערג.

אויף א זעהר משופע'דיגען פעלז, אויף א קליינינקען קוים בע-
מערקבארען ארויסגערוקטען שפיץ פון דעם דאָזיגען פעלז, שטעהט
עפעס א מענש אין א פערצווייפעלטער פאָזע. ווי אזוי ער קומט אהין,
איז שווער צו ערקלעהרען — אָבער ניט פון אויבען, ניט פון אונטען
איז מעגליך צו איהם צוצוקומען: דאָס זעהט מען פון די לייטערס,
שטריק און שטאַנגען, וועלכע געפינען זיך דאָ און וועלכע ווייזען, אז
מען האָט שוין אלעס געפרופט טהאָן אום צו ראטעווען דעם אונבעקאנ-
טען, אָבער אלעס איז געווען אָהן ערפאלג.

א פנים, ווי דער אונגליקליכער געפינט זיך שוין לאנג אין אזא
פערצווייפעלטער לאַגע: אונטען האָט שוין בעווייזען צו פערזאמלען
זיך א בערייטענדע מאַססע פון פערשיעדענע ערליי מענשען. דאָ זיין
נען געווען הענדלער מיט קיהלענדע געטראַנקען, און אפילו א גאנצער
קליינער בופעט האָט דאָ ניט געפעהלט, ארום וועלכען עס האָט זיך
געצאפּעלט א פערשוויצטער פעהאָוועטער לאַקעי — ער אליין האָט
ניט געקאָנט בעווייזען צו ערפילען אלע בעשטעלונגען. דאָ געהן ארום
הענדלער מיט פאָסט-קארטען, מיט קארעלען, מיט סוואווענירען און
מיט כל המינים שמאַטעס. עפעס איין סוביעקט זוכט צו פעהאָנדלען
א שילדקערעטענעם קעמעלע, וועלכעס איז גאָר ניט קיין שילדקערעטענע.
און פון אלע זייטען הערען ניט אויף צו שטראָמען אָהער טוריס-
טען, צוגעצויגענע פון'ם קלאנג, וואָס איז פארשפרייט געוואָרען ווע-
גען א קאטאסטראָפּע, וואָס וועט זיך דאָ אָבשפיעלען: ענגלענדער,
דייטשען, רוסען, פראנצויזען, איטאליענער א. ז. וו. מיט אלע זייערע
נאַציאָנאַלע אבזונדערונגען אין כאַראַקטיר, מאַנירען און קאָסטיומען.
כמעט אלע טראָגען אַלפּען-שטעקענס, בינאָקלען און פאָטאָגראַפישע

אפאראטען. די געשפרעכען געהן אָן אויף אלערליי לשונות, וועלכע מיר איבערזעצן פאר דער בעקוועמליכקייט פון די לעזער.

ביים צופוסען פון פעלז, דאָרט, וואוהין דער אונבעקאנטער דאָרף אַראָבפאלען, שטעהן צוויי פאָליציי־סערזשאַנטען און טרייבען פונאַנ־דער דאָס יונגוואָרג און צאמען אַרום דעם פלאץ מיט אַ דינער שטריקעל.

עס איז טומעלדיג און פרעהליך.

פאָליציסט. אוועק פון דאנען, טויגעניכט! ער וועט נאָך אַראָבפאלען דיר אויפ'ן קאפ — וואָס וועלען דערנאָך דיין טאטע און מאמע זאָגען?

אינגעל. וועט ער אַראָבפאלען אַהער?

פאָליציסט. אַהער.

אינגעל. און ווי אז ער וועט אַראָבפאלען ווייטער?

2טער פאָליציסט. דער בחור'ל איז גערעכט: פון פערצווייפ־לונג קאָן ער אַ שפרונג טהאָן, אַריבערפליהען אַריבער דער שטריק און וועט נאָך אָנמאַכען אונאַנגענהמליכקייט פאר די צוקוקער. ער וועגט אוראי ניט ווייניגער פון פיער פוד.

1טער פאָליציסט. אוועק! וואוהין קריכסטו, מיידעלע? מאדאם, דאָס איז אייער טאָכטער? איך בעט אייך, געהט זי צו, וואָרים באַלד וועט דער יונגער מענש אַראָבפאלען.

דאָמע. ווי, שוין באַלד? אַך, מיין גאָט! און מיין מאן איז נאָך ניטאָ!

מיידעלע. ער איז אין בופעט, מאמא.

דאָמע. (פערצווייפעלט). נו, געוויס, אימער אין בופעט. גיב איהם אַ רוח, נעלי, זאָג, אז גלייך פאלט ער. שנעלער! שנעלער! שטימען. עי, קעלנער! — גארסאָן! — לאַקעי! — ביער! — ניטאָ קיין ביער — וואָס? — ניטאָ קיין ביער? — וואָס איז דאָס? אַ שעהנער בופעט. . . מען וועט באַלד בריינגען — איילט זיך דאָך צו! — קעלנער! — גארסאָן!

פאָליציסט. אינגעל, דו ביסט שוין ווידער דאָ!

אינגעל. איך האָב געוועלט אַבראמען יענעם שטיין.

פאָליציסט. צו וואָס?

אינגעל. איהם זאל אזוי ניט וועהטהאן, ווען ער וועט אראב-
פאלען.

2טער פאליציסט. דער בחור'ל איז גערעכט : די שטיינער
דארף מען אוועק נעהמען, און מען דארף אין אלגעמיין אבראמען
דעם פלאץ. איז דא נישטא ערגעץ קיין זאמד אדער אפילקעס ?
(עס קומען צו צוויי ענגעלישע טוריסטען. זיי בעקוקען דעם אונ-
בעקאנטען אין זייערע בינאקלען און בייטען זיך איבער מיט בעמער-
קונגען).

1טער טוריסט. נאך גאר א יונגער.

2טער טוריסט. אונגעפעהר ווי אלט ?

1טער טוריסט. א יאהר 28.

2טער טוריסט. ניט מעהר ווי 26. ער זעהט אויס עלטער פון
שרעק.

1טער טוריסט. לאמיר וועטען.

2טער טוריסט. צעהן געגען הונדערט. פארשרייבט.

1טער טוריסט. (פארשרייבט און ווענדעט זיך צום פאליציסט).

זאגט מיר געפעליגסט, ווי אזוי איז ער געקומען אהין ? פאר וואס
נעהמט מען איהם ניט אראב ?

פאליציסט. מען האט שוין פרובירט, אבער אהן ערפאלג.
אלע לייטערס זיינען צו קורץ.

2טער טוריסט. איז ער שוין לאנג דא ?

פאליציסט. צוויי מעת-לעת.

1טער טוריסט. אהא ! וועט ער צו אבענד אראבפאלען.

2טער טוריסט. איך וועט הונדערט געגען הונדערט, אז ער
פאלט ארונטער אין צוויי שטונדען ארום.

1טער טוריסט. פארשרייבט דעם וועט ! (ער שרייט צום
אונבעקאנטען). ווי פיהלט איהר זיך דאָרט ? וואָס ? איך הער ניט.

אונבעקאנטער. (קוים הערבאר). שלעכט.

דאָמע. אַך, מײן גאָט ! און מײן מאַן איז נאָך אַלץ נישטאָ.

מיידעלע. (צולויפנדיג). דער פאפא האט געזאגט, אז ער

וועט ניט אָנווערען, ער שפיעלט עפעס מיט א הערר אין שאכמאט.

דאָמע. אַך, מײן גאָט ! זאָג איהם, נעללי, אז איך פאָדער.

אלענפאלס . . . וועט ער גיך אראבפאלען, הערר סערושאנט ?

ניין, נעללי, געה דו בעסער, און איך וועל אָבהיטען דעם פלאץ פאר'ן פאפא. (א הויכע דארע דאמע, וועלכע האָט אן אונגעווענהר ליד זעלבסטשטענדיגען און קאמפּלּוסטיגען אויסזעהען, האמפּערט זיך מיט אַ טוריסט איבער'ן פלאץ. דער טוריסט איז קליין געוואקסען, אַ שוואַכער און שטילער).

טוריסט. דאָס איז דאָך אָבער מיין פלאץ, מאדאם, שוין צוויי שטונדען, אַז איך שטעה דאָ.

קאמפּלּוסטיגע דאמע. און וואָס אַרט עס מיך, וויפיעל איהר שטעהט דאָ. איך וויל דאָ שטעהן, פערשטעהט איהר ? פון דאנען וועל איך זעהען גוט, איהר פערשטעהט ?

טוריסט. (שוואַך) אָבער פאר מיר וועט דאָך אויך זיין בעסער פון דאנען צו קוקען.

קאמפּלּוסטיגע דאמע. זאָגט, איך בעט אייך ! און איהר פערשטעהט דען דאָ עפעס ?

טוריסט. וואָס איז דאָ פאראן צו פערשטעהן ? אַ מענש דארף אַרונטערפאלען, און דאָס איז אלעס.

קאמפּלּוסטיגע דאמע. (קרימט איהם איבער). אַ מענש דארף אַרונטערפאלען, דאָס איז אלעס ! געזעהן אביסעל ! האָט איהר אפשר ווען געזעהן, ווי אַ מענש פאלט אַרונטער ? ניין ? נו, און איך האָב שוין געזעהן גאנצע דריי אַרונטערפאלענדיג : צוויי אַקראַבאַטען, איין שטריק-געהער און דריי לופט-פליהער.

טוריסט. הייסט דאָך דאָס זעקס.

קאמפּלּוסטיגע דאמע. (קרימט איבער). הייסט דאָך דאָס זעקס ! וואָס פאר אַ גרויסער מאדים איהר זייט צו חשבונ'ען ! און דאָס האָט איהר ווען געזעהן, אַז אין אַ זוועריניץ זאָל מען פאר אייך אין די אויגען צורייסען אַ פרוי ? אַהא ? וואָס וועט איהר זאָגען דערצו ? דאָס איז דאָך עס ! און איך האָב געזעהן ! זייט זשע מוחל און רוקט זיך אָב.

(דער טוריסט טרעט אָב, קוועטשענדיג מיט די אקסלען אַ בע-ליידיגטער, און די מאָגערע דאמע צוזעצט זיך זעגרייך אויף דעם ערראַבערטען שטיין. זי צולייגט אַרום זיך איהר האַנד-בייטעל, נאָז-טיכלעך, מיאטנע קאָנפּעקטען, אַ פלעשעלע טראָפּענס ; זי נעהמט אַראָב די האַנד-שוה, ווישט אויס די גלעזלעך פון בינאקל און קוקט

זיך צו בעקוועם צו די ארומיגע. זי ווענדעט זיך צו יענער דאמע, וועלכע ווארט אויף דעם מאן פון בופעט.)

קאמפלוסטיגע דאמע. (גנעדיג). איהר וועט דאך אזוי מיער ווערען שטעהענדיג, מיין פריינד. איהר וואלט זיך בעסער זעצען. דאמע. אף, רעדט שוין בעסער גאר נישט! ביי מיר זיינען די פיס פער'חלש'ט געוואָרען.

קאמפלוסטיגע דאמע. די איצטיגע מאנסלייט זיינען אזוי פרעך, וועלען קיין מאָל נישט אבטרעטען זייער פלאץ פאר א פרויענ-צימער. און מיאטנע קאנפעקטען האָט איהר גענומען מיט זיך?

דאמע. (דערשראָקען). ניין. מוז מען דאָס האָבען? קאמפלוסטיגע דאמע. ווען מען דארף קוקען א לאַנגע צייט ארויף, דאָן מוז מען אָנהויבען פיהלען איבעל. און שמעק טראָ-פענס האָט איהר? ניין? מיין גאָט, ווי לייכטזיניג מענשען זיין נען! מיט וואָס זשע וועט מען אייך אַבמינטערען, ווען ער וועט אַרונטערפאלען? און עטהער האָט איהר אויך נישט? וועה איז מיר! אויב איהר זייט אליין אזא . . . ווי זשע איז ביי אייך נישטאָ אימיר צער, וועלכער זאָל דאָס אליין בעזאָרגען פאר אייך?

דאמע. (צושראָקען). איך וועל זאָגען מיין מאן. 'ער איז אין בופעט.

קאמפלוסטיגע דאמע. אייער מאן איז א טויגעניכטס! פאָליציסט. וועמעס זשאַקעט איז דאָס? ווער האָט עס אַהער אַ וואָרף געטהאָן די דאָזיגע שמאַטע?

אינגעל. דאָס האָב איך. איך האָב דאָס אַ וואָרף געטהאָן דעם זשאַקעט, ער זאָל זיך אזוי נישט אַבשלאָגען ווען ער וועט אַרונטער-פאלען.

פאָליציסט. נעהם צו! (עטליכע טוריסטען האַמפערען זיך פאר אַ בעקוועמערען פלאַץ).

1 מער טוריסט. איך האָב זיך דאָך דאָ געוועלט שטעלען.

2 מער טוריסט. איהר האָט ערשט געוועלט, און איך האָב זיך שוין געשטעלט.

1 מער טוריסט. איהר האָט זיך ערשט געשטעלט, און איך בין שוין דאָ געשטאַנען פון צוויי מעת-לעת.

2טער טוריסט. פאר וואָס זשע זייט איהר אוועקגעגאנגען און האָט דאָ אפילו אייער שאַטען ניט איבערגעלאָזען ?

1טער טוריסט. וואָס זשע ווילט איהר, צום טיוועל, איך זאָל דאָ שטעהן און שטארבען פאר הונגער ?

הענדלער. שילדקרעמענע קעמעלעך !

טוריסט. (אויפגעבראכט) וואָס ?

הענדלער. אמת'ע שילדקרעמענע.

טוריסט. געה צו אלדע רוחות !

פאָטאָגראַף. אום גאָטעס ווילען, מאַדאם, איהר האָט זיך דאָך אוועקגעזעצט אויף מיין אפאראט.

דאָמעלע. אָך, וואָס רעדט איהר ? וואו איז אן אפאראט ?

פאָטאָגראַף. אָט איז ער דאָך אונטער אייך !

דאָמעלע. אָבער איך בין אזוי מיער ! פוי, וואָס פאר א שלעכטער אפאראט ביי אייך איז. איך קוק וואָס מיר איז אזוי אונ-בעקוועם צו זיצען, דאָס איז דערפאר ווייל איך זיין אויף אייער אפאראט.

פאָטאָגראַף. (א פערצווייפעלטער). מאַדאם !

דאָמעלע. און איך האָב געמיינט, אז דאָס איז א שטיין. איך זעה, עס ליגט עפעס אזעלכעס, קלעהר איך מיר : איז דאָס אזא שטיין — פאר וואָס זשע איז ער אזוי שוואַרץ ? ערשט דאָס איז גאָר אייער אפאראט.

פאָטאָגראַף. (אויס פערצווייפלונג) מאַדאם, מאַדאם, אום גאָטעס ווילען ! . . .

דאָמעלע. אָבער צו וואָס איז ער אזא גרויסער ? פאטאגראפיר-שע אפאראטען זיינען קלייניקע, און דאָס איז אזא גרויסער. אויף מיין עהרענוואָרט, אז איך האָב גאָר ניט חושד געווען, אז דאָס זאָל זיין אן אפאראט. וואָלט איהר מיך געקענט אָבפאָטאָגראפירען ? איך וואָלט אזוי געוועלט אַראָבנעהמען מיין בילד דאָ צווישען די בערג, אין אזא פאָזע.

פאָטאָגראַף. ווי אזוי זשע קאָן איך אייך אַראָבנעהמען, אז איהר זיצט אויפ'ן אפאראט !
דאָמעלע. (שפרינגט אויף א צושראָקענע). ווי ? ער נעהמט

אַראַב און איך זיין אויף איהם ? פאר וואָס האָט איהר עס מיר ניט געזאָגט ?

שטימען. קעלנער, ביער ! פאר וואָס דערלאנגט איהר ניט קיין וויין ? שוין אזוי לאנג בעשטעלט. — וואָס פערלאנגט איהר ? — גלייך, גלייך ! — איין מינוט. קעלנער ! — גארסאָן ! — צאהן בערשטלעך ! —

(עס קומט צו שנעל, מיט אימפעט אַ טוריסט אַרומגערינגעלט מיט אַ גרויסער פאַמיליע).

טוריסט. (שרייט). מאַשא ! מאַשא ! פעטער ! וואו איז מאַשא ? אַך, מיין גאָט, מאַשא וואו איז ? גימנאַזיסט (אָנגעבלאָזען). זי איז דאָ, טאַטע.

טוריסט. וואו איז זי דאָ ? מאַשא !

פרייליין. דאָ בין איך, פאַפּא !

טוריסט. וואו זשע ביסטו ערגעץ (קוקט זיך אום). אַך, דו ביסט דאָ ! אז דו שטעהסט דוקא הינטערן רוקען ? וועלכער מענש שטעהט עס אזוי ? קוק דאָך, קוק ! וואוהין קוקסט דו, מיין גאָט ! אהער !

פרייליין. איך ווייס ניט וואו, פאַפּא.

טוריסט. ניין, דאָס איז דאָך ניט צום אויסהאַלטען ! באַדיינקט נאָך, זי האָט דאָך אפילו אַ בליץ אין איהר לעבען ניט געזעהען : שטעלט אויס אַ פּאָאָר אויגען, קוקט, קוקט, און ווי עס גיט נאָך אַ בליאַסק — פערמאַכט זי זיין שוין גלייך. און זי האָט קיין מאָל קיין בליץ ניט געזעהען. מאַשא, איך זאָג דאָך דיר, דו וועסט וויעדער פערשפעטיגען און גאָר ניט זעהן. אהין קוק — זעהסט ? גימנאַזיסט. זי זעהט, טאַטע.

טוריסט. זעה, וואוהין איך קוק, פּאָלג נאָך נאָך מיר. (פּלוצ-לונג מיט טיעפען רחמנות). אַך אַרימער יונגער מענש ! ניין, באַ-דיינקט נאָך, וועט ער טאַקע פון דאָרט אַרונטערפאַלען ? וואָס פאר אַ רחמנות ! גיט אַ קוק, קינדער, ווי בלייך ער איז : זעהט איהר, קוים וואָס ער האַלט זיך.

גימנאַזיסט. (אָנגעבלאָזען). ער וועט היינט ניט אַרונטערפאַלען, טאַטע.

טוריסט. דומהייטען. ווער האָט עס דיר געזאָגט ?

מיידעלע. טאטע, זעה, מאשא האָט שוין ווידער צוגעמאַכט די אויגען.

גימנאַזיסט. טאטע, לאָז מיך צוזעצען זיך. איך שווער דיר אז ער וועט היינט ניט ארונטערפאלען. מיר האָט דער שוויצער גע- זאָגט. איך האָב שוין קיין כח ניט צו שטעהען אויף די פיס! פון אינדער-פריה ביז אויף-דער-נאַכט שלעפסט דו אונז אַרום איבער אלערליי גאלערעען . . .

מיידעלע. פאפא, מאשא פינטעלט שוין ווידער מיט די אויגען.

גימנאַזיסט. איך קאָן מעהר ניט. נאָר איך זעה שרעקליכע חלומות. מיר האָט זיך היינט ביינאַכט ווידער גע'חלומ'ט גארסאָ- נעס און גארסאָנעס.

טוריסט. פעטיא!

גימנאַזיסט. און איך בין שוין אויסגעדרארט געוואָרען, מעהר ניט געבליבען ווי הויט און ביינער. איך קאָן מעהר ניט, טאטע. גיב מיך בעסער אוועק לערנען א פאסטוך צו זיין, חזירים פאשעווען בעסער . . .

טוריסט. סאשא!

גימנאַזיסט. ווען ער וואָלט, לכל הפחות, אויף אַן אמת אַרונ- טערפאלען, איז דאָך דאָס אָבער א ליגען. מען זאָגט דיר א ליגען און דו גלויבסט. איהר קוקט זיך אַלץ איין וואָס בעדעקער זאָגט. אייער בעדעקער איז אויך א ליגנער.

מאשא. טאטע, קינדער, ער הויבט אָן פאלען!

(דער אונבעקאַנטער אויבען שרייט עפעס. עס ווערט א טומעל. שטימען שרייען: „קוקט, קוקט, ער פאלט אַרונטער“. מען הויבט אין דער הויף די בינאָקלען; עטליכע פאָטאָגראפּען הויבען אָן מיט אימפעט קנאקען זייערע אפּאַראטען; די פאָליצייסטען ראמען ענער- גיש אָב א פלאַץ אויף אַרונטער צו פאלען.)

פאָטאָגראַף. פוי, צום טייוועל! פאר וואָס האָב איך זיך . . . פארפלוכטע אונגעדולדיגקייט! פון היילעניש קומט קיין גוטס ניט אַרויס.

2טער פאָטאָגראַף. קאלעגע, ביי אייך איך דאָך דער אָביעקטיוו פערמאַכט.

פאטאגראף. אף, צום טייוועל !
שטימען. ששט ! שטיל ! ער קלייבט זיך ארונטערצופאלען
— ניין ער וואָנט עפעס. — ניין, ניין. ער פאלט ! — ששט, שטיל !
אונבעקאנטער. (שרייט שוואַך). ראטעוועט ! . . .

טוריסט. אף אַרימער יונגער מענטש ! מאַשא ! פעטיא !
דאָ האָט איהר אַ טראגעדיע : דער הימעל איז קלאָהר, דער וועטער
שעהן, און ער דארף איצט ארונטערפאלען און גע'הרג'עט ווערען
אויף טויט. פארשטעהסטו, מאַשא, ווי שרעקליך דאָס איז ?
גימנאַזיסט. איך פארשטעה.

טוריסט. און דו, מאַשא, פארשטעהסט ? בעקלעהר נאָר, אַט
איז דער הימעל, אַט זיצען מענשען און עסען, אלעס איז אזוי אנ-
גענעהם, און ער מוז נעבעך ארונטערפאלען און גע'הרג'עט ווערען.
וואָס פאר אַ טראגעדיע ! פעטיא, געדוינקסט דו האַמלעט ?
מיידעל. (וואָנט אונטער). האַמלעט, דער פרינץ פון דענע-
מארק, אין עלסינאָר.

פעטיא. אין העלסינגפארס, איך ווייס. וואָס קריכט איהר צו
מיר, טאטע ?
סאַשקא. טאטע, וואָלסט בעסער הייסען דערלאנגען פוטער-
ברויטלעך !

הענדלער. (געהיימניספול). שילדקרטענע קעמעלעך. אמת'ע.
טוריסט. גע'גנב'עטע ?

הענדלער. וואָס רעדט איהר מיין הערר !
טוריסט. (בייז). אז ניט גע'גנב'עטע, ווי זשע קענען זיי זיין
אמת'ע ?

קאַמפּפלוסטיגע דאַמע. זיינען זיי דאָס אלע אייערע קינדער ?
טוריסט. יא, מאדאם. אַ פאָטערס פפליכט . . . אזוי ווי
איהר זעהט, נאָר זיי פראָטעסטירען : די אייביגע מלחמה צווישען
' לערען און קינדער, מאדאם. דאָ איז אזא שרעקליכע טראגעדיע,
אז דאָס הארץ ווערט פארדריקט פון וועהטאָג . . . דו הויבסט שוין
וויעדער אָן פינטלען מיט די אויגען, מאַשא ?

קאַמפּפלוסטיגע דאַמע. איהר זייט פאָלשטענדיג גערעכט :
קינדער דארף מען פארהארטעווען. אָבער פאר וואָס רופט איהר דאָס
עפעס אַ שרעקליכע טראגעדיע ? יעדער דאך-אַרבייטער, ווען ער

פאלט אַראָב, פאלט ער פון א סך א העכערען פלאץ. נו ווי הויך וועט דאָ זיין — הונדערט, צוויי הונדערט פוס ? און איך האָב גע- זעהען ווי א מענש איז אַרונטערגעפאלען גלייך פון הימעל.

טוריסט. (מיט ענטציקונג). וואָס רעדט איהר ! סאַשא, קינד דער, הערט נאָר. גלייך פון הימעל !

קאַמפּפּלוסטיגע דאַמע. נו יא. א לופט-פליהער איז אַרונטער- געפלויען פון די וואַלקענס און טררראַך אויף דעם בלעכענעם דאָך.

טוריסט. וואָס פאר א שרעק !

קאַמפּפּלוסטיגע דאַמע. דאָס הייסט א טראגעדיע ! צוויי שטונדען נאָך אַנאָד האָט מען אויף מיר געגאַסען וואַסער, אום אָב צומינטערען מיך. זיי האָבען מיך שיער ניט דערטרונקען, די לומד פּען ! פון דעמאָלט אָן פיהר איך מיט זיך שמעק-טראָפּענס.

(עס ערשיינט א וואַנדערענדע טרופע איטאַליענער — זינגער און מוזיקאַנטען. דער קורצער, דיקער טענאַר, מיט א געלען בער- דעל און מיט גרויסע וואַסערדיגע, נאַריש-פער'חלומ'טע אויגען, זינגט מיט גרויס מתיקות. א מאַגערער הייקער מיט אַקליין היטעלע פון א רייסעס-דרייטער, זינגט מיט א הייזעריגען באַריטאָן ; דער באַס איז עהנליך אויף א וואַלד-גולן און שפּיעלט פאר איינע הוצאות אויף אויף א מאַנדעלין ; אן אויסגעדארטע מידעל מיט א פירעל פאַרקאַטשעט אַזוי די אויגען, אַז עס זעהן זיך בלויז די ווייסלעך. זיי שמעלען זיך אויס און זינגען : סול מאַרע לוטשיצא . . . סאַנטאַ לוטשיא, סאַנטאַ לוטשיא.)

מאַשא, קינדער, זעהט : ער הויבט אָן צו מאַכען מיט די הענד.

טוריסט. זאָל דאָס זיין די ווירקונג פון דער מוזיק. דאַמע. זעהר מעגליך. אין אלגעמיין טהוען זיך די אלע זאַכען מיט מוזיק. אָבער אַזוי, וועט ער אַרונטערגעפאלען שנעלער, ווי מען דאַרף. עי, איהר, מוזיקאַנטען, אַוועק פון דאנען ! אַוועק, זאָגט מען אייך !

(א הויכער טוריסט מיט וואַנצעס פאַרדרעהט ארויף קומט אונטער מיט נאָך עטליכע נייגיעריגע און זשעסטיקולירט היציג.)
הויכער טוריסט. דאָס איז דאָך א שרעקליכער סקאַנדאַל. פאר

וואָס ראַטעווען זיי איהם ניט ? מיינע העררען, איהר האָט אַלע געדערט, ווי ער האָט געשריען : ראַטעוועט מיך, ראַטעוועט מיט. נייגערִיגע (אין איין כאָר). אַלע, אַלע האָבען מיר געדערט.

הויכער טוריסט. זעהט איהר ! און איך אַליין האָב געהערט גאַנץ קלאַהר די דאָזיגע ווערטער : ראַטעוועט מיך. פאַר וואָס זשע ראַטעווען זיי איהם ניט ? דאָס איז דאָך אַ רציחה ! פאַליציסטען ! פאַליציסטען ! פאַר וואָס ראַטעוועט איהר איהם ניט ? וואָס טהוט איהר דאָ ?

פאַליציסט. מיר ראַמען אָב דעם פלאַץ, וואו ער דארף אַרונטערפאלען.

הויכער טוריסט. אה ! דאָס איז גוט פון אייך. אָבער פאַר וואָס ראַטעוועט איהר איהם ניט ? איהר מוזט איהם ראַטעווען. דאָס איז אייער פפליכט פון מענשען־ליעבע. איין מאָל בעט זיך אַ מענש, אז מען זאָל איהם ראַטעווען, דאן מוז מען איהם ראַטעווען. בין איך ניט גערעכט, מיינע העררען ?

נייגערִיגע. (אין כאָר). ריכטיג, זעהר ריכטיג ! מען מוז איהם ראַטעווען.

הויכער טוריסט. (היצוג). מיר זיינען דאָך ניט קיין געצען־דיענער, מיר זיינען דאָך קריסטען. מיר דארפען ליעבען דעם נעקסטען. איין מאָל בעט ער זיך מען זאָל איהם ראַטעווען, דארפען פאַר־גענומען ווערען אַלע מיטלען, וועלכע נור די אַדמיניסטראַציאָן האָט. פאַליציסטען, האָט איהר פאַרגענומען אַלע מיטלען ? פאַליציסט. אַלע.

הויכער טוריסט. אַלע ביז איינעם ? מיינע העררען, אַלע מיטלען זיינען פאַרגענומען געוואָרען איהר הערט, יונגער מענש — אַלע מיטלען זיינען פאַרגענומען געוואָרען אום אייך צו ראַטעווען. איהר הערט ?

אונבעקאַנטער. (קוים הערבאַר). ראַטעוועט ! . . .

הויכער טוריסט. (צוטראָגען). מיינע העררען, איהר הערט : ער האָט ווידער אַ געשריי געטהאָן — ראַטעוועט. פאַליציסט, איהר האָט געהערט ?

א נייגעריגער. (שעהמעוודיג). לויט מיין מיינונג, מוז מען איהם ראטעווען.

הויכער טוריסט. אזוי זאג איך דאָך ! שוין צוויי שטונדען, ווי איך רייד וועגען דעם. איהר האָט געהערט, פאָליציסט ? דאָס איז סקאנדאַלעז !

נייגעריגער. (א ביסעל דרייסטער). לויט מיין מיינונג, וואָלט מען זיך געדארפט ווענדען צו דער העכערער אדמיניסטראַציע. אַלע. (אין כאָר). יא, יא, דאָס איז עמפערענד ! מען דארף מאַכען אן אנקלאַגע. די רעגירונג טהאָר ניט פערלאָזען איהרע ביר- גער אין אזא געפאָהר. מיר צאָהלען אַלע שטייערען. מען מוז איהם ראטעווען.

הויכער טוריסט. און וואָס טענה איך דען ? געוויס דארף מען געהן מאַכען אן אנקלאַגע . . . הערט, יונגער מענש, איהר צאָהלט שטייערען ? וואָס ? איך הער ניט.

טוריסט. פעטיא, קאטיא, הערט, וואָס פאַר אַ טראַגעדיע ! אַך, אָרימער יונגער מענש ! איהר הערט ? ער דארף באלד אַראָב- שליידערען זיך און דאָ מאַנט מען ביי איהם נאָך שטייערען פאַר זיין וואָהנונג.

קאטיא. (א מיידעלע אין ברילען, רעדט וויסענשאַפטליך). קאָן מען דאָס דען אַנרופען מיט'ן נאָמען וואָהנונג, פאפא ? דער בעגריף וועגען א וואָהנונג איז . . .

פעטיא. (קנייפט זי). חניפה'שניצע דו !

מאַשא. פאפא, קינדער, קוקט. — ער הויכט שוין וויעדער אָן צו פאלען.

(אין דער מאַססע ווערט וויעדער אונרוהיג ; עס הערען זיך וויע- דער געשרייען און די פאָטאָגראַפען בעוועגען זיך מיט אימפּעט).

הויכער טוריסט. מען מוז זיך צואייילען. מיינע העררען, מען מוז איהם ראטעווען אום יעדען פרייז ! ווער געהט מיט מיר ?

נייגעריגע. מיר אַלע, מיר אַלע !

הויכער טוריסט. פאָליציסט, האָט איהר געהערט ? קומט מיינע העררען.

(זיי געהן אָב זשעסטיקולירענדיג היציג. אין בופעט ווערט לע- בעדיגער ; עס הערז זיך קלאַנגען פון ביער-גלעזער און דער אָנהויב

פון א הויכער דייטשעשער ליעד. דער לאקעי לויפט אָב אין א זייט, קוקט א פערצווייפעלטער אויפ'ן הימל און ווייט אָב מיט זיין סאלפעטקע דעם פארשוויצטען פנים. עס הערען זיך צאָרנדיגע פאָר דערונגען : קעלנער, קעלנער (!)

אונבעקאנטער. (גאנץ הויך.) קעלנער, צו קאנט איהר מיר ניט דערלאנגען סאָדע-וואַסער ?

(דער קעלנער ניט א ציטער, קוקט מיט שרעק אויפ'ן הימל, זוכט אָב מיט די אויגען דעם אונבעקאנטען, מאכט זיך אַזוי ווי ער וואָלט ניט הערען און געהט אַוועק. וויעדער ווילדע קולות : קעלנער, ביער !)

קעלנער. באַלד, באַלד ! די מינוט ! באַלד, גלייך !

(עס קומען צו צוויי שיכור'ע פון בופעט).

דאָמע. אַך, אַט איז מײן מאַן ! אַהער, ניכער אַהער !

קאַמפּפּלוסטיגע דאָמע. וואָס פאַר אַ לומפּ.

שיכור. (מאכט מיט'ן האַנד). עי, איהר דאָרט, אויבען —

ווי, איז דאָרט זעהר שלעכט ? אה ?

אונבעקאנטער. (גאנץ הויך). שלעכט, זעהר שלעכט. עס האָט

דערעסען.

שיכור. און אויסטרינקען קאָן מען ניט ?

אונבעקאנטער. וואו אויסטרינקען, ווען אויסטרינקען !

2טער שיכור. וואָס פלוידערסט דו, ווי זאָל ער קאָנען טרינקען ?

א מענש דארף שטארבען, און דו טומעלסט איהם א קאָפּ

מיט אַזעלכע רייצענדע זאַכען. הערט, מיר טרינקען די גאַנצע צייט

פאַר אייער געזונד. דאָס קאָן דאָך אייך ניט שאַדען ?

1טער שיכור. וואָס רעדסט דו גאַרישקייט, ווי קאָן דאָס איהם

שאַדען ? דאָס קאָן איהם נור צוגעבען מוטה. הערט ! בנאמנות,

אַז מיר האָבען מיטלייד מיט אייך, אָבער איהר קוקט אויף אונז ניט

מיר געהן גלייך צוריק אין בופעט.

2טער שיכור. גיב אַ קוק, וואָס פאַר אַ מאַסע מענשען עס האָט

זיך אָנגעקליבען !

1טער שיכור. קומט, ווארים אַז ניט וועט ער דאָ אַראָבפאלען

און זיי וועלען נאָך דעם דעם בופעט פאַרשליסען.

(עס ערשיינט אַ נייע רעדעל טוריסטען, אָנגעפיהרט פון אַ עלע-

גאנטען הערר — א קאַרעספּאַנדענט פון די וויכטיגסטע אייראָפּעאישע צייטונגען. מען בעגלייט איהם מיט העפליכע קוקען און מורמלען און מיט ענטציקונג; פיעלע לויפען אַרויס פון בופעט אום צו זעהן איהם, און אפילו דער קעלנער גיט זיך א לייכטען ניג, שמייכלט א גליקליכער און טראַגט זיך ווייטער, צופלעסקענדיג עפעס אויפ'ן וועג).

שטימען. א קאַרעספּאַנדענט! א קאַרעספּאַנדענט! זעהט, א קאַרעספּאַנדענט!

דאָמע. אַך, מיין גאָט — און מיין מאַן איז וויעדער ניטאָ. טוריסט. פעטיא, מאַשא, סאַשא, קאַטיאַ, זעהט — דאָס איז א הויפט־קאַרעספּאַנדענט. איהר פאַרשטעהט? דער סאַמע וויכ־טיגסטער, וואָס ער שרייבט אָן, דאָס וועט זיין.

קאַטיאַ. מאַשענקע, דו קוקסט שוין וויעדער ניט אהין. סאַשאקאַ. איהר וואָלט בעסער געהייסען דערלאנגען פוטער־ברויטלעך, איך קאָן מעהר אזוי ניט וואַרטען! א מענשען דאַרף מען געבען עסען . . .

טוריסט. וואָס פאַר א טראַגעדיע! פאַרשטעהסט דו מיין קינד, מאַשענקאַ. פאַרשטעהסט דו ווי שרעקליך דאָס איז: אזא שעהנער וועטער, און דער הויפט־קאַרעספּאַנדענט. נעהם אַרויס דעם גאָטיי־ביכעל, פעטיאַ, נעהם אַרויס און פאַרשרייב.

פעטיאַ. איך האָב דאָס ביכעל פאַרלוירען, פאַפא.

קאַרעספּאַנדענט. וואו זשע איז ער דאָס?

שטימען. אָט, אָט, אָט, איז ער! אביסעל העכער, נאָך הע־כער! אביסעל נידריגער! ניין העכער!

קאַרעספּאַנדענט. ערלויבט נאָך, ערלויבט נאָך, מיינע הער־רען, איך וועל שוין אליין געפינען. אהא, אָט איז ער! דאָס איז אביסעל א לאַגע . . .

טוריסט. צו ווילט איהר ניט א ביינקעל?

קאַרעספּאַנדענט. איך דאַנק אייך. (ער זעצט זיך). יא, דאָס איז א לאַגע! זעהר, זעהר אינטערעסאַנט. (נעהמט אַרויס זיין נאָ־טיי־ביכעל און ווענדעט זיך צו די פאַטאַגראפּען העפליך). האָט איהר איהם שוין פאַטאַגראפירט, מיינע העררען?

1 מער פאטאגראף. יא, ווי דען, ווי דען! מיר האָבען צו ערשט אראָבענומען אן אלגעמיינעם בילד פון'ם פלאץ . . .

2 מער פאטאגראף. די טראגישע לאַגע פון דעם יונגען מער-שען . . .

קאַרעספּאָנדענט. יא, זעהר, זעהר אינטערעסאנט. טוריסט. הערסט, סאַשקא: א קלוגער מאַן, דער הויפּט-קאַרעספּאָנדענט, און ער זאָגט אויף, אז עס איז אזוי אינטערעסאנט. און דיר ווילט זיך גאָר — פוטער-ברויטלעך! באַלונאַן! סאַשקא. מסתמא האָט ער זיך אָנגעגעסען צו זאט . . . קאַרעספּאָנדענט. מיינע העררען, איך בעט אויף האַלט זיך אין אָרדנונג.

א שטימע. עי, דאָרט, אין בופעט, שטיל, אָרדנונג! קאַרעספּאָנדענט. (שרייט אַרויף). ערלויבט מיר פאַרצושטעלען זיך: הויפּט-קאַרעספּאָנדענט פון דער אייראָפּעאישע פרעסע, געשיקט אַהער לויט דעם ספּעציעלען אויפּטראַג פון דער רעדאַקציע. איך וואָלט געוועלט פאַרשלאָגען אויף אייניגע פראגען וועגען אייער לאַגע. ווי רופט מען אויף? אייער נאָמען, אייער געזעלשאַפטליכע קען שטאַנד און אייערע יאָהרען? (דער אונבעקאַנטער מורמעלט עפעס.

קאַרעספּאָנדענט. (אין פערלעגענהייט). איך הער גאָר נישט. איז ער דאָס די גאַנצע צייט אזוי?

שטימען. יא, מען קאָן קיין זאך ניט הערען.

קאַרעספּאָנדענט. (פערשרייבענדיג עפעס). גוט, זעהר גוט! זייט איהר אונפערהייראט? (דער אונבעקאַנטער פלאַפעלט עפעס). ווי, איך הער ניט. פאַרהייראט? יא? וויעדערהאַלט! אונפער-הייראט? יא?

טוריסט. ער זאָגט, אז ער איז נאָך אונפערהייראט.

2 מער טוריסט. איהר מאַכט א טעות! ער זאָגט יא פער-הייראט.

קאַרעספּאָנדענט. מיינט איהר ווירקליך אז ער איז פאַרהייראט? נו, לאַמיר פאַרשרייבען: פאַרהייראט. וויפיעל קינדער האָט איהר? וואָס? איך הער ניט! וויפיעל? דוכט זיך, אז ער זאָגט דריי? הם, לאַמיר פאַרשרייבען יעדענפאַלס פינף.

טוריסט. אַך, וואָס פאר אַ טראַגעדיע! פינף קינדער. באַ-
דיינקט נאָר!

קאַמפּפּלוסטיגע דאמע. ער זאָגט אַ ליגען.

קאַרעספּאַנדענט. (שרייבט). ווי אזוי איז דאָס אייך אויסגע-
קומען צו זיין אין אזא לאַגע? וואָס? איך הער ניט. העכער!
זאָגט איבער נאָך אַמאָל. (צום פּובליקום). וואָס האָט ער אזוינס גע-
זאָגט? ער האָט אזא שוואַכע שטימע.

1טער טוריסט. מיר דוכט זיך, אז ער שרייט דאָס ער האָט
פאַרבלאָנדזשעט.

2טער טוריסט. ניין, ער ווייס אליין ניט, ווי אזוי דאָס האָט
געטראָפּען, אז ער איז אויף אזא מסכנ'עם פּלאַץ.

שטימען. ער איז געווען אויף געיעג! — ער האָט געקלעטערט
אויף די פעלזען — ניין ער איז איינפאך אַ נאַכט-וואַנדער.

קאַרעספּאַנדענט. ערלויבט נאָר, ערלויבט נאָר, מיינע הער-
רען — יעדענפאלס איז ער דאָך ניט פון הימעל אַראָבגעפאלען. איבע-
ריגענס . . . (פערשרייבט שנעל). אונגליקליכער יונגער מענש . . .
די העלע שוין פון דער פולער לבנה . . . ווילדע פעלזען . . . דער
פאַרשלאָפענער שוויצער . . . האָט ניט בעמערקט זיין אוועק-
געהן . . .

1טער טוריסט. (שטיל צום צווייטען). אָבער איצט איז דאָך
נאָר נייַ-מאָנד. ווי קאָן זיין אַ פולע לבנה.

2טער טוריסט. אַך, וואָס מיינט איהר, דאָס פּובליקום פאַר-
שטעהט עפעס אַסטראָנאָמיע, וואָס?

טוריסט. (ענטציקט). מאַשא! דו הער זיך צו — דאָ האָסטו
פאַר זיך אַ קלאָהרען ביישפּיעל פון דער ווירקונג פון דער לבנה אויף
לעבעדיגע אָרגאַניזמען. אָבער וואָס פאַר אַ שרעקליכע טראַגעדיע:
ארויסגעהן אין אַ לבנה נאַכט שפּאַצירען און פּלוצלונג פאַרקריכען אזוי,
אז ניט אַראָבצוקריכען און ניט אַראָבצונעהמען!

קאַרעספּאַנדענט. (שרייט). ווי פיהלט איהר? איך הער ניט!
העכער! אַך אזוי! יא, דאָס איז אַ לאַגע.

דאָס פּובליקום. (פּעראינטערעסירט). הערט, הערט, הערט,
וואָס ער פיהלט. ווי שרעקליך דאָס איז.

קאַרעספּאַנדענט. (פאַרשרייבט, מאַכענדיג בעזונדערע בע-

מערקונגען אויפ'ן קול). דער טויטליכער פחד שמידט די גלידער... די פראָסטיגע אימה לויפט איבער ווי א שוידער איבערן לייב... קיין האָפנונג... פאר זיין גייסטיגען בליק לויפען דורך די בילדער פון פאמיליען גליק: דאָס ווייב מאַכט פאַרטיג טערטלעך, פינף קינדערלעך מיט אונשולדיגע מלאכים־אויגעלעך דריקען אויס מיט זייערע זיסע שטימען צערטליכע געפיהלען... די אלטע באַבינקע זיצט אין פאָטעל מיט דער ליולקע... דאָס הייסט דער זיידע מיט דער ליולקע און די באַבינקע... דאָס פובליקומס מיטלייד צונעהמט זיין הארץ... ער דריקט אויס זיין וואונש פאר'ן טוידט, אז זיין לעצטער זיפּ זאָל זיין געדרוקט אין אונזער צייטונג...

קאמפּלויסטיגע דאמע. וויפיעל ליגען ער זאָגט.

מאַשא. פאפא, קינדער, זעהט — ער הויבט ווידער אָן צו פאלען.

טוריסט. (בייז). שטער נישט! דאָ איז אזא טראגעדיע, און דו... נו וואָס האָסטו אויסגעטאלעפטשעט א פאָר אויגען? קאַרעספּאָנדענט. (שרייט). האלט זיך אָן פעסטער! אזוי, אזוי! נאָך איין לעצטע פראגע: וואָס וואָלט איהר וועלען זאָגען צו אייערע מיטבירגער אלס לעצטען וואָרט, בעפאָר איהר געהט אַוועק אויף א בעסערע וועלט?

אונבעקאַנטער. (שוואַך). אז זיי זאָלען אלע געהן צו אַלדע רוחות.

קאַרעספּאָנדענט. וואָס? אַך יא... (פערשרייבט שנעל). די הייסע ליעבע... דער לעצטער אַדיע... א פאָלשטענדיגער געגנער פון'ם געזעץ וועגען גלייכערעכטיגונג פאַר נעגערס... זיין לעצטע צואה איז, אז קיין מאָל זאָלען די שוואַרצע פנים'ער... גלח. (לויפט מיט אימפעט, שטופט פאַנאָנדער די מאַסע). וואו זשע איז ער? אַך דאָרט! אונגליקליכער יונגער מענש! מיין נע העררן, איז דאָ נאָך קיין גייסליכער נישט געווען? גיין? איך דאנק אייך. נישט שוין זשע בין איך דער ערשטער?

קאַרעספּאָנדענט. (פארשרייבט). א העכסט ריהרענדער מאָ-מענט... ס'איז ערשיענען א גייסליכער... אלע זיינען פאַר-שטארבען אין איין ערווארטונג, פיעלע וויינען...

גלח. ערלויבט נאָר, ערלויבט נאָר, מיינע העררן, די פאַר-

בלאָנדרזשעטע נשמה וויל שליסען די לעצטע פרידען מיט דעם הי-
מעל . . . (שרייט). ווינשט איהר ניט, מיין זוהן, אָבצוואַגען
וידוי ? צועפענט פאר מיר אייער עברות, און איך וועל באלד געבען
איך אַ כפרה אויף אלע אייערע זינד. וואָס ? איך הער ניט !

קאַרעספּאָנדענט. (פערשרייבט). די שלוכצען האָבען צוטריו-
סעלט די לופט. מיט ריהרענדע ווערטער האָט דער דינער פון גאָט
דערזעקט תשובה און חרטה אין'ס האַרצען פון'ס פארברעכער . . .
ד. ה. דעם אונגליקליכען . . . מיט טרעהרען אין די אויגען און מיט
אַ שוואַכער שטימע דאנקט דער אונגליקליכער . . .

אונבעקאַנטער. (שוואַך). אויב איהר . . . וועט ניט אוועק
פון דאנען, שפּרינג איך אַראָב גלייך אויף אייער קאַפּ. איך ווען
זעקס פור.

(אלע שפּרינגען אָב צושראָקענערהייט און בעהאַלטען זיך איינער
אונטערן צווייטען).

שטימען. ער פאלט, ער פאלט !
טוריסט. (צוטומעלט). מאַשא, סאַשא, פעטיא, קאַטיאַ.
פאָליציסט. (ענערגיש). פלאַז, פלאַז, איך בעט אייך לאָזט
ריין דעם פלאַז !

דאַמע. נעללי, געה לויף גיכער נאָכ'ן טאַטע, זאָג — גלייך
פאלט ער אַרונטער.

פאָטאָגראַף. (אין פערצווייפלונג). מיין גאָט, און ביי מיר
איז נאָך גאָר דער אַפּאַראַט ניט פארטיג אָנגעשטעלט. (צאָפעלט און
בעט זיך טרויעריג, קוקענדיג אַרויף צו דעם אונבעקאַנטען. איין מי-
נוטעלע, איין מינוטעלע, איך ווער גלייך פארטיג !

גלח. היילט זיך צו, מיין פריינד, זאַמעלט אייערע קרעפטען
לכל הפחות פאר די גרויסע עברות. די קלייניקע וועלען מיר שוין
איצט אָבלאָזען.

טוריסט. וואָס פאר אַ טראַגעדיע.
קאַרעספּאָנדענט. (פאַרשרייבט). דער פערברעכער, ד. ה.
דער אונגליקליכער טהוט עפענטליך תשובה און איז זיך פאר אלעמען
מתודה . . . עס שווימען אַרויף שרעקליכע געהיימניסע . . . דער
מערדער וואָס האָט אויפגעריסען אַ באַנק . . .
טוריסט. וואָס פאר אַ לומפ !

גלח. (שרייט). פריהער פון אלעס צו האָט איהר ניט געמאָר-
דעט ? צווייטענס, צו האָט איהר ניט גע'גנב'עט ? דריטענס, צו
האָט איהר ניט עובר געווען אויף לא תנאף ? . . .
טוריסט. מאשא, פעטיא, סאשא, וואסיא, פארשטאָפט די
אויערען.

קאַרעספּאָנדענט. (שרייבט). די מאַסע איז אויפגעבראכט . . .
צאָרנדיגע געשרייען . . .

גלח. (מיט איילעניש). פיערטענס, צו האָט איהר ניט גאָט
געלעסטערט ? פינפטענס, צו האָט זיך אייך ניט געגלויבט אייער
חבר'ס עזעל ? זיין אָקס, זיין שקלאפען, זיין ווייב ? זעקסטענס...
פאָטאָגראַף. (אונרוהיג). מיינע העררן, אן עזעל.

2טער פאָטאָגראַף. וואו, וואו, וואו, וואו אן עזעל ? איך זעה ניט.
פאָטאָגראַף. (בערוהיגט). מיר האָט זיך געהערט עפעס.

גלח. איך גראטוליר אייך, מיין זוהן, איך גראטוליר אייך
איהר האָט געשלאָסען שלום מיט גאָט. איצט קאָנט איהר זיך גאָנץ
רוהיג . . . אך מיין גאָט, וואָס זעה איך ? מיטגליעדער פון דער
זעלען-רעטונגס ארמעע ? פאָליציסטען טרייבט זיי אָנעק פון דא-
נעט. (מענער און פרויען פון דער נשמה-רעטערישער ארמעע און
פאראדנע מונדירען, מיט מוזיק מאַרשירען צום פלאץ פון דער פאסי-
רונג. בלויז דריי אינסטרומענטען : א קעסעל-פויק, א פידעל און
עפעס א משונה קוויטשעדיגער טרומייט).

1טער נשמה-רעטער. (באראבאנעט ווילד און שרייט דורך
דער גאָז). ברידער און שוועסטער . . .

גלח. (שרייט גאָך העכער און גאָך מעהר אין גאָז). ער האָט
זיך שוין מתודה געווען, ברידער. איהר זייט אלע עדות, מיינע העררן.
ער האָט שוין געשלאָסען שלום מיט גאָט.

נשמה-רעטעריכע. (קריכט ארויף אויף א שטיין און רעוועט).
ווי דער דאָזיגער בעל-עברה, אזוי האָב איך אויך געבלאָנזשעט אין
דער פינסטער און האָב מיסברויכט אלקאהאָלישע געטראנקען, ווען די
ליכטיגקייט פון וואהרהייט . . .

א שטימע. זי איז דאָך גאָך איצט אויך שיכור אזוי ווי לויט.
גלח. פאָליציסט, איהר האָט אליין געהערט, אז ער האָט זיך
שוין מתודה געווען און געשלאָסען שלום מיט גאָט.

(דער נשמה־רעטער פויקט מיט אלע כחות, די איבריגע הויבען אָן אַ לייער זינגען. געשרייען, געלעכטער, פייפערין. פון בופעט הערט זיך אויך געזאנג און מען שרייט און רופט דעם קעלנער אויף אלערליי לשונות. פאָטאָגראפֿען צאָפֿלען זיך אין אלע זייטען ווי פאר־טשאַדיטע. עס ערשיינט, רייטענדיג אויף אַן עזעל, אַן ענגלעשע טור־ריסטין; דער עזעל צושטעלט זיינע פאָדערשטע פיס פער'עקשנ'ט וויל ניט געהן ווייטער און פער־אייניגט זיין שטימע מיט די איבעריגע. ס'ווערט אַביסעל שטילער, די רעטונגס־אַרמעע מאַרשירט אַוועק מיט טריאומפֿ; דער גלח נאָך איהר, זשעסטיקולירענדיג מיט די הענד).

ענגלישער טוריסט. ווי אונאַרטיג. דער דאָזיגער מיט־מאַש פובליקום ווייסט גאָר ניט ווי צו האַלטען זיך אַנשטענדיג. צווייטער. לאַמיר אַוועק פון דאנען. ערשטער. וואַרט, נאָך איין מינוט. (שרייט). הערט נאָר פאָלגט מיר, מיין טהייערער: צו וואַלט איהר ניט אַרונטערגעפאלען שנעלער אַביסעל?

צווייטער. וואָס רעדט איהר, סער וויליאם? ערשטער. (שרייט). זעהט איהר דען ניט, אַז אלע שטעהן און וואַרטען דערויף? און אלס אַ דזשענטעלמען, האָט איהר זיי גע־דארפט צושטעלען דעם פערגעניגען, און זיך בעפרייען פון דער ער־נידערונג צו ליידען עפענטליך בעפאר די אויגען פון דעם אונגעלומ־פערטען המון.

צווייטער. סער וויליאם. טוריסט. (צוטרעטענדיג צום ענגלענדער). ווי ערלויבט איהר זיך דאָס!

ענגלענדער. (שטופט איהם אָב). שלידערט זיך אַראָב גיכער, איהר הערט? אויב אייך פעהלט מוטה, קאָן אייך צוהעלמען מיט אַ גוטען שאָס. שטימט איהר צו?

שטימען. דער געלער טייוועל איז פון זינען אַראָב! פאָליציסט. (כאפט דעם ענגלענדער פאַר'ן האַנד). איהר האָט קיין רעכט ניט דאָס צו טהאָן. איך וועל אייך אַרעסטירען.

אַ טוריסט. דאָס איז אַביסעל אַ באַרבאַרישער נאַציאָן! (דער אונבעקאַנטער שרייט עפעס. אונטען איז טומעל און

בעוועגונג. שטימען פון אלע זייטען : הערט, הערט, הערט, וואָס
ער וויל זאָגען).

אונבעקאַנטער. (הויך). נעהמט איהם צום טייוועל אוועק פון
דאנען, ער קאָן נאָך מיך דערשיסען. און זאָגט דעם בעל־הבית, אז
גענוג — איך קאָן מעהר ניט.

שטימען. וואָס הייסט דאָס ? וועלכען בעל־הבית ? אונגליק־
ליכער, ער איז געבעד פון זינען אַראָב.

טוריסט. סאַשא, מאַשא, קאַטיאַ, אַ בילד פון וואהנזין. פעטיאַ,
דערמאהן זיך אויף האַמלעט.

אונבעקאַנטער. (בייז). זאָגט דעם בעל־הבית, אז מיר
ברעכט שרעקליך דער קרייז — איך קאָן מעהר ניט.

מאַשא. פאַפּאַ, קינדער, זעהט, ער הויבט אן צו צאפֿלען מיט
די פיס.

קאַטיאַ. רופט מען דאָס ניט קאָנוואַלסין, פאַפּאַ ?
טוריסט. איך ווייס ניט. מיר דוכט זיך אז קאָנוואַלסין ! וואָס
פאַר אַ טראַגעדיע.

סאַשא. קאַטיאַ, דו ביסט אַ בהמה ! מען לעהרנט זי, מען
לעהרנט זי, און זי ווייס ניט אז דאָס רופט זיך אַגאַניאַ. און זי טראַגט
נאָך ברילען ! איך קאָן מעהר ניט אויסהאַלטען, פאַפּאַ. עס ברעכט
מיר דער קרייז.

טוריסט. באַדיינקט נאָר גוט, קינדער, וואָס דאָ טהוט זיך
אַזוינס : דאָ באַלד וועט אַ מענש גע'הרג'עט ווערען אויף טויט, און
סאַשאַן ליגט גאָר אין זינען איצט, וואָס דער קרייז טהוט איהר
וועה.

(עס הערט זיך אַ טומעל עטליכע טוריסטען שלעפֿען מיט כעס אַ
צושראָקענעם הערר אין אַ ווייסען קאַמזייל. ער שמייכלעט, פער־
נייגט זיך אין אלע זייטען, צופיהרט מיט די הענד, ווי אַ פערלוי־
נער און לויפט פאַרווערטס, זייענדיג געשטויסען פון הינטען ; ער
זוכט צו פאַרשווינדען צווישען דער מאַסע ; אָבער מען כאַפט איהם
און מען שלעפֿט איהם וויעדער שרייענדיג).

שטימען. אַזוי פּרעך אָבצונאַרען ! דאָס איז דאָך הימעל־
שרייענדיג ! פּאָליציסט, פּאָליציסט ! דער מאַן מוז בעשטראַפֿט
ווערען.

טוריסטען. וואָס איז דאָס אזוינס ? ווער אָבגענאָרט ? ווע-
מען אָבגענאָרט ? וואָס איז געשעהען ? מיינע העררען, אַ גנב האָט
מען געכאַפט.

דער הערר. (פערנייגט זיך און שמייכלט). דאָס איז אַ ווייז,
מיינע ליעבע העררן. איינפאך אַ שפּאַס ! דאָס פּובליקום פיהלט
לאַנגווייליג, נו האָב איך געוואָלט זיי זאָלען זיך אַמוזירען . . .

אונבעקאַנטער. (ווילד). בעל־הבית ! בעל־הבית !

דער הערר. באַלד, באַלד.

אונבעקאַנטער. וואָס זשע דיינקט איהר איך וועל דאָ שטעהן
און ווארטען ביז משיח וועט קומען ? ! דער אָבמאַך איז געווען ביז
צוועלף אַ זייגער, און איצט איז שוין וויפיעל ?

הויכער טוריסט. (שרעקליך אויפגעבראכט). איהר הערט,
מיינע העררן ? עס שטעלט זיך אַרויס, אז דער דאָזיגער לומפ, דער
דאָזיגער הערר אין דער וויסער קאמוזיל האָט געדונגען אן אנדער
לומפ און האָט איהם גאַנץ איינפאך צוגעבונדען צום פעלז.

שטימען. איז ער אַ צוגעבונדענער ?

הויכער טוריסט. געוויס ! מען האָט איהם צוגעבונדען ער
זאָל ניט קאָנען אַרונטערפאלען. מיר שטעהן דאָ און בעאונרוהיגען
זיך, מיר שטעהן דאָ און האָבען רחמנות, און ער קאָן גאָר ניט אַרונ-
טערפאלען ! . . .

אונבעקאַנטער. אנדערש ווילסט דו ניט ! פאר 25 קאַרבאָ-
וואַנציס וועל איך דיר געהן ברעכען האַלז און געניק ! בעל־הבית,
איך קאָן דאָ מעהר ניט שטעהן. איין עזעל האָט מיך גאָר געוואָלט
דערשיסען, דער גלח האָט מיר צוויי שטונדען געהאַלטען אין איין
וידוי זאָגען — דאָס איז ניט געווען אין אונזער אָבמאַך.

סאַשקאַ. האָב איך דיר געזאָגט, פאַפּאַ, אז דו לאָזט זיך
נאָרען פון אַלעמען. אַלעמען גלויבט ער און שלעפט אונז ניט גענע-
סענערהייד.

בעל־הבית. איך האָב געמיינט צו אַמוזירען . . . דאָס פוב-
ליקום פיהלט זיך לאַנגווייליג . . . האָב איך געוועלט מאַכען אַ שפּאַס
פאר דאָס געהערטע פובליקום . . .

קאַמפּפלוסטיגע דאמע. וואָס איז דאָ געשעהען ? איך פאר-

שטעה ניט. ווי? ער וועט גאָר ניט אַרונטערפאלען? ווער זשע דען וועט אַרונטערפאלען?

טוריסט. איך פאַרשטעה אויף ניט. וואָס הייסט ער וועט ניט? ער מוז אַרונטערפאלען.

פעטיאַ. אָה, טאטע, דו פאַרשטעהסט קיין מאָל קיין זאך ניט. מען זאָגט דאָך דיר אז ער איז צוגעבונדען.

סאַשקאַ. ווען מיר זאָגען איהם הערט ער דען! ער וועט דאָך בעסער אַלעמען גלויבען נאָר ניט זיינע קינדער.

פעטיאַ. אויך — א טאטע!

טוריסט. דאָס מויל האַלט!

קאַמפּפלוסטיגע דאמע. וואָס הייסט עס עפעס ניט כאַלען? ער מוז פאלען!

הויכער טוריסט. ניין, איהר בעטראכט נאָר וואָס פאַר אַ שווינדעל דאָס איז! הערר בעל־הבית, איהר זייט אונז פעראַנטוואָרטליך.

בעל־הבית. דאָס פובליקום לאַנגוויילט זיך. . . ענטשולדיגט, מיינע העררן. . . איך האָב געוואָלט טהאָן דאָס בעסטע. . . עטל

ליכע שטונדען אנגענעמע אויפֿרעגונג. . . געהויבענע שטימונג. . . מענשען־ליעבענדע געפיהלען. . .

ענגלענדער. איז דאָס אייער בופעט?

בעל־הבית. מיינער.

ענגלענדער. און דער האַטעל אונטען איז אייערער?

בעל־הבית. יא, מיינער. דאָס פובליקום לאַנגוויילט זיך. . .

קאַרעספּאָנדענט. (פערשרייבט). א פרעכער שווינדעל. . .

דער ווירטה פון דעם בופעט, פערלאַנגענדיג צו העכערען די איינ־קונפט פון אַלקאהאָלישע געטראנקען, עקספּלאַטירט די בעסטע מענש-

ליכע געפיהלען. . . גרויס אונצופריעדענהייט צווישען פובליקום. . . אונבעקאַנטער. (מיט צאָרן). וועט איהר מיך שוין אַראָב־

נעהמען אַמאָל אָדער ניט, בעל־הבית?

בעל־הבית. וואָס שרייט איהר דאָרט? איהר זייט נאָך אויף אונצופריעדען? נעהמט מען אייך דען ניט אַרונטער יעדען אויף דער

נאכט?

אונבעקאַנטער. עס האָט נאָך מעהר ניט געפעהלט, אז איך זאָל דאָ הענגען נאָך ביינאכט אויך.

בעל־הבית. נו, מענט איהר האָבען געדולד נאָך עטליכע מינוט.
דאָס פובליקום לאַנגוויילט זיך. . .

הויכער טוריסט. ניין, פארשטעהט איהר וואָס איהר האָט
דאָ אָנגעמאַכט אזוינס, איהר לומפען! איבער אייערע געמיינע
צוועקען האָט איהר עקספּלאַטירט די בעסטע געפיהלען, די געפיהל-
לען פון ליעבע צום נעקסטען. איבער אייך האָבען מיר איבערגעלעבט
שרעק, רחמנות, ערוואַרטונג, מיטלייד מיט דעם אונגליקליכען —
און וואָס לאָזט זיך אויס? גאָרנישט! עס לאָזט זיך אויס אז דער
דאָזיגער לומפּ האָט גאָר געשלאָסען מיט אייך אן אָבמאַך, איז צוגע-
בונדען צום פעלז און ניט בלויז וואָס ער וועט ניט אַרונטערפאלען,
ווי אלע שטעהן מיט אונגעדולד און ערוואַרטען, נאָר ער קאָן גאָר ניט
אַרונטערפאלען, ווייל ער איז צוגעבונדען!
קאַמפּפּלוסטיגע דאַמע. וואָס? ווי? וואָס הייסט? ער מוז
אַרונטערפאלען!

טוריסט. פאָליציסט, פאָליציסט!
גלח. (ער קומט צו לויפען מיט אימפעט). וואָס, ער לעבט
נאָך? אַהא, אָט איז ער. וואָס פאַר אַ שאַרלאַטאַנעם עס זיינען
די הערן פון דער זעלענדרעטערישער אַרמעע!
שטימען. איהר האָט דען נאָך ניט געהערט: ער איז דאָך צו-
געבונדען.

גלח. וואָס? צוגעבונדען? צוגעבונדען צום לעבען? אַך, מיר
זיינען אלע צוגעבונדען צום לעבען ביז וואַנען עס קומט דער טויט
און בינד אונז אָב. אָבער צוגעבונדען אָדער ניט צוגעבונדען, וידוי
האָב איך מיט איהם געזאָגט און געשלאָסען פריעדען צווישען איהם
און גאָט. דאָס אלעס וואָס מען דאַרף! און די דאָזיגע שאַרלאַטאַנעס
פון דער זעלענדרעטערישער. . .

טוריסט. פאָליציסט, פאָליציסט! איהר מוזט מאַכען אַ פּראָ-
טאַקאָל!

קאַמפּפּלוסטיגע דאַמע. (שפּרינגט געגען בעל־הבית). איך
וועל ניט ערלויבען, אז מען זאָל מיר בעשווינדלען. איך האָב שוין
געזעהן ווי פון די וואַלקענס איז געפליוגען אַ לופט־פליהער און טררראַך
אין דאָך, איך האָב שוין געזעהן ווי אַ טיגער האָט צוריסען אַ פּרוי. . .
פאַטאַגראַף. און איך האָב איבערגעפיהרט אזוי פיעל נעגאטיו-

ווען, אראַבנעהמענדיג בילדער פון דעם דאָזיגען לומפּ ! איהר וועט
מיר פּעראַנטוואָרטליך זיין דערפאַר.

טוריסט. א פּראָטאָקאָל, א פּראָטאָקאָל ! וואָס פאַר אַ גע-
מיינער שווינדעל ! מאַשאַ, פעטיאַ, סאַשאַ, וואַסיאַ, העלפּט מיר רוד-
פּען דעם פּאָליציסט אַהער.

בעל־הבית. (טרעט צוריק מיט פּערצווייפלונג). אָבער, מיינע
הערן, איך קאָן דאָך איהם ניט צווינגען אַרונטערצופאַלען ווען ער
וויילט ניט. איך האָב געטהאָן פון מיין זייט אַלעס וואָס איך האָב גע-
קענט. מיינע הערן, מיינע הערן ! . . .

קאַמפּפּלוסטיגע דאַמע. איך וועל דאָס ניט פאַרשווייגען !
בעל־הבית. ערלויבט נאָר, מיינע הערן. איך גיב אייך מיין
עהרען וואָרט, אז פּאָלגענדען מאָל וועט ער זיכער אַרונטערפאַלען,
אָבער דערווייל איצט ווייל ער ניט.

אונבעקאַנטער. וואָס זאָגט איהר, פּאָלגענדען מאָל ?
בעל־הבית. שווייגט דאָרט, זאָגט מען אייך !
אונבעקאַנטער. ווי, פאַר 25 קאַרבאָוואַנצעס ? . . .

גלח. ווי געפּעהלט ער אייך, אזא בעל־העזה ! איך האָב מיט
איהם נאָר וואָס אָבגעזאָגט וידוי, שטעלענדיג מיין אייגענעם לעבע-
אין סכנות — איהר האָט דאָך געהערט ווי ער האָט געסטראַשעט, אז
ער וועט אַראָבפאַלען מיר אויפ'ן קאָפּ ? און ער איז נאָך אונצופריע-
דען. נואַ ! גנב ! רוצח ! דו, וועלכער גלוסט דעם שכן'ס
עזעל . . .

פּאַטאָגראַף. מיינע העררען, אן עזעל.
2טער פּאַטאָגראַף וואו, וואו, אן עזעל ? איך זעה ניט.
פּאַטאָגראַף. (בערוהיגט). מיר האָט עפּעס אויסגעוויזען, אז
איך הער אן עזעל.

2טער פּאַטאָגראַף. איהר זייט אַליין אן עזעל. איבער אייך
דאַרף איך דרייען די אויגען אין אַלע זייטען.
מאַשאַ. (אונמוטהיג). טאַטע, קינדער, זעהט, דער פּאָליציסט
געהט.

(טומעל, בעוועגונג. מאַנכע שלעפּען דעם פּאָליציסט, אַנדערע
שלעפּען דעם בעל־הבית, און ביידע שרייען : ערלויבט נאָר מיינע
העררען, ערלויבט נאָר).

טוריסט. פאָליציסט, אָרדנונגס היטער ! דער דאָזיגער מאַן איז אַ שווינדלער, אַ זשוליק . . .

גלח. אַט שטעהט ער דאָרט, דער נואף, דער רוצח, וואָס גלויבט זיין חבר'ס עזעל . . .

פאָליציסט. ערלויבט נאָר, ערלויבט נאָר, מיינע העררען, מיר וועלען איהם גלייך פרעגען.

בעל-הבית. אָבער איך קאָן דאָך איהם ניט צווינגען אַרונטער-פאלען, אז ער וויל ניט.

פאָליציסט. עי, איהר, דאָרט אויבען, יונגער-מאן, קאָנט איהר אַרונטערפאלען אָדער ניט — זייט זיך מודה.

אונבעקאָנטער. (בייזלעך). איך וויל ניט אַרונטערפאלען. שטימען. אהא, ער האָט זיך מודה געווען ! דאָס איז אביסעל

אַ שווינדלער !

הויכער טוריסט. מאכט אַ פראָטאָקאָל, פאָליציסט. שרייבט אַ פראָטאָקאָל : היות ווי . . . א. ז. וו. . . צוליעב די צוועקען

פון האָבען פרנסה . . . עקספּלאַטירט די געפיהלען פון ליעבע צום נעקסטען . . . הייליגע געפיהלען . . . הם . . . ע . . . ע . . . ע . . .

טוריסט. הערט קינדער, הערט, ווי מען מאכט דעם פראָטאָקאָל . . . אַ שאַרפער פראָטאָקאָל . . .

הויכער טוריסט. די הייליגע געפיהלען, וואָס וועלכע . . . פאָליציסט. (זיין צונג אַרויסגערוקט פון זיין מויל און ער

שרייבט). די ליעבע צום נעקסטען . . . אַ הייליגעם געפיהל, וואָס וועלכע . . .

מאַשא. טאטע, קינדער, זעהט : אַט מאַרשירט אַן אַנאָנסע. (עס ווייזען זיך עטליכע מוזיקאָנטען מיט טרומייטען און פויקען.

פאַראויס געהט עפעס אַ נפש און טראָגט אויף אַ הויכען שטעקען אן אונגעהויערע גרויסע פלאַקאט, אויף וועלכען עס איז אויסגעמאַלט

אַ מענש מורא'דיג בעוואַקסען מיט האָאָר און אונטען די אונטער-שריפט : „איך בין געווען אַ פליכעוואטער“).

אונבעקאָנטער. איהר זייט צו שפעט, ברידער ! דאָ שרייבט מען שוין אַ פראָטאָקאָל ! טראָגט זיך אָב פון דאנען !

דער נפש. (שטעלט זיך אָב, האַלט אַ רעדע אין דער הויך). אַ פליכעוואטער בין איך געווען פון דעם ערשטען טאָג אָן, וואָס איך

בין געבאָרען געוואָרען און אַ לאַנגע צייט נאָך דעם. יענע שיטערע הערלעך, וועלכע זיינען אויף דעם צעהנטען יאָהר פון מיין לעבען אויסגעוואקסען אויף מיין שאַרבען, זיינען ניט געווען קיין האָאָר, נאָר עפעס דער רוח ווייס וואָס. און ווען איך האָב חתונה געהאַט איז מיין שאַרבען געווען אזוי נאָקעט, ווי אַ קישעלע, און די יונגע כלה, נעבעך . . .

טוריסט. וואָס פאַר אַ טראַגעדיע. איהר פארשטעהט, קינדער? נאָר וואָס חתונה געהאַט, מיט מזל, און פּלוצלונג אזא קאָפּ. — הערט זיך צו, קינדער, ווי שרעקליך דאָס איז.

(אַלע הערען זיך צו פאראינטערעסירטע און אפילו דער פאָליציסט איז ווי פארגליווערט געוואָרען מיט דער פּעדער אין האַנד).

דער נפש. (מיט בעגייסטערונג). און עס איז אָנגעקומען יענער טראַגישער מאַמענט אין מיין לעבען, ווען דאָס גאַנצע פאמיליען גליק איז געהאַנגען בוכשטעבליך אויף אַ האָאָר. אַלע מיטלען פאַר האָאָר וואַקסען, וועלכע ווערען רעקאָמענדירט פון שווינדלער, שאַרלאַ-טאַנעס . . .

טוריסט. פּעטיאַ, גיכער, נעהם אַרויס דעם נאָטיץ-ביכעל. קאַמפּפּלוסטיגע דאַמע. אָבער ווען וועט ער שוין אַרונטער-פאַלען?

בעל־חבית. (זעהר העפליך). אַ צווייטען מאָל, אַ צווייטען מאָל, מאַדאַם. איך וועל איהם ניט אזוי שטאַרק צובינדען . . . און איהר פאַרשטעהט דאָך . . .

פאַרהאַנג.

פאלשקייט

I.

— עס איז פאלש ! — איך ווייס, אז ס'איז פאלש !
— צו וואָס שרייבט דו ? איז עס דען נויטהייב, אז מען זאָל
אונז הערען ?

און אויך דעריין איז זי פאלש געווען, ווארום איך האָב גאָר
ניט געשריען, גאָר האָב גערעדט גאנץ שטיל, שטיל ; איך האָב
זי געהאַלטען פאַר דער האַנד און גערעדט שטיל, שטיל, און דאָס
גיפטיגע וואָרט „פאלש“ האָט געזשיפעט, ווי אַ קלייניקע שליינגעל.
— איך לייעב דיר, — האָט זי פאַרטגעזעצט, — און דו דארפסט
גלויבען. איבערצייגט דאָס דען דיר ניט ?

און זי האָט מיך אַ קוש געטהאָן. אָבער ווען איך האָב זי גע-
וואָלט אַרומכאַפען און צונויפדריקען זי מיט מיינע הענד, איז זי
שוין ניט געווען. זי איז אוועק פון דעם האַלבדונקעלען קאָרידאָר,
און איך האָב וויעדער געפאָלגט נאָך איהר אַהין, וואו עס האָט זיך
פאַרענדיגט דער פרעהליכער יום-טוב. פון וואַנען האָב איך געוואָלט
וויסען, וואו דאָס איז געווען ? זי האָט מיר געזאָגט איך זאָל קומען
אַהין, און איך בין געקומען און האָב געזעהן, ווי די גאַנצע גאַכט
האָבען זיך אַרומגעדריעהט פאַאַרלעך. קיינער איז צו מיר ניט צו-
געגאַנגען און קיינער האָט מיט מיר ניט אָנגעהייבען ריידען ; אַ
פרעמדער פאַר אַלעמען, בין איך געזעסען אין ווינקעל נעבען די מוזיק-
קאַנטען. גלייך איבער מיר איז געווען געריכטעט די לאַך פון אַ גרוי-
סען קופערנעם טרומייט, און פון דאָרט האָט גערעוועט אימיצער אַ
פערשטאַרטער און יעדע צוויי מינוט האָט ער אָבגעריסען און גראָב
געלאַכט : חא, חא, חא.

אַמאָל פלעגט צו מיר נאָהענט צוקומען אַ ווייסער ווייכער וואָל-

קען. דאָס איז געווען זי. איך ווייס ניט, ווי אזוי זי האָט דאָס גע-
קאָנט צערטלען מיך און לאַשטיטען אזוי אונבעמערקט פאר מענשען,
נאָר אויף איין קורצינקער סעקונדע האָט איהר אקסעל זיך צוגעדריקט
צו מיין אקסעל, אויף איין קורצינקער סעקונדע האָב איך געזעהן,
אַראָבלאָזענדיג די אויגען, א ווייסע האַלז אין דעם אויסשניט פון
ווייסען קלייד. און ווען איך האָב אויפגעהויבען די אויגען, האָב איך
געזעהן דעם פראָפיל, אזא ווייסער שטריינגער און וואַהרהייטליכער,
ווי עס איז נאָר ביים פערטראַכטען מלאך איבער דעם קבר פון א פער-
געסענעם מענשען. און די אויגען איהרע האָב איך געזעהן. זיי זיינען
געווען גרויסע, זשערנע נאָך ליכט, שעהנע און רוהיגע. ארומגע-
רינגעלט מיט א בלויען רייפעלע האָט שוואַרץ געבליצט איהר שוואַרצ-
עפעל און וויפיעל איך האָב ניט געקוקט אין איהם, איז ער אלץ גע-
ווען אזוי שוואַרץ, טיעף און ניט דורכזיכטבאר. עס קאָן זיין, אז
איך האָב געקוקט אין איהם אזוי ניט לאַנג, אז דאָס האַרץ האָט נאָך
ניט בעוויזען קיין מיין מאָל א קלאַפ צו טהאָן, אָבער קיין מאָל האָב
איך ניט אזוי טיעף און אזוי שרעקליך ניט פערשטאַנען, וואָס עס
בעדייט אונענהליכקייט, און קיין מאָל האָב איך זי מיט אזא קראַפט
ניט געשפירט. מיט שרעק און מיט וועהטאָג האָב איך געפיהלט, אז
מיין גאַנצעם לעבען געהט איבער מיט א דינינקען שטראַהל אין איהרע
אויגען ביז וואַנענט איך בין ניט געוואָרען א פרעמדער פאר זיך
אַליין. בין ניט געוואָרען פוסט און אָהן א קול — כמעט א טויטער.
דאן איז זי עס אוועקגעגאַנגען פון מיר, אוועקטראָגענדיג מיט זיך
מיין לעבען, און זי האָט וויעדער געטאַנצט מיט אימיצען א הויכען,
פרעכען און שעהנעם. יעדע קלייניגקייט האָב איך אין איהם גענוי
אויסגעפאָרשט: די פאָרם פון זיינע שיד, די ברייטקייט פון זיינע
אונטערגעהויבענע פלייצעס, די גלייכמעסיגע בעוועגונג פון זיין קאָפּ,
ווען ער פלעגט א טרייסעל טהאָן צו בריינגען אין אַרדנונג אן אַראָבע-
לאָזענעם שטרייף פון זיינע האָאַר — און ער מיט זיין גלייכגילטיגען,
ניט זעהענדען, בליק, האָט מיך ווי אריינגעדריקט אין וואַנד, און
איך בין געוואָרען אזא פלאַטשיגער ניט עקזעסטרענדער פאר די אוי-
גען, אזוי ווי די וואַנד.

ווען מען האָט אָנגעהויבען צו לעשען די ליכט, בין איך צו איהר
צוגעגאַנגען און געזאָגט:

— צייט צו פאָהרען. איך וועל אייך בעגלייטען.

נאָך זי איז פערוואונדערט געוואָרען.

— אָבער איך פאָהר דאָך מיט איהם — און זי האָט מיר געוויזען אויף דעם הויכען און שענהעם, וועלכער האָט אויף אונז ניט געקוקט. און אָבפיהרענדיג מיך אין אַ לעהרען צימער, האָט זי מיך אַ קוש גע-טאָן.

— דו ביסט פאַלש — האָב איך געזאָגט שטיל, שטיל.

— מיר וועלען זיך היינט זעהן. דו מוזט קומען, — האָט זי גע-ענטפערט.

פון הינטער די הויכע דעכער האָט געקוקט דער גרינער, פראַסטי-נער איינדרפריה, ווען איך בין געפאָהרען אַהיים. און אויף דער גאַנצער נאָם זיינען געווען בלויז מיר צוויי : דער איזוואָזשיק און איך. ער איז געזעסען, איינגעגראָבען און בעהאַלטען דעם פנים, און אַהינטער איהם בין איך געזעסען, איינגעגראָבען און בעהאַלטען דעם פנים ביז די סאַמע אויגען. און ביי איהם זיינען געווען זיינע געדאַנקען, ביי מיר מיינע, און דאָרט הינטער די ריקע ווענד זיינען גע-שאַפֿען טויזענדער מענשען, און ביי זיי זיינען געווען זייערע חלומות און געדאַנקען. איך האָב געטראכט וועגען איהר און וועגען דעם, ווי פאַלש זי איז ; איך האָב געטראכט וועגען טויט, און מיר האָט זיך געדוכט, אז די האַזיגע שימערענדיג בעלויכטענע ווענד האָבען שוין געזעהן מיין טוידט און דערפאַר זיינען זיי אזוי קאַלט און גלייך. איך ווייס ניט, וועגען וואָס האָט געטראכט דער איזוואָזשיק. איך ווייס ניט, פון וואָס עס האָבען געטרוימט די, וואָס זיינען בעהאַלטען אונ-טער די ווענד. אָבער אויך זיי האָבען דאָך ניט געוואוסט, וועגען וואָס איך טראכט און פון וואָס איך טרוים.

און אזוי זיינען מיר געפאָהרען איבער די לאנגע און גלייכע גאַ-סען, און דער פריהמאָרגען האָט זיך אויפגעהויבען פון אונטער די דעכער, און אלעס ארום איז געווען אונבעוועגליך און ווייס. אַ פּוכי-נער קאַלטער וואָלקען האָט זיך גענעהענטערט צו מיר, און גלייך מיר אין אויער אַריין האָט אימיצער אַ פערשפּאַרטער געלאכט :
חא, חא, חא.

II.

זי האט א ליגען געזאגט. זי איז ניט געקומען, און איך האב אומזיסט אויף איהר געווארט. א גרויער, גלייכער פערגליווערטער האלב־חושך האט זיך אראפגעלאזט פון פינסטערן הימעל, און איך האב ניט געוואוסט, ווען דער בין־השמשות איז אריבערגעגאנגען אין אבענד, און דער אבענד איבערגעגאנגען אין נאכט, און האב געד מינט, אז דאס איז אלץ געווען איין לאנגע נאכט. איך בין געגאנגען הין און צוריק אלץ מיט די זעלבע גלייכמעסיגע איינהארטיגע טריט פון לאנגען ווארטען. איך בין ניט צוגעגאנגען נאָהענט ניט צו דעם הויכען הויז, אין וועלכען עס האט געוואָהנט די געליעבטע מיין נע, ניט צו דער גלעזערנער טיהר פון'ס הויז, נאך איך בין אלץ מיט די זעלביגע גלייכמעסיגע טריט אַרומגעגאנגען אויף דער אנטקעגנדיג גער זייט — הין און צוריק, הין און צוריק. און געהענדיג פאָר ווערטס האב איך ניט אראפגענומען די אויגען פון דער גלעזערנער טיהר, און אומקעהרענדיג זיך צוריק, האב איך זיך אָפּט אָבגע־שטעלט און אומגעדריעהט דעם קאָפּ, און דאן האט דער שנעע מיט שאַרפע נאָדלען געשטאָכען מיין געזיכט. און אזוי לאנג זיינען געווען די דאָזיגע שאַרפע קאלטע נאָדלען, אז זיי האָבען דורכגעדורנגען ביז'ן סאַמע האַרץ. און האָבען איהם געשטאָכען מיט דער ביינקשאַפט און מיט דעם כעס פון אונמעכטיגען ווארטען.

פון דעם ליכטיגען צפון צו דעם דונקעלען דרום האט זיך פריי געטראָגען די קאלטע לופט, האט געשפּיעלט פייפּענדיג אויף די פּער־אייזטע דעכער און אראפּברייסענדיג פון דאָרט, האט ער געהאַקט מיין פנים מיט די שאַרפע קלייניגקע שנעעלאַך און האט געקלאַפט דראָבע אין די שוויבען פון די פּיסטע גאס־לאַנטערנעס, וואו איינ־זאם, ציטערענדיג פון קעלט, האט זיך געבויגט דער געלער פלאם. און איך האב רחמנות געהאַט אויף דעם עלענדען פלאם, וואָס האט געלעבט בלויז ביינאכט, און איך האב געמיינט, אז דאָס גאַנצע לעבען וועט זיך אזוי ענדיגען אויף דער דאָזיגער גאס, און איך וועל מעהר ניט זיין, און בלויז די שנעעלעך וועלען זיך אַרומטראָגען אין דעם ליידליגען חלל, און דער געלער פלאם וועט אלץ ציטערען און

בייגען זיך — אין עלענד און אין קעלט. איך האָב אויף איהר געדענקט און זי איז ניט געקומען. און מיר האָט זיך געדוכט, אז דער עלענדער פלאם און איך, מיר ביידע זיינען עהנליך איינער צום צווייטען, נאָר מיין לאַנטערנע איז ניט געווען לעהר: אין יענעם שטח, וועלכען איך האָב אויסגעמאַסטען מיט מייןע טריט, האָבען זיך וויילע ווייז בעווייזען מענשען. זיי זיינען אונגעהערט אַרויסגעוואקסען הינטער מיין פלייצע, גרויסע און פינסטערע, האָבען זיך בעוועגט פערביי מיר, און גרויהענדיג ווי געשפענסטער, זיינען זיי פלוצלינג פערשוואונדען הינטער דעם שאַרפען ווינקעל פון דעם ווייטען בנין. און וויעדער זיינען זיי אַרויסגעקומען פון הינטער דעם ווייטען קעל, האָבען זיך אויסגעגלייכט מיט מיר און זיינען לאַנגזאַם צוגאַנגען אין דעם גרויען הלל, וועלכער איז געווען פול מיט דעם אָהן־רויש בעוועגליכען שנעע. איינגעהילטע, פאַרמלאָזע, שווייגענדע, זיינען זיי געווען עהנליך איינער צום צווייטען און צו מיר, און מיר האָט זיך געדוכט, אז צעהנדליגע מענשען געהן אזוי הין און צוריק, אזוי ווי איך; זיי וואַרטען, ציטערן און שווייגען, אזוי ווי איך, און טראַכטען וועגען עפעס זייער אייגענעם, געהיימיספולעס און טרויעריגעס. איך האָב געוואַרט אויף איהר, און זי איז ניט געקומען. איך ווייס ניט, פאַר וואָס איך האָב ניט געשריען און האָב ניט געוויינט פון וועהטאָג; איך ווייס ניט, פאַר וואָס איך האָב געלאַכט און געפרייט זיך און צונויפגעדריקט די פינגער אזוי, ווי זיי וואָלטען געווען נעגעל, און ווי איך וואָלט אין זיי געהאַלטען דאָס קלייניקע גיפטיגע, וואָס זשיפּעט, ווי אַ שליינגעל: פאַלשקייט! זי האָט זיך געקנייטשט און געפרעהט אין מייןע הענד און האָט געביסען מיין האַרץ, און פון איהר גיפט האָט געשווינדעלט מיין קאָפּ. אַלעס איז געווען פאַלש. עס איז פערשוואונדען די מחיצה צווישען דער צוקונפט און געגענוואַרט, צווישען געגענוואַרט און פערגאַנגענהייט. עס איז פערשוואונדען די מחיצה צווישען יענער צייט, ווען איך האָב נאָך ניט געלעבט, און דער צייט, ווען איך האָב אָנגעהויבן לעבען, און איך האָב געמיינט, אז איך האָב געלעבט תמיד. — אָדער האָב קיין מאָל ניט געלעבט. און תמיד, ווען איך האָב נאָך ניט געלעבט און ווען איך האָב אָנגעהויבען לעבען, האָט אַלץ זי געהערשט איבער מיר, און מיר איז געווען משונה צו דיינקען, אז ביי

איהר איז פארהאן א נאָמען און א קערפער, און אז אין איהר ער
זיסטעניץ איז פארהאן אן אָנהויב און א סוף. זי האָט ניט געהאט
קיין נאָמען, און אימער איז זי געווען יענע, וועלכע איז פאלש,
יענע, וועלכע צווינגט אייביג צו ווארטען און קומט קיין מאָל ניט.
און איך ווייס ניט פאר וואָס, נאָר איך האָב געלאַכט, און די שאַר-
פע נאָרלען האָבען זיך אַריינגעשניטען אין מיין האַרצען, און גלייך
מיר אין אויער אַריין האָט געלאַכט אימיצער א פערשפארטער :
הא, הא, הא.

עפענענדיג די אויגען האָב איך דערזעהן די בעלויכטענע פענס-
טער פון א הויכען הויז, און זיי האָבען צו מיר שטיל גערעדט מיט
זייער בלויע און רויטע צונג.

— דו ביסט אָבגענאָרט פון איהר ; אין דער מינוט, וואָס דו
בלאָנדזשעסט דאָ אליין, וואַרטסט און ליידסט, איז זי — א שעהנע,
א בונטע, א פאלשע — זי, געפינט זיך איצט דאָ און הערט זיך
צו צו דאָס, וואָס עס מורמעלט איהר דער הויכער און שעהנער מאַן,
וועלכער פעראַכטעט זיך. ווען דו וואָלסט זיך אַריינרייסען אַהער און
טויטען זי וואָלסט דו גוט געטהאָן, ווארים דו וואָלסט דאָס געטויט
די פאלשקייט.

איך האָב שטאַרקער צונויפגעדריקט די האַנד, אין וועלכער עס
איז געווען א מעסער, און לאַכענדיג געענטפערט :
— יא, איך וועל זי טויטען.

נאָר טרויעריג האָבען אויף מיר געקוקט די פענסטער און טרויע-
ריג האָבען זיי מיר געזאָגט :

— אָבער דו וועסט זי קיין מאָל ניט טויטען. קיין מאָל ניט,
ווארים די וואפע אין דיין האַנד איז אויף אזוי פאלש, ווי פאלש עס
זיינען איהרע קוסען.

די שטומע שאַטענס פון די וואַרטענדע זיינען שוין לאַנג פער-
שוואונדען און אין דעם קאלטען חלל זיינען געבליעבען בלויז איך
און די העלענדע צונגען פייער, וואָס האָבען זיך געטרייסעלט פון קעלט
און פערצווייפלונג. ניט ווייט אויף דעם קירכען-טורעם האָט אָנגע-
הויבען צו שלאָגען דער זייגער און דער דומפער מעטאַלישער קלאנג
האָט געציטערט און געוויינט אַרויספליהענדיג אין חלל און פערליע-

רענדיג זיך אין דער מאססע שנעלעך, וואָס האָבען זיך וואַהנזיניג געדרייט אין אַ וויכער.

איך האָב אָנגעהויבען צו ציילען די קלעפּ פון זייגער און האָב זיך צולאכט : עס האָט געשלאָגען פופצעהן. דער קירכען-טורעם איז געווען אַן אלטער, און דער זייגער איז געווען אַן אלטער און הגם ער האָט ריכטיג געוויזען די צייט, אָבער געשלאָגען האָט ער אָהן אַ חשבון, אַמאָל אזוי פיעל, אז דער אלטער גרויער שמש איז אַרויפגעקראָכען אויבען און מיט די הענט צוגעהאַלטען דעם טרייסעלדיג שלאָגענדיג האַמער'ל.

פאר וועמען האָבען געפאלשעוועט די דאָזיגע טרייסעלדיגע, אלץ טע, טרויעריגע קלאנגען, וועלכע זיינען אַרומגעכאַפט געוואָרען און פערשטיקט געוואָרען פון דעם פראָסטיגען חשך ? אזוי צרה'דיג און נוצלאָז איז געווען די דאָזיגע ניט נויטהיגע פאַלשקייט.

און מיט דעם לעצטען פאַלשען קלאנג פון זייגער האָט אַ קלאַפּ געטהאָן די גלעזערנע טהיר, און אויף די טרעפּ איז אַראָבגעגאַנגען אימיצער אַ הויכער. איך האָב געזעהן בלויז זיין פלייצע, אָבער איך האָב זי דערקענט, וואָרים ערשט נעכטען האָב איך זי געזעהן, אַ שטאַלצע און פעראַכטענרע. און זיין גאַנג האָב איך דערקענט ; ער איז געגאַנגען פיעל לייכטער און זיכערער אַלס נעכטען ; אזוי בין איך שוין ניט איין מאָל אַרויס פון דער דאָזיגער טהיר : אזוי געהן מענשען, וועלכע זיינען נאָר וואָס געקוסט געוואָרען פון אַ פרויענציי-מער'ס פאַלשע ליפּען.

III.

איך האָב געסטראַשעט, איך האָב געפאָדערט, קריצענדיג מיט די צייהן :

— זאָג מיר אויס דעם אמת !

און מיט אַ פנים קאַלט ווי שנעע, מיט וואונדערליך אויפגעווי-בענע ברעמען, אונטער וועלכע עס האָט אַלץ אזוי אונליידענשאַפט-ליך און רעטהעזעלהאַפט פינסטער געגלאַנצט דער ניט דורכזיכטיגער שוואַרצעפּעל, האָט זי מיך געפרעגט :

— אָבער בין איך דיר דען פאַלש ?

זי האָט געוואוסט, אז איך קען ניט בעווייזען איהר פאלשקייט, און אז אלע מיינע שווערע, מאַסינע בנינים, וועלכע עס בויט אויס מיין פאַרשענדער געדאנק, קאָנען צופאלען פון איהר איין וואָרט — נאָך איין פאלשען וואָרט. איך האָב אויף דעם דאָזיגען וואָרט — גע-וואָרט — און דאָס דאָזיגע וואָרט איז אַראָבגעקומען פון איהרע ליפּען און האָט געפינקעלט פון אויבען מיט די קאָלירען פון אמת און איז געווען פינסטער אין זיין סאַמע טיעפּקייט.

— איך ליעב דיך. בין איך דען ניט אין גאַנצען דיינע ?

מיר זיינען געווען ווייט פון שטאָדט, און אין די פינסטערע פענסטער האָט געקוקט דאָס שנעע בעדעקטע פעלד. אויף דעם שנעע-פעלד איז געווען חשך, און ארום איהם איז געווען חשך. א געריכט-טער, אונבעוועגליכער, שווייגענדער חשך, אָבער דאָס פעלד האָט געשיינט מיט זיין געהוימניספולע ליכטיגקייט, ווי דער פנים פון א טויטען אין פינסטערנים. איין ליכט בלוז האָט געברענט, אין דעם גרויסען, הייס-אָנגעהייצטען צימער, און אויף דעם רויטליכען פלאם האָט זיך געזעהן די בלייכע אָבלייכטונג פון דעם טויטען-פעלד. — ווי טרויעריג דער אמת זאָל ניט זיין, איך וויל איהם וויסען.

עס קאָן זיין אז איך וועל שטאַרבען, ווען איך וועל זיך דערוויסען, אָבער דער טויט איז בעסער איידער ניט וויסען דעם אמת. אין דיינע קושען און אין דיינע אומאַרמונגען פיהל איך פאלשקייט. איך זעה די פאלשקייט אין דיינע אויגען. זאָג מיר דעם אמת. . . . און איך וועל איהר אימער אוועקנעהן פון דיר — האָב איך גערעדט צו איהר.

אָבער זי האָט געשוויגען, און איהר בליק, א קאַלטפאַרשענ-דער, האָט דורכגעדרונגען טיעף אין מיר, האָט אויסגעקעהרט מיין נשמה און האָט זי בעקוקט מיט אַ משונה'דיגע נייגעריגקייט. און איך האָב זיך צושריען :

— ענטפער, אָדער איך וועל דיך ערמאָרדען !

— ערמאָרד ! האָט זי רוחיג געענטפערט : — עס איז אַמאָל אזוי אומעטהיג צו לעבען. אָבער קאָן מען דען מיט סטראשונקעס דערשלאָגען זיך צו ווארהייט ?

— און דאן האָב איך זיך אויף די קניע געשטעלט. צונויפ-דריקענדיג איהרע הענד, וויינענדיג, האָב איך פון איהר רחמנות געבעטען — געבעטען זאָגען דעם אמת.

— אַרעמינקער ! — האָט זי געזאָגט, לייגענדיג איהרע האַנד אויף מיינע האָאַר — אַרעמינקער.
— האָב אויף מיר רחמנות — האָב איך זיך געבעטען — איך וויל אזוי וויסען דעם אמת.

און איך האָב געקוקט אויף איהר ריינעם שטערן און האָב גע-דיינקט, אז דער אמת איז דאָרט הינטער דאָס דאָזיגע דינע ווענטעל. און מיר האָט זיך וואָהנזיניג געגלוסט אַראָברייסען דעם שאַרבען, כדי צו דערזעהן דעם אמת. און אָט דאָ הינטער דער ווייסער ברוכט, קלאַפט אַ האַרץ. — און מיר האָט זיך וואָהנזיניג געגלוסט מיט די נעגעל די ברוכט צוצורייסען. און לבל הפחות איין מאָל דערזעהן דאָס נאָקעטע מענשליכע האַרץ. און דער שאַרפער פלאם פון'ס דער-ברענענדיג ליכט איז אונבעוועגליך געל געוואָרען, און דונקלער ווער-רענדיג זיינען זיך צוגאנגען די ווענד, און עס איז געווען אזוי טרויער-ריג, אזוי עלענדיג, אזוי אימה'דיג.

— אַרעמינקער ! — האָט זי גערעדט — אַרעמינקער.
דער געלער פלאם האָט זיך צוקענד אַ צאָפּעל געטהאָן איז געוונ-קען און געוואָרען בלוי. און דערנאָך איז ער פערלאָשען געוואָרען — פינסטערקייט האָט אונז אַרומגעכאַפט. איך האָב ניט געזעהן ניט איהר פנים, ניט איהרע אויגען ; איהרע הענד האָבען אַרומגעכאַפט מיין קאָפּ און איך האָב שוין קיין פאַלשקייט ניט געפיהלט. צושליע-סענדיג די אויגען, האָב איך ניט געטראַכט, ניט געלעבט, איך האָב בלויז איינגעזאַפט אין זיך די פיהלכאַרקייט פון איהרע הענד, און מיר האָט זיך געדוכט, אז דאָס איז וואַרהייטליך. און אין דער פינסטערנים האָט שטיל געקלונגען איהר מורמלען, משונה'דיג און צושראַקען.

— נעהם מיך אַרום. מיך שוידערט.
און וויעדער שטילקייט, און וויעדער איהר שטימע קוים הער-באַר, פול מיט פחד, מורמלענדיג :
— דו ווילסט די וואַרהייט — און איך אַליין קען זי דען, ווייס זי דען ? און וויל איך דען אַליין ניט די וואַרהייט וויסען ? בעשיץ מיך. אָה, ווי שרעקליך !
איך האָב אויפגעשטעלט די אויגען. דער בלייכגעוואָרענער חשך פון צימער איז אין שרעק געלאָפּען פון די הויכע פענסטער און האָט

זיך אָנגעקליבען ביי די ווענד, און האָט זיך פערשטעקט אין די ווינקלען — און אין פענסטער האָט שווייגזאַם געקוקט עפעס אַ גרויסע, טויטליך-ווייסע. עס האָט אויסגעזעהן, אז אימיצענס טויטע אויגען זוכען אונז און כאַפּען אונז אָן מיט זייער אייזיגען בליק. ציטערענדיג האָבען מיר זיך צוגעדריקט איינער צום צווייטען, און זי האָט געמורט מעלט :

— אַה, ווי שרעקליך !

IV.

איך האָב זי ערמאָרדעט. איך האָב זי ערמאָרדעט, און ווען זי איז געלעגען אַ פלאטשיגע מאַססע נעבען יענעם פענסטער, אונטער וועלכען עס האָט ווייס געלויכטען דאָס טויטע פּעלד, האָב איך זיך געשטעלט מיט'ן פוס אויף איהר טויטען קערפּער און האָב זיך צורלאַכט. דאָס איז ניט געווען אַ געלעכטער פון אַ וואַהניגנען, אַה ניין ! איך האָב געלאכט דערפאַר, ווייל מיין ברוסט האָט גע-אטהעמט לייכט און אינוועניג אין איהר איז געווען פרעהליך, רוהיג און לעהר, און פון האַרצען איז אָבגעפאַלען דער וואָרם, וואָס האָט געגריזשעט. איך האָב זי אויפגעהויבען און איינגעקוקט אין איהרע טויטע אויגען. גרויסע אויגען, וואָס זיינען זשעדנע נאָך ליכט, זיי-נען זיי אָפּען געבליעבען און האָבען אויסגעזעהן ווי אויגען פון אַ וועק-סענער פופע — אויך אַזוי רונד און פערשלייערט, ווי מיט אַ הייטעל פערצויגען. איך האָב זיי געקאָנט אָנריהרען מיט מיינע פינגער, עפּע-נען און פערמאַכען, און מיר איז ניט געווען שרעקליך, ווארים אין דעם שוואַרצען, ניט דורכזיכטיגען שוואַרצעפּעל האָט שוין ניט גע-לעבט יענער דעמאָן פון פאַלשקייט און חשד, וועלכער האָט אַזוי לאַנג, אַזוי זשעדנע געזויגט מיין בלוט.

ווען מען האָט מיך געכאַפט האָב איך געלאכט, און פאַר די מענשען וואָס האָבען מיך געכאַפט האָט עס אויסגעוויזען שרעקליך און ווילד. אייניגע האָבען זיך מיט עקעל אָבגעקעהרט פון מיר און זיינען אָבגעגאנגען אין אַ זייט ; אנדערע זיינען גלייך און ביזי גע-גאנגען אויף מיר, מיט פאַרוואורף אויף זייערע ליפּען ; אָבער ווען אויף זייערע אויגען איז געפאַלען מיין ליכטיגער און פרעהליכער בליק,

זיינען זייערע פנים'ער בלייב געוואָרען, און די ערד האָט צוגעשמידט צו זיך זייערע פיס.

— א וואַהנזיניגער ! — האָבען זיי געזאָגט, און מיר האָט אויס-געוויזען, אז דאָס דאָזיגע וואָרט טרייסט זיי, וואָרים עס העלפט זיי פערשטעהן די רעטעניש : ווי אזוי איך, א פערליעבטער האָב געקענט ערמאָרדען מיין געליעבטע — און לאַכען. בלויז איינער, א דיקער, א פרעהליכער מיט רויטע באַקען, האָט מיך אָנגערופען מיט אן אנדער וואָרט — א וואָרט, וואָס האָט מיר געגעבען א קלאַפּ און פערפינסטערט דאָס ליכט אין מיינע אויגען.

— אַרימער מענש ! — האָט ער געזאָגט מיטליידיג און אָהן כעס, ווייל ער איז געווען א דיקער און א פרעהליכער — אַרימער מענש !

— מען דארף ניט — האָב איך א געשריי געטהאָן — מען דארף מיך אזוי ניט רופען !

איך ווייס ניט פאר וואָס איך האָב זיך א וואָרף געטהאָן צו איהם. געוויס איך האָב ניט געוואָלט ניט טויטען איהם, ניט אָנריהרען איהם, אָבער די דאָזיגע צושראָקענע מענשען, וועלכע האָבען אין מיר געזעהן א משוגע'נעם און א מערדער, האָבען זיך נאָך מעהר צושראָקען און האָבען זיך צושריען אזוי, אז מיר איז דאָס וויעדער געוואָרען קאָמיש.

ווען מען האָט מיך אַרויסגעפיהרט פון צימער, וואו דער טויר טער קערפער איז געלעגען, האָב איך הויך און האַרטנעקיג ווידער-האַלט, קוקענדיג אויף דעם פרעהליכען און דיקען מאַן :
— איך בין א גליקליכער ! איך בין א גליקליכער !
און דאָס איז געווען דער אמת.

V.

א מאָל אין מיין קינדהייט האָב איך געזעהן אין זוועריניעץ א פאנטהערע, וועלכע האָט איבער'רעש'ט מיין פאנטאזיע און האָט אויף לאַנג געפאָנגען מיינע געדאנקען. די ביוזע חיה איז נישט געווען עהנליך צו די אנדערע חיות, וועלכע האָבען זינלאָז גערעמעלט, אָדער ביז געקוקט אויף די בעזוכער. פון ווינקעל צו ווינקעל, איבער

איין און דער זעלבער ליניע, איז זי ארומגעגאנגען מיט מאטע-
מאטישע גלייכמעכטיגקייט; יעדעס מאָל האָט זי זיך אומגעקעהרט
אויף דעם זעלבען פלאטין, יעדעס מאָל, פערטשיפענדיג מיט דער
גאָלדיגער זייט דעם זעלבען מעטאלישען שטאנג פון דער שטייג.
איהר רויבגועריגער שאַרפער קאָפּ איז געווען אַראָבגעלאָזען און די
אויגען האָבען געקוקט פאַראויס, קיין איין מאָל ניט אַ קעהר טהוענדיג
דיג זיך אין דער זייט. נעבען איהר שטייג האָבען זיך אַ גאנצען טאָג
געשטויסען מענשען, האָבען גערעדט, געטומעלט, און זי איז אלץ
געגאנגען הין און צוריק אויף דער זעלבער ליניע, און איהרע אויגען
האָבען זיך קיין איין מאָל ניט אַ קעהר געטהאָן צו די קוקענדיגע. ניט
פיעלע פון דער מאַססע האָבען געשמייכעלט; די מעהרסטע האָבען
ערנסט און פינסטער געקוקט אויף דעם דאָזיגען לעבעדיגען בילד פון
שווערען אונאויסגענגליך פערטראכט זיין און זיינען אָבגעטראַטע,
מיט אַ זיפץ. און אוועקגעהענדיג האָבען זיי זיך נאָך אַמאָל אומגע-
קוקט און האָבען געזיפצט — ווי עפעס געמיינשאַפטליכעס וואָלט
געווען אין זייער שיקזאל, אין דעם שיקזאל פון פרויע מענשען און
דער דאָזיגער אונגליקליכער געפאנגענער חיה. און ווען אין שפעטערע
יאָהרען האָבען מענשען און ביכער גערעדט צו מיר וועגען אייביגקייט,
האָב איך זיך דערמאהנט אויף דער פאַנטהערע, און מיר האָט זיך
אויסגעוויזען, אז איך ווייס שוין די אייביגקייט און איהרע יסורים.
אין אזא פאַנטהערע בין איך פערוואנדעלט געוואָרען אין מיין
געמיינערטען שטייג. איך בין ארומגעגאנגען און געטראכט. איך בין
ארומגעגאנגען איבער מיין ליניע אין דער קריס פון שטייג, פון ווייניג
קעל צו ווינקעל און איבער דער איין קורצער ליניע זיינען געגאנגען
מיינע געדאנקען, אַזעלכע שווערע, אַז עס האָט אויסגעזעהן, אַז ניט
אַ קאָפּ, נאָר אַ גאנצע וועלט טראָג איך אויף מיינע פלייצעס. פון
איין וואָרט בלויז איז די דאָזיגע וועלט בעשטאַנען, אָבער וואָס
פאַר אַ גרויסעס, פאַר אַ מאטערענדעס, וואָס פאַר אַ שוידערליכעס
וואָרט.

פאלשקייט! — אזוי האָט זיך אויסגעשפראַכען דאָס וואָרט.
וועדער איז עס, זשיפענדיג, ארויסגעקראַכען פון אלע ווינק-
לען און האָט זיך ארומגעפלאַכטען ארום מיין נשמה, אָבער עס איז
שוין ניט געווען אַ קליינע שליינגעל, נאָר האָט זיך צוואויקעלט

גרויס, בליטציג — א מאַוימ'דיגע שלאַנג. און גיפטיג געשטאָכען, און געשטיקט האָט זי מיך מיט איהרע אייזערנע דינגען, און ווען איך האָב אָנגעהויבען שרייען פון וועהטאָג איז פון מיין אָפענעם מויל אַרויסגעקומען דער זעלביגער עקעלאַפּטער פייפענדיגער קלאַנג פון אַ שלאַנג, ווי די גאַנצע ברוסט מיינע וואָלט געווען אָנגעפילט, אָנגע-קאָכט מיט גיפטיגע, קריכעדיגע ברואים :

— פאַלשקייט !

און איך בין אַרומגעגאנגען און האָב געטראכט, און פאַר מיינע אויגען האָט זיך דער גרויער, לייכטער פלאסטער פון פאַדלֶאָגע פער-וואַנדעלט אין אַ גרויען דורכזיכטיגען תהום. די פיס האָבען אויפגע-הערט צו פיהלען, ווי זיי בעריהרען דעם שטיין, און מיר האָט זיך געדוכט, אז איך שוועב אין דער אונגעהייערער הויכקייט, העכער פון דעם טומאן און דעם חשך.

און ווען פון מיין ברוסט האָט זיך אַרויסגעריסען דאָס פייפענדע זיטפען, האָט זיך פון דאָרט, פון אונטען, פון דעם גרויען, ניט דורכזיכטיגען שליווער, לאַנגזאַם צוגעטראָגען דער שרעקליכער אָב-קלאַנג. אזוי לאַנגזאַם און אזוי דומפ, ווי ער וואָלט דורכגעהן דורך יאהר-טויזענדע, און אין יעדע מינוט, און אין יעדע טהיילכעלע פון'ם טומאן, וואָלט ער פערלייערען זיין קראפט. איך האָב פערשטאַנען, אז דאָרט, אונטען האָט דאָס דער קלאַנג געפייפט, ווי אַ ווינד, וואָס ווארפט איין בוימער, אָבער אין מיין אויער איז ער אַריין מיט אַ מאַוימ'דיגען קורצען שעפצען :

— פאַלשקייט !

דאָס דאָזיגע לומפֿיגע שעפצען האָט מיך אויפגעבראכט. איך האָב געטופעט מיט'ן פוס איבער'ן שטיין און האָב געטריען :

— ניטאָ קיין פאַלשקייט ! איך האָב דער'הרג'עט די פאַלש-קייט.

און איך פלעג זיך אָבקעהרען אין אַ זייט אומיסנע, ווארים איך האָב געוואוסט, אז זי וועט ענטפערען. און זי האָט געענטפערט לאַנגזאַם, פון דער סאַמע טיעפקייט פון'ם גרונדלאָזען תהום :

— פאַלשקייט !

די זאך דערפון איז, ווי איהר זעהט, וואָס איך האָב געמאַכט אַ מיאוס'ען טעות. איך האָב די פרוי ערמאָרדעט, און די פאַלש-

קייט האָב איך געמאכט אונשטערבליך. ערמאָרדעט ניט די פרוי
אזוי לאַנג ביז וואַנען איהר וועט דורך געבעט, דורך פייניגען און
דורך פייער, ניט ארויסרייסען פון איהר נשמה דעם אמת.
אזוי האָב איך געטראכט און בין אַרומגעגאנגען אין דאָס קרום
פון שטייג פון ווינקעל צו ווינקעל.

VI

פינסטער און שרעקליך איז דאָרט, וואוהין זי האָט דעם אמת און
די פאלשקייט אוועקגעטראָגען — און איך וועל געהן אַהין.
ביי דעם סאַמע כסא הכבוד פון דעם שטן, וועל איך זי פאָקען,
און אויף די קניע וועל איך פאלען, און וועל זיך צוואוויינען, און וועל
זאָגען :

עפען פאַר מיר דעם אמת !
אָבער גאָט מיינער ! דאָס איז דאָך פאַלש. דאָרט איז דאָך
פינסטער, דאָרט איז דאָך די פוסטקייט פון דורידורות און פון אונז
ענדליכקייט, און ניטאָ זי, ניט דאָרט און ערגעץ ניט. אָבער די
פאלשקייט איז געבליעבען. די פאלשקייט איז אונשטערבליך. איך
פיהל זי אין יעדען אַטאָם פון דער לופט, און ווען איך אַטהעם,
דרינגט זי אַריין מיט אַ זשיפען אין מיין ברוסט און רייסט זי און
רייסט !

אָה, וואָס פאַר אַ משוגעת צו זיין אַ מענש און זוכען דעם
אמת ! וואָס פאַר אַ שמערץ !
— ראַטעוועט מיך ! ראַטעוועט !

דער אשמדאי

פראגישעס שוישפיעל אין זיעבען בילדער

1 2 1
ס'ל' 1
1 2 1

פערזאנען, בעטהייליגמע אין דער פארשטעלונג

עמיצער, שומר פון אריינגאנג.

אשמדאי,

דוד לייזער,

שרה, זיין פרוי,

נחום, { זיינע סינדער,

ראזע, }

איוואן, בעזקראיני, { הענדלער,

שיינדעל צימראן,

פאריקעס,

מאנץלעךרער,

יונגער הער,

בלייכער הער,

קאמערנישטשיק,

וואנדערער,

אברהם העסין, {

וויינענדע פרוי,

פארוי מיט א קינד, { אַרעמע לייט,

שיכור,

שיינדעל'ס מיידעלע,

ליבקע,

כליזמר, בלינדע, פאלק.

ערשטעם בילד.

די ביהנע שטעלט מיט זיך פאַר אַ וויסטען, ווידען פלאץ
אזוי ווי אַן אַרויף-באַרג, וועלכער ערהויבט זיך צו אַן אונבער-
גרענעצטע הויכקייט. אין דער טיעפעניס פון ביהנע, אויף אַ
העלפט פון'ס באַרג, שטעהען מורא'דיג גרויסע, אייזערנע,
פעסט געשלאָסענע טויערן, וועלכע בעצייכענען מיט זיך דעם
סוף פון דער וועלט, אויף וויפיעל דער שכל פאַסט אויף. פון
יענער זייט פון די טויערען, וועלכע דריקען די ערד מיט זייערע
אונגעהויערע שווערקייט, וואָהנט, שוויינזאם און געהיימניס-
פאַל, דער אָנהויב פון יעדעס זיי, דער גרויסער שכל
פון וועלט-אַלל.

ביים צופוסען פון די טויערן, שווער אָנגעלעהנט אויף אַ
לאנגען שווערט, אין גאַנצען אונבעוועגליך, שטעהט דער
עמיצער, וואָס איז דער שומר פון אַריינגאַנג. איינגעהילט
אין ברייטע בגדים, די אונבעוועגליכע קנייטשען און פאַלדען
פון וועלכע זיינען אזוי ווי שטיין, בעהאַלט ער זיין פנים
אונטער אַ פינסטערען דעקטוך, און שטעלט פאַר מיט זיך
גופא די גרעסטע געהיימניס. אַלס איינציג דענקבאַרער איז
ער אַליין גור פאַרנעשטעלט פאַר דער ערד. שטעהענדיג אויף
דעם צווישען-גרענעץ פון צוויי וועלטען, איז ער צווייפאַכיג
צונויפגעשטעלט: לפנים אַ מענש, אין עצם אָבער אַ גייסט.
אַלס פערמיטלער צווישען צוויי וועלטען, איז ער אזוי ווי אַן
אונגעהויערער פאַנצער, וועלכער זאמעלט אַלע פיילען, אַלע
בליקען, אַלע בקשות, אַלע אַהנונגען, פאַרווירפּע און לעסטע-
רונגען. אַלס טרעגער פון צוויי יסודות, פעהילט ער זיין לשון
אין שווייגען, אזוי ווי דאָס שווייגען פון די אייזערנע טויערן
גופא, און אין מענשליכע ווערטער.

אַרומקוקענדיג זיך ווילד און צושראָקען, בעווייזט זיך צוויי-
שען די שטיינער דער אַשמידאי — אזוי רופט מען דעם

עמיצען, וואָס איז פֿערשלאָטען געוואָרען. צופאלענדיג צו די גרויע שטיינער, אליין גרוי, פאָרויכטיג און ביינזאם, ווי אַ שלאַנג, וואָס זוכט אַ נאָרע, ננב'ט ער זיך שטיל אונטער צום עמיצען, וואָס איז דער שומר פון אריינגאנג, טראכט מענדיג צו דערשלאָגען איהם מיט אַן אונערווארטעמען קלאפּ. אָבער ער שרעקט זיך אליין פאר זיין אייגענער העזה און, אויפֿשפּרינגענדיג אויף די פיס, לאַכט ער ווי רייצענדיג זיך און בייז. ער זעצט זיך צו דערנאָך אויף אַ שטיין, נאָר אזוי ווי פריי און אונאָהענגיג, און וואַרפט קליינע שטיינדלעך צו די פיס פון'ם עמיצען, וואָס בעוואַכט דעם אריינגאנג. זייענדיג כימרע, בעהאַלט ער זיין שרעק אונטער דער מאַסקע פון שפּאס און פון לייכטער פרעכהייט. איבער דער שוואַכער ליכטיגקייט, וואָס איז גרוי און פאַרבלאָז, זעהט אויס דער קאָפּ פון דעם פערפֿלובטען מורא'דיג גרויס; בעזונדער גרויס איז זיין שטערען, וואָס איז ווי אַ קופּאָל, און דורכגעשניטען מיט קנייט טישען פון פרוכטלאָזע געדאַנקען און אונגעליווטע, צייט יאָהר־הונדערטע אויפגעשטעלטע פראַגען. דאָס שיטער בערדיל פון אַשמידאי איז אין גאַנצען גרוי; ווייט־גרוי זיינען אויך זיינע האַר, וועלכע זיינען אַמאָל שוואַרץ געווען ווי פּעך און איצט זיינען זיי אויפגעקודעלט, ווי ווילדע קאָלטונעס, אויף זיין קאָפּ. אונרוהיג אין זיינע בעוועגונגען, וויל ער אומזיסט בעד האַלטען די שטענדיגע אונרוהיגקייט און אויפֿרעגונג, וואָס ציר פּרעסט איהם, און זיין אימפּעט, וואָס איז אַהן אַ צוועק. אין זיין אונמעכטיגען אייפער גענען דער שטאַלצער אונבעוועגליכקייט פון'ם עמיצען, וואָס איז דער שומר פון אריינגאנג, ווערט ער אויף אַ וויילע שטיל, מיט אַ פּאָזע פון שטאַלצע גדלות; אָבער אין אַ מינוט אַרום, אַ געמאַטערטער פון יאָגען זיך תמיד נאָך עפעס וואָס פערשווינדעט, וואַרפט ער זיך און קנייטשט זיך אין שטומע בעוועגונגען, אזוי ווי אַ וואָרם אונטער'ן פּיאַטע. און אין זיינע פראַגען איז ער שנעל, אויפגע־טראַכט, ווי אַ וויכער, שעפענדיג זיין טראַפט און זיין בייזקייט

אין זיין אייגענעם ארומדרעהן זיך; אָבער מיטשלעפענדיג מיט
זיך קלייניגקייטען, צופאַלט ער אונמעכטיג בעפּאָר דער גע-
שטאַלט פון שווייגענהייט.

אשמדאי: דו שטעהסט נאָך אלץ דאָ אויף דער וואַך? און
איך האָב געמיינט, אז דו ביזט אוועק. אפילו ביי אַ הונד אויף אַ
קייט זיינען דאָך אויך פאַראַן מינוטען, ווען ער רוהט אָדער שלאָפט,
ווען אפילו די גאַנצע וועלט זאָל פאַר איהם אַ ווינקעל זיין, און די
אייביגקייט זיין הערר. קען דען די אייביגקייט מורא האָבען פאַר
גנבים? אָבער זיי ניט אין כעס; ווי אַ גוטער פריינד בין איך צו דיר
געקומען און בעט דיר מיט הכנעה: עפען אויף איין רגע די שווערע
טויערן און לאָז מיך אַ בליק טהאָן אין דער אייביגקייט. דו וואַנסט
ניט? אָבער אפשר האָבען זיך פון אַלטקייט צולאָזען די מעכטיגע
טויערן, און דער אונגליקליכער, עהרליכער אשמדאי וועט קענען אַ
קוק טהאָן אין שמאָלינקען שפּאַלט, קיינעם ניט בעאונרוהיגענדיג.
ווייז מיר אָן מיט אַ צייכען בלויז. שטילינקערהייט, אויף'ן בויך,
וועל איך צוקריכען, וועל אַ קוק טהאָן און וועל אוועקקריכען צוריק,
און ער וועט ניט וויסען. אָבער איך וועל וויסען און וועל ווערען
אַ גאָט, וועל ווערען אַ גאָט, וועל ווערען אַ גאָט. אזוי לאַנג שוין,
ווי מיר ווילט זיך ווערען אַ גאָט — אַ שלעכטער גאָט וואָלט איך דען
געווען? זעה.

(ער שטעלט זיך אוועק מיט גרלות, אָבער צולאכט זיך
באלד. ער זעצט זיך דערנאָך רוהיג אויף אַ פלאַציגען שטיין
מיט די פיס אונטער זיך און געהמט ארויס שפיעל-ביינדלעך.
ער פלאַפעלט צו זיך אליין, אָבער אזוי הויך, אז דער ע מיט
צער זאָל איהם הערען, וואָס בעוואַכט די טויערן.)

אשמדאי: דו ווילסט ניט, דאַרף מען ניט — שלאָגען וועל
איך זיך מיט דיר ניט. בין איך דען צוליעב דעם געקומען אַהער? איך
האָב פשוט שפּאַצירט איבער דער וועלט און בין גאַנץ צופעליג
פּערגאָנגען אַהער — איך האָב ניט וואָס צו טהאָן, שפּאַציר איך
אַרום. און אָט איצט וועל איך שפיעלען אין ביינדלעך — איך האָב
ניט וואָס צו טהאָן, וועל איך שפיעלען אין ביינדלעך.

ווען ער וואלט נישט געווען אזוי גדלות'דיג וואלט אים
 איהם אויף איינגעלאדען; אבער ער איז צו שטאָלץ, צו
 שטאָלץ, און פערשטעהט נישט דעם פערנעניגען פון שפיעל... זעסט,
 אכט, צוואנציג — ריכטיג! ביים טייפעל קומט אלע מאָהל אויס
 ריכטיג אפילו ווען ער שפיעלט עהרליך. דוד לייזער... דוד לייזער...
 (ער ווענדעט זיך צום ע מ י צ ע ן, וואָס בעוואַכט
 דעם אַריינגאַנג, לייכטמוטהיג.)

— דו קענסט אפטמאָל נישט דוד לייזער'ן? אוראי נישט. דאָס
 איז אַן אלטער קראַנקער, נאַרישער איד, וועמען קיינער קען נישט,
 און אפילו דיין הערר האָט אויף איהם פערנעסען. אזוי זאָגט
 דוד לייזער, און נישט גלויבען איהם קען אים נישט; ער איז אַ נאַרישער,
 אַבער עהרליכער מענטש. דאָס האָב אים איהם נור וואָס געוואונען
 מיט די ביינדלעך — דו האָסט דאָך געזעהן: זעסט, אכט, צוואנציג.
 אויף'ן ברעג ים האָב אים דאָס איין מאָל געטראָפּען דוד לייזער'ן,
 ווען ער האָט אויסגעפרעגט די כוואַליעס, אויף וואָס קלאָנען זיי; און
 ער איז מיר געפּעלען געוואָרען, אַ נאַרישער, אַבער עהרליכער מענטש;
 און אויב מען זאָל איהם גוט בעגיעסען מיט סמאָלע און אַנצינדען,
 וואָלט דאָס געווען נישט קיין שלעכטער פאַקעל פאַר א יום טוב.
 (פלאַפּלענדיג כלומר'שט לייכטמוטהיג, קלויבט ער זיך
 שטילינקערהייט אַריבער צו דעם נאָהענטסטען שטיין צום
 ע מ י צ ע ן.)

— קיינער קען נישט דוד לייזער'ן, אים וועל איהם אַבער מאַכען
 בעריהמט, אים וועל איהם מאַכען מעכטיג און גרויס — אפשר אונז
 שטערבליך אפילו וועל אים איהם מאַכען! דו גלויבסט נישט? קיי-
 נער גלויבט נישט דעם קלוגען אשמדאי. אפילו ווען ער זאָגט דעם
 אמת. און ווער ליעבט דעם אמת מעהר אלס אשמדאי! אפשר
 דו? שווייגענדיגער הונד, דו רויבער, וואָס האָט גע'גנב'עט דעם
 אמת פון דער וועלט, וואָס האָט מיט אייזען פערצאָסט דעם
 אַריינגאַנג...

(וואַרפט זיך מיט צאָרן אויף ע מ י צ ע ן, וואָס בער-
 וואַכט דעם אַריינגאַנג, און מיט אַ קוויטשעריי פון פּתך און

שמערץ, טרעט ער אָב צוריק בעפּאָר זיין פירכטערליכער
אונבעוועגליכקייט, און קרעכצט יאָמערליך, צופאלענדיג מיט
דער גרויער ברוסט צום גרויען שטיין.)

— אַך, ביים אשמדאי זיינען גרוי די האָאר! וויינט, ליעכהאָכער
פון'ם טייפּעל, קלאָנט און יאָמערט שטרעכער צו ווארהייט, שעצער
פון שכל — ביים אשמדאי זיינען גרוי די האָאר. ווער וועט העלפּען
דעם זוהן פון מאָרגען-שטערען — איינזאם איז ער אין'ם וועלט-אַלל.
פאר וואָס, גרויסער, האָסטו אזוי אָנגעשראָקען דעם שרעקליכען
אשמדאי — ער האָט דיר ניט געוואָלט געבען קיין קלאָפּ, ער האָט
נור געוואָלט געהנטער זיין. קען מען צו דיר צוגעהן, זאָג.

(ע מ י צ ע ר, וואָס בעוואַכט דעם אריינגאַנג, שווייגט,
אָבער דעם אשמדאי הערט זיך עפעס אין'ם שווייגען. ער
זיהט אויס זיין שלאַנגען-אַרטיגע האַלז און שרייט ליידענ-
שאַפטליך):

— העכער, העכער! — — — דו שווייגסט, אָדער דו רעדסט,
איך פערשטעה ניט? ביי דעם פערשאַלטענעם איז שאַדף דאָס
געהער, און אין דיין שווייגען כאַפט ער עפעס אַ שאַטען פון ווער-
טער; אַ דונקעלע בעוועגונג פון געדאַנקען פיהלט ער אין דיין אונ-
בעוועגליכקייט — אָבער פערשטעהט ניט, רעדסטו אָדער דו
שווייגסט? האָסטו געזאָגט: געה צו, אָדער מיר האָט זיך דאָס
בלויז געהערט אזוי?

עמיצער, שומר פון אריינגאַנג: געה צו.

אשמדאי: דו האָסט געזאָגט, אָבער איך וואָג ניט. צוגעהן?
עמיצער: געה צו.

אשמדאי: איך האָב מורא.

(אונענטשאַלסען, מיט זינזאנען-אַרטיגע בעוועגונגען,
שלעפּט ער זיך צו צום ע מ י צ ע ר, לעגט זיך אויף'ן בויך
און קריכט, יאָמערנדיג פון פחד און בענקשאַפט):

— אַך, איך, פירסט פון פינסטערניס, איך חכם, איך מעכטי-
גער, און דו זעהסט, איך קריך אויף'ן בויך אזוי ווי אַ הונד, און דאָס
איז דערפאר ווייל איך ליעב דיך, און דעם ברעג פון דיינע קליידער

ווייל איך א קויש טראָן. אָבער פאַר וואָס טהוט אַזוי וועג מיין אלטעם
האַרץ, זאָג, אַלױסענדער.

עמיצער: ביי דעם פערשקאַלטענעם איז ניטאָ קיין האַרץ.
אַשמדאי (צורוקענדיג זיך): יא, יא, ביים פערשקאַלטענעם איז
ניטאָ קיין האַרץ, זיין ברוסט איז שטום און אונבעוועגליך, ווי דער
גרויער שטיין, וואָס אָטהעמט ניט. אָה, ווען ביים אַשמדאי וואָלט
א האַרץ געווען, דו וואָלטסט עס שוין לאַנג געטויט מיט יסורים, ווי
דו טויטעסט דעם נאַרישען מענשען. אָבער ביים אַשמדאי איז פאַר-
ראָן דער שכל, וואָס זוכט דעם אמת, וואָס איז מיט קיין זאַך ניט
בעשיצט פון דינע קלעפּ—האָב אויף איהם רחמנות... אָט בין איך
ביי דינע פיס, עפען פאַר מיר דיין פנים. אויף איין רגע בלויז,
קורץ ווי דער גלאַנץ פון בליץ, עפען פאַר מיר דיין פנים.

(קנייטשט זיך שקלאַפיש ביי די פיס פון ע מ י צ ע ו ,
וואָס בעוואַכט דעם אַריינגאַנג, ניט וואַגענדיג פון דעסטוועגען
אַנצוריהרען זיינע בגדים. בעמיהט זיך אומזיסט אַראָבלאָזען די
אויגען, וואָס לויפּען אַרום שנעל, קוקען זיך צו, שאַרפּער, בליי-
ציגער, וואָס פינקלען ווי קוילען אונטער'ן גרויען אַש. ע מ י צ
צ ע ר שווייגט, און אַשמדאי זעצט פאַר זיינע דרוכט'אַזע,
צושטעהענדע בקשות):

— דו ווילסט ניט? דאָן רופּ מיר אָן דעם נאָמען פון יענעם,
וואָס איז הינטער די טויערן. מיט אַ שטילען קול רופּ איהם אָן, און
קיינער וועט ניט הערען, און בלויז איך וועל וויסען — דער קלוגער
אַשמדאי, וואָס ביינקט נאָך'ן אמת. ניט וואַהר אַז פון זיעבען
אותיות בעשטעהט זיין נאָמען? אָדער פון זעסס? אָדער פון איינעס?
זאָג. איין אות נור — און דו וועסט רעטען דעם פערשקאַלטענעם פון
אייביגע יסורים, און דורך וועט בענשען די ערד, וועלכע איך צורייס
מיט די נעגעל. צו וואָס שרייען? דו וועסט זאָגען שטיל, שטיל,
וועסט בלויז אַן אָטהעם טהאָן, און איך וועל שוין פערשטעהן און
וועל דורך בענשען... .

(ע מ י צ ע ר שווייגט, און אַש מ ד א י, נאָך עפּט
וואָס קוויינקלען, פול מיט צאָרן, קריכט צוריק לאַנגזאַם, ווערט

דרייסטער מיט יעדען טריט.)

— דאָס איז ניט וואָהר, אַז איך האָב ריך ליעב — — —
דאָס איז ניט וואָהר, אַז איך האָב געוואָלט אַ קוש טהאָן דעם ברעג
פון דיינע קליידער — — — איך האָב אויף דיר רחמנות, אויב
דו האָסט דאָס געגלויבט: איך האָב פשוט ניט וואָס צו טהאָן,
שפּאַציער איך איבער דער וועלט — — — איך האָב ניט וואָס צו
טהאָן, פרעג איך אויס, וועמען איך בעגענען, וועגען דאָס, וועגען
יענעם, וועגען וואָס איך ווייס גאָר אַליין... איך ווייס אַלעס!

(שטעהט אויף טרייסעלט זיך אָב, ווי אַ הונד, וואָס איז
ארויסגעקראָכצן פון וואַסער, און אויסזוכענדיג אַ העכערען
שטיין, שטעלט ער זיך אויף אויף איהם מיט נאָה, אין אַ
פּאָזע פון אַן אַקטיאָר):

— איך ווייס אַלעס. זייענדיג אַ חכם, בין איך אַריינגעדורנגען
אין דעם זינען פון יעדע זאך; מיר זיינען בעוואוסט די געזעצע פון
צאהלען, און דאָס בוך פון שיקזאַל איז אָפּען פאַר מיר. מיט איין
בליק אומפאַס איך דאָס לעבען; איך בין די אַקס אין'ס קרייז פון
ציטען, וועלכע דרעהט זיך שנעל. איך בין גרויס, איך בין מעכטיג,
איך בין אונשטערבליך און אין מיין שליטה איז אַוועקגעגעבען געוואָרן
רען דער מענש. ווער וועט אונטערשטעהן זיך צו קעמפּפּען מיט'ן
טייפּעל? שטאַרקע דער'הרג'ע איך, שוואַכע צווינג איך צו דרעהען
זיך אין אַ שכור-טאַנץ — אין אַ משוגענעם טאַנץ — אין טייפּעל-
שען טאַנץ. איך האָב פּער'ס'ט אַלע קוואַלען פון לעבען; אויף אַלע
זיינע וועגען האָב איך אַוועקגעשטעלט פאַסטקעס — גרייכט דען
ניט צו דיר דער קול פון די, וואָס פּלוצען? פון די וואָס פּאַלען
אונטער דער שווערער משא פון דאָס בייזע? פון די וואָס געהמען
זיך העזה אומזיסט? פון די וואָס ביינקען אָהן אַ סוף און
שרעקליך? —

עמיצער: איך הער.

אשמדאי (קייכט מיט געלעכטער): דעם נאָמען! רוף אָן דעם
נאָמען! בעלייכט דעם וועג פאַר'ן טייפּעל און פאַר'ן מענשען. אַלעס
אויף דער וועלט פערלאַנגט נוטעם... און ווייס ניט, וואו דאָס צו

געפינען; אלעס אויף דער וועלט וויל לעבען... און טרעפט נור דעם
טויט. דעם נאָמען! רוף מיר אָן דעם נאָמען פון דאָס גוטע, רוף אָן
דעם נאָמען פון אייביגען לעבען. איך וואָרט.

עמיצער: עס האָט קיין נאָמען ניט יענעס, וועגען
וואָס דו פרעגסט, אשמדאי! ניטאָ קיין צאָהל, דורך וועל-
כער מען זאָל קענען אויסרעכענען; ניטאָ קיין וואָג, מיט וועל-
כער מען זאָל קענען אָבוועגען דאָס, וועגען וואָס דו פרעגסט,
אשמדאי! יעדערער, וואָס האָט געזאָגט דאָס וואָרט: ליעבע —
האָט אַ ליגען געזאָגט. יעדערער, וואָס האָט געזאָגט דאָס וואָרט:
שכל — האָט אַ ליגען געזאָגט. און אפילו דער, וועלכער האָט אַרויס-
גערעדט דעם נאָמען: גאָט — האָט געלייגט מיט דעם ערנסטען און
שרעקליכען שקר. וואָרום עס איז ניטאָ קיין צאָהל — ניטאָ קיין
מאָס — ניטאָ קיין וואָג — ניטאָ קיין נאָמען ביי יענעס, וועגען
וואָס דו פרעגסט, אשמדאי!

אשמדאי: וואוהין זאָל איך געהן? זאָג.

עמיצער: וואוהין דו געהסט.

אשמדאי: וואָס זאָל איך טהאָן? זאָג.

עמיצער: וואָס דו טהוסט.

אשמדאי: שווייגזאם רעדסטו — וועל איך דען פערשמעהן
די שפראך פון דיין שווייגען? זאָג.

עמיצער: ניין, קיינמאָל ניט. מיין פנים איז אָפּען — אָבער
דו זעהסט איהם ניט. מיין שפראך איז הויך — אָבער דו הערסט זי
ניט. מיינע בעפעהלען זיינען קלאָהר — אָבער דו ווייסט זיי ניט,
אשמדאי! און דו וועסט קיינמאָל ניט דערזעהן — און וועסט קיין-
מאָל ניט דערהערען — און וועסט קיינמאָל זיך ניט דערוויסען,
אשמדאי — אונגליקליכער גייסט, אונשטערבליכער אין צאהלען,
אייביג לעבענדער אין מאָס און אין וואָג, אָבער נאָך ניט געבאָרענער
פאר דעם לעבען.

אשמדאי (געמאָטערט): קיין מאָל ניט?

עמיצער: קיין מאָל ניט.

(אשמדאי שפרינגט אויף פון שטיין און צאָפּעלט זיך)

וואהנזיניג, א צופרעסענער פון ביינקשאפט. צופאלענדיג צו די שטיינער, נעהמט ער זיי ארום צערטליך און שטויסט זיי אָב מיט כעס; יאָמערט ביטערליך. ווענדעט זיך מיט'ן פנים צו מערב און צו מזרח, צו צפון און צו דרום פון דער ערד; טרייסעלט מיט די הענד אזוי ווי אויפּרופּענדיג זי צו נקמה און צאָרן. אָבער אָהן לשון זיינען די גרויע שטיינער, עס שוויינט מערב און מזרח, עס שוויינט צפון און דרום פון דער ערד, און מיט גרויזאָמער אונבעוועגליכקייט, שווער אָנגע- לעהנט אויף'ן שווערט, שמעהט ע מ י צ ע ר, וואָס בעוואַכט דעם אַריינגאַנג.)

אשטדאי: ערהויב זיך, ערד! ערהויב זיך, ערד, און גורט אָן זיך מיט אַ שווערט, מענש. עס וועט ניט זיין קיין שלום צווישען דיר און'ס הימעל; אַ דירה פון פינסטערנים און טויט ווערט די ערד און דער פירסט פון פינסטערנים וועט האָבען די שליטה איבער איהר—פון היינט אָן און אויף אייביג. צו דיר געה איך, דוד. דיין טרויעריג לעבען וועל איך, ווי אַ שטיין פון שלידער-האַלץ, אַ שליי- דער טהאָן אין שטאַלצען הימעל — און אַ ציטער טהאָן וועלען די יסודות פון די הויכע הימלען. קנעכט איינער, דוד: מיט דינע לעפּצען וועל איך לאָזען וויסען דעם אמת וועגען שיקזאַל פון'ס מענשען! (ער ווענדט זיך צו ע מ י צ ע ר, וואָס בעוואַכט דעם אַריינגאַנג):

— און דו! ...

(ווערט שעמעוודיג אַנששוויגען, זייענדיג אין פערלעגענ- הייט פון ע מ י צ ע נ ס ניט ריידען. ציהט די גליעדער פון אַ מין פוילקסיט, אזוי ווי פון אומעט, און פלאַפּעלט, אָבער אזוי הויך, אז ע מ י צ ע ר זאָל איהם הערען):

— און צוריק גערעדט, שפּאַציער איך דען ניט ארום דערפאַר, ווייל איך האָב ניט וואָס צו טהאָן? בין געווען דאָ, און איצט וועל איך געהן אַהין — זיינען דען ווייניג וועגען פאַראַן ביים פרעהליכען טייפּעל, וועלכער לייעבט געזונדען געלעכטער און זאָרגלאָזען שפּאַס? זעסט... דאָס הייפּט, אז איך בריינג דוד'ן עשירות, וועלכע ער האָט

ניט ערווארט. אכט.... דאָס הייסט, אז דוד לייזער היילט קראַנקע
און מאַכט לעבעדיג טויטע. צוואַנציג — ריכטיג! דאָס הייסט, אז
מיר מיט דוד'ן קומען דאָנקען, מיט דוד לייזער'ן, דעם גרויסען, דעם
מעכטיגען, דעם אונשטערבליכען דוד לייזער'ן — — — איך געה.

(א ש מ ד א י געהט אָב.)

שטיל. עס שווייגען די שטיינער, עס שווייגען די
שטומע טויערן, וואָס דריקען די ערד מיט זייער
שווערקייט אָהן אַ שיעור, עס שווייגט דער פערנלייזער
טער, פערשטיינערטער שומר. שטיל. אָבער צו ניט די טריט
פון אַ ש מ ד א י האָבען דאָס אויפגעוועקט אַן אונרוהיגע,
טומעלדיגע עכאָ? איינס, צוויי — ס'געהט ווער שווער. איינס,
צוויי — האַמעטנע טרעט ווער אַ שווערער; איין טראָט, און
געהערדע זיינען פיעל. עס שווייגט דער געהערדער — און
ס'ציטערט שוין די שטילקייט, און עס טרייסעלט דאָס שווייגען.
אַ רנע פון אונרוה־קלאַנגען, פון אונמעכטיגקייט און פון ציטער
רענדע הינרייסונגען, און מיט אַמאָל צופלאַסערט זיך דאָס
שווייגען מיט געלע, הויכע פלאַמען: דאָס אונטען ערנען, אין
דער אַנגעזעהענער ערדישער ווייטקייט, מיט אַ קופער־קלינג
גענדען, רעבעלישען געשריי, שרייען די לאַנגע טרומיטען,
וועלכע מען טראָגט אין די הויך געהויבענע הענד, וואָרום צו
דער ערד און צום הימעל איז געווענדעט זייער רוח־געשריי,
זייער רעבעלישער יאָמער.

איינס, צוויי — איצט איז שוין קלאָהר, אז דאָס בע-
וועגט זיך דער המון: זיין מורא'דיגער קול, זיין צונויפגעגאָ-
סען־בעזונדערער יאָמער, די רוישיגע, טומעלדיגע רייד; און
אין זיינע אונטערשטע שיכטען, אין אַ לאַבירינט פון געבראָ-
כענע, דונקעלע איבערגאנגען, ענטשטעהט דער ערשטער,
קלאָהרער קלאַנג, באַלד אַ וואָרט, באַלד דער נאָמען: דאָ-אָדער
וויד. שאַרפער צייכענט ער זיך אויס, הויכט זיך אויף העכער
און איבער די קעפּ טראָגט זיך שוין פליסיג דער קלאַנג — אויף

די פליגלען פון'ם קופערנעם יאָמער, אויף די שווערע קלעפּ
פון די טרעטענדע פיס.

רדאָוורוויד, רדאָוורוויד, דאָווייד.

ער ניסט זיך צונויף אין אקאָרדען. ווערט דאָס געזאָגט
פון מיליאָנען. עס הילכען די טרומייטען — קלינגענדע קולות
— קופער-הייזעריגע, מיעד געוואָרענע — — רופען.

הערט זיי דער ע מ י צ ע ר, וואָס בעוואַכט דעם אַרייַן-
גאַנג? מיט יאָמער-געוויין זיינען בעדעקט די גרויע שטיינער—
צו זיינע פיס ערהויבען זיך די ליידענשאפטליכע קלאַנגען —
אַבער אונבעוועגליך איז דער שומר, שווייגענדיג איז ער און
שטום זיינען די אייזערנע טויערן. עס קראַכט דער תהום.

מיט איין קלאַפּ, וואָס צושפּאַלט די ערד, גיט זיך אַ ריס
דאָס קופערנע רעווען און נעשריי, און פון די ברוך-שטיקער,
אזוי ווי אַ שטראָם פון די פעלזען, וואָס אַ בליץ האָט צוריסען,
שלאָגט אַרויס אַ צערטליכע, זינגענדיג-ליכטיגע מעלאָדיע.
דאָס ווערט אַנטשווינגען.

אַ שטילקייט. אַן אונבעוועגליכקייט. און ערוואַרטונג —

ערוואַרטונג — און ערוואַרטונג.

(פאַרהאַנג.)

צווייטעם בילד.

(אין זיידרוסלאנד. זומערדינער הייסער מיטען-טאג.)

א ברייטער שלאף, ביים ארויספאָהר פון א גרויסער, בעפעל-
קערטער שטאָרט. דער וועג, וואָס ציהט זיך פון לינקען ווינקעל
פון דער ביהנע און שניידט זי איבער אין דער קריס, פערביינט
זיך שאַרף אין דער טיעפֿקייט פון סצענע צו רעכטס. צוויי
הויכע, אלטע שטיינערנע זיילען, צובראָכענע און איינגעבויר-
גענע, בעצויכענען דעם גרענעץ פון שטאָרט. פון דער זייט
שטאָרט-גרענעץ, ביים רעכטען זייל שטעהט אן אלטע חורבה,
וואָס איז אמאָל געווען א געלגעפארבטע וואך-שטיבעל, די
שטוקאטור אָבערפאלען און די פענסטער פערשלאָגען. ביי די
ברעגען פון וועג זיינען עטליכע קליינע קלייטלעך, צונויפ-
געקלאַפטע פון דריאניצעס; זיי זיינען אָכעמטהיילט איינע
פון די אנדערע מיט שמאָלינקע דורכגאנגען — אינ'ם פער-
צווייפעלטען, אונמעכטיגען קאמפף פאר עקזיסטענץ, קריכען
די קלייטלעך איינע אויף די אנדערע אָהן א טאָלס. זיי האַנד-
לען מיט אלע קלייניגקייטען: מיט סעמעטשקעס, מיט אייז-
צוקערקעס, מיט דארע קישקע, מיט הערינג. נעבען יעדער
קלייטעל איז א קליינע, שמוציגע, געעפענטע ברעט, דורך
וועלכע עס איז עפעקטנע דורכגעצויגען א רעהר מיט צוויי
קראנטען: פון איין קראנט רינט סאָדא-וואַסער, א קאָפיקע א
גלאָז, פונ'ם צווייטען קראַן זעלצער-וואַסער. איינע פון די
קלייטלעך בעלאנגט צו דוד-לייזער'ן; די איבריגע —
דעם גרעסן פֿוריקעס, דער יונגער אידענע שיינדעל
ציטראָן און דעם רוס איוואָן בעזקראַיני, וועל-
כער, א חוץ מסחר, פערריכט אויך שוכוואַרג, פערניסט קאלאָ-
שען; ער איז אויך דער איינציגער וואָס האַנדעלט מיט „עכט
פריזישען“ קוואַס.

די זונג ברענט אָהן רחמנות און די עטליכע קליינע בוימער

מיט פערטריקענמע בלעכער פון היין, שמאכטען נאך רענען ;
און קיינע מענשען אויף דעם יטויביגען וועג. הינטער די
זיילען וואו דער וועג פערקעהרט זיך צו רעכטס, איז א הויכער
בארנאבריס, — אונטען ערגעץ אראב לויפען זיך צונויף די
שפיצען פון שיטערע בוימער. און, ארומכאפענדיג דעם
גאנצען האַריוואַנט, איז צושפרייט דער ים מיט אַ רויכניג
בלויען פאס און שלאָפט טיעף אין ברען און גלאַנץ פון דער זון.
נעבען איהר קלייטעל זיצט שרה, דודליוזער'ס פרוי
אן אלטע אידענע, אן אויסגעמאטערטע פון לעבען. זי פער-
ריכט עפעס שמאטעס און שמועסט לאנגווייליג מיט די איב-
רינע הענדלערקעס.)

שרה: קיינער קויפט ניט. קיינער טרינקט ניט קיין סאָדא-
וואסער, קיינער קויכט ניט קיין סעמעטשקעס, און אזעלכע וואוילע
אייז-צוקערקעס, וועלכע צוגעהן אליין אין מויל.

פּוריקעס (ווי אין עכאָ): קיינער קויפט ניט.

שרה: מען קען מיינען, אז אלע זיינען אויסגעשטאָרבען כדי
נור קיין זאך ניט צו קויפען. מען קען מיינען, אז אויף דער גאנצער
וועלט זיינען מיר נור איינע מיט אונזערע מאגאזינעס, אין דער
גאנצער וועלט נור איינע.

פּוריקעס (ווי אין עכאָ): נור איינע.

בעזקראַיני: די זון האָט פערברענט די קונים — נור ד
סוחרים זיינען געבליבען, שרה.

(שטיל. ס'הערט זיך דאָס שטיל געוויין פון שיינדעל.)

בעזקראַיני: דו, שיינדעל, האָסט נעכטען געקויפט אן עוף.
האָסטו וועמען דער'הרג'עט, אָדער בע'נזל'ט, וואָס דו קענסט קויפען
היהנער? און אויב דו ביזט אזוי רייך און האָסט געלד בעהאלטען,
פאַר וואָס-זשע האַנדעלסט דו און לאָזט אונז ניט לעבען?

פּוריקעס (ווי אין עכאָ): לאָזט אונז ניט לעבען.

בעזקראַיני: שיינדעל, איך פרעג דיך — איז דאָס אמת, אז
דו האָסט נעכטען געקויפט אן עוף? לייג ניט, איך ווייס דאָס פון
ריכטיגע מענשען.

(שיינדעל שוויינט און וויינט.)

שרה: אז א איד קויפט א הוהן איז אָדער דער איד איז קראנק אָדער די הוהן איז קראנק. ביי שיינדעל ציטראָן שטאַרבט דער זוהן; נעכטען האָט ער אָנגעהויבען גוסס'ן און היינט וועט זיין דער סוף. ער איז א לעבעדיגער אינגעל און שטאַרבט לאַנג בעזקראַיני: פאַר וואָס-זשע איז זי געקומען אַהער, ווען ביי איהר שטאַרבט א זוהן?

שרה: פאַר וואָס? ווייל מען דאַרף לייווען.

פּוריקעס: מען דאַרף לייווען.

(שיינדעל וויינט.)

שרה: נעכטען האָבען מיר גאָר ניט געגעסען, געוואַרט אויף היינט; און היינט וועלען מיר גאָרניט עסען, וואַרטענדיג אז מאָרגענדיגער טאָג וועט ברענגען קונים און גליק. — גליק! ווייס ווער, וואָס דאָס איז אזוינס גליק? ביי גאָט זיינען אַלע מענשען גלייך, און אָט איינער ליזט צוויי קאָפּיקעס, און אַן אנדערער ליזט דרייסיג. און איינער תמיד דרייסיג, און דער אנדערער תמיד צוויי, און קיינער ווייס ניט פאַר וואָס קומט דאָס א מענשען גליק.

בעזקראַיני: פריהער פלעג איך לייווען דרייסיג, און איצט ליז איך צוויי. פריהער האָב איך ניט געהאַט קיין פריצישען קוואַס, איצט אָבער האָב איך פריצישען קוואַס, און לייווען ליז איך צוויי קאָפּיקעס. דאָס גליק בייט זיך.

פּוריקעס: דאָס גליק בייט זיך.

שרה: מיין זוהן, נחום, איז געקומען פריהער און פרעגט: מאַמע, וואו איז דער טאַטע? זאָג איך איהם: צו וואָס דאַרפט דו וויסען, וואו דער טאַטע איז. דיין טאַטע, דוד לייווער, איז א קראַנקער, אַן אונגליקליכער, וואָס דאַרף באַלד שטאַרבן, און ער געהט אַרום אויפ'ן ברעג ים, אַליין א שמועס פֿחן מיט גאָט וועגען זיין מזל. ריהר ניט דעם טאַטען, ער האַלט באַלד ביים שטאַרבן — זאָג מיר בעסער וואָס דו ווילסט זאָגען. ענטפערט מיר נחום אזוי: אָם וואָס איך וועל דיר זאָגען, מאַמע, — איך הייב אָן שטאַרבן. מאַמע. נחום האָט דאָס מיר אזוי געענטפערט. און ווען מיי

אלטער, דור לייווער, האָט זיך אומגעקעהרט, זאָג איך איהם : ר' ביום נאָך אלץ אזא עקשן אין דיינע צדקות ? לעסטער גאָט און שטארב. וואָרום עס הייבט דאָך שוין אָן שטארבען דיין זוהן נחום. (שיינדעל צוואווייגט זיך שטארקער.)

פּוריקעס (קוקט זיך פלוצלונג אַרום צושראָקען) : און וואָס... און וואָס, אז מענשען וועלען גאָר אויפהערען קויפּען ?

שרה (צושראָקען) : וואָס הייסט גאָר ?

פּוריקעס (מיט גרעסערן שרעק) : אזוי, וועלען מיט אַמאָל גאָר אויפהערען קויפּען. וואָס-זשע וועלען מיר דעמאָלט טהון ?

בעזקראַיני (אונרוהיג) : ווי קען דאָס זיין, אז מענשען זאָלען גאָר אויפהערען קויפּען ? דאָס קען נישט זיין.

פּוריקעס : ניין ס'קען נישט זיין. מיט אַמאָל וועלען אלע אויפהערען קויפּען..

(אלע בעפאַלען פון שרעק ; אפילו שיינדעל האָט אויפֿ-
געהערט וויינען און אַ בלייכע קוקט זי זיך אַרום צושראָקען
מיט איהרע שוואַרצע אויגען אויפֿ'ן וויסטען שליאָך. די זון
ברענגט אָהן רחמנות. פון ווייטען ביים פערקירעווען פּונל'ס
וועג ווייזט זיך א ש מ ד א י.)

שרה : אַ קונה !

פּוריקעס : אַ קונה.

שיינדעל : אַ קונה ! אַ קונה !

(זי וויינט וויעדער. א ש מ ד א י קומט צו נעהנטער.
ער טראָגט, נישט קוקענדיג אויף די הייז, אַ שוואַרצען ראָק פון
דינעם געוואַנד, אַ שוואַרצען צילינדער, שוואַרצע האַנדשוה ;
דער האַלזטוך איז נור ווייס, צוגעבענדיג דעם גאַנצען קאָסמיס
אַ יום-טובֿ'דיגען און אַנישטענדיגען אויכזעהען ; ער איז הויך,
געוויקסיג, און פאַר זיינע גרויע האַר איז ער גראַד און שלאַנט.
דער פנים פון דעם פערשאַלטענעם האָט אַ דונקעל-גרויע פאַרב ;
די געזיכטסציגע שטרענג און אייגענאַרטיג שעהן ; ווען
אשמדאי נעהמט אַראָב זיין צילינדער, ווייזט זיך דער אונט-
געדויערער שטערן, צופאַסעוועט מיט קנייטשען און אונטערשייט

גרויסער קאפ מיט שווארץ-גרויע אויפגעהויבענע האָר. ווי דער מורא'דיגער שטערן אזוי ערשיינט אויף דער טשונה'דיגער נאקען: א פול-אָדערנדיגער, געזונדער נאקען, זעהר דין און לאַנג, און מיט זיין גערוועזען צוקען און בויגען טראַגט ער דעם קאפ ווי א שווערע משא וואָס מאַכט איהם אויסזעהען שרעקליך נייגער, און געפעהרליך.

שרה: צו ווילט איהר ניט א גלאַז סאָדע-וואַסער, מיין הער, ס'איז אזא היץ, אזוי ווי אין גיהנום, און אז מען זאָל ניט טרינקען קען מען שטארבען פון זון-שטיף.

בעזקראַיני: עכטער פריזישער קוואַס.
פוריקעס: וויאָלעטען-וואַסער! גאָט מיינער, וויאָלעטען-וואַסער!

שרה: סאָדע, סעלצער!
בעזקראַיני: טרינקט ניט איהר סאָדע-וואַסער, פון איהר וואַסער פג'ר'ן מיין, און טאראקאנעס שטעלען זיך דיבאָם.
שרה: ווי שעהמט איהר זיך דאָס ניט, איוואן, אָבשלאַנגען קונים. איך זאָג דאָך גאָרניט וועגען אייער פריזישען קוואַס, וועלכען נור משונענע הינד קענען טרינקען.

פוריקעס (מיט שמחה): הערזי קונה! הערר קונה! זייט מוחל, קויפט גאָרנישט ביי מיר; איך דארף אפילו ניט איהר זאָלט ביי מיר קויפען — איך דארף נור בלוין אָנקוקען אייך. שיינדעל, דו זעהסט, א קונה!

שיינדעל: איך זעה ניט. איך קען ניט זעהן.

(אשמדאי נעהמט אַראָב זיין צילינדער און גריסט העפליך אלעמען.)

אשמדאי: איך דאַנק אייך. איך וועל מיט פערנגיגען אויס-טרינקען א גלאַז סאָדע-וואַסער, און אפשר אפילו א גלאַז פריזישען קוואַס. אבער איך וואָלט וועלען וויסען, וואו איז דאָ דורלייזער'ס קלייט.

שרה (פערוואונדערט): דאָ. איהר דארפט דור'ן — איך בין זיין ווייב, שרה.

אשמדאי : יא, מאדאס לייזער, איך דארף זעהען דוד, דוד לייזער'ן.

שרה (פערדעכטיג) : איהר זייט געקומען אָנוואַנען עפעס אַ שלעכטע בשורה : דוד האָט ניט קיין פריינד, וואָס זאָלען טראָגען בנדים פון אַזעלכע דינע געוואַנד. איז געהט בעסער אוועק — דוד איז ניטאָ, און איך וועל אייך ניט זאָגען, וואו ער איז.

אשמדאי (האַרציג) : בעאונרוהיגט זיך ניט, מאַדאס, איך האָב ניט געבראַכט קיין שלעכטס. אבער ווי אנגענעהם איז צו זעהען אזא לייעכע — ליעבט איהר אייער מאַן, מאַדאס לייזער? מסתמא איז ער זעהר אַ שטאַרקער, געזונדער מענש און פערדיענט אַ סך געלט.

שרה (אַנגעבלאָזען) : ניין, ער איז אַן אַלטער, אַ קראַנקער און קען ניט אַרבייטען. ער האָט אבער מיט קיין זאָך ניט געזינדיגט, ניט געגען גאָט, ניט געגען מענשען, און אפילו שונאים וועלען וועגען איהם קיין שלעכט וואָרט ניט זאָגען. אָט איז זעלצער-וואַסער, מיין הערר, דאָס איז בעסער פון סאָדע-וואַסער. און אויב איהר האָט קיין מורא ניט פאַר דער הייז, טאָ זעצט זיך צו, איך בעט אייך, און וואַרט אַ וויילע : דוד וועט באַלד קומען אַהער.

אשמדאי (זעצט זיך צו) : יא, איך האָב זעהר פיעל גוטעס געהערט וועגען אייער מאַן, נור איך האָב ניט געוואוסט, אז ער איז אזוי קראַנק און אַלט. זיינען ביי אייך פאַראַן קינדער, מאַדאס לייזער?

שרה : געווען זעקס, זיינען די ערשטע פיער געשטאָרבן.

אשמדאי (מיטליידיג) : אַי-אַי-אַי.

שרה : יא, מיין הערר, מיר האָבען שלעכט געלעבט, און עס זיינען געבליעבען צוויי. מיין זוהן נחום...

בעזקראַיני : אַ גאָרנישט, וועלכער מאַכט זיך קראַנק און שלעפט זיך ארום אַ גאַנצען טאָג איבער די גאַסען.

שרה : הערט אויף, אייוואָן. ווי שעהמט איהר זיך ניט צו בערעדען עהרליכע מענשען. נחום געהט אַרום, ווייל ער זאָגט קיינען קרעדיט. און ביי אונז, מיין הערר, איז פאַראַן אויף אַ

טאָכטער, מען רופט זי רויזע. אבער צום בעדויערען איז זי צו שעהן, צו שעהן, מיין הערר. גליק — וואָס איז אזוינס גליק? איינער שטאַרבט פון פאָקען, און אנאָדערער דאַרף פאָקען, איז ניטאָ, און דער פנים איז ריין ווי אַ בלינציק.

אשמדאי (מאכט זיך איבערראשט): פאר וואָס-זשע פער דריסט דאָס אייך? שעהנקייט איז אַ מתנה פון גאָט, וועלכע ער טהיילט צו דעם מענשען, און דערמיט דערהייבט ער איהם און מאכט איהם נעהנטער צו זיך.

שרה: ווער ווייס? אפשר אַ מתנה פון גאָט, און אפשר פון וועמען-עס-איז אַן אנדערען, וועמען איך וויל ניט דערמאָנען. נור אבער איך ווייס ניט, צו וואָס דאַרף אַ מענש שעהנע אוינען, ווען ער דאַרף זיי בעהאַלטען. צו וואָס אַ ווייסען פנים, אויב ער דאַרף איהם פערשמירען מיט רויך און בלאָטע, כדי מען זאָל ניט זעהען. אַ צו געפעהרליכער אוצר איז שעהנקייט, און עס איז גרינגער איינהיטען געלד פון אַ גולד, איידער שעהנקייט פון אַ שעלכטען. (מיט חשד) צו זייט איהר אפשר ניט איבער דעם געקומען זעהען רויזען? איז געהט בעסער אוועק: רויזע איז דאָ ניטאָ, און איך וועל אייך ניט זאָגען, וואו זי איז.

פּוריקעס: אַ קונה, שרה, זעה: געקומען אַ שונא.
שרה: יא, יא, פּוריקעס. ער וועט אָבער ניט קויפען דאָס, נאך וואָס ער איז געקומען, און וועט ניט געפינען דאָס, וואָס ער זוכט.

(אשמדאי שמייכלט אנגענעהם און הערט זיך צו מיט אינטערעס צום געשפרעך; יעדעס מאָל ווען איינער הייבט אָן רעדען, ציהט ער אויס זיין האַלז און גיט אַ קעהר דעם קאָפּ צום רעדענדען, וואַלטענדיג דעם קאָפּ אביסעל אויף אַ זייט. מאַכט גרימאסען ווי אַן אַקטיאָר, אויסדריקענדיג אַמאָל בע-וואונדערונג און אַמאָל פערדרוס אָדער אונצופריעדענהייט. לאַכט אָבער גאַנץ ניט פאַסיג און שרעקט און פערוואונדערט דערמיט די שמועסער.)

בעזקראַיני: אומזיסט ביזטו אזא טהייערע סוחר'טע, שרה,

און דו פערקויפסט ניט, ווען מען קויפט. יעדע סחורה ווערט פער-
לענען און פערלויערט דעם מקח.

שרה (מיט טרעהרען): וואָס פאַר אַ שלעכטער איהר זייט.
איוואן; איך האָב דאָך אייך געעפענט אַ קרעדיט אויף צעהן קאָפּי-
קעס, און איהר ווייסט בלויז איין זאַך, זירלעך אונז.

בעזקראַיני: הערט זיך ניט צו צו מיר, שרה. איך בין ביזו.
ווייל איך בין הונגעריג. און איהר, הערר אין שוואַרצען אַנצוג,
נעהט אַוועק פון דאַנען. שרה איז אַן עהרליכע אידענע און וועט
אייך ניט פערקויפּען איהר טאָכטער, ווען איהר זאָלט איהר אפיקו
פאַרשלאַגען מיליאָנען.

שרה (היצני): יא, יא, איוואן, אַ דאַנק אייך. און ווער האָט
דאָס אייך געזאָגט, מיין הערר, אז אונזער רויזע איז שעהן? דאָס
איז ניט אמת — לאַכט ניט, דאָס איז ניט אמת. זי איז אַזוי
מיאוס, ווי די שטערבליכע זינד. זי איז בלאָטיג, אַזוי ווי אַ הונד,
וואָס קריכט אַרויס פון קוילען-פעררויכערטען דאַמפּפער. איהר
פנים איז געשטופעלט פון פאַקען און זעהט אויס אַזוי ווי אַ פעלד,
פון וועלכען מען גראַבט ליים און זאַמד; און אויף דער רעכטער
אויג איז ביי איהר אַ בעלמע, ווי ביי אַן אַלמען פערד. ניט נור
אַ קוק אויף איהרע האַר: אַזוי ווי אַבגעקראַכענע וואָלל, וואָס
פויגלען האָבען אַ העלפט צושלעפּט. און זי איז דאָך הייסקעריג,
ווען זי געהט. איך שווער אייך, זי איז ווי אַ הייסקר, ווען זי געהט.
אַלע וועלען דאָך פון אייך לאַכען, אויב איהר וועט זי געהמען; מען
וועט דאָך אייך פערשפּייען, די גאַסען-אינגלעך וועלען דאָך אייך
קיין רוה ניט געבען...

אַשמדאי (פערוואונדערט): אבער איך האָב דאָך געהערט,
מאַדאַם לייזער...

שרה (מיט וועהמוטה): איהר האָט קיין זאַך ניט געהערט.
איך שווער אייך, אז איהר האָט קיין זאַך ניט געהערט.
אַשמדאי: אבער איהר אַליין האָט דאָך...

שרה (מיט געבעט): האָב איך דען וואָס געזאָגט? אבער
רבש"ע, ווייבער זיינען דאָך פלוידערזעק, מיין הערר; און זיי

האָבען אזוי לייערע קינדער, אז זיי מיינען אלע מאָל, אז זייערע
קינדער זיינען שעהנהייטען. רויזע — א שעהנהייט ! (צולאכט זיך)
הערט נור, פוריקעס, רויזע — א שעהנהייט !...

(זי לאכט. פון שטאדט־זייט קומט אַן רויזע. די האָר
צוקורעלט, צואוואָרפען, אז זיי פערדעקען כמעט די שוואַרצע,
בליציגע אויגען; דער פנים פערשטירט מיט שוואַרץ; אַז
געטאָן איז זי אומגעלומפערט. געהט מיט א גראדען, יונגען
טראָט, אבער, דערזעהענדיג אן אונבעקאַנטען הערן, הייסקערט
זי זיך איין, ווי אן אלטע.)

שרה: אַט, אַט איז רויזע, זעהט אדרבה. מיין גאָט, וואָס פאַר
א מיאוס'קייט זי איז: דוד וויינט יעדען מאָל, ווען ער גיט א קוק
אויף איהר.

רויזע (בעליידיגט זיך און גלייכט אויס איהר טאָליע אונ-
בערעכענט): פון דעסטוועגען זיינען פאַראַן נאָך מיאוס'ערע פון
מיר.

שרה (פערזיכערנדיג): וואָס איז מיט דיר, רויזע; ניטאָ
אויף דער וועלט קיין מיידעל, מיאוס'ער פון דיר! (מורמעלט מיט
געבעט.) בעהאַלט דיין שעהנהייט, רויזע! עס איז געקומען א
גולן, רויזע — בעהאַלט דיין שעהנקייט. ביינאכט וועל איך אליין
אַבוואַשען דיין פנים, וועל אליין צוקאַמען דינע צעפּ, און דו וועסט
זיין שעהן, אזוי ווי א מלאך, און מיר וועלען זיך אלע שטעלען אויף
די קניע און וועלען צו דיר תפלה טהון. געקומען א גולן, רויזע.
(הויף.) מען האָט שוין ווייטער אין דיר געוואָרפען שטיינער?

רויזע (הייוועריג): יא, געוואָרפען.

שרה: און הינד זיינען דיר בעפאַלען?

רויזע: יא, בעפאַלען.

שרה: אַט זעהט איהר, מיין הערר. אפילו הינד.

אשמדאי (העפליך): יא. הפנים איך האָב געמאַכט א טעות.

צום בערויערן איז אייער טאָכטער ווירקליך גיט שעהן, און עס איז
שטער אויף איהר א קוק צו טהון.

שרה: געוויס זיינען פאַראַן מיידלעך, וואָס זיינען נאָך

מיאוס'ער פון איהר... אבער... געה, רויזעלע, אהין, נעהם ארכייט
— וואָס בלייבט דען אן ארעמער, ניט קיין שעהנער מיידעל צו
טהון, ווען ניט ארכייטען. געה, אָרימע רויזעלע, געה.

(רויזע נעהמט די שמאַטעס צום פערריכטען און געהט
אועס הינטערן קלייט. שווייגען.)

אשמדאי : שוין לאַנג אז איהר האָט דאָס קלייטעל, מאַדאם
לייזער ?

שרה (א בערוהיגטע) : פון דרייסיג יאהר, פון דעמאָלט אָן
זייט דור איז קראַנק געוואָרען. מיט איהם האָט געטראָפּען אָן
אונגליק, ווען ער איז געווען אין מיליטער ; פערד האָבען איהם
צוטראָסען און צוקאַלעטשעט זיין ברוסט.

אשמדאי : איז דען לייזער געווען א סאָלדאַט ?

בעזקראַיני (מישט זיך אריין) : ביי לייזער'ן איז געווען אָן
עלטערער ברודער און איז געווען אַ לומפ, משה האָט מען איהם
גערופען.

שרה (זיפצט) : משה האָט מען איהם גערופען.

בעזקראַיני : און אז ס'איז געקומען די צייט צו געהען אין
מיליטער-דיענסט, איז משה אנטלאָפּען אויף אַן איטאַליענישען
דאָמפּפער. האָט מען אנשטאט איהם גענומען דוד'ן.

שרה (זיפצט) : גענומען דוד'ן.

אשמדאי : וואָס פאַר אַן אונגערעכטיגקייט !

בעזקראַיני : און איהר האָט דען ווארעס-איז בעגעגענט
אויף דער וועלט גערעכטיגקייט ?

אשמדאי : געוויס האָב איך בעגעגענט. איהר מוזט הפנים
זיין זעהר אן אונגליקליכער מענש און אייך שטעלט זיך אַלץ פאַר
אין שוואַרצען קאָליר. אבער איהר וועט זעהען, איהר וועט אין
גיבען דערזעהען, אז גערעכטיגקייט עקזיסטירט. (פריי ביי זיך.) א,
צום טייפּעל, איך האָב ניט וואָס צו טהון, שפּאַציער איך תמיד אַרום
איבער דער וועלט און איך האָב פון קיין זאַך ניט געזעהן אזוי פּיעל,
וויפּיעל יושר. ווי זאָל איך אייך זאָגען, מאַדאם לייזער ? — יושר

איז פארטאן אזוי סיעל אויף דער וועלט, מעהר איידער פלייה אויף
א נאמען הונד.

שרה (שמייעלט): אבער ווי אז מען קען דעם יושר אויף
אזוי ניט כאפען, ווי שווער עס איז צו כאפען פלייה...

בעזקראני: און אויב די גערעכטיגקייט בייסט זיך אויף אזוי
ווי פלייה?

(אלע לאכען. פון שטאדט-זייט געהט אן אויסגעמאטער

מער קאטערינטשיק, א האלב-בלינדער פון שטויב און שווייס.

ער וויל פארבייגעהן, נור פלוצלונג שטעלט ער זיך אָב אין פון

פערצווייפלונג הייבט ער אָן צו שפיעלען עפעס שרעקליכעס.)

שרה: געהט אייך, זייט מוחל, געהט. מיר דארפען ניט

האָבען קיין מוזיק.

קאטערינטשיק (שפיעלט): און איך דארף אויף ניט קיין

מוזיק.

שרה: מיר האָבען ניט וואָס צו געבען אייך. געהט.

קאטערינטשיק (שפיעלט): נו, וועל איך שטארבען מיט

מוזיק.

אשמדאי (גרויסמוטהיג): איך בעט אייך, מאדאם לייווער,

ניט איהם אָבעצעסען און וואסער — איך וועל פאר אלעס בעצאָהלען.

שרה: וואָס פאר אַ גוטער מענטש איהר זייט. געהט,

מוזיקאנט, עסט און טרינקט. אבער פאר'ן וואסער וועל איך פון

אייך גאָרניט געהמען, זאָל דאָס וואסער זיין מיינס.

(קאטערינטשיק זעצט זיך און עסט מיט חשק.)

אשמדאי: שוין לאנג ווי איהר שפאציערט ארום אויף דער

וועלט, מוזיקאנט?

קאטערינטשיק (כמורנע): פריהער האָב איך געהאט אַן

אָבעזיאַנע, מוזיק מיט אַן אָבעזיאַנע. האָבען די אָבעזיאַנע פלייה

צופרעכען, די מוזיק האָט אָנגעהויבען פייפען, און איך זוך אַ בויס,

וואו אויפצוהענגען זיך. אַט איז אייך אלעס.

(עס לויפט צו אַ מיידעלע, קוקט נייגעריג אויף דעם קינד

מערניטשיק און ווענדט זיך דערנאָך צו שיינדלען.)

מידעלע: שיינדעל, רויזע איז שוין געשטאָרבען.

שיינדעל: שוין?

מידעלע: יא, נו, שוין געשטאָרבען. קען איך נעהמען

סעמעטשקעס?

שיינדעל: זינסט נעהמען. שרה, אויב עס וועט קומען א

קונה, זאגט אז זי וועל מאַרגען ווידער זיין אין קלייט, אז ניט

קען ער נאָך מיינען, אז די קלייט איז שוין אין גאנצען צוגעמאַכט.

איהר האָט נעהערט, רויזע איז געשטאָרבען.

שרה: שוין?

מידעלע: יא, נו — שוין געשטאָרבען. וועט דער מוזיקאַנט

שפיעלען?

(אשמדאי סוד'עט זיך מיט שרה'ן און שטופט איהר

וואָס אין האַנד.)

שרה: שיינדעל, נאָט אייך אַ רובעל; איהר זעהט — אַ

רובעל?

בעזקראַיני: אָט דאָס הייסט גליק! נעכטען אַן עוף, היינט

אַ רובעל. נעהט, שיינדעל!

(אַלע קוקען זשעדנע אויף דעם זילבערנעם רובעל. שיינ-

דעל מיט דער מידעלע נעהען אוועק.)

שרה: איהר זיינט זעהר רייך, מיין הערר.

אשמדאי (זעלבסטצופריעדען): נ—יא. איך האָב אַ

גרויסע פראַקטיקע — איך בין אַדוואָקאַט.

שרה (שנעל): דוד האָט קיין חובות ניט.

אשמדאי: איך בין גאָרניט צוליעב דעם געקומען, מאַדאַם

לייזער. ווען איהר וועט מיך קענען נעהנטער, וועט איהר זעהען,

אַז איך ברענג כלוין, און ניט איך נעהם; איך שענק, אבער נעהם

ניט צוריק.

שרה (מיט פחד): האָט אייך נאָט אַהער צוגעשיקט?

אשמדאי: דאָס וואָלט געווען צופיעל כבוד פאַר מיר און

פאַר אייך, מאַדאַם לייזער, אויב איך וואָלט געקומען פון נאָט. ניין,

איך קום פון זיך אליין.

(נחום קומט צו, קוקט פערוואונדערט אויף דעם קונה און
זעצט זיך צו א מידער אויף א שטיין. ער איז א הויכער, מאַך
נערער בחור מיט אַן ענגער ברוכט און מיט אַ לאנגען בלייבען
נאָז. ער קוקט זיך אום.)
נחום: וואו איז רויזע?

שרה (שעפעצט): ששש — זי איז דאָרט? (הויך) נו, איז
זיי איז דאָס, נחום, האָסט דו בעקומען קרעדיט?
נחום (נאכלעסיג): ניין, מאַמע, איך האָב זיך ניט דער
שלאָגען קיין קרעדיט. איך הייב אַן שטאַרבן, מאַמע: אלעמען
איז היים, און מיר איז זעהר קאַלט; איך שוויץ אויף, אבער ביי
מיר איז אַ קאַלטער שווייס. איך האָב בענגעגענט שיינדלען. רויזע
איז שוין געשטאַרבן.

שרה: דו וועסט נאָך לעבען, נחום, דו וועסט נאָך לעבען.
נחום (נאכלעסיג): יא, איך וועל נאָך לעבען. פאַר וואָס זשע
געהט ניט דער טאַטע? פאַר איהם איז שוין צייט צו געהן.
שרה: מאַך ריין אַ הערינג, רויזע. דער הערר וואָרט שוין
לאנג אויף דעם טאַטען, און דוד איז נאָך ניטאָ.
נחום: נאָך וואָס?

שרה: איך ווייס ניט, נחום. אַז ער איז געקומען, מסתמא
דאָרף ער דאָך.

(שווייגען.)

נחום: מאַמע, איך וועל מעהר ניט זוכען קיין קרעדיט. איך
וועל געהן מיט'ן טאַטען אויפ'ן ברעג פון ים. עס איז שוין צייט
פאַר מיר אַ פרעג טהון גאָט וועגען מיין מוץ.
שרה: פרעג ניט, נחום, פרעג ניט!
נחום: ניין, איך וועל איהם פרעגען.

שרה (מיט געבעט): מען דאָרף ניט, נחום, ניט פרעג.
אַשמדאי: פאַר וואָס, מאַדאם לייזער? האָט איהר דען
מורא, אַז גאָט וועט איהם ענטפערן עפעס שלעכטס? מען דאָרף
אַביסעל מעהר גלויבען, מאַדאם לייזער: ווען דוד וואָלט אייך
הערען אזוי רעדען, איהם וואָלטען אייערע ווערטער נאָך ניט

נעפעלען זיין.

קאטערינשטשיק (הייבט אויף זיין קאפ): דאָס ווילסטו, יונגער בחור, רעדען מיט גאָט?

נחום: יא, איך. יעדער מענש קען רעדען מיט גאָט.

קאטערינשטשיק: אזוי מיינסט דו? דאָן בעט ביי איהם א נייע קאטערינקע. זאָג, אז די פייפט.

אשמדאי (מיטליידיג): ער קען אויף דערצעהלען שוין, אז די אָבעזיאנע האָבען פלייה אויפגעגעסען — מען דארף א נייע (ער לאַכט. אלע קוקען אויף איהם מיט עפעס א פער

לעגענהייט, אויסער דעם קאטערינשטשיק, וועלכער שטעהט אויף און נעהמט זיך וויעדער פאר דער קאטערינקע.)

שרה: וואָס ווילסטו דאָס טהון, מוזיקאַנט?

קאטערינשטשיק: איך וויל שפיעלען.

שרה: צו וואָס? מיר דארפען ניט קיין מוזיק.

קאטערינשטשיק: איך דארף אייך בעדאנקען פאר אייער גוטסקייט.

(ער שפיעלט עפעס שוידערליכעס; די קאטערינקע סקריפעט, רייסט, פייפט. אשמדאי, אויפהייבענדיג די אויגען צום הימעל פערטראַכט, מאַכט שטיל מיט'ן האַנד צום טאַקט, און פייפט אונטער.)

שרה: מיין גאָט, ווי פאַסקודנע!

אשמדאי: דאָס, מאַדאַם לייווער... (פייפט אונטער) דאָס רופט זיך די וועלט־האַרמאָניע.

(אויף אייניגע צייט הערט אויף דער געשפרעך; עס הערט זיך נור די רייסענדע שפיעלעריי פון דער קאטערינקא און דאָס טרוימערישע צופייען פון אשמדאי. די זון ברענט אונערבאַרמליך.)

אשמדאי: איך האָב ניט וואָס צו טהון, שפאַציער איך איבער דער וועלט.

(בענייסטערט זיך אלץ מעהר. פלוצלונג רייסט זיך איבער מיט א כריפענדיגען פייף די קאטערינקא, וועלכע

קלינגט נאך לאנג אין די אויערן, און אישמדאי ווערט פער-
גליווערט מיט געהויבענער האנד.)
אישמדאי (אין פערלענעהייט): ענדיגט זיך ביי אייך אלע
מאָל אזוי?

קאטערינשטישק: עס טרעפט אז ערנער. אדיע.
אישמדאי (זוכט אין קאמזייל-טאש): ניין, ניין, געהט אזוי
ניט אוועק... איהר האָט מיר געבראכט אמת'ן פערנניגען, און איך
וויל ניט, אז איהר זאָלט זיך דערווערנען. גאט אייך קליין-נעלד,
לעבט זיך אייך.

שרה (האָט הנאה און פערוואונדערט): ווער וואָלט דאָס
געקענט מיינען, קוקענדיג אויף אייער פנים, אז איהר זייט אזא
נוטער, פרעהליכער מאן.

אישמדאי (גערייצט): אָ, שטעלט מיך ניט אין פערלענענ-
הייט, מאדאם לייווער, מיט אייערע שבחים. פאר וואָס זאָל איך ניט
העלפען אן עהרליכען מענשען — וועלכער וואָלט זיך דערווערנען,
אויב ניט. דאָס לעבען פון אַ מענשען איז אַ שטענדיגער, מאדאם
לייווער, און איך טראָג אלע מאָל קליין-נעלד מיט זיך... אבער צו
איז דאָס אָפטמאָלס ניט דור-לייווער דער בכבוד'ער מאן, וועלכען
איך זעה?

(ער קוקט זיך צו אהין, וואו דער וועג פערקירעוועט זיך
צו רעכטס.)

שרה (קוקט זיך אויף צו): יא, דאָס איז דור.

(אלע ווארטען שווייגענדיג. אויף דעם שטויביגען וועג
פון דעם פערקעהר ווייזט זיך דור לייווער, געהענדיג
לאנגזאם. ער איז אַ הויכער, אַ ביינערדיגער, מיט לאנגע,
גרויע לאָקען און אויך אזא באָרד; אויפ'ן קאָפּ אַ הויכע,
קופאליעהנליכע שווארצע היטעל; אין האַנד אַ שטעקען,
מיט וועלכען אזוי ווי ער וואָלט מעסטען דעם וועג. קוקט
אראָפּצו פון אונטער די לאנגע, געדיכטע ברעמען; און אזוי
ניט אויפהייבענדיג די אויגען, לאנגזאם און ערנסט, געהט ער

אונטער צו די וויצענרע און בלייבט שטעהען אָנגעלעהנט מיט
ביידע הענד אויפ'ן שטעקען.)

שרה (שטעהט אויף מיט כבוד): וואו ביזטו געווען, דוד?
דוד (ניט אויפהייבענדיג די אויגען): איך האָב געקוקט
אויף די כוואַליעס, שרה, און האָב זיי געפרעגט: פון וואָנען זיינען
זיי געקומען און וואוהין געהען זיי? וועלען לעבען טראַכט איך
דאָס, שרה: פון וואָנען קומט לעבען, און וואוהין געהט עס?
שרה: וואָס-זשע האָבען דיר די כוואַליעס געזאָגט, דוד?
דוד: זיי האָבען קיין זאך ניט געזאָגט, שרה — — זיי
קומען און געהען אוועק וויעדער, און דער מענש אויפ'ן ברעג ים
ווארט אומזיסט אויף אַן ענטפער פון דעם ים.

שרה: מיט וועמען האָסטו דו דאָרט געשמועסט, דוד?
דוד: איך האָב געשמועסט מיט גאָט, שרה, איך האָב איהם
געפרעגט וועגען דוד-לייזער'ס גורל, דעם גורל פון אַן אלטען אידען,
וועלכער דארף באַלד שטארבען.

שרה (פערצימערט): וואָס-זשע האָט דיר גאָט געזאָגט?
(דוד שווייגט מיט אַראָבגעלאָזטע אויגען.)

שרה: אונזער זוהן, נחום, וויל שוין אויך זיין מיט דיר
אויפ'ן ברעג ים און פרעגען וועגען זיין מזל.
דוד (הייבט אויף זיינע אויגען): דארף דען נחום שטארבען
אין גיכען?

נחום: יא, טאטע, איך האָב שוין אָנגעהויבען שטארבען.
אשמדאי: אבער ערלויבט נור, מיינע העררען... צו וואָס
רעדען וועגען טויט, ווען איך האָב אייך געבראכט גליק און לעבען?
דוד (ניט אַ קעהר דעם קאָפּ): זייט איהר דען פון גאָט
געקומען? שרה, ווער איז ער, וואָס רעדט עפעס אזוי?
שרה: איך ווייס ניט. ער ווארט שוין לאַנג אויף דיר.

אשמדאי (מונטער, בעוועגליך): אַך, מיינע העררען, ניט זיך
אביכעל אַ שמויכעל. איין מינוט, מעהר ניט, הערט זיך צו, און
איך וועל אייך אלעמען מאַכען לאַכענדיג! אויפמערקזאם, מיינע
העררען, אויפמערקזאם!

(אלע קוקען אשמדאי אין מויל מיט אנגעשטרענגטע ניין
נעריגקייט.)

אשמדאי (נעהמיט ארויס א פאפיער, געהויבען): זייט איהר
ניט דוד-לייזער, דער זוהן פון אברהם-לייזער?
דוד (צושראקען): נו, איך. אבער עס קען זיין, אז עס איז
פאראן אן אנדער דוד-לייזער. איך ווייס ניט, פרעגט זיך נאך
ביי מענשען.

אשמדאי (שלאגט איהם איבער מיט'ן האנד): האָט איהר
אָפּטמאָלס ניט געהאט א ברודער משה לייזער, וועלכער איז מיט
פינף און דרייסיג יאָהר צוריק געלאָפּען קיין אמעריקא אויף אן
איטאליענישען דאמפפער „פאָרטונאַ“?
אלע: יא, יא.

דוד: אבער איך האָב ניט געוואוסט, אז ער איז אין אמעריקא.
אשמדאי: דוד לייזער, אייער ברודער משה איז געשטאָרבען!
(אלע שווייגען.)

דוד: איך האָב איהם לאנג מוחל געווען.
אשמדאי: און שטארבענדיג, האָט ער זיין גאנצען פערמעגען,
וואָס בעשטעהט פון צוויי מיליאָן דאָלאַר (צו די אַרומיגע) — וואָס
דאָס מיינט פיער מיליאָן רובעל — איבערגעלאָזען פאר אייך, דוד
לייזער.

(א ברייטער אויפזופצען עפעס טראָגט זיך דורך, און
אלע בלייבען פערשטיינערט.)

אשמדאי (דערלאנגט א פאפיער): אָט איז דער דאָקומענט,
זעהט איהר — די חתימה.

דוד (שטויסט אָב דאָס פאפיער): ניין, מען דארף ניט, מען
דארף ניט. ניט נאָט האָט אייך געשיקט. גאָט וועט אזוי ניט
לאַכען פון א מענשען.

אשמדאי (הארציג): אַך, וואָס פאר אַ לאַכען. אויף מיין
עהרענוואָרט, דאָס איז אַן אמת, — פיער מיליאָן. ערלויבט מיר
דעם ערשטען אייך זאָגען מוז טוב און הייס א דריק טהון אייער
עהרליכע האַנד. (נעהמט דוד'ס האַנד און טרייסעלט שטארק.) נו,

מאדאס לייזער, זעהט איהר וואָס איך האָב אייך געבראַכט ? וואָס
וועט איהר איצט זאָגען ? איז אייער רויזע שעהן אָדער מיאוס ?
אהא ! און איהר וועט איצט אָנהייבען דען שטאַרבען, נחום ?
אהא ! (מיט טרעהרען.) אָט, וואָס איך האָב אייך געבראַכט,
מענשען, און איצט ערלויבט מיר אוועקצוגעהען... און ניט שטערען...
(טראָגט צו די טיכעל צו די אויגען און געהט אָב אָן אַ

זייט, ווי עס שיינט, אַ צוטראָגענער.)

שרה (ווילד) : רויזע !

רויזע (אויף אזוי ווילד) : וואָס, מאַמע ?

שרה : וואָס איין דין פנים ! וואָס דעם פנים, רויזע ! מין

גאָט, נרוזשע ניקער, וואָס דעם פנים !

(טרייסעלט רויזע'ן ווי אַ צומישטע, וואָשט זי, צופלעס-

קענדיג דאָס וואָסער מיט די ציטערנדע הענט. נחום כאַפט

דעם פאטער פאר'ן האַנד און בלייבט כמעט הענגען אויף איהם.

עס זעהט אויס, אז אַטאָט וועט ער אַראָב פון זינען.)

דוד : נעהמט דאָס פאפיער צוריק. (מיט פעסטקייט.) נעהמט

דאָס פאפיער צוריק !

שרה : ביזטו פון זינען אַראָב, דוד ? הערט איהם ניט.

וואָש, רויזעלע, וואָש ! זאָלען מענשען זעהן דין שעהנקייט.

נחום (כאַפט דאָס פאפיער) : דאָס איז אונזערע, מאַמע !

טאָמע — אָט מיט וואָס גאָט האָט דיר געענטפערט. גיב אַ קוק

אויף דער מאַמען, גיב אַ קוק אויף רויזען — אויף מיר גיב אַ קוק :

איך האָב דאָך גאָר געווען שוין אנגעהויבען שטאַרבען.

פּוריקעס (שרייט) : אי-אי, זעהט, זיי וועלען דאָך צורייסען

דאָס פאפיער. אי, אי, ניקער, נעהמט פון זיי אָב דאָס פאפיער.

(נחום וויינט. רויזעלע, גלאַנצענדיג מיט איהר ישעהנקייט,

שוין ניט פערדעקענדיג די אויגען מיט די האַר, שטעלט זיך

פאר'ן פאטער, לאַכענדיג.)

רויזע : דאָס בין איך, טאָמע, דאָס בין איך ! דאָס בין...

איך !

שרה (משונה) : וואו ביזטו געווען, רויזע ?

רויזע: איך בין ניט געווען, מאמע; מאמע, איך בין געבוירען געוואָרען.

שרה: זעה, דוד, זעה: שוין אַ מענש געבוירען געוואָרען. אַך, קוקט־זשע אויף איהר אלע. אַך, צועפענט־זשע די סהירען פאר אייערע אויגען. די טויערן צועפענט פאר די אויגען. קוקט אויף איהר אלע.

(און פלוצלונג בעגרייפט דוד די בעדייטונג פון דאָס, וואָס האָט פאַסירט. ער וואַרפט אַראָב די היטעל פון קאַפּ, רייסט די קליידער, וואָס שטיקען איהם; און, אַבשטויסענדיג אלעמען, וואַרפט ער זיך צו אשמדאי.)
דוד (בייז): פאר וואָס האָסטו דו דאָס געבראַכט?
אשמדאי (ווייך): אבער ערלויבט, הערר לייווער, איך בין בלויז אַן אַדוואָקאַט. איך בין ווירקליך גערן.

דוד: פאר וואָס האָסטו דו דאָס געבראַכט?
(שטויסט אָב מיט כעס אשמדאי; און שאַקלענדיג זיך נעהט ער אוועק אויפ'ן וועג. שטעלט זיך פלוצלונג אָב, ניט זיך אַ קעהר צוריק און שרייט, טרויסלענדיג מיט די הענד.)

דוד: טרייבט איהם אוועק — דאָס איז דער טייפּעל! איהר מיינט פיער מיליאָן רובעל האָט ער געבראַכט? ניין, ער האָט געבראַכט פיער מיליאָן בעליידיגונגען. פיער מיליאָנען חוזק האָט ער דאָס אַ וואָרף געטהאָן דוד לייווער'ן אויפ'ן קאַפּ. — — — פיער ימים ביטערע טרעהערען האָב איך פּערגאַסען אויפ'ן לעבען; די פיער ווינטען פון דער ערד זיינען מיינע זיפּצען געווען; מיינע פיער קינדער האָבען קראַנקהייט און הונגער אויפגעפרעסען, — און איצט, ווען איך דאַרף שטאַרבּען, ברענגט מען מיר פיער מיליאָן. וועלען זיי דען מיר אומקעהרען די יונגע יאָהרען, וועלכע איך האָב אַבגעלעבט אין נויט, געמאַטערט פון יסורים, פון קלאָג, פון ביינק־שאַפט? וועלען זיי מיר אומקעהרען לבל הפחות איין טאָג פון מיין הונגער, איין טרעהר, וואָס איז געפאַלען אויף אַ שטיין, איין שפיין, וואָס מען האָט מיר געגעבען אין פנים? פיער מיליאָן קללות — אַט וואָס עס זיינען זיינע פיער מיליאָן רובעל! ... אַ, חנה, אַ,

בנימין, רפאל, א, מיין קליינינקער משה; איהר, מייע קליינינקע
עופה'לעך וואָס זייט צושטאַרבען פון קעלט אויף די נאַקעטע צווייגען
פון ווינטער — וואָס וועט איהר זאָגען, ווען אייער טאַטע וועט
אַגריהרען אַט דאָס געלד? ניין, איך דאַרף קיין געלד ניט. איך
דאַרף קיין געלד ניט, זאָג איך אייך, איך, דער אַלטער איד וואָס
שטאַרבט פון הונגער! דאָ זעה איך ניט גאָט. אבער איך וועל
נעהען צו איהם, איך וועל איהם זאָגען: וואָס טהוטסט דו
מיט דור'ן? — — איך נעה!

(נעהט אוועק, טרייסלענדיג מיט די הענט.)

שרה: דוד, קעהר זיך אום, קעהר זיך אום.

פּוריקעס (פערצווייפעלט): דאָס פאַפיער, דאָס פאַפיער
הייבט דאָך אויף.

אַשמדאי (דעהט זיך): בערוהיג זיך, מאדאם לייזער, ער
וועט זיך צוריקעהרען. פון אָנהויב איז דאָס אַלע מאָל אזוי. איך
בין גענוג אויסגעווען אין דער וועלט, און איך ווייס עס. דאָס
כלום ניט אַ שפּאַר אין קאָפּ, די פיס ציטערן, און דער מענשט שילט
זיך. דאָס איז גאָר נישט.

רויזע: וואָס פאַר אַ קרומער שפיגעל, מאמע.

גחום (וויינט): מאמע, וואוהין איז דער טאַטע אוועק? איך
ווייל לעבען.

אַשמדאי: ווארפט אוועק דאָס שטיקעל גלאָז, רויזע. אייער
שעהנהייט וועלען מענשען אָבשפיעגלען, אייער שעהנהייט וועט
אָבשפיעגלען די וועלט — אין איהר וועט איהר זיך בעקוקען... אַך,
איהר זייט נאָך דאָ, מוזיקאַנט? טאָ שפיעלט דאָך אונז עפעס, איך
בעט אייך: אזא יום טוב טאָר ניט זיין אָהן כלירזמר
קאַטערינשטיק: דאָסזעלביגע שפיעלען?
אַשמדאי: דאָסזעלביגע.

(די קאַטערינקע רעוועט און פייפט. אַשמדאי פייפט צו)

מיט פוריע, צוקאָכט, און מאַכט מיט די הענט, אזוי עפעס, ווי
ער וואָלט בענשען אַלעמען מיט מוזיק און פייף.)

פאַרהאַנג

דריטעם בילד.

דוד לייווער לעבט רייף. לויט דער פאָדערונג פון זיין ווייב און קינדער האָט ער געקויפט אַ רייכע וויללע אויפ'ן ברעג ים, האָט איינגעפיהרט דיענער מיט דיענסטען, פערד און עקיפאזשען. אשטדאי, אונטער דער אוסרייד, אַז איהם האָט שוין דערעסען די אַדוואָקאטור, איז געוואָרען ביי דוד'ן זיין פערזענליכער סעקרעטער. צו רויזען געהען לעהרער מיט לעהרערקעס; זיי לערנען זי שפראַכען, מאניערען; און נחום, וועלכער איז אַזוי צוקרענקט, אַז ער איז שוין נאָהענט פון טויט, האַלט נאָך אָן איין לעהרער, דעם לעהרער פון טאַנצען. דאָס געלד פון אַמעריקא איז נאָך ניט געקומען, אבער פאַר דוד לייווער דעם מיליאָנער איז אָפּען אַ גרויסער קרעדיט — אבער אַלץ מעהר אויף זאכען, אויף סחורה, איידער אויף מוזמן, וואָס עס פעהלט אביסעל אויס.

די סצענע שטעלט מיט זיך פאַר אַ רייכען זאָל, ווייס-מאַרמאָרנע בעפוצט, מיט גרויסע איטאַליענישע פענסטער און אַן ארויסגאַנג צום וועראַנדאַ. עס איז מיטאַנגצייט. פון די אָפּענע פענסטער זעהען זיך האַלב־טראָפישע פלאַנצען און די טיעפע בלויקייט פון ים; אין איינעם פון די פענסטער עפענט זיך די אויסזיכט אויפ'ן שטאדט.

ביים טיש זיצט דוד לייווער, זעהר טרויעריג. און אביסעל ווייטער אויפ'ן דיוואַן זיצט ברייטלעך שרה, רייף געקליידעט אבער אָהן געשמאַק, און זי קוקט, ווי נחום לערנט זיך טאַנצען. נחום איז זעהר בלייך, הוסט און שאַקעלט זיך כמעט פון שוואַכקייט, בעזונדערס, ווען ער דאַרף לויט די רעגעלן פון טאַנצען שטעהען אויף איין פוס. אבער ער לערנט זיך האַרטיג נעקיג; ער איז געקליידעט זעהר עלעגאַנט, נור דער אויסער-געוועהנליך בונטער זשילעט (וועסט) פון ישריענדער פאַרב

און דער האלזטוך פערדארבען דעם איינדרוק. ארום נחום'ע, דרעהט זיך, באלאנסירענדיג און צוועצענדיג זיך דער טאנץ לעהרער מיט א פידעל און סמיק אין האנד. דאָס איז א נעמער מאן און אונגעוועהנליך לייכט אין בעוועגונגען; טראָגט א ווייסע וועסט, לאַקירטע שיכלעך — —

און אויף דאָס אלעס קוקט אשמדאי מיט א טרויעריגען פנים און מיט פאָרוואָרף, שטעהענדיג ביים אַריינגאנג.

לעהרער: איינס — צוויי — דריי; איינס — צוויי — דריי.

שרה: זעה, דוד, זעה, ווי נחום'ן געהט עס דער טאנץ. איך וואָלט בשום אופן אזוי ניט געקענט שפּרינגען — אָרעמער יונג. דוד: איך זעה.

לעהרער: הערר נחום איז זעהר טאלענטפאָל. ביטע... איינס — צוויי — דריי. ערלויבט נור, ניט גאָר אזוי. דעם פא דארפט איהר מאַכען עכטער, ניט אַברונדען די בעוועגונג פון דער רעכטער פוס. אָט אזוי, אָט אזוי (ער ווייזט), טאנצען, מאדאס לייזער, איז גאָר אזוי ווי מאטעמאטיק: דאָ דארף מען א צירקעל. שרה: דו הערסט, דוד?

דוד: איך הער.

לעהרער: ביטע, מאַסיע נחום. איינס — צוויי — דריי; איינס — צוויי — דריי. (שפיעלט אויפ'ן פיעדעל.) נחום (אָהן אַטהעם): איינס — צוויי — דריי; איינס — צוויי — דריי...

(דרעהט זיך און פאלט שיער אום פלוצלונג. שטעלט זיך אָב מיט אַן אויסגעמאָטערטען פנים, בלוטלאָז און טויטליך דער בליק — דער הוסט שטיקט איהם. הוסט זיך אויס און טאנצט ווייטער.)

נחום: איינס, צוויי, דריי.

לעהרער: אָט אזוי, אזוי, מאַסיע נחום. נעמער, נעמער, איך בעט אייך. איינס, צוויי, דריי.

(ער שפיעלט. אשמדאי נעהט מאַרויכטיג צו צו שרה'ן
און זאָגט מיט אַן איינגעהאלטענער שטימע, אבער גענוג הויך,
אַז דוד זאָל איהם הערען.)
אשמדאי: דענקט איהר ניט, מאַדאם לייזער, אַז נחום איז
עטוואָס מיער? דיעזער טאנץ-לעהרער ווייס ניט פון קיין רחמנות.
דוד (אַ סעהר טהון זיך): יא, גענוג, שרה, ביי דיר איז רעכט
צו פערמאטערן דעם אינגעל.
שרה (פערלאָרען): אבער וואָס בין איך שולדיג, דוד. זעה
איך דען ניט, אַז ער איז מיער — אבער אַז ער אַליין וויל טאנצען.
נחום! נחום! גענוג, נחום! רוה זיך אָב.
נחום (געשטיקט פון הוסט): איך וויל טאנצען. (שמעלט
זיך אָב און טופעט היסטעריש.) פאַר וואָס ערלויבט מען מיר ניט
טאנצען. אָדער אַלע ווילען אַז איך זאָל וואָס ניכער שטאַרבען?
שרה: דו וועסט נאָך לעבען, נחום, וועסט נאָך לעבען.
נחום (כמעט וויינענדיג): פאַר וואָס ערלויבט מען מיר ניט
טאנצען? איך וויל טאנצען. איך האָב שוין גענוג געמאַטערט זיך
קריגען קרעדיט; איך וויל פרעהליך זיין. בין איך דען אַלט און
איך זאָל ליגען אין בעט און הוסטען, הוסטען, הוסטען!
(הוסט און וויינט אין דערזעלבער צייט. אשמדאי ראַמט
אין אַ סוד דעם טאנץ-לעהרער, און דער גיט געט אַ קוועטש
מיט'ן פלייצע אַלס אַ צייכען פון מיטלייד, שאַקעלט צו מיט'ן
קאַפּ און קלייבט זיך אַוועקצונעהן.)
לעהרער: ביז מאַרגען, הער נחום. איך האָב מורא אונזער
לעסציאָן געהאַט צו לאַנג.
נחום: מאַרגען... קומט, ניט אַנדערש. איהר הערט, איך
וויל טאנצען.
(דער לעהרער געהט אַוועק, געזעגענענדיג זיך. נחום געהט
נאָך איהם מיט אַ בריה'שדיגען גאַנג.)
נחום: מאַרגען, ניט אַנדערש, איהר הערט? ניט אַנדערש.
(געהען אַב.)
אשמדאי: ווענען וואָס האָט איהר זיך פערטראַכט, דוד?

ערלויבט מיר צו זיין ניט בלויז אייער פערזענליכער סעקרעטער —
הגם איך שטאָלציר מיט דיזער עהרע — נור אויך אייער פריינד.
זינט עס איז אָנגעקומען דאָס געלד, דריקט אייך עפעס אַ מרה-
שחורה, און דאָס קרענקט מיר, ווען איך קוק אויף אייך.

דוד: מיט וואָס זאָל איך זיך פרעהען, נולליום?
שרה: און רויזע? זינדיג ניט פאר גאָט, דוד. האָבען
אונזער אויגען ניט הנאה, קוקענדיג אויף איהר שעהנקייט און יונג-
קייט? פריהער האָט אפילו די שטילע לבנה מורא געהאַט אַ קוק
טהאָן אויף איהר; איין שטערען האָט דעם אנדערען שטערען ניט
געוואָגט אַ שעפצע טהאָן וועגען איהר — און איצט פאָהרט זי אין
אַ קאַליאָסקע און אלע קוקען אויף איהר, און רייטער נאָלאָפירען
נאָך איהר. בעטראַכט נור, נולליום! — רייטער נאָלאָפירען נאָך
איהר!

דוד: און נחום?
שרה: איז וואָס נחום? ער איז דאָך שוין לאַנג קראַנק, דו
ווייסט דאָס. און דער טויט אויף אַ ווייכער בעט איז ניט ערגער,
אידער שטאַרבן אויף דער גאָס. און אפשר וועט ער נאָך לעבען.
(וויינט) אפשר וועט ער נאָך לעבען. דוד, דאָרט דרויסען וואַרטען
אויף דיר אברהם חעססין און שיינדעל'ס מיידעלע.
דוד (טרויעריג): וואָס דאַרפען זיי, געלד? גיב זיי, שרה,
עטליכע גראַשען, און זאָלען זיי געהן.

שרה: סוף כל סוף וועלען זיי ביי אונז אַרויסשלעפען דאָס
גאַנצע געלד, נולליום. שוין דאָס צווייטע מאָל, ווי איך גיב חעססינען.
ער איז אזוי ווי זאָמד, וויפיעל מען זאָל אין איהם ניט גיסען קיין
וואַסער, וועט ער אַלץ זיין טרוקען און זשעדגע.

דוד: שטות, געלד איז פאַראַן ביי אונז צו פיעל, שרה. אָבער
מיר איז שווער צו קוקען אויף מענשען, נולליום. זינט איהר האָט
אונז געבראַכט די עשירות...

אשמדאי: וועלכע איהר האָט פערדיענט מיט אייערע
יסורים, לייווער.

דוד: פון דעמאָלט אָן האָבען זיך מענשען אזוי שלעכט גע-

ביטען. ליעבט איהר ווען מען ביינט זיך פאר אייך צו נידעריג
 נולליוס? און איך האָב דאָס פיינר — מענשען זיינען ניט קיין
 הינד, וואָס זיי זאָלען קריכען אויף'ן בויך. און ליעבט איהר, נולליוס,
 ווען מענשען זאָגען אייך, אז איהר זייט דער קלינסטער, דער גרויס-
 מוטהינסטער, דער בעסטער פון אלע לעבעדיגע, אין דער צייט ווען
 איהר זייט א נעוועהנליכער אלטער איד, ווי פיעלע אזעלכע. איך
 האָב דאָס ניט ליעב, נולליוס: פאר די קינדער פון דעם גאָט פון
 אמת וחסד פאסט זיך ניט צו זאָגען שקרים, ווען אפילו עס זאָל
 אויסקומען שטארבען פון די אכזריות פון'ם אמת.

אשמדאי (פערטראכט): רייכקייט איז א מורא'דיגע מאכט,
 לייזער. קיינער פרעגט אייך ניט, פון וואנען קומט צו אייך געלד:
 זיי זעהען אייער מעכטיגקייט און זיי נייגען זיך פאר איהר.
 דוד: מעכטיגקייט? און נחום? און איך אליין, נולליוס? —
 קען איך פאר אלע געלדער סויפען לכל הפחות איין טאָג געזונד
 און לעבען?

אשמדאי: איהר זעהט אויס בעדייטענר פרישער.
 דוד (שמויכעלט טרויעריג): יא? צו זאָל איך אפשר ניט
 נעהמען פאר זיך א טאניג-לעהרער — ניט אן עצה, נולליוס.
 שרה: פערנעס אָבער ניט רויזען, פאָטער. איז דען ניט אן
 עבירה פאר גאָט צו פערדעקען די שעהנקייט פון פנים. פאר דער
 פרייד און הנאה פון אונזערע בליקען איז שעהנקייט געגעבען געוואָר-
 רען; אין דער שעהנקייט פון'ם פנים ווייזט זיין שעהנקייט גאָט
 גופא; האָבען מיר דען ניט אויפגעהויבען יעדען טאָג די האַנד
 געגען גאָט אליין, ווען מיר האָבען מיט סאזשע און קוילען געשמירט
 דעם פנים פון אונזער רויזען און געמאכט זי פאר א סטראשידלע
 און א צרה פאר די בליקען?

דוד: שעהנקייט פערוועלסט, אלעס שטארבט, שרה.
 שרה: אָבער די ליליע וועלסט דאָך אויך און עס שטארבט
 אויך די נאָרציס-בלום; עס שיטען זיך אַראָב די בלעטלעך פון דער
 געלער ראָזע — וועסטו דען דערפאר וועלען צוטרעטען אלע בלומען
 און די געלע ראָזע בעשמוצען מיט לעסטערונג. צווייפעל ניט,

דוד : דער גערעכטער גאט האט דיר געגעבען עשירות — און דו, וואָס ביזט אין אונגליק געווען אזוי פעסט, אז דו האָסט קיין איין מאָל נישט געלעסטערט גאָט, וועסט דו דען אין גליק שוואַך ווערען ? אשמודאי : זעהר גערעכט, מאַדאם לייווער. ביי רויזען זיינען שוין אזוי פיעל חתנים, אז זי דארף נור אויסקלייבען. דוד (שטעהט אויף מיט כעס) : איך וועל זיי נישט אָבגעבען רויזען.

שרה : נו, וואָס רעדסטו, דוד ! דוד : איך וועל זיי נישט אָבגעבען רויזען. הינד, וואָס ווילען ושלוקען פון אַ גילדערנע שיסעל — הינד וועל איך אַרויספאַגען. (רויזע קומט אַריין. זי איז געקליידעט רייך, נור איינפאַך, אָהן צופיעל פּויז ; זי איז עטוואָס בלייך און מיער, נור זעהר שעהן — אזוי ווי פון איהר וואָלטען זיך ציהען שטראַהלען און שאַטענס פון דער לבנה. זי בעמיהט זיך אויך שעהן צו ריידען און בעוועגען זיך, פאַלגט זיך נאָך אויפמערקזאם, אָבער וויילע-ווייז שלאָגט זיך דאָס איבער — זי ווערט גראַב, שרייעריש. און דאָס מאַטערט זי. איהר בעגלייטען צוויי הערערען אין רייטיקאָסטיומען ; דער עלטערער פון זיי איז זעהר בלאַס, כמורעט זיך טרויעריג און בייז. און צודריקענדיג זיך צו רויזען, אזוי ווי זוכענדיג אַ בעשיצונג אין איהר יונגקייט, שלעפט זיך נאָך שוואַך נחום.)

דוד (גאנץ הויך) : שרה — חתנים. שרה (גיט אַ מאַך מיט'ן האַנד) : אַך, דוד, ווער אַנטשוויגען. רויזע (קוסט לייכט די מוטער) : ווי איך בין מיער, מאַמע. נוטען טאָג, טאַטע.

שרה : היט זיך, רויזעלע : מען טאָר נישט אזוי פיעל לעהרנען. (צום עלטערן הערערען) זאָגט איהר וועניגסטענס איהר, אז מען טאָר אזוי פיעל נישט אַרבייטען. — צו וואָס דארף זי איצט אַרבייטען ? יונגער הערר (שטיל) : אייער טאָכטער דארף מען אַנבעטען, מאַדאם לייווער. באלד וועט מען פאַר איהר אַ טעמפּעל בויען. עלטערער הערר (שמיכעלט) : און נעבען טעמפּעל — אַ

בית-עולם. נעבען טעמפלען, מאדעם לייזער, זיינען תמיד פאראן
בית-עלמין'ס.

רויזע: אויף ווידערזעהן. איך בין מיעד. אויב איהר זייט
פריי, קומט צופאָהרען מאָרגען פריה — אפשר וועל איך ווידער
אויספאָהרען מיט אייך.

עלטערער הערר (קוועטשט מיט'ן פלייצע): פריי? א, יא,
זיכער, מיר זיינען פאָלשטענדיג פריי. (שאַרף) אויף ווידערזעהן!
יונגער הערר (אונרוהיג): אויף ווידערזעהן.
(געהען א.ב.)

שרה (אונרוהיג): רויזעלע, דו האָסט איהם, דוכט זיך, בעליי-
דיגט. פאר וואָס ביזטו אזוי?

רויזע: עס מאַכט נישט, מאַמע.
אשמדאי (צו דוד'ן): נו, דאָס זיינען נאָך ניס קיין חתנים,
דוד.

(דוד לאַכט ביזלעך; אשמדאי אָבער, ניס אויסהאַלטענ-
דיג. זיין כאַראַקטער, לויפט צו צו רויזען און שלאָגט איהר
פאָר זיין אָרעם; פיהרט זי האַלב-טאַנצענדיג און פייפט צו
פרעהליך דעם זעלבן מאָטיוו, וואָס די קאַטערינקע.)
אשמדאי: אַך, רויזע, ווען ניס מיינע יאָהרען (פייפט צו),
און ניס די קראַנקהייט, איך וואָלט געווען דער ערשטער בעלן אויף
אייער האַנד.

רויזע (לאַכט מיט נאווה): בעסער קראַנקעהייט, איידער
טויט.

דוד: איהר זייט דאָך זעהר אַ פרעהליכער מענש, נולליוס.
אשמדאי (פייפט): ווען מען האָט ניס קיין עשירות און
מען האָט אַ ריינעם געוויסען, דוד, אַ ריינעם געוויסען. איך האָב ניס
וואָס צו טהאָן, שפּאַציר איך געאַרעמט. זאָגט איהר — טויט,
רויזע?

רויזע: פרופט.

אשמדאי (שטעלט זיך אָב): און איהר זייט דאָך ווירקליך
שעהן, רויזע. (נאָכדענקענדיג) און וואָס, אויב... אויב... נור ניין:

פפליכט איז העכער פון אלעס. באַלגט מיך, רויזע, איהר וואָלט
זיך קיינעם ניט אָבגעבען, סיידען מינדסטען א פירסט, און ווען
אפילו ער וואָל זיין דער פירסט פון פינסטערניס.

נחום: רויזינקע, פאר וואָס ביזטו אַוועק פון מיר. מיר איז
קאַלט, ווען דו האַלטסט מיך ניט פאר'ן האַנד. האַלט מיין האַנד,
רויזינקע.

רויזע(קוויינקעלט): אָבער איך דאַרף זיך איבערטהאָן, נחום.
נחום: איך וועל דיך בעגלייטען ביז'ן שלאָף-צימער. ווייסט
דו, היינט האָב איך דאָך ווידער געטאַנצט, און זעהר גוט, ווייסט
דו? איך בלייב שוין איצט אזוי אָהן אַטהעם. (מיט פערנעמענדונג
און עטוואָס קנאה) ווי שעהן דו ביזט, רויזינקע!

שרה: וואַרט, רויזעלע, איך אליין וועל דיר צוקעמען די
האַר. וועסט דו מיר ערלויבען?

רויזע: אָבער, מאַמא, איהר מאַכט דאָס שלעכט; איהר
קוסט מעהר, איידער איהר קאַמט; די האַר ווערען צופלאַנטערט
פון די קוסען.

דוד: דו ענטפערסט דער מאַמען, רויזע.

רויזע (בלייבט שטעהן): פאר וואָס האָסט דו פיינד מיין
שעהנקייט, מאַמע?

דוד: פריהער האָב איך ליעב געהאַט דיין שעהנקייט, רויזע.
שרה (עמפערט): וואָס רעדסט דו, דוד.

דוד: יא, שרה. איך האָב ליעב דעם פערל, ווי לאַנג ער איז
אויפ'ן גרונד פון ים; ווען מען געהמט איהם אבער אַרויס, ווערט ער
בלוט, און דאָן ליעב איך ניט קיין פערל, שרה.

רויזע: פאר וואָס האָסט דו מיין שעהנקייט, מאַמע? ווייסט
דו, וואָס אַן אַנדער מיידעל וואָלט געטהאָן אויף מיין פלאַץ — זי
וואָלט אַראָב פון זינען און וואָלט זיך אַרומדרעהען איבער דער ערד
אזוי ווי אַ הונד, וואָס האָט דערשלאָנגען אַ שפּילקע. און וואָס טוה
איך? איך לערן, מאַמע. טאַג און נאַכט לערן איך זיך, מאַמע.
(שטאַרק אויפגערענט) איך קען דאָך גאָר ניט. איך קען ניט רייזען,

אפילו געהן קען איך ניט. איך בין דאך הונגער, איך געה ווי א
הויקער!

שרה: דאס איז ניט אמת.

רויזע (אויפגערעגט): אָט האָב איך זיך פֿערגעסען אַ ווײַלע
— און איך שריי שוין, קאַראַקע הייזער, ווי אַן ערקעלטעטע
וואַראַנע. איך וויל זיין שעהן, טאַטע. איך וויל זיין שעהן, איך מוז
זיין שעהן — איך בין נור צוליעב דעם געבאָרען געוואָרען. דו
לאַכסט? אומזיסט. ווייסט דו, אַז דיין טאָכטער וועט זיין אַ הער-
צאָגין, אַ פֿרינצעסין? צו מיין קרוין וויל איך נאָך האָבען אויף אַ
— — — סעפּטער!

אשמדאי: אָהאָ!

(יענע דריי געהען אָב. דוד, אַבואַרטענדיג ביז זיי וועלען
אַרויס, שפּרינגט אויף ביז און געהט שנעל אום איבער'ן
צימער.)

דוד: וואָס פאַר אַ קאָמעדיע! וואָס פאַר אַ קאָמעדיע, נולל-
יוס. געכמען האָט זי געבעטען ביי גאָט אַ הערינג, און היינט איז
איחר שוין וועניג אַ קרוין. מאַרגען וועט זי שוין אָבגעהמען דעם
טהראָן ביים טייפּעל און וועט זיך אויף איהם אוועקזעצען, נולליוס,
און וועט זיצען שטאַרק. וואָס פאַר אַ קאָמעדיע.

(אשמדאי האָט שוין געביטען זיין געזיכט: ער איז איצט
שטרענג און טרויעריג.)

אשמדאי: ניין, דאָס איז אַ טראַגעדיע, דוד לייזער.

דוד: אַ קאָמעדיע, נולליוס, אַ קאָמעדיע — הערסט דו אין
אַלעס ניט דעם געלעכטער פֿון טייפּעל? (בעווייזט מיט'ן
האַנד אויף'ן טהיר) דו האָסט געזעהן דעם מַת, וועלכער טאַנצט —
יערען זיין דערפֿריה זעה איך איהם.

אשמדאי: איז דען נחום אזוי געפעהרליך?

דוד: געפעהרליך? דריי דאָקטוירים, דריי וויכטיגע העררען,
נולליוס, האָבען איהם אונטערזוכט געכטען און האָבען מיר שטיליג-
קעהרייט געזאָגט, אַז אין אַ חדש אַרום וועט נחום שטאַרבען, אַז
ער איז שוין אַ מַת, מעהר איידער העלפֿט. און יערען אין דערפֿריה

זעה איך ווי אין דיזען ווייסען מאַרמאָניעס זאָל שפּרינגט אַ מי-
אונטער מוזיק — איז דאָס דען ניט אַ חלום, נולליום? איז דאָס
ניט אַ געלעכטער פּונ'ם שטן?

אשמדאי: און וואָס האָבען זיי געזאָגט וועגען אייער גע-
זונד, דוד?

דוד: איך האָב זיי גאָר ניט אָנגעהויבען צו פרעגען. איך
ויל ניט מען זאָל מיר זאָגען: איהר קענט אויך שפּרינגען לויט דער
מוזיק, דוד. ווי געפעהלט דאָס אייך, נולליום: צוויי חתנים וואָס
טאנצען אין אַ ווייסען מאַרמאָרנעם צימער?
(לאַכט טרויעריג און בייז.)

אשמדאי: איהר שרעקט מיך, מיין פריינד. וואָס טהוט זיך
אין אייער נשמה?

דוד: ריהרט ניט מיין נשמה, נולליום — אין איהר איז אַן
אימה! (כאַפט זיך מיט'ן האַנד פאַר'ן קאַפּ) — אַך, וואָס זאָל איך
טהאָן? איך בין איינער אַליין אויף דער גאַנצער וועלט.

אשמדאי: וואָס איז מיט אייך, דוד? בערוהיגט זיך.
דוד (שטעלט זיך אָב בעפּאָר דעם אשמדאי, מיט פחד):
דער טויט, נולליום, דער טויט! איהר האָט אונז געבראַכט דעם
טויט. בין איך דען ניט געווען שטום בעפּאָר דעם טויט? האָב איך
איהם דען ניט ערוואַרט, ווי אַ פריינד? נור אַט האָט איהר געבראַכט
עשירות — און איך וויל טאַנצען. איך וויל טאַנצען, און דער טויט
פערכאַפט מיך פאַר'ן האַרצען; איך וויל עסען, ווארום אין די סאַמע
ביינער ביי מיר האָט זיך איינגעפרעסען דער הונגער, און דער
אַלטער מאָגען שפאַרט דאָס עסען צוריק; איך וויל לאַכען — און
מיין פנים וויינט, און די אויגען זיינען פערטרעהרט, און די נשמה
יאַמערט פּונ'ם פחד פאַר'ן טויט. אין מיינע ביינער איז הונגער און
אין מיין בלוט איז שוין גיפט — ניטאָ פאַר מיר קיין רעטונג;
דער טויט קומט אָן. (ער ביינקט.)

אשמדאי (פיעלדייטיג): אויף אייך וואַרטען אַרעמע-לייט,
דוד.

דוד: נ איז וואָס?

אשמדאי : אויף אייך ווארטען אַרעמעלייט, דוד.

דוד : אַרעמעלייט ווארטען תמיד.

אשמדאי (שטרענג) : איצט זעה איך, אז דו ביזט ווירקליך

א פערלאָרענער, דוד, נאָט האָט דיר פערלאָזען.

(דוד שטעלט זיך אָב און קוקט איהם אָן איבערראשט און

בייז. אשמדאי פערווארפט דעם קאָפּ מיט גאווה און האַלט

אויס רוהיג און שטרענג דעם בליק. זיי שווייגען.)

דוד : דאָס זאָגט איהר מיר, נולליום ?

אשמדאי : יא, דאָס זאָג איך אייך, דוד לייזער ; איהר זייט

אין דער שליטה פון דעם שטן — זייט פאָרויכטיג, דוד לייזער.

דוד (צושאָקען) : נולליום, מיין פריינד, איהר שרעקט מיך

— מיט וואָס האָב איך פערדיענט אייער כעס און דיזע האַרטטהער

צינע, שרעקליכע ווערטער ? איהר זייט אלע מאָל געווען אזוי גוט

צו מיר און מיינע קינדער... אייערע האָר זיינען אויך אזוי גרוי

ווי מיינע ; אין אייער פנים האָב איך שוין לאַנג בעמערקט בעהאַל-

טענע יסורים און... איך אכטע אייך, נולליום ! וואָס זשע שווייגט

איהר ? עפעס אַ שרעקליכער פייער ברענט אין אייערע אויגען —

ווער זייט איהר, נולליום ? אָבער איהר שווייגט — — ניין, ניין,

לאָזט ניט אַרונטער די אויגען ; מיר ווערט נאָך שרעקליכער, ווען

זיי זיינען אַרונטערגעלאָזען : דאן טרעט אַרויס אויף אייער גע-

שטאַלט אַ פייעריגער אויפשריפט פון עפעס אַ דונקעלער, אַ שרעק-

ליכער, טויטליכער וואַרהייט.

אשמדאי (צערטליך) : דוד.

דוד (ערפרעהט) : האָסט דו דאָס גערערט, נולליום ?

אשמדאי : שווייג און הער מיך אויס. פון משוגעת וועל איך

דיך צוריקקעהרען צום שכל, פון טויט — צום לעבען.

דוד : איך שווייג און הער.

אשמדאי : דיין משוגעת בעשטעהט דעריין, דוד לייזער,

וואָס דו האָסט דעם גאַנצען לעבען געזוכט נאָט, און ווען נאָט איז

צו דיר געקומען — האָסט דו געזאָגט : איך קען דיר ניט. דיין טויט

בעשטעהט אין דעם, דוד לייזער, וואָס אַ פערבלענדעטער פון אונ-

אלס אזוי ווי א פערד, וועלכער דרעהט אין דער פינסטער די ראָד
אלץ אין דעם זעלבען קרייז, האָט דו ניט געזעהן קיין מענשען און
איינזאָם ביזט דו געבליבען צווישען זיי מיט דייןע עשירות און
מיט דיין חולאת. דאָרט דרויסען וואָרט אויף דיר לעבען — און
דו, בלינדער, פערמאכסט פאר איהם די טהיר. טאָנז, דוד, טאָנז, —
דער טויט האָט אויפגעהויבען דעם סמיק און וואָרט אויף דיר אַ
ביסעל גראַציעזער, דוד לייזער, אַ ביסעל גראַציעזער, בריה'שריגער,
קייַלעכיגער דעם פאַ.

דוד : וואָס ווילסט דו פון מיר ?
אשמודאי : קעהר צוריק צו נאָט, וואָס נאָט האָט דיר גע-
געבען.

דוד (כמורנע) : האָט מיר דען נאָט וואָס געגעבען ?
אשמודאי : יעדער רובעל אין דיין קעשענע — איז אַ מעסער,
וועלכען דו שטעכסט אַריין אין ברוסט פון דעם הונגעריגען. צוטהייל
דיינע גיטער פאַר אַרעמע-לייט, גיב די הונגעריגע ברויט און דו
וועסט בעזיעגען דעם טויט.

דוד : קיינער האָט דוד'ן ניט געגעבען קיין שטיקעל ברויט,
ווען ער האָט געהונגערט — וועל איך דען מיט זייער זאטקייט אָנזע-
טיגען מיין הונגער, וואָס איז אין די ביינער.
אשמודאי : אין זיי וועסט דו זאט זיין.

דוד : וועל איך דען צוריק בעקומען מיינע כחות, מיין
געזונד ?

אשמודאי : אין זיי וועסט דו שטארק זיין.
דוד : וועל איך דען פּעריאָגען דעם טויט, וועלכער איז שוין
אין'ם בלוט, וואָס איז שיטער ווי וואַסער, וואָס איז שוין אין מיינע
אָדערן, וועלכע זיינען האַרט, ווי געמריקענטע שטריק. וועל איך
דען צוריקקעהרען דאָס לעבען.

אשמודאי : מיט זייער לעבען וועסט דו פּערדאָפלען דיין
לעבען. איצט איז ביי דיר מעהר ניט ווי איין האַרץ, דוד — ביי
דיר וועלען ווערען מיליאָנען הערצער.

דוד : אָבער איך וועל דאָך שטארבען !

אשמדאי : ניין, דו וועסט זיין אונשמערבליך!

(דוד טרעט צוריק מיט שרעק.)

דוד : א שרעקליכען וואָרט האָבען דייןע ליפּען אַרויסגע-
רעדט. ווער ביזט דו, וואָס דו וואַנסט צו פערשפּרעכען אונשמערב-
ליכקייט — איז דען ניט לעבען און מױט אין גאָט'ס הענד ?

אשמדאי : גאָט האָט געזאָגט : מיט לעבען זאָלסט דו דאָס
לעבען מקים זיין.

דוד : אָבער מענטשען זיינען שלעכט און זינדיג, און דער
הונגעריגער איז געהנטער צו גאָט אַלס דער זאַטער.

אשמדאי : דערמאָן זיך אויף דיין חנה'ן, אויף בנימין'ן....

דוד : שווייג!

אשמדאי : דערמאָן זיך אויף רפאל'ן און אויף דיין קלייד
גינקען משה....

דוד (ביינקענד) : שווייג, שווייג!

אשמדאי : דערמאָן זיך אויף דייןע קליינע עופה'לעך, וואָס
זיינען געשטאָרבען אויף די קאַלטע צוויינען פון ווינטער...

(דוד וויינט ביטערליך.)

אשמדאי : ווען עס קלינגט די לערנע אין בלויען הימעל,
וועסט דו דען איהר זאָגען : שווייג, קליין פויגעלע — גאָט דאַרף
ניט דיין געזאַנג ? און וועסט דו איהר ניט געבען א קערנדעל, ווען
זי איז הונגעריג ? וועסט דו זי ניט צוטוילען צום ברוסט, אז עס
זאָל איהר וואַרעם זיין און איהר שטימע זאָל זיך קענען ערהאַלטען
ביז פריהלינג ? ווער זשע ביזט דו, אונגלייכער, וואָס האָט קיין
רחמנות ניט אויף קיין פויגעלע און ניט איבער קינדער דעם אונגע-
וויטער ? דערמאָן זיך, ווי עס איז געשטאָרבען דיין קליינינקער
משה. דערמאָן זיך, דוד, און זאָג : מענטשען זיינען זינדיג און בייז
און פערדיענען ניט מיין רחמנות.

(דוד בייגט זיינע קניע, ווי אונטער א שווערער משא און

הויבט אויף די הענד, אזוי ווי ער וואָלט בעשיצען זיין קאָפּ
פון א קלאַפּ פון הימעל, און מיט א הייזערניגען קול :)

דוד : אדוני ! אדוני !

(אשמדאי פערלייגט די הענד אויף דער ברוסט און קוקט

אויף איהם.)

דוד : האָב רחמנות ! האָב רחמנות !

אשמדאי (שנעל) : דוד, אָרעמע-לייט וואָרטען אויף דיר. זיי וועלען באַלד אַוועק.

דוד : ניין ! ניין !

אשמדאי : אָרעמע-לייט וואָרטען תמיד, נור זיי ווערען מיער

וואָרטענדיג און געהען אַוועק.

דוד (משונה) : פון מיר וועלען זיי ניט אַוועק. אַך, נולליום,

נולליום... אַך, קלוגער נולליום ; אַך, נאָרישער נולליום ; האָסט דו

דען ניט פערשטאַנען, אַז איך וואָרט שוין לאַנג אויף די אָרעמע-

לייט און אַז זייער קול איז אין מיינע אויערן און אין מיין האַרצען.

ווען רעדער פאָהרען אויף דעם שטויביגען וועג, וואָס איז צוגע-

דריקט פון רעגען, טראַכטען זיי ווען זיי דרעהען זיך און לאָזען

איבער אַ סלייזד : אַט מאַכען מיר אַ וועג. אָבער דער וועג איז געווען,

נולליום, דער וועג איז שוין געווען. (פרעהליך) רופ די קבצנים אַהער.

אשמדאי : בעטראַכט, דוד, וועמען דו רופסט. (טרויעריג)

נור מיך ניט, דוד.

דוד : איך האָב קיין מאָל ניט גענאָרט, נולליום. (ענטשלאָף

סען און מיט גרויסקייט) דו האָסט גערעדט — האָב איך געשוויגען

און געהערט ; איצט שווייג דו און הער מיך : וואָרום ניט דעם מענ-

שען, נור נאָט האָב איך אַוועקגעגעבען מיין נשמה און זיין הער-

שאַפט איז איבער מיר. איך הייס דיר : רופ אַהער מיין פרוי שרה

און מיינע קינדער, נחום און רויזע און די גאנצע הויזגעזינד מיינע,

ווער עס איז נור פאַראַן.

אשמדאי (געהאָרכזאם) : איך וועל רופען.

דוד : און רופ צונויף די אָרעמע-לייט, וועלכע וואָרטען אויף

מיר אין דרויסען. און, אַרויסגעהענדיג אויף דער גאַס, ניב אַ קוק

צו עס זיינען דאָרט ניטאָ קיין אָרעמע לייט, וואָס וואָרטען אויף

מיר, און אויב דו וועסט זיי דערזעהן, דאַן רופ אויך זיי. וואָרום פון

ווייטער דורשט ברענען מיינע ליפּען, פון זייער הונגער ליידעט ניט

זאט ווערענדיג מיין מאָגען. און פאר די אויגען פונ'ם נאנצע פאלק
אייל איך זיך צו לאָזען וויסען אלעמען וועגען מיין לעצטען אונגע-
ענדערטען ווילען. געה!

אשמדאי (אונטערטהעניגליך): דיין ווילען איז איבער מיר.
(אשמדאי געהט אָב ביו'ן טהיר אונטער דעם בעפעהלענר)

דען אָנווייז פון דוד'ס אויסגעשטרעקטע האַנד. שטיל.)

דוד: דער גייסט פון גאָט האָט זיך אַריבערנעמאָגען איבער
מיר, און די האָאר האָבען זיך אויפגעשטעלט אויף מיין קאָפּ. אַדוני,
אַדוני. ווער, פורכטזאָמער, האָט גערעדט אין דער שטימע פון אַלמען
נולליוס, ווען ער האָט אָנגעהויבען ריידען וועגען מיינע קלייניקע,
פערשטאָרבנע קינדערלעך? בלוז א פּייל, וואָס איז אַרויסגעשאָד-
סען געוואָרען פון דעם אַלויסענדענ'ס בויגען קען אזוי טרעפּען אין
סאָמע האַרצען. מיינע קלייניקע עופּה'לעך... דו האָסט מיך באַמט
אַבערהאַלטען, ווען איך בין שוין געווען אויף'ן ברעג פון אָבנרונד
און האָסט מיין גייסט אַרויסגעריסען פון דעם טייפּעל'ס נענעל.
בלינד ווערט דער, וואָס קוקט גלייך אויף דער זון, נור אָט געהט
אַריבער אַ ווילע און עס קעהרט זיך צוריק דאָס ליכט צו די אויפ-
געלעבטע אויגען; אָבער ווער עס קוקט אין דער פינסטערניס, יענער
ווערט בלינד אויף אייביג. מיינע קליינע עופּה'לעך (לאַכט פּלוצלונג
פרעהליך און מורמעלט) איך וועל אַליין זיי טראָגען ברויט מיט
מילך, איך וועל זיך בעהאַלטען הינטער'ן וואַנד זיי זאָלען מיך ניט
זעהן — קינדער זיינען אזוי צאָרט און שרעקעדיג, אַז זיי האָבען
מורא פאַר אונבעקאַנטע מענשען, און ביי מיר איז אזאָ שרעקליכע
באָרד (ער לאַכט). איך וועל זיך בעהאַלטען און וועל קוקען, ווי
זיי עסען. זיי דאַרפּען דאָך אזוי ווייניג: וועלען אויפּעסען אַ שטיקע-
לע ברויט און זיינען שוין זאָט, וועלען אויסטרינקען אַ קרינעלע
מילך, און זיי זיינען שוין מעהר ניט דורשטיג. דערנאָך זינגען זיי...
אָבער ווי זאָנדערבאַר: פערשווינדט דען גיט די נאַכט, ווען די זון
קומט, און ווען דער שטורם ענדיגט זיך, ליינען זיך דען די כוואַליעס
ניט אַוועק רוחיג און שטיל, ווי שעפּסען, וואָס רוהען אויף דער
פּאַשע — פאַר וואָס זשע איז די אונרוהיגקייט, צומישטקייט און

לייכטער שרעק? שאַטענס פון אונבעוואוסטע צרות טראָגען זיך איבער מיין זעלע און שוועבען אָהן רויש איבער מייע געדאנקען. אָך, וואָלט איך בעסער אַן אָרעמאָן געבליבען, וואָלט איך בעסער אונבעוואוסט זיין, פערפראָרען וואָלט איך ליעבערשט ווערען אין דעם שאַטען פון אַ פלאַנקען, וואו מען שיט אויס מיסט. האָסט מיר אויפגעהויבען אויף באַרגיגע הויכקייט און וועסט דער וועלט ווייזען מיין אלטען טרויעריגען פנים. אָבער אזוי איז דיין רצון. ווען דו הייבסט, וועט אויך אַ שעפעלע ווערען אַ לייב; דו בעפעהלסט און אפילו די פירכטערליכע לייבענטע ציהט אויס צו איהרע קינדער איהרע בריסט, וואָס זיינען פול מיט קראַפט. ווען דו זאָלסט הייסען — און דוד לייזער, וועלכער איז ווייס געוואָרען אין שאַטען, וועט זיך אָהן פחד ערהויבען צו דער זון. אדנאָי! אדנאָי.

(עס קומען אַריין אונרוהיג שרה, נחום און רויזע.)

שרה: צו וואָס האָסט דו אונז גערופען, דוד? און פאַר וואָס איז דיין גלליוס געווען אזוי שטרענג, ווען ער האָט אונז איבערגעגעבען דיין בעפעהל? מיר האָבען זיך מיט קיין זאָך ניט פערזינדיגט פאַר דיר, און אויב מיר זיינען אין עפעס שולדיג, טאָ פּרעג אויס פריהער, נור ניט קוק אזוי שטרענג.

רויזע: מעג מען זיך זעצען?

דוד: שווייגט און וואַרט. ניט אלע זיינען נאָך געקומען, ווער מען איך האָב גערופען. דו אָבער, רויזע, זעץ זיך, אויב דו ביזט מיער. ווען עס וועט אָבער קומען די צייט, זאָלסט דו אויפשטעהן. דו, נחום, זעץ זיך אויך צו.

(די דיענערשאַפט קומט אַריין אונגענטשלאָסען: דער לאָקיי, עהנליך אויף אַן ענגלישען מיניסטער, די קעכין, די קאַמער-מערדכען, דער גערטנער, די געשיר-וואַשערין און אנדערע טרעטען אַריין אין פערלעגענהייט. און באלד טאַקע נאָך זיי קומען אַריין קופּקעס-זווייז אָרעמע-לייט, אַ מענשען פּופּ-צעהן, צוואַנציג. צווישען זיי איז דער אלטער אברהם העססין, שיינדעל'ס מיידעלע, יוסף קריצקי, שרה לאה'קע און נאָך אייניגע אידען און אידענעס. אָבער עס זיינען צווישען די

געקומענע אויך פארטן גרעקען, מאָלדאוואנער און רוסישע, און איינפאכע אָרעמע-לייט, פערצאָנטע פון לעבען, אז זייער נאציאָנאליטעט פערלירט זיך אין די אָבגעטרָגענע, כאַראַקטערלאָזע שמאַטעס און בלאָטע; צוויי שכורים. דאָ איז שוין אויך דער גרעק פּוריקעס, איוואן בעזקראַיני און דער קאַטע-רינשטיק מיט דערזעלבער אַלטער, אָבגעריבענער, סקריפענ-דיגער מאַשינע, — דער אשמדאי איז נאָך ניטאָ.

דוד: איך בעט אייך, איך בעט אייך, קומט אַריין מיט מעהר ברייטקייט, שטעלט זיך ניט אָב אויף'ן שוועל, נאָך אייך קומען נאָך אנדערע. אָבער עס וואָלט געווען נוט, ווען איהר וואָלט אָבווישען די פיס: דיזעס רייכע הויז איז ניט מיינס, און איך דאַרף איהם אומקעהרען אַזוי ריין, ווי איך האָב איהם בעקומען.

חעסין: מיר האָבען זיך נאָך ניט אויסגעלערענט, ווי צו געהן אויף טעפּיכע און קיין לאַקירטע שיכלעך, ווי ביי אייער זון נחום, איז ביי אונז ניטאָ. אַ גוטער מאָרגען אייך, דוד לייזער. שלום על ביתך.

דוד: שלום דיר אויך, אברהם. פאַר וואָס זשע אָבער רופסט דו מיך אַזוי בכבוד, דוד לייזער, ווען דו פלעגסט מיך פריהער רופען פשוט דוד.

חעסין: איהר זייט איצט אזא מעכטיגער מענש... דוד לייזער. יא, פריהער פלעג איך אייך טאקע רופען דוד. נור אַט איצט דאַרף איך ווארטען דרויסען, און וואָס ליינגער איך ווארט, אַלץ ליינגער ווערט אייער נאָמען, הערר דוד לייזער.

דוד: דו ביזט גערעכט, אברהם: ווען עס פערנעהט די זון, ווערען ליינגער די שאַטענס, און ווען אַ מענש ווערט קלענער, וואַקסט אים זיין נאָמען. אָבער ווארט נאָך, אברהם.

לאַקיי (צום שכור): רוקט זיך אָב פון מיר.

שכור: שווייג, דומקאַפּ! דו ביזט דאָ אַ לאַקיי, און מיר וויינען דאָ געסט.

לאַקיי: גראַבער יונג! דו ביזט דאָ ניט אין אמניבוס, וואָס דו שפייסט אויף די דילען.

שכור: הערר לייווער, עפעס א מאן, וואָס קוקט אויס ווי
אן אלטער טייפּעל, האָט מיך אַ כאַפּ געטהאָן פאַר די לאַצען און
זאָגט: דײַך רופּט דוד לייזער, וואָס האָט בעקומען די ירושה. פרעג
איך איהם — צו וואָס עפעס? ענטפערט ער מיר: דוד וויל דײַך
מאַכען פאַר זיין יורש — און ער האָט זיך צולאַכט. איצט, ווען איך
בין געקומען אַהער, טרייבט מיך גאָר אייער לאַקיי.
דוד (שמייעלט): נולליום איז אַ פרעהליכער מענש און
לאָזט קיין מאָל נישט דורך אַ געלעגנהייט שפּאַס צו מאַכען. אָבער
איהר זייט מיין גאַסט, און איך בעט אייך, וואַרט אויף.
שרה (נאָך לאַנגען קוויינקלען, קען זיך מעהר נישט צוריקהאַל-
טען): נו, ווי געהט ביי אייך דאָס געשעפט איוואָן? זיינען ביי אייך
איצט ווייניגער קאָנקורענטען?
בעזקראַיני: שלעכט, שרה: נישטאָ קיין קונים.
פוריקעס (ווי אַן עכאָ): נישטאָ קיין קונים.
שרה (מיטליידיג): אַי-אַי! דאָס איז שלעכט, וואָס קיין
קונים זיינען נישטאָ.
רויזע: הער אויף, מאַמע — צו ווילסטו דו נישט ווידער אויס-
שמירען מיר דעם פנים מיט סאַזשע?
(שטויסענדיג פאַראויס עטליכע קבצנים קומט אַריין
אַשמדאי — ער איז אפנים מיער און אָהן אָטהעם.)
אַשמדאי: נו אָט, דוד, זייט מקבל דערווייל דאָס. אייערע
מיליאָנען שרעקען די אָרעמע-לייט, און קיינער האָט נישט געוואָלט
געהן נאָך מיר, דענקענדיג, אז דאָ שטעקט עפעס אַ שפיצעל.
שכור: אָט דער מאַן האָט דאָס מיך געכאַפט פאַר די לאַצען.
אַשמדאי: אַך, דאָס זייט איהר? שלום עליכם, שלום עליכם!
דוד: איך דאַנק דיר, נולליוש, איצט געהט טינט און פאַפיער
און זעץ דײַך געבען מיר ביים טיש; מיר דערלאַנג אָבער מיינע
אַלטע חשבונות... אזוי ווי אלעס, וואָס איך וועל ריידען, איז זעהר
וויכטיג, בעט איך דײַך דערפאַר, פערשרייב דאָס ריכטיג און מאַך
קיין טעות נישט — פון יעדען וואָרט וועלען מיר אָבגעבען דין וחשבון
צו גאָט. אייך אלעמען אָבער בעט איך אויסשטעלן און הערען אויפ-

מערקזאם, אריינדרינגען אין דעם רעיון פון די גרויסע ווערטער.
וועלכע איך וועל ריידען. (שטרענג) שטעה אויף רויזע!
שרה: רבש"ע, האָב אויף אונז רחמנות. וואָס ווילסטו
טאָן, דוד?

דוד: שווייג, שרה. דו וועסט נעהן מיט מיר.
אשמדאי: פארטיג.

(אלע שטעלען זיך אויף און הערען.)

דוד (טריאומפירענד): נאָך דעם טויט פון מיין ברודער, משה
לייזער, האָב איך ערהאלטען אַ ירושה (לייגט אָב אויף'ן סטשעט)
צוויי מיליאָן דאָלאַר.

אשמדאי (שטיפעריש ווייזט פיער פינגער): וואָס עס הייסט
פיער מיליאָן רובעל.

(אלע צוטומעלט.)

דוד (שטרענג): שלאָגט מיך ניט איבער, נולליוס. יא, דאָס
הייסט פיער מיליאָן רובעל. און אָט, פאָלגענדיג די שטימע פון מיין
געוויסען, און ווי גאָט הייסט מיר, און אויך צוליעב דעם אנדענקען
פון מיין קינדער: חנה, בנימין, רפאל און משה, וואָס זיינען גע-
שטאָרבען פון הונגער און קראַנקהייט אין זייערע יונגע יאָהרען.....
(לאָזט אַראָב אלץ נידעריגער דעם קאָפּ און וויינט ביטער.

מיט די זעלבע טרעהרען וויינט אויך שרה.)

שרה: א, מיין קלייניקער משה'ניו, דוד, דוד, געשטאָרבען
אונזער משה'ניו.

דוד (ווישט די אויגען מיט אַ גרויסע רויטע טוף): שווייג,
שרה. נו, איז וואָס זשע האָב איך זיי געוואָלט זאָגען, נולליוס? נור
שרייבט, נולליוס, שרייבט. איך ווייס. (פעסט) און אָט האָב איך
בעשלאָסען, אין איינשטימונג מיט די געבאָטען פון גאָט, וועלכער
איז אמת וחסד — צוצוטהיילען מיין גאנצען פערמעגען פאר די
אַרימע לייט. זאָג איך ריכטיג אזוי, נולליוס?

אשמדאי: איך הער גאָט ריידענדיג.

(אין דער ערשטער מינוט גלויבט קיינער ניט, נור באלד
הויבען זיך אָן ערוועקען צווייפלונגען מיט פרייד און אַן אונז-)

ערווארטעטער רונקעלער פחד שוועבט איבער די קעפ. און אזוי ווי אין שלאָף ווידערהאלען זיי פער'כשוף'טע: פיער מיליאָן, פיער מיליאָן, און פערדעקען די אויגען מיט די הענד. דער קאטערינשטיק טרעט ארויס צוערשט.) קאטערינשטיק: וועסטו דו מיר קויפען א נייע קאטע-רינקע, דוד?

אשטדאי: טרעט אָב, מוויקאנט! קאטערינשטיק (אָבטרעטענדיג): און איך וויל אויך א נייע אָבעזיאַנאַ.

דוד. זאָלען זיך דאָך אייערע הערצער פרעהען, איהר אונגלייך-ליכע, און מיט א שמייכל אויף די ליפען ענטפערט אויף די גנאָד פונ'ם אויבערשטען. און געהט פון דאנען אין שטאדט, אזוי ווי די שלוחים פון גלית. געהט אין אלע גאסען און פארדאָפּלעצער און שרייט אויס הויף אומעטום: דוד לייווער דער אלטער איד, וועלכער דארף באלד שטארבען, האָט בעקומען א ירושה, וועלכע ער צוטהיילט פאר ארעמע לייט. און ווען איהר וועט דערזעהן א מענישען, וואָס וויינט, א קינד, וועמעס פנים איז בלוטלאָז און מוטנע די אויגען, א פרוי, ביי וועלכער עס הענגען די לייעדיגע, מאָגערע בריסט, ווי ביי אַן אלטער ציעג — זאָגט זיי אויף אָן: געהט, אייך רופט דוד-לייווער. רעד איך אזוי, נולליוס?

אשטדאי: אזוי, אזוי! האָסטו אָבער אלעמען שוין גערופען?

דוד: און ווען איהר וועט זעהען א שכור'ן, וואָס איז איינ-געשלאָפען אויף זיין מייקעכץ, וועקט איהם אויף און זאָגט איהם: געה, דיך רופט דוד לייווער. און ווען איהר וועט דערזעהן א גנב, וועמען עס שלאָגט אויפ'ן מאַרק די בע'גנב'עטע, רופט אויף איהם מיט נוטע ווערטער און מיט א קרעפטיגען בעפעהל: געה, דיך רופט דוד. און ווען איהר וועט זעהען מענישען, וועלכע זיינען פון דחקות ביז און צורייצט געוואָרען און הרג'ענען זיך איינער דעם צווייטען מיט שטעקענס און מיט שטיקער ציגעל, זאָלט איהר אויך זיי צורופען מיט ווערטער פון פריערען: געהט, אייך רופט דוד. און ווען איהר

וועט דערזעהען א מענטשן א יעהוועווידיגען, וועלכער געהט אין
א גרויסער גאס אראבלאזענדיג זיינע בליקען פאר בליקען און אין
פלייצע קוקט ער זשערנע, זאלט איהר אויך איהם זאגען אזוי שטיל,
אז איהר זאלט ניט פערלעצען זיין שטאָלץ: צו זוכסטו דו ניט דוד'ן?
געה, ער ווארט שוין לאנג אויף דיר. און אויב אין דער אווענדליכער
שטונדע, ווען מיט דער זריעה פון נאכט פערזעט דער טייפֿעל די
ערד, וועט איהר דערזעהן א פרוי, וואָס איז שרעקליך בעפארבט,
אזוי ווי די געצענדיגענער בעפארבען די קערפערס פון די פערשטאָר
בענע, און זי קוקט דרייסט דערפאר, ווייל איהר פעהלט ציניעות, און
זי הייבט איהרע פלייצעס, מורא האָבענדיג פאר א קלאפ, זאלט איהר
אויך איהר זאגען: געה דיר רופט דוד. רעד איך אזוי, נולליוס?
אשמדאי: אזוי, דוד. אבער האָסטו דו דען שוין אלעמען
נערופען?

דוד: און וואָס פאר א געשטאלט פון אַבסאלט און שוידער
די אָרעמקייט זאָל ניט האָבען אָנגענומען; און אין וועלכע קאָלירען
דאָס עלענד האָט זיך ניט צובליהט; און מיט וועלכע ווערטער די
לירען זאָלען זיך ניט האָבען פערצאמט, מיט א הויכען צורוף
הייבט אויף די אויסגעמאָטערטע; מיט ווערטער פון לעבען קעהרט
צוריק דאָס לעבען צו די שטארבענדע! און גלויבט ניט דעם
שווייגען און דער פינסטערניס, ווען זיי וועלען אייך ווי א וואַנד
פערצאמען דעם וועג — שרייט העכער אין דער שטומקייט און
אינ'ם חשך, וואָרום דאָרט וואָהנט די ניט־אויסגעשפראָכענע אימה.
אשמדאי: אזוי, דוד, אזוי. איך זעה ווי הויך עס ערהייבט
זיך דיין גייסט און מעכטיג קלאפסט דו אָן אין די אייזערנע טויערן
פון דער אייביגקייט. עפענט זיך! איך ליעב דיר, דוד, איך קום
דיין האַנד, דוד. איך בין פארטיג צו קריכען אויפ'ן בויך ווי א
הונד און ערפילען דיין בעפעהל! רוף, דוד, רוף. ערהויב זיך, ער.
צפון און דרום, מזרח און מערב, איך בעפעהל אייך דורך דעם ווילען
פון דוד מיין הערר, רופט זיך אַב אויף דעם רוף פון דעם רופענדיגן
און מיט פיער ימים פון טהערערען זאלט איהר שטעהען בלייבען ביי
זיינע פיס. רוף, דוד, רוף.

דוד (אויפהייבענדיג די הענד): צפון און דרום...

אשמדאי: מזרח און מערב...

דוד: אלעמען רופט דוד.

אשמדאי: אלעמען רופט דוד

(טומעל, געוויין, געלעכטער, וואָרום איצט גלויבען שוין

אלע. אשמדאי קוסט דוד'ן די האַנד און צאפעלט זיך מיט

פולער בענייסטערונג. שלעפט דעם קאטערינשטיק פאר די

לאצען צום מיטען.)

אשמדאי: זעה, דוד, דער מוזיקאַנט! (קייכט לאכענדיג און

טרייסעלט איהם.) ווילסטו נישט די אלטע מוזיק, הא? דארפסט

דו א נייע אָבעזיאַנע, הא? אפשר דארפסטו אויך האָבען א סגולה

צו פלייה, בעט! מיר וועלען דיר אלץ געבען.

דוד: שא, נולליוס, שא. מען דארף שוין ארבייטען. קענט

איהר רעכענען אויף'ן סטשקאט, נולליוס?

אשמדאי: איך, א רבי דוד! איך בין אליין צאָהל און

רעכענונג, איך גופא בין מאַס און וואָג.

דוד: דאן זעצט זיך דאָך, שרייבט און רעכענט. נור אַס

וואָס, מיינע ליעבע קינדער: איך בין אן אַלטער איד, וועלכער

קען צומהיילען א קעפעל קנאָבעל אויף צעהן חלקים; איך ווייס

נישט נור דעם מענשענס נויט, איך האָב געזעהן אפילו, ווי עס

הונגערט א טאראקאן — יא — אבער איך האָב אויך געזעהען ווי

עס שטארבען פון הונגער קליינינקע קינדער... (לאָזט אַראָב דעם קאַפּ

און זיפצט.) טאָ נאָרט מיך נישט, און געדענקט, אז אויף אלעס איז

פאראן א חשבון און א מאַס. און דאָרט וואו מען דארף האָבען

צעהן קאָפּיקעס, בעט נישט קיין צוואַנציג, און דאָרט וואו עס איז

גענוג איין מעסטעל ווייץ, פאָרדערט נישט קיין צוויי, וואָרום דאָס

וואָס איז איבריג פאַר איינעם איז תמיד נויטיג פאַר'ן צווייטען.

אזוי ווי ברידער, ביי וועלכע עס איז בלוז איין מוטער מיט פולע

בריסט, וואָס ווערען אבער שנעל לעדיג, אזוי זאָלט איהר נישט

פערלעצען איינער דעם אנדערען און נישט לייד טהון דער ניכטיגער,

נר אויך שפארזאמע מוטער... מען קען שוין אנהויבען, נולליום.
איז ביי אייך אלעס פערטיג?

אשמדאי: מען קען. איך ווארט, דוד.
דוד: דאן שטעלט זיך אין דער רייהע, זייט מוחל. סײן
געלדער האָב איך נאָך דערווילע ניט, זיי זיינען נאָך אין אַטעריקא,
אבער איך וועל פערשרייבען פינקטליך, וויפיעל ווער עס דארף לויט
זיין נויט.

שרה: דוד, דוד, וואָס טהוסט דו מיט אונז. ניב אַ קוק
אויף רויזען, ניב אַ קוק אויף דעם אונגליקליכען נחום'ען.
(נחום וויל וואָס זאָגען, קען אָבער ניט; כאַפט אונז
מעכטיג די לופט מיט זיינע צושפרייטע פינגער. און אביסעל
ווייטער פון איהם, איינזאם אין איהר יונגקייט, קראַפט און
שעהנהייט, אין מיטען פון דיווער אַרעמקייט, אויסגעמאָטערטע
פנים'ער, פלאַציגע אַזוי ווי צודריקטע בריסט, רחמנות'דיגע
שלעפער — שמעהט רויזע און קוקט אַרויסרופענד אויפ'ן
פאטער.)

רויזע: זיינען מיר דען וועניגער קינדער, אַלס דיווע, צונויפ-
געקליבענע פון גאס — און זיינען מיר דען ניט ברודער און
שוועסטער פון די, וואָס זיינען געשטאָרבען?
דוד: מוטער, רויזע איז גערעכט, און יעדער וועט בעקומען,
דאָס וואָס איהם קומט.

רויזע: יא-א? און דו ווייסט, טאטע, וויפיעל יעדען קומט?
(לאַכט ביטערליך און וויל אַוועקגעהן, פאַדערנדיג זיך
וועג מיט אַ פעראַכטענדער בעוועגונג פון איהר האַנד.)
דוד (ווייך און מרויעריג): בלייב דאָ, רויזע!
רויזע: איך האָב דאָ ניט וואָס צו טהון, איך האָב געחערט,
אַז דו וואָסט אַלעמען גערופען... אַ, דו האָסט גערופען זעהר הויך!...
האָסט דו דען אָבער גערופען די שעהנע? — איך האָב דאָ ניט
וואָס צו טהון. (נעהט אב.)

שרה (שמעהט אויף אונגעטשלאָסען): רויזעלע!...
דוד (אַלץ מיט דערזעלבער ווייכקייט און מיט אַ שטילען שטיי-)

בעל): בלייב, מוטער — וואוהין וועסטו נעהען. דו ביזט מיט מיר.

(נחום מאכט עטליכע טריט נאך רויזע'ן, קעהרט זיך דער נאך אום צוריק און זעצט זיך אָבגעלאָזענערהייט נעבען דער מוטער.)

דוד: פארטיג, נולליום קומט־זשע צו אהער, עהרווירדיגער מאן, דער ערשטער נאך דער רייזע.

חעסין (נעהט צו): נו, אָט בין איך אויך, דוד.

דוד: ווי רופט מען אייך?

חעסין: מען רופט מיך אברהם חעסין... אבער וואָס, האָט איהר דען פערגעסען מיין נאָמען? מיר האָבען דאָך נאָך אַלס קינדער געשפּיעלט זיך צוזאַמען.

דוד: ששש!... אזוי דאָרף מען פון אָרדנונג וועגען, אברהם. פערשרייבט קלאָר דיזען נאָמען, נולליום, דאָס איז דער ערשטער, וועלכער האָט געוואָרט אויף מיר, און אויף וועלכען עס האָט זיך געוויזען דער רצון פון מיין נאָט.

אשמדאי (שרייבט מיט חשק): נומער איינס... איך וועל שוין דערנאָך אויסליניערען דאָס פּאָפּיער, דוד. נומער איינס: אברהם חעסין...

נחום (שטיל): איך וועל שוין מעהר ניט טאָנצען.

פ א ר ה א נ ג

פיערטעם בילד.

דערזעלכער שטויביגער וועג מיט די איינגעבויגענע זיילען
און די אלטע הרוב'ע וואך-שטיבעל; דיועלכע קלייטלעך,
און אויך אזוי ווי דאן ברענט אָהן רחמנות די זון.

נור אויפ'ן וועג, ווי אויך נעבען די קלייטען, איז שוין ניט
אזוי מענשענלאָז ווי פריהער... אין א גרויסע צאָהל האָבען
זיך צונויפגעקליבען אָרעמע-לייט, מקבל פנים צו זיין דוד
לייזער'ן, וועלכער האָט צוטהיילט זיין פערמעגען פאר אָרעמע,
און זיי מאַכען פול די אָנגעברענטע לופט מיט זייערע קולות,
בעוועגונגען און פרעהליכען טומעל. פוריקעס, בעזקראַיני און
שיינדעל שטאַלצירען גליקליכע מיט די מאַסע סחורה, וואָס
איז אין זייערע מאַגאזינען, האַנדלען לעבעדיג, מונטער מיט
סאָדא-וואַסער און אייז-צוקערקעס. און נעבען איהר קלייטעל
זיצט, ווי פריהער, שרה לייזער, אָנגעטהאָן ריין, אבער אָרעם:
נאָך דעם ווי איהר זוהן נחום איז געשטאַרבען פון שווינדלזוכט,
און די שעהנהייט רויזע איז ענטרונען מען ווייסט ניט וואוהין,
פערבאָפענדיג מיט זיך א גרויסע סומע געלד, האָט שרה
בעקומען א האַס צו עשירות, און האָט זיך גערן גענומען צו
איהר אלטער פרנסה, ווי עס איז געווען דוד'ס פערלאַנג. כמעט
דאָס גאַנצע געלד איז שוין פערטהיילט געוואָרען; עס זיי זי
נור נעבליכען עטליכע צעהנדליגע רובעל פאר דוד לייזער'ן.
זיין פרוי צו קענען פאָהרען קיין ארץ ישראל און עהרליך
דערלעכען די ביסעל יאהרען ביים כותל מערבי אין הייליגען
לאַנד.

עס ווערט פאָרגעברייט א פאראדנער קבלת פנים פאר
דוד-לייזער'ן, וועלכער איז מיט זיין פריינד אישמדאי אוועק צום
ברעג ים. אלע קלייטען און אפילו די אלטע זיילען אין די
תורבה'ריגע וואך-שטיבעל זיינען בעפוצט מיט בונטע, פארביי-

נע, פון פערשיערענע קאלירען, טיכער און אויך מיט צווייגען
פון בוימער זיינען זיי בעהאנגען. פונ'ם רעכטען זייט וועג
אויף דער צו'שרפה'טע און צוטרקטענע גראָז מאַכט זיך פער-
טיג צו דער בעגענעניש אן אַרקעסטער — עטליכע אידישע
קלעזמער מיט פערשיעדענע מינים אינסטרומענטען, וועלכע
זיינען צונויפגעבראכט געוואָרען צופעליג: דאָ איז פאַראַן
א גוטע פיעדעל און א צימבעל און א צובויגטער, צודריקטער,
אלטער מעשענער טרומייט, און אפילו א באראבאן, הגם ער
איז אביסעל דורכגעלעכערט. די קלעזמער פון אַרקעסטער
האַבען זיך שלעכט איינגעשפיעלט און קריגען זיך איצט און
זידלען זיך, יעדער שרייענדיג, אז דעם אנדערנס אינסטרומענט
טויג ניט.

צווישען די פערזאמעלטע זיינען א מאסע קינדער;
מאנכע גאָר עופה'לעך, אפילו זויג-קינדער פעהלען ניט, וועלכע
מען טראָגט אויף די הענד. אין דער מאסע זעהען זיך די
בעקאנטע פנים'ער פון אברהם העסין, און אנדערע קבצנים,
וואָס זיינען געווען אין דעם ערשטען טאָג פון דער חלוקה;
עטוואָס ווייטער, אויף א בערגעל, האַלטענדיג אָנגעגרייט זיין
קאטערינקע, שטעהט מרה'שחורה'דיג דער קאטערינשטשיק.
ער האָט שוין בעוויזען צו קריגען אויף באָרג א נייע קאטע-
רינקע. אבער ער קען ניט געפינען קיין נייע אָבעזיאנע: אַלע
אָבעזיאנעס, וועלכע ער האָט געוואָלט קויפּען, זיינען אָדער
אונפעהיג, טאלענטלאָז, אָדער שוואַך אין געזונד, און וועלען
מיט דער צייט אין גאנצען (אויסשטארבען) דעגענערירען.

יונגער איד (טרומייטערט אין צובראָכענעם טרומייט): פאַר
וואָס-זשע קען עס נור טריימיטען אויף איין זייט? אַזא גוטער
טרומייט.

דער פידלער (קאכט זיך): וואָס האָט איהר צו מיר? קען
מען דען מיט אַזא טרומייט בעגעגענען דודלייזער'ן? פאַר וואָס
וואָלט איהר שוין ניט ברענגען א קאץ און שלעפען זי פאַר'ן עק, און

איהר האָט אוראיי געמיינט, אז דורך וועט אייך דערפאר אָננעמען
אלס זיינעם אַ זון.

יונגער איד (פער'עקשנ'ט): דאָס איז אַ גוטער טרומייט.
אויף דעם טרומייט האָט געשפּיעלט מיין טאטע, ווען ער איז געווען
א מיליטערישער מוזיקאַנט און אלע האָבען איהם געדאַנקט.

פידלער: אייער טאטע האָט אויף איהם געשפּיעלט, אבער
ווער איז אויף איהם געזעסען? פאר וואָס איז ער אזוי צוטראַכטען?
קען מען דען מיט אזא צוטראַכטענעם טרומייט מקבל פנים זיין דורך
לייזער'ן?

יונגער איד (מיט טרערען): דער טרומייט איז נאָך נאָך אַ
גוטער.

פידלער (כמעט וויינענדיג, צו אַ טרויעריגען, געראזירטען
אלטען מאַן): דאָס איז אייער באַראַכאָן? ניין, איהר זאָגט מיר,
איהר מיינט טאקע ערנסט, אז דאָס איז אַ באַראַכאָן? איז דען
מעגליך, אז אין אַ באַראַכאָן זאָל זיין אַ לאַך, אז אַ הונד קען דורכ-
קריכען?

חעסין: מען דאַרף זיך אזוי ניט היצען, לייבקע. איהר זייט
זעהר אַ טאַלענטפולער מענטש, אייער מוזיק וועט זיין זעהר שעהן,
און דוד-לייזער וועט זיין זעהר געריהרט.

פידלער: אבער אייך קען דאָך ניט. איהר, אברהם חעסין,
זייט אַן עהרווירדיגער מאַן, איהר האָט זעהר לאַנג געלעבט אויף
דעם וועלט, האָט איהר ווען-עס-איז געזעהן אזא גרויסע לאַך אין אַ
באַראַכאָן?

חעסין: ניין, לייבקע, אזא גרויסע לאַך האָב אייך ניט געזעהן.
אבער דאָס איז נאָך ניט וויכטיג. דוד-לייזער האָט פערמאָגט מיליע-
מיליאָסען; ער האָט געהאַט צוואַנציג מיליאָן רובעל, נור איז אַ
מענטש אַ בעשיידענער, ניט קיין פערדאָרבענער און אייער ליינבע
וועט פאר איהם זיין אַ שמחה. דאַרף דען אַ נשמה האָבען אַ
באַראַכאָן, כדי זי זאָל קענען אויסדריקען איהר ליעבע? אייך זעה
דאָ מענטשען, וועלכע האָבען ניט קיין באַראַכאָן, קיין טרומייט, און
וועלכע וויינען פון גליק — זייערע טרעהרען זיינען אָהן געפילדער,

אָהן רויש, אזוי ווי רער טהוי. איהר הייבט זיך אויף אביסעל
העכער צום הימעל, און איהר וועט ניט הערען קיין באראכטן;
איהר וועט אָבער הערען, ווי עס טריפען טרעהרען.

אַלטער מאַן: מען דארף זיך ניט קריגען און פערפינסטערן
די טעג פון ליכטיגע פרייד. דוד'ן וועט דאָס זיין אנגענעהם.

(צום געשפרעך הערט זיך צו אַ וואַנדערער; דער פנים
איז ביי איהם ביז און שוואַרץ פערברענט; אלעס אנדערע,
די האַר, די קליידער זיינען גרוי פונ'ם שטויב פון וועג. ער
איז פאַרזיכטיג און נאָכדענקענדיג אין זיינע בעוועגונגען, אבער
קוקט איינפאך און גלייך. זיינע אויגען גלאַנצען ניט — אזוי
ווי צועפענטע פענסטער אין אַ וואָהנהויז, אין מיטען נאכט.)

וואַנדערער: פריעדען און גליק האָט ער געבראַכט אויף דער
ערד, און אויף דער גאַנצער ערד ווייס מען שוין פון איהם. איך קום
פון מרחקים, וואו עס זיינען אנדערע מענשען, ניט עהנליכע צו אייך,
און ביי זיי זיינען אנדערע זיסען, און בלוז דורך יסורים און צרות
זיינען זיי אייערע ברידער, און אפילו דאָרט ווייס מען שוין וועגען
דוד'ליווער'ן, וועלכער טהיילט ברויט און גליק, און זיך בענשען
זיין נאָמען.

העסין: איהר הערט, שרה? (ווישט די אויגען.) דאָס
רעדט מען וועגען אייער מאַן, וועגען דוד'ליווער'ן.

שרה: איך הער, אברהם; איך הער אלעס. נור נחום'ס קול
הער איך ניט; ער איז געשטאָרבען. און רויזע'ס רייד הער איך
ניט. אָט איהר, אַלטינקער, האָט דאָך פיעל געוואַנדערט אויף דער
וועלט און איהר קענט אפילו אזעלכע מענשען, וואָס זיינען גאָרניט
עהנליך צו אונז — צי האָט איהר ניט בעגעגענט אויפ'ן וועג אַ
שעהנע מיידעל, די שעהנסטע פון אלע, וואָס זיינען פאַראַן אויף
דער וועלט?

בעזקראַיני: ביי איהר איז געווען אַ טאָכטער רויזע, אַ
שעהנע מיידעל, איז זי אַנטלאָפּען פון דערהיים, ניט וועלענדיג
אזעקענען איהר טהייל פאַר אַרעמע לייט. האָט זי פיעל געלד
סערכאַפט, שרה?

שרה : קען דען זיין פאר רויזע'ן פיעל געלד ? עס איז אזוי ווי איהר וואָלט זאָגען, אז אין דעם קיסר'ס קרוין זיינען פאראן איבעריגע בריליאַנטען און ביי דער זון איבריגע שטראַהלען. וואַנדערער : ניין, איך האָב אייער טאָכטער ניט געזעהען. איך וואַנדער אויף די גרויסע שלאַכען, און דאָרט זיינען ניטאָ ניט קיין רייכע און ניט קיין שעהנע.

שרה : אפשר האָט איהר אָבער געזעהן מענשען, וועלכע האָבען זיך צונויפגעקליבען און שמועסען היציג וועגען עפעס אַ שעהנהייט ? איז דאָס מיין טאָכטער, אלטער.

וואַנדערער : ניין, איך האָב אַזעלכע מענשען ניט געזעהן. איך האָב אבער געזעהען אַנדערע מענשען, וועלכע האָבען זיך צונויפגעקליבען און גערעדט וועגען דוד-לייזער'ן, וועלכער טהיילט ברויט און גליק. איז דאָס אמת, אז אייער דוד האָט אויסגעהיילט אַ פרוי, וועלכע האָט געליטען פון אַן אונגלייכאַרע קראַנקהייט, און זי איז שוין גאָר געווען געשטאַרבן ?

חַעסין (שמיכעלט) : ניין, דאָס איז ניט אמת. וואַנדערער : איז דאָס אמת, אז דוד האָט געמאַכט זעהענדיג אַ מענשען, וועלכער איז געווען אַ געבאָרענער אַ בלינדער ?

חַעסין (שאַקעלט מיט'ן קאָפּ) : דאָס איז ניט אמת. אימיצער האָט דאָס אָבערגעזאָגט די מענשען, וואָס זיינען ניט עהנליך צו אונז. גאָט אַליין נור קען שאַפן וואַנדער. דוד לייזער איז בלויז אַ גוטער און ווירדיגער מענש, ווי עס דאַרף זיין יערער, וואָס האָט גאָך אויף גאָט ניט פערגעסען.

פּוריקעס : ניין, דאָס איז ניט ריכטיג, אברהם חַעסין. **דוד** איז ניט קיין פראַסטער מענש, און אין איהם איז ניט קיין מענש-ליכער כח. דאָס ווייס איך.

(די מאַסע, וואָס האָט זיי אַרומגערינגעלט, הערט זיך צו נייגערדיג צו פּוריקעס ווערטער.)
פּוריקעס : איך האָב אַליין מיט מיינע אויגען געזעהען, ווי אויף דעם מענשענלאָזען, פערברענטען וועג פון זון, איז געקומען דער, וועלכען איך האָב גערעכענט פאַר אַ קונה — אבער דאָס איז

נים געווען קיין קונה. איך האָב אַליין מיט מיינע אויגען געזעהן, ווי ער האָט מיט זיין האַנד בעריהרט דוד'ן, און דוד האָט אָנגעהויבען רעדען אזוי שרעקליך, אז איך האָב איהם נישט געקענט הערען. געדענקט איהר, איוואָן?

בעזקראַני: דאָס איז אמת. דוד איז נישט קיין איינפאכער מענש. וועט אַ פראָסטער מענש וואָרפען אין מענשען געלד, ווי מען וואָרפט מיט שטיינער אין אַ הונד. געהט דען אַ פראָסטער מענש וויינען אויף דעם קבר פון אַ פרעמדען קינד, וועלכעס נישט ער האָט געבוירען, נישט ער האָט געהאָדעוועט און נישט ער האָט בעגראָבען, ווען דער טויט איז געקומען?

פרוי (מיט אַ קינד אויף די הענד): דוד איז נישט קיין אייני-פאכער מענש. האָט דען ווער געזעהען אַן איינפאכען מענשען, וואָס זאָל זיין מעהר מוטער פאַר אַ קינד, איידער דעם קינד'ס לייב-ליבע מוטער? וועלכער זאָל שטעהען הינטער'ן שוועל און קוקען, ווי עס עסען פרעמדע קינדער, און וויינען פון שמחה? פאַר וועלכען קינדער האָבען קיין מורא נישט, אפילו פיצניקע עופה'לעך, און שפיעלען מיט זיין עהרענהאפטען באָרד אזוי ווי מיט דעם באָרד פונ'ם זיידען. האָט דען דער קלייניטשקער, נאָרישער ראובן'ל נישט אַרויסגעריסען פון דוד לייזער'ס באָרד אַ גאַנצען בינטעל מיט האָאר? איז אפשר דוד לייזער אין כעס געוואָרען, האָט ער אפשר געשריען פון וועהטאָג, האָט ער אפשר געטופעט מיט די פיס? ניין, ער האָט זיך צולאכט אזוי ווי פון גרוס גליק, און אזוי ווי פון שמחה האָט ער זיך צואוויינט.

שיכור: דוד איז נישט אַ פראָסטער מענש. ער איז נאָר משונה'דיג. איך זאָג איהם: צו וואָס גיט איהר מיר געלד? אמת, איך בין באַרפּוס און שמוציג, אבער מיינט נישט, אז איך וועל פאַר אייער געלד קויפען זיף און שטיוועל. איך וועל עס פער'שכור'ן אין דעם גאָהענטסטען שיינק. אזוי האָב איך איהם געדאַרפט זאָגען, וואָרום הגם איך בין אַ פיאַניצע, בין איך אבער אַן עהרליכער מאַן. און דער משונה'דיגער דוד ענטפערט מיר לעכערליך אזוי ווי אַ גוטער משונע'נער: אויב אייך איז אנגענעהם צו טרינקען,

סעמיאָן, טרינקסט זיך אייך, זייט מוחל, — ניט לערנען מענשען בין
אייך געקומען, נור דערפרעהען זיי בין איך געקומען.

אַלמער איז: לעהרער זיינען פאַרען גענוג, נור ווער עס
זאָל דערפרעהען מענשען איז ניטאָ. זאָל נאָם בענשען דוד'ן, דעם
ערפרעהער פון מענשען.

בעזקראַני (צום שיכור): און קיין שטיוועל האָסט דו טאַקע
ניט געקויפט?

שיכור: ניין. איך בין אַן עהרליכער מאַן...

פיעדלער: נו, זאָנט איהר אַלע, ווער עס האָט נור געוויסען.
(מיט פערצווייפלונג.) איז דען אזא מוזיק פאַסיג פאַר דוד'ן, דעם
ערפרעהער פון מענשען? עס איז מיר אַ בושע, וואָס איך האָב
צונויפגענומען אזא שלעכטען אַרקעסטער. הלאוי וואָלט איך בעסער
געשטאַרבען איידער מיאום מאַכען זיך ביי דוד'ן.

שרה (צום קאַטערינשטיק): און איהר וועט שפיעלען,
מוזיקאַנט? ביי אייך איז איצט אזא שעהנע מאַשינע, אַז מלאכים
וואָלטען געקענט טאַנצען.

קאַטערינשטיק: איך וועל שפיעלען.

שרה: אבער פאַר וואָס איז ביי אייך ניטאָ קיין אַבעזיאַנע?

קאַטערינשטיק: איך האָב ניט געקענט געפינען קיין
נומע אַבעזיאַנע, די, וואָס איך האָב געזעהן, זיינען אָדער אַלט,
אָדער ביז, אָדער גאָר אַהן טאַלענט, און קענען אפילו קיין פלייה ניט
כאַפּען. ביי מיר האָבען שוין איין אַבעזיאַנע אַמאָל די פלייה צור-
פרעסען, און איך וויל ניט, אַז נאָך איינע זאָל ביי מיר אזוי אויף
קומען. אַן אַבעזיאַנע דאַרף האָבען טאַלענט, פאַר איהר איז דאָס
אזוי נויטיג ווי פאַר אַ מענשען — אַן עס אַליין האָבען איז וועניג
אפילו אויף צו זיין אַן אַבעזיאַנע.

וואַנדערער (פרעגט שטיל אויס אברהם חעסין): איר, זאָג
מיר דעם אמת, מיך האָבען מענשען אַהער געשיקט, און איך האָב
פיעל וויאָרסט אַהער געוואַנדערט מיט מיינע אַלטע פיס אונטער
דער ברענענדער זון, וואָס ווייס ניט פון קיין רחמנות, אום אויס-

צונעפינען דעם אמת. ווער איז דאָס דער דור, וואָס דערפרעהט מענשען? זאָל זיין אז ער היילט ניט קיין קראנקע...

העסין: דאָס איז אַן עבירה און אַ בעלידינונג געגען נאָם, צו רעכענען אז אַ מענש קען אויסהיילען.

האַנדערער: זאָל זיין אזוי. אָבער איז דאָס ניט אמת, אז דוד לייזער וויל אויסבויען אַ גרויסען פּאַלאַץ פון ווייסע שטיינער און בלויע נאָז און פּערזאָנלעך אַהין אלע אַרימע פון דער ערד? העסין (אין פּערלעגעהייט): דאָס ווייס איך ניט. קען מען דען בויען אזא גרויסען פּאַלאַץ?

וואַנדערער (מיט איבערצייגונג): מען קען. און איז דאָס אמת, אז ער וויל אָבנעהמען די מאכט פון די רייכע און אוועקגעבען זי פאַר די אַרעמע. (מיט אַ מורמעל) און נעהמען די הערשאפט פון די הערשענדע, די מעכטיגקייט פון די בעפעהלענדע און אייגנטיילען דאָס פאַר אלע מענשען, אלעמען גלייך, וויפיעל עס זיינען נור פאַראַן אויף דער וועלט?

העסין: איך ווייס ניט. דו שרעקסט מיך, אלטער. וואַנדערער (קוקט זיך אַרום פאַרזיכטיג): און איז דאָס אמת, אז ער האָט שוין געשיקט שלוחים קיין עטהעאָפּיען צו די שוואַרצע מענשען, אז אויך זיי זאָלען זיך פּערטיג מאַכען אויפצונעהמען די נייע מלוכה, וואָרום ער וויל אייגנטיילען אויך פאַר די שוואַרצע מענשען גלייך מיט די ווייסע, אלעמען גלייך; יעדען אזוי פיעל, וויפיעל ער פּערלאַנגט — — — (שטיל, בסוד, דראָהענדיג) עס זאָל זיין עַל פי יושר.

(אויפ'ן וועג, פונ'ם רעכטען פּערקירעווען, בעווייזט זיך דוד לייזער, וועלכער געהט לאַנגזאַם; אין רעכטער האַנד אַ שטעקען, אונטער דעם לינקען אַרעם האַלט איהם אונטער אשמדאי. צווישען די וואַרטענדע איז אַ מהומה; די קלעזמער וואַרפען זיך צו זייערע אינסטרומענטען, די ווייבער קלייבען אין איילעניש זייערע קינדער, געשרייען: ער געהט, געהט; מען רופט: משה, פּעטריק, שרה!) וואַנדערער: ניט אמת, אז...

חַעסִין : פרעג איהם. אָט איז ער דאָך אליין.

(דערזעהנדיג די מאַסע, שטעלט אשמדאי אָב דעם פערטראכטען דוד און מיט אַ ברייטע טראומפירענדע בעוועגונג ווייזט ער איהם אָן אויף די ווארטענדע. אזוי שטעהען זיי אַ ווילע : דוד מיט זיין גרויען קאָפּ פערווארפען אַהינטער, און אשמדאי צוגעטוליעט צו איהם ; אשמדאי רוקט צו זיין פנים צו דוד'ס און ראַמט איהם עפעס היציג איין אַ סוד, אָנווייזענדיג אלץ מיט דער לינקער האַנד. דער פערצווייפּעלטער, צאפּעלדיגער לייבקע האָט ענדליך צונויפגענומען זיין אָרקעסטר, און עס שיסט אַרויס אַ טויש פון פערשיעדענע מינים קולות, בונט און פּרעהליך, ווי די פלאַטערנדע קאָלירטע טיכער. פּרעהליכע געשרייען, געלעכטער, די קינדער שטויסען זיך פאַראויס, אימיצער וויינט, פיעלע ציהען אויס די הענד, ווי אין אַ געבעט צו דוד'ן. און אין דעם טומעל פון די פּרעהליכע געשרייען בעוועגט זיך אלץ געהנטער לאַנגזאַמערדייט דוד. די מאַסע מאַכט אָרדנונג און לאָזט אַ וועג ; פיעל ווארפען צו צווייגען און בעטען אויס בגדים אַלס אַ וועג פאַר איהם ; ווייבער רייסען אַראָב די טיכלעך פון קאָפּ און ווארפען דאָס צו זיינע פיס אויף דעם שטויביגען וועג. אזוי דערגעהט ער ביז שר'ה'ן, וועלכע שטעהט אויף מיט די איבריגע פרויען צו בעגריסען איהם. די מוזיק ווערט איינגעשטילט. אָבער דוד שווייגט. אַלע אין פערלעגענהייט.)

חַעסִין : וואָס־זשע שווייגסט דו, דוד ? אָט זיינען די מענשען, וועלכע דו האָסט גליקליך געמאַכט ; זיי בעגריסען דיך איי בעטען אויס מיט בנדים דיין וועג, וואָרום גרויס איז זייער ליעבער און עס איז צו ענג די ברוסט פאַר דער שמחה. זאָגט אַ וואָרט — זיי ווארטען.

(דוד שטעהט מיט אַראָבגעלאָזטע אויגען און מיט ביידע הענד אָנגעלעהנט אויפ'ן שטעקען. זיין פנים איז שטרענג און ווירדיג. און אונרוהיג קוקט אויף איהם איבער'ן שולטער אשמדאי.)

אשמדאי : מען ווארט אויף דיר, דוד. זאג זיי א פריידענס-
וואָרט, און בערוהיג זייער לייעבע.

(דוד שוויינט.)

א פרוי : וואָס-זשע שווייגסט דו, דוד ? דו שרעקסט דאָך
שונו. ביזט דו דען ניט דער דוד, וואָס ברענגט פרייד פאַר מענשען ?
אשמדאי (אונגעדולדיג) : רייד-זשע, דוד. זייער צוטומעל-
טער געהער וואָרט אויף א פריידענס-וואָרט און מיט דיין שווייגען,
וואָס איז ווי די שטומקייט פון א שטיין, דריקסט דו צו זייער נשמה
צו דער ערד. רייד !

דוד (הויבט אויף די אויגען און בעקוקט די מאַסע מיט שטרענג-
קייט) : צו וואָס איז דער כבוד און די קולות און די מוזיק, וועלכע
שפּיעלט אזוי הילכיג ? — וועמען גיט איהר דאָס אָב אזוי פיעל
כבוד, וועלכען עס איז ווערטה בלויז א פירסט אָדער אימיצער,
וואָס האָט עפעס גרויסעס אויפגעטהאָן ? בעט איהר דאָס אויס פאַר
מיר, אַלטען, אָרעמען מענשען, וואָס דאַרף באַלד שטאַרבן, בגדים
אויפ'ן וועג ? וואָס האָב איך אזוינס געטהאָן, אז איך זאָל פערדייע-
נען אזא יובעל, אזא פרייד און אַרויסרופען פון די אויגען טרעהרען
פון שמחה ! איך האָב איך געגעבען געלד און ברויט — אָבער דאָס
געלד איז דאָך דעם אויבערשטענ'ס ; פון איהם קומט דאָס און צו
איהם געהט דאָס צוריק דורך אייך. איך האָב נור דאָס געטהאָן :
איך האָב ניט בעהאַלטען דאָס געלד, ווי א גנב, און איך בין ניט
געוואָרען קיין גזלן, ווי די וואָס פערגעסען אויף גאָט. רייד איך ווי
מען דאַרף, נולליום ?

אשמדאי : ניין, דוד, ניט אזוי ! דיינע רייד זיינען אונווירדיג
פאַר א חכם און ניט פון די לעפצען פון א שטילען, אונטערטהעניגען
קומען זיי אַרויס.

אַלמער : ברויט אָהן לייעבע איז ווי גראָז אָהן זאַלץ ; דער
מאָגען ווערט אָנגעזעטיגט, אין מויל אָבער בלייבט א פערשוואַכונג
און א ביטערע עראינערונג.

דוד : האָב איך דען עפעס פערגעסען צו זאָגען, נולליום ?
דאָן דערמאָן מיך, מיין פריינד ; איך בין שוין אַלט און מיינע אויגען

זעהען שוואך, אָבער וויינען דאָס דען ניט כליזמר וועמען איך זעה, זאָג, נולליום. וויינען דאָס ניט פלאַנען, בונטע ווי דער צונג פון אַ סאַראָקע, וואָס פלאַטערען איבער מיין קאָפּ? זאָג נולליום.

אַשמדאי: דו האָסט מענשען פערנעסען, דוד. דו זעהסט די קינדער ניט, דוד לייזער.

דוד: קינדער?

(פרויען ציהען אויס צו דוד'ן זייערע קינדער מיט אַ

געוויין.)

שטימען: בענש מיין זעהן, דוד! — ריהר זיך בלויז אָן אָן מיין מידעלע, דוד. בענש! — גיב נור איין ריהר! — איין ריהר! דוד (אויפהויבענדיג די הענד צום הימעל): א, חנה, א בנימין, א רפאל און מיין קליינינקער משה'לע!

(קוקט אַראָב און ציהט אויס די הענד צו די קינדער.)

דוד: א, מייע קליינינקע עופה'לעך, וואָס זיינען צושטאַר בען אויף די נאָקטע צווייגען פון ווינטער... א, קינדערלעך, קינדערלעך, קליינינקע קינדערלעך... נו, איז וואָס-זשע, נולליום? וויין איך דען ניט? וויין איך דען ניט, נולליום? נו, — און זאָלען אלע וויינען. נו, — און זאָלען שפיעלען די מוזיקאַנטען, נולליום — איך האָב דאָך שוין איצט פערשטאַנען. א, קינדערלעך, קליינינקע קינדערלעך, איך האָב דאָך אייך מיינס אוועקגעגעבען, איך האָב אייך געגעבען מיין טרויער און מיין שמחה — האָב איך זיי דען ניט מיין גאַנצע נשמה אוועק-געגעבען, נולליום?

(געוויין און געלעכטער, וואָס איז עהנליך צו טרעהרען.)

דוד: ווידער האָסט דו אַרויסגעריסען מיין נשמה פון זיך לאַפעס פון זינד, נולליום. אין דעם טאָג פון פרייד האָב איך זיך אַן אומעטיגער געוויזען פאַר דעם עולם; אין דעם טאָג פון זיין יובעל, האָב איך ניט צום הימעל אויפגעהויבען די אויגען, נאָר אַרונטערגעלאָזען צו דער ערד, איך אַלטער, שלעכטער מענש. וועמען האָב איך געוואָלט נארען מיט מיין פערשטעלען זיך? לעב איך דען ניט טאָג ווי נאכט אין שמחה און שעפּ ניט מיט פולע הויפּענס

ליעבע און גליק? פאר וואָס זשע האָב איך זיך פערשטעלט פאר
אזא אומעטיגען? — — — איך ווייס ניט, ווי מען רופט דיר,
פרוי, ניב מיר דיין קינד, אָט דעם וואָס לאַכט, ווען אלע וויינען,
וואָרום ער איז דער איינציגער קלוגער. (שטייבעלעם דורך טרעהרען)
אָדער דו האָסט אפשר מורא, אז איך וועל, ווי אַ ציגיינער, איהם
אוועק'גנב'ענען?

(די פרוי שטעלט זיך אויף די קניע און דערלאנגט דוד'ן
דאָס קינד.)

פרוי: נעהמט, דוד! אלעס בעלאנגט צו אייך, מיר און
אונזערע קינדער.

2טע פרוי: און מיינעם נעהמט אויך, דוד!

3טע פרוי: מיינעם, מיינעם!

דוד (נעהמט דאָס קינד און דריקט צום ברוסט, פערדעקענדיג
איהם מיט זיין באָרד): ששש... וואָס פאר אַ באָרד! וואָס פאר אַ
שרעקליכער באָרד! אָבער דאָס מאַכט נישט... מין קליינינקער,
דריק זיך צו שטארקער און לאָך — דו ביזט דער קלינסטער. שרה,
מין ווייב, קום אַהער.

שרה (וויינענדיג): איך בין דאָ.

דוד: לאָמיר אוועק פון דאָנען אויף אַ וויילינקע. איך וועל
אייך אוועקגעבען אייער קינד, פרוי, איך וועל איהם נור איין
וויילינקע האַלטען.... לאָמיר אַבטרעטען אַ וויילע, שרה. פאר דיר
ישעם איך זיך ניט צו וויינען, ניט מיט טרעהרען פון צרות און
ניט מיט טרעהרען פון שמחה.

(געהען אָב אָן אַ זייט, וויינען שטילינקערהייט ביידע.
עס זעהען זיך בלויז זייערע אַלמע געבויגענע שולטערען און
דוד'ס רויטע פאַטשיילע, מיט וועלכע ער ווישט די אויגען און
דאָס נאָכע געזיכט פון'ם קינד פון זיינע טרעהרען.)

שטימען: ששש!... שטיל! זיי וויינען. שטערט זיי ניט
וויינען. שטיל! שש.... שטיל!

(אשמדאי אויף די שפיצען פינגער, שעפצעט: ששש...
שטיל. נעהט אונטער צו די מוזיקאנטען און רעדט עפעס מיט

זיי וועגען וואָס, דיריזשירענדיג מיט די הענד. ביסלעכווייז
שטייגט דער רויש און לאַרעם. בעזקראַיני, פּוריקעס, שיינדעל
וואַרטען שוין לאַנג מיט פּולע גלעזער אין די הענד.
דוד (קעהרט צוריק און ווישט די אויגען): נאָט אייך אייער
קינד, פרוי. ער איז אונז נאָך נישט געפּעלען געוואָרען, נישט אמת,
שרה?

שרה (וויינענדיג): ביי אונז וועלען שוין מעהר קיין קינדער
נישט זיין, דוד.

דוד: אָבער, אָבער, שרה! (שמייעלט) זיינען דען אלע
קינדער, וואָס זיינען נור פאַראַן אויף דער וועלט, נישט אונזערע?
יענער האָט קיין קינדער נישט, ביי וועמען עס זיינען פאַראַן דריי,
זעקס אָדער אפילו צוועלף, אָבער נישט דער, וואָס האָט זיי אָהן אַ
שיעור.

שיינדעל: טרינקט אויס אַ גלאָז סאָדאָ-וואַסער, רבי דוד
לייזער — דאָס איז דאָך אייער וואַסער.
פּוריקעס: טרינקט אַ גלאָז וואַסער, דוד, דאָס וועט מיר
בריינגען קוגים.

בעזקראַיני: טרינקט אויס אַ גלאָז פּריציזשען קוואַס, דוד.
איצט איז עס טאָקע ווירקליך פּריציזשער קוואַס. איך מעג דאָס
סמלעלע זאָגען: מיט אייער געלד ווערט אלעס ווירקליכער.

שרה (מיט טרעהרען): איך האָב דאָך אייך אלע מאָל
געזאָגט, איוואן, אז ביי אייך איז שלעכטער קוואַס. און איצט ווען
ביי אייך איז טאָקע ווירקליכער קוואַס, שלאָגט איהר מיר נאָך נישט
פאַר.

בעזקראַיני: אָף, שרה! ...
דוד: דאָס לאַכט זי, איוואן. איך דאַנק אייך. אבער איך
קען נישט טרינקען אזוי פיעל. איך וועל פּעדזוכען פון יעדענס. זעהר,
זעהר נומע וואַסער, שיינדעל. איהר האָט ערפונדען אַ סוד און וועט
אין גיכען רייך ווערען.

שיינדעל: איך שיט אַריין אַביסעל מעהר סאָדע, דוד.
וואַנדערער (שטיל צום אשמדאי): איז דאָס אמת — איהר

וויט דאָך דוד לייזער'ס געהנטסטער פריינד, וועט איהר מיר דאָך
וואָנען — איז דאָס אמת, אז ער וויל בויען אַ... ?
אשמדאי : צו וואָס אזוי הויך ! לאָמיר אוועק אביסעל אָן
אַ ווייט.

(ווי סוד'ען זיך, אשמדאי לייקענט, שאַקלענדיג מיט'ן
קאָפּ ועהט אויס ניט צוגעבענדיג, אָבער שמייכלט און גלעט
דעם אלטען איבער'ן פלייצע, און עס איז קעגנטיג אז דער אלטער
גלויבט איהם ניט. אין פערלויף פון ווייטערע געשעהעניסען
פיהרט אשמדאי ביסלעכווייז אוועק די כליזמרים, דעם קאטער
רינטשטיש און דאָס פאָלק הינטער די זיילען, וואו מען זעהט זיי
ניט, אבער עס הערט זיך דער ליאָרעם, געשרייען, געלעכטער,
קורצע טענער פון אינסטרומענטען, וועלכע מען גרייט צו צום
שפיעלען. עטליכע פערבליעבענע שמועסען מיט דוד'ן.)
העסין : איז דאָס אמת, דוד, אז איהר מיט שרה'ן פאָהרט
אוועק קיין ירושלים, אין דער הייליגער שטאדט, וועגען וועלכער
מיר קענען נור טרוימען ?

דוד : יא, אברהם, עס איז אמת. הגם איך בין געזינדער
געוואָרען און מיר טהום שוין ניט וועה די ברוסט...

העסין : דאָס איז דאָך טאָקע אַ נס, דוד ?

דוד : פרייט ניט געזונד, אברהם, און ווען מען דיענט גאָט,
שטארקט דאָס די געזונד. אבער פון דעסטוועגען וועלען מיר דאָך
ביידע, איך און שרה, לאָנג ניט לעבען און עס וואָלט זיך וועלען
די אויגען זאָלען אַברוהען, אַ בליק טהוענדיג אויף דער שעהנקייט
פון גאָט'ס לאַנד. אבער, אלטער פריינד, פאר וואָס זאָסט דו צו
מיר וויעדער „איהר“ — האָסט דו מיר נאָך אלץ ניט מוחל געווען ?
העסין (צושראָקען) : אוי, רערט ניט, דוד. ווען איהר זאָלט
פון מיר פאָרערן : זאָג מיר „דו“ אָדער מאַך זיך אַ טויט, וואָלט
איך זיך בעסער דעם טויט געמאַכט, און „דו“ ניט געזאָגט. איהר
ווייט ניט קיין פראָסטער מענש, דוד.

דוד : יא. איך בין ניט קיין פראָסטער מענש. איך בין אַ
גליקליכער מענש. אבער וואו איז נולליוס, דער פרעהליכער מענש,

איך ווע איהם עפעס ניט. נו, געווייכ, ער גרייט יאזין צו עפעס א שפאס — איך קען איהם. אָט ווער עס פּעראומערט ניט די ערד מיט קיין מרה־שחורה, אברהם, און האָט ניט פיינר קיין געלעכטער, וואָס איז פאַר'ן לעבען ווי טהוי פאַר גראָז און גלינצערט אזוי פיעל פאַרביי אין די שטראַהלען פון דער זון. נו געוויס טאכט ער שפאס, הערט נור.

(הינטער די זיילען שפיעלט מוזיק: דער אָרקעסטער און די קאטערינקע מיט גרויס אימפעט דיזעלבינע מוזיק־שטיק, וואָס האָט פריהער געשפיעלט די קאטערינקע אליין. די קלאַנג נען זיינען צוריסענע, אביסעל ווילד, משונה און אביסעל לעכערליך, אבער זאָנדערבאַר פּרעהליכע. דער פלייט פייפט אָהן א טאָלס, אזוי ווי די פייפערין פון אַן אלטע קאטערינקע; דער טרומייט כריפעט עפעס אזוי ווי פערקראַכען אָן א זייט, קרום און צו דערזעלבער צייט, וואָס די מוזיק שפיעלט און קומט אונטער, בעווייזט זיך אויף דאָס פאָלס, וועלכעס געהט אהער — א גאנצער טריאומפירענדער מאַרש. אן דער שפיצע מאַרשירט צוזאַמען מיט דעם פערקמורעטען קאטערינשטיק אשמדאי, אונטערטאַנצענדיג, פּערוואָרפּען איבער'ן אַקסעל דעם רימען פון דער קאטערינקע, דרעהענדיג די הענטעל מיט זיין לינקער האַנד און מיט דער רעכטער דיריזשירענדיג, און ער וואַרפט צום הימעל און אין אלע זייטען אַנגענעהמע בליקען. הינטער איהם, שנעל, אויף צוטאַנצענדיג אין מאַרש געהען די כליזמר און די פּרעהליך־געוואָרענע קבצנים. פאַרבייגעהענדיג פאַרביי דור'ן, בויגט דער אשמדאי אָן דעם קאָפּ אין זיין זייט און אזוי ווי צו איהם ווענדעט ער זיין פייפענים, מוזיק און די גאַנצע שמחה. און אזוי געהען אויף פאַרביי די מוזיקאַנטען, אָנבויענדיג די העלזער צו דור'ן, און אזוי דער עולם. און מיט שפאס האַפּטען פאַרוואָרף שמייכעלט דוד, שאַקלענדיג מיט'ן קאָפּ און פאַנאָנדערציהענדיג זיין גרויען גרויסען באָרד. די פּראָצעסיאָן געהט אַריבער און אב.)

שָׁרָה (געריהרט): וואָס פאַר א שעהנע מוזיק. ווי גוט, ווי

יוס-טוב'דיג. דוד, דוד, קען דען זיין, אז דאס איז אלץ פון ליינט
ווענען ?

דוד : פון אונזערטוועגען, שרה.
שרה : נו, וואס בין איך. איך קען בלויז ליעב האָבען מייע
קינדער. אָבער דו... אבער דו... (מיט אַביסעל פחד) איהר זייט
ניט קיין פראָסטער מענש, דוד.
דוד (שמייכלט) : נו, וואָס-זשע בין איך, א נוכערנאטאָר ?
אָדער גאָר א גענעראַל ?
שרה : לאַכט ניט, דוד. איהר זייט עפעס ניט קיין פראָסטער
מענש.

(דער וואַנדערער, וועלכער איז די נאנצע צייט דאָ גע-
שטאַנען און האָט געזעהען דעם טריאומף-מאַרש, הערט זיך
איצט צו צו שרה'ס ווערטער און שאַקעלט צו מיט'ן קאָפּ, אַלס
בעשטעטיגונג. עס ערשיינט אַ פרעהליכער, אַביסעל אָהן
אַטהעם, מיעד, אשמדאי.)
אשמדאי : נו, ווי, דוד ? מיר דוכט, אז גאָר ניט שלעכט.
האָבען פארביימאַרשירט נאנץ שעהן — איך האָב אפילו ניט
ערוואַרט. גור אַט דער דומער טרומיט...

(מיט טאַנצענדע טריט, צופייפּענדיג, געהט ער וויעדער
פארביי דוד'ן, אזוי ווי אַרויסרופּענדיג אין זיין זכרון דעם
פאַראַד, און צולאַכט זיך.)

דוד : יא, נולליום. די מוזיק איז געווען זעהר נומע. איך
האָב גאָך קיינמאַל אזוינס ניט געהערט. איך דאַנק דיר, נולליום —
מיט דיין שפּאַס האָסט דו געבראַכט דעם פּאָלק גרויס פּערגניגען.
אשמדאי (צום וואַנדערער) : און דיר געפּעלט, אַלטער ?

וואַנדערער : עס געפּעלט. נישטשעה. אבער וואָס פאַר אַ
בעמערע וועט דאָס האָבען געגען דעם, ווען אַלע פּעלסער פון דער
וועלט וועלען זיך בויגען צו די פיס פון דוד-לייזער ?

דוד (איבערראשט) : וואָס זאָגט ער, נולליום ?
אשמדאי : אַד, דוד, דאָס איז אפילו ריהרעגד : מענשען

זיינען פערליעבט אין אייך, ווי אַ כלה אין אַ חתן. דיזער וואונדער
ליכער מענטש איז געקומען אהער פון פאר טויזענד וויאָרסט...

אשמדאי: און ער פרעגט מיך, צו ווייזט דורליוזער ניט
סיין מופתים? נו, האָב איך זיך צולאכט, האָב איך זיך צולאכט...
חעסין: ער האָט ביי מיר אויך דאָסזעלביגע געפרעגט, אבער
מיר האָט דאָס גאָר ניט אויסגעזעהען לעכערליך: לאַנג איז דאָס
געהער פון דעם וואַרטערען — איהם זינגען אפילו שטיינער.
וואַנדערער: קוויז איז בלויז דער טריט פון דעם בלינדען,
אבער זיינע געדאַנקען זיינען לאַנג.

(ער טרעט אָב און פאַר דער גאַנצער צייט ווייטער פאַלנט
ער נאָך דוד'ן, ווי אַ שאַטען. עס איז שוין גאַהענט פון זון-אונט-
טערגאַנג און די ערד ווערט אַרומגענומען פון שאַטענס. די לופט
איז אָנגעפילט מיט דער גרויסער שטילקייט פון אַבזעגענען זיך
און שלעפּעריג לעגט זיך דער ראָזעווער, וואַרעמער שטויב,
וואָס איז געווען אונטער דער זון. מאָרגען וועלען איהם די
שווערע רעדער אויפהייבען אַ גרויען, די שטומע, געהיימניש-
פולע טריט פון געהענדע, וועלען ערשיינען ווי געשפּענ-
טער און פערשווינדען, און דעם שטויב וועט צובלאָזען דער
ווינד און אוועקטראָגען דאָס וואַסער — היינט שטראַהלט ער
אין רייכע קאָלירען, לעגט זיך אין רוהע און שעהנקייט אַ
ראָזעווער, וואַרעמער, ערקענענדיג די זון. — אברהם חעסין
זעגענט זיך מיט דוד'ן און געהט אוועק. די הענדלער קלייבען
צונויף זייער סחורה, מאַכען זיך פאַרטיג צו פערמאַכען די
קליימען. שטילקייט און רוהע.)

אשמדאי (בלאָזט זיך אָב): פפו, ענדליך. נו, האָבען כּי
דאָס מיט אייך אַ ביסעל אַן אַרבייט געטהאָן, דוד. דער איין טרומייט
אַליין (פערשטאַפּט די אויערען) וואָס איז ווערטה. (אָפּענהערציג)
ווייסט איהר וואָס מיין אונגליק איז, דאָס איז מיין זעהר איידעלער,
שרעקליך איידעלער געהער, אַן אונערטרעגליך איידעלער געהער,
כמעט אזוי... יא, כמעט אזוי ווי ביי אַ הונד. לאַמיק טר דער
הערען אַ...

דוד : איך בין זעהר מיער, נולליום, און איך וויל רוהען. און
איך וואלט היינט נישט וועלען זעהען מעהר קיין מענשען ; איהר
וועט דאך קיין פאראיבעל נישט האַבען, אלטער פריינד...
איטמדאי : איך פערשטעה. איך וועל איך בלויז בענלייטען
ביז אייער פאלאץ.

דוד : יא, יא, ביז מיין פאלאץ : לויט קאנטראקט בין איך
נאך און א האלב יאהר א קיסר. לאַמיר געהען, שרה — צוזאמען
מיט דיר אין רוהע און פרייד וויל איך פערברענגען די איבער-
געבליעבענע שטונדען פון דיזען גרויסען טאָג.

שרה : איהר זייט נישט קיין פראַסטער מענש, דוד. ווי אזוי
האָט איהר געטראָפּען וואָס איך ווינש.

(זיי געהען אַב אין דער ריכטונג צו די זיילען. דוד
שטעלט זיך אַב, קוקט אויף צוריק און רעדט, אַנלעהנענדיג זיך
מיט'ן האַנד אויף שרה'ס אַקסעל.)

דוד : גיב אַ קוק, שרה. אַט איז דער פלאַץ, וואו עס איז
אריבער אונזער גאנצעס לעבען. — ווי טרויעריג און אַרעם ער איז
און עס אַטהעמט פון איהם ווי פון א היימלאָזען מדבר. אבער,
שרה, האָב איך דען נישט דאָ דערקענט די גרויסע וואַרהייט פון דעם
שיקזאַל פון מענשען ? איך בין געווען אַרעם, עלענד און נאָהענט
פון טויט, — אַ נאַרישער, אלטער מאַן, וואָס האָט געזוכט אַן
ענטפער ביי די כוואַליעס פון ים. נור אַט זיינען געקומען מענשען,
— בין איך דען מעהר עלענד ? בין איך דען אַרעם און נאָהענט
פון טויט ? הערט מיך אויס, נולליום : נישטאָ קיין טויט פאַר'ן
מענשען. וועלכער טויט ? וואָס איז אזוינס טויט ? וועלכער
טרויעריגער מענש האָט דאָס אויסגעטראַכט דיזען משונה'דיגען
וואָרט — טויט ? אפשר איז פאַראַן טויט, איך ווייס נישט — נור
איך, נולליום... איך בין אונשטערבליך.

(ווי אַ געטראָפּענער פון אַ ליכטיגען שלאַג בויגט ער זיך
צונויף, אבער די הענד הייבט ער אויף אין דער הויף.)
דוד : אוי, ווי שרעקליך : איך בין אונשטערבליך. וואו איז
דער סוף פון הימעל — איך האָב איהם פערלאָרען. וואו איז דער

סוף פון דעם מענשען — איך האָב איהם פערלאָרען. איך בין —
אונשטערבליך. אָך, דעם מענשענס ברוסט טהוט וועה פון אונ-
שטערבליכקייט און שמחה ברענט איהם אזוי ווי פייער. וואו איז
דער סוף פונ'ם מענשען — איך בין אונשטערבליך. אדוני, אדוני,
יהי שם ד' מבורך, געבענשט זאָל זיין אויף דורי דורות דער געהיימ-
ניספולער נאָמען פון דעם, וואָס גיט אונשטערבליכקייט דעם
מענשען.
2

אשמדאי (מיט אימפעט): דעם נאָמען! דעם נאָמען! דו
ווייסט זיין נאָמען. דו האָסט מיך אָבגענאָרט.
דוד (גיט הערענדיג): דער אונענדליכער ווייטקייט פון צייט
גיב איך אוועק דעם מענשענס גייסט: זאָל ער לעבען אונשטערבליך
אין דער אונשטערבליכקייט פון פייער; זאָל ער לעבען אונשטערב-
ליך אין דער אונשטערבליכקייט פון ליכט, וואָס איז לעבען. און
אויפהערען זאָל דער חשך פאר דער אונשטערבליכער דירה פון ליכט.
איך בין גליקליך, איך בין אונשטערבליך — אָ, גאָט!
אשמדאי (וויילד אין צאָרן, אַ מוטשטש'ער): דאָס איז לינען!
אָ, ביז ווי לאַנג וועל איך הערען דעם שוטה! צפון און דרום, מזרח
און מערב, איך רופ אייך. נישט אַהער, דעם טייפּעל צו הילף!
מיט די פיער ימים פון טרעהרען גיט אַ שטראָם אַהער און בערגאָבט
אין אייער תּחום דעם מענשען. אַהער! אַהער!

(קיינער הערט נישט דעם יאָמער פון אשמדאי, גיט דוד,
וועלכער איז אין גאַנצען בעלויכטען מיט דעם טריאומף פון
אונשטערבליכקייט; גיט שרה, גיט די איבריגע מענשען,
וועמעס גאַנצע אויפמערקזאַמקייט איז צוגעשמידט צו זיין
הערליך-לייכטענדען פנים און צו די אויפגעהויבענע הענ-
צום הימעל. איינער אליין צאָפעלט זיך דער אשמדאי,
פּלּוכענדיג. עס דערהערט זיך אַ געשריי, און אויפ'ן וועג פון
שטאדט-זייט לויפט אַ פרוי, זעהר געפאַרבט דער פנים,
ווי די געצענדענער פאַרבען די קערפּער פון די מתים.
אימיצענס בייזע האַנד האָט צוריסען איהרע קליידער, וועלכע
זעהען אויס שרעקליך מיט זייער ביליגע אויסגעפּוצטקייט, און

דער שעהנער פנים איז פערקריפעט. זי שרייט און וויינט
און רופט משונה ווילד.)

פרוי : אָ, נאָט ! וואַרזשע איז דוד, וואָס טהיילט עשירות ?
צוויי טעג און צוויי נעכט, ווי איך זוך איבער דער גאַנצער שטאדט
און עס שווייגען די הייזער, און די מענשען לאַכען. אָ, זאָגט מיר,
נומע מענשען, — האָט איהר ניט געזעהן דוד'ן ? האָט איהר ניט
געזעהען דוד'ן, וועלכער דערפרעהט מענשען ? אָ, אָבער ניט קוקט
דאָך אזוי אויף מיין אָפּענער ברוסט — דאָס האָט אַ בייזער מענש
צוריסען מיינע קליידער און האָט פערבלוטיגט מיין פנים. אָ, ניט
קוקט אויף מיין אָפּענער ברוסט : זי האָט ניט פערזוכט דעם גליק
צו געהערן אונשולדיגע ליפעלעך.

וואַנדערער : דוד איז דאָ.

פרוי (פאלענדיג אויף די קניע) : דוד איז דאָ ? אָ, האָט
אויף מיר רחמנות, מענשען און נאָרט מיך ניט : איך בין בלינד
געוואָרען פון אָבנאָרונג און טויב געוואָרען פון ליגען. הער איך
דאָס ווירקליך — דוד איז דאָ ?

בעזקראַני : יא, און אָט שטעהט ער. אָבער דו האָסט פער-
פּעטיגט. ער האָט שוין צוטהיילט די עשירות.

פוריקעס : ער האָט שוין צוטהיילט די עשירות.

פרוי : וואָס האָט איהר צו מיר מענשען ! צוויי טעג און
צוויי נעכט האָב איך געזוכט און מען האָט מיך אָבגענאָרט, און
אָט בין איך געקומען — צו שפעט. דאָן וועל איך דאָך שטארבען
אויפ'ן וועג — איך האָב מעהר ניט וואוהין צו געהן.

(וואַרפט זיך וויינענדיג אויף דעם שטויביגען וועג.)

אשמדאי : דוכט זיך, מען איז צו דיר געקומען, דוד.

דוד (צונעהענדיג) : וואָס דאַרף דיזע פרוי ?

פרוי (ניט אויפהייבענדיג דעם קאָפּ) : איך וואָג ניט צו
קוקען אויף דיר. דו ביזט אדאָי ווי די זון (צערטליך און פער-
טרויליך) אָ, דוד, ווי לאַנג איך האָב דיך געזוכט... מיך האָבען
מענשען אַלץ גענאָרט. זיי האָבען מיר געזאָגט, אַז דו ביזט אַוועק-
געפאַהרען, אַז דו ביזט אין גאַנצען ניטאָ און נאָך קיינמאַל ניט

געווען. איין מאנספארשין האָט מיר געזאָגט, אז ער איז דוד, און
ער האָט מיר אויסגעזעהן צו זיין אַ נומער, אבער ער איז זיך אויף
מיט מיר בעגאנגען ווי אַ גולן.

דוד: שטעה אויף!

פרוי: אַ, לאָז מיך אברוהען נעבען דיינע פיס. ווי אַ פויגעל,
וואָס איז אַריבערגעפֿלייגען דעם ים, איז צושלאָגען געוואָרען פון
רעגען, אזוי בין איך אויסגעמאָטערט געוואָרען פון שטורעמס, איך
בין טויט־מיעד. (וויינט, פערטרויענספול) איצט בין איך רוהיג,
איצט בין איך גליקליך: איך בין נעבען די פיס פון דוד'ן, וואָס
דערפרעהט די מענשען.

דוד (אונענטשלאָסען): אבער דו האָסט פערשפעטיגט, פרוי.
איך האָב שוין צוגעבען אלעס, וואָס איך האָב געהאט, און איך האָב
מעהר גאָרנישט.

אשמדאי (אויפגעלעגט): יא. מיר האָבען שוין דאָס גאָנצע
געלד צוטהיילט. געה זיך אַהיים, פרוי — מיר האָבען גאָרנישט.
מיר האָבען אויף דיר רחמנות, אבער דו האָסט פערשפעטיגט. פער-
שטעהסט — פערשפעטיגט. ערשט היינט אין דער פריה האָבען מיר
אנועקעגעבען די לעצטע קאָפּיקע.

דוד: ניט מיט אזא אכזריות, גולליוס.

אשמדאי: דאָס איז דאָך אבער אמת, דוד.

פרוי. דאָס קען ניט זיין! (הייבט אויף די אויגען.) ביזט דו
דאָס, דוד? וואָס פאַר אַ נומער דו ביזט. האָסט דו דאָס געזאָגט,
אז איך האָב פערשפעטיגט? ניין, דאָס האָט ער — ביי איהם איז
אַ בייזער פנים. דוד, גיב מיר עפעס געלד, איך בעט דיך, ראטעווע
מיך. איך בין טויט־מיעד. און אייך רופט מען דאָס שרה? אייך
זייט זיין פרוי? — איך האָב וועגען אייך אויך געהערט.

(קריכט צו צו איהר און קושט איהר קלייד.)

פרוי: שטעלט איהר זיך פאַר מיר איין, שרה.

שרה (וויינענדיג): גיב איהר געלד, דוד. שטעה אויף,
טהייערע, דאָ איז שטויביג זעהר, און ביי דיר זיינען אזעלכע שעהנע

שווארצע האָאר. זעץ זיך צו, דאָ, רוה זיך אָב. דוד וועט דיר
באלד געבען געלד.

(הייבט אויף די פרוי און זעצט זי נעכען זיך אויף אַ
שטיין, און טוליעט צו צו איהר ברוסט איהר קאָפּ און
זערטעלט.)

דוד: אבער וואָס-זשע זאָל איך טהון? (צוטראָגען, ווישט
וויין פנים מיט דער רויטער פאטשיילקע.) וואָס-זשע זאָל איך טהון?
נולליום, דו ביזט אזא קלוגער מענש, העלף מיר.

אשמדאי (צופיהרט מיט די הענד): איך שווער אייך, אַז
איך ווייס ניט ווי. אָט איז דאָס פערשריעבענע, — ביי אונז
איז קיין קאָפּיקע ניטאָ. און איך בין אַן עהרליכער אַדוואָקאַט און
ניט קיין פאַלשער געלדמאַכער, אַז איך זאָל אייך אַלע טאָג צושטעלען
אַ ירושה פון אַמעריקאַ. (ער פייפט) איך האָב ניט וואָס צו טהון,
שפּאַציער איך אַרום אויף דער וועלט.

דוד (עמפעהרט): דאָס איז אכזר'יש, נולליום. איך האָב דאָס
פון אייך ניט ערוואַרט. אבער וואָס טהוט מען? וואָס טהוט מען?
(אשמדאי קוועטשט מיט'ן פלייצע.)

שרה: זיין דאָ, לייעבינקע, איך וועל באלד קומען, דוד, קומט
מיט מיר אַוועק אויף אַ וויילע אָן אַ זייט; איך דאַרף אייך וואָס
זאָגען.

(געהען אָב און סוד'ען זיך.)

אשמדאי: מען האָט אייך שטאַרק געשלאָגען, פרוי?
הפנים דאָס איז געווען ניט זעהר קיין גרויסער כוואַט, דער וואָס
האָט אייך געשלאָגען — ער האָט טאַקע די אויגען ניט אויס-
געשלאָגען, ווי ער האָט געוואָלט.

פרוי (פערדעקט זיך מיט די האַר): קוקט אויף מיר ניט,
מענשען!

שרה: נולליום, קומט אקאָרשט אַהער.

אשמדאי: דאָ בין איך, מאַדאַם לייזער.

דוד (שטיל): וויפיעל איז ביי אונז פאַראַן געלד אויף אַ
פאַהרען קיין ירושלים, נולליום?

אשמדאי : דריי הונדערט רובעל.

דוד : גיט זיי אוועק דער פרוי. (שמיכעלט און וויינט.)
שרה וויל גיט פאָהרען קיין ירושלים. זי וויל דאָ האַנדלען ביו'ן
סאמע טויט. וואָס פאַר אַ נאַרישע פרוי, גיט אמת, נולליום ?
(וויינט איינגעהאלטען.)

שרה : טהוט דיר זעהר וועה, דוד ? דו האָסט אזוי געוואָלט
פאָהרען.

דוד : וואָס פאַר אַ נאַרישע פרוי, נולליום. זי פערשטעהט
גיט, אז איך וויל אויך האַנדלען. (וויינט.)
אשמדאי (געריהרט) : איהר זייט גיט קיין איינפאכער מענש,
דוד.

דוד : דאָס איז געווען מיין רעיון, נולליום, שטארבען אין
דער הייליגער שטאדט און מיין שטויב זאָל פעראייניגט ווערען מיט
דעם שטויב פון די צדיקים, וואָס זיינען דאָרט בעערדיגט געוואָרען.
אבער (שמיכעלט) איז דען די ערד גיט אומעטום גוט פאַר איהרע
מתים ? גיט אוועק דאָס געלד דער אָרעמער פרוי. מיר איז
פרעהליך געוואָרען ! איז ווייזשע בלייבט, שרה ? מען דאַרף
עפענען אַ קלייטעל און לערנען זיך ביי שיינדלען מאכען גוטע
סאָדע וואסער.

אשמדאי (טריאומפירענד) : פרוי, דוד, וועלכער ערפרעהט
מענשען, גיט דיר געלד און גליק.
בעזקראַיני (צו שיינדלען) : איך האָב דיר געזאָגט, אז עס
איז נאָך גיט צוגעבען געוואָרען דאָס גאנצע געלד. ער האָט
מיליאָנען !

וואַנדערער (הערט זיך צו) : אזוי, אזוי. קען דען דוד
אוועקגעבען אלעס ? ער האָט בלויז אָנגעהויבען אוועקצוגעבען.

(די פרוי דאַנקט דוד'ן און שרה'ן ; מען זעהט, ווי דוד
לעגט ארויף זיינע הענד אויף דעם קאָפּ פון דער קניענדער
פרוי, אזוי ווי צו בענשען זי. אַהינטער זיין רוקען, פון דער
זייט פון פּעלד ווייזט זיך אויף'ן וועג עטוואָס גרויעס, פער
שטויכטעס, וואָס סריכט לאַנגזאַם און שווער. שוויינזאַם

בעוועגט עס זיך און עס איז שווער צו גלויבען, אז דאס זיינען מענשען — אזוי האָט זיי אויסגעגלייכט די גרויע שטויב פון וועג, אזוי האָט זיי פערברידערט נויט און יסורים. עפעס אונרוהיגעס איז אין זייער שטומען, טויבען בעוועגען זיך אונד בייגזאם; און מענשען פון דער זייט קוקען זיך צו צו זיי אונרוהיג.)

בעזקראַיני: אימיצער געהט אויפ'ן וועג.
שיינדעל: עפעס גרויעס קריכט אויפ'ן וועג. אויב דאָס זיינען מענשען, זעהען זיי אָבער ניט אויס ווי מענשען.
פּוריקעס: אוי, מיך שרעקט פאַר דוד'ן. ער שטעהט צו זיי מיט'ן רוקען און זעהט ניט. און זיי געהען אזוי ווי בלינדע.
שיינדעל: זיי וועלען איהם באלד צודריקען. דוד, דוד, גיט אַכטונג!

אשמדאי: שפעט, שיינדעל, דוד וועט אייך ניט דערהערען.
פּוריקעס: אבער ווער איז דאָס? איך האָב פאַר זיי מורא.
וואַנדערער: דאָס זיינען אונזערע! דאָס זיינען די בלינדע פון אונזער געגענד, דאָס קומען זיי צו דוד'ן זעהענדיג ווערען. (הויף.) שטעהט, שטעהט, איהר זייט שוין געקומען. דוד איז צווישען אייך.

(די בלינדע, וועלכע האָבען שוין כמעט דערדריקט דעם צושראָקענעם דוד, וועלכער זוכט אומזיסט געגענשטעהען דער אַנשווימענדער כוואַליע, שטעלען זיך אָב און זוכען אָהן אוינען. קראַפטלאָז ציהען זיי זיך מיט די גרויע הענד, טאָפּענדיג דעם טויטען חלל; אייניגע האָבען שוין אויפגעזוכט דוד'ן, און עס לויפען איבער איהם שנעל זייערע פיהלענדע פינגער, און פון זייערע שטימען, וואָס זיינען ווי דאָס קרעכצען פון בלעטער אונטער דעם הערבסט-ווינד, בעוועגט זיך קוים די פערגליווער-ט לופט. דער שנעל אַנקומענדער פאַרנאָכט גנב'עט אַראָב די אַבציכנונג פון זאָכען און פרעסט אויף די פאַרבען; און עס איז קענטיג נור עפעס וואָס איז אָהן געשמאַלט, וואָס ריהרט זיך דונקעל, וואָס ביינקט שטיל.)

בלינדע: וואו איז דוד? העלפט געפינען דוד'ן — — וואו
איז דוד, וואָס דערפרעהט מענשען? ער איז דאָ — איך פיהל
איהם שוין מיט מיינע פינגער. ביזט דו דאָס, דוד? וואו איז
דוד? — וואו איז דוד? — דאָס ביזט דו, דוד?

(דערשראָקענע שטימען פון דער פינסטערניס.)

דוד: דאָס בין איך, דוד-לייזער. וואָס ווילט איהר פון מיר?
שרה (וויינענדיג): דוד, דוד, וואו ביזט דו? איך זעה דיך

ניט.

בלינדע (צונויפשליסענדיג זיך): אָט איז דוד — דאָס ביזט
ה, דוד? — דוד — דוד.

פאַרהאַנג

פינפמעס בילד.

א הויכער, שטרענגער, עטוואָס דונקעלער צימער — דוד
לייזער'ס קאבינעט אין דער רייכער וויללא, וואו ער דערלעבט
זיינע לעצטע טעג. אין צימער זיינען צוויי גרויסע פענסטער:
איינע, אנטקעגען, געהט ארויס צום שלאף, וועלכער פיהרט
צום שטאדט; די צווייטע, אין דער לינקער וואנד, געהט
ארויס צום גארטען. ביי דיווער פענסטער איז א גרויסער
שרייב-טיש, א פערוואָרפענער מיט פאפיערען אין אונגארנונג;
דאָ זיינען קלייניקע בויגעלעך פאפיער מיט בקשות פון
אַרעמע לייט, קוויטלעך, שנעל צונויפגעעהטע לאנגע העפטען;
דאָ זיינען אויך גרויסע, דיקע ביכער, עהנליך ווי בוכהאלטער-
רישע, אונטער'ן טיש און לעבען טיש שטייט צוריסענע
פאפיער; א גרויסער תנ"ך, איבערגעקט געווארן מיט די טאוולען
ארויף, א צולייזטער, מיט אונטערגעקלייבטע, עהנליך
אויף א דאך פון א הויז, וועלכע האלט אין איינפאלען,
וועלגערט זיך ארום, אין א דיקע פאדערנעם איינבאנד. ניט
קוקענדיג אויף דער היץ, ברענגט האַלץ אין קאמין — דוד
לייזער האָט קדחת, איהם איז אַלט.

עס איז אבער. דורך די אַרונטערנעלאָזענע שטארען
שלאַנט זיך נאָך דורך אַ פֿענסטער דאָס שוואַכע ליכט פון
פאַרנאכט. אבער אין צימער איז שוין פינסטער, און נור א
קליינער לעמפלעל אויפ'ן טיש כאַפט ארויס פונ'ם חשך די
ווייסע פלעקען פון צוויי גרויע קעפּ: דוד לייזער'ס און דעם
אשמדא'ס.

דוד זיצט ביים טיש. די לאנג ניט פערקאמטע האָר און
באַרד ניכען צו זיין פנים א ווילדען און שרעקליכען אויסזעהען.
דער פנים איז צומאטערט, די אויגען ווייט צועפענט; כאַפער

דין זיך מיט ביידע הענד פאר'ן קאפ, קוקט ער אָנגעשטרענגט
 דורך די גרויסע, אין שטאַהל-געפאַסטע ברילען, אין פאפיער,
 וואָס איז דורכאויס מיט בלייפערער בעטריעבען, ווארפט אָב
 איין פאפיער, כאפט אָן אנדערס, בלעטערט מיט רייסלענדע
 הענד דעם דיקען בוך. און אשמדאי שטעהט איבער איהם,
 האַלטענדיג זיך מיט'ן האַנד פאר'ן ווענדעל פון שטוהל פון
 הינטען; אזוי ווי ער וואָלט גאָר ניט בעמערקען דוד'ן, שטעהט
 ער אונבעוועגליך, פערטראכט און שטרענג. דער שפּאַס איז
 צו ענדע; און אזוי ווי דער שניטער פאר דעם תבואה-שנים,
 פערנעהט ער מיט זיין בליק ווייט אין דער אונרוהיגער אונ-
 ענדליכקייט פון די פעלדער.

די פענסטער זיינען פערמאַכט, נור דורך די שויבען און
 ווענד הערט זיך דאָס איינגעהאַלטענע געפילדער און בעזונדערע
 אויסגעשליסן. און לאנגזאַם וואקסט אָן דאָס געפילדער,
 געווינט אַ קראפט און ליידענשאפט; דאָס בעלאַנערן די
 גערופענע פֿיגורן זיין וואָהנונג.
 שווייגענהייט.

דוד: עס האָט זיך געט, נולליום! דער בארג, וואָס האָט
 גענוי יבט צום הימל, די צווישפאַלטען אויף שטיינער, די
 ייטליכער זיינען פערוואנדעלעך צו צאָרען אין שטויב, און דער ווינד
 האָט איהם צוטרעגן — וואו טע איז דער בארג, נולליום? וואו
 זשע זיינען די מיליאָנען, וועלכע דו האָסט מיר געבראַכט? שוין
 אַ גאנצע שעה, ווי איך זיך אין פאפיערען אַ קאָפיקע, איין
 קאָפיקע בלויז, צו געבען דעם בעטענדיג, און זי איז נישטאָ. — וואָס
 וועלנערט זיך דאָס דאָרט?
 אשמדאי: דער תנ"ך.

דוד: ניין, ניין, אַ דאָרט, אין די פאפיערען? דערלאנג אהער.
 דאָס איז אַ בעריכט, וועלכען איך האָב, מיר דוכט נאָך ניט געזעהען.
 אַט וועט זיין אַ גליק, נולליום! (קוקט אָנגעשטרענגט.) ניין,
 אלעס איבערגעשטריכען. זעה, נולליום, זעה: הונדערט, דערנאָך

פופציג, דערנאָך צוואַנציג — דערנאָך איין קאָפּיקע. אבער איך
 קען דאָך ביי איהם ניט אָבנעהמען איין קאָפּיקע?
 אשמדאי: זעקס, אַכט, צוואַנציג — אמת?
 דוד: אבער דאָך ניט אזוי, נולליום: הונדערט, פופציג
 צוואַנציג, א קאָפּיקע! עס האָט זיך צוזעגט, דורכגערוגען דורך די
 פינגער אזוי ווי וואַסער. און עס זיינען שוין טרוקען די פינגער —
 און מיר איז קאַלט, נולליום.
 אשמדאי: דאָ איז הייס.

דוד: איך זאָג דיר, נולליום, דאָ איז קאַלט! וואָרף אונטער
 עטליכע שייטלעך אין קאמין... ניין, וואָרט, וויפיעל קאָסט א
 שייטעל האָלץ? איך האָב זיך פערנעסען: וויפיעל קאָסט א
 שייטעל? ... א, ס'קאָסט פיעל, לעג דאָס אָב, נולליום, — דיזער
 פערפלוכטער פייער עסט אויף די האַרץ אזוי גרינג, אזוי ווי ער
 וואָלט גאָר ניט וויסען, אז יעדער שייטעל איז לעבען. וואָרט,
 נולליום, דו האָסט א גוטען זכרון, דו פערנעסט קיין זאך ניט, ווי א
 בוך — געדענקסטו ניט, וויפיעל האָב איך בעשטימט פאַר אברהם
 חעסין?

אשמדאי: פון אָנהויב פינפֿהונדערט.

דוד: נו, יא, נולליום, ער איז דאָך מיין אַלטער פריינד, מיר
 האָבען זיך געשפּיעלט צוזאַמען. און פאַר א פריינד איז דאָס גאָר
 ניט פיעל. פינפֿהונדערט. נו, יא, געוויס, ער איז מיין אַלטער
 פריינד, און איך האָב אויף איהם רחמנות געהאַט, און ביז'ן פוף
 געלאָזען פאַר איהם מעהר איידער פאַר אַנדערע — פריינדשאפט איז
 דאָך אזא צאָרטעס געפיהל, נולליום. אָבער עס איז ניט גוט, אויב
 א מענטש פערלעצט אַנדערע, פרעמדע און ווייטע פון זיינעם א
 פריינד'ס וועגען. ביי זיי זיינען דאָך ניטאָ קיין פריינד און קיין
 בעשיצער. מיר וועלען דעריבער פערקירצען ביי אברהם חעסין, מיר
 וועלען א ביסעל נור פערקירצען... (מיט פחד) זאָג, וויפיעל האָב איך
 איצט בעשטימט פאַר אברהם'ן?

אשמדאי: איין קאָפּיקע.

דוד: דאָס קען ניט זיין! זאָג, אז דו האָסט געמאַכט א טעות.

האָב אויף מיר רחמנות און זאָג מיר, אז דו האָסט אַ טעות געהאַט, נולליום. דאָס קען דאָך נישט זיין — אברהם איז מיין פריינד — מיר האָבען זיך געשפּיעלט צוזאַמען. דו פערשטעהסט, וואָס דאָס בעדייט, ווען קינדער שפּיעלען צוזאַמען, און דערנאָך וואַקסען זיי אויס און ביי זיי ווערען גרויע בערד און זיי שמייכלען צוזאַמען איבער דאָס פערנאָנגענע. ביי דיר איז דאָך אויך אַ גרויער באָרד, נולליום...

אשמדאי: יא, ביי מיר איז גרוי דער באָרד. דו האָסט בעשטימט פאַר אברהם חעסין איין קאָפּיקע.

דוד (אָנכאַפּענדיג אשמדאי פאַר'ן האַנד, שעפּצענדיג): אבער וי האָט דאָך געזאָגט, אז דאָס קינד וועט שטאַרבן, נולליום — אז ער שטאַרבט שוין. פערשטעה דאָך מיך, מיין אַלטער פריינד: איך מוז האָבען געלד. דו ביזט אזא וואוילער, דו, (ער גלעט זיין האַנד) דו ביזט אזא גוטער, דו געדענקסט אַלעס, ווי אַ בוך — זוך נאָך אַביסעל.

אשמדאי: בעדענק זיך, דוד, דיין זינען איז געריהרט. שוין צוויי מעת-לעת, ווי דו זיצסט ביי דעם טיש און זוכסט דאָס, וואָס איז נישטאָ. געה אַרויס צום פּאָלק, וואָס ווארט אויף דיר, און זאָג איהם, אז דו האָסט קיין זאך נישט און לאָז זיי אָב.

דוד (מיט כעס): בין איך דען שוין נישט צעהן מאָל אַרויס געגאַנגען צום פּאָלק און נישט געזאָגט איהם, אז איך האָב קיין זאך נישט — איז דען אפילו איינער פון זיי אוועק? זיי שמעהען און ווארטען, און זיי זיינען אזוי פעסט אין זייערע יסורים, ווי אַ שטיין איינגעשפּאַרט אזוי ווי אַ קינד ביי דער מוטער'ס ברוסט. פרעגט דען דאָס קינד, צי איז פאַראַן מילך אין דער מוטער'ס ברוסט? עס כאַפט די ציצען מיט די צייהן און רייסט אָהן רחמנות. ווען איך יייד, שוויינען זיי און הערען ווי חכמים; ווי איך ווער אבער ענט-שוויינען — כאַפט זיך אין זיי אַריין דער שד פון יאָוש און פון גוים און יאָמערט מיט טויענדע קולות. האָב איך זיי דען נישט אַלעס אוועקגעגעבען, נולליום? האָב איך דען נישט דאָס גאַנצע בלוט פון האַרצען געוויינט?

אָוועקגעגעבן? — אויף וואָסזשע וואָרטען זיי, נולליום? וואָס
ווילען זיי פון דעם אָרעמען אירען, וועלכער האָט שוין אויסגעשעפּט
זיין גאַנצען לעבען?...

אשמדאי: זיי וואָרטען אויף אַ נס, דוד.

דוד (שטעהט אויף מיט פחד): שווייג, נולליום, — דו
פרופּסט גאָט. ווער בין איך, וואָס איך זאָל שאַפּען וואונדער?
בערענק זיך, נולליום, קען איך דען פון איין קאָפּיקע מאַכען צוויי?
קען איך דען צוגעהן צו די בערג און זאָגען: איהר בערג פון דער
ערד, ווערט בערג פון תבואה און זעטיגט אָן דעם הונגער פון די
הונגעריגע? קען איך דען צוגעהן צום ים און זאָגען: דו ים פון
געזאַלצענעם וואַסער ווי טרעהרען, ווער אַ ים פון מילך און פון
האַניג, און לעש דעם דורשט פון די דורשטיגע? בערענק נור,
נולליום.

אשמדאי: האָסט דו געזעהן די בלינדע?

דוד: בלויז איין מאָל האָב איך גענומען די דרייַסטיקייט
אויפצוהויבען די אויגען און איך האָב דערזעהן זאָנדערבארע גרויע
מענשען, וועמען אימיצער האָט מיט עפעס אַ ווייסקייט אַריינגע-
שפּייט אין די אויגען און זיי טאַפּען די לופט, אזוי ווי אַ סכנה
און האָבען מורא פאַר דער ערד, ווי פאַר אַ פחד. וואָס פערלאַנגען
זיי, נולליום?

אשמדאי: האָסטו געזעהן די קראַנקע און צוקאַליעטשעמע,
ביי וועלכע עס פעהלען גליעדער און זיי קריכען איבער דער ערד?
פון די פאָרען פון דער ערד קומען זיי אַרויס אזוי ווי בלוטיגער
שווייס — די ערד איז פון זיי אָבגעמיטה.

דוד: שווייג, נולליום.

אשמדאי: האָסט דו געזעהן די מענשען, וועלכע עס ברענט
דער געוויסען: דונקעל איז זייער פנים און ווי פון פייער איז ער
אָבערברענט, און די אויגען זיינען אַרומגערינגעלט ווי מיט אַ ווייסען
רינג, און זיי לויפען אין דעם רינג אזוי ווי משוגענע פערד? האָסט
דו געזעהן מענשען, וועלכע קוקען גלייך, און אין די הענט האַלטען

זיי נרויסע שטעקענס צו מעסטען דעם וועג ? — דאָס זיינען זוכער
פון אמת.

דוד : איך האָב ניט געוואַנט מעהר צו קוקען.
אשמדאי : האָסטו געהערט דעם קול פון דער ערד, דוד ?
(עס געהט אַריין שרה און געהט מיט פחד אונטער צו דוד'ן.)
דוד : ביזטו דו דאָס, שרה ? פערמאָך פעסט די טהירען, לאָז
קיין שפּאַלט ניט איבער הינטער זיך. וואָס דאַרפסטו, שרה ?
שרה (מיט שרעק און מיט גלויבען) : איז דען נאָך ניט
אַלעס פאַרטיג, דוד ? אייל זיך און געה אַרויס צום פּאַלץ. ער איז
שוין מיעד געוואָרען וואַרטענדיג, און פיעלע האָבען מורא פאַר'ן
טויט. לאָז אָב די, וואָרום עס געהען נייע, דוד, און עס וועט באַלד
שוין ניט בלייבען קיין פּלאַץ, וואו אַ מענש זאָל זיך שטעלען קענען.
און עס איז שוין אויסגעשעפּט געוואָרען דאָס וואַסער אין די
פּאָנטאַנען און מען טראָגט פון שטאָרט קיין ברויט ניט, ווי דו
האָסט געהייסען, דוד.

דוד (אויפהויבענדיג די הענד, מיט שרעק) : משוכע דיך
אויס, שרה. אין אַ בייזע נעץ האָט דיך פערפלאַנטערט דער שלאָף
און מיט דעם אונזין פון לעבע איז פערגיפּטעט דיין האַרץ. דאָס
בין איך, דוד... (מיט שרעק) און איך האָב ניט געהייסען בריינגען
קיין ברויט.

שרה : אויב עס איז נאָך ניט פאַרטיג, דוד, דאָן קענען זיי
וואַרטען. אָבער הייס אָנצינדען פייער און געבען אונטערצובעטען
פאַר פרויען און קינדער : וואָרום עס וועט שוין באַלד אָנקומען
נאַכט, און די ערד וועט זיך אָבקיהלען. און הייס געבען די קינדער
מילך — זיי זיינען הונגעריג. דאָרט, פון ווייט האָבען מיר געהערט
דאָס טרעטען פון פיעלע צעהנדליגע פיס : זיינען דאָס ניט סטאָדעס
פון בהמות און ציגען, ביי וועלכע די אייטער הענגען אַראָב פון
מילך, און מען טרייבט זיי אַהער אויף דיין בעפעהל ?

דוד (הייזעריג) : אָ, מיין גאָט, גאָט...

אשמדאי (שטיל צו שרה) : געהט אַוועק, שרה, דוד מ'הוט
תפילה, שטערט איהם ניט אין זיין תפילה.

(שרה נעה אונעק אויף צושראקען און פאָרזיכטיג.)

דוד : האָב רחמנות האָב רחמנות !

(די הונדערט הינטער די פענסטער ווערט איינגעשטילט
— ווערט דערנאָך מיט אמאָל רוישענר און דראָהענר : דאָס
האָט שרה אָנגעזאָגט דעם פאָלק אז מען מוז נאָך וואַרטען.)
דוד (פאלט אויף די קניע) : רחמנות. רחמנות.

אשמדאי (בעפעהלענר) : שטעה אויף, דוד. זיי אַ מאַן פאַר
דעם פנים פונ'ם גרויסען פחד. האָסט דו דען זיי ניט גערופען
אָהער ? האָסט דו דען ניט מיט דעם קול פון ליעבע הויף גערופען
אין דער פינסטערניס און שווינגענהייט, וואו עס רוחט דער אונ-
אויסגעשפראַכענער פחד ? און אַט זיינען זיי געקומען צו דיר —
צפון און דרום, מזרח און מערב, און מיט פיער ימים פון טרעהרען
האָבען זיי זיך געלעגט נעבען דינע פיס. שטעה דאָך אויף, דוד.
(הייבט אויף דוד'ן.)

דוד : וואָס-זשע זאָל איך טהון, נולליום

אשמדאי : זאָג זיי דעם אמת.

דוד : וואָס-זשע זאָל איך טהון, נולליום ? זאָל איך ניט
נעהמען אַ שטריק און, אויפהענגענדיג זיך אויף אַ בויס, דערווערנען
זיך אזוי ווי דער, וואָס האָט אמאָל גע'מסר'ט ? בין איך דען ניט
אַ פעררעטהער, נולליום, וועלכער רופט כדי ניט צו געבען, וועלכער
ליעבט, כדי צו אומברענגען ? אַ, ווי דאָס האַרץ טהוט וועה... אַי,
ווי דאָס האַרץ טהוט וועה, נולליום ! אַי, קאלט איז מיר ווי דער
ערד, וואָס איז בעדעקט מיט איין, און אינוועניג איז אין איהר היץ
און ווייסער פייער, אַי, נולליום, האָסט דו געזעהען ווייסען פייער,
אויף וועלכען די לבנה ווערט שוואַרץ און די זונן ווערט אָבעברענט,
ווי געלע שטרוי.

(צאפעלט זיך.)

אוי, בעהאלט מיר, נולליום ! איז דען ניטאָ אַ פינסטערער
חדר, וואוהין קיין ליכט זאָל ניט אַריינדרינגען ? ? זיינען דען ניטאָ
אזעלכע פעסטע ווענר, וואו איך זאָל ניט הערען דיוע קולות ?
וואוהין רופען זיי מיר ? איך בין דאָך אַן אלטער, קראַנקער מאַן ;

איך קען זיך דאך נים מאטערען אזוי לאנג — ביי מיר זיינען דאך אליין געווען קליינע קינדער, און זיינען זיי דען נים געשטאָרבען? ווי האָט מען זיי גערופען, נוליום, איך האָב פֿערגעכען. ווער איז דאָס דער, וועמען זיי רופען דוד, וואָס ערפרעהט מענשען? אשמדאי: אזוי האָט מען זיך גערופען, דוד לייזער. דוד ביזט אָבענאָרט, לייזער דו ביזט אָבענאָרט, אזוי ווי איך.

דוד (בעטענדיג): אַי, שטעלט זיך דאך איין פֿאַר מיר, הערר נולליום. געהט צו זיי און זאָגט אין דער הויף, אז אלע זאָלען הערען: דוד לייזער איז אַן אלטער, קראַנקער מענש, און ער האָט קיין זאך נים. זיי וועלען אייך הערען, הערר נולליום, ביי אייך איז אזא בכבוד'ער פנים, און זיי וועלען זיך צוגעהן אהיים.

אשמדאי: אזוי, אזוי, דוד! אַט זעהסט דו שוין דעם אמת און וועסט איהם באַלד זאָגען פֿאַר מענשען. ח-ח-ח! ווער האָט דאָס געזאָגט, אז דוד לייזער קען שאַפען וואונדער? דוד (לייגט צונויף די הענד): יא, יא, נולליום.

אשמדאי: ווער וואָגט דאָס צו פֿאָדערען פֿון לייזער'ן נסים — איז ער דען אליין נים אַן אלטער, קראַנקער מענש — א שטערבליכער אזוי ווי אלע?

דוד: יא, יא, נולליום! א מענש.

אשמדאי: האָט דען לייזער'ן נים אָבענאָרט די ליעבע? זי האָט געזאָגט: איך וועל אלעס מאַכען, און זי האָט בלויז אַ שטויב אויף'ן וועג אויפגעהויבען, אזוי ווי דער בלינדער ווינד פֿון אַרום ווינקעל, וועלכער רייסט זיך אַרויס מיט אַ הוזשעריי און לייגט זיך איין שטיל, וועלכער בלענדעט די אויגען און צוריהרט די מיסט. דאָן געהט דאך צו דעם, וועלכער האָט דוד'ן געגעבען ליעבע, און פרעגט איהם: פֿאַר וואָס האָסטו אָבענאָרט אונזער ברודער דוד'ן?

דוד: יא, יא, נולליום. צו וואָס טויג אַ מענשען ליעבע, אז זי איז מאַכטלאָז? צו וואָס לעבען, אויב עס איז נישטאָ קיין אונז שטערבליכקייט?

אשמדאי (פלינק): געה אַרויס און זאָג זיי דאָס — און זיי

וועלען דײַך הערען. זיי וועלען ערהויבען זייער קול צום הײַמעל —
און סײַר וועלען הערען דעם ענטפער פון הימעל, רוד. זאָג זיי דעם
אמת, און דו וועסט די ערד ערהויבען.

רוד : איך געה, נוללײַוס. און איך וועל זיי זאָגען דעם אמת—
איך האָב קיין מאָל קיין ליגען געזאָגט. עפען די טהיר, נוללײַוס.

(אשמדאי צועפענט פלינט די טהיר צום באַלקאן און
לאָזט מיט העפליכקייט דורך דוד'ן, וועלכער געהט פערוועלסט,
מיט לאַנגזאמע, וויכטיגע טריט. ער פערמאכט הינטער דוד'ן
די טהיר. א פלוצלונגעס רעווען, וועלכער פערבייט זיך באַלד
מיט א שטילקייט פון קבר, דורך וועלכער עס הערט זיך דוד'ס
ציטערנדע שטימע. א בעגייסטערטער צאפעלט זיך אשמדאי.)
אשמדאי : א ! דו האָסט מיך ניט געוואָלט הערען — דאָן
הער זיי. א ! דו האָסט מיך געצוואונגען קריכען אויף'ן בויך, אזוי
ווי א הונד. דו האָסט מיר אפילו ניט ערלויבט א קוק טהאָן אין
שפּאַלט... מיט שווייגען האָסט דו אָבגעלאכט פון מיר... מיט אונ-
בעוועגליכקייט, האָסט דו מיך דער'הרג'עט... דאָן הער זשע... און
ענטפער צוריק אויב דו קענסט. דאָס רעדט מיט דיר ניט דער
טייפּעל, ניט דער זוהן פון מאָרגענשטערען הויבט דאָס אויף זיין
דרייסטען קול — דאָס איז דער מענש, דאָס איז דיין געליעכטער
זוהן, דיין דאנה, דיין לייעבע, דיין צערטליכקייט און דיין שטאַלצע
האַפענונג... ער קנייטשט זיך דאָס אונטער דיין פיאטע, אזוי ווי
א וואָרעם ! נו ? דו שווייגסט ? בעלאַיג איהם מיט'ן דונער, נאָר
איהם אָב מיט בליצען, ווי אונטערשטעהט ער זיך צו קוקען אין
הימעל ? זאָל ער אויך אזוי ווי אשמדאי ! (קרעכצט פון האַרצ-
וועה) ... ווי דער אָרעמער ערניעדריגטער אשמדאי, וועלכער קריכט
אויף'ן בויך אזוי ווי א הונד... (מיט רוגז) זאָל ווידער אוועקקריכען
דער מענש אין זיין פינסטערע נאָרע, זאָל ער פערפוילט ווערען
אָהן לשון, זאָל ער זיך בעגראָבען אין חשך, וואו עס רוהט די אונ-
אויסגעשפּראַכענע אימה !

(הינטער די פענסטער ווידער א רעווען פון פיעלע קולות.)

אשמדאי : דו הערסט ? (מיט חוּק) — דאָס איז ניט איך—

דאָס ווײַנען זײַ. זעקס, אַכט, צוואַנציג — ריכטיג! ביים טײַפּעל
איז תמיד ריכטיג.

(עס צופעננט זיך די טהיר און עס לויפט אַרײַן דוד
דורכאויס אַ צושראָקענער. נאָך איהם רייסט זיך אַרײַן אַזוי ווי
אַ כּוואַליע דאָס געשרײַ. דוד פערשפּאַרט די טהיר און שפּאַרט
זי אונטער מיט'ן פלייצע.)

דוד: העלפט, נולליוס. זיי וועלען זיך באלד אַרײַנרייסען
אהער — די טהיר איז אַזוי ניט פעסט; זיי וועלען זי צוברעכען.
אשמדאי: וואָס זאָגען זיי?

דוד: זיי גלויבען ניט, נולליוס. זיי פאָדערען אַ נס. אָבער
שרײַען דען טײַטע? — איך האָב געזעהן די טײַטע, וועלכע זיי
האָבען געבראַכט.

אשמדאי (מיט רוגזא): דאָן בעלאַיג זיי, דוד!
(דוד געהט אָב פון טהיר און רעדט געהײַמניספול מיט
פערלעגענהייט און מיט פחד.)

דוד: איהר ווייסט, נולליוס, מיט מיר קומט עפעס פאָר:
איך האָב קיין זאך ניט, נור אַט בין איך אַרויסגעגאנגען צו זיי,
אַט האָב איך זיי דערזעהן און האָב פלוצלונג דערפיהלט, אַז דאָס
איז ניט אמת — איך האָב עפעס יא, איך רײד — און אַלײן
גלויב איך ניט, איך רײד — און אַלײן שטעה איך מיט זיי און שרײַ
געגען זיך גופא און פאָדער מיט רוגזא. מיט די ליפּען לײקען איך,
און מיט'ן האַרצען פערשפרעך איך, און מיט די אויגען שרײַ איך:
יא, יא, יא, — וואָס־זשע זאָל איך טהאָן, נולליוס? זאָגט, איהר
ווייסט דאָך אויף זיכער: האָב איך גאָרנישט?

(אשמדאי שמײַכעלט. הינטער'ן טהיר פון רעכטס הערט
זיך שרה'ס קול און אַ קלאַפּען.)

שרה: לאָזט מיך אַרײַן, דוד.

דוד: א, עפענט ניט די טהיר, נולליוס.

אשמדאי: דאָס איז דיין פרוי, שרה.

(ער עפענט. קומט אַרײַן שרה, פיהרענדיג פאַר'ן האַנד)

אַ בלייכע פרוי, וועלכע האַלט וואָס אויף די הענד.)

שרה (ווייך) : פערצייהעט, דוד. אָבער דיזע פרוי זאָגט, אַז זי קען מעהר ניט וואַרטען. זי זאָגט, אַז ווען עס וועט נאָך איין וויילע דויערען, וועט זי אין דעם לעבעדיג געוואָרענעם ניט דער קענען שוין איהר קינד. אויב איהר דאַרף וויסען דעם נאָמען, האָט מען איהם גערופען משה, דער קליינינקער משה. אַ שוואַרציג קער, איך האָב געזעהן.

פֿרוי (פאַלענדיג אויף די קניע) : פערצייהעט, דוד, וואָס איך נעהם אָב די רייהע פון אַנדערע. אָבער דאָרט זיינען פאַראַן אַזעלכע, וועלכע זיינען ערשט ניט לאַנג געשטאַרבן, און איך טראָג איהם שוין דריי טעג און דריי נעכט ביי מיין ברוסט. אפשר דאַרפט איהר אויף איהם אַ קוק טהאָן? דאָן וועל איך איהם אויפדעקען — איך נאר איך דאָך ניט, דוד.

שרה : איך האָב שוין געקוקט, דוד. זי האָט מיר איהם געגעבען צו האַלטען. זי איז זעהר מיער, דוד.

(אויסשפרייטענדיג די הענט מיט די לאַדאָניעס פאַראַוויס, טרעט דוד לאַנגזאַם אָב צוריק הינטערוויילעכס, ביז וואַנען ער שטויכט זיך ניט אָב אָן וואַנר, און ער בלייבט אַזוי שטעהן מיט אויסגעצויגענע הענט.)

דוד : רחמנות! רחמנות!

(ביידע פרויען וואַרטען געדולדיג.)

דוד : וואָס זשע זאָל איך טהאָן? איך בלייב אָהן כחות, אַ, נאָט. נולליוס, זאָגט זיי, אַז איך בין ניט קיין כחיה מתים.

פֿרוי : איך בעט אייך רחמים, דוד. בעט איך דען, אַז איהר זאָלט לעבעדיג מאַכען צוריק אַן אַלטען מענשען, וואָס האָט שוין פיעל געלעבט און האָט פערדיענט דעם טויט מיט זיינע שלעכטע מעשים? פערשטעה איך דען ניט, וועמען מען קען לעבעדיג מאַכען און וועמען מען קען ניט? אָבער עס קען זיין, אַז אייך איז שווער, ווייל ער איז געשטאַרבן שוין אַזוי לאַנג — איך האָב דאָס ניט געוואוסט — זייט מיר מוחל. און איך האָב איהם דאָך פערטפראַכען ווען ער איז געשטאַרבן: האָב ניט מורא צו שטאַרבן, משה, —

דוד, דער ערפרעהער פון מענשען, וועט דיר צוריקסעהרען דיין
קלייניקעם לעבען.

דוד : וויין מיר איהם.

(קוקט שאַלענדיג מיט'ן קאָפּ און וויינט שטיל. ווישענדיג)

דיג זיך מיט דער פאטשיילקע. און פערטרויליך, אָנגעלעהנט
אויף זיין פלייצע, קוקט שרה.)

שרה : ווי אַלט איז ער ?

פרוי : צוויי יאָהר געוואָרען, שוין דאָס דריטע.

(דוד גיט אַ קעהר זיך מיט'ן פערוויינטען פנים צום)

אשמדאי, דאָס געזיכט כמעט וואהנזיניג און רעדט מיט אַ
פרעמדען קול.)

דוד : זאָל איך אפשר פרופען, נולליום ? (כויגט זיך צונויף
פלוצלונג און שרייט הייזערדיג) אדוני.... אדוני.... אדוני.... אוועק פון
דאנען ! אוועק ! דיך האָט געשיקט דער טייפּעל. זאָג זיי דאָך,
נולליום, אז איך בין גיט קיין מחיה מתים. זיי זיינען געקומען חוזק
מאכען פון מיר... זעהט, אָן לאַכען זיי ביידע. אַרויס פון דאנען,
אַרויס !

אשמדאי (צו שרה'ן שטיל) : געהט אַרויס, שרה, און פיהרט
צוועק די פרוי. דוד איז נאָך גיט אין גאַנצען פאַרטיג.

שרה (שעפצעט) : איך וועל זי אוועקפיהרען צו זיך. דאן
זאָגט דוד'ן, אז זי איז אין מיין צימער. (צו דער פרוי) לאָמיר געהן,
פרוי, — דוד איז נאָך גיט אין גאַנצען פאַרטיג.

(זיי געהען אוועק. דוד לאָזט זיך אַראָב אַן אויסגעמאַד-
טערטער אין שטוהל און לאָזט קראַפטלאָז אַראָב זיין גרויען
קאָפּ און שעפצעט עפעס שטיל.)

אשמדאי : זיי זיינען אוועק, דוד. איהר הערט, זיי זיינען
אוועק.

דוד : איהר האָט געזעהן, נולליום : דאָס איז געווען אַ טויר
טעם סינד ! משה... נו, יא, משה, אַ שוואַרצינקער, מיר האָבען איהם
געזעהן.... (הויך. מיט פערצווייפלונג) וואָס זשע זאָל איך טהאָן ?
לעהרענט מיר, נולליום.

אשמדאי (פלינט). לויפען.

(הערט זיך צו צו רעם וואָס טהוט זיך הינטערן פענסטער,
שאַקעלט מיט'ן קאָפּ צושטימיג און לאַנגזאַם; מיט דער פאָר-
זיכטיגקייט פון אַ פערשווערער געהט ער צו נאָהענט צו דוד'ן;
און מיט צונויפגעלייגטע הענד, ווי אין אַ געבעט, מיט אַ
צוטרענגענעם, פערטרויליכען שמייכל, ווארט דוד ביז ער
קומט צו. זיין רוקען איז אויסגעבויגען, ווי ביי אַן אלטען מאַן,
ער געהמט אָפּט אַרויס זיין רויטע פאַטשיילעקע, אָבער ווייס
ניט וואָס מיט איהר צו טהאָן.)

אשמדאי (שעפצט היציג): לויפען, דוד, לויפען!

דוד: יא, יא, נולליום — לויפען!

אשמדאי: איך וועל דיך בעהאַלטען אין אַ פינסטערען
צימער, פון וועלכען קיינער ווייס ניט; און ווען זיי וועלען איינ-
שלאָפּען, מיעד געוואָרענע פון וואַרטען און פון הונגער, וועל איך
דיך דורכפיהרען צווישען די שלאָפּענדע און וועל דיך ראַטעווען.

דוד (מיט שמחה): יא, יא, ראַטעווע מיך!

אשמדאי: און זיי וועלען וואַרטען. שלאָפּענדיגע וועלען זיי
וואַרטען און זיי וועלען חלום'ן חלומות פון גרוסע ערוואַרטונגען, —
און דו ביזט שוין ניטאָ!

דוד (שאַקעלט אַ דערפרעהטער מיט'ן קאָפּ): און איך בין
שוין ניטאָ, נולליום! איך בין שוין אַנטלאָפּען, נולליום! (צולאָכט
זיך).

אשמדאי (לאַכענדיג): און דו ביזט שוין ניטאָ! דו ביזט
שוין אַנטלאָפּען! זאָלען זיי דאָן דאָך טענה'ן צום הימעל.
(קוקען איינער אויף'ן אנדערען, און לאַכען.)

אשמדאי (פריינדליך): טאָ וואַרט דאָך אויף מיר, דוד. איך
וועל גלייך אַרויסגעהן און וועל אַ קוק טהאָן: צו איז פריי דאָס
הויז. זיי זיינען דאָך אַזעלכע פערריקטע.

דוד: יא, יא, גיב אַ קוק. זיי זיינען דאָך אַזעלכע פערריקטע!
און איך וועל זיך דערווייל פאַרטיג מאַכען, נולליום... אָבער איך
כעט דיך, לאָז מיך ניט אויף לאַנג איינעם אליין.

(אשמדאי געהט ארויס. פאָרזיכטיג אויף, די שפיץ פינגער
 געהט דוד צו צום פענסטער און וויל ארויסקוקען, אָבער ענט-
 שליסט זיך ניט; געהט צום טיש, אָבער שרעקט זיך פאר די
 צוואוואָרפענע פאפירען און היטענדיג זיך ניט ארויפצוטראַטען
 אויף וועלכע פון זיי, אזוי ווי ער וואָלט טאנצען צווישען
 שווערדען, דערקלייבט ער זיך צום ווינקעל, וואו עס היינגען
 זיינע בגדים; שנעל, פלאָנטערנדיג די קליידער, הויבט ער זיך
 אָן אַנטהאַן. ווייס אַ לאַנגע צייט ניט וואָס ער זאָל טהאָן מיט
 זיין באָרד, און טרעפט ענדליך ווי צו טהאָן און הויבט זי אָן
 אַריינשטופען אונטער די לאַצען פון זיין זשוּפיצע, בעהאַלטען
 אונטער'ן קאָלנער.)

דוד (פלאַפּעלט): נו, יא, מען דאַרף בעהאַלטען דעם באָרד.
 אלע קינדער קענען מיין באָרד. נור פאר וואָס האָבען זיי איהם ניט
 אויסגעריסען? אזוי; אזוי; דעם באָרד... אָבער וואָס פאר אַ
 שוואַרצע זשוּפיצע. נישטקשה, נישטקשה, וועסט איהם פערדעקען!
 אזוי! אזוי! ביי רויזען איז געווען אַ שפיגעל... אָבער רויזע איז
 אַנטלאָפּען, און נחום איז אויך געשטאָרבן, און שרה... אַך, נו וואָס
 קומט ניט נולליום. הערט ער דען ניט ווי זיי שרייען?
 (אַ פאָרזיכטיגער קלאַפּ אין טהיר.)

דוד (צושראָקען): ווער איז דאָרט? ניטאָ דאָ דוד לייזער.
 אשמדאי: דאָס בין איך, דוד, לאָז אַריין. (ער קומט אַריין).
 דוד: נו, ווי, נולליום — ניט אמת, אַז מען קען מיך שוין
 מעהר ניט דערקענען?

אשמדאי: זעהר גוט, דוד. אָבער איך ווייס ניט, ווי מיר
 וועלען ארויסגעהן: שרה האָט אָנגעפילט דאָס גאַנצע הויז מיט
 געסט: אין יעדען צימער, וואו איך בין נישט אַריין, וואַרטען אויף
 אייך מיט אַן אַנגענהמען שמייכעל בלינדע, צוקאַליעטשעטע; עס
 זיינען פאַראַן אויך שטאַרבנדיגע און עס זיינען פאַראַן שוין גאָר
 געשטאַרבנע, דוד. אייער שרה איז אַ גרויסאַרטיגע פרויענצימער,
 זי איז אָבער צופיעל אַ בעל־הבית'טע, דוד, און זי האָט ברעה צו
 מאַכען אַ שעהנע ווירטהשאַפט פון נסים.

דוד : אָבער זי וועט זיך ניט אונטערשטעהן, נולליום!
אשמדאי : פיעלע שלאָפּען שוין געבען אייערע מחירען און
שמייכלען אין חלום — זעלבסט - זיכערע, גליקליכע, וואָס זיי
האָבען געקענט איבעריאָנען די איבעריגע... און אין הויף און אין
גארטען...

דוד (מיט שרעק) : וואָס, נאָך אין הויף אויך?
אשמדאי : שטיל, דוד, קוקט און הערט.
(ער לעשט אין צימער די ליכט, ציהט פונאָדער דערנאָך
די פאָרהאַנגען מיט אימפעט : די פיער עקען פון די פענסטער
גיסען זיך אָן מיט אַ רויכניג־רויטען, קנולליגען שיין ; אין
צימער איז פינסטער, נור אַלעס איז ווייס — דוד'ס קאָפּ, די
צוואַרפּענע שטיקער פאַפּיר, בעפאַרבען זיך מיט אַ שוואַכען
בלוט־רויטען קאָליר. און די משונה'דיגע, רויכניג - רויטע
שאַטענס בעוועגען זיך שווייגזאַם איבער'ן באַלעקען ; מאַכען
מיט די הענד, שטויסען זיך צונויף, פערפלעכטען זיך פלוצלונג
אין אַ לאַנגער זאַמלונג, עפעס אזוי ווי זיי וואָלטען לויפען
שנעל, אָדער עפעס איבערגעבען זיך אַ ווילדען און שרעקליכען
טאַנץ. און פון דער טיעפער ווייטקייט קומט אָן אַ נייע, נאָך
ניט געהערטע הויזשעריי, — ווען דער ים וואָלט אַרויסגעהן
פון די ברעגען און אַ רוק טהאָן זיך אויף דער יבשה, וואָלט
ער אזוי געדונערט : איינגעהאַלטען, ענטשלאָסען און דראָ-
הענר.)

דוד (מיט אַ צושראָקענעם שעפטשען) : וואָס איז דאָס פאַר
אַ פייער, נולליום ? מיך שוידערט !
אשמדאי אויך אזוי שעפצענדיג) : די נאַכט איז אַ קאַלטע,
האָבען זיי אָנגעצונדען שייטער־הויפּענס. שרה האָט זיי געזאָגט,
אַז עס איז נאָך לאַנג צו וואַרטען, און זיי האָבען פאַרגענומען
מיטלען.

דוד : וואו זשע האָבען זיי גענומען געהילף ?
אשמדאי : האָבען וואָס עס איז צובראָכען. שרה האָט גע-
זאָגט, אַז דו האָסט געהייסען צולייגען פייערס, און זיי זיינען

נעהאַרזאָם און ברענען וואָס פאַר אַ בױם נור זיי נעפֿינען... און
דאַרטען, דוד, ווייטער, נאָך ווייטער...

דוד (אין פערצווייפלונג): וואָס, גולליוס? וואָס קען נאָך
זיין ווייטער, נאָך ווייטער?

אַשמדאי: איך ווייס ניט, דוד. נור פון אויבערשטען פענס-
טער, וועלכער איז ברייט צועפענט, האָב איך געהערט אזוי ווי דאָס
רעווען פון'ם אָקעאן אין צייט פון וואַסער-צוקומען, ווען עס ציטערן
די פעלזען פון וועהמאָג; אזוי ווי דאָס רעווען פון מעשענע טרור
מייטען האָב איך דערהערט, דוד — זיי שרייען צום הימעל און
צו אייך און זיי רופען אייך... איהר הערט?

(אין דער איינגעהאַלטענער הויזשעריי און כאָאָס פון
קולות, צייכענט זיך אַרויס לאַנגגעצויגען: דאָ-ווייד, דאָ-
ווייד, דאָ-ווייד.)

דוד: איך הער מין נאָמען. ווער איז דאָס? וואָס דאַרפען
זיי?

אַשמדאי: איך ווייס ניט. אפשר ווילען זיי דיך קרוינען
פאַר אַ מלך?

דוד: מיך?

אַשמדאי: דיך, דוד לייזער'ן. עס קען זיין, אז זיי טראָגען
מאַכט און הערשאַפט, און דעם כח וואונדער צו שאַפען — צו
וילסטו דו ניט ווערען זייערער אַ נאָט, דוד? קוק און הער.

(ער צועפענט די פענסטער, און פלוצלונג אין די קנוילען

פון פייערדיגען רויך גיסט זיך אַריין ווייטע מוזיק מיט אַ מין
זיענרייכער און מעכטיגער כוואַליע — אַ קופער-קלאַנג פון
אַ מאַסע טרוממייטען, וועלכע מען טראָגט אין הויך-געהויבענע
הענד, וואָרום צו דער ערד און צום הימעל איז געווענדעט זייער
רופענדער יאָמער. עס ווערען אַנטשוויגען די טרוממייטען, אַ
טופעריי פון מאַרשירענדע חילות, דער יאָמער-רוף פון אונז-
צעהליגע קולות: דאָ-ווייד, דאָ-ווייד, דאָ-ווייד — דאָס געהט איבער
אין אַקקאָרדען, ווערט אַ געזאַנג. און ווידער טרוממייטען און
ווידער אַן איינגע'עקשן'טער, מורא'דיגער און הערשערישער

צוֹרוֹף: דאָס-ווייז, דאָס-ווייז! — — —

ביי די ערשטע קלאנגען פון די טרמויטען, האָט דוד, אַבציהענדיג זיך, צוגעדריקט זיך צום וואַנד. דלערנאָך טריט פאר טריט — אלץ דרייטער — אלץ שנעלער — אלץ גלייך כער — רוקט ער זיך צום פענסטער. קוקט אַריין — און אַבשטויסענדיג דעם אשמדאי שטרעקט ער אויס ביידע הענד אנטקעגען די אַרמע פון דער ערד.

דוד (רופט): אהער! אהער! איך בין מיט אייך!
אשמדאי (צומישט): וואָס? דו רופסט זיי? דו — רופסט — זיי? בעדיינט זיך, לייזער.

דוד (מיט כעס): שווייג, דו פערשטעהסט ניט. מיר זיינען מענשען און מיר וועלען געהן צוזאַמען. (בעגייסטערט) און מיר וועלען געהן צוזאַמען. אהער ברידער, אהער! זעה, נולליוס, זיי האָבען ערהויבען די קעפּ, זיי קוקען, זיי האָבען דערהערט. אהער, אהער!

אשמדאי: און דו וועסט מאַכען נסים?
דוד (מיט כעס): שווייג — דו ביזט אַ פּרעמדער. דו רעדסט ווי אַ שונא פון גאָט און פון מענשען. דו ווייסט ניט פון קיין רחמנות און פון קיין מיטלייד. מיר זיינען אויסגעמאַטערט געוואָרען, מיר זיינען מיער געוואָרען — און די טויטע זיינען שוין מיער געוואָרען צו וואַרטען. אהער — און מיר וועלען געהן צוזאַמען. אהער!
אשמדאי (קוקט זיך איין): צו ניט בלינדע ווייזען זיי דאָס דעם וועג?

דוד: פאר וועמען זשע איז נייטיג דאָס זעהן, אויב ניט פאר די בלינדע? אהער, בלינדע!

אשמדאי (איינקוקענדיג זיך): צו ניט אַהן-פיסיגע שניידען דאָס אַ וועג און שלינגען דעם שטויב?

דוד: פאר וועמען זשע דאַרף זיין אַ וועג, אויב ניט פאר די אַהן-פיסיגע? אהער, צוקאַלעטשעטע!

אשמדאי (איינקוקענדיג זיך): צו טראָגען זיי דאָס ניט טויטע אויף טרענערס, ווינענדיג זיך מעסיג? קוק זיך איין, דוד,

און האָב דעם מוטע צו זאָנען : אַהער, צו מיר. איך בין דער, וואָס
איז מַחיה מתיים.

דוד (געפלאַגט) : דו ווייסט ניט פון קיין לעבע, נולליום.
אַשמדאי : איך בין דער, וועלכער קעהרט צוריק דאָס זעהן
צו די בלינדע. (הויך, אין פענסטער) אַהער ! איהר פעלקער פון דער
ערד, וועלכע מאַנט גאָט, קומט זיך צוזאַמען אלע צו די פיס פון
דוד'ן — דאָ איז ער !
דוד : שטיל !

אַשמדאי : עי, אַהער ! ביינקענדע מוטערס — פאָטערס, וואָס
האָבען פערלאָרען דעם זינען פון יסורים — ברידער און שוועסטער,
וואָס פרעסען אויף איינע די אנדערע, געמאַטערטע פון הונגער....
אַהער, צו דוד'ן, דעם ערפרעהער פון מענשען.

דוד (אַנכאַפענדיג איהם פאר'ן פלייצע) : זייט איהר פון
זינען אראָב, נולליום ? זיי קענען דאָך דערהערען און אריינרייסען
זיך אַהער — וואָס טהוט איהר, בעטראַכט נור, נולליום.
אַשמדאי (שרייט) : איך רופט דוד !

דוד (שלעפט איהם מיט געוואָלד אָב פון פענסטער) : שווייג,
איך וועל דיך דערווערגען, אויב דו וועסט אויסשרייען נאָך איין
וואָרט. הונד איינער !

אַשמדאי (רייסט זיך אַרויס) : דו ביזט דום, ווי דער מענש.
ווען איך רופ דיך אַנטלויפען, פערשליסט דו מיך. ווען איך רופ צו
לעבען — ווערנסט דו מיך. (פערעכטליך) מענש !

דוד (שוואַך ווערענדיג) : אַי, ברענגט מיך ניט אום, הערר
נולליום. אַי, זייט מיר מוחל, אויב איך האָב אייך ביז געמאַכט,
איך אלטער, נאַרישער מענש, וואָס האָב דעם זינען פערלאָרען.
אַבער איך קען דאָך ניט, איך קען דאָך ניט מאַכען קיין נסים.
אַשמדאי : לאָמיר לויפען.

דוד : יא, יא, לאָמיר לויפען. (אונפערטרויליך) אַבער וואו-
הין ? וואוהין ווילט איהר מיך פיהרען, נולליום ? איז דען פאַראַן
אַ פלאַץ אויף דער ערד, וואו עס זאָל ניט זיין.... (געמאַטערט) גאָט ?
אַשמדאי : צו גאָט וועל איך דיך פיהרען.

דוד: איך וויל ניט. וואָס וועט מיר גאָט זאָגען? און וואָס וועל איך גאָט ענטפערען? און בערענקט דאָך, נולליוס, קען איך דען איצט לכל הפחות וואָס ניט איז ענטפערען גאָט?

אשמדאי: אין מדבר וועל איך דיך אוועקפיהרען. מיר וועלען פערלאָזען די אלע ביזע און זינדיגע מענשען, וועלכע זיינען בעפאלען מיט אַ בייסונג פון יסורים און זיי וואָרפען איין קלעצער און צאָהמען ווי חזרים, וואָס קראָצען זיך.

דוד (אונענטשלאָסען): אָבער זיי זיינען דאָך מענשען, נולליוס.

אשמדאי: זאָג זיך אָב פון זיי — און אַ ריינער ערשיין פאַר גאָט אין דעם מדבר. זאָל אַ שטיין דיין פריינד זיין, זאָל דער יאָמערנ־דער שאַקאַל דיין פריינד זיין, זאָלען בלוז הימעל און זאָמד הערען די תשובה־קרבנען פון דוד'ן — קיין איין פלעקעלע פון פרעמדע זינד וועט זיך ניט ווייזען אויף דעם זויבערען שנעע פון דיין נשמה. ווער עס בלייבט מיט קרעץ־בעפאלענע, יענער ווערט אליין קראַנק פון קרעץ — און נור אין איינזאָמקייט וועסטו דו גאָט דערוועהן. אין מדבר, דוד, אין מדבר!...

דוד: איך וועל תפלה טהאָן.

אשמדאי: דו וועסט תפלה טהאָן!

דוד: איך וועל פייניגען דעם גוף מיט תעניתים!

אשמדאי: דו וועסט פייניגען דעם גוף מיט תעניתים!

דוד: איך וועל שיטען אַש אויף מיין קאָפּ.

אשמדאי: צו וואָס? אזוי טהוען אונגליקליכע. דו וועסט אָבער גליקליך זיין, דוד, אין דיין צדקות. אין מדבר, דוד, אין מדבר!

דוד: אין מדבר, נולליוס, אין מדבר.

אשמדאי (שנעל): לאָמיר לויפּען. עס איז דאָ אַ קעלער, פון וועלכען קיינער ווייס ניט. דאָרט וועלגערען זיך אלטע פעסער און עס שמעקט מיט שנאָפּס, און איך וועל דיך בעהאַלטען דאָרט. און ווען זיי וועלען איינשלאָפּען — — — (זיי לויפּען שנעל אַרויס. אין צימער איז אונגאַרדנונג)

און שטיל. און אין'ם אָפענעם פענסטער רייסען זיך ווירער
אריין די קולות פון די מעשענע טרומייטען, קלאנג און יאָמער
פון דער ערהויבענער ערד : דאָ-ווייך. און מיט פערבויגטע
בלעטער, אזוי ווי אַ הויז, וועלכעס פאלט איין, מיט די טאָולען
טרויף ליגט דער תנ"ך.)

(פאָרהאנג פאלט לאנגזאם.)

זעקסמעס בילד.

די גאנצע נאכט און א טהייל פון פאלגענדען טאג האָט זיך דוד לייזער בעהאַלטען אין אַ מינע, וואוהין דער אשמדאי, וועלכער ווייס אלע ווילדע פלעצער, וואָס זיינען ניט צוגענגליך פאר די אויגען, האָט איהם געבראַכט. צו אָבענד אָבער זיינען זיי, לויט דער עצה פון אשמדאי, אַרויס פון זייער בעהעלטע-ניס אויף'ן גרויסען שלאָף און זיינען אַוועק אין דער ריכטונג פון מזרח-זייט; אָבער דער ערשטער מענש, וועלכער האָט בעגעגענט דוד'ן, האָט איהם דערקענט, וואָרום ער האָט געהאַט שוין אזא גרויסען שם, אז עס איז ניט געווען קיין פרוי, קינד אָדער ערוואַקסענער מאַן, וועלכע זאָלען איהם ניט קענען, ענטוועדער פון אליין זעהען איהם אָדער פון די שילדערונגען. דערקענענדיג דוד'ן האָט דער מאַן אָנגעהויבען שרייען פון שמחה און איז אַוועקגעלאָפּען צום שטאָרט, אָנזאָנענדיג די פרעהליכע בישור, אז דער פערלאָרענער האָט זיך אָנגעפונען. און אין אַ גאנץ קורצער צייט האָבען שוין אונזעהליגע חילות פון אַרימעלייט, וועלכע האָבען בעלאַגערט דוד'ס הויז און זיינען שוין כמעט געווען פערצווייפּעלט, אַוועקגעלאָזען זיך נאָכיאָגען איהם; צו זיי זיינען צוגעשטאַנען די מענשען, וואָס וואַנדערן אויף די גרויסע וועגען און פון די דערפער און אלע וואָס זוכען גאָט. רעכענענדיג, אז דוד איז אנטרונען פון פאָלק ניט לויט זיין אייגענעם רצון און פערלאַנג, נור איז געפאַנגען געוואָרען פון דעם פירסט פון פינסטערניס און שרעק, האָבען זיך די מאַסען פריינד פון דוד'ן ענטשלאָסען אַרויס-צורייסען איהם פון זיין פאַנגער און פאַרלעגען איהם די מלוכה איבער אלע אַרימע פון דער וועלט.

אָבער דוד, אַ דערשראָקענער פון די קולות פון די נאָכיאָגער, איז צוגעפּאלען צום אשמדאי און בעט איהם רעטונג אָדער

טויט. און אשמדאי האָט זיך אָבגעקירעוועט פון גרויסען
שליאָך און פיהרט דוד'ן אין אַ נעץ פון קליינע שטענלעך,
וועלכע האָבען אַן אָנהייב, אָבער זיינען אָהן אַ סוף, וואָרום
זיי זיינען גערעעהט. עס איז ניט געווען קיין אויסגאנג, און
דוד האָט זיך שוין אָנגעהויבען מיאש צו זיין, ווען דער כיטער
אשמדאי האָט ענדליך אוועקגעוואָרפען די אָבגאָרענדע שטעג-
לעך. און אָט זיינען זיי אוועק גלייך נאָך דעם רויש פון ווייטען
ים, האָפענדיג, אז זיי וועלען קריגען ביי די פישער אַ שיפעל
און וועלען זיך רעטען אָדער אומקומען אין די כוואַליעס. און
נאָך אַ נאכט, און נאָך אַ טאָג האָבען זיי געבלאָנדישעט, און
דוד איז געבליעבען אָהן כחות פון מיעדקייט : וואָרום געגאנגען
זיינען זיי גלייך און האָבען בעגעגענט אויפ'ן וועג פיעל הויכע
צאמען, שטראָמען, טיעפע טהאַלען און אנדערע שטערונגען.
די זון איז שוין געווען נאָהענט צום אונטערגעהן, ווען זיי
זיינען אַראָבגעקראָכען דעם לעצטען האַלב-צובראָכענעם צאם
און זיינען צוגעקומען צום ברעג פון ים. אַ דערשראָקענער איז
געוואָרען דוד : דאָס איז געווען אַ הויכער פעלד-אבריס, פון
וועלכען עס איז קיין אַראָבגאנג ניט געווען, און אין דער-
זעלבער צייט איז דאָס געווען אזוי נאָהענט פון שטאדט, אז
מען האָט געקענט זעהען די נישט-קלאָרע אָבצייכנונג פון די
בנינים.

און דאָס זעקסטע בילד איז אזא : פון דעם לינקען ווינקעל
פון דער ביהנע ציהט זיך ארויף און פערקירעוועט זיך צורעכט
אַ געבראָכענע ליניע פון דעם פעלד-אבריס ; אונטער צו לינקס
איז דער אונרוהיגער ים, וועמעס האַריוואַנט עס ערהויבט זיך
הויך. פון דער רעכטער זייט אַראָב באַרג ציהט זיך אַ האַלב-
חרוב'דיגער געמױערטער צאם, מיט צושאַטענע שטיינער ;
אָהינטער דעם צאם אַ געדיכטער, פערלאָזענער גאָרטען —
צווישען די בויםער זיינען צוויי הויכע, שוואַרצע ציפּרעסען.
דער שטורם האָט זיך נאָך ניט אָנגעהויבען, נור ווי דער

ים אזוי דער הימלעל זיינען יטוין פערטיג אויפצונעהמען איהם.
 דער ים איז פינסטער און ערטערווייז אין גאנצען אָהן גלאַנץ
 און אזוי ווי פערזונקען אין נאכט; אין אנדערע פלעצער
 שאַסעלט זיך דאָס וואַסער מיט אַ העלישען שיין, אזוי ווי
 סוויזענדער שלאַנגען, בלישצענדיג מיט זייערע פייכטע, קאלטע
 שופען, שפיעלען זיך מיט אנאנדער און פאטשענדיג מיט די
 עקען, הויבען זיי אויף שפריצען, מאַכען אַ רויש און זשיפען
 איינגעהאלטענערהייט. און איבער'ן הימלעל וואַרפען זיך צונויף
 מאַסען שווערע, שוואַרצע, אזוי ווי צושראָקענע וואַלקענס.
 געיאָנטע פון העכערן ווינד יאָגען זיי אַריבער מיט זייער
 שנעלער בעוועגונג די דונקל־רויטע זון, וועלכע זינקט אַרונטער,
 גלייכמעכטיג און שווער, אַהינטער דער ליניע פון האַריוואַנט.
 קוים וואָס זי זעהט זיך דורך דעם געדיכטען פאָרהאַנג פון די
 וואַלקענס און נור וויילע־ווייז שרעקט זי די ערד און דעם ים
 מיט קורצע בליקען פון בלוט־אַנגעלאָפענע אויגען — אזוי ווי
 אַ ריעז, וואָס האָט זיך אָנגעגעסען מיט לעבעדיגע פלייש און
 אָנגעטרונקען מיט לעבעדיגעם בלוט און געהט שלאָפען אַ
 זאָמער, נור קוקט זיך נאָך אַלץ אום און זוכט.

אויף דער ערד איז נאָך שטיל, נור די בוימער אַהנען שוין
 דעם ווינד, וועלכער ערהויבט זיך מיט דער נאכט, און ציטערן
 מיט זייער בלעטער, אזוי ווי זיי וואַלטען אינערליך שעפען
 שטיל; און בלויז די שוואַרצע ציפערעסען, גאנץ אין אַלע
 טהיילען — זיינען אונבעוועגליך און שוויינזאם און בעהאַלטען
 שטאַרק דעם פייף פון ווינד אין זייערע שאַרפע שפיצען.

(ווען דער פאָרהאַנג עפענט זיך, איז אויף דער ביהנע
 לעדיג, דערנאָך קלעטערט אַריבער איבער'ן צאָם אַשמדאי און
 העלפט אַריבערקריכען דוד'ן, וועלכער בעוועגט זיך קוים פון
 שוואַכקייט. זייערע שוואַרצע, ברייטע בגדים זיינען פער
 שמירט און ערטערווייז צוריסען; אויפ'ן וועג האָבען זיי
 ביידע פערלאָרען זייער הימלען און דוד'ס גרויע האָאר זיינען

אויפגעהויבען אויף זיין קאפ, אזוי ווי דער ווייסער שוים פון
 די כוואליעס, וואס שלאָגען זיך צום פעלז.
 אשמדאי: ניכער, ניכער, דוד! זיי יאָגען זיך נאָך אונזערע
 טריט. דאָ אין שוואַרצען נאָרטען, וואו עס איז אזוי שטיל, האָב
 איך געהערט דעם ווייטען רויש פון יענער זייט — אזוי ווי דאָרט
 וואָלט זיין נאָך אַ ים. ניכער, דוד!
 דוד: איך קען ניט, נולליום לענט מיך דאָ אַוועק, איך
 וואָל שטאַרבען.

אשמדאי: שטעלט אַהער אַ פוס, אָט אויף דעם שטיין.
 פאַרזיכטיג.

דוד: פאַר מיינע אויגען זיינען שטענעלעך, וואָס דרעהען זיך
 און דרעהען זיך און ברענגען צו אַ וואַנד. און ווייטער זיינען וועגן
 אין דעם פינסטערען טהאַל, וואו עס ליגעט אַ גע'פּנר'ט, אָנגעשוואַלען
 פערד... וואוהין זיינען מיר דאָס געקומען, נולליום?

אשמדאי: מיר זיינען ביים ים. מיר וועלען נעהמען ביים פישער
 אַ שיפעל און מיר וועלען זיך איבערגעבען די כוואליעס — איהר
 וועט ניכער געפינען מיטלייד ביי די משוגענע כוואליעס, דוד,
 אידער ביי מענשען, וואָס זיינען פון זינען אַראָב.

דוד: יא, בעסער שטאַרבען. (לייגט זיך ביים צאהם) מיר איז
 אכט און פונפציג יאָהר, נולליום, און מיר איז נויטהיג אַברוהען זיך...
 אָבער ווער איז דאָס געווען דער מאַן, וועלכער האָט אונז בעגעגענט
 אויף'ן ברייטען שליאָך און האָט זיך אזוי שרעקליך דערפרעהט און
 אַוועקגעלאָפּען מיט אַ געשריי: אָט איז דוד, דער ערפרעהער פון
 מענשען? פון וואַנען קען ער מיך? איך האָב איהם קיינמאָהל ניט
 געזעהן.

אשמדאי (מאכט זיך, ווי ער וואָלט בעקוקען דעם באַרג): איהר
 האָט אַ שם, דוד... זאָנדרבאַר: איך געפין ניט קיין אַראָבגאַנג.
 דוד (פערמאכט די אויגען): די ציפּרעסען זיינען שוואַרץ
 געוואָרען — צו נאכט וועט זיין אַ ווינד, נולליום. מיר האָבען גע-
 דאַרפט בלייבען אין דער שטיין-גרוב: דאָרטען איז פינסטער און
 שטיל, איך בין דאָרט געשלאָפּען, ווי אַ מענש מיט אַ ריינעם געוויי-

סען. (בייזלעך) נו, וואָס זשע שווייגסט דו, נולליום? אָדער איך זאָל
רידען איינער אליין, אזוי ווי איך וואָלט שוין געווען אין מדבר?
אשמדאי: איך זוך.

דוד (אונצופריערען): נו, וואָס זוכסט דו דאָרטען? מיר
האָבען שוין היינט גענוג געזוכט און געשפרונגען, אזוי ווי געלעהר-
רענטע הינד. איך האָב זיך געשעהמט, נולליום, ווען איך האָב
געקלעטערט איבער'ן צאהם, ווי אַ קליינער אינגעל, וואָס גנב'עט
עפעל. קומט אקאָרשט אַהער און דערצעהלט וואָס וועגען אייערע
נסיעות. איך בין צו מיעד, אז איך זאָל קענען שלאָפּען.

אשמדאי: שלאָפּען וועט ניט אויסקומען, דוד. (געהט צו) דאָ
איז ניטאָ קיין אַראָבגאָנג צום ים.

דוד: נו, איז וואָס? זוכט אין אַן אַנדער פּלאַץ.
אשמדאי (שטרעקט אויס זיין האַנד אין דער ריכטונג צום
שטאָרט): קוקט זיך איין, דוד — וואָס איז דאָס דאָרט דאָס
ווייסע?

דוד (אויפהויבענדיג זיין קאָפּ): איך זעה ניט.
אשמדאי: דאָס איז די שטאָרט, וועלכע ערוואַרט דיך. און
איצט הער זיך צו: וואָס הוושעט דאָס דאָרט אין דער-ווייט?
דוד (הערט זיך צו): דאָס... נו, נולליום, דאָס איז געוויס
דער ווידערקלאָנג פון די ים-בוואָלעס.

אשמדאי: ניין, דאָס זיינען מענשען, דוד; זיי וועלען באַלד
קומען אַהער און וועלען פאָדערען פון דיר נסים, און וועלען דיר
פאָרלייגען די מלוכה איבער די אַרעמעלייט פון דער ערד. ווען מיר
האָבען זיך בעהאַלטען הינטער די שטיינער, האָב איך געהערט, ווי
צוויי מענשען, וועלכע האָבען זיך געאיילט צום שטאָרט, האָבען
גערעדט, אז דו ביזט גערויבט געוואָרען פון אימיצען אַ בייזען
און אז מען דאַרף דיך אָבנעהמען פון דעם רויבער און געבען איר
אַ מלוכה.

דוד: וואָס בין איך, ניט קיין סראַנקער, אַלטער איד, נור אַ
שטיק גאָלד, וואָס מען זאָל מיך רויבען? הערט, נולליום, איהר
פלוידערט, אזוי ווי יענע... איך וויל שלאָפּען.

אשמודאי (היגדלדלריג): אָבער ווי געהען דאָך אַהער.

דוד: נײַ, זאָלען זיי געהן. זאָגט זיי אַז דוד איז איינגעשלאָפֿען
און וויל נישט מאַכען קיין נסים. (לייגט זיך אוועק בעקוועם צו
שלאָפֿען).

אשמודאי: בעדענסט זיך נור, דוד.

דוד (פער'עקשן'ט): יא. ער וויל נישט מאַכען קיין נסים. א
גוטע נאכט, נולליום. איך בין אלט און האָב פיינט צו פלוידערן
וועגען פוסטע זאכען.

אשמודאי: דוד! (דוד ענטפערט נישט; שלאָפט איין, אונט
טערלייגענדיג ביידע הענד צוקאָפֿענס) שטעהט אויף דוד. מען איז
אָהער געקומען. (שטורכעט ביז דעם איינגעשלאָפֿענעם) שטעה אויף,
זאָג איך דיר! דו מאַכסט זיך אַז דו שלאָפסט — איך גלויב דיר
נישט. דו הערסט? (דורך די צייהן) איינגעשלאָפֿען — פערפֿלוכטעס
פֿלייש!

(געהט אָב און הערט זיך צו.)

— הא! מען געהט... מען געהט — און זייער קיסר שלאָפט!
זיי געהען... און זייער בעל מופת שלאָפט ווי א פערד, אויף וועלכען
מען האָט געפיהרט וואַסער. זיי טראָגען די קרוין און דעם טויט,
און זייער קרבן און הערשער כאַפט ווינד מיט אָפֿענעם מויל און
שניידעט זיס. אַ, ערבאַרמליכעס געשלעכט: אין דיינע ביינער איז
פערראַטה, אין דיין בלוט איז מסירה און אין דיין האַרצען איז
שקר. עס איז בעסער צו פערלאָזען זיך אויף פליסענדען וואַסער און
געהן אויף די כוואַליעס ווי אויף אַ בריק; עס איז זיכערער אָנצולעהן
נען זיך אויף דער לופט, ווי אויף אַ שטיין — איידער פערטרויען אַ
פעררעטהער דעם שטאַלצען כעס און די ביטערע רעיונות. (געהט
אונטער צו דוד'ן און שטויסט איהם גראָב) שטעה אויף, שטעה
אויף, דוד; שרה איז געקומען, שרה — שרה — שרה.

דוד (ערוואַכענדיג): דאָס ביזט דו, שרה... כאַלד, איך
בין זעהר מיעד, שרה... וואָס איז דאָס דאָס זייט איהר גאָר,
נולליום און וואו איז שרה, זי האָט מיך נאָרוואָס גערופֿען. ווי
מיעד איך בין, ווי מיעד איך בין, נולליום.

אשמדאי : שרה געהט, שרה טראגט אייך א קינד.
דוד : וואָס פאַר אַ קינד ? מיר האָבען דאָך נישט קיין קליינע
קינדער. אונזערע קינדער.... (קוקט זיך אום צושראָקען) וואָס איז
דאָס, נולליום ? ווער שרייט דאָס דאָרט ?
אשמדאי : שרה טראָגט אַ טויטען קינד. מען דאַרף, אז
איהר זאָלט לעבעדיג מאַכען דעם טויטען קינד, דוד. עס איז אַ
שוואַרצינקער, מען רופט איהם משה... משה...
דוד (שטעהט אויף און טרעט אַרום אויף אַ שטח פון עטליכע
טריט) : לויפען, נולליום, לויפען... וואַרזשע איז דער וועג ? וואָר-
הין האָסטו מיך פערפיהרט ? (כאַפט אשמדאי פאַר'ן האַנד). הער
ווי זיי שרייען. דאָס קומען זיי אַהער, נאָך מיר, ראַטעווע מיך,
נולליום !
אשמדאי : נישטאָ קיין וועג. (האַלט צוריק דור'ן). דאָרט איז
אַן אַבגרונד.

דוד : וואָס-זשע זאָל איך טהאָן, נולליום ? זאָל איך זיך
אַרונטערשליידערען און צושמעטערען מיין קאָפּ אָן די שטיינער —
אַבער וואָס בין איך אַ רשע, וואָס איך זאָל קומען צו גאָט נישט
גערופענערהייט ? אָ, ווען גאָט וואָלט מיך גערופען — שנעלער ווי
אַ פייגל פון בויגען וואָלט זיך געטראָגען צו איהם מיין אַלטע נשמה.
(הערט זיך צו) מען שרייט. מען רופט — אַוועק, נולליום, איך וויל
תפילה טהאָן.

אשמדאי (געהט אָב) : אַבער איילט זיך צו, דוד. זיי זיינען
נאָהענט.

דוד (פאַלט אויף די קניע) : דו הערסט ? זיי געהען. איך
ליעב זיי, אַבער ערגער פון האָס איז מיין לייעבע און אונמעכטיג
איז זי ווי גלייכגילטיגקייט. טויט מיך — און בעגעגען זיי דו אַליין.
טויט מיך — און בעגעגען זיי מיט רחמים ; מיט לייעבע קעהר זיך
צו זיי. מאַך פעט מיט מיין גוף די הונגעריגע ערד און מאַך וואַססען
תבואה אויף איהר ; מיט מיין נשמה לעש דעם טרויער און מאַך
וואַססען געלעכטער. און פרייד — אַ גאָט — פרייד — שמחה פאַר
מענשען...

(עס הערט זיך דאָס אָנקומען פון גרויסע מאַסען; קיין בעזונדערע קולות נאָך ניט — אלעס ניסט זיך צוגנויף אין איין לאַנגען זוכענרען נעשריי.)
 אַשמדאי (אונטערגעהענדיג): ניכער, ניכער, דוד — זיי קומען.

דוד: באַלד, באַלד. (פערצווייפּעלט) שמחה... שמחה... נו און וואָס נאָך... איין וואָרט בלויז, איין וואָרט בלויז — אָבער איך האָב דעם וואָרט פערנעסען. (וויינט) אַ, אזוי פיעל ווערטער, און נור איין וואָרט פעהלט... נור דו דארפסט אפשר נאָר קיין ווערטער ניט?

אַשמדאי: נור איין וואָרט פעהלט? ווי זאָנדערבאַר. און זיי האָבען דוכט זיך געפונען זייער וואָרט — הערסט דו, ווי זיי יאָמערן: דאָ-אַוויד, דוד. שמעהזשע אויף, דוד, און בעגעגען זיי שטאַלץ. זיי הויבען שוין, דוכט זיך, אָן צו מאַכען פון דיר הוזק.

(דוד שמעהט אויף. פון אונטען האָט מען איהם שוין אפנים בעמערקט — דאָס נעשריי פערזאָנדעלט זיך אין אַ שטורעמדיג-פרעהליכען רעווען. איינער וואָס האָט אַריבערגע-יאָגט די איבעריגע לויפט אַרויס, שרייט פרעהליך: „דוד!“ און מאַכענדיג מיט די הענד לויפט ער צוריק. די זונן כאַפט אַרום מיט אַ בלוטיגען בליק דעם הויכען באַרג, די ציפּרעסען און דוד'ס גרויען קאָפּ און בעהאַלט זיך הינטער די וואָלקענס, אזוי ווי אַן אויג אונטער דעם פאָרהאַנג פון אָנגעכמורעטע ברעמען. אין איין אָרט ניסט זיך אָן דער ים מיט בלוט: אזוי ווי עס וואָלט אַ טויט-בריינגענדע שלאַכט פאָרגעקומען אין דער שטומקייט פון אָבגורנד.)

דוד (טרעט אָב אַ טריט צוריק): איך פיהל אַן אימה, גולליוס. דאָס איז יענער, וואָס אויף'ן וועג, מיט דעם רויטען בערדעל... און איך האָב פאַר איהם מורא, גולליוס.

אַשמדאי: בעגעגען זיי מיט שטאַלץ. מיט'ן אמת, מיט'ן אמת שלאָג זיי, דוד.

דוד : נור ניט פערלאָזט מיך, נולליום, אז ניט וועל איך
ווידער פערנעמען, וואו דער אמת איז.

(פון אונטען און איבער'ן צאהם ווייזען זיך מענשען,
לויפענדיג מיט איילעניש. זיי זיינען שמוציג, אויסגעמאָטערט
אזוי ווי דוד, און אזוי ווי זיי וואָלטען געווען בלינד, נור אויף
די פנים'ער איז א פייעריגע שמחה; און אָנשטאָט ווערטער איז
כלוין איין טריאומפירענדער עטוואָס ווילדער יאָמער : דאָ-ווי-
יד, דאָ-אָ-ווייד, דאָ-ווייד.)

דוד (שטרעקט אויס די הענד) : צוריק !

(מען הערט איהם ניט און קריכט מיט דעמועלבינען,
לאנגען, יאָמער-געשריי; און ביז די ווייטסטע רייען טראָגט
ער זיך, און ווען די פאָדערסטע רייען ווערען אַנטשוויגען,
ראַן פערשטאַרבט ער ערגעץ אין דער טיעפער ווייטקייט, אזוי
ווי א טויזענדפאַכע עכאָ : דאָ-אָ-ווייד, דאָ-אָ-ווייד, דאָ-ווייד.)
אשמדאי (פרעד) : וואוהין ? צוריק — צוריק זאָגט מען אייך.
(די פאָדערשטע שמעלען זיך אָב צושראָקען.)

שטימען : שטעהט. ווארט. ווער איז דאָס ? — דאָס איז
דוד ? ניין, דאָס איז דער רויבער, — זיין רויבער, — זיין רויבער.
איינער אָן אַנגרוהיגער : שטיל ! שטיל ! שש ! דוד וויל
ריידען. הערט דוד'ן !

(זיי ווערען אַנטשוויגען, נור אין-דער-ווייט שרייט מען
נאָך : דאָ-אָ-ווייד, דאָ-אָ-ווייד.)

דוד : וואָס דאַרפט איהר ? נו יא, דאָס בין איך, דוד לייווער,
א איד פון דערזעלבער שטאָדט, וואָס איז אויך אייער שטאָדט. פאַר
וואָס פערפאָלגט איהר מיך, ווי איך וואָלט געווען א גנב, און
שרעקט מיך מיט אייערע געשרייען, ווי איך וואָלט געווען א נולן ?
אשמדאי (פרעד) : וואָס דאַרפט איהר ? אַוועק פון דאַנען.
מיין פריינד, דוד לייווער, וויל אייך ניט זעהן.

דוד : יא. לאָזט מיך שטאַרבען, ווארום צו מיין האַרצען
קומט שוין אונטער דער טויט; געהט אַהיים צו אייערע פרויען און

קינדער. איך קען מיט קיין זאך נישט גרינגער מאכען איינער יסורים,
נעהט. האב איך אזוי געזאגט, נולליוס?

אשטדאי: אזוי, אזוי, דוד.

איינער און אנדערער: אונזערע פרויען זיינען דא און
אונזערע קינדער זיינען דא. אט שטעהען זיי און ווארטען אויף א
נוטווארט, דוד, דו דער דערפרעהער פון מענשען.

דוד: איך האב שוין מעהר קיין כחות נישט און האב נישט
וואס צו זאגען. נעהט.

פרוי: נעה צו א ביסעל נעהנטער, ראובן, און זאג שלום-
עליכם אונזער רבי דוד'ן. איהר געדענקט דאך איהם געוויס, דוד?
פערנייג זיך נאך אמאל, ראובן.

(דער אינגעל פערנייגט זיך שעהמעוודיג און בעהאלט
זיך ווידער צווישען המון. נוטמוטהיגער געלעכטער.)

אלטער מאן (שמייכלט): דאס האט ער פאר אייך מורא,
דוד. האב קיין מורא נישט, אינגעלע.

(איינגעהאלטענער געלעכטער, ס'טרעט ארויס דער וואנד-
דערער.)

וואנדערער: דו האסט אונז גערופען, דוד — און מיר זיינען
געקומען. שוין לאנג האבען מיר געווארט, שטומערהייט, דיין גנע-
דיגען רוה און ביז די ווייטסטע גרענעצען פון דער ערד האט זיך
צוטרעגן דיין צורוף, דוד. שווארץ זיינען געווארען די וועגען פון
מענשען; די פערלאזענע שטעגען האבען זיך צוריהרט און די שמאלע
שטעגעלעך האבען זיך אָנגעגאָסען מיט טריט און באלד וועלען זיי
ווערען גרויסע שליאכען — ווי דאס גאנצע בלוט, וואס איז פאראן
אין גאנצען קערפער, פליסט צום איינציגען הארצען, אזוי נעהען
צו דיר, דעם איינציגען, אלע אָרעמע פון דער ערד. א גערום דיר,
דוד אונזער הארד — מיט זייער ערד און לעבען בעגריסט דיר
דאס פאלק.

דוד (געמאטערט): וואס פערלאנגט איהר?

וואנדערער (שטיל): יושר.

דוד : וואס ווילט איהר ?

אלע : יושר.

(אין וואָרט בלוז און אזוי ווי א דונער וואָלט דורכגע-
שטורמט איבער דער ערד, און איז שוין פערשטילט געוואָרען,
אזוי נאָהענט און אזוי ווייט, און עס ווייס שוין ניט דער מענש:
האָט ער דאָס געהערט, האָט ער דאָס געזאָגט, האָט ער דאָס א
טראַכט געטהאָן — אָדער עס איז קיין זאך ניט געווען. —
ערוואַרטונג.)

דוד (מיט פלוצלינגער האָפענונג) : זאָגט דאָך, נולליום, זאָגט:
איז דען יושר א נס ?

אשמדאי (ביטער) : דאָרט זיינען פאראן בלינדע — און זיי
זיינען אונשולדיג. דאָרט זיינען פאראן טויטע — און זיי זיינען
אויך אונשולדיג. מיט איהרע קברים פערנייגט זיך פאר דיר די
ערד און מיט דעם השך בעגריסט זי דיך. מאַך דאָך א נס.
דוד : א נס ? ווידער א נס ?

וואַנדערער (פערדעכטיג און בייז) : און דאָס פאָלק וויל
ניט, אז דו זאָלסט ריידען מיט דעם, וועמעס נאָמען מיר וואָגען ניט
צו דערמאָנען. ער איז א שונא פון מענשען און ביי נאכט, ווען דו
כיום געשלאָפען, האָט ער דיך גערויבט און האָט דיך אוועקגעטראָ-
גען אַט אויף דעם באַרג — ער האָט אָבער ניט געטראָפען צו
רויבען דאָס האַרץ ביים פאָלק, און דאָס האַרץ האָט אונאויפהערליך
געקלאָפט — ביז עס האָט אונז געבראַכט אהער צו דיר.

אשמדאי (מיט גרלות) : ווי עס ווייזט אויס, בין איך דאָ
אן איבעריגער ?

דוד : ניין, ניין. פעולאָזט מיך ניט, נולליום. (געמאטערט)
אוועק, אוועק פון דאָנען. איהר פרופט גאָט. איך קען אייך ניט,
נעהט אוועק... אוועק געהט.

אשמדאי (קורץ) : אוועק !

שטימען (צושראָקען) : דוד איז אין כעס. — וואָס זאָלען
מיר טהאָן ? ... אונזער הערר איז אין כעס ! — דוד איז אין כעס.
אַלמער : רופט שרה'ן.

פרוי : שרה'ן רופט, שרה'ן.
 שטימען : שרה! שרה! שרה!
 (עס לאָזט זיך הערען אין די ווייטסטע רייהען : שרה!
 שרה! שרה!)
 דוד (מיט פחד) : דו הערסט? זיי רופען שרה'ן.
 פריידענס-שטימען : שרה געהט.
 (די מאַסע ווערט דרייסטער.)
 אברהם העסין (פערנייגט פיעלפאך) : דאָס בין איך, דוד,
 דאָס בין איך. שלום עליכם, אונזער רבי דוד.
 שיינדעל (שמיכעלט און בעגריסט פיעלפאכיג) : שלום
 עליכם. נו, שלום-עליכם דאָך, דוד.
 (דוד קעהרט זיך אָב און פערדעקט דעם פנים מיט די
 הענד.)

אשמדאי (גלייכגילטיג) : אוועק!

(אלגעמיינע פערלעגענהייט, איבערגעריסענע שמייכלען,
 איינגעהאלטענע זיפצען. געפיהרט רעספעקטפול אונטער דער
 האַנד ערשיינט שרה און דערגעהט אזוי ביז דעם אונגעזעהענעם
 תחום, וועלכער טהיילט אָב דוד'ן און איבער וועלכען קיינער
 אונטערשטעהט זיך ניט איבערצוטרעטען. און ווייטער עטליכע
 טריט מאַכט זי שוין אליין.)

אשמדאי : קוקט זיך גור צו, דוד... שרה איז געקומען.

שרה (ווייף) : שלום עליכם, דוד. זייט מיר מוחל, וואָס איך
 בעאונרוהיג אייך, אָבער די מענשען האָבען מיך געבעטען דורכ-
 ריידען זיך מיט אייך און אויסגעפינען, ווען וועט זיין אייער רצון
 אומצוקעהרען זיך אַהיים אין אייער פאַלאַץ. און זייער בקשה איז
 אויך, אַז איהר זאָלט זיך צואיילען, דוד, וואָרום פיעלע זיינען אויס-
 געשטאָרבען פון אונערטרעגליכע יסורים; — — — און די טויטע
 זיינען שוין סיער געוואָרען וואַרטענדיג. און פיעלע זיינען שוין פון
 זינען אַראָב פון אונערטרעגליכע יסורים, און וועלען באַלד אָנהויבען
 רציחות; און אויב איהר וועט זיך ניט צואיילען, דוד, וועלען אַלץ

אין פאָלק ווערען איינער דעם אנדערען שונאים — — — און איהר
וועט ניט קענען בויען קיין מלוכה אויף רער טויטער ערד.
(ביטערער שלוכצען אין די ווייטע רייען: דאָ-אָווייד,
דאָ-אָווייד.)

דוד (איינגעהאלטען): אַוועק, שרה.
שרה (ווייך): ביי אייך זיינען צוריסען די קליידער, דוד, און
איך האָב מורא, אז אויף אייער לייב זיינען וואונדען? וואָס איז
מיט דיר? פאַר וואָס פרעהסט דו זיך ניט מיט אונז?
דוד (וויינענדיג): א, שרה, שרה! וואָס טהוסט דו מיט מיר?
בעדענס בלוז, שרה — בעדענסט נור איהר אַלע — האָב איך אייך
דען ניט אָבגעגעבען אַלעס — — — און עס איז ביי מיר קיין זאַך
ניטאָ מעהר. האָט דאָך אויף מיר רחמנות, ווי איך האָב אויף אייך
רחמנות געהאַט, און דער'הרנ'עט מיט שטיינער מיין אונגלייכע
גוף. איך האָב אייך ליעב, און ווערטער פון כעס זיינען מאַכטלאָז
אין מיינע ליפּען, און עס שרעקט אייך ניט די מורא פון מויל פון
א ליעבענדען — דאָרום האָט דאָך רחמנות אויף מיר. איך האָב קיין
זאַך ניט. אין מיינע אָדערען איז ווייניג בלוט, אָבער וואָלט אייך
דען ניט אַוועקגעגעבען עס אין גאַנצען ביז דעם לעצטען פערבליי-
כענס טראָפּען, אויב איך וואָלט נור געקענט לעשען אייער ביטערען
דורשט. ווי אַ גאַמקע וואָלט איך צונויפּדריקען מיין האַרץ צווישען
מיינע לאַדאָניעס, ווי צווישען מיהל-שטיינער און ניט איין טראָפּען
וואָלט ניט וואַנען בעהאַלטען דאָס פאַלשע האַרץ — וואָס איז
זשערנע נאָך לעבען!

(רייסט פונאנדער מיט כח זיינע קליידער און ראצט די
נאָקעטע ברוסט.)

— אָבער אַט געהט בלוט — געהט בלוט — האָט אפילו
איינער פון אייך דען אַ שמייכעל געטהאָן מיט דעם שמייכעל פון
פרייד? אַט רייס איך די האַר פון מיין באָרד און וואַרף — און
וואַרף די גרויע שטיקער האָאר צו אייערע פיס — האָט זיך
דען אפילו איין טויטער אויפגעהויבען? אַט וועל איך אַ שפיי טהאָן
אין אייערע אויגען — וועט דען אפילו איין בלינדער דערפון זעהענ?

ריג ווערען? אָט וועל איך שטיינער... שטיינער וועל איך בייסען...
אָזוי ווי אַ משונע'נע חיה — וועט דען אפילו איין הונגערִיגער זאָט
ווערען? אָט וועל איך זיך אין גאַנצען צוואוואַרפען אייך...
(מאַכט שנעל עטליכע טריט — און די מאַסע טרעט
צוריק מיט פחד. קולות פון שרעק.)

אַשמדאי: אָזוי, אָזוי, דוד. שלאָג זיי!
שרה (צוריקטרעטענדיג): אַי, ניט שטראָפּט אונז, דוד.
וואַנדערער (צום חמון): ער פאַלגט דעם רויבער. ער זאָגט:
איך וויל גאָרנישט געבען דעם פאַלק. ער שפייט און זאָגט, אז דאָס
שפייט ער דעם פאַלק אין די אויגען...
(קולות פון שרעק און פון ענטשטעהענדער בייזקייט. נור
אין די ווייטסטע רייהען זיינען נאָך אַלץ יאָמער־בקשות:
דאָ-אָ-ווייד.)

איינער: ער וועט ניט וואַגען שפייען אין פאַלק. מיר האָבען
איהם קיין זאָך ניט געטהאָן.
צווייטער: איך האָב געזעהן, איך האָב געזעהן: ער האָט
געהויבען שטיינער. ראַטעוועט זיך.
אַשמדאי: היט זיך, דוד: זיי וועלען זיך גלייך געהמען צו
די שטיינער: דאָס זיינען חיות!

וואַנדערער (צו דוד'ן): דו האָסט אונז אָבגענאַרט!
שרה (שטעלט זיך איין): איהר זאָלט זיך ניט אונטערשטעהן
אָזוי צו ריידען.

חעסין (גיט אַ כאַפּ דעם וואַנדערער פאר'ן ברוסט): נאָך
איין וואָרט און איך פערשטאָפּ דיר דיין מויל.
דוד (שרייט): איך האָב קיינעם ניט אָבגענאַרט. איך האָב
אַלעס אָבגעגעבען און ביי מיר איז מעהר קיין זאָך ניט דאָ.
אַשמדאי: איהר הערט, פתאים. ביי דוד'ן איז קיין זאָך
ניטאָ. (אַכט) ניטאָ גאָרנישט. זאָג איך אָזוי, דוד?
וואַנדערער: איהר הערט? ביי איהם איז גאָר קיין זאָך
ניטאָ. צו וואָס זשע האָט ער אונז גערופען? ער האָט אָבגענאַרט;
ער האָט אָבגענאַרט.

העסין (אין אונקל־הרהיט): אָבער עס איז דאָך אמת,
שרה: ער זאָגט אַליין: ניטאָ גאָרנישט.
שרה: הערט ניט דוד'ן. ער איז קראַנק. ער איז מיער. ער
וועט אונז נעבען אַלעס.

וואַנדערער (מיט ביינשטאָפּט און מיט כעס): ווי זשע
האַסט דו דאָס געקענט, דוד? וואָס האָסט דו געטהאָן מיט'ן פאָלק,
פערפֿלוכטער?

איינער אָן אונרוהיגער: נו, טאָ הערט דאָך, וואָס מיט
מיר האָט געטהאָן דוד, דער ערפרעהטער פון מענשען. ער האָט
מיר פערשפראַכען צעהן רובעל, און דערנאָך האָט ער אָבגענומען,
און האָט געגעבען איין קאָפּיקע, האָב איך געמיינט, אז די קאָפּיקע
איז ניט אַ ווירקליכע קאָפּיקע און בין מיט איהר געקומען אין קלייט
און בעט פיעלעס — ערשט זיי האָבען זיך צולאָכט און האָבען מיך
געטריבען, ווי מען טרייבט אַ גנב. דאָס ביסט דו דער גנב! דו
ביסט דער רויבער, וואָס האָט איבערגעלאָזען מיינע קינדער אָהן
מילך! נאָ דיר דיין קאָפּיקע!

(וואַרפט די קאָפּיקע צו דוד'ס פיס. פיעלע טהוען איהם
נאָך, וואָרום ביי אַלעמען איז מעהר ניטאָ, ווי צו איין קאָפּיקע).
שרה (בעשיצענדיג דוד'ן): איהר זאָלט ניט אונטערשטעהן
זיך בעליידיגען דוד'ן.

(דוד וויינט שטיל, פארדעקענדיג דעם פנים מיט די
הענד.)

איינער אַ צורייצטער: פעררעטהער! ער האָט אויפגע-
הויבען טויטע פון זייערע קברים, צו מאַכען חוזק פון זיי. מיט
שטיינער שלאָגט איהם!

(ער בויגט זיך אָן נאָך שטיינער. אין דיעזען מאָמענט
הויבט זיך אויף אַ שטאַרקער ווינד און אין דער ווייטקייט
קראַכט אַ דונער. אַ פחד כאַפט אָן דעם המון.)

דוד (אויפהויבענדיג דעם קאָפּ און צועפענענדיג די ברוסט):
שלאָגט מיך מיט שטיינער — איך בין אַ פאררעטהער.
(שטאַרקער דער דונער, אַשמדאי קייכט פרעהלאָך.)

וואַנדערער: פעררעטהער! מיט שטיינער שלאָגט איהם --
 ער האָט אָבגענארט! ער האָט פארראטהען! ער האָט געלאָגט!
 (א טומעל. זיי אטאקירען דוד'ן, זיי כאַפּען שטיינער;
 אנדערע אַנטלויפּען מיט אַ יאָמער-געשריי.)
 דוד: געהט מיך. איך געה צו אייך.
 אַשמדאי: וואוהין? זיי וועלען דיך ערמאָרדען.
 דוד: דו ביסט אַ שונא! לאָז (ער רייסט זיך אויס).
 וואַנדערער (אויפהויבענדיג אַ שטיין איבער'ן קאָפּ): צוריק,
 דו שטן!

אַשמדאי (שנעל): פארפלוך זיי, דוד! זיי וועלען דיך באַלד
 ערמאָרדען. שנעל!

(דוד הויבט אויף ביידע הענד — און פאלט אַ געטראַך
 פענער פון אַ שטיין. כמעט אָהן ווערטער, שטום פון צאָרען,
 טויב בורטשענדיג, אזוי ווי די ערד וואָלטען זיי פרעסען —
 וואָרפען מעלשען אלץ נייע און נייע שטיינער אויף דעם אונז
 בעוועגליכען קערפער. זיי הערען ניט דעם דונער, הערען ניט
 דעם קוויטשיגען געלעכטער פון אַשמדאי. פלוצלונג וויינט
 אימיצער הויך: אַ-אַ-אַ אַ פרוי, נאָך איהר אַ צווייטע, אַ
 געשריי, אַ רעווען. זיי צולויפּען זיך איינגעבויענערהייט.
 איינער אַ לעצטער הויבט אויף אַ שטיין, אַ וואָרף צו טהאָן
 דוד'ן אין קאָפּ — ער קוקט זיך אַרום — ער איז איינער
 אליין! — לאָזט אַרויס דעם שטיין פון האַנד און גיט זיך אַ
 כאַפּ פאר'ן קאָפּ מיט אַ ווילדען געשריי און אַנטלויפט. גע-
 שרייען אין דער ווייט. עטוואָס שרעקליכעס קומט פאַר אין
 דעם ניט געזעהענעם המון.)

אַשמדאי (צאָפּעלט זיך, שפּרינגט אַרויף אויף אַ שטיין, בע-
 האַלט זיך, שפּרינגט ווידער אַרויף, קוקט): אַ-אַ, דו האָסט גע-
 זיענט, דוד! (לאַכט) זעה! זעה, ווי עס לויפט דיין פארפלוכטע
 סטאָדע. הא-הא! זיי פאלען פון די פעלזען! זעה, דוד — זיי
 צוטרעטען קינדער! דאָס זיינען דינע מעשים, גרויסער, מעכטיגער
 דוד לייזער. נאָטס געליעכטער זוהן — דאָס האָסט דו געמאַכט!

הא-חא-חא! (דרעהט זיך א צובושעוועטער פון געלעכטער). אך, וואו זאָל איך זיך אַהינטהון מיט מיין שמחה! אַך, וואוהין זאָל איך דאָך געהען מיט מיין בשורה — וועניג פּלאַץ איז פאַר איהר אױף דער וועלט! מזרח און מערב, צפון און דרום, קוקט און הערט — דוד, דער ערפרעהער פון מענשען — — — איז דער'הרג'עט געוואָרען פון נאָט און פון מענשען. און אױף זײַן גע'פּגראָטען גוף וועל איך זיך אַרױפּשטעלען מיט'ן פּוס — איך, אשמדאי! (צום הימעל.) דו הערסט? ענטפער, אױב דו קענסט.

(גיט א שטויס מיט'ן פוס דוד'ס קערפער. און אָט צי-טערנדיג און שאַקלענדיג זיך משונה, הייבט זיך אױף דער גרױער צובלוטיגטער קאָפּ.)

אשמדאי (אַכטערענדיג צוריק): דו לעבסט נאָך? אױף דעריין געלאָינט.

דוד (קריכט): צו אײך געה איך. וואָרט דאָך אױף מיר, שרה. איך געה באַלד.

אשמדאי (בויגט זיך אָן, קוקט זיך איין נייגערדיג): דו קריכסט? — אזוי ווי איך? — ווי אַ הונד? — צו זיי?

דוד (אין טױטער גסיסה): אַי, איך וועל ניט דערגעהען. טראָגט דאָך מיך, נוליוס. זאָג איך דען, אז מען דאַרף מיך ניט שלאָגען מיט שטיינער — אַך, נו און לאָזען מיך שלאָגען מיט שטיינער. טראָגט דאָך מיך, נוליוס. איך וועל זיך שטיל לעגען אױף'ן שוועל, איך וועל נאָך אַ קוק טהאָן אין אַ שפּעלטעל, ווי עס עסען... די קליינינקע קינדערלעך... אַי, דער באָרד. אַי, דער שרעק-ליכער באָרד... אַי, האָב קיין מורא ניט מיין קליינינקער — דו ביזט דער אײנציגער קלוגער, דו אײנער לאַכסט. קינדערלעך מײנע, מײנע ליעבינקע קינדערלעך.

אשמדאי (טופענדיג מיט'ן פוס): דו האָסט אַ טעות, דוד! דו ביזט טױט. און טױט זײנען די קינדער! די ערד איז טױט — טױט — טױט! גיב אַ קוק.

(מיט אנשמערענגונג הױבט זיך אױף דוד און קוקט, אױס-שטרעקענדיג שוין זײנע שוואַכע, האַלב-טױטע הענד.)

דוד: איך זעה, נולליום. מיין אלטער פריינד — — — מיין אלטער פריינד, זייט דאָ, איך בעט אייך, און איך וועל געהען צו זיי. ווייסט איהר, נולליום... (פלאַנטערט זיך) דוכט זיך, איך האָב געפונען אַ קאָפּיקע... (לאַכט שטיל). איך האָב דאָך דיר געזאָגט, נולליום, גיב אַ קוק אויף דיזען פאַפּיער... אברהם חעסין, מיין פריינד... (איבערצייגענד) אברהם חעסין אין מיין פריינד... (פאלט און שטאַרבט).

(פון דער ווייט הערען זיך איינגעהאלטענע דונער־קראַכען, אזוי ווי איבער מורא'דיגע שטיינערנע טרעפּ וואָלט אימיצער אַראָבעהען אַן אָנגעטהאָנענער אין שווערע אייזען. עס איז שוין פינסטער פון די שוואַרצע קנולענדע וואָלקענס, אבער עס שטילט זיך דער שניידענדער ווינד. ביז'ן סאַמע וואָסער האָט זיך אַראָבעלָאָזען די רויטע זון, ווייזענדיג איהר אויבער שטע רונדקייט, ווי אַ גליווערנדע, מורא'דיגע, גאָהענטע מאַסע. און פערשווינדעט.)

אַשמדאי (אָנבויגענדיג זיך): איצט איז אמת? נעשטאַר בען? אָדער דו לאַיגסט וויעדער? ניין — אַן עהרליכער טויט. גיב דעם פויסט. צועפען. דו ווילסט נישט? אָבער איך בין דאָך שטאַרקער. (שטעהט אויף און קוקט זיך צו צו עפעס אין האַנד.) אַ קאָפּיקע! (וואַרפט זי אַוועק מיט פּעראַכטונג. קעהרט מיט'ן פוס דור'ס קערפער.) אַדיע, שומה! מאָרגען וועלען מענשען דאָ געפינען דיין טויטען גוף און וועלען איהם מקבר זיין גרויסאַרטיג, ווי דער מנהג איז פון מענשען. גוטע רוצחים, זיי לייעבען די, וועמען זיי דער'הרג'ענען. און יענע שטיינער, מיט וועלכע מען האָט דיך גע'הרג'עט פאַר לייעבע, וועלען זיי אויפשטעלען אַ הויכען, קרומען און נאַרישען מאָנומענט. און אום לעבעדיג צו מאַכען די אונז געלומפערט טויטע מאַסע — וועט מען מיך אַרויפזעצן אויפ'ן שפיץ. (לאַכט.) רייסט איבער מיט אַמאָל דעם געלעכטער אין שטעלט זיך אין אַ גרלות'דיגער, שוישפּיעלרישער פּאָזע.) ווער וועט אַרויסרייסען דעם נצחון פון אַשמדאי'ס הענד? שטאַרקע דער הרג'ע איך, שוואַכע צווייג איך צו דרעהען זיך אין אַ שכור'ן טאַגז —

אין א משוגענעם טאג — אין א טייפלישען טאג. (ניט א קלאפ
 מיט'ן פוס אין דער ערד.) רוהיג ווער, ערד, און מתנות ברענג מיר
 אונטערטעניגליך! מאָרד — ברען — מסר מענשען אים נאָמען
 פון דיין העררען. אין דעם ים פון בלוט, וואָס שמעקט אזוי זיס,
 מיט די רויטע זעגלען, וואָס גלענצען אזוי הייס... וועל איך ווענדען
 מיין שיפעל... (צום הימעל, שנעל)... צו דיר נאָך אן ענטפער. ניט
 ווי א הונד, וואָס קריכט אויפ'ן בויך — — — אלס אן אנגעזעהענער
 גאסט, אלס א הערשענדער פירסט פון דער ערד וועל איך צוזעגלען
 צו דינע שטומע ברעגען. (מיט גדלות.) מאַך זיך פארטיג.
איך — — — א קלאָרע תשובה וועל איך פאָדערן. כאַטאַ-כאַטאַ
 (פערשווינדעט קייכענדיג אין דער פינסטערניס.)

פ א ר ה א נ ג

זיבעטעס בילד.

קיין זאך איז ניט פאָרגעקומען. קיין זאך האָט זיך ניט געענדערט. נאָך אַלץ אזוי דריקען די ערד די אייווערנע, פון אייביג נעשלאָסענע טויערן, הינטער וועלכע עס וואוינט שווייג' זאם און געהיימניספול דער אָנפאַנג פון יעדער זיין, דער גרויסער שכל פון וועלט-אַלל. און נאָך אַלץ אזוי שווייגענדיג און מורא'דיג איז דער ע מ י צ ע ר, וואָס בעוואַכט דעם אַרײַנגאנג, — קיין זאך איז ניט פאָרגעקומען, קיין זאך האָט זיך ניט געענדערט.

שרעקליך איז דאָס גרויע ליכט, שטום ווי די גרויע שטיינער, שרעקליך איז דער פלאץ — אבער אישמדאי האָט איהם ליכט. און אָס ווייזט ער זיך וויעדער; אבער ער קריכט ניט אויפ'ן בויד, ווי אַ הונד; בעהאַלט זיך ניט אונטער די שטיינער, ווי אַ גנב. — אַלס אַ זיענער מיט אַ גדלות'דיגען טראַט, מיט לאַנגזאַמער וויכטיגקייט אין זיינע בעוועגונגען זוכט ער פערפעסטענע זיין נצחון. נור אזוי ווי דער טייפּעל קען דאָך קיין מאָל ניט זיין אַ גערעכטיגער און עס איז ניטאָ קיין סוף צו זיינע ספיקות, טראַגט ער דאָרום אויף אַהער אַרײַן זיין אייביגע צושפּאַלטונג, זיין אייביגע דאָפּעלט קייט; געהט ווי אַ זיענער, און אַליין האָט ער מורא; פער- וואַרפט דעם קאָפּ הויך אזוי ווי אַ הערשער, און לאַכט אַליין פון זיין איבערטריבענער וויכטיגקייט; אַ טרויעריגער, בייזער ליץ און ביינקט נאָך גדולה; אַ געצוואונגענער צו לאַכען און האַסט געלעכטער.

אזוי דערנעהט ער ניט איבערטריבענער גדלות ביז'ן מיטען פון באַרג, און וואַרט מיט אַ שטאַלצער פּאָזע. נור די שווייג' זאַמקייט צופּרעסט זיין אונזיכערע גדלות, ווי פייער טרוקענע האַלץ, — און ער אַײַלט זיך שוין, ניט אויסהאַלטענדיג אפּילו

קיין פויזע, ווי א שלעכטער מוזיקאנט, צו בעהאלטען זיך מיט
 זיינע ספיקות, און זיין העסליכען פחד אין א געדיכטער מאסע
 פון ליצנות, און הויכען געשריי און שנעלע וועטמיקולאציעס.
 ער טופעט מיט'ן פוס און שרייט כלומרשט מיט א בייזען קול.
 אשמדאי: פאר וואָס זיינען ניטאָ קיין טרומייטען און קיין
 פאראד? פאר וואָס זיינען פערמאכט דיזע אלטע, פערראָסטע
 טויערן, און קיינער ניט מיר ניט די שליסלען? געהמט מען דען
 אזוי אויף אין אנשטענדיגע קרייזען אן אנגעזעהענעם גאסט, דעם
 הערשערליכען פירסט פון אונזער פריינדליכער ערד? בלויז איין
 איינגעשלאָפענער שווייצאר, ווי עס שיינט, און ווייטער קיינער ניט.
 שלעכט! שלעכט!

(קייכט פון געלעכטער, ציהט זיך, געניצט און זעצט זיך)

צו אויף א שטיין. רערט זאנפט, מאניערליך און מיעד.)
 אבער איך יאָג זיך ניט נאָך כבוד. טרומייטען, בלומען און קולות,
 דאָס זיינען דאָך אלץ פוסטע זאכען. איך האָב אליין געהערט, ווי
 מען האָט אמאָל געטרומייטערט א גרויסען שם פאר דוד-לייזער'ן —
 וואָס איז דערפון אַרויסגעקומען? (ער זיפצט.) טרויעריג א
 טראַכט צו טהון. (פייפט אומעטיג.) דו האָסט דאָך מסתמא
 געהערט, וואָס פאר אן אונאנגענהמליכקייט עס האָט געטראָפּען
 מיין פריינד? עס געדענקט זיך מיר, אז ווען מיר האָבען לעצטען
 מאָל גפלוידערט מיט דיר, האָסט דו נאָך פון דעם נאָמען ניט
 געוואוסט... אבער איצט ווייסט דו איהם שוין? א שטאָלצער
 נאָמען! ווען איך האָב פערלאָזען די ערד, האָט די גאנצע ערד
 מיט מיליאָנען הונגעריגע העלזער אויסגעשריען דיזען בעריהמטען
 נאָמען: דוד — א שווינדלער! דוד — א מוסר! דוד — א
 ליגנער! מיר האָט זיך דערביי אויסגעוויזען, אז זיי מאַכען בעת
 מעשה פאָרווירפע נאָך וועמען — ניט פון זיין אייגענעם נאָמען
 האָט דאָך געווירקט אזוי אונפאַרזיכטיג מיין עהרליכער, אונשער-
 ליכער, אומגעקומענער פריינד.

(דער עמיצער שוויינט, און אשמדאי שרייט, אַטהמענדיג)

דינ בייז און שוין מיט א ניט-פערשטעלטען טראומה.)

רעם נאָמען! רעם נאָמען פון יענעם, וועלכער האָט אומגעבראַכט דוד'ן און טויזענדער מענשען! איך בין אשמדאי, ביי מיר איז ניטאָ קיין האַרץ; אויף דעם פייער פון ניהנום זיינען אויסגעטריי קענט געוואָרען מיינע אויגען און ניטאָ אין זיי קיין טרערען, אבער אויב זיי וואָלטען ביי מיר געווען, איך וואָלט זיי אַלע אוועקגעגעבן פאַר דוד'ן. איך האָב קיין האַרץ ניט, אבער עס איז געווען אַן אויגענבליק, ווען עפעס לעבעדיגעס האָט זיך אַ צאָפּעל געטהאָן אין מיין ברוסט, און איך האָב זיך דערשראָקען: קען דען אַ האַרץ נעבאָרען ווערען? איך האָב געזעהען, ווי דוד איז אומגעקומען און מיט איהם טויזענדע מענשען; איך האָב געזעהען ווי אין דעם תהום פון נידזיין, אין מיין דירה פון חשך און טויט איז אַראָבגעשליידערט געוואָרען זיין גייסט, אַ שוואַרצער, רחמנות'דיג צונויפגעדרעהט, אזוי ווי אַ גע'פּנר'טער וואָרים אויף דער זון... זאָג, האָסטו דאָס ניט אומגעבראַכט דוד'ן?

עמיצער, שומר פון אַריינגאַנג: דוד האָט ערריכט אונדז שטערבליכקייט, און ער לעבט אונשטערבליך אין דער אונשטערבליכ־קייט פון פייער. דוד האָט ערריכט אונשטערבליכקייט, און ער לעבט אונשטערבליך אין דער אונשטערבליכקייט פון ליכט, וואָס דאָס איז לעבען.

(א געטראָפענער פאַלט אשמדאי צו דער ערד און ליגעט איין רגע אונבעוועגליך. הייבט דערנאָך אויף דעם קאָפּ, אַ צובייזטען ווי ביי אַ שלאַנג — שטעהט אויף און רעדט מיט דער רוהיגקייט פון אונבעגרענצטען כעס.)

אשמדאי: דאָס איז שער! זיי מיר מוחל פאַר מיין חוצפה, אבער דו לאַיגסט. געוויס, דיין מאַכט איז אַהן אַ שיעור — און אפילו אַ גע'פּנר'טען וואָרים, וואָס איז שוואַרץ געוואָרען פון דער זון, קענסטו דו געבען אונשטערבליכקייט. וועט דאָס אבער זיין אַ יושר? אָדער עס פאַלשעווען די צאָהלען, צו וועלכע אויף דו ביזט אונטערוואָרפען? אָדער אַלע וואָגען ווייזען פאַלש, און די גאַנצע וועלט דייעט איז בלוין איין דורכאויסגער שער? און אכזר'ישעס און ווילדעס שפּיעל אין געזעצע, אַ בייזער געלעכטער פון אַ דעספּאָט

איבער דער שטוס־לאַזיגקייט און אונטערטהעניגקייט פון אַ שקלאַף ?
(ער רעדט טרויעריג, מיט דער ביינקשאפט פון אונשטערב־
ליכער בלינדקייט.)

אשמדאי: איך בין מיער פון זוכען. איך בין מיער געוואָרען
צו לעבען און מאַטערן זיך פרוכטלאָז, צו יאָגען זיך נאָך דאָס אייביג
פערשוואַנדענע. גיב מיר טויט — נור ניט פייניג מיך מיט ניט־
וויסען. ענטפער מיר עהרליך, ווי עהרליך איך בין אין מיין מרידה
פון אַ שקלאַף. האָט דען דוד ניט געליעבט? — ענטפער. און
האָט מען דען ניט מיט שטיינער דער'הרג'עט דוד'ן, וועלכער האָט
זיין נשמה אוועקגעגעבען? — ענטפער.
עמיצער: יא מיט שטיינער האָט מען דער'הרג'עט דוד'ן,
וואָס האָט זיין נשמה אוועקגעגעבען.

אשמדאי (לאַכענדיג פינסטער): דערווייל ביזט דו עהרליך
און ענטפערסט בעשיידען. אבער ניט שטילענדיג דעם הונגער פון
די הונגעריגע, ניט מאַכענדיג די בלינדע זעהענדיג, ניט צוריק־
קעהרענדיג לעבען צו די אונשולדיג־געשטאָרבענע; ברענגענדיג
קרענעריי, און האַמפּעריי, און אכזר'ישע בלוטפּערגיסונג, וואָרום
עס האָבען זיך שוין ערהויבען די מענשען איינע געגען די אנדערע
און מהן געוואַלדטהאַטען אין דור'ס נאָמען, הרג'ענען און ראַבעווען
— — — האָט דען דוד ניט בעווייזען ווי מאַכטלאָז איז די לייעבע,
און האָט ער דען ניט געשאַפּען פיעל שלעכטעס, וואָס מען קען
מיט צאָהלען אויסצעהלען און מיט אַ מאָס אויסמעסטען?

עמיצער: יא. דוד האָט געמאַכט דאָס, וועגען וואָס דו
רעדסט, און מענשען האָבען געטהאָן דאָס, אין וואָס דו מאַכסט די
מענשען פאַרווירפּע. און עס לאַיגען ניט די צאָהלען, און ריכטיג
איז די וואָג, און יעדער מאָס איז דאָס, וואָס זי איז.

אשמדאי (טריאומפירענד): דו רעדסט!
עמיצער: אבער ניט מיט מאָס ווערט אויסגעמאַסטען און
ניט מיט צאָהל ווערט אויסגעצעהלט, און ניט מיט וואָג ווערט
געוואויגען דאָס, וואָס דו ווייסט ניט, אשמדאי. דאָס ליכט האָט
קיין שיעור ניט, און עס איז קיין גרענעץ ניטאָ דער צוצונטערונג פון

פייער: עס איז פאראן א רויטער פייער, פאראן געלער פייער, פאראן ווייסער פייער, אויף וועלכען די זון ווערט צוברענט ווי געלער שטרוי — און עס איז פאראן נאך אן אנדערער, אן אונבעוואוסטער פייער, דעם נאָמען פון וועלכען קיינער ווייס ניט — וואָרום עס איז קיין גרענעץ אוועקגעלעגט געוואָרען דער צוצונטערונג פון פייער. און דוד, דער אומגעקומענער אין צאָהלען, דער טויטער אין מאָס און אין וואָג, האָט ערריכט אונשטערבליכקייט אין דער אונשטערבליכ קייט פון פייער.

אשמדאי: דו לאַיגסט וויעדער! (צאפּעלט זיך אויף דער ערד אין פערצווייפלונג.) אָ, ווער וועט דאָך העלכען דעם עהרליכען אשמדאי? אייביג נאָרט כען איהם. יא, ווער וועט העלפּען דעם אונגליקליכען אשמדאי, זיין אונשטערבליכקייט איז שווינדעל. אָך, וויינט, ליעבהאכער פון טייפּעל, יאמערט און זאָרנט, איהר שטרעבער צום אמת, שעצער פון שכל, מען בעשווינדעלט איהם אייביג. איך האָב געוואונען, און ער געהמט אָב. איך האָב געזיענט, און ער שמיעדט דעם זעגער אין קייטען; ער שטעכט אויס די אויגען דעם הערשער; דעם מוטוויליגען גיט ער הינדישע שטיקלעך — א דרעהענדיגען און טרייסלענדען עס. דוד, דוד, איך בין דיר געווען א פריינד, זאָג איהם, אז ער לאַיגט!

(לעגט דעם קאָפּ אויף די אויסגעצויגענע הענד אזוי ווי א הונד און יאָמערט ביטערליך.)

וואו איז דער אמת? וואו איז דער אמת? וואו איז דער אמת? האָט מען איהם אפשר מיט שטיינער דערשלאָגען — ליעגט ער אפשר אין טהאַל מיט נבלות — אָך, דאָס ליכט איבער דער וועלט איז פערלאָשען געוואָרען, אָך, קיין אויגען איז ביי דער וועלט ניטאָ — וואַראָנעם האָבען זיי אויסגעפיקט... וואו איז דער אמת? וואו איז דער אמת? וואו איז דער אמת? וואו איז דער אמת? (יאמערליך.) — זאָג, וועט זיך אשמדאי דערוויסען דעם אמת?

עמיצער: גיין.

אשמדאי: זאָג, וועט אשמדאי ווען דערזעהען די טויערן געעפענטע? וועל איך ווען דערזעהען דיין פנים?

עמיצער: ניין. קיין מאָל ניט. מיין פנים איז אָפּען — נור
 דו זעהסט איהם ניט. מיין שפּראַך איז הויך — נור דו הערסט זי
 ניט; מיינע געבאָט זיינען קלאָר — נור דו ווייסט זיי ניט, אשמודאי.
 און דו וועסט קיין מאָל ניט דערזעהען — און וועסט קיין מאָל ניט
 דערהערען — און וועסט זיך קיינמאָל ניט דערוויסען, אשמודאי —
 אונגליקליכער נייסט אונשטערבליכער אין צאָהלען; אייביג לעבענ־
 דער אין מאָס און וואָג, אבער נאָך ניט געבאָרענער פאַר דאָס לעבען.
 (אשמודאי שפּרינגט אויף.)

אשמודאי: דו זאָנסט ליגען, — שווייגענדער הונד, דו גולן,
 וואָס האָט גערויבט דעם אמת ביי דער וועלט, וואָס האָט מיט
 אייזען פּערצאָמט דעם אַריינגאנג. אַדיע — איך לייע אַן עהרליכעס
 שפּיעל, און דאָס פּערשפּיעלטע גיב איך אָב. און אויב דו וועסט
 ניט אָבגעבען — וועל איך זיך פאַר דעם גאַנצען וועלטאלל
 צושרייען: ראַטעוועט, מען האָט מיך בע'גזל'ט!...

(צולאכט זיך, פייפט אונטער, טרעט אָב עטליכע טריט —
 און ניט זיך אַ קעהר צוריק, זאָרגלאָז.)

איך האָב ניט וואָס צו טהון, שפּאַציער איך אַרום איבער דער וועלט.
 ווייסט דו וואוהין איך געה איצט? איך וועל געהן צו דוד־לייזער'ן
 אויפ'ן קבר. ווי אַ טרויערנדע אלמנה, ווי אַ זוהן פון אַ פאָטער,
 וואָס איז ערמאָרדעט געוואָרען פון הינטען אַרום מיט אַ פּער־
 רעטהערישען שלאַנג — וועל איך זיך זעצען אויף דוד־לייזער'ס קבר
 און וועל וויינען אַזוי ביטערליך, און וועל שרייען אַזוי הויך, און
 וועל רופּען אַזוי מורא'דיג, אַז עס וועט אויף דער וועלט ניט בלייבען
 קיין איין עהרליכע זעעלע, וועלכע זאָל ניט פּערפּלוצען דעם רוצח.
 און פּערליערענדיג דעם זינען פון יסורים, וועל איך אָנווייזען רעכטס
 און לינקס: האָט דאָס ניט דער ערמאָרדעט? האָט דאָס ניט
 דער געהאָלפּען דער בלוטיגער רציחה? האָט ניט דער גע־
 מסר'ט? איך וועל וויינען אַזוי ביטער, איך וועל אָנקלאָגען אַזוי
 שוידערליך, אַז אלע אויף דער ערד וועלען ווערען מערדער און תּלינים
 — אין'ם גאַמען פון לייזער'ן אין גאַמען פון דוד לייזער, אין'ם גאַמען
 פון דוד, דער ערפרעהער פון מענשען! און ווען איך וועל פון דעם

בארג פון הרוגים, באסקודנע, עיפוש'דיגע, שמוציגע גופים, לאזען
וויסען דעם פאלק, אז דו האסט דאס ערמאָרדעט דור'ן און מענשען—
וועט מען מיר גלויבען. (קייכט פאר געלעכטער.) — ביי דיר איז
דאך שוין אזא שלעכטער שם: א שם פון א ליגנער — אן אָבנארער
— א מערדער. אַדיע.

(געהט אָב מיט א געלעכטער. עס הערט זיך נאָך אַמאָל
פון דער טיעפענים זיין קייכענדען געלעכטער, און אלעס ווערט
איינגעשמירט אין שווייגען.)

סוף הסדר

Toronto Jewish Public Library

THIS BOOK MAY BE KEPT

21 DAYS

and may be renewed once, if no application has been registered for it.

A fine of 4 cents a day is charged, if the book is kept after the last date stamped below. No book will be issued while a fine remains unpaid.

PLEASE ADVISE CHANGE OF ADDRESS

JUN 8 '72

JUN 18 '70

OCT 1 '78

DEC 1 '81

JUL 15 '83

Dec. 23/89

בעלעט.

אנד

אנדערעווי, לעאניד

געקליבענע שריפטען

692

72

692

181 85

JUL 28 '66

